

T O M Y S T E R T I V S .

**COMMENTARIO
RVM IN ORDINATIONES**

Regias Castellæ, in quo omnium inquisitionum, & accusationum, yfurarum, Iudæorum, augurum seu diuinorum, & hæreticorum, excommunicatorum, periurorum, & falsariorum, traditorum & aleuorum, Blasphemorum, Inuriarum, ludorum, ligarum & monopoliorum, & contrauentum iustitiæ & iudicibus, eorumque præpositis ad administrandum bonum iustitiæ: homicidiorum, yagabundorum, & ocioforum, adulteriorum, furtorum, & receptatorum malefactorum, Remissionum, inferentium vim & damna, & Pœnarum singulorum delictorum, vel aliarum rerum quæ ad præxim pertinent, quæ veiniudicijs quotidianæ sunt, explicatio fit diligens ad iusq; accõmodata.

AUTHORE DOCTORE DIDACO PEREZ SALA-
antino iuris Pontificij ordinariè publico munere Regente Cathedram Decretii, In pre-
clarissima Vniuersitate Salmanticensi, nunc vero proprietatis Vesperorum Sexti.

Titulos conscriptos contentos isto Libro Octauo sequens pagina demonstrabit.

SALMANTICAE,

In ædibus Dominici à Portonarijs, Cathol. Maest. Typographi.
Expensis Vincentij à Portonarijs.

1 5 7 4

Cum licentia & Priuilegio Regis.

**COMMENTARIO-
RVM IN ORDINATIONES**

Regias Castellæ, in quo omnium inquisitionum, & accusationum, yfurarum, Iudæorum, augurum seu diuinorum, & hæreticorum, excommunicatorum, perjurorum, & falsariorum, traditorum & aleuoforum, Blasphemorum, iniuriarum, ludorum, ligarum & monopoliorum, & contrauentum iustitiæ & iudicibus, eorumque præpositis ad administrandum bonum iustitiæ: homicidiorum, yagabundorum, & ocioforum, adulteriorum, furthorum, & receptatorum malefactorum, Remissionum, inferetium vim & damna, & Pœnarum singulorum delictorum, vel aliarum rerum quæ ad præxim pertinent, quæ ve in iudicijs quotidianæ sunt, explicatio fit diligens ad iusq; accõmodata.

AUTHORE DOCTORE DIDACO PEREZ SALA-
mantino iuris Pontificij ordinariè publico munere Regente Cathedram Decreti, In præ-
clarissima Vniuersitate Salmanticensi, nunc vero proprietatis Vesperorum Sexti.

Titulos conscriptos contentos isto Libro Octauo sequens pagina demonstrabit.

SALMANTICAE,

In ædibus Dominici à Portonarijs, Cathol. Maieft. Typographi.
Expensis Vincentij à Portonarijs.

1 5 7 4

Cum licentia & Priuilegio Regis.

Index Titulorum.

A	L
Adeuinos y herejes.	Ligas y monipodios.
Adulterios.	Los que van contra la justicia.
B	P
Blasphemias.	Perjuros y falsarios.
	Pesquisas y acusaciones.
D	P
Descomulgados.	Penas.
F	R
Fuerças y daños.	Remisiones.
	Robos y de los que re-
	ceptan a los malechóres.
H	T
Homicidios.	Tabures.
	Trayciones y aleues.
I	V
Injurias.	Vagabundos y holgazanes.
Iudios.	Vsuras.

FINIS.

LIBER OCTAVVS TI-
tulus.I.De inquisi.& accus.

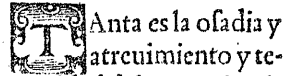

LEX PRIMA.
*AG*A pesquisa e inquisicion. Inquisitio autē est alicuius criminis manifesti ex bono & æquo à iudice cōpetēti canonici cetera inuestigatio vt per Felin. in rubric. de ac-

cus. colum. r. num. 4. & ibi numer. 3. definit accusatio nē, & denunciatōnē. quā definitōnē inquisitiōis ponit originali ter Holt. in sum. de inquisit. §. qd sit inquisitio. & in §. 2. inquit, qd possit inquirere. i. §. 3. cōtra quē in §. 4. qñ pcedatur ad inquisitiōnē. in §. 5. qualiter procedat vltimo qd sit effectus inquisitiōis. Et de materia inquisitiōis etiā aliqua scripsit Goffred. in sum. de accusa. ver. videam⁹ dē secūda parte rub. & Lau. Sylu. cōf. 103. nu. 6. ait inquisitiōnē nō ita phibitā esse prout

plures arbitrāt. Nā in his casib⁹ in quibus qd pōt aliquē accusare sine metu calūniæ, in eisdē casib⁹ pōt de iure cōmuni formari inquisitio, & ideo Bart. dicit in l. 2. §. si publico. 2. co. ver. Circa primū. n. 3. ff. de adult. qd Din. & cōmuniter doct. nō bene sentiūt in hac materia, sed Nicol. d. Matarelis veritatē tetigit, qd dixit, qd sicut dē facili nō pōt iudex inquirere: ita de facili nō permittit alicui accusare. l. si cui. ff. de accu. & ideo in casib⁹ in quib⁹ de facili permittit accusatio, in eisdē casib⁹ permittit inquisitio. & ibi tradit quinque regulas notabiles quas videatis

Ley. I. Quelos juezes delas ciudades e villas faga pesquisa de los robos y maleficios q se fiziere en los terminos d los lugares.
El Rey don Enrique ij. en Burgos.
El mismo en Toro.
El Rey don Juan ij. en Valladolid año de mil y cccc. xl. vij.

Anta es la ofadia y atreuimiento y temeridad delos q mal quierē viuir q fue necessario d dar leyes contra los delinquentes para q sean castigados: y a exēplo destos otros se refrenē de mal fazer: lo qual cōuiene por q los nros pueblos biuā en paz y fofsiego y tranquilidad. Porēde mādamos q si algū robo: o otro qualquier maleficio se fiziere q el alcalde o juez ē cuyo ter-

oio. ex quibus apparet inquisitiōnē nō esse ita extra ordinariū remediū, vt quidā sentiūt secūdū eū dē Laur. Sylua. vbi supra. Ratio em̄ quare accusatio est instituta, est quia quis deligit, & per viā accusa. procedit ne delicta maneāt impunita. Sed

Titulo. I. De las Pesquisas y acusaciones.
mino el dicho maleficio o robo fuere fecho faga pesquisa e inquisitiō sobre ello: e oya la parte y le de copia y traslado dela pesquisa: y sumariamēte proceda: por q los delictos no qden sin pena. E si el maleficio fuere fecho y perpetrado por tales personas contra los quales las nras justicias ordinarias no puedan hazer executiō mandamos q toda via faga la dicha pesquisa e inquisicion y la embiē ante nos por q nos mandemos executar la pena en el sueldo o merced de aq̄l q el dicho delicto cometio o en su persona o bienes como entēdieremos q cūple a la executiō. de la nra justicia.

& fide Cātho. dicebat, q sicut decernere actionē, vel accusatiōnē nō dicit ordo iudicij, sed prius dicit quod dā substantiale. l. 2. C. d. or. iud. ita etiā decernere inquisitiōnē, seu inquirēdi potestati nō est p̄prie ordinis iudicij, ergo dīa procedēdi per viā accusatiōis vel inquisitiōis videt potius verbalis q̄ esēntialis. quia sicut se habet accusatio ad ellē cōdenatiōis, ita se habet inquisitio. ac proinde inquisitio esset fatēdū, quod est remediū ordinariū & nō extra ordinariū vt Aug. Berol. ponit in dūbiū i rub. de accu. co. 4. n. 10. vbi dicit, q̄ attēto iu-

ista rō cōcludit etiam vbi procedit per viam inquisitionis. Item sicut interest iudici, vbi admissū est delictū, vt malis hominib⁹ purgef. l. cōgruit. ff. de offi. p̄f. & vt pena sit i exemplū aliorū. c. cū quidā. de iur. iur. c. vni. ad fi. d. schil. li. 6. cle. r. de offi. or. c. iure fragabili. eo. ti. c. ad liberā dū de Iuda. c. 2. d. calū. c. qua ppter. 2. q. 7. nota Co. u. in. c. alma mater. i. p̄ric. n. 9. in. 6. illatiōe de sentētia execō. li. 6. Et ideo Bal. in l. cunctos populos. col. pe. in vers. tu considera. C. de sum. Tr.

re cuius dicit extra ordinariū, quia nō regulariter de quolibet delicto inquiritur, vt per Bart. in l. si maritus. secū dū aut extrane. ff. de adult. secus tñ de iure canonico quo iure dicit ordinariū, q̄a de quolibet delicto regulariter inquiri p̄t. c. qualiter. & qñ de accus. Ita tamē, Bart. vbi supra & magis cōiter docto. in rub. de iudi. Bal. in. c. 1. de offi. ord. & in. l. ea quiddē. C. de accusatio. de hoc vide q̄ dixi priori parte li. 3. tit. i. in gl. rub. q. 4. & ideo nimirū, si facit cessare inquisitionē inchoatā eo casu, quo inquisitio est remediū extra ordinariū, q̄a ordinariū facit cessare extra ordinariū secū dū Aug. loco supra citato. n. 10. Et e cōuerso si inquisitio esset remediū ordinariū, vel iudicis officii accusator superueniens nō posset tollere inquisitionē p̄cedentē, sicut nō posset aliā accusationē legitimē instituatā, quo sit, q̄ inquisitio sit remediū ordinariū, qñ cōcedit ex forma statutorū, q̄a in distictōe permittit iudici inquirere, etiā nō cōsideratis causis, nec exultēt ad inquisitū de iure cōi de quib⁹ p̄ Bart. in. l. 2. §. si publico. ff. de adult. prout est casus & exēplū in. l. 9. infr. isto ti. & quā tradit Greg. Lop. in. l. 3. in gl. i. tit. 17. par. 3. probās de iure regni, q̄ inquisitū cūq; criminib⁹, siue publicis, siue priuatis habet locū inquisitio, & nimirū si id fancitū sit secū dū eū ibi, cū ex quo cūq; delicto publico, vel priuato, duplex oriatur actio: vna parti, altera sūco vel republice. l. fin. ff. de iust. & l. si. ff. de priuat. delict. q̄ inquisitio semel iuridice instituta per iudicē, ex accusatiōe supueniente nō cessare ex Bart. in. l. si maritus. §. si ante. col. 2. n. 3. ff. de adulter. Quo d̄ reputo notādū p̄ intellectu legū huius regni loquētū de inquisitione. Inquisitio aut qd sit declarat. l. i. tit. 17. par. 3. d̄ cōdō. i. p̄sequi. adde tñ Iacobū Nonellū in practica & theorica causarū criminaliū, quā est impressa cū practica Petri Follerij pag. 483. n. i. cū seq. vbi plura scribit in materia, & forma ingredi. Ludou. Carteri. in praxi crimi. pag. 50. n. 82. & est rep. l. obseruare. Robert. Marant. in Specul. aduocatorū. 6. part. vers. inquisitio. n. 5. p. 289. vbi quā plurima hic adnotata digna, & iudicib⁹ summe necessaria scribit, la tius Aegidi. Bofi. in pract. tit. de inquisitiōe. pag. 41. n. i. cū multis seq. de quib⁹ debet iudex ingre re est. l. 6. in capitib⁹ pratorū & ibi Frac. de Auiles verb. se informē. & i. 52. in eis d̄ capitib⁹, & ibi etiā Auiles parte p̄sequi. Motalū, in reperto. de gū ord. verb. inquisitio. fol. 55. col. 1. cū. 3. seq. aliqua ad has leges dixit. Est tamē notādū, qd si post delictū cōmissum & inquisitiōe facta iudex velit ex officio procedere, vel accusator extrane⁹ (nēpe q̄ suauel suorum iniuriā nō p̄sequitur) velit accusare, oportet q̄ iudex mittat tabellionē parti lase & offensz, vt ex sua parte requiratur si velit accusare, vel cō sanguinis q̄ habet ius accusandi qñ p̄sequū

tur suā vel suorum iniuriā, & hoc in actis constare oportet, cū termino eis assignato ad accusandū, intra quē terminū cōparere debēt cū accusatione in scriptis proposita informa, et si nolint accusare, iudex ex officio p̄cedit & p̄cipit fiscali vt proponat accusationē intra breue tēpus, & cū loco accusatoris procedat, negotiū vsq; ad diffinitiuā cū ipso agitat & sine debito ad executionē deducit. Et ita recipitur in isto regno à peritis iudicibus in actu practico secū dū Antoni. Gomez. in tract. d̄ delictis. c. 1. n. 17. & ita ipse vidi in cōmuni obseruatiā tā in iudicib⁹ secularib⁹ q̄ ecclesiasticis. & fact. l. 10. infr. isto ti. si bene cōsideret. Fife aut non potest p̄cedere cōtra aliquē sine eo qd p̄cedat delator. l. 3. tit. 12. li. 2. supra. l. 45. c. 4. li. prag. regū catholicorū & est memoriē mandādū sub p̄ca amissionis, officij & beneficij seu mercedis Regis ac duorū milliū duplarū Castellanarū camerę regis. Vtrū autem iudex teneat si non inquirat propter negligentia, vel inquirat, sed malē nō faciendo ea quę sunt necessaria secū dū dispositionē iuris ad causā inquisitionē & prosecutionē, vt delicta maneat punita? Sit cōclusio respōsiua: iudex i inquirēdo ex officio, seu ad partem petitionē teneat omnē diligentia facere sine personarū acceptione vt de delicto cōstet, & puniat delinques negligentia aut p̄bata ex dolo vel culpa venit punit⁹ p̄ca na taliois, & in expēsis factis in processu. Rō quia qui est causa dāni, teneat ad ipsum i. elarciē dū partē lase. c. fin. de iniur. c. fi. de homici. p̄tere negligentia in iudice, vel p̄zato in his, quę facere tenent rōne officij est peccatū mortale. gl. in. c. ea q̄ ver. reatu. de offi. archidi. simi. est glo. in. c. clericis. §. fina. verb. dissimulatione. de immu. eccl. li. 6. not. Pan. in. c. nihil de elect. & in. c. 1. de treug. & pac. & in. c. peruenit. not. 1. de decim. Fel. in. c. 1. nu. 6. de offi. deleg. Albert. Troti in. li. 2. de vero & p̄feto cle. c. 47. Et si officialis deliquat ḡa, aut negligētia in officio, efficiat capax, vt ad illud i p̄petuū redire nō valeat. Paris de Puteo in trac. syndicat. verb. delinques in officio. fol. 103. col. 1. & in locis ibi ab eo allegatis. & intra quātū tēpus dicatur iudex negligēs tradit ipse in eod. trac. verb. negligētia intra fol. 173. col. 2. n. 1. si ergo iudex noluit inquirere post delatū & manifestū ei delictū ex officio vel post trinā partis requisitiōnē, cū adest accusator, vt colligit exp̄dicto Paride de Puteo in dict. tract. syndicat. vbi supra & in verb. officialis p̄pter negligentia. fol. 177. col. i. tenebitur, vt p̄missum est in cōclusionē. Franci. Auiles optimē agit in capiti. pratorū a. n. 27. cū seq. in. c. 1. Nam qui temere inquirat cōtra aliquē, & dolo vel lata culpa fatigauit inquisitū potest etiam criminaliter puniri. vt in. l. leuiter, & ibi Bald. C. de excusatio. tuto. & in authentic. generaliter. ad fin.

fin. C. de ep̄. & Cleri. vel iniuste detinuit in carcere, cū ex cōstare potuit de innocētia inq̄siti, vel si omisit perquirere. & inducere p̄bationes p̄ quas delicta possēt in luce deduci punit vt p̄uaricaton. Angel. in l. athletas. §. Calūniator. ff. de his, q̄ not. infam. Ghe. Lopez in. l. 4. gl. fin. tit. 17. part. 3. tex. optimus p̄cōclusionē adducit in. l. 2. Cū ibi notatis à Greg. Lopio in verb. auer. titu. 17. par. 3. & sic iudicē negligētē i officio cōtravā hōmī cidā cōdēnari secū dū tenorē dictę legis partite, & iur. cōfirmatō sentētia in cōsilio regis. Ideo cauti sint iudices, q̄ nō p̄cedāt cū acceptione personarū, nec cū negligentia q̄a honorem substantiā, & animā pdūt. & si potēs sit delinques vt dux, vel comes vel huiusmodi faciat iquisitionē & p̄bationē secretē & sine scādalo cōtra ipsum, & mittat eā regi vt habet in p̄senti lege, & sic de negligentia minimē annotabit. & reputabit fidelis & rect⁹ iudex, tūto. & in authentic. generaliter. est. l. 7. tit. 16.

de las robos. infra isto li. 8. ord. & l. 6. infr. isto ti. & nota absolutū in iudicio inquisitionis ad instatiā fisci, q̄ accusatoris officio fungit nō posse iterū accusatiōis iudicio impeti, vt resoluit. Cōu. li. 2. Variar. resol. c. 10. n. 5. verb. octauo cōstat. Lex secunda te q̄ el salario d̄ l q̄ alla fuere nos lo mande nros luego pagar por q̄ los nros cōtadores mayores embargue ē nros libros. los nros q̄ el salario mōtare a a q̄llos a q̄e tōcare de qualesq̄er m̄s q̄ ellos ayā de auer en qualq̄er manera: y al fin q̄ todavia lo pague el q̄ fuere fallado culpāte. Y q̄ los juezes q̄ de los tales salarios pague los culpātes: y los q̄ fueren a peticiō de parte, q̄ lo pague luego ala parte: y el juez o p̄sequidor q̄ alla fuere, entregue d̄ los bienes de la otra parte: la meytad q̄ dēde le pertenesce pagar: y al fin q̄ se cargue todo al culpāte. E otro si quādo nos de nro officio, y no a peticiō de parte ebiaremos p̄sequidor o juez sobre qualesq̄er cosas, q̄ tēgā a qualq̄er par

Ley. II. Que las p̄sequis q̄ el rey mandā fazer se paguen d̄ cōtra de los culpantes.

POr quāto a nos mandamos yr p̄sequidores sobre al gūos debates: y sobre otrascosas. q̄ tōcā a algunas p̄sonas: a los q̄les nos mandamos pagar sus salarios: y a los escruianos q̄ cō ellos vā. Porende ordenamos y mandamos, q̄ los tales salarios pague los culpātes: y los q̄ fueren a peticiō de parte, q̄ lo pague luego ala parte: y el juez o p̄sequidor q̄ alla fuere, entregue d̄ los bienes de la otra parte: la meytad q̄ dēde le pertenesce pagar: y al fin q̄ se cargue todo al culpāte. E otro si quādo nos de nro officio, y no a peticiō de parte ebiaremos p̄sequidor o juez sobre qualesq̄er cosas, q̄ tēgā a qualq̄er par

te q̄ el salario d̄ l q̄ alla fuere nos lo mande nros luego pagar por q̄ los nros cōtadores mayores embargue ē nros libros. los nros q̄ el salario mōtare a a q̄llos a q̄e tōcare de qualesq̄er m̄s q̄ ellos ayā de auer en qualq̄er manera: y al fin q̄ todavia lo pague el q̄ fuere fallado culpāte. Y q̄ los juezes q̄ de los tales salarios pague los culpātes: y los q̄ fueren a peticiō de parte, q̄ lo pague luego ala parte: y el juez o p̄sequidor q̄ alla fuere, entregue d̄ los bienes de la otra parte: la meytad q̄ dēde le pertenesce pagar: y al fin q̄ se cargue todo al culpāte. E otro si quādo nos de nro officio, y no a peticiō de parte ebiaremos p̄sequidor o juez sobre qualesq̄er cosas, q̄ tēgā a qualq̄er par

a Nos mandamos yr p̄sequidores inq̄sitor non est qui nō habet cōmissiōnē & mandatū a principe, q̄ quo eū sit de legat. cōstare parib⁹ ante oia oportet. l. 2. tit. 17. par. 3. l. 3. & l. 1. infr. hoc tit. ad le. p̄ declarationē, q̄ dicit Greg. Lopez in p̄cedēta. l. 2. in verb. mandado del Rey. tit. 17. *b* El salarios p̄ q̄ los culpātes qui est in causa, vt de inq̄sitor tenetur ei salariū solvere vt habetur in. l. 7. tit. 17. part. 3. vbi singulariter Greg. Lopez in glo. 1. & faciūt q̄ de salario affessoris dixi i causa recusatiōis in. l. 1. gl. 1. q. 5. pag. 954. tit. 5. l. 3. ordin. actor: cuius gratia celebrat actus debet prius solvere expēsas iudicis, affessoris, vel alteri⁹ quē petijt argum. l. sed etia. §. qd̄ autē. ff. de. peti.

her. l. sed et si. §. i. ff. ad exhiben. l. si res mobilis. ff. de rei. ved. lo. Costatin. in cost. Regias ar. 22. & 183. pag. 485. d taxati de aut expelari. est videda gl. in. c. statutu. §. in sup. verb. moderatas. d. rel. l. 6. que est coter ap. pb. secudu Frac. lib. n. 8. Ant. n. 6. Domin. col. i. Vanke ltu col. 2. ver. fi. tertia col. l.

Lex tertia.

a **N**ise pueda hazer pesquisa general. Not. ex ista lege qñ inquisitio gñeralis fieri nō pōt d iure regni, nisi ex specialicōmisionē facta a rege. & idem probat. l. 11. infra. eod. ti. idē est de iure ciuili, quāuis cōtrariū sit d iure cano. c. inquisitiōis. & c. qualiter & qñ d accus. & Pan. dict. c. qualiter & qñ 2. in. n. 13. tra stat. qñ inqñtio gñralis fieri pōsit secū dū iuris ciuili dispositio nē, vide q dīsta futere i. l. i. sup. hoc tit. adde. l. 11. & 12. & vtrobique Mōtal. ti. 20. li. 4. for. leg.

Lex quarta.

b **E**mbiar inquisidores. alias pesquisidores. & adde. 8. infra. isto ti. l. 9. ti. 17. part. 3. quas leges nota, vt cias iuramētū qd facere debēt inquisitores q mittūt a rege. & officiu inquisitoris non poterit nominat^o resellere impune. l. 6. tit. 17. pa. 3. alias erit puniēd^o prout lex punit iobediētes pcepto regis, vt habet in. l. 11. ti. 13. par. 2. vbi resoluit Greg. Lopez in verb. del señoro. q aut in regis mādato est appōsita certa poena, et tūc illa est

Lex III. que se faga a pesquisa general. Elrey y don Alonso en Valladolid y en Madrid.

D E fēdemo que no se haga ni pueda hazer pesquisa general, cerrada por algū ni ningū juez: o juezes d las n rasciudades e villas e lugares; saluosi nos fuere mos suplicados por algūa ciudad o villa o lugar y entēdieremos q cūple a nro seruicio.

Lex III. que los pesquisidores que el rey embiare faga cierto juramēto. Elrey don Enrique iij. en Madrid. año de. lx.

Vādo acaesciere q nos ouiere mos d embiar inquisidores sobre violēcias fuerças: rapinas: robos y otros agrauios seā dputados pesquisidores q seā idoneos y ptenescientes q sepā

in fligēda inobediēti, vel nō est expssa panā nec a iure dterminata, & tūc erit arbitraria. d. l. 11. §. i. l. 1. si. c. d. primicer. li. 12. Probat nā iudex delegat^o nō pōt absq; legitima causa cōmissiōē superioris recusare, & pceptis ei^o parere tenetur tex. in c.

administrar justicia: y ate q seā embiados para fazer lastales pesquisas q seā tenidos de hazer juramēto a nos en el nro cōsejo qbie e fielmēte se aurā ē administrar e administrarā justicia. Y fecha la pesquisa la traeran luego a nra corte, y no se partirā della fasta q faga relación d la dicha pesquisa, y dē razón a nos y a nro cōsejo: y sino lo fiziere así seā tenidos a restituyr el salario q recibierō: y los daños d las partes. Y referuamos ēnos de tassar el salario d los dichos inquisidores: segū la qualidad d las personas d los dichos inquisidores.

c. suspiciōis de offic. delegat. istud enim minus iudicandi est publicum autoritate, & utilitate, in quo siue publica utilitas sit secundario, siue principaliter, nullus etiam exemptus excusatur, quanuis a muneribus exemptionem obtinerit gloss. verb. excusabitur, iuncta text. in. l. spadonum. §. qui accepit. ff. de excusati. tutorum. l. non tantum. §. non omnia. eo. ti.

si p debilitate. de offi. deleg. c. pastoralis. in prin. & ibi glo. in ver. renitētē eo. tit. gl. i. l. 3. §. 1. verba iurisdictionē ff. de arb. vbi Bar. gl. p. tex. ibi. in. d. Sacerdot. c. de ad uoc. diuersi. iudi. l. munerum. §. iudicandi quōq; necessitas. ff. de mun. & honor. l. 1. p. rator. §. qui autem. ibi. etiā inuit^o iudicare cogitur. ff. de exc. mun. in aut. vt iudi. non expectēt sacras iussion. in princ. in gl. 1. collat. 9. l. eum qui. & ibi gloss. vlt. ff. de iur. omni. iudic. no tar Barb. in cap. pastoralis. col. 2. n. me. 5. & Fel. num. 7. de offic. delegat. gloss. & Pan. numer. 5. in.

& pra-

& praedictam gloss. notabilem reputat. Thom. Parpali. in. l. placet. numero. 19. C. de Sacrosanct. eccles. dixi de hoc dubio late in. c. statutum. q. 5. de refc. lib. 6. vbi Deo dante videbis impressā leauram, quam habes lectam & dictatam a me anno superiori.

1563. Lex V. Cestumbre y vso. q seruari oportet, si estrationabilis & vim legis obtinet. cap. fin. de cōfuetu. vbi Ro. ch. Curti. & l. de quibus. ff. de legibus. ergo merito talis consuetudo in praesenti regia cōstitutione seruari praecipitur adde. l. 5. ti. 3. li. 7. ord.

Lex VI. Sean tenidos de lo notificar. Nota quod iudex ordinarius quando est impotens ad euictandum scandalum & damnum de praesenti, vel de futuro contingēs tenetur certiorare regem: antequam ad vltiora progrediatur, alias de negligentia, erit puniendus. l. 1. ad fin. vbi dixi supra isto titul. inquisitor enim nō debet passim cōcedi in praesentia iudicium ordinaria iurif

de cogere bellota: o lo hā d derecho las partes o qualquier dellas d auer estas cosas o alguna d ellas ē termino de otro concejo o de otras psonas qualesquier q dādola qrella a nos, o al juzgador q lo ha de librar q se faga pesquisa sin ser otra demanda puesta, ni pleyto contestado. Y nos veyendo y entēdiēdo q este vso y costūbre es puechoso a toda nuestra tierra estable scemos y mā

dictionis, nisi in casibus, in quibus iudex ordinarius fuerit negligens & remissus, vt hic. Negligentia enim in pluribus nocet. Et sic propter negligentiam iudex ab administratione sua remouetur, & alius locofui subrogatur. l. si quos. C. de offic. praefec. praefec. orient: imo criminaliter puniri potest. l. missi opinatores. C. de exacto. tribu. to. lib. 10. & l. 2. C. de cano. larg. eod. lib. Ludou. Gomef. ponit. 214. casus in quibus negligentianocet in regul. de triē. posse. q. 28. & ibi etiā casus, quibus prodest diligentia, ponit. litem in qui sicuti debet dari in casib^o aduis, & non parus qualitat. l. 12. in curijs pincianis ann. 1537. ibi, a esto vos respondemos.

damos q sobre tales pleytos y cōtiendas se pueda fazer pesquisa: o pesquisas fechas sobre las cosas susodichas, o alguna d ellas q seā valederas: y felibre por ellas los pleytos sobre q fuerō fechas aunq no sea dada d mādada sobre ello ni pleyto cōtestado: ni seā guardadas las otras solēnidades d derecho. Y la pesquisa fecha q se publicada alas partes por q pueda cada vna dezir de su derecho.

Lex VII. la forma q se deve de tener en los escādalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar. Elrey dō luā. II. en camora año de mil. cccc. xxxij. El Rey y reyna en Madrigal.

E stable scemos q si acaesciere escādalos en las nras ciudades e villas e lugares: si los nros juezes no lo pudieren fossegar: ni poner remedio cō justicia seā tenidos d lo notificar lue

dos d lo notificar lue

Lex VII.
 De pleyto ageno hazē fuyo. Iudex male iudicās teneatur reipublicæ, & parti ad interefle, quia qui est caufa damni, tenetur ad ipsum damnum. c. si de iniur. debet que legis præceptum adimplere et si duravideatur. l. prospexit. ff. qui & a quibus ideo lex dicitur inexorabilis in. l. fin. C. detabular. li. 12. & ea causa dicendum est iudici, ubi est casus legis ne ab eo recedat & viues. tex. in. l. nulli. C. ne fanctū baptism. reiter. ibi, Quæ omnia ita custodiri decernimus, vt nulli iudicum liceat delatū ad se crimen minorī, aut nulli coercitiōi mā dare, nisi ipse idem pati velit, quod alijs dissimulando, cōcessit, & concor. l. 28. titul. 15. libr. 2. supra quo in loco vide quæ dixi in. prim. glossi.

go a nos: sopena de privacion de los officios, y en tal caso nos no entendemos embiar corregidor, ni iquisidor general: saluo especial sobre el escadalo solamente nascido: y no mas ni allende y no ebiaremos el tal pesqñidor a expensas nras ni dñl lugar: saluo a expensa de aqñl a quie el negocio tocara: o dñla justicia q negligete fuere: y entre tanto q la dicha pesquisafizierela justiciadñla tal ciudad, o villa o lugar: sea suspēsa de los officios: y mandamos q el dicho inquisidor o corregidor diligentemente cūplalo q por nos le fuere madado: e sino lo fiziere q sea tenido a restituciō dñ todo el salario q dñla tal ciudad villa o lugar ouiererecebido: segū q mas largamēte se contiene en este libro en el titulo de los corregidores.

Lex VII. Que el rey depute de cada vno año veedores e vifitadores en cada prouincia para q se informen como vsan las justicias.

El Rey don Henrique II. en Toro.
 El Rey don Iuan I. en Palencia.

POr q cōuiene al rey saber como las justicias, y alcaldes delas ciudades villas y lugares de sus reynos hazen y cūplē la justicia: e sinola fizieren fagā en ellos como en juezes q a de pleyto ageno hazen fuyo: y por q sepamos como vsalos adelatados y merinos y los otros juezes y alcaldes: y de como guarda la tierra: y hazen derecho a las partes: es nra merced de ordenar y ordenamos de dar, y dñ deputar hombres buenos de las nuestras ciudades e villas quantos y quales la nra merced fuere para que anden por las prouincias de los nuestros reynos y por los otros lugares a ver y se informar como vsā los dichos adelatados y merinos y juezes e alcaydes e justicias y los otros oficiales: e como fazē justicia e cūplimiēto de derecho a las partes: y como estā guardados los caminos de robos y de males. Los quales ayan poder dñ punir y castigar a los dichos oficiales que asi ouieren mēguado la justicia: e fagā otro si justicia de los que merecieren pena e castigo: en manera q los

nue:

nuestrs pueblos sean bien regidos y guardados e gouernados en justicia: y madamos que los tales deputados acabo de vn año vengan a nos dar cuenta y razon de lo que hā fallado y hecho por que nos sepamos el estado e regimiēto de los nros reynos: y proueamos acerca dello como cumple a nuestro seruicio: y al biēpublico de nuestro señorio real.

Lex VIII.
 En las leyes dñl ordenamiento q est. l. 4. iver. y antes q vsen del officio. titu 15. libr. 2. supra & l. 4. supra isto titu. l. vbi vide quæ scripsi. l. 6. titulo. 4. part. 3. & in procemiō capitulorū pratorum, vbi fule & bene per Franciscum Auiles in verb. en los casos. numer. .7. cum seq. idem in cap. 34. in glossi. verb. tales. in eisdem capitibus correctorum. ex quo poteris recipere dotem ad hanc l. & est. l. i. tit. 7. l. i. fo. leg. & ibi Alphoi. mon. alu.

Lex VIII. Que los pesquisidores q van a fazer pesquisas fagan cierto juramento.

El Rey y reyna en Toledo, año de mil y quatrocientos y ochenta.

Trosi ordenamos y mandamos que qualesquier pesquisidores q ouiere dñ yr a qualesquier ciudades: villas e lugares dñ los nuestros reynos a fazer pesquisas asi porque nos los mandemos yr entendiendo que cumple a nuestro seruicio: como a peticion de partes. E que antes que vayan juren en el nuestro cōsejo las cosas cōtenidas a en las leyes del ordena-

miento de Alcalá de Henares que deuen jurar los juezes e pesquisidores antes que sean recibidos a los officios y q juren asi mesmo de traer las pesquisas q fizieren y le son encomendadas al dicho nuestro cōsejo del dia que fueren acabadas de fazer e partieron de los tales lugares fasta xxx. dias primeros figuicetes saluo si por nos o por los dñ nro cōsejo les fuere mas alargado o abreuiado el dicho termino: sopena dñ x. mil maravedis para los estados del dicho cōsejo. Y que juren asi mesmo de no consentir al escriuano q con el fuere a fazer las dichas pesquisas leuar mas derechos de los que deue. Y que el dicho escriuano que con ligo leuaren: asi mesmo lo jure en nuestro cōsejo: e jure de no tomar ni recebir dichos de testigos b saluo el pesquisidor presente: y que asi traydas lastales pesquisas los del nuestro cōsejo las manden dar al nuestro relator o a su lugar teniente: o aquiē los del nuestro cōsejo les mandaren paraque saque la relacion dello por escri-

Lex noua.
 Adentinos y sorteros. Diuinare est futura prædicere, & sic velle potestatem dei circa futura manifestare. l. i. tit. 23. par. 7. Esai. c. 47. annunciate, q futura fut, & sciam q adij vos estis. Et actuum. i. nō est vestrū noscete tempora, vel

A 5

mo-

momenta, que patet posuit in sua potestate. & diuinationo regulariter sonat in malum. c. nūquam 1. q. 1. l. 2. ibi vel quod est deterius futura &c. C. de pagan. Anchar. i. c. 1. n. 2. de sortileg. Ideoque iste talis punitur tūq; hereticus in presentī, & in l. 2. tit. 4. infra.

eo. Cuius verba sunt, hæreje es. *aque de ne ser por tal juzgado qualquier Christiano q' va a los a devinos, y cree las aduinaças ad idē. l. 1. eo. tit. & ibi dicitur, que diuinationo est in debita pronunciatio futuro rum, qua pronunciat in debito modo futura cū in uocatiōe dæmonū tacita, vel expressa, & omnis diuinationo de ipsa proprie loquendo, qua litercunque, fiat, & quomodocūque vocetur est prohibita, & c. nata. 26. q. 2. per totam, in quibus omnibus diabolus vocat exprefe, vel præter*

pto y la haga en el termino q̄ por ellos le fuere mandado. Y que el dicho relator o su lugar teniente sea tenido de reducir a la memoria de los del cōsejo las pesquisas que estuuiere pendientes en el consejo dos vezes cada dia.

Ley. IX. Que se haga pesquisa sobre los aduinos y sorteros.
El Rey don Juan I. en Biciceta año de mil ccc. lxxvij.

Or que los aduinos y sorteros y agoreros: y los que vñan de astrologia y aquellos q̄ los creen de uē ser reputados por herejes.

nominis diabolus se occulte ingerit, & interponit ad pronunciamdum aliqua futura que omnib; sunt incognita. Ideoque a iudicibus merito puniendi sunt vt præcipitur eis a rege Catholico in pragma. tractante de pratoribus. c. 53. vbi Francisc. Auiles. in verb. *por venir.* & ip verb. *aduinos*, fol. 258. col. 2. est videntus. & ibi explicat quid sit Sortilegium siue fors, Diuinationo etiam diffinitur, est superstitiosa inuestigatio præsentia. Et vtrum semper diuinationo sit illicita declarat Cardinalis Turcremata in cap. illud. art. 3. num. 15. 26. quæst. 2. Sæct. Thom. secundæ secundæ. q. 95. art. 1. qui probat, qd diuinationo est

peccatū quo q̄ sibi usurpat futurorū vt futura sit notitiā, & prædictionem, quod soli Deo propriū esse certū est, per illud Deut. 18. Nō sit qui pyrthones cōsulat, nec diuinos, & quærat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur dominus. ad de Leuiti. 20.

Mandamos que sea punidos e castigados segun se cōtiene en las leyes de las nuestras siete partidas. E las nuestras justicias donde esto acaesciere mādamos q̄ de su officio fagan pesquisa sobre ello. E si despues q̄ le fuere denunciado o lo supiere: e la dicha pesquisa no hiziere q̄ pierda el officio. E mādamos e requerimos a los perlados y a los religiosos: e beatos e clerigos q̄ de tales artes vñarē los castigüe y executen en ellos las penas de los derechos segū q̄ se cōtie-

vbi vide aliqua in materia. & in. c. 1. de sortilegijs. i. prohibetur sortilegia pro furtis inueniēdis: vel diuinationibus faciēdis. & in. c. 2. imponitur pœna presbytero qui per inspectionem astrologib; furti requirit. & in. c. 3. prohibet per sortes fieri debere electiones. de hoc per hostiens. in rubr. de sortileg. Summa Pisan. verb. sortilegium. §. 1. Syluest. verb. diuinationo. Aegidi. Bofius in practi. Crimin. tit. de sortilegijs & mathematicis. pagin. 399. col. 1. & 2. & per Hugon. Celsium in repertorio. fol. 9. verb. *aduinios*. l. 1. tit. 2. lib. 6. fori *juzgado*. Bonifacius in peregrina. verb. diuinationo. Quo sit, quod astrologia est prohibita. l. tit. apud Labeo-

nem. ff. de iniur. text. in c. fors. §. his ita respondetur. 26. q. 2. quem commendat Panor. in. c. 2. de sortilegijs. col. 2. nu. 6. & Deci. in. c. nouit. col. 2. nu. 1. de iudic. & Ratio prohibitionis est, quia cōsistit in iudicandō futura, & solius Dei est futura prædicere. c. 1. 25. q. 5. c. nouit. & ibi Deci. not. i. de iudic. ergo prohibita. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 5. & in. 2. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. ad. 4. & lib. 3. contra gent. c. 154. & ad Galat. 4. lectio. 4. col. 2. Aegidi. Bofius in pract. crimin. tit. de sortilegijs. n. 2. & ideo puniuntur isti diuinatorēs sortilegi pœna de qua in rit. C. de malefic. & mathemat. secundū Lud. Rom. sing. 677. vtrum astrologia sit prohibita. vlt. supra adducta est vidēdis Card. in. c. illos. n. 8. art. 5. 26. q. 2. l. 1. & ibi Grego. Lopi. verb. *no es defendida*. tit. 23. part. 7. multæ enim rationes adducuntur a Card. in. c. contra. 26. q. 5. quare nō est vtrūq; diuinatione. & pœnā huius peccati ponit in sum. nu. 3. ead. causa & quæstio. & n. 11. 23. habetur non est auguriū in Iacob, nec diuinationo in Israel. Sortilegiū siue fors, dicitur a sorte, & legitur: quasi per sortes legentes, & manifestare se promittentes occulta, & futura, que longe sunt, imo nec subsunt humanæ cognitioni, sed tantum diuina iuxta illud Isai. 42. annunciate que vtrūq; sunt, & dicemus quod diu estis. Vnde sortilegi diuini dicitur, & est vna species diuinationis. Sortilegiū sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam (quas sanctorum seu apostolorū vocat) sortes diuinationis scientiā profitentur: aut quaruncūque scripturarū inspectione futura promittunt. Ita Ysidorus lib. 8. ethymologiarū. & refert Gratianus. in. c. 1. 26. q. 2. vbi Cardinal. est videntus. Pro declaratione vtrūq; diuinationo sortium sit illicita. dicas resolutiue, diuinationo per sortes celestium dispositioni, seu dæmonum imperio commissa, illicita est, vt vero in Deum referuntur, nō illicitum est quippiā per sortes diuinar. S. Thom. 2. 2. q. 95. ar. 8. & contra gent. lib. 2. c. 154. & in opuscul. 25. c. 4. & 5. & ad Ephes. 1. lect. 4. col. 2. & sic improbat sortēs in. c. 1. sortēs. 26. q. 5. & in. l. 1. tit. 23. part. 7. Quando autem iudicium fortis sit licitum, & multa in materia antiquorum, & modernorum humanarum, ac diuinarū & vtriusque iuris literarum aggregata comperies per Andr. Tiraquell. de iure primogeniorum. q. 17. in. 1. opinione. nu. 1. pœna autem clerici sortilegi ponit Io. Bernar. in praxi canon. crimina. c. Sortilegi. 100. in ordine, & quæ pœna sit de iure canonico & ciuili contra Laicos. ponit Syluest. Pieri. in sum. verb. superstitio. q. 11. pœna mortis infertur de iure regni. l. 3. tit. 23. part. 7. l. 3. in pragmat. regū. Catholicorum, & diuinationibus credens est quodammodo hæreticus. Montal. in reperto. haurēgū ordi. verb. diuinatorēs. declarat. Ioā. Ana-

ni. in rubri. de hæret. nu. 3. col. 2. est tamen notandum quod licet diuinationes & sortilegia sint illicita, non inducunt hæresis labem, nisi quando tales potentiam Dei applicant dæmoni, cū omnia à Deo facta sunt. c. episcopi. 26. q. 1. non autē quādo non attribunt diabolo, nec ei credunt, vt quædam pocula amatoria, & huiusmodi. Io. Anan. in rubri. de hæret. col. 3. quo fit, quod de his nō cognoscunt inquisitores hæreticæ prauitatis, nisi heresim sapienter manifestet. ca. aculatus. §. san. de hæret. lib. 6. vbi Bonifacius ait. Sanæ negotium fidei (quod summe priuilegiatum existit) per occupatiōes alias nō debeat impediri, pestis inquisitores hæreticæ a Sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim sapienter manifeste, in tromittere se non debent. nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos. Ad idem est addendus Gondissal. à Villadiego contra hæretic. prauita. q. 2. col. 1. num. 3.

Quo fit, quod isti diuinatorēs, sortilegi & huiusmodi, si viles personæ sunt de iure canonico dum tamen hæretici non sint sustigantur, si tamen nobiles sint, pœna perpetui carceris debent damnari. Rom. singul. 667. & ibi Nicol. Pig. in additiōe per text. quem sing. reputat in c. contra idolorum 26. q. 5. Panor. in. c. 1. col. 1. n. 1. de sortileg. citat ad hoc, quod crimen istud est ecclesiasticum. Hodie publicæ dehonestant sustigando delinquentem, cum mitra, & vngitur melle, & plumis circumdatur & ponitur in icala ad fores episcopi vt deludatur a pueris, vt consuetudo recepit secundum Panor. in. c. 1. de sortileg. per text. in c. episcopi. 26. q. 5. ibi, & si aliquem virū, aut mulierem huiuscemodi sceleris scētorem inueniunt, turpiter de honestatum de parochijs suis deiciant. l. 4. titul. 31. part. 7. ad fin. ibi, *o lo ponen en deshonra del en la picota, o lo desfundan fazendo lo estar absol. vntando lo de miel, porque lo coman las moscas alguna hora del día.* text. in. c. de benedicto. 32. q. 1. Resolutio ergo in presentī delicto sit, quod si sit clericus secundum delicti qualitatem suspenditur, vel deponitur. arbitrio iudicis. c. non oportet. 26. q. 5. Panor. in. c. 1. & 2. de sortilegijs. Io. Bernar. in praxi canonica. cri. c. 100. referens notabile dictum Pan. in dicto. c. 2. dicentis, quod in pœna imponenda sortilegis, vel eos consulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & secundum hoc pœnam imponere, quandoque acerrimam, quandoque grauē, quādoque leuē. sequitur Paul. Grilland. in tract. de sortileg. quæst. 2. col. 2. Hodie est videntum decretum concilij Lateranens. sub Leone. 10. celebrati. in. 9. scilicet, vbi dispositum est quod clerici, qui inuēti fuerint culpabiles in sortilegijs, per inuocationem dæmonū

in can-

questiões cir
ca inquisitio
nem. quæst.
1. per nota.
inc. ex teno
re. de testi. &
nomina tes
tium super
infamia, &
attributiones
sunt publi
canda, & ex
ceptiones &
defensioes de
bent esse sal
ua reo, tam
in principa
li, quam con
tra testes, ne
innocens co
traveritatem
grauetur ca
pitulo. quali
ter & quando.
& ca. olim. d
accusationi.
Bald. vbi su
pra, firmans
ita feruam. i.
itam. l. citat
Iacobus Sep
timacensis
institutiob
bus: catholi
cis. cap. 62.
numero. 1. r.
etiam si fue
rit inquisitus
in crimine
nefando. so
domie est co
pia. testium
reõ danda. l.
85. in prag
regu Catholi
corum.

Ordenamos q
pesquisa no se
pueda hazer contra
aquellos q mal dez
marẽ los fructos de
sus heredades: pero
que se haga y pueda
fazer pesquisa con
tra los terceros: segú
se contiene en este li
bro en el título de los
diezmos.

Entendiẽdo que
seruicio y al biẽ y pa
cifico estado de nue
stros Reynos: acor
damos que seã depu
tados por nos en ca
da vn año veedores
e visitadores de pro
uincias de nuestros
reynos para que veã
como se cumple e ad
ministra la nuestra ju
sticia: e para las otras
cosas q se cõtien en
este libro en el título
de los visitadores.

Ordenamos que los q em
biaremos por pesquisa
res contra nuestros corregido
res o asistentes no puedan ser
proueydos de corregidores: se

gun se contiene en este libro en
el título de los corregidores.

Contra aquellos que las nue
stras rentas y pechos y dere
chos por arte: o por dicho: o
por amenaza: o en otra qual
quier manera: o por colusion
hizieren que valan menos. Man
damos que las nuestras justicias
de los lugares donde esto acae
sciere procedan luego sin tar
dança de su officio a hazer y fa
gan pesquisa: e inquisicion y la
embien a nos: segun se contie
ne en este libro en el título de las
rentas y pechos y derechos.

¶ Titulus. 11. De vsuris.

¶ De las vsuras. Vsuræ crimẽ est omni lege reproba
tũ & damnũ inferẽ rei publicæ cum deoret sub
stantias subditorum, iuxta illud Lucani. Hinc
vsura vorax audium que in omni tẽpore fœnus.

TITVL. II.

de las vsuras. ^a

vbi que agitur mentio à legislatoribus vt patet. ff.
& C. de vsu. & in decret. 14. quæst. 4. & in decret
libus, Sexto & clementinis. Pro declaratione au
tem inquirendum est, vsura vnde dicta, & quid
sit. Et quia differẽtia sit inter vsurã & fœnus? Itẽ
quando vsura succedat loco interesse, & quæ re
quirantur vt exigi possint. Capitũq; 1. & C. salu
briter, de vsur. declarantur? de poenis etiam vsura
riorum agendum est, item etiam de arte caupfo
ria, vtrum licita sit: Præterea tractabitur materia
contractus censuum seu tributorum redimibiliũ,
vel ad vitam, vel ad tempus aliud limitatũ vtrũ
sit iustus & absque labe vsuræ ibiq; interpretan
tur extrauagan. 1. & 2. de emptio. & venditio. in
ter communes, & leges huius regni veniendo igit
tur, ad primam quæstionem dicimus vsuram ab
vsu aris dictam, id est pecuniã; nam pecuniã fe
cundũ

cundũ Philoso. 1. Politic. inuenta est commuta
tionis, & translationis gratia, vt quia difficile erat
res necessarias ad vsũ vitam deportare ad loca re
mota, conueniunt ementes & vendentes autho
ritate Principis, vel Reipub. quod fieret numif
ma æreum, ferreum, argentum, vel aureum, & in
signum recti valoris & ponderis cudebatur, seu
imprimebatur numifinati character, vel imago.
vt in. l. 1. in prin. ff. de contrahe. emptio. Sic enim
de numifmate census quæstuit Dominus Matth.
22. Cuius est imago hæc & superscriptio: Verũ
quia à principio & antiquitus pro maiori parte
fiebatur ex arẽ (ex arẽ enim erat pecunia, quam
vidua obtulit in Gazophylacium Domini Luc.
21) idcirco vsus pecuniã, in vsura dicitur vsus aris.
Cardi. in summa. 14. quæst. 3. artic. 1. nume. 2. Ho
stien. in sum. De vsur. §. Vnde dicitur. Vel ab vsu
rei secundũ eum. Et Ioan. de Anani. in rub. eo.
titul. colum. 2. numer. 3. dicit, Vsurã est, quæ datur
propter vsũ pecuniã. Et intelligit pecuniã, id
est, cuiuslibet rei numero, pondere, vel mensura
existentis. Et sic dicitur Vsurã ab vsu rei, vel aris.
Vel dicitur ab vrendo, dupliciter. Primò, quia
vsura in augmentum pecuniã vrit velut ignis, &
inflammata affectum vsurarij, dicente beato Am
brofio in tract. de Tobia. ca. 6. quod Vsurã vsũ
requirit, vt adurat & inflammet. Sic enim crescẽ
te vsura, crescit in vsurario affectus pecuniã: in in
finitum, vt Philosoph. 1. Politic. inquit. Pecunia
enim non est terminus, nec finis. Auarus nanque
qualis est vsurarius, nõ repletur pecuniã. Ecclẽ. 5.
Secundò, quia in vsura est vrens ignis, consumẽs,
& deuorans facultates, & substantias pauperum,
à quibus per vsuram extorquetur pecunia, & ex
hoc vsura vorago dicitur. Vnde Ambrosi. in tra
ctat. de Tobia. cap. 11. dicit, quod vsura substã
tiam inopis & pauperis deglutit, & quasi mare
magnum omnia absorbet. Bene ergo vsura dici
tur ab vrendo. Vnde non immerito Lucanus ce
cinit.

Hinc vsura vorax, audium omni tempore fœnis.

capitul. 1. de vsur. lib. 6. vbi dicit, vsurarum vora
ginem, quæ animas deuorat, & facultates exhau
rit compescere volentes. ¶ Differẽtia autem in
ter Fœnus & vsuram iuxta vtriusque iuris docto
res ea est, quod illa tanquam inferius & superius
se habeat, quod scilicet Fœnus duntaxat pro vsu
ra sit sumpta vsurpetur pro eo, quod ex solo
mutuo iniuste accrescit: Vsurã autem accipiatur
extensius pro quocunq; augmento ex quocun
que contractu, etiam dum licitum sit. Vt si quid
credita pecuniã vendidisti, & quia debitor in mo
ra fuit, aliquid tibi ratione lucri cessantis autẽtum
est, accessio illa, vsuraria quidem est, nõ fœne
bris. Ita habet Paul. Iurisconsultus in. l. cum qui

dam. §. si pupillo. ibi, Vsurã enim non propter
lucrum petentium, sed propter moram nõ solu
entium infliguntur. ff. de vsur. Sed aliquando
vnum sumitur pro alio. l. pecuniã fœnebris. in
prin. ff. de vsur. & in. l. Caius Seius. eodem titu.
& in capitul. 1. de vsur. lib. 6. vbi Fœnus & vsura
reciprocantur. Plerũq; Fœnus pro vsura, & ecõ
uerso vsurpantur. vt Hotomanus lib. 1. de vsuris
capitul. 1. docet. & Domi. Sotus lib. 6. quæstion. 1.
articul. 1. de iusti. & iur. lib. 6. vbi Fœnus &
Gellius scribunt, Fœnus ab eo dictum, quod qua
si fœtura quædam pecuniã sit. Vnde intelligit Fœ
nus esse, proprie ac speciatim accepto nõmine,
lucrum illud, quod quis capiat ex nuda pecuniã,
veluti cum Mensarij (quos campfores, seu vanca
rios nostrivocant) pecuniam mutuo dant; non
vt accipienti commoedent, sed vt in de lucrum au
cupentur, ex quo etiam illorum quæstus Latine
Fœnus dicitur, id est, fœtura, seu partus pecuniã.
Vsurã autem cum ab vsu appellata sit, aliam vim
atque significationem ab hac notatione retinuit.
Vsuram enim qui petit; ipsam quodammodo
vsũ petere videtur, quippe quæ eius perpetuo
remanat, nec vnquam cuique ab eo datus aut con
cessus est: quem quidem vsũ, quia repetere non
potest, vt pote consumptum, eius peti estimatio
nem ac pretium; vt cum emptor rem traditam
possidet, nec tamen pretium exoluit, itaque con
tra venditoris voluntatem vitur pecuniã, pote
rit venditor ex empto actionem, non dico vsũ nõ
sequi, quia consumptus est, sed certè estimatio
nem illius. l. fin. ff. de pericul. & commo. rei vend.
l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. empt. Et sic
Fœnerator agit de lucro captando, Vsurarius de
damno vitando contendit. vt explicat Hotoma
nus loco proxime citato pag. 4. Vsurã & Fœnus
idem sunt proprie loquendo, nisi quod verbum,
Vsurã, latius in iure patet, quia Fœnus non capi
tur nisi pro vsura strictè sumpta in mutuo. capi. si
fœneraberis hominem. 14. quæstio. 3. ¶ Ad secun
dam quæstionem, in qua quærebatur, quotuplex
vsura reperitur? Respondeo quod duplex. Nam
vno modo vsura largè sumitur pro accessione vel
augmento successiuo fortis in quantitate consi
stentis, ex quacunq; causa, etiam alias quàm ex
mutuo debita; puta ex causa venditionis & tradi
tionis rei. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de actionib.
empt. ibi, ex vendito actio venditori competit
ad ea consequenda, quæ ei ab emptore præstari
oportet. Veniunt autem in hoc iudicio infra scri
pta. In primis pretium quanti res venit: item vsu
ra: pretij post diem traditionis: nam cum re em
ptor fruatur, æquissimum est eum vsuras pretij
pendere. l. curauit. l. fructus. C. de actio. emp. l. 2.
C. de vsur. vel dotis & susceptorum onerum ma
trimo.

trimonij. l. cum post. §. v. furas. ff. de iure doti. tex. elegans in capit. Salubriter. de vsur. De cuius intellectu est videndus Hierony. Cagitol. in rep. l. 2. numer. 14. C. de action. empr. & Chall. in consuet. Burgund. rubr. 4. §. 23. fol. 193. numer. 22. Cagitol. in l. 29. verb. *Quisere*. in legib. Laur. Hippolytus singul. 360. Scribitur apud legistas. num. 4. Et habetur ad singul. Matthei. 24. 49. Per Gabrie Saray. numer. 17. Et latissime Conar. libr. 3. Variam resolut. capit. 1. Et in inferius loco disputabitur. Item etiam in casibus, quibus dicit glossa. licitam esse vsuram in gloss. summe. 14. quaest. 3. versi. Nisi in quinque casibus. Vel propter moram in bona fidei iudicij, legatis, & fideicommissis. l. qui solidum. ff. de lega. 2. Notatur in l. mora. ff. de vsur. Aliquando etiam sumitur largissime pro omni iniusta superabundantia, siue debeatur quantitas, siue non, ut in capit. putant. 14. quaest. 3. quem refert ex Diuo Hieronymo. Iuo Carnot. libr. sui Decreti. 3. cap. 160. Sed quia in toto iure non legitur ita accipi, omittendum est. Hoc autem primo modo permittit & crebrius in toto iure civili accipitur, ut per Moline. de vsur. quaest. 74. ¶ Secundo vsura stricte & proprie accipitur pro eo, quod accedit ultra sortem principalem in mutuo. ut in l. si tibi decem. in princ. ff. de pact. l. rogalli. §. si tibi. ff. si cert. per. l. haecenus. §. final. ff. de const. pecu. l. 31. & Gregor. Lopez tit. 11. part. 5. Vnde hoc solo casu dicitur *foenerator*, debitor vsurarius, & pecunia *foenebris*. l. foenerator. ff. de nauit. foeno. l. debitor. l. pecunia. ff. de vsur. l. 1. C. de his, qui ex publicis rationibus mutu. pecu. accep. lib. 10. Patet, quia pecunia dotalitia, vel per emptorem, aut quemvis quoque vero titulo, alius quam ex mutuo debita, non dicitur pecunia foenebris, etiam si ex mora veniant vsurae, prout nec dicitur proprie foenus, nisi in solo mutuo. Isto casu proprie & plane militant leges huius tituli, & sanctiones, & poenae contra vsurarios & vsuras statuta & l. 9. tit. 12. part. 1. & l. 4. tit. 6. part. 7. Tertio sunt praeterea quaedam vsurae interpretatae, seu praesumptivae. Quoties videlicet contractus non est in forma mutui, sunt tamen sufficientes probationes fraudis exquirat ad occultandum mutuum & vsuram, ut in casu huius nostrae legis, & in capit. ad nostram. de empt. & vendi. & in l. fin. tit. 11. part. 5. Et quando quis vendidit rem ad creditum maiori pretio, quam vendidisset ad pecuniam de praesenti paratam. ¶ Tandem vsura proprie sumpta & formaliter est pro eo, quod propter ipsum mutuationis officium tantum sine alia iniusta causa excipitur. Et huiusmodi vsurae dicitur formalis, est inhonesta, viciosa, & semper est contra naturam mutui, quod debet esse gratuitum, iuxta illud Luc. 6. Mutuum date, nihil inde sperantes,

cap. consuluit. & capit. quoniam. & capit. quia in omnibus. de vsur. capit. si foeneraberis. capit. putant. & capit. pleij. & capit. vsuram. 14. quaest. 3. & capit. ministri. cum alijs. 14. quaest. 4. capit. quoniam. 47. dist. 1. Clementi. v. de vsur. & capit. 1. eod. tit. Exod. 22. Si pecuniam mutuum dedideris populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quasi actor, nec vsurus opprimes. Et Leuit. capit. 25. Pecuniam tuam non dabis ad vsuram. Et Deuter. 23. Non foeneraberis fratri tuo. Et apud Psalmistam Psal. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. S. Thom. 2. 2. quaestio. 78. arti. 1. Vsura enim est contra naturam, ut id quod est inanimatum & artificiale, vel ut ipsum animatum & n. animale pariat. ut patet. 1. Politic. vnde utroque testamento est prohibita. Lucas de Pen. na in l. apud eos. column. 1. G. de debito. ciuita. lib. 11. Donii. Soto optimè lib. 6. de iustitia & iur. quaestio. 4. artic. 1. pag. 494. versic. Hic de nomine vsurae. Et variè definitur à docto. ut per Conuar. lib. 3. Variam in resolutio. cap. 1. vbi ipse post alios definitionem. Vsura est inhumanum adsignat, & eam per partes declarat, nempe, Vsura est voluntas capiendi ultra sortem lucrum aliquod tempore vi & causa mutui principaliter. Vel aliter & secundò secundum Donii. Soto. dict. quaestio. 1. artic. 1. pag. 494. column. 1. Vsura est vsus pretium mutuae rei. Tertio definitur ab Specul. tit. de vsur. num. 6. Vsura, est quicquid sorti accedit, intentione, vel pacto praecedente. Ioan. de Anan. in capit. 1. de vsur. Sum. Pisana. verb. Vsura. in princ. Est pro ea casus in. cap. si foeneraberis. & in capit. putant. & in capit. pleij. & in capit. vsura. 14. quaest. 3. Quarto, Vsura est lucrum ex mutuo, pacto debitum vel ex actu. Sum. Rosellain verb. Vsura. in princ. Quinto, Vsura est quodcumque rei mutuae accedit ipsius rei gratia pactioe interposita, vel hac intentione habita in contractu, vel exactione habita ex post facto. Hostien. in Sum. de Vsur. §. 1. Angel. verb. Vsura. 1. Nicolaus Nannus in Polyan. tea. verb. Vsura. Sed insufficientes est, nam aliquid potest accedere forti, quod non sit aestimabile, quo casu non erit vsura. ergo &c. Sexto definitur, Vsura est lucrum aestimabile ex mutuo principaliter intentum. Conrad. libr. de contractibus. q. 21. Gabriel in 4. senten. dist. 15. quaest. 11. Et est communis secundum Ioann. Methymen. tract. de restit. titu. De rebus per vsuram acquisitis. Probatur Luc. 6. & in capit. consuluit. de vsur. Mutuum date, nihil inde sperantes. Septimo definitur poterit stricte & speciatim sumpta, Vsura est pretium, seu potius aestimatio vsus sortis consumptae cum damno Creditoris, secundum Franciscum Hotomanum tract. de vsur. libr. 1. capit. 1. pag. 5. vbi

5. vbi eam prosequitur & declarat. ¶ Quo sit, fructus rei pignori datae debere computari in sorte principalem, eamque extenuare, quia gratia mutui nullum aestimabile est recipiendum, siue in pecunia, siue in fructibus. cap. pleij. que. 14. quaestio. 3. Casus est de hoc in cap. illo vos. de pigno. & capit. contra. eod. tit. cap. quoniam. & capit. 1. & capit. conuultus. de vsur. l. 1. C. de pigno. actio. cap. lege cautum est fructus, & composita rei pignoratae sorte in ipso iure. extenuare, & creditore percipiente. l. creditori. eod. tit. l. 1. C. de distract. pigno. l. 2. C. de partu pigno. & omni causa. Bartholom. Soci. in tract. regu. cum fallent. regul. 3. l. 23. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Gregorius Lopez in gl. penul. eod. tit. 13. part. 5. l. 2. vbi Gregorius Lopez in glo. pen. eod. tit. 13. part. 5. Intelligit tamen eos fructus extenuare, sortem, qui superest creditori, deductis expensis factis in ipsa re pignorata. l. emptor. vbi Bald. ff. de rei vend. Antonij. Capici. decisio. 93. num. 11. & probant praemissa iura. Fructus autem vniuersales, qui dicuntur, qui deductis impensis necessarijs super sunt. l. fructus. ff. solut. matrimo. l. si à Patre vel à domino. §. fructus. intelligitur deductis impensis, quae quarendorum, colligendorum, conseruandorumque eorum gratia sunt. gloss. in cap. 1. de vsur. verb. deductis & in cap. grauis. de resti. spoliat. Tiraquell. lib. 1. de retract. §. 15. glo. 1. numer. 27. Conar. libr. 1. Variarum resolut. cap. 3. numer. 3. l. 40. tit. 28. part. 3. gloss. in. ca. cum contra. verb. fructus. de pigno. l. 1. C. de fruct. & lit. expensis. Nauar. in manuali. confess. capit. 17. numer. 216. ¶ Circa praemissa dubitatur, Vtrum creditor fructus rei pignori datae non solum percepti, verum etiam eos, qui percipi potuerunt, teneatur in fortem computare? Videtur quod sic, ex gloss. in capit. cum causa. in gloss. fin. de offi. deleg. vbi super verb. cum fructibus in de perceptis. dicit, vel qui percipi potuerunt de resti. spolia. grauis. & 12. quaestio. 2. non liceat & colligitur ex pluribus ad id citatis per Andre. Tiraquell. loco supra citato. §. 15. gloss. 1. numer. 28. Concludendum igitur est, quod quando rem pignorata non locauit ob fructum, etiam si ex leui culpa tenebitur ad fructus percipiendos, vbi autem dolus & culpa deest, non tenebitur, puta, quia erat domus alicuius magnatis, qui eam solitus non erat locare, vel alius locus, seu oppidum. Sed si erat inferioris, qui talem domum locare erat solitus, tenebitur ex Collectar. numero quinto. in capit. 1. de vsur. vbi Ioann. Andre. Card. & Panorm. & Hostien. in summ. de pigno. §. quando efficaciter. versic. Sed nunquid creditor. Et istam partem probat Gregor. Lopez in l. 2. verb. Desfructe. tit. 13. part. 5. dicens communem esse opinionem, quod teneatur non solum de perceptis, sed

de percipiendis. Limitat tamen virtualiter, ut dixi. Ad idem adde Gregor. Lopez in l. 2. verb. *si moro en ella*. tit. 13. part. 5. Et in al. fidei possessor etiam non tenetur ad restitutionem fructuum, quos ex praedio percipere potuisset. et sua industria & artificio. l. ceterum. versi. in probe. de reuendic. ff. singul. secundum Roman. in singul. 33. gloss. in ca. cum. M. verb. industria. de consti. Facit text. in capit. 1. ad fin. de in ipte. resti. vbi debitor, à quo extrahitur res fructus, quos labore & industria fecit bona fide, ex quibus res fuit facta melior, eos debet consecutio ea defraudari debet. Ergo creditor non tenetur de fructibus percipiendis abique sua culpa, cum tamen boni fidei possessor, alias secus, ex communi sententia gloss. quae communem sententiam habet in capit. cum contra Guillelm. verb. Perceptum de pignori. l. 2. C. de partu pigno. & omni causa. Et Sit ergo resolutio. Aut loquimur postquam solus in mala fide, quia debitum erat solutum, & pignus liberatum, & te debetur etiam de percipiendis. Aut ante liberationem, & non tenebitur nisi de perceptis, si fuit absque fraude, ut supra dictum est. Confirmatur ex Ioanne de Imol. in l. cum feruus. §. fructus. ff. de leg. 1. vbi Alexander. dicit magis communem sententiam Bar. in l. domum. C. de rei vendi. vbi idem firmat in additione ad ipsum Bart. Et nota, quia sine resolutione hanc quaestionem reliquit plura citando Andre. Tiraquell. lib. 1. de Retractu. §. 15. in gloss. 1. numer. 28. Est tamen notandum quod in solutione decimae, non est habenda consideratio ad expensas factas ratione fructuum, sed integrae praediales sunt soluae sine deductione expensarum, secus in personalibus, vbi expensa deducuntur, tex. in capit. Pastoralis. ca. cum homines capitul. non est in potestate. de decim. gloss. in l. si à patre vel à domino. §. fin. verb. Deductis impensis. ff. de rei vendi. Bald. in margarita verb. Decimae versiculo septimo. Ad idem est text. in capitulo. Tua nobis. & in capitulo cum non sit in homine de decim. Mattha. de Afflictis. in constitutionibus. Neapolitan. libro primo. rubrica septima. quaestio nona. numero 19. & in decision. 252. numero secundo. Tiraquell. vbi supra. libro primo. de retract. §. 15. glossa prima. numero. 10. l. 13. tit. 20. part. prima. Rebuff. in tracta. de decim. quaestio vnde decima. numero tertio. & sic praedictae decimae sunt soluae statim collectis fructibus antequam pensio census, seu tributum detur, quod impositum est super tali praedio. ex text. in capitulo. cum non sit in homine de decim. gloss. in capitulo. quaestio. 16. quaestio prima. Bertrand. consi. 255. Visis partitionibus. column. 1. lib. 1. in prima editio. Idem notat. Mattha. de Afflictis. in colono partiaro,

qui colit fundum, & habet dare dimidium, vel tertiam partem fructuum, nam dabit sine deductio-
ne expensatum, scilicet in lib. i. constituta. Neapo-
litannum. rub. 7. in fine. Et Rebuff. & Bertold.
in locis praedictis. Ratio autem diversitatis inter
personales & reales tenentias ponit Rebuff. in di-
stinctione. §. 1. in fine. Ratio est, quia deci-
ma est tributum. Oppositio contra istam conclu-
sionem sic declaratur, quatenus habet, quod fructus
percepti ex re pignoriata iure attenuant
fortem, in eo quod dicitur in eodem predicto.
Quia si fructus extant, & rector non compellit
eos recipere, per regulam. Aliud pro alio in
iure creditore non venit subueniendum, cuius oppo-
sitione hic habetur, sicut in iudice. Conle-
quens patet. Nam pecunia est in obligatione, fructus
tamen hic deducuntur in solutione Antecedens
sumptum pro maiori, probat text. l. 2. §. 1. ff.
si cert. petat. Confirmatur & secundo. Nam cum
quam admittitur compensatio fructuum in for-
tem, quia si pecie ad quantitatem non fit compensa-
tio. l. fin. C. de compensatio. c. fi. de deposit. gl.
in l. vti. C. de commodat. Soci. regul. 6. in cap. Com-
pensatio. l. 2. & l. 27. titul. 14. part. 5. Solutio ad
primum argumentum haec est, quod hoc habet
locum in fructibus extantibus, sed tamen est in
consumptis, vt hic, nam estimatio succedit loco
quantitatis debita ratione fructuum. arg. l. si re-
et pretium. ff. de per. here. & l. quia qui pretio. ff.
de v. fur. & sic fit compensatio de quantitate ad
quantitatem, & soluitur quod vere est in obliga-
tione. Nec obstat secundum, quod dissoluitur
eodem modo ex mente Panor. in num. 3. in capi-
tulo de v. fur. fructus enim computantur per estimati-
onem vt quantitas, secundum Card. ibi, versic.
Oppositio. 4. & Soci. regula. 3. fallen. 8. Et adde Syl-
ue. verb. V. fur. 3. questio. 10. Limitatur. i. ista con-
clusio, quod fructus non computantur in fortem
eo in casu, quo feudum ecclesiae est datum in pi-
gnus. text. est in capitulo. 1. §. vlti. isto tit. vbi dicit,
nisi forte ecclesiae beneficium fuerit, quod redi-
medum ei hoc modo de manu laici videatur. No-
ta secundum Bartho. Soci. in tract. fallen. regul.
3. fallen. 1. Et quatenus in re debita ecclesiastico
beneficio loqui text. videatur, idem est in feudo
ecclesiastico. capitulo primo, de feud. & capitul.
conquestus. de v. fur. Quod est singul. secundum
Roman. singul. 325. Creditor computat fructus,
vbi ponit praedicta iura citando exemplum in feuda-
tario & emphyteuta. Et hoc favore ecclesiae
in dictum inquit gloss. in capitul. conquestus, de
v. fur. Contra quam est communis ampliatio, vt
etiam procedat in laicis, vt Panor. & Anan. &
communis ibi fatentur. & in dict. capit. r. de feud.
tenet communis. & in ca. r. de v. fur. vbi Ioan. Ana-

ni. num. 8. Hostien. in sum. de v. fur. §. an aliquo ca-
su verificat. Est ergo generaliter verum. Socin. in
tract. fallen. regul. 3. fallen. 5. Ioan. in sum. con-
fesso. lib. 1. titul. 15. questio. 38. Contra. de contra-
ctib. questio. 22. in fine. §. Areliep. Florentin. 2.
parte. titul. 1. cap. 7. §. 25. Gabr. in 4. sentent. dist.
17. questio. 1. in fine. §. 2. Angel. verb. sen-
dum. §. 1. vbi dicit istam opinionem communem
Syluest. in feudum questio. 29. & questio. 30.
Angel. verb. V. fur. 1. §. 11. Baptista Trouamala
eod. verb. V. fur. 1. §. 18. Ioan. Methymnen. in co-
dicis de restitutione. fol. 13. colum. 3. §. ad capitul.
conquestus. de v. fur. Et hoc procedit ex natura
feudi: nam cum dominum directum maneat penes
dominum, si vtile redit ad eum ex voluntate
vassalli pignoris, consolidatur ipsum vtile do-
minium, seu v. fur. cum proprietate, non ex
alienare, sed ex propria, nam & vassallus interim
liberatur ab obligatione qua tenetur domino: dif-
soluitur ergo interim seu suspenditur obligatio
inter eos contracta. Et haec ratio facit, vt idem sit
in laico, secundum Trouamala vbi supra. Pro-
ratione huius conclusionis est notandum, quod
in casu capitis primi, de V. fur. quis recuperat rem
sibi debitam, & sic agit, recipiendo fructus, quod
dominus directus seu v. fur. cui alias debiti essent
tales fructus eos colligendo possit liberè facere ra-
tione domini: licet enim quis aliquid in casu pra-
dicto recipit ratione mutui, cum id erat suum, vel
aliter sibi debitum, nec poterat aliter consequi, se-
cundum Pan. in dict. c. 1. & Socin. in tract. fallen-
ti. regul. 3. fallentia. 6. Et Confirmatur. Nam quis
rem sibi debitam, quā aliter consequi non potest
ab intruso, absque scandalo, & secretè eam furtiue
poterit recuperare. Thom. & Caieta. 2. 2. questio.
66. art. 5. ad tertium. Herueus Brito. quodlibet. 8.
questio. 14. Henri. Gandaus quodlibet. 6. questio.
27. Paludan. in. 4. sentent. dist. 35. q. 1. art. 4. cōclu.
3. Contra. de contract. q. 32. cōclu. 2. in fin. verbis.
& q. 32. Ioan. Methym. in codice de restitutione.
rubr. De rebus per creditorē in recompensam de-
biti oblatis. vbi dicit, quod hanc sententiā tenet cō-
munis. E. nostris est gl. 1. in c. ius p. g. i. i. dist. Inno-
cent. in c. olim causam. col. 3. nu. 8. de resti. Spolia.
Feli. in c. quoniam. nu. 2. de Simoni. Philip. Deci.
in l. nō est singulis. nu. 2. ff. de regul. iur. Firmian.
in tract. De episcopis. lib. 4. in princ. n. 17. Hippo-
lyt. in confi. 58. col. fin. nu. 16. & confi. 135. nu. 23. &
in singula. 77. & in sua practica causarum cūmi-
na. §. constante. num. 36. Bartholom. Castan. in
confus. Burgun. rubr. 1. §. 5. num. 32. Nenizan. in
Sylua nupti. lib. 3. numer. 43. adeo procedit haec
opinio (secundum eum ibi) quod si postea fierent
quoniam notoria, talis creditor, nec scientes tenerentur
reuelare tale rem sic acceptā. Quod ad creditorem
tenet

tenet Ioan. Ana. in ca. ad deliberandum. nu. 5. de
Iud. & Hadria. quodlibet. 6. Et istam ampliatio-
nem integrè tenet Ioan. Nenizan. vbi supra. & Ri-
pa libr. de peste. §. fina. nu. 18. asserit nanque Ri-
pa, neminem teneri ad denunciatum praetextu
monitoriarum, quando pro certo scit causam re-
tentionis iustam esse. Et idem firmat Iacob. Re-
buff. in repe. l. vnica. C. de sentent. qua pro eo quod
interest prof. nota. 10. numero. 15. Syluest. verb.
Furtum questio. 15. vbi ponit condiciones ne-
cessarias ad hoc, vt tutè quis rem suam proprio
marte possit furtiue capere. Et ista opinio est te-
nenda, quicquid Angel. verb. Furtum. §. 41. sen-
ferit. Si ergo quis rem sibi debitam potest appre-
hendere furtiue, à fortiori ipsam retinere, & fru-
ctus percipere, vt in praedicto capit. 1. dicitur, se-
cundum praefixam declarationem ab Hostien.
column. fina. Confirmatur ex notabili questio-
ne posita ab Anchar. in regul. Possessor. num. 26.
quam late fuimus psequuti anno praeterito. 1552.
in nostralectura. colum. 18. versic. Quare hic An-
charranus. Confirmatur in super. Nam res de fa-
cili conuertitur ad suam naturam. ca. ab exordio.
35. dist. & ibi glo. verb. reuolat. & Bartholo. Soci.
in tractat. fallen. regul. 3. fallen. 5. Comprobatur
ista sententia ex not. à gloss. in capitul. fin. de decim.
& ab Hostien. in sum. eiusdem titul. §. &
vtrum. versic. Sexto queritur. & ex optima regia
l. 24. titul. 20. part. 1. Praeterea interesse est illud
quod quis habeat fructus rei suae nemini iure de-
bita: at interesse non est prohibitum, ergo iure
optimo percipit creditor fructus rei suae in casu
praedicti capitis. 1. in fine. Et ista est vera ratio il-
lius decisionis. Theorica enim est recepta, quod
v. fur. etiam hodie de iure Canonico possunt no-
mine interesse, & quatenus verè sunt interesse, pe-
ti à debitore. gloss. in capitul. conquestus. verb.
De feudo. de v. fur. vbi Panor. idem tenet num. 6.
gloss. in sum. 14. questio. 3. gloss. in capitul. 2.
verb. inde m. de fidei iussu. & in l. 1. verb. Pe-
trum. de sum. Trini. gloss. 1. in l. 2. C. de v. fur. & in
l. curauit. C. de actionib. empti. Alexand. Ales. 3.
par. quest. 66. Panor. capitulo. fin. de v. fur. Cardi-
clemen. vni. §. saae. questio. 8. colum. 2. num. 4.
de v. fur. Alexan. confi. 221. num. 1. libr. 2. Philipp.
Deci. confi. 183. nu. 3. versic. Non obstat quia pro
interesse. Ioan. Lup. in rep. capitul. per vestras. §.
Sexto cum dicit textus. de dona. inter vi. & vxor.
Carol. Molina. in tracta. de v. fur. numer. 25. & est
de mente sancti Thomae. 2. 2. quest. 78. artic. 2. ad
primum. vbi tenet, quod quando aliquid percipi-
tur nomine interesse, quod non committitur v. fur. Ex
quo inferitur, tutorē, curatorem, administratorem
ve obligatum esse pupillo ad interesse ratione pe-
cuniae ab eo receptae, ad interesse in qua, quod ve-

rosimiliter pecunia illa iniusta negotiatione esse
aliàs lucratura. Primo probatur autoritate Pa-
normi. in capi. conquestus. de v. fur. num. 8. col. 2.
& Ioan. Lup. in repe. capi. per vestras. §. Septi-
mo inferitur. fol. 109. colum. 4. de dona. inter vir.
& vxor. Syluest. in verb. Tutela. questio. 4. Bar.
praeterea suffragatur huic nostrae sententiae in l.
diuus Seuerus. num. 3. ff. ad legem falci. dicens pe-
cuniam dandam mercatoribus, vt interim ex illa
lucrum honestum percipi possit. Quod ego saepe
consulendo, & exemplum designando dico pos-
se poni ad lucrum & damnum cum debita securi-
tate, & quod faciat iudicis autoritate, vt euitet ca-
lumniam occasione propter casus contingentes
in personas mercatorum, quae aliquando a po-
pulo nimis diuites iudicantur, & aere alieno sunt
valde oppressi. Praeterea iure probatur ista asser-
tio in l. quicquid. C. arbitrium tutela. & in l. ob-
focens. ff. de admi. tuto. & in l. idemque. §. si pro-
curator. ff. manda. vbi dicit textus, quod si nō ex-
ceuerit pecuniam, sed ad v. fur. suos conuertit in
v. fur. conuenietur, quae legitimo iure frequen-
tur. Haec tenus procedunt verba prolata à Iure con-
sulto, quae satis in se nutrimentum continent vi-
dentur. Ad idem est text. in l. si pecuniam. C. de
v. fur. pupilla. vbi habetur, si pecuniam pupillarem
nec idoneis hominibus credere, nec in emptione
possessionum conuere potuisti, non ignorabit
iudex v. fur. eius a te exigi non oportere. Ergo
casu quo potuit, & non dedit, tenebitur pupillo
ad interesse, per praedicta, arguendo à causa cessan-
te. His ad stipulatur gloss. in capitul. quicunque
sub verb. aut neglectum. 12. questio. quarta vbi
praeterea imputatur, quod neglexit acquirere suae
ecclesiae cum possit. Quam singularem existi-
mat Barba. de praesentia Cardinali. questio. 3.
basilica. prioris partis. numer. 29. & gloss. in dict.
capitul. quicunque. citat dict. l. quicquid. & tenet
Soci. tract. fallen. regul. 3. fallen. 36. Et probatur
in capit. per vestras. de donatio. inter vir. & vxor-
re. quod ad hoc optimum dixit Doctor Couarr.
lib. 3. Variarum resolut. capitul. 2. colum. 2. num.
1. & est gloss. in dict. capitul. per vestras. in verb.
honesti lucri. Et si queras, ad quod interesse pu-
pillo tenebitur? Est dicendum, quod ad minimum
quantitatem, & interesse, seu lucrum, quod in lu-
cro frequenter. scilicet ad vnum ratione. 14. Pen-
batur in l. tutor qui reperitur. §. si post. versic.
quae autem sint. ff. de admi. tuto. ibi. Ex ceteris
causis secundum morem prouinciae praestabit v. fur.
ras, aut quinquages, aut trientes, aut si quae aliae le-
uiores in prouincia frequentantur. singul. secun-
dum Rom. sing. 176. & secundum eundem col. 139. col.
pen. versic. Tertio verò. Hinc etiam inferitur,
mercatorum solitum negotiari, agi posse ad inter-

esse ratione lucri cessantis, quia ei non fuit soluta pecunia in tempore, quo iussit negotiari & lucrari cū ea posset. Ratione probatur: quia qui est mihi impedimentū lucri immediatē mihi facit damnum, ac per consequens tenebitur ad satisfactionē ipsius damni illati. c. fi. de iniur. ¶ Secundo cōfirmatur ex l. dedi. §. quāquā. ff. de condi. causa data. vbi impediēs aliquā vtilitatem, conuenitur actione in factū ad interesse parti læsæ. Cui text. adde Mino. Spec. confci. lib. 1. c. 66. ¶ Tertio istā opinionem tenet Card. in clem. vn. §. sanē. nu. 4. versi. Octauo quæro. de vsur. Rebuff. in rep. l. vni. ca. in gl. fi. nu. 23. C. de senten. quæ pro eo quod interel profer. Et colligitur ex Ricard. de Media villa in. 4. sent. dist. 15. art. 5. q. 5. Exemplū, si mercatori debebam centum soluere in primis nundinis Salmantice, si cessauī a solutione, mercator poterit agere contra me pro illa centum vnā cum interese, ad id, quod cum illa quantitate lucratus fuisset, si eam habuisset, cum solutus sit negotiari. Et amplia & limita secundū Rebuff. loco allegato, vbi ponit practicam articulandi interesse. ¶ Ex eadē radice infertur intellectus ad tex. in c. Salubriter. de vsur. maritum, scilicet, posse recipere vsuras dotis nō solutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re sibi in pignus data, nam fructus non computantur in fortem. Ricar. idem adnotatū per illum textū reliquit in. 4. sent. dist. 15. q. 5. artic. 5. & ibi Ioan. Maior. q. 26. Conrad. de contract. q. 35. Archiep. Florenti. 2. par. tit. 1. ca. 7. §. 27. Medina in. ca. de restitutio. rubr. de vsura an sit vel fuerit licita. c. fi. fol. 133. col. 4. Ioan. Lup. in rep. ca. Per vestras. §. 3. fol. 110. col. 3. de dona. Castell. in. l. 29. verb. Quisere esse ger. in legibus Tauri. Nouissimē Doctor Couar. in lib. 3. Varia. reso. cap. 1. nu. 3. versic. Ex his plurima possent deduci. Bald. l. pro oneribus. colum. 2. C. de iure doti. Et sic debetur ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, ergo ratione interesse, non tamē est vsura, nec tale nomē potest habere, & sic nullū speciale ratione matrimonij statuit ecclesia, cum in mercatore, & in cæteris personis, quibus tale datum, seu lucri cessatio cōtingat, idem sit (per prædicta) fatendum. ¶ Secundo probatur, quod nihil sit speciale in genero, nec ex causa dotis: quia propter causam quantūcūque piam iniustitia non debet à summo præside inferri, c. ex tenore. de foro comp. & c. nuper. de dona. inter vi. & vxorem nec permitti. c. super eod. de vsuris. ¶ Tertio, id quod est ex se peccatum, & cōtra ius diuinum, à Papā permitti non potest. c. contra. 25. q. 1. Casus in proposito in. d. c. super eo. de vsur. Conrad. de cōtractib. q. 25. q. 26. & q. 27. Ioan. And. in regul. Peccatū. de regul. iur. lib. 6. Ange. verb. Vsurā. §. 14. Angelus de Neuo in consil. 1. Contra Iudæos

foenerantes. dubio. 3. Et sic secundū eos nō potest permittitē vsurā. Confirmatur. Vsurā nullo iure est permittenda, quia (vt inquit Cicero lib. 3. offi.) nūquā est vtile peccare, quia semper turpe est. ideoque cum sit huiusmodi, Papa non potest efficere quod nō sit peccatum. c. 1. dist. 41. Ripa in. c. si quando. nu. 4. de resc. Hinc dicit Bal. in. l. 1. nu. 3. colum. 3. C. de sum. Trini. q. Princeps nō potest aliquo casu vsurā permittitē. Sequitur Alex. consil. 1. col. 2. lib. 1. & consil. 1. & consil. 2. lib. 2. Catelli. Cottā in memorialibus iuris. verb. Par in parem. ad finē. & in verb. Vsurā. Hinc infertur malē dixisse Alex. consil. 1. & 2. & in consil. 107. lib. 2. & Loazes in tracta. De noua conuers. regni Valentia. col. 33. nu. 41. Papam super vsuris dispensare posse ex causa & citat tex. in. c. salubriter. de vsuris. nam ex prædictis cōstat falsum esse, & in specie reprobatur Alexandrum in loco allegato. Carolus Molin. in cōsuetudini. Parisiensibus. tit. 1. §. 1. glof. 9. nu. 19. Ex eodem dicto deducitur, non procedere quod Bald. in. l. fin. §. præterea. C. de iure doti. nu. 5. & in authent. ei qui. col. fina. C. de bonis autho. iud. possi. sensit, vsuram scilicet ex priuilegio speciali debitam esse genero. Quod tamen non procedit per prædicta, quia fructus debentur vt interese, non tamen ex priuilegio speciali, & sic fructus agere rei pignoratæ dantur à canone salubriter. loco interese, secundum Ioan. And. in regul. Peccatū de regul. iur. lib. 6. & Bart. in. l. infulam. §. vsuras. ff. solut. matr. vbi inquit, quod in prædicto loco vsura non est propria, sed proprium interese, secundū communē, teste Fortuni. de vltimo sine vtriusque iur. illat. 6. num. 68. Et sic ex isto intellectu communi adaptato inferuntur plures ampliaciones. Ampliatur primò prædicta iuris decisio, vt locū habeat etiam eo casu, in quo sponsus sustinet onera matrimonij, alimentandō sponsam maiorem duodecim annorum. glof. in. l. 2. C. de dotis promissio. quam glossa sententiā ibi sequitur Albe. & communis. & Bart. & Iaso. col. 1. ff. soluto matrimonio. in. l. si ante nuptias. ¶ Secundo ampliatur, vbi maritus non esset persona solita negotiari, quia etiā haberet locum dispositio capi. Salubriter, ex eo, quod interese ibi petitur tanquā consistēs in dāno emergenti, in quo nō est distinctio facienda inter personas solitas negotiari, vel non, quia hæc distinctio attendenda est, vbi agitur tantū de lucro cessante, vt iā explicatū est. Tenet Ana. in. d. c. salubriter. col. 2. Et Bal. nouell. de dote. part. 7. special. 3. Ioan. Lup. de don. inter vi. & vxor. §. 8. nu. 3. super cap. per vestras. foli. 110. Amplia. 3. vt locū habeat, vbi gener conuenit cum socero aliquod annuatim sibi præstari quādiū dos apud socerum steterit, nam illud licitè poterit percipere, sicut & petere ratione interesse, secundū Bar. in. l. infulā. §. vsuras.

vsuras. ff. Solut. matr. Panor. & Anani. cōtra Ioā. Andr. in. d. c. salubriter. quos sequitur. Ioan. Lup. vbi supra. & tenet Alex. consil. 221. lib. 2. Philipp. Deci. consil. 116. & consil. 183. nu. 3. & Syluest. verb. Vsurā. q. 3. dicens hanc opinionē veriorē aduersus Ioan. Andr. Conrad. de contract. q. 35. concl. 7. Lauren. Rodolphus in. c. cōsuluit. q. 53. de vsur. Ego in hac re cum diligētē animaduertem ad Ioannem Andr. iterā, immeritò improbatā à doctoribus prædictis existimaui, cum ipse concordet cū opinione sua & communi potius, quā discordet. Si fundamentū igitur cōsideremus secundū quod cōsiderari oportet, vt Bartolus astruere videtur in. l. nō solū. §. liberationis verba. ff. de libe. leg. 2. & in. l. cum quidā. post med. ff. de his quib. vt in dig. & ipse Ioan. Andr. in. c. cum nuntius. col. 2. de testib. q. dicta glossa aliorū vnde Doctorum sunt accipienda & intelligenda secundum cōtā ab eis citatā. Idem tenet Salic. in. l. si ex cautione. col. 7. vers. Quæro. 2. C. non nu. pec. Roma. consil. 21. vers. Quo ad vltimum. Curtius senior. consil. 60. col. 9. vers. Secundo respondemus. & in consil. 65. col. 3. vers. Præmissa tamen non obstantibus. Tiraquell. de nobilitate. c. 26. nu. 4. & in tracta. de retract. fol. 335. nu. 53. vers. Sed quod has respondeatur. Deci. consil. 622. nu. 5. & consil. 189. nu. 1. Ioā. Leccerier. in tract. primogenio. q. 6. 3. lib. n. 1. Hippolyt. in repe. rubri. ff. de fidei iullo. nu. 45. Segura in tracta. De bonis lucra. consil. matr. num. 104. ¶ Sed tunc fundamentū Ioā. And. tale est, quod quia fructus pecuniæ tanquā certus non subiacent fortunæ, nō militat eadē ratio, quæ in fructibus possessionū, qui tanquam incerti subiacent fortunæ. Vult ergo ipse quod nō sit amplianda ad hunc casum decisio capit. salubriter. de vsur. & eius opinio in hūc modū perpenfa, erit vera. ¶ Ratio, quia à principio certa quantitas nomine interesse non potest taxari per pactū sine fraude vsuræ, secundū Bald. in. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. peta. Ioan. Andr. in c. fi. de vsur. Alex. consil. 27. lib. 4. Philipp. Deci. consil. 119. nu. 4. ¶ Interesse lucri cessantis à principio taxatū, sapit vsurā, & hoc est, quod voluit Ioan. Andr. & hoc ipsum volunt Doct. licet ipsum male intelligendo reprobare contendant. ¶ Est istam opinionē sic intellectam sequitur Laure. Rodul. in. c. cōsuluit. q. 53. de vsur. Alex. consil. 221. col. 3. lib. 2. Et Anchar. cōsuluit secundū eam in consil. 245. Et hanc communē firmat Hieronym. Cagnol. in rep. l. curauit. nu. 14. de actio. emp. & vendit. ¶ Existimat tamen Philipp. Deci. in. c. cum venerabilis. nu. 14. de exceptio. quod si à principio taxaretur aliqua determinata & certa quantitas habito respectu ad interesse futurū verosimile, quod non esset improbanda talis conuētio. ¶ Quod sano modo est accipienda sententia Dec. eo in casu, quo

damnū emergens consideraretur in futurum, vt in venditore, qui interim, quo sibi nō soluitur pecunia, pro quo fundū est venditum, poterit compensationem percipere in certa quantitate: quia emptor rei venditæ fructus percipit, & hoc est, vt tollatur difficultas in futurum taxandi inter esse, quod est difficilis probationis. l. fin. ff. de preto. stipulationib. Comprobatur ex cap. vlti. eod. tit. vbi quando verosimiliter dubitatur, non debet contractus illicitus iudicari. Quando verò interese lucri cessantis à principio contractus consideratur, non admitterem, nisi cōcurrētibus modificationibus, de quibus statim verba faciemus. ¶ Hinc est, quod legatū quantitatis relictū à Testatore cum onere iniuncto hæredi; quod interim quod non soluit, annuatim tantum soluat nomine interese legatario decem, quod licet poterit percipi, concurrentibus prædictis requisitis, & modificationibus, non aliis. ¶ Ratio est: nam testator non potest id facere, seu præcipere legatario, quin sit vsura, secundum Franc. Are. fol. 151. Ioan. Lup. in rep. c. §. 5. incip. Nota quinto. nu. 9. ¶ Lex autem 3. §. si cui. ff. de air. lega. quæ hoc olim permittebat, correctam esse asserit Cagnol. in repe. l. curauit. nu. 9. C. de acti. emp. vbi inquit quod est communis hæc opinio, & Carol. Molinæ in tracta. de contract. & vlti. q. 72. nume. 487. & colligitur ex Conrad. de contract. q. 34. conclusi. 6. Et communem refert esse Couar. lib. 1. Variarum resolu. ca. 1. num. 9. ¶ Ex quibus deducitur intellectus ad dictum Bartholo. Socini in. l. poenam. num. 7. ff. de his qui poenæ nomine. & Ripa in. l. nemo potest num. 23. ff. de legat. 1. vbi tenent, quod testator poterit legatum relinquere ab hærede tali modo, quod sit in electioe ipsius hæredis soluere, vel casu, quo nolit, teneatur præstare annuā pensionem legatario. Ratio potest esse, quia ita poterat fieri per cōtractum purè vendendo cum clausula retrocedēdi, & sic cū non sit in potestate legatarij petere fortem, ergo rectè poterit pensionem & fructus nomine interesse petere. ¶ Nam simpliciter sumpta huiusmodi opinio, non esset vera, tū quia verè est mutū, & ratione dilationis id soluitur, ergo vsura erit: Secundo, quia testator, nec legatarius fecerūt cōtractū vditionis, vt eo haberet locū retractus, vt appareret cōstat, & sic esset vsurā palliatā inducere, quod iniquū esset. Tamē ratione interesse si non esset in potestate legatarij conferre rem legatam, poterit etiam hodie locum habere dict. l. 3. §. fina. ff. de annu. legat. De cuius intellectu agit Couar. lib. 3. Var. reso. c. 1. nu. 9. Quæ autē sint requisita & modificationes vt peti possit interesse lucri cessantis, hæc sunt. Primū, quod persona petens sit persona negotiari consuecta. Bart. in. l. vni. nu. 13. C. de sent. quæ pro eo quod Tom. ij. B 3 interest

interest profe. Idem Bart. in l. 3. §. ff. de eo quod cert. loco. vbi istam firmat sententiam communem Iaso. & in l. 1. nu. 50. C. de sum. trini. Alex. consil. 190. colum. fin. lib. 1. Rebuff. in dict. l. vnic. gloss. fin. num. 25. Deci. in l. cum quid. nume. 56. ff. si cert. peta. & colligitur ex. S. Thom. 2. 2. q. 62. arti. 4. ¶ Secundum, quod lucrum sit certum, vel quasi, vel saltem verosimile. Paul. in l. nummis. colum. 2. ff. de in lit. iur. & Iaso. in d. l. 1. C. de sum. trini. num. 50. colum. in. versi. Limita. Requiritur etiam aliud, quod scilicet talis mercator solitus lucreti, habuit prae manibus mercantiam, in qua possuisset pecuniam, si fuisset restituta. Idem Paul. Castren. in l. 3. §. fin. num. 3. ff. de eo quod certo loco. Roman. Singul. 631. Praepos. in capit. inuenis. colum. vlti. nu. 6. de sponsa. Matthe. Afflict. de cilio. 20. nu. 2. per text. egregium in l. quem admodum. §. plane. ff. ad legem Aquil. ¶ Tertium, dum modo petatur primum lucrum, quod in iudiciale ex mora considerari potest, non autem attendi debet, quod si eam debitam habuisset, illam vere potuisset, & rursus ex illis pecunijs lucrari: talis discursus non debet fieri circa interesse, quod consistit in lucro. vt animaduertit Philipp. Deci. in capitul. cum venerabilis. num. 14. de excep. a. has enim procederet in finitas, quae iure reprobatur capitul. cum in multis. de resc. lib. 6. & in l. vni. C. de senten. quae pro eo quod interest profe. ¶ Quartum erit, quod petens interesse, debet articulare & probare, quod est persona solita negotiari, alias non obtinebit, secundum Alexan. consil. 42. in prin. lib. 3. Deci. in capitul. cum venerabilis. numer. 14. de exceptioni. ¶ Postremum requiritur erit, quod petens hoc lucrum, sum det illud in persona propria, scilicet, quod ipse esset lucraturus, si pecunia esset sibi soluta, alias non sufficeret, si in persona alterius fundaret, dicendo, quod quaelibet persona habens illam summam, hoc esset lucraturus, quia non obtineret, secundum Angel. qui ita docet aducatos libellare in l. si commissa. ff. rem rat. hab. dicens ad hoc esse gloss. in l. 3. §. fin. versi. Solebat. ff. de eo quod cert. loco. Et ipsam gloss. ad hoc citauit Paul. Castr. in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. col. 2. nu. 7. vbi Angel. dicit se ita praestitisse Florentiae. ¶ His ergo requisitis concurreribus, interesse lucri cessantis potest hodie exigi, & secundum hoc est intelligendus tex. in c. constitutus. & in c. peruenit. de fideiussor. & l. Lucius. ff. de actio. empt. vbi habetur, quod in interesse debet peti tantum vt dampni emergens, non vero vt lucrum. & l. 8. tit. 3. par. 5. versi. *Est mensuras.* Adde Bald. in l. 2. nu. 6. C. de vsu. & Palat. rubin repet. c. per vestras. §. 6. de dona. inter vir. & vxor. ¶ Ex praedictis verificatur dictum Hosti. quem ceteri Doctores sequuntur in c. fin. de

vsu. contra Innocen. quod si mercator habens certum ducatos volebat ex eis emere merces, & illas deferre in certum locum causa negotiandi, in quo negotio erat verosimiliter & probabiliter lucraturus decem, quod licite poterit absque; aliqua vsura recipere illud lucrum speratum in praedictum modum ab amico, cui mutauit pecuniam ipsam. Idem tenet Angel. verb. Vsurarius. §. 16. & Syluest. in l. 1. q. 23. vbi dicit, quod sequuntur eum omnes summi iuris. ¶ Tamen si esset Doctor miles, seu persona ecclesiastica, quia in istis personis cessant requisita supra allata, non possunt repetere aliquid loco in interesse consistens in lucro cessante, sed illud tantum, quod consistit in damno emergente, in quo poterit declarari & verificari dictum Innocen. in c. a. 1. de vsu. dicens, quod vbi debitor mihi non soluit debitum ad certam diem, & ego ob id ab alio recepi illam quantitatem mihi debitam sub vsuris, quod vsuras, quas solui, possum in foro animae ab eo recuperare, quia est damnum emergens in meis bonis. Adde quod idem dicit Bald. in l. vsuras. numer. 1. C. de vsu. & tenet Anchar. consil. 376. num. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Et circa praedicta dubitatur, Petrus recepit pecuniam mutua a Paulo sub vsuris, Vtrum illam pacto expresso possit remutuare Joanni sub eisdem vsuris? Est dicendum, quod vsuras currentes deinde possunt a mutuario stipulari, quia est damnum emergens, si ipse manerem obligatus ad soluendum cum vsuris, vel cambijs. Archid. in c. vsura. 14. q. 3. Conrad. de contract. q. 41. ¶ Hinc etiam est, quod dispositio cap. Salubriter. de vsu. habet locum in tertio mutuantis genere, vti generem sibi pignori datam pro dote tradiderit Paulo mutuatore, & hoc casu, quo gener liberaliter concesserit & donauerit, quod habet in re, vel eo in casu, quo ei ex mutatione sequeretur dampnum emergens, seu lucrum cessans sicut contingeret genero, non aliam. ¶ Probatur. In re propria, vniuersique est moderator & arbiter. l. in re mandata. C. mandata. l. Sed si lege. §. cōsult. ff. de pe. hare. Sed gener habet ius leuandi fructus rei pignori datae pro dotis assecuratione, absque eo, quod teneatur propter eos extenuare fortē, ergo eos poterit donare mutuatori. ¶ Secundo. Quis rem cum omnibus suis privilegijs & causis in tertium transferre posse, non est dubium. l. certi iuris. C. de hare. vel act. ven. igitur cum transferre voluit, modo praedicto ipse habebit. Tertio. Subrogatus gaudet privilegio subrogantis. l. filia suae. §. Titia. ff. de condi. & demōstr. §. fuerat. In l. de act. l. si enim. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautioni. capit. ecclesiasticarum. Mariae. de consil. Ludo. Gome. in regul. de trien. possessio. q. 14. idem in cap. statutum. num. 63. de resc. lib. 6. Iason. consil. 78. & 108. lib. 1. & in consil.

231. lib. 2. Euera. in topica iuris. capitul. 93. Corasili. lib. 3. iuris ciuili miscel. capitul. 19. nume. 4. Hippoly. singul. 255. Andr. Tiraquel. de retract. foli. 100. numer. 80. & de primogenitura. quae sit. 40. n. 40. versi. Decimo subrogatum sapit naturam eius. ¶ Præterea, Vbi eadem militat ratio, eadem debet esse iuris dispositio. l. his solis. C. de reuo. dona. cum dicit de. de conf. vtili vel inutili. cum similib. sed hic veratur interesse, & istud privilegium sit ratione interesse, & non dotis, vt animaduertum fuit a Ioan. Lup. in capit. per vestras. §. 8. fol. 100. col. 4. Requisite extantibus in lucro cessante, de quibus supra habitum est. ¶ Insuper quinto loco probatur ex Salic. in authen. Ad hac. quæstio. 13. C. de vsu. Lauren. Rodulp. in c. consiluit. quæst. 54. eod. titul. Ioan. Lup. in loco citato. §. 8. num. 3. Conrad. de contract. quæst. 35. conclu. 13. Archi. Florenti. 2. part. titul. 1. §. 32. capitul. septimi. Caietan. 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad. 6. Syluest. verb. vsura. 3. quæst. 4. vbi dicit, quod considerandum est interesse, quod si militat in extraneo ratione mutui, est sibi dandum. Angel. verb. Vsurarius. §. 26. Ioan. Methymen. de resti. fol. 139. col. 1. ¶ Nec oblat auctoritas Bald. in rub. C. de vsuris. nume. 5. tenentis contrariam sententiam in extraneo tali fundamento, Per mutationem personae, tollitur qualitas & privilegium rei. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. l. per procuratorem. ff. de acquiren. hare. di. cap. vni. §. fin. a. de iure patro. lib. 6. Andr. Tiraquel. de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 13. nu. 12. & dixi ad Segur. in l. 3. §. fin. num. 119. ff. de libe. & posth. ergo per translationem rei pignoratam pro dote in extraneum cessabit privilegium generi tributum. ¶ Nam Baldi argumentum pro dote, vbi persona est causa immediata privilegij. l. 1. de imponend. luc. discretio. lib. 10. & in dictis iuribus. Secus tamen est, vbi est alia causa, vti in nostro casu est lucrum cessans, vel damnum emergens, seu libera voluntas donandi ius suum in extraneo, quo in casu remota persona transit cum sua causa. argu. text. in clem. vnic. de supplen. negligentia praetorum. ¶ Nec obstat quod tex. in cap. Salubriter. loquitur in genere, & non in extraneo, & sic in suis terminis est intelligendus. l. prospexit. ff. qui & a quibus capitul. ad audientiam de decimis. & ommissum manet pro casu omisso in quacumque iuris, hominisve dispositione. vt late ostendit Andreas Tiraquel. de iure primogenitorum. q. 40. nu. 190. vbi omnino vide. Sed est dicendum, quod istud procedit ex interpretatione declaratiua & passiuam, quae semper, & in quibuscunq; dispositionibus locum obtinet, vt Tiraquel. docet. d. q. 40. nu. 209. Vt dici potest, quod hoc in extraneo, cum eadem æquitas statueri veretur, pro statuto habendum est, quia si rogati fuissent statuentes

tempore huius constitutionis de isto casu, idē dispouissent. Et sic pro dispositione expressa habenda est, iuxta theoreticam communem glo. in clem. 1. ver. presidentes. de resc. & in l. tale pactum. §. ff. de pact. Segur. in rep. l. Imperator. nu. 39. & ibi late dixi. ff. ad T rebel. ¶ Quarto successiuē, Vtrum pro fideiussione liceat aliquam commoditatem expectare, seu lucrum postulare? Est dicendum, quod ratione lucri cessantis, vel damni emergentis licitum erit, secundum Laurenti. Rodulp. in rep. cap. consiluit. 3. part. q. 3. & q. 47. Ambrosi. de Bign. in rep. cap. Salubriter. num. 38. de vsuris. Ioan. Lup. in repe. cap. Per vestras. §. Sexto nota. fol. 108. nu. 9. de dona. & Philipp. Deci. consil. 7. col. 1. nu. 1. Et est communis secundum Carolum Molinæm in tract. de contra. vsura. qu. 31. Conrad. de contract. q. 40. Archiep. Floren. 2. part. titul. 1. ca. 7. §. 45. Syluest. in sum. verb. Vsurarius. in l. quæstio. 39. vbi dicit quod est communis opinio. Angel. verb. Vsurarius. q. 41. & expressius in verb. Fideiussor. §. 20. & sic non erit vsura aliquid recipere vltra capitale pro fideiussione, dum tamen fraus, & dolus absit. Et Ioan. Methy. in codice de restitutione. fol. 146. §. sequitur amplius fideiussor. Nauar. in repe. c. fin. de vsuris. in princ. nu. 7. ¶ Sed quaro, ille mutuatarius non inuenit fideiussorem, & principalis mutuator petit ab eo id quod poterat dare pro fideiussione, vtrum possit recipere sicut fideiussor? Est dicendum videtur, quod sic, quia ipse remittit fideiussorem, & se ponit hac ratione in periculo amittendi debitum, vt a communiter accidentibus contingit. argu. tex. in ca. fin. de vsu. Secundo, si in fideiussore hoc locum habet, ergo & in principali, cum versetur eadem ratio respectu assecurationis. Carol. Molinæ. de vsuris. q. 32. & Couar. lib. 3. Variarū resolutio. capi. 2. nu. 6. ¶ Tamen est (mea sententia) dicendum contrarium: quia qui se exponit periculo peccandi, peccat, & iste est huiusmodi, cum cautius sit absistere in istis casibus a praedictis contractibus, cum contineant vsuram quodammodo interpretatiuam, Tum, quia esset deductio vsurae per indirectum, quae minime est permittenda. argu. regul. Cum quid. de regul. iur. lib. 6. Tum, quia stipulatio lucri pro sorte etiam lucri cessantis inducit vsuram, si a principio contractus mutui interponatur. Bald. in leg. rogasti. §. si tibi. ff. si certum petatur. Ioannes Andr. in capitulo finali. eodem titulo. Præterea, quia fideiussoris pactum ponitur pro suo facto, & non pro pecunia, & sic lucrum consequitur ex illa assecuratione & labore quod non est in prohibitum, principalis vero illud lucrum ex ipsius pecunia vsu vult habere, quod iniquum est. Quod notat tanquam nouum, & vsque ad hac tempora non tactum per alium.

Quaro nunc, usura an sit prohibita, & quoniam iure? Et est dicendum, usuram omni iure prohibitam, adeo quod pertinaciter affirmans non esse prohibitam, est hæreticus censendus. ¶ **Confirmatur per text. in capit. quia in omnibus.** & in capitul. super eod. de usur. & in capitul. cum tu. eod. titul. ubi habetur, quod usura est peccatum. Sed peccatum semper omni lege fuit turpe & odiosum, ergo &c. Est gloss. in capitul. 1. verb. animas. de usur. libr. 6. per text. ibi. & est text. in capitul. quanquam. eod. titul. & lib. & in clem. 1. de usur. & in clem. 1. de sepultu. ¶ **Secundo istam partem e nostris approbant Archidi. in capitul. si quis 14. quaestio. 4. Ioan. Anania in capitul. quia in omnibus. colum. 19. num. 16. de usur. Flori. in rubri. ff. eod. titul. numer. 1. Iaso. in l. 1. num. 47. C. de sum. Trini. & in §. omnes autem. numero. 14. In fl. de actio. ubi dicit istam esse opinionem communem. & gloss. in l. 6. titul. 2. lib. 4. for. legum. in gloss. 1. Petr. Ferr. in forma libelli in actione. Hippoly. verb. sine aliqua usurarum. fol. 178. Robert. Marant. in speculo aureo aduocat. folio. 78. num. 54. in 4. part. distin. 16. Conrad. in tracta. de contract. quaestio. 22. ¶ **De iure diuino probatur. Luc. 6. Bene facite, mutuum date, nihil inde sperantes capitul. consuluit. infra eod. tit. de usur. & Exod. 22. Si pecuniam mutuum dederis populo meo pauperi, qui tecum habitat, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Et Deuter. 23. Non feneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec quamlibet aliam rem. Et in Psalm. 14. Qui pecuniam suam non dedit ad usuram. Et sic firmans contrarium, negat ius diuinum, & præcepta Põtificum, & sic merito hæreticus est censendus. ut est text. in clem. vnic. §. fina. de usur. Conrad. ubi supra. quaestio. 24. conclusio. 4. & quaestio. 100. conclusio. 1. ¶ **De iure civili probatur usuram in hibitam fuisse à Iustiniano Imperatore per gl. verb. Petrum. in dict. l. 1. ubi Iaso. C. de sum. trini. gloss. in auth. Ad hæc. C. de usur. tali fundamento. Usura fuit prohibita à Concilio Nicæno in capitul. quoniam. 47. distin. & concilia quatuor fuerunt præcepta seruari sicut quatuor Evangelia à Iustiniano in authen. De ecclesiast. titulis. in prin. ergo ab ipso censentur prohibita, cum lex referens sit in referente. l. alle toto. ff. de hæred. insti. l. Titia. in prin. ff. de manu. testa. l. institutio talis. ff. de condi. insti. l. si ita scripsero. ff. de condi. & demonstra. ¶ **Et leges non dedignantur sacros Canones imitari, ut est notum, & in materia, in qua veraretur culpa peccati, est præferenda dispositio iuris Canonici. gloss. in regul. Possessor. de regul. iur. libr. 6. capitul. fina. de præfer. glo. §. hæc tenus. In fl. de grad. quæ dicit, quod in materia spirituali assentiendum est iuri Canonico********

cap. 1. noui ope. nunti. & cap. clerici. de iudi. ¶ **De iure regio, est. l. 1. & 8. titul. 2. lib. 8. ordina. & l. 5. titul. vltim. eod. lib. & in lib. Pragm. fol. 50. col. 1. versi. Otrosi tened mucho cuydado, è poned mucha diligencia en castigar las blasphemias, è vsuras. & in l. 1. 96. in curijs Madri. anno. 1534. & l. 77. Vallisoletii Anno. 1548. & in reperto. Curiarum. l. 1. titul. 2. libr. 8. supp. in. 1. De iure naturali est plusquam notum esse prohibitam, quia vsu consumitur pecunia, uti probat alijs rationibus Couar. libr. 3. Variarum resolutio. capit. 1. num. 5. ¶ **Quæritur potest, cur fuerint usura prohibita. Multæ certè rationes assignantur in hoc à Saliceto in repet. auth. Ad hæc. colum. 2. versicul. Septimo quæro. C. de usur. Vna est, ad euitandum segnitiam in artibus virtualibus & industrialibus, nam vnusquisque intenderet dare ad usuram officijs & artificijs ommissis, & sic induceretur maximum malum reipublicæ, maxime circa desertionem agriculturæ, cuius quam vile sit reipublicæ, nullus est qui ignoret. De qua aliqua scribit Tiraquel. de nobilitate capitul. 32. Alia secunda est, quia per usuram de pauperarentur ciues. capit. quanto. ubi Pan. num. 2. de usur. & interest reipublicæ suos ciues habere locupletes. gloss. in §. sed maior. In fl. de ijs qui sunt sui vel alie. iur. verb. male vtatur. Ceteræ rationes videntur esse apud Conrad. de contractibus. quaestio. 22. conclusio. 5. & Ioan. Corasi. lib. 3. iuris ciuilib. miscella. capit. 21. num. 7. & Hostien. in capi. 2. de usuris. ¶ **Quæritur præterea, Vtrum dare ad usuram sit mortale. Et est dicendum quod sic, prout denotat in æqualitate ratione mutui. Probat. Leges diuinae qualiter est prohibitum, & lege etiam humana, ergo veniens contra huiusmodi iura peccat. Secundo istam partem tenet. San. Thom. 22. quaestio. 78. arti. 1. & ibi Caieta. Idem Thom. quod libe. 3. articu. 19. & in opusculo. 73. capitul. 4. & in quaestio. de malo. quaestio. 13. art. 4. & in 3. senten. distin. 37. articulo. 6. Florenti. 2. part. titul. 1. capitul. 26. §. 1. ¶ **Hinc deducitur, Papam in usura dispensare non posse. Quia non debet concedere peccatum. Tenet Panor. in capitul. mandato. numer. 6. de Simoni. Ratio, quia Papa non potest venire contra legem Dei. Quod esset, si usuram permitteret, & lex superioris, non potest tolli ab inferiori. Clem. Ne Romani. de electi. ¶ **Ampliat, etiam ex iusta causa, ut est redemptio captiuorum capitul. super eod. de usur. Quia intentio finis boni, non iustificat factum in se dænatum. Conrad. de contract. quaestio. 84. conclusio. 2. versi. Ex hac conclusione. & malans sunt faciendæ, ut inde eueniant bona. Conrad. de contract. quaestio. 26. conclusio. 2. Hadrian. quod lib. 9. litera. y. Et hæc partem probat Apõstolus ad Roman. 13. Ex quo inferitur, quod puer, qui dicebatur**********

tur sanare infirmos in hac ciuitate, ad quem populus concurrebat, optime fuit factum, cum Episcopus & Inquisitor ipsum examinauerint in qua virtute id faciebatur, & fuit pulsus, quia nullam demonitranit. Item etiam alia opera, quæ quanuis in se bona, sunt mala arte. His etiam accedit nota. Conrad. quaestio. 27. conclusio. 2. Couar. libr. 3. Variarum resolutio. capit. 1. num. 8. ¶ **Dubietur, An pro pecunia mutuata liceat expectare aliquam commoditatem, seu rem æstimabilem. Et est dicendum quod non. capit. si fœneraberis. & capit. plerique. 14. quaestio. 3. capit. consuluit. ibi. nihil in desperantes. Ezechiel. 18. Si usuram & superabundantiam non acceperit. Et Luc. 6. Mutuum date. & San. Thom. 2. 2. quaestio. 78. articulo. 2. ¶ **Hinc inferitur, quod si mutuas frumentum anti quum ad renouandum nouum, hoc est, vt nouum tempore solutionis mutuarius tibi restituat, esse peccatum usuræ, quia facis principaliter propter lucrum, ne tuum pereat, & inde lucrum ex meliori recipias. Laurenti. Rodolph. 2. par. in repet. capitul. consuluit. quaestio. 45. de usur. Archiep. Florenti. 2. parte. titul. 1. capitul. 7. §. 9. Syluel. verb. Usura. in 1. quaestio. 17. Guido Papæ in tractat. De usuris. nume. 24. Clausus huius dubij in eo potissimum consistit, si hoc faceret, intendit lucrum, nam si ita est, usura erit. Si tamen salua æquitate iustitia intenditur vitatio damni, nõ erit usura, nec illicitus contractus. ¶ **Deducitur etiam, quod mutuanus ganum existens Salmanti cæ tempore mutui, vt sibi reddatur in alio loco, ubi requiritur maior expensa in vectura, committit peccatum usuræ, quia est quid æstimabile ratione mutui. ¶ **Ex eadem quaestione, & in eius capite dictum inferitur, quod si quis mutuat alteri ea intentione vel pacto, vt vadat ad apothecam suam ad emendum, vel ad molendum suum ad molendum, vel ad furnum ad coquendum, quod committit usuram. Ioann. Andr. in regul. Peccatum. de regul. iur. lib. 6. Laurenti. Rodolph. in capitul. consuluit. 2. part. quaestio. 38. de usur. Archiep. Florenti. 2. parte. titul. 1. capitul. 7. §. 8. Hadrian. de restitutio ne. in 4. senten. fol. 118. §. iuxta prædicta disquire dum est. ¶ **Ratio est, quia libertas istius mutuatarij prædicto pacto ligatur, quæ sufficit ad reddendum contractum illicitum eo in casu; quo nulla alia res æstimabilis interuenisset. ¶ **Quæro, Vtrum petere pecuniam mutuam ab aliquo sub usuris sit peccatum? Et est dicendum quod non. Quæsecundum Philosophum §. Ethicor. qui patitur iniuriam, non peccat. Sed usurarius peccat in quantum facit iniustitiam accipienti mutuum sub usuris: ergo ille qui accipit mutuum sub usuris nõ peccat. ¶ **Secundo confirmatur. Nam iuramentum quod peccatum inducit, non est seruandum capi**************

tul. non est obligatorium. de regul. iur. lib. 6. cap. in malis promissis. 22. quaestio. 4. Sed iuramentum de soluendis usuris est seruandum à promissore. capitul. 1. & capit. debitores. de iure iur. ergo licitum est ex parte soluentis. Idem tenet gl. fin. in dict. capitul. debitores. Archi. in capitul. si quis usuram. 14. quaestio. 4. & in capitul. mouet. numero. 4. 22. quaestio. princ. Collectar. in capitul. quia in omnibus. 2. colum. numer. 6. de usur. Panorm. in capitul. super eod. numer. 4. eod. titul. Idem in capitul. cum in ecclesia. nume. 6. de Simoni. Anani. in capitul. non satis. numer. 6. de usur. Luc. de Penna in l. c. 2. ad fin. C. vt iurici ad nullum obsequium. lib. 11. Et Theologis istam partem tuetur Diuus Thomas. 2. 2. quaestio. 78. articulo. 4. & ibi Caietan. idem tenet ipse Thomas in 3. senten. distin. 37. articulo. 6. ad. 6. & in opusculo. 21. articulo. 5. & opusculo. 73. capitul. 17. & quaestio. 13. de malo. art. 4. ad. 17. & 19. argumentum. Conrad. de contract. quaestio. 47. Richar. de Media villa in 4. senten. distin. 15. articulo. 5. quaestio. 5. ad secundum. & ibi Ioan. Maior. quaestio. 29. Archiep. Florenti. 2. parte. titul. 1. capitul. 9. §. 14. Angel. verb. Usura. 2. §. 2. versi. Vtrum liceat. Hadrianus Papa quod libe. 3. §. secundo. inquirendum est, an semper illicitum. litera. A. ¶ **Præterea peccatum hic non verifatur, cum deficiat intentio dantis usuram, quia facit pro subuentione sua, & sic ad necessitatem propriam iuuandam. argu. text. in capitul. humana aures. 22. quaestio. 5. gloss. in capitul. veniens. de iure iur. Deci. in capitul. ecclesiastica. colum. final. de exceptio. Alia, quæ hic possemus annotare in materia sunt videnda per Laurenti. de Rodolphis in dict. repet. capitul. consuluit. & per Ambrosi. Bigna. in capitul. salubriter. de usur. & per Archiep. Florent. 2. part. titul. 1. capitul. 6. & Doct. Didacum Couar. libr. 3. Variarum resolutio. ca. 1. ¶ **Restat vt videamus quibus poenis sit peccatus conuictus in illo crimine usuram. Et est prima, quod est infamias citra aliam sententiam eo ipso quod de usura constat. l. improbum fœnus. C. ex quibus can. infami. irrog. capit. infames. §. porro. 3. quaestio. 7. Panor. in capitul. inter dilectos. nu. 2. de excell. prælatorum. ¶ **Ampliat, quod infamia irrogatur ipso iure ob tale crimen. gloss. Cin. Alber. & Sali. in l. improbum. C. ex quibus caus. infam. irrogetur. Pan. & Anchi. in capitul. inter dilectos. de excessi. Prælato. Matheslan. notab. 49. & est communis opinio secundum Doct. Couar. libr. 3. Variarum resolutio. capit. 3. numer. 2. Gregor. López. in l. 4. verb. Usureros. titul. 6. partit. 7. Ex qua conclusione inferitur intellectus ad l. fratres. C. de inofficio. testamen. & ad §. soror. In fl. eod. quod frater habet querelam in officio aduersus testamentum fratris, in quo usurarius est******

institutus hæres tanquam turpis & infamis persona sit instituta, omisso fratre. Ita Anto. Butrio in capitul. Rainuntius. de testamen. quem sequitur Matth. notabi. 49. & notabi. 197. ¶ Ampliatur, etiam si sit vsurarius in quacumque quantitate, cum hodie sit prohibita vsura in quacumque specie, & quantitate de iure diuino, & naturali, & etiam Canonico, vt probatum est, & sic semper in quacumque parua vsura erit improbum foenus dicendum cum vsura sit omnino improba. ¶ Ita Mathesil. nota. 49. Guillel. de Cuneo. Pet. Iacob. Butriga. Cin. & Salice. qui testantur hanc opinionem communem in l. improbum foenus. C. ex quibus cau. infam. irroget. Et secundum Domi. in consil. 77. colum. penul. & probat regia. l. 8. isto titul. cõtra gloss. in l. improbum foenus. supra citata. quatenus voluit hanc poenam infamiae locum habere contra excentes vsuram vsura limitis legis ciuilibis, id est, vsura centesimam, cum alia vsura intra centesimas permixta forent, & ideo verosimile non esse legem Casarem infamia eos affecisse, qui secundum eius permissionem & auctoritatẽ foenori darent. Et approbat conclusionem prædictã gloss. Domi. in dict. consil. 77. ¶ Item etiã clericus vsurarius infamis est ipso iure, sicut laicus. text. secundum Panor. ibi in. capitul. inter dictos. de excessi. prælato. Et est intelligenda ista sententia eo pacto, quo diximus in laicis ad interpretationem dictã. l. improbum foenus. ¶ Hinc venit, quod conuictus de vsura, est inhabilis ad sacrorum ordinum susceptionem. text. in capit. maritum. 33. distinet. capit. seditionarios. 46. dist. Seditionarios statimus nunquam ordinandos clericos, sicut nec vsurarios, vel iniuriarum suarũ vltiores. capitul. 147. distinet. ¶ Confirmatur, nã vsurarius est infamis, & infamis infamia iuris vel facti est irregularis ad ordines sacros suscipiendos. capitul. qui in aliquo. distinet. 51. capitulo. Euthemium. §. hinc colligitur. 2. quæst. 3. vbi loquuntur de infamia iuris. Et Richard. in. 4. senten. distinet. 25. articul. 6. quæstio. 1. & ibi. quæstio. 2. loquitur de infamia iuris Canonici. Angel. verb. infamia. §. 10. & Sylu. quæstio. 3. Idem de infamia facti. ca. omnipotens. de accusatio. Richard. vbi supra. q. 3. Gundifaluus de Villadiego, de irregular. capit. 1. versicul. Item est irregularis infamis. l. 8. tit. isto. 2. infra hoc lib. 8. ergo & vsurarius, cum sit talis. ¶ Est etiam alia poena, quod non potest eligi, seu præsentari ad ecclesiasticum beneficium, seu dignitatem. capitul. de Petro. 47. distinet. Bertachi. in tracta. de Episcopis. 2. libr. 1. partis. quæstio. 33. Casar Lambert. de iure patronatus. 21. articul. 9. quæstio. princip. 1. partis. 2. libr. fol. 247. col. 3. §. expeditis. Rebuff. de pacificis possessio. Præter ea est alia, quod clericus conuictus de vsura, est

ab ordine & dignitate deponendus capit. episcopus. 47. distinet. Quod intellige, quando monitus non desisterit à tali iniquitate. capitul. præter ea. de vsur. vbi Panor. ¶ Hinc clericus priuatur ab obtinendo beneficio. gloss. in capitul. præter ea. de vsur. secundum regulam. Infamis. libr. 6. ¶ Item etiam priuatur officio obtento & obtinendo. text. not. in capitul. 1. de vsur. vbi eum notant Ioan. Andr. Panor. & Rau. Alex. consil. 72. in princ. libr. 1. & Ioan. Bern. in practi. crimi. capitul. 82. Hosti. in sum. de vsur. §. vlti. versicul. Alia à iudice. & sic punitur poena arbitraria à iudice suspensionis tantum. vt in capit. præterea. Si tamen punitus poena suspensionis in eodem errore persistit, venit puniendus poena depositionis ab officio & beneficio. vt in dict. capitul. 1. quod ibi probat, quatenus inquit, insistat. & sic ex perseverantia augetur delictum. capitul. quanto. de cons. ca. non debet. de consang. & affini. capit. cum habet. de eo qui dux. in mari. quam polluit. per adulte. ergo & poena eius. ¶ Vsurarij etiam præter alia compelluntur in odium vsurarum demonstrare libros rationum. clem. vnic. §. ceterum. de vsur. Ioan. Anani. in capitul. præterea. colum. 4. num. 6. de vsur. Panor. capitul. 1. numer. 9. de probatio. ¶ Præterea vsurarij manifestis & predonibus de negatur appellatio. text. & ibi Anani. in. ca. quã perniciosum. de vsur. Quod declaratur vt ibi per eundem Anani. colum. 1. & 2. ¶ Vsurarij vsura poenã restitutionis propter delictum est eis poenitentia iniungenda. Anchar. in capitul. eum tu. numer. 6. de vsur. ¶ Vsurarij nullo existente accusatore etiã de officio sunt puniendi ab ordinarijs per poenã Concilij Lateranensis. capitulo. cum in diocesi. vbi Anch. num. 1. de vsur. & Deci. consil. 170. quærit, vtrum vsurarius per secularem iudicem castigari possit criminali poena. Omnino vide Marã. disputatione. 5. Vsurarij manifesti non adnuctuntur ad ecclesiasticam communionem secundum Innocen. in capit. quia in omnibus. de vsur. id est, ad suscipiendum corpus Christi. Vel secundum Panor. ibi, non admittatur ad ecclesiam, quando celebrantur diuina: quia existentes in ecclesia, dicuntur admitti ad altaris communionem. Et ista expositio videtur melior, vt vsurarius robore confusus, facilius resipiscat, & exeat à crimine, sicut dicitur de excommunicato in capit. 1. de except. libr. 6. Et ita potest intelligi text. in capitul. ministri. ibi, à communione. 14. quæstio. 4. ¶ Est & alia poena, quod decedenti in hoc peccato manifeste vsuræ, denegatur ecclesiastica sepultura, ita vt nec in cœmeterio ecclesie sit sepellendus, & clerici eius sepulturae interesse non debent. dist. ca. quia in omnibus. Quæ poena est confirmata per text. in capit. 1. de vsur. libr. 6. & aucta per Clem. Eof. de

Eof. de Sepult. quia sepelientes manifestum vsurarium suat excommunicati ipso facto. vbi gloss. ponit qui dicantur sepelire, clericis tantum, an laici & sociantes, vel foueam facientes, seu in foueã cadauerem volentes. ¶ Præterea si sepeliatur cadaver in ecclesiastica sepultura, debet exhumari. Panor. in capit. super. num. 2. de sta. monach. Angelus verb. Vsuræ. 2. §. 6. ¶ Alia poena est, vt non admittatur ad oblationem faciendam, vnde debet sacerdos respicere oblationem vsurarij manifesti. Ita Panor. & Anani. in. capit. quia in omnibus. de vsur. & Casar. Lambert. in tracta. de iure patro. 21. ar. 9. quæst. princ. 1. partis. 2. libri. nu. 4. ¶ Est etiam & alia poena, quod vsura ad conuictam vsurarium probatur per testes singulares secundum Nellum in tracta. de testibus. num. 187. etiam deponendo in facto proprio, dicendo, quod ipsi receperunt mutuum sub vsuris. l. ista. 1. titu. 2. libr. 8. ordina. Et adde Alexand. num. 4. in l. distantibus. C. de testam. Additio. Panor. in. ca. licet ex quadam. num. 8. in verb. reddit. de testib. eum adductis ab Aymone consil. 6. num. 102. Matthæ. de Afflictis in consil. Regni Sicilia & Neapoli. libr. 1. rubri. 6. num. 2. & Didac. Couarr. lib. 3. Varia. resolutio. capit. 3. num. 5. Præterea probatur vsura coniecturis. capitul. cum in diocesi. de vsur. ibi, si tamen alijs argumentis. fing. secundum Panor. ibi. & in consil. 22. libr. 1. quod quis potest conuinci de vsura per famam, & alia argumenta, adde Panor. in capitul. illo vos. num. 4. de pigno. Fel. in capitul. veniens. colum. 4. de testib. gloss. verb. manifestos. in capit. 1. de vsur. libr. 6. l. 1. titu. 2. de vsuris. libr. 8. ordina. & Raue. de emptio. & vend. colum. 4. dicit esse bonum text. dict. capit. in diocesi. ad id quod supra diximus. ¶ Punitur etiam excommunicationis poena capi. clerici arma, de vita & honesta. clerico. ¶ Est etiam alia poena, quod vsurarij testamentum citra formam textus in cap. quanquam. de vsur. libr. 6. Pro cuius interpretatione est videndus Couar. in dict. capitul. 3. numer. 5. & quæ notat ipse in rub. de testa. 3. part. num. 1. ¶ Est tamen prædictis adnectendum id, quod Felin. in capit. in præsentia. colum. 7. num. 33. de probatio. & Burgos in capit. ad nostram colum. 4. de emptio. & vendi. adnotarunt, quod nõ sufficit probasse contractus vsurarios fecisse, sed oportet probare illas vsuras recepisse. Et est communis nota ad text. in dict. c. quanquam. de vsur. libr. 6. ibi. De vsuris quas reperant, & debet probare actor quod tales contractus communiter vsurarij in loco reputabantur. Soci. nepos consil. 83. num. 21. libr. 2. alios citat. quæ sunt not. ad liberandum assertũ aliquem de contractu vsurario. Cum forte non sit. Est præterea alia poena: quod dominium vsuræ non transit in vsurarium, vt di-

ximus in l. 5. gl. 1. titul. 19. infra. eod. lib. 8. vbi asserti communi opinionem aduersus aliam communem contrariam firmantem quod transeat dominium ibi videbis. ¶ Vsurarij censetur hæreticus & punitur poena dimidiatæ partis bonorum camerae regis. dist. 1. 5. titul. 19. infra. eod. lib. 8. ordi. quam intelligas, vt ibi intelligo nouo sensu. Est etiã turpis persona, & sic si hæres instituitur à testatore, fratri daretur querela. Bald. & Salic. in l. improbum. C. qui notant infam. Antoni. in cap. Rainuntius. de testa. Feman. Vaquius Michacen. in lib. 1. §. 10. numer. 193. de success. creatio. fo. 123. colum. 1. vbi idem dicit esse contra filium spurium sacerdotis, & etiam concubinam testatoris hæredes institui, quæ persona: tanquam turpes querela fratris excludi possunt ab institutione, & ibi declarat multis modis à num. 196. cum seq. de vsurario hærede instituto siue sit manifestus, siue occultus dum tamen sit sententiã declaratoria datus pro vsurario est infamis & turpis persona, & quod querela institui possit contra eum à fratre præterito. Sententiã est Grego. Lupi. in l. 4. tit. 6. part. 7. verb. fureros. sed dolendum est, his nostris temporibus, quibus nihil timoris est, talis periculum, & poenarum impositio, de quibus supra cum alijs multis in vtroque foro statutis non retrahit eos saltem timore earum ab isto crimine vsurarum. ¶ Est etiam puniendus à iudice ecclesiastico, vel seculari, cum sit mixti fori, etiam si crimen mere ecclesiasticum sit. Nam conclusiue tenendum est quod istud crimen habetur pro ecclesiastico quãdo est dubiũ, an contractus sit vsurarius: vel quando agitur de vsuris, vt de peccato. Sed si ageretur de vsuris, vt de debito soluto, tunc clarum est, quod etiam secularis cognoscit. C. post miserabilem. de vsur. præpos. ita resoluit in sum. 1. quæst. 1. colum. 2. vers. in gloss. ibi vsurarum. numer. 4. dicam in l. 5. titul. 19. infra. hoc lib. 8. & possunt lege Regia aliqua poena seculari puniri. Jacob. Butri. in l. improbum foenus. C. ex quib. caus. infra. irrogetur. monach. Ioan. Andr. & Domi. in. ca. 1. de vsur. libr. 6. ¶ De contractibus de contract. illicitis quæst. 10. Couar. in epito. 4. decreta. 2. part. c. 6. num. 18. vbi defendit hanc nostram legem Regiam. ¶ Est etiam in poenam statutum in iure, quod vsurarij manifesti testamentum sit ipso iure nullum, nisi fiat secundum formam cap. quanquam. de vsur. libr. 6. Couar. lib. 3. Variarum resolu. ca. 3. numer. 9. nec etiam poterit causa mortis donare. lap. allegat. 125. dicens inuãlidam donationẽ causa mortis esse, nisi restituta fuerint prius vsuræ vel præstita cautione ad vsurario. vt in dict. capi. quanquam idem not. Hieronym. gigans de crimine læsæ maiestatis. libro tertio. titul. 1. quæstio. 3. numer. 4. gloss. in dict. capitul. quanquam. tenet. text.

tex. Illud procedere in qualibet vltima voluntate, quam approbant docto. communiter vt post Imol. in l. tamis. ff. de donat. causa mort. fatetur Couar. in rub. de testam. 3. part. versi. tertio numer. 1. vbi ponit contrariam affirmando esse communem. Sed prior est tenenda, nam alias dispositio dicti. cap. quamquam redderetur illuforia, nā quod est ei prohibitum vna via, cōcederetur per aliam indirectam contra dispositionem dicti Canonis. quamquam. de vsur. lib. 6. istas duas communes contrarias vt vnum autem cambiā & recambiā quæ communiter fuerint vsu: sint licita, cum secundum Philof. r. politico. sola ratione naturali. dicat, quod vsuraria acquisitio pecuniarum est maximè præter naturam. tradit S. Tho. 2. 2. quæst. 78. ar. 1. ergo iniusta & reprobata sunt & sentit expressè Grego. Lup. in l. 4. verb. vsureros. titul. 6. part. 7. ¶ In contrarium imo quod licita sint in re publica. est glos. in l. 3. C. de insti. actio. quam ibi communiter sequuntur doct. secundum Fernandum Michac. vbi idem post longam disputationem concludit pulchre & fuse in ista materia, vt in reliquis lib. 3. contouers. frequentium. ca. 60. numer. 7. cum seq. ibique citat plures agentes de hoc dubio. & post Bald. ibi ad fin. numer. 7. dicit, Cōtractum cambiū interdu necessarium, interdum quasi quintum quoddam elementum iure gentium necessarium & conducibile esse. adde Henrri. Gandau. quodlib. 6. quæst. 22. Conrad. de contractib. quæstion. 99. vtrum cambium. Ioan. methy. lib. de reff. rub. de cambio in quo sola tēporis diuersitas interuenit. Ioan. Lup. in rep. capit. per vestras. §. 10. nume. 13. fol. 12. de donat. inter vir. & vxor. Domini. Soto. lib. 7. de iust. & iur. quæstion. 1. art. 2. Archiep. Florentin. 2. part. titul. 1. capitul. 7. §. 47. cambia fiunt tripliciter. vsque ad §. 50. Item leges regni sine calumnia cambia & cāmpores permittunt. l. 1. titu. 8. lib. 5. supra. ibi. *Mandamos que el cambiador sea libre y franco así en nuestra corte, como en todas las ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos y señorios, y que todos cambien y puedan cambiar sin pena ni calumnia alguna.* Fallit nisi nummularius esset exterus ab isto regno cui est in regno prohibitum exercere cābiū. per pragma. 126. lib. pragm. Reg. Catholi. per quā est correctā in hoc prædict. l. 1. ordin. & approbatur vsus cābiorum cū certa qualitate. vt in prag. 96. de Madrid anno. 1534. n. nummularij recipiāt vltra decem annu redditus pro centenario, alias eos declarat vsurarios, & in fraudem vsurarum id facere. ergo intra limites legum regiarum, necdum licitum sed iustum existimatur. Tum ratione curæ, sollicitudinis, laboris & periculi, quod patitur in vtilitatem reipublica, vt præter alios sentit Alexan. consil. 60. colum. fina. versicul. nec obstat

si diceretur. numer. 13. lib. 2. vbi vi. citata ad eum in additio. incipi. cambia. & Fernand. Vasquius loco præcitato. ¶ Est etiam dubium vtrum annuū redditus, quos census vocamus, cum pacto redimendi sint liciti absque labe vsuræ? Respond. de istis redimilibus & redimilibus agit Conrad. de contract. 4. part. per. 15. quæstiones. incipien. in quæst. 72. Ioan. maiorini. 4. sentent. distinctio. 15. quæstion. 34. & ibi Gabriel. quæst. 12. Guilielm. Bont. in quodlib. vtrum emere redditus vitales, aut perpetuos sit contractus licitus & vsurarius. Tiraquell. de vero que retract. titul. 1. §. 1. gloss. 6. Ioan. Methym. in. C. de reffitu. C. de censibus. fol. 154. colum. 3. vsque ad. 172. latè profequitur Couar. lib. 3. Vari. resolu. capitul. 7. & 8. In quo dubio omisis superfluis sit Conclus. 1. Annuos redditus temporales, sine fraude aliqua vsurari, emere & vendere eosque retinere est licitum. est text. expressus in extraua. l. 2. inter communes sub ti. de emptio. & vendi. vbi hos contractus licitos iudicat & probat Guilielm. Bont. in dict. quodlib. vtrum emere redditus & c. in numer. 75. vbi refert. 8. motiua in contrarium huius conclusionis Henrri. Gandau. eaque dissoluit. Innoc. Ioan. And. Anto. Card. Panor. & Anani. in capitul. in ciuitate. num. 17. de vsur. Conrad. de contractib. quæstion. 79. & quæst. 82. & Tiraquell. in tract. de retract. lib. 1. §. 1. glo. 6. num. 15. plures ad idem referens doctores. Domi. Sotus lib. 6. de iust. & iure quæstion. 5. artic. 2. pro confirmatione addat text. in authen. vi hi qui obligat. fe hab. perhibent res mino. §. quoniam autem. versicul. final. colla. 6. vbi gloss. dicit, quod redditus inter immobilia computantur. vt in authen. de non alien. aut permitt. §. a leone. si ergo licitum est curatoribus ex pecunijs minorum sine annuos redditus comparare, licebit & vnicuique, nam si vsuræ labem continerent etiam fauore minorum non liceret, nec pro alia quacunque iusta piaque causa. capit. super eod. de vsur. suadet. 2. ex. l. necessario. §. cum vsu fructum. ff. de peri. & comm. rei vend. vbi vsu fructus potest emi ad vitam vsu fructuarij venditoris. Iason. in. l. cum dubitatur. nume. 106. C. de iur. emphi. Colletar. in capitul. quæ in ecclesiarum. colum. 2. numer. 6. de consil. dicens vsu fructum eiusque commoditatem vendi & pignori posse per vsu fructuarium. & non solum ad vitam sed ad tempus vendi posse vsu fructum tenent. Domini de Rotta in antiq. decisio. 860. si vendatur sub titul. de empt. & vendi. in tantum quod emptor seu vsu fructuarius ratione vsu fructus possunt conductorem expellere à domo vel fundo in quo habent vsu fructum empti. & ita fuit. conclusum in Capella Tholosana decisio. 420. Locauit domum meam. per tex. in l. arbores ff. de

ff. de vsu fruct. singulariter not. pro regul. l. empt. C. locat. vt non tantum locum habeat in emptore proprietatis, sed etiam dominij vt ilis, vt in vsu fructuario, emphiteuta & huiusmodi. Præterea emptio annu redditus censetur merx & res immobilis, propterea; tex. in clem. exiui. de verb. sign. inter mobilia defixit. in. §. cum que annu redditus inter mobilia censetur à iure. quem text. adhuc citauit Boeri. consil. 3. nume. 9. Domi. Sot. lib. 6. de iust. & iure. quæstion. 5. art. 2. pag. 555. colum. 2. versicul. duabus conclusionibus. Conrad. de contractib. quæstio. 72. in. l. supposit. Panor. & eius additio. in capit. nulli. numer. 10. de reb. eccl. alien. vel non. glo. in extrauagan. ad conditorem. Ioan. 22. sub titul. de verb. signific. in verb. mobilia. Tiraquell. latissime de retract. lib. 1. §. 1. gloss. 6. intellige tamē quando huiusmodi redditus essent præstanti perpetuo, vel saltem ad longum tempus, non tamen si ad modicum puta nouem annos vsque. ex mente gloss. in dict. extrauagan. ad conditorem. verb. mobilia. mathæ. de afflic. in tracta. de iure prothomyseos in princ. §. 3. nota. numer. 6. Tiraquellus in dict. §. 6. num. 7. referens ibi plures huius intellectus & sententia auctores. qui in intellectus est memoria tradendus ad dict. §. cum que annu redditus. Item etiam his non longe abest pro confirmatione tex. in Clemen. 1. de reb. eccl. non alien. vbi ingruente necessitate cōceditur prælato ad vitam possessiones ecclesie alienare seruatis debitis solemnitatibus. quem text. annotauit Conradus de contractib. quæstion. 79. vbi probat non solum fructuarium sed pecuniarium censum licitum esse, & locum habere præmissa conclusio. Cōtractus istos ad tempus cum pacto redimendi dum tamē præstentur in pecunia numerata ad rationē quatuordecim nummi pro vno annuatim est receptum in regno legibus & consuetudine, nec censentur habere suspicionem vsuræ, vt omnibus in cōperito est. l. 127. in curijs Madritijs anni. 1534. & l. 139. in curijs Pincianis Anni. 1537. & in l. 110. in curijs Toleti Anni. 1539. quibus. ll. omnes contractus censuales redimibiles præcipiuntur reduci ad pecuniam ad rationem vni pro quatuordecim in quocumque fructu annuo sint constituti. & sic nō improbat cōtractus annu redditus sed fructuariorum reduci ad pecuniā noster Rex Carolus quintus Imperator sanctissimus. & constituti etiam in pecunia & constituendi futuris temporibus minori pretio quam ad rationem. 14. milia. pro mille constitui non possunt per legem Cæsareā Philippi Regis domini nostri in curijs Madritijs lata Anni. 1563. in. l. 127. fol. 40. quam etiam refert Alphonsus Azeuedo in repert. suo Curiarum lib. 5. titul. 5. *De los censos y juros. l. 2. & venditor tenetur*

huiusmodi tributa imponens super aliquibus rebus explicare omnia alia quæ ante sunt constituta in eis, alias aperto onere & tributo à venditore non expolito, ipse venditor agere poterit ad inter esse & rescissionem contractus. l. 65. titul. 5. part. 5. cuius verba sunt. *Casa, o torre, que dene serui d'ombre a otro, o que fuesse tributaria, vendiendo vn ome a otro, callando el vendedor enon le apercebiendo dello a aquel q la compra, por tal razon como esta, puede el comprador desfazer la vendida, e es tenido el vendedor de tornar le el precio con los daños e menos cabos que le viniesen por esta razon.* & ad poenam dupli tenetur vt in l. 65. in curijs Madritijs Anni. 1528. cuius verba sunt. *Mandamos que las personas que de aqui adelante pusieren censos y tributos sobre sus casas y heredades y posesiones que tengan atribuidas, o encensuadas primero a otro, sean obligados de manifestar y declarar los censos y tributos que hasta entonces tuuieren cargados sobre las dichas sus casas y heredades y posesiones, so pena que si así no lo hizieren paguen con el dos tanto la quantia, que rescibieren por el censo que así vendieren y cargaren de nuevo, a la persona a quien vendieren el dicho censo.* Peti tum etiam fuit quod contra præscriptos vendito res procedatur criminaliter per viam furti. in. l. 161. in curijs Pincianis Anni. 1548. fo. 26. sed nihil fuit de nouo statutum, sed responsum est, *a esto respondemos, que se guarde y execute lo proveydo.* & idem fuit postulatum in curijs Pincianis Anni. 1555. peti tio. 121. fol. 58. colum. 1. cum sequen. ex his igitur constat approbatio horum censualium seu tributorum contractuū. Sed circa præmissas leges dubitari vidi aliqua in practica. primum an habeant locum cum quis vendidit ignorans tributū? quia fortè erat successor alterius & antequam potuisset certiorari, puta statim adita hereditate imposuit tributum cogitans liberam esse dominij ei relictam, nondum enim dies solutionis tributū aduenerat & creditor non apparuit. Vel quia creditur ignorantem fuisse propter fidelitatem & qualitatem venditoris, se iuramentum inscium tributū fuisse tempore celebrati contractus & dixi quæ ad rescissionem contractus & restitutionem pretij locum habere etiam in ignorante vitij rei vendite, vel quāto minus valet res propter tributum emptore volente rem habere, & non rescindere contractum. prædictam. l. 63. ibi, *puede el comprador desfazer la vendida etc.* Igitur non tenetur præcise, sed alternatiue, tum etiam ex Grego. Lup. annotatione in verb. *el vendedor.* & in verb. *con los daños.* & quod non teneatur vltra redditionem pretij cum fuit ignorans tenet ibi post Salycet. per tex. ibi Grego. Lupus in dicta. l. 63. confirmatur nam error & ignorantia potius quam dolus præsumitur inter fuisse, & excusat à dolo. l. plagij. cum inis accusatio cessat. C. ad leg. Fabiam de plagij. &

gi. & ibi gloss. & quæ notat per eam Boeri. decisi. 68. num. 11. item etiam ex l. 5. ibi, tenorem indulgentiæ meæ, pœna legis Corneliæ tibi remittitur, quam credo tu magis errore quam malitia incidisse. C. de his qui fidei scrib. in testam. quem nota perpetuo ad excusandos notarios a crimine falsi. & not. post Bald. in l. 1. ff. de legi. & in l. 2. C. de erro. aduoc. Iaso. in l. errore scrib. colum. 2. num. 2. de testam. C. & in l. singularia. num. 48. ff. si certum petatur. & ignorantia in eius fauorem vt excuset ei a culpa allegari potest, vt latè deducit Anton. Rubens in Rep. l. non solum. §. morte num. 59. ff. noui oper. nunci. per. l. inter omnes. §. recte. ff. de furt. §. placuit. in ltit. de obligat. quæ ex quas. delict. tum ex l. qui in alterius locum succedunt, iustam causam ignorantie habent, an id quod deberetur, peteretur. ff. de regul. iuri. l. qui in ius. 138. §. nemo videtur dolo facere, qui ignorat causam cur non debeat petere. ff. eodem. titul. nisi ignorantia esset Crassa & affectata, nam non iuuat. ex gloss. in l. si minor. C. de acti. emp. Grego. Lup. in l. 63. gloss. penult. titul. 5. part. 5. ¶ Est tamen notandum, quòd quamuis committens dolum contractum rescindere non possit, quando passus dolum vult contractum obseruari, attamè ille qui commisit dolum, potest agere cõtra passum dolo, an velit stare contractui, vel rescindere & ipse tenebitur clare respondere, quãuis habeat electionem. l. Iulianus. §. si quis à colludente. ibique Bart. ff. de actio. emp. Bart. in l. si quos. C. de decurioni. lib. 10. Bald. in l. si dolum. C. de peric. & comm. rei vendi. & est singul. & notatu digna ista doctrina secundum Curti. in repet. l. si transactio finita. num. 2. C. de transactio. ¶ Sit secunda conclusio constitutio census non solum procedit in annuis redditibus impositis ante approbationem factam à Romanis Pontificibus Marti. 5. & Calixti, sed etiam in omnibus postea constitutis & constituendis in futurum. per dictas duas extrauag. de emp. & vend. inter communes. dum tamen cesset fraus, quia pecunia non generat pecuniam in contractu census ideo non est existimandus vsurarius. Emptor enim nõ emit pecuniam, sed actionem ad rem super qua imponitur census vt ex illa actione possit exigere cẽsum. & est ista ratio optima ad defendendum istum contractum & dicendum licitum esse. & sic cessat scrupulus Anchar. in disputa. incipi. antiquis & modernis temporibus. quam refert Anani. in capit. in ciuitate. colum. 6. num. 14. de vsur. Conrad. de Contract. quæstion. 79. Molina. de contract. quæsti. 68. Nauar. in capitul. 1. 14. quæstion. 3. numer. 77. Couarr. lib. 3. Variar. capit. 7. columna. 8. ¶ Tertia sit conclusio. ampliatina primæ, census constitutio non solum in redditibus pecuniarijs, sed etiam

in fructibus cõstitui potest, nisi Regia lege, prout est in nostro regno, esset prohibita. & sic ex fructibus percipiendis ex domo, fundo, vel alia re fructifera. & hæc constitutio in vtroque foro procederet. Ioan. maior in. 4. sent. dist. 15. quæstion. 34. conclusi. 1. vbi Gabriel. quæst. 12. colum. 2. artic. 2. conclusi. 1. Conradus de contractib. quæstion. 72. & quæstion. 73. Pro qua conclusione ad stipulatur. l. si debitor. §. verisimile est. ff. de contrahen. emptio. vbi venditio fructus oliuæ pendens valet. & legatum de fructibus nasciturus est validum l. 1. ibi, aut fructus qui ex eo fundo percepti fuerint hæres dato. ff. de condi. & demonstr. ad id. l. certus numerus. ff. de tri. vino oleo que legat. vbi ostenditur vinum legatum adhuc non natum ex certo fundo soluendo validum esse. & l. ex eo. ff. eodem. titu. in quo textu etiam apparet, legatum vini in certa quantitate præstandum in singulos annos ex tali fundo iure debitum fore. l. inter stipulantem. §. sacram. versic. si stipulatus fuero. ff. de verbor. obliga. quo tex. habetur venditionem vsus fructus alicuius fundi vini vel huiusmodi firmam esse. & l. legatum est. §. vini. ff. de annuis legat. vbi annuum legatum vini Falerni quod domi nasceretur tenet, & quod deest in vno anno supplendum venit ex fructibus sequentis anni ex eodem loco & fundo. nec longe his abest. l. licet. C. locat. vbi locatio fundi pro annua mercede seu tributo præstando valet. l. 22. titul. 8. part. 5. l. 106. in curijs Pincianis Anni. 1537. Ad id est. l. si vno anno. in princ. ff. locat. vbi conductio fundi fructuarij pro certa quantitate pecuniæ valet, & sterilitas vnius anni compensatur cum augmento alterius. conc. l. 23. titul. 8. part. 5. c. propter sterilitatem. in princ. locat. dist. l. 23. quæ cum eo cõcord. & l. 106. in curijs Pincianis Anni. 1537. & l. 109. in curijs Segoniz Anni. 1532. de quo articulo singulariter per Deci. consil. 112. & Hippolyt. lingu. 85. tu scis propter sterilitatem. si ergo fructus possunt emi, vendi legari, locari & in stipulationem deduci, meritò que poterunt vendi per viam tributi & annui redditus. ¶ Quarta sit conclusio, licita est emptio reddituum ad vitam, & ita sunt in vsu in regno. Conrad. de contractib. quæst. 81. Ioan. maior in. 4. senten. dist. 15. quæst. 34. vbi Gabriel. quæstion. 12. conclusi. 3. dicit quòd est communis practica & ab omnibus concessa. quam etiam tenet Archiepiscopus Florent. 2. part. summa tit. 1. capitul. 8. §. 11. & communem Parisensium & Canonistarum fatetur Angel. Clauasi. in summa. verb. vsur. l. 6. 4. 4. quid de illis. Ioan. Methymna in. C. de restitut. titul. de censu temporal. fo. 170. colum. 3. Oldrad. consil. 207. Panormita. quæst. 5. num. 9. Innoc. & communis secundum Panor. in cap. in ciuitate. num. 7. de vsur. Rom. consil. 302.

ego hunc contractum est secundum Iaso. qui communem asserit in l. cum dos. numer. 65. C. de sacra. fan. & eccl. Rom. consil. 423. versic. quintum considerandum. Philipp. Deo. consil. 123. per lectis & pro tenui. lib. 1. ¶ Sed quæro quòd precium dicatur iustum istorum reddituum? & sub alternis cõclusionibus responde. ad tributis perpetuis, vel redimilibus consideratur precium iustum esse, quod in populo vel maiori parte versantium inter hos contractus iudicatur omnium & iustum, siquidem si est in pascuis & herba valet quinquaginta vel minus pro vno annuatim secundum fertilitatem & bonitatem pastus, si est in fructu rerum immobilium domo nam triginta, pro vno annua præstantionis: vel minus secundum qualitatem loci & tẽporis quo celebratur contractus, si redditum redimibilem in prædictis rebus ratione oneris iniancti etiam diminuitur æstimatio: & sic secundum communem hominum consuetudinem & arbitrium iudicatur precium iustum, nam vbi est defectus pecuniæ & cum pauca quantitate solet multum lucrari, minor erit precium, & è conuerso maior, & iustum in vtroque loco reputabitur. ex his quæ Couar. tradit lib. 3. Variarum resolu. capit. 9. num. 7. versic. ex quibus. & capitul. 10. num. 1. cum sequent. Confirmatur conclusio, nam commune estimum ad precij iustificationem est in spiciendum vt declarauimus melius quam alius in l. 2. gloss. 1. titul. 23. lib. 2. ordinam. colum. 705. cum seq. tum etiam quia in censu ad vitam considerabitur in eius taxatione pretij arbitrio boni viri habita ratione ad ætatem & valetudinem pro cuius vita datur. Conrad. de contractib. quæstio. 81. num. 18. & 19. Ioan. Methymnenis vbi supra de censu temporal. & non sicuti censuerunt Paul. num. 2. & Iaso. numer. 8. in l. paterpuellar. C. de inoffi. testam. esse constituendum iuxta. l. hereditatum. ff. ad legem falcid. quod falsum ex prædictis apparet. & adde ipsum Conrad. de contractib. quæstion. 83. num. 11. versic. 2. conclusi. & quæ notat Rom. consil. 423. pro pleniori discussione. colum. 1. Tiraquell. de retractu lib. 1. §. 1. gloss. 6. nu. 19. sic ergo est dicendum omnis aliorum annotationibus standum esse consuetudini, vel legi si qua est in regno vt est à Principe Philippo lata in curijs Madritijs Anni. 1566. capitul. 126. foli. 39. quo cautum est omnes redditus seu census redimiles constituti & constituendi deinceps; reducantur ad precium quatuordecim milia marobetonum, annuatim pro mille. & istud precium non licet transferri tanquam legitimum. vt dixi in dict. l. 2. glossa. 1. ante tamen sæpe dixi quòd à Pragmaticis Regijs non erat certum pretium statutum quo census emi debuissent, vt alij qui existimabāt per l. 127. in Curijs de Madrid Anni. 1534.

& Toleti. Anni. 1537. l. 10. Nam dictæ pragmatice non imposuerunt taxam certam censibus emendis, sed veteres census futuriarios voluerunt reducere ad certam normam & præcitur, eorum mutando, & reducendo eos ad rationem. l. 14. pro vno nõ tamen prohibebant, quòd militis census pecuniarius redimibilis pro inuicem pretio possit emi, nepe dando decem, vel vnde cum Duodecim seu amplius pro vno annuatim leuando quemadmodum ante prædictam pragmaticam erat consuetum in Belsicia & Cantabria & apud diuersas Alemantie partes quam consuetudinem approbavit Martinus & Sixtus in dictis extrauag. 1. & 2. de empti. & vendit. in illis verbis dum inquit, vnde decim, tredecim; quatuordecim marchæ; aut plus vel minus secundum temporis qualitatem prout ipse contrahentes tunc inter se conuenierant. Ita tenet Io. Methymnen. in codice de restitut. fol. 178. colum. 3. de censu redimibili. versic. sequitur amplius pragmaticam regiam. suaderi potest; nam ad iustificationem pretij consideratur valor rei, & omnia & cõditiones eius adiectæ ex quibus augetur & minuitur pretium. & sic conditio quòd possit redimicentus & sic pactum de retrouendendo minuit pretium, quia quantum valeant quinquaginta vno perpetuum, ob illud tamen vinculum iterato vendendi, minuitur pretium, vt emanatur non plurius, quam quatuordecim, quæ propter cum obligatio illa qua emptor reuendere cogitur æstimetur toto residuo, & sic nulla restat fraus seu iniquitas. Vbi emptis ædibus non possis aperire fenestras vel vt certis personis vendere in pactum deduxeris, ex partium enim voluntate graua mentale imponi posse non est dubium, & sic reuendendi iugum subire poteris, cum ex cõuentione partium contractus legem accipiat. Quod autem pactum de retrouendendo minuat pretium tenet Panormi. in capit. ad nostram. num. 9. de emp. & vendi. idem in capit. in quibusdam. colum. 1. versic. 2. noto. de decim. Tiraquell. in tract. de retract. lib. 2. in proem. numer. 20. vbi plures concordantias ad hoc refert. Angel. Clauasi. in summa. verb. vsur. 1. §. 66. Ioan. Gerson de contractib. 1. parte concl. 8. Ioan. Methymnen. lib. de restitut. de censu redimibili. §. ex dictis alia nascitur. fol. 166. colum. 4. Nam tanto plurius valet res, quanto ius & dominium vtriusque transfertur, ita è diuerso eo minus valet, quo tenuius infirmiusque transfertur, in id que citari potest illud Lewit. 25. quanto minus tempus numeraberis, tanto minus emptori cõstabit. Ioan. Gers. vbi supra & in. 2. par. propos. 19. Soci. consil. 15. num. 57. lib. 1. ¶ Igitur precium iustum erit in censibus illud quòd à consuetudine receptum est, vel à lege statutum, siue loquamur in perpetuis, seu redimilibus sine præfinitione temporis cum

censtributum & gabellæ præstatione. ex Andre. Tiraquell. in legibus connubialibus gl. 7. nu. 2. & 29. quæ vide. tum etiã ex Paul. Castren. in. l. 1. col. 1. nu. 3. C. de pactis inter empto. & vendi. & iterũ in. l. 1. col. 2. nu. 8. C. quando liceat ab emp. reced. cũ ergo non sit nouus contractus, & annullatio & rescissio proueniat ex vi clausulæ positæ in primo contractu, gabella nõ erit debita secundo loco ex distractu, scẽs si clausula redimendi, nõ esset appositain primo contractu, nõ esset venditio noua & nouus contractus toties, quoties repetitur, cum precio & noua obligatione. non sic cũ redimitur ab ipso venditore, quia legis auctoritate recessit à priori contractu emptor & compulsus: ideoq; cũ fuerit soluta gabella à venditore in cuius fauorem fit distractus, nulla debetur gabella. l. 70. Tauri in finali. verbis. ibi. *ansi mismo aya de pagar el comprador las costas, y el alcavala, si la pago el comprador ante que la cosa ansi vendida sea entregada.* Non ergo ex distractu debetur gabella. tenet Angel. in. l. si hominem. col. 1. versi. in textu quoniã ea veditio ff. de vfucapio. Bar. in. l. ab emptione. col. 4. versi. quæro qualiter debet. ff. de pact. nu. 12. vbi Bald. Paul. & Iaso. n. 17. Bal. in. l. si donationis. C. quod met. cau. Bal. & Sali. in. l. 1. C. quando liceat ab emp. discede. Ioan. de Platea in. l. Sancimus. col. 1. versi. & similiter si res vendita. C. de consulib. lib. 12. foli. 167. Rebuff. in. 2. part. const. Galliæ pagi. 169. gl. 6. nu. 2. ar. vnico. Quæritur tamẽ de cessione census quã pecunia numerata facit emptor cedendo suum ius quod habet contra primũ venditorem in istũ cessionarium seq; illi & bona obligando pro validitate census, an debeatur gabella? & est dicendũ q; sic, cum sit nouus contractus, & non sit virtute primũ resolutus ex pacto resolutiuo. ergo tenetur ex. l. 2. quaterni. & ex mte Iaso. in dict. l. ab emptione. nu. 16. col. pen. ad fin. Bald. in. l. cũ pereos. nu. 3. C. si quis alte. vel sibi. facit nõ attendenda est natura contractus potius quã verba, quia licet dicat cessionem vel cõductionẽ, tamẽ ex obligatione & precij receptione est in rei veritate contractus veditiois. & sic verbũ cedit, est accipiendũ, id est, vendidit. l. si olei. C. locat. l. si insulã. ff. de præf. verb. l. hi qui. C. locat. l. ealege. §. locauit. ff. eod. l. cotẽ ferro. §. qui maximos. vbi Barto. ff. de publicanis. & ex notat. à Ripa in tract. de peste. 1. part. in princ. nu. 60. Corne. cõsi. 12. lib. 4. Item quia verba ex qualitate contractus contrapropriam significationem sunt accipienda, tex. in. l. si vno. versic. sed & si verbo donationis. & ibi gl. verb. sed transactio. ff. locati. l. in lege. ff. eod. titul. locat. l. si cũ duo. & l. si stipulatus. ff. de vfur. notat. Signorol. de homodeis in rep. l. cum octos populos. nu. 3. C. de sum. Trini. Item ex qualitate pretij dignoscitur qualitas, virtus, & ef-

fectus contractus. ex gl. in. l. 1. verb. agendo. ff. de superficie. secundũ Bar. ibi nu. 3. notatu digna secundũ eund. in quaest. 4. col. 3. n. 9. Iaso. in. l. filius familias. §. diui. col. 21. num. 2. 45. ff. de lega. 1. sed in specie propofita constat non esse donationis contractus talis cessione, nec locationis, sed venditionis ergo talis erit iudicandus veditiois & tenebitur nouus venditor nominatus cedens ad gabellam. per. l. 2. & 3. quaterni gabellarum. & ita sapissime vidi in practica iudicatum, & iudicauĩ, in fauore gabellarij. ¶ Quæritur vtrum clericus venditor teneatur ad solutionem gabellæ ex contractu isto census, vel alterius? Respondendum est non teneri, nisi id faciat per modũ negotiationis. l. 3. in quarto gabellarum. Castell. in. l. 70. Tauri. nu. 43. in gl. *y el alcavala. cap. quanquã de censu. lib. 6. Albert. Trot. de vero & perfecto clerico lib. 1. c. 54. nu. 7. Marc. Antoni. Natta. con. 139. num. 4. lib. 1. tradidimus in. l. 1. gl. 1. col. 93. ad fin. cum seq. titul. 3. lib. 1. ord. supra quod priuilegium immunitatis extenditur ad clericos primæ tonsuræ non tamẽ ad coniugatos. l. 13. titul. 3. lib. 1. ordi. l. 23. titul. 4. lib. 4. ordinam. si tamen res vendita nõ erat patrimonialis sed ex negotiatione habita debetur gabella & recuperatur ab emptore laico. l. 120. quaterni gabellarum. Castellus vbi supra & ita est intelligenda. l. 4. tit. 4. lib. 6. supra ibi, *que el clerigo vendedor se a tenido de pagar, y paguenteramente el alcavala dello. nam alias esset contra tex. in. d. l. ubi, de todo tributo etc.* & quæ ibi dixi tit. 3. lib. 1. supra non tamen debet vendere suo nomine, vt eam acquirat alteri tertio laico in fraudem fisci, prout sape fit in damnum conscientiarũ, & tenetur ad restitutionẽ in foro animarũ fisco seu conductori gabellarum, vt dixi in dict. gl. 1. l. 1. col. 93. versi. quid autem obsecro. tit. 3. lib. 1. ordinam. dixi cõmunẽ plura citando ad Segur. de bonis lucrati. Bald. in. l. cũ pereos. nu. 23. illicitam tamen gabellam licet de fraudare. ex Tiraquello in princ. nu. 68. lib. Retractus. & fraudẽ gabellæ qualiter probet collectores vi. Hipoli. singul. 698. ¶ Quæritur etiã vtrum hæredes teneantur in solidũ pro solutione census, vel pro hæreditarijs portionibus, & nõ obstat clausula appofita in cõtractibus cõsualibus dicenti, *cõdicion q; podays pedir todo el dicho censo a qualquiera de mis herederos in solidũ al q; vos mas quisierdes y por ello podays hazer execucion.* An executio debeat fieri in solidũ? istud dubiũ est nõc apud me decidendũ cũ nõ iudice ordinario istius ciuitatis: in quo pũcto omisis superfluis dicerẽ, q; quãuis essent hæredes extranei non sunt cõueniendi in solidũ, nisi pro hæreditarijs portionibus, nõ in filijs nõ est dubiũ, nam pater nõ potuit eos grauare in legitimitatẽ, qm̃ in prioribus. C. de inoffic. testa. de primo & dubitabili casu do tibi casum vnicum & singula-*

rem

rem in. l. eum qui. §. te & Titium. ff. de verb. oblig. ibi, & quãuis conuenisse videtur, ne ab alio hærede, quã a Titio peteretur, tamẽ inutile pactum conuentũ coheredibus eius erit. notat Ioa. Orosci. in. l. aaus. num. 2. ff. de pact. de quo textu. agit Bart. in. l. continuus. §. fin. ff. de verb. obliga. Declarat optime Paul. Castren. in dict. §. te & Titium. ex lege. 12. tabularum diuiditur obligatio dandi inter omnes hæredes. l. ea quæ omnibus. C. fami. ercisc. l. 1. si cert. pet. l. pacto successorum. de pact. ideo transit ad hæredes, & hæres pro eam tantum portionem qua representat defunctum cõueniendus est. not. ff. de præto. stipula. l. 2. §. fina. in gl. magna. tex. in. l. cum à matre. C. de rei vendi. l. fin. §. & si præfatam. C. de iur. deliber. Pinell. in. l. 1. par. 3. numer. 80. C. de bon. mater. fol. 142. col. 2. Suarez in rep. l. quoniam in prioribus. ampliat. 7. C. de inoffic. testament. igitur cum ius nouum intro duxit inuentarium in fauorem hæredum, non intendit vllõ pacto tollere beneficiũ iuris diuidenti obligationem pro portionibus hæreditarijs. ex dict. l. fin. C. de iur. delibe. l. 7. & ibi Grego. Lupus verb. *que las deudas. tit. 6. par. 6.* igitur condeinari debent hæredes pro portionibus hæreditarijs non in solidum etiam ex lege cõtrahenti & constituenti talem conditionem in annua præstatione. & hoc erit quando creditor egit contra vnum hæredẽ vel plures actione personalĩ, nam si egisset contra cum tanquãm contra possessorem rerum hypothecæ subiectarum & in quibus est obligatio constituta pro solutione tributi seu census, executio fieret in ipsa res in solidum, & referatur ius suum possessori contra coheredes, vt ei pro portionibus hæreditarijs satisfacerent, & interesse. colligitur ex Barto. in dict. l. continuus. §. praterea sciendum num. 9. ad fin. ff. de verb. obligat. & in terminis quod si habeat hypothecam poterit agere in solidum ad totum censum contra quemlibet possessorem, & singularẽ in successorem, & hæres conueniatur hypothecaria non poterit opponere beneficium excusationis. tenet Roder. Suarez in rep. l. post rem iudicatam. limita. 1. ad legem regni. numero. 14. ff. de re ind. Pagin. 293. & citat. l. mulier. ff. qui potio. in pign. hab. vbi est casus secundum gloss. ibi singul. quod vbi sunt plures debitores, quod si vnus de dictis debitoribus conueniatur hypothecaria, non potest opponere de excusatione fienda cõtra alios debitores. l. creditoris. vbi not. Bar. nu. 3. ff. de distract. pigno. idẽ Bar. in. d. l. mulier. text. & ibi gl. verb. omnes. in. l. inofschis. ff. de iur. fsc. vbi Bart. n. 1. idẽ Bar. in. l. 1. C. si vnus ex plur. hæred. Specula. in titul. de obliga. & soluti. §. 1. versi. itẽ debitor meus. Neguz. in tract. de pigno. primo memb. 8. par. princ. nu. 48. Couar. alios referens dicit hæc

communẽ opinionem etiã in specie propofita an nui redditus. in lib. 3. Var. reso. ca. 7. num. 7. & 8. ¶ Confirmatur, nõ ius hypothecæ est indiuiduũ ex sua pte natura, vnde transit cum rebus ipsis hypothecæ subiectis sine aliqua diuisione, ac prouide cum ipsis in solidum agendũ est. l. quãdiu. vbi notat Bald. Salic. & omnes. C. de distract. pign. Neguz. vbi supra & in. 1. memb. 6. partis nu. 20. vbi hoc probans rationem subdit, ne cogatur creditor cum pluribus possessoribus per partes minuatiq; consequi debitum suũ. ad idem. l. 1. vbi notat Bald. & Salic. C. si vnus ex plurib. hæred. & tenet nouissimẽ Gomezus Leonius in sua centuria responsorum iuris. decision. 17. ita iudicatum fuisse per supremos iudices, vt singuli ad censum in solidum obligentur, ita vt vnus solutio in tegra alij liberarentur. & ita sententiam ipse protuli & fuit confirmata per Cancellariũ Regios Senatores Pinciana. Loquimur enim cum constitutio census fiat in re obligata per specialem seu generalem hypothecam. in ca. constitutus. de religio. domi. ideo fuit pro rata diuidentia pensio annui redditus, quia pensio seu redditus debebatur pro pluribus ecclesijs sine aliqua hypotheca speciali seu generali, vt not. ibi Pan. num. 8. & sic opinio contraria huic iudices in Hispania merito nõ recipiunt, sed primam de qua supra. secundũ Cou. vbi supra quãuis ipse ab ea recedat cum Guido. decisio. 432. Rupella. in in tit. fontis. lib. 1. cap. 10. Cassana. in consuet. Burgund. rub. 5. §. 2. num. 35. per dict. c. constitutus. non iudice ab eis expensum. & intellectum. Dubitatur etiam quis constituit censum in aliqua domo annuatim præstãdũ forte decẽ nulle morobetinorũ pro cõtũ quadraginta, soluit gabellã ratione eius cõtractus, veditit ipsam domũ dein de Petro pro quadringentis aureis cũ suo onere, itaq; solutio pretij fuit in pecunia, & tributo seu onere quod loco pretij successit, est dubiũ vtrũ gabella debeat pro quingẽtis aureis quibus res fuit æstimata, an tantũ pro pretio dato & soluto in pecunia? in quo dubio dixi & ita iudicatũ fuit Salmãtica per iudicẽ secularẽ & eius assessorẽ. Gabellã tantũ debita esse ex isto cõtractu venditionis ex pecunia in nũmis soluta, nõ in æstimata & loco pretij assignata ratione cẽsus & oneris iniuncti, quia illud onus iã semel est apud emptorẽ primũ & in eũ remanet res vedita pro parte tributi, & fuit soluta gabella de tali venditione, & nõc nõ veditur per tributariũ nec auferitur, sed solutionis onus trasfertur in secũdũ emptorẽ, vt liberetur Dñs domus, & recipit loco pretij. Sed circa onus veditio aliqua nõ celebrat quia esset viderẽ rã alienã & alteri hypothecã ratione prioris cõstitutionis an nui redditus, ex qua iã fuit soluta gabell. sufficit ergo, q; ex re vedita ãtra

cto onere nunc soluantur, hoc est de pretio in pecunia dato ab isto secundo emptore ipsius domin. ¶ Queritur ulterius utrum res super qua est impositum & fundatum census veniat in commissum ob cessationem pensionis ex vi iuris & conditionis appositae per partes in contractu census videtur quod sic, quia contractus ex partium conventionione formam & legem accipere dignoscuntur. l. r. §. si conveniat. ff. de pign. fac. iunt. prædictæ ex traug. 1. & 2. de emp. & vendi. ibi inter se firmaverunt. text. expressus in l. 68. tauri. dicente, si alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condicion que sino pagar a ciertos plazos que haya la heredad en comiso, que se guarde el contrato y se juz. que por el, puesto que la pena sea grande, y mas de la mitad. Resolvitur ob conventionem non solum talis contractus. Laurent. Syllan. consi. 49. nu. 81. Solet communiter apponi in censuali contractu ea conditio, ut non soluto censu biennio, aut triennio, ius ipsius contractus extingatur, sicutque res ipsa commissa, eaque pactio servanda est ex prædictis. & Couar. lib. 3. Variarum resolut. c. 7. numer. 1. fol. 202. col. 2. versic. solet tamen. ubi ponit modum & practicum in telligendi hanc conditionem, quæ est apud suprema Regis tribunalia, eam enim legem & conditionem quamvis in contractu expressa sit, tantum admittit, & probat, ubi census perpetuus constituitur absque pacto redimendi, & res, super qua constitutus est, ipsius erat, qui pensionem annuam sibi solvendam auerit, alioqui benigno quodam iure nunquam abinet is, qui rem iure, & ratione commissi reddi sibi postulat, quod expressim iure fieri comprobatur Matthe. Assi. de. decis. 80. quæ practicum iustam iuridicamque censo, quamvis repugnet verbis dict. l. 68. Tauri. ubi, si alguno pusiere sobre su heredad, ergo ad hæreditatem venditoris & non emptoris refertur, qui super eam constituit annuam præstationem. & cum culpa sua veniat priuandus non seruando leges & conditiones contractus census, non poterit petere meliorationes factas in re subiecta censu. Iaso. in. l. 1. num. 30. & in. l. 2. nu. 27. C. de iure emphiteu. & a die quo incidit res in commissum tenetur emphiteuta seu censuarius restituere ipsam cum fructibus. Iason. in. l. in emphiteoticarijs. colum. 5. nume. 17. C. de iur. emphi. Vtrum autem res incidat in commissum propter cessationem solutionis forte pertinet vel quatuor annos, ut in praxi vidi dubitari, si nõ fuit prædicta poena commissi posita in contractu censuali? videtur quod non, quia solet apponi, & si non fuit apposita, censetur omnia ex partium conventionione, quamvis iure esset expressa ex vi contractus, tñ quia est poena priuationis, quæ locum nõ habet, nisi exprimat. ¶ not. in. c. fin. de iur. patrona. & quæ scripta ad Segurã de bonis lucra-

tis constat. matrimonio. n. 166. gl. in. c. Apostolus. 8r. dist. in. & gl. in. sum. 15. q. 8. & in. c. quan. quæ. verb. fecus. de elect. lib. 6. c. is qui, de sententia excom. lib. 6. tñ quia in contractu censuali ex cessatione solutionis quis non cadit à iure suo. ex gl. notabi. in. cap. constitutus, de religio. do. mi. in. verb. iuxta ratam, quam magistram dixit Ioan. de Imol. in. c. ad audientiam. de reb. eccl. non alie. not. Philipp. Deci. consil. 138. col. 1. num. 5. Alberi. in. l. 2. col. 7. versic. quid de questione à me quærita. C. de iur. emphiteu. Deci. consi. 146. col. 1. Hippoly. singu. 95. Matthe. Assi. in. c. r. §. si. nu. 1. de eo qui sibi & her. suis. Boeri. in. consuetudini. Bituric. §. 2. 4. fol. 47. Panor. in. c. r. colum. 2. & ibi Beroi. nu. 69. de in integ. resti. Soci. consi. 167. lib. 2. Iaf. in. dict. 12. num. 41. quorum opinio communis secundum Deci. in. dict. consi. 138. col. 1. & Couar. lib. 3. Variarum resolut. c. 7. col. 3. in. princ. quanvis Bal. consi. 177. lib. 3. contrariam dixerit communem esse. ut refert Couar. ubi supra. si ergo ex contractu censuali ex quacunq; longa temporis cessatione etiã per mille annos, non cadit censuarius à suo iure, merito in contractu nobis ostendit sine pacto commissi, non erit dicendum per cessationem pensionis per tempus quadriemij in cidisse in commissum, etiam si dixeris hanc conditionem tanquam solum apponi ex stylo notariorũ prescripta sit habenda. ex. l. fin. C. de fideiussor. Curri. Iunior. consil. 101. nu. 10. Couar. de testamen. in. rubri. 2. part. num. 14. Fernand. Michac. de success. creatio. lib. 1. §. 6. nu. 53. Segur. in. rep. 1. 3. §. fin. nu. 31. ubi in additione ultra omnes plura adduxi. ff. de liberis. & posth. hodie tamen locum non habet cũ tota scriptura eiusq; tenor sit legendus à tabellione partibus coram testibus, & amplius post partium appositionem notarius quicquid addere protocoello seu scribere poterit, ut dixi in meis additis ad Segur. loco citato. per Regiam pragmat. cap. 1. fol. 190. lib. pragmat. regum Catholi. quam etiam refert Didacus del Castillo in. l. 50. num. 14. in. legibus Tauri. & sic cautela erit ut facias notario in continenti non data ei facultate addendi seu mutandi formam protocoelli, ut de mandato iudicis asserat coram ipso ipsam scripturam originalem & protocoellum, & sic apparebit an sit uniformis contractus presentatus ad literam cum originali, ut sæpe consului, & in questione proposita in qua poena commissi non erat in protocoello & erat in transumpto. notabis perpetuo. adde Capol. Cautel. 192. ¶ Quæri etiam potest de elegantia questione, an hi redditus sint constituendi super certis fundis aut rebus immobilibus, vel sufficiat constitutio in personã cũ obligatione generali bonorũ, ad iustitiam istius Contractus census? sit conclusio communis responsiva & in practica recepta comuni vtu contractus.

tium. necessarium esse, ut hic contractus licitus sit & a labe usuræ alienus, quod redditus constituitur super bonis aut rebus aliquot, quæ valeant ad redditus annui solutionem, alioqui constitutis annuis redditibus super persona vendentis, illicitus erit contractus. hanc conditionem tenet Archiep. Flor. 2. par. titul. r. capit. 8. §. 10. Laurent. Rodulp. in. rep. c. consului. 2. part. quæstio. 11. & 15. & 18. de usur. Carol. Molinã. de contracti. num. 22. & est communis opinio secundum Couar. lib. 3. Varia. resolut. cap. 7. num. 3. versic. verum in hoc de redditibus. ubi alios citat, quamvis ipse velit contrariam opinionem defendere aliquot fundamentis. & ista communem defendit Nauar. in. ca. r. 14. quæstio. 3. tertiam. nu. 8; contra Domi. de Soto. lib. 6. de iust. & iur. q. 5. art. 1. & hanc contrariam sententiam iure veriorẽ contra communem censet Couar. in. dict. c. 7. versic. ego sane. dicens eandem sententiam sensisse ante eum Conrad. de contract. quæst. 74. & q. 75. pluribus aliis adductis rationibus. & q. 83. conclusio. 13. Carol. Molin. ubi supra num. 22. Ioan. à Methyina de restitio. tract. de censibus. col. 5. de vtraq; sententia videre poteritis per Couar. & alios supra citatos. à communi tamen non est recedendum, quia isti contractus in re fundantur, & fructus tanquam qualitas ab ipso subiecto deriuantur. ¶ Quo fit, quod contractus census debet fieri quemadmodum ceteri contractus reales cum venditur res immobilis & seruatis qualitatibus, & gabella debet solui rectori illius loci ubi res, in quibus fundatus est census, sita sunt secundum tenorem legis quaterni gabellarum, & sub eadem poena venditoribus iniuncta non soluendi bus intra quinque dies à tempore celebrati contractus, tum quia est vera venditio & realis, tum quia ad suã iustificacionem requiritur illud ius percipiendi producatur ex re, & nõ sicca pecunia. nõ cui competunt verba legis & eius dispositio oportet competere. l. 4. §. toties. ff. de dam. infecto est venditio, & rerum immobilium, igitur & c. quod est singul. ad. l. 120. 125. quaterni gabellarum. & ita est apud practicos. ¶ Ex quibus inferitur illicitum esse contractum, quo quis constituat annuum redditum quatuordecim super re, quæ tantũ decem reddit. & constituens se obliget ad culturam & curam. ex Cassanã. in. catalogo gloriæ mundi. 12. part. consi. der. 98. fall. 25. & in consil. 63. nu. mer. 6. & in consuet. Burgund. rubric. n. §. 6. in. princ. cũ alijs citatis à D. Couar. in. lib. 3. Varia. resolut. cap. 7.

¶ Ley Primera de la pena en que caen los Christianos lo-gveros.

¶ El Rey don Alonso en Alcalã año de mil. ccc. lxxxvj.

fol. 204. colum. 2. ubi vide. & an peremptis bonis debitor census teneatur ad annuam præstationem. vide ubi supra per Couar. quid de pacto retrovendendi an faciat contractum suspectum de usuraria iniquitate infra in alia annotatione dicitur quia lex ista

A cobdicia, que es rayza de todos los males: en tal manera ciega los

facit hanc ap-
positionem
clausule indu-
cere suspicio-
nẽ vlture. cæ-
tera quæ per-
tinet ad illos
† Cobdicia
quæ. Ad li-
teram habe-
tur ista. l. in
ordi. Regis
Alphõs. Cõ-
pluti cele-
bratis. ann.
1386. l. 1.
titul. 23.

contractus census videnda sunt per Nauã. & Couar. & Ioan. Methyn. in locis præcitatis. ¶ Sed restat videre an præscriptione temporis tollantur annuæ præstationes, & quanto tempore pro cuius responsione est videndus Aymon. Crauet. in aureo tract. de antiquitate temporis. fol. 167. col. 4. versic. vigesimo quarto. num. 34. in part. 4. Iaso. consi. 208. lib. 2. ¶ Quid autem an annuæ præstationes inducant obligationem in futurum resoluit Fernand. Michac. lib. 2. controuersia. illustri. cap. 3. & vide quæ dicuntur infra. in. l. 1. & omnino Fortun. Garf. de vltimo fine vtriusq; iuris illatio. 5. col. 21. cum seq. & Hugon. Donellum in tit. de vlturis in pandectis.

¶ *Cobdicia que es rayz.* Not. quod concupiscentia est radix omnium malorum. c. bonorum. 47. dist. glo. in. cap. nam concupiscentia. de consil. concupiscentia, idem est quod concupisco. & est appetitus delectabilis sensitiuus, & est subiectiuẽ in appetitu sensitiuo. D. Thom. prima. secunda. quæst. 30. ar. 1. Nicol. Nannus in polyantea verb. concupiscentia. Concupiscentia est appetitus sensitiuus, qui communiter dicitur sensualitas, cuius obiectum est bonum apprehensum secundum sensum. Thom. in. tertio. sententia. dist. in. l. ion. 26. ar. 1. est enim contra legem Dei. exod. 20. non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis domum eius, nõ seruum, nõ ancillam, nõ bouẽ, nõ asinum, nec omnia quæ illius sunt. Vnde Beatus Iacob. in. r. cano. vnusquisque, ait, tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. Deum, de cum concupiscentia, conceperit, parit peccatum: peccatũ vero cũ consensum matũ fuerit generat mortẽ. & ibi. c. 4. vn de bella & lites in vobis nõ nec ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris concupiscitis, & non habetis, occiditis & zelatis, & non potestis adipisci, litigatis & belligeratis: & non habetis propter quod non potestis istas. Petitis, & non accipitis: eo quod male potestatis, ut in concupiscentijs vestris infumatis, & de hac concupiscentia prohibitione est tex. in. ca. si de rebus. in. fin. & in. c. quod autem. ad. fin. 23. q. 7.

Toim. iij. C 3 Ciega

Ciega los coraçones. Vnde dicit cano, mens cupiditati alligata abstinerere nescit a veritate, nec debito modo gaudere concessis, nec adhibere pietati consensum. c. virum catholicum. 4.7. dist. c. detestanda iniquorum peruersitas. & ibi gl. concessis. de concessio.

prabed. libr. 6. c. nihil. 83. disti. ca. bene quidem. 96. dist. et.

Dia vsuras.

Vsura enim dicitur incrementum pecunie, ab usu eius crediti nuncupata fecundum dicitur vel sic diffiniri potest, vsura est, accessio pecunie, que supra sortem, pro eius ipsius fortis vsu exigitur a debitorum. scilicet, ut cum pecuniam mihi debeas, siue mutuo tibi data, siue ex alia quavis causa creditam, si quid pecunie eo amplius mihi pendas tantum hoc nomine, quo dicitur illa pecunia uteris, quam mihi debes nec dicitur reddis, id vsura recte nominetur: ipsa vero illa pecunia, que principaliter debetur, quo nomine accessio petitur, fors vocatur. l. lecta. ff. si cert. per. ita dicitur vsura, quasi vsus, quia pro vsu ipsius pecunie exigitur, quasi dicas, vsus pretii, ac proprie nihil aliud significat vsura, quam vsum. sic Cicerone vsura lucis, vsura vite, temporis vsura dicitur, ista rerum omnium vsura intelligens. dixi supra in glossa istius tituli. Id etiam foenus dicitur, quasi foetus quidam pecunie. & foenerator dans pecuniam. c. si. 46. dist. & c. penulti. ead. dist. & c. r. 14. q. tertia. dicitur quidam vsuram & foenus differre, quia vsura dicitur lucrum de vsura sumptum, vel dicitur, ubi ad mutuum recipiendum, non sicut tempus determinatum, foenus autem dicitur, ubi sicut tempus determinatum ad recipiendum mutuum, indifferenter tamen utimur ius vocabulis pro eodem. facit. c. 1. de vsur. lib. 6. Ioan. Calderin. in c. mandat. de resc. ut in l. 7. tituli. 19. in libro 8. ordin. in illis verbis, *diere a logro, o venenos*. & ibi notauimus. foenus nauticum vulgo appellatur. id est quod vsura nautica. Hugo Donell. de hac

coraçones^a d los cobdiciosos q no temièdo a Dios ni auiedo verguença a los hombres desuergonçada mente dan a vsuras^b en muy grã peligro de sus animas y daño de nuestros pueblos. Y porède mādamos que qualquier christiano, o christiana d qualquier estado, o condicion que sea q. diere a vsura q pier-

re agit in. 7. parte tractatus de vsuris in pandectis. Qua tractat de vsura, & de nautico foenore, de fructibus, causa & accessioibus, & Demora. illic videbis adlectionem titulum. C. & digestorū.

Pierda lo que diere. diuisio & applicatio huius po-

da todo lo q dieres; o prestare. Y que sea de aquel que rescibio el emprestido: y que peche otro tanto como fuere la quantia que diere a logro. La tertia parte para el accusador y las dos partes para la nuestra camara. Y si despues que alguno fuere condenado en esta pena fuere fallado que dio

rijs. ut illic Ioan. Moñac. Archidi. & alij notant. nam cum ex concupiscentia pecunie mouere soleat voluntatem vi obiecti ad illicita lucra, id fieri censetur, vitio magis morum, quam fidei, ac proinde non errore intellectus, sed malitia voluntatis talia prouenire creduntur: unde relinquitur, ut eorum cognitio inquisitorum non sit. Si vero vsurarius assereret, licitas esse vsuras: tunc ab inquisitoribus tanquam verus hæreticus puniri posset. ac poenitenti, inter alia que ab eisdem iunguntur, ut vsuras restituat, nam aliqui non ageret veram poenitentiam. Domin. & Perusinus in dicto capitulo. accusatus. §. sane. & §. vltim. Felin. in capitulo. cum sit generale. de foro competent. numero secundo. Dominus Iacobus septimacensis propter eius singularem nobilitatem, literarum, religionis & morum prestantiam episcopum Ciuitatis em & moderatorem Vniuersitatis Salmanticensis, meritisimum in tract. de institutione. catholicis. c. 64. n. 3. Qui pertinaciter asserit non esse peccatum exercere vsuras hæreticus est. Clem. 1. §. si. de vsur. quia omni iure diuino, humano & naturali sunt prohibita vsur. ut diximus in Rub. huius tituli. & in hoc casu est hæreticus censend^o alias

na fit secundum. l. fin. in fra. hoc tituli. que in forensibus disceptationibus est in practica. plures poenas posui in glossa rubricæ huius tituli. 2. Vtrum inquisitores hæretici prauitatis possint de questionibus vsurarijs cognoscere? Respō. quod non. ca. accusatus. §. de questionibus. de hæret. libr. 6. eas enim remittere debent iudicibus ordinarijs. ut illic Ioan. Moñac. Archidi. & alij notant. nam cum ex concupiscentia pecunie mouere soleat voluntatem vi obiecti ad illicita lucra, id fieri censetur, vitio magis morum, quam fidei, ac proinde non errore intellectus, sed malitia voluntatis talia prouenire creduntur: unde relinquitur, ut eorum cognitio inquisitorum non sit. Si vero vsurarius assereret, licitas esse vsuras: tunc ab inquisitoribus tanquam verus hæreticus puniri posset. ac poenitenti, inter alia que ab eisdem iunguntur, ut vsuras restituat, nam aliqui non ageret veram poenitentiam. Domin. & Perusinus in dicto capitulo. accusatus. §. sane. & §. vltim. Felin. in capitulo. cum sit generale. de foro competent. numero secundo. Dominus Iacobus septimacensis propter eius singularem nobilitatem, literarum, religionis & morum prestantiam episcopum Ciuitatis em & moderatorem Vniuersitatis Salmanticensis, meritisimum in tract. de institutione. catholicis. c. 64. n. 3. Qui pertinaciter asserit non esse peccatum exercere vsuras hæreticus est. Clem. 1. §. si. de vsur. quia omni iure diuino, humano & naturali sunt prohibita vsur. ut diximus in Rub. huius tituli. & in hoc casu est hæreticus censend^o alias

si est

si est vsurarius censetur casus hæresis & aliter est puniendus. ut dixi in l. 5. Qualiter que diere a logro. tituli. 19. libr. isto. 8. infra. En engaño de vsuras. Vsura basis & fundamentum est in mutuo. iuxta illud Psal. 14. qui pecuniam suam non dedit ad vsuram & Luc. 6. mutuū date nihil inde sperantes. ca. consuluit. de vsur. tñ vt ibi habetur, vsura etiā in contractibus committitur cum res venditur ultra iustum pretium ratione dilata solutionis, presumitur enim cano q facta venditione emptor in continenti soluit pretium, & deinde est mutuo datum, cum augmento lucri, & ratione ipsius crediti percipit illud plus Ioan. Andr. in c. in ciuitate. de vsu. que sequitur doctor. secundum Dec. consil. 211. col. 2. & hoc etiā dignoscitur, cum quis vendit rem paruo pretio, & cum clausula pacti de retrovendendo: & venditor erat solitus dare ad vsuram, ex his enim contractibus censetur vsurarius & in fraudem vsurariū factus, non autem ex potestate seu solo pacto de retrovendendo. & sic non solum in mutuo sed etiā in contractu emptionis & venditionis committitur crimen vsuræ. ca. consuluit & c. in ciuitate. de vsur. c. si quis oblitus. & c. quod dicitur. 17. q. 4. c. ad nostram. de emp. & vend. c. illos. de pignorijs. qui bus iuribus, vt dixi, ius fingit mutuum licet in sua forma videatur alius contractus. nra ergo Regia constitutio originaliter desumpta ex ordinamento Alphonsi regis Copluti Ann. 1386. tit. 23. l. 1. in summa dicit, contractus venditionis ex eo vsurariū censeri, quod fuerit appositus reuendendi pactus, aut reuenditæ, redimendi pretio intra certum tempus restituito: vel post certum diem, & non prius restituito, modo actus sit, fructus rei venditæ interim dum non redimatur ad emptorē non pertinere. ex qua summa & lege iux

otra vez a logro que pierda la mitad de sus bienes: y sea la tertia parte para el accusador: y las otras dos partes para la nra camara. E si despues q algũ fuere condenado en esta pena segũ da q rescibio fuere fallado q dio otra vez a logro que pierda todos sus bienes: y se partan como dicho es. Y los contractos vsurarios q son hechos, o falta aqui q no son

ta sensum apertiore deducitur, alterum ex duobus cum clausula de percipiendis fructibus ab emptore, efficere contractus venditionis vsurariū. nepe vel pactum redimendi, aut retrovendendi intra certum diem restituito pretio. vel ita conceptum, vt post certum tempus liceat venditori & non prius pretium reddere reque ipsam habere. Sed vñ in presenti lege reprobatur pactum redimendi seu retrovendendi intra certum tempus illicitum, esse pretio reddendo. tñ iustissimum est cum fiat iusto pretio, sitque fauorabilis venditori, appropinquatusque sit contractus ad iure canonico cum est statum in hoc crimine vsuræ. igitur vt legitur istam sustentati non posse. Vñ in uelligare oportet rationem huius legis. Quare ex pacto retrovendendi vel ita, contractus venditionis vsurarium esse, vt enitemus antinomia. Respondendum est: ex eo contractus illicitus presumitur, quia simul cum pacto redimendi fuit appositæ clausula de percipiendis fructibus ab ipso emptore interim dum res ipsa non redimitur. ibi. Entre tanto aya los frutos de la cosa vendida. Sed cum ista conditio propria sit pacti de retrovendendo, siquidem ante redemptionem emptor fructus omnino percipit sibi, nec eos computare tenetur in pretium. l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra text. & solutionem. Sed est dicendum, Conditionem ad iure contractum etiā absque expressione conuenientem, si tamē ea excepta, & scripta fuerit, in contractibus presertim suspectis inducere fraudis presumptionem. iuxta Bal. sententia in l. 3. vers. quid si in instrumentum. C. plus vale. quod agitur. Felin. in c. si cautio. nu. 70 de fid. instrum. Couar. lib. 3. Var. resol. c. 8. nu. 6. ex varijs enim & diuersis coniecturis contractus cum vsurarijs a iudice discreto cuius arbitrio relinqui

pagados y hã rescibido los q dieron mayor quãtia de la que dierõ y les fincare alguna quantia por razon dellos q seyẽdo fallado q han rescibido lo q dierõ o prestaron q no puedã auer mas. E porq algunos no dan derechamente a vsuras, mas fazẽ otros contractos en engaño de las vsuras^a. Tenemos por bien que si alguno vendiere a otro cosa

licet venditori & non prius pretium reddere reque ipsam habere. Sed vñ in presenti lege reprobatur pactum redimendi seu retrovendendi intra certum tempus illicitum, esse pretio reddendo. tñ iustissimum est cum fiat iusto pretio, sitque fauorabilis venditori, appropinquatusque sit contractus ad iure canonico cum est statum in hoc crimine vsuræ. igitur vt legitur istam sustentati non posse. Vñ in uelligare oportet rationem huius legis. Quare ex pacto retrovendendi vel ita, contractus venditionis vsurarium esse, vt enitemus antinomia. Respondendum est: ex eo contractus illicitus presumitur, quia simul cum pacto redimendi fuit appositæ clausula de percipiendis fructibus ab ipso emptore interim dum res ipsa non redimitur. ibi. Entre tanto aya los frutos de la cosa vendida. Sed cum ista conditio propria sit pacti de retrovendendo, siquidem ante redemptionem emptor fructus omnino percipit sibi, nec eos computare tenetur in pretium. l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra text. & solutionem. Sed est dicendum, Conditionem ad iure contractum etiā absque expressione conuenientem, si tamē ea excepta, & scripta fuerit, in contractibus presertim suspectis inducere fraudis presumptionem. iuxta Bal. sententia in l. 3. vers. quid si in instrumentum. C. plus vale. quod agitur. Felin. in c. si cautio. nu. 70 de fid. instrum. Couar. lib. 3. Var. resol. c. 8. nu. 6. ex varijs enim & diuersis coniecturis contractus cum vsurarijs a iudice discreto cuius arbitrio relinqui

portet rationem huius legis. Quare ex pacto retrovendendi vel ita, contractus venditionis vsurarium esse, vt enitemus antinomia. Respondendum est: ex eo contractus illicitus presumitur, quia simul cum pacto redimendi fuit appositæ clausula de percipiendis fructibus ab ipso emptore interim dum res ipsa non redimitur. ibi. Entre tanto aya los frutos de la cosa vendida. Sed cum ista conditio propria sit pacti de retrovendendo, siquidem ante redemptionem emptor fructus omnino percipit sibi, nec eos computare tenetur in pretium. l. 2. & ibi docto. C. de pactis inter empt. & vend. ergo contra text. & solutionem. Sed est dicendum, Conditionem ad iure contractum etiā absque expressione conuenientem, si tamē ea excepta, & scripta fuerit, in contractibus presertim suspectis inducere fraudis presumptionem. iuxta Bal. sententia in l. 3. vers. quid si in instrumentum. C. plus vale. quod agitur. Felin. in c. si cautio. nu. 70 de fid. instrum. Couar. lib. 3. Var. resol. c. 8. nu. 6. ex varijs enim & diuersis coniecturis contractus cum vsurarijs a iudice discreto cuius arbitrio relinqui

tar, iudicabitur. argu. c. praterea. de testi. l. 3. §. 1. ff. de testib. ex Corn. consil. 4. lib. 1. qui hanc considerationem iudicis arbitrio relinquit. cuius sententiam fuit sequutus Couar. in libr. 3. Variarum resolu. capitul. 8. nu. 4. versi. Ceterum ad sedandum. fol. 209. & ex Augulsi. Berioi. in. cap. ad nostram. num. 35. & numer. 45. cum sequent. de emptione. & vendi. & Capol. in tract. de simulatione. Contractus presumptio. 8. & 9. colliges coniecturas ad presumendum usurarium. eo que tract. pre sumpt. 15. notabiliter dixit Capol. quod si quis vendat fundum, qui fuit maiorum suorum, cum alios multos haberet, cum pacto de retrouendendo, id quidem quod fuit maiorum, auget suspicionem simulationis: & quod potius sit contractus pignoris, quam venditionis, quia versimiliter eam venditor retrahet propter affectionem per. l. si in emptionem. ff. de minori. & si hunc animum non habuisset, potius alias res quas habebat vendidisset arg. l. lex quae tutores. ff. de administr. tuto. l. magis puto. §. ne pascim. ff. de reb. eorum. Tiraquell. reputat dictum Capol. notand. in tract. de retract. lib. 1. in praefatione num. 37. Colligitur etiam fraudis presumptio si apponantur clausulae insolite, quae potius fraudis praesumptionem praeserunt quam contractus validationem, vt si diceretur in contractu vendit & tradit vere & non infraudem usurarium, vt fieri solet sapissimè in instrumentis ex quibus verbis instrumentum magis praesumeretur suspectum secundum Bald. in l. emptione. versi. quod si in instrumento. C. plus val. quod agitur. Ioann. Imol. in. cap. ad nostram. ad fin. de empt. & vend. Capol. de simulatione contractus presumptio. 9. num. 48. per gloss. quam reputant singul. in l. si quis sub conditione. ff. de cond. in sti. ad hoc quod Cautiones & clausulae insolite fraudis praesumptionem. Quam ipse Capol. in dict. tract. praesump. 26. num. 80. dixit nota. Iaso. in l. testamentum. colum. fina. C. de testam. Hyppol. in l. de minore. nume. 13. ff. de quaest. Angel. in l. pen. C. de euicti. Petrus Gerard. singul. 77. vbi additio. quam plures commendantes adducit. Rolandio. Valle consil. 39. colum. penul. numer. 30. Hierony. Grat. consil. 11. num. 22. lib. 2. in quo responso ponit plures coniecturas ad dignoscendum contractum usurarium esse. & quae not. Boeri. consil. 12. Hieron. Grat. consil. 157. lib. 2. Boeri. consil. 3. non tamen ex clausula redimendi sola, vel ex alia coniectura contractus est censendus usurarius, nisi alia coniectura concurrerent, vt in capit. illo vos. de pigno. & in. capitul. ad nostram de empti. & vendi. & declarat Capol. de simulat. contract. praesump. 10. numer. 50. quo fit clausulam retrouendendi, nisi pactum de percipiendis fructibus rei venditae ab emptore interim dum ea redem-

pta non fuerit fuisset in instrumento apposita, non efficeret contractum illicitum. vt patet in extratrag. 1. & 2. de emp. & venditione. quae hos contractus cum clausula redimendi non improbat. ¶ Secundo infertur validum esse contractum venditionis cum clausula redimendi vsque ad decem annos, & quod non liceat venditori rem venditam ante lapsum praedicti temporis redimere, nisi esset alia praesumptio, vt in praesenti lege per clausulam de lucrandis fructibus ab emptore interim percipiendis. vt optime in declaratione huius. l. Regie expendit Couar. in libr. 3. Variarum resolutio. capit. 8. num. 8. versi. super est tamen. vbi refert tenentes contrarium. nam communis est in oppositum imo ex eo solum non est contractus censendus usurarius ex quo adiectum sit pactum venditioni, vt venditori liceat post decem annos non prius rem venditam oblato pretio restituere. Ioan. fab. in l. fina. C. de pact. pign. Bald. in capitul. 1. de feudo dat. in vicem leg. Commissio. Capol. de simulat. contract. praesump. 10. Iaso. consil. 153. lib. 4. Tiraquell. lib. 2. de retract. §. 1. gloss. 2. numer. 67. vbi alios adducit, in sinuans hanc opinionem communem. de quo ar. per Tiraquell. vbi supra fol. 327. lib. 2. in princ. num. 30. Ioan. Methymmen. de restitutione. capi. de censu temporalis determinata temporalitate. fol. 168. colum. 2. Conrad. de contractibus. quaestio. 80. vtrum emptio redditus existens de se. Augusti. Berioi. in capit. ad nostram. num. 34. de emptio. & vendi. ¶ Pactum de lucrandis fructibus quod non sit contrarius imo secundum ius, quia fructus pertinent ad emptorem durante contractu ante redemptionem, tradit Boeri. decis. 33. numer. 34. & ibi respondet ad. c. ad nostram. de emptio. & vendi. idem in consil. 20. casus talis est: *le Doyen & Chapitre.* ¶ Quae etiam potest de difficili quaestione an ex pacto de retrouendendo, dominium in venditorem, oblato pretio, ipso iure transferatur? Sit responsio, pactum si apponatur verbis directis soluto pretio etiam sine noua traditione redit dominium ad primum dominum, taliter quod etiam rei veditari possit a quocunque tertio possessore. ista est magis communis opinio secundum Iaso. consil. 128. num. 4. lib. 4. & Ioan. Orosc. in l. ab emptione. colum. pen. nu. 35. ff. de pact. Andre. abexea in libro de pactis num. 368. versi. 2. ampliatur. pag. 365. Anton. Burgenfis in capit. ad nostram. colum. 17. de empt. & vend. num. 60. Deci. consil. 614. numer. 4. Anton. Rubens Alexan. consil. 58. colum. 2. Socin. consil. 80. colum. 1. lib. 3. Masuerus in pract. titul. de retract. num. 4. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. gl. 7. num. 7. Couar. lib. 3. Variarum resolut. cap. 8. numer. 3. versicul. Ceterum vt eum que sit. Pauli Castrensis fuit opinio in l. si cum venderet. ff. de pigno.

gno. actio. colum. 2. num. 6. Anani in capitul. con questus. de vsur. colum. 3. & maxima aequitate dictum Paul. Fulcui, licet dicat de stricto iure non posse defendi, asserit Grego. Lopez in l. 42. verb. *el comprador.* ad medium. titul. 5. par. 5. & hanc conclusionem firmat ibi in gloss. final. quo casu directae, & non vtilis rei venditatio daretur venditori, aliis enim non diceretur res peruenire in pristinum statum. l. voluntate. §. fin. ff. quibus mod. pign. vel hipothec. soluitur. adde Boeri. consil. 3. num. 26. Areti. consil. 6. colum. 4. ¶ Secunda conclusio pactum de retrouendendo non per verba directa sed obliqua ex oblatione sine noua traditione non transfert dominium cui conclusioni omnes consentiunt secundum Orosc. in dict. l. ab emptione num. 35. ff. de pact. Cuman. in l. 1. ff. de donatio. Tiraquell. in tract. de retract. lib. 2. §. 1. glo. 7. numer. 12. ¶ Tertia conclusio pactum de retro vendendo verbis directis quemadmodum fieri solet pacta legis commissoria, & adiectionis in diem, ita scilicet, vt restituito, seu oblato pretio venditionis quando cunque, vel intra certum aliquod tempus res sit inempta, aut verbis similibus, statim restituito, vel oblato pretio resoluitur contractus, transitque dominium in venditorem ipso iure & citra aliam traditionem secundum communem positam vbi supra conclusione prima. quam dicit communem Rogeri. de Mota in rep. l. traditionibus. nume. 54. C. de pact. fol. paruo. 42. col. 4. versi. secundo est aduertendum in quantum tangit. Sunt tamen multi qui firmant communem esse in contrarium imo huius pacti potestate dominium ipso iure, in venditorem non transferri. vt Alexand. consil. 10. libro. 1. cum alijs citatis ab Andr. Abexea in lib. pactorum num. 567. versic. 2. ampliatur. ibique dicit hanc opinionem communem. Tiraquell. de retract. lib. 2. §. 1. glo. 7. numer. 12. vbi alios etiam plures hanc opinionem tenentes communemque asserentes refert. Anton. Gomez. lib. de contractibus. capit. 2. numer. 29. pluribus fundamentis etiam hanc partem tuetur adducens pro ea. l. 42. titul. 5. part. 5. quorum asserioni standum non est. nec placet Do. Couar. lib. Variarum resolution. capit. 8. nume. 3. & Orosc. in dict. l. ab emptione. colum. fin. ff. de pact. inibi q; intelligit optime Regiam legem. nempe eam legem de pacto loqui, quod verbis obliquis conceptum est, redditionis siue restitutionis, deinde & secundo quamuis lex illa dicat, teneri emptorem, modis omnibus, ad rem reddendam, non tamen negare, dominium aut directum, aut vtile, ipso iure transferri, possunt enim illa, de nuda traditione intelligi, ad quam emptor teneatur. ¶ Infertur quod ex acquisitione facta per pactum redimendi seu de retrouendendi cum dominium di-

rectum & vtile ipso iure transferatur oblato pretio, vt dictum est, non deberi gabella, sicut noni debetur ex pacto legis commissoriae, & adiectionis in diem. vt tenet Petrus Iacobus de Aureliaco in pract. titul. de actio. in rem, quae pro rei emphiteu. quae cecidit in commissum compe. Guid. Papae decis. 48. Guilielm. de Cuno Bald. & Alberic. & Iaso. colum. penul. in fine. l. ab emptione. ff. de pact. idem Iaso. in l. fin. quaestio. 20. & quaestio. 21. C. de iur. emphy. Boeri. consil. 3. numero. 27. & in contractu census redimibili, tenet Fernand. Michae. nihil allegando in controuersis frequent. capitul. 11. num. 16. quia pactum fuit ab initio appositum resolutiuum, vnde fingitur non contractum, & nullum ius queritur emptori secundum Guilielm. & Bald. per tex. ibi in l. 2. C. de pact. inter emp. & vendi. sic ergo cum contractus sit vnus debetur vna gabella, non autem ex resolutione, quae non est contractus, & sic ex ea non debetur gabella. Iason. in l. Barbarius. ff. de offi. praetor. Angel. in §. fin. in fin. quibus mod. tollitur obligat. Paul. A. lex. & Areti. in l. Pomponius. §. 1. ff. de acqui. possess. singulariter Boeri. decis. 182. & per supra dicta. numer. 39. & in consuetudi. Bituricens. tit. de consue. feu. §. 18. versic. sed an ex venditione. quanuis ex resolutione deberi gabella firmet & male Iacob. de Sancte. Georgio in tract. de Roydis seu operis num. 35. colum. 10. versi. per praedicta infertur & Hieroni. Paul. in lib. provinciali ecclesiae Cathedrali. versi. vendita fuerat. fol. 43. ¶ Queritur facultas redimendi seu pacti de retrouendendo possit alteri cedi & transferri? Respon. cedi posse. Rom. in l. 1. §. fin. ff. noui oper. nunciati. vbi Ias. late Barb. consil. 52. cart. 6. lib. 1. Deci. consil. 164. in fin. Dicit communem Hiero. Gratus respons. 157. colum. 3. num. 15. lib. 2. Paul. Castrensis. consil. 1. videtur dicendum quod praedictus Christophorus. lib. 2. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 26. gloss. 3. num. 42. quae nullum alium contractum morem citat praeter consil. Pauli. de quo supra. & per eum vid. rationem dubij. ¶ Praeterea est dubium an praescribatur pacto redimendi & quanto tempore? Responddendum est regulam approbatam esse a nostris doctoribus praescribi posse istud ius reuendendi tempore longissimo triginta annorum quando dictum fuit in contractu quod possit rem retrahere quando cunque. Angel. consil. 55. colum. 2. cum pluribus citatis ab Anto. Gomez in libro de contractibus. capit. 2. numer. 28. Bald. de pract. 4. part. 5. partis prin. que s. 3. vbi hanc censet communem opinionem. & est opinio communiter recepta vt testatur Boeri. de cili. 182. num. 4. & dicit, quod communiter in curijs seruatur. & in consue. Bituri. tit. de pract. §. 1. gloss. 1. quaestio. fin. licet contrariam sententiam

teneat Anto. Gomez vbi supra per aliqua fundamenta ad que ex mente predictorum tenentium communem responderi possunt. & tenet etiam Fabian. à Monte. de emptio. & vend. 3. quæsti. 7. principalis. Barba. consil. 51. colum. 8. versu. capio secundum. lib. 1. vbi dicitur fuisse consultum ab excellentissimis iuris peritis, & se quoque consuluisset apud marchiam & ita sanè etiam cõsultum fuisse per eum constat in consil. 22. fin. dubio. lib. 4. Ioa. Crot. in rep. 1. nemo potest. chart. pen. col. 1. versu. nota etiam quòd per hec verba. ff. de lega. 1. Alciat. in l. perens. 7. in glo. 1. in fin. C. de pact. vbi hanc opinionem dicit equiorem & conscientiam aptiorem, & rursus in Rubri. de præsc. nume. 64. cum multis sequentibus. vbi dicit hanc opinionem tanquam æquissimam esse tenendam in præctica. Caslan. consil. 11. per totum & in consuetud. Burgundi. rubric. 4. De rebus vendendis à vrb. capit. §. 1. gloss. 1. colum. 2. versu. limita hanc. foli. 203. Tiraquell. plura ad vtramque partem congerit lib. 2. de retract. §. 1. glo. 2. vbi hanc sententiam confirmat ex pluribus num. 15. cum seq. & ante eum Ioann. igneus vir sine iniuria aliorum Doctissimus. in l. in cognitione. à num. 76. versu. in textu ibi semper. fol. 80. colum. 4. cum pluribus sequentibus, ex quo poteris facere magnam repetitionem & opiniones has pugnantem concordare. Tamè ipse vltimam veriore iuris esse sentio ex pacto contrahentium dicentium quandocumque & c. prout in formulis cõmuniter inscribitur à notarijs. pro qua sententia est. l. 2. C. de pact. inter emptorè. & vendi. ibi. pretium quandocumque. sing. secundum Boeri. decis. 351. num. 2. tum quia implementum conditionis ante eius aduentum temporis lapsu præscribi non potest. l. hæc conditio. r. ff. de condi. & demonst. tum quia contra præscriptionem legis possunt partes contrahere vt res vendita nõ alienetur, vel ius tale non præscribatur in perpetuum. l. quod si nolit. §. si queritur. ff. de ædilit. edict. vbi in perpetuum potest quis se obligare. l. si finita. in princ. ff. de dam. infect. ibi. Si vero sine conditione diei stipulatio interposita fuerit. Si quidem ex conventionem quandocumque fuerit commissa, ex stipulatu agitur. dixi in meis responsis lib. 1. Dubi. 23. vbi plures quæstiones resolutas inuenies in hoc pacto de retrouendendo, ne iterum repetam cum Deo duce cito in lucem proferram subsisto. ¶ Et est notandum quòd si cõtractus dicatur illicitus & vsurarius, vt si in pignore effect appositum pactum legis commissoria, quod reprobatum est. capit. significante. de pigno. l. fina. C. de pact. pigno. tunc enim non oblat præscriptio triginta annorum, nec alia queuis. per cap. 1. tit. de feud. dato in vicem legis commiss. vbi Bal. colum. 1. in verb. quandocumque. inquit. singula-

riter not. hunc text. quia quando in pignoribus est appositum pactum legis commissoria, tunc odio creditoris nullo tempore præscribitur iuri offerendi. vbi post eum notant idem Aluarot. colum. 1. Alexandri. colum. 2. Roman. in l. 3. ff. de acqui. hered. & ibi Francif. Areti. colum. 2. versu. illud etiam scias. Balb. in tract. præsc. in 2. quæsti. 4. part. 5. princ. paulo ante finem. cum alijs citatis per Andr. Tiraquell. de retract. lib. 2. §. 1. gl. 2. nume. 33. ¶ Contractus autem non præsumitur illicitus & simulatus nisi probetur. l. sed si maritus in fin. ff. qui & à quib. cap. fin. de renuntiatio. lib. 6. l. quamuis. cum glo. C. si quis alt. vel sibi Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 26. gloss. 1. num. 32. l. 40. & ibi Gregor. Lupus. verb. prouado. titul. 11. part. 5. fol. 72. & allegans contractum vsurarium tenetur probare. l. patronus. ff. de probat. Gregor. Lupus vbi supra. probabitur tamen indicijs & coniecturis. capit. cum in dicecesi. de vsur. & in hac lege Regia. & vt tradit Iaso. in l. in illa. in fin. ff. de verb. obliga. Alexand. consil. 46. lib. 3. Bart. Capol. in tract. de simulatio. Cõtract. vbi inscripsit. 26. præsumptiones. Hierony. Grat. respons. 157. colum. 1. num. 2. lib. 2. qui ponit tria requisita ad probandum contractum vsurarium in simul fore necessariam concurrere, quæ per eum sunt videnda & à me supra exposita fuerunt. ¶ Circa hanc legem est dubium, Petrus dat pretium Scio tempore mensis, ad emendum granum vt certæ mensuræ sibi dentur in pachtate resurrectionis quia secundum communem cursum fere omnium regionum, granum solet esse in maiori pretio circa festum resurrectionis quam mensium tempore, & hoc est inspicendum, an contractus sit indicandus vsurarius? Videtur dicendum propter certitudinem maioris pretij iudicandum esse talem contractum reprobatum & vsurarium, quæ ex consuetudine regionis est sumenda huiusmodi certitudo valoris capitul. certificari. de sepultur. l. 1. ff. de summi. §. si aliqua estate. facit in argumentum. quòd quamuis quandoque contrarium contingat, quòd vide licet minori pretio est de raro contingentibus, & lex inseruit ad ea que sunt frequentiora. 1. nam ad ea. ff. de legib. capit. erit. 4. dist. in 4. tenet Hoslien. quem sequitur Ioann. Andr. in capitul. fin. de vsur. colum. 2. dicendo, caueat ergo contrahens, ne huius verbi mentem offendat, & sic emat de tempore ad idè tempus in qualitate, puta, de estate ad estatem, de vere ad ver, vel aliud tempus de quo non lædat conscientiam, aliàs in animæ iudicium ad restitutionem inducet supra. capitul. consulu. clericis autem omnino sunt illiciti tales contractus, quibus non licet emere carius. nec cleri. vel Monach. capitul. 1. 88. dist. in per totum. hætenus ille. ad idem Syluest. in summ. verb. vsu-

ra. 2. quæstion. 8. intelligens ista eo casu, quo iste modo volebat emere ista, sed in pachtate, nam si nunc volebat emere, sed ad instantiam amici petentis pecuniam mutuo sibi dari. dicendo dic vt supra verb. vsura. 1. quæstion. 23. ad prædict. opi.

Ioan. Andre. quæ fuit Hosti. in dicto capitulo. fin. adde Marc.

alguna : y pufiere cõ. el de gela tornar

Anto. Nattam consil. 369. numer. secundo. & 3. libro secundo. Quis vendidit mercem vel re pro eo pretio, quod erit valitura in termino assignato ad solutionem faciendam est dubium, an contractus sit vsurarius? Respond. quòd si incertitudo maioris, vel minoris pretij inest tempore contractus, quod erit licitus, quia est probabile dubium ex. capitul. in ciuitate. de vsur. & quæ dixi in quæstione supra proxima. & per ea quæ not. Baptista in sum. Rosella verb. vsura. §. 32. de eo qui mutauit frumentum, vt ei reddatur tantumdem tempore solutionis, & §. 34. de illo qui mutuat frumentum antiquum ad reuouandum, vt ei in termino solutionis reddatur nouum. vt quoti die fit. in hoc enim mens contrahentium consideranda est, nam si tititium mutuatum est bonum & non corruptum quamuis faciat ad conseruationem non erit vsurarius & propter incertitudinem pretij tempore solutionis quamuis carius valeat excusatur, cum minori etiam potuit valere, vt sæpe contingit capitulo consulu. cum simi. de vsur. vbi ex intentione prouenit vsura. & ratione dubij euentus iustificatur contractus. capitul. in ciuitate capitul. nauiganti. de vsur. ad quorum text. intellectum ultra alios vid. Domini. Sotum libro sexto. de iustitia. & iur. quæstione quarta. articulo secundo. pagin. 547. Siluest. verb. vsura. 2. quæstione. 2. Conrad. de contractib. quæstion. 39. & quæstion. 94. versu. tertius casus. & versu. quintus casus. & notabis quòd vbi in contractu ponitur rei æstimatio de cuius natura est transferre dominium, in dubio inducit emptionem & venditionem. Conrad. dicto tractat. de contractib. quæstion. 91. versu. secunda conclusio. gloss. in l. si intervirum. C. de iur. dori. pro qua citat plures concordantias Andre. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 1. in gl. 14. num. 20. & Deci. in l. ex conuentione. notabil. fina. C. de pact. vbi limitat. 4. modis. Quid autem de pacto legis commissoria appositum in pignore, nõ pè si tibi non soluere pecuniam mutuo datam pignus permaneat apud te pro eo pretio? Certè huiusmodi venditio seu emptio est illicita. c. significante. vbi Collect. & doct. de pigno. Anto. Negusant. de pignoribus. 4. part. principali in princ. Andre. Tiraquell. latissimè de retract. lib. 2. §. 7.

gloss. 4. num. 128. versu. 24. quæro. vbi dicit quòd iuramento non confirmatur talis contractus. quãuis Bartholomæ. Socin. in tract. reg. cum fallent. regul. 339. fallent. 8. indecimum reliquerit, & huiusmodi pactum legis commissoria habet locum cū

si hasta cierto tiempole diere el precio

interponitur cum fideiusfore vel alia tertia persona. text. in signis in l. 1. Titius cum mutuos. ff. de contrah. emp. & illic Bart. Bal. & Salic. Pano. in dict. capitul. significante. nu. 6. de pigno. Alexander consil. 178. nu. 7. lib. 7. Negusant. de pignori. loco iam citato. nu. 6. versu. quarto. fallit. Angel. verb. pactum. §. 20. versu. vtrum possit fieri. Siluest. eo. verb. q. 14. particul. 4. qui in dicto casu tenent, huiusmodi pactum legis commissoria iuramento firmari. & Negusant. vbi supra versu. tertio amplia. col. 2. cum alijs multis in fauorem huius sententiæ congestis per Andr. Tiraquell. vbi supra num. 120. Si enim verus consensus tam ementis quam vendentis in præmissis contractu interuenit, & valor rei pignorate iustus, cum ibi cesset præsumptio vsuræ crederem validum esse tale pactum, & sit in fauorem debitoris iurantis, seruariq; potest à debitore sine peccato, seruandum erit. capi. 2. de pact. nec sit contra ius naturale, cum creditor nõ sit locupletior factus, nec pauperior cum pretium iustum rei suæ habeat. quia qui pretio fruitur, non minus habere intelligitur, quam qui principali re vitur & fruitur. l. quia. ff. de vsu fruct. & ibi gl. citat leges concord. tum etiam quia cõtractus in dubio licitus, & non vsurarius est præsumendus. l. merito. ff. pro socio ad Segur. in l. 3. §. fin. num. 8. in meis additis dixi. ff. de liber. & posthu. & supra hac gl. in versu. contractus autem. tum etiam probatur quia pactum legis commissoria gratia & rogatu debitoris, absq; voragine creditoris hoc est vsurarium valet. Ioan. Lup. in ca. per veltras. in §. not. de donat. inter vi. & vxor. præterea quòd prædictum pactum iuramento firmetur tenet Barto. Brixienf. in quæst. 12. dominicali incipit. quidam accepit mutuum pecuniam. & Fredericus Senensis consil. 140. punctus quæstionis. versu. item pactum legis commissoria. & est opinio communiter recepta in casu significante. de pign. secundum Marcum. Anto. in tra. de virtute iuram. §. 8. nu. 147. ista opinio est intelligenda quado cessat præsumptio vsuræ ex parte creditoris per præmissa, & quando pactum esset appositum quòd remaneret vendita pro iusto pretio. Prior vero opinio quando hæc requisita cessarent, quia cum sit contractus inualidus, & iuramentum super eo interpositum erit inualidum. quia qui primitiua inficit,

cit, deriuata vituperat. Bald. in l. fina. num. 4. C. de verb. signifi. l. non dubium. C. de leg. l. fina. C. non numerat. pecuni. l. nihil dolo. §. cum principalis causa non consistit, nec ea quae sequuntur, locum habet. ff. de regul. iur. vbi per Deci. & eius additiona.

Que no pue da dar el precio que rescibio hasta cierto tiempo. for. te litera. o. di. f. n. c. i. o. n. e. m. denotans: de bet esse litera. y. coniu. ctionem adnotans, & sic copulatiua fit, & sensus erit, quod si aliquis emit aliquam rem cu pacto reuendi seu vt vulgariter dicitur, de re. tr. on. e. d. o. & adiciatur cu eo, quod venditor vsq. ad certum tempus non possit prestare pretium; & interim durante dicto tempore. lucretur fructus contractus praesumitur vsurarius; & censetur pignoratitius eiusque naturam sortitur contractus pignoratitij, taliter quod emptor imputabit fructus in sortem principalem, ac si esset pignus, non tamen erit aliquid poena vsurarij, & est hic alius casus; a casu, quando in venditione interuenit pactum de retrouendendo, & minoritas ctura inducunt contractum illicitum & vsurariu quae tria sunt in simul necessaria concurrere ad iudicandum contractum vsurarium. vel aliam vrgētem praesumptionem, secundum communem tenentem Hiero. Grat. resp. 157. num. 2. lib. 2. vbi alios ad idem citat. Cyn. & Salic. in l. ab emptione. C. plus vale. quod agi. Hostien. in summ. de emp. & vend. §. qualiter rescindatur. Laurent. Rodolph. in cap. consulti. quae. tion. 9. de vsur. Cap. pol. in tract. de simulatio. contract. 6. casu principal. m. 100. verbi. vnde in hoc diligenter est aduertendum. & ista opinio est magis communis secundum Alex.

del: o que non pueda dar el precio que rescibio hasta cierto tiempo. Y entre tanto aya los frutos y esquilmos de la cosa vendida que el tal comprador sea entendido ser fecho en engaño de vsuras. Y poren. de mandamos que mostrando el vendedor como ouo con el comprador el departamento y postura que dicha es que pueda cobrar la cosa que

quem refert Deci. consil. 167. colu. 2. verfi. Solum superest. lib. 1. quamuis contraria opinio, quod sufficiat modicitas pretij cum pacto de retrouendendo quamuis non sit solitus foenerari, arguat contractum vsurarium. tenet glo. in. ca. conque. stus. in gl. fi. de vsur. opi. nionem cuius dicit magis communem Alex. consil. 46. colu. 1. lib. 3. Thom. Ferrati. caut. 17. Deci. in dict. consil. vbi alios refert consilio. 167. nu. 1. vbi plures refert & etiam dicit magis communem Hiero. Grat. dict. re. sponf. 157. n. 1. & vltra ipsum dicit magis communem referendo alios plures doct. Marco. Antoni. Natta. consil. 198. nume. 8. lib. 1. Matthae. Afflic. de cisi. 67. referens consilium regium ita iudicasse. nam si esset pretium ita exiguum, quod valeret res vltra eum plus dimidiam, computato onere redimendi, quod facit rem minoris estimationis, vt supra diximus & traditur per doct. in cap. ad nostram de emp. & venditio. Laurentius. Syluanus consil. 22. col. 4. num. 6. esset contractus pignoris, vt praemisimus, ac hoc casu procedere poterit ista secunda opinio communis, etiam si solitus non esset foenerari. **Q**uod dubitatur an poena & prohibitio huius legis comprehendat mulieres, cum dicat que si aliquo, & non dicit, o si aliqua, & materia sit poenalis: Respon. cum materia sit in differens quae vniformiter contingit masculis & foeminis, comprehendit genus masculinum foemininum. Bart. in l. 1. ff. de verb. signifi. gloss. in c. generali. de electio. lib. 6. gloss. sumi. in clem. i. verbi. homines. eod. titul. glo. in clem. vni. de consang. & affini. Archidia. in. c. si quis suaderit. 17. q. 4. & sic poena. l. 3. titul. 1. lib. 5. ordi. supra afficit mulieres quamuis tantum loquatur per verbum

vendio pagando el precio que rescibio por ella del comprador. Y que le sean cotados al comprador los frutos y esquilmos de la cosa vendida que ouo de la su vendida del tiempo que la tomo en el precio que le ouiere de tomar al vendedor: y ~~que los que dan vsuras y fazen contractos vsurarios lo hazen muy encubiertamente~~ : porque por

bum masculinum *accetse* que algunos. vbi notauit, & ita praeficitur contra mulieres contrahentes, secundum matrimonium viuente primo marito, & ab episcopo castigantur post editionem sacri Concilij Tridentini maioribus poenis nam flagellantur publice cum mitra, & mittuntur in exilium ad tempus quin queni, ad triremes, si sunt masculi. foemine vero extra locum commisi delicti, qui domini episcopi procedunt contra sic contrahentes, ex officio sanctae inquisitionis quia est praesumptio, quod non bene sentiunt de sacramentis ecclesie.

Que pueda prouar desta guisa. Nota modum probandi diuoriam per testes singulares, & deponentes in facto proprio, & vt suspicio cesset non debent quicquam consequi, sed camera Regis, vt habetur infra, ibi. *mas esta pena que sea para el derecho que pertenesce a nuestra camara y al que lo accusare.* vt originaliter habetur in l. 1. titul. 22. in ordin. Regis Alphonfi compluti Ann. 1386. licet in praesenti lege deficiat verba, y *al que lo accusare.* Similis modus probandi contra iudices dona recipientes habetur per Regem Alphonsum huius vltra legis conditoreni in dicto ordinamento Complutensi. l. 2. & l. 3. titul. 20. *de la pena de los judgadores y de los alguaziles que toman dones &c.* cuius verba dict. l. 1. sunt, *mandamos que se pue da prouar en esta manera, si fueren tres, o mas, los que vinieren diciendo, sobre jura de los santos euanglios que dieron algo ad iulgador, que vaba su testimonio y que cada vno diga de su fecho, siendo los presjoras tales que entienda el que lo ouiere de librar que sea de tres: Otrosi auiendo en algunas otras presjoraciones & circunstancias porque vea, el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dicen, Pero por que los omes non se mueran con cobdicia a dar testimonio contra verdad, mandamos que tales testigos como estos no cobren a que lo que dicen; y no dixeron. Saluo si lo prouaren por proua cumplida.* Ex his ergo collige conclusionem quod propter difficultatem probationis quia vt

in plurimum secreta dantur vsura, & dona creditori, vel iudici admittitur probatio minus idonea per testes singulares & deponentes de suo facto, dum tamen iudici visum fuerit, quod sunt personae bonae fidei & famae, quae aperient veritatem. arg. l. 3. §. 1. ff. de testi. capi. praeerea. de testi. & sicut cum dictis testimonij singularium requiruntur indicia, quia si iure admittuntur testes singulares cautes suspicione, non alia. quod est memoriae commendandum quando testes singulares admittuntur a iure. de quo per Hippoly. in singu. 114. vulgatum & tritum est apud omnes quod testes singulares non probant. idem Hippoly. in pract. criminali. §. diligenter. num. 14. verfi. item etiam scias quod praedicta glossa. vsurarius de vsura coniuncti potest per famam, testes singulares & alia argumenta gloss. singul. in capitul. cum in dioecesi. verb. manifestos. de vsur. secundum Panorm. ibi. Fulgosi. consil. 138. colu. 2. verfi. visis praeepto. Domini. in capitu. 1. §. & quia. colu. fin. de vsur. libr. 6. tradit Soci. Iunior consil. 99. colu. 5. nu. 17. cum sequi libro secundo. Nell. in tract. de testi bus numer. 187. additio. Panormi. in capitulo licet ex quadam. nume. 8. in verb. reddit. de testib. Alexand. in l. dictantibus. numero quarto. C. de testam. Aym. consil. 6. numero 102. tum etiam quia testes deponentes ad eundem finem adminiculando & coadiuando dictum suum licet vnusquisque in genere deponat facit fidem, vt si vnus deponit de confessione facta in praesentia partis, & alius deponat de confessione facta in praesentia partis in alio loco. isti testes iunguntur, simul vt faciant plenam probationem. Paul. consil. 33. visa petitione. & in consil. 280. viso processu. & Laurent. Syluanus consilio secundo. numero. 12. qui omnino est videndus defendens istud dictum singulare reprobatur a Iaso. in rep. l. admonendi. colu. 90. ff. de iure iur. tamen cum defendit Fra. cific.

guer que cada vno diga de su fecho: feyendo las personas tales que entienda el que lo ouiere de librar que son de veer creer. Otrosi auiendo algunas presjoraciones y circunstancias porque vea el que lo ouiere de juzgar que es verdad lo que dicen. Pero porque

fallescimiēto de proua no se pueda encubrir la verdad. Tene mos por bien que se pueda prouar desta guisa. Que si fueren dos: o tres o mas los que vinieren: dizien do sobre jura de los santos euanglios que rescibieron algo de alguno a logro que vala su testimonio nra.

cisc. Curti.in repeti. di&t. l. admonendi. columna. 79. tum etiam quia testes non possunt dici singulares si deponunt de actu reiterabili. satis enim est, quod concordent in eundem rei finem. Soci. Iunio. consil. 99. numero. 17. libro secundo. Alexand. consil. 112. columna fin. numero. 7. lib. 4. & in consilio. 92. colum. quarta. libro quinto. Barbat. consil. 25. colum. 2. num. 9. libro secundo. facit clementina vnic. de vsur. vbi vsurarius compellitur ostendere librarium rationis ad ipsam conuincendum.

los hombres a no se mueuan con cobdicia a dar testimonio contra verdad. Mandamos que los tales testigos como estos no ayan ninguna cosa desta que dieren su testimonio: saluo si lo puare por prouea complida. Mas esta pena que sea para el derecho que pertenesce a la nuestra camara, y al que lo accusare^b.

^a Los hombres. Homo proprie ille est dicendus, qui iudicium & discretiōem rationēq; habet, nam qui iudicio rationis caret non est hō, nec debet dici homo. ca. si homo es. 27. quaestio. prima vbi glo. i. Panor. in cap. prudentiam. in prin. de offi. delega. notans, quod homines sine scientia non sunt homines, sed effigies & picture hominum. l. i. ti. 13. part. 1.

^b Camara y al que lo accusare. Hæc verba habentur in originali, quamuis in nostris ordinationibus vitio impressorum communiter non reperiuntur. ex quibus nota, accusanti aliquid dandum esse. & est notandum quod quilibet popularis poterit ac-

cusationem instituere, ex quo lex ista dat eis licentiam. ex notatis a Bart. in l. lex Cornelia. §. si. ff. de iniur. vbi tenet, quod quando est aliquod crimen quod non committitur in certam personam, tunc accusatio eius competit cui libet de populo, vt si dicat statum quicumque; maledixerit deo vel portauerit scissam, vel de nocte ierit ad talem locum, vel similia. idē notat ipse Barto. in l. i. ff. de publici iud. quod est sumē notandum. & adde quod quando propter timorem potestiorum non apparet accusator ad accusandum, & morte occisi, quod hoc casu cogitur accusare. secū dū Ioan. Andre. in ca. cū in diocesi. ff. de vsur. Specul. de accusatio. ad materia autē huius legis adde. l. 5. & l. 6. tit. 2. lib. 4. for. legum. & Montaluis l. 6. in verb. tres por quatra. & in verb. el peño.

^c Ley. II. Que las cartas que se hizieren entre Christianos y judios no valan.

Rel Rey don Alfonso nuestro progenitor ordeno en las cortes que hizo en Madrid quando cumplio quinze

años: que los escriuamos publicos que fiziesen cartas de deudas entre Christianos y judios: aunque vean fazer la paga al Christiano de toda la quātia de que fue la deuda porque se presume que lo da alogro que poga en la carta el logro que lleua a razon de tres por quatro al año: y qualquier escriuano que de otra manera fiziere la carta quepeche. c. marauedis dela buena moneda por cada carta que hiziere para la cerca do esto acontesciere: y la carta no vala y el judio pierda el deudo si de otra manera lo diere.

^c A razon de tres por quatro al año. adde. l. 6. in prin. tit. 2. lib. 4. for. legum. Sed cum lex diuina reprobet vsuras, vt ibi dicit Montalu. in glossa prima & latius dixi in gloss. rub. istius tituli. nullo pacto a principibus lege statui potest, vt etiā Iudei dent mutuum sub vsuris. & sic prohibere sunt in l. 3. infra.

l. 3. infra. eod. capit. post miserabilem. & capitul. quanto. de vsur.

^a El logro es muy gran peccado. Vtriusq; em̄ testamēti pagina est fœnus seu vsura reprobata. c. cōsuluit de vsur. dixi in glo. rubri. huius tituli.

^c Ley. III. Que los Indios y Moros no den a logro. El Rey don Alfonso en Alcalá. A Era de mil cccclxxxvj. El Rey don Enrique II. en Burgos. El Rey don Iuan. I. en Burgos.

Porque se falla que el logro, es muy gran peccado^a, y vedado: ansi en ley de natura, como de escriptura, y de gracia, y cosa que pesa mucho a Dios, y porque vienen daños y tribulaciones a las tierras do se vsa. y cōsentirlo y juzgarlo, y mandar lo juzgar, o entregar, es muy gran peccado: y sin esto es gran quebrantamiento y destruyimiento de los alagos, y de los bienes de los moradores de las tierras do se vsa: y como quier que falta a qui de algun tiempo aca fue vlado, y no estrañado como de nua, nos por seruir a Dios y guardar en e-

eum velut hereticum puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hereticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt cōtra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenierint aut suspectos, tanquā contra diffamatos, vel suspectos & hereticos procedere non omitterent. hec ibi. Ampliat hæc prohibito locum habere in tantum, vt pro causa etiam valde fauorabili nullatenus relaxetur. dicente Alex. 3. in dict. capi. super eo. Cum vsuram crimen vtriusq; testamēti pagina detestetur. super hoc dispensationē aliquam posse fieri nō videmus, quia cum scriptura sacra prohibeat pro aliterius vitamēti multo magis prohibendus est, quod ne etiam pro redimenda vitæ captiui vsurarum crimine inuoluat, hæc ibi. ex quo text. inferitur, Papā dispensare nō posse, etiam personas Iudeorum, vt licite & absque peccato vsuras exerceant vt per plura fundamenta tradit Ioan.

sto nuestra anima como deuemos: y por tirar los daños que por esta razon venian a nuestro pueblo, y a las tierras. Tenemos por bien: y mandamos, y defendemos que de aqui adelante ningun Iudio, ni Iudia, ni Moro, ni Mora, no sea osado de dar a logro por si, ni por otro. E todas las cartas y fueros, y priuilegios que les fueron dados fasta aqui porque les fue cōsentido de dar a logro en ciertas maneras, y auer Alcaldes y entregadores en esta razon. Nos los tiramos y reuocamos e los damos por ningūos cōsejo de nra Corte: e tenemos por bie que no valan de aqui adelante como aquellos que no pudierō ser dados, ni deuen

Ioan. Andr. in regul. peccatum. verfi. 3. quærebatur. de regul. iur. libr. 6. & hanc partem veriorum esse dicit Iaso. in l. 1. col. 1. C. de summi. Trini. & fide Cathol. vbi Bald. & Fulgof. enumerant aliquos casus, in quibus vfura sunt permiffa; quos etiam congerunt doct. in cap. conquestus. & in ca. falubriter. de vfur. Sed si bene aduertat ad ca. ibi enumeratos, constabit in illis casibus propriè vfuram non committi, sed illud quod ultra sortem accipitur, tanquam inter esse consilite in damno, vel in present

ti lucro licito cessante accipi. vt est quando mercator lucrari solitus, dat mutuam pecuniam, certo die sibi soluendam, quo dies habebat emendas merces, in quibus solitum lucrum habuiffet, tunc enim lucrum hoc cessans, poterit exigi ex pecunia mutuata, die præfixo non soluta. vt dicit Panor. in dict. cap. conquestus & in capi. nauiganti. de vfur. Anchar. in regul. peccati venia. quæst. 7. de regul. iur. libr. 6. & in clem. vni. §. sanè. de vfur. Iaso. in l. 1. C. de summi. Trini. colum. 12. versicul. secundo principaliter habes. inibi que citat alios plures iuris sententias. & confirmari hæc possent ex rationibus. 60. quas adducit frater Bernardi. de Busto in defensorio montis pietatis. 2. part. de quo monte ipse agit licitumque iudicat. & Nauar. in rep. cap. 1. 14. quæst. 3. num. 64. contra Caieta. in opusculo de monte Pietatis. & Sotum in lib. 6. de iust. & iur. quæst. 1. art. 6. illicitum seu vfurarium iudicantes. sed ultra eos omnino videas Bustum in dicto tract. pietatis de monte. & quod Papa non possit dispensare vt communitas concedat licentiam foenerandi communiter tenetur secundum Ioan. Montholoni. in promptuario vtriusque iuris. 2. part. verb. vfura. in glo. Nec vfuris opprimis. fol. 325. colum. 2. Angel. Clau. in summi. verb. vfura. 2. §. 14. Syluest. eodem verb. in. 9. §. 22. latissimè Alexand. de Neuo in consi. contra Iudæos foenerantes impresso ad fin. summa Pisanæ. vbi refutat rationes Angeli de Castro & Ma-

ser mantenidos: por que son contra la ley segun dicho es. E mã damos, a todos los juzgadores y entregadores y otros oficiales qualesquier: ã qualquier estado, o condicion que sean: en todos los nuestros reynos: y en nuestro señorio que no juz-

gistri Galuani qui consuluerunt contrarium. Cõrad. de contract. quæst. 28. tract. 2. Carol. Moling. in consue. Parisiens. 1. part. tit. 1. §. 1. gloss. 9. num. 18. quamuis aliter & male tenferit Alex. a. consi. 1. 2. & 107. libr. 2. cum alijs relatis à Fernando Loazes Archiepi scopo Tarraconensi de matrimonio regu Angliæ dubio. 2. ver. præterea & secundo in senensissimè doming Angliæ reginæ. foli. 26. ¶ In tantu quod communitas secularis vel ecclesiastica, quæ recipit Iudæos in suis oppidis cum licentia & facultate dandi ad scenus & vfuras peccant mortaliter & sunt excommunicati, & ipsi tenentur tanquam fautores ad restitutionem vfurarum ex tali conuentione solutarum in subsidium si Iudæi non soluerint. Ange. & Syluest. in locis præcatis. Conrad. de cont. quæst. 27. Ange. verb. excommunicatio. §. casu. 32. Anchar. consil. 243. Christianissime & Illustris Princeps. Rodulph. in rep. ca. consuluit. quæstion. 146. de vfur. tex. in cap. 1. de vfur. libr. 6. & in Clemen. vni. eod. titul. ideoque Catholici Hispaniarum Reges nostram legem singularem sanctam & moralem ediderunt. reuocando priuilegia Iudæis concessa in contrarium. & in l. 24. tit. 3. de Iudæis infra hoc libr. 8. ordin. & notabis Iudæu publicum foeneratorem recipientem pro mutuo pignus minus idoneum sibi præiudicium generare secundum Angel. in l. 1. C. de pignori. rationem cuius dicti assignat Deci. in l. creditor. num. 6. ff. si certum petatur. ¶ Item etiam Iudæi nõ possunt retinere licite acquisita per vfuram, sed sunt restituenda accepta post legem euangelicam. Beatus Thom. in opusculo. 21. & quæ tradit Conrad. lib. 2. de contracti. quæstion. 24. versic. tertia conclusio. & forte ante non licuit vt per ipsum ibi, quia vfura est contra ius naturale. secundum Aristot. & est prohibita lege diuina & humana vt Conrad. dict. tract. latissimè per plures rationes probauit quæstio. 22. & propriè sumpta vfura ratione mutui est peccatum mortale. S. Thom. 2. 2. quæst. 78. arti.

guen ni entreguen ningunas cartas ni contractos del logro de aqui adelante. Y demas mandamos: y rogamos a todos los perlados de nro señorio q̄põgã sentẽcia de excommuniõ en qualquier que cõtra esto fuere y denũciẽ las q̄ estã puestas.

di ad scenus & vfuras peccant mortaliter & sunt excommunicati, & ipsi tenentur tanquam fautores ad restitutionem vfurarum ex tali conuentione solutarum in subsidium si Iudæi non soluerint. Ange. & Syluest. in locis præcatis. Conrad. de cont. quæst. 27. Ange. verb. excommunicatio. §. casu. 32. Anchar. consil. 243. Christianissime & Illustris Princeps. Rodulph. in rep. ca. consuluit. quæstion. 146. de vfur. tex. in cap. 1. de vfur. libr. 6. & in Clemen. vni. eod. titul. ideoque Catholici Hispaniarum Reges nostram legem singularem sanctam & moralem ediderunt. reuocando priuilegia Iudæis concessa in contrarium. & in l. 24. tit. 3. de Iudæis infra hoc libr. 8. ordin. & notabis Iudæu publicum foeneratorem recipientem pro mutuo pignus minus idoneum sibi præiudicium generare secundum Angel. in l. 1. C. de pignori. rationem cuius dicti assignat Deci. in l. creditor. num. 6. ff. si certum petatur. ¶ Item etiam Iudæi nõ possunt retinere licite acquisita per vfuram, sed sunt restituenda accepta post legem euangelicam. Beatus Thom. in opusculo. 21. & quæ tradit Conrad. lib. 2. de contracti. quæstion. 24. versic. tertia conclusio. & forte ante non licuit vt per ipsum ibi, quia vfura est contra ius naturale. secundum Aristot. & est prohibita lege diuina & humana vt Conrad. dict. tract. latissimè per plures rationes probauit quæstio. 22. & propriè sumpta vfura ratione mutui est peccatum mortale. S. Thom. 2. 2. quæst. 78. arti.

arti. 1. & ibi Caietan. pulchrè differit ipse Thom. in 3. sent. dist. 37. art. 6. & in opusculo. 73. cap. 4. & 13. & in quodlib. 3. articulo. 19. & in quæst. de malo. artic. 4. quæst. 13. Archiep. Florenti. 2. part. titul. 1. cap. 6. §. 1. & contrarium asserere pertinaciter, vt sæpè dictum est, hæreticum est. Clem. vni. §. fin. de vfur. Francif. episcopus Schillacens. in tract. de fide Catholica. ca. 19. Gun distaluis Villadiego de hæreticis. quæst. 9. Deci. in l. Rogasti. §. si tibi. colum. fin. versic. & nota incidenter. ff. si cert. pet. & rationes cur vfura sint prohibita videntur sunt per Laurèti. Rodulph. in rep. rub. de vfuris. §. ad septimum sciendum, q̄ diuersi & quin q̄ alias rationes ponit Anani. in rub. de vfur. nu. 5. Ioan. Corasi. libro tertio. miscellaneorum iuris Ciuilis. capit. 21. ¶ Sed videtur q̄ liceat eis vfuram accipere ex lege Moyfi Deuteronom. 23. non foenerabis fratri tuo ad vfuram pecuniam, sed alieno gentes autem erant alienæ igitur. sed hæc verba sunt intelligenda de hoste fidei, de quo loquens Am brosi. in c. ab illo. 14. q. 4. videtur sentire, q̄ à tali possint exigi vfura. & cita per illum tex. quem ad hoc inquitting. tenet Ludou. Rom. sing. 269. aliàs 265. & Panor. in c. post miserabile de vfur. Cõfirmat. ex gl. p̄do in. c. in literis. de resti. spolia. sing. secundu Bal. ad hoc, q̄ qui potest offendi in perlo na, multo fortius potest ex polari in bonis. idem not. Iaso. in l. si quis mihi bona. §. si cora. col. 1. nu. 6. ff. de acqui. hæred. & pro sententia prædicta gl. est responsum Illustri Papiniani in l. nec in ea. §. fin. ff. de adult. vbi ait, Sed qui occidere potest adulteru, multo magis contumelia poterit eũ afficere, quã Theoricã optime intelligit Alex. Imo Ient. ad Bart. in l. 3. §. si sub nu. 5. in parte. facit ad multa. ff. de adimẽd. lega. & dictu cap. ab illo. multipliciter intelligit Ioan. Anan. in c. 1. col. pen. n. 5. versic. 8. videtur. de vfur. Sed cũ vfura omni lege sit prohibita secundu communẽ assertionẽ vt per Io. Anan. in d. c. 1. & Beroni. n. 14. dici potest etiã respectu hostis prohibitas esse, vt cõcludit Hugo in dict. c. ab illo. & ita tenendo non obstat tex. in dict. ca. ab illo. quia permittit vfuras exigi ab eo, cui merito debemus desiderare nocere, sed nulli debemus desiderare nocere, cũ etiam inimicus sit diligendus ex præcepto Christi. igitur à nullo exigenda est vfura. secundum Host. in sum. de vfur. §. an aliquo casu. versic. 3. videtur in sin. Archidi. post Rayn. in d. c. ab illo. ad finem. quẽ ibi posuit gl. 1. nec obstat illud Deut. 23. sed alieno. quia q̄ lex ab initio concessit vfuras Iudæis à gentibus accipere, permissio fuit ad mali maioris euitationẽ. nec scilicet à Iudæis Deum colentibus vfuras acciperent, propter auaritiam, cui dediti erant, vel secundum alios Theologos, illa acceptio vfuræ à gentibus inter quas habitabant Iudæi, potius erat rei

sue recuperatio. quam vfura: quia tota illa terra Iudæis data fuit à domino: & in illis possidebatur à gentilibus secundum Archidi. in dict. capit. ab illo. quem sequitur Montholoni. in promptuario verb. vfura. in gloss. sed alieno. 2. part. fol. 326. columna prima. Archiep. Florenti. 2. part. capit. 7. §. 2. colum. 1. & §. 11. vbi subiicit, nũc autem ipsi Iudæi à nullo possunt recipere sine mortali, nec Christiani à Iudæis. nam non sunt inimici nostri in ciuili conuersatione, & parati sunt seruire. 23. quæstio. 4. dispar. sic ergo pro recuperatione rei propriè potuerunt ab illis per indirectum accipere vfuram. Ioan. maior in 4. senten. dist. 15. quæstion. 23. colum. 8. versic. sed contra ponatur. arg. capit. 1. de feud. capit. 1. & ca. conquestus. de vfur. Redimentes propriam vexationem. cap. dilectus de simoni. capit. prohibeas. de magist. secundum illud Apostol. redimentes tempus quoniam dies mali sunt. & sic poterant facere Iudæi cum Chananeis. Cætera dic vt per Ioan. Anani. in dict. capit. 1. & Florenti. 2. part. titul. 1. cap. 7. §. 11. col. 2. Conrad. de contracti. quæst. 42. vtrum liceat hostibus mutuare ad vfuram. & Colletar. in c. post miserabile m. quæst. fin. de vfur. Rodulph. in rep. ca. consuluit. eo. tit. quæst. 55. Rebuff. in rep. l. vni. gl. 1. nu. 59. C. de sent. quæ pro eo quod interest & ad intellectum cap. ab illo. 14. quæst. 4. & Deut. 23. ibi, sed alieno. adde Domini. Sotum libr. 6. de iust. & iur. quæstio. 1. articulo. 1. pagin. 497. à col. 1. cum. 2. sequentibus. ¶ Quæri etiam potest vtrum constitutio. cap. quanquam. de vfur. libro sexto. habeat etiam locum in Iudæo manifesto vfurario vt eius testamentum irritum sit non pressita cautione idonea de vfuris restituendis videtur quod non, quia pœna statuta in dict. cap. quanquam. nulla in parte Iudæos afficere videtur, duplici quidem ratione, prima quod Iudæis non conueniant illius constitutionis verba, quibus de ecclesiastica sepultura, quæ ad eos nihil atinet, tractatur. & ob id nec ipsa constitutio Iudæos afficiat. ex glo. in l. mancipia. C. de seru. fugi. Dein de & secundo. quia Iudæi exempti videntur à legibus ecclesiasticis: cum hi extra ecclesiam sine capit. multi. 2. quæstione prima. capit. gaudemus de diuor. notan. in capitulo primo. de consi. per has rationes hanc sententiam probant Alexand. consi. 6. lib. 6. Franc. Arret. consi. 158. & Soci. consi. 70. lib. 1. & consi. 119. lib. 4. Andr. Alciat. lib. 1. de verb. significatio. col. 21. Sed his non obstantibus in presentu casu est tenendum, quo ad testandi prohibitionem, & testamẽti reprobationem Iudæis dicta constitutione ligari. Deci. in capitulo primo. 2. lect. numero octauo. de const. Carolus Molin. in additio. ad Alex. dict. consi. 6. Couar. lib. 3. Variarum. resolut. capitul. 3. num. 9. versic. septi-

mo circa eadem constitutionem. nam quo ad testamentum optimè eis congruit prohibitio à Romano Pontifice facta ad coercendum vsurarum exercitium, & idè licet quo ad alias pœnas verba Iudæis minimè conueniant, eadem cõstitutio non min⁹ obtimebit, nisi cautio meliori modo, & forma, qua possit, Iudæo præstita sit. Iudæi vero in prouincijs Christianorum habitantes, procul dubio principibus secularibus, & ecclesiasticis subijciuntur: non enim quo ad spuales pœnas: & ea, quæ ad spiritualia pertineant, sed in his que ratione politica ad legis naturalis obseruationem & tutelã constituantur, quod deducitur ex traditis in. c. 1. de constit. gloss. in cap. fapè. 28. q. 1. Oldrald. consil. 33. Deci. in dict. capitul. 1. numer. 17. post Card. Panorm. & Felin. ibi. Deci. in. capitul. consil. in 3. de appella. Corne. consil. 114. libro primo. Soci. consil. 119. lib. 4. Conar. libro. 3. Varia-

Ley. III. Que sobre los logros se faga pesquisa.

El Rey don Iuan. II. en Madrid. era de mil cccc. xxxv.

El mismo en Madrigal. era de mil cccc. y. xxxvij.

Porque los logros se cometen y hazen con muchos engaños encubiertamente. Nuestra merced y voluntad es que en cada vn año las nuestras justicias fagan pesquisa y prouean: y fagan cõplimiento de justicia en tal manera que so color de emprestido en las mercaderias que se fian y emprestan: no aya ni pueda auer engaño de vsuras: y porque este peccado sea derraygado de las ciudades, villas o lugares de nuestros reynos y señorios: y las nuestras justicias lo castiguen y escarmienten: nos fazemos merced alas dichas ciuda-

rum resolut. cap. 3. num. 9. quod est notandum ad huius legis cum simili. interpretationem.

Lex. 1111.

¶ Nos fazemos merced a las dichas cibdades. Intelligetamen vt in. l. 8. infra eo. vt dimidia pars sit camera

des^a villas y lugares de los nuestros reynos dondelo talacae sciere de las penas en que cayeren las tales personas que ayã dado y dieren a logro, o fizieren contracto en fraude: o engaño de vsuras en qualquier manera: y que ladicha pena o penas sean para la tal ciudad: villa o lugar: y para los propios della: y en quanto toca a los Iudios por los menesteres de los pueblos. Tenemos por bien que puedan dar a vsuras^b: pero que no pueda ser multiplicada la vsura por vn año mas de tres por quatro. Y que las nuestras ciudades ayan poder de mandar, o b arrendar por propios las penas: y sino lo fizierẽ que por

ra Regis, alia dimidia diuidatur in ciuitatis reparatione & murorum & accusatoris. secundum aliquos Sed cum rex beneficiũ fecerit de istis pœnis ciuitatibus pro proprijs earum ratione in hac lege designata crederent pœnã camera Regis applicatã, cedere in utilitatẽ ciuitatis, cum contra principem & in eius iudiciũ latissimè sit beneficiũ interpretandum. c. cum dilecti. de donat. l. si. ff. de constit. princ. Alex. cõsi. 8. lib. 4. n. 6. nã si diuisio pœnæ esset facta iuxta formã. l. 1. & si. infra. eo. beneficiũ esset inane & sine fructu, quod minimè factũ esse argu. l. si quã. de lega. 1. **¶ Que pueden dar a vsuras.** si de se est malum nulla necessitate poterit permitti.

ex dictis in l. 3. supra eodem.

Lex. V.

¶ De fazer ni faga. quia sub specie contra ctus liciti, inducunt malum vsurae & in eius fructum, quibus obuiandum est ne fiant, nam sub specie agni, vt dici solet, lupum gerunt, & fiscalitij hominũ est obuiandum. vt hic & in. l. 1. & l. 6. infra eod. & in. l. 22. titul. 3. lib. 1. ordinam. vbi prohibetur omnis alienatio etiã licita, vt euitetur fraudes contra legem, ibi vendida. cui est addendus Antoni. Gomez. l. 9. Tauari. numer. 35. **¶ Entrega ni execucion.** etiam si in contractu sit clausula firma seu guarentigia, quia cum contractus sit nullus, & clausula in eo expressa, & sic obstat exceptio ipsius contractus. Bartol. in. l. Diuus Traianus. numero

el mesmo fecho pierdan los officios del regimiento. Y que toda via las dichas penas seã para la dicha ciudad villa o lugar. E mandamos que en defecto de los tales corredores qualquier persona del pueblo pueda acusar: o demandar a los tales lugares la dicha pena: o penas para el dicho concejo. E que la justicia de la tal ciudad: o villa, o lugar pueda conocer de la tal demanda: o demandas simplemente y de plano sabida solamente la verdad del hecho. Y sabida haga execucion de las dichas penas en las personas y bienes que en ellas cayeren o ouieren caydo: o vendido: y rematado los tales bienes de su valor entregue y faga paga a tal concejo de las dichas penas.

¶ Ley. V. Que los Iudios y Moros no fagan obligacion sobre los Christianos.

El Rey don Enrique. I. en Madrid año de mil. cccc. y. v.

El Rey don Enrique. II. en Burgos. año de mil. cccc. xvij.

Trosi por quãto contra la dicha ley en engaño de vsuras se catã diuersas maneras que so color del deudo principal los dichos Iudios y Moros lleuan del logro mayores quãtias de las que recebian: y sobre esta razon se hazen y catan diuersas maneras de contractos: vendidas y obligaciones maliciosas por ellos pensadas y falladas. Porende establecemos y defendemos por esta ley que ningun Iudio ni moro no sea osado de fazer ni faga^a por si ni por otro carta alguna de obligaciõ sobre qualquier Christiano, o Christiana: o concejo: o cõmunidad de qual-

ro primo. ff. de testa. mil. Hippoly. in l. vnus. §. cogniturum. numero quinto. ff. de quæstio. ff. de alibi. opportuno. ri loco dictum est. quod nota in omnibus contra ctibus in quibus obstat exceptio nullitatis ipsius obligationis. nam de similitate & valore obligationis prius constare oportet, quam agatur de effectu, qui est executio ipsius contractus. **¶ Entrega la cosa realmente.** quia cum venditio fiat de presenti cum rei traditione sine aliqua fraude nec presumptione ipsius, cessat prohibitio, cum liceat vnicuique contrahere, cum emere nec vendere nullus prohibetur. l. nec emere. C. de iur. deliber. & est de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iustitia. &

jur. l. iurif-
gentiū. ff. de
pact. & in lu-
dais ratione
vsuræ est pro
hibitūne cō
trahāt ad cre
ditūcū Chri
stianis, nec
valeat obliga
tio de dando
vel faciēdo in
futurū, secus
in alijs Agare
nis seu infide
libus, in qui-
bus cessat p-
sumptio frau
dis vsuræ. vt
patet in. l. 6.
infra. eod. ibi
pero en razon
de las cartas y
contraçtos que
hã de hazer cō
los Christianos
tenemos por biẽ
que no se entien
da cōtra los Mo
ros, si lão cōtra
los Judios, o que
los Moros pue
dan fazer car
tas de deudas,
y de otras qua
lesquier cosas.

quier deuda de mara
uedis ni de pan: ni de
vino: ni de cera: ni de
lanas ni de otra cosa
alguna por empresti
do ni compra: ni ven
dida: ni guarda: ni de
posito: ni renta ni o
tro contraçto qual
quier: q̄ por el tal cō
traçto carta: o obliga
cion el Christiano: o
concejo, o communi
dad se obligue d̄ dar
y pagar qualqer quã
tia de marauedis: o d̄
pã: o de cera: o de ga
nado: o lana: o otra
cosa qualquier a lu
dio: o Moro o Iu
dia, o Mora. Mas
quando acaesciere
que alguno de compra:
o vendida: o en otra qual
quier manera entre si quisie
ren hazer que el comprador
de luego el precio al vende
dor: y el vendedor entregue la
cosa q̄ vèdiere, y que no se faga
carta de obligacion alguna que
se obligue qualquier Christia
no: o Christiana de dar y pagar
cosa alguna de las susodichas: o
otra cosa qualquier a Iudio o lu

dia: o Moro o Mora. E si la fizie
re quier ante escriuano publico
quier ante testigos q̄ por el mes
mo fecho sean ningunas las ta
les obligaciones y contraçtos. E
no sean ni puedan ser valederas
Y defendemos que ninguno ni
algun juez: alcalde merino: o al
guazil: ni portero ballestero que
no faga ni sea ofado de fazer en
trega ni execucion por las tales
obligaciones ni contraçtos. E d̄
fendemos otrosi que ningun ni
algun escriuano publico de los
nuestrs reynos y señorios no
seã ofados de rescibir ni de dar
fe de tales cartas: contraçtos ni
obligaciones. E si lo hizieren: o
mandaren fazer que por el mes
mo fecho sean priuados del of
ficio de las escriuanias. Y demas
que las tales escripturas y con
traçtos sean en si ningunas co
mo dicho es. Pero si el Iudio o
Moro hiziere algun contraçto
con Christiano, o Christiana
de compra o vendida de qual
quier cosa mueble o rayz que
entregando la cosa realmen
te y rescibiendo el precio co
mo dicho es que el escriuano
pueda dar fe del tal contra
çto y carta testimonial no a
uiendo en ella obligacion de dar
ni de

¶ Lex. VI.
a ¶ En razon de
vsuras. Que
in omni ho
mine est pro
hibita, nec p
mittenda est
ab aliqua po
testate. vt di
xi in. l. 3. su
pra. co. titul.
¶ Lex. VII.
b ¶ Por excusar
los fraudes y en
gaños de vsu
ras. Nota q̄
confessio de
biti facta a
Christiano i
iudicio in fa
uorem Iudæi
non valet, q̄
cessetur facta
in fraude vsu
rarum. que
exceptio in
pedit execu
tionē instru
mentiguarẽ
tigi. l. 4. & i
bi dixi verb.
exceptio de
vsur. ff. 8. lib.
3. ordin. licet
regulariter
habeat exe
cutionem pa
ratam. l. 126.
in Curijs Ma
ditijs Anni.
134. & in Cu
rijs Toleti
Anni. 1560.
fol. 41. dixi
mus in dict.
l. 4. in glos. i.
colum. 1089.
verb. vtrum
autem idem
sit respondẽ
dum. nec iu
ramentū suf
fragatur. l. 6.
titulo primo
libro 3. supra

ni depagar cosa algu
na a plazo. E manda
mos q̄ lo susodicho
sea guardado: saluo
en los Iudios y Mo
ros q̄ arriendan las
nñas rentas q̄ puedã
hazer cartas y obliga
ciones y rescibir por
ellas segū se vso fasta
aqui en quanto a las
nuestras rentas. E
puedan tomar y re
scibir cartas de paga
de lo que tomaren y
rescibieren y cobra
ren y pagaren.

¶ Ley. VI. Que los Moros puedã
fazer cartas de veta y otros
contraçtos.

¶ El Rey don Enrique I. en Burgos.
A Era de mil cccc. xv.

DRdenamos q̄
la ley sobred
icha q̄ dispone q̄ los
Iudios ni Moros no
den a vsuras ni fagã
contraçtos ni obliga
ciones con los Chri
stianos. Es nra mer
ced en razon de las
vsuras sea guardado
así cōtra los Moros
como contra los lu
dios Pero en razõ de

las cartas y contraçtos q̄ han de
hazer con los Christianos rene
mos por biẽ que no se entienda
contra los Moros: saluo contra
los Iudios y q̄ los Moros puedan
fazer cartas de deudas y d̄ otras
qualesquier cosas.

¶ Ley. VII. Que la confessio que el Christiano
hiziere en juyzio que deue al Iudio alguna co
sa que no vala.

Nuestra merced es y man
damos por executar los
fraudes y engaños de las dichas
vsuras: q̄ si algun Christiano: o
Chr̄iana cōfessare ante qualqer
juez o alcalde q̄ deue al Iudio, o
Iudia oro plata: o dineros: o otra
cosa qualqer: o en qualqer ma
nera q̄ sea saluo sobre razon de
los marauedis de las nñas rentas
como dicho es. Y el tal Iudio o
Iudia pidiere al juez q̄ condene
al chr̄iano en lo porel cōfessado
q̄ la tal cōfession no vala: mas q̄
sea ningūa: y defendemos a los
alcaldes y juezes y otros officia
les qualesquier q̄ sobre ello no
dẽ sentẽcia y si la dieren q̄ no va
la. Ca nos dẽde agora las damos
por ningunas las tales senten
cias: porque serian dadas por
engaño y fraude de las dichas
nuestras leyes. Otrosi por quan
to ante los juezes ecclesiasticos

& vbi supra dixi verū. vtrum autem impediatur executio. di. colum. 1089.

¶ *Homenaje, o juramento.* fides est homagiū sine iuramento, in qua nihil est præter promissionē quæ fieri solet interno bilis, & licet sit seruāda ex vi promissionis. capi. 1. de pact. non tñ vim iuramenti habet, nec cōtractū confirmat sicut iuramentū. & sic ponit hic homagiū & iuramentum cū disuncta, o, quia inter se discrimen habent, & diuersos effectus? Pinell. 1. rep. 1. 2. in tertia parte. capi. 1. num. 13. C. de rescin. vend. Grego. Lup. in. l. 26. tit. II. par. 3. Nuni^o Auēdani. in tract. de mandatis regum. cap. 27. num. 7. Ioā. Bern. 1. praxi crim. capit. 85. numer. secūdo.

¶ *Lex. V III.* **¶** *En las penas.* vt in. l. prima supra eodem & dixi in gl. rubricæ

se puedē introducir y fazer grādes engaños entre los Iudios y Chřianos ē fraude de vsuras cōtra el tenor destas nras leyes. Mādamos y ordenamos q̄ qualq̄er Christiano o Christiana q̄ cōfessare ante qualquier juez ecclesiastico, o seglar q̄ deue a Iudio o Iudia: o Moro o Mora: oro plata o dineros, o otra qualquier cosa q̄ sea: aunque sobrello el Christiano haga juramento: o pleyto o menaje q̄ el tal Christiano o Christiana q̄ las tales confesiones pleyto o menaje: o juramento^a hiziere pague de sus bienes otro tanto como fuere la cosa q̄ cōfessare. Y el Iudio: o Iudia: o Moro, o Mora q̄ los tales juramentos y pleytos y homenajes demādare d los tales Chřianos q̄ paguen el dos tanto en pena de las quan-

tias sobredichas. Y que las tales sentēcias homenajes: o juramentos no valā y sean ningunos. Y esta pena sea partida en esta manera: la tertia parte para la nra camara: y en los lugares de señorio la tertia parte para el señor d̄l lugar. Y la otra tertia parte para el acusador: y la otra tertia parte para los muros del lugar dōde esto acaesciere. E si no ouiere muros que la dicha parte sea para los propios del concejo de la tal villa, o lugar.

¶ *Ley. V III. De la pena del Christiano que diere a logro.*

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil. cccc. lxxx.

¶ Omo quier q̄ por d̄recho diuino y humano las vsuras estā defendidas sōgrādes penas. Pero esto no abasta para re frenar los logros y la cobdicia cō q̄ se mueuen los q̄ la exercitā para adquirir los bienes agenos por exquisitas y malas maneras Y por q̄ las penas q̄ por las leyes y ordenaças de nuestros reynos estā estatuydas contra los logros son diuersas. Declarādo las dichas leyes mandamos q̄ qualquier Christiano que diere a vsuras: o fiziere qualesquier contractos en fraude de vsuras q̄ ca ya y incurra en las penas q̄ en las dichas

huius tituli. vbi de pœnis vsurarium late actum est. & in capitulo. quanquam. de vsur. libr. 6. & in Clementin. vnic. eod. tituli. sed est dubium an de ista medietate bonorum quæ venit fisco applicanda, compelli possit vsurarius facere inuentarium ne fide

fraudetur bonis suis, forte propter eorum alienationem? dicendum est compelli posse. ex Ioann. de Plat. in. l. defensionis facultas. numero secundo. C. de iur. fisci. libr. 10. ratio quare possit compelli facere inuentarium antequam sit condemnatus? & crimine durante lite est, quia agenti prodest, &

re non nocet. argu. l. 2. §. varus. ff. de dam. infect. tum etiam quia hinc potest compelli vsurarios, & notarios & procuratores, vt scripturas & instrumenta exhibeant, sicut episcopus potest ad hoc vt faciant fidem de vsuris. ex Platea vbi supra columna tertia. ad fin. versiculo. tertio noto. Quod est memoriam commendandum. **¶** Vtrum autem creditor qui sub spe vsuræ pecuniam mutuum dedit debitori, quamuis ex liberalitate debitoris recipiat aliquid ultra sortem teneatur talis mentalis vsurarius restituere sic acceptum? videtur quod non, quia vbi pactum non præcessit, nec coactio directa vel indirecta creditoris, non est actualis vsura sed mentalis ideo in foro animæ est monendus ad restitutionem. capit. consuluit. de vsur. & quæ not. gloss. in capitul. fin. de simonia. ad cuius text. intellectum omnino est addendus. Henrri. Gandau. quod lib. 6. quæstion. 26. Paluda. in. 4. senten. distinct. 25. quæstione quinta. columna prima. Nauarr. in manuali confello. capitul. 23. num. 102. versic. 10 septimo. & capitul. 25. num. 112. Dominic. Scot. libr. 9. de iustitia & iure. quæstion. 8. articulo primo. pagin. 829. colum. 2. vbi innunt differentiam inter mentalem simoniam & vsurarium qualem esse, cum in primo pœ-

dichas leyes y ordenaças son contenidas de las quales la fuerte principal sea para la parte contra quien se exercitaren las vsuras como dispone la ley: y de las penas la meytad para la nra camara: y la otra meytad se parta en dos partes: la meytad para el acusador y la meytad pa-

nitentia sola deleatur peccatum, in secundo in odium vsurarij restitutio sit necessaria, cum sub expectatione fuerit factum mutuum capitulo primo. 14. quæstione tertia. ex quibus apparet vsurarium mentalem teneri ad restitutionem eius quod

tra sortem abscque vlla pactione tacita vel expressa habuit dict. capitul. consuluit. de vsur. quem ad hoc notat. D. Couarr. episcopus Segouienſis in regul. peccatū. in. 2. part. relect. in princ. numero tertio. versic. ex hoc deducitur examinatio tex. sing. De regu. iur. libro sexto. vbi optimè agit de hoc

dubio. adducendo opiniones diuersas in hoc articulo, & concludit vsurarium mentalem non esse cogendum ad restitutionem tam in foro exteriori quam animæ earum rerum quas habuit sine pactione ex liberalitate mera debitoris, licet ob præuam intentionem debeat erga Deum agere poenitentiam. ex text. in simili dubio adducto per eum in capitulo. fin. de simoni. & opinionem Theologorum magis communem testatur ex Carolo Molinæo in tractatu. de contractibus. illicitis. numero sexto. Paul. Eleazar not. in Clementina vnica. de vsuris. Richard. in. 4. sententiarum distinction. 15. quæstione quinta. articulo quinto. & ibi Scotus & Gabriel. quæstio. 11. dubi. penult. Syluest. verb. vsura. 6. quæstione tertia. Caietan. quod lib. de vsura. capitulo tertio. Bald. in. l. penult. ff. de cond. ob tūp. causam. A. lexan. d. in. l. si non sortem. §. primo. ff. de cond. in debi. ad capitulū consuluit. Responde vt per Couarruias vbi supra fol. decimo quinto. columna secunda. versic. non obstat decisio text. ad materiam huius tractatus de vsur. ultra plene supra iam tradita adde constitutio. Synodalem Pampilonensem libro quinto. titu. de vsur. incip. approbante sancta Synodo.

¶ Titulus. 111. De Iudæis.

a ¶ De los Indios. De Iudæis plura possunt in presentiarum queri, quæ cum hodie non sint Iudæi in regno, non est immorandum in longa relatione. Sed recurendum ad titulos de Iudæis, qui habentur in codice.

Decret. & in clementinis. per Brixiel. in suo dictio nario parte Iudæ. & An dre. ab Exca in. capitul. i. num. 256. late & singulariter Albert. Bruñ. in lib. de statutis excludentibus foem. nu. 55. versic. tertio

quæritur a foli. 178. ad fol. vsque. 179. num. 63. in 6. articu. princ. Hosti. i. sum. de Iudæ. vbi qui & vnde dicantur Iudæi. & l. i. & ibi Greg. Lupustit. 24. par. 7. & que sunt Iudæis prohibita pōnit Montalt. de reprobatio. sententię. Pila. §. fi. in 6. Lex. 1.

b ¶ Se hã de tornar a nuestra fe. Originaliter tota ista lex reperitur in ordinamento Regis Alphōsi Cōpluti celebrato Anni. 1386. titul. 23. de vsuris. l. 2. versic. 7. *Porque la nuestra voluntad es que los Indios. & facit illud Dauidis Psalm. 58. conuertentur ad vesperam & famem patientur. & iuxta illud, fiet vnus pastor & vnus ouile. Ioan. 10. capit. fina. de Bapt. & Ezechiel. 20. Et subijciã vos scepro meo, & inducã vos in vinculis foederis. & Osæ. 3. quia dies multos sedebunt filij Israel, sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & post hæc reuertetur filij Israel, & quærent Dominum Deum suum, & Dauid Regẽ suũ*

Titulo. III. De los judios^a y moros.

¶ Ley. I. Que los Indios puedan comprar heredades en cierta quantia.

¶ El Rey don Alonso en Alcalá año de mil. ccc. lxxvj.

¶ El Rey don Enrique I. en Burgos. ¶ El Rey don Iuan. I. en Burgos.

¶ Orq̃ nuestra voluntad es q̃ los Iudios se mantengan en nuestro señorio y así lo manda la sancta Iglesia: porque a vn se hã de tornar a nuestra fe^b: y ser saluos segun las profecias. Y porque ayan mantenimiento o manera para viuir y passar bien en nuestro reyno y se-

&c. & ad Roman. ii. Nolo vos ignorare fratres mysterium hoc, vt non sitis vobis metipsis sapiētes, quia cecitas ex parte contingit Israel, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israel saluus fiet.

ñorio: tenemos por bien que puedã auer y comprar heredades para si y para sus herederos en todas las ciudades, y villas y lugares de nuestro realengo: y en sus terminos en quantia de xxx. mil marauedis cada vno de q̃ ouiere casa por si: y desde duero aquende por todas las otras comarcas hasta en quantia de xx. mil marauedis cada vno como dicho es. Y esto q̃ así cõpraren o vèdierẽ q̃ seã demas de las heredades^c que oy hã: doquier q̃ las ouiere.

secus quando vnum tantum. arg. a contrario sensu in cap. significantibus. de libelli oblat. & capit. significantibus. de appella. vel nisi exprimeretur nomen fundi in contractu, qui fundus habet diuisum nomen ab alijs fundis, quo nomine inter alios cognoscitur. argum. glo. vlti. in l. hac consultiſsima. in princ. C. qui testam. fac. possunt. ita not. Bart. in l. demonstratio falsa. ff. de condit. & demonstra. idem erit si erretur in explicatione consinium, tamen constat de fundo vendito non vitiatur venditio. ex mente glo. in l. si in nomine C. de testament. gl. in dict. l. forma. verb. vicinos. glo. in l. si fortidianum. in glo. fin. C. de lega. gl. & not.

c ¶ Heredades.

In quo contractu saltem duo fundi cõsines - huius fundi qui vèditur debent exprimi, vt nota streuicè ditio incertæ quomodo vèditur aliquis fundus Iudæis, vel Christianis, aliàs si non exprimantur, fide non facit talis scriptura cõtractus. ppter incertitudinem, cū ignoram⁹ de quo fundo emptio processerit. glo. in l. forma. de censib. ff. vbi tex. in q̃ saltem duos fines cõsines debere exprimi, quod verum est, quãdo venditor plures fundos haberet,

not. plene Barbat. in capit. significante. nu. 32. vbi Feli. nu. 7. de resc. falso. in l. si quis fundi. colum. 1. nu. 3. ff. de lega. 1. Socin. in dict. l. demonstratio. in princ. Alex. consi. 8. col. 2. nu. 4. libr. 4. & glo. in l. que extrinsecus. §. 1. verb. appellatione. ff. de verb. obli.

probat, error in nomine appellatio si de re presentis & corpore constat non vitare stipulatione, alias secus. l. certum. ibi, digito ostendatur. ff. sicer tum pet. l. in venditionibus. ff. de contra. emptio. adde Vital. Gambauum in tra. Clausularum. §. nũc trãseamus de errore nominis proprij. Hippoly. singul. 144. error in nomine appellatio.

a ¶ De las casas de su morada. Iudæi autem antea tunc ratione domorum seu fundorum ad decimas? dicendum est de prædijs Iudæi tenentur soluere decimam, quia si ipsi non occupassent prædicta prædia Christiani habitantes seu colentes prædicta prædia per soluisent. c. de terris. de decimi. vbi Alexan. 3. inquit, de terris quas Iudæi colunt, tunc prudenter respondemus vt eos decimas persoluedas, vel possessiones penitus renunciandas cum omni distinctione compellas, ne forte occasione illa ecclesiarum valeant suo iure fraudari. concord. l. 6. titul. 20. part. 1. l. 2. eod. titu. Ioan. in sum. Confesso. lib. 1. titu. 15. q. 15. Rebuff. de decim. quæst. 5. nu. 11. Idem est dicendum de paganis, de Turca & hæretico, vt ij stolidi non debeant esse melioris conditionis, quã Christiani. arg. l. Seruius. ff. q̃ vi aut clam. c. eum qui. de præbend. lib. 6. inor. Par. & ceteri in. cap. de terris. de decim. Cardin. in. ca. in aliquibus. de decimi. Rebuff. vbi supra. vtrũ autem Iudæi & hæretici teneantur ad decimas personales? glo. 4. in c. decim. 16. quæst. 1. & in capit. tua. de decim. tenet q̃ sic. quamuis non audiãt diuina, est tamen illis imputandũ, quia non stat per ecclesiam, quæ nemini claudit gremium suum, & nemo ex sua improbitate commodum consequi

debet. litaquẽ. Fullo. ff. de furt. saltem tenebitur Iudæus & infidelis soluere estimationẽ illius decimæ personalis, & oblationes quas habuisset ecclesia a bono Christiano, qui in illa domo, in qua Iudæus habitat, rese dissest, si talis infidelis abfuisset.

¶ Ley. II. Que la christiana no crie hijo de Iudio.

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. A Era de mil ccccxvij.

¶ Defendemos, q̃ ninguna christiana, sea ofada de criar ni crie^b hijo ni hija de Iudio, ni de Moro. E qualquier que lo fiziere, peche feys cientos marauedis para la nuestra camara. Pero que pue-

Oldral. consil. 91. venit in dubium. Marc. Matuanus consi. 188. Montalu. in l. 4. titu. 6. libr. 1. for. regal. quem citat Rebuff. de decim. quæstio. 5. nu. 12. fol. 17. & idem etiam potest dici de papalibus quas possunt soluere secundum formam quã tradit. not. Hosti. & Ioann. Andr. in. cap. quanto. de vsur. Quod est notand. ad parochialium etiam oblationum quæ debent fieri a Christianis, ad extinctionem tenentur etiam infideles. Hostien. in cap. causam Carpen. de verb. signi. post finem pri mar. col. versic. & ad hanc soluendam etiam &c. & eum sequitur Ioan. Andr. in cap. quanto. colum. 2. versic. in gl. vltima. vbi bene loquitur, occidens infidelem non ita senerẽ est plectendus, sicut occidens fidelem. l. 8. 4. ad fin. in l. styli. confirmatur nam qui vi rapit aliquam rem alienam tenetur eam restituere cū pœna tripli. §. 1. in fl. vi bono. rapto. si tamen res illa esset Iudæi, Pœna esset minor. l. Christiani. C. de paga. & sacri. per quam legem idem plures notant, quod est sign. ad limitationem. l. 2. titu. 17. lib. 4. for. legum.

¶ Lex. 1.

b ¶ Criar ni crie. Quia fidelis ab infideli non est nutriendus ex eo quia ex lacte infecto, infans nocuum magnum recipiet iuxta illud vulgare, *mamolo en la leche*, quod adagium Cicero adducit lib. 3. Tusculanarum quæst. dum ait, Vt pene cū Toni. ij. D 5 lacte

laeste nutricis errorem fuisse videat. Erasim. est videndus Chilia. Centuria. 7. in adagio. Cū laeste nutricis. & l. 1. ff. de offi. præfect. præto. ibi. is cunabuli. facit quod adducit Bald. in tract. scisma. posito sub rub. C. si quis aliq. testa. p. hib. column. 15. & col. 16. de vrbano Italico nutritio in Gallia. optima. l. 3. tit. 7. parti. 2. quæ ponit requisita in eligenda nutrice. non ergo debet esse infidelis. non inibis cū infidelibus fecus. nec cum Dijs eorum. non habitet in terra tua. ne forte peccare te faciat in me si serueris dijs eorum. quod tibi certe erit in scandalū. exod. 23. ad fin. & cū sancto sanctus eris. & cū peruerso peruerseris. & piccafactio denigrat sibi contacta. sic maculat cun-

dan viuir con ellos labradores : para que labren sus heredades: y quien vaya con ellos de vna parte a otra: porque de otra manera muchos se atreuerian a ellos para los matar y desonrrar.

¶ Ley. III. Que los Christianos no viuan con los Indios ni moros.

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid. Quando vino de la de Aljuba rota.

MAndamos a todos los christianos q̄ no sean ofados de viuir^a ni viuan con Indios ni moros : a bien fecho ni a soldada ni en otra manera alguna: ni les crien los hijos. Y los que contra esto passaren que las nuestras justicias los echen publicamente a açotes de los lugares dō de acaesciere. Y esto que lo pueda accusar qualquier de los nuestros Reynos. Y fino ouiere acusador que las di-

chas justicias fagan justicia sobre ello : y procedan a las dichas penas.

¶ Ley. IIII. Que los Indios no sean oficiales ni fazedores del rey nide otros canalleros.

¶ Idem.

¶ El Rey don Alonso en Madrid.

¶ El Rey don Enrique. II. en Burgos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Soria. y en Valladolid.

¶ El Rey don Iuan. II. en Burgos.

Rdenamos y mādamos que los Indios y moros de nuestros Reynos ni de fuera dellos no sean ofados de ser ni sean oficiales: ni almoxarifes nros: ni Príncipe ni infante, ni de los Duques Condes: caualleros: ni escuderos: y dueñas y dōzellas de nuestros Reynos: ni de alguno dellos: ni sean recaudadores ni contadores mayores: ni cogedores por nos ni por ellos: y qualquier Indio: o moro: que contra ello fuere : q̄ pierda todos sus bienes para la nuestra

etos, prauos socios tibi cō iunctos, tum quia non debet, remanere apud eas personas, de quibus posuit esse suspicio, quod saluti, vel vitæ insidientur illius pueri. ca. fin. de cōuersion. infidelit. tum etiā ex text. conc. in cap. Iudæi. 2. de Iudæi. nec Iudæi nutrices vel seruientes Christianas habere possint. cap. & si Iudæos. de Iudæis. l. 4. tit. 2. lib. 4. for. leg. v. bi Montalu. in gloss. i. *¶ Lex. IIII.*

¶ No sean ofados de viuir. Conc. cap. & si Iudæos. de Iudæ. ex not. etiā in l. 3. supra proxim. ¶ Lex. IIII. ¶ Ni sean oficiales. Intellige de Iudæis, non autem de Iudæis non uiter conuersis, qui iam non dicitur Iudæus, sed Christianus, nec sunt arcē di ab officijs publicis, vt optimè declarat Couar. in Cleme. si furio-

furius. 1. part. relectio. §. 2. numer. 6. versicul. de Neophitis. de homicid. vbi constituit. 6. conclusiones optimas admittere materiam: quando & qualiter sunt admittendi conuersi ad nostram fidem, ad officia publica & honores, tam ecclesiasticos quam seculares. de cuius questio ne vide venustissimè tradita per. E. Antonii. Cord. in lib. qq. pagin. 432. questio. 54. suarum questionum Theologicarum vbi ponit pulchram distinctionem qualiter tales conuersi possint admitti ad officia & dignitates. Iudæi vero ad officia publicā non debent promoueri. l. 3. & ibi Gregori.

verb. officio publico. tit. 24. part. septima. cap. nulla. §. 4. distinet. capi. penul. de Iudæ. l. fin. C. de Iudæ. & in authen. quod præsta. ab his coll. 2. vbi glo. Tertia conclusio. Iudæus non baptizatus nō potest esse officialis interis Christianorum. cap. Iudæi. de Iudæ. auth. vt ius iu. quod præstat ab his. in princ. not. Matthæ. Afflict. in libr. i. consil. Neapolitanarum rubri. 17. numer. 46. versic. iuxta hoc quærit. l. 3. tit. 24. par. 7. ibi. que nungun Iudæo nunca ouisse jama lugar honrrado, nin officio publico con que pudieffe appremiar a nungun Christiano en ninguna manera. i. g. prohibetur, ne occasione habebant sequendi contra Christianos. Cardi. in Clementina prima. de iur. iur. cap. nulla. §. 4. distinet. & Matthæ. Afflictus in dict. rubr. 17. numer. 46. capitul. constituit. 17. quæstio quarta. apud Cātabros seu Vizcaynos non permittuntur habitare non uiter conuersi ex lege Maurorum vel Iudæorum, nec eorum ascendentes, & qui voluerit habitationem facere, debet dare informationem idoneam sui generis, ne polluat gentem nobilem sub specie sua habitationis. argum. capitul. cum dilecta. de excess. prælato. hoc habent ex lege sui fori de priuilegijs, immunitatibus & libertatibus ge-

camara: y demas desto que le den pena en el cuerpo la que nra merced fuere.

¶ Ley. V. Que los Indios puedan tener entregador para sus bienes.

¶ Idem.

Enbie que los Indios puedā tener entregador, o portero apartado que entregue sus deudas. Pero que quando fiziere la entrega que no lle-

quanto los dichos Vizcaynos tenian su juez mayor de Vizcaya que reside en su Corte y Chancilleria de Valladolid que cognosca de todas sus causas, en civil y crimen que nungun Vizcayno de Vizcaya tierra llana Villas y Ciudad della, y de encartaciones ni Durangeses por delicto alguno vel quali ni por deuda alguna: no pueda ser conuenido hallandose fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de sus Altezas: ni por otro juez alguno de sus Altezas: ni de estos Reynos y señorios: ni juzgado por ellos. Saluo por el dicho su juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delitos y deudas sean hechos y contrabidos fuera de Vizcaya en Castilla en qualquier parte della, y que en caso que sean conuenidos o detenidos, luego sean remitidos para ante el dicho su juez mayor, fienado pedida, la dicha remission y declinada la jurisdiccion. Adde Conciliū Compositellanum provinciale edictum Salmantice actio. 2. Decreto. 2. & 3. *¶ Lex. V.*

neroforum nobilium Cantabrie. tit. 1. lege. 13. *Otrofi dixeron que por quanto. & l. 14. Doña Luana por la gracia de Dios. quæ est confirmatio sui priuilegij. & in tantum censentur nobiles, vulgo hijos de algo, que los vizcaynos que rinen fuera de vizcaya son a-*

ue mas por sus derechos de lo que hā de fuero y vfo y costumbre. E fino acabaren la execucion que no lleuen entrega masq̄ lleuen por ello seys marauedis: en los lugares donde mas solian lleuar. Pero que si menos desto seys marauedis solian lleuar : que no lleuen mas de lo que han acostumbrado.

vidos por hijos de algo pro bando que ellos o sus padres, y abuelos nascieron en vizcaya: dict. tit. primo. l. 16. *Otrofi dixeron. & aliud priuilegium insignie habet de quo in l. 19. Otrofi dixeron que auian de franquez. i. quam vid. eod. tit. i. cuius verba sunt. Otrofi dixeron q̄ auian de franquez y libertad por merced de sus Altezas y sus progenitores, que por quanto los dichos Vizcaynos tenian su juez mayor de Vizcaya que reside en su Corte y Chancilleria de Valladolid que cognosca de todas sus causas, en civil y crimen que nungun Vizcayno de Vizcaya tierra llana Villas y Ciudad della, y de encartaciones ni Durangeses por delicto alguno vel quali ni por deuda alguna: no pueda ser conuenido hallandose fuera de Vizcaya por los Alcaldes de crimen de sus Altezas: ni por otro juez alguno de sus Altezas: ni de estos Reynos y señorios: ni juzgado por ellos. Saluo por el dicho su juez mayor de Vizcaya: aunque los tales delitos y deudas sean hechos y contrabidos fuera de Vizcaya en Castilla en qualquier parte della, y que en caso que sean conuenidos o detenidos, luego sean remitidos para ante el dicho su juez mayor, fienado pedida, la dicha remission y declinada la jurisdiccion. Adde Conciliū Compositellanum provinciale edictum Salmantice actio. 2. Decreto. 2. & 3.*

¶ Lex. V. ¶ Que no lleuen mas de lo que han acostumbrado. Confectudo est seruanda in executionum iuribus, vt hic, & in l. 21. tit. 14. libro secundo. supra & in l. 3. tit. 12. libr. 5. ordinam. supra & de materia executionum est l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. supra vbi late actum est de illa materia.

¶ Lex. VI.

Lex. v. l.
 Que no sea su captiuo. Cóc. ca. 2. & capi. Iudæi. 2. & c. ad hac. & c. si Iudæos. & cap. fin. de Iudæ. ca. Iudas. 17. quæst. 4. l. 3. & l. 10. tit. 24. part. 7. Sed est dubium an Iudæus possit e mere solū, in quo sūt ascripti Christiani? de eo dubio est videndus Ioan. Pla. in. l. que admodū. & in. l. fi. in fin. C. de agricol. & cef. libr. 11. & capit. 2. de Iudæ. vbi pbat p esse, & ascripti tenebuntur ad opera tatum ratione soli, quia sunt liberihomines secundum gl. not. in dict. c. 2. verb. sint liberi. unde quānis liber homo nō potest ex tempore effici seruus, nec quis prescribere suam libertatem potest, tamen ut sit ascripti poterit prescribi. gl. in. l. fi. C. de long. tē po. presc. que pro liberta. in glof. vlt. q.

Lex. v. l. Que el Christiano no tenga Iudio ni Moro en su casa sino fuere su captiuo. El Rey don Iuan. I. en Biruesca. año de mil. ccc. lxxvij.
Ordenamos q ningūo de nuestros Reynos sea ofado de tener: Iudio ni moro que no sea captiuo en su casa: ni aya officio del tal por que aya de auer señorio sobre algū Christiano ni aya conuersion con el mas de lo que los derechos establecieron: saluo confisco en tiēpo de necesidad: y defendemos a todos los de nuestros Reynos de qualquier estado, o condicion q no sean ofados de tener moro ni Iudio: saluo en la forma q dicha es. Y qualquier que los tuuiere q pague seys mil marauedis para la nuestra camara: la tertia parte para el q lo accusare. Y defendemos otrosi a todos los Iudios y Moros de los dichos nuestros

Reynos: que no sean ofados de viuir con Christianos: ni tener officio suyo: y el que lo contrario fiziere que pierda los bienes que tuuiere para la nuestra camara: y el cuerpo este a la nuestra merced para fazer dello que la nuestra merced fuere. Y otrosi defendemos a los dichos Iudios, y moros q ninguno dellos sea ofado de tener Christiano ni Christiana en su casa: q viva cō ellos: sopena de la nra merced: y que pierdā todos los bienes para la nra camara: y q la tertia parte de estas penas: sean para el que lo accusare.
Lex. v. l. Que el privilegio de los Iudios que no pueda ser testigo el Christiano cōtra ellos que no vala. El Rey dō Enrique. III. en Madrid año de mil. cccc. y. v.
Os privilegios que los Iudios tienē q disponē q los Christianos no puedā fazer prueua contra ellos sin testigo Iudio son cōtra la fe catholica y en viterio de la fe Chrīana y cōtra los establecimientos de los santos padres. Porēdenos los reuocamos y ordēamos. Y tenemos por biē q en todos los pleytos. ^b asī

citāt Grego. Lupus in. l. 6. versic. ome libre. tit. 29. parti. 3. facit l. 22. & l. 39. i. flo titu. 3. vbi ascribitur lo eis in quibus sunt vicini & eo in loco cōpelluntur in habitare, qd nō lo ge abest a seruitute. *Lex. v. l.* En todas las pleytos. in omni causa Christiani potest esse testis cō-

tra Iudæū dū modosit talis qui exceptio ne & repulsa iuris nō possit repellā di cēdo testimo nio. tum quia maior fides est adhibēda fideli quā infideli ppter q̄litate perso nā, tum quia in ore duorū vel triū stat omne verbū C. cū es. de testamē. si est fidelis maior ratiōe erit tale testimoniu pferendū quā mixtū cū dicto Iudæi, e cōuerso autē q̄ testimoniu Iudæorū nō sit admittēdum de iure propter eadē q̄ insequuntur Christianis est obseruādum ca. 1. & c. ca. cū sit. de Iudæ. in illis verbis, cū sit nimis absurdum vt blasphemus Chri in Christianos vim potestatis exerceat. & infra, quoniam sub tali pretextu Christianis plurimū sunt infestī. & c. non potest. 2. q. 7 vbi ex Cōcilio. 4. Toleta no hec verba

asī ciuiles como criminales los Christianos fagan prueua cōtra los Iudios y Iudias: asī como contra los Christianos sin testigo de Iudio: seyendo los Christianos tales que de derecho no puedan ser tachados.

Lex. v. l. Que los Iudios traygan señal.

Idem. El Rey don Enrique. II. en Toledo de partices.

Onformando nos cō las nuevas leyes de las partidas. Ordenamos y mandamos q todos los Iudios y Iudias de nuestros reynos y señorios traygan de adelante vna señal de paño colorado lleua en las ropas que traxeren de suso y que la traygan en el hombro derecho en manera q parezca manifestamente y no este escondida. E sino la traxeren, o la encubrieren: o la

traxeren y no tamiña como se contiene en la ordenança q el señor rey don Enrique nuestro abuelo hizo en Madrid: año de cinco: que pierda la ropa que truxere de suso si fuere fallado sin la dicha señal: o la truxere encubierta como dicho es. Y de la ropa que asī se pierde q sea la meytad para el acusador y la otra meytad para el juzgador. E otrosi mandamos que no traygan calças de soleta: ni ropas algunas harpadas: so las dichas penas. Es nuestra merced que los Iudios y Iudias que anduieren en nuestra corte guarden esta ley del dia q fuere pregonada fasta diez dias: y q todos los otros nros subditos de nros reynos y señorios la guarden. Otrosi del dia que fuere pregonada

habetur. Nō potest erga homines esse fideles, qui Deo exiterit infidelis, Iudæi ergo q dūdū Christiani sunt: & in Christi fide peccarica ti sunt ad testimoniu dicendū admitti nō debent: quānis se esse Christianos annūtiēt, q̄ sicut in fide Christi suspeti sunt: ita in humano dubij habentur & sic ampliat in nouiter cōuerso, quia fides & conuersatio primū scrutāda est, & deinde qui irreprehensibiles appaerent sunt recipiēdi & nō prius. verba sunt Pij Papæ in. c. si quis a vero. 3. q. 4. com. Ad dicit. Panorani. in. c. tuarum. col. 3. de priuileg. p̄ terea probat ex. ca. Iudæi. 21. de testib. & docto. l. 32. in frā. co. tit. *Lex. v. l.* Vna señal de paño. signo de bē distingui homines vt hic

hic & conc. capitul. in nonnullis. & sibi gloss. de Iudæ. gloss. capitul. ad hæc. eodem titulo. l. ii. titul. 29. part. septima. l. 38. infra. eod. & l. 27. eodem titulo. Et ita est in communi obseruantia Romæ. ex habitu comprobatur status perso-

na; & qualis sit an laicus vel clericus, vel alterius qualitatibus. capi. si iudex laicus. vericulo. iustum est enim. de sent. excomm. libro. 6. l. item apud Labeo nem. §. si quis virgines. ff. de iniur. cap. in audientia. de sententia excomm. l. 18. titul. 9. part. 7. l. 13. & 14. titul. 3. libr. 1. ord. supra. capitul. si vero 2. de sententia excomm. Quo fit q. vnu collegiū debet discerni ab alio suis insignijs distinctis sive lit conferuare suum honorem, & potest prohibere personas alterius collegij, ne eisdem insignijs vtatur, vel officialis alicuius artis notabilis, vt pannorum, ensium vel huiusmodi idem facere poterit alteri officiali, qui vt optimo nomine possit vendere tales suas res, eas infixit sub signo peritoris, quod est ad emulationem & præiudiciū ipsius. & sic vidimus in practica inter plures collegas, & etiam officiales: ex capitul. Dilecta. de excess. prælati. & est notandum sæpè enim contingit. & limita hæc. l. per seq. l. 9. infra. eod.

¶ Ley. I. X.

da en la cabeça del obispado donde cada vno morare fasta treynta dias primeros siguientes. No embar gantes qualesquier preuilegios y franquezas: y mercedes que a los dichos Iudios y Iudias son: o fueren otorgados q̄ en contrario sean desta ley: y de las otras leyes de sufo cōtenidas: o de cada vna dellas ca nos las reuocamos y annullamos.

¶ Ley. I. X. Idem.

¶ El Rey don Inan. I. En Valladolid.

Por quãto por los caminos se podrian atreuer algunos Christianos a

hazer daños a los dichos Iudios quando los conosciessen con la dicha señal. Nuestra merced es q̄ quãdo los Iudios anduieren camino a q̄ aunque no trayan la dicha señal descubierta que no pierdã por ello la ropa. Pero que luego como entrarẽ en los lugares descubra la dicha señal: fo la dicha pena. Y otro si q̄ n̄gũo d̄ su ppria autoridad no sea o sado de tomar la tal ropa al dicho Iudio: ni judia por no traerlas dichas señales: sin q̄ primeramẽt se a acusado y juzgado por qualq̄er juez seglar.

¶ Anduieren camino. Ratione itineris conceditur, quod eo cessante non concederetur. per. l. 8. supra. sed hic ab eius rigore disceditur. tum etiam quia tutus debet esse accessus vnicuique. quo fit, quod citatus propter non tutum accessum, non

hazer daños a los dichos Iudios quando los conosciessen con la dicha señal. Nuestra merced es q̄ quãdo los Iudios anduieren camino a q̄ aunque no trayan la dicha señal descubierta que no pierdã por ello la ropa. Pero que luego como entrarẽ en los lugares descubra la dicha señal: fo la dicha pena. Y otro si q̄ n̄gũo d̄ su ppria autoridad no sea o sado de tomar la tal ropa al dicho Iudio: ni judia por no traerlas dichas señales: sin q̄ primeramẽt se a acusado y juzgado por qualq̄er juez seglar.

vt malum à rep. cessaret. tum quia defensio est iuris naturalis, & quæ sunt in vsu licita non debent omitti ex defectu defensionis, quæ fit per arma. Quia cum sint necessaria ad hominis defensionem verosimilem sunt concessa, etiam de iure gentium sicut bella. l. ex hoc iure. ff. de iustitia & iure nec est spectandus tristis euentus, sed antequàm eueniat est prouidendus. l. stipulationes. §. planè. ff. de verborum obligationibus. & alibi dixi,

¶ Ley. X.

¶ Ley. X.

¶ Continua cõuersacion.

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil. cccc. lxxx.

¶ Ley. X. Que se haga apartamiento de Iudios y Moros.

¶ El Rey y Reyna en Toledo año de mil. cccc. lxxx.

Orque de la continua cõuersacion^a y viuienda mezdada de los Iudios y Moros con los Christianos resultan grãdes daños y inconuenientes: y como quier q̄ el señor rey don Iuã nuestro padre que sancta gloria aya en el primero año que reyno en las cortes que hizo en Valladolid seyendo so tutela de la señora Reyna doña Cathalina: y del señor rey dō Fernando nuestros abuelos que sancta gloria ayan: hizo y ordeno vna ley en que manda q̄ los Iudios fuesen apartados en vn circuyto: y lugar que fuesse poblado cerca de en derredor con vna puerta: y porque la dicha ordenança no fue trayda a exe-

cucion. Ordenamos y mandamos que todos los Iudios y Moros de todas y qualesquier ciudades y villas y lugares de estos nuestros Reynos: q̄er sean de lo realengo y señorios: y beherrias: y ordenes: y abadengos tengã sus Iuderias y Morerias distintas: y apartadas sobre si: y no moren a bueltas de los Christianos: ni en vn barrio donde ellos viuierẽ. Lo qual mandamos que se haga y cūpla dentro de dos años primeros siguientes contados desde el dia que fueren pregonadas y publicadas estas leyes en nuestra corte. Paralo qual fazer y cūplir nos entẽdemos nombrar y embiar personas fiables para el dicho apartamiento señalando les suelos y casas, y sitios donde buena-

fidemur san guini &c. & infra, fili mi ne ambules cum eis. prohibe pedes tuos à semitis eorum. & illud Psalm. 17 cū sancto sanctus eris &c. tum etiã ex ca. ad hæc. de Iudæ. in illis verbis, Quomian Iudæo rû mores & nostri in nullo concordãt & ipsi de facili ob cõtinuã conuersatione & assiduã familiaritatẽ ad suã superstitionem & perfidiã simplicium animos inclinarent, quo fit q̄ prælati, q̄ habet personas male famæ & inhonestas apud se est in culpa, & si ab eis fuerit accusatus, non poterit illos exceptione inhonestatis ab accusatione repellere. ca. nulli episcoporum. de accusationi. & rationi non cõgruit, vt homines disparis fidei & professionis, vel habitus, simul in eisdem habitaculis societur

tur. Clem. 1. in prin. & electi. ad quem text. est addē dum illud ecclēsiā. 13. omne animal diliget sibi simile. & sequent. à Petro abiazio in directo. electi. 2. part. c. 5. Barba. c. tua. nu. 12. de testam. Roch. Curt. de consue. fe. ctio. 2. nu. 31. fol. 35. Aymō Crauette cō. sil. 96. colū. 1. dixi in. l. 10. tit. 11. libr. 4. ordi. supra & l. 13. ibi. *ni ayan conuersione alguna en vno. infra eo.*
 a Por precios racionales. Nota hic casum in quo quis compellitur rē vendere. contra regulā. l. nec emere. C. de iure deliber. quæ regula in pluribus casibus limitanda erit. vt in. l. 2. tit. 22. part. 4. Io. Igne. in. l. dudū. nu. 79. C. de cōtrah. empt. latē p me in. l. 2. in glo. mas *quanta.* Pagi. 713. vers. tandem quæro. titul. 23. lib. 2. ordinamētorum supra in pri-

mente puedan viuir y contractar en sus officios con las gentes. E si en los lugares donde así les señalaren no tuieren los Iudios synogas: o los Moros mezquitas. Mandamos a las dichas personas que así deputaremos para ello que así mesmo dentro de los tales circuytos les señalen otros tantos y tantos suelos y casas para en que fagā los Iudios synogas: o los Moros mezquitas quantas tuieren en los lugares que dexaren. Y que de las synogas y mezquitas que tenían primero no se aprouechen de en adelante para en aquellos vsos. A los quales dichos Iudios y Moros por la presente damos licencia y facultad para que puedan vender y vendan a quien quisieren las Synogas y

mezquitas que dexaren: y derrocarlas y hazer dellas: lo que quisieren: y para hazer y edificar otras de nuevo tantas como de primero tenían: y en los suelos y lugares que para ello les fueren señalados: lo qual puedan fazer y hagan sin empacho ni perturbacion alguna y sin caer ni incurrir por ello en pena alguna ni caluñā. Y mandamos por la presente a las personas que para la execucion de lo susodicho por nos fueren deputados por nuestras cartas que compelan y apremien a los dueños de las tales casas y suelos que así fueren señalados por ellos para fazer y edificar las dichas synogas: o mezquitas y casas de morada: que las vendan a los dichos Iudios y moros: por precios racionales^a tassados por dos personas. La vna persona qual fuere deputada por el aljama de los Iudios. Y por el aljama de los Moros para en los suelos de los Moros sobre juramento que primeramente hagan en la tassacion se aura bien y fielmente y sin parcialidad y si quisieren ayan informació de oficiales para mejor hazer la tassacion. Y quando estos

ma parte horum commētorum.

estos dos no se auinieren, que el dicho deputado o deputados se junten con los así nombrados por las partes y sobre juramento: que esso mesmo hagā de se auer bien y fielmente sin parcialidad alguna: y en la tassā que hizieren: tassē cada vno de los dichos suelos, o casas. Y lo que estos tres o dos dellos tassaren que aquello valay se pague. Y mandamos a las aljamas de los Iudios y Moros: y a cada vno dellos que pongan en el dicho apartamiento tal diligencia: y den tal orden como dentro del dicho termino de los dichos dos años tengā fechas casas de su apartamiento: y viuan y moren en ellas y dende en adelante no tengan sus moradas entre los Christianos: ni en otra parte fuera de los dichos circuytos y lugares que les fueren de putados para las dichas juderias y morerías: so pena que qualquier Iudio: o Iudia o Moro, o Mora que dēde en adelante fuere fallado que viue: o Mora fuera de los tales circuytos y apartamientos pierda y aya perdido por el mesmo hecho sus bienes para la nuestra camara y su persona a la nuestra merced: y qualquier justicia los

pueda prender en su jurisdiccion y doquier que fueren fallados los embien presos a la nuestra corte ante nos a su costa por que nos fagamos y mandemos hazer dellos y de sus bienes lo que nuestra merced fuere.

E qualesquier obligaciones que se fizieren en su fauor no valan: ni les sea acudido con lo que les fuere deuido: ni personas algunas contraten con ellos. E mandamos a los señores y comendadores de las ciudades, y villas y lugares de señorios y de ordenes y de behetrias y abadengos que luego señalen y hagan señalar cada vno en sus lugares y de su encomienda los suelos y casas sitios que para las dichas sinogas y casas y sitios ouieren menester: por manera que dentro del dicho termino de los dichos dos años este hecho el dicho apartamiento, y viuan, y moren los Iudios, y Moros en el: cada vno en lo suyo apartados: so pena que pierdan los tales señorios y comendadores todos los maravedis que en qualquier manera tuieren en los nuestros libros por nuestros preuilegios.

¶ Lex. XI.
a **¶ Boticarios, ni**
et in hanc **Ad**
 de. l. 8. & que
 ibi not. Gre-
 go. Lupus ti-
 tul. 24. par.
 7. facit. l. 36.
 infra eod.
¶ Lex. XII.
b **¶ Lornar a la**
se. catholica. ad
 de. l. Iudais.
 C. de Iude. &
 l. 6. titul. 24.
 par. 7. quam
 in hac mate-
 ria vide &
 not. & ibi, qd
 Iudai nō. sūt
 inuiti trahen-
 di ad fidē ca-
 tholicā, sed
 sponte, quo-
 niam voluntari-
 ū milite di-
 gite Deus. e.
 sicut. & Iudg.
 c. qui synce-
 ra. & c. de Iu-
 dais. 45. di-
 stincti. Th.
 2. q. 10. arti-
 8. & cin. 4. fet.
 dist. 13. quā-
 2. arti. 1. ad. 6.
 & quā not.
 Fernād. Iller-
 dens. libr. de
 nouo paga-
 no. conuers.
 regni. Valen-
 tia, ex quo
 plura ad hāc
 conclusionē.
 Vdaldric. Za-
 si. in. q. 1. fol.
 rōi. incipi.
 Desideri. in-
 ter literatos.
 vñ que ad fol.
 m. col. 4. vbi
 pulchra hac
 re colligere
 poteris. tra-

**¶ Ley. XI. Que los Indios ni Mo-
ros no seā especieros ni boti-
carios: ni vendan cosa algu-
na de comer.**

**¶ El Rey don Juan. II. en Valladolid:
el primero año que reyno.**

Ningun Iudio
ni Iudia: ni mo-
ro: ni mora seā espe-
cieros: ni boticarios:
ni cirujanos: ni ven-
dan vino: ni azeyte:
ni mâteca: ni otra co-
sa de comer a Chri-
stiano: ni a Christia-
na: ni tengan tienda
de botica: ni mesas en
publico: ni escondi-
do para vender vian-
das algunas que seā
de comer. E qualqer
Iudio: o Iudia: o Mo-
ro: o Mora que con-
tra esto fiziere cayā
en pena de dos mil
marauedis. E más los
cuerpos que esten a
nuestra merced para
q̄ les mandemos dar
pena corporal segun
biē visto fuere y a la
nuestra merced plu-
guiere.

**¶ Ley. XII. Que los Indios, y
Moros, si se quisieren tornar
Christianos, no seā estornados
por persona alguna.**

¶ Idem.

SI algunos Iu-
dios: o Iudias:
Moros o Moras por
inspiracion del spiri-
tu sancto se quisiere
baptizar y tornar a
la fee catholica^b que
no seā detenidos ni embarga-
dos por fuerça: ni por otra algu-
na manera: porque no seā con-
uertidos por Moros ni por Iu-
dios ni por Christianos: asì va-
rones como mugeres aunque
seā padre: o madre: o hermano:
o otra qualquier persona: ago-
ra ayan deudo conel: agora no.
E qualquier que contra esto
vinieren: o el contrario fiziere
seria procedido contra ellos a
las mayores penas: asì ciuiles
como criminales que se fallarē
por derecho.

**¶ Ley. XIII. Que los Indios y Moros no tengan
escuderos ni seruientes Christianos.**

¶ Idem.

Ningun Iudio ni Iudia:
ni Moro: ni mora no tē-
gan escuderos ni seruiē-
tes: ni moços: ni moças Chri-
stianas: o Christianos q̄ les sagā ser-
uicio o mandamiēto: o haziēda
alguna en sus casas: ni para les
guisar

dit etiā Mar-
cus Antoni.
Nattain con
si. 434. quedā
puella octō
vel nouē an-
norum col. r.
lib. 2.
¶ Lex. XIII.
¶ Ni seruiētes.
 l. 8. titul. 24.
 part. 7.

a **¶ Ni ayan con-
uersacion.** l. 10.
 & ibi posita
 suprā. eod.
¶ Lex. XIII.
b **¶ No seā arren-
dadores.** Adi-
 dem. l. 29. in-
 fra. eod.
¶ Lex. XV.
c **¶ Cosas algūas
de comer.** l. 8.
 tit. 24. par. 7.
 facit illud E-
 xod. 22. ad fi-
 nem, carnem
 quā a bestijs
 idest infidelib.
 bus fuerit p-
 gustata nō co-
 medetis, sed
 proijciētis ca-
 nibus.

compadres ni comadres delos
Christianos: ni los Christianos
dellos: ni aya cōuersacion^a algu-
na en vno por lo q̄ dicho es: sope-
na de dos mil marauedis por ca-
da vegada que contra esto que
dicho es: o contra alguna parte
dello vinieren y hizieren los ta-
les Iudios y Iudias y Moros y
Moras.

**¶ Ley. XIII. Que los Indios y Moros no seā ar-
rendadores ni almoxarifes delas rētas del rey.**

¶ Idem.

Ninguno ni algunos Iudios
ni Iudias: ni moros ni mo-
ras no seā arrendadores^b ni pa-
gadores ni almoxarifes: ni ma-
yordomos: ni recaudadores de
las nuestras rentas: ni de otro se

guisar de comer ni
para q̄ les sagā faziē-
das algunas en el sa-
bado: asì como en-
cender cādelas y yr-
les por vino: y feme-
jātes seruicios: ni ten-
gā amas Christianas
para que les criē sus
fijos ni tēgan yugue-
ros: ni ortolanos ni
pastores ni vengā ni
vayana honras ni a
bodas ni a sepulturas
de Chrianos: ni seā

ñor: ni señora: ni Christiano:
ni Christiana: ni vsen destos of-
ficios: ni de alguno dellos por
los Christianos y Christianas
entrellos ni seā corredores ni
corredoras: ni cambiadores ni
cambiatoras, ni trayan armas
algunas los dichos Iudios y Mo-
ros: ni alguno dellos por las ciu-
dades y villas: y lugares: y qual-
quier Iudio, o Iudia, o Moro, o
Mora que contra esto hiziere: o
contra cosa alguna dello que pa-
gue de pena por cada vegada
dos mil marauedis: y el Christia-
no o Christiana de qualquier es-
tado que sea que tuuiere Iudio:
o Iudia: o Moro: o Mora para q̄
vsen destos dichos officios: o al-
guno dellos que paguē esso mis-
mo la dicha pena.

**¶ Ley. XV. Que los Indios y Moros no tengan
plagas para vender cosas de comer a los Chri-
stianos.**

¶ Idem.

Ningunos ni algunos Iu-
dios: ni Moros no ten-
gan en sus barrios: o li-
mites: o moradas plagas ni mer-
cados para vender: ni comprar
cosas algunas de comer^c: o de
beuer a Christianos: o Christia-
nas: so pena de quinientos mara-
uedis a cada vno por cada ve-
Tom. iij. E 2 gada.

¶ Lex. XVI.
¶ Uerget Indios
 Adde. l. 35.
 verli. y nosen-
 tendendo. in-
 fra. eod. titu.
¶ Lex. XVII.
¶ Echar ni e-
chen pechos ni
tributos. Ve-
rigalia uoua
 sine permis-
 su principis,
 nec alia im-
 positioes im-
 poni minime
 possunt vt. C. noua
 vectigal. im-
 poni no pos.
 Caiet. in ver-
 bo. excoꝻmuni-
 catio. c. 71.

gada. Pero q̄ lo pue-
 den tener y tengan
 dentro en los circuy-
 tos donde moraren
 para si mismos.

¶ Ley. XVI. Que las aljamas de
los Indios y Moros no tengã
juexes apartados.

¶ Idem.

LAs aljamas de
 los Indios y
 Moros de nuestros
 reynos y señorios no
 puedan auer ni ay an-
 de aqui adelante jue-

zes: Indios^a: ni Moros entre si
 para que les libren sus pleytos:
 assi ciuiles como criminales que
 acaezcan entre Indios y Indias
 y Moros y Moras. Y reuocamos
 les qualquier poderio q̄ de nos
 y de los reyes nuestros anteces-
 sores tienen en la dicha razon
 por preuilegios. O en otra ma-
 nera: y damos lo por ninguno.
 Y mandamos que seã librados
 de aqui adelante los tales pley-
 tos: assi ciuiles como criminales
 de entre los Indios y Indias: y
 Moros y Moras por los alcaldes
 delas ciudades: y villas y lugares
 do morarẽ. Pero es nuestra mer-
 ced que los tales alcaldes guar-
 dẽ el tallibramiento de los pley-

tos ciuiles: y las tales costũbres y
 ordenamientos que falta agora
 guardarõ a los Indios y Moros:
 tanto que parezcan autenticas
 y aprouadas por ellos.

¶ Ley. XVII. Que los Indios y Moros no puedan
poner imposiciones ni hazer repartimientos
sin licencia del rey.

¶ Idem.

Ningun aljama ni commu-
 nidad: o Indios: o Indias
 Moros o Moras no sean ofados
 de echar ni echen pechos ni tri-
 butos^b algunos: ni pongã im-
 posiciones en cosa alguna que sea
 sin nuestra licencia y mandado
 E si alguna regla es dada a los di-
 chos Indios y Moros: o en algu-
 nas imposiciones han seydo: o
 fueren puestas en la dicha razõ:
 assi en general como en perso-
 nas singulares: o en viandas: o
 en mercaduras o en otra mane-
 ra qualquier assi por juez: co-
 mo por qualquier dellos: en ca-
 so que tengan preuilegios o car-
 ta o cartas de los reyes passados
 nuestros antecessores o de nos
 para lo poder hazer. Y de aqui
 adelante no sean tenidos de
 pagar ni paguen las tales im-
 posiciones ni alguna dellas.
 Ca nos de nuestro poderio re-
 al reuocamos qualesquier pre-
 uilegios que en la dicha ra-

zon

¶ Lex. XVIII.
¶ Ni se bañen
 en baño. Con-
 cord. l. 8. tit.
 24. part. 7. &
 hoc ad noui-
 ter eouersos
 in regno Gra-
 natae inter
 eos se extēdit
 hodie per p-
 hibitionem
 eis factã a no-
 stro Principe
 catholicophi-
 lippo secūdo
 huius nominis
 Rege Hispani-
 aē, quæ phi-
 bet eos ad bal-
 nea accedere
 vt relatū fuit
 mihi.
¶ Lex. XIX.
¶ Uerget alguna
 christiana. no
 ta q̄ accessus
 ad loca & di-
 stricta Iudæo-
 rum est mulie-
 ribus cõingatis
 & meretrici-
 bus Chri-
 stianis phibitus
 non ergo no-
 mine isto ma-
 sculi venient
 cum turpissi-
 mū sit sub for-
 mino com-
 phēdi. & ma-
 teria sit pœ-
 nalis in q̄ nõ
 est eadē ratio
 prohibitio-
 nis, cū in ac-
 cessu foemi-
 narū propter
 eorū fragilita-
 tē plura mala
 euenire pos-
 sent, vt vnus-
 quisq; cogita-
 re poterit, nē
 p̄ inductio-

zõ seã dados de quã-
 to atañe a esto que di-
 cho es. Y mādamos a
 los dichos Indios y Lu-
 dias y Moros y Mo-
 ras q̄ no vñen dellos:
 fopena d̄ los cuerpos
 y de quãto hã. Y esso
 mesmo mādamos a
 los dichos Indios y
 Indias y moros y mo-
 ras q̄ no peche ni pa-
 guẽ ē las tales dichas
 derramas que asiles
 fueren echadas segū
 dicho es sin nra licē-
 cia y mādado expref-
 samēte dado pa ello.

¶ Ley. XVIIII. Que los Indios
y Moros no visitẽ a los Chri-
stianos en sus enfermedades
ni les den melexinas.

¶ Idem.

Trosi ningun
 Indio ni India
 ni Moro ni Mora no
 seã ofados de visitar
 Chrianos o Christia-
 nas en sus enferme-
 dades: ni darles mele-
 zinas: ni xaropes: ni
 se bañen en baño^a en
 vno cõ los dichos Lu-
 dias y moros. Y los di-
 chos Christianos: ni

Moros: ni Indios: ni
 las dichas Indias y
 Moras cõ las Chria-
 nas: ni les embiẽ pre-
 sentes de fojal dres y
 especias ni de pã cozido ni de vi-
 no: ni de aues muertas: ni otras
 carnes muertas ni d̄ otras cosas
 muertas que sean de comer. Y
 qualquier q̄ cõtra esto fuere y lo
 cõtrario hiziere: Indio o India:
 o Moro o Mora: q̄ peche por ca-
 da vegada treziẽtos marauedis.

¶ Ley. XIX. Que las Christianas no entven en el
cercõ donde los Moros y Indios moraren.

¶ Idem.

Ninguna ni alguna Chri-
 stiana^b casada o amigada
 o soltera: o muger publica no
 sea ofada entrar en el dicho cir-
 cuyto donde los dichos Indios
 y Moros y Moras moraren: de
 noche ni de dia. E qualquiera
 muger Christiana que dentro
 entrare si fuere casada que pe-
 che por cada vegada que en el
 dicho circuyto entrare ciẽt ma-
 rauedis. E si soltera o amigada:
 que pierda la ropa que lleuare
 vestida. E si fuere muger pu-
 blica, que le den cient açotes
 por la villa: y sea echada de la
 ciudad, o villa, o lugar donde
 viuieren.

Tom. iij.

E 3

Lez

nes ad eorū
 sectã, vel alia
 circa honesta-
 tē, occasioes
 peccandi om-
 nino sunt au-
 ferendæ.

¶ Lex. XX.
¶ Soldada ni a jornal. Fortè propter astitutam cõuerfatione quæ ex opere diurno ex mora apud infideles possit euentre, i potu & cibo, & alia quæ ministrati solent à dominis suis operarijs. arg. l. 6. supra ibi, conuersion con el, sed ista. l. est intelligenda in familiaribus qui habitant simul cum iudeis, & in quibus exerceri potest dominium, secus in alijs qui seruiunt diurnum officiu, & supra mercedè recedunt ad vesperam in proprias habitationes & seorsum à domibus iudeorum, d. l. 6. ibi, de tener Christiano ni Christiana in sua casa.

¶ Lex. XXI.
¶ Por gualardon. Pena ergo pecuniaria pro tertia parte, que applicatur acculatori dat ei in premiũ, & vtroque foro scilicet fori & poli lucrari

¶ Ley. XX. Que los Indios y Moros no tomen a soldada ni a jornal. **¶** Idem.

¶ Os Indios y Judias y Moros de los nros reynos y señorios no tomen a soldada ni a jornal: ni e otra manera alguna Christianos algunos: ni Christianas: ni labren sus heredades ni viñas: ni casas ni otros edificios algunos. Y qualquier q lo contrario hiziere: q por la primera vegada q le de cieta açotes. E por la segunda vegada q pague mil maravedis y q le de otros cient açotes. Y por la tercera vegada que pierda todos sus bienes y le de otros cient açotes.

¶ Ley. XXI. Que qualquier persona pueda acusar las penas susodichas. **¶** Idem.

¶ Etodas estas sobredichas penas sea accusador qualquier persona de la

ciudad: villa o lugar do acaesciere y de su tierra: o otra qualquier persona de la ciudad: o estranjera: y que el tal accusador aya por gualardon la tertia parte de los maravedis de las penas susodichas para si: y las otras dos tercias partes sean para la nuestra camara. Pero es nuestra merced que ningunos ni algunos por si mesmos no prendan: ni entreguen ningun Iudio ni Iudia: ni Moro ni Mora fasta tanto que sean llamados a juyzio d oydos y vencidos por derecho.

¶ Ley. XXII. Que los Indios y Moros que se fueren del reyno sean presos y captiuos de los que los tomaren. **¶** Idem.

¶ Os Indios y Judias: y Moros de los nros reynos y señorios q se fueren fuera dellos y fueren tomados en el camino: o en otro

possunt sine metu obligatiõis ad relictuendã, vt supra amplius q. semel. probauit cõtra opinionẽ aliquorũ. & sic Deus in veteri lege posuit poenam quadrupli & huiusmodi percutiam. ex. 22. in pñci. & in vniuersum oes leges id. statuunt vbiq. **¶** Por si mesmos no prendan. Representa in persona seu rebus prohibita sunt. l. 7. tit. 12. libr. 5. ord. supra. & l. 12. eo. tit. & l. 19. tit. 14. lib. 2. ord. supra. **¶** Llamados a juyzio. ca. 1. de causa possess. & ppriet. cum inter. de excep. l. 39. infra eodem. **¶** Lex. XXII. **¶** Fueren tomados en el camino. Cũ ergo sint in via & actu fugiendi, cõper eos iã non sset quominus delictu pficiatur, & si perfectum nõ fuerit sunt puniendi. hic habes text. optimum. Adde. l. 39. infra eodem. **¶** Lex.

¶ Lex. XXIII.
¶ En fauor de vsuras. Quia cũ in ducat tale privilegium peccatũ mortale sit; contra omne ius nõ debet valere.

¶ Lex. XXV.
¶ No. pudiese ser. encarcelado. Hoc privilegium non est infidelium sed fidelium qui dicuntur nobiles, vulgo hijos dalgos. l. 4. tit. 2. l. 4. ord. in. supra & foeminarum honestarum, que p causa nõ descãdete ex crimine incarcerationi nõ possunt secundũ Regiã legem Tauri.

¶ Lex. XXVI.
¶ Señales. Ad idẽ. l. 8. & l. 9 & l. 27. infra eod. tit. 3.

¶ Vestra merced y voluntad es de recebir y recibimos so nuestra proteccion y defension y amparo a los Iudios & nuestros reynos los quales mã damos que sean defendidos de todas contumelias y injurias: y q les sea guardado su derecho contra los deudores y les sea ad

lugar qualquier que pierdan por esse mismo fecho todos los bienes q lleuaren y sean para aquel o aquellos q los tomaren: y ellos seã nuestros captiuos para siempre.

¶ Ley. XXIII. Que los Indios no paguen en los salarios de los corregidores ni justicias. **¶** Idem. En Alcala.

¶ Ves que los Iudios son apartados en tributos y pechos y cõtribuciones de los Christianos: mã damos q no seã tenidos de pagar con ellos en los salarios de los alcaldes y juezes.

¶ Ley. XXIII. Que el Rey rescibe so su amparo proteccion y defension a los Iudios. **¶** El Rey don Alfonso en Leon. de peticion.

¶ Vestra merced y voluntad es de recebir y recibimos so nuestra proteccion y defension y amparo a los Iudios & nuestros reynos los quales mã damos que sean defendidos de todas contumelias y injurias: y q les sea guardado su derecho contra los deudores y les sea ad

ministrada justicia sin dilacion maliciosa y sin figura de juyzio. E confirmamos sus preuilegios salvo aquellos que son otorgados en fauor de vsuras y cõtra las otras cosas de suso contenidas en este libro.

¶ Ley. XXV. Reuocanse las leyes que los Indios no pueden ser encarcelados o presos. **¶** El Rey y Reyna, en Madrigal. año de mil eccc. lxxvj.

¶ Omo quier q el rey don Alõso nro progenitor ordeno q Iudio no pudiese ser encarcelado por deuda ni por causa de alguna obligacion q fiziesse salvo por nros pechos y derechos reales: nõ se yendo la dicha ley ser cõtra rrazõ y derecho: reuocamos y mã damos que no aya fuerça de ley ni sea guardada y que en esta parte se guarden las leyes de derecho comun.

¶ Ley. XXVI. Que los Indios ni Moros no tengan nombres de Christianos. **¶** El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ Mandamos que los Iudios ni Moros no tengan nombres de Christianos, y ni los Christianos sean llamados por nombres de Moros: so pena de la nuestra merced. Y mandamos otrosi que trayan señales: ta-

- ¶ Lex. XXXII.*
a Oro y plata.
Adde. l. primã. titul. primo. lib. quarto. supra. pagin. 129.
b Año bermejo. Adde. l. 26. supra.
¶ Lex. XXXIII.
c Officiales.
Adde. l. secunda. titul. 25. part. 7.
¶ Lex. XXXIX.

Establescemos que las dichas leyes de suso çõ tenidas sean guardadas y demas mandamos que los Iudios y Moros no puedan traer seda en las fillas estribos espuelas espadas y cintas y cintos: oro y plata^a. Ni puedan otrofi en sus ropas traer paños de seda ni de grana de dentro ni de fuera. E mãdamos otrofi q trayã cõtinuamente la dicha señal de paño bermejo^b en el hombro derecho segun que en las leyes antes desta se contiene: y asy mismo mandamos que los Moros trayan capuz, o capellar verde sobre sus ropas y vestidos: o alomenos luneta. Y las Moras trayan otrofi luneta azul en las vestiduras de encima: tã ancha como quatro dedos en lugar patẽ

te q se demuestre: y si qualquier delos dichos Iudios y Moros: o Iudias: o Moras lo contrario fizieren q por esse mesmo fecho pierdã las vestiduras de encima y puedã gelas quitar qualquier sin pena: asy mesmo le pueda tomar los dichos arreos de oro y de plata: tãto que sin ninguna tardãça aql q tomare las dichas vestiduras y arreos las traya delante del juez del lugar donde esto acaesciere: y la meytad dellas sean adjudicadas al que las tomare y la otra meytad al juez que lo sentenciare y juzgare. Pero que si aquel q tomare las dichas vestiduras y jaezes: no las truxere delante del juez sin alguna dilacion: que incurra en pena de robador: y las dichas vestiduras: y jaez: sean adjudicadas al dicho juez.

¶ Ley. XXXVIII. Que los concejos y oficiales defiendan a los Iudios que no resciban daños.

Mandamos que los concejos y sus oficiales^c de las ciudades y villas y lugares sean tenidos de defender y defiendan a los Iudios que no resciban daños algunos delos Chrianos.

¶ Ley. XXXIX. Que los Iudios no arrienden las rentas del Rey.

¶ El Rey don Iuan. II. en sus tutorès. ¶ El Rey don Enrique. I. en Burgos. año de mil. cccc. vj.

Elrey

- a De arrear.*
Adde. l. 30. in fra. vbi Christianus conducens redditus regios. p. minori est preteredus Iudeo.

EL rey don Iuã segundo: año de mil y quatrocientos y ocho estãdo sotto tutela y consejo de la Reyna doña Cathalina su madre: y del infante don Fernando su tio por su prematuca estatuto y ordeno que ningun Iudio de qualquier estado q fuese: no fuesse osado de arrendar^a las rentas: y pechos y derechos a nos pertenesciẽtes: quier fuesen alcaualas: pedidos y monedas tercias: ni portazgos ni otras rentas algunas: ni seã fieles: ni cogedores: ni recaudadores ni receptores dellas: ni sean fiadores de las dichas rentas por ninguna: ni alguna persona publica ni ocultamente no arrienden los diezmos ni otros derechos de la yglesia: ni de otros señores algunos: ni sean cogedores ni recaudadores de los tales derechos y rentas: y si las arrendarẽ: cogieren y recaudaren: o en ellas hablaren, o trataren: o fueren fiadores si les fuere prouado: paguen de pena tãta quantia quanto valio la renta: y si sus bienes tanto no valieren: pierda sus bienes y denle cincuenta açotes publicamẽte: y la prue

ua contra el tal Iudio se haga çõ dos Iudios: o con vn Christiano y vn Iudio, o con dos Christianos: o por confesion del Iudio y mandamos otrofi que si algun Christiano diere parte en la renta a algun Iudio: o le diere poder para la recaudar: o si el Christiano fuere en consejo, o en dicho o en hecho que el Iudio contra lo susodicho hiziere: o arrendare, o recaudare: o se entremetiere en las dichas rentas que el tal Christiano: pague otra tanta quantia como fuere la renta. E si no tuuiere de que pagar pierda sus bienes y firua por vn año en algun castillo de frontera. Y de las penas sobredichas ayala tertia parte qualquer del lugar que lo acusare: y la otra tertia parte para la justicia q lo executare: y la otra tertia parte para la nuestra camara.

¶ Ley. XXX. Que las rentas del Rey se arrienden a los Christianos por menos que a los Iudios.

¶ Idem.

Rdenamos q quando las nras rentas se ouieren de arrendar sean arrendadas a los Christianos. E si las quisierẽ tãto por tanto y aũ de menos que a los Iudios.

Tom. iij.

E 5

¶ Ley.

Lex. XXXI.
De quien las compraron. qz loco aliorum subintrat, & no debet esse melioris conditionis, cum occupet eas hereditas, imo inferioris, adde que dixi in. K. gl. i. pag. 99. lib. 3. ord.
Lex. XXXII.
Testimonio de dos Christianos. Et merito cum in ore duorum vel trium stet omniverbum. cum esset. de testam. adde que dixi in l. 7. supra. eo. tex. in Clem. Cum Iudaei de testibus. Iudaeus aduersus Christianum, non est testis idoneus: ob id nec in totum iuramentum, nec in probationis supplementum eidem aduersus Christianum est deferendum. A lex. in. l. admonendi. ff. de verbo. oblig. cu alijscaitis ab Hippoly. in singul. 41. l. iudaeus non potest esse testis & est memorabilis limitatio ad iura q

Lex. XXXI. Que los Indios peche por las heredades q compraren de los Christianos.
 El Rey don Enrique. I. I. en Toro era de mil. cccc. lx.

M Andamos q si los judios: o mo ros cõprarẽ o ouierẽ cõpradas ñ los Chria nos heredañs algũas q peche y paguẽ por ellas en los pechos q pagauan aquellos de quien las cõparona.

Lex. XXXII. Que testimonio de dos Christianos vala contra Iudio.

El Rey don Iuan. II. en Burgos era de mil. cccc. xvij.

Omo quier q el rey don Enrique segundo en Toro era de mil y q̄trocientos y nueue. Ordeno que no valiesse cõtra los Iudios testimonio de Christiano que fuesse presentado contra ellos en juyzio: ni en otra manera sin testimonio de Iudio: en razõ de las deudas que los Christianos les ñ uen. Pero que en todas otras cosas ciuiles que valiesse los chri

stianos por testigos: tanto que fuesse de buena fama. Mandamos que testimonio de dos Christianos de buena fama vala contra Iudio. E asy mismo la fe y testimonio de escriuano publico vala contra Iudio: aun que no aya Iudio testigo.

Lex. XXXIII. Reuocase el preuilegio q tenia los Iudios de ser creydos por sus juramẽtos sobre las prendas.

El Rey don Enrique. I. I. en Toro.

Rdenamos q los preuilegios q los Iudios auia: en q se contenia q jurado el Iudio q tenia a empeños qualquier cosa aun q no dixesse ni nõbrasse quiẽ ge la empeño q el dueño de la cosa fuesse tenido ñ le dar q̄to el Iudio jurasse q la tenia epeñada. Mandamos q no valã: y nos las reuocamos: y es nra merced y mandamos q el Iudio sea creydo por su jura

permittit iuramentu par tis in supplementum probationis. vt cap. fin. de iure iuran. cum similibus. tenet etiã Curti. in. l. admonendi. col. 6. ff. de iur. iur. Marc. Antonius Natta in consil. 394. n. 22. libr. 2.

Lex. XXXIII. Creydo por su jura. Nota casum in quo per partium iuramentum fit probatio. fallit in iuramento quod datur parti in supplementum probationis, nam non habet locum in Iudaeo aduersus Christianum. v. dicitur in l. 32. supra proxima. in casu tamẽ huius legis datur auctorẽ in specie huius legis standum est eius iuramento. Plures alios casus in quibus statur iuramento alicui. ponit Marc. Antonius in tract. de viribus & virtutibus iuramenti. numer. 72. vers. quiquagesimo tertio. Bartholomae. Cassan. in con

in consuetud. Burg. rub. i. §. 5. nu. 175. l. i. vbi dicitur in verb. iure. tit. 5. lib. 3. ord. supra. alius casus in. l. 2. ibi. dicitur el iudgador dar la jura. tit. 11. part. 3. c. statutum. §. 1. de resc. libr. 6. vbi latẽ dicitur in lectione ordinaria Vespereorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmantica: isto Anno: 1367. Vtrum autem Iudaeus possit accusare Christianum de periurio? in quo Bart. de Capua singul. 81. respondetã posse. Ratio est, quia non debet fidei in sinuare, quã non habet argu. l. r. C. de heret. dubiũ tamẽ videtur istud dictum eũ periuriũ fit crimen aduersus diuinã maiestatem & grauissimum in damnationis reipublice Christianae cũ sit aduersus comũ nem patrem & Deũ nostrũ, nec Christianus conuictus de periurio debet ex suo dolo commo dum reportare, imo cum grauius peccet a quocũque detegat erit seuerissime puniendus po nis a iure statutis & a Regibus Catholicis nostris. & domino nostro Philippo secundo huius nominis per suas pragmatias. de poenis periurantis ponit in. l. i. verb. positiones. tit. 4. colum. 918. lib. 3. ordinam. supra.

in consuetud. Burg. rub. i. §. 5. nu. 175. l. i. vbi dicitur in verb. iure. tit. 5. lib. 3. ord. supra. alius casus in. l. 2. ibi. dicitur el iudgador dar la jura. tit. 11. part. 3. c. statutum. §. 1. de resc. libr. 6. vbi latẽ dicitur in lectione ordinaria Vespereorum Sexti, quam diuino auxilio obtineo Salmantica: isto Anno: 1367. Vtrum autem Iudaeus possit accusare Christianum de periurio? in quo Bart. de Capua singul. 81. respondetã posse. Ratio est, quia non debet fidei in sinuare, quã non habet argu. l. r. C. de heret. dubiũ tamẽ videtur istud dictum eũ periuriũ fit crimen aduersus diuinã maiestatem & grauissimum in damnationis reipublice Christianae cũ sit aduersus comũ nem patrem & Deũ nostrũ, nec Christianus conuictus de periurio debet ex suo dolo commo dum reportare, imo cum grauius peccet a quocũque detegat erit seuerissime puniendus po nis a iure statutis & a Regibus Catholicis nostris. & domino nostro Philippo secundo huius nominis per suas pragmatias. de poenis periurantis ponit in. l. i. verb. positiones. tit. 4. colum. 918. lib. 3. ordinam. supra.

dando actor de quie tomo y ouo la cosa q asy tenia empeñada y que paffe por derecho lo que en esta razon se deua hazer.

Lex. XXXIII. Que los Indios quiren de su talmud las maldiciones y oraciones que dexan contra las Iglesias y Christianos.

El Rey don Iuan. II. en Valladolid año de mil. cccc. y. lxxvij.

P Or quãto nos fizieron entẽder que los Iudios en sus libros y otras escripturas de su talmud les mãda su ley que digan cada dia la oracion de los herejes que se dize en pie en que maldizen las yglesias y los Chrianos a los clerigos y a los finados. Defendemos firmemente que no las digan de aqui adelante: ni las

tengan escriptas en sus libros: ni en otras escripturas algũas: y los que las tienen escriptas las rõpã tire y chancillẽ en manera q no se puedã leer. Y en otra manera qualquier que las dixere: o a ellas respondiere que le den ciẽta açotes publicamente. E si le fuere hallado escripto en su breuiario o libro: que pechen de pena a nos tres mil marauedis. E si no ouiere de que los pechar que le देंcient açotes. Y de mas sepan que cruelmẽte procederemos contra ellos como blasfeman de la santa fe catholica ñ los Christianos.

Lex. XXXIII.
 En que maldize las yglesias y los Christianos. Iniquũ valde & inhumanum est maledicere ecclesias Dei in quibus nomen Dei laudatur, & in Christi fidelibus, & sacerdotibus, & valde impium defunctis est maledicere, cum sit blasfemia, vt habet in hac lege, merito que sunt arcẽ diabolus isto delicto, praesertim cum sint in terris Christianorum, qui bus benefico re tenetur. cum in officijs. de testib. & nobiscum cõuerfantur pacifice. idẽ possumus dicere cũ Psal. ca. 27. qui loquuntur pacem cũ proximo suo: mala autẽ in cordibus eorum. Da illis secundum opera eorum: & secundum nequitia aduersionũ ipsorum. Secũdũ opera manuum eorum tribue illis, redde retributio nem eorum ipsis. Quonia non intellexerunt opera Domini, & in opera manuũ eius destrues illos & non edificabiseos. dicebant forte Psal. m. 108. incipien. Deus laudem meam. vtrum autẽ liceat aliquem maledicere: videtur q non. Apostol. ad Rom. 7. benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro eorum calum.

tengan escriptas en sus libros: ni en otras escripturas algũas: y los que las tienen escriptas las rõpã tire y chancillẽ en manera q no se puedã leer. Y en otra manera qualquier que las dixere: o a ellas respondiere que le den ciẽta açotes publicamente. E si le fuere hallado escripto en su breuiario o libro: que pechen de pena a nos tres mil marauedis. E si no ouiere de que los pechar que le देंcient açotes. Y de mas sepan que cruelmẽte procederemos contra ellos como blasfeman de la santa fe catholica ñ los Christianos.

& non edificabiseos. dicebant forte Psal. m. 108. incipien. Deus laudem meam. vtrum autẽ liceat aliquem maledicere: videtur q non. Apostol. ad Rom. 7. benedicite, & nolite maledicere. & Luc. 6. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro eorum calum.

calumniantibus vos. ergo non licet aliquem maledicere. c. certum est. 24. quæst. 3. secundo omnes tenentur Deum benedicere, iuxta illud Daniel. 3. Benedicite filij hominum Domino. Sed nõ potest ex eodem ore procedere benedictio Dei & maledictio, hominis, vt probat Iob. 3. ergo nulli erit licitũ aliquem maledicere. Tercio ratio sua datur, qui aliquem maledicit, videtur optare eius malum & ei referre & increpare vel malũ culpã, seu poenã: quia maledictio videtur esse in crepatio que dam. Quæquidem animi affectio cum charitate pugnat. Sed nõ licet considerare malum alterius, quinimo ore oportet, p omnibus, vt à malo eximatur. Quin verò neq; diabolo ipse malitia obstinatissimus licitum apparet vt maledicatur, quippe cum in eccle

¶ El Rey don Iuan, I. en Soria.

Rdenamos y mādamos que ningũ Iudio de nros reynos sea ofado: as si rabis como viejos y adelantados ni otras personas algũas de los q̄ agora son: o seran de aqui adelante de se entremeter ni entremetan a juzgar ningun ni algun pleyto que sea criminal: as si como muerte de hõbre: y perdimiento de miembro o destierro. Pero que pueda librar todos los pleytos ciuiles q̄ acaescieren entre e-

siasti. ca. 20. legamus, Cum maledicit impius diabolus, maledicit ipse animam suam. ergo multo minus licet maledicere hominem. Deniq; 4. probatur, si quẽpiam maledicere licet, hoc est, quia malus est, tamen cum aliena corda nobis non pateant, hac ratione non apparent licita maledictio, vn de super illud numerorum. 23. quomodo maledicam cui non maledixit Dominus: ait gloss. non potest esse iusta maledicendi causa, vbi peccan-

¶ Ley. XXXV. Que los Iudexes de los Iudios: no puedan librar pleyto alguno de crimen.

tis ignoratur affectus, ergo &c. ¶ In oppositum patet illud Exod. 27. maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, cui concinit, quod Elias maledixit pueris sibi illudentibus. vt patet. 4. regum. cap. 2. ergo in contrarium. Breuiter pro dissolutione huius materiæ sit conclusio prima, imperare vt alij malum fiat, vel optare aut imprecare ri malũ quatenus malum illi est, nõ pe quasi illud pposito suo intendens peccatum est suo genere mortale. Ratio, quia malum alteri, vel exhibere, vel optari charitati aperte repugnat. Sãc. Tho. 2. 2. q. 76. arti. 1. Dominicus. Sotus lib. 6. de iust. & iur. q. 12. arti. 1. vbi vide. Ioã. Mõtholoni. in prõptuario iuris diuini & humani. verbo maledicere. in. 2. parte. folio. 39. colũ. 3. in gl. nec maledicunt pro maledicto. Caietan. in sum. verbo. maledictio. vid. Sotum vbi supra ponentem in hoc alias conclusiones, quæ ex mente Sancti Thomæ & Caietan. in locis præcitatis defumuntur. Iudæus blasphemans punitur. l. 3. vbi Montalu. titu. 2. lib. 4. for. legum.

llos segun su ley con vno de los alcaldes de las ciudades y villas y lugares cada vno en su jurisdicõ qual escogieren los Iudios. Y por quanto los dichos Iudios son nros nuestra merced es q̄ las appellaciones de los pleytos criminales: as si dlos señorios como de otros lugares qualesquier venga ala nra corte, y esto se entienda en aq̄ llos pleytos criminales q̄ acostumbraron librar los Iudios. E si alguna cosa juzgarẽ a fuera de lo que dicho es que no vala su juyzio. Y mādamos que ningun alcalde

¶ Lex. XXXV. Que los Iudexes de los Iudios: no puedan librar pleyto alguno de crimen.

¶ Lex. XXXV. Que los Iudexes de los Iudios: no puedan librar pleyto alguno de crimen.

¶ Lex. XXXV. Que los Iudexes de los Iudios: no puedan librar pleyto alguno de crimen.

post leges cõnubiales fol. 342. columna secunda. in gloss. 8. numero. 150. versicu. & valent gesta à seruo. & exceptio nullitatis. proueniens ex defectu iurisdictionis semper opponi potest, vt dixi in. l. 2. titulo. 15. libro tertio. ordinam. supra. in prima parte column. 1276. versicu. limitatur secundo, nisi talis nullitas proueniret. Omnino vi. quæ dixi in. l. penul. infra hoc titul.

¶ Lex. XXXVI.

¶ Lex. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan con los Christianos.

ni juez lo execute ni cumpla. So pena de seys mil maravedis cada vno y si alguna ley: o ordenança fue re en contrario de lo susodicho: mandamos que no vala: ni alguno vse por ella: y por no la vsar que no incurra en pena alguna.

¶ El Rey y Rçyna. en Madrigal. año de mil cccc. lxxvj.

YNos entendiendo la dicha ley ser justa mandamos que sea guardada: y ordenamos que los juezes de los Iudios: y Moros puedan conoser solamente en las causas ciuiles en los lugares donde lo han de vso y costumbre y no en otra manera. E otro si que el Iudio y Moro pueda en las causas ciuiles traer al Iudio o Moro ante juez Christiano si quisiere: y que por esto no incurra en pena algu-

na. E otro si mandamos que en los casos en que el juez: Iudio: o Moro conofce entre Iudios y moros: que libremente puedan appellar para la nuestra audiencia y chancilleria, y cassamos y reuocamos todos los preuilegios y cartas que contra lo susodicho: fueron o son dadas y otorgadas por los reyes nuestros predecesores: y todos los otros preuilegios que les fueron y son otorgados en que se contiene que los juezes Christianos no conozcan de los pleytos de los Iudios.

¶ Ley. XXXVI. Que los Iudios no coman ni beuan con los Christianos.

¶ El Rey don Iuan. I. en Valladolid. El primer año que reyno.

Ningun ni algun Iudio: ni Iudia: ni Moros: ni Moras: as si en sus casas como fuera dellas no comã ni beuan entre Christianos: ni los Christianos: ni Christianas entre Iudios y Iudias: y Moros y Moras.

faciãt in me, si seruieris dijs eorum, quod tibi certe erit in scan dalũ. & Deuteronom. 7. Iudæus vel Sarracenus in ter Christianos non comedat, vel bibat, aut eorum sit compater, aut ad Christianorum vadat honores, nuptias, vel sepulturas contrarium faciens est poena duorum millium quadratorum puniendus. vt in. l. 4. ordinamenti Regis Ioann. 2. Anni. 1412. in Curijs Pincianis. Bonifaci. in peregr. verbo. Iudæus. questione quarta. verb. inuitentur.

¶ Ley.

Lex. XXXVII.
 a *Que no trayan capirotes.* Vtin habitu discernantur & eo nō scā f inter Christianos. arg. cap. si iudex. de sententia excom. libr. 6. idco que signa portare debent, vt habetur in l. 38. asimismo in fra eodem. & meretrices debent afferre signum, vt ab honestis distinguatur, qđ signum aliqd Iudæi afferre debeant est. l. r. titul. 24. part. 7. & l. 2. ordin. Tauri Regis Hētri. el primero era de. 1409. adde peregrinamā Bonifacio editam verbo Iudæus. quæ stione. 4. in verb. signum fol. 258. col. 3. vbi plura videbis. c. non nullis. de Iudæ. sing. secū dum Aluifi. sing. 191. qđ Iudæi tenentur portare signū, vt discernatur a Christianis.
Lex. XXXVIII.
 b *Sobre las ropas encima.* Publice & non secretē debet

Lex. XXXVII. Que los Iudios traygan capirotes con cornetas, y no con chias largas.
 ¶ Idem.

Ningunos ni algunos Iudios de nuestros reynos y señorios de oy en diez dias en adelante que no trayan capirotes: ni chias largas: saluo con chias cortas de fasta vn palmo hechas a manera de embudos y de cuerno en derredor fasta la punta.

Lex. XXXVIII. Que los Iudios trayan tabardos.
 ¶ Idem.

Si mismo q trayan sobre las ropas encima tabardos con coletas y que no traygan mantones: y que traygan sus señales bermejas acostumbradas que agora traen: so pena d perder todas las ropas q truxerē vestidas
Lex. XXXIX. Que los señores de los lugares no acōjā a los Iudios ni Moros que les fueren de otra parte.
 ¶ Idem.

Ningun señor cauallero ni escudero no sean ofados de acoger en su villa: o lugar a Iudio ni a Iudia ni Moro ni Mora de los que se fueren de vn lugar a otra parte en que moraren y esten de morada. E si alguno, o algunos han acogido algūo: o algunos Iudios: o Iudias: o Moros: o Moras de esta villa de Valladolid: o de otra ciudad: villa o lugar: que los embien a donde antes eran moradores con todo lo que lleuaren. E si algunos los acogieren: o rescibieren en sus lugares y no los embiarē como dicho es: que por la primeravegada cayan en pena de cincuenta mil maravedis: y por la segunda que caya en pena de cient mil maravedis y por la tercera vegada: que pierda el lu-

insignia seu signa portare vt sint alijs noti, vt dictū est in l. 37. sit prā. eo. titul. sic etiam qui cedunt bonis propter assalienu debent afferre torquem ferream ad colulum publicē. vt est pragmatica regū catholicorū. 79. Don fernādo y doña isabel. libi. aya de traer y traya al cuello vna argolla de yerro tan gorda como el dedo cōtinua y abieramente sobre el collar del jubon sin cobertura alguna sobre ella. de materia celsionis bonorum est addenda ibi pragm. 80. & l. 5. tit. 13. lib. 5. ordinam.
Lex. XXXIX.
 c *Que se fuerē de vn lugar a otro.* Nota hanc legem pro dominis oppidorum, ne ex fuga vassallorum defraudetur suis iuribus, nec infideles ex recurfu ad alia loca tueatur forsan in delictis alibi commissis. Spec enim impunitatis,

nitatis, seu in odium dominorum, & fortē ex collisione inter dominum alterius loci se conferunt ad loca sua. Iudæi enim dicuntur serui Panorm. post glo. in cap. consuluit. de Iudæ. quamuis non stricte & proprie sint serui. Pan. in capi. Sicut Iudæi. 2. not. de Iudæis. ergo tanquam solo quodammodo ascripti non possunt se conferre de loco ad locum alterius domini. Panor. & alij in cap. & si Iudæos. de Iudæ. Parisi. latē conf. 2. lib. 4. col. 1. ¶ *Lex. XXX.*

Que los Iudios ni Moros no sean cogedores. Nō enim oportet infidelem constitueri in officijs publicis præsertim Regis, Qui continent fidelitatis speciem & dignitatis & exemptionis priuilegium, qui cū careant fide cum Deo, regi minime obseruabunt. & cum sint infames portē dignitatis & exemptionis eis sunt clausæ: nec debent portare legem, Hebraice tōra in receptionibus & aduentu regū, cum vestibus lintheis, vt nostri facer dotes cruces afferunt. vt habetur in l. 41. quæ est vltima infra hoc titul. vide poenam sanctam contra Iudæum locantem redditus regis, vel alterius domini vel ecclesie. per Regem Henricum el. tercero in ordi. Segobiz. Anni. 1406. & l. 5. Vallisoleti Ioan. 2. Anni. 1412. quam refert Peregrin. verb. Iudæus. quæst. 5. verb. honores. vbi vide, non enim refero cum in Hispania opus non sit, quippe cum nobis em in fideles non habitent, expulsi enim fuerūt a Regibus Catholicis, vt dixi, in prima parte horum commentariorum ante quæstiones proœmiales. Sitamē Curiosi voluerint scire vltra alios materias, quæ forte contingere possunt exteris consulendo videant supra relata. Est omnino videndus admodum illustri Iacobus Septimacenus: episcopus ciuitatis in institut. catholicis. capit. 35. vbi multa memoriæ digna tradidit. ¶ Quærit etiam potest vtrum Iudæi sint de ouili Christi videtur, quod dicit iuxta illud Ioan. 10. habeo alias oues, quæ non sunt ex hoc ouili. Stephan. Bertrand. conf. 192. multa sunt. colum. fin. in 2. part. secundæ impresionis vbi ex hoc inferit quod princeps non potest sine iusta causa illos expellere de ciuitate, vt ibi plenius tradit, colum. penul. citando Ioan. Andr. & Oldrald. Quam sententiam per plura firmat Domi. conf. 96. pro huius dubij. colum. 4. versic. venio ad vltimum. Pa-

nor. in cap. quod sicut. de vot. Andr. Parisi. conf. 2. num. 15. lib. 4. ab Exea in cap. 1. num. 253. de consuet. referens Matth. Afflic. in consuet. Neapolit. lib. 1. rub. 26. eolum. 10. in. 8. nota. quod licet Iudæi & Sarraceni sint diuersæ sectæ Christianis, & inimici Christianorum, sunt sub protectione Regis, nec est licitū Christianis eos offendere vel depre-dari. adde. l. Christianis. C. de pagan. & prædict. nē-

El Rey don Alonso en Madrid de peticion.
 ¶ El Rey don Iuan I. I. en Valladolid. año de mil ccc. lxxxvij.
Mos Iudios ni Moros no sean cogedores: ni arrendado

pe Oldrald. Steph. & ab Exea. inferunt, quod Papa per illa verba. Pasce oues meas. tenetur eos defendere. verum Adrianus Imperator præcepit, ne cui Iudæo facultas introeundi Hierosolimam daretur, vt refert Platina in vita Alexandri primi. Augustus Rex Franciæ: etiam videret Iudæos in gētibus non esse ita obarratos habere, vt corū prædij ditati dimidiam ferē ciuitatem vendicarent, & reliquæ partis homines aut in custodia penes se seruarent, aut fortunis omnibus dissoluēdi debiti causa spoliatos, meridicis non dissimiles efficerent. domi præterea ex Christianis familiam continere, quorum quotidianis seruitijs rem suā agerent, & cum pignoris loco vestes, aut sacrosanctæ ecclesie vasa a creditoribus suscepissent eas in sordidos vsus ab ipsis conuerti: his Iudæorum iniquitatibus cognitis, Bernardum Anachoritam qui in saltu Vicenarum incolebat, hominem sanctitatis opinione clarum, Rex adiit, rogans quæ de Iudæis eius esset sententia. Cumque Bernardus optimi facti esse respo-ndisset, si debita omnia quibus Christiani erga Iudæos ascripti tenebatur remitteret, quinta omnium debitorum fisco, si vellet, attributa. Hac sancti viri responsione eius opinionem, alioquin ad Iudæos è regno pellēdos inclinantem, ita confirmauit, vt prædij possessionibusque suis Iudæos multari, edito illis termino, quo Iudæi omnes recederent à regno Francorum. Idque anno millesimo centesimo octuagesimo secūdo factum esse Guaguinus in eius vita testatur, adde Concili. Toletanum. 6. cap. 3. vbi de statutū reperitur. & Iudæi optimo iure expelli possunt ab aliquo regno, ne sua perfidia noceant catholicis obtentum est, multisque magnis rationibus, eam siquidem retributionem Iudæi solent impendere, quam mus in pera, serpens in gremio & ignis in sinu, suis consueuere hospitibus exhibere, vt verē Innocen. 3. Archiepiscop. Senonensis scripsit

Lex. 111.

¶ Etereje es todo aquel. Quæritur ergo, Quis dicatur hæreticus? Respon. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maxime vanæ gloriæ præcipatusq; sui gratia, falsas, ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur. capitul. hæreticus. 24. quæstione tertia. Florenti. tertia part. titu. 12. capitulo quinto. Syluestri. verbo. Hæresis. 1. & Gondiffal. à Villadiego hanc definitionem ceteris præstatio rem firmans contra hære. prauit. quæstione prima quibus est addenda. l. 1. titu. 26. par. 7. Vel sic. Hæreticus est in fidelis, qui sciens, vel sci re debens se Christi legem confessum fuisse, dissentit pertinaciter à fide, quam tenet Romana ecclesia, infidelis, ponitur loco generis,

¶ Pena. Concor. tot. l. 6. titu. 11. in fra isto libr. octauo.

strologos y se ha feguido a nos deseruicio y fueron occasiõ porque algũos errafen. Porende ordenamos y mandamos que qualquier que ð aqui adelante vsare de las dichas artes: o de qualquier dellas: que ayan las penas establescidas por las leyes de las partidas que fablan en esta razon. Y que el juez: o alcalde donde esto acaesciere pueda fazer pesquisa de su oficio: y si le fuere denunciado: o lo supiere y no fiziere la dicha pesquisa q pierda el officio. Y porque en este error fallamos que caen asis clerigos como religiosos: y beatos, y beatas como otros. Mandamos a los perlados que se informen de aquestos y los tales que los castiguen y procedan contra ellos a aque-

llas penas que los derechosponen.

¶ Ley. II. De los que van a los adenuinos y forteros que son herejes.

¶ El Rey don Enrique. III. de penis.

HEreje es todo aquel y deue fer por tal juzgado qualquier Christiano que va a los adenuinos y creer las adenuinãças. En esta mesma penatincurre y cae segun que en la ley ante desta.

¶ Ley. III. Los Christianos que no creen todos los articulos o alguno dellos son herejes.

El Rey don Alonso en Segouia año de mil cccc. lv.

HEreje es todo aquel que es Christiano baptizado, y no cree los Articulos de la sancta fe Catholica, o alguno dellos y denuesta a dios deste tal es la meytad de sus bienes para la camara del Rey.

nam omnis hæreticus in fidelis est, vt docet Thomas & Caietan. 2. 2. quæstione. 11. articulo primo Angel. verb. Infidelitas. in princ. Cætera nanque, quæ subijciuntur, ponunt loco differentiarum. Quinque enim videntur necessaria ad constituendum hæreticum. Primum est, vt quis legem Christi sit p fessus: qui enim baptizatus non est, nec hæretic⁹ est, nec ab ecclesia tanquã talis puniuntur, cum de his, quæ foris sunt, tm iudicet. Paul. primo ad Corinth. capitulo quinto. & capit. multi. 2. quæstio. prima. cap. Gaudemus. de diuort. Septimacens. de catholi. insti. capitulo trigessimoprimo. numero tertio. quem vi. numero quarto. ¶ Secundo. vt sciat, vel scire debeat eandem legem Christi

Christi professum fuisse. iuxta tex. in cap. contra Christianos. de hæret. libro sexto. & cap. firmisimè. eod. titu. Docet Sanct. Thom. 2. 2. quæstione. 30. articulo quinto. & 8. Quia Christianus dicitur ille, cui impressus est character, etiam si nolit, nec credat. ex tex. in capit. maiores. §. item queritur. de baptis. Caietan. 2. 2. quæstione. 11. articulo primo. Tertium est, quod dissentiat per intellectum motum à voluntate, secundum Sanct. Thom. 2. 2. quæstione. 11. articulo primo. & 2. Castr. in libro primo. de iusta hæreticorum punitione. capit. 1. columna quarta. Septimacens. de insti. catholicis. capit. 25. & cap. 30. nume. 3. cum iniuria ex affectu facientis procedat. l. illud. ff. de iniur. cap. illud relatum. 15. quæstione. prima. Septimacens. vbi supra cap. 31. numero quinto. cap. cogitatio. de poenitentia distin. 1. ¶ Quartum est, quod pertinaciter dissentiat. iuxta. capitul. dixit Apostolus. 24. quæstione tertia. quem refert diuus Thom. 2. 2. quæstione. 11. articulo secundo. ad tertium. Clementina prima. §. porro de summi. Trinit. Clementi. 1. §. sanè de vsur. extrauag. cum inter nonnullos. de verb. signi. inter extrauagantes Ioan. 22. Septimacens. vbi supra. capit. 31. numero septimo. l. 1. ibi. con animo pertinax. & ibi notauit pagin. 31. titu. primo. libro primo. ordinam. & quis hæresi pertinaciter hære dicatur. Dic vt ibi declarauit. Nauarr. in manua. cap. 11. num. 17. & in capitul. nouit. notab. 3. num. 41. de iudic. ¶ Ex quo requisito infero intellectum ad text. in capitulo primo. de hæret. dum probat dubium in fide hæreticum esse censendum. Intelligendum enim censo de illo, qui pleno iudicio dubitat, ita vt si interrogaretur de veritate, nesciret in quam partem se flecteret, nec esset paratus correctioni, quia hæreticus pertinax est. Si tamen quis ignorantia probabili, vel animi infirmitate dubitaret, non discedens à fide catholica, sed veritati cognite assentiri paratus, cum pertinacia careat, hæreticus non est censendus. Ioan. Andr. Henric. Card. Anchar. Panorum. & Ioan. de Anan. in dicto capitulo primo. Alexa. n. d. in capit. nec licuit. columna prima. nu. 4. distin. 17. Ioan. Lup. in allegat. hæresis. §. quinto. Carrer. de hæreti. num. 8. Gabriel in. 4. sententi. distin. 10. 3. quæstione secunda. Summa Rosell. verb. Hæreticus. versic. Quarto nunquid dubius. Sylu. verb. Hæresis. 1. quæstione. 3. dicit hanc opinionem communem Martini. Nauarr. in rep. capit. inter verba. 21. corollar. nume. 492. pagin. 140. 11. quæstione. 3. & in manuali confel. capitul. 11. num. 171. Castr. aduersus omnes herefes. ca. 10. libro primo. versic. vid. dixi. in rub. in tit. 1. libr. 1. ordinam. in. glo. ¶ Quintum requiritur est, vt dissentiat in his, quæ sunt fidei, non autem in alijs, vt in geometricis, vel alijs huiusmodi, quæ omnino

ad fidem pertinere non possunt. Diuus Thomas ita notat in. 2. 2. quæstione. 11. articulo secundo. versic. Respondeo dicendum. tex. ling. in capit. in quibus. 22. quæstione secunda. Alphonfus à Cast. aduersus omnes hæreses. capit. 1. 3. & 5. libro primo. & libro primo. de iusta hæreticorum punitione. cap. 1. columna quarta. Septimacens. de insti. catholicis. cap. 31. num. 3. & probatur ex. l. 1. titulo. 1. lib. 1. ordin. Aliam definitionem assignauit in. l. 1. verb. con animo pertinax. titu. 1. libro primo. ordinam. Vel aliter, vt per Arnaldum Alberti. in rub. de hæret. libr. 6. quæstione. 1. num. 19. Vel dic, Hæreticus est in fidelis, qui postquam verum baptismum suscepit, & fuit sufficienter in fide catholica instructus, pertinaciter errat contra id, quod scit ab ecclesia teneri, siue oppositum veritatis tenens. Alphonfus à Castr. libr. 1. de iusta hæret. puni. cap. 7. & iterum in lib. 1. aduersus omnes hæreses. cap. 9. & Jacob. Septimacens. de insti. catholicis. capitul. 31. vbi in numero primo, ponit plures alias definitiones. ¶ Hæresis autem multis modis contrahitur, nempe, cum deuiatur à fide Christi, & religione catholica, & mysticis Romanæ ecclesiæ abnegando, aut impugnando quequid in lege redemptionis, & in Symbolo Athanasii, & alijs modis, de quibus per Ludou. Carrer. in tracta. de hæretic. versic. Circa secundum. numero. 6. vbi latè, Arnaldus Alberti. in rep. rub. de hæreti. libr. 6. quæstione prima. Et sacramenta ecclesiæ. capit. ad abolendam. de hæret. l. 7. titulo quarto. parti. 1. gloss. in cap. firmisimè. de heret. ¶ Quæritur etiam potest, quo ordine sit procedendum in hoc crimine hæresis per inquisitores? Respond. vt habetur latè per Jacob. Septimacens. de insti. catholicis capitu. 43. ¶ Quæritur in super solet, Vtrum hæreticus occultus contrahat poenam excommunicationis Bullæ cœnæ Domini? Respondeo. Aut hæresis fuit de se se occulta, quia in mente reterta, aut fuit occulta de per accidens, quia verbis, aut factis fuit deducta exterius in aliquo loco solitario. In primo loco sententia excommunicationis non ligat. Nam quamuis hæresis per actum mentis contrahatur, eo quod in mente est veritas, ac subinde hæresis, tamen ecclesiæ nullum actum mentalem intendit excommunicare, non solum quia quantum est ex natura illius actus nequit in cognitionem ecclesiæ venire, verum quia esset laqueos humanis conscientijs obtendere. Ceterum Martini. Nauarr. in capitul. in ter verba. 11. quæstione tertia. numero. 492. & in manuali confel. rum capit. 11. numer. 17. post Caietan. in summa. verb. Hæresis. Domini. de Soto. in. 4. sen. dist. 22. quæstione. 2. articulo. 3. & est communis sententia Theologorum & Canonistarum, à qua nullus recedit præter Adrian. in. 4. sent. de confel. fol. paræ Tom. iij. F 2 im.

impresionis. 241. colum. prima. vt testatur Martin. Nauar. in princ. de poenitentia distinction. 5. num. 22. versic. Non obstat quod Adrianus. & dixi in l. prima. verbo. *con animo pertinax*. titulo primo. libro primo. ordin. pagin. 34. versic. Queritur tamen. vt. in haereticis. Singulariter Caieta. 2. 2. quaestio. 11. articulo quarto. Couarr. in regul. Peccatum. in princ. secundae partis. numero. 7. Secus quando esset factum vel verbis exterius lata, secundum praedictos post Caietan. in locis praecitatis, vt in secundo casu. ¶ Quamuis gl. in verb. eo ipso. in Clementina prima. §. verum. de haeretic. voluerit constitutionem humanam punire posse crimine omnino occultum ex natura sua, & intra metem ipsam latens. Quam sequuntur Stephan. Paul. Panor. in i. Boni. & Vantrel. colum. fin. ibi. & Panor. in capitulo secundo. columna tertia. de offi. ordinari. num. 13. & in capitulo extirpanda. §. quia verum. columna octava. in i. 21. de praebend. Arelat. in tract. de haereticis quaestio. 9. Felin. in capitulo ab soluto. columna prima. de haeret. & idem Felin. in cap. porro. columna prima. de sententia excom. Adrian. Papa. quod lib. 8. articulo primo. quod in loco dixit hanc communem opinionem esse. fol. 157. columna prima. Eandem venorem ceter Albert. Pighius libro sexto. de ecclesiasticis. Hierarchia. capitulo 16. Ioann. Methy in notis in codice. de poenitentia. tracta. De oratione. capi. de peccata. ecclesiasticis. Ambrosi. Cathari. Super summa. verb. & notat. de excommunicatione. & verb. Haereticus. Proferunt tamen opinio est tenenda, quia ecclesia non iudicat de peccatis tunc tenentis. iuxta. 1. Regum. 16. Homines iudicant secundum quod vident, Deus autem intuetur cor. Et propterea Apostolus prohibet horum iudicium. 1. ad Corin. 4. dicens, Nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus, qui manifestabit consilia cordium. Si tamen de per accidens id contingeret esse occultum verbis, nempe signis, vel factis exterioribus; quantum testibus probari non possent actus prohibiti ab ecclesia; constitutio ecclesiae ligaret. Et ita procedit opinio gloss. in dict. Clem. 1. in prima. §. verum. de haeret. cum suis assertoribus supra relatis. Et ita concordant sunt haec opiniones communes ad inuicem inter se pugnantes. ¶ Quibus addit Castro. libro secundo. de iusta haereticis. capitulo 18. Septimacens. cap. 42. ¶ Nunc tamen in inquirendum est de poenis iustissime statutis aduersus haereticos, & quot sint? Et est dicendum, quod duplici poena haereticus afficitur propter haereticos crimina, nempe spirituali, & corporali. Inter alia crimina, quae magis veniunt puniendi, est inuestitio, & quod est, quippe quod plurimum in republica nocet in re omnium praestantissima. Non obstante, quod haeretici dicunt, si-

dem rem liberam esse, & neminem ad eam cogendum, unde inferunt haereticos non esse puniendos. Quae propositio est valde iniuriosa, quasi firmans delinquentes contra praedicta Dei, non esse illa poena afficiendos, vt deducit Iacob. Septimacens. in catholicis in i. probans iustissime puniendos esse capitul. 45. de poenis. Et est vile in republica, leges statuere poenales aduersus delinquentes, vt obaeretur multitudini, quae potius timore poenae, quam virtutis amore se reprimat a delinquendo, iuxta Aristotelem. 10. Ethico. capitul. 9. dicentem. Multitudo necessitati potius, quam rationi, & poenae, quam honestati pareat. Et tradit Alphons. a Castro libro primo. de iusta haereticis. puni. capitulo sexto. fol. 44. Et proterius propter poenam efficitur sapiens. 12. titu. 11. libro primo. ordinam. Oderunt, inquit Horatius, peccare boni virtutis amore, Oderunt peccare mali formidine poenae. capitul. eum qui. de praebend. in. 6. Cum ergo nihil grauius sit, quam offendere maiestatem diuinam, & sic errare in fide, merito poenae diuersae tam spirituales quam temporales a iure statuae sunt aduersus haereticos. Et quia spiritualis respicit altiore, & praestantior causam, id est, animam, ideo de ea prius agendum erit, scilicet, de excommunicatione, in qua incurrunt eo ipso, quo tenent pertinaciter haeresim, & ipsam factis, vel signis explicantur. cap. excommunicationis. 1. & 2. de haeret. Alphonsus a Castro libro secundo. de iusta haereticis. puni. capitul. 18. Iacob Septimacens. de institut. cathol. capitulo. 27. & capitulo. 42. numero primo. Et ibi probat tantum habere locum in haeresi, quae ex actibus exterioribus probari potuit, quamuis de per accidens omnino occulta, & improbabilis sit. Si tamen esset mentalis haereticus, nec ad actus exteriores processit haeresis, non incidere in excommunicationem, & in reliquas haereticorum poenas. contra Bald. in l. si quis non dicam. rapere columna prima. C. de episcopis & clericis. Ioan. Anani. in capitulo. si quis Episcopus. de haeret. & Carreri. de haeret. numero. 87. qui tenet. cum sequacibus haereticum pure mentalem in excommunicationem, & in reliquas haereticorum poenas incidere, contra opinionem receptam, de qua supra actum fuit. versiculo. Quam tamen solet vtrum haereticus.

¶ Quam praeterea, si haereticus pure mentalis, qui coram Inquisitoribus haeresim illam occultam confitetur, vel eam reuelat amico, petens ab eo consilium, in excommunicationem incidat propter actum exteriorem? Respon. quod non. Nam. canon in iudicis poenam excommunicationis, vel aliam est propter actum exteriorem damnatum, sed actus de quo in quaestione, est bonus, nullamque haeresim

sim profert de nouo, nec eam approbat, sed refert, vt saluferum consilium habeat. Septimacens. hanc sententiam post fratrem Francisc. a Victoria. 22. quaestio. 11. articulo tertio comprobatur. de institut. Catholicis. capitul. 42. numero. 7. quam absque dubio & multo fortius procedere existimat, si talis haereticus in foro poenitentiae confessus fuerit mentalem haeresim: quia ille actus extra omne iudicium humanum est. capit. si sacerdos. de offi. ordin. Inferitur, quod si homo confiteretur quodcumque crimen internum, sed nihil exterius egisse, cogitationis poenam a lege humana non meretur. Palud. in. 4. sentent. distincti. 17. quaestio secunda. columna tertia. Nauar. in princ. de poen. distinctione quinta. num. primo. ¶ Vtrum autem haereticus possit absolui virtute bullarum ab inferiore a Papa ab excommunicatione, quam contraxit ex crimine haeresis? Dic quod non. Couarr. in rep. cap. Almamater prima parte. §. 11. numer. 15. de sentent. excomm. libr. 6. Secunda poena spiritualis est, quod haeretici occultati comperto suo errore, post mortem declaratur excommunicati, vt ecclesiastica sepultura careant. Aluarus Pelagius de planctu ecclesiae. libro primo. art. 55. fol. 40. littera D. in fin. Alphonsus a Castro libro secundo. de iusta haereticis. puni. capitul. 19. Iacob. Septimacens. de institut. Catholicis. capi. 27. numero quarto. nec excommunicari possunt, cum sint mortui. cap. legatur. 24. quaestio. 2. nec quo ad excommunicationem est specialiter in haeretico, prout ostendit Alphons. a Castro loco praecitato. cap. 19. & 20. omnia opinione gloss. fin. & Hosii. Antoni. Anchar. & Panor. qui dicunt speciale esse in crimine haereticos, quod quis post mortem excommunicari possit. in capitulo. si quis episcopus. de haeret. in glo. fin. glo. etiam verb. post mortem. in cap. sane. 24. quaestio secunda. Et Anathematizationem & excommunicationem non esse eadem, ibi ostendit Alphons. a Castro. dict. cap. 19. Et huiusmodi declaratio, quod ratione haereticis commissa in vita, censetur anathematizationis, & declaratur excommunicatum fuisse, ad plura conferre, ibi docet. Et quod proprie non possit quis excommunicari, patet ex mente Cardin. in sum. 24. quaestio secunda. & in cap. sane. ead. causa & quaestio. sed improprie denunciatio ipsi fuisse excommunicatum in detestationem criminis, & ad terrorem viuentium, cum sit grauisimum crimen haeresis. Quod etiam sensit Anani. in d. c. si quis numero tertio. ¶ Tertia poena est mors aeterna, cum sit peccatum contra, seu aduersus diuinam maiestatem, quam offendere grauisimum peccatum est, quam humanam maiestatem. cap. vergentis. & ibi glo. de haeret. cap. clericis. de immuni. eccles. libro sexto. l. Manichaeos. C. de haeret.

gloss. in capitulo primo. de iureiur. libro sexto. Et quod sit grauius ceteris peccatis, probat textus. vbi Cardin. in capitulo. quid autem numero primo. & 4. 2. 4. quaestio tertia. S. Thom. 2. 2. quaestio. 34. articulo secundo. & quaestio. 29. articulo secundo. ad tertium. & 1. 2. quaestio. 73. articulo. 4. ad tertium. Et Marti. Nauar. in manual. capitulo. 11. num. 14. pagin. 67. capit. cum secundum leges. de haeret. libro sexto. ¶ Confirmatur. Na quod optimo opponitur, est pessimum, vt patet ex Philosopho. 8. Ethicorum. Sed odium Dei, opponitur dilectioni Dei, in qua consistit optimum hominis, ergo odium Dei est pessimum peccatum. Tum etiam, quia peius est peccare in auersione ex voluntate, & recedere a Deo semel agnita veritate, quam esse semper in infidelitate. cap. quidam. & ibi gloss. de schism. & sic igne aeterno puniendus erit haereticus, si in ea opinione reprobata decesserit impoenitens, cum decessat in peccato. Ezech. 18. capit. de sear. de regul. iur. Peccatum enim haeresis maximum est, vt ex supra dictis constat, & ex Richard. de Media villa in. 4. sentent. distincti. 13. articulo quinto. quaestio tertia. l. 33. titulo. 5. part. 1. capitul. Nonne. & ibi glossa prima. quaestio. 1. Dixi in l. 1. verb. *con animo pertinax*. versic. Vltimum etiam dubitatur. tit. 1. libr. 1. ordinam. pagin. 32. text. in cap. 3. de haeret. ¶ Corporalis, seu temporalis poena, hoc est, quae in corpore, & bonis adijcitur haeretico, siue Clericus, siue laicus sit, declaranda est. Et a clericis incipiunt, cum eorum crimine flagitiosum existat, quippe cum in maiori dignitate constituti sint, vt apertum supra libro. 1. titul. 3. in l. 1. glossa prima. & sic a digniori persona, ratione ordinis, incipiendum erit. Legitur prima poena postquam fuerit clericus conuictus de isto pessimo delicto, erit priuationis, nam deponitur ab ordine, & officio, & alijs poenis afficitur. capitulo primo de haeret. libro sexto quo text. constat proprium episcopum solum procedere posse de crimine haeresis contra clericum secundum formam capituli primi. de haeret. libro sexto. Ad idem text. in capitulo degradatio. ibi est a proprio episcopo sibi assistente in degradatione. & c. de poen. libro sexto. Et sunt episcopi quasi delegati sedis apostolicae ad cognoscendum, & inquirendum aduersus haereticos cap. ad abolendam. ad fin. de haeret. c. excommunicamus. §. adijcimus. & §. volumus. eod. tit. Clem. 1. de haeret. ca. per hoc. eod. titul. lib. 6. vbi inquisitores habent iurisdictionem cum ordinario, non tamen priuatiue. citat D. Couar. in capitulo. Almamater. 1. parte. §. 11. nu. 3. de sententia excom. lib. 6. Quia episcopi possunt procedere, aut Capitulum sede vacante. vt in d. c. ad abolendam. & Clem. 1. de haeret. Felin. in dict. c. ad abolendam. n. col. versic. Nota episcopus

Ludouii. Careri. de hæreticis numero. 70. & in condemnando vterque concurrere debet, vt ibi apparet. ¶ Sed est dubium, quid in absoluendo inquisitum de crimine hæretico? Et videtur quælibet eorum absolueret posse, ex notatis à Carerio vbi supra numero. 71. gloss. est in Clementina prima. §. primo. verb. contra eos. de hæretic. vbi Paul. eam sequitur. Panor. & Cardi. §. primo. quæstione quinta. columna tertia. numero quinto. l. mol. numero octauo. dicit fortè veriorè, & ipsam defendit Bonifac. numero. 173. & respondet ad obiecta Stephan. opinionem cuius Anchar. ibi columna secunda. numero sexto. versu. Quæro dicitur hic dicit magis sustineri posse de iure, quàm glossæ. per regulam iuris, Quinon potest condemnare, nec absolueret. de penitentia distinctio ne prima. capitul. verbum. & capitul. inferior. 21. distinct. Et ipsum Anchar. refert Card. in dict. quæstione quinta. numero quinto. & eius verba, quæuis ab eo recedat. ¶ Item, quia maius periculum versatur in absoluendo, quàm in condemnando, propter periculum, quod deinceps versaretur, si iniuste absolueretur, quia serperet sicut cancer, ideo oportet, quod puniantur cum tempore. Cui igitur eadem ratio, imò maior in absolute quàm in condemnatione, idem ius debet seruari. Et ita Bartol. statum in falcidia in relictis ad pias causas iure nouo, protraxit ad correctionem Trebellianicæ. in l. Marcellus. ff. ad Trebellianic. quæ sequitur Anchar. in Clementina prima. numero sexto. de hæret. Ergo pro opinione. Stephan. contra gl. imò quod sit necessarium interuenire vtriusque auctoritatè, scilicet, prælati, & inquisitoris, nec sufficiat altera tantum. Tenent istam partem Arctin. Soci. & Hormanatus Detus. in rub. ff. de acquir. poss. num. 10. ¶ In contrarium est, quia Clementina prima. §. verum. de hæret. solum loquitur, quando procedendum est contra hæreticos ad condemnationem, non autem ad absolutionem, & liberationem, quæ facilius consequitur. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. Et fauorabiliores sumus ad absoluendum. l. fauorabiliores. ff. de regul. iur. l. pen. ff. de poen. capitul. Odiæ. de regul. iur. libro sexto. Et inuisum non est correctum in casu absolutionis, nec dictum à iure nouo. ergo & c. l. præcipimus. C. de appellatio. l. 1. §. si is qui nauem. ff. de exercito. Tum cum sit poenalis restringenda. capitul. statutum. de elect. libro sexto. Et opinio prædictæ gloss. placet Ioanni Croto in rep. rubri. ff. de acquir. poss. numer. 16. versu. Ex præmissa conclusione. vbi congerit motiua Arcti. & Soci. contra gloss. & respondet ad ea. & Iaso. in l. 3. numero quinto. columna secunda. ff. de re iudi. Deci. & Hierony. Cagnol. in l. nemo qui condemnare. ff. de regul. iur. vterque in num.

3. vbi reputant. dict. gloss. not. Et idem sensit Panor. in capitul. excommunicamus primo. nume. 13. de hæret. colum. fin. ibi. dum dicit, quo ad actum præiudiciale. ergo in non præiudicali episcopus sine inquisitore, vel conuerso absoluendo inquisitum procedere possunt. Opinio Ioan. And. est communis & tenenda secundum Careri. in tract. de hæreti. vbi latè prosequitur istam quæstionem disputabilem. numer. 72. quem vide. Et communiter receptam in suo casu dicit esse Hieron. Cagnol. in dict. l. nemo. numero tertio. quia episcopus habebat potestatem condemnandi & absoluendi solus, & inde Clementina prima de hæretic. ius scilicet nouum correctorium eidem potestatem condemnandi abstulit absque certa solennitate. Remanet ergo potestas absoluendi in correctæ, quicquid Felin. in capitul. non potest. columna prima. numero secundo de re iudi. in contrarium prædictæ gloss. dixerit. & doct. supra adducti pro parte contraria. facit capi. vt commissi. §. sunt autem. de hæret. libro sexto. ibi, in priuando tales & c. ergo non in absoluendo est requirendum. ¶ Quaritur ergo, ad quem iudicem spectet cognitio hæreticis, an ad ecclesiasticum, vel ad secularem? Dicendum est ad iudicem ecclesiasticum pertinere, cum sit hæresis crimen merè ecclesiasticum. glo. in sum. n. quæstione prima. latè probat Ludouii. Careri. de hæretic. num. 61. versu. Circa itaque tertium. nec iudex secularis quoquo modo de isto crimine cognoscere potest sub poena excommunicationis capitul. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. capitul. cum secundum leges. eod. titul. & lib. cap. ad abolendam. de hæret. A. Egi. Bosi. in tract. de hæreti. pagin. 229. in pract. numer. 10. Siman. capitul. 36. vbi supra. Alciat. i. capitul. cum non ab homine. nume. 73. de iudi. Et potestas Inquisitorum traditur per Septimacens. vbi supra. capitul. 34. numer. 14. Et quod spectet ad ecclesiam vt inere ecclesiasticum, est. l. 58. & ibi Gregor. Lop. in glossa prima. titulo sexto. partia prima. Petrus Belluga in specul. Princip. rub. n. §. Viso de personis. numer. 1. vbi omnino videas aliqua notanda in materia. glo. Grego. Lopij. in l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. 2. vbi est text. Præpositi. in capit. lege. colum. 2. num. 11. distinct. 10. Est præterea dubium, vtrum hæreticus sit puniendus eo in loco, in quo crimen hæresis commiserit vel in eo, vbi aufugit, & fuit captus, & sic sit remittendus ad ordinariū loci delicti commissi? Videtur, quod accusatus de hæresi vbi cumque fuerit est puniendus, nec erit facienda remissio. Guido Papæ de decisione. 202. incipi. In remissione malefactoris fienda versicul. Quarto quod ipse delatus. numero primo. citat Iacob. Butrigar. in l. Arriani C. de hæret. ita tenentem, sed in meo libro id quod

repe-

reperitur, sed Iacob. de Rauena. & Cyn. in. l. 1. C. de sum. Trini. huic sententiæ adherent, quanuis referat Cy. num. 7. opinionem contrariam Petri, vitimo loco. Sed Petrus Bellaperti. ibi colu. sinat. tenet primam opinionem, cuius verba formalia sunt. Sed pone quidam hæreticus facit hic transitum per villam istam, nec exerceat hæresim suam, accusatus est hic, nunquid debet hic puniri? Videtur quod non, quia dicit lex, quod reducendus est reus in locum, in quem deliquit infra vbi de crim. agi oportet. auth. Quæ in provincia. Sed hic non deliquit. Dominus meus dicit, quod hic est puniendus: quia in omni loco deliquit, in caelo, & in terra, & in omnibus elementis, ex quo est hæreticus. argum. infra. de hære. l. Arriani. Haften? ille. Alberi. in rubr. C. de hæret. eandem opinionem tuetur Ioan. Andr. in nouella in cap. vt commissi. colum. fin. num. 7. de hæret. lib. 6. & ibi Anchar. not. 4. columna secunda. qui sicut Cyn. loco allegato citat Petrum pro parte contraria. Sed vt vides, imò tenet in hoc crimine non esse locum remissioni. Cardi. in Clem. 2. §. deniq. de re iudi. columna tertia. quæstion. 9. num. 12. & Bonifac. in dict. Clem. §. Nos tam ex superioritate. Ioan. de Anani. in capit. 1. colum. fin. numero. 6. de hæretic. Iacob. de Bellouisi. in rep. cap. Romana. §. contrahentes num. 116. de for. comp. lib. 6. Gondi. fal. à Villadiago in tract. de hæretic. quæstion. 8. Franch. in cap. vt commissi. colum. 2. numer. 3. de hæret. lib. 6. vbi conciliat opiniones contrarias in hoc. Philipp. Prob. ad Ioannem monach. in rub. de hæret. lib. 6. num. 9. & in capitul. inquisitores. eod. tit. & lib. nu. 4. Hermas lib. 2. de in staurand. religio. capit. 9. in fin. Iacob. Septimacens. capi. 2. num. 3. Grego. Lopius in l. 11. gloss. 1. titul. 26. part. 7. vbi vide. ¶ Confirmatur. Nam crimen hæresis in Deum solum committitur, quod commissum, in omnium fertur iniuriarum. vt probat. l. Manichæos. C. de hæret. l. raptores. C. de episcopis. & cle. Ioan. monach. in rub. de hæret. & vbi que deliquit hæreticus, in caelo, in mari, & in terra, & vbi que est tribunal Domini, cuius causa tractatur argu. cap. cum episcopus. de offi. ordin. libr. 6. Et Domini est terra, & plenitudo eius. 1. ad Corint. 10. nec dabilis est locus, quo magis principaliter hæreticus delinquat, cum hæresis habeat tractum successuum. ¶ Item tota iurisdictio est vniuersalis Domini, & eorum qui eius loco sunt in terra præpositi, vt inquit Plal. Plal. 23. Domi est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo à quocunque iudice ordinario ecclesiastico in suo foro erit puniendus, in quocunque regno reperitur, nec erit remittendus ad locum, vbi commisit hæresis crimen. argum. l. raptores. §. sinat. dum dicit. Similic

studium cum magna sollicitudine adhibeant, vt eos possint comprehendere, & comprehensos in tali crimine post legitimas & iuri cognitias probationes sine fori præscriptione durissimis poenis afficiant, & mortis condemnent supplicio. C. de episcop. & cleric. ergo multò fortius in isto crimine hæresis. ¶ Præterea hæretici serpunt sicut cancer suis inuentionibus pestilentissimis, & pestem contagiosam secum afferre, non est dubium, quæ ceteros homines inficere solent. Clementina prima. §. verum. de hæret. Et hæreticus loco proditoris habetur, & hostis totius Christianæ reipublicæ, vt merito vbi que puniri possit. argum. l. is qui in reatu. ibi. Reus est hostili animo aduersus rempub. vel Principem. ff. ad leg. Jul. maiest. l. proditores ff. de re milit. & ratione actus successuum in loco, vbi fuit captus. ex Bartol. numero secundo. in l. si dominium. ff. de fur. vbi vid. additionem Paul. Castren. in l. Pomponius. 2. ff. de nego. gest. Bal. in l. qui furem. ff. de statu homi. Hippolyt. consilio. 136. numero. 15. Et sic seruatur in Hispania, vt refert Septimacens. vbi supra capitulo secundo. numero quarto. ¶ In contrarium est text. in capitulo si peccauerit. §. sunt homines. secunda quæstione prima. ibi, vbi contigerit malum, ibi moriatur, ergo cum dictio, vbi, denotet locum commissi delicti, ibi erit remittendus, & non vbi fuit captus. Hippolyt. pro vtraque parte plura adducit per te videnda in materia remissionis in rep. l. vnic. C. de raptu virginum. numero. 123. versu. lo. Sed quæro si capiantur. Et in practi. causamur crim. repetit. in §. oportune. numero. 3. Petr. Foler. in pra. prima. part. secunda. partis, audiantur excusatores. pagin. 76. numero. 65. A. Egid. Bosi. in pract. crim. agit de remissione delinquentis in titul. de foro competenti. numero. 50. cum sequent. & Ccuarru. latè resolu. de literis requisitorijs ad criminum punitioem in practi. quæstion. capitulo vndecimo. & in numero duo decimo. versicul. Decimo quinto superest examinare. agit de isto dubio, & fatetur primam opinionem communem esse. Quam communem sequitur Barthol. Callan. in consuetud. Burgund. rub. 12. §. 1. numer. 17. ¶ Sed videtur, quod cum regula sit, quod vbi quis commisit delictum, ibi sit puniendus, & sic remittendus ad illum iudicem, in quo commissum est crimen capitulo primo. tertia quæstion. 6. vbi Fabianus Papa ait, ibi enim semper causa agatur, vbi crimen admittitur. & in capitulo primo de raptu. & ibi gloss. vnica. capitulo postulasti. de foro. compet. authen. Quæ in provincia. C. vbi de crim. agi oportet. l. 32. titulo secundo. part. 3. l. 18. & ibi Gregorius. Lopsz. verbo. recabdar. Tom. iij. F 4 titul. 1.

titul. i. part. 7. & in capitibus Pratorum. capitul. 27. l. i. & ibi Grego. Lopez in gloss. 2. tit. 29. part. 7. authen. Si vero criminis. C. de adult. tex. in authen. vt nulli iudic. §. si verò quis comprehensorum. colum. 9. & in authen. vt iudi. sine quoquo suffrag. §. si quis autem. coll. 2. l. i. & l. 2. tit. 17. libr. 8. ordina. Traditur a Matthæo de Afflict. in consuet. Neapolitan. lib. 1. rub. 10. num. 17. & in rub. 41. num. 12. Latè Cassan. in consuet. Burgundia. rub. 12. num. 6. Bartholo. Soci. in regul. 335. incipit. Remissio in delictis. Boeri. in consuet. Bituricens. *Des costumes concernans les iuges & leur iurisd.* §. 21. ad fin. Bartholo. Veron. Capol. consi. Criminal. 58. vbi vid. & Anto. Gom. de delictis capit. 1. nu. 87. fol. 25. colum. 1. Si ergo regula est ista, ab ea nõ est recedendum in casu proposito, & in criminibus similibus, cum eadem rationes sint, & fortè validiores ad hoc, vt fiat delinquentis remissio, & non in loco, in quo aufugit: quemadmodum fieri debet in ceteris delinquentibus, contra primam communem opinionem. ¶ Rationes quatuor, quæ causæ huius remissionis fuisse videntur, adnotauit Iacob. de Bellou. in rep. dict. §. contrahentes. num. 110. quas refert Couar. in dictis practicis questio. cap. 11. num. 2. quæ omnes versantur in hæresis crimine. Ergo erit locus remissioni, si inquisito res loci, in quo fuit commissæ hæresis, requirant iudicem loci vbi aufugit, & est captus, vt ibi poenâ delicti suscipiat in exemplum aliorum vt in authen. vt iudices sine quoquo supra. §. si quis autem. ad fin. coll. 2. Et istam partem tenet Couar. vbi supra dict. ca. 11. num. 2. ¶ Limita ergo eo casu, quo iudex, qui delinquentem captum habet, nõ fuisset requisitus à iudice ratione delicti: quia non exactus, remittere non tenetur, sed eum punire poterit sine poena. Couar. vbi supra. capit. 11. colum. pen. num. 11. Et ita intelligendam esse censet opinionem communem supra relatam. Ludou. Burges. ab eo non citatus hunc intelligendi modum ad prædictas opiniones assignauit in rep. l. si se subiciant. num. 129. ff. de iudi. Hippoly. in rep. l. vni. C. de rap. virgi. numer. 123. ¶ Secundò limita, nisi essent loca, nempe vbi fuit captus, & vbi commissum delictum sub diuersis iudicibus & dominis, vt est respectu Hispaniæ Francia, vel Anglia, & sic non habet locum remissio, quippe cum quodlibet regnum, seu ciuitas sit diuersa iurisdictionis & dominij, & habetur loco prouinciæ. gloss. in l. fina. verb. id est, in vna prouincia. C. de prescrip. long. tempor. communiter recepta secundum Sebastian. Sapiam in l. hæres abfens. §. si quis tutelam. nu. 5. ff. de iudi. vbi idem tenent Angel. & Paul. Castr. Bald. in l. 2. C. de seru. fugit. colu. 2. num. 2. versic. Sed nunquid vbi Deci. in additione. & in l. præses. 3. colum. fin. ad fin. ff. de offi. præsid. & in l.

executorem. num. 27. colum. 8. C. de exec. rei iudi. Philipp. Franc. in cap. Romana. §. contrahentes. numer. 9. de foro compet. lib. 6. qui tenent de consuetudine non feruari, nisi in locis, qui sunt sub eodem domino, vt sit locus remissioni, imò videmus, quòd delinquentes se transferentes ad regnum diuersum, gaudent libertate delicti ibi commemorantes. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 12. §. vni. num. 14. Nicola. Boeri. in consuet. Bituricens. rub. *De costumes concernans les iuges, & leur iurisd.* §. 21. ad fin. & decif. 29. Stepha. Auferri. ad capellam Tholosan. decif. 319. Bald. in l. 1. C. vbi de crimi. agi oport. Iacob. de Bellou. in dict. repe. §. contrahentes. num. 113. Matth. de Afflict. in consuet. Neapolitan. lib. 2. rub. 3. num. 88. Paul. de Leazar. Imol. & doct. in clem. Pastoralis. super gloss. in verb. de more. de re iudi. qui testantur de communitatis orbis Christiani vsu & praxi receptâ esse prædictam sententiam. Couar. in practi. quæstio. cap. 11. num. 10. versic. Duodecimo loco lese offert quem in hac materia requisitoriarum videbis. Adde. l. 103. libr. pragmati. qua cauetur, quòd delinquentes in hoc regno si aufugiant ad Portu galliam, vel e conuerso, sunt remittendi ad locum delicti, vt ibi puniantur, iuxta concordiam regis nostri & Portugallia. Sed non est omittendum, quibus expensis remissio sit faciendâ? Sebastian. Sapia in rep. l. hæres. §. si quis tutelam. colum. 2. ff. de iudi. dicit, quòd in omnibus casibus, quibus remissio petitur, expensæ sunt faciendæ de bonis petentis. citat Bald. in cap. non nulli. colum. 3. nu. 9. de resc. & in cap. 1. §. si iudex. de pace tenend. Matthæ. Afflict. lib. 1. consuetu. regni Sicilia. rub. 41. num. 13. Couar. vbi supra. cap. 11. num. 11. versic. Decimo quarto. Dixi in l. 1. gloss. 1. quæst. 5. titul. 5. lib. 3. ordinamen. & est. l. 2. titul. 17. vbi dixi in gloss. fin. infra eod. l. 8. ordinamen. ¶ Cum ergo poena in clericis sit degradatio, vt iliter queritur quid, & quocumque sit? Degradatio autem est depositio verbo, aut factio celebrata, ordine iuris seruato, propter delictum contra clericum ab eo commissum. vt colligitur ex cap. 1. de hæret. libr. 6. & cap. 2. de poen. eod. lib. capit. excommunicamus. 1. §. credentes. de hæret. ibi. Si verò clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, vt in quo est maior culpa, grauior exerceatur vindicta. Et in eod. tex. in §. damnati verò. ibi. Clericus prius à suis ordinibus degradatis. cap. 1. ibi, depositus in se. & in cap. 2. ibi, fuerit degradatus. cum similibus. de cler. ex com. ministr. Degradatio proprie importat priuationem executionis officij, & beneficij ecclesiastici simpliciter, & ex toto, absque spe restitutionis, cum certa solennitate, & priuatione priuilegij clericalis. vnde à depositione differt, quæ est priuatio eorundem absque spe restitu-

restitutionis, sed retento priuilegio fori, & cap. si quis suadente. 17. quæstio. 4. & à suspensione, quæ est priuatio eorundem simpliciter, vel ad tēpus, cum spe dispensationis, vt docet Syluest. in summa. vbe. Degradatio in princ. Vel degradatio, est priuilegiorum, & ordinum sacrorum amotio, vel priuatio ob crimen atrox facta contra clericum in sacris constitutum capit. 2. de poen. libr. 6. cap. cum non ab homine. de iudi. capi. qualiter & quando. de accus. cap. nouimus. de verbo. signi. fica. Firmian. in tracta. de episcopis. 8. part. 4. lib. titul. De degradatione & depositione episcopi. in prin. num. 1. fol. 70. in. 4. volu. tract. diuerforum docto. & ibi dicit, quòd depositio, est à dignitatibus & honoribus amotio. Specu. de accusatio. §. 2. versic. Vel dici potest. Et probatur in iuribus supra citatis. Degradatio autem est duplex, scilicet verbalis, & actualis. Verbalis est duplex: quedam vt terminus poenæ: altera, vt præambula ad degradationem actualem, seu realem. Realis etiam est duplex: quedam vera: altera ficta. Verbalis est, quæ verbo fit, vt verbum sonat, & est vt terminus poenæ: quando iudex ecclesiasticus non intendit procedere ad realem seu actualem degradationem, sed tantum dicta verbalis degradatione est contentus: quia in ea verbalis degradatione poena delinquentis est terminata, & iudex secularis in eo delicto nihil debet facere, ne in de maleficium bis puniatur, quia non iudicabis bis in idipsum. Nahum cap. 1. Non surget duplex tribulatio. ca. at si clerici. §. fin. de iudi. cap. presbyter. 81. distin. gloss. in capit. per hoc. verb. Sententia. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. 1. num. 92. de iudi. Et de hac verbalis degradatione prout sonat terminus poenæ, loquitur Bald. in l. officiales. C. de epif. & cleri. quæ sumitur pro depositione, seu priuatione. l. iuben. §. œconomus. C. de sacrosan. eccl. & sic habetur in cap. tua. de poen. vbi Panor. inquit tex. illum loqui de degradatione verbalis, quæ nõ priuat ab omni priuilegio, vnde non auferit priuilegium fori, nisi sequatur incorrigibilitas. ca. cum non ab homine. de iudi. quem ibi not. dixit Card. ad hoc, quòd clericus non efficitur de iudicio seculari, nisi quando non potest corrigi per ecclesiam, & iste talis dicitur incorrigibilis. tex. not. in capit. incestuosi. 23. quæst. 5. capit. ad audientiam. ibi, degradatis. de crimi. fals. quem text. intelligit communis ibi, id est, verbaliter, & cap. dictum. 81. distin. vbi gloss. verb. seculariter. infert, quòd nisi sint corrigibiles, incidunt in sententiam Canonis imponentes in eos manus violentas, eos verberando. Quam dixit singul. Franch. in capit. degradatione. de poen. lib. 6. Secus in verberante realiter de gradatum. Panor. in capit. ad abolendam. de hæret. gloss. in dict. capitul. degradatio. Angel. verb.

Degradatio. versic. Vtrum verberans & Sylu. eo. verb. quæstio. 6. Præpositus in capitul. nulli. dist. 84. colum. fin. num. 6. Anchar. in cap. at si clerici. num. 5. de iudi. Et talis degradatio verbalis ponitur pro depositione. cap. si quis laicus. 22. quæstio. 5. vbi clericus, vel episcopus degradatur propter conspirationem factam contra dominum terræ. Ita intelligit Deci. in cap. at si clerici. colum. pen. num. 39. de iud. Et eodem modo loquitur Panor. in cap. non potest. colum. 2. de re iudi. & in capit. nouimus. de verb. signi. Arnald. Alberti. in repe. cap. quoniam. de hæret. lib. 6. quæstio. 14. num. 3. ¶ Et hæc verbalis depositio fit solo verbo, quando crimen & causa exposulat per sententiam. vt Spec. notat tit. de accus. §. 1. qua criminofus pepe tuo ab ordinibus sacris depositus declaratur cap. qualiter & quando de accusatio. Augul. Beroi. in dict. cap. at si clerici. num. 83. cap. veritatis. de dolo & contuma. nempe dicendo in sententia, quia nobis constat de culpa & crimine, quod resultat ex processu flagitiosum esse homicidam, vel proditorem contra Titium Cantorem ecclesiæ cathedralis, ideo eum deponendum perpetuò celsimus ab officio & beneficio, prout deponimus. ex Specu. vbi supra. versic. Item queritur per prædicta iura etiam probatur. Et Arnald. Alber. vbi supra. ¶ Altera, quæ est degradatio verbalis, quæ est præparatoria ad poenam, fit quando iudex intendit procedere ad degradationem actualiter, qua facta, relinquit degradatum brachio seculari puniendum, & hæc differt à præcedenti in duobus: quia huiusmodi verbalis destituit constitutum in sacris omni ordine, & priuilegio clericali, & alijs prerogatiuis, quibus est insignitus. vt in cap. degradatione. de poen. lib. 6. & sic penitus desinit episcopus, vt possit à iudice seculari puniri, vt declarat Iacob. Butrig. in authen. Presbyteri. in 2. col. 2. versic. Nota de poena degradationis. vbi Bald. trā scripsit ad literam. C. de epif. & cleri. Idem tenet Bald. in l. officiales. colum. 2. versic. Secundus casus est ratione subsecutæ. C. eod. titu. Arnald. Alberti. in rep. cap. quoniam. quæstio. 14. num. 4. de hæret. lib. 6. Augusti. Beroi. in cap. at si clerici. num. 83. de iudic. ¶ Est notandum, quòd hæc verbalis degradatio ad effectum, vt actualis sequatur debet promulgari de consensu prælatorum in crimine hæresis. vt in cap. 1. de hæret. lib. 6. & in alijs de consensu episcoporum. vt in cap. degradatio. de poen. lib. 6. & sic numerus episcoporum requiritur in degradatione clerici verbalis, quando talè verbalem sequutura est actualis, quia ad actualem huiusmodi episcoporum numerus minimè est necessarius. Ioan. And. Domi. Anchar. & Philipp. Franch. in dict. c. degradatio. de poen. lib. 6. Panor. in cap. non potest. de sententia & re iudi.

column. 3. num. 10. & Feli. etiam num. 10. Angel. in sum. verb. Degradatio. in princ. Syluest. verb. Degradatio. quaestio. 1. Alberti. de haeret. lib. 6. in cap. 1. quaestio. 14. nu. 6. Actualis enim degradatio est executio verbalis praecedentis, propter ea fieri potest sine praedicto numero, secundum praedictes doct. Intellige praeterea, quod praedicta solennitas requisita est in clericis in sacris text. in dict. cap. 1. de haeret. lib. 6. quo fit in constitutis in minoribus quamvis degradentur, quando traduntur curiae seculari. vt per gloss. in ca. 1. de cler. excomm. vel deposit. ministrant. Panorm. & Docto. ibi. Panorm. & Deci. in cap. cum non ab homine. de iudi. Panorm. in capit. non potest. de re iudi. nullus tamen episcoporum numerus ad eius degradationem requiritur, secundum Ioan. And. & Philipp. Franch. in cap. 2. de poen. lib. 6. Panorm. in dict. capit. non potest. num. 11. sufficit enim proprius episcopus, cum consensu Capituli, nisi esset praescriptum a praefato quod non interueniret. vt in capit. 3. de consuet. lib. 6. secundum Panorm. vbi supra. per tex. in dict. capit. 2. de poen. lib. 6. versic. Quamquam proprii episcopi sententia sine aliorum episcoporum praesentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Et alia actualis & solennis degradatio, quae fit haeretico clerico pertinace, relapso, vel impoenitenti, qui degradatur, & iudici seculari traditur. capi. ad abolendam. de haeret. c. excommunicamus. §. 1. & capi. pen. eo. tit. quo casu realis degradatio fieri oportet ab episcopo proprio, conue. cati abbatibus, alijsque praelatis & religiosi, ac literatis viris, & haec degradatio ab vno episcopo tantum fit in causa haereticis, & non in ceteris criminibus fidei fauore, vt est tex. in c. quoniam. de haeret. lib. 6. Jacob. Septimacens. de institutione. catholicis. cap. 45. num. 25. Et statutum est in sancta Synodo Tridentina habita sub Pontifice Iulio. iij. Papa. Sessio. 13. can. 4. Cuius verba sunt. Episcopo perse, seu illius vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum in sacris, etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actuale atq; solennem degradationem ab ipsis ordinibus, & gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum episcoporum praesentiam numero a Canonibus definitio requiritur, & absq; illis procedere liceat. Adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus vsu mitrae, & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate, aut dioecesi reperiri, & commode interesse possint. Alioquin alijs personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quae aetate graues, ac iuris scientia commendabiles existant. ¶ Fit autem degradatio cum solē

ni detractione insignium clericalis militia, quae quidem a sacra militia expulsus, & exauctoratus omni priuilegio clericali destituitur, ademptis singulis ornamentis, ad eius, qui degradandus est ordinem pertinentibus. ca. Degradatio. de poen. lib. 6. & hoc fieri debet praesente iudice seculari, cui statim relinquendus est, non tamen tradendus. Ecclesia tamen debet pro eo efficaciter intercedere, vt secularis citra mortis periculum sententiam moderetur capit. nouimus. de verbor. signi. capi. degradatio. Decius in capit. cum non ab homine. numer. 14. de iudi. Albertinus, qui ponit formam verborum ad degradationem actualem in rep. c. quoniam. quaestio. 14. de haer. lib. 6. Albert. Britus lib. 4. de haer. ca. 14. Ludouic. Carreri. de haeret. num. 133. cum seq. Jacob. Septimacens. cap. 45. num. 25. l. 60. & ibi Gregor. Lopius verb. Darlo luego. tit. 6. part. 1. & Specula. optimē. tit. de accusa. tione. §. Secundo loco videndum est. num. 5. & in 7. nume. subijcit formam degradationis. Colligitur etiam ex Ioan. Bernar. in praxi Canon. c. 90. vbi ponit rescriptum contra illos monachos Hispanenses, qui proditorie occiderunt prouincialem, & ipsi occisi fuerunt propter immanitatem criminis, quia ille erat loco episcopi. Panorm. in capit. cum singulari. de stat. monach. Grego. Lopez. in l. 61. verb. homicidio titu. 6. part. 1. ¶ Vtrum autem qui libet degradatus, quam cito degradatur, sit curiae seculari tradendus pro quocūque crimine graui? Videtur dicendum, quod propter grauitatem criminis sit clericus degradandus actualiter, & tradendus curiae seculari, minimē consideranda incorrigibilitate in crimine haereticis. capi. ad abolendam. §. 1. & 2. de haeret. Et in falsario literarum Papae. c. ad falsariorum. de crimi. fal. Et tertius casus est in clerico deposito propter calumniam, quam intulit episcopo. capi. si quis sacerdotum. 11. quaestio. 1. Ioan. in sum. confesso. lib. 1. tit. 5. quaestio. 10. Hostiensis. istos tres casus ponit in sum. de haeret. §. qua poena feriat. l. 60. tit. 6. part. 1. Sed praedicta iura sunt intelligenda data incorrigibilitate. ex gloss. in capit. athi clerici. §. de adulterijs. de iudic. Et ista opinio est communis contra alteram communem, & tenendam, prout colligitur ex Ioan. Bernard. in praet. Canon. Crimina. capitulo. 90. & Gregor. Lopez in l. 61. verb. Homicidio. tit. 6. part. 1. A Egidi. Bossi. in praet. delictorum. tit. de foro comp. num. 13. Latē tradit Arnaldus Alberti. in rep. cap. quoniam. quaestio. 11. numer. 9. cum seq. de haeret. lib. 6. Dicit communem Deci. in c. athi clerici. in fin. princ. de iudic. Et pro hac communi sententia poterat tribus modis facere text. in capi. cum non ab homine. de iudi. & ibi Areti. colum. 9. asserit communem. & in dict. capit. athi clerici. colum. etiam. 9. Couar. lib. 2. Variarum re solut.

solut. capitul. 20. num. 7. Fernand. Valquius Mechacen. lib. 3. de succes. creatio. §. 22. numer. 52. qui amplectitur contrariam communem & ipsam, aliquot fundamentis approbat. Sed primū assentientium est, non enim video posse hanc traditionem iuste fieri posse post degradationem, nisi clericus sit incorrigibilis, aut in his criminibus, quae expressim iuxta canonicas sanctiones, eam punitionem admittunt. Nec tamen negandum est, posse homicidium contingere, aliudque crimē ita damnosum & perniciosum reipub. inspectis loci, temporis, & personarum qualitibus, quo d arbitrio discretorum iudicum hanc traditionem iustissimē patiat. Quae in re maturo consilio procedendum erit, & secundum subiectam materiam, vt euitetur maius malum, quod inde euenire posset in republica. Et sic relapsi tradendi sunt curiae seculari cap. super eod. de haeret. lib. 6. qui quamuis ad spiritualia admittantur poenitentes, cum ecclesia nulli claudat redempti gremium suum, tamen quo ad poenam temporalem non admittitur, quominus puniatur, ex mente Doctorem in dict. capitul. super eo. & Bart. in l. qui ea mente. colum. na secunda. num. 1. ff. de furt. Anani. in capitul. ad abolendam. de haeret. colum. 7. Et intra quantum tempus dicatur quis continuo & confessum redire ad fidem & ecclesiam vnitatem, vt reconciliari valeat. vt in cap. ad abolendam. de haeret. & in capitul. vt officium. eod. titu. lib. 6. l. 2. tit. 26. part. 3. Declaratibi Gregor. Lopius in gloss. quem vide post Archi. in capitul. vt commissi. §. nec non. de haeret. lib. 6. ¶ Vtrum autem eo casu, quo sit haeticus immurandus perpetuo, sit degradandus, si cut quam d est tradendus Curiae seculari? Respō. quod eodem modo degradatur capit. 1. de haeret. lib. 6. Panorm. in capit. excommunicamus. 2. de sententia excomm. Paul. Grilland. de haeret. q. 7. numero primo. Gondissal. à Villadiego cōtra haetic. prauita. quaestio. 19. versic. Sed occurrit iuxta hoc. num. 3. Et episcopus solus cum suo Capitulo facere poterit degradationem, iuxta text. in dict. capit. cum sua gloss. fin. de haeret. lib. 6. Sed si consuetudine praescriptum esset ius corrigendi sine Capitulo, posset absque eod. capi. 3. de consuet. lib. 6. Not. secundum Panorm. in capi. nouit. colum. 2. de his quae sunt a praelat. Illud tamen annotandum est, quod episcopus debet esse confirmatus, & consecratus ad hoc, vt clericum degradare possit, secundum Domi. in capitul. 1. de haeret. lib. 6. quia est ordinis, ordines conferre, similiter & auferre ergo cap. avaritiae. de elect. lib. 6. Faciunt a me congelstain lib. 1. ordi. tit. 6. l. 2. gl. 2. pagin. 261. vbi adduxi duas opiniones adinuicem cōtrarias. Et quae tradit Selua de beneficio. 1. part. quaestio. 2. num. 32. ¶ Et post actualem degrada-

tionem, vtrum sit necessaria traditio curiae seculari ad hoc vt puniri possit, est dubium? Et videtur quod sic cap. 1. de haeret. lib. 6. dum dicit, cum pro haereticis fuerit curiae seculari relinquendus, ergo ante traditionem factam iudici seculari per ecclesiasticum, non poterit capi, ex eo, quia adhuc est in foro ecclesiae. cap. nouimus. de verbor. signi. Sed dicendum est, quod cum fuerit degradatus actualiter, non requiritur alia actualis traditio, vt declarat Domi. & Franch. num. 3. in ca. 2. §. fin. de poen. lib. 6. Panorm. Areti. & Deci. num. 14. in capi. cum non ab homine. de iudic. Angel. verb. Degradatio. §. 2. & sic poterit puniri a iudice laico. Licet tutius sit, vt fiat traditio. ¶ Degradationis forma cū orationibus solitis in omnibus ordinibus, habentur in Pontificali Romano. fol. 201. cum duobus sequentibus, vbi vide. Et vltimum in construendo, est primum in resoluendo, secundum Philosoph. vt patet exemplum in domo quae destruitur, secundum Ioan. Andr. & Domi. in dict. capi. 2. §. poterit. numero tertio. versic. Quero an ille tex. & Philipp. Franch. nume. 1. colum. 1. ¶ Est & alia poena contra haeticum, siue clericum post degradationem actualem, seu laicum, mors naturalis igne vltore. Probat. I. Arriani. C. de haeret. Alphonfus à Castro libro secundo. de iusta haeretici puni. cap. 12. Septimacens. de iustis. catholicis. cap. 45. vbi num. 8. dicit de consuetudine esse introductum, vt sit ignis, vt dixi & probaui in. l. 1. verbo. con animo pertinax. tit. 1. lib. 1. ordina. pagin. 32. Bartholomae. Fumi in sum. Aruilla. verb. Haereticus. num. 1. versic. Haereticus quomodo puniantur poena ignis. Angel. verb. Haereticus. §. 16. vbi dicit, quod animaduersio est poena ignis de consuetudine, licet de iure sit poena mortis. gloss. in. ca. pen. verb. puniendi. de haeret. & ibi Panorm. Paul. Grilland. de haeret. quaestio. 3. Stephan. Bertrand. conf. 212. lib. 2. Couar. lib. 2. Variarum resolut. capit. 10. num. 10. l. 2. tit. 26. part. 7. l. 2. tit. 1. lib. 4. foro legum. Gondissal. à Villadiego de haeret. quaestio. 15. Ioan. Berberi. in viatorio iuris. rubr. De crimine laese maiestatis. Plures casus, quibus quis poena mortis venit puniendus, ponit Cassana. in consuetud. Burgund. rubr. 1. num. 6. fol. 14. Et casus, in quibus quis de iure communi puniendus est poena ignis, scripsit Lucas de Pennain. l. 1. colum. 1. C. de immu. remi. conced. lib. 10. refert. Matthae. de Afflicis in consili. Neapoli. rub. 1. libro pinto. num. 39. vbi loquitur in haeticos, qui est flammis viuus comburendis. ¶ Poena tamen ignis non omnibus haeticis infligenda est, sed eis tantum, qui vel relapsi sunt, vel in sua pertinacia & impoenitentia vsque ad prolationem sententiae distinctiue persistunt. Nam quamvis alius quis esset impius, & haereticus, non est proprius igni

igni tradendus, sed ecclesiastica benignitate moriendus. Quod conuersus fuerit priusquam per iudicem ecclesiasticum declaratus sit relapsus, pertinax, vel impoenitens, proculdubio in isto casu poenam ignis euadet. Si uero captus conuersi noluerit, sapiens exhortandus est, adhibitis etiam ad hoc negotium uirtus religiosus & eruditus, ut si fieri possit, conuertatur, & uiuat. Nec statim brachio seculari relinqui debet, sed sententia differenda est, ut haereticus furor cesset: nam nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est. Quod si Pharaonis & demonis instar in oblitinata perfidia permanferit, tunc lata praedicta sententia, qua declaratur haereticus, iudici laico dimittendus est: a quo mox condemnatus, illico igni tradi debet cap. ad abolendam. de haeret. Alphonf. Castr. lib. 2. de iusta haeret. puni. capit. 1. Hermas lib. 2. de instau. religio. cap. 15. Jacob Septimacensis de insti. catholicis. capi. 45. num. 12. citat. 5. in studio. Hispanens. cap. 9. Villadiego de haeret. quaestio. 20. & Gregor. Lopez in l. 2. titul. 26. part. 7. Plura circa hoc dubium referunt, & notant Matthae. de Afflict. in consti. Neapolitan. libr. 1. rubr. 1. nu. 35. versic. Vigefimo primo nota. Calderi. consti. 2. sub titul. de haereti. Rebuff. de pacific. posses. nu. 196. Ioan. Igne. in l. 1. §. cum dominus. numer. 31. ff. ad S. C. Syllani. ¶ Quæri potest, Vtrum nobilis sit eadem poena propter crimen haereticis puniendus, sicuti ceteri plebei puniri debent? Respondeo, quod sic, nulla habita nobilitatis generis ratione. Nam tanto conspectus in se crimen habet, quanto qui peccat, maior habetur, ex Inuenal. Satyr. 8. & dixi alibi latius. Et istam sententiam reputat memoria dignam Septimacens. ubi supra capitulo. 45. numer. 27. I. Arriani. C. de haeret. ubi nulla distinctio personarum admittitur in hoc crimine. Et quod nullius quantumuis nobilis sit in crimine haereticis puniendo habenda ratio, patet. Nam in rebus fidei, omnes Christiani aequales sumus, nec est distinctio personarum Graeci, aut Iudæi: etem in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentiles, siue serui, siue liberi, ut Paulus ait ad Roman. capitul. 10. & 1. ad Corinthi. capit. 10. & Origenes libro primo. in Iob. columna 18. Nazianze. eleganter oratio. 24. Item, quia nobilitas delictum grauius est, tum ratione nobilitatis, quibus ea ratio plus est: consti sum, ideo durius & acrius sunt puniendi. I. quada ff. de poen. cap. cum quidam. de iur. iur. Deinde, quia haereticus nobilitati magis potens est & grauior, ac perniciosior reipublica, ac deterioris exempli. Nec dignitas sacerdotalis prodest haeretico, ne alijs poenis puniatur, ac ceteri qualescumque haeretici, ut supra habitum est, ergo nec secularis nobilitas in hoc prodesse debet. Quam sententiam Ar

chidiaconus probat in cap. qui contra. 24. quaestio. 1. Fel. in cap. cum quidam. colum. 3. de iur. iur. An dr. Tiraquell. de nobilitate. cap. 20. nu. 18. Quibus libens accedit Septimacens. loco supra citato. nu. 14. Nisi forte publice poenitentibus gratia cōsan-guineorum commutetur habitus (vulgo Sanbenito) qui maximam familiaritatem afferre solet, alioquin alia solet esse poena nobilium, alia plebeiorum. I. 3. ff. de re milita. §. 1. ubi gloss. verb. torquentur. Bart. in l. capitalium. §. serui. ff. de poen. Lucas de Penna in l. 1. C. de defertori. & occultat. lib. 12. Eusebius libro quinto. historiae ecclesiasticae. capit. 3. Reatus omne excludit priuilegium in hoc crimine haereticis, cum omnium grauisimum sit, ut dictum est supra. ¶ Sed dubium occurrit enodandum. Haereticus sine nouo processu cum primum tradatur Curiae seculari, poena mortis naturalis ignis in eos exequitur: quod quidem comperit esse Inquisitoribus ita fieri debere, non obstantibus eorum deprecationibus, de quibus in c. nouimus. de verbo. signifi. liquet, & sic sunt causa immediata & propinqua mortis delinquentis, ergo efficiuntur irregulares per regulas iuris communis. Cui dubio ipse sic respondendum cenfeo quod cum irregularitatis grauamen iure positio fuerit inducendum, ut est communis omnium opinio, proinde a summo ecclesiae Principe tolli potuit, cap. proposuit, & ibi glo. de concess. praebend. & ideo Bonifacius Papa. VIII. in cap. ut inquisitionis. versic. Praefati potestates. de haeret. lib. 6. in his uerbis, sibi relictos statim incipiant in dilatare animaduersione debita puniendos, non obstantibus appellationibus &c. interdicunt in §. Prohibemus. Potestatis uero iudicibus secularibus notionem & iudicium, Sed uult ex prompte sententias sic ab Inquisitore & loci episcopo pronuntiatas exequi sub ecclesiastica censura poena, quia si non iudices, sed executores debeant esse iudices laici sententiae latae ab Inquisitoribus. Ergo Papa uoluit et si praesenserint ecclesiastici iudices poenam mortis inferendam esse condemnatis, nihilominus tamen delegationem cum debitis protestationibus absque irregularitatis incurfu fieri posse per praemissa, & quia potius est quaedam de legatio, quae fieri poterit a domino habente iurisdictionem generaliter. cap. fin. ne clericis vel monachi. lib. 6. Quicquid nimis licentiose dixerit contra Bonifacium Ioann. Igne. in l. 1. §. quum dominus. num. 39. ff. ad Syllani. Igitur praxis Inquisitorum haereticis prauitatis, quae habet, cum post condemnationem haereticorum praesente iudice seculari haereticos tradunt iudici seculari rogantes, ne morte, aut membri mutilatione eos afficiant, iuste fieri potest, iuxta cap. Nouimus. de verbo. signifi. l. 60. tit. 6. par. 1. Cuius praxis meminit Di

recta.

re etorium Inquisitorum, dum refert sententiarum formulas. Idque habetur in Pontificali Romano fol. 202. Quod fati tutum est, cum a Sancta sede Apostolica traditum sit. Tutius tamen quidam existimauerunt, quod Inquisitores non traderent sic damnatos iudici seculari, sed eos, lecto processu, condemnarent coram iudice laico, atque ita damnatos a propria iurisdictione dimitterent, ut denique iudex secularis eos morti & igni traderet, ut Henrici. notat in cap. ad abolendam. de haeret. Igne. in l. 1. §. cum Dominus. numer. 37. ff. ad Syllaniam. Couar. in repet. Clem. Si furiosus. 2. part. §. 5. num. 6. versic. Decimo quarto. de homicidio. Et sic sententia fertur absque scrupulo irregularitatis ab Inquisitoribus. ¶ Est praeterea alia poena, quod haeretici carent ecclesiastica sepultura: & qui eos tradiderint ecclesiasticae sepulturae, sunt excommunicati, nec absoluedi donec satisfecerint in forma tradita in cap. quicumque. in princ. de haeretico. lib. 6. cap. excommunicamus. 1. §. credentes. de haeretico. Probatur: nam cuiusque decedenti in peccato mortali deneganda erit ecclesiastica sepultura. ex gloss. iuncto tex. in c. quia in omnibus. de vsur. gloss. sepulturam. in capitul. 2. de stat. monach. sed haereticus est talis. capi. 3. de haeret. ergo cum eo in uita non potuimus communicare, nec in morte communicare debemus. ca. de eorum poenae. 24. quaestio. 2. cap. ex parte parentum. de sepultura. & illi est glo. notabilis & ordinaria, recitans casus, in quibus denegatur de iure alicui ecclesiastica sepultura. Et in fine dicit, quod conuictus de haeresi post mortem denegari debet cap. sane profertur. 24. quaestio. 2. cap. Est etiam alia glo. in cap. nullus. 13. quaestio. 2. ubi Cardin. Turrecremata ultra. 14. casus enumerauit. & Angel. verbo. Sepultura. §. 29. Bartholo. Fumi in armilla aurea. verb. sepultura. fol. 327. numer. 16. versic. Multi ecclesiastica sepultura priuantur. Et Hostiens. in summo. de sepultura. §. quibus interdicatur. tex. in cap. sicut. de haeretico. l. 8. titul. 13. par. 1. Suaderi potest ulterius, quod haeretico non sit assignanda in loco sacro ecclesiastica sepultura: quia aduersus ipsam deliquisse constat, ergo eius cadauer, cum uiuus non errat uentus. ca. fin. de immu. ecclesi. cum sit proditor & hostis ecclesiae, ut supra dictum fuit, nec in immunitate ecclesiastica gaudeat haeretico confugiens ad eam, imò inuitas poterit extrahi ad punitionem criminis. Gondillal. a Villadiego in tract. de haeretico. quaestio. 11. mi. 15. Nicol. Boeri. decisio. undeciesima idem esse in blasphemis, atque ita apud Gallos pronuntiatu fuisse. Didac. Couar. in lib. 2. Varia. resolu. ca. 2. nu. 11. versic. Decimo quarto. eadem ratione. Hippolyt. in lex. natura. ad fin. ff. de fidei. Iacob. Septimacens. in l. ex fidei. catholice. cap. 45. num. 21. versic. Nec

praetereundum est. Hierony. Gigas de crimine lese maiestatis. titul. De pluribus & varijs quaestio. ni. quaestio. 3. num. 19. pagin. 419. His etiam accedit tex. in cap. is cui. de sententia excomm. libr. 6. in versic. Talis quoque. ubi habetur deneganda ecclesiastica sepultura esse ei, etiam prohibitus esset ingressus ecclesiae. Et notat Ioan. Bernard. in practica crimi. canon. cap. 121. Ex quo text. Anchar. in dict. cap. is cui. columna secunda. versiculo. secundo nota. num. 2. infert, quod ille, qui est prohibitus moram agere in ciuitate dum vitam agebat, post mortem non poterit deferri ad sepulturam in tali ciuitate. Ratio, quia cui non communicamus dum uiuere propter eius delictum, nec in morte. notat Bart. in l. si quis infulam. ff. de ca. daue. puuito. ubi dicit Bar. nota hanc legem, quia forte non reperies alibi, & habes hic, quod ille qui in uita non potest morari in ciuitate, post mortem non potest reduci ad ciuitatem ad sepulturam. Et est sententia notanda contra bannitos a regno. Idem notat Hippolyt. in l. fin. num. 58. ff. de quaestio. Conuicti poterit ex. 3. regu. cap. 13. Quonia inobediens fuiti ori Domini, & non custodisti mandatum quod praecipit tibi. Dominus Deus, & reuerfus es, & comediti panem, & bibisti aquam in loco, in quo praecipit tibi, ne comederes panem, nec biberes aquas, non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum. Item etiam Hieremiae. 22. Sepultura amini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Hierusalem. ¶ Nec obstat si quis dixerit, Sepelire mortuos inter opera charitatis & eleemosynarum enumeratur. Tobie. 12. Et in Ecclesiasti. cap. 7. dicitur, Mortuo non prohibeas gratiam sepulturae. cap. in ecclesiastico. 13. quaestio. 2. Sed haeretico cum sit proximus Christianus, scilicet baptizatus, quantum in inimicus, ista eleemosyna non est neganda, quippe cum dilectio in inimicos sit eroganda ex seruatoris praecipio, & Christiano sit danda sepultura. cap. ex parte. de sepultura. & quis sepelit cadauer, non uidetur sepelire haereticum, cum forma corporis humani & essentia sit anima rationalis. Clemen. 1. §. Porro. de summi. Tainica. & homo mortuus non sit homo. l. principaliter. C. de libe. causa. Matthae. de Afflictis in cap. 15. mutus episcopus vel abbatem. num. 29. Quod sit, quod siue suspensus, licet non debeat deponi a laqueo sine iudicis licentia, tamen si fuerit petitiu corpus ut tradatur sepulturae, debet concedi. gloss. in Clementina prima. verb. poenitentia. de poeni. & remissio. quam citat Hippolyt. in l. fin. num. 60. ff. de quaestio. Ioan. Anan. in ca. fures. columna prima. ad fin. de furt. Quod sit accedentem ad aliquem animo interficiendi, cum si uiuum inueniret, tamen mortuum inuentum truncant membra cadaueris, non obiectur

citur

citur irregularis, quia non habet animam, nec potest dici homo cap. quod verò non formatum. 32. quæst. 2. vbi abortus factus ab aliquo inanimati, non imputatur ad homicidium, quia informatum erat corpus absque anima rationali. Doctrina est Archidi. in cap. fin. 15. quæstion. 1. dicentis, quod clericus qui amputauit corpus mortui, animo interficiendi cum si esset viuus, non efficitur irregularis. Sequitur Feli. in cap. a nobis. 2. colum. 2. numer. 3. de sent. excomm. Boeri. decisio. 316. nu. 11. Hippoly. in l. qui sine accusatoribus. colum. 6. numer. 25. ff. de quæstio. Nicola. Plou. de irregulari. regula. 27. num. 17. Archiepiscopus Florentin. 3. part. tit. 28. capi. 2. §. 5. verfic. Item dicit Archidia. Sylue. in summ. verb. Homicidium. 3. quæst. 7. & Conrad. de contractibus. quæstio. 80. Nauarr. in manual. confesso. cap. 27. num. 221. pagin. 760. Ratio, quia iam non est nisi cadaver, & crimina morte extinguuntur. gloss. in cap. si quis episcopus de hæret. Tum etiam, quia sepultura nil peccauit, ergo locus nulla poena erit puniendus, cum sit in capax poenæ & legis. argu. text. in cap. mulier. 15. quæst. 1. Sed cadaver, nec locus habent rationem, nec sensum, igitur eis imponi non potest poena. Sicut habetur in dict. capit. quicumque de hæret. lib. 6. quem text. refert Caieta. in summ. verb. excommunicatio. capit. 45. Sed dic pro solutione. Quia aliud est dare sepulture mortuum, quod est opus pietatis, & est omnibus commune, & aliud in loco sacro sepelire, hoc enim non conuenit omnibus, sed multis interdicitum est, vt diximus. Cardinal. Turcremata in cap. nullus. colum. fin. 13. quæst. 2. & sic hæretico denegatur ecclesiastica sepultura, & alij prohibetur, ne ei concedant, vt in dict. cap. quicumque. qui text. punit eos, qui scienter hæreticum tradiderant ecclesiasticæ sepulture, secundum Caietan. in summ. verb. excommunicatio. cap. 45. Nauarr. in manuali confesso. c. 27. nume. 137. Idem esset, si sepeliret in loco prophano extra ecclesiam, & cœmeterio more ecclesiastico secundum Archi. Ioann. Andr. & Domini. Secus tamen esset, si eos sepelirent more asinino in locis prophanis extra ecclesiam, & eius cœmeterium, nam non incurrent sepelientes eos in poenam censuram de quibus in dict. cap. quicumque. de hæret. lib. 6. ex Caieta. & Nauarr. in locis prememoratis. Sepultura asini dici potest, quæ sit in terra prophana, quia is, quem constat mortuum esse in peccato mortali, non est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, sed asini sepultura est si bi danda, id est, in terra prophana. gloss. in capi. 2. verb. sepulture. de statu. monach. text. vbi glo. ad sepulture. in cap. placuit. 23. quæst. 1. intelligit de canina sepulture, quia pro tali ecclesia non potest cap. pro obeuantibus. 3. quæstion. 2. & capit.

lo. 1. de reliq. & vene. sancto. Secus si manifestè non constet decessisse in mortali, quia sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio esset. Vnde decedens sine confessione exteriori in extremo vitæ facta nisi cõstet, quod confessionem contempsit vitæ annuum. vt in cap. omnis vtriusque sexus. de poen. & remissio est sepeliendus in ecclesia, vel cœmeterio, quia ex quo præuentus est morte, præsumendum est, quod non decessit in peccato mortali, nisi si de eo constet, quia præsumendum est de quolibet bonum. cap. ex parte. vbi Panormi. in versic. Nota vterius. de sepulture. Ioan. Montholoni. in promptuario iuris diuini & humani. verb. sepelire. l. 8. vbi dixi in glossa prima. tit. 1. lib. 1. ordina. cum notatis à Martino Nauar. in manuali confesso. cap. 26. num. 32. Nam si in anno non esset confessus ex culpa præcedente, quanuis mors repentine succedat, sepultura ei est deneganda, iuxta text. in dict. ca. omnis vtriusque sexus. ex Panormi. in cap. ex parte. num. 3. de sepulture. & qui non communicat in anno, catholicus minimè est censendus. cap. secularis. cum seq. de consec. distincti. 2. Cardina Turcremata in cap. fin. num. 5. dist. 30. tex. in authen. de priuileg. dot. hæred. muli. nō præstari. in princ. colla. 8. ibi. Igitur sacram communionem in catholica ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iussè vocamus. Dicunt illi text. Ana. & Feli. in rubr. de hæret. esse singularem. Cum ergo hæretici sint non debent ecclesiasticæ sepulture tradi: tum quia decesserunt in notorio peccato mortali per præmissa. Tum, quia in excommunicatione aduersus hæreticos lata ipso iure propter crimen heresis, quæ antiquissima est. argu. cap. Achatius & cap. audiui. 24. quæstio. 1. & cap. sanè. 24. quæstio. 2. cap. excommunicamus. 1. & 2. de hæret. capit. nouerint. de sententia. excomm. Nauarr. in manuali confesso. cap. 27. num. 56. pagin. 657. & in repet. cap. ita quogundam. notab. ii. num. 41. de iudicis. Et hæc euitatio hæreticorum à tempore Apostolorum indicta fuit. Apostolus enim Paulus 1. ad Corinthi. 5. admonet, ne cibum quidem cum illis esse sumendum. Et ad Titum. 3. Hæreticum, inquit, hominem post vnam & secundam correctionem deuita. Ioan. ait. 2. epistola cap. 8. Si quis veniat ad vos, & hanc doctrinam non afferit, nolite recipere eum in domo, nec, Aue, ei dixeritis: quæ enim dicit illi, Aue, communicat operibus eius malignis. Et pluribus Canonibus sanctorum hoc sancitum constat. Nam in Canone. 45. inquit, Qui cum hæretico orauerit, communione priuetur. Si verò horitatus fuerit eos orare, damnetur. Et canone. 46. Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma, damnati præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial

aut

aut quæ pars fidei cum infidelis? Item in Cano. 63. Qui synagogam Iudæorum, aut hæreticorum cõuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & à communione. Quod & plenius cauetur in Cano. 69. cum sequen. & ostendit Iacobus Septimacensis de instit. Catholicis. cap. 11. num. 1. Quin etiam euitare eos tene mur tanquam excommunicatos, non solum de iure diuino, sed etiam positivo, quo introductum est eos euitare, vel non debere cum eis commercium aliquod habere. vt in extrauagan. Ad vitanda scandala. de excomm. non vitand. in pragm. sanctio. Gallican. quam refert & declarat Marti. Nauar. in manuali confessorum. cap. 27. num. 35. & 36. & alibi latius diximus. Cùm ergo communicatio hæreticorum dum vitæ agunt, sit prohibita omni iure, non immeritò & sanctè sanctum est, vt cum eis vitam vniuersæ carnis ingressi, eos sepeliendo communicare minimè liceat. iuxta capitul. ex parte. & cap. sacris. de sepulture. & gloss. in cap. ad hæc. de priuileg. in verb. sepelierint. quæ ait, Ita communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem, quia cui non communicamus viuo, non communicemus & mortuo. 24. q. 2. cap. de communionem. cap. legatur. & capi. sanè. Roma. sing. 701. secundum antiquam impresio. secundum nouiorem est. 709. incipi. Secundum loquens cum excommunicato. Ripa in tract. De peste. titu. De præseruatiuis remedijs contra pestem. fol. 17. num. 107. verfic. Nam qui faciunt funeralia. Richard. à Media Villa in. 4. senten. dist. 18. art. 7. quæstion. 3. Caietan. verb. Excommunicatio. capit. 46. Facit etiam nam sepultura in ecclesia constituitur, vt orationes inde fiant pro sepultis. Sed illicitum est sepelire eum in loco sacro pro quo preces horarias non licet effundere, & fingendum ab hæreticis, nec vilo pacto communicandum docet Alphons. à Caffro libro. 2. de iusta hæreti. puni. cap. 18. Ergo & sepultura sacra nō est eis ministranda, quanuis asinina, & locus prophanus eis assignari non sit prohibitum, vt foetor cadaverum euitetur, & ne oculos & nares viuētium. inficiat. Ripa de Peste loco supra citato numer. 144. verfic. Insuper propter hanc. Intelligit tamē sepelientem hæreticum, scientem esse talem, incidere in excommunicationem & poenam dict. cap. quicumque. in princ. de hæreti. lib. 6. Tamē ignorans ignorantia probabili, quippe cum non esset habitus pro hæretico in republica, sed pro catholico, vt sæpe contingere solet, quod quanuis aliqui sint infideles, apparent hominibus in vita fideles & catholici, qui post obitum constat fuisse hæreticos. Ilos ergo nisi sciēt & presumptuo se sepelierint, non incidere in poenam tenendum est. Caietan. in sum. verb. Excommunicatio. cap.

46. glo. in clem. vni. verb. scienter. de consanguini. & affini. glo. in Clem. 1. verb. scienter. de sepulture. quæ inquit, necessariam fore scientiam ad hoc vt excommunicatio liget. cap. significauit. & c. cum desideres. de senten. excomm. cap. 2. vbi glo. 1. de hæret. lib. 6. Feli. in cap. 2. num. 6. de constitut. & ibi Andr. ab Exea. Couar. latè in rep. capi. Almat. mater. 1. par. §. 10. num. 7. de senten. excomm. lib. 6. agit, an sententia excommunicationis liget ignorantes, etiam quando est posita pro actu damnato à iure diuino. gloss. in extrauagan. Quia quorūdam. verb. scienter. Ioan. 22. sub titu. de verb. significatiua. Et poena sine fraude locum non habet. l. aliud est fraus. ff. de verb. significatiua. l. sancimus. C. de poen. Et antiqui fraudem pro poena ponere solebant. l. cum autem. §. iuuent. ff. de adulter. edit. Plura Per Marcum Antoni. Natta. consil. 338. numer. 5. lib. 2. Ideo nec irregularitas contrahitur absque dolo, etiam si culpa absit cap. is cui. ibi. scienter. vbi notat Domini. de verb. locum non habet. l. 6. notab. 1. Marti. Haur. in rep. cap. accepta. oppositio. 8. illatio. 9. num. 34. de resti. spolia. & in rep. cap. cum contingat. verfic. Secunda decisio. pagin. 161. de rescrip. & in manuali confesso. capitul. 25. num. 70. & in cap. 27. num. 74. Couar. in Clem. Si furiosus. 1. par. §. 1. num. 4. verfic. Secundò hic diffiniri poterit. de homici. & scientia & malitia dicenti & allegati incumbit probare, cum sit fundamentum suæ intentionis. Et qualitas quæ inducit delictum, non præsumitur, nisi probetur. glo. in l. eum actum. ff. de nego. gest. cum multis concordant. à me collectis in l. 1. glo. 1. verfic. Dubium est circa hanc legem. titu. 10. libr. 1. ordina. Socinus iunior consil. 36. num. 1. col. 2. lib. 2. ex cuius dictis hoc bene probatur. Qui ergo dubitans hæreticum fuisse aliquem eum sepeliuit, nō facit præsumptuose, ac proinde non incidit in poenam aduersus sepelientes hæreticos, credentes & impositam à cap. 2. de hæret. lib. 6. cum dicat, scienter præsumperint. Verbum enim, & iactantiam facientis contra legis præceptum denotat, glo. in cap. decernimus. verb. Non præsumant de iudi. notat Barba. in cap. si diligenti. num. 146. de foro competent. Item etiam poena contra sepelientes, est canon latæ, & non ferendæ sententiæ, dum in dict. ca. 2. ponuntur hæc verba, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacerè. id est, ipso iure. ex Feli. in cap. Rodolphus. verb. subiaceat. numero. 26. de rescrip. Declarat Panormi. in cap. clericis. nu. 14. ne clerici. vel monach. est glo. in no detur. in cap. 2. §. in hibemus. de hæret. lib. 6. & infra latius in hac glo. dicitur. Et habita satisfactio, adhuc est necessaria absolutio, & in hoc differt à suspensione, in qua sequuta satisfactio, nulla alia absolutio est.

est necessaria, vt sentit glo. verb. vsq; in dict. ca. 2. & ibi Domi. citando glo. in Clem. 1. verb. donec. de decim. Quæ glo. probat suspensionem ad tempus, elapso tempore, absq; aliqua absolutione tolli, secus in excommunicatione ad tempus lata. Quam dixit notabi. Præposi. Alexandri in. c. nō est colum. 2. nu. 6. de Sponsali. Feli. in. c. ad aures. colum. 2. nume. 2. de simonia. Rip. optimè in ca. notab. 6. nume. 23. de iudic. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. numer. 16. vbi asserit post Rip. hanc esse communem opinionem & Carol. Molinæ. est videndus in. 1. part. in consuet. Parisiensibus. titul. 1. §. 27. quæst. 3. num. 5. fol. 224. col. 1. quanuis Alciat. in cap. 1. §. 6. notab. de iudic. vt refert Couarra. velit idem esse in excommunicatione, quod in suspensione, & malè & Rip. vbi supra in interdicto, & non bene. ¶ Satisfactio autem debet esse extumulando proprijs manibus, & publicè & a damera hereticorum. Et sic fieri potest per eos, quod tamen cum lex denegat, per alios expli cari nequit. Tex. id denotat cum sua gl. verb. proprijs, & in verb. publicè in cap. 2. in princip. de hæreti. lib. 6. Et est notandus text. dum ait, proprijs manibus, & sic denegat potestatem per alium extumulandi, quia in dustriam personalem hæc verba important. I. iubeimus. ibi, vnusquisq; miles accepto per suam manum. C. de erogatio. milit. anno. lib. 12. vbi Bar. num. 2. notat, quod stipendiarij consistere non possunt procuratorè ad suum stipendium recipiendum, quia per manum propriam ipsorum debent recipere. Et ideo inquit, quod sint cauti procuratores communis, quod nūquam procuratores ipsorum soluant. Et illi text. ad hoc dixit sing. Ludo. Roma. cons. 332. Quaritur primò. colu. 1. in princ. lat. in. 1. si quis id quod. numer. 37. ff. de iur. omn. iudic. & in. I. iubeamus. colum. 3. numer. 17. C. de testament. Alex. in addi. ad Bart. in dict. I. iubeimus. aliàs incipit. Per hanc num. 3. C. de erogatio. milit. anno. lib. 12. & ibi Ioan. de Platea. numer. 2. & ibi Additio. ad eum. Et Lucas de Pen. colum. 3. ponit aliquas questiones, quæ non possunt per procuratorem explicari, cum in dustria personæ sit necessaria cap. fin. §. is autem. vbi Feli. plenissimè de offi. delegat. l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. ibi, suis manibus. l. 1. ibi, suis manibus. ff. de eo per quem fact. erit. l. si quis id quod. ff. de iur. omni. iudic. Et sic statatub; præcipiens aliquid fieri proprijs manibus, non verificatur per substitutum vt notat Alex. in. d. l. per hanc. aliàs incip. Iubeamus in additio. ad Bar. num. 3. C. de erogatio. milit. anno. lib. 12. nec incidere in poenam, quando tali casu faceret per procuratorem, licet à culpa delicti nō excimeretur, quam exercens actum malum per alium glo. in Clem. 1. verb. publicè de vita & ho-

nessa. cleri. sing. secundum Card. in capit. fin. §. is autem. notab. 1. de offi. deleg. & in cap. mulieres. de sententia excom. Panor. in cap. expositi. nu. 12. de dilatio. & in cap. licet. num. 3. de decim. Syluest. verb. clericus. 3. quæst. 6. Barbatius in. l. 1. in princ. nume. 1. colum. 1. ff. de verb. obligatio. & notat idem Barba. in cap. pastoralis. colum. 3. nu. 16. vbi dixi de iudic. Facit cap. in criminalibus. 5. quæst. 3. ibi, nisi per se, vbi notat Domini. col. 1. dicēdo, Nota, quod illud dicitur fieri per se, quod fit personaliter, & non per interpositum personam. Quod notate propter statuta, quæ quandoq; asstringunt personam ad exercendum actū personaliter. Hactenus ille. cap. quia frustra. de vsur. in illis verbis, nisi prius ipse vbi Card. notat, quæstus, qui fieri debet per se, non poterit fieri per iudicem. text. cum glo. in. l. singulos. verb. Chirographo. ff. de testam. vbi Bar. notat, quod quando actus est faciendus à pluribus, non poterit ille expediti per vnum ex commissione aliorum, & illa gloss. loquitur in testamento in scriptis, secus in nuncupatio. vt in. l. fin. C. de testam. Hodie verò in testamento in scriptis scientes signare, seu subscribere pro ignorantibus se subscribunt. l. 3. Tauri. Facit etiam. Nam quando commissio est facta per verbum, præcipio, indelegabilis est. gl. in. l. sape audiui. ff. de offi. præsid. Commendat vitra docto. ibi Iaso in. l. 2. C. communia delega. colum. 1. & in. l. 1. num. 94. C. de iure emphyteu. ad idem. cap. 1. de verb. signifi. ibi, proprijs manibus. lib. 6. Ergo cum in specie proposita factum sit arduum, & non leue, vt puniantur heretici, eorumque auxiliares, & cum eis communicantes, quocumque modo merito per se ipsos, & non per substitutos debent exhumare hereticum, Quia in modum non occultè, sed publicè. Quia, vt inquit, glo. publicè. in cap. 2. de hæret. lib. 6. publicè peccauerunt, ideo publicè satisfacere debent. c. 1. de poen. & remissio. Quem text. intellige, siue peccata fuerint notoria, vel publicè tantum, licet non notoria, secundum Ioan. Andre. & communem ibi. Idem etiam poenitentiam publicam inferendam esse pro crimine notorio, vel publico, intelligas à iudice in foro fori, non autem à confessore in foro interiori, & poenitentia. Nauar. post alios in cap. consideret. §. ponat se. num. 16. de poenitentia distinct. 5. & in cap. in princ. num. 89. in versicul. Quinto innuit hic text. eum. de poeni. distinct. 6. & quæ dicit A. hic. Floren. 3. par. tit. 14. c. 17. §. 6. Sunt hic annotanda. Quod fit, quod exhumatio debet fieri publicè, cum inferatur in iudicio exteriori, non autem in interiori, per præmissa. Et est optimè intelligendi modus ad dict. capit. 2. de hæret. lib. 6. ¶ Intellige etiam, quando ossa heretici, ab ossibus fidelium discerni, & separari possent,

sent, non aliàs, ne fiat iniuria Catholicis. capit. facris. de sepultur. glo. in. cap. quicumque verb. extumulent. de hære. lib. 6. Multa enim ratione incertitudinis tolerantur, quæ si certa essent, minime tolerarentur. Hippoly. in rep. rubri. C. de probationi. numer. 374. & Andr. Tiraquell. de primo genio. quæst. 17. in. 20. opinio. verb. plura scribit, quæ propter incertitudinem vitantur in iure. Quibus addenda est. l. 9. titul. 9. parti. 6. l. 8. ad fin. titu. 1. parti. 1. Locus etiã interdicitur, vt careat ecclesiastica sepultura, vbi fuit sepultus hereticus. cap. 2. in fin. princ. de hæreti. lib. 6. & sic res inanimata punitur. sic in capitu. foelicis. §. ciuitas. de poen. lib. 6. & in capitu. vbi periculum. §. præterea. versicul. ciuitas. de electio. lib. 6. capitul. ita nos. §. egeat. 25. quæstio. 2. quibus in locis ciuitas priuatur Episcopo propter delictum ciuium, & etiam Innocentes qui non peccarunt, sed fit ex causa, quāuis absque culpa. vt in regula, sine culpa. de regul. iuris. lib. 6. & quæ notat Coua. lib. 2. vari. resolu. capitul. 8. colum. fin. numer. 10. Sic ergo in specie proposita ideo diruntur domus proditorum & hereticorum, & sale feminantur, & tituli & statua ibi affigi solent, vt ceteri poena deterriti, similia committere non audeant. capitul. & dixit dominus. de consecra. distinct. 2. vbi latè dixi Salmantica in lectione ordinaria anno. 1561. l. 6. titu. 27. parti. 2. l. 2. titul. 10. lib. 4. ordinam. & ibi dixi in glo. 2. vbi domus proditoris diruitur in perpetuum: erunt etiam oculi in signum ne videant quod præterebant proditores. l. 4. titul. 28. par. 2. & sciuntur auricula in signum maleficij. l. 6. eod. titul. & parti. & nobilis vehitur supra asinum, & cum catenis, & per terram trahitur. l. 3. titul. 28. part. 2. & animal, cum quo peccauit, etiam si culpa careat, ne sit memoria flagitij, occiditur. capit. mulier. 15. quæst. 1. Leuit. 20. l. final. titul. 21. parti. 7. Igitur cum subsit causa, absque culpa ciues & ciuitas puniri poterit, vt à simili delicto odio poenæ alij retrahantur. Quod fit, quod etiam in libentur laici disputare publicè, vel priuatum de fide sub excommunicationis poena, vt euitetur causa recedendi à fide, quæ per disputationē aliquando euenire solet, & ne sub specie agni, habeant fortè facultatem proferendi alijs, quæ interius sunt, vel esse cogitant. capitul. quicumque. §. in hibernus. de hæretic. lib. 6. Confirmatur ex. l. nemo clericus. C. de sum. Trinita. vbi ait, Nemo clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet conditionis de fide Christiana publice turbis coadunatis & audientibus conetur in postero tractare: ex hoc tumultus & perfidia occasionem requirens. Nam & injuriam facit iudicio reuerendissimæ Synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita reuoluere, & publicè disputare contendit. Sanctus Thomas

& ibi Caietanus optimè declarauit secundam, secūdam. quæstion. decima. articulo. septimo. Syluester in summa verbo. Disputare. & summa aurea Armillæ eodem verb. disputare. folio. 97. columna prima. Latius per Alphonsum à Castro libr. primo de iusta hereticorum punitione, capitul. decimo nono. folio. 61. columna prima. cum sequent. Antoni. de Rosellis in tractatu. de concilijs, titul. Quanto tempore debet durare Concilium. §. Et vt dixi. numer. vigesimo primo. Tradit Gondifalvus à Villadiego in tractatu contra hereticam prauitatem. quæstio. vigesima prima. numer. primo. cum sequent. Probatur ex Apostolo secunda ad Timothæ. secundo. Noli verbis contendere, ad nihil enim vile est, nisi ad subuersiōem audientium. Præterea disputatio argumentis aliquibus agitur: sed argumentum est ratio rei dubiæ faciens idem, ea autem, quæ sunt fidei, cum sint certissima, non sunt in dubitationem adducenda, ergo de his, quæ sunt fidei, non est disputandū, præsertim à laicis, cum vt in plurimum sint illiterati. Ad idem capitul. cum quibus. 24. quæstio. tertia vbi Cardinal. Turrecremata. Facit text. in capit. in mandatis. 43. distinct. 1. 46. titu. 5. partit. prima l. 1. titul. 1. libr. 1. for. iuzzo. Sed in contrarium virget, imò quod sit licitum de fide catholica disputare. l. quoniam venerabilis. & ibi glo. verbo. vno ore. C. de episcop. & cleric. glo. in capitu. quis ne sciat. 9. distinct. glo. final. in. ca. nos ad fidem. 96. distinct. Item Actuum. 9. dicitur, quod Saulus inualefcebat, & confundebat Iudeos, & quod loquebatur gentibus, & disputabat cum Græcis. ergo de fide catholica licet disputare. Sed his non obstantibus, quæ non sunt contraria, imò declarant conclusionem propositam, est dicendum, duplicem esse disputationem, vna materialis & hæc ad exercitium, vel ad errores confutandos, quæ coram sapientibus, & firmis in fide laudabilis est, vt prædicta glossæ in difficultate adductæ probant Innocen. in capitul. 2. ad finē. de summa Trinita. Ioann. Montholon. in proimptuario. verb. disputare. & Caietanus secunda secūda. quæstione decima. articulo septimo. & Castro libro primo de iusta hereticorum punitione. capitul. decimo nono. Villadieg. contra hereticam. præi. q. 21. Ioannes Echius in enchiridio. capitul. 27. Præposi. in cap. Sancta Romana. numer. 3. distinct. 15. & in capit. quis nesciat. numer. 9. distinctio. nona. vbi latè Ioann. de Turrecremata numer. 1. vbi ponit quatuor conclusiones. & in dict. capitul. cum quibus 24. quæstio. tertia. Altera est formalis & verè dubitandè de fide; volendo asserre contrariam rationem de fide pro, vel contra, & talis dicitur propriè & formaliter disputare de fide, quæ cum sit certissima, & dubijs in ea

fit, hæreticus est censendus. cap. i. de hæret. Et ista disputatio omnibus tam clericis quam laicis est prohibita, ut in confirmatione conclusionis constat, & ex doctoribus supra proxime citatis. Laicis autem non licet disputare de fide. c. 2. §. in hibernis. de hæret. lib. 6. nec licet prædicare eis sub pœna excommunicationis. c. excommunicamus. 1. §. Quia verò. & c. cum ex iniuncto. de hæret. & c. sicut vno corpore. & ibi glos. eod. titul. Quod sit, quod clerici in sacris constituti magistratur, & Doctorum gradus recipere possunt ex constitutione. 32. in nostra Salmanticensi academia omnium principum in sacra Theologia: quia dignitas Doctoralis præstat eis facultatem prædicandi. d. cap. sicut. de hæret. Et sic magistris habent facultatem à Canone. Et etiam alias conceditur ab homine. Sic ergo laicus prædicare prohibetur per præmissa iura, nisi haberet licentiam à superiore. Panor. & Deci. num. 19. vers. Otauo quæritur. in. c. 2. de iudi. glo. in. c. bene quidem. 96. dist. in. c. in verb. laico. quæ probat laicum ex Romani Pontificis cõmissione sententiã excommunicationis ferre posse. Panor. idem notat citando præmissã glos. in cap. fin. col. final. numer. 2. de cler. agrotant. & in. c. ab excommunicato. num. 6. de refer. & in. c. ecclesiã sanctã. num. 2. de consti. Felin. in. c. solitrã. num. 2. de maio. & obedien. glos. est simi. in. c. præter hoc. verb. ducibus. 32. dist. in. c. vbi glos. verb. arbitrio. in. cap. Mennam verò. 2. q. 5. Deci. in. l. socinã. num. 41. ff. de regu. iur. loã. à Selua in tractat. de beneficio. 2. part. q. 5. nume. 8. ita saluantes glo. in. c. ad iij. c. 16. q. 1. Sed est dubium, cum tex. in dict. c. 2. §. in hibernis. de hæret. lib. 6. dixit, innotetur. in glos. eod. verb. an sententiã excommunicationis sit canon latã sententiã, an ferenda. Et ibi glos. post Archiep. genẽ. quod sit ferenda, & ad eius incursum requiritur monitio, ne publicè vel priuati prædicet. Et glos. illa est allegabilis, quatenus habet. quod verbum præteriti, seu præsentis temporis sit canon latã sententiã, verbum autem futuri sit ferenda. Et signanda secundum Ancha. in dict. c. 2. col. fi. Domi. & Philipp. Franchum. Barba. in. c. 2. in prin. de for. cõp. vbi est glos. simi. & alia in. c. quisquis. de elect. alia in. c. si diligenti. de for. comp. & in. c. si quis ex clericis. de vita & honest. cleri. & omnino. Additio. ad Bald. in. l. iubemus. C. de sacr. sanct. eccl. sub num. 2. in. §. sanct. col. 3. Bald. in. l. iubemus sanẽ. nu. 2. & ibi glos. & in. l. in criminali. C. de iur. om. iudic. quas com. Felin. in. ca. Rodolphus. vbi latẽ nume. 36. de refer. Cui addendus est Ioann. Hannibal in rep. l. post contractum. num. 23. ff. de donatio. vers. Nam quando actus valet ipso iure. Tiracuell. in repet. l. si vaquam. verb. reuertatur. numer. 172. C. de reuocan. dona. Præter hæretici,

& filij catholici eorum hæreticorum, fautorum, defensorum, & receptorum vsque ad secundam generationem ad ecclesiasticum beneficium, seu officium nullo modo sunt promouendi. cap. 2. de hæret. lib. 6. Cuius verba sunt, Hæretici, aut credentes, receptatores, defensores, & fautores eorũ, ipsorumque filij vsque ad secundam generationẽ ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Comprobatur pœna ex tex. in. cap. scilicet. §. nulli. de pœn. lib. 6. & ex tertia instructione Vallisolerana. cap. 11. & Jacob. Septimacens. in institutio. catholicis. cap. 29. numer. 1. & Clemen. 1. §. ipsius filij. ibi, ipsi filij per masculinam descendentes lineam vsque ad generationem secundam, omni spe dispensationis adempta, reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiasticum beneficium, de pœnis. Ex quo text. deducitur hæreticum irregularem & inhabilem esse propter tale crimen, si celebrabit sicut prius antequam fuisset absolutus ab excommunicatione & suspensione, in qua incurrit ipso facto propter crimen heresis, non alias. c. si celebrat. de cle. ex. c. ministrant. nisi peractã poenitentia, cum ipso fuerit dispensatum. Quam positionem intelligo, quando crimen fuit publicum, secus si occulte commissum, nam post iniunctam poenitentiam non requiritur alia dispensatio, ut in sacris ministrare valeat. argum. cap. quæsitum. de tempor. ordina. Secundo est tex. in. c. ex tenore. eo. titu. quo textu probatur ex nullo crimine quantuncumque graui degradationem inducenti, quod est omnino occultum per accidens post peractam poenitentiam nullam suspensionem, seu irregularitatem induci in susceptis: seu suscipiendis ordinibus. Et eleganter prebat Alphonsus à Castro in lib. 2. de potesta. legis pœna. c. final. fol. 264. col. 2. vers. Tertia principalis conclusio. glos. in. c. inquisitionis. verb. Homicidium. de accusatio. quæ excepti crimen homicidij. per. cap. quæsitum. de tempo. ordi. Tamen Alphons. à Castro vbi supra idem tenet in homicidio occulto per accidens. Nauar. tamen ab eo recedit in manuali cõfesso. cap. 27. nu. 139. pagin. 769. Quod etiam in crimine heresis requiritur notorietas ad incursum irregularitatis, constat ex. c. ad abolendam. de hæret. ibi, vt quicumque manifeste fuerit in hæresi deprehensus, si clericus est, vel cuiuslibet religionis obumbratio nefuscatus, totius ecclesiasticis ordinis prærogatiua nudetur, & sit omni officio & beneficio spoliatus. &c. Et textus in capitul. secundo de schismaticis. ibi, si publicum est, &c. Ergo si occultum poenitentia sequatur istius peccati, & absoluto ab excommunicatione, nulla superest suspensio, seu irregularitas in isto crimine, enormissimum,

tum, quia contrarium iure non reperitur expressum, quia regula text. in. d. c. ex tenore. & in cap. final. de tempo. ordi. generalis est in omni crimine, ergo generaliter est accipienda, cum præcipue hæc pars sit benignior, & mitior. Hæretici ergo, ac filij eorum, non sunt admittendi ad ecclesiasticum officium, seu beneficium, et si admittentur, ipso iure sunt priuati. textus in dicto capitulo secundo §. hæretici. ibi, quod si secus. &c. & in capitul. statutum Foelicis. eodem titul. de hæreticis. lib. sexto. capitul. vt commissi. §. priuandi. eodem titul. & lib. sexto. vide quæ scripta sunt in fratul. 9. l. illud autem quod dixi supra, irregularitatem non contrahi per delictum occultum, etiam si sit hæresis, sed per solam poenitentiam criminis tolli, crederem attenda dispositione sacri concilij Tridentini Sessio. 24. cap. 6. incipien. licet episcopis. irregulares effici, sed tamẽ dispensatio pertinet episcopis, & eorum vicarijs ex sua delegatione iuxta tenorem ipsius literæ, illud tamen an notandum est, quod verba dicti cap. 6. ad fin. ibi, idem in hæresi crimine in eodem foro conscientie existant, non eorum vicarijs, sit permissum. sunt intelligenda, quod vicarij episcopi specialiter ad hoc deputatum possunt in irregularitate contracta ex crimine occulto & non deducto ad forũ contentiosum dispensare in foro conscientie gratis & imposita poenitentia salutaris, non tamẽ possunt vicarij horum vicariorum, & sic vicarij per se, & non per substitutum debent hoc munus exercere. ibi, eis tantum. scilicet, episcopis, & eorum vicarijs, vt supra dictum est, faciunt quæ dixi in. c. 1. de offi. vic. lib. 6. an substitutus seu vicarius substitutum alium, seu vicarium creare possit, notandum etiam est, quod prælatus in casu dicti cap. 6. propter crimen auditum in eo foro conscientie, subditum ab administratione beneficij, seu officij remouere non poterunt, Sanct. Thom. quodlibet. 5. art. 13. esset enim detegere confessionem, & actum occultum manifestare contra piã mentem concilij, quod esset iniquum, & contra disposita in iure, est tamen dubium an filius reconciliati, vel dñatæ matris per sanctum inquisitionis officium ad mortem, vel alio modo possit cathedram in aliquo studio approbato consequi, vel gradum doctoratus, vel a suscepta cathedra sequuta condemnatione parentum priuari?

Secunda pars tractatus hæreticorum.

SED quia hæretico Catholici opponitur, & qui bene definiunt, con-

traria consignant, vt optime dicit Sanctus Thomas, ideo inquirendum est, Primò quis debeat Catholicus cenferi, hoc enim scito, facile erit dignoscere, quis reputari debet hæreticus. Catholicus ergo (vt quibusdam placet) ille censendus est, qui integram, & inuiolatam seruat Catholicam fidem. Seruare autem integritatem catholicam fidem, est omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent explicitè, vel implicitè credere fideliter & absque dubitatione, & nulli contrario pertinaciter adherere. Et hoc vltimum ideo additur, quia stat aliquem implicitè credere omnia, quæ ad fidem Catholicam pertinent, & tamen non esse Catholicum, sed hæreticum, scilicet, si pertinaciter adherat alicui, quod est contra fidem. Vt si quispiam credens omnia, quæ vniuersalis ecclesia credit, pertinaciter teneat, quod Salomon fuit pater Dauid, quod est contra veritatem scripturæ sacræ secundo Regum vndecimo, & Matthæi primo. Si verò queratur quid est implicitè credere, est credere alicui vniuersali, ex quo multa sequuntur, & nulli contrario pertinaciter adherere. Vnde & credens hanc propositionem vniuersalem, Omnia quæ traduntur in sacra scriptura, & quot modis dicitur hæreticus, & quæ sit acceptio hæretici, quæ credit vniuersalis ecclesia sunt vera, implicitè credit: sed credens hæc vniuersalem, potest nihilominus pertinaciter dissentire alicui singulari, quæ continetur in sacra scriptura, vel doctrina ecclesiæ vniuersalis, pro eo scilicet, quod non intelligit, vel non credit singulare illud sub illa vniuersali, scilicet, in doctrina ecclesiæ, vel sacra scriptura contineri. Si verò queritur quomodo est possibile quod aliquis credat omnia quæ tradit scriptura sacra, vel credit vniuersalis ecclesia, & tamen pertinaciter adherat alicui assertioni quæ repugnat vel traditis in sacra scriptura, vel in fide vniuersalis ecclesiæ? Ad hoc dicitur, quod sicut contingit aliquid sciri in vniuersali & ignorari in particulari: sic possum scire quod omnis homo est rationalis, & ignorare hanc singularem, ille homo est rationalis, demonstrato aliquo quem video: & reuocatis, de quo ignoro an sit homo, vel brutum: sic possibile est, quod aliquis credat hanc vniuersalem, Omnia contenta in scriptura sacra & doctrina ecclesiæ sunt vera, & tamen credat hanc esse falsam, Beatus Lucas fuit discipulus Christi, quia ignorabat hanc veritatem contineri, vel posse inferri ex diuina scriptura, quo posito, si pertinaciter adhereret quacunque ex causa huic, Beatus Lucas non fuit discipulus Christi, siue hoc faceret ex ignorantia, siue ratione temporalis cõmodi siue principatus & gloriæ causa, hæreticus & non catholicus censetur: Tales quidem fuerunt ferè omnes hæretici Tom. iij. G 2 per

per ecclesiam condemnati: tenebant enim tota sacram scripturam esse veram, sed ideo fuerunt iudicati hæretici, quia pertinaciter tenebant aliquid contra sacram scripturam, vel doctrinam ecclesie, quod tamen contra eam esse non credebant. Sive rō queritur quid est credere explicitē, Respondetur, quod credere explicitē, est alicui particulari propositioni assentiri, quia in doctrina ecclesie continetur. Ideo autem dixi, quia in doctrina ecclesie continetur? quoniam si illi assentiatur propter aliquam rationem aliam, vel auctoritatem, talis quidem assensus non erit fides, nec assentire erit credere, sed scire, vel opinari. Vt puta, quicūque Christianus etiā simplex assentit huic, Christus natus est de virgine, quia ab ecclesia ita edocetur, nec ad hoc habet in ductum aliud quam doctrinam ecclesie, talis Christianus explicitē credit hanc singularem propositionem, Christus de virgine natus est. ei verō illi assentiat, quia in Alcorano continetur, talis assensus non erit fides. Sed quia impossibile est aliquid assentiri in ecclesia, & tenacis memoriæ virum explicitē credere omnia, quæ in doctrina ecclesie continentur, ideo queritur, quæ sint, quæ fideles omnes tenentur explicitē credere. S. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. huius fuit opinionis, quod articulos fidei explicitē credere teneantur. Alijs videtur, quod etiam non omnes articulos, saltem eos, qui communiter in ecclesia docentur, & prædicantur fideles scire tenentur, & huius opinionis fuit Scotus lib. 3. Sententiarum. dist. 2. Vnde secundum aliquos doctores, quilibet Christianus tenetur explicitē credere articulos de Unitate & Trinitate diuinarum personarum, de remissione peccatorum, & de consequentione vitæ æternæ. Item omnes articulos ad humanitatem Christi pertinentes, videlicet, quod Christus conceptus est de Spiritu Sancto, natus de virgine, passus, quod in infernum descenderit, quod surrexit, & ascendit in cælum, & veniet iudicare vivos & mortuos. Inter articulos etiam diuinitatis tenebuntur explicitē credere, quod omnia visibilia & invisibilia à Deo creata sunt, quia communiter in ecclesia hoc docetur. Et si quis piā arguat, quod simplices & illiterati non possunt intelligere quid per terminos importetur, in quibusdam articulis, vt puta, in articulis Trinitatis personarū. Ad hoc dicendum, quod siue capiant, siue non, necesse est eos credere explicitē Deum esse vnum in essentia, & trinum in personis. Nam aliās cum nullus etiam doctissimus capere valeat plenam intellectum horum articulorum, omnes etiam docti & prelati exultarent à fide eorum explicita, quod dicendum non est. Non autem omnes ad fidem explicitam credibilem pariter tenentur, sed simplices quidem & laici ad fidem

articulorum, vt dictum est: presbyteri autē, quibus cura animarum non committitur, & à quorū ore non requiritur lex, sufficit si præter hoc tantum scientia habeant, quod ea, quæ ad sacramentū perficiendum spectant, ritè seruare possint. Presbyteri verō, qui curam animarum habent, scientiā legis habere debent: non quidem, vt sciant omnes difficiles quæstiones legis, quauis debet ad superiores haberi recursus, sed sciant, quæ populus credere debeat, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet, vt etiā ea, quæ difficultatem in lege facere possunt, sciāt. Vnde & Matthæ. 13. ap. solis, quibus succedunt episcopi, dictum est, vobis datum est nosse mysteria regni cælorum. Id est, vobis incumbit scire difficultia & secreta legis & ecclesie. Et Apolosus de Episcopo dicit ad Ti. quod amplecti debet fidelē sermonem, qui secundum doctrinā est, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt arguere. Sanē autē exhortari, & contradicentes arguere, non fit sine scientiā difficultium quæstionū. Vnde in. c. inter alia, de offi. ordi. dicitur, quod Episcopi per seipos debent ministrare populo verbum Dei, & quod defecti scientiæ in eis ad prædicandum reprobandum sit omnino, nec de cætero tolerandum. Et inter episcopos tanto magis hoc scire tenentur, quanto in maiori gradu collocantur, sicut. S. Thomas dicit. 4. Sententiarum. dist. 24. q. 1. art. 3. quæstionula. 2. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primum est, quod laicus etiā simplex catholicus esse potest: nā seruare potest integram & inuiolatam catholicā fidem. Si enim explicitē credat saltem articulos fidei, qui communiter in ecclesia prædicantur, & implicitē credat omnia vera esse, quæ in fide vniuersalis ecclesie continentur, & nulli contrario pertinaciter adhareat, catholicus est, & fidem seruat integrā, & inuiolatam. Secundum est, quod sine fide explicita, saltem articulorum, qui in ecclesia communiter prædicantur, nullus saluus esse potest, si tamē doli capax sit, & annos discretiouis attigerit. Tertium est, quod fides explicita respectu credibilium, nō est in omnibus fidelibus æqualis, sed maior in maioribus, id est, in episcopis, & inter episcopos, maior in summo episcopo, id est, in Papa, ad quæ omnes quæstiones legis referendæ sunt. Quartum est, quod quauis ex parte minorū, id est, simplicium determinatus sit numerus eorum, quæ explicitē credi debent, non tamen ita determinatus est ex parte maiorum, id est, presbyterorum & episcoporum. Quintum est, quod sine fide implicita potest esse saluus. Licet enim ponatur aliquem explicitē scire & credere omnia, quæ ecclesia vsque nunc tenenda & credenda docuit, necessariū est tñ, q̄ talis paratus sit credere oia, quæ ecclesia

cre-

credenda, & tenenda esse docuerit. Sextum est, quod ex parte simplicium minor est fides eorū, quæ explicitē credunt, id est, pauciora sunt, quæ creduntur explicitē: maior est autem fides implicita, id est, multa sunt, quæ implicitē credunt. In prælatibus maior fides est explicita, quam in simplicibus & vetulis, quia scilicet ad plura credenda explicitē tenentur: minor autem est implicita, id est, pauciora sunt, quæ implicitē credunt. Et inter prælatos quanto maiori gradu collocantur, tanto magis crescit explicita fides, & minuitur implicita. Septimum est, quod ad salutem necessariū est habere fidem explicitam, nam cum altera tantū nemo posset saluū fieri, vt probatum est. Faciunt ad. l. r. titul. 1. libr. 1. supra. Habito ex superioribus, quis dicatur hæreticus, & quis catholicus censeridebeat, non erit ab re, si queratur, secundō vtrum omnes hæretici, sint hæretici nescienter. Ad quod est dicendum quod non, sed quod eorum quidam sunt hæretici scienter, & quidam nescienter. Sciēter hæretici dicuntur, non qui sciunt se esse hæreticos, vel errantes, impossibile enim est, quod aliquis sciat se errare, sed qui mente tenent assertionē, quam sciunt esse contrariam fidei Christianæ: huiusmodi sunt omnes illi, qui putāt fidem Christianam pro aliqua parte fallam, aut vanam, & vniuersaliter omnes, qui mente, & animo à fide apostatant. Tales enim quauis nesciāt se errare, imō putant, quod verius sentiunt, quam catholica ecclesia, sciunt tamen se difformari, & contraire doctrinæ ecclesiasticæ. Nescienter hæretici dicuntur, qui licet credant in genere totam fidem Christianam esse veram, in aliquo tamen articulo speciali errant contra eam. Quod dupliciter potest contingere. Vno modo, si teneāt aliquas assertiones esse falsas, quæ sub forma propria in scriptura canonica continentur, pro eo, quod putant, non omnem scripturam, quæ in veritate canonica est, ad fidem Christianā pertinere, huiusmodi sunt Manichæi, qui totum vetus testamentum respuunt, & solum nouum testamentum, & adhuc nō totum, sed in parte recipientes: quia solum illud, quod ipse recipiunt, ad fidem Christianam pertinere putant, qui propter hoc hæretici erant, sed nescienter, quia nesciebant se sentire contra fidem Christianam, imō se solos veros Christianos existimabant, alios autem, qui vtrumque testamentum recipiunt, hæreticos, & errantes reputabant. Alio modo dicuntur hæretici nescienter, qui credunt omnes assertiones, quæ in scriptura canonica sub forma propria continentur, esse veras, & omnes libros canonice esse tenendos infallibiliter, tamen quæ hoc credunt aliquam assertionem, quæ ex contrariis ibidem necessario inferitur, esse falsam, pro eo, quod putant non necessariū sequi ex cōtentis

101

in canone. Quod propterea contingit, quia scripturas aliter intelligunt, quam sensus Spiritus Sancti flagitet. Huiusmodi erant Ariani hæretici, asserentes filium esse minorem patre, contra illud, Ego & pater vnum sumus. Ioann. 10. Et contra illud, Qui videt me, videt & patrem: nam ego in patre, & pater in me est. Ioann. 14. quas scripturas ipsi male interpretabantur. In hoc genere hæreticorum sunt Sabelliani, & serē omnes hæretici, præter eos, qui aliquam partem canonis respuunt. Sed contra videtur, quod hoc modo nullus sit nescienter hæreticus: quia quicumque est nescienter hæreticus hoc modo, habet fidem implicitam de omnibus, credit enim totam fidem Christianam esse veram, sed fides implicita cum fide explicita articulorum sufficit ad hoc, vt aliquis sit catholicus, vt supra eo. titul. dictum est cap. 2. ergo nullus talis est hæreticus. Ad hoc dicitur, quod ad hoc quod aliquis reputetur catholicus non sufficit quod credat totam fidem Christianam esse veram, sed cū hoc requiritur, quod non credat aliquid pertinere ad fidem Christianam quod non pertinet, & quod nulli errori contra eam pertinaciter adhareat. Hæretici autem nescienter licet credant totā fidem Christianam esse veram, credunt tamen aliquid pertinere ad fidem Christianam, quod in veritate non pertinet, & pertinaciter adhareat alicui errori, qui in veritate contrarius est fidei Christianæ, licet ipsi non credant contrarium esse, & propterea sint hæretici: aliās enim staret aliquem esse catholicum, qui crederet omnia euangelia esse falsa, putans ea non pertinere ad fidem Christianam, quod est absurdum. Queritur præterea, tertio quid sit pertinacia, & quod duplex sit. Ad cuius responsionem primō sunt quædam prænotanda. Quorum primum est, quod pertinacia opponitur perseverantia, perseverantia autem est, secundum Tullium in sua Rhetorica, in ratione bene considerata stabilis & perpetua mansio, vnde per oppositum, pertinacia erit stabilis & perpetua mansio in errore minus bene considerato. In hoc enim conueniunt perseverantia, & pertinacia, quod sci licet vtraque habet stabilem & firmam mansionem: differunt tamen, quia perseverantia habet stabilem & firmam mansionem in bene considerata ratione, pertinacia autem in errore. Differunt etiam pertinacia & contumacia: quoniam contumacia est quædam voluntaria inobediencia, quæ quis monitionem iudicis implere contemnit, vt colligitur ex. c. 2. de dolo. & contu. iuncta glo. in ver. contumaciter. Pertinacia autē est stabilis mansio in errore, siue cōcuprat in obediencia superioris, siue nō; Differunt ergo sicut superius & inferius: omnis enim contumacia est pertinacia, sed nō cōuersititur. Huic autē descriptioni pertinaciæ cōcordat descriptio Tom. iij. G 3 pto per

ptio pertinacis posita ab Isidoro, in qua sic dicit, Pertinax est impudenter tenax. Ille autem est impudenter tenax, qui tenet errorem, quem dimittere debet. Pertinacia vero specialis, de qua ad presens loquimur, poterit sic definiri, Pertinacia est in errore contra fidem & doctrinam ecclesiae stabilis mansio. In hac definitione, ly mansio stabilis in errore, ponitur loco generis, ly vero, contra fidem & doctrinam ecclesiae, ponitur loco differentiae. Per hoc enim pertinacia infidelitatis distinguitur ab alijs pertinacijs, quae in errore consistunt, quae contra fidem non est. Ex praemisissis inferuntur aliqui, quod Iudaei, & Gentiles, quin errore suo perseverant, pertinaces sunt dicendi: Quod verum esset de Iudaeis, & Gentilibus, qui de catholica veritate informati, a suis erroribus non discedunt. Secus videretur de his, qui nunquam de fide catholica informati a suis fuerunt, nec per eos stetit, quominus informati a suis fuerunt, tales enim quia nesciunt se in errore esse, non proprie pertinaces dicendi sunt. Duplex autem potest pertinacia: inveni, vna mentalis, & alia exterior. Mentalis vel interior pertinacia est, quando quis pertinaciter corde adhaeret prauitati haereticae, vel pertinaciter dubitat de catholica veritate. Exterior pertinacia est, quae in voce, vel facto exteriori consistit. Prima pertinacia non potest aliter, quam per praesumptionem probabilem vel violentam convinci, quia non semper exteriora interioribus respondent: imò plerumque vox cordi, & cor voci & operibus contra dicit. Huius autem pertinaciae tres modi sunt. Primus est, si quis obstinantibus miraculis, quae pro firmata fide Christiana audit facta esse, putat eam falsam, vel dubiam. Secundus est, cum quis in generali credit totam fidem Christianam esse veram, alicui tamen errori quem nescit in speciali contra fidem esse adhaeret tam fortiter, quod quantumcunque sibi ostenderetur ad fidem pertinere, errorem nullo modo dimitteret, sed ante putaret fidem Christianam esse falsam. Tertius modus est, cum aliquis inharet alicui errori, qui est contra fidem & negligit quomodo & quando debet querere veritatem, talis enim non est paratus corrigi, si persistit in errore, quem de necessitate salutis dimittere tenetur: ista enim negligentia, vel ignorantia affectata, pro pertinacia reputatur. Inter has autem pertinacias sola interior est, quae hominem facit pertinacem: nam si daretur exterior sine interiori, non esset verè pertinax, qui exteriorem tantum habet: ecclesia tamen, quae de exterioribus iudicat, tale iudicaret pertinacem. Et notandum, quod sicut dictum est cap. precedenti, quod haereticorum quidam sunt scienter haeretici, alij vero nescienter, ita dicendum est de pertinacibus. Pertinaces enim nescienter dicendi sunt, qui credunt, vel dubitant fidem Christianam

esse falsam, vel dubiam. Nescienter verò pertinaces sunt, qui tenentes fidem Christianam esse veram, alicui errori contra fidem pertinaciter inharent, quem non esse contra fidem putant. Et sic per ea quae dicta sunt, facilis erit ad quaestionem responsio. **¶** Queritur insuper quarto. Quae sint verba & facta exteriora, ex quibus aliquis in foro exteriori conuincitur esse pertinax. Ad hoc quidam dicunt, quod plures sunt modi, quibus possunt aliqui de pertinacia conuinci. Primus modus est, cum quis facto vel verbis ostendit se non firmiter credere fidem Christianam esse veram, & sanam, ut pote si negat fidem, vel dicit eam esse falsam, vel dubiam, vel ad aliam factam se conuertit, ut puta si facit se circumcidi, vel Mahometum adorare: cōsulto enim de aliquo istorum, talis sine ulteriori examine reputandus est pertinax, & haereticus. Et si conuictus fuerit, vel confessus in iudicio quod tale aliquid fecerit, censendus est pertinax haereticus manifestus. Excusatur tamen ab haeresi, negans catholicam fidem, vel factum haereticale committens, si metu mortis, & pro ea vitanda hoc fecerit. Et per hunc modum excusatus est beatus Marcellinus ab haeresi, licet idolis immolauerit. Excusatur etiam secundo, qui committit actum haereticalem, & ab heresi & a peccato, si hoc fecerit absoluta coactione facta enim per vim praesentem & absolutam, nulla sunt, & pro infectis habentur, ut in. c. i. & in. c. ad audiendum. cū alijs. de his quae vi metus causa fiunt & in. c. maiores. de baptis. Sed contra hoc quidam obijciunt dicentes, quod ea, quae sunt per se mala fieri non debent ab aliquo & propter metum mortis. Sunt enim quaedam, ut Aristoteles inquit lib. 3. ethicorum cap. 1. ad quae nemo cogi debet, sed morte potius, ac extrema omnia perferre, alij enim, ut isti dicunt, tales propter metum mortis etiam a peccato excusantur. Ad hoc dicunt, quod pertinacia requirit spontaneam voluntatem: qui autem metum mortis aliquid faciunt, non videntur habere voluntatem spontaneam, & per consequens pertinaces non sunt. Alijs videtur obiectio concludere, & dicunt quod licet tales in veritate sint pertinaces, tamen ratione metus ecclesia habet eos excusatos, ita ut non contemnet ad poenas pertinacium. Sicut si quis metu mortis iuraret falsum, periurus esset, licet iudicio humano periurus non iudicaretur. De quo doctores dicunt in capitul. si verò. & in capitul. querelam. de iur. iur. Secus autem dicendum est de illo, qui extra metum mortis, propter cupiditatem, vel aliam causam haereticale factum commisit, talis enim humano iudicio haereticus reputatur, quantumvis mente haereticus non fuerit. Secundus modus pertinaciae secundum alios quos, est si quis diceret aliquam partem veteris, vel noui testamenti continere aliquid falsum, aut

non

non esse recipendam a catholicis, talis enim statim est iudicandus pertinax, nisi forte fuerit adeo simplex, quod nesciat, quid per nouum & vetus testamentum importetur, & seductus ab alijs ita dicat, firmiter tamen credit totam doctrinam ecclesiae esse recipiendam, tunc enim per ignorantiam excusatur, nec statim est reputandus haereticus, sed in formandus est prius de veritate, & examinandus, an sit paratus corrigi. Sed nunquid si aliquis laicus, qui de libro Threnorum nunquam audiuit, diceret illum non pertinere ad vetus testamentum, reputaretur haereticus. Ad hoc dicendum, quod multum refert dicere, aliqua pars noui vel veteris testamenti esse falsa, & dicere, quod aliquis liber non pertineat ad testamentum vetus vel nouum qui tamen secundum veritatem pertinet. Prima enim assertio iudicat asserentem esse haereticum, & pertinacem. Nemo enim, ut isti dicunt est alicuius rationis capax, qui non intellexerit, quicquid in nouo & veteri testamento continetur, ad veritatem catholicam pertinere. Secus est de secunda assertione. Non enim omnes sciunt, qui libri pertineant ad vetus & ad nouum testamentum. Si tamen vir literatus, & praesertim doctus in sacris literis sciens qui libri pertineant ad vetus testamentum, diceret quod liber Ruth vel Threnorum non pertinet ad testamentum vetus, statim iudicandus esset haereticus, & incorrigibilis, nisi talia verba ex surreptione dixerit, & statim se emendauerit, talis enim ab haeresi excusatur. Quicquid tamen dicatur ab alijs, tutius videtur dicere, quod apud ecclesiam, non iudicabitur pertinax aliquis istorum, nisi post informationem suam obstinatè in suo errore permaneat. Sed contra hoc quod dictum est, incorrigibilis, obijciunt. Incorrigibilis est, qui corrigi non potest, nullus autem est viuens, qui non possit corrigi, dicit enim Leo papa, Nemo desperandus est dum in hoc corpore constitutus est. ut habetur in cap. Nemo. de poenit. distinet. 71. ergo nullus est incorrigibilis. Ad hoc dicendum, quod incorrigibilis dicitur aliquis dupliciter. Vno modo, qui corrigi non potest & hoc modo daemones & damnati dicuntur incorrigibiles, qui proponit & non vult corrigi in proposito. Incorrigibilis accipitur in secunda significatione, non in prima, & dicitur incorrigibilis, qui est pertinax, obstinatus, & durus, seu qui proponit nunquam discedere a sententia sua, licet in terdum ab ea discedat, & corrigatur. Tertius modus est, si quis tenet vniuersalem ecclesiam errare, vel errasse, ex quo cepit congregari, licet credat fidem Christianam a Christo & apostolis traditam in nulla sui parte continere mendacium, talis enim, ut dicitur, statim est pertinax, nec examinandus est an sit paratus corrigi. Probatum sic, eadem omnino est fides Christi

Christiana, & fides vniuersalis ecclesiae: sed dicens fidem Christianam esse falsam statim reputandus est pertinax, igitur & dicens vniuersalem ecclesiam errare. Sed contra istam conclusionem inflatur ab alijs hoc modo, Non quilibet Christianus tenetur explicitè credere, quod ecclesia vniuersalis errare non potest: ergo si dicat ecclesia vniuersalem errare, vel errasse, non est reputandus pertinax, sed examinandus est an sit paratus corrigi. Consequenter tenet: quia pro nullius haereticis assertione debet quis ipso facto ceteri pertinax, nisi cuius oppositum tenetur credere explicitè. Antecedens probatur, quia non quilibet tenetur credere explicitè antecedens hoc, scilicet, vniuersalis ecclesia non errat. Quod sic probatur. Ecclesia enim non errare habetur ex eo, quod Christus dicit Matth. vlt. Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem seculi. & ex eo quod dicit Luca. 22. Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. quorum neutrum tenetur fideles (saltem illiterati) explicitè credere. Quod autem non tenentur credere hoc explicitè, probatur: quia si tenentur, aut hoc esset, quia in diuina scriptura continetur, aut quia ad doctrinam ecclesiae necessariò inferitur, aut quia est apud omnes fideles tamquam catholicè diuulgatum. Non propter prima quatuor, quia non quilibet tenetur explicitè credere omnia, quae in sacra scriptura continentur, vel quae per ecclesiam approbatur, vel ex eis necessariò inferuntur. Nec propter quinta: quia haec veritas, ecclesia vniuersalis errare non potest non est apud omnes fideles diuulgata, imò multi sunt, qui nihil de ea audierunt. Propter hoc dicitur quaedam opinio, quod si quis diceret vniuersalem ecclesiam errare vel errare posse, non est statim iudicandus pertinax donec examinaretur an esset paratus corrigi. Ad argumētum autem in principio factum respondet, quod peccat per fallaciam figuram dictionis, quod licet eadem sit fides Christiana, & fides vniuersalis ecclesiae, tamen quia ly vniuersalis ecclesiae, importat Christianos in recto, quos ly fides Christiana importat in obliquo, non sequitur, quilibet tenetur explicitè credere fidem Christianam esse veram, ergo & ecclesiam vniuersalem non errare. Sed tenentes hunc modum de pertinacia conuincendi, ad hoc ita respondent. Dicunt enim, quod quando quod necesse est cōsequens credere antecedens, quod propterea est, quia saepe cōsequens est apud omnes catholicos diuulgatum, & non antecedens, & ita est de ista, ecclesia vniuersalis non errat in fide nec errauit, quae sub ijs verbis, vel a qui pollutibus est apud omnes catholicos diuulgata: quilibet enim Christianus putat se tenere illam fidem, quam tenet vniuersalis ecclesia, & illam esse vniuersalem ecclesiam, quae secum in fide concordat: & ideo sicut ista fides Christiana est vera, est apud omnes catholicos diuulgata, & est a quolibet explicitè creden-

Tom. iij. G 4 da, ita

da, ita & scita fides vniuersalis ecclesie est vera fides, est apud omnes diuulgata, & explicitè credenda, quare illam negans, statim est habendus pertinax. Quartus modus est, quo statim aliquis pertinax indicatur, si quis Christianus capax rationis, & intelligens negat aliquam assertionem catholicam, quæ apud omnes catholicos & fideles cum quibus conuersatur, tanquam catholica diuulgatur, & à prædicatoribus verbi Dei publicè publicatur, & prædicatur: sicut apud omnes catholicos publicè diuulgatur, quod Christus fuit crucifixus vnde ostenditur & à prælatis & doctoribus hoc publicè docetur, & ideo si quis inter Christianos nutritus negaret Christum esse crucifixum, esset statim pertinax censendus, & quanto magis esset inter Christianos conuersatus, & plures intrasset ecclesias, & verbum Dei à pluribus audiuisset, & maiorem literaturam in sacris literis habuisset, tãtò fortius pertinax præsumeretur. Quod autem negans aliquam assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam sit statim absque examinatione pertinax iudicandus, probatur tripliciter. Primò sic. Sicut nulli licet ignorare ea, quæ publicè fiunt, vt in cap. quod dicitis. 16. distincti. & in cap. qui habuistis. 12. quæstion. 2. & in cap. licet. 5. quæst. 1. ff. de institutio. 1. sed et si. C. de liberali causa si filiū. cum alijs multis. sic non licet ignorare ea, quæ publicè diuulgantur, & tanquam catholica prædicantur: qui autem negat assertionem catholicam, quam scire tenetur, & publicè diuulgatur, ignorare non præsumitur: ergo qui negat assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, statim est pertinax iudicandus. Secundò sic. Negans assertionem catholicam ad omnes catholicos diuulgatam, non potest à pertinacia per simplicitatem vel ignorantiam excusari. Quod non per simplicitatem patet, quia ponitur quod talis negans est capax rationis & intelligens: si enim careret vsu rationis, vel esset alienatus à sensu bene excusaretur, quod ignorantia iuris diuini vel naturalis neminem excusat, vt notatur in. §. notandum. 1. quæstion. 4. ergo talis non potest à pertinacia, vel prauitate hæretica excusari. Consequentia patet. Quia ignorantia & simplicitas exculant negantes catholicam veritatem vt in capi. dixit Paulus. & in capit. qui in ecclesia. 24. quæstion. 3. Sed quæritur, cum multa proponantur etiam à prædicatoribus, quæ non pertinent ad catholicam veritatem, si negans huiusmodi assertionem publicè diuulgatam nesciat eam ad catholicam veritatem pertinere, erit ne pertinax censendus? Respondeo, quod apud Deum excusaretur, qui intuetur cor, apud ecclesiam tamen conferretur pertinax, nisi ignorantiam suam legitime probaret, scire præsumitur, quod veritas illa

catholica fuerit. Tertiò sic. Qui negat assertionem catholicam, quam debet & tenetur explicitè credere, est iudicandus pertinax & hæreticus, sed quilibet Christianus tenetur explicitè credere omnem assertionem catholicam apud omnes catholicos diuulgatam, ergo qui eam negat, est pertinax & hæreticus censendus. Maior patet, Quia si cut quilibet tenetur explicitè credere aliquid, ita tenetur vitare errorem illi contrarium. Probatur minor. Quia si aliquis tenetur explicitè assertionem catholicam credere, aut ad hoc tenetur, quia est apud omnes catholicos diuulgata, aut quia sic ostenditur per diuinam scripturam vel determinationem ecclesie. Si detur primum, habetur intentum. Secundum autem dari non potest: quia si sic, tunc veritas, quæ non est contenta in sacra scriptura, negari posset, & falsitas affirmari, quæ ipsi repugnat, quorum vtrunque est falsum. Non enim negari potest, Christum natum esse de virgine, licet in forma in sacra scriptura non cõtineatur. Neque affirmari potest, quod Saracenorum secta sit vera, quauis oppositum eius non sit explicitè in sacra scriptura contentum. Sed contra, Negans veritatem catholicam, de qua nescitur an per regulam fidei, hoc est, per sacram scripturam confirmetur, & est paratus corrigi, non est iudicandus pertinax, vt glossa, dicit in cap. neque licuit. 16. dist. sed possibile est, quod negans catholicam veritatem sit paratus corrigi, ergo non erit pertinax donec ostendatur sibi, quod assertio illa diuulgata sit, & sacra scriptura contradicat. Ad hoc dicendum secundum quosdam, quod licet talis in veritate esset paratus corrigi, tamen quantumcunq̃ hoc dicat, est contra eum violenta præsumptio de opposito, pro eo quod scit assertionem quam negat, esse tam publicè prædicatam per ecclesiam, quod non est ei credendum, cum dicit se paratum corrigi. Vnde & de talibus dicitur de heret. cap. 1. Nec eis omnino credendum est, qui fidem veritatis ignorant, talibus enim nec contra alios, nec cum de seipsis testimonium perhibent, est credendum. Quin tuus modus est, si quis negat catholicam assertionem, de quo est violenta præsumptio, quod eam sciat in sacra scriptura, vel de terminatione ecclesie contineri: veluti si constet eum illam assertionem prius in sacra scriptura, vel de terminatione ecclesie cum intellectu legisse, vel ex intentione docuisse, vel publicè vel occultè assertuisse: de tali enim si non sit probabile oblitum esse eorum, quæ prius nouit, violenta præsumptio est, quod scilicet negat catholicam veritatem, & per consequens quod est pertinax. Quod tripliciter probatur. Primò, quia talis aliquando sciuit illam veritatem esse catholicam, & non est oblitus, ergo adhuc scit illam esse catholicam, &

per

per consequens negans eam, videtur ex proposito negare, & sic erit pertinax. Secundò, quia talis est apostata, quia abiicit veritatem catholicam, quæ prius nouit esse catholicam, ergo est pertinax. Ille enim apostata est, qui veritatem catholicam, quæ semel habuit, abiicit, & ab ea retrocedit. Tertiò talis est peior infideli, ergo pertinax. Consequentia patet, Quia infideles sunt pertinaces. Antecedens probatur, Quia melius est viam Domini non cognoscere, quam post agnitam retrocedere, vt dicitur. 2. Petri. 2. & transumitur in cap. quidam. de apostat. Sed quid si talis negans catholicam veritatem dicat, quod quauis eam legerit, aut docuerit, nõ sciuit eam esse catholicam, vel dicat, quod paratus est corrigi. Ad hoc quidam dicunt, quod in tali casu non est ei credendum, nec in primo, nec in secundo dicto. Quod non in primo, patet: quia ei, qui sibi ipsi contrarius inuenitur, non est credendum in secundo dicto eius. vt in capit. per tuas. de proba. vnde glo. notat in capit. literas. de præsumptionibus. hoc est notabile, quod semper standum est primo dicto alicuius, si postea dicat contrarium & in alio iudicio, supra de testib. cum in tua. vel etiam extra iudicium supra de proba. per tuas. sed talis inuenitur sibi ipsi contrarius, dū veritatem, quam prius verbo vel opere innuit se cognoscere catholicam veritatem, postea dicit se non nouisse eam esse catholicam, quare huic secundo dicto eius non est standum, nec credendum. Nec etiam secundo eius dicto erit credendum: quia nulli erranti credendum est quod sit paratus corrigi, nisi qui præsumitur ignoranter à fide deuiare, imò præsumendum est eum discessisse à fundamento propter quod catholica veritati adhæsit, hoc est, à sacra scriptura vel doctrina ecclesie, & credere hæc esse falsa. Sextus inodus est, si quis legitime correctus se non corrigit, aut emendat, suam scilicet hæresim reuocando, talis enim præsumitur non esse paratus corrigi, & ita pertinax censendus est, vt manifestè colligitur ex Augustino in cap. qui in ecclesia. 24. quæst. 3. sic dicente, Qui in ecclesia Christi morbidum quid, prauum quæ sapiunt, si correcti vt sanum sapiant emendare nolunt, sed sua dogmata defendere contendunt hæretici sunt. Sed quia hic modus certissimus & nominatissimus, ideo circa illum quærantur duo Primò, quæ correctio sufficiens & legitima reputetur. Secundò ad quem spectat errantem corrigere. Ad primum dicendum, quod illa correctio sufficiens & legitima reputetur, quæ aperte ostenditur erranti, quod assertio sua catholica veritati repugnat, taliter, quod iudicio intelligenti nulla potest tergiversatione negare, cum illud sit sibi sufficienter ostensum. Sicut si afferenti ex ignorantia euangelij Ioannis quod Christi crura in cru

ce fracta sunt per milites, aliquis aperte ostenderet oppositum ex textu euangelij Ioannis. 19. capitul. sic dicitis. Venerunt ergo milites, & primi quidem frugerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo: ad Iesum autem cum venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non frugerunt eius crura. Tali aperte ostensum est, quod assertio eius catholice veritati repugnat. Item si afferenti duas personas esse in Christo, ostenderetur per textum Synodi Ephesine illum esse errorem condemnatum, nulla posset tergiversatione negare, quin illi esset sufficienter ostensum, quod assertio sua determinationi ecclesie repugnaret. Ex qua regula inferuntur duo corollaria. Primum, quod ad legitimum correctionem tenetur correctus statim errorem suum dimittere, ita quod si post conuincatur eundem errorem verbo, vel scripto tenere, est pertinax reputandus. Secundum est, quod ad nudam monitionem, vel increpationem non solum charitativam non habentis iurisdictionem, sed etiam coactiuam prælati sui, nemo tenetur errorem suum corrigere, si prædicto modo ostensum fuerit eum catholice veritati repugnare. Quod autem hoc sit verum, sic patet. Primò, quia doctores & tractatores scripturæ sacræ in expositione & intellectu eiusdem, præferuntur prælatis etiam habentibus iurisdictionem, licet in definiendis causis pontifices eis præferantur, vt aperte scribitur in text. & glo. sumum. 20. distinct. ca. 1. ergo ad minus doctores Theologici non tenentur ad nudam correctionem prælatorum reuocare errores suos, nisi ostensum fuerit eis, quod errant contra fidem, nec loquitur ibi text. de doctoribus ab ecclesia approbatis tantum, vt de Augustino, Hieronymo, Ambrosio, & Gregorio, sed etiam de alijs. Comparat enim ibi statum doctorum statui Pontificum, nec vocantur ibi doctores ij, qui doctoratus insignia acceperunt, sed qui scripturarum sufficientem peritiam habent, siue magistri, siue Licentiati, siue bacchalaurei sint. Secundò, quia subditi in his, quæ fidei sunt, non tenentur prælatis suis fidem indubiam adhibere: quia prælati ex simplicitate & ignorantia, & malitia errare possunt contra fidem, sicut & subditi, & propterea ad eorum nudam monitionem non tenentur aliquis errorem suum reuocare. Tertiò, quia prælati parati esse debent ad satisfaciendum poscentibus rationem de fide, iuxta illud. 1. Petri. 3. prælatis scribentis, Parati semper satisfacionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide. Ergo subditi non tenentur opiniones suas erroneas propter quantumque correctionem prælatorum reuocare, nisi fuerit legitima correctio, reddita scilicet, à prælatis ratione suæ correctionis. Quartò, à mandato, vel sententia prælati mandantis, quod subditus erro

rem suam reuocet, & non demonstrantis per regulam fidei, quod error ille fidei repugnat, licet subito appellare, si non credat se errare: ergo non est necesse cum tali mandato obedire. Consequenter patet: quia ubi est legitima appellatio, mandatum fuit iniustum, ut notatur in ca. vt debitus. de appe. Antecedens patet: quoniam alias praelatus posset errando mandare subdito, quod a catholica veritate discedat. Et si dicatur, quod secundum hanc rationem etiam legitime correctus non tenetur reuocare errorem, ex quo potest appellare. Respondetur, quod non est simile: quia correctus legitime a praelato si appellat, appellat frustratorie, & apud Deum peccat, & per ecclesiam puniri debet, non autem sic est in non correcto. Propter has rationes & similes dicunt, quod non solum ad nudam monitionem praelati inferioris, sed nec & Papae non tenetur aliquis errorem suum reuocare, nisi Papa ostendat illum fidei repugnare: tum, quia Papa saepe est illiteratus: tum, quia potest errare: in quantum homo particularis, tum, quia tenetur reddere rationem: tum, quia in causa fidei ab eo licet appellare. Primum vero corollarium sic persuadetur. Primo, quia Augustinus dicit, & habetur in cap. qui in ecclesia. 24. quaestio. 3. quod qui in ecclesia morbidum aliquid sapiunt, & correcti ut sanum sapiant, emendari nolunt, haeretici sunt. Sed tales sunt illi, qui tenentes errorem contra fidem, per aliquem edocentur legitime, quod error suus contra fidem sit, ergo haeretici sunt. Secundo, quia tenens errorem contra fidem, qui non est paratus corrigi, est haeticus, ut ex dictis patet sed ille, qui tenet errorem, de quo manifeste ostenditur, quod fidei repugnet, & non dimittit eum, cum non est paratus corrigi, est pertinax & haeticus. Tertio quia si quis tenens errorem per seipsum veritatem inuenit, tenetur statim errorem suum reuocare, ergo si ab alio doceatur, nihilominus tenebitur. Sed contra haec duo corollaria instatur, & primo contra secundum sic, Quia aut errans tenet haesim damnatam explicitè, aut tantum implicitè. Si explicitè tenet, ad simplicem monitionem praelati tenetur eam reuocare. Dicitur enim in cap. quicumque. 24. quaestio. 1. Quicumque in haesim semel damnatam labitur eius damnatione se ipsum inuoluit. Ex quibus verbis colligitur, quod qui lapsus fuerit in damnatam haesim, damnatus est. Quod etiam ex capitulis maiores. & cap. Achaicus. ca. cau. & quaestio. confirmatur: sed haeticus tenetur statim reuocare haesim suam, ergo a fortiori tenebitur ad nudam praelati correctionem. Et confirmatur per ecclesiae consuetudinem. Nam Inquisitores haeticae prauitatis conuictum, quicumque, qui tenuit damnatam haesim explicitè tanquam haeticum pu-

niunt. Item si tenens haesim damnatam explicitè non iudicaretur statim haeticus, hoc esset, quia per ignorantiam excusatur: sed hoc non, tum quia ignorantia iuris diuini neminem excusat, ut in regula, ignorantia. de regu. iur. lib. 6. & in §. notandum. 1. quaestio. 4. Tum, quia constitutio apostolicae sedis omnes astringit postquam publicata est nec aliquis post duos menses potest per ignorantiam se excusare, ut in cap. nouerit. de senten. excom. & in authen. Vt facta nouae constitutiones circa principium. colla. 5. Tum, quia in his, quae publicè fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. Cum ergo damnatio cuiuscumque haesim publicè fiat, non potest quis tenentes haesim damnatam explicitè, se per ignorantiam excusare, & per consequens tenetur statim reuocare eam ad simplicem admonitionem praelati, vel aliter. Si autem haesim sit damnata implicitè, saltem videretur, quod ad correctionem Papae deberet eam reuocare, sicut & Hieronymus ad Damasum scribit se velle reuocare dicta sua ad eius arbitrium, ut scribitur in capi. haec est fides. 24. quaestio. 1. Et praeterea saltem videtur, quod Papa non tenetur reddere rationem, cum alicui mandatum quod dimittat errorem suum. Vnde & Papa saepe damnauit haeses, & tamen damnationis suae nullam reddidit rationem. Concilia etiam generalia symbola duo ediderunt, scilicet, Nicaenum, quod cantatur in missa, & cap. firmiter. de summ. Trin. & sic catho. & articulos distinxerunt, quos tamen per regulam fidei non inueniuntur probasse: tum, quia sic nulla esset differentia inter correctionem Papae & inferiorum praelatorum: tum, quia sic liceret alicui coram Papa haesim, quam non credit esse haesim non solum dicere, sed etiam defendere quantumcumque Papa diceret illam esse haesim, quousque offensum ei fuerit, quod contra fidem errat, si verbo saltem, vel facto protestaretur, aut appareret eum esse paratum corrigi, quando ei ostenderetur, quod contra fidem erraret, quae omnia videntur irrationabilia: nam si sic, quilibet posset dicere, quod non est sibi sufficienter ostensum eum errare contra fidem, & per consequens conuinci non posset de haetica prauitate. Contra primum etiam corollarium instatur: quia si verum esset, sequeretur quod nulla esset differentia inter correctionem factam a praelato, & a non praelato quo ad hoc, ut correctus teneatur vel non teneatur reuocare errorem suum, quod videtur absurdum. Ad primam instantiam quidam respondent, quod tenens ignoranter haesim damnatam explicitè, non tenetur ad mandatum etiam cuiuscumque praelati eam reuocare, nisi ei ostensum fuerit legitime quod sit contra fidem. Quod probatur tali ratione, quod tenens haesim explicitè damnatam,

natam, non est ex hoc ipso censendus pertinax, aut haeticus, igitur non tenetur statim eam reuocare. Antecedens patet ex dictis, & probatur ex eo, quia nullus magis reputatus est pertinax aut haeticus propter hoc quod tenet haesim explicitè damnatam, quam si neget catholicam veritatem in sacra scriptura contentam, nisi forte talis damnatio sit magis diuulgata inter catholicos quam scriptura sacra: sed non ex eo quod quis negat veritatem in sacra scriptura contentam est statim censendus haeticus, aut pertinax, sed examinandus est, an scienter vel nescienter eam neget, et si nescienter, an sit paratus corrigi, si ei ostendatur in sacra scriptura contineri: ergo tenens haesim damnatam explicitè, cuius saltem damnatio non est magis diuulgata quam sacra scriptura non est eo ipso censendus haeticus, nisi scienter teneat, vel conuinceretur pertinax esse, & in corrigibilis. Probatur assumptum. Nam beatus Augustinus aliquas veritates in sacra scriptura contentas nescienter negauit, & tamen non fuit haeticus iudicatus. Beatus etiam Hieronymus non fuit haeticus reputatus, qui in quadam homilia de Christo loquens, dicit, interrogat discipulos suos dicens, Quem dicunt homines esse filium hominis. Non dixit, dicit Hieronymus, quem me dicunt esse homines, ne cunctanter de se querere videretur, in quo aperte contradicit euangelio Lucae. 9. dicenti, Quem me dicunt esse turbam? & tamen Hieronymus non legitur se reuocasse, nec censetur haeticus, quia non pertinaciter, sed quia de textu euangelij non recordabatur, veritatem euangelij negauit. Secundo probatur antecedens: quia non cuiuslibet haesim per ecclesiam explicitè condemnatae contradictorium tenetur quicumque explicitè credere, cum neque quilibet teneatur explicitè credere quantumlibet veritatem catholicam expressè in sacra scriptura contentam, multi enim non possunt habere libros omnium condemnationum huiusmodi: ergo neque eo ipso quod quis tenet haesim damnatam explicitè, est censendus haeticus, sed prius examinandus est, an sit paratus corrigi, vel non. Vnde & iura allegata in oppositum loquuntur de illis, qui scienter labuntur in haesim, quam sciunt esse damnatam. Vel dicendum, quod Inquisitores puniunt tanquam haeticum eum, qui labitur scienter in haesim damnatam. Ad id vero quod dicitur, quod ignorantia non excusat tenentes haesim damnatam explicitè, Dicendum, quod eorum aliqui possunt per ignorantiam excusari, & aliqui non. Non enim de ignorantia excusari possunt, qui prius eadem haesim asseruerunt esse damnatam, & qui alios ad tenendum eandem quomodo libet coegerunt & qui protestati sunt eandem haesim velle tene-

re & defendere. Illi autem qui nullo modo de pertinacia possunt conuinci, & parati sunt corrigi, videntur per ignorantiam posse excusari. Vnde & cum dicitur, quod ignorantia iuris diuini non excusat, dicendum quod est verum, quando est iuris quod scire oportet. Est enim ignorantia carentia scientiae, non cuiuscumque, sed debita: haberi: vnde quia omnes scire tenentur articulos fidei, si quis contra eos errat, dicens Christum non esse conceptum de Spiritu sancto, aut natum de Maria virgine, non potest se per ignorantiam excusare. Secus est in iure diuino, quod aliquis scire non tenetur: sicut sunt multae catholicae veritates in sacra scriptura contentae, & per ecclesiam determinatae, quas quilibet fidelis scire non tenetur, vnde in talibus si per ignorantiam erret, excusatur. Ad id, quod obijcitur de sedis apostolicae constitutione, dicendum, quod omnes astringit postquam est ita publicè diuulgata, quod nullus potest ignorantiam allegare. Si autem non fuerit ita publicè diuulgata, non astringit ignorantes, qui non laborant ignorantia crassa & supina. Quod ergo dicitur, quod omnes astringit post duos menses, verum est omnes scientes, & ignorantes damnabili ignorantia laborantes, alios autem non astringit: licet forte astringat eos ad poenam per ecclesiam infligendam. Ad id vero quod obijcitur, quod in eis, quae publicè fiunt, non potest ignorantia allegari dicendum, quod non est vniuersaliter verum, vnde & in cap. ordinationes. 9. quaestio. 1. continetur, quod qui ordinati sunt ab haesiarchis, si nesciebant eos esse haesiarchas, & ab ecclesia damnatos, propter ignorantiam in susceptis ordinibus tolerantur. Et idem scribitur in cap. si quis a simoniacis. 1. quaestio. 1. Et ita in proposito, quod quantumdam fuerint aliqua haesim publicè condemnatae, tamen possunt etiam allegare ignorantiam, dicentes se nescire tales haeses esse damnatas: et si petatur ab eis probatio, sufficere videtur, quod iurent se ignorare, & sic a prauitate haetica per ignorantiam excusantur. Ad secundam objectionem principalem factam contra istud corollarium dicitur, quod nunquam inuenitur Papae aliquam haesim damnasse, & damnationis suae causam non dedisse, licet non semper reddat rationem eius in eadem damnatione, sed extra. Concilia etiam generalia licet non probant per regulam fidei articulos symbolorum in ipsis symbolis, tamen extra symbola manifestè probantur. Alij dicunt, quod condentes symbola probant articulos vel probationes aliorum tantum approbat. Cum ultra dicitur, quod inter correctionem Papae & inferiorum praelatorum nulla esset differentia, si Papa etiam teneatur reddere rationem hoc conceditur quo ad haeses damnatas explicitè,

citè, sed quo ad hæreses implicitè damnatas magna est differentia: non quidem in hoc, quod est reddere rationem, vel nõ reddere, sed quia super tenentes hæreses damnatas implicitè solus Papa habet iurisdictionem, vt eos punire possit: prælati autem inferiores eam in talibus sentiunt pertinaciam, debent hoc Papæ denuntiare, nõ autem aliquam exercere iurisdictionem. Ad id verò quod ultra obijciunt, quòd tunc liceret alicui etiam coram Papa defendere hæresim damnatam explicitè, quidam admittunt & concedunt hoc: imò addunt, quòd posset quis scies aliquam hæresim explicitè damnatam habentem diuersos sensus, tenere eam in sensu damnato, quando nesciret eam in illo sensu damnatam esse, sed crederet in alio sensu damnatam absque eo quòd hæreticus censeretur, & hoc quando ratione officij, vel dignitatis, vel alias non teneretur scire in quo sensu sit data, tunc enim posset per ignorantiam excusari, nec teneretur reuocare etiam sensum damnatum in hoc casu, nisi ei ostenderetur eam in illo sensu damnatam, & catholicæ veritati obuiantem. Et cum ultra additur, quòd sic nunquam posset quis conuinci hæreticus esse, hoc negatur. Non enim sufficit, quòd errans dicat non esse sibi ostensum, quòd error suus fidei repugnet, sed super hoc tenebitur stare iudicio peritorum, qui si dicant sufficienter probatum esse errorem alicuius fidei repugnare, tenetur reuocare illum, alias habendus erit pertinax & hæreticus: quòd si omnes periti in hoc errant, imò & Papa non definiendo eum eis errat, & de factò innocentes condemnant, & non hant appellationem eius deferre, non restat, nisi vt committat se diuino iudicio, vel iuxta Hieronymi consiliu, non innitatur prudentiæ suæ, sed maiorum. Sed quid, si aliquis in scriptis errorè seu hæresim manifestam defenderet? Quidam dicunt, quòd propter hoc non est pertinax nec hæreticus reputandus: quia quantum ad hoc non refert, an verbo, vel scriptis opinionem erroneam quis teneat, vel defendat. Nam beatus Cyprianus opinionem hæreticam in scriptis reliquit, quia tamè eam pertinaciter non defendit, non fuit hæreticus iudicatus. Sic etiam Abbas Ioachim errorem scripsit vt habetur in c. Damianus. de sum. Tri. & si. ca. quia tamen illi errores suos non defendunt pertinaciter, hæretici iudicati non sunt. Sed contra, quia secundum hoc nullus posset de hæresi accusari post mortem, cuius tamen contrarium fieri rationes ostendunt, qui ponuntur. 24. q. 2. Ad hoc dicendum, quòd propter hoc solummodo quòd quis hæresim tenuerit verbo, vel factò, non est post mortem de hæresi accusandus: sed si probari potest, quòd hæresim verbo vel factò tenuit pertinaciter, post mortem poterit de hære-

si accusari. Vt verbi gratia si de aliquo post mortem probatum fuerit, quòd verbo, vel scripto tenuerit duas personas fuisse in Christo, nõ est propter hoc solum hæreticus reputandus, sed per simplicem ignorantiam poterit excusari. Si autè probatum fuerit, quòd sciuerit dictam assertionem esse damnatam, & quòd postea eam verbo, vel scripto tenuerit, esse de pertinacia & prauitate hæretica condemnandus. ¶ Septimus modus conuincendi de pertinacia est, si quis alios ad errorem suum defendendum præceptis, minis, pœnis, præmijs, iuramentis, aut alio quouis modo ardeat molitur. Quòd enim talis pertinax & hæreticus censetur, multis rationibus confirmatur, quarum prima est, Non minus peccat, qui alios cogit ad hæresim pertinaciter defendendam, quàm qui erranti consentit, vel nõ resistit cum potest: sed qui hæretico cõsentit, pertinax & hæreticus est, ergo qui alios ad hæresim cogit, hæreticus & pertinax censendus est. Maior est manifesta. Minor probatur autoritate Isidori, quæ ponitur. 21. quaest. prima. Si quis alterius errori consentit, sciat se cum illo simili modo culpabilem iudicandum. Et id scribitur in cap. qui alios. de hæret. & in cap. error. 53. dist. 11. ¶ Secunda ratio est, Qui mandata alicui committere aliquod crimen, eius criminis reus est: & magis peccat, qui minis, terroribus, præmijs, promissionibus, & iuramentis ad aliquod crimen inducit, ergo in ducens aliquem ad hæresim defendendam minis, terroribus, præmijs, promissionibus, &c. magis peccat, quàm qui mandaret simpliciter hæresim teneri, & per consequens pertinax & hæreticus est censendus. Minor est nota. Maior probatur autoritate Alexandri Tertij in cap. mulieres. de senten. excom. dicentis, cum in vere committat, cuius autoritate, vel mandato delicta committuntur. Hæc ille. Tertia ratio est: quia qui per alium facit, per se facere videtur: ergo qui per alium hæresim defendit, ipse defendere censetur. Antecedens probatur autoritate Clementis Tertij in cap. Enricus. de deli. pu. indu. dicentis, homicidium tam factò quàm præcepto siue consilio nõ est dubium perpetrari. Quarta ratio est, Quia consulens aliquod crimen, tens est criminis: ergo ad illud in ducens minis, terroribus, &c. magis reus est. Antecedens probatur autoritate Augustini, qui, vt habetur de pœnitent. dist. 1. ait, Periculosè decipiuntur, qui existimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consiliu, fraudem, & exhortationem homines extinguuntur. Quinta ratio est, quia participans criminoso in crimine est, vt in capitu. si concubina. de sententia exco. Sed qui cogit alios hæresim pertinaciter defendere participat in crimine hæresim pertinaciter defenden-

dentis, quia impendit ei auxilium & fauorem, ergo talis hæreticus & pertinax est censendus. Sexto, qui alios cogit ad hæresim defendendam, non est paratus corrigi, ergo hæretic⁹ & pertinax. Patet ex dictis Augustini in c. dixit Paulus. & in c. qui in ecclesia. 24. q. 3. Sed contra hanc conclusionem instatur: quia qui cogit alium & non ad peccatum mortale, non committit peccatum mortale, & per consequens non est propter talem coactionem pertinax & hæreticus iudicandus: sed de sensare hæresim non est semper peccatum mortale, ergo propter talem coactionem non est pertinax & hæretic⁹ reputandus. Probatur minor: quia potest quis cogere ad tenendam hæresim, quæ putat esse catholicam veritatem, & cuius oppositum nõ tenetur explicitè credere. Ad hoc dicendum quòd sic, & posset quis hæresim absque pertinacia defendere: tamen cogens aliquem absolute hæresim defendere quantum in se est cogit eum hæresim pertinaciter defendere. Sicut qui cogeret alium ad iurandum aliquam assertionem hæreticam, quòd irreuocabiliter & in perpetuum defendat, quantum in eo est cogit ipsum ad pertinaciter defendendam, licet coactus per iuramentum posset contra iuramentum veniens hæresim non defendere. Ad argumentum in oppositum dicendum, quòd potest aliquis peccare mortaliter cogendo etiam ad bonum. Nam qui cogit vouere castitatem, vel paupertatem, vel aliquid opus supererogationis, potest peccare mortaliter: quia talia suaderi possunt, imperari non possunt. c. integritas. 32. q. 1. o. 8. t. 1. ¶ Tertio, quod de pertinacia & prauitate hæretica potest conuinci est, si cogat aliquem veritatem catholicam abiurare, vel pœnis & præmijs veritatem catholicam negare compellit, talis enim pertinax & hæreticus iudicatur. Nam qui cogit aliquem veritatem catholicam abiurare, cogit eundem hæresi contrariæ irreuocabiliter adherere: talis autem, vt ex dictis patet, pertinax & hæreticus censetur. Sed nunquid talis cõpellens poterit per ignorantiam excusari, si credat veritatem illam catholicam, quam cogit abiurare, errorem esse, vel hæresim? Ad hoc dicendum, quòd talis per ignorantiam excusari non potest: quia nullus valet absque temeritate cogere aliquem vt abiuret, vel neget aliquam assertionem, nisi certus sit eam catholicæ veritati repugnare. Notus modus est, si quis abiurat catholicam veritatem, vel iurat se aliquam hæresim in perpetuum seruaturu, talis est pertinax, quia firmat se in proposito negandi assertionem catholicam, & adherendi assertioni hæreticæ, & non est paratus corrigi. Sed nunquid talis potest aliquo modo à pertinacia excusari? Respondetur, quòd si metu mortis, vel grauium tormentorum id faciat, poterit à

pernacia & prauitate hæretica excusari, non tamen à peccato mortali: potius enim mortem sustinere deberet, quàm contra veritatem catholicam tenere scienter. Sed nunquid si per ignorantiam hoc faciat, poterit excusari, quia qui per ignorantiam iurat falsum quòd putat esse verum, in edax non est, vt in cap. his autem. 22. quaest. 2. Dicendum, quòd talis per ignorantiam à mendacio poterit excusari, non tamen à pertinacia: quia quantum in se est, pertinacem se ostendit, abiurando catholicam veritatem, vel iurando se seruaturum hæresim. ¶ Decimus modus est, si quis errans contra fidem, persequitur, vel molestat, aut impedit defendentes catholicam veritatem, aut impugnat prauitatem hæreticam, talis enim hæreticus & pertinax censetur. Quòd multipliciter probatur. Primò sic, Errans contra fidem, qui non est paratus corrigi, est pertinax, vt ex dictis patet: sed impediens declarationem catholicæ veritatis, & impugnationem prauitatis hæreticæ non est paratus corrigi, ergo pertinax est & hæreticus. Item, quia talis, ex quo damnabiliter à veritate recessit, reprobus est circa fidem, sicut de talibus dicit Apostolus. 2. ad Timotheu. 3. quòd sicut Iamnes & Mambres resisterunt Moyse, ita & ij resistunt veritati, omnes corrupti mente, reprobi circa fidem, & quia in fide errant, censendi sunt hæretici. Et confirmatur ratio, Tum quia qui publicæ potestati resistunt, iuxta Apostol. ad Rom. 13. sibi damnationem acquirunt, igitur multo magis qui catholicæ veritati resistunt, sed damnationem non acquirunt nisi propter pertinaciam. Tum, quia qui nõ acquiescunt veritati, & credunt iniquitati, peccat mortaliter, cum iuxta Aposto. ad Roma. 2. eis futura sit indignatio, tribulatio, & angustia, ergo multo magis qui resistunt Catholicæ veritati, & credunt hæreticæ prauitati mortaliter peccant, & non nisi propter pertinaciam, quia resistere veritati non pertinaciter, non est danabile. Tertio, quia Christiani persequentes eos, qui veritatem catholicam defendunt, aut hæresim impugnant, sunt peiores ijs, qui peccata carnalia habent: sed hæc peioritas propterea est, quia ad infidelitatem, vel hæresim talia pertinent, igitur tales infideles & hæretici iudicandi sunt. Assumptum probatur, Quia impediens, vel persequentes eos, qui defendunt catholicam veritatem, vel eos, qui impugnant hæreticam prauitatem sunt peiores ijs, qui reuocant a dicit prædicatores, & sunt peiores peccatoibus carnalibus, iuxta illud Matth. 10. tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij, quàm illi ciuitati, igitur &c. Et si dicatur ad hanc rationem, quòd Euangelium loquitur de illis prædicatoibus, qui doctrinam suam miraculis confirmabant, quales fuerunt Apostoli, hoc non impedit rationem præ-

fatam:

fatam: quia moderni defensores & prædicatores licet non confirmant eas per sacram scripturam, quæ confirmatio non minor est quam illa, quæ fit per miracula: nam & Abraham diuiti epuloni petenti quod aliquis ex mortuis resuscitaretur & mitteretur ad fratres eius, respondit, si Moyses & prophetas non audiunt, nec si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei. Luc. 16. vnde & in ca. cū ex iniuncto. de hæret. dicitur, quod ad probandum inuisibilem missionem sufficit probatio per miraculum, vel per sacram scripturam vnde videtur, quod ista parificantur: neque minus credendum est prædicatoribus euangelij dicta sua per sacram scripturam confirmantibus, quam eis. Vnde decimus modus est, si errans contra fidem catholicam, emendationi eius, vel eorum, quorum interest, renuit & recusat se subijcere. Quod probatur. Primò qui dem, quia qui iudicium subterfugit, pro nocenti haberi debet. Vnde in cap. nullus. de præsumptionibus dicitur. Nullus dubitat, quod ita nocens iudicium subterfugit, quemadmodum vt absoluat qui est innocens, querit. Et in ca. Christianus 11. q. 1. dicitur, qui iudicium refugit, apparet eum de iustitia dissimul. Et idem colligitur ex cap. discernimus. 3. q. 9. & ex cap. honoratus. 74. distin. Et procedit hæc ratio non solum de vocato ad iudicium, & se percontumaciam absentante, sed etiam de impediente ne iudicium fiat: quia non plus est immunis à crimine qui impedit fieri iudicium non vocatus, quam qui vocatus ad iudicium illud subire, vel in iudicio comparere recusat. vt de offi. delegat. cap. 1. Secundò, quia errans qui recusat se subire iudicij eius, cuius interest, non est paratus corrigi: qui autem non est paratus corrigi, pertinax & hæreticus est, vt Augustinus dicit, & habetur in cap. Dixit Paulus. 24. q. 3. Vnde & Ioann. 3. dicitur, Qui malè agit, odit lucem, vt nõ arguantur operæ eius. cap. cõsuluit. de offi. deleg. Ex quo patet, quod si is qui errat, non querat lucem, id est, competentem iudicem, qui errorem suum examinet, malè agit: nõ tamen sequitur ex hoc, quod omnis errans, qui non statim venit ad lucem, petens assertionem suam per eos, quorum interest examinare, sit censendus pertinax. Quia venire ad lucem, cum sit præceptum affirmatum, obligat pro loco & tempore. Secus est autem de impediente errorem suum examinari: cum enim sit præceptum negatiuum, vel negatiuo æquiua lens, obligat pro omni tempore & loco. Ex quo inferunt quidam, quod si Papa erraret in fide, & impediret congregationem Concilij generalis, in quo suus error examinari posset, censendus esset pertinax & hæreticus. Duodecimus modus est, si aliquis de veritate damnabiliter renuit informari: Vt si alicuius assertio à viris doctis & fide di-

gnis reprehendatur tãquam hæretica, & talis nec reuocatur, nec informari querit, pertinax censetur. Quod patet. Primò, quia talis errat, & nõ querit cauta sollicitudine veritatem. Secundò, quia qui alios cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. in. cap. 2. de hæret. ergo multò magis qui seipsum non reuocat, errare conuincitur. Ex charitate enim plus tenetur quisque se ab errore reuocare, quam alium. Tertiò, quia vt dicitur in cap. quid autem. 24. q. 3. Quid iniquius est, quam impia sapere, & sapientioribus doctõibus non credere? Vnde videtur, quod ij, qui in strui reculant, iniqui sunt, & non ob aliud, nisi quia pertinaces, sunt enim magistri erroris, quia nolunt esse discipuli veritatis. Secus autem est, si alicui à peritis diceretur, quod assertio sua scandalaosa est, et si nõ hæretica, talis enim et si renuat informari de veritate, saltem iudicio ecclesiæ non censetur pertinax. Decimus tertius modus est, si alicui errans contra fidem verbo, vel facto protestetur se nunquam reuocaturum errorem suum, talis enim non est paratus corrigi, nec querit cauta sollicitudine veritatem. Decimus quartus modus est, si alicui errans contra fidem in fauorem & defensionem erroris sui prohiberet legi & publicari diuinam scripturam, siue catholicas veritates. Decimus quintus modus est, si ad defensionem erroris sui novos errores fingit, in quo apparet eum non esse paratum corrigi. Decimus sextus modus est specialiter de Papa, si errorem cõtra fidem definiens iubeat à Christianis tanquam catholicum teneri. Quod autem de pertinacia conuincatur, potest ita suaderi. Primò quidem, quia sic fauens, persequitur, & molestat defendentes veritatem catholicæ contrariam, & restantes hæresim: mandat enim teneri suum dogma sub poena anathematis, & alijs poenis, quibus puniuntur resistetes præceptis apostolicis. De quibus habetur. 25. q. 3. cap. si quis. 12. distin. et. cap. præceptis. 18. distin. capit. nulli. & 2. q. 1. capitul. generali. & multis alijs locis. Persequitur etiam tales, quia mandat ordinarijs, vt assertionem suam teneant, & contradicentes puniant tanquam inobedientes præceptis apostolicis. Item, quia Papa sic faciens, protestatur facto se nolle corrigi. Decimus septimus modus est, si aliquis inferior Papa per suam sententiam diffinitiuam determinet aliquam assertionem hæreticam esse tenendam, iniungens alijs & imponens quod ipsam teneant tanquam catholicam. Patet. Si enim Papa hoc faciens, cui incumbit decidere dubia fidei, pertinax censetur, à fortiori inferior hoc mandans, pertinax & hæreticus censetur. Decimus octauus modus est, si habens potestatem prauitatis hæreticæ non resistit. Dicitur enim in cap. error. 53. distin. Error, cui non resistitur, ap-

proba-

probatur, qui autem errorem approbat, videtur pertinax: ergo qui errori non resistit, pertinax censetur. Item de hæret. cap. 2. dicitur. Quia alios cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat. Ex quibus verbis videtur, quod is qui potest reuocare ab hæresi & non reuocat, seipsum errare demonstrat, & per consequens de hæresi & contumacia suspectus est. Quidam tamè dicunt, quod tales magis propriè vocari debent fautores hæreticorum, quam hæretici. Et si contra dictos modos in istetur, quod per illos non probatur nisi quod præsumatur pertinax, non autem quod sit, dicendum quod est verum, quod ex dictis modis generatur præsumptio, sed præsumptio est violèta, propter quam ferri potest sententia diffinitiuam. Vnde & Salomon videns, quod inter mulieres de filio contententes vna mortè filij recusabat quæ diligebat, altera verò mortì consentiebat, filium propriæ matri dedit, quem violenta præsumptio ne eius esse crederet, vt habetur. 3. Reg. 3. & in ca. asserte. de præsumpt. Ex dictis etiam apparet, quod sicut distinguntur tria genera peccatorum quantum ad causas, scilicet, peccatum ex ignorantia, ex infirmitate, & ex malitia: ita & actorum hæreticium quidam sunt ex ignorantia, quia scilicet faciens ignorat esse hæreticæ: alij ex infirmitate, id est, ex passione metus & mortis: alij ex malitia, hoc est, quod facientes sciunt fidem, repugnare, & tamen nihilominus faciunt: cum autem voluntas interius cogi non valeat, erunt actuum interteriorum duæ differentie tantum: quia scilicet vel erunt ex ignorantia, vel ex certa scientia, quæ hic malitiam dicimus, idem autem in præfenti alij quem peccare ex malitia, & ex pertinacia. Vnde irregulariter tenendum est, quod omnis errans contra fidem, si non errat ex ignorantia, hoc est, nesciens se errare contra fidem, & omnis faciens actum hæreticalem, vt adorans idola, negans fidem, abiurans catholicam veritatem, se circumcidens, & cetera, si id non faciat ex ignorantia, vel ex metu, censendus est ex pertinacia facere, & ideo ex omni actu illo exteriori præsumendus est pertinax, ex quo violenter præsumitur, quod non ex ignorantia, sed ex malitia, & certa scientia talia perpetratur, vnde in iudicio exteriori talia facientes pertinaces & hæretici habentur, vt adhuc latius de ijs dicitur infra. Queritur consequenter, quidum hæretici sint tolerandi? Ad hoc dicitur quidam quod si. Mandauit enim Dominus Matth. 18. vt non colligerent zizania, ne forte eradicantes ea, eradicarent simul & triticum, sed sinerent crescere zizania vsque ad messem. Per triticum autem fideles intelliguntur, per zizania hæretici, per messem, finis seculi. Vnde videtur, quod hæretici vsque ad finem seculi tole-

randi sint, & non exterminandi. Item, quia quod est necessarium in ecclesia, tolerandum est, hæreses in ecclesia sunt necessariæ, ergo tolerandæ sunt, & per consequens hæretici eas tenentes. Minor probatur autoritate Apostoli primo ad Corinth. 11. dicens, Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiantin vobis. Ex præterea Paulus dicit. 2. ad Timoth. 2. Seruum Dei oportet mansuetum esse, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando det illis poenitentiam Deus ad cognoscendam veritatem, & respiciant à laqueis diaboli. Sed si hæretici non tolerantur, sed exterminantur, aufertur eis potestas poenitentia, ergo tolerandi sunt. In oppositum est dictum Hieronymi, quod scribitur. 24. q. 3. in cap. rescan dæ. sic dicens rescan dæ. furti putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus massa corpus & peccora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arius in Alexandria minima scintilla fuit: sed quia non statim oppressus est, totum orbem eius flamma populata est. Ex quo videtur, quod hæretici tolerandi non sunt. Item Apostolus Paulus ad Ti. 3. cap. ait. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est. Sed si vitantur, non tolerantur, vnde videtur quod tolerari non debeant. Tertiò, quia non minus delinquit qui æternam maiestatem offendit, quam qui temporalem. vt in cap. vergentis. de her. sed qui temporalem maiestatem offendit non toleratur sed exterminatur. vt. C. ad leg. Iulii maiestatis. l. quisquis, ergo & ij, qui lædunt & offendunt æternam maiestatem exterminio digni sunt, & præterea ij, qui monetam falsificam lege seculi occidi iubentur. vt. C. de sal. mo. l. 1. Hæretici autem multò grauius peccat quam tales, ergo digni sunt morte, & ita tolerandi non sunt. Ad hoc dicendum, quod circa hæreticos duo sunt consideranda, vnum ex parte temporum, aliud ex parte ecclesiæ. Ex parte quidem ipsorum est peccatum, per quod meruerunt non solum ab ecclesia per excommunicationem separari, sed etiã per mortem à mundo excludi. Quia, vt dictum est, grauius est æternam, quam temporalem lædere maiestatem, & corrumpere fidem, per quam est vita animæ; quam falsare pecuniam, per quam humano commercio subuenitur. Nam sicut qui committit crimen in læsæ maiestatis, & qui monetam falsat conuictus aut confessus statim reus mortis iudicatur: ita qui hæresim incurrit quantum in se est de hæresi conuictus aut confessus statim occidi meretur. Ex parte Ecclesiæ, est misericordia ad errantium conuersionem, & ideo ecclesia non statim condemnat hæreticum ad mortem, sed post primam & secundam correctionem, vt. Apostol.

dicit

dicit ad Tit. 3. Sed tamē in hoc est duplex pœna. Vna est spiritualis, vt: excōmunicare hæreticos, & condemnare dicta eorum. Alia est corporalis. Circa primam non est difficultas, nec fœdandum, nec in hoc læduntur hæretici, sed iuuantur, excōmunicatio enim medicina spiritualis est, per quā peccatores ad viam salutis reducuntur, & ideo ecclesia excōmunicat hæreticum statim eum hæreticus est: nam omnes hæretici, quocumque nomine censentur, ipso facto excōmunicati sunt. vtm capitul. excōmunicamus. 1. & 2. de hæreticis. Quantum verò ad pœnam corporalem & bonorum confiscationem ecclesia non ita facilliter procedit, sed aut hæretici sunt tales, contra quos non potest procedi ad hæc sine magno scandalo, vt quia multi sunt, & potentes fautores habent, & sic ecclesia cessat ad tempus ab eorum punitione. Nam cum multitudo est in culpa, seueritati detrahendum est. Si verò procedi potest sine scandalo, ecclesia procedit: vnde post primam & secundam correptionem si hæreticus adhuc pertinax inuenitur, ecclesia de eius conuersione nō sperans, aliorum salutē prouidet, eum ab ecclesia separando, & vltiōs relinquit eum iudicio seculari: exterminandum à mundo per mortem. Sic dicit Sanctus Thomas. 2. 2. quæstio. 27. articulo. 3. Vnde ad argumenta primò facta dicendum est ad primū, qd aliud est excōmunicatio, & aliud eradicatione. Excōmunicatur enim aliquis ad hoc, vt spiritus eius in die Domini saluus fiat, vt dicitur. 1. Corin. 5. Eradicatio autem est totalis exterminatio, quæ tunc proliibetur, cum non possunt eradicari zizania sine tritici eradicatione. Ad secundum dicendum, quod hæreses in ecclesia non sunt necessariae, sunt tamen ad aliquid vtilēs, vt scilicet constātia fidelium comprobetur, pigritia discutiendi diuinas scripturas tollatur, & alia, de quibus dictum est in quæstio. 1. huius operis. Sed tamē quicquid vtilitatis est in hæresibus, est præter intentionem hæreticorum, quorum propositum est corrumpere fidem, Ad tertium dicendum, quod ecclesia maxime modesta est & mansueta in correptione eorum, qui veritati resistunt in hoc, scilicet, quod nō statim eos damnat, nisi postquā pertinaces sunt, & emendari nolunt. Argumenta autem pro alia parte facta concludunt verum de hæretico quantum est ex parte sui, vel de eo, qui incorrigibilis apparet, talis enim tolerandus non est, sed puniendus. Quæritur præterea, sexto. Vtrum hæretici ab hæresi recedentes, sint ab ecclesia recipiendi? Ad hoc quidam respondent, quod sic, quando cōueniunt, & quomodo cūque recedentes ab hæresi ad ecclesiam reuertantur. Probatur primò, quia Dominus Matthæ. 18. mandat Petro, vt fratri peccanti dimittat non solum septies, sed septuagies se-

pties. Per quod intelligitur, secundum quod Hieronymus exponit, quod quotiescūque aliquis peccet in hæresim relapsus, si ab hæresi discedat, erit ab ecclesia suscipiendus. Item, quia infideles alij, putā Iudæi, Pagani, & Saraceni quotiescūque ad ecclesiam veniant, recipiuntur, ergo videtur, quod hæretici recipi debeant: non enim sunt melioris conditionis alij infideles, quam hæretici. Tertio, quia Dominus dicit Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, & tamen reuertere ad me. Cum ergo ecclesia sequi debeat iudicium Dei, si anima fidelis formatur sapius in hæresi, si ab ea recedat, ab ecclesia recipienda est. Sed cōtra est determinatio ecclesie in capitul. ad abolendā de hæreticis. vbi dicitur, illos quoque, qui post abiurationem erroris deprehensi fuerint, in abiuram hæresim recidisse seculari iudicio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos. Vnde videtur, quod hæretici ad ecclesiam redeuntes nō semper recipiendi sunt. Ad hoc dicendum, quod ecclesia sequens illud præceptum domini, Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Matthæ. 5. charitatem suam extendit non solum ad amicos, sed etiam ad inimicos: ad charitatem autem pertinet velle & operari bonum proximi: amor enim est, quo quis alienum bonum vult gratia sui, vt dicitur. 2. Rhetoricorum in capitul. de amore & amicitia. Est autem bonum proximi duplex in genere, vt dicitur. 1. Ethicorū. scilicet, anima, quod dicitur spirituale, & corporis, quod dicitur temporale. Primum respicit charitatem principaliter, vnde & hoc quolibet proximus debet alteri velle ex charitate, & quantum ad hoc hæretici reuertentes ad ecclesiam quotiescūque lapsi fuerint, ab ea recipiuntur, vnde quantum ad hoc ecclesia nulli claudit gremium redeunti. 23. q. 4. Duo. C. de summa Trinitate. 1. vltima. ad finem. & talibus redeuntibus sacramenta poenitentiae & eucharistiae non denegantur. vt in capitul. super eo. de hære. lib. 6. Bonum verò temporale si est, est vltima corporalis, mundana possessio, bona fama, dignitas ecclesiastica siue secularis charitas secundario respicit, talia enim tenemur ex charitate alijs velle, nisi in ordine ad salutem animæ, & suam, & aliorum, vnde si aliquid de huiusmodi in vno existens posset impedire salutem spiritualem, non oportet quod ex charitate velimus ei hæc bona, imò potius tenemur velle quod eis priuetur, & careat: tum, quia salus animæ bonis temporalibus præferenda est: tum, quia bonum multorum præferendum est bono vniui, vt dicitur. 1. Ethicorū. Si ergo hæretici ab hæresi redeuntes, semper ab ecclesia recipiuntur, & conseruentur in vita, & in bonis, & in officijs & dignitatibus suis temporalibus, cederet hoc in detrimentum aliorum fidelium

rum quantum ad duo, Primò quidem: quia si relaberentur, possent alios infideles inficere. Secundò: quia si impunes euaderent, liberius & effrenatius alij in hæresim laberētur. Dicitur enim Ecclesiastice. 5. Et enim quia non cito profertur cōtra malos sententia, abiq; timore villo filij hominū perpetrant mala. Vnde & propter hoc ecclesia primò reuertentes ab hæresi nō solum recipit ad poenitentiam, sed etiam cōseruat eos in vita, & interdum restituit eos dispensatiuē ad dignitates ecclesiasticas quas habebant, si verē videantur cōuersi, & hoc pro bono pacis ecclesie frequenter egit. Sed quando recepti semel postea relabuntur, videtur esse inconstātes circa fidem, & ideo vltiōs si ad ecclesiam redeant, recipiuntur quidem ad poenitentiam, non tamen semper ad vitam, vel ad alia bona. Sicut dicitur in. c. super eo. de hæret. lib. 6. Particularius verò discernere ad quæ bona reuertentes ab hæresi recipiendi sunt, & quando bona recipiunt, & quando non, & quando mortem euadant, & quando non, id tractare iuris Canonici negotium est in. c. Ad abolendam. de hæret. & in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. Ex intentione precepti tractatus ad argumenta in oppositum dicendum. Ad primū, quod Dominus loquitur Petro de peccato commisso in eum, tale enim semper dimittendum est, ita scilicet, vt redeunti fratri semper pareatur. Vnde & signatè dicit, si peccauerit in te frater tuus, id est, contra te, vt Hieronymus dicit. Non autem intelligitur de peccato in Deum commisso, quod dimittere non est arbitrij nostri: sed est in hoc statutus modus ad lege secundum quod congruit honori Dei, & vtilitati proximorum. Ad secundum dicendum, quod nō est simile de hæreticis, & de alijs infidelibus. Hæretici enim, qui semel errauerunt à fide, & ab ecclesia sunt recepti, si postea contra fidem errant, præsumuntur inconstātes. Non autem sic est de alijs infidelibus ad ecclesiam venientibus, quorū adhuc inconstāntiam ecclesia experta nō est. Ad tertium dicendum, quia Deus intuetur cor. 1. Regū. 16. quoscūque ad se redeuntes semper recipit. Vnde & per Ezechielem capi. 15. ipse dicit, Nolo mortē morientis, vel peccatoris. Ecclesia tamen, quæ per exteriora iudicat, relapsos, quauis recipiat ad poenitentiam & sacramenta, nō recipit ad vitam, & alia bona, quia præsumit qd non redeant verè, sed simulatè. Quæri insuper & septimo solet. Vtrum fideles communicare debeant cum hæreticis: quidā dicunt quod sic. Dicitur enim Matt. 23. qd Pater familiās mandauit seruis suis, vt sinerēt zizania simul cum tritico vsq; ad messem: cum ergo per zizania hæretici intelligantur, videtur qd hæretici à communionē fidelium separandi non sunt vsq; ad messem, id est, consummationē seculi

& per cōsequens est eū eis cōmunicandum. Alij dicunt oppositum, confirmantes sententiā suā auctoritate Apostoli. 2. ad Cor. 6. dicentis, Nolite iugum ducere eū infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ eū iniquitate: aut quæ societas lucis ad tenebras: quæ cōmunicatio Christi ad Belial: aut quæ pars fideli cū infidelibus: qui consensus templo Dei cū idolis: Et infra. Propter quod exite de medio eorum, & separamini dicit Dominus, & immundū ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & in filias, dicit Dominus omnino potēs. Hæc ibi. Ex quibus aperte patet, qd cū infidelibus cōmunicandum non est. Cum ergo hæretici infideles sint, cum eis non est cōmunicandum. Ad hoc dicendum, qd communio, quæ cū hæreticis haberi potest, multiplex est. Quæ dā cōmunio est in hæresi & errore eorū, similitè sentire, & tali cōmunionē nullo modo cum hæreticis cōmunicandum est. Alia cōmunio est in sacramentis, & in hac etiā nō est cū hæreticis cōmunicandum, dato, qd intra ecclesiam sint, & ab ea nomina tum non excludi. Patet, quia hæretici oēs excōmunicati sunt, vt in. ca. excōmunicamus. 1. & 2. de hæret. cū excōmunicatis autē nō licet in sacramentis cōmunicare, quia hic est primus excōmunicatiois effectus, à participatione scilicet sacramentorū excludere. Alia cōmunio est in cibo, & potu, cohabitatione & alijs huiusmodi, & secundū hanc cōmunionē si sunt nominati, nō est eis aliquo modo cōmunicandum. Qui enim cōmunicat nominatim excōmunicato, & ipse excōmunicatus est, saltem minori excōmunicatione, nisi forte cōmunio sit & ei monita salutis dādo, & ad ecclesie obediētiam reducēdo. vt in. c. qd in dubijs. & c. inter alia. de sen. ex cō. Vñ & in tali casu cū hæretici notorij sunt vel per cōfessionē in iudicio, vel per sententiā, vel per factū euidentiam, & per ecclesiam declarati, non debet eis cōmunicari: imò nō tenetur vxor viro, nec filius patri cōmunicare nō enim seruituti subiectus est frater aut foror in huiusmodi, vt dicitur. 1. Cor. 7. & in. c. si infideles. 25. q. 1. Vtile autē est nō communicare hæreticis propter tria. Primò propter periculum, ne eorū cōuersatio alios corrumperet, secundū illud. 1. Corin. 15. Corrupti bonos mores colloquia praua. Et illud Propheta. Psal. 17. cū viro innocēte in nocēs eris, & cū peruerso peruerteris. Secundò, ne videamur eorū errori & peruersa doctrinæ præbere assensum. Vnde in. 2. canonica. Ioā. dicitur. Si quis veniat ad vos, & hæc doctrinā nō habet, nolite eū in domū ducere, nec Ane ei dixeritis. Qui enim dicit ei Ane, cōmunicat operibus eius malignis. Vbi gl. dicit, secundū qd vox insituta est, cōmunionē esse ostēdit eū illo, alioquin simulatio est, quæ in Christianis esse nō debet. Tertio, ne ex nra cōione cū hæreticis alijs defocasio

erroris. Vnde ibidem dicit alia glo. Et si vos forte decepti non estis, alij forsitan per vestram familiaritatem possent decipi, qui crederent illos placere vobis, & sic crederent illis. Vnde vt ibidem dicitur, Tanta apostoli, atque eorum discipuli in religione cautela vtebantur, vt nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum, qui a veritate declinauerant, habere paterentur. Si tamen essent viri docti, & perfecti, & cessaret erroris scandalii occasio, vtile esset cum hæreticis communicare, saltem de mandato & licentia Ecclesie. Quã doque enim communicatio & cõuersatio fidelis cum infideli, infidelem ad viam veritatis dicit, vt scribitur. 1. Corinrh. 7. Ad auctoritatem Evangelij dicendum est, q̄ intelligitur, quando mali sine periculo bonorum separari non possunt, quod patet ex respõsione patris familiã, qui dixit, ne forte colligentes zizaniam, eradicetis simul & triticium. Quod quidem tribus modis contingere possit. Vno modo, si aliquis præscinderetur antequam de eius malitia constaret. Vnde glo. dicit, quod monet Dominus, ne ambigẽs iudicemus. Non enim ferri debet sententia in aliquem, nisi confessus, vel conuictus de crimine sit. vt in. capi. nos in quenquã. 2. q. 1. cum multis alijs. Quando enim non constat aliquem criminofum esse, præsumendum est eum esse bonum, vt in regula. Estoto misericordes. de regu. iur. in. 6. Secundò intelligitur auctoritas euangelij de eo, qui non in malitia obstinatus est: nullus enim excommunicandus est nisi propter contumaciam. Vnde glo. dicit ibidẽ. Mouemur non citò amputare: quia qui hodie errat, forte eras credet veritatẽ. Vnde & ad Tit. vltimo dicitur. Non simpliciter hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuita. Qui enim semel errat, & correctus ecclesie reconciliatur, ex ignorantia errasse creditur. Tertio, si simul boni cum malis inuoluantur. Propter quod dicit ibidem glo. Augustini, quod multitudo non est excommunicanda. Sunt enim in multitudine multi innocentes, quos indignum est sine culpa excommunicatione notari, his autem tribus cessantibus, cum hæreticis communicandum non est, quin potius vitanda est eorum cõmunio, iuxta illud. 1. Corint. 6. Auferte malum ex vobis. ¶ Queritur etiam. 8. Vtrum cum hæreticis sit publice disputandum: Quidam dicit quod nõ: quoniam disputatio argumentis agit: sed Argumentum est ratio rei dubie faciens fidem, vt Dialectici dicunt, ergo de his, quæ fidei sunt, cum certissima sint, nõ est publice disputadũ. Item lex civilis dicit. ff. ad legẽ lul. repetund. Cõmittunt sacrilegiũ, qui cõtra legẽ diuinã sanctitatẽ aut nesciendo cõmittunt, aut negligendo violant, aut qui de principali iudicio disputant. 1. 2. C. de crim. sacri-

leg. Vnde videtur, q̄ disputantes de his, quæ fidei sunt, & lege diuina continentur, sacrilegiũ cõmittant. Et confirmatur: quia de sedis apostolicæ iudicio iudicare permillum nõ est. vt in. c. n. emini. 17. q. 4. ergo de his quæ fidei sunt, vt maiorẽ certitudinẽ habeat, neq; iudicandũ, neq; disputadũ est. Tertio, quia Apostolus monet Timoth. 2. ad Timoth. 1. Noli verbis contendere: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionẽ. Sed publica disputatio sine contentione verborum fieri non potest, ergo cũ hæreticis disputadũ nõ est. Quarto, quia dicitur in. c. cum quibus. 2. 4. q. 3. Canonum magistratq; custodibus nostris nullũ fas est inire certamen cũ hominibus cõditionis alienæ. Hæc ibi. Vbi dicit glo. quod cum hæreticis non est disputadũ, nec cũ aliquo de fide. C. de sum. tri. 1. nemo. In oppositũ videtur, q̄ Paulus disputans cũ infidelibus inualecebat, & cõfundebat Iudæos. Act. 9. Et Petrus & Ioannes de fide cũ Iudæis disputabãt Act. 3. Item si cũ hæreticis non disputarent, illud cederet in detrimentum hæreticorum, qui in suis erroribus firmarentur, & aliorum catholicorum simplicitiũ, qui propterea crederent errore hæreticorum esse tenendũ. Itẽ Paulus scribit ad Tit. 2. c. q̄ Episcopus amplecti debet sanũ sermonẽ, id est, doctus esse debet in catholica veritate, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos, qui contradicunt, reuincere: conuictio autem contradicentiũ sine disputatione non fit. Vnde videtur, q̄ saltem Episcopi cum hæreticis publice disputare valeãt. Quinto, quoniam Augustinus & alij catholici doctores, docti viri cum hæreticis publice disputarunt, vnde sunt libri eius contra Manichæos, cõtra Donatistas, contra Iouinianum, contra Petilianum, & alios hæreticos, vnde videtur, quod etiam hodie liceat viris catholicis cum hæreticis disputare. Ad hoc dicendum, sequendo doctrinã sancti Thomæ. secunda secundæ. quæstione. 10. articulo septimo. quod in disputatione fidei duo sunt consideranda. Vnum quidem ex parte disputantis, aliud autem ex parte audientium. Ex parte quidem disputantis est consideranda intentio. Si enim disputet tanquam dubitans de fide, & veritatem fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens, proculdubio peccat tanquam dubius in fide, & infidelis reputatur, vt dicitur de hæret. capitulo primo. Si autem disputat aliquis de fide ad exercitiũ, laudabile est, & meritum. Vnde & sancti doctores & catholici tractatus & libros ediderunt, in quibus de fide & contra fidem multifariam arguunt, vt veritas ipsa humano intellectui magis pateat. Illi etiam, qui disputant, vt errores hæreticorum & infidelium cõuincãt, bene agũt, apponũt em se murũ p̄ domo Israel gladio verbi Dei. Verũ em est sermo

Dei,

Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio acipite. Hebr. 4. Ex parte verò audientium considerandum est, vtrum illi, qui disputationem audiũt sint instructi & firmi in fide, aut simplices & infirmi: titubantes: coram sapientibus enim & firmis in fide de fide disputare, nullum periculum est. Sed de simplicibus est distinguendum. Aut enim sunt solliciti ab infidelibus, puta Iudæis, Saracenis, hæreticis & Paganis intendentibus corrumperere eorum fidem, & ad infidelitatem trahere. Aut omnino non sunt solliciti, sicut in terris, in quibus infideles non sunt. In primo casu necessarium est publice disputare de fide, dummodò inueniantur ad hoc viri docti & idonei, qui errores valeant confutare, per hoc enim simplices in fide firmabuntur, & tollentur infidelibus decipiendi facultas: nam & ipsa taciturnitas eorum, qui resistere debent, peruertentibus fidei veritatem efficit erroris confirmatio. Vnde & Gregorius dicit in 2. pastoral. & habetur in cap. sit rector. 43. distinction. Sicut in cauta locutio in errore pertrahit, ita indiscretum silentium eos qui erudiri poterãt in errore derelinquit. Talibus enim, qui pro fide loqui debent & non loquuntur, Dominus improperat, dicens, Canes muti, non valentes latrare. Isaia. 59. Et alibi. Non ascendistis (inquit) ex aduerso, neque posuistis vos murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Ezech. 13. Ex aduerso quippe ascendere est, vt Gregorius ait in 2. pastoral. pro defensione gregis voce libera potestatis contra ire. In die Domini prælio stare, est prauis decertantibus ex iustitiæ amore resistere. Hæc ille. In secundo verò casu periculosum est publice disputare de fide coram simplicibus, quorum ex hoc firmior est, quia nihil diuersum audierunt ab eo quod credunt, & ideo nõ expedit eis, vt verba infidelium audiant disputantium contra fidem. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primum est, quod disputans de fide tunc solum laudatur, cum ad docendum & cõfutandum errantes disputat, vel ad exercitiũ. Secundum est, quod disputans de fide cum infidelibus, sufficiens, & idoneus esse debet ad docendum & cõfutandum errores. Vnde & quidam male agunt, qui cum nouerint aliquid modicum in sacris literis, omni tempore disputare de fide volũt vt docti videantur. Tertium est, quod is, qui sufficiens est errores infidelium confutare, si pro fide non se opponat, male agit, cum videlicet infideles nituntur ad errorem suum alios pertrahere. Quartum est, quod imprudenter agunt, qui de quæstionibus difficilibus, puta Trinitatis, Incarnationis, Prædestinationis & similibus coram simplicibus sine aliqua necessitate disputant: ex hoc enim simplices non modò non edificantur, sed

destruuntur. Sciendum est etiam, quod laici nõ est permillum publice vel priuatim disputare de fide. vt in capitul. quicumque. de hære. libro sexto. Quod maxime & præcipue locum habet de laicis in doctis. Vanum enim est, reprehensibileque, quod laicus illiteratus de fide disputet: cedit enim hoc quandoque in irrisionem infidelium, & contemptum fidei. Ad obiecta in oppositum dicendum ad primum, quod non debet disputari de his, quæ fidei sunt, quasi de eis dubitando, sed propter veritatem manifestandam, & errores cõfutandos: oportet enim ad fidei confirmationem cum hæreticis disputare, quandoquidem defendendo fidem, secundum illud. prima. Pet. tertio. parati semper ad satisfacionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est fide & spe. Quandoque autem ad conuincendos errantes, secundum illud Tit. primo. vt potens sit in doctrina sana exhortari, & eos qui contradicunt, arguere. Ad secundum dicendum, quod lex civilis loquitur de disputatione, quæ procedit ex dubitatione: non enim licet dubitare de principali iudicio Cæsaris, sicut etiam neque de iudicio ecclesie iniuriam enim facit iudicio religiosissimæ Synodi, si quis semel iudicata, aut recte disposita, reuocauerit, & publice disputare contendat. Ad tertium dicendum, quod Apostolus non prohibet disputationem vniuersalem, sed inordinatum modum disputandi, qui scilicet clamoribus, & contentione verborum fit. Talis enim ad nihil valet, nisi ad subuersionem audientium: simplices enim plerũque contentiosos & verbosos doctiores ceteris putant. Ad quartum dicendum, quod disputatio cum hominibus alienæ conditionis prohibita est quando scilicet ad inquirendam veritatem fit: ad Concilium enim, in quo veritas inquiritur, infideles & hæretici vocandi non sunt. Vnde & Propheta ait, Non sedi cum concilio, vanitatis, & cũ iniqua gerentibus non introibo. Psalm. 25. Odiui ecclesiam malignantium. Ad dictum glossæ, & cum impijs non sedebõ. ibidem. ipsa glo. respondet dicens, quod cum hæreticis disputandum nõ est, vt in dubium reuocent fidem nostram: sed ad hoc disputari potest cum eis vt conuincãtur. Hæc ibi. ¶ Queritur etiam. 9. Vtrum hæretici poenis & flagellis sint ad fidem compellendi: Quibusdã videtur, quod nullo modo ad fidem sint hæretici compellendi. Seruitia enim coacta Deo non placent: hilarem enim datorem diligit Deus. secundo Corinthio. 9. sed ille, qui poenis & flagellis ad fidem compellitur, coactus seruit, ergo eius seruitia Deo non placent, & per consequens ad fidem cogendus non est. Item, qui ex necessitate euangelizat, gloriam non habet: ergo qui ex necessitate ad fidem conuertitur, poenis & fla-

Tom. iij. H 2 gellis

gellis compulsi, gloriam non habet. Antecedens patet auctoritate Pauli. 2. ad Corinth. 9. dicentis; si ex necessitate euangelizauero, non erit mihi gloria. Tertio, hi qui ad legem nouam pertinent filij liberi sunt, & non ancillae. Galat. 4. esse autem filios liberi est habere spiritum seruitutis in timore, ergo in lege noua nullus est timore poenae ad bonum cogendus. Quarto, illi qui pertinent ad legem nouam in charitate vivere debent; finis enim praecceptorum omnium charitas est, vt dicitur ad Tit. 1. sed perfecta charitas foras mittit timorem, vt dicitur. 1. Ioan. 4. ergo ad fidem & alia bona nemo in lege Christi timore poenarum & flagellarum compellendus est. Quinto, quia Augustinus dicit in libro de utilitate credendi in Cetera potest homo nolens, credere non potest nisi volens. Ergo ad fidem nullus cogendus est. Sexto quia in Concilio Toletano ita definitum est, vt scribitur in. c. de Iudaeis. 45. dist. Praecipit inquit sancta Synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim vult Deus miseretur, & quem vult indurat: non tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integre sit forma iustitiae. Sicut enim homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt, sic vocantes se gratia Dei propria mentis conuersione quisque credendo saluatur. Et concludit, Ergo non vi, sed libera arbitrij sui voluntate & facultate vt conuertantur suadendi sunt, non potius impellendi. Hec tibi. Ex quibus aperte patet, quod ad fidem nemo cogendus est. Item videtur, quod quantum per alias poenas haereticis possunt compelli ad fidem, nullo tamen modo mors sibi inferenda est: humanum enim iudicium diuino debet esse conformes: sed Deus non vult mortem peccatoris, vt dicitur. Ezechiel. 18. ergo neque homo debet mortem inferre peccatori, praesertim haereticis, sed illum expectare ad poenitentiam. Item, quia Matth. 13. dicitur, quod serui patrisfamilias, in cuius agro erant seminata zizania, quae fuerunt ab eo, Vis imus & colligimus ea? Ipse respondit, non, ne forte colligentes zizania, eradiceis simul & triticum. Vbi dicit Chrysostomus, Haec dicit Dominus, prohibens occisiones fieri. Nec enim oportet interficere haereticum. Hoc ipse. Vnde videtur, quod mors haereticis inferenda non sit, neque per mortem ad fidem cogendi sunt. Sed alij dicunt contra, asserentes quod haereticis, imo & alij infideles ad fidem cogendi sunt. Inducunt primo quod scribitur Luc. 14. vbi Dominus ad magnam coenam suam conuiuius vocari iubet, & cum eis serui respondissent, Domine factum est vt imperasti, & adhuc locus est, Exite, inquit, in vias & fapes, & quocunq; inueneritis cogite intrare, vt impleatur Domus mea. Sed homines in domum Dei, id est, in sanctam ecclesiam intrant per fi-

de, ergo alij qui sunt impellendi, seu compellendi ad fidem. Item Paulus cum ecclesiam Dei persequere tur in itinere excrucatus, ad Deum conuerti coactus est. De quo Augustinus ad Bonifacium ita scribit & habetur. 23. q. 6. c. 1. Schismatici, inquit, dicunt, cui vim intulit Christus: quae coegit? Ecce habent Paulum apostolum, agnoscant in eo prius cogentem Christum, postea docentem: prius cogentem, postea consolatem. Mirum est autem quomodo qui poena corporis ad euangelium coactus intrauit, plus omnibus illis laborauit, qui solo verbo vocati sunt in euangelio: & quem maior timor compulsi ad veritatem, eius perfecta charitas mittit foras timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios vt redirent, si perditum filij cogerunt alios vt petirent? Haec ille. Item Dominus improprie praelatis ecclesiae. Ezechiel. 34. Quod errauerat, inquit, non reuocallis, & quod perierat non requisistis. Sed haec reuocatio quandoque per poenas & flagella fit ergo poenis & flagellis errantes a fide cogi possunt vt ad eam redeant. Item Augustinus dicit in epistola ad Vincentium, & habetur in. ca. Vides. 23. q. 6. Mea, inquit, primitus sententia erat, neminem ad Christi veritatem esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione repugnandum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberem, quos apertis haereticos noueram. Sed haec opinio mea non contradicentijs verbis tantum, sed demonstrantijs superabatur exemplis. Nam primo opponebatur mihi ciuitas mea, quae cum tota esset in partes Donati, ad unitatem catholicam legum imperialium timore conuersa est: quam nunc videmus ita animositate nostrae pernicijs detestari, vt in ea nunquam fuisse credatur. Item & aliae multae, quae mihi nominatim commemorabantur, vt in ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa recte intelligi posse quod scriptum est, Da sapientiam occasione, & sapientior erit. Haec ipse. Praeterea in hoc generalis ecclesiae consuetudo, cuius maxima auctoritas est, vt in capitul. consuetudine. 12. distinction. & in capitul. ecclesiasticarum. Conseruit enim ecclesia haereticis a fide errantibus publicas & priuatas poenitentias iniungere, eos carceri mancipare, poenas & flagella infligere, per quae ad fidei unitatem reducantur. Ad hoc dicendum est, quod infidelium quidam sunt, qui nunquam susceperunt fidem, sicut Gentiles, & Iudaei. Alij vero sunt, qui quandoque fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut haereticis & apostatae. Primi adhuc distinguuntur. Quia aut sunt doli capaces, aut non, sed infra annos discretionis constituti. Illi vero, qui doli capaces sunt, quantum ad ea quae sunt iuris diuini & naturalis sibi relinquuntur, vnde tales nullo modo ad fidem compellendi sunt quia credere, voluntatis est. Vnde si vi praecisa co-

puli

puli baptizentur, neque sacramentum, neque rem sacramenti percipiunt, vt dicitur in capi. maiores extra. de baptismo. Sunt tamen tales compellendi a fidelibus vt fidem non impediatur, vel blasphemijs, vel malis suasionibus, vel etiam apertis persecutionibus, vnde & propter hoc fideles quandoque bellum mouent & indicunt infidelibus, non quidem vt eos compefiant ne fidem Christi impediatur. De infidelibus vero nondum doli capaces, & infra annos discretionis constituti varia est Doctorum sententia. Quidam enim dicunt, quod infidelium filij, praesertim qui parentes habent, non sunt inuitis parentibus baptizandi, neque ad fidem trahendi. Tum quidem, quia si baptizarentur, cum ad aetatem perfectam peruenerent, de facili posset a parentibus induci, vt relinquerent quod ignorantes susceperunt, quod vererentur in fidei detrimentum. Tum etiam, quia filius antequam usum liberi arbitrij habeat, continetur sub parentum cura, vnde contra iustitiam naturalem esset, si puer antequam habeat usum rationis a cura parentum subtraheretur, vel de eo aliquid inuitis parentibus disponderetur. Tum etiam quia hoc esset contra ecclesiae consuetudinem. neque enim Constantinus consilio Syluestri, neque Theodosius consilio Ambrosij talia fecisse leguntur, vnde propter haec & quaedam alia dicunt, quod infideles nondum habentes usum rationis non sunt ad fidem compellendi parentibus inuitis. Huius opinionis fuit Sanctus Thomas. 2. 2. q. 10. arti. 12. & 3. parte. quae st. 5. arti. 10. & quodlibet. 2. arti. 7. quem sequuntur glossa in. c. Iudaeorum. 28. q. 1. & Cardinalis in. ca. licet Iudaei. de Iudaeis. Abbas de Sicilia, & Gaspar Inconsilij. Alij videtur oppositum. Asserunt enim, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizandi sunt, & praesertim quod hoc potest Princeps facere, cui tales subditi sunt. Primo, quia in paruulo Princeps habet maius dominium, quam parentes: vniuersaliter autem in potestatibus ordinatis non obligat potestas inferior in his, quae sunt contra superiorem, sicut Augustinus dicit de verbis Domini. sermo. 6. & ponitur in vlt. imo. & 2. sententiarum. Si illud, inquit, iubet potestas quod non debes facere, hic sanes eorum temere potestatem, sequendo potestatem maiorem. Et declarat exemplo de curatore consule & Imperatore, & de Imperatore & Deo. Quod etiam scribitur in. c. qui resistit. 11. q. 3. Ille igitur, qui habet regere Rempublicam, magis debet cogere vniuersum subditi dominio Dei, quam dominio potestatis inferioris, & per consequens non licet solum Principibus, imo & tenentur auferre paruulos a dominio parentum volentium eos educare contra cultum Dei qui est supremus & honestissimus Dominus, & debet eos applicare diuino cultui. Vnde si princeps hoc

faceret cum bona cautela, scilicet, ne parentes cognoscetes hoc occiderent paruulos, & quod baptizatos facerent religiose educare, bene fieret. Haec fuit sententia Scoti lib. 4. sentent. dist. 4. art. vlti. Et eum sequitur Archidiaconus in. c. qui sincera. 45. dist. Imo & plus dicit Scotus, quod crederet religiose fieri si parentes ipsi cogerentur minis & terroribus ad suscipiendum baptismum, & ad seruandum postea susceptum. Quia esto, quod ipsi non essent vere fideles in animo, tamen minus malum est eis serua re legem illicitam cum timore, quam liberam. Item quia filij eorum si bene educarentur, in tertia vel quarta generatione essent vere fideles. Haec ipse. Alij distinguunt de filijs infidelium. Quia aut sunt separati a dominio & conuersatio ne fidelium. Primo casu non licet baptizare infidelium paruulos inuitis parentibus. Secundo casu adhuc dupliciter. Quia aut conuersantur cum fidelibus tanquam liberi, & tunc non licet eorum filios inuitis parentibus rapere & baptizare, sicut mercatores infideles in terra fidelium quandoque conuersantur. Aut infideles subsunt Principi fidelium tanquam serui, & tunc filij talium possunt inuitis parentibus baptizari: eiusmodi sunt Iudaei, qui serui Principum sunt. Huius opinionis fuit Durandus in. 4. distinctio. 96. Quia, vt dicit, si tales paruuli auferrentur a parentibus & baptizarentur, non fieret praedictum prauidium pueris, sed potius conferretur eis magnum beneficium: neque parentibus eorum, quia licite possunt eis auferri & vendi in seruitutem fidelibus vel infidelibus prope vel longe, quo facto subtrahuntur totaliter a cura parentum, & subsunt in omnibus cura eorum, quibus venditi sunt, propter quod si ab eis tollantur, & offerantur baptismum, nulli videtur fieri prauidium: licet praedictis pueris stantibus sub cura parentum fieret parentibus iniuria, si eis inuitis baptizarentur. Neque esset decens neque securum, quod pueri baptizati manerent sub cura infidelium. Haec ipse. Vnde subdit sic sibi apparere tunc, quantum alias oppositum senserit de filijs Iudaeorum. Alij vero sunt infideles, qui quandoque fidem susceperunt, & eam professi sunt, sicut haereticis, & apostatae, & tales si moniti & flagellis compellendi sunt, vt impleant quod promiserunt, & teneant quod semel susceperunt. Vnde de conuersis ad fidem conditionali coactione sic dicitur in capit. de Iudaeis. 45. distinctio. Qui autem iam pridem ad Christianitatem coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti, quia constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & Christianate vatos esse, & corporis de mini extitisse participes, oportet vt fidem, quam etiam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne no-

mē Dñi blasphemetur, & fidē quā susceperunt, vili ac cōtemptibilis habeatur. Hęc ibi. Si ergo illi qui coacti conuersi sunt cōpelluntur & coguntur tenere fidē, quā vi, vel necessitate susceperūt, multo fortius cogendi sunt ad hoc, qui voluntariē susceperunt fidē. Vnde Augustinus dicit contra Petilianā. & habetur in. c. ad fidem. 23. q. 5. Ad fidem nullus est cogendus, vt dicitur, sed per seueritatem & per misericordiā Dei tribulationū flagellū solet perfidia castigari: nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Hęc ille. Et Hieronymus dicit super Ezechielem, Qui malos percutit in eo quod mali sunt, & habet vasa interfectionis vt occidat pessimos, minister est Dei. Hęc ille. Ecclesia ergo, quæ peccatorum conuersionē procurat, poenis, & flagellis, & temporalibus & spiritualibus, vt putat, excommunicatione, bonorum priuatione, incarceratione, & alijs poenis hæreticos à fide deuiantes ad Ecclesiæ reducit vnitatem. Quod si aliquis incorrigibilis appareat, ne malitia sua alios inficiat, seculari curi relinquatur per mortē exterminandus, refecatur enim putrida caro, & scabiola ouis à caulis depellitur, ne putrescat corpus, & corrumpatur ouile, vt Hieronymus dixit, & habetur in. c. refecanda. 24. q. 3. Sed occasione præmissorum queritur. 10. Vtrum infideles ad fidem venientes adulti, sint citò ab ecclesia recipiendi? Ad quod dicendum, qd circa hoc alia fuit consuetudo ecclesiæ primitiua, & alia procedentis. In ecclesia namq; primitiua donum Spiritus sancti signo visibili in credentibus demonstrabatur, propter quod non oportebat differri sacramentum baptismi. Vnde & Act. 2. Petrus Iudæis loquens dicit, Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum. Item idem Petrus cum Gentilibus prædicaret, & super eos Spiritū sanctū in signo visibili descendisse videret, inquit, Nūquid aqua quis prolibere potest, vt non baptizetur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt. Act. 10. Vnde statim iussit eos baptizari in nomine Christi. Et præterea Philippus Eunuchum baptizauit in curru, postea quam intellexit esse credentē. Act. 8. Vnde apparet, qd tunc venienti ad ecclesiam cū fidei confessione conferebatur baptismus sine dilatione. Procedentē verò ecclesia, vbi signa visibilia non apparebant in baptizatis, & incertū erat, quo animo infideles venirent, necesse fuit dilatio temporis, vt heret probatio fidei, & catechismus, per quē ad baptismum habitas fieret, & hoc anti quo iure definitū erat. Vnde in. ca. Iudæi, de cōse. dist. 4. dicitur. Iudæi, quorū perfidia frequēter ad vomitū redit, si ad leges catholicas redire voluerit octo menses inter catechumenos ecclesiæ limen introeant: et si pura fide venire noscantur, tūc de-

mum baptismi gratiam mereantur. Hęc ibi. Postea verò ne pro tanta dilatione infidelium animi reuocarentur, Gregorius statuit, vt. XL. dierū poenitentia & abstinentia infidelibus venientibus in dicta, baptizarentur. vt scribitur in. c. ne quod ab sit. de cōse. dist. 4. De his scribit Alexander ab Ales. secundā parte. quæstio. 179. membro. 4. Ad primum eorum, quæ in oppositum inducebatur, dicendum est; quod sicut Grannus dixit. 23. q. 6. in. 8. dist. ita respondetur. Si bonum, ad quod mali coguntur semper inuiti tolerarent, & nūquam voluntariē seruirent, inutiliter cogentur ad illud: sed quia humanæ naturæ est ea quæ in desuetudinem ducuntur abhorre, & consuetu magna custodia diligere, flagellis tribulationū mali sunt prohibenda à malo, & prouocandi ad bonum: vt dum timore poenæ malum in defectudinem ducitur abhorreatur, bonum verò ex consuetudine dulcescat. Vnde Augustinus in Psal. 127. ait. Cum per timorem gehennæ continet se homo à peccato, fit consuetudo iustitiæ, & incipit quod durum erat amari, & incipit excludi timor castus. Hęc ille. Ex quibus patet, quod mali ideo flagellis coguntur & coguntur ad bonum, vt aliquando propitè & voluntariē operentur, & ita meritorie. Et per hoc respondetur ad secundum, tertium, & quartum. Ad quantum dicendum, quod sicut vonere est voluntatis, reddere autem necessitatis: ita accipere fidem, est voluntatis, sed tenere iam acceptā est necessitatis, & ideo hæretici sunt compellendi vt fidem teneant, quam semel professi sunt. Ad sextum dicendum, quod Concilium Toletanum loquitur de Iudæis, qui nunquam fidem catholicam acceperunt, tales enim, vt dicunt, et si dolj capaces sunt, non sunt ad fidem catholicam compellendi. Ad septimum dicendum, quod sicut Augustinus dicit ad Bonifacium Comitem, Nullus nostrum vult aliquem hæreticum perire. Sed aliter non meruit pacem domus David, nisi Absalon filius eius in bello; quod contra patrem gerebat, fuisset interfectus, vt dicitur. 2. Reg. 15. Sic & ecclesia catholica si aliquos intelligit ecclesiæ noceos esse, eorum perditione multos liberat populos, vt ibidem dicitur. Ad octauum dicendum, quod ex verbis domini colligitur eius intentio. Cum enim serui dixissent patrifamilias, Visimus & colligimus ea? Respondit, non: ne forte colligentes ea, eradicetis simul & triticum. Vbi satis ostendit, sicut Augustinus dicit libro tertio contra epistolam Parmeniani, cum metus iste non subest, id est, quando ita cuiusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullus prorsus, vel non tales habeat defensores; per quos possit schisma cōtingere: non dormiat seueritas disciplinæ. Hęc ipse. Est autem de hoc timē-

dum, quando aliquis condemnatur antequam de malitia eius constet, vel quando in malitia obstinatus non est, vel quando cum malis simul boni punirentur. Quæritur. 11. Vtrum esse hæreticum, sit omnium peccatorum maximum? Ad hoc quidam respondent quod non, confirmantes dictum suum auctoritate Augustini, quæ ponitur. 6. quæstio. 1. in capi. Quæro. sic dicentes, Vtrum catholicum pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter id, quod hæreticus est, non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam. Hęc ille. Ergo non est simpliciter dicendū, quod esse hæreticum, sit omnium peccatorum maximum. Item esse hæreticum, non est peccatum, ergo non est maximum omnium peccatorum. Cōsequentiā nota est. Antecedens probatur dupliciter. Primò, quia nullus peccat in eo, quod vitare non potest: quia omne peccatum est voluntariū, vt Augustinus in. 2. libr. de libero arbitrio dicit: sed non est in potestate hominis vitare hæresim, quia non est in eius potestate habere fidem, ergo hæresis non est peccatum. Secundò, quia omne peccatum est contra naturam, vt Damascenus dicit libro secundo sed hæresis non est contra naturam. Dicit enim Augustinus in libro de predestinatione scilicet qd posse habere fidē sicut posse habere charitatem naturæ est omnium: habere autem fidem quemadmodum habere charitatem gratiæ est fidelium. Ergo non habere fidem & hæreticū esse, non est contra naturam, & ita non est peccatum. Sed contra est quod dicitur. 2. Pet. 2. vbi dicitur, Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ quam post cognitionem retrorsum conuerti. Sed non cognoscere viam Domini, & esse infidelium, vt puta Iudæum, Paganum, aut Saracenum grande peccatum est, qui tamen viam iustitiæ non cognouerunt, ergo esse hæreticū grauius est, qui post cognitionem retrorsum conuersus est. Ad hoc dicendum, quod hæresis est infidelitatis species. Cum enim infidelitas fidei repugnet, hæreticus autem sit qui contra catholicam fidem pertinaciter tenet, aut sentit, erit in dubio hæresis species infidelitatis. Circa propositam ergo quæstionem ponuntur tres conclusiones. Prima est, quod infidelitas est peccatum. Secunda, quod infidelitas est maximum peccatorum. Tertia, quod inter infideles hæretici grauius cæteris peccant. Prima conclusio sic probatur. Omne illud, quod repugnat virtuti, est vitium & peccatum: sed infidelitas repugnat virtuti, quia fidei, ergo est peccatum. Scie dum est tamen, quod infidelitas dupliciter accipitur. Vno modo secundum puram negationem, vt dicatur infidelis ex hoc solo, quod fidem non habet. Alio modo potest intelligi infidelitas se-

cundū contrarietate ad fidem, quia scilicet aliquid repugnat auditui fidei, vel etiam contēnit ipsam, secundum illud Iſaiæ. 53. Quis credidit auditui non ſtro? Et in hoc proprie est ratio infidelitatis, secundum quā est peccatum. Si autem infidelitas capitur pure negatiue, sicut est in brutis, & in ijs hominibus, qui nihil de fide audierunt, & sic non habet rationem peccati, sed magis poenæ: Vnde si tales infideles damnantur, propter alia peccata, quæ sine fide remitti non possunt, damnantur, non autem propter peccatum infidelitatis. Vnde Dominus dicit Iſa. 15. Si non venissem, & loquutus es non fuisset, peccatū non haberent. Quod Augustinus exponit de hoc peccato, quod in Christū non crediderunt: non est enim in potestate humana de se habere fidem, sed in ea est vt mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi. Secunda conclusio probatur. Cum enim omne peccatū formaliter consistat in auersione à Deo, tantū aliquod peccatum est grauius, quātū per ipsum homo magis à Deo separatur: per infidelitatem autē magis homo à deo elongatur, quia nec veram Dei cognitionem habet nec per falsam eam appropinquat, sed magis ab eo elongatur: ergo peccatū infidelitatis maius est omnibus peccatis. Tertia conclusio sic probatur. Grauius peccat cōtra fidem, qui renititur fidei susceptæ, quā qui renititur fidei non susceptæ: sicut grauius peccat qui non implet quod promissit, quā si non impleat quod nunquā promissit: sed hæretici susceperūt fidē euāgelij, & renituntur eā corrūpentes, ergo grauius peccat, quā ceteri infideles, quā quā fidē catholicā susceperūt, & per cōsequens esse hæreticū grauius est omnium peccatorum. Quod sanē intelligendū est: verū est enim quod dictū est, si fiat cōparatio ad peccata, quæ virtutibus moralibus opponuntur, qualia sunt peccata opposita iustitiæ, prudentiæ, Tēperantiæ, fortitudini, & omnibus alijs virtutibus moralibus: omnibus enim talibus grauius est peccatū hæresis. Sūt tñ adhuc grauiora peccata, quæ alijs virtutibus Theologicis opponuntur, qualia sunt, finalis impoenitentia, quæ spei opponitur, & odium Dei: odio enim Dei, quod veritati opponitur, nihil secundū genus suū grauius est. Ex præmissis inferuntur aliqua corollaria. Primū est, quod grauius est esse hæreticū, quā esse Iudæū, Paganū, vel Saracenū. Patet ex dictis: quia hæreticus renititur fidei, quam suscepit, alij verò non. Secundum est. Grauius est Iudæum esse, quā Paganū. Quia licet Iudæi euāgelij non susceperint, quia

tamen susceperunt eius figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt, ideo eorum infidelitas grauior est, quam infidelitas Gentilium, qui nullo modo fidem euangelij susceperunt. Verum est tamen, quod in pluribus errant Gentiles, quam Iudæi, & Iudæi, quam hæretici, & quantum ad hoc grauior est infidelitas Gentilium, quam Iudæorum, & Iudæorum quam hæreticorum. Sed quia infidelitas magis habet rationem culpe, ex hoc, quod non habet ea, quæ fidei sunt, quia hoc magis pertinet ad rationem poenæ, quam culpæ, ideo simpliciter infidelitas hæreticorum est pessima. Tertium est, quod inter hæreticos tanto grauior hæresis est, quanto in pluribus contra fidem errant: in talibus enim vtraque grauitatis ratio inuenitur, quia in pluribus errat, & pluribus etiam iam susceptis renituntur. Quartum est, quod inter hæreses hæresis Manichæorum est grauior, quoniam renititur & contradicit omnibus veritatibus in veteri testamento contentis. Sed adhuc grauior & grauisima omnium est eorum, qui recipiunt testamentum vetus, & nouum testamentum penitus rejiciunt, qui siue vocentur Nazaræi, siue Ebionitæ, siue innomina ti sint, grauiores cæteris hæreticis sunt. Tum quidem, quia in pluribus errant: tum, quia in pluribus renituntur fidei susceptæ: tum etiam, quia errores aliarum hæresium continent, vnde tales cum Arrio sentiunt Christum esse creaturam dicente, cum Sabellio concordant, ponentes in diuinis vnitatem personæ, & negantes Trinitatem, quam in solis nominibus esse dicunt, & per consequens negantes fundamentum catholicæ fidei, in omnes ferè errores & hæreses incidunt. Ad argumenta in oppositum. Dicendum est ad primum, quod licet esse hæreticum grauius sit peccatis cæteris secundum genus suum, potest tamen secundum circumstantias alleuiari. Vnde hæreticus, qui nihil habet mali præter hoc quod hæreticus est, videtur ex ignorantia peccare, putans se obsequium præstare Deo, sed in hoc errat, quod non vult subijci correctioni ecclesiæ, sed magis prudentiæ suæ innititur. Posset etiam dici, quod Augustinus hyperbolicè loquutus est contra illos, qui et si multis peccatis impliciti sint, in hoc tamen gloriatur, quod rectè credat, et si peccatores sint: contra quos Augustinus dicit se nescire, quis deterior eorum sit, hæreticus scilicet nullo alio peccato irretitus, vel magnus peccator fidelis, tamen cuius fides cum sine operibus sit, mortua est, vt dicitur Iaco. 2. Potest etiam dici, quod et si Augustinus noluit in hoc sententiam præcipitare, quia senum & sapietum mos est temperare sermonem, vt Aristoteles dicit 2. lib. Rhetoricorum, tamen doctores posteriores ratione naturali & auctoritate sacri Canonis ful-

citi determinant & ostendunt, quod esse hæreticum grauisimum est, & grauius peccatis alijs oppositis virtutibus moralibus, siue contra Deum, siue contra proximum fuit. Ad secundum negatur antecedens. Et ad primam probationem dicendum, quod habere fidem non est in natura humana: ea enim, quæ fidei sunt, rationem naturalem excedunt, sed in natura humana est, vt mens hominis non repugnet interiori instinctui, & exteriori veritatis prædicationi: si enim aliquis non repugnans eis non sit plene in fide informatus, in fidelitas eius magis est poena quam culpa, vt dictum est. Ad secundam probationem dicendum, quod esse hæreticum & non habere fidem est contra naturam, in quantum aliquis repugnat interiori instinctui Dei, & exteriori veritatis prædicationi, quod contra rationem naturalem est hominis bene instituti. ¶ **Quæritur. 12.** Vtrum omnis actio hæretici sit peccatum, vt quod siue comedat, siue bibat, ambulet, aut loquatur, intelligat vel velit, in his peccet? Quibusdam videtur quod sic. Fides enim, vt ipsi dicunt, dirigit intentionem, & intentio bonum opus facit: vbi ergo non est fides, nec intentio bona, non videtur esse opus bonum. Item quia Apostolus ait Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est. Quod exponens Augustinus ait, Omnis vita infidelium peccatum est, & nihil bonum est sine summo bono. Vbi deest agnitio æternæ veritatis, falsa virtus est, etiam in optimis moribus. Sed quicquid agunt infideles, ad eorum vitam pertinet, ergo omnis eorum vita peccatum est. Item Iaco. 2. scribitur, Qui offendit in vno, id est, in charitate, factus est omnium reus. Ergo eius, qui fidem non habet & charitatē, omnis actio peccatum est, quia ad charitatem non refertur. Item lib. 2. sententiarum dist. 41. ca. 1. dicit Magister, quod qui fidem & charitatem non habet, nullum mandatum implet, & nullum opus bonum facit. Impossibile enim est, vt ait Apostolus, sine fide placere Deo. Quæ ergo sine fide fiunt bona non sunt: quia omne bonum placet Deo. Præterea, corrupto priori, corrumpitur posterius sed actus fidei præcedit actus omnium virtutum, ergo cum in hæreticis non sit actus fidei, nullum bonum opus facere possunt, sed in omni actu suo peccant. Alijs videtur oppositum. Nam Cornelius infidelis erat, cui tamen ab angelo dictum est Orationes tuæ, & elemosinæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, Act. 10. Ergo non omnis actio infidelium est peccatum, ne hæreticorum. Et præterea contingit hæreticos & alios infideles quandoque cibare famelicum, sitienti dare potum, ignorantes docere, & alia quæ sunt bona ex genere facere, in quibus absurdum videtur dicere, quod infideles & hæretici peccant. Ad hoc dicen-

dicendum, quod in nobis duo sunt principia bonorum actuum, ratio naturalis, & gratia Dei. Peccatum verò tollit gratiam gratum facientem, sed naturale bonum totaliter non corrumpit. Nam homo ille, qui descendebat ab Ierusalem in Hiericho spoliatus est gratuitis, sed naturalia remanserunt sibi, et si vulnerata, vt doctores dicunt. Luc. 10. Vnde cum hæresis sit quoddam peccatum mortale, hæretici quidem gratiam non habent, sed tamen remanet in eis aliquod naturale bonum. Ex quibus sequuntur duo. Primum, quod hæretici non possunt bene operari ex gratia, vnde neque per quæcumque bona opera possunt mereri vitam æternam: nemo enim sine gratia mereri potest vitam æternam, quia gratia Dei vita æterna, vt dicitur Rom. 6. Secundum est, quod hæretici operari possunt aliqua bona opera, ad quæ bonum naturæ se extendit. Vnde si hæreticus esuriens cibet, sitienti potum det, nudum vestiat, discordantes concordat, tristes consoletur, & alia faciat, quæ sunt de genere suo bona, non peccat. Nam sicut fidelis potest facere aliquod opus quod non refert ad fidei finem, vel venialiter, vel etiam mortaliter peccando, ita etiam infidelis & hæreticus potest aliquem actum bonum facere, quem non refert ad finem infidelitatis: vnde cum talis actus de se sit bonus, hæreticus ad illum incitandus est, & inuitandus. Vnde factis patet, quod non omnis actio hæreticorum peccatum est. Ad obiecta in oppositum, dicendum est ad primum, quod vbi non est fides, opus bonum esse non potest, tale scilicet bonum, quod sit remunerabile ad vitam, sine quo tamen bono, remunerabili sunt alia plura bona, licet hæc & illa non vna ratione bona dicantur. Sic respondet Magister libro secundo. senten. distin. 41. cap. 3. Ad secundum dicendum, quod verbum Augustini, cum dicit, quod omnis infidelium vita peccatum est, intelligendum est de ijs, quæ infideles agunt ex infidelitate, talia enim peccata sunt. Vnde ibidem subditur, quod omnis infideliter agens, vel viuens, vehementer peccat. Vel dicendum, quod cum dicitur, quod omnis vita infidelium peccatum est, propterea dicitur, quia per nullam actionem liberantur à culpa, quando in infidelitate persistunt. Et ideo sensus est, Omnis vita infidelium est peccatum, id est, non sine peccato. Ad tertium dicendum, quod intentio, in aliquo bono opere potest esse vel ad finem vltimū supernaturalis, vel ad bonum aliquod naturale. Fides quippe dirigit intentionem respectu finis vltimi supernaturalis, quam directionem nemo nisi fidelis facere potest. Ad id quod obiicitur, quod offendens in vno factus est omnium reus. Dicendum est, quod verum est eum esse reum quantum ad hoc, quod nullum opus mereatur vitam æter-

nam. Ad dictum Magistri similiter dicendum est. Cum enim dicit nullum bonum opus facit, qui si dem & charitatem non habet, intelligit, quod non facit bonum opus meritorie. Vnde & Augustinus super illud Psal. 83, turtur inuenit sibi nidum vbi reponat pullos suos, dicit, quod Iudæi, hæretici, & Pagani opera bona faciunt, quia vestiunt nudos & pascunt pauperes, & huiusmodi, sed non in nido ecclesiæ, id est, in fide, & ideo conculcatur pullicorum. Ad vltimum dicendum, quod per infidelitatem non corrumpitur totaliter in infidelibus hæreticis ratio naturalis, imo remanet in eis aliqua cognitio, per quam facere possunt aliquod opus, quod sit de genere suo bonum. Ad argumentum in oppositum dicendum, quod Cornelius non erat infidelis: si enim infidelis esset, non esset apud Deum acceptæ orationes & elemosinæ eius, quia sine fide impossibile est placere Deo. Hebræi. 11. aiebat autem fidem implicitam non dum manifesta euangelij veritate. ¶ **Quæritur. 13.** Qui dicantur hæretici credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum? Ad hoc dicendum, quod de credentibus hæreticis distinguendum est. Quidam enim sunt, qui explicitè credunt errores aliorum, sicut Arriani errores Arrii, & Sabelliani errores Sabellij, & hi sunt in duplici differetia. Quidam enim sciunt huiusmodi errores esse damnatos, & alij ignorant. Alij dicuntur credere hæreticis, non quidem quod explicitè credant eorum errores, sed quia personis hæreticorum adherent, reputantes eos esse catholicos, & eorum doctrinam esse veram, & nescientes, quod in aliquo discrepant à catholica veritate. Vnde secundum hoc de credentibus hæreticis ponuntur tres conclusiones. Prima est, Omnis explicitè credens errores hæreticorum, si sciat eos esse per ecclesiam condemnatos, vel nesciat, & tamen pertinaciter eis inhaerent, censendus est hæreticus. Prima pars conclusionis patet. Nam quicumque in hæresim damnatam labitur, eius damnationis participem se facit in cap. 1. & 2. 2. 4. quæst. 1. Secunda pars probatur. Nam quicumque in ecclesia morbidum aliquid sapit, & correctus emendare contemnit, hæreticus est, vt in cap. dixit Paulus, & in cap. quæst. 24. quæst. 3, & hoc modo capitur credens in cap. excommunicamus. 2. de hæreticis dicitur, Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similitè iudicamus. Hæc ibi. Sed quæritur, Si aliquis scit errores huiusmodi esse damnatos, & hæreses esse, neque in animo eis assentit, sed exterius voce profitetur, nunquid erit hæreticus? ¶ Ad hoc dicendum, quod dicitur error sit de essentia hæresis qui non errat animo, hæreticus non est quo ad ecclesiam, tamē cui ex verbis animus innotescit. ¶ **Secunda conclusio.** Qui adheret alicui errori.

contra fidem cuius oppositum tenetur explicitè credere, eo ipso hæreticus censetur. Patet. Sicut enim tenetur aliquis explicitè credere aliquod credibile, sic tenetur vitare errorem illi contrariū vnde quia fideles tenentur explicitè credere articulos fidei in ecclesia diuulgatos & publicatos, si quis teneat errorem contrarium alicui articulo apud ecclesiam diuulgato, statim censetur hæreticus. Vnde & S. Thomas lib. 4. senten. distin. 13. quaestio. 2. de hæresi. articulo. 1. ad sextum. sic dicit. In fide sunt aliqua, ad quæ explicitè cognoscenda omnis homo tenetur, vnde si in his aliquis errat, infidelis reputatur & hereticus. Hæc ille. Et idem dicit lib. 1. senten. distin. 33. articulo ultimo. & prima parte. quaestio. 32. articulo. 4. ubi dicit, quod talis hæreticus vocabitur, & crit, maxime si pertinacia adiungatur. Tertia conclusio est. Pertinaciter credentes personis hæreticorum, quos catholici eos reputant, & doctrinam eorum esse veram putant, & nulli errori explicitè adherent, non sunt proprie dicendi hæretici, sed large: si verò credat eis, sed non pertinaciter, tunc hæretici non sunt. Prima pars probatur. Quia talis licet credat aliquos esse catholicos, qui in veritate non sunt, tamen nulli errori contra fidem explicitè adheret: vnde cum error sit de ratione hæresis, talis proprie hæreticus non est dicendus catholicus proprie, quia nullam veritatem catholicam explicitè credit, quantum credit doctrinam ecclesie esse veram: sic non est dicendus hæreticus, qui nulli errori explicitè inhæret. Et hoc modo loquitur de credentibus. cap. excommunicamus. 1. de hæret. cum di. 4. credentes. Præterea receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicatio ni decernimus subiacere. Hæc ibi. Cum enim maius peccatum sit hæreticum esse, quam receptatorem vel fauorem hæreticorum, & in dict. capitu. credentes. æquiparentur in poena receptoribus & defensoribus; constat quod credentes, de quibus loquitur, hæretici non sunt. Secunda pars probatur: Quia ex illo errore, cui pertinaciter adherent, scilicet, quod tales sunt catholici, & omnis doctrina eorum est catholica, & ex hoc, quod illi tenentur & docent errores contra fidem, sequitur hæresis proprie dicta, scilicet, aliquem errorem quæ illi tenent, esse catholicam veritatem. Tertia pars probatur. Quia nullus censetur hæreticus, nisi errori adiungat pertinaciam, vt supra ostensum est, sed tales non sunt pertinaciter, vt supponitur, ergo hæretici non sunt. Ex quibus patet qui dicuntur credentes, fautores verò hæreticorum non. Vno modo dicuntur. Nam quando quæ fautores vocantur, qui fauent personis hæreticorum, alio modo qui fauent erroribus hæreticorum, qui proprie dicuntur fautores hæreticæ prauitatis. Potest enim

contingere, quod aliquis faueat personæ hæretici propter consanguinitatem, vel aliam causam, qui tamen nullo modo errori fauet. Potest item contingere, quod aliquis faueat errori hæreticali, qui tamen nullo modo hæretico fauet: sicut contingit aliquos viros doctos concorditer sentire de aliqua propositione, qui tamen odio se habent. Potest item contingere quod aliquis faueat & personis hæreticorum, & errori eorum, vnde & secundum hoc dantur tres conclusiones. Prima est. Fauctor hæreticæ personæ tantum, hæreticus non est, sed tamen fautor hæretici est, & à iure punitur. Prima pars probatur. Quia hæresis non est sine errore in fide, vt supra ostensum est, sed talis non errat in fide, vt supponitur, ergo hæreticus non est. Secunda pars probatur. Quia non solum qui agunt mala, sed etiam qui facientibus consentiunt puniuntur, vt dicitur Rom. 1. sed fautores hæreticorum consentiunt, ergo puniuntur. Vnde de talibus fautoribus loquitur. cap. excommunicamus. 1. de hæret. in. §. credentes. cum dicitur, Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subiacere. Hoc ibi. Secunda conclusio est. Fautores hæreticæ prauitatis tantum, & non personæ, hæretici sunt. Patet, errant enim contra fidem, & pertinaciter errori inhærent, ergo hæretici sunt. Antecedens probatur, quia tales tenent errorem hæreticum, alias errori non fauerent. Qui enim alicui errori, cuius oppositum non tenetur credere explicitè, & non pertinaciter ei inhæret, hæreticus non est. Vnde Augustinus de seipso dicit, Errare potero, sed hereticus non ero: quia scilicet non intendebat errori pertinaciter inhære. Tertia conclusio est. Fauens hæretico & hæresi, hæreticus est, & hæretico deterior, et si docedo faueat, verius hæresiarcha, quam hæreticus dicitur. Prima pars patet ex definitione hæretici supposita. Est enim, Baptizatus, vel pro baptizato, se gerens & contra catholicam fidem pertinaciter errans: ergo hæreticus. Secunda & tertia pars probatur auctoritate Urbani Papæ, quæ ponitur in capitu. Qui aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior est illis, qui errant, quia non solum errat, sed etiam alijs offendicula erroris præparat & confirmat, vnde quia magister erroris est, non tantum hæreticus, sed etiam hæresiarcha dicitur est. Hæc ille. Iura verò, quæ loquuntur de fautoribus hæreticorum, intelliguntur de fautoribus primo modo dictis. De quibus tamen quidam sic distinguunt. Quia, aut sunt personæ, quæ publica funguntur potestate: aut sunt personæ priuatae. Primi, ex sola omissione dicuntur fautores, puta si condemnatos ab ecclesia non puniunt sicut debent: error enim, cui non resistitur, approbatur in

capit

cap. error. 83. dist. cum alijs. Vnde & Archidiaconus dicit in ca. quicumque. de hæret. lib. 6. quod si prælati non faciunt carceres ad custodiam hæreticorum, & alia, quæ ad eorum officium spectant, & hoc omittunt ex auaritia, non dicuntur fautores hæreticorum: secus si omittant vt heretici non capiuntur, quia sic fautores sunt. Priuata verò personæ ex sola omissione fautores non dicuntur, nisi iuramento, vel aliis teneantur aliquid facere, quia si teneantur & non faciunt, fautores dicuntur vt puta si celant hæreticos, postquam iurauerunt eos manifestare, vel non insequuntur postquam iurauerunt eos insequi. Ex commissione verò quicumquid fiat ad defensionem hæreticorum, siue à publicis, siue à priuatis personis, tanquam fautores habendi sunt, vt puta si verbis excusant hereticos quos sciunt hæreticos esse, vel laudant eos, vel impediunt ne capiuntur, vel captos liberant, vel aliqua dant quibus liberantur, tales indubiè fautores hæreticorum sunt, vt Archidiaconus dicit in allega. cap. quicumque. Et idem est de eo, qui precibus hæreticos liberat. Receptatores verò hæreticorum dicuntur, qui scienter recipiunt hereticos. Licet enim Receptator secundam regulam Grammaticorum sit verbale in or, descendens à verbo frequentatiu, & per consequens iuxta termini significationem conueniat his, qui frequenter & sæpius plures receperunt, tamen à iure pro simplici verbo accipitur: vnde idem est receptator quod receptor. vt probatur. ff. de recep. l. fin. vnde in iure ciuili Receptor dicitur, qui latenter & occultè delinquentem recipit, vt conseruatus manus iudicis euadat. vt. l. 1. ff. de recepta. & l. congruit. ff. de offi. præsi. & l. vltim. C. de his qui latro. occult. & sic accipitur in iure Canonico. Defensores verò hæreticorum multipliciter dicuntur. Cum enim defendere aliquem, non sit nisi opem ei ferre contra impugnantes, quot modis contingit impugnari hæreticos, tot modis defendi possunt. Impugnatur autem hæretici & hæretica prauitas facta, & verbo. Facto, impugnatur hæreticus vt si quis conetur eum capere seu captiuare, iudici tradere, tormentis aut morti exponere. Verbo autem impugnatur tam in iudicio, quam extra. In iudicio quidem, si accusetur, & contra eum omnia proponantur. Extra iudicium verò, si eius perfidia per doctores, aut prædicatores denuncietur. Scripto quoque impugnari potest tam in iudicio si contra eum agatur, quam extra iudicium, si eius perfidia ratione, aut auctoritatibus impugnatur. Hæretica etiam prauitas verbo impugnatur, quando in sermonibus, lectionibus, prædicationibus, aut alijs colloquijs reprobat. Scripto verò, quando contra eam catholica scripta eduntur. Contingit ergo hæreticos defendere facto, & verbo. Facto

quidem, impediendo scilicet ne capiantur, aut a iudicio ducantur, aut in iudicio non condemnentur, aut condemnati non puniantur. Verbo verò allegando in iudicio vel extra iudicium, quod non debet contra eos aliquid fieri, aut dicendo, quod non sunt reputandi hæretici, sermones, aut epistolæ componendo, aut tractatus edendo, in quibus ostenditur, quod tales non debent molestari, & quod hæretici non sunt. Hæretica etiam prauitas defenditur facto & verbo. Facto quidem, impediendo, & prohibendo impugnatores ab impugnatione, vel destruendo allegationes impugnatoris, vel impediendo malitiosæ, ne talia ad aliorum notitiam deueniant. Verbo etiam & scripto defenditur hæretica prauitas: si verbo, vel scripto probetur, quod non sit hæresis error. Hæc distinctione præmissa, sit prima conclusio. Facto defendens hæreticum ne puniatur, si scit eum esse hæreticum ne puniatur, vel ignoret crassa ignorantia, licet errorem eius non approbet, defensor hæretici reputatur, & maledictus est pari vel maiori poena puniendus. Probatur hæc conclusio auctoritate Insuper in cap. qui peccantibus. 11. quaestio. 3. Sic dicitur, Qui peccantibus consentit & defendit alium delinquentem maledictus erit apud Deum & homines, & corripitur increpatione seuerissima. Hinc & quidam sanctissimus pater ait, Si quis peccatum defendit, acrius quam ille qui peccatum committitur. Hinc & alius pater ait, Si quis alterius erroris consentit, sciat se cum illo simili modo & culpabilem iudicandum. Hæc ipse. Ex quibus patet, quod defendens quencumque delinquentem, & per consequens defendens hæreticum, grauiter peccat, & maledictus est, & acrius quam delinques puniendus. Secunda conclusio. Scripto defendens hæreticum, quem scit hæreticum esse, vel ignorat ignorantia crassa, siue hoc faciat extra iudicium, vel in iudicio, defensor hæretici est. Patet. Non enim minus est scripto aliquem defendere, quam facto. Quia facilius quis plerumque rationibus & scriptis defenditur, quam quocumque facto. Si ergo defendentes facto defensores hæreticorum dicuntur, pari ratione defendentes scripto, defensores vocabuntur. Tertia conclusio est. Defendentes hæreticam prauitatem verbo, vel scripto, quæ sciunt hæresim esse, defensores hæreticorum sunt & hæretici reputantur. Patet. Non enim defendentes hæresim, nisi eam tenerent: cum ergo tenerent hæresim hæretici sunt, tales etiam heretici erunt. Quarta conclusio. Defendentes pertinaciter hæresim, quam nesciunt hæresim esse, hæretici. Patet. Hi in morbidum aliquid sapiunt in ecclesia Dei, & correcti vt verum sapiant, emendare non possunt, ergo hæretici sunt. Patet ex Augustino in cap. qui in ecclesia. 24. quaestio. 4. Quinta conclusio.

clausio. Defendens hæresim, quam nescit hæresim esse non pertinaciter, & cuius oppositum explicite credere non tenetur, defensor hæretici non est nec hæreticus reputatur. Prima pars patet. Non enim dicitur defensor alicuius criminis, qui igno- rante crimine defendit, nisi pertinaciter & obsti- nato animo illud defendat: ergo neque in hæresi dicitur defensor hæresis, qui ignorat & sine per- tinacia defendit hæresim, non enim in hoc est ali- qua specialitas hæresi attributa. Secunda pars pa- tet. Quia, sicut saepe dictum & ostensum est, erras in fide paratus corrigi, hæreticus non est, alias Au- gustinus, Hieronymus, Cyprianus, & alij sancti pos- sent de hæresi conuinci, quod absurdum est. Sed quaeritur, quæ poena plectendi sint credentes, fau- tores, receptatores, & defensores hæreticorum. Respondeo, quod multis. Prima est, quod sunt excommunicati, perca. excommunicamus. i. de- senten. excommuni. in. §. credentes. Secunda est, quod si post excommunicationem infra annum satisfacere contempserint, ex tunc ipso iure sunt infames. Tertia, quod non admittuntur ad publi- ca officia. Quarta, quod non admittuntur ad pu- blica concilia. Quinta, quod non admittuntur ad alique seligendos. Sexta, quod non admittuntur ad testimonium. Septima, quod sunt intestabiles. Octaua, quod non admittuntur ad successorem. Nona, quod in iudicio nullus eis respondere te- netur, sed ipsi alijs. Decima, quod sententia lata ab eis nulla est, neque potest aliquis causam agita- re sub eis. Undecima, quod si aduocati sunt, non possunt præstare patrocinium, & si tabelliones, instrumenta ab eis confecta nihil valent. Duode- cima, quod ecclesiastici ab omni officio & benefi- cio deponuntur. Quæ poenæ ponuntur in alleg. §. credentes. Tredecima est, quod ipsi & eorum si- lij vsque ad secundam generationem per lineam masculinam, vel vsque ad primam per lineam fe- mininam nullum ecclesiasticum beneficium, vel publicum officium habere possint. in capi. quic- quam. in etc. cap. statutum. de hære. lib. 6. Quar- ta decima est, quod si quis vir ecclesiasticus ad pre- ces talium dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipse est priuatus ipso facto, & fit inhabilis ad simi- lia: si vero ignoranter solum, sic habitis est priua- tus solummodo. vt in capitu. quicquam. allega. de hære. Quintadecima est, quod tales appellare non possunt. vt in cap. vt inquisitionis negocium. eod. tit. lib. 6. Sexadecima est, quod contra præ- dictos admittuntur excommunicati, & partici- pes, vel socij criminis ad testimonium. vt in capi. fidei fauorem. eod. tit. lib. 6. & officiales licet sint excommunicati, possent contra eosdem suū exer- cere officium, si requisiti fuerint ab ipsis, velinqui-

stitoribus, vel eorū delegatis, & licet possunt eos requirere. vt in cap. præfidentes. eod. tit. lib. 6. De- cimaseptima est, quod nullus clericus debet eis præbere ecclesiastica sacramenta, neque tradere ecclesiasticæ sepulture, neque elemosinas aut oblationes eorum recipere, alias clericus priuan- dus est suo officio, regularis suo priuilegio. vt in cap. excommunicamus. i. de hæreti. Decima octa- ua est, quod nullus Tabellio publica instrumeta, vel scripta pro hæreticis credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus facere potest, ne- que Aduocatus in aliqua causâ vel factio potest eis patrocinium præstare, neque litigantibus sub eo- rum exauiue, aliter ipso facto sunt suspensi ab of- ficio, & perpetuo infames. vt in cap. si aduersus. eod. tit. Quod intelligit Panor. ibidem, nisi reuer- tantur ad fidem, quia tunc possunt pro eis prædi- cta impendi. ¶ Quæritur. 14. Vtrum grauius pec- cetur qui credit mente hæreticalem errorem, & vo- ce profitetur, eo, qui cum non credat, tamen ore laudat ac defendit? Circa hoc sunt duo modi dice- di. Quidam dicunt, quod grauius peccat ille qui corde credit errori, quam ille qui non credit cor- de, & tamen exterius confitetur. Quorum opinio duplici fundamento innititur. Primum, quia pecca- tum tale est peccatum infidelitatis, quod grauiissi- mum est, vt August. dicit super illud Ioan. 15. cap. Si non venissem, & locutus eis non fuisset, pec- catum non haberent. Ergo est grauius peccato al- terius exterius tamen errorem profitentis. Secun- do, quia grauius peccatum poena grauiori puni- tur, iuxta illud Deuter. 25. Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Sed qui timore mortis in- ter Saracenos & alios infideles constitutus negat Christum & Mahometum laudaret minus puniretur, quam si corde hoc faceret. Primus em̄ non esset excommunicatus, secundus omni gra- du ecclesiastico priuatus. Nam & beatus Marcelli- nus licet negasset Christum, & idolis immolasset, non fuit excommunicatus, neque omni dignita- te ecclesiastica priuatus, ergo qui corde credit er- rori damnato grauius peccat, quam qui corde nõ credit, & tamen exterius confitetur & tenet. Alij dicunt, quod grauius peccat, qui non credit cor- de tali errori, & tamen exterius confitetur, prædi- cat aut docet. Ad quod primò nouentur: quia scie- ter peccans grauius delinquit, quam peccans igno- rante, sed qui corde nõ credit errori, & exterius confitetur scienter peccat, alius ignorante, cre- dens verum esse quod tenet, ergo grauius peccat qui non credit corde, & tamen exterius tenet er- rorem, quam ille qui credit corde eundem. Secun- do, quia grauius peccat qui mentitur, quam ille, qui solummodo dicit falsum credens esse verum quod dicit, secundum quod habetur ex verbis Au- gustini

in Enchi. quæ ponuntur. 22. quaestio. 2. §. lis autem colligitur. Nam qui mentitur, vult falle- re, qui autem dicit falsum quod putat esse verum non vult fallere. Grauius autem est velle fallere, quam nõ velle fallere: ergo mentiens grauius pec- cat, quam profertens falsum quod putat verum: ille autem qui non credit errori, & tamen exterius te- net, mentitur: ille verò qui interiori errat, quãuis exterius profiteatur, non mentitur. Vnde tenen- tes hunc modum, ad rationes primæ opinionis di- cunt. Ad primum dicunt, quod infidelitas non est grauiusimum peccatorum: nam odium Dei gra- uis est, neque Augustinus dicit esse grauiusimum peccatorum, sed esse magnum peccatum, quo cũ- cta peccata tenentur, quia scilicet dispositiue, vel occasionaliter aliorum est causa. Saepè autem pec- catum minus dispositio vel occasio est grauioris. Ad secundam dicunt, quod licet negans Christi- timore mortis non sit excommunicatus, neque omni dignitate ecclesiastica priuatus, tamen negans propter ambitionem, cupiditatem, adulationem, vel aliam causam huiusmodi, excommuni- catus est, & omni dignitate ecclesiastica priuatus. Qui verò tenent primam opinionem ad rationes secundam dicunt. Ad primam dicunt, quod non semper peccata scientium peccatis ignorantium grauiora sunt. Crucifixo enim Christi ex ig- rantia peccarunt, vnde & Petrus dicit Act. 3. Scio quia per ignorantiam fecistis &c. & tamẽ grauius peccauerunt, quam fures, latrones, & ceteri, qui scienter peccant. Ad secundam dicunt, quod quã- nis ille qui tenet errorem interiori & exterius pro- fitetur non proprie dicatur mendax, quia non di- cit contra mentem, tamen est infidelis, quod de alio non concedit: multò autem grauius est pecca- tum infidelitatis quam mendacij. Quicquid autẽ sit de grauitate peccati quo ad Deum, quo ad ec- clesiam tamen vterque reputatur hæreticus, & poena hæretici punietur. Si tamen contingeret vtrumque ad ecclesiam redire, & vnus diceret se nunquam consensisse errori, alius verò sic: quibus- dam videtur quod grauius puniendus est, & gra- uior poenitentia est iniungenda ei, qui cum fate- retur errorem, dicit se nunquam in eum consensisse. Cuius ratio assignatur a quibusdam: quia talis iudicatur infidelis, quia contra fidem dixit. Item etiam arguitur de peccato mendacij, quia cũ cor- de vnus sentiret, aliud voce profitebatur: qui ve- rò errorem tenebat in animo, vno tantum crimi- ne, scilicet infidelitatis laborabat, vnde & pro v- no tantum peccato puniendus est. ¶ Quæritur. 15. Vtrum Papa, vel quicumque ecclesiasticus præla- tus ex hoc quod verè & proprie hæreticus est, sit prælatione priuatus & apatus? In qua quaestione varius & omnino oppositus est dicendi modus.

Quidam enim dicunt quod non, quidam quod sic. Qui dicunt, quod sic, intentionem suam mu- nire nitantur tripliciter, videlicet autoritatibus sacri canonis, & ita iure diuino. Secundo, autho- ritatibus iuris humani. Tertio, rationibus. Prima autoritas scripturæ sacre eorum propositum eo firmans, scribitur Deutero. capi. 17. sub ijs. verbis de rege constituendo loquens, Eum constituas, quem Dominus Deus tuus elegit de numero fra- trum tuorum vbi gloss. interlin. non de aliena fe- cta. Et sequitur. Non poteris alterius generis ho- minem regem facere, qui non sit frater tuus. Ecce qua autoritate colligitur, quod sic Iudei non po- terant habere regem, qui non esset Iudæus: ita & fideles non possunt habere prælatum qui non sit fidelis, & per consequens si est hæreticus & infide- lis, prælatus non est. Secunda autoritas ponitur Deuteron. 18. sub ijs verbis. Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, gloss. interlin. vt sibi credatur quæ ego non præcepi sibi ille vt diceret, aut ex nomine alieno- rum interficietur. Ex quo videtur, quod quicum- que nifus fuerit à veritate catholica fideles auerte- re, sit de medio auferendus. Tertia autoritas scri- bitur Numer. 16. vbi Dominus contra Dathan & Abyron sic loquitur, Recedite à tabernaculis impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinet ne inuoluamini peccatis eorum. Quarto Matth. 5. scribitur de doctoribus, Vos estis sal terre, quod si sal euauerit, glo. id est, doctor errauerit: in quo salietur? id est, populus in quo firmabitur. ad nihil enim valet vltra nisi emittatur foras, gloss. ab offi- cio docendi, & ab ecclesia. Quinta autoritas est illa Matth. 24. Surgent, inquit, pseudo prophetae, & pseudo christi, & dabuntur signa magna & pro- digia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deser- to est, nolite exire &c. Sexta autoritas scribitur Luc. 21. Multi, inquit, Christus, venient in nomi- ne meo, dicentes quia ego sum, & tempus appro- pinquauit, nolite ergo ire post illos. Septima est Pauli. 2. ad Thessalonicen. 3. dicentis, Denuncia- mus vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulã te inordinate, & non secundum traditionem quã receperunt à nobis. Glo. in nomine Iesu Christi, id est per Iesu Christi autoritatem præcipimus. Octaua autoritas est eiusdem Pauli ad Galat. 1. dicentis, Si quis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit. Ergo si prælatus contra euangelium sentiat, aut doceat, excommunicat⁹ est, & per consequens vitandus. Nona autoritas est ad Tit. vltimo. vbi sic dicitur, Hæreticum ho- minem post primam & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & de-

& delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Decima autoritas ponitur. 2. Ioan. 2. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec ei Ave dixeritis: qui enim dicit illi, Ave, communicat operibus eius malignis. Ex quibus omnibus habetur qui haeretici sunt omnino fugiendi & vitandi, & per consequens, quod praelati facti haeretici ipso facto praelatione ecclesiastica & honore sunt privati: nam alias si praelati manerent, honor, reuerentia, & obedientia esset eis exhibenda. Iure etiam humano & patrum auctoritatibus idem confirmatur. Dicit. S. Cyprianus in quadam epistola & habetur. 7. quaestio. 1. in capi. Nouatianus. Qui nec unitatem, inquit, spiritus, nec communionem pacis obseruat, & se ab ecclesiae vinculo atque sacerdotum collegio separat, ipse nec potestatem potest habere, nec honorem. Secundo inducitur autoritas Innoc. quae ponitur in capi. haeretici. 24. quaestio. 1. dicentis, Haeretici dum a fide catholica desisterunt, perfectionem spiritus quam acceperant, amiserunt. Perfectio autem spiritus videtur hic nominari potestas ecclesiae spiritualis Tertio inducitur Ambro. cuius autho. habetur in cap. qui dignior. 24. quaestio. 1. dicentis, Si vero praecipitor haeticus deformet habitaculum, vitanda haeretico communio, & fugienda Synagoga censetur. Quarto ad idem est autho. Bede super Matthae. quae scribitur in capi. quicumque ead. cau. & quaestio. dicentis, Quicumque ab unitate fidei vel societatis Petri apostoli quomodolibet seipsum segregat, tales nec a vinculis peccatorum absoluant, nec ianuam possunt regni caelorum ingredi. Vbi videtur, quod haeretici ligandi & solvendi potestate privati sunt. Quinto inducitur Cyprianus in capi. didicimus. qui ait, Didicimus omnes omnino haeticos & schismaticos nihil habere potestatis atque iuris. Sexto facit capitul. Achatius. ea. cau. & quaestio. vbi Gelasius inquit, Quicumque in haesim semel damnata labitur, eius damnatione seipsum inuoluit. Vbi gloss. inquit, Hic est casus, in quo Papam Papa ligare potest, & in quo Papa in canone latae sententiae incidit. Nec obuiat regula illa, Par in parem non habet imperium, quia haeticus in eo quod haeticus, minor est quolibet catholico. 12. quaestio. 7. Scimus. Septimo ad idem est cap. Achatius. secundum in. 6. Si ergo. vbi dicitur, Si ergo episcopus ille in haesim damnata lapsus est, antiqua excommunicatione damnatus, alios damnare non poterit: excommunicatus enim alios excommunicare non valet. Octavo ad idem est. cap. audiuius. vbi dicitur. Si autem in corde suo nouam haesim confixerit, ex quo talia praedicare coepit, neminem damnare poterit: quia non potest de iuce-

re quenquam iam prostratus. Non ad id facit, quod in eo cap. legitur ad finem, vbi sic dicitur, Liquidum constat eum qui ab integritate catholicae fidei recedit, maledicendi, & benedicendi potestatem minime habere. Quae omnia ponuntur. 24. quaestio. 1. Tertia via adhuc eandem opinionem firmandi, est per rationes, quarum prima est. Ecclesia, & eius iurisdictionis fundata est super petram fidei: ergo quicumque cadit a fide, cadit ab omni praelatione ecclesiastica. Consequentia videtur necessaria: quoniam sublato fundamento, ruit quod super aedificatum est. Antecedens probatur. Nam postquam Petrus dixit, Tu es Christus, ipse Christus ait Petro: super hanc petram, gloss. id est fidei confessionem, aedificabo ecclesiam meam, Et requiritur. tibi dabo claves regni caelorum. Et per hanc rationem dominus Virgilius in summa sua Theologiae fuit huius opinionis. Vnde lib. 6. tit. 4. cap. 22. dicit, quod si Papa per infidelitatem a petra, in qua autoritas Petri solidatur, remotus fuerit, tunc necesse est ut sublato fundamento ruat. Haec ille. Secunda ratio est. Claves sunt datae ecclesiae, ergo existens extra eam, claves non habet. Consequentia est beati Ambrosii in pastoralis suo, & habetur de poeni. disti. 1. §. nemo. vbi ita ait, Dominus parius ligandi & solvendi esse voluit. Et infra. Certum est, quod ecclesiae utrumque licet, haesi utrumque non licet. Ius enim hoc solum promissum est sacerdotibus. Recte ergo ecclesia hoc vendicat, quae veros habet sacerdotes, haesis vendicare non potest, quae sacerdotes haesis dei non habet. Haec ille. Tertia ratio. Haeticus est ab ecclesiae corpore separatus, ergo ipso facto quod est haeticus, est priuatus honore & potestate ecclesiasticae iurisdictionis. Antecedens manifestum est. Nam, quia ecclesia est fidelium collectio, quicumque a fide ecclesiae recedit, ab ecclesiae corpore separatur. Consequentia patet. Quia membrum a corpore separatum, priuatum est omni vitali actione sensu & motu. Vnde hanc rationem. S. Thom. 2. 2. q. 39. artic. 3. ponens dicit, quod in haeticis & schismaticis potestas iurisdictionis non manet, etiam secundum substantiam, vnde non possunt absolueri, nec excommunicare, nec indulgentias facere, nec aliquid huiusmodi, quod si fecerint, nihil est actum. Haec ipse. Cuius sententia confirmatur ex verbis cap. audiuius. 24. quaestio. 1. vbi sic dicitur, Quicumque ab unitate ecclesiae, quae per Petrum intelligitur, fuerit alienus, execrare potest, consecrare non potest, excommunicationis vel reconciliationis potestatem non habet. Quarta ratio. Praefatus a corpore naturali non est caput corporis naturalis: ergo praefatus a corpore ecclesiae sic cut est haeticus, non est caput ecclesiae. Et Petrus de Palude in lib. suo de ecclesiastica potestate sic dicit.

dicit, quod formaliter loquendo de Papa, quando labitur in haesim, eo ipso praefatus est ab ecclesia, & desinit esse Papa, & tunc deponitur de facto, id est, ipso facto est depositus, per alia autem peccata non desinit esse caput, quantum sit languidum. Haec ipse. Quinta ratio. Papa haeticus non potest influere in corpus ecclesiae sensum & motum, cum careat fide, quae est principium spiritualis influxus. Vnde & Augustinus de Ancona in libro de potestate ecclesiastica, quaestio. 1. arti. 1. inquit, Capitis est influere vitam omnibus membris. Principium autem vitae spiritualis est ipsa fides, sine qua impossibile est placere Deo. Hebrae. 11. Vnde sic mortuus homo non est homo sic Papa in haesi deprehensus, non est Papa, propter quod ipso facto est depositus. Haec ille. Sexta ratio. Praelatus factus haeticus est antichristus, ergo absolutus est a cura pastoralis. Probatur antecedens. Dicitur enim. 1. Ioann. 4. Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est antichristus. Consequentia probatur. Quia Christus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur non committit oues suas infideli seruo. Vnde Luc. 12. Quis est fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam? Glo. 1. ecclesiam. Septima ratio. Praelatus ecclesiae est a fidelibus colendus, & venerandus: sed praelatus haeticus est vitandus, quia excommunicatus est, ergo praelatus non est. Octava ratio. Ad Papam referenda sunt omnes fidei quaestiones, ut in capi. quotiens. 24. quaestio. 1. Sed ad Papam haeticum non sunt referenda, quia cum sit aduersa eius fides Christianae, non recte quae sunt fidei definit, ergo Papa factus haeticus non est Papa. Nona ratio. Praelatus factus haeticus est lupus, ergo non est pastor, lupus enim pastori repugnat. Luc. 10. Probatur antecedens auctoritate Pauli Acto. 22. dicentis, Scio quod intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non pacem mentem gregem. 1. haetici callidi in fraude: fortes in disputatione, crudeles in occisione. Haec ibi. Patet ergo, quod praelatus ecclesiae cum sit factus lupus pastor non est. Haec sunt, quibus positionem suam confirmat: qui dicunt, quod praelatus factus haeticus, ipso facto praelationem perdit, & praelatus non est. Alii autem videtur oppositum, asserentibus, quod si Papa, vel quicumque; alius praelatus in haesim labatur, non est ipso facto papatu vel praelatione priuatus. Vnde de Papa dicunt primo, quod factus haeticus occultus, non est ipso facto papatu priuatus, aut suspensus. Quod multipliciter probat. Primo inducunt quod scribitur in cap. audiuius. 24. quaestio. 1. vbi dicitur de episcopo haetico. Si autem in corde suo nouam haesim confixerit, ex quo talia praedicare coepit, neminem damna-

re potuit, ergo a contrario sensu si non praedicante damnare potest, & iurisdictionem habet. Secundo inducunt, quia Iudas Iscariotes et si peccator esset occultus, a Christo non est depositus. Tertio, quia si praelatus occulte haeticus ipso facto est depositus, cum nesciatur quis est haeticus occultus, nesciretur etiam si facta a praelatis vim habeat, quod videtur inconueniens: tunc enim quia nesciretur, si Papa est occulte haeticus, dubitaremus etiam, utrum episcopus ab eo confirmatus esset verus episcopus: & ultra dubitaremus, si curam alicuius ecclesiae alicui commisit, utrum sit verus curatus, & ultra dubitaremus utrum ab illo absoluti essent verè absoluti, & sic consequeretur confusio in tota hierarchia ecclesiastica. Dicunt secundo huius sententiae assertores, quod Papa factus haeticus etiam manifestus, non est ipso facto diuino iure papatu priuatus. Primo hoc probant, quia in lege veteri multi summi sacerdotum in lege aberrauerunt, & tamen summo sacerdotio fungebantur: ergo ita videtur de summo sacerdote legis nouae, Secundo sic. Praelati inferiores etiam facti haetici manifesti non perdunt praelationes suas, ergo nec Papa. Consequentia est nota. Antecedens probatur. Quia si tales essent iure diuino priuati suis praelationibus, non possent sine noua electione ad eas redire, & tamen plures praelati haetici absque noua electione ad suas dignitates recepti fuerunt, vel retinuerunt easdem. & in capitul. maximum. 1. quaestio. 7. & in cap. causas. & capit. quotquot. Tertio idem probant sic. Imperator, vel Rex factus haeticus, non perdit dignitatem suam: ergo nec Papa vel Episcopus. Probatur antecedens. Quia in veteri lege multi reges fuerunt idololatrae, & tamen dignitate non sunt priuati. Iulianus etiam Imperator haeticus fuit, & tamen Imperator fuit. ut in capi. Iulianus. 11. quaestio. 3. Quarto, si ponatur quod haeticus praelatus est ipso facto praelatione priuatus, hoc esset, ne infideles infidelibus subdantur, sed hoc inconueniens non est. Nam Ioseph seruauit Pharaoni, & Daniel Nabucodonosor, & plures Christiani militauerunt sub Iuliano haetico, ut in alleg. c. Iulianus. 11. quaestio. 3. Quinto. Eiusdem est instituire & destituere. ut in cap. cum ex iniuncto. de hare. Sed Papa eligitur a Cardinalibus: deponatur, non est iure diuino depositus. Sexto. Non inuenitur in sacro eloquio, seu canone auctoritas, quae Papae haetico poenam depositionis imponat: ergo asserendum non est. Quod enim Patrum testimonio sancitum non est, superstitiosus adinventionibus non est presumendum. ut in cap. inter alia. de transla. episcopi elec. Confirmant adhuc propositum ex auctoritate glo. in cap. nunc autem. 21. distin. super verbo, Marcellinus. vbi Glossator quere-

rit, quare Concilium non deposuit Marcellinum de hæresi confessum. Responder Vgo dicens, quia erat paratus corrigi, non deponitur. vt in cap. Dixit Paulus. 24. quæstio. 3. Addunt præterea huius sententia hæreticos, quod nullus Canon potest Papæ hæretico sententiam depositionis imponere, cum Papa sit superior Canone. Vnde & ad rationes primæ opinionis dicunt, quod Papa hæreticus potest esse caput ecclesie, non connexionem charitatis, vel formam fidei, sed cõmunionem characteris baptismalis, in quo fideles omnes communicant. Vnde dicunt, quod hoc stante, Papa hæreticus est caput ecclesie, donec contra ipsum feratur sententia depositionis, vel priuationis. Hæc fuit sententia vnius magistri in quodam tractatu de vnione. Sed quia prima opinio seu positio est probabilior & rationabilior videtur (non enim videtur esse Petrus, nisi supra petram fundetur, nec verus Papa, nisi fidem veram & catholicam teneat) ideo ad rationes, quæ videntur probare oppositum, dicendum est. Ad primam dicitur, quod prælatus hæreticus siue veterem hæresim sequatur, siue nouam confingat, excommunicatus est, licet sit occultus, & ideo alium non potest excommunicare. extra. de hære. Ad abolendam. alia tamen quæ agit, tenent interim dum toleratur. ar. 3. quæstio. 7. capi. tria. Sic dicit glo. summaria. 24. quæstio. 1. Et addit, quod si prælatus hæreticus, occultus tamen, aliquem excommunicet, potest celebrare sine metu excommunicationis. Et tota ratio est, quia talis non est excommunicatus, nec excommunicatio potuit excommunicare. Ad secundam dicendum, quod sicut patet ex discursu enagelij bene probatur Iudam fuisse cupidum & proditorem, non tamen probatur fuisse hæreticum & præterea non probatur quod apud eum manserit potestas iurisdictionis, si quam habuit. Ad tertium dicendum, quod facta à prælato hæretico occulto quando ab ecclesia toleratur, vigorem habent, vt dicit glo. in allegato. capit. audiuimus. 24. quæstio. 1. reuelata autem hæresi, si inuenitur aliquem ordinale secundum formam ecclesie, verè erit ordinatus: & qui est ab eo absolutus debita forma seruata, est verè absolutus. Ea tamen quæ sunt iurisdictionis, reuelata hæresi, nulla reputantur, vnde si aliqua sint de necessitate salutis credendum est piè, quod Deus supplebit defectum personæ, sicut Sanctus Thomas dicit in simili de Episcopo non baptizato alios ordinant. libr. 4. distinct. 24. Minus etiam verum est, quod secundo loco hi dicunt, asserentes, quod Papa etiã manifestus hæreticus non est iure diuino Papatu priuatus. Vnde & ad eorum rationes sic respondetur. Ad primam dicitur, primò, quod non est simile de summo sacerdotio veteris legis & nouæ. Tū,

quia sacerdotium legis veteris habebatur iure successionis, nostrum iure electionis: & illud erat carnale, nostrum verò spirituale. Dicitur, secundo, quod sacerdos veteris legis in hæresim incidens, non est verus sacerdos, sed secundum opinionem hominum. Ad secundam dicitur, quod tã Papa quàm alij prælati inferiores sunt ipso facto iure diuino priuati, si in hæresim incidant, cum quibusdam tamen prælati dispensari potest, vt ad vnitatem ecclesie redeunt, suas prælationes habeat: quæ dispensatio locum habet electionis, vel nouæ prouisionis. Ad Tertiam dicendum, quod non est simile de prælatione ecclesiastica, & de potestate imperatoria, aut regia. Prælatio enim ecclesiastica fundatur supra petram id est veram fidem, qua deficiente, ipsa prælatio corrui: secularis autem prælatio fundatur in communicatione temporalium, quæ fidelibus & infidelibus sunt communia. Et ideo licet principes seculares efficiantur hæretici, non sunt iure diuino seculari potestate priuati. Sed de prælati seculis est. Vnde per hoc respondetur ad quartam. Ioseph enim & Daniel fuerunt sub infidelibus quoad potestatem temporalem, non tamen quoad spirituales. Ad quintam dicitur primò, quod illud assumptum, quod eiusdem est instituire & destituere, non est vniuersaliter verum, solus enim episcopus potest ordinare sacerdotem, sed non potest solus degradare. Item metropolitanus potest confirmare, & consecrare electum in episcopum, non tamen potest destituere. Dicitur secundo, quod licet sit generaliter verum, quod ad eundem pertinet institutio, supplendum est, vel ad eius superiorem. Vnde Papa potest destituere presbyterum, quem Episcopus instituit, & eius diuinum priuare potest Papam quem Cardinales elegerunt. Ad sextam dicitur, quod licet in sacro Canone non habeatur explicitè & sub formalibus verbis, quod Papa, vel alius prælatus in hæresim incidens est ipso iure Papatu vel prælatione priuatus, habetur tamen implicitè, vt patuit in autoritatibus pro prima opinione indicatis. Qui enim diuino iure non est sequendus, sed fugiendus, cui non est communicandum aut obediendum, sed contradicendum: qui nõ est salutandus neque suscipiendus: qui non est sustinendus sed interficiendus, videtur eodem iure prælatione spirituali priuatus. Ad septimum de glos. de hæresi. dicendum, quod Marcellinus Papa nõ fuit hæreticus, non enim errauit cõtra articulum aliquem fidei, sed timore mortis idolis sacrificauit. Item aliam. Et si errasset, non fuit hæreticus, quia non fuit pertinax, erat enim paratus corrigi. Quod autem vltimo dicunt, quod etiam iure Canonico Papa vel prælatus non sit priuatus Papatu vel prælatione, falsum est. Papa enim hæreticus non

non est maior Canone, sed minor. Vnde in cap. si Papa. 20. distinct. dicitur, quod nemo iudicat Papam, nisi deprehendatur a fide deuius. vbi glo. dicit, quod Papa non potest statui, quod non accusetur de hæresi, quia ex hoc tota ecclesia periclitaretur. Item glo. in capit. Achatus. 24. quæstio. 1. dicit. Hic est casus, in quo Papa Papam ligare potest, & Papa in Canonem latæ sententia incidit. Nec obuiat regula illa, Par parem ligare non potest, nec soluere. Quia si Papa hæreticus est, in eo quod hæreticus, minor est quocunque catholico hæribi. Idem tenuit Hugo in ca. inferior. dist. 21. & Archidia. in cap. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. Concordat. S. Thom. 4. sentent. dist. 19. quæstio. De correptione fraterna. arti. 2. dicens. Non enim prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter in priuato corripendi sunt, nisi immineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor staret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. Hæc ille. Et distinctio. 18. in. quæstio. De excommunicatione. dicit, quod si poneretur angelus peccare, & sentire contra fidem, non esset superior Paulo. Si ergo Papa contra fidem sentiret, & hæreticus esset, incidere in pœnas iuris, sicut alii hæreticus. Solutio autem data ab illis ad rationes opinionis primæ, nulla est. Vnio enim corporis mystici, quadruplex est. Prima est generica vel specifica: quia omnes homines vnus generis sunt vel speciei. Secunda est per fidem. Tertia per charitatem & gratiam. Quarta est per infusionem Spiritus sancti in singula membra. Prima vnio, non est vnio simpliciter: quia id, in quo vniuntur, non est vnus numero, & ideo Christus non est caput talis corporis, nisi in potentia, secundum quales sunt vnibiles corpori. Qui autem per solam fidem vniuntur, membra quidem sunt, sed arida, nõ enim vitam spirituales recipiunt à Spiritu sc̃to. Qui autem per gratiam & charitatem vniuntur, etiam à Spiritu sancto viuificantur, & horum caput Christus est. Sic dicit. S. Th. in sententia lib. 3. sentent. d. 13. Ex cuius dictis primò inferitur, quod vnitas nature non facit aliquem membrum ecclesie. Patet, nõ alias infideles & dånati essent membra ecclesie. Secundo sequitur, quod nullus infidelis est membrum ecclesie, quia nõ habet fidem qua vniatur. Tertiò sequitur, quod hæreticus membrum ecclesie nõ est. Quarto, quod habens fidem informem membrum ecclesie est, & per consequens prælationis ecclesiasticæ capax. Quin to sequitur, quod nõ est fidem, nec charitatem habet, prælationis nõ est capax. Patet, quia si non est membrum, nec caput esse potest, & per consequens prælatus factus hæreticus, ipso facto prælatione est priuatus, quod erat intentum. ¶ Quæritur. 16. De inquisitione hæreticæ prauitatis, & qualiter fieri debeat. Pro cuius quæstionis enoda

tionem notandum, quod contra delinquentes procedi potest per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accusa. & quoniam hæretici delinquentes sunt, ideo contra ipsos procedi potest per accusationem, denuntiationem, & inquisitionem: sed quia in accusatione & denuntiatione similis est modus procedendi ferè sicut in alijs delictis, frequentiùs etiã contra hæreticos per inquisitionem proceditur. Omisso igitur pro nunc procedendi modo per accusationem & denuntiationem, de inquisitione & inquisitoribus hæreticæ prauitatis dicendum est. Vbi primò dicitur de inquisitione in genere. Secundo de inquisitione hæreticæ prauitatis in specie, summatim tamen, longiore discussione alijs relinquentes, qui de his latè dogmatizant. Circa primum queritur septem. Primò, quid est inquisitio. Secundo, quomplex est. Tertio, quis possit inquirere. Quarto, contra quem possit fieri inquisitio. Quinto, quando procedatur ad inquisitionem. Sexto, quomodo procedatur. Septimò, quis sit effectus inquisitionis. Ad primum dicendum, quod Inquisitio, vt Ostensi placet, est alicuius criminis manifesti ex bono & æquo iudicis competentis canonicè facta inuestigatio. Ad secundum dicendum, quod duxta Theoricam doctorum in allega. cap. qualiter & quando. Inquisitio est triplex, quædam generalissima, alia generalis, alia item specialis. Generalissima inquisitio est, qua inquiritur super statu totius provincie, vel Diocesis. Et in hac non est opus quod infamia præcedat, nec habet locum dicta definitio, quia prælatus tenetur eam facere quolibet anno. cap. cum venerabilis. de cens. & cap. Romana. de cens. lib. 6. Generalis est, qua inquiritur super statu alicuius ciuitatis, castri, vel alicuius loci: & in hac etiam non requiritur infamia. & de hac loquitur capit. primum. De officio ordinarij. Specialis inquisitio est, quæ fit contra certam personam. Et est adhuc duplex. Quædam est, quæ fit ad peccatum euitandum ex debito officio, vt puta, quod matrimonium non contrahatur vel separatur, quia est in gradu prohibito contractum. Quandoque fit ad penitentiam imponendam. In primo, non requiritur infamia præcedens, in secundo verò sic. In simplicibus officialis denunciet crimè vt in c. præterea. de testib. cogend. Ad tertium dicendum, quod ille potest inquirere, qui potest corrigere & punire, vt Episcopi de subditis suis, Archiepiscopi de Episcopis, & Patriarche de Archiepiscopis. Ille autem prælatus ex officio debet inquirere: quia sanguis subditorum requirit de manibus eius, vt in c. 1. & c. ad hæc. de offi. archidiaconi. Licet enim Heli summus sacerdos bonus existeret, quia tñ excessus subditorum efficaciter

rei non concessit, is diuinam vindictam excepit, dum filijs suis in bello peremptis, idem de sella corruens, fractis ceruicibus expirauit. vt dicitur in capitul. licet. de simonia. vbi subiungitur. Tanto ergo diligentius debet praelatus affurgere ad puniendos subditos, quanto damnabilius offensas eorum dediceret in correctas. Hęcibi. Ad quartum dicendum, quod inquisitio fieri potest contra subditum, siue sit praelatus, siue non: verumtamen facilius fit contra subditos minores, quam contra episcopos: qui cum teneantur ex officio arguere, corrigere, excommunicare, interdicare, aut suspendere, ex quibus frequenter odium multorum incurunt, verendum est, ne concussis columnis, corruat edificium. vt dicitur in dicto capitulo qualiter & quando. 2. de accusa. Si tamen delictum probatum fuerit contra praelatos, seu rarius puniendum erit: quia vt Gregorius dicit, si peruersa perpetraverint, tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. vt in capitulo. precipue. 11. questione tertia. Sed quaritur, Vtrum ille, contra quem fit inquisitio, teneatur dicere veritatem super certo crimine interrogatus? Responso sit, quod sic, quādo præcessit infamia, vel semiplena probatio est. Sic dicit sanctus Thomas. secunda secundæ questione. 69. Si verò factum non est notorium, neque præcedit infamia, neque semiplena probatio tunc non tenetur respondere, etiam si iurasset dicere veritatem. Sic dicit Henricus de Gandauo. 1. quodlibet. questione. 33. neque est obediendum praelato in hoc, quia contra charitatem est. Occulta enim publicanda non sunt, sed soli Deo relinquenda. sexta. questione prima. capitul. si omnia. & capitulo. oues. & capitulo. ex merito. Ad quintum dicendum, quod si inquisitio fit ad denuntiationem alicuius, eo denuntiante, facienda est. Si verò ex officio, aut fit contra regulares, aut contra seculares. Si contra regulares, tunc procedendum, cum fama publica concurrat cum indicij vel suspicionibus, alias in causa criminali iudex procedere non debet ad aliquem actum aut capturam vel arrestationis personam, vel tormentorum, vt notant Inno. & Ioann. Andre. in capitulo qualiter & quando. in alijs autem à prædictis, scilicet à captura, arrestatione & ceteris si non seruetur ordo ad vnguem, non obest dictum Panorm. in alleg. capitul. qualiter & quando. quod etiam sine infamia contra claustrales procedi potest ad inquisitionem, quod verum est, vbi tractatur de modico præiudicio, secus si agatur ad incarcerationem, depositionem ab ordine, & similibus. Si verò inquisitio fiat contra seculares, aut fit contra Episcopum, aut contra clericum inferiorem. Si contra Episcopum fiat, oportet quod præ-

dat talis & tanta infamia, quā sine scandalo vel periculo dissimulari non possit. vt dicitur in allega. capitulo. qualiter & quando. & capitulo. veritatis. de dolo & contu. & capitulo. cum minorum. de præsump. Si verò fiat inquisitio contra clericum secularem inferiorem episcopo, sufficit frequens fama, & clamorosa infamulatio, licet non inducat scandalum. Sed nec ad primam infamiam moueri debet superior, imò tunc demum, quando sæpe, & sæpius aures eius pulsant. Probatur hæc in capitulo. super his. & in capitulo. qualiter & quando. de accusatio. & in capitulo. licet Hely. de simo. Et talis fama debet deferri iudici sedenti pro tribunali ad banchum, alias in secreto non valet, ita notat Angelus in l. vacantia. C. de bon. vacan. & cum alijs indicij, seu suspicionibus, aliter non potest procedere iudex ad aliquem actum. Sed nunquid ille, contra quem fit inquisitio, poterit negare infamiam præcessisse? Respondeo quod sic, & sic oportebit, quod primo iudex hoc cognoscat, vnde si infamatus non inuenitur, non poterit iudex procedere: & licet accusator prebet eum infamatum, nihilominus reus probare potest quod est bonæ famæ. potentius enim est priuilegium bonæ famæ, quam infamie. argumen. capitul. licet nisi. de accusa. Sed quaritur, vtrum inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminis possint procedere seu inquirere nõ receptis testibus de infamia? Respondeo secundum Panormita. in capitulo. cum dilecti. de accusa. quod sic, satis enim est quod eis constet de infamia propter frequentem clamorem. Sed in delegato ad vnam causam secus est. Ad sextum dicendum, quod praelatus in inquisitione hoc modo procedet. Descendet enim ad locum, vbi persona cõuersatur, contra quam vult inquirere, quia ibi melius veritas inquitur, si commode hoc possit, alias non tenetur. Et si inquisitio generalis est in his quæ tangunt ecclesiam, iurabunt clerici, quod super his quæ sciunt, vel credunt in sua ecclesia reformanda tam in capite quam in membris, exceptis criminibus occultis, meram veritatem dicent. Et si contra hoc fuerit ex ætù iuramentum ab abbate, aut excommunicatio lata cõtra subditos, ne reuelent inquisitori quæ sciunt, nõ ligaturam ætù, nec excommunicatio tenet, vt in. c. quia pleriq. de offi. ordi. lib. 4. Si verò est specialis inquisitio, citabit illi inquisitor, contra quem vult inquirere, & eo citato & præfente, pcedet ad receptionem testium, quorum nomina citato exponet, & audiet illi cõtra testes opponentē, nisi in causa hæresis, vt infra dicit. Audiet etiã exceptiones rei, tã cõtra testes, quæ contra alios, & replicationes legitimas admittet, vt deponedi falsum audacia recludatur. Sed querit. Vtrum ille, cõtra quem inquitur, possit reuelare iudicē, si ha-

si habet illum suspectum? Respondeo quod sic, vt pote, quod ex odio fomite procedit, vel quia est criminiosus, articulo tertio. questione septima. capitul. iudicet. Sed quaritur, si testes interrogentur de occultis criminibus, vtrum debeant respondere. Respondendum, quod non debent respondere, si inquisitio sit generalis in fide de crimine de quo infamia non præcessit, vt dicitur in alleg. capitul. qualiter & quando. & multo minus, si inquisitio sit specialis contra aliquem. Si verò infamia præcessit contra aliquem, tunc testes dicent de eo quod inquirunt veritatem, etiã si illud quod sciunt, sit occultum. Vt (verbi gratia) si de fornicatione aliquis infamatus est, & vocetur aliquis, qui simul fuit cum fornicatore, debet dicere secreta circumstantias, & quas ipse secretò nouit, et si infamatus sit de fornicatione cum certa femina, tenetur etiam reuelare foemina: secus si infamatus sit de fornicatione absolute, tunc enim testis reuelare non debet occultam fornicatricem. Sic dicunt Inno. & Hostiens. in capit. qualiter & quando. 1. & Archi. in cap. habet hoc. 2. questione quinta. Ad septimum dicendum, quod quando agitur de generali statu, hic est effectus inquisitionis, quod corrigenda & reformanda sunt omnia tam in capite quam in membris circa personas & statum communitatis, ita quod consuetudines laudabiles nõ remoueantur, & loco irrationabilium ponantur statuta rationabilia sine cuiusquam iniuria. Si verò inquisitio est particularis, & tale crimen probatum est, quod etiam post pœnam impedit executionem ordinis, vt homicidium, & simonia, siue in ordine commissa, siue in beneficio, & is, cõtra quem fit inquisitio præcessit est secularis, id est effectus sequitur, qui & accusationem, & sic degradatur cum nota infamie. vt. 1. questione tertia. capitulo vltimo, & de simonia inlinuatum est. Si verò dilapidatio probetur, quæ presumitur eo ipso quod magnam summam pecunie quam inuenit, expendit, & amplius ecclesiam obligauit, nisi forte probaretur carelliam, defectum fructuum, expensas necessarias, vel aliud simile, debet remoueri à villicatione. vt in cap. qualiter & quando. 2. de accusatio. Sed si aliud crimen probatum sit, arbitraria erit pœna. Si autem de crimine, de quo inquisitum est, non constat per confessionem, neque per testes, sed per famam tantum, si habet facti perseverantiam, putat adulterium vel fornicatio, admonendus est primo seorsum, postea coram testibus, et si fama adhuc durat, suspenditur vsque ad satisfactionem condignam, non enim statim debet suspendi propter infamiam, nisi enormitas delicti vel scandalum hoc exposcat. vt in capitul. inter sollicitudines. de pur. cano. Sed si omnes testes dicant ipsum innocentem, non suspenditur,

neque purgatione oneratur, nisi ex abundanti ad tollendam facti infamiam. Iudex ergo ex quo infamia constat, purgationem indicet, ad quam demum recurritur, accusatione, denuntiatione, & testibus deficientibus, et si ipsam præstiterit, absoluetur, alias punietur tanquam conuictus. vt in. capitul. 2. & in cap. non inter alia. & cap. ex tuarum de pur. cano. Talis ergo erit ordo. Accusator idoneus apparens, præ omnibus auditur: ipso deficiente, denuncians, ipso non apparente. Fama verò existente, & frequenter accusante, iudex debet sui officij exequetur, & omnibus alijs probationibus deficientibus, ad purgationem canonicam peruenitur tanquam ad vltimum suffugium. Vbi ergo inquisitio fit aliquo profectore, vel denuntiante, non licet iudici pœnam à iure statutam minuire. Vbi verò in iure non reperitur a iure pœna statuta, arbitrariè punietur delinquens, vel denunciatus, si in probatione defecerit. Sed si iudex ex puro officio procedit, & nec ecclesie nec animæ periculum imminet, arbitraria erit pœna. Sic dicit Hosti. in summa tit. de inquisitionibus. §. quis sit effectus. Quaritur in super. 17. de multis. Et primo, qui sint de iure Inquisitores hæreticæ prauitatis. Secundo, quid possint. Tertio, quæ eis prohibeantur. Quarto, quomodo procedunt. Quinto, per quem modum hæretici redeunt ad ecclesiam reconciliandi sunt. Ad primum dicendum, quod Inquisitores hæreticæ prauitatis de iure sunt episcopi, & eorum superiores. Dicitur enim in capitul. Ad abolendam. eo. tit. quod illi sunt excommunicati, quos singuli episcopi per diocesces suas hæreticos iudicauerint: vbi expressè de episcopis cõcessa videtur facultas de hæreticis inquirendi. & in capitulo. excommunicamus primo. de hæreticis. in. §. addicimus. Sic dicitur. Addicimus infra per, vt quilibet Archiepiscopus, vel Episcopus, per se, aut per Archidiaconum, secum, aut alias honestas idoneasque personas bis aut. salte semel in anno propriam parrochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, ei reuelet, & ibi tres, aut plures boni testimonij viros, aut etiam si expedire videtur, totam viciniam iurare compellat. Quod si quis ibidem hæreticos scierit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à comuni conuersatione fidelium vita & moribus distidentes, eos episcopo studeat indicare. Et infra. Volumus igitur & mandamus, & in virtute obediencie districte præcipimus, vt ad hæc efficaciter exequenda episcopi per diocesces suas diligenter inuigilent, si canonice velint effugere vltionem. Si quis em episcopus super expurgado de sua dioecesi hæreticæ prauitatis sermone negligens fuerit, vel remissus, cū id certis indicij apparuerit, & ab episcopi officio deponatur, & i locū ipsius alter substituat

idoneus, qui velit & possit hæreticam confundere prauitatem. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd ad episcopos in suis diocesisibus, & ad Archiepiscopos in suis prouincijs spectat de hæresi inquirere, & quòd negligentes in hoc aut remissi ab episcopali officio deponuntur. Cùm autem Capitulum sede vacante iurisdictione episcopi fungatur, etiã iure communi ad ipsum spectat de hæresi inquirere. Vnde in alleg. ca. ad abolendam. dicitur quòd hæretici excommunicati sunt, quos capitulum sede vacante hæreticos iudicauerit. Vnde aperte patet, quòd Capitulum sede vacante iurisdictionem habet ad inquirendum iure communi contra hæreticos. Papa verò, qui vniuersalis episcopus & Potifex est, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæst. 3. potestatem habet vbiq; terrarum de hæresi inquirendi, vnde ad ipsum tanquam ad Petrum referenda sunt omnes fidei quæstiones, vt in. c. quotiens. 24. q. 1. Præter hos verò nullus est inquisitor ordinarius iure proprio. Ex prædictis infertur, qd vicarius generalis episcopi de hæresi potest inquirere. Patet. Cùm enim Episcopi & vicarij sui idẽ tribunal sit, vt in. c. Romana. de appe. & in. ca. nõ putamus. de consue. lib. 6. omnia quæ potest episcopus, potest & officialis, nisi sint à iure excepta, vt in cap. cùm in generali. de offi. vicarij. libro. 6. vnde cum ius non excipiat hunc casum de inquisitione hæreticæ prauitatis, non dubium est, quin vicarius inquirere valeat. Secundo infertur, quòd legatus Papæ de latere cum plenitudine potestatis de hæresi inquirere potest. Tertiò infertur, qd quicumque inquirent de hæretica prauitate, sunt prædicti ordinarij, vel coru delegati, Papa enim delegare potest in quacunque diocesi potestatem inquirendi, & episcopus in sua diocesi. Et cùm Papæ alicui delegat potestatem inquirendi de hæretica prauitate in aliqua diocesi, per hoc nõ aufert potestatem ordinariam diocesana, vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. Quidam autem dicunt, quòd ordo prædicatorum habet commissionem à sede apostolica, vt contra hæreticos inquirat, & in prouincia Thuscianæ, hoc habet ordo minorum ob reuerentiam beati Francisci. Quia verò negotium fidei arduum est, non quibuscunque committendum est, sed veris catholicis, doctis, iustis, & prudentibus, qui sancte, iuste, & prudenter de negotio fidei inquirent, delinquentes corripiant, ad ouile ecclesiæ reducant. Sed quaritur, cùm inquisitio committitur ordini prædicatorum, vel minorum, à quibus inquisitores debent institui? Respond. Gloss. in clementina. Nolentes. de hæret. super parte, committi. dicit, quòd per ministros vel prælatos prouinciales illorum ordinum, quibus deputatio talium à sede Apostolica commissæ est. Sed nunquid præfati inquisitores possunt

alijs committere vices suas? Quidam dicunt quòd non, quia videtur esse electa industria personæ, de offic. delega. capitulo vltimo. & capitulo. is cui. libro sexto. Alijs videtur contra, quòd siue ordinariam, siue delegatam iurisdictionem inquisitor habeat, committere potest. Primum patet. Secundum tenet gloss. in allegat. Clementina. Nolentes. Sed nunquid officium inquisitionis à sede Apostolica commissum, per mortem Romani Pontificis expirat? Respond. quòd non expirat neque quo ad negotia coepta viuente mandatore, neque etiam quo ad integra non coepta, imò neque quo ad ea quæ tunc non emerferant. vt in cap. ne aliqui. de hæret. libro sexto. Vnde si Titius non erat hæreticus viuente Romano Pontifice, sed post mortem eius in hæresim incurrit, de eius hæresi inquisitor hæreticæ prauitatis se poterit intrinmittere. Ad secundum dicendum, quòd inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum, vel castrorum, aut aliorum locorum prout negotio fidei videant expedire: poterunt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in sententis proferendis consilium dent, & præbeant, & ad hoc faciendum eos in virtute obedientiæ cogere possunt vt in capitulo. vt commissi. de hæretic. libro sexto. qui viri docti secundum quosdam gratis deseruire debent in huiusmodi officijs. Si tamen detur salarium eis non exigentibus recipere possunt. Possunt etiam Inquisitores sine episcopo citare, capere, ac tutæ custodia mancipare, nec non in vinculis & manibus ferreis ponere, & inquirere contra illos, de quibus secundum Deum & iustitiam viderint expedire. Tradere tamen carceri duro, qui magis est ad poenam quam ad custodiam, aut exponere tormentis, aut ad sententiam procedere contra illos non potest Episcopus sine Inquisitore, neque inquisitor sine episcopo, aut delegato eius, vel Capituli sede vacante, si sui ad in curam copiam habere potuerint infra octo dierum spatium postquam se requisierint, alias quicquid agant, erit irritum & inane. vt clementina multorum. de hæreticis. Licet autem contra hæreticos solus episcopus vel solus inquisitor diffinire non valeant, pro eis tamen alter sine altero potest: à iure enim veteri non receditur, nisi in quantum inuenitur expressum, iure autem veteri poterat episcopus sine inquisitore, & inquisitor sine episcopo procedere, & per consequens solus pronuntiare, vt in capitulo. per hoc. de hæreticis. libro sexto. & in extrauaganti Benedicte, quæ incipit. Ex eo. Cùm ergo hodie immutetur hoc quantum contra hæreticos pronuntiat, restat, quòd si pro eis feratur sententia absolutoria ab Episcopo solo, vel inquisitore, ferri valeat.

Sic

sic dicit gloss. in alleg. cle. multorum. super parte, contra eos. Possunt etiam inquisitores indicare silentium quæstuaris, quando prædicatio quæstuariorum impedimentum affert cõgregationi, quæ pro negotio fidei sit. vt in capitulo. vt officium inquisitionis. de hæretic. libro sexto. Possunt etiam inquisitores per censuram ecclesiasticam cogere rectores aliorum locorum reuocare, vel modo rare statuta loci, per quæ officium inquisitionis directè, vel indirectè impeditur, vel quomolibet retardatur, quæ statuta ipso iure nullius roboris sunt, vt in cap. statutum. de hæret. libro sexto. Possunt etiam inuocare brachium seculari per censuram ecclesiasticam contra hæreticos, vt in dicto capitulo. vt officium. Possunt etiam procedere contra hæreticos, non obstante statuto de duabus diebus. de quo in capitulo. nonnulli. de rescrip. vt in dicto capitulo. statutum. vbi dicit Ioan. And. quòd procedere possunt contra hæreticum, licet alibi commiserit crimen, si in sua inquisitione inuenitur. Possunt autem vniuersaliter inquirere de omni hæresi repugnante catholice fidei. Possunt etiam procedere contra Christianos, qui ad ritum transiunt vel redeunt ludæorum, nisi metu mortis hoc fecerint. vt in cap. contra Christianos. de hære. libro sexto. Ad tertium dicendum, quòd inquisitores præfati de diuinationibus, aut sortilegijs, nisi hæresim sapiant manifestè intrinmittere se non debent, neque punire talia exercentes, sed eos relinquere debent suis iudicibus puniendos. in cap. accusatus. in. §. sanè. de hæret. lib. 6. Tunc autem dicuntur diuinationes sapere hæresim, vt ibidem dicit gloss. quando fuit circa aras nefarias idolorum, quibus sacrificia offeruntur. Sortilegia autem tunc sapiunt hæresim, quando sortilegia asociant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus vt possint habere responsum, puerum rebaptizant, & his similia. Sed nunquid inquisitores poterunt cognoscere, an diuinitio, vel sortilegia sapiant hæresim. Respond. in dubio non habent iurisdictionem. Et licet alias iudex cognoscat an sua sit iurisdictione, & in dubio datur iurisdictionem habere. ff. de iudi. l. si quis ex aliena. quæ loquitur in ordinario, hic tamen nisi manifestè appareat, inquisitor non se intrinmittit sed dicit gloss. in allega. cap. accusatus. non possunt etiam Inquisitores de quæstionibus vsurarium se intrinmittere, vt ibidem dicitur. Non possunt etiam duro carceri mancipare, tormentis exponere vel condemnare sine episcopo vel eius vicario vt supra dictum est. Non possunt etiam extorquere pecuniam prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis. Item non debent applicare bona ecclesiarum sibi vel fisco ob deli-

ctum clericorum sede vacante sunt ipso facto excommunicati, nec possunt absolui ante satisfactionem pecuniæ sic extortæ. vt in clementina. Nolentes. de hæreti. Item prohibentur abuti quomodolibet portatione armorum. Item non debent habere nisi necessarios officiales, vt ibidem dicitur. Item inhihetur, quòd non imponant malitiosè aut fraudulenter crimen hæresis alicui, aut quòd impedit officium inquisitionis. Item quòd odij gratia, vel amore tueri, aut commodi temporalis obtentu contra conscientiam secundum iustitiam procedere non omitterant, vbi fuerit procedendum, aliàs superior & Episcopus per triennium suspenditur: inferiores verò ipso facto excommunicantur, in alle. capitulo. de multorum. Item non possunt de crimine hæresis inquirere contra ipsos, nisi in literis apostolicis expressè contineatur quòd hoc possint, vt in capitulo. Inquisitores. de hæreticis libro sexto. Item inquisitores ordinis prædicatorum non possunt se intrinmittere de inquisitione hæreticorum in ordine minorum, inquisitores ordinis minorum contra hæreticos de ordine prædicatorum, aliàs ipso facto sunt excommunicati, vt patet per eorum priuilegia à Paulo secundo concessa. Ad quartum dicendum, quòd inquisitores hæreticæ prauitatis siue procedant per generalem inquisitionem, siue specialem, descendunt ad locum eius, qui de hæresi infamatus est, vel in quo persona infamata moratur, vbi si generalis inquisitio facienda est, publicum proponunt dictum cum termini præhensione, vt omnes quotquot ab vnitatis fidei catholice deuiarunt, ad ecclesiam redeant, que nunquam claudit gremium redempti. Quòd si in termino venerint, salutaris poenitentiam in iungenda est: si verò non venerint, procedunt ad testium receptionem, hoc seruato, quòd si testes propter potentiam personarum contra quas deponit, graue periculum timent si nomina eorum publicentur, tunc non publicè, sed secretè coram diocessano, vel eo absente coram vicario eius, quòd inquisitores procedunt, vel episcopus, aut eius vicarius eorã inquisitore si cõmodè potest, & aliquibus alijs personis prouidis & honestis in theologia & peritis deponat, & corã eis episcopus vel inquisitor totum processum, super quo deliberadũ est, manifestent, & de ipsorum consilio ad cõdensationem procedet, vel ad absolutionem, & plena fides talibus testibus adhibetur, licet eorũ nomina non fuerint promulgata. Et possunt præcipere inquisitores præfatis honestis personis sub poena excommunicationis, quã incurrunt ipso facto, ne reuelent nomina testium. Episcopus tñ nõ potest præcipere inquisitori, neq; inquisitor episcopo, sed Papa præcepit in virtute sanctæ obedientiæ, vt secretò hoc teneat.

Tom. iij. 133 Cessante

Cessante tamen tali periculo, debent accusatorū & testium nomina publicari. Item procedere debent simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudiciorum, vt in capitulo finali, de hære. libr. sexto. In tali autem testimonio sicut supra dictū est cū per viam inquisitionis proceditur, excommunicati & participes criminis admittuntur ad testimonium contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defensores eorum, si ex circumstantijs vere dicere præsumantur, vt in capitulo in fidei fauorem, de hæretic. libro sexto. Si verò procedatur per viam accusationis, vel exceptionis, tales non admittuntur, vt ibidem dicit Ioann. Andre. Receptis verò testibus, & per eos probato crimine hæresis contra aliquem. Si autem reconciliatur, iuxta communioem opinionem non est morti tradendus, sed perpetuo carceri immurandus. Si verò sententia fertur secundum quosdam etiam tunc si appareat illum verè ad veritatem ecclesiæ redire, à poena mortis eripitur: secundum alios verò curiæ traditur seculari debita cum aduersione puniendus, prout doctores dicunt Ad. in capitulo ad abolendam, de hæret. Ad quintum dicendum, quòd hæretici credentes receptatores, & defensores eorum recipi possunt ad poenitentiam, differente tamen. Si enim hæreticus vocatus à iudice confiteatur crimen timore probationis, & iudex videat ipsum contritum, & speret de conuersione sua, potest parcere, iniuncta sibi poenitentia saluari. Et multo fortius hoc debet, si voluntarius accesserit ad poenitentiam. Et multo fortius adhuc, si inquisitor certū terminum apposuit, promittens, quòd si infra illum veniret, & poeniteret, misericorditer secus ageretur. Vnde in l. Manichæos. C. de Manichæis dicitur quòd post mortem patris hæretici non publicati filius sponte veniens, & poenitens, hæreditatem habet, et si tunc abiurat, absolui debet secundum formam ecclesiæ, quæ ponitur in capitulo cum alijs. Secunda quæstione tertia, & in capitulo cum desideres, secundum formam, quæ traditur in capitulo quoties prima quæstione septima, & in capitulo ego Herégarius, de consue. distinctione secunda, & clerici spontaneè reuertentes, recipiuntur ex dispensatione in ordinibus suis, vt in capitulo omnes prima quæstione prima, & capitulo salui erimus, prima quæstione vltima, et si post talem abiurationem in eadem hæresim inciderent, sine alia audientia relinquantur seculari curiæ tradendi. Et idem est, si eam purgauerant infamati, & postea incidisse in eam hæresim de qua infamati erant, conuincuntur, vt in capitulo ad abolendam, in §. illos quoque, de hæretic. & latius in capitulo accusatus, de hære. libro sexto. Si verò talis vocatus negauerit, & conuictus fuerit legitime per testes, condemnari debet per iudi-

cem ecclesiasticum, ad quem pertinet hoc presentibus potestibus secularibus, vel eorum baliujs sine baliujs, vel præpositis, castellanis, seu ministris, vt animaduersione de vita puniant delinquentem, vt in capitulo excommunicamus, i. responso. Alio tamen, vt dictum est, puniuntur hæretici venientes sponte, & aliter venientes timore probationum, de quo iura latius loquuntur, & doctores in allega. c. ad abolendam, & excommunicamus, de hæret. De carceribus verò & clauibus carceris, & incarcerandi modo, & alijs ad propositum attentibus, latè traditur in clem. multorum, de hære. Et de multis particularibus huic proposito pertinentibus latè dicitur in libro sexto, & clem. sub proprio titulo. Neque possumus huic libello omnia inferere, quæ ad indaginem specialem spectant quoniam breuitati studemus, & de ijs alijs plenè docuerunt. Qui autem hæresim abiurat, absolui debet secundum formam ecclesiæ, quæ ponitur in capitulo cum alijs, secunda quæstione tertia, & in capitulo cum desideres, de sententia, excom. Modus autem abiurationis hæresis, ponitur in capitulo sequenti. Aduertendum etiam est, quòd inquisitio hæreticæ prauitatis committi non debet nisi ei, qui qua dragesimum annum attigerit, vt in clem. Nolentes, de hære. & est mirandum, vt ibidem dicitur glo. quòd cum in episcopo qui etiam inquisitor est, requiritur tamen ab eodem deputato, vel à Capitulo, requiritur ætas quadraginta annorum. Cuius ratio non facile reddi potest. Sed queritur, an cum abiurantibus hæresim valeat dispensari vt promoueantur. Ad hoc dicendum, quòd circa eos quadruplex dispensatio inuenitur, scilicet, semi plena, plena, plenior, plenissima. Semiplena est, vt recipiantur in ordinibus iam susceptis, sublata eis in posterum omni spe promotionis, i. q. 11. Si quis hæreticæ. Plena, vt possint facere dotes fieri, & nõ vltra, i. q. 7. ca. non tantum conuenientibus. Plenior, vt possint esse episcopi, non tamè primates, i. dist. c. nos consuetudinè. Plenissima, vt ad omnes ordines & dignitates valeant promoueri, 23. q. 4. Ipsa pietas. Queritur, 18. Quæ sit abiurationis forma per hæreticos obseruanda, cum contingerit eos ad fidem & ad ecclesiam redire. Pro cuius quæstionis declaratione sciendum, quòd de quacunque hæresi quilibet conuertatur, non est recipiendus nisi ad arbitrium sui Episcopi vel Inquisitoris fidei, abiurata, & anathematizata hæresis. Ait enim Papa Leo scribens Ianuario episcopo Aquilien. & habetur in c. Saluberrimum, i. q. 7. Saluberrimum, inquit, & spiritualis medicinæ utilitati vtilissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri voluerint, atque ad catholicam fidem, quæ pridè amiserant,

rursus reuerti ambiunt, prius errores suos & ipsos auctores erroris à se damnatos sine ambiguitate fateantur, & sensibus prauis etiam nulla desperandi sit occasio, nec vllum membrum talium possit societati violari, cum per omnia illis professio propria. Hæcille. Hinc Ephesina sanctissima synodus vna de quatuor principalibus, de Nestorio episcopo, sed heretico ita constituit. Consequens est, inquit, si respicere volueris, vt iureiurando fatearis & anathematizes tua polluta & prophana dogmata: sentias autem & doceas quæ nos vniuersi per orientem & occidentem episcopi & magistri præfules populorum credimus & docemus. Hinc in actione eiusdem Synodi, 115. eiusdem forma iuramenti exprimitur in hunc modum. Ego Hysicenus agnoscentis veram fidem orthodoxam, & accedens ad sanctissimam & catholicam ecclesiam anathematizo omnem hæresim, & maximè N. in qua errabam, assentio autem præscriptæ expositioni catholicæ fidei, anathematizans eos, qui non celebrant sanctum Dei pascha iuxta morem apostolicæ & catholicæ ecclesiæ, & iuro per sanctum Ouidiosion, id est, Trinitatem et si quid ex his labe facta verè legum seueritati subiacebo, & expositioni mihi recitate subscripti manu propria. Hæc ibi. Hanc formam iuramenti inquit dominus Aymar in libro De Synodis Sancta Romana ecclesia de hæreticis conuersis eligere consuevit, Apud practicam autem Inquisitorum fidei forma abiurationis hæretici post confessionem suæ hæresis, ante poenitentiam impositionem plenior habetur sub tali verborum serie. Ego, N. recognosco & confiteor coram vobis dominis me errasse in prædictis & super his corde contrito & humiliato absoluteionem & poenitentiam requiro. Et hanc hæresim & omnem aliam quocunque nomine censeatur abiuro. Et promitto quòd de cetero seruabo illibatam fidem, quam Romana tenet ecclesia, & prædicat. Et quòd hæreticos, & credentes eorum toto posse meo persequar, & tam eos, quam eorum fautores, receptores & benefactores bona fide & sine dolo & sine mora manifestabo ecclesiæ vel prælato, & poenitentiam, quæ mihi pro dicta mea culpa iniungetur, integrè seruabo, & complebo. Et volo & concedo, quòd si ab hac hora in antea con tigerit me relabi ad eundem errorem vel alium hæresis quocunque nomine censeatur erradofortè alio casu, vel credendo, seu fidem habendo errantibus, vel eos, vel credentes eorum recipiendo scienter, aut defendendo, aut fauendo dicto vel facto, aut eis benefaciendo qualitercunq; eos vel celando, aut non manifestando bona fide & sine mora, vel si poenitentiam à vobis iniunctam integrè non seruauero, & perfectè non comple-

uero abinde ipso facto habeat excommunicatus, & perirus, & hæreticus manifestus, & me ego iudico, ita quòd sine ampliore cognitione & sententia, quæ iure relapsis & manifestis hæreticis indicitur, mihi poena imponatur. Insuper assero & protestor me puram & totam veritatem de me & alijs in quantum scio dixisse. Et si forte constare poterit, me in alio de veritate aliquid superpresisse vel tacuisse, imponenda, vel iniungenda mihi à vobis poenitentia seu absoluteionem obtenta vel obtinenda nil mihi proficit. Queritur, 19. Quid sit Apostasia, & quot sint eius species, Et qua poena apostatae puniuntur. Ad primum dicitur, quòd Apostasia est temerarius à statuta fidei, obedientiæ ecclesiasticæ, vel religionis recessus. Sic definit Alexander de Hales secunda secundæ tituli de Apostasia, & post cum Hostien. in summa, De apostatis. Et dicitur Apostata, quasi retro gradus, aut retro itans, vt. 26. quæstion. vltim. cap. non obseruetis. Ad secundum dicendum, quod Apostasia tres sunt species, secundum quòd tripliciter contingit retrocedere à Deo, cui fidelis coniungitur. Deo autem tripliciter aliquis coniungitur. Primò quidem per fidem. Secundò per debitam & subiectam voluntatem ad obedientiam præceptis eius. Tertio per aliqua specialius ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem & clericatum, vel sacrum ordinem. Remoto autem posteriori, remanet prius, sed remotio priori, posterior non manet. Contingit ergo aliquem apostatare à Deo retrocedendo à religione, quam professus est, vel ab ordine quem suscepit, & hæc dicitur apostasia religionis seu ordinis, quam dicunt quidam apostalam irregularitatis. Contingit etiam aliquem apostatare à Deo per mentem repugnantem diuinis mandatis, & inobedientem prælatis ecclesiasticis quibus duabus existentibus, adhuc potest esse homo Deo coniunctus per fidem: sed si à fide discedat, tunc omnino à Deo retrocedere videtur. Sunt ergo in summa tres species Apostasie, scilicet, Apostasia quæ dicitur per fidem, Apostasia ab obedientia, quæ dicitur Apostasia inobedientis, & Apostasia ab ordine vel religione, quæ dicitur Apostasia irregularitatis. De prima Apostasia loquitur Sapiens Proverbiorum sexto, dicens, Homo apostata, vir inutilis. Quia enim principium totius boni spiritualis est fides, vbi fides deest, nihil vtile esse potest.

De hac etiam loquitur text. in capitulo quidam de apostatis. De secunda verò apostasia loquitur Sapiens Eccle. 10. cum dicitur. Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo. Ex hoc enim, quod aliquis habet voluntatem mandatis Dei resistere, statim incidit in superbiã. De tertiã verò apostasia loquitur

tu r. cap. 1. & duo vltima de apo. & est cum quis à statu assumptæ religionis, vel à sacris ordinibus recedit, & tanquam clericus secularis fit, etiam dimittendo consuram, & vxorem accipiendo, si cõtrahens est promotus in sacris, vel religiosus, vel cum clericus dimisso clericali habitu, secularem portat. Et quia cum nomẽ significat multa, si simpliciter dicatur, de famosiõti intelligitur. vt Inst. de iure nat. 6. sed cum ius. cum simpliciter dicitur nomen apostatæ, intelligitur de priori significato, scilicet, de apostata à fide. Ex prædictis inferitur, id est, quod omnis hæreticus est apostata. Patet sic, Quicumque fidelis promittit in baptismo se tenere catholicam fidem: Imò & parvulis cum baptizantur fidei virtus infunditur. vt in clemen. Vnica. de sum. tri. & fid. cat. sed hæreticus in fide errando, à fide retrocedit, ergo apostata est. Secundum est, quod hæreticus non solum est apostata apostasia perfidix, sed etiam inobediẽtiæ. Patet. Hæreticus enim pertinaciter errat contra fidem, neque vult subdi mandato eccliesiæ eum corripientis, ergo est inobediens & apostata apostasia inobediẽtiæ. Tertium est, quod et si omnis hæreticus sit apostata, non tamen omnis apostata est hæreticus. Contingit enim aliquem in totum recedere à fide, & accedere ad perfidiam Iudæorum vel ad sectam Saracenorum, talis autem apostata est, quia retrocedit, sed hæreticus non dicitur. Dicitur enim supra, quod hæreticus et si à fide erret, debet tamen in aliquibus Christo assentire. Quartum est, quod inter apostatas maximus omnium est, qui fidem catholicam deserens, ad iudaismum se conuertit. Quod patet propter duo. Primum, quia talis in totum fidem catholicam deserit. Secundò, quia accedit ritui Iudæorum, qui quidem ritus præcessit ritui Christianorum, & sic propriè retrocessit & retrocedit: qui autem deserit catholica fide ad sectam Saracenorum se cõuertit, quanuis catholicam fidem deserat, non tamen ad sectam redit, quæ fuerit anterior. Vnde quantum est ex nominis etymologia iudaizans in totum verius dicitur apostata, quam transiens ad ritum Saracenorum. Et præterea Saraceni plures catholice veritates consentunt de Christo, quas Iudæi negant. Dicunt enim Saraceni Christum esse verbum Dei, prophetam Dei, amicum Dei, de virgine natum, ascendisse ad coelos. Quæ omnia Iudæi negant. Quintum est, quod grauius est aliquid esse apostatam, non hæreticum, quam esse apostatam hæreticum. Patet. Apostata enim hæreticus ille est, qui à fide denians, & retrocedens, multis catholicis veritatibus assentit. Apostata verò non hæreticus est, qui à fide retrocedens, nulli catholice veritati assentit. Grauius enim est nulli veritati assentire, & errores oppositos am-

plecti, quam pauciores sequi errores, quibusdam veritatibus omisis. Ad tertium dicendum, quod dimissa apostasia inobediẽtiæ & irregularitatis, de quibus non est præsentis intentionis tractare, quoniam de his latè tractatur in iure in cap. 1. vlti. & pe. de apostatis. & in decretis. 2. quæstio. 7. alieni. & 3. quæstio. 4. Beatus. & 3. quæstio. 4. Si quis à suo. cum alijs multis. poena apostatæ à fide est, quæ est infamis. 2. quæstio. 7. non potest. 6. quæstio. 1. infamis. & accusari potest perpetuo per libellum & sine libello, & viuente apostata non tollitur accusatio tempore. Eo tamen mortuo tollitur quin quennio, & inchoare potest post mortem, sicut in crimine læsæ maiestatis. Item confiscantur bona eius, nisi habeat liberos, vel agnatos. vt. C. de apostata. l. 1. & 2. l. apostatarum. Idem probat text. in. l. cognouimus de hæreti. & l. 2. tit. 26. part. 7. Quod intellige verum de iure antiquo. Hodie autè imò et si habeat liberos confiscantur auth. gazaros. C. de hæreticis. l. fin. C. de bonis proscript. gl. & omnes. in. c. cum scdm de here. in. 6. & cõcludit Grego. Lopez verb. catholicos ad. l. 7. tit. 7. part. 6. & secundum leges. Alieni etiam sunt à testamentis & testimonijs, neque ad statum pristinum reuertuntur, etiam acta poenitentia. Expellerentur etiam de ciuitate, nisi quia Imperatori maior poena visa est verari inter homines, & hominum carere suffragijs. C. eodem. l. hi qui sanctum. Sed Apostatæ clerici, ne predicatione sua falsa in gregẽ Domini, cum contagionem generent, expelluntur de ciuitate sicut omnes hæretici. vt. C. de sum. tri. & fid. cat. l. 2. C. eod. l. vltim. Et licet secundum leges alia sit poena apostatæ, & alia hæretici, secundum Canones tamen eadem est: quia omnis apostata aut hæreticus est, aut hæretico deterior, vt ostensum est. Apostata autem à fide, dominium amittit, quod habet in subditos. Dicitur enim in cap. ncs sanctorum. 15. quæstio. 9. Nos sanctorum prædecessorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitati aut iuramenti sacramento sunt constructi, apostolica auctoritate à sacramento absoluumus, & ne sibi fidelitatem obseruent, omnibus modis prohibemus, quousque ad satisfactionem veniant. Hæc ibi. Sed apostatæ à fide excommunicati sunt sicut & hæretici. vt dicitur in cap. Ad abolendam. de here. ergo apostatis à fide non est obediendum, & per consequens dominium perdit. Cuius ratio est. Sicut enim iura humana possunt priuare bonis & dominio propter alia peccata, sic & fortius priuare possunt propter apostasiam à fide, quæ quidem grauius peccatum est, quam crimen læsæ maiestatis. vt dicitur in cap. vergentis. de here. Sed propter crimen læsæ maiestatis priuatur quis dominio quod habet in subditos: ergo à fortiori propter crimen apostasie. Si enim apostata-

apostata non priuaretur dominio, hoc maxime cederet in detrimentum fidei. Possent enim apostatæ subditos suos corrumpere, ad infidelitatem pertrahere, si ab eius dominio non subtraheretur. Vnde quam citò aliquis per sententiam denunciat excommunicatus propter apostasiam à fide, tam citò eius subditi sunt absoluti à dominio eius. & iuramento fidelitatis, quo ei tenebantur. Secus autem est de infidelibus, alij dominium habentibus, quia propter suam infidelitatem dominium non priuatur. est enim dominium de iure gentium. Distinctio autem infidelium & fidelium secundum ius diuinum, per quod non tollitur humanum ius. Vnde. 1. ad Corinth. 5. dicit Apostolus, Quid mihi de his que foris sunt iudicare? Vt ostendant, quod infideles, qui nunquam susceperunt fidem, non debent per ecclesiam iudicari. Et si quis arguat, quod Iulianus imperator quanuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites, quibus cum dicebat. Pro ducite aciem pro defensione reipublicæ, obediabant ei. vt in cap. Iulianus. 11. quæstio. 3. vnde videtur, quod propter apostasiam principis subditi non absoluuntur. Dicendum, quod illo tempore ecclesia in sui nouitate nondum habebat potestatem terrenos principes compescendi, & ideo tolerauit fideles Iuliano apostatæ obedire in his, quæ non erant contra fidem, vt maius periculum euitaretur. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæstio. 12. artic. 2. Quæritur. 20. de blasphemia, quid sit, & quot sint eius species, verum sit peccatum mortale, verum sit maximum peccatum, & tandem ad quem pertineat huius criminis cognitio & puni-tio. Ad primum dicendum, quod blasphemia est derogatio excellentis bonitatis & præcipue diuinæ, Deus autem est ipsa bonitatis essentia, vt Dionysius dicit in. 1. capit. de diuinis nominibus. Vnde quicquid Deo conuenit, pertinet ad bonitatem ipsius, & quicquid esse non conuenit, longè est à ratione perfectæ bonitatis. Ex quo patet, quod quicumque negat aliquid de Deo quod ei conuenit, vel asserit de eo quod ei non conuenit, derogat diuinæ bonitati, & per consequens blasphemus est. Et sicut Deus laudatur in sanctis suis in quantum laudantur, verum quæ Deus in eis efficit, ita & blasphemia quæ fit in sanctos, ex consequenti in Deum redundat, cum etiam ea quæ Dei sunt, creaturis attribuuntur, vel id quod creaturæ est Deo attribuitur, ad blasphemiam pertinet. Ad secundum dicendum, quod blasphemie duæ sunt species. Vna est, cum quis derogat diuinæ bonitati secundum solam opinionem intellectus: sicut in eo, qui per errorem vel ignorantiam dicit Deum esse corporeum. Alia est, cum quamdam affectus de testatione: sicut cum quis ex iracundia vel alijs attribuit Deo quod ei non conuenit, aut ab eo ne-

gat quod ei conuenit, & vtraque si consistat tantum in corde, est blasphemia cordis: si autem exterius prodeat per locutionem, est oris blasphemia. Et de hac blasphemia communiter loquuntur doctores. Ad tertium dicendum, quod blasphemia ex suo genere est peccatum mortale. Peccatum enim mortale est, per quod homo separatur à primo principio vitæ spiritualis, quod est charitas Dei: blasphemia autem secundum genus suum repugnat diuinæ charitati, quia derogat diuinæ bonitati. Vnde blasphemia ex suo genere peccatum mortale est. Attendendum tamè, quod quia blasphemia potest absque deliberatione ex surripione procedere hoc potest dupliciter contingere. Vno modo, quod aliquis non aduertat hoc quod dicit esse blasphemiam, quia scilicet subito ex aliquo passione in verba prorumpit, quorum significationem non considerat, & tunc est peccatum veniale, & non habet propriam rationem blasphemie. Alio modo, quando aduertit hoc esse blasphemiam, considerans significata verborum, & tamen ex ira quæ solet impedire iudicium rationis, prorumpit in blasphemiam, & tunc non excusatur à peccato mortali, sicut nec ille qui ex subito motu rem aliquam occidit iuxta se sedentem. Sic dicit sanctus Thomas. 2. 2. quæstio. 13. artic. 2. Ad tertium. Sed adhuc qui aduertit significata verborum, & blasphemiat, si calore iracundie vel ebrietatis hoc faciat, Doctores Canonistæ dicunt in cap. statum? de male. quod et si talis grauius peccet, non tamè puniendus est poena dicti capituli. Statuimus, quia nescit quodammodo quid faciat. Quod Panor. credit verum in ebrio. Sed in accessu calore iracundie dicit forsitan non procedere, nisi calor esset ex iusta causa prouocatus, argum. l. si adulterium. 4. imperatores. ff. de adult. Secus quando ex iniusta causa, vt puta, quia in ludo commisit, argu. capit. inebriauerunt. 15. quæstio. 1. Quicquid autem sit de poena, certum est, quod blasphemus, qui attendit significata terminorum, mortaliter peccat: quo ad poenam verò consideranda esset ebrietatis & iracundie causa, & secundum quantitatem culpæ iudex deberet poenam infligere. Ad quartum dicendum, quod blasphemia perfecta maximè est omnium peccatorum. Probat dupliciter. Primo auctoritate glossæ super illud Esa. 15. ad proprium terribilem. &c. dicentis. Omne peccatum blasphemie comparatum, leuius est. Hæc illa. Secundo ratione sic. Optimo pessimum oppositum est, vt dicitur. 5. Ethicorum. sed blasphemia perfecta opponitur optimo, ergo est pessimum. Probat minor. In via enim salutis post agnitionem fidei est dilectio charitatis, & laus & gratiarum actio, in blasphemia verò est professio infidelitatis cum detestatione voluntatis, in super etiam verbalis iniuriatio.

iuriatio: vnde & perfecta blasphemia maius peccatum est hæresi & infidelitate & odio Dei, & per consequens in peccatis summum tenet gradum. Vnde & damnati, qui in ultimo malorum sunt, bonitatem diuinam blasphemant, secundum illud apo. 16. Aestua uerū homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Domini habentis potestatem super plagas. Ad quintam dicendum, quod blasphemix cognitio & punitio pertinet ad episcopum diocesani, & ad iudicem secularem. Licet enim iniurias proprias debeant patienter ferre, iniurias tamen Dei & blasphemias nullo pacto tolerare debent. Sicut & Christus a demone tentatus, cum in iniuriam Dei demon Christo dixisset: Hæc omnia tibi dabo, si proci dens adoraueris me, incunctanter Christus respondit, Dei iniuriam non ferens. Vade retro Satana. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi solis seruis. Matth. 4. Dignum est enim, ne iniuria Dei maneat impunita, ut iudices utriusque fori in eius ultionem insurgant. Vnde et si regulariter pro vno peccato vna tantum poena debeat infligi, quia ut dicitur Na. 1. non iudicat Deus bis in idipsum, & tamē in hoc crimine propter eius grauitatem duplex poena infligitur, scilicet & spiritualis & pecuniaria. Et secundum leges municipales blasphemus etiam corporaliter punitur. De eis scribitur in cap. statuumus. de male. vbi Papa mandat, quod blasphemus, qui contra Deum, vel aliquem sanctorum suorum, & maxime beatam virginem linguam in blasphemiam publicè relaxare præsumperit, septem diebus dominicis pro foribus ecclesiarum in manifesto dum aguntur missarum solennia existens, ultimo illorum die dominico, pallium & calceamenta non habeat, ligatus corrigia circa collum, & septem præcedentibus sextis ferijs in pane & aqua ieiunet, ecclesiam nullo latenus ingressurus, & quod quolibet dictorum dierum tres vel duos pauperes reficiat, si potest: si verò indigeat, commutatur in aliam poenam. Et si blasphemus hanc poenam subire non vult, interdicitur ei ingressus ecclesiarum, quandiu viuit, & priuatur ecclesiastica sepultura in morte. Iudex etiā secularis eundem blasphemie poena multabit quadraginta solidorum, vel si pauper sit, & amplius non potest, saltem quinque. Si cum contra homines facta blasphemia impunita non relinquuntur, inulto magis qui ipsum Deum blasphemant, dignus est supplicia sustinere in athen. ut non luxu. hom. contra na. circa medium. colla. 6. Admittuntur autem ad accusationem blasphemie contra Deum, & contra sanctos quicumque homines suae sint milites, siue minores, infames, pauperes, famulantes, patres, filij, liberti, patroni, mulieres, omnes enim admittuntur ad accusationem male

dicti contra principem siue spiritualem, siue temporalem: nam cōiurationem Lucij Cathilina mulier Julia detexit, & Ciceronem consulē in struxit, ut dicit Sallustius in Cathilinario. & scribitur ff. de male. l. sequenti. Cum ergo grauius sit æternam quam temporalem offendere maiestatem. ut in cap. uergentis. de hære. consequens est, quod & contra maledicos in Deum etiam omnes præfati ad accusationem admittantur. Queritur. 21. de schismate. Circa quod queruntur quinq;. Primò, quid sit schisma. Secundò, Vtrum schisma sit grauius hæresi. Tertiò, Vtrum schismatici habeant aliquam potestatem. Quartò, Qua poena schismatici puniuntur. Quintò, Quid iuris sit de ordinatis à schismaticis. Ad primum dicendum, quod schisma, secundum Gofredum, est illicita discessio eorum, inter quos uenias esse debet, seu illicitè ab unitate vel vniuersitate discessus. Dicitur autē schisma, ut Iliodorus dicit lib. 8. etymologiarum. c. 13. à scissura. Scissio autem unitati opponitur, vñtas autem ecclesiarum in duobus attenditur, scilicet, in communicatione membrorum ecclesiarum ad vnum caput, quod est Christus, cuius vicem in terris gerit summus Pontifex. Vnde & schismatici propriè dicuntur, qui sponte & intentione propria separant se ab unitate ecclesiarum, renuentes sub esse summo Pontifici, & reculantans communicare membris ecclesiarum ei subiectis. Ex quibus patet quod schisma ab hæresi differt. Nam hæresis per se opponitur fidei, schisma autem per se opponitur unitati ecclesiastica charitatis: & quicumque fide caret, charitatem non habet: omnis hæreticus est schismaticus, non tamen omnis schismaticus hæreticus est. Vnde & Hieronymus dicit super epistolam ad Galat. & habetur. 24. quæstio. 3. Inter schisma & hæresim hoc interest, quod hæresis peruersum dogma habet, schisma ab ecclesia separatur. Et quia amissio charitatis via est ad amissionem fidei sic etiam schisma via est ad hæresim. Vnde ibidem subdit, quod schisma à principio aliqua in parte potest intelligi diuersum ab hæresi. Ceterum nullum schisma est, nisi sibi aliquam hæresim confingat, ut rectè ab ecclesia recessisse videatur. Hæc ille. Ex quo patet, quod schisma sine hæresi esse potest, & quandoque cum hæresi est. Ad secundum quidam dicunt, quod schisma sit grauius hæresi & infidelitate: quia, ut dicunt, maiori bono maius malum opponitur. ut dicitur o. 1. auo Ethicorum. Sed schisma opponitur charitati quæ est maior quam fides. ut dicitur. 1. Corinth. 13. cui opponitur infidelitas & hæresis: ergo schisma est grauius hæresi. Item, quia maius peccatum grauiori poena punitur, iuxta illud Deutero. 7. capit. Promensura peccati, erit plagaram modus. Sed peccatum schismaticis grauius punitur legitur, quam peccatum

catum hæresis, siue idololatriæ: ergo peccatum hæresis schismaticis grauius est hæresi & idololatriæ. Minor probatur. Legitur enim Exod. 32. q. propter idololatriam sunt aliqui humano gladio interfecti. De peccato autem schismaticis legitur. Nu. 16. Si nouā rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia quæ ad illos pertinent, descendent inque viuentes in infernum scietis quod blasphemauerunt Dominum Deū. Decem etiam tribus, quæ per schisma à regno Dauid recesserant grauisime punitæ sunt. ut habetur. 4. Regum. 14. Sed contra est: quia inter duo peccata illud est grauius, quod plures deformitates includit, sed hæresis includit schisma: omnis enim hæreticus schismaticus est, ut proximè dictū est, sed non cōuertitur, vnde hæresis est grauior schismate. Et iuxta præterita si queratur in communi de duobus peccatis quod sit grauius, intelligenda est quæstio de grauitate quæ attenditur secundum genus peccati genus autem peccati attenditur ex obiecto, vnde illud peccatum, quod maiori bono contrariatur, & suo genere est grauius, sicut peccatum in Deum grauius est, quam peccatum in proximum. Peccatum autem hæresis est cōtrarium Deum, in quantum hæreticus de Deo male sentit schisma autem est contra ecclesiasticam unitatem quæ est quoddam bonum participatum, & min⁹ quam ipse Deus. Vnde de peccatum hæresis secundum genus sicut grauius est schismate, possit tamen aliquod schisma esse grauius hæresi propter aliquas circumstantias, scilicet, vel propter maiorem contemptum, vel propter maius periculum & scandalum, quod ex schismate oritur. Vnde & ad rationes in oppositum dicendum est. Ad primam dicendum, quod charitas habet duo obiecta, vnum principale, scilicet, bonitatem diuinam: & aliud secundarium, scilicet, bonum proximi: schisma autem opponitur charitati quantum ad secularium bonum, quod est minus, quam obiectum fidei, quod est ipse Deus. Ad secundum dicendum, quod peccatum schismaticis est grauius punitum in populo Iudæorum, quam idololatria: quia populus ille erat pronus ad schismata, & seditiones. Vnde dicitur. 1. Esdræ. 4. Ciuitas illa à diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiones & prelia concitantur in ea. Poena autem maior quandoque infligitur pro peccato minori: magis consueto, quia poenæ sunt in medicina quædam, ut dicitur. 2. cap. Thi. Et ideo ubi est maior prauitas ad peccandum, debet feruere poena adhiberi. Vnde de secundum antiquos canones qui uxorem occidit, per totam vitam poenitere debet. ut in capit. ad monere. 33. quæstio. 2. & qui matrem occidit, decem annis poenitere debet. 33. quæstio. 2. capit. latorem. & tamen uxoricidium minus peccatum

est matricidio. Decem autem tribus non solum pro peccato schismaticis, sed etiam pro peccato idololatriæ punitæ sunt, ut ibidem apparet. Ad tertium dicendum, quod schismatici in tra ecclesiam non habent aliquam potestatem. Dicit enim Cyprianus in quadam epistola. & habetur. 7. quæstio. 1. cap. Nouatianus. Qui unitatem, inquit, spiritus neque conuentionis pacem obseruat, & se ab ecclesiarum vinculo, & à sacerdotum collegio separat, nec episcopi potestatem habere potest, nec honorem. Sciendum est tamen, quod spiritualis potestas duplex est: vna quidem sacramentalis quæ potestas est, quæ per aliquam consecrationem cōfertur: omnes autem consecrationes ecclesiarum immobiles sunt, manente re, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis. Nam altare semel consecratum, semper consecratum manet, nisi fuerit dissipatum. Homo etiam consecratus quædiu uiuit, consecratus est, nisi labatur in hæresim, siue in schisma. Quod ex eo patet, quia si ad ecclesiam redeat, non iterum consecratur, sed quia potestas inferior non debet exire in actum, nisi secundum quod mouetur vsus potestatis à potestate superioris: inde est, quod tales vsus potestatis amittunt, & executione carent, vnde non licet eos uti ordinibus acceptis. Si tamen vsi fuerint, eorum potestas in sacramentalibus effectum habet. Vnde schismaticus celebrans verè consecrat, & Episcopus ordinans, verum ordinem confert, ut adhuc dicitur. Potestas autem iurisdictionalis est, quæ ex hominis inunctione cōfertur, & talis potestas non adhæret immobiliter, vnde in schismaticis non manet, ex quo sequitur, quod non possunt excommunicare, neque absoluerè, nec indulgentias facere, neque beneficia conferre, neque res ecclesiasticas alienare. ut dicitur in capit. ordinationes. 9. quæstio. 1. & in cap. alienationes. 12. quæstio. 2. & in cap. 1. de schismaticis. Et non solum schismatici non possunt res alienare ecclesiarum, sed etiā emens rem ecclesiasticam, aut alio modo acquirere, cap. 1. recipit à schismatico beneficium ecclesiasticum. per. capit. 1. eod. tit. Cum ergo dicit Cyprianus, quod schismaticus potestatem non habet, intelligendum est de potestate iurisdictionis, non ordinis: vel si referatur ad potestatem ordinis, dicendum est, quod non habet potestatem quo ad legitimum vsus, habet tamen quo ad essentiam. Ad quartum dicendum, quod poena schismatici est correspondens suæ culpæ. Per quæ enim quis peccat, debet torqueri, ut dicitur Sapient. 11. Schismaticus autem in duobus peccat. Primò quidem quia separat se à communionem membrorum ecclesiarum, & quantum ad hoc conueniens poena est, ut excommunicetur. Vnde & Num. 16. scriptum est, Recedite à tabernaculis hominum impiorum, qui

qui scilicet schisma fecerunt, & nolite tangere ea, quæ ad ipsos pertineant, ne inuoluamini peccatis eorum. Peccat secundo schismaticus, quia recusat subdi capiti ecclesiæ, id est, Romano Pontifici, & ideo quia coerceri non vult per spiritualem potestatem ecclesiæ, iustum est, vt per temporalem potestatem coerceatur. Vnde & Schismatici contra Romanam ecclesiam à principibus secularibus corriguntur, & carceri mancipantur, vt in cap. peccatus. & in cap. istud est. 2. quæstio. r. Deponuntur etiam à dignitatibus, & bona eorum publicantur, vt in cap. In nomine Domini. 23. distict. Ad quintum dicendum, quod schismatici aliquem ordinantes aut seruant formam ecclesiæ, aut non seruant. Et si quidem formam ecclesiæ non seruant, nihil conferunt: quia & catholicus Episcopus ordinans, & formam ecclesiæ non seruans in substantialibus, nihil confert. Vnde. 9. quæstio. 1. dicitur. Nos consecrationem ducere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis. glo. id est, ab hæreticis, vel schismaticis est illicitè celebrata. glo. id est, præter formam ecclesiæ. Si verò formam ecclesiæ seruant, verum ordinem conferunt, quia in eis consecratio & character indelebilis est. Vnde in capitulo secundo. de or. ab epif. dicitur. Cū clericis, qui ab excommunicato episcopo ignoranter ordines receperunt, per suos poterit episcopos dispensari. Hæc ibi. Ecce quod non dicit eos reordinandos esse, vnde apparet eos verè ordinatos fuisse. Verum est tamen, quod licet verè ordinati sint, executione tamen ordinis carent, sic & episcopi eos ordinantes: nam nemo dat quod non habet. in cap. qui perfectio. & in cap. vltimum. 1. quæstio. 1. vnde tales nisi cum eis dispensentur, vsu ordinis non habent. Et si quæratur per quæ debeat dispensari. Dicendum secundum doctrinam Panor. in cap. finali. de schisma. quod in episcopatu solus Papa dispensat. in cap. quia diligentia. de elect. in alijs verò ordinibus distinguit. Quia aut recipit scienter vel ex ignorantia crassa & lupina, & sic etiam solus Papa dispensat. Aut ex ignorantia probabilis, & sic dispensat episcopus, vt in allega. cap. 2. de ordi. ab episcop. non tamen dispensandum est ab eodem episcopo, qui in schismate ipsam ordinauit, licet ipse ad vnitatem ecclesiæ redeat, vt notat glo. in dicto. cap. 2. de schismat. ¶ Quæratur deinceps. 22. de hæresi in specie eorum, qui transeunt vel redeunt ad ritus Iudeorum. Pro cuius quæstionis elucidatione sciendum quod eorum qui redeunt ad ritus Iudeorum seu transeunt duplex est modus. Quidam enim transeunt vel redeunt, quia putant legem Christi esse vanam, & falsam, legem autem Moyfi veram, bonam, & ideo tenendam & obseruandam, qui et si inter Christianos conuersentur & Christiani no-

minentur, non tamen sunt Christiani ex intentione, sed hæc, & simulatè ritu Christianorum viuunt. Alij verò ritibus Iudeorum in hærent, credentes legem Christi esse veram, sanctam & obseruandam sed cum hoc credunt legem Moyfi quia à Deo est tenendam esse & obseruandam, vnde & simul ritus Christianos obseruant, & ritus veteres. Secundo hoc ergo erit duplex consideratio. Prima eorum, qui transeunt, vel redeunt ad ritus Iudeorum, detestantes legem Christi, & legi veteri in hærentes. Secunda vero erit de his, qui transeunt ad ritus Iudeorum, putantes legem veterem esse bonam, & tenendam, amplectentes etiam legem euangelicam quasi catholicam, veram, tenendam, & obseruandam, de quibus alibi dicitur. Circa primam considerationem primò tractabimus de comparatione vtriusque legis, & de duratione antiquæ. Secundo ostendemus ex auctoritatibus testamenti veteris & antiquorum Hebræorum trinitatem & vnitatem diuinarum personarum. Tertio ex eisdem auctoritatibus ostendemus Christum in lege promissum nobisque datum verum Deum esse. Quarto ex eisdem palam faciemus tempus sui aduentus præterisse. Quinto de veritate sacramenti tractabimus. Sexto, quibusdam respondebimus, qui Iudeos magni faciunt, tanquam fidelibus subtiliores, & sapientiores. Circa primum primò ostendemus, quod præter Moysem de genere Iudeorum alius propheta venturus erat qui legem ferret. Secundo ostendetur, quod legi Mosaicæ potuit aliquid addi, vel ab ea minui. Tertio, quod populo Israelitico noua lex danda erat alia à Mosaicæ, quæ etiam in lege veteri fœdus nouum appellatur. Quarto, agitur de alicetate veteris & nouæ legis. Quinto ostenditur, quod lex noua non est in membranis scripta, sed menti indita. Sexto ostenditur, quod lex noua est veteris impletiva. Septimò ponitur distinctio præceptorum legis in moralia, cæremonialia, & iudicialia. Octauò ponitur horum præceptorum subdiuisio. Nonò ostenditur, quod præcepta moralia immutabilia sunt, & indispensabilia. Decimò, ostenditur præcepta cæremonialia & iudicialia legis mutabilia esse, & ita esse mutata, atque euacuata. Vndecimò ostenditur idem per auctoritates. Duodecimò ostenditur cuius auctoritate lex vetus fuerit reuocata, atque euacuata. Decimotertio ponitur obiectio contra ea, quæ dicta sunt de cessatione legalium. Decimoquarto ponitur præmissarum obiectio. Decimoquinto tractatur specialiter de obseruatione Sabbati, & vtrum fideles teneantur Sabbatum obseruare. Decimosexto quæratur, quare lex vetus teneatur & legitur à Christianis ex quo cessauit & sepulta est. Decimoseptimò quæratur vtrum lex noua sit duratura vsque ad finem

nem mundi, & vtrum in statu eius futura sit aliqua mutatio. Decimo octauò ostenditur, quod lex noua continetur in veteri, & est ea perfectior & suauior. Decimonono ponuntur in summa differentia veteris & nouæ legis. Circa primum primò ostenditur, quod propheta venturus erat de gente Iudeorum, qui legem eis daret, ex auctoritate Domini Deuter. 18. dicentis, Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego vltor existam. Hæc ibi. Ex quibus patet propositum, quod Deus suscitaturus erat de gente Iudeorum aliquem prophetam, cui credendum erat, & obediendum legi per eum datæ, sicut & Moyfi obediunt & legi eius. Sed contra hoc arguit. Rabbi Moyses in epistola ad Iudeos Affricanos, dicens, quod ex hac auctoritate non colligitur, quod propheta suscitandus debeat legem ferre, sed futuram tantum prænunciare. Probat ex textu Deuterono. 18. & ex circumstantia sermonis, quæ clarificat scripturam. Ibi enim intendens Dominus reuocare Iudeos ab augurio & diuinatione, dicit, quod non intendant eis, quia per prophetam à Domino suscitandum poterit de futuris instrui. Quod sequentibus verbis dicitur. Gentes istæ, quarum possidebis terram angures & diuinos audiunt, tu autem à Domino Deo tuo aliter instruitus es. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me suscitabit Dominus Deus tuus, ipsum audiens. Hæc ibi. Ex quibus patet intentum Rabbi Moyfi, vt ipsi putant. Sed qui bene attendit contexturam allegati capituli, vt Dominus Bergen. voluit in suo scrutinio scripturæ, inueniet, quod de duobus prophetis loquitur Deus. Primò enim loquitur de propheta futura prænunciante de quo verba præmissa per Rabbi Moysem induta intelligantur. Secundo loquitur de propheta legislatore, de quo in sequentibus verbis sic dicit, vt petisti à Domino Deo tuo in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti, Vltra nõ audiam vocem Domini Dei mei, & ignem huc maximum amplius nõ videbo, ne moriar. Et ait Dominus mihi. Bene omnia sunt loquuti, prophetam suscitabo ei de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius qui loquitur in nomine meo audire noluerit, ego vltor existam. Hæc ibi. Patet igitur ex serie literæ, quod quia in datione legis in Horeb populus fuit maxime terribus ex igne & calisibi occurrentibus, in tantum quod populus petiuit, ne amplius per illum modum loqueretur Deus, vt patet Exod. 20. & Deute. 5. dicitur in præfenti dicit,

quod iam non eo modo daret legem, sed per modum mitiorem, mittendo scilicet Prophetam, qui esset verus homo sicut & Moyses, in cuius ore poneret præcepta, & qui ei non obedisset, à Deo puniretur. Ex quo patet, quod præter Moysem alius propheta de gente Iudeorum suscitandus erat, qui legem daret, sicut & Moyses fecit. Sed Petrus Brutus Episcopus in libro, qui inscribitur, Victoria contra Iudeos. cap. 3. non approbat dicta Bergen. sed eleganter ostendit, quod de vno tantum propheta Moyse loquitur in allega. capitulo. 18. Deutero. qui & futura prædiceret & legem faceret. Quorum vtrumque Christo Domino concessum esse satis constat. ¶ Quæratur consequenter. 23. Vtrum legi Moyfi aliquid addi possit, & ab ea quicquid detrahi seu minui. Et videtur quod non. Frustra enim suscitatur legislator, si legem ferre non potest: sed non potest post legem Moyse ferri alia lex. ergo &c. Probat minor. Dicitur enim Deuterono. 4. Et nunc Israel audi præcepta quæ ego doceo te, vt facias ea viuas, & ingrediens possideas terram, quæ dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis. Sequitur. Non addetis ad verbum quod loquor vobis, neque auferetis ex eo. Hæc ibi. Constat autem quod Christus & apostoli multa addiderunt, noua scilicet sacramenta instituyendo, multa etiam abstulerunt, circumcisionem, & talia legalia auferendo, vt infra patebit, ergo male post legem Moyfi surrexit alius legislator, qui legem condiderit. Ad hoc quidam respondent dicentes, quod lex noua, quæ post legem Moyfi data est, nõ est alia à lege veteri. Sed hoc falsum est. Dicit enim Apostolus Hebræ. 7. & ponitur in cap. translato. de constit. Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Sed aliud est sacerdotium noui & veteris testamenti, vt ibidem Apostolus probat, ergo est etiam alia lex. Et præterea quoniam lex noua non differet à lege veteri, nihilominus posset addere multa, & ab ea auferre, sicut omnes constitutiones canonicæ vel civiles ad vnam legem Canonicam vel civilem pertinent, & tamen posteriores multa addunt anterioribus, & quandoque diminunt. Ideo alij dicunt, quod additio est duplex. Quædam distrahens, alia complens. In prima additum est contrarium, in secunda consonum. Prima additio est à Deo prohibita, non secunda. Vnde Legislator Christus addidit Legi Moyfi, prima additione, non secunda. Quoniam, vt dicunt, lex noua non tollit legem veterem, sed eam perficit. Sed hoc etiam stare non potest. Lex enim vetus per aduentum nouæ cessauit, & cessata est. Vnde & Apostolus Hebræ. 7. dicit. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem. Et cap. 8. dicit. Dicendo autem nouum vetera-

veteravit prius. Quod autem antiquatur & fenescit, prope interitum est. Ideo alij probabilius dicunt, quod per auctoritatem allegatam in Deuteronomio prohibentur subditi, ne aliquid addant ad præcepta diuina in lege Moyfi contenta, vel ab eis auferant. Sed per hoc non tollitur, quin Deus, vel aliquis prophetavice Dei possit aliquid addere, vel minuire, sicut & in lege humana, quâuis nullus possit addere vel minuire legi Romani Põtificis, sed omnes debeant custodire statuta Canonum ut in cap. 1. de consli. & tamen Romanus Pontifex, qui legem tulit, potest in totum eam auferre, vel ei addere, vel in ea dispensare, ut probatur in cap. non debet. de consang. & affini. Quod ex verbis eiusdem textus colligitur. Dicitur enim sic. Nõ ad verbum quod loquor vobis, nec auferere eis ex eo. Quæ quidem verba ad populum Israel dirigitur. Non autem dixit, non addam, vel, nõ addetur ad verbum quod loquor vobis. Vt per hoc ostendat, quod & si Iudei nihil possent neque deberent addere lege Moyfi, Deus tamen ipse, vel aliquis ab eo nullus legem poterat ferre, & legi Moyfi addere, vel eam minuire, sicut & fecit. ¶ **Quæritur etiam.** 24. Vtrum sicut Deus potuit addere aliquid vel minuire legi Moyfi, sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Moysayca. Ad quod respon. quod sic. Dicitur enim Isaiæ. 55. Inclinate aurem vestram, & venite ad me, & viuere anima vestra: & feriam vobiscum pactum sempiternum, & misericordias Dauid fideles. In quibus verbis nomine Dauid, non intelligitur rex Dauid, qui iam multis antè annis obierat, sed per Dauid intelligitur Messias ipse lege promissus. Est ergo sentus. Feriam vobiscum pactum sempiternum, id est, dabo vobis legem sempiternam, de lege Moyfi intelligi non potest, quæ iam data erat, & non danda. Qualis autem futura esset lex danda, ostendit, dicens, misericordias Dauid fideles, hoc est, charitatem & misericordiã quas Christus prædicauit, & docuit. Ex quibus apparet Deum præordinasse legem aliam à Moysayca esse à Messia ferendam. Et præterea clariùs hoc scribitur, & propositum probatur Hier. 31. Ecce dies venient, inquit, dicit Dominus, & feriam domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secudum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Aegypti, pactum quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos dicit Dominus. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Hæc ibi. Ex qua auctoritate duo videtur denuntari. Vnum, quod Deus daturus erat

legem nouam aliam ab illa, quam dederat Iudaïis cum exirent de terra Aegypti. Aliud, quod lex noua alio modo erat danda, quàm antiqua: nam scribenda erat in cordibus sicut antiqua in tabulis lapideis, per quod stabilitas legis nasci significabatur, & infirmitas atque instabilitas legis antiquæ præfigurabatur. Ad hoc secundo facit, quod per Prophetam Psal. 9. dicitur. Deprecatur enim Dominum dicens, Constitue Domine legislatorem super eos, ut sciant gentes quoniam homines sunt. Non erat necesse, quod diuinus Psaltes legislatorem peteret, nisi lex ab eo esset ferenda, sed quoniam sciebat nouam a Christo ferendam legem, ipsam audiendi percupidus deprecatur dicens, Constitue Domine legislatorem, id est, mitte Christum qui legem ferat. Et præterea quod lex vetus euacuanda erat, & noua ferenda, Esai. testatur. cap. 1. dicens, Quo mihi multitudinem victimarum dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum & hircorum nolui. Et infra. Ne offeratis sacrificium frustra. Cuius voluntatis Malachias etiam. cap. 1. testis est in quibus. Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & murus non suscipiam de manu vestra. Et sequitur. Et in omni loco sacrificetur nomini meo oblatio munda. Ideo à Dauid antea prædictum erat Psal. 49. Non accipiam de manu tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Et infra. Nunquid manduca bo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Imola Deo sacrificiũ laudis, & recede altissimo vota tua. Ex quibus prophetarum oraculis duo patent. Primum, quod Deus non vult sacrificia de animalibus sibi offerri. Alterũ, quod vult mundam oblationem, & per consequens legem innouari, quæ vetera recedant, nouis oblationibus substitutis. De qua lege intelligitur, quod Esaiæ. cap. 2. scribitur. De Sion exhibit lex, quia in monte Sion Christus prædicauit, & in eodem monte Spiritum sanctum mittens, apostolos illuminauit, & docuit legem euangelicam. De quo Messias loquens idem Esaias. cap. 42. dicit. Legem eius insularum expectabant. ¶ **Quæritur deinde.** 25. de alicuius veteris & nouæ legis, id est, vtrum lex noua sit alia à lege veteri. Pro cuius quæstionis enucleatione sciendum, quod quidam dicunt legem nouam nõ esse aliam à lege veteri. Ad quod probandum tria inducunt. Primum est, quia si esset alia, esset propterea, quia lex noua est amoris, & lex vetus timoris, ut Augustinus dicit contra Adamantium. Sed hoc non: quia etiam in lege veteri proponuntur præcepta charitatis Deuter. 6. Diliges Dominum Deum tuum. In lege etiam noua proponuntur præcepta timoris. Vnde Matth. 10. dicitur, Time te cum, qui potest corpus & animã perdere in gehennam,

hennam. Similiter etiam non differunt per hoc, quia testamentum vetus habuit promissa temporalia, nouum verò spiritualia & æterna: quia etiã in nouo testamento promittuntur aliqua temporalia, iuxta illud Mar. 10. accipiet decies tantum nunc in tempore hoc. Et in lege veteri sperabantur æterna, iuxta illud Hebr. 11. Nunc autem meliorem patriam appetunt. id est cœlestem. Quod lex noua non sit alia à lege veteri secundum est: quia non videntur differre hæ leges per hoc, quia lex vetus est lex factorum, & lex noua lex fidei, sicut Apostolus videtur dicere Rom. 4. quia lex vetus fuit etiam lex fidei. iuxta illud Hebr. 2. Omnes testimonio fidei probati sunt. Quod dicit de patribus veteris testamenti. Similiter etiam lex noua, est lex factorum. Dicitur enim Matth. 5. Benefacite his, qui oderunt vos. Et Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Tertium est quia vtraque lex datur habentibus fidem Dei: sed eadem fides est antiquorum & modernorum, ut glossa dicit Matth. 21. ergo etiam est eadem lex. Sed in oppositum est sententia Apostoli ad Hebr. 7. dicentis, Translato sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat. Sed aliud est sacerdotium noui & veteris testamenti, ut ibidem Apostolus probat, ergo est etiam alia lex. Circa hoc primo dicendum est, quid per legem veterem & nouam intelligatur. Secundo dicitur de alicuius. Circa primum ponuntur tres distinctiones. Prima erit legis in communi sumptæ. Secunda legis diuinæ. Tertia legis Christi. Prima ergo distinctio est, quod lex multipliciter dicitur. Quandoque etiam accipitur pro prima lege, quæ est lex increata, & sic definit Augustinus legem libro primo. de libero arbitrio, dicens, Lex æterna est summa ratio, cui semper obtemperandum est. Et. 22. contra Faustũ dicit, Lex æterna est diuina mens, seu voluntas ordinem naturalem seruari iubens, turbari vetans. Quandoque verò sumitur lex, pro recta ratione, quæ est signum quoddam primæ legis. Et sic definit Cicero in Philippicis, dicens, quod lex nihil aliud est, quàm recta ratio à Deo deriuata, imperans honesta, & prohibens contraria. Et in lib. de legibus dicit, quod lex est ratio indita à natura, quæ iubet quæ sunt faciendæ, prohibet quæ contraria. Quandoque sumitur pro signo talis legis, scilicet, pro præcepto, vel prohibitione eorũ, quæ ratio naturalis dicit, & sic Cicero definit in libro de natura deorum, dicens, Lex est recti præceptio prauitæ depulsio. Quandoque verò sumitur specialiter pro lege humana, & sic definit Gratianus in Decretis. 1. distinct. dicens, Lex est constitutio scripta. Et. 2. distinct. dicit, Lex est constitutio populi, quæ maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. Secunda distinctio est, quod lex

diuina, id est, diuinitus inspirata, quales est lex Moyfi vel Christi, accipi potest vno modo pro aliqua vna regula data à Deo aliquid præcipiente, vel prohibente. Alio modo pro vna congregatione plures tales regulas continente, per quem modum tota doctrina Christi, dicitur lex Christi. Sed adhuc sic capiendi potest sumi dupliciter, scilicet, vel pro aliqua congregatione continente solum præcepta & prohibitiones: quia hæc duo solum pertinet ad legem propriè dictam. Alio modo potest sumi pro tali congregatione nõ solum continente præcepta & prohibitiones, sed etiam consilia & promissiones, testimonia, historias, exempla, miracula, sacramenta promissiones præmiorum, comminationes suppliciorum, & multa eiusmodi, quæ licet non sunt de substantiali legis propriè, & neque ligant hominem, neque obligant, quia eis nihil imperatur, aut prohibetur, tamen multum conferunt ad legis observationem, & ideo quantum largè, dicuntur tamen lex. Et secundum hanc distinctionem per legem quandoque intelligimus totum vetus testamentum, ut ibi, Facilius est cœlum & terram præterire, quàm de lege vnum apicem. Lucæ. 16. Et ibi. ut impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est. Ioan. 15. Quandoque verò per legem intelligimus solum eos libros, in quibus principaliter & ex proposito scribuntur præcepta & prohibitiones, sicut sunt quinque libri primi legis, qui ab Hebræis vocantur Thora, id est, lex. Sicut ibi. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum. Ioan. 1. Et ibi, Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem. Ioan. 7. Aut cum de comparatione legis veteris & nouæ loquimur, legem veterem in prima habemus, quæ vltimæ posite sunt acceptione sumimus. Tertia distinctio est, quod lex noua, siue lex euangelica dupliciter sumi potest, vno modo strictè pro libris euangeliorũ, alio modo largè pro congregatione illorum, & eorũ, quæ docuerunt apostoli Christi auctoritate eius. Nam per euangelium quandoque intelligitur etiam doctrina apostolica, ut ibi, Collabora euangelio secundum virtutem Dei. secunda ad Timotheum. 1. Sed sic capiendi, adhuc potest dupliciter sumi. Vno modo pro propositione mentali, vocali, vel scripta. Alio modo pro intellectuã cognitione veritatis euangelicæ. Non enim minus dicitur lex euangelica ipsa cognitio agendorum & vitandorum, quàm propositio scripta, vel vocalis aut mentalis denuncians quæ agenda sunt, & quæ vitanda. Vnde & Hugo. 1. de sacra. parte. 6. cap. 6. dicit. Quid cognitio facendorum fuit, nisi quedã ad cor hominis facta præceptio? & quid rursum cognitio vitandorum, nisi prohibitio? Sed adhuc agendorum cognitio & vitandorum duplex est.

Quæ

Quædam enim est purè speculatiua, qua scilicet simpliciter cognoscitur, quid Christus heri, & quod vitari mandauerit: & hanc cognitionem habere possunt Pagani, & Iudæi. Possunt enim euangelium legere, & præcepta Christi intelligere saltè in superficie. Alia autem est agendorum & vitandorum cognitio, non solum speculatiua, sed etià affectiua, per quam scilicet non solum cognoscitur mens de agendis informatur, sed etiam affectus eius ad operationem accenditur: quam cognitionem soli fideles habent formatam fidem habentes. Per legem ergo euangelicam intelligimus cognitionem interiorè effectiua ex habitu fidei proueniens, unde lex vetus scripta, & lex euangelica scripta dicuntur leges, quia sunt signa interioris legis ad legem & euangelium pertinentis. His suppositis, quia dictum est legem nouam esse aliam à veteri, querendum est, per quid differat. Quod variè dixerunt. Quidam enim dixerunt legem veterem differre à noua per hoc, quod lex veteris data est à diabolo, lex autem noua à Deo. Cuius sententiæ fuerunt Manichæus & eius sequaces. Sed hoc falsum atque hæreticum est: quoniam utraque lex à Deo data est. Dicit enim Apostolus ad Hebræos. Multifariè, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio. Et præter ea in cap. summiter. de summo. trin. & sic. catho. sic dicitur. Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta, primò per Moysen & sanctos prophetas aliosque famulos suos iuxta ordinatissimam dispositionem temporum doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tadem vnigenitus Dei filius viam vitæ manifestius demonstrauit. Hæc tibi. Ex quibus patet, quod doctrina lata per Moysen & sanctos prophetas à Trinitate & Deo lata sit, & per consequens, quod falsum & hæreticum est eam à diabolo datam esse, sicut Manichæi falsò putauerunt. Alij dicunt legem veterem per hoc differre à noua, quoniam lex vetus solum obligat eos, qui ex Jacob secundum carnem descenderant: lex autem noua obligat omnes homines vniuersaliter: propter quod catholica, id est, vniuersalis appellatur. Sed quamquam hæc differentia vera sit, videtur tamen alia inquirenda, propter quam adueniente lege noua cessauit vetus, & sacerdotium illius immutatum est. Licet vna lex plures obliget quam alia, non propter ea videtur, quod eam debeat reuocare. Ideo alij dicunt differre per hoc, quod lex vetus est principaliter à Deo lata sit, tamen ministerialiter data est per Moysen & alios prophetas, qui homines & creaturæ erant. Lex autem noua data est per Christum Deum & hominem. Vnde & Augusti-

nus in homel. dicit, quod ipse aperuit os suum in lege noua, qui in lege veteri aperire solebat ora prophetarum. Sed etiam hæc differentia et si vera sit, non videtur sufficere ad differentiam vtriusque legis. Nam & lex quam Princeps per se ipsum promulgat, & quam promulgat per aliquem vicarium ad hoc potestatem habentem, non sunt diuersæ leges, sed ad eandem legem pertinet. Alij dicunt leges has differre ex tempore, quo latæ sunt. Sed hoc nihil est: quia licet Decreta & Decretales epistolæ diuersis temporibus latæ sint, omnia tamen spectant ad eandem legem, scilicet, canonicius. Et idem est iudicium de legibus civilibus. Omnis ergo ijs dicendi modis, qui vel à veritate deuiant, vel insufficientes sunt, querenda est ratio differentie veteris & nouæ legis. Ad quod supponendum est primò, quod omnis lex ordinat conuersationem humanam in ordine ad aliquem finem, sicut lex militaris ordinat militem ad finem victoriæ: & lex naualis ordinat homines ad finem obnauigationis. Secundò supponendum est, quod ea, quæ ordinantur ad finem diuersificantur secundum rationem finis, sicut eadem oratio dicta animo iniuriandi reputatur iniuriosa, & dicta animo mansueti, reputatur pacifica & amica bilis. Tertiò supponendum est, quod aliqua diuersificari secundum rationem finis, potest dupliciter contingere. Vno modo, quia ordinantur ad diuersos fines. Alio modo secundum propinquitatem vel distantiam ab eodem fine. Sicut in motu locali potest vnus motus differre ab alio, quia vnus tendit sursum, & alius deorsum, & hæc est differentia specificæ motuum. Vel quia vnus est propinquior termino qui est in sursum, & alius remotior & hæc differentia non est specificæ, sed differentia in motu secundum perfectum & imperfectum. Iis suppositis sciendum est, quod duæ leges distinguuntur dupliciter. Vno modo, quia omnino diuersæ, ut pote ordinatæ ad diuersos fines. Sicut lex ciuitatis ordinata ad hoc ut sit vnus princeps, differret specie à lege ordinata ad hoc ut dominetur populus, vel primores. Alio modo distinguuntur secundum quod vna lex propinquius ordinat ad finem, alia verò remotius. Sicut in eadè Repub. lex ordinans viros prouectos de puerorū educatione disponit, neque differret ab ea specie, sed differentia perfecti & imperfecti. Iis præmissis ponuntur duæ conclusiones. Prima est. Lex noua & vetus differunt differentia finis. Probatur. Lex enim vetus data est, ut homines Deo subdantur, & implentes eam, viuunt vita spiritali. Vnde Leuit. 18. dicitur, Custodite leges meas, atque iudicia, quæ faciens homo viuat in eis. Ille autem finis est legis nouæ. Vnde & Christus de seipso dicit. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius vi-

tam

tam habeant. Ioann. decimo. Et alibi. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Ioann. sexto. Secundum conclusio est. Lex noua & vetus differunt tanquam perfectum & imperfectum. Patet. Præcepta enim legis datæ de actibus virtutum ad quas virtutes aliter inclinatur qui nondum habent virtutis habitum, & aliter illi qui sunt per habitum virtutis perfecti. Illi enim qui non habent habitum virtutis inclinatur ad opera eius ex aliqua causa extrinseca, puta ex comminatione poenarum, vel ex promissione remunerationum extrinsecarum, puta, honoris, vel diuitiarum, vel aliter huiusmodi: illi autem, qui habent virtutem inclinatur ad opera eius propter amorem virtutis, non propter aliquam poenam, aut extrinsecam remunerationem, unde & delectabiliter operantur, ut Aristoteles secundo. lib. Ethicorum. capitulo tertio. inquit. Lex autem vetus data est omnibus habitu virtutis carentibus, & inter idolo latras enutritis, & ideo ad cultum veri Dei, & obsequationem mandatorum eius oportuit eos induci per comminationem poenarum & promissionem præmiorum. Vnde & Deuterono. quarto, dicitur, Custodi præcepta eius atque mandata quæ ego præcipio tibi, ut bene sit tibi & filiis tuis post te, & permanes multo tempore super terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Hæc tibi. Et non seruauit legem poenas comminatur, dicens. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Consumentur fame, & deuorabunt eos autem morsu ananissimo. Dentis bestiarum immittam in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium. Foris vastabit eos gladius, & intus pauor inueniem si mulac virginem lactentem cum homine sene. Deuteronom. trigesimo tertio. & Et Deuterono. 27. dicitur, quod diuise sunt tribus Israel, ita ut sex essent in monte Garzirim, & sex in monte Hebal, ut prima lex benedicerent custodientes legem. Vnde & dicitur seruanti legem. Benedictus in agro, benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, sanctus que iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caula ouium tuarum. Benedicta horrea, & benedictæ reliquie tue. Et multa, quæ ponuntur ad hoc propositum. Deuterono. 28. vbi etiam ex opposito multa maledictiones imponuntur non seruantibus legem. Lex autem noua, quæ datur viris spiritualibus, & habitu virtutis habentibus, non per extrinsecas remunerationes, aut poenarum comminationes inducit, imò seruantibus euangelicam legem prænuantur ad gratias. Vnde & dicitur apostolis à Christo. Tradent enim vos in concilijs & Synagogis, & ante reges & principes ducemini propter me, & flagellabunt vos. Matt. 10. & Mar. 13. & tñ promittit

præmia intrinseca & essentialia, qualia sunt vita æterna, & quæ eâ consequuntur. Vnde & Matth. 19 dicitur iuueni adulescèti, Si vis perfectus esse, vende, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo. Patet ergo, quod licet vtrique lex, vetus, scilicet, & noua, ad eundem finem ordinent, est tamen differenter. Quoniam vetus imperfectus hoc agit: noua verò perfectus. Propter quod Apostolus ad Galat. c. 3. comparat legem veterem prædago. Sicut enim Prædago pueris præponitur nec dum iudicij rationis habetibus, qui per comminationes poenarum & promissiones præmiorum pueros inducit ut caveant ab illicitis, & quæ honesta sunt faciunt: sic lex vetus imposita est populo rudi duræ ceruicis, auaro, & non habenti habitum virtutis, propter quod poenæ & præmia transgredientibus & seruantibus legem præponitur: & quia seruare legem propter metum poenæ, vel spem præmij, & non propter amorem virtutis est cohibere opus exterius, non autem animi, ideo propter hoc glo. dicitur allegato capitulo ad Galat. tertio. quod lex vetus cohibet manum, & non animum. Quod sanè intelligendum est, non quidem, quod nulla præcepta sunt de animi cohibitione, nam est illud, Non concupisces uxorem proximi tui. Exodi. vigesimo. Sed ideo dicitur animum non cohibere, quia in paucissimis de actibus interioribus disponit, & in his transgressio ribus poenam non iniungit. Ex præmissis inferuntur aliquæ propositiones. Propositi expostitiæ. Prima est, quod sicut pueri præcedit maturam aetatem, & lex quæ pueris datur, tempore præcedit legem datam viris. Sic conueniens fuit legem Moysi prius tempore dari, quam legem Christi, ut per eam scilicet & signorantes instruerentur, & dari atque superbi compeferentur & domarentur. Secunda est, quod lex Moysi bona fuit pro tempore suo. Vnde & Apostolus ad Rom. 7. dicit, quod lex sancta est, & mandatum iustum bonum & sanctum. Item, quia lex bona dicitur, quæ recte rationi consonat: lex autem vetus consonabat recte rationi, quia prohibebat peccata, quæ contra rationem sunt, propter quod Apostolus ipse ad Rom. 7. dicit, Cōdelector, inquit, legi secundum interiorè hominem. Et iterum. Cōsentio legi quoniam bona est. Tertia est, quod lex vetus, imperfecta lex fuit. Patet. Finis enim diuinitatis legis est perducere hominem ad finem felicitatis æternæ, qui quid finis impeditur per quod dicitur peccatū quod committatur, non solum per actus exteriores, sed etiam interiores. Lex autem vetus et si exteriores prohiberet actus, interiores tamen non prohibebat, nisi in paucissimis. Et præterea transgressoribus poenā non imponebat. Fuit ergo lex vetus imperfecta, quia non omnia peccata prohibuit. Quarta est. Lex vetus non potuit aliquid se sola ad finem

Tom. iij.

K

perdu-

perducere. Patet. Finis enim & vita æterna sine gratia haberi non potest, vt dicitur Ioan. 6. lex autem vetus gratiam non conferebat. Vnde & Paulus dicit ad Hebræ. 7. Euacuatio fit præcedentis mādātū propter infirmitatem & inutilitatem. Et Ezechiel. 20. dicitur. Dedi eis præcepta non bona & iudicia, in quibus non viuunt. Quod propterea dicitur, quia per legem gratia non conferebatur. De quibus amplius dicitur. Quinta est; quod lex vetus ita se habuit ad nouam, sicut feruilis timor ad castum. Sicut enim feruilis timor præcedit castum & ipsum introducit, & tamen adueniente casto foras mittit, quia imperfectus est: sic lex vetus præcessit nouam, atque ad eam introduxit, & tamen quia imperfecta erat, noua adueniente, exclusa est. Sexta propositio est ad quæstionē principalem responsiua, quod, scilicet, lex vetus & noua ita differunt: quoniam lex vetus est lex timoris, & lex noua est lex amoris. Item, quia lex vetus habet promissa temporalia, lex autem noua habet promissa æterna. Item, quia lex vetus est lex factorum, lex autem noua, est lex fidei. Quæ in solutione argumentorum adhuc exponuntur. Ad argumenta verò probantia, quod lex noua non differat à veteri, dicendum est ad primum, quod differentia assignata ab Augustino, dicente, quod lex vetus est lex timoris & lex noua lex amoris, est bene assignata, vt ex dictis patet. Fuerunt tamen aliqui in statu veteris testamenti habentes charitatem & gratiam, qui principaliter spectabant promissiones spirituales & æternas, & secundum hoc pertinebant ad legem nouam, cuiusmodi fuerunt Abel, Enoc, Noe, Abraham, Iacob, Ioseph, Moyses, & alij, quos Apostolus enumerat Hebr. 11. Similiter etiam in nouo testamento sunt aliqui carnales nondum pertingentes ad perfectionem nouæ legis, quos oportuit etiam in nouo testamento induci ad virtutis opera per timorem poenarum, & aliqua temporalia promissa. Lex autem vetus et si præcepta charitatis daret, non tamen per eam dabatur Spiritus sanctus, per quem diffunditur charitas in cordibus nostris, vt dicitur Rom. 5. Vnde & verum etiā est, q lex noua habet promissa spiritualia, & æterna, lex autē vetus & promissa temporalia, & tamē in veteri testamēto fuerūt aliqui principaliter inducī per promissiones spirituales, qui tñ quātū ad hoc ad nouū testamētū pertinebāt. Ad secundū dicēdū, q qui datur interior, habet autē secundariō aliqua facta & moralia & sacramentalia in quibus tñ nō cōsistit principalitas nouæ legis sicut & principalitas veteris in eis consistebat, & propterea appellatur lex factorū. Lex autē noua dicitur lex fidei. Ad tertium dicēdum, q quāuis eadem sit fides antiquorum & modernorū, nō tamē propterea esse debet eadē

lex. Nā fides aliū statum habuit in veteri testamēto, & aliū in nouo. Nā quod antiqui futurū credebāt, nos factū credimus. Et præterea etiā nūc qñ vnus est status fidei, non datur eadem lex pueris & viris perfectis, & inter perfectos viros non eadem lex datur religiosis, & clericis secularibus & laicis. Nam religio tenentur ad consilia, ad quæ clerici seculares non tenentur: qui etiam ligantur aliquibus regulis & legibus, ad quæ laici non tenentur, sicut seruare continentiam, dicere diuinū officium, & alia. Item & laici perfecti viri tenentur ad quædam alia, ad quæ pueri non tenentur. Non ergo ex vnitāte vel identitate fidei potest argui vnitās legis. Queritur etiam. 26. Vtrum lex noua sit scripta vel indita mentibus? Quidam enim dicunt eam esse legem scriptam. Quod probant: quia lex noua est ipsum euangelium, sumēdo euangelium pro doctrina Christi & apostolorum, sed euangelium est scriptum. Dicitur enim Ioann. 20. hæc scripta sunt, vt credatis, ergo lex noua est lex scripta. Secundū, quia lex indita, est lex naturæ, secundum illud Pauli ad Roma. capitulo secundo. Naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, qui habent opus legis scriptum in cordibus suis. Si igitur lex euangelij esset lex indita, non differret à lege naturæ. Item tertio, quia lex noua est eorum tantum, qui sunt in statu noui testamenti: sed lex indita communis est his, qui sunt in nouo testamento, & his qui sunt in veteri. Vnde & Sapient. septimo. dicitur, quod diuina sapientia per nationes in animas sanctas se transfert Dei & prophetas constituit. Ex quibus videtur, quod lex noua non sit lex indita, sed scripta. Sed contra hoc est præmissa auctoritas Hieremias, in qua dicitur, Dabo legem meam in visceribus eorum. Quod Apostolus exponens ad Hebræ. octauo dicit, quia hoc est testamentum quod disponam domui Israel, dando leges meas in mentem eorum, & in corda eorum subscribam eas. Et sequitur. Et non docebit vnusquisq; fratrem suum, dicens. Cognosce dominum: quoniam omnes scient me à minore vsq; ad maiorem. Ex quibus patet, quod lex noua est lex indita, & non scripta. Ad cuius euidētiam primō supponitur, quod vnaquæque res illud dicitur esse, quod in ea potissimum est. Vnde & quod statuant & iubent primores ciuitatis, tota ciuitas dicitur statuere, vt Aristoteles dicit lib. 9. ethicorum. Et quia in homine potissima pars est intellectualis portio, ideo intellectus ibidem dicitur esse totus homo. Secundō supponitur, quod potissimum in lege noui testamenti, & in quo tota virtus cōsistit, est gratia Spūs sancti, quæ datur fidelibus Christi. Probatur hoc auctoritate Apostoli ad Rom. 3. dicitis, Vbi est gloriatio tuā? Exclusa est, Per quam legē factorū nō, sed

sed per legē fidei. Vbi ipsam gratiam fidei, legem appellat. Et expressius ad Rom. 8. dicit, Lex spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. his suppositis, ponuntur tres conclusiones. Prima conclusio est. Lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, indita est, non scripta. Secunda conclusio. Lex noua, accipiendo legem nouam pro doctrina Christi & apostolorum, scripta est, & non indita. Tertia conclusio, est lex naturæ. Prima conclusio probatur. Quoniam lex noua quantum ad id quod in ea potissimum est, est ipsa agendorum, & vitandorum, ergo assertur quæ vel non est sine gratia, vel est ipsa gratia quæ datur fidelibus. Gratia autem & charitas in corde infunditur, iuxta illud Apostoli ad Romanos quinto dicitis. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Charitas autem aut idem quod gratia est, aut sine gratia esse non potest. Et confirmatur auctoritate Augustini in libro. De Spiritu & litera. dicitis, quod sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis: ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Quæ sunt leges Dei ab ipso Deo scriptæ in cordibus, nisi ipsa præsentia Spiritus sancti? Hæc ille. Ex quibus omnibus patet propositum. Pro confirmatione secundæ conclusionis supponendum est, quod lex noua habet quædam, quæ sunt dispositiua ad gratiam Spiritus sancti, & ad vsum huius gratiæ pertinentia, quæ sunt quasi secundaria in lege noua, de quibus oportuit fideles instrui verbis & scriptis Christi & apostolorum. Vnde in scriptura euangelij non continentur nisi illa, quæ pertinent ad gratiam, vel sicut dispositiua, vel sicut ordinatiua ad vsum huius gratiæ. Sicut dispositiua quidem quantum ad intellectum per fidem, per quam datur Spiritus sancti gratia continentur in euangelio ea quæ pertinent ad manifestandam diuinitatem vel humanitatem Christi. Secundum affectum verò continentur in euangelio ea quæ pertinent ad contemptum mundi, per quem quandoque impeditur homo à gratiæ consecutione. Mundus enim, id est, amator mundi, non potest capere Spiritum sanctum, vt dicitur Ioann. decimo quarto. Huius verò gratiæ vsum est in operibus virtutum, ad quæ multipliciter scriptura noui testamenti hortatur homines, quandoque quidem per exempla, quandoque per virtutis commendationem, quandoque per vitij reprehensionem. Quibus suppositis conclusio probatur sic. Illa quæ disponunt ad gratiam vel ad vsum gratiæ secundariō pertinent ad legem nouam, sed huiusmodi continentur in doctrina Christi & apostolorum, vt ex dictis patet, ergo lex noua quantum ad ea, quæ sunt secundum

daria in ea est lex scripta & non indita. Tertia conclusio probatur sic. Quod enim est inditum naturæ secundum se & omnibus inditum, non eodem modo inditum est, sicut quod est natura superadditum & paucioribus inditum: sed huiusmodi sunt lex naturæ & lex euangelica: ergo non eodem modo indita sunt. Probatur minor. Aliquid enim potest esse inditum homini dupliciter. Vno modo pertinens ad naturam humanam & sic lex naturalis, est lex indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini quasi naturæ superadditum per donum gratiæ, & hoc modo lex noua est indita homini, per quam nō solum instruitur de his quæ faciendæ sunt, verum etiam ad ea explenda adiuuatur. Patet ergo, quomodo lex naturæ, & lex noua indita esse dicuntur. Ex præmissis inferuntur aliquæ propositiones corollariæ. Prima est. Lex noua, sumendo legem nouam pro gratia ipsa iustificat. Patet auctoritate Augustini in lib. De spiritu & litera. dicitis. In veteri testamento lex extrinsecus est posita, qua iusti terreterentur, hic scilicet in nouo testamento intrinsecus data est, qua iustificatur. Secunda propositio est. Lex noua quātum ad id quod pertinet ad eam secundariō, scilicet, documenta fidei & præcepta ordinatiua effectum humanum & humanos actus non iustificat. Probatur auctoritate Apostoli. 2. ad Corinth. 3. dicitis, Litera occidit Spiritus autem viuificat. Quod Augustinus exponens in lib. De spiritu & litera. dicit, quod per litteram intelligitur quælibet littera extra homines exiens etiam moralium præceptorum, qualia continentur in euangelio. Vnde etiam littera euāgelij occideret, nisi adesset interior gratia fidei faciens. Hæc ipse. Tertia propositio est. Sine lege noua primo modo dicta nunquam potuit esse salus. Non enim sit remissio peccatorū nisi per gratiam & fidem Christi. Vnde Augustinus dicit ad Opratum epistola. 93. Illa fides sana est, qua credimus nullum hominem sine maioris, siue parue ætatis liberari à contagione mortis & obligatione peccati, nisi per vnum mediatorem Dei & hominem Iesum Christum, cuius hominis eiusdemque Dei saluberrima fide etiam illi iusti salui facti sunt, qui priusquam veniret in carne, crediderunt in carne venturum, eadem enim fides est & nostra & illorum. Et idem dixit in libr. De correctione & gratia. Et Gregorius super Ezechiel. Homil. decima septima. Quarta propositio est. Sine lege noua secundum modo dicta potuit aliquando esse salus. Patet. Abel enim, Enoc, Noe, Abraham, & alij patres in lege naturæ salui facti sunt per fidē, vt Apostolus dicit Hebræ. 11. Et tamen legē nouam professi nō sunt. Et idē iudiciū est de Moyse, Ioseph, David, Samuele, & alijs

qui sub lege scripta fuerunt. Quinta propositio est. Post diuulgatam legem nouam, nulli sine ea salus esse potest. Patet. Dicitur enim Mar. vltimo. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. De quo adhuc libro tertio dicitur. Ad argumēta verò probantia legem nouam esse scriptam & non inditam, dicendum est ad primum, quòd lex noua, sumendo legem pro gratia, indita est: sed sumendo legem pro euangelio, scripta est, & non indita. Ad secundum dicendum, quòd lex noua, non est eodem modo indita, sicut lex naturæ, vt dictum est in declaratione tertie cõclusionis. Ad tertium dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, nisi per fidem Christi explicitam, vel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum. Vnde quibuscunq; fuit lex gratiæ indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd dictum est in declaratione tertie cõclusionis. Ad quartum dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, nisi per fidem Christi explicitam, vel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum. Vnde quibuscunq; fuit lex gratiæ indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd dictum est in declaratione tertie cõclusionis. Ad quartum dicendum, quòd nullus vnquam habuit gratiam, nisi per fidem Christi explicitam, vel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad nouum testamentum. Vnde quibuscunq; fuit lex gratiæ indita, secundum hoc ad nouum testamentum pertinebant. Vnde dicimus verè, quòd dictum est in declaratione tertie cõclusionis.

bus vno modo. Quidam enim dicunt, quòd Christus legem impleuit, quia moralibus præceptis consilia apposuit, & præcepta magis elucidauit, sed & figuris ceremonialium veritatē apposuit, & eam seipso suscepit. Sic dicit sanctus Tho. libr. 4. sententiarum. distin. 1. art. pe. quæstio. 2. ad primum, quòd quidam quasi exponentes dicunt, quòd in lege quædam erant per modum promissi obseruantibus legem, & vtraque impleuit Christus, & lex noua ab eo data. De præceptis patet. Nam impleuit moralia, ea obseruando perfecte, & ad obseruationem eorum alios incitando. Vnde Matt. 19. dicit, Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Secundò ea impleuit, sanum intellectum eorum declarando, & errore Phariseorū circa hoc excludendo. Tertio ea impleuit, consilia apponendo, quæ faciunt ad perfectiorē mandatorū obseruationem. Perfectus enim impleuit hoc mandatum. Nō occides, Qui nō irascitur fratri, quā qui nō occidit actū. Præcepta etiā iudicialia impleuit Christus, eorū rigore per misericordiā temperando, in quibusdā per seipsum, vt est illud, Volenti tecum in iudicio cōtendere, & tunicā tollere, da ei & palliū. Matt. 5. Et illud: Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. In alijs verò dimisit tēperamētū ministris suis, sicut, prælati ecclesiasticis, & principibus terrenis catholicis, vt dicit talibus ordinat secundū quod viderint expedire communitati fidelium. Et illud nō fuit destruere legem sed magis implere: sicut nō destruitur puer quādo fit vir. Licet enim trāseat pueritia, tñ remanet melior status eiusdē personæ, mutata ætate. Impleuit etiā Christus præcepta ceremonialia: assumpsit enim circūcisionē in seipso, & baptisimū instituit, qui circūcisione melior, vtilior, & cōmunior est. Licet autē corporale vnctiōnē non acceperit in regē vel sacerdotē, vnctus tamē est spiritualiter à patre, iuxta illud, Vnxit te Deus tuus &c. Psal. 44. Impleuit etiā sacrificia: nā agnū paschalem cū discipulis cōmedit. Matth. 16. & iuge sacrificiū obtulit, cū pro nobis in cruce pepēdit, & cū Eucharistiā instituit, quæ pro viujs & defunctis quotidie offertur. Impleuit etiā obseruantias de cibis in lege prohibitis, abstinēdo ab spiritualibus immunditijs, quæ per cibos prohibitos signabantur. Dimisit etiā facultatē ministris ecclesiæ de aliquibus abstinentijs faciendis pro loco & tēpore. Secundò, vt dicūt, impleuit Christus legē quātū ad promissā. Nā seruātibus legē veterē, promittebātur terrena bona, vt patet Deut. 28. seruātibus tñ euāgeliū promittitur bona spūalia & æterna. vt Matth. 19. Oīs q̄ reliquerit domū, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet in præsentī, & præter hæc recipiet vitā æternā in futuro. Impleuit etiā Christus

Christus prophetas, qui principaliter de aduentu eius locuti sunt, nascendo, conuersando in mundo, moriendo, & resurgendo, & alia opera nostre salutis faciendo, Propterea imminente passione dixit, Oportet impleri ea, quæ scripta sunt in lege & prophetis & Psalmis de me. Luca, vigesimo quarto. Ex quibus patet, per quem modum Christus legem impleuit, & per consequens quomodo lex noua est impletua veteris. Sic dixit Nicolaus in postilla Matthæi quinto, Licet autem eius dicta firmiter veritatem habeant de impletione præceptorum moralium promissorum & prophetarum, tamen nullo modo videtur verum, quòd lex noua impleat veterem quod ad præcepta ceremonialia & iudicialia. Nam, sicut dictum est, lex illa non videtur esse impletua alteri, quæ illam reuocat, & ei repugnat: huiusmodi autem est lex noua euangelica respectu veteris, quantum ad præcepta ceremonialia, & iudicialia: non ergo quantum ad hæc præcepta dicitur eam implere. Ideo aliter potest dici, quòd legem implere potest dupliciter contingere. Vno modo faciendo quod in ea iubetur. Alio modo exhibendo quod in ea promittitur. Vnde Augustinus contra Faustum, Impletur inquit lex, cum sunt ea, quæ ibi præcepta sunt, vel cum exhibentur quæ sunt prophetata. Similiter dicitur lex dupliciter solui, vel cum præcepta non implentur, vel cum promissa non exhibentur. Illud autem quod in lege promittitur, principale est, propter quod præcepta dantur. Sicut autem quod est principale in re dicitur tota res. vt scribitur libro nono Ethico rum. ita cum principale in re destruitur, res dicitur destrui, cum autem impletur dicitur impleri. Christus autem erat promissus in lege. Vnde cū se exhibuit nascendo, conuersando, moriēdo, impleuit quod promiserat, & de eo prophetatū fuerat. Esai. 7. Mich. quinto. Baruch. 3. Esai. 53. Esai. enim septimo. fuerat prophetatū. Ecce virgo concipiet & pariet filium &c. Quod in Christi natali impletum est. Mich. vero. 5. etiam locus natiuitatis eius est assignatus, cum dicitur. Et tu Bethlehē & Ephrata nequaquā minima es in principibus Iudæ. Ex te enim exiet, qui regat populum meum, egressus eius a diebus æternitatis. Quod est in Christi natiuitate impletum, qui natus est in Bethlehē Iudæ, vt apparet Matthæi secundo. & Luca secundo. Christi verò conuersatio per Baruch prophetata est, cū dicitur. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Baruch tertio. Quod Christus impleuit cum hominibus conuersando. Quæ verò ad passionem pertinent Esai. manifeste proloquitur, dicens, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et vltius, Oblatus est, quia ipse voluit

Et tanquam agnus coram tondente se obmutuit. Esai. 53. vbi multa alia ad propositum ponuntur, quæ sunt in Christi passione impleta. Fuit autem conueniens quòd Christus Iudæis reuelauerit se implese promissā legis propter multa. Primò vt se Christum esse ostenderet Messiam in lege promissum. Secundò vt Iudæi sequerentur eum, cogito quòd Messias esset. Tertio, vt ei obedirent, & consentirent legis mutationi. Sciebant enim quòd Christus verax esset, & quicquid docuisset, esset veritatis forma. Vnde per istum modum exhibendo scilicet seipsum in lege promissum Christus legem impleuit, & lex noua dicitur esse veteris impletua. Non enim dicendum, est quòd Christus venerit, & natus sit vt legem seruaret ad literam. Primò quidem, quia nullus nascitur ad hoc vt legem impleat: quia lex non est finis alius hominis, sed ipsa ordinatur ad finem, vt eam seruantes, iusti fiant. Item si aliquis ad hoc natus esset vt legem seruaret, hoc competere omnibus Iudæis sub lege natis, & non esset Christo speciale: ipse autem dicit, quòd peculiare & speciale sibi quòd venit implere legem, & quòd non præteribit apex neque iota à lege, donec omnia fiant. Quòd autem Christus legem non seruauerit ad literam, manifestum est. Mandauit enim, quòd curatus ab eo grabbatum Sabbato portaret. Ioannis quinto. Prohibuit etiam dare bellum repudij, Matthæi. decimo nono. quem tamen lex dari permittebat. Prohibuit etiam dari ad vsuram. Luca. sexto. quod tamē permissum erat in lege, Deuteronomij. decimo quinto. vigesimo tertio. & vigesimo octauo. Licet etiam secundum legem prosequi inimicitias in capitulo tertio. quinto & tamen ipse prohibuit, dicens, Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos, Matthæi quinto. Non ergo intelligit quòd veniebat legem implere quantum ad præcepta, sed quòd non veniebat euacuare promissā legis. Hic autem intellectus literæ concordat, in qua dicitur, Non veni soluere legem, aut prophetas. Si enim intellexisset de solutione legis quantum ad præcepta, dixisset, Non veni soluere legem, & non addidisset, aut prophetas. In lege enim continentur præcepta, in prophetis autē promissiones, quæ implētur, cū promissā exhibētur. Itē in eodem loco subiungit, donec transeat cælū & terra iota vnū, aut apex nō præteribit à lege donec omnia fiant. Hoc autē necesse est intelligi de impletione promissorum, non autem præceptorum: omnia enim præcepta implebātur quotidie à Iudæis. Et confirmatur iste intellectus ex verbis Christi Luca. 24. dicens, Necesse est impleri omnia quæ dicta sunt in lege & prophetis & psalmis de me. Impletionem posuit pro ex-

hibitione & completionem promissorum, non pro obseruatione preceptorum. Ad argumētum in oppositum dicendum est. Ad primum, quod Christus contra legem egit quantum ad præcepta cæremonialia & iudicialia: unde & quantum ad hoc eam non impleuit, impleuit tamen eam, exhibendo seipsum in lege promissum. Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit contra Faustum, præcepta Domini non sunt contraria præceptis legis. Quod enim Dominus præcepit de vxore non dimittenda, non est contrariū ei quod lex præcepit. Nam lex non dicit, Qui uoluerit, dimittat vxorem: sed nolebat vxorem dimitti à viro. Quod ex eo patet, quia interposuit moram, vt in disidium animus præcepti libelli conscriptione refractus abisteret. Vnde Dominus ad hoc confirmandum vt non facile vxor dimittatur, solam fornicationis causam excepit. Et similiter est dicendum de prohibitione iuramenti, & de prohibitione talionis. Taxauit enim modum vindictæ, vt non procederetur ad immoderatam vindictam, à qua Dominus perfectius remouit: cum ab ira & vindicta monuit abstinere: circa odium verò inimicorum remouit fallum Pharisæorum intellectum, docens nos ita sentire debere, vt culpa habeatur odio, non persona. Ad tertium dicendum, quod lex noua ideo euacuat cæremonias legis, quia figura erant Christi venturi, quo nato in carne, & passo pro nostra redemptione, non decebat cæremonias obseruari. Ad quartum dicendum, quod sicut postea dicitur copiosius, præcepta iudicialia & cæremonialia cessauerunt post passionem Christi, & propterea non oportuit in lege noua eorum obseruationem commendare. ¶ Quæritur consequenter, 29. Qualiter præcepta legis distinguantur. Ad cuius distinctionis introductionem supponendum est, quod in lege aliqua ponuntur tanquam præcepta, & aliqua tanquam ordinantia ad eorum impletionem. Præcepta quædam dantur de his quæ sunt agenda, ad quorum impletionem ex duobus homo inducitur, scilicet ex autoritate præcipientis, & ex utilitate impletionis, quæ quidem utilitas est consequentis alicuius boni vtilis, delectabilis, vel honesti, vel fuga mali contrarij. In veteriigitur lege quædam proponuntur, quæ autoritate Dei præcipientis indicant. Sicut est illud, Audi Israel, Dominus Deus tuus vnus est. Deuteronomio sexto. Et huiusmodi dicuntur testimonia. Oportuit etiam in lege proponi præmia obseruantibus legem, & penas transgredientibus. Sicut est illud, Si audieris vocem Domini Dei tui, faciet te excelsum in cunctis gentibus. Deuteronomio 28. Et multa alia huiusmodi sunt. Et huiusmodi dicuntur in iustificationes, secundum

quod Deus aliquos iuste præmiat, vel punit. Aggreda verò non cadunt sub præcepto, nisi in quantum habent aliquam rationem debiti. Est autem duplex debitum. Vnum quidem secundum legem rationis. Aliud autem secundum legem positiuam. Vnde & Philosophus libro quinto Ethicorum distinguit duplex iustum, scilicet, naturale & legitimum. Debitum autem naturale siue morale est duplex. Dicitur enim ratio aliquid faciendum tanquam necessarium, sine quo non potest seruari ordo virtutis, & secundum hoc dantur præcepta Decalogi, quæ dicuntur moralia, vel naturalia. Quædam verò sunt non necessaria, sed vtilia ad hoc vt seruetur ordo virtutis. vt est illud. Si pignus acceperit vestimentum à proximo tuo, ante solis occasum reddas. Exodi. vigesimo secundo. Et talia proprie dicuntur mandata, & prima verò dicuntur præcepta. Iustum autem, quod est ex legis determinatione, est duplex. Nam aut pertinet ad res diuinas, & quantum ad hoc dantur præcepta iudicialia. Quod autem lex diuina continere debuit præcepta moralia, sic probatur. Lex enim diuina instituta est ad conciliandam inter homines amicitiam. Ad amicitiam exigitur similitudo. Vnde & Ecclesia. capitulo decimo tertio. dicitur. Omne animal diligit sibi simile. Deus autem bonus est: ergo conueniens fuit dari præcepta aliqua de actibus virtutum, per quæ homines boni fierent. Virtus enim habentem bonum facit, vt dicitur secundum Ethicorum. Vnde & Leuit. 19. dicitur, Sancti eritis, quonia ego sanctus sum. Et huiusmodi præcepta quia ad mores ordinant, dicuntur moralia: & quia à natura indita sunt, dicuntur naturalia. Ex quo patet, quod lex vetus præsupponit legem naturam, sicut gratia naturam supponit, & non est aliena ab ea. Ideo autem præcepta etiam naturalia lege positua diuina traduntur, quia propter peccata di consuetudine aliquorum tantum errauit, quæ ea, quæ de se illicita sunt, licita iudicauit. Sicut & in credentes non solum proponuntur nobis ea, quæ excedunt naturalem rationem, sicut est, Deum esse trinum, sed etiam quæ ratione naturali capi possunt. vt est, Deum esse vnum. Fuit etiam conueniens in lege poni præcepta cæremonialia. Quia enim finis diuina legis est ordinare homines in Deo, quod non solum fit per actus interiores, sed etiam exteriores: præcepta ordinantia huiusmodi exteriora, præcepta actus dicuntur cæremonialia. Cæremonialia autem dicuntur, id est, dona Cærenis, eo quod Cæreni deæ primò ex fructibus oblatiōis ab antiquis offerebantur. Distinguitur autem præcepta hæc à moralibus, tanquam ab his, quibus additur, & quæ præsupponunt. Licet enim iure naturali traditum sit Deum esse colendum, non tamen determinatus modus colendi traditus erat, sed lex diuina per sensibilia quædam

hoc

hoc instituit, & ritum colendi Deum tradidit: quia humanus animus per sensibilia manuducitur ad cognitionem diuinorum. Fuit etiam conueniens iudicialia præcepta proponi: quia ad legem diuinam non solum pertinet ordinare homines ad Deum, sed etiam inter se: quia nisi inter se ordinati sint, ad Deum ordinari non potest. Vnde & iudicialia præcepta conueniunt quidem in duobus cum cæremonialibus, & in vno differunt. Primò quidem conueniunt: quia vtræque præsupponit legem naturam. Secundò, quia determinat & specificant illam. Sed in hoc differunt, quod præcepta cæremonialia specificant ius naturam in pertinentibus ad res humanas. Sunt ergo, vt in summa dicamus, in lege testamentaria, iustificationes, præcepta moralia & mandata: item cæremonia que iudicia. ¶ Quæritur deinceps, 30. qualiter præcepta legis subdividantur. Pro cuius quæstionis enucleatione sciendum est, quod præcepta moralia, scilicet, iudicialia, & cæremonialia non eodem modo se habent, ideo de eorum subdivisione dicendum est. Et primò dicitur de moralibus præceptis. Secundò de cæremonialibus. Et tertio de iudicialibus. Circa moralia præcepta sciendum est, quod etiam si nunquam lege statuuntur, ex ipso dictamine naturalis rationis efficaciam habent. Quorum triplex est gradus. Quædam enim sunt communissima ad eam manifesta, quod editione non egent, vt sunt hæc, Bonum est agendum, Malum est vitandum, in quibus nullus potest errare rationis capax. Quædam verò sunt magis determinata, quorum rationem statim quilibet etiam indoctus de facili videre potest, & tamen circa huiusmodi contingit humanum iudicium perverti, editione egent, & hæc sunt decem præcepta Decalogi Exodi. 20. conscripta. Quædam verò sunt, quorum ratio non omnibus, sed solis sapientibus est manifesta. Et hæc sunt præcepta moralia superaddita Decalogo, tradita à Deo per Moysen, quæ reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cuiusdam additionis ad ipsa. Nam primo præcepto Decalogi prohibetur cultus deorum alienorum, cui superadduntur præcepta prohibitiua eorum, quæ ordinantur in cultum idolorum. Vnde Deuteronomio. 18. scribitur, Non inueniatur in te, qui iustret sibi sumum, aut filiam suam, Ducens per ignem: nec sit maleficus atque incantator, neque pythones consulat neque diuinos, & querat à mortuis veritatem. Secundò præcepto prohibetur perniurium, cui superadditur prohibitio blasphemie Leuit. decimo quarto. & prohibitio falsa doctrina Deuteronomio. decimo tertio. Tertio verò præcepto superadduntur multa præcepta cæremonialia. Quarto præcepto de honore parentum, superadditur de honoratio

ne senum, iuxta illud Leuit. 19. Coram cano capite conurge, & honora personam senis. Et vniuersaliter omnia præcepta inducentia ad reuerentiam exhibendam maioribus. Quinto præcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij, iuxta illud, Non stabis contra sanguinem proximi tui. Leuit. 19. Et illud. Ne oderis fratrem tuum in corde tuo. Sexto verò præcepto de prohibitione adulterij, superadditur præceptum de prohibitione meretricij, secundum illud, Non erit meretrix de filiabus Israel. Deuteronomio. 24. Et iterum prohibitio vitij contra naturam, secundum illud, Cum masculo non commisceberis. Cum omni pecore non coibis. Leuit. decimo octavo. Septimo autem præcepto de prohibitione furti, adiungitur præceptum de prohibitione furti vsuræ, secundum illud, Non foverabis fratri tuo ad vsuram. Deuteronomio. 18. & prohibitio fraudis, secundum illud, Non habebis in saculo diuersa pondera. Deuteronomio. 25. Et vniuersaliter omnia, quæ ad prohibitionem calumnie & rapinae pertinent. Octauo verò præcepto, quo prohibetur falsum testimonium, additur prohibitio falsi iudicij, secundum illud, Nec in iudicio plurimorum acquiesces sententiæ, vt a veritate deuias. Exod. 23. Et prohibitio mendacij. Sicut ibi subditur, Mendacium fugies. Et prohibitio de tractionis, secundum illud Leuitici. decimo nono. Non eris criminator & salsarro in populis. Alijs duobus præceptis nihil additur: quia per ea vniuersaliter omnia mala concupiscentia prohibetur. Conueniunt autem hæc præcepta superaddita cum cæremonialibus & iudicialibus, quia & hæc & illa superadduntur præceptis moralibus. Sed in hoc differunt, quia præcepta superaddita, de quibus dictum est, ex instinctu rationis adduntur: præcepta verò cæremonialia & iudicialia superadduntur ex diuina institutione. Circa cæremonialia verò præcepta sciendum est, quod cum illa ordinantur ad cultum Dei, in ipso cultu considerati possunt, ipse autem cultus consistit specialiter in sacrificijs, quæ Iudæi ob reuerentiam offerunt. Et ideo inter cæremonias legis præcipue computantur sacrificia, per quæ animalia quadrupedalia, & volatilia, panis, vinum, oleum, thus, & sal, & alia quædam Deo offerebantur. Instrumenta autem colendi, ad sacramenta pertinent, sicut est Tabernaculum, vel templum in lege veteri institutum, & vela tabernaculi vel templi distinctiua, imagines cherubin sculptæ, & arca, propiciatorium, candelabrum, & mensa, & duplex altare, cortina, saga ciliciana, pelles arietum rubricata, & pelles hyacinthinæ, quæ erant tegumenta tabernaculi. Ad sacra etiam pertinent dies festi, sicut sunt neomeniæ, festa

Phase, propiciationes tabernaculorum, Sabbatū, & omnes dies festi in lege instituti. Ex parte autē colentium duo possunt considerari, scilicet eorū institutio ad diuinum cultum, quod fit per quamdam consecrationem vel populū, vel ministrorū: & ad hoc pertinent sacramenta legis, cuiusmodi est Circuncisio, agni paschalis comestio, purificatio eorum, qui tangebāt mortuum vel leprosum. Item & sacerdotis vitula ruffa. Item & purificatio domus leprosa, & rasio pilorum, lauatō sacerdotum, qui erant ingressuri tabernaculum. Item absterisio Leuitarum, Lustratio, vnctio corporalis, & oblationes maiorum & minorum sacerdotum vt habetur Leuit. 8. & Leuitarum, vt habetur. Numer. 8. Ad quod etiam pertinent specialia vestimenta, quæ deputabantur sacerdotibus maioribus & minoribus. De quibus habetur. Exod. 28. Ad quod etiam pertinet quod Leuit. 21. prohibetur aliquis à sacerdotio, si habuerit maculam, si fuerit cæcus, vel claudus, vel habuerit alios corporales defectus: omnia enim hæc pertinent ad sacramenta legis. Potest item considerari ex parte colentium singularis eorum conuersatio, per quam distinguuntur ab ijs, qui Deum non colunt. Et ad hoc pertinent cæremoniæ, quæ vocantur obseruantie, cuius modi sunt, prohibitio ab esu quorūdam animalium & volatiliū, & terrestrium, & aquatiliū. De quibus habetur Leuit. 11. Item prohibitio esus sanguinis aut adipis, & prohibitio de coctionis hædi lactis matris suæ, sicut habetur Exod. 23. Et prohibitio esus primorum fructuum, qui nascuntur ex arbore, sicut habetur Leuit. 19. Ad hoc etiam pertinet quod dicitur eodem capite. Vestem, quæ ex duobus texta est, non indueris. Et Deuter. 22. Non induetur mulier veste virili, & vir non induetur veste fornicea. Et infra, Nō indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est. Ad hoc etiam pertinet, quod præcipitur Deuterono. 6. quod Iudæi ligarent præcepta Dei in manu sua, & quod scriberentur in limine ostiorum, & per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent vittas hyacinthinas in memoriam mandatorum Dei, vt habetur Numer. 15. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus prohibet Deuter. 22. dicens, Si ambulaueris per viam, & inueneris nidum auis, non tenebis matrem cum filijs. Et Deuter. 15. Non alligabis os bouis triturantis. Et Leuit. 19. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. Ad hoc etiam pertinet, quod Leuit. 19. dicitur. Agrum non feres diuerso semine. Et Deuter. 22. Non feres vineam tuam altero semine, & non arabis in boue simul & asino. Ad hoc pertinet prohibitio ab auro & argento, & quibus fabricata sunt idola, & ab alijs, quæ in idolorum domibus inveniuntur, sicut ha-

betur Deuter. 7. Et quod egressiones humo operirentur. Deuter. 23. Ad hoc etiam pertinet quod sacerdotibus prohibetur amicorum funeribus interesse, & accipere meretricem in vxorem, sicut habetur Leuit. 21. Sunt ergo cæremoniæ legis quatuor differentie. Quia aut sunt sacramenta, vel obseruantie. Circa iudicialia verò præcepta similitè dicendum est. Cum enim lex sit quædam regula & ars humanæ vitæ instituendæ vel ordinandæ, sicut in quacunq̃ arte est certa distinctio regularum artis: ita in quacunq̃ arte est certa distinctio præceptorum legis: alias enim confusio præceptorum vtilitatē legis excluderet. Et ideo dicendum est, quod præcepta iudicialia, per quæ ordinantur homines inter se, distinctiōem habent secundum distinctionem humanæ ordinationis. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inueniri potest, scilicet, principum populū ad subditos, subditorum inter se, & eorum qui sunt de populo ad extraneos: item quartus ad domesticos, sicut patris ad filium, vxoris ad virum, & domini ad seruum. Et secundum hos ordines distinguuntur præcepta iudicialia veteris legis. Quædam enim præcepta dantur de institutione principum & officiorum. Et hæc est vna pars iudicialium præceptorum, sicut est illud, Provide de omni plebe viros sapientes. &c. Exod. 18. Et illud. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel. Numer. 11. Et illud. Non accipietis munera quæ excæcant etiam prudentes, & subuertunt verba iustorū. Exod. 23. Et illud. Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet. &c. 1. Regū. 8. Quædam etiam præcepta dantur in lege pertinentia ad communicationem inter ciues, vt puta, emptiones & venditiones, iudicia & poenas, & huiusmodi. Et hæc est secunda pars iudicialium præceptorum, cuiusmodi est illud. Ingressus vineam proximū tuū comede vvas quantum tibi placuerit. Deuter. 23. Et illud. Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam eius transibit hæreditas. Numer. 27. Ad hoc etiam pertinet, quod Dominus mandauit, quod possessio vendita reuertetur ad venditorem quinquagesimo anno Iubilei, vt patet Leuit. 25. Et illud. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est. Deuter. 15. Et illud. Si præsentē Domino animal mutuarū mortuum fuerit; reddere non tenetur qui accepit. Exod. 22. Et illud. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domū eius, vt pignus auferas. Et iterum. Non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei. Deuter. 24. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. dicitur quod in amissione depositi statim iuramento eius apud quem depositum est. Et illud. Non morabitur

opus mercenarij tui apud te vsque mane. Leuit. 19. Et quod mandatur in lege Deuterono. 17. quod darent ad vnum locum expetitur iudicium de dubijs suis. Et quod Deuter. 19. dicitur. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Ad hoc etiam pertinet, quod Exod. 22. mandatur, quod fur restituat quinque boues pro vno boue: & quatuor oues pro vna oue. Et quod lapidari mandauit Dominus eum, qui collegerat lignū in Sabbato. Nume. 15. Et eum qui comestationibus vacabat. &c. Deuter. 21. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 25. dicitur. Si eum qui peccauerit dignū viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberare. Et quod is, qui nolebat accipere vxorem fratris sui defuncti, soluebat calcementum de pedibus suis, & expuebant in faciem eius Deuter. 25. Et quod dicitur Leuit. 20. Qui maledixerit patri suo & matri suæ, morte moriatur. Et quod dicitur Exod. 21. Oculum pro oculo, dentem pro dente. Et ibidem. Bos lapidibus obruetur, qui occiderit virum aut mulierem. Et quod Leuit. 20. dicitur. Mulier, quæ succubuerit iumento cuiuslibet, simul interficiatur cum eo. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 21. mandatur, quod quando inuentum fuerit cadaver occisi hominis, & ignorabitur cædis reus, seniores propinquioris ciuitatis tollent vitulam de armento, quæ non traxit iugum, nec terram scidit vomere, & ducunt ad vallē asperam atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementa recepit, & cædent in ea ceruices vitulæ. Hæc enim & omnia talia ordinant conuersationem ciuium inter se, atque in secundo genere præceptorum iudicialium ponuntur. Quædam præcepta etiam dantur pertinentia ad extraneos puta, de bellis contra hostes, & de susceptione peregrinorum & aduenarum, & hæc pertinet ad tertiam partem iudicialium præceptorum, cuiusmodi est, quod Deuter. 23. mandatur, quod Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt in ecclesiam Domini in æternum. Et quod de Idumæis dicitur ibidem. Nō abominaberis dumegem, quia frater tuus est. nec Aegyptium, quia aduenasuiisti in terra eius. Et ibidem, quod eunuchus, & natus ex scorto non ingrediantur ecclesiam Domini. Et quod statuitur Exod. 22. Ad duenam non contristabis, neque affliges eum. aduenæ enim & ipsi fuistis in terra Aegypti. Et. 23. Peregrino molestus non eris. Scitis enim aduenarū animas, quia & ipsi peregrini fuistis in terra Aegypti. Ad hoc etiam genus pertinet, quod Deuter. 23. permittitur, vt alienis ad vxoram possit mutuari. Et illud, quod Deuter. 20. mandatur, quod de ciuitatibus hostium captis omnes interficerent, & tamen arbores fructiferas non succiderent. Ad hoc etiam pertinet, quod Deu-

tero. 20. mandatur, quod imminente pralio aliqui domum remittantur, putā qui edificauit domum nouam, qui plantauit vineam, vel qui despondit vxorem, & quod formidolosi & pauidum cor habentes, à labore prælij excusabantur. Omnia em̃ hæc ordinant modum, qui cum hostibus & peregrinis erat seruandus. Quædam verò præcepta dabantur in lege ad domesticam conuersationem pertinentia, sicut de seruis, vxoribus, & filijs, & hæc est quædam pars iudicialium præceptorū. Ad hoc genus pertinet, quod Exod. 21. dicitur, quod serui septimo anno liberi ascenderent. Et quod mandatur Deuter. 23. vt non tradatur Domino seruus ab illo, ad quem confugerit. Et quod dicitur Exod. 21. quod qui percusserit seruum suum vel ancillam virga, si vno die superuixerit, nō subiacet poenæ, quia pecunia illius est. Et quod lex permisit quod venderet filiam suam in famulam vel ancillam. Et quod Deuter. 21. mandatur, quod pater ducat filium suum ad seniores ciuitatis puniendum. Ad hoc etiam pertinet, quod Deuter. 21. conceditur Iudæis, vt captiuas alienigenarum ducere possint vxores. Et Deuter. 25. mandatur quod si aliquis esset mortuus absque liberis: vxorem ipsius frater eius acciperet. Et quod Deuter. 24. permittitur, quod aliquis posset vxorē dimittere scripto libello repudij, & quod etiā vterius eam recuperare non posset. Ad hoc etiam pertinet sacrificium Zelotypi ad inuestigandum vxoris adulterium, sicut scribitur Nume. 5. Hæc enim omnia pertinent ad conuersationem domesticā, quæ est inter virum & vxorem, patrem & filium, dominum & seruum, & pertinet ad quartum genus iudicialium præceptorum. Vt ergo dicamus in summa, eorum, quæ lege præcipiuntur, hæc differentia est. Nam aut præcipiuntur mores, aut cæremoniæ, aut iudicia. Præceptorum verò, quæ de moribus sunt, quædam sunt communia, quatenus tamen omni homini intellectum habenti. Alia sunt minus communia adhuc, vt solis sapientibus manifesta. Cæremoniæ verò quædam sunt sacrificia, alia sacramenta, & alia vocantur obseruantie. Iudiciorum verò quædam sunt principis ad populam, & e contra. Quædam ciuium inter se. Quædam populū ad hostes & peregrinos. Quædam inter domesticos. Quaritur adhuc. 31. Vtrum præcepta moralia legis semper manent, & sint indispensabilia? Pro istius quæstionis declaratione est notandum, quod inter ius naturale & legitimum siue posituum hæc differentia reperitur, vt colligitur ex Aristot. lib. 5. Ethicorum, & Gratianus probat. 5. distinctio. cap. 1. & ostenditur in capitul. fina. extra. de consue. quod naturale ius immutabile est, ius autem legitimum mutabile. Cū ergo præcepta moralia de iure naturali sint, vt fit

prædictum est, præcepta verò cæremonialia & iudicialia de iure naturali habeant vim solum ex legis institutione, inde est, quod præcepta moralia immutabilia sunt, præcepta verò cæremonialia & iudicialia mutabilia sunt, imò & mutata sunt. Pro declaratione primi ponuntur aliqua propositiones. Prima est, ius naturale apud omnes idem est. Probatur hæc propositio auctoritate Isidori in cap. ius naturale. i. distinctio. dicentis. Ius naturale est commune omni nationi. Et auctoritate Aristotel. 5. lib. Ethicorum, dicentis. Ius naturale apud omnes homines idem est. Sicut ignis hic & in Persis vrit. Secunda propositio est. Quod ius naturale à corde hominis aboleri non potest. Probatur Augustini auctoritate in secundo. confel. dicentis. Lex tua scripta est in cordibus hominum, quâ nulla quidem delet iniquitas. Tertia propositio est. Quod ius naturale immutabile est. dicitur enim 5. distinctio. cap. i. Naturale ius ab exordio rationalis creaturæ est, nec variatur tempore, & immutabile permanet. Hæcibi. Quarta propositio est, quod naturale ius per legem positivam explicari potest, sed per eam deleri non potest. Secunda pars probatur. In speculativis enim ex falsitate conclusionis non falsificatur principium, ergo in practicis ex institutione legis positivæ non potest tolli naturale ius. Et confirmatur, quia consuetudo, quæ habet vim legis quantumcunque longævua & diuturna non potest auferre naturale ius. vt in cap. fin. de consuetudine. & in cap. consuetudinis. 6. distinctio. vbi sic dicitur. Consuetudinis ususque longævui non vili auctoritas est, verum non vsque adeo valitura, vt rationem vincat. Hæcibi. Ergo nec lex positivæ delere poterit naturale ius. Et præterea omnis lex primitiva derivatur à lege naturali, quæ si non concordet, lex non est. vt in ca. erit autem lex. quarta. distinctio. ergo per legem positivam lex naturalis, aut naturale ius tolli non potest. Quod autem explicari possit, patet sic. Ius enim naturale communiter disponit de rebus agendis, sed per legem positivam particulariter agenda disponunt, ergo lex positivæ explicat naturale ius. Et declaratur exemplo. Ius enim naturale dicat parentes esse venerandos, & quia contra honorem parentum quandoque opere filij peccant, inde est, quod lege positivæ humana poena imponitur Parricidis. Item inferentibus manus in parentes, & eis, qui iniuriam gravem eis fecerint, si criminaliter eos decussauerint à causa, quæ non sit aduersus Principem vel reipub. si vitæ parentum fuerint infidiati, si vxori vel concubinæ patris se immiscuerint, & multa alia, quæ continentur in anten. vt cum de ap. cog. §. causas. columna quinta. hæc enim leges componentes poenâ de honoranti parentes in hoc confirmat & expli-

eant naturale ius, quo præcipitur, vt parentes honorentur. Similiter sunt alia leges punientes diuinationes, idololatriam, auguria, & sortilegia, quæ sunt contra honorem Dei, & alia sunt punientes homicidia, adulteria, furta, & falsa testimonia, quæ omnes explicant naturale ius, & præcepta Decalogi hæc vitia prohibentia. Quinta propositio est. Sicut lex positivæ humana non potest tollere naturale ius: ita non potest illud instituire. Patet. Illud enim dicitur institui per legem positivam, quod ab ea vigorem recipit: sed ius naturale nõ recipit vigorem à lege positivæ, igitur &c. Probatur minor. Illud enim ius non recipit vigorem à lege positivæ, quod obligat ante legis editio nem: sed ius naturale obligat antequam lex positivæ, igitur, &c. Probatur minor. Quoniam naturale ius incipit ab exordio rationalis creaturæ. vt dicitur, 5. distinctio. capitulum. i. ius autem positivum non tunc incipit, sed post temporum decursum: non igitur naturale ius à lege positivæ accipit institutionem. His præmissis ponuntur tres conclusiones. Prima est. Præcepta Decalogi quia de iure naturali sunt, apud omnes obligant. Secunda conclusio est. Præcepta Decalogi antequam esset lex Moyfi, erant obligatoria. Et similiter lege abrogata, obligatoria sunt. Tertia conclusio. Præcepta Decalogi sunt indispensabilia. Prima conclusio quo ad primam partem sic probatur. Illa præcepta, quæ pertinent ad bonos mores rationi convenientes dicuntur esse de iure naturali sed huiusmodi sunt præcepta Decalogi, igitur &c. Quod autem præcepta Decalogi ad mores pertinent rationi convenientes, patet per singula discutendo. Secunda pars sic probatur. Vbi est identitas causæ obligationis in præceptis Decalogi. omnes enim homines habent dictamen rationis sicut & habent eandem naturam: ergo apud omnes homines æqualiter obligant. Secunda conclusio sic probatur. Manente causa obligationis legis, manet obligatio eius: sed antequam lex Moyfi esset instituta & etiam post eius, abrogationem manet causa obligationis præceptorum moralium, ergo ante legis institutionem & post eius abrogationem præcepta Decalogi æqualiter obligant. Minor sic probatur. Idem enim dictamen rationis est ante legem & post legem, quo ratio indicat vnum Deum esse colendum, parentes esse venerandos, furta, adulteria, homicidia, falsa testimonia esse vitanda. Tertia conclusio sic probatur. Illa præcepta sunt indispensabilia, quæ continent ipsam conservationem boni communis & ordinem iustitiæ & virtutis: sed huiusmodi sunt præcepta Decalogi, ergo sunt indispensabilia. Maior sic exponitur. In præceptis enim dispensatio fit, quoniam occurrit aliquis particularis casus, in quo si verbu

verbum legis obseruaretur, repugnaret intentioni Legislatoris, intentio autem Legislatoris ordinatur ad bonum commune, & ad ordinem iustitiæ & virtutis. Si ergo aliqua præcepta sunt, quæ continent ipsam conservationem boni communis, vel ordinem iustitiæ & virtutis, huiusmodi præcepta continent intentionem Legislatoris, & ideo indispensabilia sunt. Sicut si poneretur præceptum, quod nullus noceret reipublicæ, vel malegeret, huiusmodi præceptum esset indispensabile. Sed si aliqua præcepta darentur ordinata ad hæc, quibus determinatur aliqui speciales modi in quibus noceret reipublicæ, in talibus præceptis dispensatio posset fieri, quantum per omissionem talium præceptorum in aliquibus casibus non fieret præiudicium præceptis, quæ continent intentionem Legislatoris, puta, si ad custodiam civitatis statueretur, quod aliqui ciues vigilarent, posset cum eis dispensari propter maiorem utilitatem. Præcepta autem Decalogi continent ipsam intentionem Legislatoris Dei. Nam præcepta primæ tabulæ continent ipsam ordinem ad bonum commune, & finale est Deus. Præcepta autem secundæ tabulæ continent ipsum ordinem iustitiæ inter homines obseruandæ, vt scilicet nulli fiat indebitum, & cui libet reddatur debitum, & ideo præcepta Decalogi sunt omnino indispensabilia. Et hæc fuit sententia sancti Thomæ. prima secundæ. quæstion. 100. articulo. 8. Scotus tamen libro tertio. sententiarum distinctio. 37. dicit, quod duo præcepta primæ tabulæ sunt de lege naturæ, strictè sumendo legem naturæ. De tertio verò præcepto dubitat, vt an id quod est morale sit de lege naturæ. De præceptis verò secundæ tabulæ dicit, quod non sunt de lege naturæ strictè sumendo prout illa dicuntur esse de lege naturæ, quæ sunt prima principia nota ex terminis, vel conclusiones necessario sequentes ex eis. Sunt tamen de lege naturæ largè sumendo, quia scilicet sunt multum consona illi legi, licet non sequantur necessario ex principiis practice, quæ sunt nota omnino intellectu apprehendenti ex terminis. Sed contra sententiam tenentem præcepta omnia esse indispensable obijciuntur, primo, quia contra legem Decalogi est occisio innocens: sed Deus præcepit Abraham quod occideret filium suum innocẽtem vt habetur Gen. 22. ergo præcepta Decalogi mutabilia & dispensabilia sunt. Secundo, quia contra præcepta Decalogi est furta, & tamẽ Deus præcepit Iudeis, vt mutata ab Aegyptijs vala furarent, vt habetur Exod. 12. Tertio, quia fornicatio est in Decalogo prohibita est, & tamẽ Deus præcepit Osee, vt acciperet mulierem fornicariã & ex ea faceret filios fornicationum. Osee. 1. Vnde patet, præcepta Decalogi mutabilia, & dispens-

fabilia esse. Quarto adhuc, quia obseruatio sabbati continetur inter præcepta Decalogi, sed in hoc præcepto, fuit dispensatum. Dicitur enim Machabeorum. 2. Et cogitauerunt in die illa dicentes. Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die sabbatorum, pugnemus aduersus eum. Et præter ea hodie non solum non tenemur obseruare sabbatum, sed etiam si quis obseruaret, diceretur iudicare. vt in cap. peruenit de consens. distinctio. 3. Ergo saltem hoc præceptum mutabile erat, & mutatum fuit. Quinto, Sicut se habet homo ad legem humanam, ita se habet Deus ad legem diuinitus datam: sed homo dispensare potest in lege quam tulit, vel ipse, vel alius habens potestatem, vt in cap. innotuit. de elect. & in cap. non debet. de consens. & affi. cum alijs. ergo cum præcepta Decalogi à Deo sint instituta, videtur quod saltem Deus in eis possit dispensare. Et vterius, cum prælati, & præsertim Papa vice Dei fungatur in terris videtur, quod in præceptis Decalogi possit dispensare. Ad primum horum quidam dicunt, quod Deus non iussit Isaac innocẽtem occidi ea intentione vt innocens occideretur, sed vt fides & obedientia Abraham probaretur. Cuius signum est, quod probata eius obedientia, prohibitus est extirpare manum suam in puerum. vt dicitur Gen. 23. Vnde contra præceptum de occisione innocens dispensasse non est dicendus. Alij dicunt, quod præcepto Decalogi non prohibetur quæcunque occisio, sed iniusta, & indebita. Augustinus dicit in 1. lib. De libero arbitrio, & in epistola ad Publicolanum. & late tractatur. 23. quæstio. 5. Alias enim iudices, qui malefactores occidunt, contra præceptum Dei agerent, quod absurdum est. Deus autem actor est vitæ & mortis. vt dicitur. 1. Regum. 1. Et ideo si quis de mandato Dei aliquem occidat, homicida dicens non est. Vnde licet Abraham occidisset filium vt Deo iubenti obtemperaret, reus homicidij non haberetur, neque Deus in præcepto suo dispensare diceretur. Lex enim prohibet occisionem hominis iniustam: sed occisio facta de mandato Dei semper iusta est. Ad secundum dicendum, quod filij Israel surripientes vascula Aegyptiorum, non commiserunt furta. Tum quia vascula debebantur sibi propter seruitiũ, quod Aegyptijs fecerant, & quia non erat sibi via conueniens consequendi debitum per viam iniuriam, quæ propria auctoritate recompensationem sui debiti accipere. Tum etiam, quia iam illi sibi debitum per hoc, quod sententia iustitiam sibi adijdicatum. sicut dicit. S. Thom. secundæ secundæ. quæstion. 66. articulo quinto. ad primum. Respondet etiam dici, quod filij Israel non commiserunt furta,

furtum, quia furtum est contractio rei aliena inuito domino. vt Infti. de furt. §. furtum. Deus autem est vniuersalis dominus omnium que sunt in vniuerso. Vnde Pfal. 23. dicitur, Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Si ergo de mandato Dei, qui primus & precipuus dominus est aliquid accipiat furtum non committeretur, sicut etiam nec committeretur, si de mandato hominis domini acciperetur. Iudgi ergo rapientes vasa Aegyptiorum non inuito, sed volente domino, verò & precipuo, qui Deus est, furtum non commiserunt. Ad tertium dicendum, quod Osee accipiens mulierem fornicariam non est mœchatus. mœchia enim est accessus ad alienam; qui autem accedit ad aliquam de mado Dei, ad alienam non accedit. Si enim lex humana potest facere suam quæ ante non fuerat sua, sicut mulier quæ erat in quinto gradu consanguinitatis vel affinitatis reputabatur secundum antiqua iura illegitima ad contrahendum, & per consequens si alicui iungeretur quinto gradu sibi attinenti, dicebatur aliena, & tamē non iure statutum est in capite non debet de consang. & affi. quod talis sit persona legitima ad contrahendum, & per consequens quod eam accipiens non dicatur fornicator, sed maritus. A fortiori igitur lex diuina potest & potuit legitimare personas ad contrahendum, & similiter mandatum diuinum. Vnde de quamquam mulierem aliquis accipiat de mandato diuino siue coniugatam, siue solutam, siue quamcunque aliam, fornicator non dicitur, sed maritus. Vel potest dici, quod Deus mandauit Osee, vt acciperet mulierem fornicariam, non quod fornicario ebria, sed quod cum ea contraheret matrimonium, & esset sibi legitima vxor: quod fieri potuit sine dispensatione Dei. Sicut & nunc si aliquis vxorem fornicariam in vxorem acciperet, non peccaret, imò & mœrere, neque ad hoc esset necessaria aliqua dispensatio. Ad quartum dicendum, quod Machabæi excoGITantes se defendere sabbato, non dispensarunt in sabbati obseruatione, sed potius interpretati sunt præceptum de sabbati obseruatione, ostendentes, quod non inrelligitur violare sabbatum, qui facit opus, quod est necessarium ad salutem humanam, vt Dominus ostendit Matth. 23. Quod verò hodie obseruatio sabbati non sit, ideo est, quia præceptum de obseruatione sabbati partim erat morale, & partim ceremoniale: morale quidem quantum ad hoc, quod homini deputatur aliquod tempus vitæ ad vacandum diuinis. Sicut enim cuiilibet rei necessarii deputatur aliquod tempus, sicut corporali refectioni, somno, & alijs, sic ratio dicit, quod spiritali refectioni, qua mens hominis in Deo reficitur, aliquod tempus deputetur. Et sic habere ali-

quod tempus deputatum ad vacandum diuinis, cadit sub morali præcepto, vnde & quantum ad hoc est immutabile & indispensabile. Est autem præceptum hoc ceremoniale, in quantum specificat & determinat diem sabbati, quod est propter memoriam creationis. Vel propter allegoriam, quia Christus sabbato in sepulchro requieuit. Vel propter analogiam, quia in Sabbato, id est, in æternæ beatitudinis quiete quiescendum est. Præceptum ergo de sabbati obseruatione ponitur inter præcepta Decalogi quantum ad id quod est morale, non autem quantum ad id, quod est ceremoniale: imò quantum ad hoc penitus cessauit. Sunt & aliæ ceremoniæ. Vnde & hodie sabbatum seruantes, grauitur peccant, sicut infra latius ostendetur. Ad quintum dicendum, quod Deus non potest negare seipsum: negaret autem se, si ordinem suæ iustitiæ auferret, cum ipse sit ipsa iustitia, & ideo in hoc Deus dispensare non potest, vt liceat homini non ordinatè se habere ad Deum, vel non subdistingui iustitiæ eius etiam in his, secundum quæ homines ad iudicium ordinantur. Vnde & prælati dispensare non possunt contra diuinam ordinationem: et si contra eam dispensarent, nec dispensati tunc essent. Paulus enim. 1. Corinthior. 2. dicit. Nam & ego si quid donauim, propter vos, donauim in persona Christi. Si ergo Prælati dispensent & non in persona Christi, id est secundum eius voluntatem, non bene dispensant, sed potius iudicium & condemnationem sibi acquirunt. Quartum ad hæc. 3. vtrum præcepta ceremonialia & iudicialia legis sint mutabilia, imò & mutata & euacuata sint. Ad quod respondendum est, quod licet præcepta Decalogi immutabilia sint, quia sunt de lege naturæ, præcepta tamen iudicialia & ceremonialia mutabilia sunt, imò & mutata sunt, & cessauerunt. Probatur prima pars. Quod enim ex sola voluntate Legislatoris vim & efficaciam habet, ex eius voluntate mutari potest: sed ceremoniæ & iudicia legis ex sola voluntate Legislatoris & non ex ipso dictamine rationis efficaciam habent, igitur mutabilia sunt. Prima propositio patet. Quia sicut voluntas à principio causa fuit obligandi, ita & post eam esse potest deobligandi. ca. omnis. de regu. iur. in volumi. Secunda propositio probatur. Quoniam ex solo voluntatis arbitrio & non ex natura iudicia & ceremoniæ efficaciam sortita sunt. Non enim à ratione inditè est, quod leprosus quando mundandus est, debet aduci ad sacerdotem, & offerre. p. se duos passeres viuos, & lignum cedrinum, vermiculum, & hyssopum, & alia, quæ statuuntur Leui. 14. quam quod offerat agnum, vel hædum, vel lignum oliuæ. Alia enim ex sola legis institutione efficaciam habent, propter quod ex sola Legislatoris voluntate mu-

te mutabilia sunt. Quod enim mutari possent, conueniens fuit. cultus enim exterior concordare debet cultui interiori, qui consistit in fide, spe, & charitate: sed cultus interior non semper idem fuit, ergo ceremoniæ debuerunt esse aliæ. Quod autem cultus interior semper idem, probatur sic. Triplex enim status distinguitur cultus interioris. Vnus quidem, secundum quæ habetur fides & spes de bonis cœlestibus, & de eis, per quæ in cœlestia introducimur, sicut de quibusdam futuris, & talis fuit status fidei & spei in veteri lege. Alius status est, in quo habetur fides & spes de cœlestibus bonis sicut de quibusdam futuris, sed de eis, per quæ in cœlestia introducimur, sicut de presentibus vel præteritis, & iste est status nouæ legis. Tertius status est, in quo vtrique habentur præsentia, & nihil creditur vt absens, neque speratur vt futurum, & iste est status beatorum, in quo nihil erit figura le ad diuinum cultum pertinens, sed solum gratia rum actio, & vox laudis. Et ideo dicitur Apocaly. 21. de ciuitate beatorum. Templum non vidi in ea, Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & agnus. Sicut ergo & quæ nunc sunt in ecclesia figuræ eorum, quæ sunt in patria cessabunt in statu gloriæ, pari ratione ceremoniæ primi status, per quos figurabatur secundus & tertius, veniente secundo statu cessare debuerunt, & aliæ ceremoniæ induci, quæ conueniant statui diuini cultus pro tempore illo, in quo bona cœlestia sunt futura. Beneficia Dei, per quæ ad cœlestia introducimur sunt præsentia. Sicut dicit sanctus Thoma prima. secundæ. quæstion. 103. artic. 3. Secunda probatur. Primo quidem ratione. Secundo auctoritate. Ratio talis est. Adueniente signato & figurato, cessat signum & figura: sed iudicia & ceremoniæ legis erant signum & figura Christi venturi, ergo postquam Christus aduenit, iudicia & ceremoniæ legis cessauerunt & mutata sunt. Prima propositio patet, discurrendo per omnia. Signa aliqua sunt venturi Principis, postquam Princeps aduenit, illa iudicia & signa tolluntur. Similiter in quibusdam regionibus, in quibus consueuerunt in eminentioribus templorum locis poni aliqua signa quæ indicant paulò post celebrandam esse ecclesiæ dedicationem, aut aliquem sacerdotem primam missam fore dicturum, facta consecratione ecclesiæ solennitate, aut prima expedita missa, omnia vexilla, & quæcunque alia signa erant, quæ hæc designarent & præfigerent, statim tolluntur, et si perseuerent, mendacia signa sunt. Secunda propositio sic probatur. Et primo quidem de ceremonijs. Secundo verò de iudicijs De ceremonijs quidem. Patet sic. Nam cum homo sit vt anima Deo seruiat interiori, & sicut corpus ordinatur in Deum per animam, ita cultus ex-

terior ordinatur ad interiorē. Consistit autem interior cultus in conjunctione animæ ad Deum per intellectum & affectum, ideo secundum diuersitatem huius conjunctionis exteriores actus diuersitatem habent. In futura enim beatitudine in intellectu humanus intuebitur diuinam veritatem in seipsa, & ideo exterior cultus non consistit in aliqua figura, sed solum in laude Dei, secundum illud. Esai. Si gaudium & læticia inuenitur in ea gratiarum actio & vox laudis. In statu autem præsentis vitæ non possumus diuinam veritatem in seipsa intueri, sed oportet, quod nobis innotescat sub aliquibus sensibilibus figuris, sicut Dionysius dicit. 1. capitul. De cœlesti Hierarchia. Quæ tamē figuræ diuersificantur secundum diuersum statum humanæ cognitionis. Tempore enim veteris legis neque diuina veritas erat manifesta in seipsa, neque etiam adhuc propalata erat via ad perueniendum ad hoc, vt Apollolus ostendit ad Heb. 7. & ideo oportebat exteriorē cultum veteris legis non solum esse figuratiuum veritatis manifestandæ in patria, sed etiam Christi, qui est via ducens ad illam patrię veritatem. vt dicitur Ioan. 13. Sed tempore legis nouæ hæc via manifestata est, vnde non oportet hanc præfigurari sicut futuram, sed commemorari tanquam præteritam vel præsentem. Oportet tamen præfigurari veritatem gloriæ, quæ nondum reuelata est. Vnde Apollolus vt innueret differentiam veteris & nouæ legis dicit legem esse vmbra futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ad Hebræ. 10. vt videlicet ostendat, quod minus appropinquat statum veteris legis statui gloriæ, quam status nouæ legis, quæ non solum vmbra est, sed imago gloriæ. Si enim diuina proponerentur nobis sine sensibilibus figuris, non posset humanus animus ea capere. habet enim se ad diuina, sicut oculus Nyctico-racis ad lumen solis. vt dicitur. secundo. Metaphysices. In particulari verò ostendere per quem modum ceremoniæ veteris legis erant figuratiuæ & Christi & gloriæ, non est præsentis speculationis. Sed si quem delectat hæc videre, legat ordinariā glossam, & maxime super Exodum & Leuiticum, & doctrinam sancti Thomæ. prima secundæ. q. 112. per. 4. artic. Vltimo de præceptis etiam iudicialibus certum est, quod figuralia sunt, quia sicut Apollolus dicit. 1. ad Corinth. 10. Omnia in figura contingebat illis. Vnde & Augustinus dicit contra Faustum. Quia populus Iudæorum erat electus à Deo ad hoc, quod ex eo Christus nasceretur, oportuit totum illius populi statum esse propheticum & figuralem, vnde & iudicia, & bella illius populi exponuntur mysticè, non autem bella vel gesta Assyriorum vel Romanorum, quæ nisi longè clariora fuerint. Sciendum tamen, quod inter-

ceremonias & iudicia legis hoc interest, quod ceremoniarum primò & perse institutæ sint ad figurandum aliquid pertinens ad cultum Dei, & mysterium Christi: vnde in multis ceremonijs haberi non potest ratio naturalis, sed solum ad figurandum institutæ esse videntur. cuiusmodi est, quod nullus vestiri debet veste, quæ ex lana linoq; contexta est: vel quod hoc ed non debet in lacte matris. Iudicialia verò præcepta sunt figuralia non primò & perse, sed ex consequenti. Non enim sunt instituta principaliter ad aliquid figurandum, sed ad ordinandum statum illius populi secundum iustitiam & æquitatem. Ex consequenti tamen aliquid præfigurabant, in quantum scilicet totus status illius populi, qui per huiusmodi præcepta disponebatur, figuralis erat. Et hæc differentia est maximè notanda, quoniam ad ea, quæ dicenda sunt, est summè necessaria. **¶** Quæritur etiam potest. 33. Vtrum possit per auctoritates iuris humani positum. Secundò auctoritates iuris humani positum. Tertiò testamenti veteris testimonia in mediū adducuntur, vt & contra hæreticos & contra Iudæos huiusmodi veritas infallibilis habeatur. Et de auctoritatibus noui testamenti primò ad propositum inducitur auctoritas Pauli I. Hebræ. 7. dicentis. Translato sacerdotio, necesse est, vt legis translatio fiat. Super quem locum Augustinus dicit. Quia enim simul & ab eodem & ab eadem sponcione vtraque data sunt: quod de vno dicit, necesse est, vt de altero intelligatur. Sed sacerdotium euidentis est translatum esse ab Aarō ad Christum. iuxta illud, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Psal. 109. Ergo & lex translata est. Non autem transfertur lex, nisi per eius mutationem & cessationem. ergo lex cessauit, & mutata est, & per consequens ceremoniarum & iudicia quia ex sola legis institutione vim habent, cessauerunt. Item Apostolus eodem capit. sic dicit, Reprobatio quidem fit prioris mandati propter eius infirmitatem, & in utilitatem, nihil enim ad perfectum adducit lex: sed lex, quæ reprobata est, cessauit. ergo mandatum prius, id est, lex vetus quantum ad ea, quæ ex ipsa lege vim habent, cessauit, & mutata est. Item Apostolus in eadem epistola capitul. 5. inducens auctoritatem Hieremias, sic dicit. Dicens autem nouum, veterauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est. consequens est, quod tempore Christi interierit & mutata sit. Præcessit quippe Hieremias Christum annis sexcentis & quadraginta. Et præterea Apostoli in Concilio generali Hierosolymis congregato ita statuerunt, Visum

est Spiritu sancto & nobis nihil ultra imponere vobis honoris, quam hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, sanguine, suffocato, & fornicatione. Act. 15. ergo exceptis his quatuor quantum ad alia cessauit lex, & mutata est. Vtrum autem quantum ad hæc prohibita adhuc duret lex, dicitur infra. Quintò Apostolus, qui non à seipso, sed Spiritu sancto inspiratus loquebatur, sic ait Gal. 5. Si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest. Sed hoc non esset, si circumcisio adhuc obligaret, & haberet vim: ergo cessauit, & per consequens omnes alie ceremoniarum, quæ circumcisionem tanquam ianuam supponebant. Sextò Apostolus eodem capi. inquit. Qui in lege iustificamini, à gratia excidistis. Glo. Id est, qui in obseruatione legalium queritis iustificari, putantes non sufficere vobis fidem Christi ad salutem, excidistis à gratia Dei, & per consequens blasphematis, iudicantes illum impotentē. Hæc ibi. Sed hoc propterea est, quia lex cessauit: ergo mutata est, & abrogata. Septimo Apostolus ipse Gal. 4. sic dicit. Dies obseruatis, & menses, tempus, horas, & annos: timeo vos, ne fortè sine causa laborauerim in vobis. Gloss. Dies obseruatis, scilicet, apud Iudæos celebres, & quartam decimam diem mensis primi, & sabbata. & menses, id est, festa Calendarum, de quibus num. 29. 1. Regum. 20. 4. Reg. 4. Vel dies obseruatis Neomenias, scilicet, de quibus Psal. 55. & Esai. 1. & tempora, id est, tempus egressus filiiis de Aegypto mense primo, & tempus liberationis Isaac mense septimo, de quibus Exod. 12. Leuit. 23. Num. 25. & 29. Et annos, id est, septimū annū, qui dicebatur remissionis. Exod. 21. & Deuteron. 15. & annum quinquagesimum. Leuit. 25. rī meo ne fortè sine causa, id est, inutiliter. laborauerim in vobis. Gloss. prædicando vobis fidem catholicam, quæ non proficit dicto non iudaizantibus. hoc autem non esset nisi propter legis reuocationem: ergo lex reuocata & mutata est. Item Christus in passione sua, cum esset prope vt spiritum patri traderet, sic dicit, vt Ioannes refert cap. 19. Consummatum est. id est, mysterium passionis & redemptionis humanæ perfectum est, & consummata est lex, quæ ipsius figura erat. Patet ergo ex nouæ legis testimonijs legalia iam cessasse, & euacuata fuisse. In iure etiam humano inueniuntur auctoritates, quibus legem cessasse, & abolita esse probatur. Statutum est enim ab Innocentio. 3. & habetur in cap. maioris. extra de ap. Absit enim, vt in illam damnatam hæresim incidamus, quæ perperam affirmabat legem cum euangelio, & circumcisionem cum baptismo seruandam. Sed propterea lex non seruatur cum euangelio, quia abrogata est. Ergo cessauit, & abolita est. Secundò, in Concilio generali sic statutum est, sicut legitur in capit.

capit. quidam. de apost. Quidam, sicut accepimus qui ad sacri vndam baptismatis voluntariè accesserant, veterem hominem omnino non exiit, & nouo perfectus induit, cum prioris ritus reliquias retinens, christianus religionis decorem tali commixtione confundat. Cum autem maledictus sit homo, qui terram duabus vijs ingreditur, & in diu veste non debeat lino lanaque contexta, statui-mus, vt per prælatos ecclesiarum talis obseruatiã veteris ritus omnino conuincatur: vt quos Christiani religioni liberè voluntatis arbitrium obruit, saluiter: coactionis necessitas in eius obseruatione conseruet: cum minus malum existat viã Domini non agnoscere, quam post agnitã retroire. Hæc ibi. Ecce quod ecclesia priores ritus serua re prohibet post receptum baptismum. Ex quo luculenter apparet, legem cessasse, & reuocatam fuisse. Tertiò à Bonifacio. 5. ita statutum est. Contra Christianos, qui ad ritum transferunt vel adierint Iudæorum, erit tanquam contra hæreticos procedendum. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. Sed non procederet contra tales tanquam contra hæreticos, si lex adhuc maneret: ergo mutata & reuocata est. Et confirmatur. Quia vt Isidorus dicit lib. 5. etymologiarum. capit. 5. Et Gratianus recitat in cap. quidam. 24. qua. lion. 3. inter hæreticos computantur Nazaræi & Ebionitæ quia legem ad literam seruabant: hoc autem non esset, si lex mansisset. Vnde necessariò conuincitur, legem cessauisse, & mutatam fuisse. Hæc autem mutatio testimonijs veteris legis probatur. Nam & ab eodem Deo prænunciata & prophetata fuit. Dicitur enim Hieremias. 31. Ecce dies venient dicit Dominus, Et serui domui Israel & domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris. Sed hoc erit pactum quod seruiam cum domo Israel. Dabo legem meã in visceribus eorum, & in corde scribam eam. Ex quibus verbis habetur primò, quod lex & pactum nouum ferendum erat. Vnde apparet, quod fœdus antiquum cessaturum erat. Secundò, quod fœdus noui dignius esset fœdere antiquo in hoc scilicet, quia lex noua scribenda erat in corde, lex vetus in tabulis. Ex quo colligitur, maiorem fore stabilitatem eius, quam veteris. Item Dominus quasi prænuntians cessationem legis, & inutilitatem ceremoniarum & sacrificiorum eius, sic dicit Esai. 1. Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus: Plenus sum. Holocausta arietum & adipe pinguium, & sanguinem vitulorum & hircorum nolui. Cum veniretis ante conspectum meum, quis quaesuit hæc de manibus vestris, vt ambulaveris in atrijs meis? Ne offeratis vltra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. Neomenias, & sabbatum, & festiuita

tes alias non feram. Calendas vestras, & solennitates vestras odiuit anima mea. Ecce vbi Dominus quasi expressè reuocat ceremonias legis quasi in utiles, & infructuosas. Item Malachi. 1. traditur, postquam dictum est reprobatione sacrificiorum veteris legis, Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiã de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Ex quibus manifestè patet sacrificiorum legis veteris reprobatio, & vocatio gætiũ, & institutio nouæ oblationis mundæ, qualis est oblatio ecclesiæ catholice. Et confirmatur, quia Rabbi Moyses Aegyptius, vir inter Hebræos non mediocri auctoritatis in sua expositione et super librum Canhedrin. cap. heledi. dicit, quod omnis lex, quam quis adducit in seculo veteris legis, varia est respectu legis Messia. Hæc ille. Ex quibus dictis duò patent. Primum, quod lex vetus habuit seculum, id est, durationem terminabilem. Seculum enim est duratio rei periodo terminata, secundum quod lex vetus erat varia respectu legis Messia: & per consequens ea adueniente, cessare debuerat, & abrogari. Item Rabbi Moyses in suo Deutero. lib. de iudicibus. titu. De regibus. ca. 12. dicit, Non est inter istud seculum & tempus Messia, nisi subiectio regnorum. Vbi seculum appellat tempus legis, distinctum à tempore Messia. Vnde patet, quod lex vetus duratura erat vsq; ad Messiam, quo adueniente, alia lex instituenda erat, & illa cessatura.

¶ QVONIAM quæ præ oculis sunt melius percipiuntur, scireque oportet formam & praxim quam seruant Domini inquisitores in degradatione episcopi & cæterorū Clericorum ex Pontificali Romano desumptam hic transcribere necessarium & vile fore duximus.

Degradatio ab ordine Pontificali.

SI degradandus sit Archiepiscopus Pontifex degradator aufert ab eo Pallium sic dicendò. Prærogatiua Pontificalis dignitatis quæ in Pallio designatur, reuocamus: quia male vsus es ea. **¶** Dein de vel si degradandus sit episcopus tatum. Pontifex degradator amouet ei Mitram dicendò. Mitra:

Mitra Pōtifficalis dignitatis videlicet ornatu: quia eam male Præfidento fœdasti: tuum caput denuclamus. Deinde vnus ex ministris tradit degradādō librum euangēliorum quem Pontifex degradator aufert de manibus degradandi dicens. Redde euangēlium: quia prædicandi officio: quo sprete Dei gratia te indignum fecisti: te iuste priuamus. Deinde Pontifex degradator amouet anulum de digito degradādi sic dicens, Anulum fidei scilicet lignaculum: tibi digne subtrahimus: quia ipsam sponsam Dei ecclesiam temere violasti. Tum vnus ex ministris tradit degradando in manus baculum pastorem: quem mox Pontifex degradator tollit de manibus degradandi dicens. Auferimus a te baculum pastorem: vt per inde correctionis officium quod turbasti non valeas exercere. Deinde extractis sibi per ministros chirothecis. Pōtiffex degradator abradit degradādō Pollices & manus leuiter cum cultello aut vitro dicens. Sic spiritalis benedictionis delibutio nis mystice gratia: quantum in nobis est te priuamus vt sanctificandi & benedicendi perdas officium & effectum. Posthæc Pontifex gradator cū eodem cultello aut vitro abradit leuiter caput de gradandi dicens. Consecrationem & benedictionem ac vñtionem tibi traditā radendo delemus & te ab ordine Pontifficali quo inhabilis es redditus abdicamus. Tum degradando per ministros extrahuntur sandalia.

Degradatio ab ordine Presbyteratus.

Ministri tradunt in manus degradandi calicem cum vino & aqua: ac patena & hostia quem Pontifex degradator aufert de manibus degradādi dicens. Amouemus a te quoniam potius ahiotam esse ostendimus: potestatem offerendi Deo sacrificium: missamq; celebrandi tam prouitius quam pro defunctis. Deinde Pontifex degradator abradit leuiter cū cultello vel vitro pollices & indices vtriusque manus degradādi dicens. Potestatem sacrificandi, consecrādi: & benedicendi: quā in vñctione manū & pollicum recepisti: tibi tollimus hac rasura. Quo dicto Pontifex degradator accipit casulam siue planetam per posteriorem partem capiti & degradandū exiit dicens.

Degradatio ab ordinibus sacris.

Vnde Sacerdotali charitatem signate: te merito expoliamus: quia ipsam & omnem innocentiam exuisti. Tum Pontifex degradator aufert a degradando stolam dicens.

Signum domini per hanc stolam signatum: turpiter abiicisti. ideoq; ipsam a te amouemus: quæ inhabilem reddimus ad omne sacerdotale officium exercendum.

Degradatio ab ordine Diaconatus.

Ministri tradunt degradando in manus librum Euangēliorum quem Pontifex degradator tollit de manibus eius dicens. Amouemus a te potestatem legēdi Euangēlium in ecclesia Dei: quia id non competit nisi dignis. Tum Pontifex degradator exiit degradādum dalmatica dicens. Leuitico ordine te priuamus: quia tuum in eo ministerium non impleuisti deinde Pontifex degradator amouet degradādō stolam de humeris proijciens eam post tergum dicens. Stolum candidam quam acceperas immaculatā: in conspectu Domini perferendam: quia non sic cognito mysterio eximium conuersionis tuæ fidelibus præbuisi vt plebs dicata Christi nomine: possit exinde imitationem acquirere: iuste a te amouemus: omnem diaconatus officium tibi prohibentes.

Degradatio ab ordine Subdiaconatus.

Ministri tradunt in manus degradandi librum Epistololarum quem Pontifex degradator de manibus illius accipit dicens. Auferimus tibi potestatem legendi epistolam in ecclesia Dei: quia hoc ministerio indignus es redditus. Tum Pontifex degradator exiit degradandū tunica dicens. Tunica subdiaconali te exuimus: cuius cor & corpus timor domini: castus & sanctus in eternū permanens: non constringit. Deinde Pōtiffex degradator accipit a degradando manipulum dicens. Depone manipulum: quia per fructus bonorum operum quos designat: non expugnasti spiritalis insidias inimici. Tum Pōtiffex tangens amictum degradandū dicit. Quia vocem tuam non castigasti: ideo amictum a te auferimus. Posthæc vnus ex ministris tradit in manus degradandū vreoletos cum vino & aqua: ac bacile eum manutergio: ac calicem vacuum cum patena. Tum archidiaconus tollit de manu degradandi vreoletos cum vino & aqua: ac bacile cū manutergio. Pontifex calicem vacuum & patenā tollit dicens.

Potesta-

Potestatem introeundi sacrum tangendi Palas: vasa & alia indumēta sacra: omnesque subdiaconatus ministerium exercendi a te amouemus. Deinde ministri exuunt degradandū cingulū: albam, & amictum.

Degradatio ab ordine acolytatus.

Vnus ex ministris tradit in manus degradandū vreoletum vacuum, quem Pōtiffex degradator tollit de manibus illius dicens. Immunde: vinum & aquam ad Eucharistiam de cetero non ministres. Tum vnus ministro rum tradit in manus degradando candelabrum cum cereo extincto quod Pōtiffex degradator accipit de manibus illius dicens. Dimitte perferendi visibile lumen, officium: qui præbere spiritali moribus neglexisti: ac vniuersum acolytatus officium, hic depone.

Degradatio ab ordine exorcistatus.

Vnus ex ministris tradit degradādō in manus librum exorcismorum: quem Pōtiffex degradator tollit de manibus illius dicens. Priuamus te potestate imponendi manū super energuminos: & dæmones de obsessis corporibus expellendi, omni tibi exorcistatus officio interdicto.

Degradatio ab ordine lectoratus.

Vnus ministrorum tradit degradādō in manus librum lectionum: quem Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. In ecclesia Dei non legas vterius: neque cantes neque Panes aut fructus nouos vllatenus benedicas: quia tuum officium non impleuisti fideliter & deuote.

Degradatio ab ordine hostiaratus.

Vnus ex ministris tradit degradando in manus claus ecclesie: quas Pontifex degradator tollit de manibus illius dicens. Quia in clauibus errasti claus dimitte: & quia hostia cordis tui male dæmonibus obserasti: amouemus a te, officium ostiarij: vt non percutias cym-

balum: non aperias ecclesiam: non sacrum: non librum amplius prædicanti.

Degradatio à prima tonsura.

Pontifex degradator extrahit degradandū superpellicium dicens.

Authoritate Dei, omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti ac nostra tibi auferim' habitum clericalem, & nudamus te religionis, ornatum: atque deponimus: degradamus: spoliamus & exuimus te omni ordine: beneficio & priuilegio clericali: & velut clericalis professionis indignū: Redigimus te in seruitutem & ignominiam habitus secularis ac status. Tum Pontifex degradator cum forficibus tondere incipit: & per barbitonsonem ibidem præsentem totaliter tonderi facit caput degradandi dicens.

Te velut ingrātū filium a forte Domini ad quā vocatus fueras abijcimus: & coronam tui capitis: Regale quidem signum sacerdotij: de tuo capite amouemus. Propter tui regimini prauitatem. Deinde si velit Pontifex dicit. Quod ore cantasti corde non credidisti nec opere impleuisti: ideo cantandi officium in ecclesia Dei a te amouemus. Tū ministri Pontiffici exuunt degradatum vestem & habitum clericalem: & ipsum induunt habitum secularem: Quo facto si fuerit talis casus quod degradatus iuxta cōstitutiones Innocentij Papæ tertij tradi debeat curiæ seculari. Pontifex degradator degradatum amplius non tangit: sed in hunc modum contra ipsum pronunciat dicens.

Pronunciamus, vt hunc exutum omni ordine, ac priuilegio clericali: curia secularis in suum forum recipiat degradatum. Tum Pontifex degradator efficaciter & ex corde: omni instantia promiserimo illo derelicto intercedit apud iudicem secularem: vt citra mortis periculum: vel mutilationis contra degradatum sententiam moderetur dicens.

Degradatio ab ordinibus sacris.

Domine iude: Rogamus vos cum omni affectu quō possumus: vt amore Dei: Pietatis & misericordie intuitu & nostrorum interuentu precamini: vt miserimo huic nullum mortis vel mutilationis periculum inferatis. Quo facto ministri curiæ secularis degradatum sub sua custodia recipiunt: & discedunt.

Tom. iij. L. C. Porcl

a ¶ Por el juez ecclesiastico. Ad iudicem ecclesiasticum pertinet cognitio huius criminis, ut hic habetur, & latius dicitur in l. tertia. & supra proxima, ubi latè resoluta materia huius criminis hæresis.

¶ Titulus Quintus. De excommunicatis.

¶ Lex prima.

b ¶ Vida spiritual. Vitam æternam dedit nobis Deus, ut inquit Ioann. in prima epistola. capitul. quinto. Et hæc vita in filio eius est. Qui habet filium Dei, habet vitam: qui non habet filium Dei, non habet vitam. Hæc scribo vobis, ut sciat quoniam vitam æternam habetis, quickeditis in nomine filij Dei. Facit textus in capitulo. resuscitatus. de poenitentia. distincione prima. dum ibi dicitur: Cum Deus sit vita animæ: anima vero vita corporis: sicut corpus vivere non potest absente anima: ita nisi Deo præsentem, anima vivere non valet. Sed filius Dei fuit obediens semper. Ad Philippenses secundo. Humiliavit semetipsum Christus factus obediens usque ad mortem: Et est instructio nostra, ut prælati obediamus, cuius transgressio est inobediencia, quæ mortale inducit peccatum quod separat animam à Deo, ut in præsentem habetur, dicendo, *vida spiritual es anima la obediencia, y muerte la desobediencia.* capitulo secundo. de maioria. & obediencia. Et prima. Petri secundo. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive regi tanquam præcellenti, sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. capitulo. solita. de maioria. & obediencia. Obediencia victimis iure præponitur. primo Regum capitul. decimo quinto. Melior est (inquit) obediencia, quam victimæ: Ratio est, quia per victimas aliena caro, per obediencia verò propria ma-

¶ Ley. IIIII. La pena del que fuere condenado por hereje.

¶ El Rey don Enrique eodem titulo.

DE SPues que por el juez ecclesiastico, alguno fuere condemnado por hereje: la meytad de sus bienes, sea para la nuestra camara.

stat voluntas. capitul. sciendum. decimo octava. quæstione secunda. ubi Archidiaconus notabiliter dicit, quod obediencia nouem comites, seu condiciones habere debet.

¶ Primò, ut exhibeatur libenter, id est, voluntariè, sine cordis murmure. Actuum nono. Domine quid me vis facere? Secundo humiliter sine vocis contradictione. Osee quarto. Populus tuus sicut hi qui contradi-

Titulo. V. De los descomulgados.

¶ Ley Primera. La pena en que caen los descomulgados que por diversos tiempos perseveran en la descomunión.

¶ El Rey don Juan Segundo en Guadaluja. Año de mil y quatrocientos y nueue.

VIDA spiritual, es al anima la

¶ Quarto integraliter sine operis diminutione. Tobie quinto. Omnia quæ præcepisti mihi pater, faciam. ¶ Quinto, simpliciter sine mandati nimia districtione, iuxta illud Psalmi, In auditu auris obediunt mihi. ¶ Sexto, prudenter, sine manifesto errore. Actuum quinto. Oportet magis obedire Deo, quam hominibus. nam magis obedit lingua iniquæ, & fallax obtemperat labijs mendacibus. Proverbiorum. decimo septimo. Hinc suadet textus in capitulo. Si Dominus, in fine. vñdecima. quæstione tertia. dicens notantissime. Dicimus de seruis apud dominos, & de vxoribus apud viros, & de filijs apud patres, quod in illis tantum debeant dominis, & viris, parentibusque esse subiecti, quæ contra Dei mandata non sunt & in capitulo. Non semper eadem causa & quæstione. Dicit textus. Non semper malum est non obedire præcepto. Cum enim Dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est. Idem probat capitul. Iulianus. & capitul. qui omnipotentem. & capitul. qui resistit. & capitul. Imperatores. ead. causa & quæst. Vnde Panormita. in capitul. si quando. de rescript.

rescript. & in cap. quanto. de consuetud. ait. Obediendum est superiori in licitis & honestis. nõ autem cum peccato & scandalo. Et inde fit, quod ideo etiam subditu regulares non debent in his, quæ contra Deum essent, prælati eorum obedire. Innocentius in cap. ad aures. de tempo. ordi. Panormi. in ca. cum in ecclesijs. col. 1. de maio. & obediencia. & in capit. cum ad monasteriu. in colu. 2. de stat. monach. Adde glos. si. in ca. non in inferenda. 23. q. 3. & ca. fin. & ibi Cardi. nu. 1. ead. causa & quæst. & Felin. in ca. si quando. nu. 2. de off. delegat. tex. in c. inquisitioni. ad fin. de senten. excom. de cuius intellectu agit Dominus. Sotus lib. 4. De iusti. & iur. q. 5. art. 4. pagin. 317. Hinc inferitur, quod ductum iniuste ad mortem, non solum Anciani (vulgò Regidores) sed etiam populares, possunt e manibus iudicis etiam per vim eripere, quia tunc non facit actum iuste, nec vi iudex, qui est minister Dei, sed tanquam particularis contra rectitudinem rationis & iuris diuini. Exod. 20. & humani, & tanquam diabolus, ut aliàs rogatus in quæstione subiecta consului, & in lectione ordinaria Decreti explicauit in dict. c. non in inferenda. 23. q. 3. Septimo, veraciter sine fictione. ad Coloss. 3. non ad oculum seruientes; quasi hominibus placentes. Octauo, perseveranter sine intermissione. ad Philipp. 2. Factus est obediens patri usque ad mortem. Nono, celeriter sine dilatione. Esaiæ. 8. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi cotuba ad fenestras? Vnde sanctus Bernardus dicit, Verus obediens, nescit moram, nec mandata procrastinat, sed aures parat auri, oculos visui, manus operi, pedes itineri, & sic fetotum interius colligit, vt imperantis adimpleat exterius voluntatem.

obediencia: y muerte la desobediencia: y desobedescer los mandamientos de la sancta madre yglesia. Y porque la sentencia de excomunión es arma con que la iglesia defiende su libertad: y mantiene y govierna las cosas Christianas con justicia de Dios: y deue ser mu-

¶ Deobedescer los mandamientos. Contra apostoli præceptum ad Hebr. 10. 13. Obedite præpositis vestrís, & subiacere eis. Vbi constat, quod obediencia præpositis præsertim ecclesiasticis est debita.

a ¶ Deobedescer los mandamientos. Contra apostoli præceptum ad Hebr. 10. 13. Obedite præpositis vestrís, & subiacere eis. Vbi constat, quod obediencia præpositis præsertim ecclesiasticis est debita.

Vnde dicit text. in cap. omnes. de maio. & obediencia. Omnes principes terræ, & ceteros homines, episcopis beatus Petrus obedire præcipiebat. Per quæ text. Panormi. 1. notab. firmat, quod quantumcunque sit princeps maximus, tenetur nihilominus

cho mastemida y guardada que otra sentencia alguna, porque no ay mayor pena que muerte del anima, y así como el arma temporal mata al cuerpo: así la sentencia de excomunión mata el anima y es llave de los Reynos de los cielos que encomendo nuestro

tandus, secundum formam præsentis legis. Tum, quia communio postquam excommunicatus ab ecclesia repellitur, inducit peccatum. cap. illud. & ibi Innocentius de cleric. excom. ministr. ubi probatur, quod excommunicatus tenetur alios vitare, aliàs peccat, sicut alij scienter cum eo communicantes. Gabriel in. 4. senten. distincione. 8. quæstione tertia. dub. 5. Nauar. in. ca. cum contingat. pag. 168. de rescript. Ergo cum eadem versetur ratio, eadem debet esse iuris dispositio absque acceptione personarum. capit. nouit. de iudi. & per regulam. Quod quisque iuris alium statuit, eod. iure uti debet. in rub. & nigro. ff. quod quisque iur. & sapientis dicat autoritas, Patere legem, quam ipse tuleris. cap. cum omnes. & ibi gloss. 3. de constituto. Et est optimum pro intellectu & ampliatione huius regie constitutionis.

b ¶ Sentencia de excomunión. Nota excommunicationem sententiam esse. Probatur in rubro. De sententia excom. in decret. & in. 6. & Clein. & in cap. sententia pastoris. 11. quæstion. 3. gloss. in ca. biduum. verb. sub conditione. 2. quæstion. 6. dicit sententiam excommunicationis sub conditione latam tenere. Panormi. in cap. significauerunt. numer. 11. de testib. & in cap. procuraciones. numer. 8. de censib. quantum alias sententia sub conditione lata, non valet. vt ell. tex. in dict. capit. biduum.

quem commendat Panorm. in. ca. in literis. in fin. de offi. de lega. Socin. in tract. reg. cum fallen. regu. 369. Ergo est sententia. Sed glo. ibi dicit, quod non est sententia diffinitiva, sed interlocutoria. in verb. sententia. glossa. in summ. verb. quod autem. secunda. quaestio. 1. Quia cum iudicialiter profertur a iudice, tale preceptum sub pena excommunicationis vi interlocutoria habet, iuxta glossa. in authen. De litigiosis. §. ad excludendas. verb. interlocutionibus. coll. 8. non a libi secundum Angel. in l. q. agnitis. numero. 2. ff. de excep. & in authen. de hered. & falsid. §. illud quoque. vbi vide glo. verb. decreto. Idem Angel. in rubri. ff. de iudi. glossa. verbo. sententiarum. in. l. cum clericis. C. de

† La mitad & sus bienes Concor. l. 4. titu. final. in fin. isto lib. 8

señor al apóstol sant Pedro y a sus sucesores y ministros de la yglesia: y les dio poder deligar y absolver las animas sobre la tierra: y porque el mayor quebrantamiento de la fe Christiana es el menor precio de la sancta Iglesia. Porende confirmamos y apruamos y mandamos que sean guardadas las leyes que sobre esta razon hizieron y ordenaron los catholicos reyes don Alonso en las cortes que hizo en Madrid: y el rey don Enrrique. I. en las cortes que hizo en toro: y el rey don Iuan primero en las cortes que hizo en Guadaluja: por las quales dichas leyes los dichos reyes nuevos progenitores: ordenaron y mandaron que qualquier persona que estuviere descomulgada por

denunciacion de los prelados de la sancta yglesia por espacio de treynta dias: que pague en pena cient maravedis de los buenos que son seyscientos maravedis de moneda vieja. E si estuviere endurecido en la dicha descomunion seys meses cumplidos: que pague en pena mil maravedis de la dicha moneda buena: que son seys mil maravedis de la dicha moneda vieja. E passados los dichos seys meses si persistiere en la dicha descomunion: que pague sefenta maravedis de los buenos: cada vna dia: y demas que lo echen fuera de la Villa, o lugar donde biuiere: porque su participacion sea escusada: y si en el lugar en trare que la meytad de sus bienes sean confiscados para la nueva camara: y las di-

episcop. & cleric. Et Alexand. declarat. quae sit sententia interlocutoria, seu diffinitiva in rubri. ff. de re iudicat. Et quod sententia excommunicationis si iudicialiter profertur sit interlocutoria, constat, quia non definit negotium, ideo que quandoque reuocari potest. vt notat Fel. in rub. de re iud. num. 17. vbi plures concordantias citat. Ludou. Gomef. in c. 2. §. statuto. numer. 9. de constitu. lib. 6. Et sic possunt intelligi iura, quae dicunt eam sententiam esse, & interlocutoriam, cum a iudice in iudicio profertur: si autem extra iudicium appellatur censura, & non venit nomine sententiae, quae est poena, & non sententia, ex communi mente relata a Ludou. Gomefio vbi supra, quo fit, potest ab-

lutione,

lutionem, refusus expensis regulariter concedendam esse. vt praestatur ex cap. ex parte. de verb. signi. Deinde deducitur, quod extra iudicium datur absolutio, sicut & excommunicatio profertur cap. de lecto. de sententia excommu. lib. 6. & sic improprie dicitur interlocutoria, cum sit de his, quae incident, & emergunt in iudicio interlocutoria sententia. glo. in clemen. vnic. de frequentatio. posses. & fructuum. verb. diffinitiva. vbi late dixi. Ergo resolutio sit, quod excommunicatio iudicialiter lata dicitur interlocutoria, non diffinitiva: si vero extrajudicialiter, dicenda est censura, seu poena. Et sic intelligenda sunt iura, quae de hac re mentionem faciunt. & capitul. 2. §. statuto. de consti. lib. 6. & text. in presenti. & Archidi. in cap. decernimus. 18. dist. in c. ad fin. ait. Et nota hic contra quorundam opinionem, sententiam excommunicationis dici sententiam. c. sententia pastoris. 11. quaestio. 3. Sic etiam absolutio. vt. 11. quaestio. 3. cap. 2. vbi de hoc Hug. Dicendum Tancredum, quod excommunicatio vel interdictionum improprie dicitur sententia. Et hoc id eo, quia potius punit, quam finem causae imponat. Haec verba facit Archidi. & sunt memoriae mandanda. Iuxta praemissa quaeritur, Quid sit Excommunicatio: Goffred. de Trano in sum. de sententia excommu. numero primo. dicit, quod excommunicatio est aliquando a sacramentis exclusio. Aliquando a communionem fidelium separatio. vt. 11. quaestio. 3. §. euidenter. & 3. quaestio. 4. cap. Engelstrudam. de excep. cap. a nobis. capit. pen. de sententia excommu. Vel generaliter dici potest, quod excommunicatio, est a qualibet licita communionem, vel legitimo actu separatio. Vn de Adam fuit excommunicatus ab euligno vitae. Gen. 2. dicente Domino, Videte ne forte sumatis de ligno vitae. vt in dict. §. euidenter. & ibi numero. 2. species excommunicationum declarat. Idem transcripsit tacito auctore Hostiens. in sum. eius. titul. §. 1. & §. 2. Diffiniri autem potest secundum Panorm. in rub. extra eod. numero tertio. Excommunicatio est censura a Canone, vel iudice ecclesiastico prolata, priuans legitimam communionem sacramentorum, & quandoque hominum. Et cum hac definitione alios antiquos referens transit Fel. in ead. rubri. colum. 2. numero. 2. ad fin. versicul. Quid sit excommunicatio. Nicol. Nanus in Polyantea. verbo. Excommunicatio. columna prima. Syluest. in sum. verb. Excommunicatio. 1. post Angel. eod. verb. in capit. 1. in princ. Vel dic, Excommunicatio est censura ecclesiastica a iure vel homine propter crimen, vel contumaciam in singulares personas lata, eas a communionem sacramentorum, & quandoque hominum priuans. Dixi, censura, ad denotandum genus. nam sub hac dictio-

ne venit excommunicatio, suspensio, & interdictum. text. in cap. quarenti. de verb. signi. notat Ioan. de Lignano in tracta. de censura ecclesiasti. in princ. Ioan. Calderi. de interdicto ecclesiastico colum. 2. num. 3. Ioan. in sum. confesso. lib. 3. titu. 33. quaestio. 219. Angel. Clauasi. in sum. verb. Censura. Et sic dictum est supra, quod excommunicatio est improprie & stricte sententia. vt declarat Panorm. & Fel. in rub. de senten. excomm. num. 2. Dixi, a iure. vt denotarem omnem excommunicationem, quae fertur a Canone ipso iure, modo illam inferat Papa, modo legatus seu Archiepiscopus, seu Episcopus in sua Diocesi seu prouincia, cum omnes possint eam promulgare iudicibus. cap. 2. de consti. lib. 6. capit. corripiantur. 23. quaestio. quarta. cap. vlt. 16. quaestio. 2. Et per illud verbum, a iure, excluduntur omnes, qui non possunt statuere, vel facere ius, vt hi excommunicari non possunt, modo praemisso. Dixi, vel homine ecclesiastico. vt adnotarem, quod iudex aliquando profert sententiam excommunicationis contra contumaces, vel propter offensam praeteritam, vel quae in futurum fieri speratur. Syluest. verb. Excommunicatio. 1. not. 1. Et dixi, ecclesiastico. vt excluderem seculares, quibus tractus spirituum ritualium inhihibitus omnino est. capit. 2. & ibi nota. de iudic. Deinde dicitur, propter contumaciam. &c. vt explicarem causam materialem, ob quam excommunicatio fulminanda est: quia sententia excommunicationis fertur propter contumaciam. cap. ex parte. de verb. signi. capi. primo. de iudic. glossa. in cap. nemo episcoporum. 11. quaestio. 3. glo. optima in cap. episcopi. verb. minimis. 11. quaestio. 3. cap. sed illud. 45. dist. in c. ca. tam sacerdotes. & cap. de illicita. 24. quaestio. 3. glossa. in cap. 1. de iudi. Panormi. in cap. fraternitatu. numero primo. de cleri. excommu. ministr. & in cap. cum non ab homine nume. 25. de iudi. vbi inquit, quod excommunicatio est poena contumaciae, non delicti. vbi vide Barba. num. 87. Quae contumacia quadrupliciter committi posse declarat Richard. de Media villa in. 4. sentent. disti. 18. quaestio. 2. articulo tertio. & sic propter contumaciam quis amittit beneficium dilationis legalis, indultum misericordiae causa. Bal. per textum ibi in. l. si constante. §. quoties. ff. solut. matri. moni. Ratio est, quia contumacia est delictum, vt supra dictum est. Iam delictum in princ. ff. de re militar. l. contumacia. ff. de re iudic. Fel. in. c. ex parte. nume. 27. de consti. Iaso. in. l. sancimus. numero. 20. de iudic. Ioan. Lupus in rep. capit. per vestras. fol. 66. columna quarta. num. 18. §. glo. in. l. si filius. ff. de interrogat. actio. l. 10. titul. 9. part. 1. & non obedire superiori, est peccatum, & in obedientia inter mortalia annumeratur a Paul. ad Roman. 1.

man. 1. & 2. ad Timotheum. 3. Sanctus Thom. 2. 2. quaestio. 104. articulo primo. & 2. & quaestio. 105. articulo primo. Et excommunicatio fertur pro mortali. cap. nemo. 11. quaestione tertia. Ergo contra contumacem. Quo sit, quod si nobilis fuit contumax in comparando ad iudicis praecipuum, vel mulier honesta, quam uis alius ex causa ciuili in carcere detineri non possint, tamen ex hac rebellione & contumacia detinere poterit iudex inobedientem & contumacem, quia commisit delictum. Quod est in praxi notandum, ut alius consilium contra nobilem, qui vendidit rem dotalem, quam mulier vendicauit ab emptore, & emptor egit de cuius ratione contra maritum venditorem, quod ex eo quod rem alienam vendidit, commisit delictum tanquam Paganus & plebeius poterit pro debito in carceribus conijci. Et ita obtentum fuit. Et sic pro contumacia infertur excommunicatio, ut supra dictum est. Et notat Martinus Nauar. in manual. confess. capit. 27. numer. 9. quae inducit mortem, & loco eius infertur. ca. per venerabilem. ad fin. ibi, in quibus cum aliquid fuerit difficile, vel ambiguum, ad iudicium est sedis apostolicae recurrendum, cuius sententiam qui superbiens contempserit obseruare, mori praecipitur, id est, per excommunicationis sententiam uelut mortuus a communione fidelium separari qui filii sunt legiti. capitulo secundo, de maioribus. & obedi. ergo nimirum, si in carceribus detineatur propter contumaciam, vel aliud delictum, cum omne priuilegium, & dignitatem tollat peccatum. Et est notandum, quod contumacia quaelibet quantuncumque minima, est digna excommunicatione. glo. in capitulo. duo sunt. 96. distin. sing. secundum Rip. in cap. 1. numer. 29. de iudi. ubi Panorm. numero. 10. Et Cardin. in cap. cum non ab homine. columna. 1. eiusdem tituli. Barbat. in tract. de testibus. 3. part. num. 9. Lud. Montaltum in tract. de reprobatio. sententiae Pilat. articulo. 3. num. 27. Est gloss. simi. in l. in actionibus. verb. non etiam. ff. de in lite iur. Et est notandum, quod Contumacia contrahitur praecedente monitione iudicis, non ante, cum uocatus sit explicandum, & non in mente retinendum praecipuum, ad hoc, ut contumax sit censendus, & cum dilatione temporis secundum subiectam materiam, & qualitatem, & necessitatem negotij est praecipuum faciendum sub excommunicationis poena ex officio, seu ad partis petitionem. Si tamen a iure proferatur, nulla requiritur noua citatio, seu monitio: quia lex, quae imponit excommunicationem propter factum damnatum, semper loquitur, & monet homines ne committant. argum. l. Arriani. C. de haeret. ideo ipso facto, sine alia citatione & monitione fuit contumax, & rebellis, ac excommunicatus & separatus a commu-

nione ecclesiae, sicut primi parentes fuerunt exclusi a Paradiso delictum propter inobedientiam. Gen. 3. Et tantum fuit adhibita declaratio criminis per eorum confessionem, & a tempore commissi criminis fuit lata sententia. ut in cap. cum secundum leges. de haeret. libro sexto. Non ergo requiritur alia citatio seu monitio in excommunicatione lata a iure: quia a tempore promulgatae legis fuit facta omnibus subditis catholicis fidei profitentibus, & sic contumacia & rebellio praecessit in incursu ipsius, sicut in ea, quae ab homine profertur. ut in cap. si quis suadente. 17. quaestio. 4. cap. a nobis. 21. de sententia excomm. cap. ut animarum. de consil. libr. 6. cap. reprehensibilis. (26. capite in ordine) de appellat. cum pluribus alijs casibus, quibus quis propter delictum in excommunicationem ipso iure incidit, de quibus per Goffred. & Hostien. in summa de sententia excomm. gloss. in clem. 1. eod. tit. Penit. 72. casus glo. in simi. in cap. eos. eo. tit. libro sexto. Anchar. in dict. capitul. reprehensibilis. numero primo. Excommunicatio in pluribus casibus incurritur. & 12. refert Luc. pen. in l. contra publicam column. 4. de re milit. lib. 12. l. 2. titulo. 9. par. 1. Et ad praemissa quando requiritur vel non monitio in sententia lata a iure, vel ab homine propter offensam futuram, declarat Nauar. in cap. cum contingat. 2. causa nullitatis. pag. 2. de rescrip. & in manuali confess. cap. 27. numer. 10. pag. 626. D. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. 9. de sententia excomm. libro sexto.

¶ Uterius dixi, in singulares personas professionem christianam habentes lata. Per hoc tangitur materialis causa circa quam. Nam excommunicatio in hominem christianum ferenda est: nam Iudaeus, infidelis, seu Saracenus cum extra ecclesiam sint, & ideo iuxta apostoli dictum. 1. ad Corint. 5. de his qui foris sunt, nihil ad nos cap. Gaudemus. de diuort. excommunicandi non sunt. Quia qui nunquam fuit in ecclesia, ab ecclesia separari non potest, cum priuatio praesupponat habitum praecedentem illius rei, a qua quis priuatur. l. decem. ff. de verborum obligat. cap. ad dissoluendum. versi. Quo circa. de despons. impube. ubi Praeposit. numero primo. capit. quod uero non formatum. 32. quaestione secunda. l. nominationes. in fin. C. de appel. l. & ideo. ff. de don. inter vi. & vxor. l. 5. si nec. ubi Iaso. num. 6. ff. de iur. iur. l. eius qui in provincia. 5. quod si stipulatus. versi. quoniam tunc non possent. ubi Paul. numero tertio. ff. si cert. pe. ta. Et ita procedit tex. in cap. omnis Christianus 11. quaestione tertia. Item homo, & non vniuersitas, seu Collegium excommunicari debet. Et id eo ferri debet contra singulares personas, quae culpabiles vniuersitatis, seu Collegij apparuerint. c. Roma.

Roma. §. in vniuersitatem. de sententia excomm. libr. 6. ubi late declarauit ann. 1549. Salmantica legendo. Specu. de sententia excomm. §. 1. numero nono. Felinus in cap. dilect. v. num. 6. de exceptio. Areti. in cap. cum tu. numero primo. de testib. Bonifaci. in clem. Frequens. num. 162. de excess. praelat. Richard. in 4. senten. distin. 18. arti. 5. quaestione tertia. ¶ Dixi, a communione ecclesiae & fidelium. ut in cap. nihil. & cap. canonica. ibi. & a consortio totius Christianitatis eliminamus, quousque & c. 11. quaestione tertia. capi. de viduis. 27. quaestione prima. cap. tam faceret. 24. quaestione tertia. cap. si quis laicus. 11. quaestio. 3. cap. a nobis. de excep. & ibi Anchar. capi. sicut nobis. de sententia excomm. gloss. in capit. 2. de offic. ordi. glo. 1. in capi. cum non ab homine. de iudic. gloss. in cap. duobus. isto tit. de sententia excomm. l. 5. tit. 9. parti. 1. Est notandum, quod duplex est excommunicatio, quaedam maior, alia uero minor. ut colligitur ex cap. si celebrat. de cleri. excomm. ministran. Illa prohibet hominem a communione sacramentorum, & hominum actiue & passiu, quia nec ipse potest alij alioqui sine peccato, nec alij cum eo. ut in capi. illud. de cleri. excomm. ministran. & supra dictum est. nec administrare sacramenta sibi, nec alijs, nec recipere. Et si durante excommunicatione celebret missam, irregularis efficitur. dict. cap. si celebrat. l. 1. titul. 9. part. 1. capitulo primo. de sententia excomm. libr. 6. & capitulo primo. de sententia & iudi. libro sexto. quae probant talem irregularitatem a solo Papa dispensabilem esse. De hoc alibi in tracta. irregularitatis actum est. Et plura damna incurrit homo propter excommunicationem, quorum vnum in hac lege. 1. exprimitur. aliud in capit. intelleximus. de iudi. & in capit. decernimus. de sententia excomm. libr. 6. aliud in dicto capitulo. si celebrat. & in capitulo primo. de re iudi. libr. 6. Et a contrario explicantur in l. 6. ubi Grego. Lopez. tit. 9. parti. 1. Traditur Satanam, si excommunicatio iusta est cap. omnis christianus. 11. quaestione tertia. & eo vitur diabolus, ut homo vni solet iumento, seu peccore. gloss. in cap. audi denique. 11. quaestio. 3. in glo. 1. quam laudat Panorm. in capi. si quis numero tertio. de reb. eccle. non alieni. Hostien. & Ioan. And. in capit. quoniam. de Iudae. Cui tamen est glo. simi. in capit. plerumque in glo. in verb. & a porcis. 2. quaestione. 6. aliud in capit. postulationis. de cleri. excomm. ministran. ubi collatio beneficii facta excommunicato non valet. Dixi in capitulo primo. de resc. libr. 6. ubi habetur scriptum ab excommunicato impetratum inualidum esse extra casus sibi expressos. Et quod excommunicato beneficia conferri non possent. Tenet Rebuff. in concordata de possess. pacificis. num. 205.

versi. Decimoquarto. Staphile. de literis gratiae & iustitiae. titul. De vi & effectu clausula. fol. 65. col. 2. Nauar. in manua. confessio. capit. 25. numer. 139. & alibi sepe. Item vassalus non cogitur durante excommunicatione domini, ei seruire. cap. quoniam multos. 11. quaestione tertia. ut habetur in 6. volu. tract. diuers. docto. fol. 185. numer. 37. Quod intellige dominum visitando, vel conueruendo, in equitando, in cundo, in cibo, & potu, vel ei curiam faciendo, in quibus omnibus abstinere debet vassallus ab eo, sicut a ceteris excommunicatis, & sic non facient ei exercitum, non ibunt cum eo ad bellum, non defendent eum, nec auxilium prestabunt: tamen tributa, & pensiones, & debita soluent, praesertim si in obligatione est interpositum iuramentum de soluendo. Hugut. & Cardin. in cap. nos sanctorum. art. 2. colum. 1. 15. quaestio. 6. Item ecclesia non orat pro excommunicatis, quod in Parascene ecclesia pro Iudaeis, & Paganis orat, sed non pro excommunicatis. optime probat Caietan. in 1. tomo opusculorum. tract. 19. De excommunicatione quaestio. vnica. ubi alia plura damna enumerat, quae excommunicato proueniunt. Item excommunicato non est concedenda in integrum restitutio, secundum Panorm. Imol. Fel. & Paul. Parisi. in cap. significauerunt. numer. 44. de exceptio. Petrus Duenas in tract. regula. cum fallent. regula. 270. incipit. Excommunicatus non potest. ¶ Item etiam excommunicatus non excusatur ab his quae sunt oneris, ne ex sua malitia commodum consequatur. Ideo tenetur dicere horas Canonicas tanquam particularis & secreti in modum suffragij. Ioan. monach. Innoc. & Io. Andr. columna tertia. in capitulo primo. de sententia excomm. libr. 6. glo. in cap. 2. de cleri. excomm. ministran. & glo. in cap. presbyterum. 28. distin. in gloss. vltim. Quam notabi. dixit Philip. Deci. in cap. intelleximus. columna secunda. numero quinto. de iudi. & in capi. cum inter priorem. columna prima. numero primo. de exceptio. Tenet Goffred. in sum. de cleri. excomm. ministran. §. Est autem sciendum. Hosti. in sum. eiusdem tituli. §. 1. versi. excommunicatus. Ioan. Montaigne in tract. de bigamia, quaestione quinta. num. 25. Hierony. Gigas in tract. de pensioni. quaestione. 64. Archiep. Florenti. 3. part. titu. 24. cap. 76. columna secunda. Angel. verb. Degradatio. quaestio. 8. & in verb. Hora. quaestione tertia. Albert. Troti. libro secundo. de vero & perfecti. cleric. capitul. 41. numero. 10. Communem dicit post Nauar. Couar. in rep. capitul. Alma mater. 1. part. §. 3. numero. 8. fol. 28. columna prima de sententia excomm. libr. 6. & libro tertio. Variarum resolut. cap. 13. num. 8. versicu. 12. hinc etiam deducitur. Idem concludit dicendum in deposito & de grada-

gradato, vt ibi per eum in vtroque loco videbis. Facit gloss. fin. in cap. dictum. 8r. distinctione. dicens clericum depositum viuere teneri secudum regulam ecclesie quam commend. Philipp. Franch. in capitul. degradatio. num. 4. de poen. libr. 6. ergo pro opinione communi supra adducta Nicol. Plou. in tracta. de horis canonicis. eandem conclusionem probat in. 1. part. quaestio. 12. & Albertus Ferrari. in tract. de horis canoni. numero. 16. Deci. in dicto capitulo. cum inter. column. 7. numer. 23. de exceptio. In modum ergo suffragij tenetur excommunicat^{us} horas canonicas dicere tamquam particularis, & sine communicatione alterius: nam priuatus non debet exercere officium, donec sit restitutus. capit. episcopus presbyter. 1. quaestio. tertia. Et idem est text. in capit. ad praesentiam. de appellatio. vbi etiam solenniter diuina non punitur, si ante incursum sententiae excommunicationis legitime appellauit, ex eo quod interim celebrasse constiterit, si autem eo. text. non constaret de legitima appellatione a sententia excommunicationis, puniretur, cum aduersus praecipuum ecclesiae id fecisse appareat. Ea enim, quae sunt oneris, propter excommunicationis censuram non tolluntur ab excommunicato sed tantum ea quae sunt honoris, ne ex sua malitia commo dum reportare videatur. Panormi. in capitul. intelleximus. numero quarto. de iudi. & iterum in cap. cum causam. num. 9. de iuram. calum. Ideoque quauis teneatur dicere horas canonicas, & in hoc grauetur sub poena peccati mortalis tanquam si non esset excommunicatus: ne stultus sit melioris conditionis, quam sapiens. Nihilominus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos, & tenetur, si quos perceperit, ad restitutionem, cum a communione ecclesiae sit priuatus, merito & ab eius commoditatibus erit separandus. text. vbi Panormi. in cap. pastoralis. §. verum. numer. 18. de appellatio. gloss. vlti. ad fin. in cap. iudeat. 50. distinctio. Robert. Maranta. in specul. aduocat. pagin. 489. in. 6. part. §. secundus actus principalis qui emergit in hac vltima parte iudicij est appellatio. num. 168. versu. Item potest iudex. Et Hieronymus Gigas. de pensionibus ecclesiasticis. quaestio. 64. in princ. Archiep. Florenti. 3. part. titul. 24. cap. 76. columna tertia. Paludan. in. 4. sentent. distinctio. 18. quaestio. 4. columna secunda. Card. in cap. perpendimus. column. 3r. de sentent. excommuni. 1. 3r. & ibi Gregor. Lopez. tit. 9. part. 1. Excommunicatus nil nomine ecclesiae possidere potest. ca. si quis presbyter. 7. quaestio. prima. Tradit Couarr. libr. 3. Variarum resolut. capi. 13. numer. 8. versu. Duodecimo hinc etiam deducitur. Sed vti plenorem declarationem habemus in isto puncto practicabili fa-

ciamus aliquas conclusiones, quarum prima sit. Iuste excommunicatus redditus beneficij amittit, nec cessante excommunicatione eos recuperabit. Gloss. percipienda in. 1. inter quos. §. damni. ff. de dam. infect. gloss. in cap. pastoralis. §. verum de appellat. vbi Hostien. Henric. Panor. Collectari. numero tertio. Franch. & Deci. text. in. 1. cum allegatis. C. de re mili. lib. 12. & ibi Rebuff. 1. 3r. tit. 9. part. 1. & est opinio communiter recepta. Intantum locum habet, quod quauis suspensus a beneficio propter crimen ex redditibus beneficij, alimēta sint ministranda, ne is cogatur mendicare, grauat inopia, in opprobrium ordinis clericorum ex glo. & docto. in dict. §. verum. & glo. in. 1. capit. cum Vitoniensis. verb. admiserant. de elect. Panor. in capi. apostolicar. columna tertia. & Felin. num. 9. de exceptio. qui intellexit hoc locum habere, nisi clericus suspensus fuerit propter contumaciam: tamen excommunicato nihil ex redditibus ecclesiae datur, etiam si is egenus & pauper sit, cum in eius potestate sit, se retrahere ab excommunicatione, quae medicinalis in obediente est. Glo. & communiter doctor. in dict. §. verum. Couar. libro tertio. Variarum resolutio. capitulo. 13. Secunda sit conclusio. Fructus beneficij excommunicato iniuste sunt illi restituendi, probata iniustitia, ex mente praemissorum Doctorum. 1. 3r. titul. 9. part. prima. Conclusio tertia erit. Fructus medio tempore percepti excommunicato iniuste sequuta absolutione ne minime sunt restituendi, nisi expressē in sententia Papae fuerit expressum quod ei restituantur argum. cap. quauis. & quae ibi late dixi legendo Salmanticae de resc. lib. 6. gloss. in capit. super causa. 2. quaestio. quinta. & ita procedit gloss. in. 1. cap. contumaces. 50. distinctio. vbi late per Praeposit. Alexan. Ioan. Copum in tract. de fructibus vltim. part. capitulo quinto. numero secundo. Conclusio quarta. Circa fructus, qui distributiones quotidianae dicuntur, de quibus dixi remissiuē in. 1. 8. in gloss. 2. titulo secundo. libro primo. supra per extrauagan. Cum nonnullae, de praeb. inter communes est, talis fructus ecclesiastici deputati in interestibus diuinis officijs tantum, praesentibus tantum ratione interestentiae statim accrescunt, & ideo excommunicato non restituuntur, qui praesens illis non fuit. gloss. in clementina secunda. de vita & honesta. cleri. verb. Suspensus. quae ait, fructus tales acquiri ecclesiae. Ad idem glo. in clementina secunda. verb. pars dimidia. de artat. & qual. Limita tamen, nisi excommunicatio esset iniusta, & per excommunicatum non stetit, quominus absolutus esset, nec mora ei posset imputari in petenda absolutione, & damna esset protestatus ob grauenam, quia id per eum non stat, ac

stat, ac proinde cum sit absque culpa, non est ei imputandum, nec alij sua iactura sunt reficiendi. Faciunt quae in specie huius declarationis scribunt Praeposit. Alexandri. in dicto capitulo. contumaces. 50. distinctio. sum. Pisana. verb. Excommunicatio. colum. 21. versu. Clericus excommunicatus. Aduertendum tamen est, quod inique excommunicatus tunc demum quotidianas distributiones exigere poterit, cum eo tempore, quo excommunicatio iniusta in eum fuit lata, praesens erit in loco beneficij sui, eratque solita diuinis officijs ante impedimentum excommunicationis adesse non alias, secundum Felin. in capit. apostolicar. numero. 12. de exceptio. Couar. libro tertio. Variarum resolutio. capitulo. 13. quauis contrarium teneat Dominic. in dicto capitulo. contumaces. 50. distinctio. Cuius opinio vera est in eo, qui ante excommunicationem non consueuerat diuinis officijs adesse, is enim ne quaquam habebit quotidianas distributiones eius temporis, quo inique fuerit excommunicatus: quauis autem non accedebat ad ecclesiam, nec lucrabatur quaequam, ita est praesens durante praemisso impedimento idem facturum. capit. exaudijs. de praesumptio. Sed si non accessisset, nullam emolumentum, nec interesse consequi poterit. Ergo & in specie proposita. Et est optima declaratio in actu pratico, & saepe contingere solet ideo memorata commendandum iure optimo esse. Est etiam aliud incommo dum, quod quauis excommunicatus non percipiat fructus beneficij, teneatur tamen ad onera ipsius persoluenda, vt ad solutionem pensionis, & subsidij, ex mente Bart. Alberi. Angel. & Paul. Castren. qui hoc praecipuum videtur in. 1. inter quos. §. damni. contra glo. 3r. ff. de dam. infect. & contra Bald. in. 1. fina. columna prima. C. de bon. aut. iud. poss. tenet expressē Couar. vbi supra. cap. 13. fol. 225. columna. 1. post Hierony. Gigant. quaestio. 64. Sed tamen pro rata fructuum, cum sit onus reale, tenebitur solvere percipiens fructus, non excommunicat^{us}, cum ex fructibus beneficij, quis teneatur ad soluedam pensionem, & ratione beneficij, super quo impositum est tale onus, & sic non debet extendi ad propria bona excommunicati, quae seorsum a beneficio possidet quocumque modo, tam etiam ex capit. quia diueritatem. de concess. praeb. quae Curran. inducit pro hac sententia in dict. l. vlti. quem refert, & veriore opinionem existimat esse Couar. vbi supra. Quam glo. Bald. Cumia. & alij probant, quam ipse semper probandam censet, reiecta Bart. & aliorum censura, de quibus supra. Item quauis hodie ante denunciationem in actum specialiter & expressē quis non teneatur vitare excommunicatum, vt cautum est in extrauagan. Ad vitandum scandala. in pragu. sancti.

gallicana. impressa. fol. 103. columna prima. tamen ipse excommunicatus cum alijs communicando peccat, quia in hoc non releuatur, vt ibi habetur, subiiciens. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodo libet suffragari. De improbitate enim sua, vt ibi verbo. releuare, ait Cosmas Guimier, non debet commo dum consequi. Ita que fallo. ff. de furt. Ergo sicut supra dictum est quod peccat, & hodie peccat, cauit communicando alijs, sine publicis, sine secretis sit excommunicatus. Tum, quia facit contra praecipuum ne cum alijs communicet, & ita communicatio alijs peccat. cap. pia. de exceptio. libro sexto. Tum etiam ex Innocen. in cap. illud. per tex. ibi. de cler. excomm. min. 1. & ibi sensu gloss. vitari. Panorm. in cap. exceptio. num. 28. de exceptio. & in cap. nulli. numero tertio. de sententia excommuni. & in capit. si quis presbyter. num. 9. eod. titul. Nauar. in cap. cum contingat. versu. Sexto infertur. pagin. 169. de rescrip. Archiep. Florenti. 3. part. titul. 25. capitulo secundo. §. 2. Gabriel in. 4. de ten. distinctio. 18. quaestio. 2. dubio. 5. Sum. Pisana. verb. Excommunicatus. fol. 8. columna secunda. Est alius effectus, quod excommunicatus non potest facere testamentum, secundum Paul. Castren. in. 1. is cui lege. numero secundo. ff. de testam. Et quod ita sit intelligenda sententia Archidia. in capitulo primo. de exceptio. libr. 6. tenentis excommunicatum testari non posse, nempe de publico & denunciato, alias em actiue & passiuē habet testamenti factionem secundum communem, teste Io. Dilecti Durantis in arte testandi. citu. De his qui non habent testamenti. cantela. 10. numero primo. De tamen dic, quod excommunicatus & denunciatus poterit testari secundum communem, teste Arcti. in. 1. si que ramus. numero tertio. De testam. Felin. in capit. ad probandum. numero primo. De re iudic. Vt tamen antequam testari queat, est videndus Card. in capitulo. veritatis. de dolo & contu. & in reper. capit. perpendimus. de sententia excommuni. remissiuē per Casarem Lamberti. de iure patrona. folio. 62. columna secunda. numero primo. vbi tractat quae sint praemissa vel prohibita excommunicatis. In hoc tenet posse in capit. cum ex voluntate, dicit communem & Barba. in clem. excommunicatio. nis. num. 21. de exceptio. & Philippus Franch. in rubri. de testam. libro sexto. num. 37. quaestio. 16. Guiliel. Bonedi. in reper. cap. Raynucius. verb. mortuo que testatore. 1. de testam. numer. 289. Deci. in capit. intelleximus. columna secunda. numero quarto. de iudic. Optime Ioan. de Ligniano in tract. De censura ecclesiastica. §. 16. numero primo. in. 9. volu. tracta. diuersorum. fol. 299. secundum

dum impressionem Lugdunens. An. 1544: Doct. Couar. in rubri. de testamen. 2. part. numero. 18. Probatur. Nam editum de testamentis, est prohibitorium, id est, quod omnes admittuntur, qui expressa legis prohibitionem non inveniuntur exclusi. l. 1. C. de sacrosanct. eccle. §. fin. In istis quibus non est permissio, face. testam. l. si queramus: ff. de testam. Excommunicatus etiam denunciatus non reperitur prohibitus, ergo non est excludendus a testamenti factio. Plures effectus, quos inducit excommunicationis. Item excommunicatus est infamis. Ludou. Roma. singul. 675. & 681. Tiraquell. de viro que retract. libro primo, glo. 9. §. 1. numero. 271. fol. 90. columna prima. ¶ Quæri solet, Vtrum excommunicatus censetur quis, si iudex ei dicat sub excommunicationis pœna hoc facias, vel non facias? In quo dubio plures censent comminationem, & non excommunicationem ex his verbis Inferri. vt est glo. in cap. Salomitan. 63. distinctio. & gl. in cap. 2. de matrimonio contra interdict. eccle. glo. in cap. vni. de sagitta. glo. in cap. relatum. in glo. fin. de iur. patro. quæ probat prædictum præceptum factum à iudice sub pœna excommunicationis non inducere excommunicationem, sed comminationem, ideo opus erit noua excommunicationis censura. glo. in cap. sicut tuis. de simoni. glossa. in capitul. cum viles. in glo. fin. de testament. Panormi. in capitul. clericis. numero quarto. ne clericus vel monach. Idem in capitulo primo. nu. 11. de locat. Syluest. Prieri. in summ. verb. Excommunicatio. 7. quæstio. 8. Et est verior sententia secundum Ioann. in summ. Confesso. libro secundo. titu. 4. quæstio. 2. & lib. 3. tit. 33. quæstio. 69.

¶ Quam conclusionem intelligas, nisi cõstaret de voluntate iudicis proferentis esse in contrarium, secundum quam regulari oportet valor censura, & vinculum excommunicationis, ex mente summae confessoris in locis præcitatis. Et Angel. in verb. Excommunicatio. 2. §. 8. glo. optima & communiter recepta in capi. Apostolica. de clerici. excomm. in iust. notanda secundum Ioann. Lup. in rep. cap. per vestras. §. 18. numer. 23. de dona. inter vi. & vxor. Præposit. in capit. fin. numer. 6. distinctio. 18. colum. fin. vbi dixit communiter recepta facit. l. non omnis. ff. si cert. pet. quod actus agentium vltra eorum voluntatem non valent. Præter ea ex hoc anno notandum erit, quod si excommunicatio lata fuerit contra aliquem debitorem nisi satisfecerit creditor in tra certum terminum, quod creditore volente vt intra illum non soluat, eo elapso, nõ erit excommunicatus, & censetur pro

rogatio facta ex iudicis permissione, quia fuit secundum intentionem partis fulminata. Panorm. in capi. præterea. 2. columna secunda. numero. 4. de appell. & ibi Cardinal. Idem Cardinal. in clementina prima. §. non itaque. quæstio quinta. num. 18. de iur. Syluest. verb. Excommunicatio. 2. versi. 13. Panormi. in capitulo primo. numero. 7. de locat. De hoc latius dixi in capitulo secundo. de mutu. peti. Declaratur secundo. quando iudex profert excommunicationem sub conditione, nempe dicendo, Excommunico omnes, qui arma portauerint, vel ordines furtiue susceperint quia contra faciem erit rebellis excommunicatus. glossa. in cap. vni. de sagitta. capit. à nobis. 1. de sententia excommu. capitulo secundo. de consil. lib. 6. cap. præterea. 2. de appell. glossa prima. in capitul. biduum. 2. quæstio. 6. Panormi. in cap. significauerunt. columna quinta. numer. 11. de testi. & in cap. procurationes. numero octauo. de cens. lib. ideo que consulentes semper attendant mentem proferentis potius, quam corticem, seu formam verborum in prolatione excommunicationis, & de eius valore respondere conentur, cum hoc sit vtilius animæ. præ. significasti. 2. de homicid. cap. iuuenis. de sponsalib. ¶ Item est notandū quod semel excommunicatus & denunciatus, semper præsumitur esse & persistere in eadem censura, & erit vitandus, nisi ostendat ab ea absolutum fuisse, ideo semper custodiat literas absolutionis, vt euinet pœnam huius legis. per regulam, Semel malus. de regul. iur. lib. 6. Hanc sententiam probat glo. in cap. proposuit. de cleric. excomm. in iust. vbi Panormi. & communis. cap. sicut nobis & ibi Panormi. de sententia excommu. Fel. in capitul. scribam. numero tertio. de præsump. Rot. in antiquis decisio. 238. Anchar. consil. 64. Nicol. Euerardus in topicis iuris. cap. 42. Alciat. in tract. præsumptio. reg. 2. præsumptio. 6. Couar. in rep. cap. Alina mater. 1. part. §. 2. nume. 6. de sententia excommu. lib. 6. qui post Alciat. loco præcitato hanc opinionem inquit procedere, quando quis fuit simpliciter excommunicatus, & nobis cõstat incidisse per literas, seu iudicis præceptum de præfenti, non tamen si sub conditione esset lata, nam in ea locum non habet hæc præsumptio: potuit enim qui excommunicatur pendente conditione satisfecisse. Idem tenuerunt Domini. de Rot. in nouis. decis. 444. Item etiam quo ad eum communicantes, & in eorum comunodum præsumitur absolutus, si communi opinione existimabatur iam absolutus & liber ab excommunicatione. Item etiam si esset elapsum tantum tempus à tempore excommunicationis, vt attenda qualitate loci & personæ, præsumendum esset arbitrio boni viri absolutum fuisse, & ad gremiū ecclesiæ rediisse.

rediisse. secundum Panorm. & docto. in dict. capit. proposuit. vnde inspecta integritate illius, qui omissum fuit excommunicatus, eiusque propriæ spiritalis curæ & sollicitudine, liceret cum eo communicare absque villo criminis & pœnæ periculo, secundum Henric. in cap. cum desideres. de sententia excommu. Syluest. verb. excommunicatio. 3. dubio. 7. Couar. vbi supra. §. secundo. numero. 6. Bartholomæus Fumeus in summ. aurea. verb. Excommunicatio. §. 62. Hodie tamen non tenetur quis excommunicatum vitare ante denunciationem specialem factam à iudice, vt euitentur altercationes iuris communis, & consilium præstaretur hominibus bonæ conscientiæ, ex præmissa extrauagant. Ad vitandum scandala, quæ optimè refert & declarat D. Couar. in cap. Alina mater. §. 2. num. 7. de sententia excommu. lib. 6. & congerit ad pondus eam referentes. refert idem Couar. in epitome. 4. Decretalium libro secundo. part. cap. 6. num. 9. Dominic. Sof. in. 4. sentent. distinctio. 22. quæstio. 1. arti. 4. Bartholom. Fume. in summ. aurea. verb. Excommunicatio. §. 50. Fel. in cap. ad probandum. num. 8. versiculo secundo. limita. de re iudicat. Archiep. Florenti. 3. part. titu. 21. cap. 3. Angel. in summ. verb. Excommunicatio. 8. quæstio. 3. Syluest. eod. verb. in. 5. Gabriel. in. 4. sentent. distinctio. 13. quæstio. 3. notat. 3. quæ reperitur in actis Concilij Basiliensis. 2. tomo Concilio rum. fol. 646. Martin. Nauar. in ca. 1. §. labore. de pœnitentia dist. 6. Philipp. Decius in cap. à nobis columna secunda. versic. Nota secundo. numero quarto. de exceptioni. & ibi scripti dum legerem illum titulum in lectione primaria iuris Canonici pro illustri doctore Iubilato, & propter eius nimiam vtriusque iuris peritiã senatore Regio Domini nostri Regis Philippi huius nominis secundi, meoque olim selectissimo præceptore Domino Antonio ab Aguilera. Refero etiam & declaro in tract. de irregul. cap. de excommunicatione Ex quo Concilio constat ruc demum excommunicatum vitandum, cum ab ecclesia est denunciatus, & ab ea non sustinetur in cõmunionem hominum, vt etiam in præfenti lege Regia explicatur, & infra. l. 2. dicitur *ylas penas de la ley ante desta no sean executadas en aquellos excomulgados que por la yglesia son tolerados.* Et ita est intelligenda. l. 9. titu. 18. infra isto libro. ¶ Circa intellectum huius legis dubitatur, cum loquatur de excommunicatione maiori, nam de minori non est noster sermo, Vtrum excommunicationem præcessisse probetur per literas denunciatorias, vel requiratur monitorium probatio? Et videtur glossa. in capitul. licet. de sententia excom. per denunciationem, seu literas denunciatorias excommunicationem præcedentem probati. Quam ad hoc singul. dixit D.

Couar. in cap. Alina mater. 1. part. §. 3. nu. 1. de sententia excom. Probatur, quia cum quid præmittitur, aliquid præexistens, & secundum ordinem actus necessarium, tunc antecedens deducitur: sed ex consequenti, hoc est, per denunciationem constat de excommunicatione præcedente, ergo, & c. Lillud. ff. de acquiren. hæred. l. 2. & ibi Bald. C. de dot. promissio. Nota in cap. ex parte. C. de sponsali. vbi ex consequenti deducitur præsumptio ad antecedens. Soluit mihi vsuras, debitum principale fortis probatur. Ostendo literas gradus Licentiatas vel Doctoratas Salmanticæ habitas, iam inde ostenditur me Bachalarium fuisse. Iidem ostendo me in sacerdotio constitutum, deinde sine alia offensione literarum comprobatur me in præcedentibus ordinibus necessarijs insignitum fuisse. ¶ Nec obstat si dixeris, per saltum ordine prætermisso potuit denunciari, vel ad alios ordines seu gradus promoueri, vt contingere solet: quia cum habeat solum ordinem, & à communiter accidentibus præsumatur debitam formam præcessisse, non erit dubium, nisi quod restet deducatur omne necessarium præcessisse, & postmodum sequutam fuisse denunciationem. Et isto argumento tutus hanc sententiam veriorum sine distinctione existimat Decius in cap. pastoralis. §. verum. col. 1. vers. 4. nota q. denantiatio. nu. 4. de appell. Sed tamen argumentum à consequenti non semper præsupponit antecedens, nisi cum sit necessarium & omnino contingens. Cum ergo excommunicationem aliquando contingat nullam, aut inuisam præcessisse & defectu debite forme, & in re veritatis non fuisse excommunicatum, vel quia forte ad domum suam nocificata, & ei minime intimata nec aperta à suis familiaribus, & incusata contumacia sine eius culpa fuit petita denunciatio, non video, cur ex denunciatione tanquam excommunicatus sit habendus, nulla habita alia probatione, cum sit leuis & præsumpta probatio, excommunicatione autem aperitissimis documentis sit probanda, vt quis excommunicatus repelli possit ab agendo. capit. pia. de except. libro sexto. quo fit, hunc effectum præiudicalem minimè probari posse per vnum testimonium vel per firmam. Antonius in capitulo veniens. 1. colum. fin. de testib. Specul. titu. de notorio cri. §. fama. versiculo. Quid sit agendo. quod notandum & singulare dictum, & ita ab eo sententia definitum esse dixit Ludou. Roman. singul. 198. incip. Item querit, an vnus testis, secundum nouissimam impressionem habetur numero. 201. & ibi additio. Nicolai. & Gabriel Sarayne. Decius in capit. primo. de postula. prælat. numero. 27. idem in capitul. 1. numero. 23. de appella. l. iso. in rep. l. ad moneudi. nume. 284. ff. de iur. iur. Hippolyt. in rep. Tom. iij. M rub. C.

¶ Adde q. si
stud est ve-
rum quādo
agitur an vs
sit clericus
secus si tra-
ctor de ha-
bitate ad
beneficij ca-
pacitate. qz
secus. Vt in-
tra dicitur
ad l. 1. titu.
18. lib. 3. in
fra in princi-
pio.

rub. C. de probat. numero septimo. Ioan. And. & Domin. in cap. 1. de exceptio. in 6. Feli. in rub. de probat. numero septimo. De fama idem adnotarunt. Panor. & Deci. in cap. pastoralis. §. sexto. de offi. delegat. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. §. 3. de sententia excommuni. libro sexto. Si ergo per famam, vel per vnum testem non inducitur probatio excoicationis, multo minus erit dicendum per literas denunciationis, per pramissa. His etiam ad stipulatur, quod per literas denunciationis excommunicationis non probetur quis excommunicatus. glo. in cap. pia. de excep. lib. 6. in verb. proprium nomen. quam ad hoc ordinat. dixit Philipp. Franch. in cap. dilectus. columna secunda. notab. vltim. num. 13. de appella. & videtur gloss. in cap. licet verb. nunciari. ibi. tertiam. tamen notat contrarium de sententia excom. Sed resoluere per vnicam conclusionem. Denunciatio quando obijcitur per viam dilatoria exceptionis ad repellendum aliquem ad tempus ne agere possit tanquam excommunicatus, sufficiens est, non tamen cum in vim peremptoria, & sic ad inducendum plenum praiudicium. ex gloss. in dict. capit. licet. Ludo. Rom. consil. 249. incip. Dum queritur. Deci. post Panor. ibi in capi. prudentiam. §. Sexta. dicens hanc communem opinionem. Idem notat Deci. in cap. pastoralis. §. verum nu. 4. de appella. Rota nou. decis. 252. incip. Licet sit certatio. sub titu. De exceptio. Couar. vbi supra. Denunciatio enim ex communi obseruantia totius orbis, nunquam solet dari, nisi pramissis monitorijs, ideo regulariter plurimum pro se habet praiudicium, ex tex. celebri in dict. extrauag. Ad vitadum. de causa supra habitum fuit, & in presenti, mandaron que qualquier persona que estuuiere de scomulgada por denunciacion de los perlados. Sed est dubium. Aliquis persistit in excommunicatione post denunciationem per multum temporis spatium, & fuit absolutus: tandem absolutione iam obtenta, & reuerso ad gremium ecclesie, accusatus fuit ad poenam huius legis in cursam: ipse respondet non persistere, nec esse in excommunicatione, & ostendit literas absolutionis: est dubium Vtrum sit nunc poena huius legis afficiendus? Videtur quod sic. Nam delictum quo ad euitandam poenam temporalem propter poenitentiam impositam a iudice spiritali non aboletur, nisi esset sufficiens in vtroque foro, & publice imposita, & alius puniri poterit a iudice laico. Tex. in capitulo statutum. versu. Per temporalem preterea de maledic. vbi delinquens in Deum per poenam impositam in foro ecclesie, non excusatur a poenale legumlatorum in foro temporali. cap. foelicis. de poen. libro sexto. nec potest reddi ratio specialitatis in eo, prout Docto. dicit, tenentes opinio

nem, quod punitus in foro canonico de crimine mixti fori, possit puniri iterum in foro Casaris. Et est communis opinio secundum Andr. Alcia. in capitulo perniciosam. numero. 128. de offi. ordina. vbi est text. pro hac conclusione. Secundo confirmatur. Nam quando aliquis delinquit in crimine mixti fori, facit iniuriam legi ciuili, & legi Canonice: quia venit contra precepta vtriusque legem traditis. tex. in epistola. Inter claras. §. liquet. & ibi gloss. in verb. seipsum. C. de summa. Tri. & fide catholi. Vnde succedit vera conclusio, quod faciens iniuriam duobus, tenetur ad satisfactionem vtriusque in solidum, nec per satisfactionem vnifaciam, liberatur ab altero. l. prima. §. fur tum. ff. si fami. furt. feci. dicitur. Bart. in l. tertia. §. si ad plures. ff. de sepul. violat. Nec potest dici, quod sapius inquiritur de delicto vnus hominis contra textum in capitulo. at si clerici. de iudic. de quo Augusti. Beroi. in capitulo primo. numero 92. de iudi. & Ioann. in summa confesso. libro primo. titulo quinto. questione decima. glossa. in capitulo. per hoc. verb. sententia. de hare. libro sexto. nam illud locum habet in crimine non mixto, & ab eodem iudice, secus in mixto, & propter diuersitatem offensarum. vel in vno loco non sufficeret quo ad vtrumque forum punito. Facit eleganter tradita ab Antoni. Burgen. in capitulo. vt mensura. columna tertia. de emptione & venditione. Nec obstat si dixeris, quod facta poenitentia censetur nouus homo, & sic tempore accusationis non reperitur nocens. ex gloss. in l. Imperialis. §. illud. C. de nup. cum alijs adductis in additis ad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. numero. 73. ff. ad Trebell. & ab Hippolyt. singul. 639. nam non est puniendus prout ex nunc, sed prout ex tunc, nempe considerato tempore, quo commisit delictum, contemnendo clares ecclesie. l. prima. ff. de poen. De quo per Bald. in capitulo. cum olim. numero quinto. de restit. spolia. & in l. Titius. ff. de testam. milit. qui text. facit ad questionem de vulnerato tempore vnus iudicis, qui mortuus fuit tempore alterius, cui competat emenda. Per Boeri. decisio. quinta. numero decimo sexto. & ibi numero decimo septimo. & decimo octauo. & ad aliam questionem de qua per me in l. decima. versu. Quare clericus. titulo primo. libro tertio. ordi. colum. 803. Item aliquis misit sagittam ex confinibus Castellae, & percussit hominem existentem in confinibus Portugalliae seu en la raya, est questio, vtrum delictum fuerit commissum in Castella, vbi fuit delinquens, vel vbi fuit mortuus homo, vt puniatur in loco commisi criminis, & ad illum remittatur iuxta. l. 103. lib. pragma. regum catholi. Ad cuius solutionem vid.

vid. Bart. in l. quod ait lex. §. fin. numero quarto. ff. de adult. Panor. in cap. fina. num. 27. de foro comp. Inspeciendum ergo est tempus commissi delicti, & non sententiae ad imponendam poenam. Et sic excommunicatio in casu nostrae legis, cum admisit & perfecit crimen, claus diui Petri sic contemnendo, non petendo absolutionem eo tempore quo debuit, & ponit. Quare potest, Quis fuit excommunicatus ad petitionem creditoris, & processum fuit contra ipsum per censuras grauiiores ad denuntiationem vsque, non obstante comparitione debitoris allegantis & probantis se paupertate nimia pressum, & non esse soluendo, ideo humiliter petijt absolutionem: fuit dubium vtrum talis censura sit nulla, & iudex teneatur ipsum absolueri ante solutionem actualem? Facit quod excommunicari non debet, & lata erit relaxanda. Nam excommunicatio est ferenda in contumacem ratione et contumacia, qua cessante, non debet inferri, Beroi. cum sit obediens, & facit quod in se est, petendo absolutionem, dicendo suum infortunium, & inopiam, & continet preceptum impossibile, & errorem manifestum talis censurae comminatio, seu executio. capit. olim. 2. de resti. spoli. ibi, inanis est actio, quam inanis inopia debitoris excludit. l. nam is. ff. de dol. Iaso. in l. qui Romae. §. Augerius. numero quarto. ff. de verb. oblig. plura enim privilegia sunt tributa ratione paupertatis, de quibus per Archidiaconum Bellamer. & Prapost. in cap. pauper. n. questione tertia. Dixi in l. 1. gloss. fin. titulo. 16. libro tertio. supra. Et erit vnus in specie propolita: quia qui caret bonis, debitum est inexigibile, & inefficax redditur actio contra eum. arg. ca. Odoardus. de solut. Item excommunicatio non fertur, vt quis sit in ea perpetuo, sed vt eius timore perterritus, obediendo preceptis iustis ecclesie satisfaciatur. Si ei possibile sit, prout debet, & absoluat, vt omnia iura in sinuant. Ceterum si posset, & nolisset parere mandatis ecclesie, esset alijs poenis castigandus, & absolutionis beneficium concedendum a iudice eo inuito, ne indurecat, & fiat membrum omnino inutile. Facit. ca. presbyter. 82. distinctio. ibi, ne indurecat. quem pro notabil. refert Ioan. Lup. in rep. capit. per vltimas. §. 18. num. 17. columna quarta. fol. 66. de donat. inter vi. & vxor. & Iaso. in l. quod in suis num. 41. ff. de re iudic. qui dicunt iudicem ecclesiasticum teneri interloquutoriam sententiam excommunicationis latae contra aliquem etiam parte non petente, & manente contumacia excommuni. uicari, si viderit salutem illius expedire remittere, quando quidem propter excommunicationem efficitur deterior, ex quo videtur eam nullam vtilitatem afferri, sed contemni, & cum cesset ex ea medicina, debet contra illum rebellem illo remissum.

fo. alio vti remedio. Sententia fuit diui Thomae quam praedicti adducunt in qua sententiarum distinctio. 18. questione secunda articulo quarto. cuius dictum vltra alios refert & sequitur Franchus in capitulo primo. columna prima. numero quinto. de sententia excommuni. libr. 6. Barbat. in cap. cum venissent. numero. 100. de iudi. Steph. Aufreri. in decis. 218. versu. Quintimo si excommunicatus ex diuturno tempore. Panor. in c. significasti. numer. 7. de eo qui dux. in matrimonio quam polluit. per adult. Montalu. in l. 13. titulo. 9. part. 1. Pro qua conclusione est tex. in cap. ea vindicta. 23. questione quarta. ibi, Hic enim apertissimum exemplum dicitur, quo satis apparet posse peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinquere, vt illum quem vindicari non poena miserum, sed correctione beatum esse velit: paratus tamen sit (si opus fiat) a quo animo plura tolerare ab eo illicita, quem vult esse correctum, siue in eum habeat potestatem coercendi, siue non habeat. Ad idem est tex. in cap. prodest. 23. questione quinta. ibi. Sed omnia consulendi charitate, & nihil fiat inaniter, nihil inhumaniter. Et praedictam sententiam communem dicit Panor. in cap. ab excommunicato. num. 20. & ibi Additio. de resc. Feli. in cap. 1. numer. 16. col. 7. de offi. deleg. vbi citat Ioan. Anti. & Hosti. in capitulo. Solent. de sententia excom. libro sexto. dicentes, quod poena excommunicationis imponi non debet, quoties verosimiliter speratur non timeri. Et quod etiam inuitus possit quis absolui post. S. Thomam loco citato, tenet Prapost. Alexandri. in capitulo. denique. in princ. numero trigesimo secundo. & ibi declarauit distincti. 4. Si ergo quando ille est contumax & tyrannus est absoluenus, quanto maiori ratione. quando est obediens, & impotens ad soluendum debitum in specie deducta? Nemo enim excommunicatur, nisi fur efficatur imposita debita materia, quae est peccatum mortale, & contumacia. capit. nemo. 2. n. quest. ad partem satisfaciendam, debet absolui praeserta cautio. Vt si deueniat ad priuorem sortem, nam soluere teneatur argumero. ca. Odoardus de solutio. & ista est communitas praxis traditis Na. in manu. c. 27. n. 43. versu. Presu. Tem. iij. M 2 ad ponemus,

† Adde. Socraticum in cap. postulat. si nume. 5. de foro competent. & Bartoli in libellorum nu. 7. ff. de accusatio.

† Adde q. si fur efficatur imposita debita materia, quae est peccatum mortale, & contumacia. capit. nemo. 2. n. quest. ad partem satisfaciendam, debet absolui praeserta cautio. Vt si deueniat ad priuorem sortem, nam soluere teneatur argumero. ca. Odoardus de solutio. & ista est communitas praxis traditis Na. in manu. c. 27. n. 43. versu. Presu. Tem. iij. M 2 ad ponemus,

ad medicinam, & non ad mortem sit inuenta. ca. cum medicinalis, de sententia excommu. libr. 6. cap. multi. 2. quæstione prima. gloss. in cap. corripiantur. 2. 4. quæstione tertia. gl. in cap. ex literis. 2. de spons. glo. in capital. venerabilibus. §. deniq; rector. in nodare. de sententia excommu. libro. 6. ¶ Dubitari poterit, An excommunicatio à iure diuino vel positiuo inuenta fuerit: Quòd à diuino, constat Matthæi. 18. vbi Christus loquitur de correctione fratris, & concludit dicens, sin autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. capit. nouit. de iudi. Apostol. 1. ad Cori. 5. quodam excommunicauit. transumptiuè in. c. sed illud. 45. distinctio. capi. audi. 11. quæstione. 3. cap. nemo contemnat. 11. quæstion. 3. vbi ex beato Chrysostomo in epistola ad Hebræos transcribitur, Nemo contemnat ecclesiastica vincula, nō enim homo est qui ligat, sed Deus, qui hanc potestatem dedit, & dominos fecit tanti honoris. Durand. in. 4. sententiarum distinctio. 18. quæst. 3. columna secunda. Alphons. à Castro aduersus omnes hæreses. libro sexto. verb. Excommunicatio. De antiquitate excommunicationis dixi in tract. De hæreticis in. l. 3. titul. 4. supra isto lib. 8. Et constat ex Cæsar. in suis commentarijs libr. 6. De bello Gallico. pagin. 211. Si quis (inquit) aut priuatus, aut publicus eorum decreto non steterit, sacrificijs interdicitur, ij numero impiorum ac fœderatorum habentur: ijs omnes decedūt, adi tum feronem que defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant, nec ijs petentib⁹ ius redditur, nec honos vllus communicatur. Refert eum corrupte Tiraquell. De vtroque retract. lib. 1. §. 1. gloss. 9. numer. 271. vbi multa in materia congerit. Et prædicta verba ex Druidibus apud Gallos pulchra & admiranda esse, nullus dubitat, sin gula conferens cum nostra excommunicatione, vt adnotauit. Doctissimus pariterque generosus Doctor Didacus à Vera in relectione prima, quæ fecit Anno. 1563. Salmanticæ in cathedra Doctorum, directa ad Senatum Salmanticensem Doctorum in cap. sententia pastoris. 11. quæstione. 3. vers. Quibus censuris lex vetus. Illam relectionē referam ad fin. Commentariorum huius legis ad literam, in memoriam tanti Doctoris, & vt detur facultas vnicuique fruendi fructus bonarum literarum, & qui vtilis est ad intellectum & originē excommunicationum. De qua etiam origine habentur vestigia apud Platonem lib. 9. & 10. de ięgibus, & ad eum plura congesit. Filcinus. Couar. in cap. Alma mater. 1. part. in princip. numero decimo. de senten. excommu. libr. 6. & in libro primo. Variarum resolu. c. 18. num. 5. vers. Quinimo si lex secularis. Alexan. ab Alexand. libro tertio. dierum genialium. cap. 5. resolutiuè autem in quæ

stione proposta est dicendum, excommunicatio nis vestigia apud gentes, & in lege veteri in figura fuisse, non vt potestas spiritalis, sed temporalis. Potestas verò excommunicandi iure diuino tradita est ecclesie à Christo: forma tamen ipsa, & effectus, scilicet priuare hominem participatione sacramentorum, & suffragijs & orationibus, non est expressus in euangelio. Quia Seruator noster dominus Iesus sub hoc nomine neminem excommunicare iussit. Sed tamen ecclesia eandem potestatem sibi diuinitus concessam optime sic interpretata est: & ideo vsus excommunicandi, quem ecclesia seruat, hac ratione est de iure diuino, quod habet fundamentum in euangelio. Domini. Sotus in quarto sententiarum. distinctio. 22. quæstione prima. articulo primo. pagin. 996. versicul. Ex his autem occasio sumitur. ¶ Dubitatur, Vtrū semel excommunicatus amplius possit excommunicari, eadem prima excommunicatione manente? Respond. quòd potest. Ratio, quia excommunicatio quædam poena medicinalis est. capit. multi. secunda quæstione prima. & medicinæ iterantur secundum necessitatē in firmitatis, cū causa exigit, ergo & excommunicatio simili ratione iterari potest. Tenet diuus Tho. in. 4. setē. dist. 18. q. 2. ar. 3. q. 2. gl. in. c. Engeltrudam. verb. Anathemate 3. q. 4. glo. in cap. ex parte. de offi. ord. glo. in cap. cum pro causa. de sent. excom. glo. in. c. cita quorū dam. de Iudę. Panor. in. c. capitulū sanctæ crucis. col. 2. vers. Itē nota q̄ suspensus poterit iterum suspendi & excommunicari. de refc. & in. c. grauē. nu. 5. de sent. excom. & in. c. nullus. per tex. ibi. col. 1. nu. 3. de for. cōpe. & secūdū Andr. Falconē in addi. ibi ad eum illā opinionē dicit cōmunē esse. notat ipse Panor. in. c. tua nobis. col. 4. nu. 11. de appella. Nauar. in. c. ita quorūdā. notab. 11. pag. 207. de Iudę. omnino vidēdus. ¶ Quo fit excommunicatio à iure, & ab homine, iterū excommunicari posse Panor. in. c. accusatū. nu. 5. de simoni. Sicut excommunicatus ab hoīe poterit à iure excoīcari. ca. ita quorūdā. vbi gl. de Iudę. Et illic Panor. ponit effectus huius primæ, secundæ, & vterioris excommunicationis. ¶ Circa præmissa in dubiū versari sæpe solet, Vtrū excoīcatus, qui pluribus de causis & cēsuris est ligatus, teneatur oēs causas excoīcationis exprimere ad hoc, vt absolutionis beneficium quo ad oēs cōsequi possit. In quo dubio præsignāda sunt sequētes cōclusiones, quarū prima fit. Excoīcatus vnica tantū excoīcatione, pluribus tñ excausis, nō cōstet ab excoīcatione absolutus si in impetratione absolutionis causam aliquā tauerit. c. cum pro causa. de sententia excom. c. ex parte. vbi glo. & doct. de offi. ordina. Roma. conf. 326. l. 29. titul. 9. part. 1. San. Thom. in. 4. senten. distinctio. 18. quæstione. 2. articulo. 5. vbi Richard. arti. 10.

articulo decimo. quæstione tertia. Couarruias in capitul. Alma mater. prima part. §. vndecimo. numero decimo tertio. de sententia excommuni. libro sexto. qui intelligit prædictam opinionem veram esse, quoties causa tacita, fuit æquè principalis ad excommunicandum: alio qui valet absolutio, secundum Panor. & Henri. in dicto capitulo. cum pro causa. Felin. in capitulo. quod super. ad fin. de fide in stru. docto. in clementina secundā. de sententia excommu. Ex quibus manifestè deducitur, etiam absolutionem validam esse in hoc casu, si causa, quæ expressa non fuerit, minime auertisset prælatum ab absolutione, licet expressus esset significata. Ita post Paluda. sensit Couar. loco proximè citato. Qui Pulchra etiam propositis similibus adducit lib. Varia. cap. quem refert D. Antoni. Quæstada libro primo. Diuers. capitulo sexto. num. 2. Secunda conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus petens ab excommunicatione absoluti, vnus tantum mentionem faciens, à reliquis non expressis, non censetur absolutus, etiam si in definita fuerit ab excommunicationibus absolutus, refertur etenim hæc absolutio in definita ad excommunicationem in petitione commemoratam. ex. l. si de certa. C. de transactio. glossa in dicto capitulo. ex parte. & in citato. capitulo. cum pro causa. vbi Antoni. Henri. Panor. & Felin. Anchar. in clementina secunda. de sententia excommu. San. Thom. in. 4. distinctio. 18. quæstione secunda. articulo quinto. Couar. vbi supra. qui intelligit, procedere, etiam si absolutio ab excommunicatione generalis sit, nam ad expressam, & petitam tantum refertur, propter rationem dict. l. si de certa. ¶ Tertia conclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum absolutione ab omnibus absoluitur, si omnes fuerint absoluenti expressæ, & significatæ. arg. l. ex pluribus. ff. de acceptilatio. Et est cōmunis sententia in hac conclusione secundum in locis præcitatis, nec continet aliquam controuerfiam secundum Couar. loco præmemorato. ¶ Quarta conclusio. Qui excommunicatū potest ab omnibus excommunicationibus absoluere, vnica tantum absolutione omnes tollit, non tantum sibi expressam, vbi scientiā omnium excommunicationum habens, in diffinita excommunicatū absoluerit, hoc sanè ex ipsius absoluentis mente præsumpta, vt notat Henri. in. c. cum pro causa. de senten. excom. Ioan. in sum. confessorum. lib. 4. tit. 33. quæsti. 10. Couar. vbi supra. ¶ Quinta fit conclusio. Ligatus pluribus excommunicationibus, ab omnibus, etiam vnica tantum expressa in petitione, absolutus cōstet, quoties qui absolutus, ita generaliter dixerit, Absoluo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus alijs, quibus ligatus es, qua

rū nec memineris, nec memoriā habes, ea enim est absoluentis mens, vt & ad oēs alias excommunicationes velit absolutionē extendi. Ita notat in specie Ioan. in sum. confess. & Henri. in locis proximè adductis. ¶ Sexta assertio. Absolutio in diffinita ab excommunicatione, exhibitæ ei, qui pluribus est excommunicationibus ligatus, vnica tantum in petitione nominatim expressa, etiā quo ad alias sufficit, quoties verisimili cōiectura præsumi poterit, absoluentem, & à tacitis excommunicationibus nihilominus absoluturum, si earum scientiam habuisset. Palud. in. 4. sentē. dist. 18. q. 5. col. pen. vers. Quarta. ¶ Septima cōclusio. Præmissa conclusiones locū habent, cum absoluentis habere potest absoluendi ab omnibus excommunicationibus, alioqui nulla posset contingere ratio dubitandi. ¶ Octaua conclusio. Pluribus excommunicationibus ligatus, pluribus absolutionibus, vel vnica ab omnibus absoluitur. tex. gl. & communis. in. c. cum pro causa. de senten. excom. Quæ cōmunē dicit Couar. in repe. c. Alma mater. 1. par. §. 11. de senten. excom. lib. 6. ¶ Nona cōclusio. Absolutio ab excommunicatione, ob tēta ex falsa causa, est nulla, nec prodest excommunicato. c. officij. de sent. exco. c. cū pro causa. eo. tit. gl. in. c. ex parte. de offi. ordi. Tho. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 5. l. 29. titul. 9. part. 1. Couar. omnino videndus in. d. §. 11. nu. 14. vers. Septima conclusio. ¶ Decima cōclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus à diuersis iudicibus, debet impetrare absolutionē ab vnoquoq; ex iudicibus illā proferēte, cum illius sit absoluere, cuius fuit cōdēnare. Pan. per tex. ibi in. c. officij. de sent. exco. Palud. in. 4. sentē. dist. 18. q. 5. col. 3. in ar. 3. & Richar. q. 3. ar. 10. Pan. in. c. prudentiā. §. si verò. nu. 5. de offi. deleg. tex. in. ca. pastoralis. §. præterea. de offi. ordi. vbi vnus prælati nō pōt tollere sententiā ab alio latā. ergo & c. ¶ Quartur, Vtrū excoīcatus, vel suspendus aliquē iniuste, teneatur ei refarcire dānū & inter esse? Respō. teneri. gl. in. c. ad reprimendū. de offi. ordi. tex. & glo. in. c. si canonici. §. si autē causa. de offi. ordi. lib. 6. ca. 1. §. superior verò. de sent. excom. lib. 6. ibi, latorē excoīcato ad expensas & omne interesse cōdēnetur. Pan. in. c. 1. nu. 34. vbi dixi. vt lit. non contest. Suadetur: nam dānū alteri illatum, qui fuit causa damni, tenetur ad satisfactionem læso. c. fin. de iniur. imò non solum in specie proposta poterit agere ad interesse, sed etiā actione iniuriarū contra excommunicatorem. glo. in cap. non in perpetuum. verb. sacri legij. 2. 4. quæstione tertia. tex. in capitulo. illud. ead. causa & quæstio. vbi gloss. Ad idem tex. in cap. sacro. de senten. excommu. ibi, Cumque aduersus excommunicatorem de iniusta excommunicatione cōstiterit, excoīcator cōdēnetur excoīcato & c. Fa.

cit ratio pro comprobatione. Nam qui aliquem denunciatur excommunicatum, implicitè eum inhonestum vocat, cum excommunicatus persona infamis & inhonestus censetur. secundum Anto. Butri. in cap. constitutus. columna secunda. libr. Marti. Naqar. in rep. ca. cum contingat. pag. 168. de rescrip. probat Regia. l. 20. titul. 9. parti. prima. Et quod excommunicatus sit infamis, notat Roma. ling. 677. & 682. Tiracquel. de vtroque retracto libro primo. §. 1. glo. 9. num. 271. ¶ Dubitatur, An absolutio ab excommunicatione peti possit per procuratorem? Dicendum est posse, dum tamen procurator habeat speciale mandatum ad ipsam petendam. Priorem partem probat glo. in cap. de manifesta. verbo. iudicauit. 2. quæstione prima. & gloss. in cap. quanto. verb. epistolam. 2. quæstio. §. Panormi. in cap. venerabilem. colum. 8. num. 23. de electio. Posterior partem conclusionis probat glo. in cap. qui ad agendum. verb. vel pacisci. de procur. libr. 6. Specul. titulo. de procurato. §. 1. num. 7. & ad eum ibi Ioann. And. Rotta noua decisio. 426. numero secundo. Archidiaconus. in ca. cum aliquis. numero primo. 11. quæstione tertia. Ratio quia beneficium absolutionis petenti tantum est concedendum. cap. legatorum. 24. quæstio. 1. nec inuitus potest absolui. glo. in cap. significasti. de eo qui dux. in matri. quam poli. per adult. Quam limita vt supra dixi ex sancto Thom. nisi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quia tunc inuitus poterit absolui. Sequitur Iacobini. à Sancto Georgio. in l. nec emere. versiculo. Quæro circa. C. de iure deli. Et excommunicatus quod possit petere secundum styllum curiæ absolutionem per procuratorem, si ad id habeat speciale mandatum, quanuis de rigore iuris secus sit, tenet Ioan. And. post Hostien. in cap. cum desideres. de sententia excom. vbi latè Felin. numero. 2. Sed dic, quod licentia ad absolendum dari potest per procuratorem, ipsa tamen absolutio personalis est, quia debet esse ostendere verè poenitentem, & in absente non potest seruari forma absolutionis, quæ est per manus impositionem, secundum Pet. de Bellapertica in auten. Interdicimus. C. de episco. & cler. Innocen. in dict. ca. cum desideres. & quæ tradit Ioan. Milis in reperto. verbo. Excommunicatio. versic. Excommunicatus potest per procuratorem. fol. 67. colum. 4. Petito ergo absolutionis fit per procuratorem, executio verò absolutionis requirit presentiam domini, hoc est excommunicati, qui ostendere debet absoluenti signa contritionis, nec requiritur, vt personaliter excommunicatus compareat coram iudice excommunicato, sed iussit, qd petat per procuratorem syndicum, seu fiscalem si iudex est. ex Bal. in authen. interdicimus. nu. 2. C. de episco. &

cler. Et in practica est optima resolutio, & seruetur vbiq; de stylo curiarum. ¶ Quæro præterea, Vtrum iudex ecclesiasticus prima tonsuræ ordine tantum insignitus habens iurisdictionem excommunicandi, habeat per se sine commissione ad sacerdotem absoluedi, & sic quod talis possit immediate absoluerè excommunicationis vinculo à se ligatum? Et quanuis multi teneant absolutionem ab excommunicatione non posse præstari & ministrari, nisi ab eo, qui sacerdos est, quauis iurisdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, tenendum tamen est de iure posse, etiam si exhibenda sit absolutio ab excommunicatione ab eo lata cum solenni forma. tex. in capit. à nobis. 2. de sententia excommu. Probat latè & eleganter Couar. in repe. cap. Alma mater. 1. part. §. 11. num. 10. versu. Post hæc meritò dubitatur, de sententia excommu. libr. 6. Sed tamen absolutionem semper iudices committere solent alicui sacerdoti, quod iustum & æquum esse constat, cum non sit ipse sacerdos, licet habeat iurisdictionem, actus tamen, qui fit per man. impositionem, ad sacerdotes pertinet, vt facentur agri, iuxta illud Matth. Super agros manus imponent, & bene habebunt. Et tenet Hosti. in sum. de sententia excom. §. quis possit absoluerè. Syluest. verb. Absolutio. 1. notab. 3. versu. Quintus. Cardi. in dicto capitulo. à nobis. 2. oppos. & plerique alij relati ab Hærico Botthæo in tract. De Synodo. 3. part. articulo. 5. quæsti. 12. qui suadet hanc opinionem tutiorem esse. Ideo q; cum sit decens & stylo comprobata, ab ea nõ erit recedendum, quanuis in puncto iuris prior esset probanda.

¶ Quæritur etiam, Vtrum lex ista pœnalis in materia spirituali, prout est excommunicatio, & eius effectus valeat, cum sit à laico (et si à rege catholico) statuta? Videtur quod non. Nam punitio excommunicati propter eius rebellionem, pertinet ab offensum, qui est iudex ecclesiæ, in cuius contemptum in excommunicatione persistit. Tum etiam, quia crimen ecclesiasticum est proueniens ratione commissi aduersus clauas ecclesiæ, & talis pertinacia censetur hæresis capitul. cum contumacia. de hæreti. libro sexto. ¶ Item etiam videtur iteratum episcopi contra excommunicatos qui persistunt per mensem aut annum, antequam absoluantur, in pœnam soluant certam quantitatem pecuniæ, inualidum esse, quia videtur pœna pro absolutione, & speciem simoniæ continet. per capitul. ad nostram. & capitul. nemo. de siutonia. Refert Romanus singul. 345. incipienti.

¶ Statutum episcopi. Ergo siue à iudice spirituali, siue ab ecclesiastico statutum sit, non valet per præmissa. ¶ Sed resolutiue dic, quod statutum

statutum pœnale in specie nostræ legis ponitur nam propter contumaciam, quæ constat iudici seculari per denunciationem prælati, ideoque sicut de alijs criminibus, de quibus ei constat, vt de vsura, de blasphemia, & huiusmodi, et si merè, vel mixtè ecclesiastica sint, ab eo puniri possunt, quia non agnoscit iudex secularis, vtrum excommunicatio iusta vel iniusta sit, nec an crimen sit blasphemia, vel contractus illicitus ex vsura & declarationis, & sic de quid

ditate aliorum criminum, quorum distinctio spectat ad iudicium ecclesiæ, Sed prout iste reperitur tale crimen commississe, poterit puniri à rege, vt in præfenti lege propter ipsam contumaciam, & ab vtroque iudice ecclesiastico poterit puniri, vt supra dictum est quia si iste excommunicatus satisfaciatur omnino alteri, cuius causa fuit excommunicatus, & sit absoluedus, sine exactioe pœnæ, præstata tamen absolutione, ab eo pœna exigi poterit, vt supra dixi. Et in punctis huius regie constitutionis posuit optimus practicus Episcopus Ciuitatis. D. Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. versic. Decimò modo notandum est. numer. 17. & ita ab ipso defenditur. l. 1. titulo secundo. supra hoc lib. 8. cum cæteris legibus pœnalibus in criminibus ecclesiasticis in dicto cap. 6. in princ. num. 18. chart. 60. colum. 2. versu. Cur tamen non licebit. quod episcopi tale statutum valeat, quia est in pœnam contumaciæ, & non pro absolutione, & est rationale, vt excommunicatus citius conuertatur, & inducatur ad gremium ecclesiæ. Tenet Hosti. Ioann. Andr. Cardi. & Felin. in cap. ad aures. de simonia. Ludou. Roma. & eius additio. in singul. 345. nec vllum peccatum in exactioe pœnæ est, siue imposita sit pœna ab ecclesiastico principe, siue à seculari propter delictum, vel persistentiam in crimine, vel actu reprobo propter aliquam iustam causam, vt quia imponitur pœna feneratoribus & vsurarijs, nuptijs prohibitis & immiscensibus absque dispensatione legitima, & blasphemantibus nomen Domini, vel si sit prohibitio, ne detur occasio delin-

quendi, vt non alloquatur feminam, cum qua est diffamatus, vel ne se immisceat ludo chartarum, vel ne transeat per talem locum, ne inuitentur inibi habitantes ad rixam, cum fortè sit habitus suspecto de aliquo excessu, vt fieri solet à iudicibus cauti. vt dixi in l. fin. in glossa prima. titulo 23. libro secundo. ordi. colum. 718. post Fortun. in tract. de vltim. fin. vtriusque iuris. il latio. 18. Et a pud omnes est receptissima opinio fere eundem. D. Cotar. vbi supra. capitulo

sexto. §. 8. numero. 11. versic. Quarto ex eadem ratione. Nec executio pœnarum est differenda, cum inter sit reipublicæ ne differatur. l. si quis forte. ff. de pœn. notab. secundum Iason. in l. seruus. in princ. numero secundo. ff. de lega. primo. Et crescente contumacia, augeri debet pœna, quæ ex ea cumulatur. l. delegati. ff. de pœn. plures enim pœnæ sunt statutz propter contumaciam, vt diximus supra in l. 1. verb. le fuere mandado. columna. 93. versiculo. Quis dicatur contumax. titulo quarto. libro tertio. ordin. Et excommunicatus persistens per annum in excommunicatione, nõ videtur bene sentire de fide, nec de sacramentis, cum non faciat, nec durante excommunicatione facere possit, quod Christi fideles faciunt, & facere tenentur, quod non longè à crimine hæresis distat, ideo inquisitores procedere possunt contra talem. Ioan. Lup. in repet. capituli per vestras §. 18. numero vigesimo quarto. & vigesimo septimo. vbi citat hanc regiam legem. Et dicit quod mulier potest repetere dotem, quia vergit ad inopiam, eo ipso, quod inquisitores hæreticæ prauitatis possunt procedere aduersus eum, in quo processu non modicæ sunt expensæ. Et ita etiam tenet Ioann. Francisc. Ripen. in rep. l. si constante. ff. solut. matrimo. numero. 44. vbi vide plura contra excommunicatum.

¶ Pague seysientos maravedis de moneda vieja. Declaratio monetæ antiquæ ponitur per. l. 114. in legibus styli. Optimè per Doctorem nostrum Salmantianum Episcopum Ciuitatis meritissimum in tract. veterum collatio numismatum. cap. 5. num. 10. Tom. iij. M 4 Titul.

¶ Titulus sextus. De periurijs & falsarijs. ¶ Lex. 1.

¶ Quebrantar. Infringens contractum iuramento firmatum propter periurium puniendus est in amissione omnium bonorum, & ipso facto applicatur Camera Regis. Pro confirmatione est. l. si quis maior. C. de transact. quæ alias penas imponit per iuro. Cuius hæc sunt verba, Si quis maior annis viginti quinque; aduersus pacta, vel transactiones nullo cogente imperio, sed libero arbitrio & voluntate confectas putauerit esse veniendum, vel interpellando iudicem vel supplicando principibus, vel non implendo promissa, eas autem inuocato Dei omnipotentis nomine solidauerit, non solum notetur infamia, verum etiam actione priuatus, restituta poena, quæ pactis probatur inserta, & rerum proprietate careat, & emolumento, quod ex pacto, vel transactione illa fuerit consecutus. Itaque omnia eorum mox commoda deputabuntur eis, qui intemperate pacti iura seruauerint. Prædictam legem citat Couar. in epitome. 4. Decretal. 2. part. capitul. 6. numero. 20. quod lex civilis potest statuere poenam contra periuros, licet crimen ecclesiasticum sit. Roma. consil. 512. & sic per præmissam. l. si quis maior. periurium punit. Et locum habet in omni promissione & contractu iuramento firmato: quia lex magis considerat ipsum periurium, quam qualitatem contractus. quod est de mente dictæ. l. si quis maior. & nostræ regie sanctionis. ibi, *sobre qualquier contracto*. Tenet Ioan. Ferrariensis in practica. titul. Forma libelli vt pacta seruentur. verb. Transactiones. num. 13. reputans notabile dictum ex glo. iuncta text. in. l. quoties. in verb. priuatos.

¶ El Rey don Alonso de petición. **L**as penas de la ley ante desta no seã executadas en aquellos excomulgados q̄ por la yglesia son tolerados.

Titulo. VI. De los perjuros y falsarios.

¶ Ley. 1. La pena de los que se perjuran. ¶ El Rey don Iuan Segundo en Valladolid. Año de mil cccc xliij.

Por quitar q̄ algunos se atreuen en pe

C. de digni. lib. 12. Notat Cassanæ. in consuetudi. Burgund. rubr. 10. Des cens. §. 12. verb. ori par leser ment. num. 25. folio. 345. colum. 4. verfic. Ciuilliter autem agendo. refert Alexan. consil. 76. volum. 5. colum. 3. num. 9. Periurus non admittitur in testē

ligro de sus animas a quebrantar a ligera- mente los juramentos que hazen. Mandamos q̄ qualquier persona, o personas de qualquier estado, preeminencia, o dignidad que sean que quebrantaren, o no guardarē el juramento que fizierē sobre qualger cōtracto q̄ por el mesmo fecho pierdā y ayan perdido todos s̄ bienes para la nuestra camara.

etiam si emē datus esset, nam perdit perpetuō fidem aliquid probādi per suum iuramētum. gloss. in cap. per tuas. verb. adulterij. de simon. glo. in cap. testimonij. de testib. Facit text. in capit. paruuli. 22. quæstione. 5. Feli. in ca. ex parte. de testib. Alexad. & Iason. in. l. 2. §. quod diximus. ff. si quis cau. Hicrony. Gigas in tract. De crimine læstæ maiesta. q. 11. numero primo. pagin. 238. nec peracta poenitentia eius testimonium valet. glossa. in. l. qui cum vno. §. qui in nomina. ff. de re milit. quam notādam dicit Bal. in. l. Lucius. in fin. ff. de his qui not. infam. Didac. Castellus in. l. 13. Tauri. in verb. *veynete y quatro horas*. num. 12. l. 13. ibi. *de nunca mas vala su testimonio*. titul. 12. libro quarto. for. leg. Alciat. de præsumpt. regul. 2. præsumptio. 10. vbi, quod testis semel per iurus, non facit indicium non solum ad torturam sed nec ad informandam inquisitionem per text. in cap. sicut nobis. ad fin. de testib. cōsultita Raphael Fulgo. consil. 107. & consil. 173. Deci. consil. 189. libro primo. Dixiad Segur. in rep. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. numer. 73. ff. de leg. 2. Et per præmissa est tenendū, quod conuictus de periurio in vna causa, non admittitur amplius ad testimonium. text. & ibi Panormi. in cap. ex parte. de testib. secundum text. in dicto capitulo. paruuli. 22. quæstione quinta. l. ex ea. ff. de postul. nota. in dicto cap. testimonium. Et si acta in vno iudicio, faciunt fidem in alio, & inter alias personas notat

notat Mattheus de Afficiis in consti. Neapolitan. libro tertio. rubri. 55. in cōstitutione. Eos qui scienter. numer. 27. De poenis periurij sunt videntur Cassanæ. in dict. rub. 10. §. 12. & Aegidi. Bofi. in practica crimina. titul. De periurijs. pagin. 401. Ioan. Bernard. in practica canonica. capit. 86. † & in capitul. 48. in capitibus pratorum. vbi Franciscus Auiles. in verb. *Qualesquier juezes*. numero primo. quærit quis sit iudex competens ad puniendos periuros. Iuramentum tamen interpositum in contractu non obligat ex vi iuramenti successorem, cum sit personale. cap. veritatis. de iur. iur. Guiliel. Callador. decisi. 2. sub titul. De iureiurando. Ioan. Andr. in capitul. fin. de sepulch. columna prima. vbi inquit, quod hæres non obligatur ex iuramento defuncti, neque eius occasione potest trahi ad forum ecclesiasticum. & doct. communiter firman in dicto capitulo. veritatis. vt refert & sequitur ibi Panormi. columna fin. quod iuramentum non transit in hæredem etiam si quis iurasset pro se & successoribus, ac hæredibus, & tales nunquam sunt periuri ex iuramento defuncti capit. pen. de iur. iur. Ratio, quia in spiritualibus ligatur anima, quæ sine proprio consensu ligari non potest, idcirco in eis requiritur speciale mandatum. cap. fin. de iur. calum. libro sexto. Secus in temporalibus, in quibus obligatio transit in hæredes. l. vni. vt actio. ab hæredi. & contra hæred. incipiāt. l. veteris. C. de contrahend. & comm. stip. Couar. in rep. capit. Quauis pactum. 1. part. §. 5. num. 7. verfi. Verum cum in iuramento tractetur. de pact. libro sexto. Ex qua declaratione inferitur, iuramentum recognitionis, vel approbationis homagij, vel alicuius contractus, non transire ad hæredes iurantis, ideoque successor tenetur nouum sacramentum fidelitatis Domino feudis, seu emphyteu sis præstare: nam etiam ex iuramento sui predecessoris pro se & eius successoribus præstito, non potuit obligare successorem, cum iuramentum ex parte iurantis sit personale, atq; ideo tenetur successor iuramentum fidelitatis præstare, vt ex eo obligatus maneat, & rem feudalem retinere possit. Bald. in capit. quæ in ecclesiarum. colum. pen. verfi. Sed nunquid num. 38. de consil. Doct. in capitul. veritatis. de iur. iur. Iacobin. à sancto Georgio in tract. de feudis. verb. qui quidem inuestiti. verfi. Amplius dico. columna. 20. num. 36. Bald. in l. litigator. C. de fructib. & lit. expens. Aluar. in capitulo primo. in princ. numero septimo. quæ fuit prima causa beneficij amittend. Carol. Molinæ. in consuet. Parisiens. libro primo. §. 2. gloss. 4. numero. 49. Couar. in rep. capit. Quauis pactum. 1. part. §. 5. numero quinto. de pact. libro sexto. Et ista opinio quod teneatur iterato iurare fidelitatem successor mortuo vasallo, etiam si vasallus p

se & successoribus iuramentum interposuerit ratione præmissa. Contra Bald. in. l. vni. §. excepto C. de caduc. tollen. & Iaso. consil. 159. columna tertia. libro secundo. ¶ Inferitur secundo, quod quauis ratione iuramenti interpositi à laico in contractu fortiori debeat forum ecclesiæ, cum agatur in ea lite ad obseruationem iuramenti, vt est casus in signis in cap. fin. de for. comp. lib. 6. etiam si lis fuerit coram seculari cepta super contractu iurato, poterit conueniri ratione obseruationis iuramenti apppositi in contractu coram ecclesiastico iudice. secundum Bald. in. l. 1. C. de reb. credi. & Apofilla ad Barto. in. l. sepulchri. ff. de sepulch. viol. & Additio. in Panormi. columna tertia. in cap. cum venissent. de iudi. Iaso. in. l. nulli. num. 7. C. de iudic. & non solum criti iudex competens quo ad cognoscendum de valore iuramenti & eius relaxatione, sed etiam quo ad contractus rescissionem. vt eleganter probat Io. Francisc. à Rip. in re pe. rub. extra de iudi. num. 27. & ideo leges nostræ regni prohibent, ne iuramenta interponantur in contractibus à laicis, ne defraudetur ex interpositione iuramenti iurisdictioni regis. vt cautum est in l. 6. titulo primo. libro tertio. ordin. Et ibi dixi alfi qua pro eius intellectu, & in illo loco contra Anriū Pinel. tenuimus. Et nostram sententiam retulit & fuit sequutus illustris vir genere & literis laudatissimus, regis que nostræ præstantissimus Senator D. Antonius Menesius in rep. l. 2. numero. 35. C. de rescindenda venditio. Deciso tamen dicti capitul. fin. locum habere, cum agitur ad obseruationem contractus iurati, contra ipsummet iuramentum non autem quando agitur contra eius hæredem, nam eius hæres non poterit conueniri in foro ecclesiæ, cum iuramentum fuit personale ex parte iurantis, & text. ille procedit ratione iuramenti, vt periuria euitaret. Ioan. Andr. & Panormi. in cap. fin. de sepulch. Bald. in authen. sacramenta puerum. C. si aduers. vend. & iterum in rub. de iur. iur. Anroni. & Panor. colum. 9. & Feli. numer. 9. in capitul. cum sit generale. de for. comp. Roma. singul. l. 216. Paul. Parisi. consil. 75. columna prima. & vltim. libro tertio. Couar. in rep. dicti. cap. quauis pactum. numer. 6. in prima part. §. 5. Quæ omnia sunt menti tenenda pro intellectu istius legis. Et vtum lex civilis possit prohibere, ne iuramenta in contractibus apponantur, & talia iuramenta annullare, dixi latè in. l. 1. verb. *No la pveda alegar*. colum. 102. 4. verfic. Præterea & eius præceptum. titul. 8. libro tertio. supra. Quauis ergo iuramentum ex parte recipientis quandoque sit personale, quandoque reale, ex parte tamen iurantis semper est personale. prout concludit. Panormi. in dicto capitulo. veritatis. & sic non ligat hæredē eius, quo ad cõfuras, & poenas animæ, sed respectu po-

† Adde rāmen qualiter sit concipiendus, libellus cōtra periuriū videlicet de Iaf. in paragrapho. Item si quis postulante. nu. 67. Infr. de actiōib.

na caducitatis, ac resolutionis contractus sunt variz doctorum sententia, prout fuerunt in pratorio Rotta, teste Guilielm. Cassador. decis. fin. numer. ii. sub titulo. De iur. iur. fol. iii. colum. prima. **¶** Quæri solet, Vtrum dispositio istius legis locū habeat in eo, qui aliquid promisit facere, vel soluere creditori sub fide & homagij vt nobiles face re solent, dicendo ad tactus palmarum, 7° oslo pro meo y doy mi palabra à se de hombre hijo dalgo ó cana llero. & postea nō soluit, an possit accusari de perjurio? In quo dubio videtur dicendum posse, cum quo ad Deum nulla est differentia inter iuramentum & fidei præstationem. cap. ecce dico. 22. quæstione quinta. capit. et si Christus. de iur. iur. Pro quo videtur gloss. in capitulo. clericus. de iur. iur. & videtur sentire Cynus in. l. fi. C. de fideiuf. Specu. tit. de arbi. §. sequitur. vers. Sed pone compromissum per fidem. & in titulo. De iur. iur. §. i. vers. Et nota. & in vers. Et in summa. not. gloss. Panor. & docto. per tex. ibi in capitu. querelam. ne prælat. vices suas. idem Panor. & Feli. in cap. quere lam. de iur. iur. Archidia. in summ. 22. quæstio. 1. Et pro hac parte vrget tex. in cap. ad aures. ibi, iuramento vel fide interposita. de his quæ vi metus ac causa fiunt. e. quem commendat Iaso. in. §. Item si quis postulante. num. 54. In sti. de actio. Alij verò tenent contrarium, quòd quanuis talis promissio per fidem sit iuramentum, non tamē fidei violatorem de qua supra puniendum poena ordinaria, vt puniretur qui iuramentum tactis violaret. Ita Archidia. in capitulo primo. de sepult. lib. 6. & in capit. iuramentis. 22. quæstione quinta. Alij verò indistinctè dicunt contrarium, imò qd non est perjurus: quia ad hoc vt quis dicatur per iurus in foro iudiciali, iuramentum debet præcedere ad sacra Dei euangelia. & tactis scripturis. Cyn. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. Archidia. in capit. vt circa. de elect. lib. 6. Felin. in capitul. querelam. de iur. iur. Matthæ. de Afflictis in consti. Neapolita. rub. 55. libro tertio. numer. ii. versicul. Quintò quæro. per doctrinam Innoc. in dicto capitulo. et si Christus. & Card. in clementina prima. §. porro. de hæreti. subijciens, quòd tamen punietur arbitrariè per. l. de periurio. ff. de crimi. stellionatus. Tradit etiam Matthæ. de Afflictis in capitulo primo. §. Item sacramenta num. 23. de pace iur. firm. libro tertio. feudo. Et qd fides seu homagium idem quòd iuramentum fuit est. l. 26. ibi. que si aliquo iurare a otro, o le fizjere pleyto, è omenaje para cumplir alguna cosa, que ayu puesto con el. §. lo falsesjere, es por ende perjuro, e ha por pena de non ser creydo en ningún testimonio, nin ser par de otro. titul. ii. parti. 3. Sed tamen. l. illa referendo singulari singulis, est intelligenda, quod vbi interuenit iuramentum, sit poena periurij, & in familia: vbi ve

rò tantum homagium, poena in familia. vt in. l. 2. titulo quinto. parti. 7. ad quam. dict. l. 26. se refert. Cùm ergo se referat ad leges in hoc loquentes, in quibus non requiritur, quòd fractor homagij, sit fractor iuramenti, & non est dicendum. dict. l. 26. probare esse periurum. Est ista homagium fuit coniuncta iuramento, vt constat in. l. 5. titul. 15. parti. 2. Ideo que referenda est hæc quæstio, quòd promittens per fidem, in dubio intelligatur de humana, qua nobiles, vel qui tales actant, suam fidem solent astringere quam legem. 26. ita vno verbo eleganter videtur accepisse. D. Anto. quefad. lib. 1. capitul. 32. numer. 15. quæ præsumptio iuuat à consuetudine: cuncta. l. semper in contractibus. ff. de regul. iur. Et isto casu cum non sit iuramentum per rem sacram, non erit periurus, sed ratione violatæ fidei peccauit, reputabitur que infamis inter homines. Si tamen dixisset, in fide Christi, vel bona fide, tunc ad veram catholicam que fidè potius, quam ad particularem veritatem loquentis referenda est talis promissio, & hoc casu extraordinariè erit puniendus, cum non fuerit iuramentum in forma solita per Deum & f. Et hæc resolutio colligitur post Caieta. ex Couar. in rep. capitul. quanuis. 1. part. §. 2. versic. Nono ab eadè. de pact. lib. 6. Ari. Pinell. in rep. l. 2. 3. part. capit. 1. num. 13. C. de rescind. vend. Greg. Lopez. in. l. 26. titul. ii. parti. 3. Et sic in litera nostræ legis intelligitur, quando contractus est iuramento firmatus in forma, & non per fidem. Felinus optimè in ca. 2. numer. 15. de sponsalib. vbi vide. Et sic procedit authen. sacramenta. C. si aduer. vendi. secundum Gregorium Lopium vbi supra. in verb. ò le fizjere pleyto è omenaje. ad fin. Et plura circa lecturam dictæ authen. sunt videnda per Matthæ. de Afflictis in capitulo primo. §. Item sacramenta. de pace iuramento firm. libro tertio. feudorum. & in decis. 322. Paul. Parisien. consi. 96. numer. 22. libro primo. & cum minor se læsum inuenit in cõtractu iuramento firmato, ante omnia petat relaxationem ad effectum agendi. Et an in ea requiratur citatio partis, est videndus Iaso. in. l. nec quicquam. numer. 49. ff. de offic. proconsul. vbi tenet necessariam esse citationem ad obtinendam abfolutionem seu relaxationem à iuramento. Ancha. consi. 198. Rolandin. Valle. consi. 13. nume. 25. Põnit in hoc duas communes opiniones inter se ad inuicem pugnantes. Et Couar. libro primo. Variarum resolut. capitulo quarto. numero quinto. vbi vide. Forma autem petitionis erit.

Juan maldonado en nombre de Pedro mi menor digo, que por quanto el dicho mi menor vendio una casa que es en esta cibdad a la vna nueua, sin decreto ni autoridad de juez competente, y

sin

*sin licencia de su curador, ni con otra solemnidad requisita à Rodrigo, y confirmo el dicho contrato con juramento, el qual en la dicha venta interpuso por dolo, miedo, è persuasjon que le hizo el dicho Rua, y en el dicho contrato el dicho Pedro mi menor fue lesa, y enormemente damnificado. Por lo qual à. 7. m. pido conceda al dicho mi menor relaxacion del juramento ad effectũ agendi, para que ansi concedida la dicha relaxacion y abfolucion, pueda pedir restitucion, y dexir y allegar contra el dicho contrato lo que viere à guarda de su derecho conuenga. Para lo qual. 8. c. y juro a Dios en forma &c. Et sic minor, vel maior auctoritate superioris, quæ in omni iuramento censetur excepta. cap. venientes. de iur. iur. l. 27. titul. ii. parti. 3. agendo excusabitur à poena huius legis cum suis complicitibus. **¶** Quæritur, Vtrum iurans falsum ad declarationem positionum, vel in iuramento ei delato ab altera parte, sit puniendus periurij poena? Videtur dicendũ quòd non: quia satis visum est Alexandro Imperatori in. l. 2. C. de reb. credi. Deum habere vltorẽ qui iusiurandi religionem contempserit. l. 26. vbi Grego. Lopi. in glo. i. titul. ii. parti. 3. qui per istã legem tenet puniendum fore illum, qui iuramentum in contractum positum de futuro violauerit, omnia bona amittere, & cameræ regiæ applicantur. De hoc & de poenis periurij plura diximus supra in. l. i. verb. positiones. vers. Quæri solet. col. 917. cum seq. tit. 4. libro tertio. ordina. **¶** Est præterea notandum, quòd sine dolo non committitur periurium. l. qui iurasse. in princ. ff. de iur. iur. §. item opponitur. 22. quæstione secunda. gloss. in cap. breui. de iur. Docto. in capitulo primo. de delictis pue. Bald. in. l. obseruare. §. proficisci. col. 3. ff. de offi. proconsul. & Ias. in di. d. l. si quis maior. columa prima. C. de transact. & plenius in dict. l. qui iurasse. A Egidi. Bosius in practi. titul. de periurij. num. 5. **¶** Ex quo inferitur, quòd difficultas implendi contractum iuratum, excusaret iurantem à periurio. Iaso & A Egidi. Bosii. in locis præcitatis, dicendo hoc locum habere in intellectu. l. si quis maior. C. de transactio. que huic nostræ Regiæ constitutioni conformis est. vbi in repe. notat Thom. Parpali. notabi. 8. limita. 4. Alexand. consi. 92. colum. fin. numer. 13. libro primo. Bertrand. consi. 69. libr. Francisc. Ripensin tracta. de peite. folio tertio. columa tertia. numero sexto. Et est addendus Philipp. Deci. consilio. 452. Causa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & sic periurij labem, debet probare fuisse sibi notam, & se motum fuisse ex illa, quia sibi*

fuerat dictum se posse ita facere. Alexand. consilio. 103. columa penultima. libro primo. Deci. in consilio. 452. columa secunda. A Egidi. Bosii. in practi. titul. De periurij. columa fina. Item est notandum, quòd iudex secularis ex præsentatione contractus & eius lecturâ poterit colligere poterat, vel contumaciam rei, & declarare ipsum per iurum esse, ex quo clarè sibi constat de periurio. vt dicit Alexand. in. l. fin. ff. de crimi. stellio. quæ refert in terminis huius legis in constitutione fere simili Matthæ. de Afflictis in consti. regni Sicilia. in consti. Eos qui scienter. numero secundo sub libro tertio. titulo. 55. Ex quo notare poteris nostram legem, quia in eius materia bene ac late loquitur. Vbi autem est dubium de periurio, secus erit, secundum eum per capit. quanto. de iur. iur. & capitul. venerabilem. de electio. **¶** Item intelligas legem istam cuiusque poenam locum habere in eo qui est periurus in contractu, cum sit poenalis, & extra suum casum non fit extendenda. ex gloss. in capitulo fin. de iure patrona. cum adductis ad Segur. in tract. De bonis lucratis cõstlar. matri. num. 166.

¶ Quæritur, Vtrum in casu huius legis admittatur tantum pars, in cuius fauorem fuit factus contractus, seu promissio ad accusandum periurum, vel tanquam ad publicum crimen omnes homines admitti debeant: Et videtur quòd sic crimen publicum, cum omnes homines offendit, qui periurium committit: quia in omnium vertitur iniuriã, quòd in religione diuina committitur. l. Manichæos. C. de hæret. & Manichæ. Et crimen per iurij comparatur blasphemij, & peccato contra naturam. text. in authen. vt homi. non lux. contra naturam. §. hæc quoniam. Vnde apud Romanos de nulla re Censores diligentius iudicabant, quam iure iurando violato. vt testis est Cicero libro tertio. officiorum. & Matthæ. de Afflictis in tract. de iure protomiseos. §. quarto. notab. sexto. numero. 20. vbi ponit plures poenas, quæ sunt statutæ contra periurum. Si ergo omnibus populatibus crimen offendit, publicum, & non priuatũ erit censendum.

¶ Sed videtur quòd solus offensus habeat ius accusandi periurum illatum in obseruatione promissa, & sic sit crimen priuatum nam periurium est priuatum delictum, & non publicum. l. fin. ff. de cri. stellio. & sic nullus poterit accusare de periurio, nisi ille, cuius interest. argum. l. primè. ff. de iure iurando. & dicta. l. fin. nisi crimen periurij esset commissum coram iudice. vt in. l. nullum. C. de testib. §. sed quando. secunda quæstione prima. Matthæ. de Afflictis. in consti. regni Sicilia. libro tertio. titulo. De periurij. numero tertio. quæstione secunda. Tum etiam, quia iuramentum

tum

tum ad certum terminum limitatum in contractus observatione, est accipiendum, nisi pars, in cuius fauorem fuit factum, non prorogauerit expressè, vel tacitè, quæ prorogatio est sumenda eo ipso, quod non vult iuramentum accusare de perjurio: nam iuramentum debet concipi & interpretari secundum naturam & conditionem actus super quo interponitur. l. fin. C. de non nume. pecunij. Plura de periurij punitione tradit Rip. in capitulo secundo. numero decimo octauo. de rescriptis. Testis autem falsus qualiter puniatur, qui plures offensus, vt habetur in capitulo primo. de crimin. fals. est dubium: in quo dubio dicerem, quod testis deponens in causa criminali conuictus de falso, erit puniendus eadem pœna, qua esset puniendus reus accusatus, si non apparet de falsitate ipsius. Sicut fecit Daniel propheta in falsos testes contra Sufannam castissimam. Danielis cap. decimo tertio. l. prima. §. præterea. ff. de fidei. vbi Hippolyt. A Eggi. Bosis. de delictis. titulo de falsis. num. 18. vbi agit, quibus pœnis sit puniendus testis falsus. Et habet locum, etiam si mors, vel pœna corporalis non fuerit inflata, quia per eum non stetit, quo minus imponeretur, si de falso non conuinceretur, per dictum. §. præterea. Guido Papæ decisio. 44. Et ita practicitur secundum Gregor. Lopez. in l. 26. in glossa secunda. titulo vnde decimo. part. tertia. tex. in l. fin. Tauri. vbi egregius præceptor Antoni. Gomez. numero septimo. vbi idem concludit in teste conuicto de falso in crimine hæresis. in numero octauo. & in deponente contra aliquos in crimine adulterij. ibi numero nono. Facit pro conclusione illud Deuteronomij. decimo nono. Si steterit testis mendax. contra hominem accusans eum præuicationis, stabuntambo quorum est causa ante Dominum in conspectu sacerdotum & iudicum, qui fuerint in diebus illis. Cuius diligenti simè perscrutantes iuenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit, & auferes malum de medio tui, vt audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, non miseraberis eius, sed animam pro anima oculos pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges. Ratio suadet, vt quis in eo in quo peccauit, puniatur. capitulo cum olim. & ibi glossa penultima. de officio delegat. capitulum sit. de appellatio. capitulum. prouida. de elect. libro sexto. l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. & in authentica. De statu. contra libert. eccle. §. omnes. ibi. vt in eo puniantur, in quo deliquerunt. glossa. in. §. Item surdus. verbo. amittunt. Insti. quibus non est permisis. face. testam. Cepol. in rep. l. si fugitiui. numero quarto. C. de seruis fugiti. Et etiam tex. in capitulo. fa-

tis hinc apparet. trigesima tertia quæstione quinta. ibi. in alijs autem causis eum qui testimonio falso cuique nocuerit, quod si probaretur, iussit occidi, eadem plecti iubetur pœna, qua fuerat, si verum esset, ipse plectendus. glossa. in capitulo nihilominus. tertia quæstione nona. glossa. in capitulo rex debet. vigesima tertia quæstione quinta. glossa. in summ. secunda quæstione tertia. Sylu. in summ. verbo. testis quæstione nona. Bald. in capitulo primo. §. iniuria. numero vigesimo. de pace iura. firm. libr. feudo. Nicola. Milis in reper. verb. testis falsum. folio. 201. columna quarta. Ioann. Lup. in l. 83. Tauri. numero vnde decimo. Hippoly. consilio vigesimo septimo. columna prima. lalo. in l. si duo patroni. §. fina. numero quinto. ff. de iure iurando. Areti. in capit. sicut. columna secunda. numero sexto. de testib. Castanæ. in consuetudi. Burg. fol. 347. numero trigesimo nono. Guid. Papa decisio. ne. 44. incip. testis falsa deponens. De iure Lusitanæ est pœna mortis naturalis & confiscationis omnium bonorum, vt habetur in titulo octauo. §. primo. libro quinto. ordinamen. Portugallia. Quam conclusionem procedere existimo, etiam si agatur ex iudicis officio & non ad petitionem partis, quia eius loco succedit, ne delicta maneant impunita. Tum etiam, quia hæc est pœna vniformis & determinata ad inilar supplicij per præmissa: ergo non augenda, nec restitigenda erit, nisi ipse iudex vellet pati in suam personam pœnam, quam omisit, imponere testis falso. l. seruos. C. ad leg. lul. de vi publici. non alibi secundum Roman. singul. 77. Fein. in capitulum. de causis. de offi. delegat. & in capitulo. qualiter & quando. §. fin. de accusat. l. nulli. C. ne sanctum baptis. reiteretur. vbi habetur, quod iudex non imponens pœnam à iure statutam delinquentibus, eadem pœna erit puniendus in syndicato. Singularis secundum Bartholo. Cepol. caut. 236. Motalu. in l. octaua. in glossa prima. titulo septimo. libro primo. foro legum. Cum ergo statuta iam sit pœna à iure contra testem falsum in causis criminalibus, iudex non poterit recedere ab ea. Intelligo præterea, vt prædicta pœna sit vniformis contra quemlibet testem falsum, nec alteranda ratione personæ & nobilitatis delinquentis: nam pœna ignis debet esse, si deposuerit falsum in delicto hæresis, vel alia simili pœna coercendum, nec erit indulgendum, etiam si sit nobilis. iuxta glossam. in l. desertore. §. primo. verbo. Torquentur. ff. de re milit. argum. l. aut facta. §. persona. ff. de pœn. vbi aliter liberæ personæ, aliter ignobiles, seu seruili iugo astricti sunt puniendi. glossa vltima. in capitulo. fina. de transactio. glossa dignitate. in capitulo. cum quidam. de iure iurando. sed furca suspendendus ad instar supplicij, seu pœ-

nam

nam talionis. ex Baldo in l. secunda. numer. quinto. C. de fid. instrumen. & alleg. l. ad comentarien sem. C. de custodi. reorum. Tum etiam ex textu. singul. in capitulo. si quem poenituerit. §. notandum. secunda quæstione tertia. ibi. Si vero in cui denti calumnia eum deprehenderit, legitimam pœnam ei irrogat. & ibi, quanuis nihil de pœna &c. capitulum. qui crimen. secunda quæstione octaua. ibi. pœnam quam intulerit ipse patiatur. capitulum. calumniator. & capitulum. qui non probauerit. secunda quæstione tertia. Et sic in teste falso in causa criminali locum habet hodie talionis pœna, & sic nobilis non erit distinguendus ab ignobili, cū pœna debeat esse talis, qualem ipse voluit imponere reo iniuste accusato.

¶ Quid autem erit dicendum in causis ciuilibus, agit per Henric. in capitulo primo. de crimin. fals. & Guido Papæ decisio. 44. Et resolutiue dicit, quod testis falsus in causis ciuilibus parti læsæ condemnandus est ad satisfactionem damni illati occasione falsi testimonij. l. vigesima sexta. titulo vnde decimo. partit. tertia. Quia qui est causa damni, tenetur ad omne damnum inde sequutum. Glo. in capitulo. de cætero. per tex. ibi de homic. capi. presbyterum. eod. titulo. glossa. de derent. in capitulo. sicut. de testi. capitulum fin. de iniur. capitulum. si egrelsus. eod. titulo. Tenet Richard. in quarto sententiarum. distinctione decima quinta. articulo quinto. quæstione prima. Archiep. Florenti. secunda parte. titulo secundo. articulo secundo. §. tertio. & quarto. Sanctus Thom. secunda secunde. quæstio. ne. 62. articulo quarto. & septimo. l. decima tertia & ibi glossa. titulo octauo. libro secundo. foro legum. Sylu. est. in verb. Restitutio. tertia. quæstio. ne sexta. & verb. Testis. quæstione decima. Et agi potest aduersus testem falsum ad interesse. Philipp. Deci. in capitulo. licet causam. numero vigesimo primo. de probatio. Et hoc in vtroque foro tenetur, cum sit damnum illatum proximo, non vero mera pœna, quæ in foro conscientia non debetur, vt per glossa. singul. & communiter approbatam in capitulo. fraternitas. duodecima quæstio. ne secunda. Pœna vero, de qua in lege nostra omnium bonorum, etiam si dicat ipso facto, non debetur in foro animæ, cum sit in meram pœnam violentantis contractum iuratum, vt supra in materia prædict. glossa. est declaratum. Item etiam punitur pœna quintationis dentium, siue agatur ordinariè, siue ex officio iudicis aduersus falsum testem. l. 3. titulo duodecimo. lib. 4. foro legum. †

ADDITIO.

† legum. Adde quod hodie tamen tales testes traduntur in nomiose per vias publicas & mittuntur ad triremes per spatium decem annorum, vt probat. l. septima. titulo decimo septimo. libro octauo. Recopilatio.

De iure regni Lusitanie punitur pœna perpetui exilij, ac confiscationis bonorum. l. prima. titulo octauo. libro quinto. ordinamenti. & impositi potest mitra in signum falsitatis, secundum Angel. in l. si duo patroni. §. si quis iuratus. ff. de iure iurando. vbi dicit esse ad hoc meliorem textum, quam sit alibi. & Iaso. ibi ait, quod ita est in practica.

¶ Sed dubitari potest. Clericus deposuit falsum coram iudice seculari, & fuit conuictus de falso testimonio, vtum possit puniri à iudice laico, vel sit remittendus ad iudicem suum. Et est dicendum, quod erit remittendus vt puniatur à iudice ecclesiastico, siue principaliter, siue incidenter sit actum de causa falsitatis coram iudice seculari. Hostien. in capitulo. verum. columna secunda. de foro competenti. dicens. l. nullum. C. de testi. minimè infringere clericos testificantes coram laico, sed si agatur de falso, cognitio est remittenda diocæsano. articul. capit. nullus. de foro competenti. capitulum. tuam. de ord. cogni. capitulum. fin. de solut. Ioan. Andr. columna secunda. & Anan. in capitulo primo. de crimin. fals. Ioan. Bernard. in praxi cano. crim. capitulo. 87. Collecta. in cap. cum tu. & ibi Celsus in additione numero secundo. de testi. Bart. in l. diuus. ff. de fals. & Matth. de Affli. decisio. 230. columna prima. dicens hanc communem opinionem esse. & Couar. in practica quæstionibus dicit communem in capitulo. 18. colum. penultima. numero octauo. Tum etiam, quia ratione delicti clericus non subijcitur curiæ seculari, nec efficitur de eius foro secundum Panormi. in capi. postulat. numero. 17. de foro compet. & ex. capit. si diligenti. eod. titulo. & notatis à Turre crematta in pulchra quæstione, de qua per eum in cap. nemo. numero primo. in quæstion. prima. Et ista est tenenda, quanuis glossa. Cin. Bal. & Salsce. in l. nullum. C. de testib. & Frederic. de Senis consi. 93. contrarium fuerint professi, & Guiliel. Benedic. in rep. cap. Raynuius. verb. & vxorem nomine. 2. numero. 142. de testam. Et priorem sententiam tenet Tiraquel. de vtroque retract. libro secundo. §. quarto. glossa septima. nune. decimo. Et idem dicendum est, si esset aduocatus, & delinqueret in officio coram iudice seculari, non posset ab eo incarcerari, nec puniri: quia cum id directè fieri non possit ex consensu ipsius, nec tacitè seu indirectè hoc est delinquendo. regul. Cui quid vna via. de regul. iur. libro sexto. l. fin. C. si manci. ita ven. ne prostitua. per præmissa annotata in teste. De quo plura per Iacob. de nigris. in rep. l. 1. §. qui mandat. numero. 11. ff. de offi. eius cui manda. est iur. & Ioan. Longualli in rep. l. imperium. nu. 144. ff. de iur. omni. iudic. Quod est notandum, & in practica vidi iam bis verari.

¶ Lex. 2

Lex Secunda.

Uague seycientos marauedis. Iurans falsum in forma iuris, est puniendus poena sexcentorū morapertinorū. Et procedit ista lex in parte, quæ falsum deposuit cū iuramento ad iudicis mādatum. Quæ iuramēta omnino exigenda nō essent a partibus, ga præstat occasiōe periuurij, vt quotidiē experientia docet. qd pē eū ad positōnē declarationē, nec ad confessiōnē delicti, qd aperit veritatē, ideo q; absq; iuramēto essent interrogandi, ne auctores periuurij sint. cōtra l. i. C. si aduers. delict. arg. tex. in. c. clericos. de coha. cler. & mulier. Simil. l. habes infra titu. 19. l. 10. quæ plus dicit, qd talis periuurus censetur infidelis.

Lex. II. La pena del Christiano que jurare falso sobre la Cruz.

El Rey don Alonso en Segouia de penia. Año de mil ccc. lxxj.

Ordenamos q qualquier fiel Christiano que jurare falso sobre la cruz y sanctos euangelios que pague seycientos marauedis para la nuestra camara.

Lex Tertia.

Que falsare. Concord. l. 22. tit. 19. infra isto lib. 8. Falsi crimē est mutare veritatē. tex. in auth. de instr. caute. & fid. in prin. coll. 6. gl. in. c. et si Christus. verb. cōfirmatio, de iur. iur. notatur in. l. quid sit falsum. ff. de fals. l. 1. tit. 7. part. 7. Et crimē falsi est grauissimū, vt notat Greg. Lop. in rubri. tit. 7. parti. 7. habetq; multa specialia propter ei⁹ enormitatē. Ex quo dicebat Bar. in. l. Lucius. ad fin. ff. ad Turpilia. qd in generali sermone remissionis delictorū, nunquā cōprehēditur crimē falsi. Idem Anchar. in rep. c. 1. col. 86. de consi. Angel. in disputa. incip. Guerra. Nellus in tracta. bannitorū. 3. part. 2. tēporis. q. 41. Hippol. consi. 105. col. 2. nu. 7. Deci. in. c. licet. n. 5. de probatio. Dixi in. l. 1. gl. 2. tit. 1. lib. 1. ord. Grego. Lopez in. d. rubri. in tit. 7. part. 7. Cassiana. in cōsuet. Burg. rub. 1. nu. 53. Itē in crimine falsi, sola suspicio falsitatis pro falsitate habetur. Archid. & Domini. in. c. in memoriā. 19. dist. Curti. Junior consi. 166. col. 3. nu. 6. vbi vide pro intellectu. Itē quamuis dānatus de falso amittat priuilegiū nobilitatis, quia reatus omnē excludit honorē, nō tamē amittit priuilegia nobilitatis quo ad ea, in quibus nobiles magis grauatū, quā ignobiles. secundū Bar. Ange. & Plat. in. l. 1. C. de infamib. lib. 10. cum alijs pluribus citatis ab And.

Tiraquel. in tract. nobilitatis. c. 24. nu. 7. prout diximus supra in. l. 1. tit. 5. supra hoc lib. De excoicato & suspēso, qui tenetur officii diuini per soluerē tāquā si nō esset excoicatus. Est nō tādū, qd falsitas est mutatio veritatis, ex certa sciētia, & dolo cōmissa. Hosti. in sum. de crimi. falsi. §. 1. & Goffred. in eo. tit. col. 1. vers. Falsitas est. Spec. tit. de aduoca. §. vtriusq; nu. 4. glof. in ca. et si Chrs. verb. Cōfirmatio. d. iur. Io. Hānibal. in rep. rub. ff. soluto. mat. n. 204. Et dixi i princip. hui⁹ glo. Et est notandū qd in dict.

Lex. III. La pena del que falsare fello.

El Rey don Enrique. eodem titulo.

Andamos que qualquier que falsare nuestros fellos, o fello de qualquier arçobispo, o obispo: o otro qualger perlado: porque es aleuoso pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

auth. De instr. caut. & fide in princip. habetur duplex litera, vna, imitatio, alia, mutatio veritatis. secundū Goffred. & Hosti. vbi supra. Sed vtraq; litera idē denotat, & idē significat, eo qd falsatores sicut dēt imitari ea quæ sunt vera, vt sic falsa verisimilia hominibus alijs esse videantur: nā falsarius sub imagine veri, prædit falsum ostēdere esse verū. Azo in sum. C. de fals. Host. in. c. licet. col. 3. in. 5. expositiōe falsitatis de crimine falsi. Si autē in litera est mutatio, etiā erit litera bona, & cōcordat cum. l. 1. tit. 7. par. 7. ibi. Falso dad es mudamiento de la verdad. Ex qua definitione infero falsitatē absq; dolo nō cōmitti, nec præsumēdā, si alia significatio ex natura act⁹ percipi posset, quāuis causa esset iniusta. Probatur, quia dolus requiritur ad incurrēdū in crimē falsi. l. 4. C. ad leg. Corn. de fals. vbi vtēs falso instrumēto ignorāter, nō punitur falsi poena. l. 3. & l. nec exēplū. eo. tit. l. quid sit falsum. ff. de fals. c. homines. & c. is autē. & c. animaduertēdū. 22. q. 2. c. abijt Iudas. ibi, maximē cū nō infirmitate, vel ignorātia. n. q. 3. not. Bart. in. l. ex fentēt. col. 1. ff. de testam. tut. Præposit. in. c. nō solū. nu. 2. n. q. 3. Tindarus in tract. de testi. lib. 1. c. 12. nu. 8. & lib. 3. c. 5. nu. 2. Jacob. de Bellouisi in pract. iudiciaria. rubr. de iniur. nu. 96. Hippo. consi. 111. n. 14. l. fenus. ff. de his qui sibi ascri. in testam. l. impuberē. ff. de fals. Nec obstat. l. diuus. §. fin. ff. de fals. Quia quāuis ibi ignoret poenā, tñ scire poterat, qd malē faciebat, & ideo tenetur. Et pro hac conclusiōe est

est. l. 4. tit. 7. par. 7. ibi. meçla con ello malichsamen. Falsitas ergo cū sit delictū, nō est præsumenda, nec in ducenda ad Doctoribus, nisi sit expressa in iure, sicuti de notorio scripsit in. l. omne. nu. 4. C. de pet. bon. sublat. lib. 10. Tū, quia est poena, & inducit priuationē ergo & c. c. is q. de sent. excom. lib. 6. Tū, quia cū sit poenalis, mitior interpretatio est de mendata. l. pen. ff. de poen. Tū, quia qualibet etiā iniusta causa excusat a dolo. glo. in. l. plagij accusatio criminis. C. de plagiar. cōmunitur ap probata vt per Boeri. decil. 168. nu. 1. not. Iaf. con. fil. 153. nu. 2. lib. 2. & cōfil. 86. nu. 4. lib. 3. Paul. Castren. in. l. 1. §. dolū. nu. 5. ff. de eo pro quē factum est. gl. 1. ibi. sed ob aliquā causam, licet nō iustā. in l. satis poenæ. ff. de in ius vocā. glo. in. l. 3. §. si quis ignorās. ff. ad Syll. gl. in. l. ex cōsensu. §. fin. verb. nō re dēt. ff. de appella. gl. in. l. vni. §. fin. verb. hoc iudiciū. in fin. ff. si quis ius dicēt nō obtēp. tex. in l. 4. §. 1. ff. de lib. causa. l. quod adhibitos. C. de his qui sibi ascrib. in testam. ibi. poena legis Cornelie tibi remittitur, in quā credo tu magis errore, quā malitia incidisse. & c. vbi est optimus tex. ad excusandū notarios a poena falsi. Et Bal. cōmēdat in. l. 2. col. 1. nu. 1. C. de erro. adno. Iaso. in. l. singularia. nu. 48. ff. si cert. pet. Facit glo. in. l. iuris gētium. §. quod ferz. verb. contrariū. ff. de pact. probans, qd vbi vnū scriptū a notario in instrumēto potest de notare falsitatē, & nō falsitatē debet intelligi tali modo, vt falsitatē non importet. Dixit not. Iaso. post Paul. ibi in dict. l. singul. n. 47. Ex quo bene dicebat Bart. in. l. quoties. §. 1. n. 3. ff. de her. insti. qd si reperiat, qd notarius aliter scripsit, quā sibi dictū fuerit a partibus tēpore actus gestū, qd est præsumendū potius tēpore, quā per doli, & sic excusabitur a falsitate & dolo notari⁹. Sequitur Philip. Deci. consi. 175. Hippol. in rep. rub. ff. de fideiuss. nu. 56. Hippol. etiā consi. 21. nu. 8. Th. Grammati. cōsi. Crimina. 23. n. 4. vbi alios refert. Et de materia falsi est omnino cōsulēdus Archie. Florenti. 2. part. tit. 1. c. 18. per totū. Gabriel in. 4. sent. dist. 13. q. 9. Cæpol. consi. 20. nu. 14. & consi. 21. nu. 23. inter consilia criminalia. Bellon. consi. 75. nu. 10. & consi. 77. nu. 11. Et falsitatis crimen in distinctiōe publicū esse, probat Zaf. contra Placenti. per tex. ibi. in. l. 2. vers. cumq; consules. nu. 83. ff. de orig. iur. Cæpol. dicto consi. 20. num. 14. Ex quo dicebam, quod aduersus dicentem se Doctorem, Licentiatum, seu Bachalarū, cū non sit, cōpetit accusatio cui libet de populo, cū sit falsari⁹

Lex. IIII. La pena de los que falsan moneda.

Idem.

Valquier que fabricare falsa

moneda: porq es aleue: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara. gerente se pro milite, vel Comite Palatino. & ibi verb. non auendo ordens. dicit idem esse, si quis ob tinea beneficium clericale, cū non sit clericus. cap. cū adeo. de resc. capi. ex literis. de transact. Hostien. in sum. de crimi. falsi. §. qualiter. Item est falsi crimine annotatus, qui mutat sibi nomen in fraudem. l. falsi nominis. ff. de falsi. l. 2. tit. 7. par. 7. imō punitur poena mortis, vt in casu. l. 39. tit. 9. libro sexto. supra. vbi dixi, quando mutatio nominis sit illicita. Similiter committit falsum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifestauit interrogatorum parti aduersæ, vt responderet præuio consilio positionibus, vel fortē vt coarctaret negatiuam loco & tempore, vt fieri solet (proh dolor) contra veritatem, vel manifestauit dicta testium, vel legere permisit per aliquem ex partibus, tenetur poena falsi, secundum Alberi. in. l. 1. §. qui depositam. ff. de falsi. per textum ibi notat Gregor. Lopus in. l. i. verb. En quada. titulo septimo. parti. 7. Quod esset seuerissimē punitum, nec aliquo pacto dissimulandum, cūm apertam malitiam, & iniquitatem, ac falsitatem cōtra Deum, legem, & hominem continere dignoscatur, & mala plura inde sunt sequuta, & sequi poterunt litigatoribus experientia docet.

Bart. in. l. eos. §. qui se pro milite. ff. ad legem Cornelii. de falsis. Feli. in. ca. tertio loco. colum. 1. nu. 1. de probatio. etiam si fuerint graduati per Comitem Palatinum tanquā falsarij puniuntur in regno dimidietate bonorum, & exules fiunt a regno

moneda: porq es aleue: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

1. 26. in libro. pragm. Regū catholicorū. Notat Greg. Lopez in. l. 2. glo. 3. tit. 7. par. 7. de Doctore, & de gerente se pro milite, vel Comite Palatino. & ibi verb. non auendo ordens. dicit idem esse, si quis ob tinea beneficium clericale, cū non sit clericus. cap. cū adeo. de resc. capi. ex literis. de transact. Hostien. in sum. de crimi. falsi. §. qualiter. Item est falsi crimine annotatus, qui mutat sibi nomen in fraudem. l. falsi nominis. ff. de falsi. l. 2. tit. 7. par. 7. imō punitur poena mortis, vt in casu. l. 39. tit. 9. libro sexto. supra. vbi dixi, quando mutatio nominis sit illicita. Similiter committit falsum Iudex, vel Tabellio, qui ante publicationem manifestauit interrogatorum parti aduersæ, vt responderet præuio consilio positionibus, vel fortē vt coarctaret negatiuam loco & tempore, vt fieri solet (proh dolor) contra veritatem, vel manifestauit dicta testium, vel legere permisit per aliquem ex partibus, tenetur poena falsi, secundum Alberi. in. l. 1. §. qui depositam. ff. de falsi. per textum ibi notat Gregor. Lopus in. l. i. verb. En quada. titulo septimo. parti. 7. Quod esset seuerissimē punitum, nec aliquo pacto dissimulandum, cūm apertam malitiam, & iniquitatem, ac falsitatem cōtra Deum, legem, & hominem continere dignoscatur, & mala plura inde sunt sequuta, & sequi poterunt litigatoribus experientia docet.

Nuestros fellos. Falsitans sigillum Regis, vel Archiepiscopi, seu Episcopi, est aleuosus, & amittit dimidietatem camerae regis. Concordat. l. 21. & l. 22. tit. 1. infra eo. lib. 8. vbi omnino videbis scripta circa resolutionem & poenam falsarij sigilli Regis, & Principis ecclesiastici tam Pape, quā Archiepiscopi, seu Episcopi. †

Lex Quarta.

Falsa moneda. Cudens falsam monetam, est aleuosus, & vltra alias poenas incidit in poenam confiscationis dimidietatis bonorum camerae regis. Concord. l. 23. titulo. 19. libro octauo. infra. Solum ad regem spectat monetam facere in hoc regno, vt hic, & in. l. nona. titulo septimo. part. septima. ibi. non ha poderro de la manar fazer algun ome sino Emperador,

† Adde qd dē videtur. Trid. Sesi. 22. c. 10. cū ex notario rū imperitiā & c. quod no Aris tempo ribus infacti cissimis, & visis potius. Trid. dicere debebat cū ex notario rū nequitia tales. n. licet sint serui publici quia, reipub. seruiunt vt probat. l. 2. ff. de pupilli sal. fore. c. quāq; de vfar. in. 6. effecti rament sunt Domini. & oppressores pauperum a quorū odio & ira liberet nos Dominus. † Adde late Jacob. Menoch. lib. 2. de arbitra. iudic. centu. 4. cauf. 306 numer. 6. & quod si nemi nocet ibidem numer. 23.

perador, o Rey, o aquellos a quien ellos otorga poder que lo fagan por su mandado. E qualquiera otro que se trabaja de la fazer, faze muy gran falsedad, y gran atreuimiento en querer tomar el poderio que los Emperadores, y los Reyes tomaron para si señaladamente. l. 2. & ibi Greg. Lopez verbo. *batir moneda.* titul. 1. part. 2. l. 1. C. de falsa monet. capitulo primo. que sint regalia. verbo. *moneta.* vbi Andr. de Ifernina, & Matthæus de Afflictis. gloss. in rubr. C. de veteris numisma. potesta. libro vndecimo. Innocen. in capit. quanto. de iur. iur. notat Matthæus de Afflictis. in constituto. Neapolitanis lib. 3. titul. 40. in princ. numero primo. Et hoc est assignatum Imperatori & Regibus in speciale priuilegium. dicit. capitul. primo. que sint trega. & iura supra adducta. & diuus Thom. libro secundo. de regimi. princip. capit. 13. vbi inquit. Numisma siue moneta propria, ornamentum est Regis, & regni, & cuiuslibet regiminis, quia in ea representatur imago Regis, vt constat Matthæi. 22. cum Christus quarit a Phariseis cuius esset imago & superscriptio ipsius. Vnde in nulla re tanta potest esse claritas memorie eius: eo quod nihil per manus hominum frequentatur quoad Regem, vel quemcunque dominum pertinet, quantum numisma. Amplius autem in quantum moneta regula est & mensura rerum venalium, in tantum monstratur sua excellentia, vt videlicet imago ipsius sit in nummo, regula hominum in ipsorum commercijs. Vnde Moneta dicitur, quia monet mentem, ne fraus inter homines, cum sit mensura debita, committatur: vt imago Cæsarum sit in homine, quasi imago diuina. Sicut Augustinus exponit, pertractans dictam materiam. Numisma verò dicitur, quia nominibus principum, effigieque designatur: vt tradit Isidorus. Per quod manifeste apparet, quod ex numismate maiestas dominorum relucet. Ideo ciuitates, siue principes, siue prelati hoc pro sua gloria singulariter ab Imperatoribus impetrant, vt habeant speciale numisma. Et sic in nostro regno nulla potestas ecclesiastica, seu secularis, Episcopi, Archiepiscopi, vel Patriarche, seu Comitum, Ducum, seu Marchionum, habet potestatem cudendi monetam, nisi ex Principis priuilegio. De hoc per Lucam de Penna in rubri. C. de vet. numisin. potesta. lib. 11. Innocen. in cap. quanto. de iur. iur. Matth. Afflictis. in constituto. Neapolitan. lib. 3. rubr. 40. in consili. Adulterinam. colum. 1. num. 1. l. 2. tit. 1. parti. 1. Intellige tamen priuilegium cudendi pecuniam concessum regibus, vel ciuitatibus valere, non autem si concederetur priuatis personis. ex Grego. Lopio in d. l. 2. verb. *sino a quel.* Igitur cudens monetam sine principis imperio, est aleuosus, vt in presenti lege habetur. Clericus igitur cudens falsam monetam de iure canonico est puniendus poe-

na depositionis, & destructionis in carcerem. ex notatis à Panormi. in capitulo. tuz. de poen. colum. na secunda. numero quinto. Si tamen depositus pro isto crimine grauissimo sit tradendus curie seculari, resoluius alibi. Iure autem ciuili fabricas fallam monetam, punitur poena capitali, scilicet, poena deportationis. l. prima. C. de fals. monet. Alexand. in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pigno. action. gloss. in. C. de vet. numisma. potesta. libro vndecimo. Item publicacione bonorum. l. secunda. C. de falsa monet. Et domus vbi cuditur, confiscatur, etiam si dominus ignoret existens in proximo loco, nisi talis domus sit vidua ignorantis, vel pupilli. vt in l. prima. C. de falsa monet. l. decima. titulo septimo. part. septima. vbi Montalu. ponit plura specialia in crimine falsæ monetæ. l. 20. & ibi Montalu. titulo primo. part. septima. Si tamen fabricans falsam monetam, vitiauit monetam Imperatoris falsò, punitur poena ignis. text. in l. secunda. C. de fals. mone. secundum gl. Salic. & communem ibi. & in capitul. quanto. de iur. iur. Archiep. Floren. 2. part. titulo primo. cap. 18. §. 4. l. 9. titulo septimo. part. septima. & sic est intelligenda. l. septima. titulo. 12. libro quarto. foro legum. Item talis est proditor. l. 1. ad fin. titulo secundo. part. 7. Et hic improprie dicitur aleuosus, vt ibi patet, cum proditor dicatur contra Regem aleuosus (seu aleus) contra priuatum. Nec est admittenda distinctio in hoc crimine falsæ monetæ an moneta aurea, argentea, vel area sit. l. nona. titulo septimo. part. septima. ibi, *mandamus que qual quier que si iere falsa moneda de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que sea quemado por ello, de mancrague mnera por ello.* & Salic. in l. 2. C. de fals. monet. nul lam constituit differentiam inter falsam seu adulterinam monetam auream, vel aream quo ad poenam. Et sequitur Matthæ. de Afflict. in consili. Neapoli. lib. 3. rub. 40. nu. 4. vers. Tertio quæro. Item iure nostro est aleuosus, & amittit dimidiã partem bonorum, vt in presenti lege cautum est, quæ poena mitior est in hoc, quam ea quæ statuerat. l. 2. ibi, *vnuerfas eius facultates filco nostro præcipimus addici.* C. de fals. monet. l. 2. titulo. 22. part. 7. Vtrum autem præmissa poena locum habeat, si quis monetam iustam, & non falsam fecerit, tamen sine publica autoritate? Dicendum est habere, nec poena ordinaria est minuenda. glossa. obnoxij. in l. secunda. C. de fals. mone. cum qua doctor. ibi transeunt. notatur in l. sacrilegi. ff. ad leg. Iuli. pecula. Bartol. & Hippolyt. in l. qui falsam. numero. 66. ff. de fals. Alexand. in l. singularia. numero. vigesimo sexto. ff. si certum petatur. l. 9. titulo septimo. part. septima. Matthæ. Afflictis. in consili. Neapolitan. libro tertio. titulo quadagesimo. nume. quarto. Ex quibus falsa red dicitur

ditur Hippoly. inia vbi supra, dicentis in hoc casu poenam ordinariam minuendam. Quod etiam videtur sentire gloss. in d. l. sacrilegi. sed in alio casu loquit, in quo poena mortis imponitur per Pragmaticam monetarum. c. 18. Punit etiam expendens fallam monetam sciēter, si nummi plūbej, vñ stū nei sint, poena falsi, q̄ ponitur in l. 1. §. si. ff. de falsi. secū dū Bart. in l. lex Corneli. ff. eo. tit. si alios numinos expēdat, poena extraordinaria secū dū eūdē Bar. Pa nor. in. c. quā to. col. 2. d. iur. iur. Sed expēditē falsam monetā sciēter poenā falsiteneri existimat Sa lic. i. l. 2. C. de falsi. mone. cū alijs citatis ab Hippol. i. l. q̄ fallam. ff. de falsi. dicēs hāc opinionē in practica feruari. & i. cōsi. 47. nu. 11. Idē vñ sensisse. de iure regni punit poenā exilij quatuor annorum, & publicatiōe dimidiæ partis bonorum. vt in l. 1. n. 8. de monetis. c. 62. fol. 89. col. 3. Quam arbitror intelligendam esse, quando indicat illum, à quo talem pecuniā habuit: si autē non indicauerit, poena falsi tenebitur. l. 78. styli. Quid autē de tondente bonā monetā, vel radente, vel tingēte, qua poena sit puniendus: Respō. Si liber sit, bestijs subijcitur: si verò seruus, vltimo supplicio afficit. l. quicumque. ff. de falsi. & ibi cōiter doct. & in l. 2. C. de falsi. mone. & in. c. quāto. de iure iur. remissi uē Caslanæ. in consuetu. Burgund. rubr. 2. §. 1. nu. 21. fol. 89. col. 1. vbi refert Hippoly. pro intellectu dicit. l. quicumque. dicentē hoc verū esse in tondente,

vel radēte monetā aureā, non in alio. Sed licet de iure cōsultineri possit prædictus intellectus Hippolyt. in consil. 71. tñ de iure huius regni absque villa distinctione puniendus est arbitrio Regis, per l. 9. tit. 7. par. 7. imò per prædictā pragm. punitur poena mortis & amissione omnibonorum. Quod vñ falsē quo ad poenā mortis de tractū ex. l. si na. & ibi glo. C. de vet. numismat. potesta. lib. 11. Re futans autē recipere bonā monetā, punit poena arbitraria extra ordinē. l. 1. & ibi doct. C. d. vet. numif. li br. 11. Matth. d. Afflict. i. cō si. Neap. lib. 3. tit. 40. in cō si. in cipiē. Si qscāpor. nu. 3. Si qscāut di minuat monētā Regis ad extrahendum eam à regno, poena mortis punit. gl. i. l. 7. verb. *agllor* tit. 12. li. 4. fo. leg. Plures q̄ nes i materia vidēz sūt p Matth. d. Afflict. i. c. 1. §. monetæ. q̄ sint regalia. lib. feud. Ex qb̄ ad pōdus erit ista materia falsæ monetæ, verè ptractata. Hiero. Gig. i tract. l. xfa maieft. q. 62. nu. 1. pagin. 109. Alex. cōf. 121. nu. 1. lib. 7. Boeri. decif. 254. nu. 12. Marant. in practi. 6. part. num. 283. pagin. 263.

Lex. V. *De fundir y desfazer.* Concord. l. 118. monetarum in lib. pragm. fol. 89. col. 4. vers. *Otrofí ordenamos y mandamos.* Adde pro intellectu quæ dixit gloss. se cunda. in l. 7. titulo. 12. libro quarto foro legum. vt non habeat locum in eo, qui radit florenos, vel aliam monetam auream bona fide ad deaurandos scyphos, quia bona fide, & absque dolo facit.

q̄ se figue muy gran daño a nros subditos y naturales. Y por esto el señor Rey don Enriq̄ nro hermano en las cortes q̄ hizo ē Nieua: año de lxxiij. ordeno y mado la peticiō de los pcuradores de nros reynos q̄ ningūo sea ofado de desfazer, ni fundir la dicha moneda d̄ reales, ni de blācas, so las penas contenidas en las dichas leyes y ordenaças especialmēte en la ordenança, q̄ el hizo ē la ciudad de Segouia sobre la labor de la dicha moneda el año de lxxj.

Tom. iij. N *Titulus*

¶ *TITVLVS. VII. De proditiõibus.*

¶ Proditor quot modis dicatur, tangit Mattheus de Afflict. in rubr. De pace iuram. firm. numer. 3. lib. 3. feudo. & in cap. 1. §. item si fratre. quib. mod. feud. amittatur. vbi est text. & in c. 1. nu. 38. col. 4.

an ille qui in terficiat fratrem dñi sui feud. amittit. lib. 3. feudorum. & Paris de Puteo, vbi plura de prodicione lib. 6. de re militari. titul. Quãdo prouocatur ad pugna ratione proditiõnis. nu. 5. in. 6. volu. tract. diuersorum doctorũ Bart. in. l. respiciendũ. §. delinquent. nu. 1. ff. de pœnis. vbi inq̃ proditorẽ illum esse, qui vnũ in actũ, & aliud i me te gerit. l. fin. C. de delatoribus. lib. 10. ibi in exemplũ omnium proditorũ. c. clericus qui. 46. di. fin. ibi, adulationibus & pditiõibus vbi gl. declarat Proditor quot modis dicat. Et ex illo text. est notadũ, q̃ adulatio est species proditiõnis & aleuosiã, cum af simulentur dicto & pœna ibi, Declarat

¶ *De que ley ha de ser la plata que los plateros marcaren: fallar lo has en el titulo de los troques y cambios.*

Trosi, qualquier que vsa re de otros pesos, o medidas, saluo de aquellos que se conueniẽ en las leyes de ste nuestro libro, en el titulo de las vendidas y cõpras q̃ caya è incurra en pena de falso.

Mandamos que los pesos y medidas sean yguales: y q̃ el marco de la plata sea el de la ciudad de Burgos: y la ley de la plata sea de onze dineros y seys granos. Y que ningun platero ni orepeze sea ofa do de fabricar plata de menor valor que las dichas nras leyes mandan, so las penas en que caen los que vsan de falsos pesos:

Hierony. Giga in tracta. De crimine læsæ maiestatis. lib. 3. titu. De proditoribus. quæst. 1. vbi plures casus proditiõnis, & in quibus quis dicitur proditor enarrat. Et Ieremias. 9. In ore (inquit) suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias, nun quid sup his non visitabo, dicit dominus aut igete hu iusmodi non vlciscetur anima mea. l. 1. 2. 3. & 4. titu. 13. part. 2. ponit plures casus proditiõnis & aleuosiã. l. 12. titu. 13. infra isto lib. 8. vbi dixi, l. 1. ibi, que sea por ello aleuoso. titu. 12. in fra eodem libro. 8. ordinament. Proditor multipliciter dicitur. Lucas de Penna in tra. cta. de fisco. & eius priuileg. fol. 85. col. 1. in. 6. volumi. tract. secundum impresionem Lugdunensem meam Anni 1544. Fecit de hoc crimine optimum tracta. Hierony. Giga, quem videas. Et de pœnã istius delicti per Anto. Gomez in lib. 3. Variarum tract. de delictis. capi. 2. nume. 5.

segun se contiene en este libro en el titulo de las vendidas y de las compras.

Titul. VII. De las trayciones, y aleues.

¶ *Ley. I. En quantas maneras se comete la traycion.*

¶ El Rey don Alonso en Alcalã. Año de mil ccclxxxvj.

Rayciõ es la mas vil cosa q̃ puede caer en el coraçon del hombre: y nascẽ della tres cosas q̃ son cõtrarias de la lealtad y son estas. Mẽtira, vileza, y tuerto. Y estas tres cosas hazen al coraçon del hombre tan flaco que yerra contra Dios, y a su seõor natural, y contra todos los hõbres faziẽdo lo que no deue hazer: y tan grande es la vileza y maldad de los hombres de mala ventura que tal yer-

¶ *Lex. I.*

¶ *Trayciõ. Cõcordat. l. 1. titu. 2. parti. 7. Proditor Regis, censetur proditor Dei. Ihermi. in tit. Que sint regalia in parte, contrahetium incestas nuptias. col. 1. fina. Lucas de Penna l. fina. C. de dela-*

delatori. libro. decimo. Gregor. Lopez in. l. prima. verb. *Contra Dios.* titu. 2. parti. 7. Hierony. Giga lib. 3. de crim. læsæ maiestatis. quæst. 1. num. 15. citant. casu apud. 13. quæst. 5. & cap. non potest. 2. q. 7. Et proditor dicitur is, qui crimen læsæ maiestatis commisit, vt dixit Lucas de Pen. in l. quibus. vers. Delinquentes. C. de peccat. bonorum sublati. lib. 10. & dict. l. 1. tit. 2. parti. 2. & est text. in presenti princ. ibi, la primera y la mayor, y la que mas cruelmente deue ser escarmẽtada es la que atañe a la persona del Rey. Casus q̃ decim, quib. crimen læsæ maiestatis committitur, ponit Lucas de Penna in tra. cta. de fisco. & eius priuileg. fol. 85. col. 1. in. 6. volumi. tract. secundum impresionem Lugdunensem meam Anni 1544. Fecit de hoc crimine optimum tracta. Hierony. Giga, quem videas. Et de pœnã istius delicti per Anto. Gomez in lib. 3. Variarum tract. de delictis. capi. 2. nume. 5.

ro hazen que no se a treuen a tomar vengança de otra guisa de los que mal quieren, sino encubiertamente, y con engaño, y trayciõ: y tanto quiere dezir como traer vn hombre a otro so semejança de bien a mal y es maldad que tira asì lealtad del coraçõ del hombre. Y caen los hombres en yerro de traycion

ADDITIO.

¶ *Ibi, O le fizefio de honra faziendo le tuerto. Dubitatur, an huiusmodi pœna extendatur ad omnes alias que sunt in Principis seruitio, dicendum est, quod non, cum sit pœna eis que extendi non debet ultra casum in quo loquitur glo. cap. fin. de iure patrona. & sic tantum, cum contentis hic. & in. l. 1. 2. & 4. vers. cobigera. titu. 1. 4. parti. 2. debet intelligi pœna huius. l. cum quibus tantum non solum factum, sed attentatum punitur. argum. cap. 1. paragrafo. Item si fidelis. quib. mod. feud. amitta. quia in delictis voluntas inspicitur. l. Diuus. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. argum. l. si quis non dicitur. C. de episcopis & clericis.*

¶ *Vtrum autem pœna omisiõnis bonorum debita sit fisco a tempore commissi criminis ipso facto ab hæretico in foro animæ? In quo dubio videtur dicendum deberi etiã in foro animæ: quia lex tollit dominium per verbũ ipso iure, quod potuit, vt Ant. Gomez, referendo duas opiniones in hoc cõtrarias, tenet vbi supra. Tu tamen tene contra-*

fiam, in dõ, quod in foro animæ non teneatur, cũ sit hæc cõfiscatio in merã pœnã criminis, nec quicquam ex bonis fisci ad illũ peruenierit, nec damnũ æstimabile fecerit. ergo eo in foro nõ tenet ei restitueret vt rone. gl. in. c. fraternitas. 12. q. 2. & latius

en muchas maneras. La primera y la mayor: y la q̃ mas cruelmente deue ser escarmẽtada: es la que atañe a la persona del Rey. Asì como si algũ se trabaxasse de lo matar: o lo firiesse, o lo prendiesse, o le fizefio de honra haziendo tuerto con la Reyna su mu ger, o con su fija del Rey, no seyẽdo ella

dixi supra in rubri. ¶ *Quarrit, q̃s dicat propriẽ crimen læsæ maiestatis committere? Rõd. Ille dicitur, qui in personã, aut statũ Principis non recognoscens alium superiorem in temporalibus aliquid commisit, vt in presenti lege. l. 1. titu. 2. parti. 7. l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. Item etiam committitur crimen læsæ maiestatis, si quis occiderit consiliarios, vel supremos Curia iudices. l. 1. titu. 12. infra eod. lib. 8. & in dict. l. quisquis. ibi, de nece etiam virorum illustrium, qui consilijs, & consistorio nostro intersunt, senatorum etiam, nam & ipsi pars corporis nostri sunt. De qua agit Purpur. in. l. prima. nume. 122. ff. de offic. eius, cui mand. est iur. l. 1. titu. secundo. parti. 7. vbi Gregor. Lop. verb. *Adelantados.* & in verb. *Concejeros.* Optime intelligit idem Gregor. Lop. in. l. prima. glo. prima. tit. 16. parti. 2. Vtrum autem istud crimen committatur aduersus ciuitatem vel dominum non recognoscentem superiorem? Respon. committi, quanuis non ita seuerẽ est puniendus delin quens, sicut committens contra regem. Prior pars probatur in. l. tertia. C. de episcopali audien. in verbo. patiantur. ibi, Reus etiam maiestatis de domino, aduersus quem talia demolitus est, ve-*

nam sperare non debet. glof. in il. fallaciter. verb. prodita. C. de abolitio. Salycet. in dict. l. quisquis. Hippolyt. in l. prima. numero sexto. ff. ad legem Cornelianam de Sicar. Socin. consil. 275. colum. prima. numero primo. libr. secundo. Posterior verò pars, quòd non puniatur eisdem pœnis, optimè probat ibi Socin. firmando communem opinionem esse. Intelligit tamen, nisi talis prodatur, vel oppugnaretur, vt Regi, vel regno auferatur: si verò oppugnatur vel prodatur non ad hunc finem, sed alias, tunc non incurritur crimen læsæ maiestatis, secundum Salycet. in l. fallaciter. C. de abolitio. Gregor. Lopi. in l. prima. verbo. *O alreyno.* titulo secundo. parti. septima. Quia quauis sint plura capitula, quibus crimen læsæ maiestatis committitur, scilicet, contra personam Principis, & contra eos, qui sunt in ipsius latu Principis, in quibus dict. l. quisquis. cum similib. locum habet propriè secundum prædictam declarationem, in cæteris verò capitulis, vt contra ciuitatem non re cognoſcentē superiorem, vel alterius domini temporalis, quauis sit crimen læsæ maiestatis quo ad pœnam, dict. l. quisquis. secundum Cynum ibi, & Socin. dicto consil. 275. numero tertio. Philippus Deci. consil. 410. nume. 28. colum. quinta. versic. Ex quibus verbis apertè colligitur. Paulus Castrenf. in l. tertia. numer. sexto. C. de episcop. audien. Optimè de hoc agit Andre. Sicul. Barba. consil. 70. columna. 12. libro quarto. vbi probat, quòd crimen læsæ maiestatis committitur contra dominum temporalem terræ, quauis sit inferior à Papa, vt contra Marchionem Ferrariensem, qui est perpetuus vicarius in temporalibus Papæ, vel à Rege. citat text. in capit. si quis laicus. 22. quæst. quinta. quem putat expressum ad eandem conclusionem ibi, colum. 16. in princip. contra opinio nem Cyn. Salycet. & aliorum vbi supra. Quam viorem crederem, & praticari, sicut senfit Paulus Castrenf. in dict. l. 3. numero sexto. ad finem. Adde Anchar. in Clemen. Pastoralis. num. septimo. & ibi Additio. de sententiâ & re iudi. Quid autem esset de rebellante contra Principis officialem, putà Prætozem, Algazellum, & alios ministros iustitiæ insistentes pro eo in ciuitatibus regni, eos occidendo, pro dendo, vel quid simile aduersus personas eorum committendo, vtrum committant crimen læsæ maiestatis? Anchar. in dict. clement. Pastoralis. nume. septimo. in princip. dicit quòd sic, si rebellio committatur contra officialem, in his, quæ spectant eius officium, & statum imperij, non tamen si ad commodum particulare aliquis. Et sic fito casu habebit locum crimen læsæ maiestatis in committentes rebellionem, seu proditionem aduersus iudices & gubernatores inferiores institutos seu constitutos per prouincias, si

cutin maioribus, vt supra de eis exposuimus, vt istos occidens, vel contra eos conspirans, committat crimen læsæ maiestatis largè, cum id faciant in offensam sui Principis. Et ita cenſeò declarandam glo. Gregor. Lopiij positam in l. prima. verb. *Adelantados mayores.* titul. secundo. partit. 7. & in l. prima. in glof. i. titu. 16. partit. secunda. Hodie tamen de maioribus magistratibus declaratum est in l. prima. cum sequen. titul. 12. infra isto libro. 8. Et de omnibus alijs siue de constitutis in ciuitatibus, siue in oppidis, seu rurè, ibi decifum est in l. fina. Et probatur nostra distinctio ex finalibus verbis positis in dictis legib⁹, nempe, in l. prima. & final. Isti enim venientes contra præfidentes in iustitia Regis, & pro conseruatione Imperij & patriæ pugnantes seuerissimè essent coercendi quancunque præfulgerent dignitate, cum siue curiæ assistant, siue in prouincijs, siue supremi iudices sint, siue infimi, omnes personam Regis, & eius imaginem representant, à quo iurisdictionem habent, ergo non ipsis, sed Regi fit iniuria per rebellionem, mortem, seu capturam, vel proditionem aduersus eos commissam, durante eorum administratione, & ratione ipsius eiusque iurisdictione, & nõ propria ipsius præfidis vindicta, vt aperit in suo dicto & exceptione dict. l. fina. ad finem. titul. 12. infra isto libr. octauo. ordin. Pœnæ autem statuta contra committentes crimen læsæ maiestatis contra Deum, in crimine hæresis expositæ sunt supra, quæ omnia notanda sunt in declaratione istius criminis contra maiestatem humanam. Et vt melius percipiatur in isto crimine, in presentiarum deducere breuissimè statui. Et sic quæro, quot pœnis sit afficiendus committens crimen læsæ maiestatis in primo capite, seu in alijs capitulis, cum in multis committatur, vt supra retuli, & in presenti lege cautum existit? Respond. Committens crimē læsæ maiestatis, pœna capitis, hoc est in amissione vitæ, & omnium bonorum, cum infamia etiam filiorum vsque ad secundam generationem, vt in crimine hæresis est puniendus, & filij efficiuntur inhabiles ad bona capiendâ ex fuc cessione cognatorum, & etiam extraneorum. l. quisquis. cum. 6. primo. C. ad legem Iuliam maiestatis. l. secunda. titu. secundo. part. septima. & ibi optimè Gregor. Lopez, qui ponit plures quæstiones contingibiles in declaratione presentis conclusionis. Et ad eòd puniendi sunt, quòd etiam sint nobiles puniendi sunt pœna ignominiosa furcæ, non obstante consuetudine, & priuilegio nobilitatis quod habet, vt iugulentur in nostra Hispania. ex sententia Bald. in capit. cum quidam. de iure iur. Hippolyt. singul. 16. Tamen apud nos etiã in isto crimine decapitantur nobiles secundum Co uar. lib. 2. Variarum resolut. c. 9. nu. 4. Crimen er-

go læsæ

go læsæ maiestatis non solùm patrem delinquentem, sed etiam filios afficit, vt supra dictum est. & Paul. Parisi. consil. 69. numer. 163. libro tertio. vbi vnum dubium singulare circa. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiestatis. videbis in hoc. & in crimine læsæ maiestatis diuinæ iam actum fuit in l. 3. titu. 4. supra hoc octauo libr. per capit. 2. §. hæretici. de hæretic. libro sexto. & capit. vergentis. eod. titu. Sed est dubium, an hoc intelligendum sit de filijs natis post hæresim, an & natis ante hæresim? In quo dubio dicendum videtur ad omnes filios, de quibus supra, pœnam extendendam esse. ex text. celebri in ca. statutum. 2. de hæret. lib. 6. qui probat, filios hæreticorum in secundam generationem non posse beneficia, nec officia secularia obtinere: & innuit idem esse tam in natis quam in nascituris post hæresim parentum. Et ad hoc hunc text. ponderauit Gordifaluuus à Villadiego in tracta. de hæret. prauit. quæst. 23. colu. pen. Pro quo est glo. in c. si quis cum militibus. 6. quæst. 1. tenet idem Alberic. & Salycet. in dict. l. quisquis. Ioan. Lup. in tracta. De iusti. & iure regni Nauaræ. 5. part. 8. Et hoc videtur probandum: quia propter criminis atrocitatem, & vt patres melius retrahantur timore coercionis maioris iuxta grauitatem delicti in parentes delinquentes, & in filios, quauis sint sine culpa, propter iustam causam statui potuit, & generaliter ad natos etiam ante crimen commissum à patre est pœna extendenda. Tenet Galindus in regia disputatione, loquendo in crimine hæresis. §. 18. dicens hanc esse magis communem opinionem. Et in vsu receptam existimat Iacobus Septimacens. in cathol. institut. cap. 29. nume. 3. Quauis contrariam ad filios ante crimen natos non extendi putat viorem & benigniorem, & optimè probat auctoritatibus & rationibus ibi nume. 4. Et in hoc crimine cum sit temporale & non spirituale merè trahens à carne commercium, videtur quòd præsumptio infectio nis cesset in filijs iam natis, qui in nullam culpam fuerunt in commissioe delicti, sed fideles Regi ap parentem, non debent puniri, cum pœnæ suos auctores habere debeant. capit. 2. de constituti. & dixi ad Segur. de bonis lucrativis constant. matri. num. 1. capit. non imputantur filijs peccata parentum, qui post eorum natiuitatem à parentibus committuntur. 1. quæst. 4. Facit. l. 4. & l. 5. titu. 1. lib. 4. supra. vbi exemptio nobilitatis tantum in filios nascituros post priuilegium à patre consequutum extenditur, & non ad antea natos. ergo nec pœna, cum contrariorū eadem sit censura. Pro ista parte optimè facit. l. 9. versic. *Pero dezimos que ningun traydor, ni alenfo, ni su hijo que ouo despues que fizo la traycion, o alene, no pueda repear a otro.* titu. 9. lib. 4. ordi. supra. vbi latius dixi in specie huius criminis, tam diui-

næ quam humanæ læsæ maiestatis. in gl. 3. Tenendo priorem opinionem est dicendum, quòd beneficia ecclesiastica obtenta ante lapsum patris filij non amittunt. glo. in cap. satis peruersum. 56. dist. singul. secundum Roman. singul. 686. Hippolyt. in repet. rubr. ff. de fideiussor. q. 12. nu. 120. Gondifaluuus à Villadiego contra hæret. prauit. quæst. 23. Panormit. in cap. cum laici. de iure patronat. Co uar. lib. 2. Variarum resolut. capit. 8. nume. 4. qui intelligit præscriptam glof. loquuntur fuisse tantum in crimine læsæ maiestatis humanæ, non tamen diuinæ, per rationem adductam ab eodem glossatore, nempe, quia cum clericus sit filius est à iurisdictione principis secularis exemptus. text. in cap. 2. & in cap. statutum. de hæret. vbi idem disponunt de beneficijs, sed hæc iura intelligi possunt de beneficijs post patris delictum obtentis, non de obtentis, vt in lectioe extraordinaria isto anno 1563. Salmanticæ dictauimus in interpretatione tituli. de hæret. lib. 6. Adde Couar. libro. 2. Variar. capi. 8. num. 5.

¶ Est præterea adnotandum, quòd maledicēs Imperatori, seu Regi, committit crimen læsæ maiestatis, quando malè dicitur de Rege ad infamandum eum, & vt à subditis odio habeatur. Vt fecerunt omnes illi, qui temporibus communiatum infamauerunt Regem Carolum sanctissimum nostrum olim Principem, dicentes, quòd imponebat de nouo subditis multas, & illicitas exacti ones, & dederunt causam, vt subditi eum odio haberent, ex quo multa ingentia scandala orta fuerunt in his regnis: quam ob causam optimo iure fuerunt puniti de hoc crimine læsæ maiestatis, cum propter illa mendacia, tot seditiones, & crimina prouenerunt, & isti commiserunt notam proditionem. Et ad hoc est text. formalis secundum Gregor. Lop. in l. 4. gloss. i. titu. 13. part. 2. Facit. l. 1. in princ. ff. ad legem Iul. maiestat. ibi, quove cœtus conuentus ad seditionem cōuocentur. Et istud genus maledicēdi differt ab illo, de quo in l. vni. C. si quis imperato. maledixit. & l. fin. tit. 2. par. 7. quia loquuntur, quando non ob superiorem causam maledicunt, sed alias ex lenitate, infamia, vel iniuria, seu odio, non tamen ad dictum effectum. sed malè facit contra præceptum Exod. 22. dicentis, Principi populi tui non maledices. ergo iuste venit puniendus, vt infra habetur. Cum huius verbi sit vis magna in malam partem, vt ex multis aduertit Anto. Quesada. lib. diuers. capi. 6. nu. 30.

¶ Sed circa præmissa multoties vidi dubitari, Vtrū bona vincula & maioræ, quæ habuerunt proditores ab antiquis, siue extraneis, siue ascendentibus potuerunt confiscari, maximè si dicti fuisset in fundatione, quòd nõ possent confiscari propter nullum crimē committendum à successore, quod Deus Tom. iij. N 3 auertat,

casada, o se trabajasse por le hazer perder la honra de su dignidad q̄ tiene. E si qualquier que fiziesse estos yerros susodichos al infante heredero caeria en este mesmo caso: fueras dende si el quisiere matar, o ferir, o prender, o desheredar al Rey su padre, ca entonces que quier que fiziesse los vassallos por defender al Rey su señor no deuen auer pena por ende: ante deuen auer galardón: y esto es porque el señorío del Rey deue ser guardado sobre todas las cosas. La segunda si alguno se pone con los enemigos para guerra, o hazer mal al Rey, o al reyno, o les ayudar de fecho, o de consejo, o les embiar carta, o mandado porque se aperciban en alguna cosa contra el Rey en daño de la tierra. La tercera, si alguno se trabajare de fecho, o de consejo que alguna tierra, o gente que obedesciesse a su Rey se alçasen contra el que no lo obedesciesse así como solía. La quarta es, quando algun Rey, o señor de la tierra del señorío quiere dar al Rey donde es señor, o le quisiere obedescer dando le parias, o tributo alguno de su señorío lo estorua de fecho, o de

consejo. La quinta es, quando el que tiene por el Rey, villa, o fortaleza: y se alçare con aquel lugar, o lo da a sus enemigos, o lo pierde por su culpa, o algun engaño que le fiziesse. La sexta es, quando alguno tiene castillo de Rey, o villa, o otro señorío, y no lo da a su señor quando gelo pide no muriendo en defendimiento del teniendo lo abastescido: y haziendo las otras cosas que deue hazer, por defender el castillo: segun fuero, y costumbre de España y de struyesse el castillo, villa, o ciudad del Rey, maguer no la tuuiesse por el. La septima, si algúo desamparare al Rey en batalla y fuyere y se fuere a los enemigos, o se fuere de la hueste en otra manera sin su mandado ante del tiempo que ouiere de feruir: y si alguno descubriere a los enemigos las poridades del rey a daño del. La octaua es, si algúo fiziere bollicio, o leuanto del Reyno haziendo juuras, o confradias de caualleros, o de villas contra el Rey de que nasciesse daño al Rey, o al Reyno. La nona, quien poblasse castillo viejo del Rey, o peña brava sin mādado del Rey para fa-

zer

uertat, etiam aduersus diuinam vel humanam regiam potestatem. &c. vt fieri solet virtute licentia regis ad constituendum maioricatum. vt diximus in l. prima. titu. 2. libr. 5. supra, tradendo formam licentia Regis, & fundationis, cum clausulis necessarijs ne confiscari possit. In qua questione vide optimam resolutionem positam a Gregorio. Lopez in l. 2. verbo. *Mādas que les fueren fechos. titu. 2. parti. 7. vbi finaliter dicit, q̄ est seruadum constitutum in instrumēto maioris. ergo non confiscabuntur pre dicta bona, sed veniēt ad descendētē, si non habet maioris annexam iurisdictionem & dignitatem, que cum sint honoris, non possunt trāsmitti infamibus, vt est maioris cum titulo iurisdictionis, vel Ducatus, Marchionatus, Comitatus, vel huiusmodi: nam filij proditoris nō veniēt ad ista, sed ille, qui fuerit pronepos, & sic post secundam generationem, vel collateralis defectū*

zer de seruiçio al rey o guerra, o mal, o daño a la tierra, o si alguno poblasse, por seruiçio del Rey, y no gelo fiziesse saber fasta treyntadías desde el dia que le poblo para hazer dello lo que mandasse. Y qualquier que tal fortaleza fiziesse, o tuuiesse poblada, ni labrada: mas otro alguno de quien la ouo sea tenido de venir al plazo del Rey y hazer della lo que el mandasse así como de otro castillo, que tuuiesse por omenaje. Y qualquier que no lo fiziere, así sea por ello traydor. Otro si, si algúos hombres son dados por arrehenes del Rey por causa que el sea guardado del cuerpo, o del estado, por-

descendentium ad maioriam vocatus: leges enim positæ a fundatore seruari debent, cum fuerint iustæ, & ex Principis indulgentia statuta: authent. de nupt. §. disponat. collat. 4. l. in conditionibus. ff. de condit. & demonstratio. Faciunt tradita ab Antonio Gomez in l. 4. col. fin. vers. Ex quo videtur inferendum. in legibus Tauri. *¶ Faria aloue conosciudo. Si enim esset dominus temporalis, perpetuusve vicarius Regis, esset crimen læsæ maiestatis, cum esset eius subditus, vt supra dictum est in supetiori glo. Si vero non esset subditus, esset puniendus de alouesia, non tū a crimine læsæ maiestatis, cum nō esset suus subditus, sed alterius Regis, seu dñi. Ioā. Faber in §. aliam. nu. 3. Inst. de publ. iudic. vbi verba eius formalia sunt. Certū est, q̄ non subditus molles cōtra principē alicuius terræ, nō committit crimē læsæ maiestatis. Quid si iuuauit subditum? In hoc videtur, quod committit. Item serui-*

que cobré alguna villa, o castillo, o señorio, o vassallaje en otro Reyno, o señorio, o si alguno mata los arrehenes, o alguno dellos, o los sueltan, o los hazen fuyr. E otro si si el Rey tuuiesse algun hombre preso de quien se yendo suelto le venia peligro al cuerpo, o de feredamiento, o alguno lo soltasse de la prision, o fuyesse con el. Y qualquier que fiziesse alguna cosa de las susodichas contra qualquier señor que ouiesse con quié biuiesse, haria aloue conosciudo. Pero si lo mataste, o firiesse, o le prendiesse, o le fiziesse tuerto con su muger, o no le entregasse su castillo quando gelo demādasse y truxesse ciudad, o villa, o castillo: maguer

Tom. iij. N 4

serui-

¶ El que casa con dos mugeres. Nota quòd contrahēs bis matrimonium cum duabus, viuente prima, committit aleue, vltra alias poenas, quas incurrit, qui tale crimen perpetravit. per textum. & ibi dicta in l. 3. titul. 1. libr. 5. supra. & ibi dixi in princ. & l. 8. titul. 1. na. infra hoc lib. 8. Et alia pena est imposita in l. 3. titu. 15. lib. 8. ordina. & l. fin. & ibi Grego. Lopez titu. fina. parti. septima.

este nuestro libro en el titulo de los q matan, o fieren, o injurian a los juezes.

Otro si es aleuoso el q quebranta tregua, o seguro: y el tal pierda la meytad de sus bienes para la nra camara.

¶ Manceba publica. Quæ dicitur concubina, declarat Paul. Iurisconsult. in l. Massurius. ff. de verbo. significa. ibi, Pellicem nunc vulgò vocari, quæ cū eo, cui vxor sit, corpus misceat. quosdam cam, quæ vxoris loco sine nuptijs in domo sit. Alciat. lib. 4. de verbo. signific. nu. 45. Guilliel. Benedi. c. in reit. c. Raynuius. verb. cuidam Petro. num. 31. de testamen. Quaritur, vtrum concubinatus sit licitus, vel ne? Remissiuè ponit Aegid. Bofsi. in practi. titu. De coitu damnato & pumbili. nume. 76. Areti. in capi. cū sit generale. in fin. de foro compe. Caccialup. in rep. l. si quailustris. C. ad Offician. Et dic, cōcubinatum illicitum omni iure, tam diuino, naturali, Canonico & ciuili esse. vt dixi in glo. 1. l. 23. titu. 3. lib. 1. supra. vbi ponitur poena clerici concubinarij. Et quæ dicatur concubina. Sed quæ dicatur concubina publica, vt de cōcubinatu puniri quis possit de iure regni, est dubium? Respon. vt per Ioan. Lup. in repe. ca. per vestras. §. 21. fol. 95. num. 14. cum sequen. Francisc. Auiles in capitibus Prætorum cap. 47. verb. Manceba publica. nume. 1. vbi singulariter explicat, quæ dicatur concubina publica clerici, monachi, religiosi, vel vxorati. Et plures quæstiones in praxi ibi ponit. & in verbo. o clerigo. & quæ scripsit Cassanæ. in consuetud. Burgundia. rub. 4. §. quinto. nume. 53. & in rubri. §. tertio. num. 1. Concubina proprie est mulier soluta, quæ solutus tenet in domo indubitate affectu. §. fin. In sti. de nup. text. in princ. in authen. de hæredit. quæ ab intesta. defer. Bald. in l. eam quam. C. de fideicom. requirit, quòd precedat protestatio, quòd eam intendit retinere pro concubina, aliàs committeretur stuprum cum virgine, vel vidua, si non constet de cō

sensu concubinarij ad concubinatum, & debet teneri in domo. vt in dict. §. final. l. in concubinatu. & ibi Barto. ff. de concubi. c. liberi. 32. quæst. 4. aliàs filij non essent naturales. Facit glo. in capit. in notuit. de elect. Oldrald. confi. 195. not. Panormi. in cap. tanta. qui filij sunt legi. gloss. & Panormi. in cap. nisi cūm pridē. §. personæ. de renunti. Ioan. And. ad Speculato. titu. qui filij sunt legi. dicit, q licet omnes nati ex soluto & soluta dicantur naturales, proprie tamē naturales sunt nati ex concubina retenta in domo. Idem gl. in capi. per venerabilem. verb. naturales. qui filij sunt legi. & ibi doctor. Speculator de success. ab intesta. versic. Qualiter autem. vbi ait, tria requiri ad hoc vt sit naturalis. Primò, quòd sit natus ex soluto & soluta, ita quòd inter eos potuisset esse matrimonium. in authen. de incest. & nefar. nupt. §. dubitatum. collat. 2.

Item es aleuoso, el que casa con dos mugeres a ambas biuas, è incurran en la mesma pena y esto mismo es de hombre casado que tiene manceba publica b en casa, y echa a su muger della.

¶ Secundo, quod ex cōcubina retenta in domo. †

ADDITIO.

† domo.) An de essentia concubinatus requiratur cohabitatio. vide nouiter editum consil. 67. nu. 13. Rolandi. Valle lib. 3. & Thom. Grammat. voto. 4. num. 7. & an concubing clericorum expelli valeant a domibus clericorum per iudices seculares. vide Boerium decis. 72. Et quæ requirantur ad comprobandum concubinatum. adde Mexiam ad l. 5. titu. 3. libr. 7. ordinamen. pagin. 54. nume. 13. rext. autem de iure cano. in cap. is qui. cap. Christiano. 34. distict. videntur permittere concubinas, dicentes, quòd is, qui nō habet vxorem, & habet concubinam à communione non repellatur. Et rursus in dict. cap. Christiano. Ibi aut vxorem aut certē loco vxoris si coniux deest concubinam, sed hæc iura improprie concubinas appellant, nam concubina appellatur, si non sunt traductæ solennitatis habitis. vt sentit glo. ibi, & adde Gabriel. Paleot. de nothis & spurijs. capit. 5. & 6. cap. 12. & Bermondum. de publicis concubinarijs. pagin. fina. & Coraf. lib. 1. miscellan. cap. 3.

text. in auten. quibus mod. natur. effi. sui. §. si quis autem. & §. sequen. colla. 7. Tertio, quòd sit vnicæ concubina. Panorm. & moder. in dict. c. per venerabilem. In præfenti lege concubina dicitur illa, ad quam quis publicè habet communicationē in lecto, & mensa, vicinis scientibus, iuxta formā legis regni in pragmati. l. 95. siue clericus, vel concubina iuga

ingatus eam concubinam habeat in doimo propria, siue conducta, aut gratis, siue hospicio accepta. l. lex Cornelia. ff. de iniur. siue etiam sit domus propria ipsius concubina, dum modo simul habitent. glo. in l. pen. ff. de concubin. Et hæc habitatio talis esse debet, vt simul uiuant, & communes existat. l. Massurius. ff. de verb. signifi. aliàs nō dicuntur cohabitare. l. si quis ita legauerit. ff. de cōdit. & demōstrat. Philippus Probus in additio. ad Pragm. sanctio. Gallicanam. titu. de cōcubinarijs.

Item es aleuoso el que mata muerte segura, y pierda la mitad de sus bienes. Y toda muerte se dize segura a, faluo aquella que fuere, o que se hizo en pelea, o en batalla, o rina.

Item es aleuoso el que fabrica falsa mo

§. ipsas autem concubinas. verbo. concubinas. fol. 192. colum. 1. Ad istam materiam adde l. 95. 96. & 97. in libr. pragmat. Regum Catholicorum. Quas leges intelligit vt per præmissa. Et ille, qui habet cōcubinam in simul cum vxore, cū sit perfidus, infamis, & aleuofus, dicitur turpis persona ad hoc, vt institui possit ab aliquo tertio, excluso fratre, fraterque poterit querelare testamentum fratris tali turpi persona instituta. vt in l. si fratres. C. de inoffic. testam. en. de qualatē per Segur. in repe. l. cūm patronus. num. 44. ff. de legat. 2. vbi hoc notauit in additio. vbi vide latius. tenet Deci. consil. 530. & nouissimè tenet noster D. Anto. de Quæst. da libr. 1. diuersarū quæst. c. 61. nu. 11. quod summè notandum in actu practico. Et ita consului bis, & fuit obtentum in contradictorio iudicio. Idem si instituit bastardum eius hæredem, vt dixi in l. 1. titu. 2. libr. 5. supra post Cyn. in dicta. l. fratres. Et tenet Hierony. Gigas de crimi. læsæ maiest. q. 7. nu. 13. fol. 335. col. 1. versic. Et de iure communi.

¶ Toda muerte se dize segura. ConCORD. l. 11. titu. 13. infra isto lib. 8. ordinament. Et multis modis dicitur quis proditoriè aliqū occidere, vt ibi dicam.

¶ TITVLVS. VIII. De blasphemijs.

¶ Blasphemias. Blasphemus is dicitur, qui negat, quod in Deo est, vel illi tribuit, quod ei non conuenit. Declarat diuus Thomas. 2. 2. quæst. 13. art. 1. & ibi Caiet. Archiepif. Florenti. 2. part. titu. 8. c. 7.

Tradit remissiuè quid sit Blasphemia, Aegid. Bofsius in practica crimina. titu. De inquisitione. nume. 129. Tenet Matthæ. de Afflict. in lib. 3. constitutio. Regni Sicilia. rubri. 54. num. 12. Socin. consil. 102. colum. 2. num. 5. lib. 1. Blasphemia, est ali-

neda, y pierda la mitad de sus bienes para la nra camara.

El aleuoso no puede reptar a otro, segun se contiene en este nuestro libro en titulo de los rieptos.

Titul. VIII. De las plasphebias b.

quid dictum, vel factum in cōtemptum Dei, etiā sine maledictioe. vt colligitur in capit. cūm caput. 33. q. 6. 4. Vel est irreligiosa reprehensio, detractio, maledictio, vituperatio secundum Isidorū & Hugonem vt refert Lucas de Penna in l. omnesiu dices. colum. 2. C. de delatorib. lib. 10. vbi scripsit, quod decem modis blasphemiam committitur. Quem omnino videas. Hinc dicimus, quòd Iudæus est blasphemus Christi. cap. 1. de Iudæ. quod non est ex alio, nisi quia detrahit Christo Deitatem, cum fuerit Deus, & homo, & filius Dei, cūm Iudæi illum Dei eum esse negēt, & in esse ei diuinitatem, ideo eum blasphemare Iudæus dicitur. Et omne verbum, quod est male dictum erga Deum, est blasphemia. Quia blasphemare, & maledicere, quo ad Deum, idem sunt. vt probat text. in cap. fin. de maledic. Tradit Bart. in l. item apud Labeonem. ff. de iniur. & in consil. 274. quem refert Soci. consil. 102. colum. 3. in princ. lib. 1. Et in d. c. fin. probatur, quòd blasphemus dicitur, qui in Deū aliquid turpe, aut inhonestum dicit. Iaf. in l. 3. §. iurari. ff. de iure iuran. Facit text. in cap. non inuenitur. 23. quæst. 4. gloss. in capi. qualis. 25. distin. Hoc tamen procedit improprie: nam blasphemare proprie est, vt in principio huius gl. demonstrauit. Ita Syluester in sum. verb. Blasphemia.

¶ Vtrum autem ebrius à poena blasphemie excusetur? Declarat Luc. de Penna in dict. l. omnesiu dices. quem refert & sequitur Greg. Lopi. in rubr. titu. 28. gloss. 1. parti. 7. vbi concludit, quòd quantumuis euitet poenam ordinariam, non tamen excusabitur à poena extraordinaria, id est, à parte poenæ, quæ diminuitur ratione ebrietatis. Panormita. & Anani. in cap. 2. de maledic. Facit, nam ebrius delinquens, duplices poenas meretur, scilicet, quia se inebria-

inebriauit, & quia delinquit, secundum Philosophum 3. Ethico. cap. 5. refert sanct. Thom. 1. 2. questione. 76. artic. 4. ad quartum. & in. 2. 2. questione 150. artic. 4. ad primum. ex quo ipse fuit causa præ ordinata ad ebrietatem, sciens se à vino capi posse à principio, quicquid in de sequitur, ei est imputandum. Ad idem Panor. in cap. sicut. de testib. Gon distal. à Villadiego de irregul. capit. 6. Ex quo inferitur, quòd ebrius quando fuit in culpa, etiam leui, se inebriando, si aliquem occidat durate ebrietate, erit irregularis, secundum Richard. in. 4. sentent. distinct. 15. Syluest. verb. Ebrietas. quæst. 4. & in verb. Homicidium. 3. quæst. 4. Henri. Gandau. omnino consulendus quodlibet. 3. quæst. 26. Caietan. in sum. verb. Ebrietas. pagella. 130. Socin. in reperi. cap. ad audientiam. num. 15. de homic. Imol. in Clemen. vni. colum. 4. num. 14. de homic. Ludouic. Montaltus in tracta. de reprobatio. sententia. Pilati. dubio. 1. nu. 4. Quauis contrarium firmauerit Angel. in sum. verb. Ebrietas. versi. Vtrū ebrietas. num. 3. Præmissa opinio videtur, quòd sit tenenda. Nam vt inquit Seneca ad Lucillum, Voluntaria insania est ebrietas. Et ebrietas est mortale peccatum, & non veniale, quando aliquis scit potestatem, quam in eo vinum habere solet, & nihilominus bibit inordinatè ad finem inebriandi se, vnam vel plures vices post primam. Et sic inter peccata mortalia enumerauit beatus Apostolus Paulus. 1. ad Corinth. cap. 5. & ad Galat. 5. capi. Ergo si fuit ebrietas præ cogitata, & malitiosè se inebriauit, peccatum erit mortale: si verò casualis, erit veniale, ex mète Caiet. vbi supra. pagella 129. Simplex enim ebrietas, inducit veniale peccatum, asidua tamen & præ cogitata, mortale. Archiep. Florenti. 2. part. titu. 6. cap. 3. §. secundo. tex. cum glo. in capit. vnum orarium. §. alias ea demum. 25. dist. Panormi. in cap. sicut nobis. & ibi additio. in parte, ebrietas. de testi. & in capit. à crapula. nume. 2. colum. 1. de vita & honestate. cleri. & in cap. si constiterit. colum. 2. num. 3. & ibi Felin. num. 2. de accusatio. & Anani. ibi, dicit istam esse communem, & Syluest. & Ang. in verb. Ebrietas. quæst. 1. Probat in. l. 5. titu. 8. part. 7. & ibi Gregorius Lopez vbi à tanta, & non à totaliteratur poena ratione ebrietatis. Tradit Couar. in repe. clemen. Si furiosus. 3. part. in princ. num. 4. de homici. vbi probat ebrium, qui durante ebrietate hominem occiderit, etiam si propria culpa fuerit inebriatus, quia immoderate potioni vini operam dederit, non esse irregularem, quia ebrius furioso similis est. capit. venter. 35. distin. Sed furiosus non est irregularis, quia caret intellectu & animo delinquendi. Clem. vni. de homic. ergo & ebrius. Confirmatur, quia homicidium, seu blasphemia est commissa durate ebrietate ab eo, qui vsu rationis caret, ideo

poenam non meretur, sed tantum ex eo, quia per culpam se inebriauit, est puniendus, non tamen de delicto commissio post ebrietatem. Cõstat ex D. Augustino lib. 22. contra Faustum Manichæum. capit. 44. transumptiue in capi. inebriauerunt. 15. quæst. 1. Inebriauerunt, inquit, Loth filius eius, & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpãus est quidem, non tamen quantum ille, incestus, sed quantum illa ebrietas meretur. Hæc Augustinus. Idem testatur Ambro. in lib. de Abraham patriarcha. cap. 6. ita dicens. Ideo; si qui per vinum delicta donantur, sed leuitatis damnantur auctores. refert Gratian. in capi. sanè. 15. quæstio. 1. Idem ex Hieronymo ad Eustochium de custodia virginittatis. Et Origen. homil. 5. in Genesim. Probat Io. Arboreus lib. 10. Theosophia. c. 3. quòd si quis dixerit ebrietatem per se non puniri, sed crimen ab ebrio commissum, tamen si leuiori poena, quia si illud crimen non contigisset, foret ebrietas impunita. Huic tamen rationi dicas, nam delicta commissa in ebrietate puniri non ex ratione propria, nec secundum se, quia tunc sunt omnino inuoluntaria, sed ratione causæ, quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipere. Non enim culpa tur coitus L. oth ratione, & nomine incestus, sed nomine ebrietatis, veluti circumstantia quædam ebrietati coniuncta, quòd diuus Augusti. manifestè fatetur. Et probat beatus Bonauentura in. 2. sentent. distin. 21. artic. 1. quæst. 3. in quibusdam, nec ebrius quauis vterq; illorum sit sua culpa vsu ratiois priuatus, posse committere nouam culpam, sed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, scribit, esse circumstantiam, quæ aggravat ebrietatis aut furoris peccatū. Quem locum citat Alphonsus à Cast. lib. 2. de poenat. legis poenal. cap. 14. versic. Prima principalis conclusio. vbi tenet irregularem nõ esse quem ex homicidio in ebrietate commissio, cui delinquens causam ex propria culpa dederit, nam ipsa potatio vini, quauis eueniat ex directa voluntate bibentis, nempe, quia ebrius voluit vinum bibere immoderate, ebrietas tamen contingit per accidens & in directè ex voluntate ebrii, non equidem directè, & de per se. ex doctrina. S. Thom. 1. 2. quæst. 76. artic. 4. Tertius autem successus post potationem vini & ebrietatem, est delictum, hoc est, hominis occisionem, blasphemiam, & huiusmodi, quæ nec per se, nec per accidens voluntariū continet, alioqui si adhuc indirectè fuisset voluntarius actus contingens in ipsa ebrietate, profectò imputaretur ebrio, cuius contrarium probatur in dict. capit. inebriauerunt. & in cap. sanè. 15. quæst. 1. nec ebrius etiam si ob suam culpam inebrietur, illa culpa, quæ fuit in illa voluntate, volendo se inebriare,

inebriare, vel non adhibendo diligentiam debitam ad vitandam ebrietatem, non est causa proxima, nec immediata illius delicti, sed causa mediata, & remota. Nam illa culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occisionis, seu blasphemia. igitur culpa illa prima fuit causa mediata occisionis, seu blasphemia, & inde fit, vt constet, blasphemiam, seu homicidium non oriri proximè, nec immediatè ab illa culpa, sed ab ebrietate. Facit textus in cap. quia diuersitate. de concess. præbed. vbi excommunicato sua culpa, non imputatur, quoniam non possit conferre beneficium, nec ei currit tempus datum à iure ad beneficii collationem. Quem laudat Roch. Curti. de iure patro. verb. Comptens. num. 13. Deci. in cap. primo. lectio. 2. colum. 4. de iudic. Felin. in cap. 1. de præscript. l. 1. nu. 26. & Gomez. num. 15. in §. rursus. In fit. de actioni. Francisc. Balb. in tracta. præscrip. 1. part. 6. princ. casu. 22. Couar. in clem. Si furiosus. 3. part. in princ. nume. 4. de homicid. Licet dicat prædictam decisionem procedere in impedimento iuris, in quo tollendo nulla fuit culpa, nec negligentia. vt glo. ibi. Felin. Gomez. & Balb. in locis præcitatis tradiderunt. Tamen illud est huic questioni necessarium, quòd culpa in eo casu minime imputatur ad euentum postea sequutum, quia ea fuit admodum remota, & mediata, sicut Panormita. explicat, tamen si non examinetur in specie questionem istam de ebrio blasphemante, vel occidente, quoties in ebrietate culpam contraxit. cum ergo careat omnino ebrius intellectu sicut furiosus, nulla poena erit puniendus propter delictum, sed propter culpam, quam habuit, se inebriando, & ideo est puniendus extraordinariè. vt habetur in. l. 5. titu. 8. part. septima. Si autem se inebriaret, præ cogitad se homines & Deum posse offendere, quia ipsa ebrietas & voluntas fuit præ ordinata ad casum, erit irregularis, & puniendus ex mente Soci. in dict. cap. ad audientiam. num. 15. & quæ supra diximus. Qualiter autem ebrius in foro iudiciali sit puniendus, est addendum Panormi. in capi. fin. colum. 2. nume. 6. de maledic. Angel. in tract. maledic. verb. Scierit num. 17. Præposit. in cap. de nique. 4. distin. 1. Deci. in capit. placuit. colum. 3. num. 9. de testib. l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re mili. Rip. lib. 3. responso. in. l. si vnquam. quæst. 22. C. de reuoc. donat. Cassanæ. Tiraquelli. in. l. octaua. connubi. nu. 154. Deci. consil. 212. col. 2. Ioan. Saynson in consuetudin. Turonen. fol. 239. colum. 3. & 4. Aymon consil. 169. num. quinto. Barto. in. l. respiciendum. §. delinquent. ff. de poen. Alberi. in dictio. verb. Ebrietas. Plura de ebriorum poenis tractat nouissimè Petrus à Plaça de delict. cap. 30. ex quibus locis plura habebis circa ebrios in vtroq; foro necessaria. Semper tamen

ebrius est excusandus à poena ordinata delicti, & est mitius agendum cum eo, etiam si fuerit præ cogitatus & præ ordinata potatio vini ad ebrietatem. vt constat ex dict. l. 5. titu. 8. part. 7. Quid autem erit de blasphemante calore incensus iracundia, forte, quia aliquis ei imposuit quod non fecit, dicendo aliquod delictum commisisse forsitan graue, vel petendo summam pecuniam debitam olim, de qua iam creditori esset satisfactum: vel cum esset in ludo, vbi omne malum contingere solet, vt experientia docet, sit puniendus poenis, de quibus in. l. prima. & ibi positus infra hoc titulo? Videtur dicendum, quòd aut iracundia fuit tanta, quæ insaniam, & abalienationem sensus induxisset, iusta causa præcedente ad iracundiam inducendam arbitrio boni iudicis, aut dabat operam reuoluntatis, vt quia erat ludens, & perdidit, & ex tali ira blasphemauit Deum, vel ex alia causa simili. In priori casu excusarem à poena extraordinaria, præsertim si est solitus iurare & blasphemare in Deum. Aut dabat operam rei illicitæ, & constat fuisse eò quæstus iniuste, quia forsitan negabat iustam & veram propositionem, vt pluries fieri solet, vel in ludo; & hoc casu ordinariam poenam ei inferrem sine remissione aliqua. Quia in omni casu quando ex ira quis proripit ad verba iniuriosa contra Deum, est blasphemia, & cum culpa blasphemantis, ex vsu blasphemandi, vel ex incuria, non reprimendo iram vt debuit, vel dando occasionem ex iniusta alteratione & causa illicita, & sic incidit in poenam blasphemie. ex Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 158. arti. 8. & Martheo de Afflictis in consil. Neapolit. & regni Sicilia lib. 3. rubri. 54. num. 5. Ex quo colliges decem quæstiones aptandas omnino ad declarationem legum huius regni in ista materia blasphemia. Et punitus per iudicem ecclesiasticum, poterit iterum poenis legalibus coerceri per iudicem Regiæ iurisdictionis. cap. 2. de maledicis. & ex Mattheo de Afflictis vbi supra col. fina. nu. 12. versi. Nona dubitatio est. Blasphemia quot modis fiat, & de eius poena, est addendum Nicola. Boeri. decisio. 301. & quæ notat Marti. Nauar. in repe. capit. inter verba. 11. quæst. 3. corol. 57. pagin. 177. quòd est virtus carpere blasphemos, & eos reprehendere. Nam blasphemia scelus temporibus nostris ex hoc, vt pie credendum est, tot calamitatibus plenis in vsu est, vt dicit Ioan. Bernard. in practi. canonic. crimin. cap. 103. verb. Blasphemi. Per quæ autem verba inducantur blasphemia in Regno, sunt expressæ in pragma. 1. Reg. Cathol. ibi non sean ofados de dextr. de screo de Dios, ni despecho de Dios, ni malgrado aya Dios, ni ha poder en Dios, ni pese a Dios. Ni lo digan de nuestra Señora la Virgen Maria su madre, ni otras tales,

tales, ni semejantes palabras que estas suso dichas en su ofensa &c. Et in curijs Toleti celebra tis anni 1525. in. l. 75. confirmata in curijs Madritij Anni 1528. l. 68. habentur hæc ver ba. Porque muchos hombres y mugeres tienen en costumbre

de jurar Por Vida de Dios y no hapoder en Dios, y no creo en la Fe de Dios, y de boro a Dios, y otros jura mentos feos en desacata miento de nue

stro Señor Dios: y porque a nos mas que a otra persona alguna, conuiene boluer por su honra, y poner remedio en ello, Mandamos, y defen demos, que ninguna, ni algunas personas, de qualquier estado, o condicion que sean de mas de las palabras contenidas en la pragmatica (sup ple prima Regum Catholicorum): de los Catholicos Reyes nuestros señores padres y abue los dada en Valladolid, no sean osados de jurar, ni dexir. Por Vida de Dios, ni, no ha poder en Dios, ni debado a Dios, ni, no creo en la Fe de Dios, ni jurar por otro ninguno de sus santissimi mos miembros, so pena, que qualquiera persona que lo dixere: por la primera vez que caya e incurra en pena, que sea preso, y este en prisiones vn mes: y por la segunda, que sea desterrado del lugar donde viuere por seys meses: y mas que pa gue mil maravedis paridos en tres partes: la pri mera para el que lo accusare: y la otra para el que lo sentenciare: y la otra para los pobres. Y por la tercera vez le enclauen la lengua, salvo si fuere escudero, o otra persona de mayor condi cion, que la pena sea vn año de destierro, y dos mil maravedis, conforme a la dicha pragmati ca: la qual dicha pena sea ansi executada en su persona y bienes. Et. l. 68. supra citata dicit, Por que nos ha sido supplicado, que las personas que

Ley. 1. La pena en que cae los que renegán y blasphemán de Dios.

El Rey don Juan. I. en Biruefca. Año de mil ccclxxvij.

Porque a nro Señor Dios, desplaze mu cho el dñscon ofcimié

dixerén Deveniego de la Fe, y de la Chrifma que recebi, y como Dios es Verdad, o como Dios es hijo de la Virgen Maria, o por la Virginitad y limpieza de nuestra Señora la Virgen Maria, y otras palabras semejantes fuesfen castigadas cõ

to. Ordenamos, que qualquier que rene gare, o denostare a nuestro Señor Dios o ala virgen glorio sa su madre, o a otro sancto, o sancta ayã aquellas penas q̄ son

Reynos que cerca dello disponen, y especialmen te por la ley, y pragmática (supple. 75.) que nos heximos en las cortes de Toledo el año passã do de 1525. la qual mandamos que se guarde y execute.

Prædicta omnia verba inducunt blasphemiam, & sunt meritò acerrimè puniendi delinquentes, vt iudices ducti zelo Dei, vt Phinees numer. 25. ca. reos. 23. quæst. 5. euitent pestem & iram Dei, quæ hoc delicto euenire solet. Quam Deus Opt. Ma xim. auertat. Et verbum, Despecho de Dios, an indu cat blasphemiam, tractat Thom. Grammati. deci sio. 50. nu. 1. de istorum poena infra dicemus latè.

Lex Prima.

Renegare o denostare a nuestro Señor. Contra blas phemates Deum, virginem eius sanctissimam genitricem, aut sanctum vel sanctam, est inquirendum diligentissimè per iudicem loci, vbi perpetratum fuit crimen blasphemix, & si fuerit negli gens iudex post denunciationem delicti, in poenam amittit officium. hoc dicit.

Ad cuius materiam vltra id quod dictum fuit supra in glo. huius tituli, adnotare oportet blasphemix poena quæ sit: In quo dubio est dicendum. Iure Canonico poena blasphemantis est poenitentia publicè agenda, vltra quam, iudici seculari in iungitur, vt blasphemix poena pecuniaria puniat. capit. 2. de maledic. Iure autem ciuili poena vltimi supplicij. text. & ibi not. in authen. vt non luxur. contra natur. §. fin. quem glof. citat in citato. ca. 2.

forme a las leyes y pre maticas de estos nuestros reynos. Y dezimos que esto esta assax cõ plidamente proueydo por las leyes y pre maticas de estos nuestros

habet

habet tamen locum in eo, qui consuetudinem ha bet blasphemadi. Iaf. in dict. §. iurari. & in. l. si duo patroni. §. fina. ff. de iure iurand. Iure autem regni Partitur variè in hoc disponitur, vt habetur in titu. 28. part. 7. per totum. Hodie autem iure nouo blasphemans in curia Principis, vel intra quin que leucarum spatium, punitur poena verberum, & amputationis lingua. Si extra curiam, punitur poena amputationis lingua, & amittit dimidiam partem bonorum. text. in. l. 2. infra hoc titul. Iure tamen nouiori pragmaticarum in hoc casu puni tur pro primo carceribus mensis, & pro secundo exilio sex mensium a loco habitationis, & multa mille quadrantum, quos marauedis appellamus. Pro tertio clauo figitur lingua. Et si homo honestæ conditionis & mediocris status fuerit, hæc vlti ma poena mutatur in secundam duplicatam. Ita est regia. l. 1. lib. pragma. Regum Catholicorum. †

ADDITIO.

† Catholicorum.) Adde quod hodie est aucta alia poena ex l. 7. titu. 4. lib. 8. Recopil. vbi pro prima vice vltra poenam carceris per mensem mittendus est blasphemus ad trimes per spatium decem annorum, & pro secunda vice mittitur in exilium & multatur poena mille marapetiorum & pro tertia vltra quod clauo affigitur lingua mittendus est ad trimes per spatium sex annorum, & ita practicitur, quæ tamen additio poenæ iustissima est, cum blasphemia sit pec catum horribile si quidem qui in spiritu sanctum blasphe mant neque in hoc seculo neque in futuro remittentur, vt inquit text. in. c. qualis. 25. diff. ideo nec pro blasphemanti bus licet intercedere, vt ex lib. 1. reg. constac. ca. 2. ibi si pec cauerit in virum potest placari Deus si autem contra domi num quis orabit pro eo, merito mittuntur ad trimes, & præmissio quod faciens pacè cum principaliter offenso, non punitur poena ordinaria delicti, vt in. l. 2. titu. 1. part. 7. li cet aliter hodie agendum sit attenda. l. 6. & 10. titu. 24. l. 3. titu. 11. lib. 8. Recopil. Nunc quero an per confessionè factã in foro poenitentix excusetur blasphemus à poena ordi naria, de qua in. d. l. 7. & vt q̄ sic, cuius ratio est, quia in crimi ne blasphemix principaliter offenditur Deus sed cum eo sit reconciliatio per sacramentum poenitentix igitur: ita cõ sultit Barc. consil. 167. minister fratrum, & plures Doctores quos citat Deci. consil. 137. nu. 3. & doct. quos citat Ferrara caut. 25. & sic ex numero doctorum vt communis opi nio. Sed contrarium tenendum cenfeo, quia absolutus in foro non impeditur quin puniatur in foro exteriori, cū sint iudicia nimis diuersa, secundum glo. fin. contra receptam in ca. de his. de accus. & dicit communem Couar. in capit. Ray nuntius. nu. 19. de testam. & lib. 1. Varia. cap. 10. nu. 2. cum sequen. & in cap. Alma mater. 1. par. paragrapho. 11. nu. 16. & ita tenentis. Vnum tamen est addendum q̄ dicta. l. 2. ho die est exæquata in totum, & sic in quounque delicto vbi pars offensa desitabat ab accusatione propter delictum nõ imponebatur poena ordinaria, sed alia poena extraordina ria nouissimè per. d. l. 6. & 10. titu. 24. lib. 8. Recopil. indi finitè mittendus est ad trimes per spatium iudici viden dum scdm qualitatem delicti & personæ & ita practicitur. ¶ Ista tamen linguæ fixio quibusdam in locis pra cticitur, alibilibo fixationis verberibus afficitur, ac ligno premitur lingua blasphemantis, quod li

gnum Hispanè, Mordaga, dicimus. Hæ item poe nã locum habent, etiam si consuetudine intro du ctum sit, dicta verba in legibus supradictis repro bata dicere, est enim cõsuetudo praua, & per eas dem leges damnata ex mente Iaf. vbi supra, & Pe trus Gerardus sing. 83. Mitiuis tamen ratione pra uæ consuetudinis punitur poena temporali. ex gl. in cap. denique. 4. diff. Roman. sing. 119. Item etiã si calore iracundiæ incensus blasphemauit. Archi diaco. in capit. quid ergo. 23. q. 4. Deci. consil. 163. dum tamen calor iracundiæ ex iusta causa proueniat, secus si ex iniusta, vt ex amissione in ludo, tunc enim mitiuis non punitur. Panor. & Ioã. Ana ni. in cap. 2. de maledic. Iaso in. l. si filiam tuam. C. de inoff. testam. col. fina. nu. 7. versic. Hinc est, q̄ qui calore iracundiæ. Et diximus supra in glo. illius tituli. ¶ Queritur quis accusare possit blas phemiam? Respon. omnibus esse tributam pote statem, cum sit offensa, quæ in Deum à blasphem o committitur, & omni populo offendat. Bart. in. l. lex Cornelia. §. si quis libellum. ff. de iniur. Gregor. Lopez vbi est casus de iure regio expref sus in. l. prima. tit. 28. part. 7. ¶ Dubitatur. Vtrum quis teneatur accusare blasphemum? Et videtur q̄ teneatur, quia est in diuinam maiestatem cõmisi sum crimen, quod longè grauius est, quam offen dere humanam. c. vergentis. de hæret. Facit text. in cap. si quis per capillum. 22. q. 1. Io. de Anani. in cap. 2. de maledic. resouit, quem refert & sequitur Grego. Lopius in. l. 1. verbo. Accusar. tituli. 28. parti. 7. aut testibus probare, & tenetur denuncia re, aut non, & tunc non tenetur cap. plerunq. ca. 2. quæst. 7. Et ita resoluè dicta à Francisco Auiles in cap. 25. glo. final. in capitibus Pratorũ qui ad hoc vt teneatur quis blasphemum manifestare, nec ab aliquo tale crimen debeat dissimulari, citat. cap. si quis per capillum supra citatum. cap. non nulli. & ibi Docto. de Iudæ. Barto. & Angel. in. l. quod sen atus. ff. de iniur. & in. l. prima. ff. de pub. iud. Ludou. Montaltus in tractat. de reprobatio. sententiæ Pilar. dub. 1. numer. 3. Et de blasphemix supplicio imposto in lege diuina Leui. 24. meminit tex tus in cap. quid ergo. ad fin. 23. quæst. 5. & cap. quæ rat. paulo post prin. de poeni. distin. 3. in quit text. facer vbi supra. Iurgatus est quidam in caltris cum viro Israelita. Cumq; blasphemasset nomen Do mini, & maledixisset ei, adductus est ad Moysem miserantq; eum in carcerè, donec noffent, quod iuberet Dominus. Qui loquutus est ad Moysem, dicens, Educ blasphemum extra caltra: & ponant omnes qui audierunt, manus super caput eius, & lapidet eum vniuersus populus. Et ibi, Qui blas phemauerit nomen Domini, morte moriatur, la pidibus opprimet eum omnis multitudo populi, siue ille eius, siue peregrinus fuerit. Blasphemia, quæ

quæ hæresim sapit, si scienter tamen, & à penfante committatur, ac iteretur sapius, non minus ecclesia illius tolerare non debeat, qui nostra pertulit. Quoniam grauius etiam est, vt dixi supra, & longè maius, æternam lædere maiestatem, quam temporalè. c.

iter schisma. 24. quæstio- ne tertia. capi- tum. in non- nullis. de Iudæis. capi. ver- gentis. de hæ- retic. Probat Ioan. Calde- ri. consil. pri- mo. sub titu- lo. De Iudæis. & Marc. Mantuanus in singu. 546. incip. Ex quo de blasphemia. Hinc est, quòd in lege veteri, qui hoc crimine irretiti fuissent, lapidabantur, vt supra dixi ex Leuit. capitu. 24. & Ioan- ro. De bono opere non lapidamur, sed de blasphemia. Et Matth. 26. Ecce nunc audistis blasphemiam. Et Luca. 5. Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Et secundo libr. Machabæorum. 9. Homicida & blasphemus pessimè percussus; & vt ipse alios tractauerat, peregre in monte miserabili obitu vita functus est. Et sic ibi constat pestem euenire propter blasphemias, & terremotus. text. in authenti. Vt non luxu. contra natur. Et piara ad materiam & intellectum præsentis legis videntur à sancto apud Franciscum Auile ca. 25. in gl. 1. in capitibus præto. vbi est opti. tex. in materia, dicens.

establecidas: contra los tales en las leyes de las Partidas q̄ hablan en esta razon: y el juez, o alcalde don de esto acaesciere fa-

Item que lleue la prematia de los que dizen mal a nuestro Señor, y que execute las penas en ella contenidas, en las personas que contra ellas fueren, o passaren sin excepcion de persona mayor, ni menor condicion, so pena, que si dispensaren con ella en poco, o en mucho, passe el la misma pena, que el transgressor de la dicha prematia auia de passar.

Et sic videtur, quòd iudex non possit dispensare, nec minuire poenam impositam blasphemio. Quòd intelligerem, nisi ex iusta causa aliud visum esset iudici, nam tunc posset temperare poenam prædictæ legis, non aliam. Panormi. Hostien. & Anania ita declarant in specie in capi. secundo. de maledic. Auiles in dict. cap. 25. verb. dispensare. Adde Peregrin. verbo. Blasphemia. Montaluu in repertorio legum ordin. verb. Blasphemans. & Gregorius Lopez in l. secunda. verb. Primera vez. titu. vigesimo primo. parti. septima. vbi tenet, q̄ ex causa distingui debent nobiles à plebeis in mo-

do carceris, non tamen in tempore carceris. per dñm cap. 25. Correctorum.

¶ *Pier da el officio.* Imò debet imponere poenam de listi ordinariam sine vlla remissione, alias eadem iudex negligens erit puniendus. capit. 25. in Capitulis Pratorum, & ibino tat Auilefius. verbo. *Passè.* numero primo. l. tertia. C. ne sanct. baptif. reite. l. si quis. C. d̄ sepul. violat. l. vnica. C. de priuat. carce. capit. vt clericorum mores. de vita & honestate clericorum. l. nona. titu. decimo sexto. infra isto libr. octauo. Baldus in capitu. primo. quæ sunt regalia princ. in verbo. bona committentium. vbi tenet, quòd si iudex non suspendit illum, qui iustè suspendendus erat, debet suspeni, & ita puniatur iudex omittendo, vel negligèdo iustitiam administrare, sicut faciendo contra iustitiam. capit. Dominus noster. & ibi gloss. vigesimatercia. quæstione secunda. textus & gloss. prima. in l. octaua. titu. septimo. *De las Alcaldes.* libr. primo foro legum. Romanus singula. 77. Felinus in capitu. de causis. de offic. delega. & in capitu. qualiter & quando. §. ad corrigendos. colum. 7. de accusat.

ga pesquisa de su officio: y si le fuere denunciado y lo supiere, y no fiziere la dicha pesquisa, q̄ pierda el officio. ¶ De poena autem clerici delinquentis, est videndus Ioã. Bernard. in praxi. verb. maledic. Et quid si per ebrietatem delinquat, vid. Carreri. in practi. §. homicidium. pagin. 367. nume. 23. versif. & de blasphemante per ebrietatem.

ADDITIO.

† Adde an ebrietas sit peccatum, & dic quòd non nisi id fiat quotidiè argumento capit. vnum. paragrapho. alias eadem. iuncta gloss. 2. §. distinctione. quòd intelliges, vt per sanctum Thom. secunda secunda. dist. 50. & Riminaldum in l. vt vim. numero. 320. de iustitia & iure. & an in delictis ebrietas excuset dicendum est, quòd clementius debet plesti per l. omne delictum. paragrapho per vnum. ff. de re militari. capit. inebriauerunt. decima quinta quæstione prima. quibus adde Antonium Gomez. patrem & defensorem pauperum. 5. Tomo de delictis. capit. primo. numero. 73. & Iulium Clarum libr. quinto. receptarum sentent. paragrapho. fina. quæstione. 60. versif. præterea quæro. & Iacobum menochium libr. secundo. de arbitrarijs iudicum caus. centuria. 43. causa. 326. contrare autem non potest ebrius vt probat gloss. in versif. quòd ebrius capit. vniuersique. 22. quæstione. 4. & ratio est, quia tales nesciunt quid loquatur cum tales iacere videntur in sepultura, vt inquit. capit. sanè. versif. nesciunt. decima quinta quæstione prima. ideo furiosis æquiparantur, qui contrahere non possunt. argument. text. in l. prima.

in l. prima. paragrapho. fina. ff. de action. & obliga. Fulgos. consil. 40. quidam. colum. fina. & an valeant contrahere matrimonio ebrij. vide Decium consilio. 122. quid autem si ebrius beneficio renuntiauerit an valeat, & videtur quòd sic cum clericis postea turpitudinem allegans non sit audiendus. argumen. l. si creditoribus. C. de seruo pign. dat. contra rium tamen. tenenam sicut furiosus non potest testari etiã ad pias causas. cap. fina. de success. ab intestato. & furioso ebrius æquipare tur. cap. à crapu la. de vita & honest. clericorū. nec furiosus valeat resignare, vt cõcludit Rebuffus in pract. titu. de ratione rei & personæ. nume. septimo. pag. 503. ideo etiam ebrij renuntiatio nõ valet. & ita practi catur apud Sastrapistas curiæ Romanæ. Memini me legisse de quodam Tu desco qui à sorijs fuit inabriatus, vt ab ipso eriperet Archipresbyteratum & simulabant eum electum in summum Pontificem qui plenius illam adorabant & pedes deosculabantur petentes beneficia, qui libentissimè concedebat etiam incompatibilia, postquam autem petierunt, vt dignaretur renuntiare Archipresbyteratum cautelosè statim ibi adhibito notario, ore eius pleno risu respondit constanter viuæ vocis oraculo hoc pro nobis & pro sede apostolica referuamus. vt refert Andreas de Laguna in illustrationibus ad pedatum Discordem pagin. 504.

¶ *Ley. II. Idem.*

¶ *El Rey dõ Enrique. III. en Toledo Año de mil ccccy lxxij.*

¶ *El mismo en Madrid. Año de vij.*

¶ *Alende de las dichas penas ordenamos, que qualquier que blasphemare de Dios, o de la virgen Maria en la nuestra Corte, o a cinco leguas en derredor, q̄ por esse mesmo fecho le corten la len-*

guay le den cient açotes publicamente por justicia. E si fuera de nuestra Corte blasphemare en qualquier lugar de nros Reynos, corten le la légua, y pierda la mitad d̄ los bienes: la mitad pa el q̄ lo accusare. Y nos no entendemos remitir esta pena por supplicacion de persona alguna.

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Blasphemare de Dios.* Adde quæ dixi in l. prima. in gloss. prima. supra. eodem titu. vbi posui poenam vfitatam de iure regni aduersus blasphemum. Iuramenta Hispanorum, quæ blasphemiam inducunt, & grauioribus poenis essent castiganda, cum apud Deum citra cõtrouersiam grauior culpa est, quam homicidium, cum sint fidei contraria, quæ ad primum legis mandatum attinet, explicat Magister Dominic. Sotus nostra ætate doctissimus in libr. octauo. de iustitia & iure. quæstione secunda. articulo. tertio. pagin. 732. ob id quæ Inquisitores hæreticæ prauitatis solent aduertere. Ideoque cum ratione loci magis grauetur delictum, meritò acerbissima poena flagellorum & abscissionis

linguæ venit puniendus blasphemans in curia Regis, vt in præsentī lege sanctè sancitum est, & ad literam esset seruanda, vt delinquens in lingua, in ea puniatur, prout iuris æquitas & ratio exposulat. cap. an sit. ibi. cum in eo quis puniendus sit, in quo deliquit. de appellat. c. pastoralis. de iur. patr. c. literas. de tẽpo. ordi. c. p. uida. d̄ elect. libr. 6. & text. in authen. de statu. contra lib. ecclesi. §. omnes peregrini. l. ex fact. §. Iulianus. ff. de vulgari & pupillari. Capos. in repetitio- ne. l. si fugitiui. num. quarto. C. de serui. fugit. & in signum maleficij ad exemplum aliorum

de consecra. distinctione secunda. & num. 16. Hinc fit dirutio domorum in perpetuum contra proditores. l. sexta. titulo. 27. parti. septima. & ibi Grego. Lopez. verb. *sus casus.* & l. prima. & ibi gloss. secunda. titu. decimo. libro quarto. supra. quò etiam fit, quòd eriuuntur oculi eorum, qui discordiam intendunt facere in republica, in signum ne videant, id quòd desiderant in republica. l. quarta. ibi. *ficar de los ojos.* titu. vigesimo octauo. part. secunda. & in signu scinduntur aures furi. l. 6. eodem titu. & propter atrocitatem delicti in signum criminis nobilis punitur poena ignominiosa. vt in l. tertia. titu. vigesimo octauo. parti. secunda. nam ibi ducitur in asinum cum catenis ligatus, & super terram trahitur, hoc est, *lo arrastran.* delentur insignia proditorum Regis, vel Dei. Eadem ratione & destruitur domus, & sale aratur. Item memoria hæretici post mortem damnatur. capit. accusatus. §. in eo verò. de hære. libr. sexto. Speculat. titu. De accusato. §. primo. versif. Item quòd reus est mortuus. Hieronym. Gigas de crimine læsæ maiestatis. quæstione vigesima prima. numero sexto. in pagin. 168. pluraque alia fieri solent in republica in odium delinquentium, & vt cæteri retrahantur metu sup

plij, vt in crimine hæresis, & læsæ maiestatis, vt supra iam habitum est in suis locis. Ergo & blasphemus erit puniendus poena abscissionis linguæ, vt hic habetur. & in constitutionibus Neapolita. libr. tertio. rubri. 90. De blasphemantibus Deum, & virginem Mariam. cuiusli teraita se habet. Blasphemantes Deum & virginem gloriosam linguæ mutilatione punimus. vbi præmissam rationem assignauit Matthæ. de Afflict. in suis commentarijs libr. tertio. constituto. regni Siciliae rubri. 54. colum. prima.

¶ Ley. III. De los que blasphemian contra el Rey.

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. A Era de mil cccclxxxiiij.

Porque algunos malos hombres no temiendole a Dios, y olvidando la lealtad a que son tenidos a su señor y Rey natural y a sus Reynos donde son naturales, se atreuen con malicia a blasphemar y de-

tinuacione sermonis bis, vel pluries blasphemiam dixerit, an pluries per poenam Pragm. 1. lib. Pragm. fit puniendus? Videtur quod sic. capi. primo. de poenis. Ea, inquit, quæ frequenti præuacatione iterantur, frequenti sententia cõdemnætur. ergo toties puniendus est crimen, quoties fuit iteratum. De hoc dubio vide D. Didacum Couar. in libro secundo. Variarum resolut. capit. decimo. numero octauo, vbi eum resoluit. Et dixi in l. fina. tituli. primo. libr. primò. supra. colum. 56. versicul. Præterea etiam quæro, vtrum toties,

¶ Lex Terria.

a ¶ **N**o temiendo a Dios. Nam a Deo præceptum esse constat Exod. 22. in hæc verba, Principi populi tui non maledices.

b ¶ **T**ales cosas blasphemias dixeren contra nos. Dubitatur, vtrum maledicens Principi incurrat crimen læsæ maiestatis? Et videtur dicendum, quod ex solis maledictis contra Principem, crimen tale non incurritur. Quia crimen læsæ maiestatis, & maledictionis contra Principem ponuntur sub diuersis titulis, ex separatione enim titulorum, diuersitas criminum arguitur. Et isto argumento docto-

res sæpe vti solent; & Oldrald. consil. 1. 213. col. i. Pa nor. consil. 57. col. 3. vers. Tertio principaliter. lib. 1. Aym. Crauet. consil. 6. col. 2. Et ita concludit Hierony. Gigasin tracta. de crimine læsæ maiestatis. q. 40. pagin. 28. vbi multa pro resolutione. l. i. C. si quis

ziz palabras injurias y feas contra nos, y nos queriendo refrenar, y contrastar esta ofadia. Ordenamos que qualquier, o qualesquier, que las tales cosas, blasphemias dixeren contra nos, o contra qualquier de nos, o contra nuestro estado Real, o contra el Principe, o Infantes nuestros

accusatus de crimine læsæ maiestatis, quia Deum orauerat pro morte Imperatoris

ADDITIO.

¶ Imperatoris) Adde quod imo orandum est pro Rege ex Paul. 1. ad Timot. ca. 2. obsecro (inquit) primo omnium fieri obsecrationes & orationes pro omnibus hominibus & pro Regibus & omnibus qui sunt in sublimitate constituti. vt in cap. de luminis. de consecra. distin. 1. Reges enim in suam custodiam duos angelos habent quorum vnum ratione persone alterum ratione dignitatis. argum. illud Psalm. 90. Angelis suis mandauit de te & c. fact. 3. Regum. c. 4. & tradit benedictus in cap. Raynuntius. vers. adiectæ. nume. 45. de testamen. & sic a Pontifice concessum est orantibus pro Rege quadraginta dies indulgentiarum, secundum Thom. in. 4. distin. 19. arti. 4. in solu. vltimi argu. Vagitur autem Rex in humero, vt præcipitur in cap. vnico. paragrapho. vnde de sacra vnctione. De Rege autem Francorum multa tradit benedict. vbi supra. verbo. duas habens. à nume. 79. vnum tamen mihi nouum silentio non præteribo quod licet laicus non possit sub vtraque specie Eucharistiam suscipere. cap. si per negligentiam. de consecra. distin. 2. & tradit Gaspar Casaluis libr. De cœna & calice domini pag. 126. versic. quantum. & pag. 119. vers. quantum autem. Tamen quod Rex Francie in vita bis communicat, & potest ex privilegio sub vtraque specie scilicet die quo vngitur in Regem & tempore mortis. vt tradit Gaspar Casaluis lib. 3. De cœna & calice domini. pagin. 217. cap. 1. quod miror de Ioanne Montal

Imper. maledixer. sed tamen si maledicens Principi desiderãdo eius mortem, vt quia affectabat regnum pro se vel pro alio. vt Agrippa, qui imperiũ affectabat p. Caio nepote Imperatoris Tiberij, qui dixit, Vinã viderẽ mortem importunifenis, videlicet, Tiberij, & Caium dominum totius orbis. De hoc, Tiberio

eo qui recolegit privilegia Regis Francie & ibidem istud non opposuit. de alijs scitu dignis vide benedictum vbi supra. vers. duas habens. num. 86. de magno nostro regno Hispanie & ipsius regibus multa ad ipsorum petitionem Deus miraculose concessit. Habeturq; in Chronicis & de nobilit. sumã & antiquissima profapia Gothorum antequam ad fidẽ fuissent recepti Pontificem sumum honorauẽrunt, vt ex Tomila patet: & multi ipsorum adeo vitam sanctorum imitati sunt, vt meruerunt nomina sanctorum nostrisque temporibus inuicissimus Philippus Secundus merito inter omnes Catholicos nuncupatur. qui tamẽ columna altera ecclesie refugium & defensor fidei iustissimi titulo appellatur.

fijos, o contra qualquier dellos, que si fuere hõbre de mayor guisa y estado q sea luego pso por la justicia donde esto acaeciẽre: y nos lo embien pso dõde quier que nos seamos: para que le mandemos dar la pena que entẽ dieremos que merece. E si fuere hombre de menor guisa de qualquier ley esta

Eundem Tiberius in carcerem detrudi mandauit, in quo stetit sex mēibus,

vsque ad mortem Tiberij, quem Caius, qui illius perio successit, liberauit, pariter & sublimauit. Refert Matthæ. de Afflict. in decisio. 265. numer. 62. l. i. titu. 13. parti. 2. ibi, *Cas segun suero antiguo de España, todo ome, que cobdicia se ver muerte de su señor el Rey, dizjendo paladinamente, si le fuere prouado, dene morir por ello como a leuoso, è perder quanto que ouiere. E si le quisiesen dexar la vida, la mayor merced es, que le saquen los ojos, porque nunca pueda ver con ellos, lo que cobdiciaria.* Et delictum palam commissum propter malum exemplum ibi punitur eo modo, secundum clam, vt Gregor. Lopez ibi not. in gloss. secunda. vel quia male dicebat de Principe, vt per hæc verba sua communitates fierent contra eum, & infidiaretur Rex, & regnum, vt in tempore communitatis fuit factum, crimen læsæ maiestatis committeretur, alias maledictio, vt an notauimus supra, loquendo in crimine læsæ maiestatis, post Gregor. Lopez in l. quarta. titu. 13. parti. secunda. in gloss. secunda. Et ita intelligerem procedere casus propositæ quæstionis.

¶ De poena maledicentis Principi restat nunc videndum. Et de hoc est l. vnica. C. si quis Imperat. maledixit. Et est distinguendum. Aut enim male

dicens Principi id facit ex leuitate, aut furore, aut vinolentia. Nam si ex furore, factus est, quod suo furore puniatur. l. diuus. ff. de offic. præsid. Clemēt. vnica. de homicid. Si ex vinolentia, clarum est, quod ebrietas mentis exilium inducit. cap. à cra

do, o condicion que sea, si hijos ouiere de bendicion que pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara, y la otra meytad que sea para sus hijos: y si hijos no ouiere que pierda todos sus bienes: las dos partes para la nuestra camara y la otra tercia parte para el accusador: y estos bienes, que assi

pula. de vita & honestate clericorum. & ideo Spectula. in tracta. de modo gener. concil. cõgrega. part. 3. rubric. 36. numero secundo. dixit, q; vbi est ebrietas, ibi est furor. Et sic caret poena, cū non habeat animum delinquendi. vt late dixi in gloss. rubricę supra hoc titulo. Sin autem ex leuitate, labricū linguæ non est facile ad

poenam trahendum. l. famos. ff. ad legem Iuliam maiestatis. dict. l. vni. C. si quis Imperat. maledixit. & lubricum linguæ nullus homo domare potest. Ecclesiast. 18. Iob. 2. Angelus in dicta. l. famos. in versic. sequitur in textu. Aut ex iniuria Principi maledixit, & tunc ad Principem remittendus est. vt in dicta. l. vnica. Faciunt notata in capitu. si quis iratus. secunda quæstione tertia. & capitul. si quem poenituerit. §. notandum. eadem causa & quæst. ibi. Et in consulto calor calumnie vitio caret. Facit gloss. in cap. ex litetis. verb. admonita. de diuort. quam com. Panormi. in cap. sicut ex literis. de iure iurand. Decius in cap. at si clerici. columna nona. numero decimo octauo. de iudic. Sed debes attendere ad verba text. in dicto cap. si quem poenituerit. iam citata, calor calumnie vitio caret. quasi dicat, excusat à calumnia, non tamen ab alio vitio. l. si non conuicij. C. de iniurijs. quo fit, quod quicquid gloss. ibi verb. & in cor. l. tus. sentiat & Ludou. Roma. singul. 508. & Iaf. in l. si filiam tuam. C. de in offic. testamen. gesta per iracundiam imputantur, & tenent ipso iure, quãuis multoties det causam reuocandi, & minuentur poenam. Ioan. Andr. & communis in dict. capitu. Tom. iij. O 2 sicut

ficut ex litetis, de iure iurand. & in capit. dudum. de connu. coniugat. Archiepisc. Florenti. 2. parte. titu. vñdecimo. cap. secundo. colum. secunda. nisi tanta esset ira, vt alienationem mentis iudicis arbitrio ex iusta causa induceret. argumen. I. diuus. ff. de offic. p̄sēd. Et dixi in blasphemante Deum cum ira in princip. huius titu. in gloss. rubri. quicquid sentiat Deci. in regul. Quicquid calore. numer. septimo. ff. de regulis iuris. excusat ira à tota poena, sed cum non liberat omnino quin puniatur extraordinariè. Aut verba maledicta contra Principem quis illufo riè dixit. vt in. l. hic aut. ff. si cui pluraquam per leg. Falcidiam. Alberic. in. l. filiam. C. de inofficiolo testamen. l. Grachus. C. de adulte. & isto casu parit̄ delinquenti in Principem ob temeritatē. Facit. l. omne delictum. §. penult. & in. l. respiciendum. §. delinquent. ff. de p̄cnis. l. milites. ff. de custo. reo. Et ex hominum personis & qualitate maledicta pensanda esse, dicit Alberic. in dict. l. famosi. Matthæ. de Afflict. decisio. 265. Hierony. Gigas in tracta. de crimi. l. x. fa maledict. 1. part. quæstione quadagesima. tex. in dict. l. vnica. §. final.

Breuius dicas. Maledicens Principi ex leuitate, aut infania, aut propter iram, quam ipse habebat ex iniuria ei illata, sua æstimatione à Principe est ei parcendum. Si autem fecit animo iniuriæ di Principem, sicut maligni & aleuosi, sunt remittendi, iuxta expositionem gloss. in dicta. l. vnica. in verb. si ab iniuria. dicens. id est iniuriolè & ex animo. & in verb. remittendum. dicit glo. ad nos. l. 6. titu. secundo. parti. septima. & ibi vide Grego. Lopium in gloss. fina. Ex quibus constat intellectus ad nostram legem, qua cautum est, quòd Regi maledicēs, si fuerit mediocris status, ad Regem captus mittatur: si verò inferioris status, condemnatur in amissione bonorum, si caret liberis, quibus stantibus, dimidia pars bonorum reseruatur. Si verò fuerit Dux, Marchio, vel Comes, vel nobilis, per iudicem inquisitio fiat, quæ ad Regē mittatur, vt sit intelligenda si ex iniuriæ animo hoc processerit, non alias. per dict. l. vni. Simili modo est declaranda. l. 24. titulo fina. isto libr. octauo. dum disponit, quòd maledicens Principi, est aleuostus. intelligitur, cum animo iniuriandi maledixerit. Infertur etiam intellectus ad textum in ca. primo. de maledic. vbi maledicens Papæ, est puniendus à iudice inferiori, vt locum habeat, cum maledicta in depressionem beneficij & officij Papæ protulit animo iniuriandi, non alias, Hostien. in. §. primo. versicul. Sin autem aliquis dixerit. in sum. titu. De maledic. Et adde quæ notat Goffred. in sum. de cleric. maledico. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui non maledixeris diuiti, quia & aues cæli portabunt vo-

cem tuam, & qui habent pennas annuntiabunt sententiam. Ecclesiastes. 10.
¶ Et hoc in quodam nobili expertum fuisse nobis relatum fuit, qui existimabat verba in offensam fidei, si secreta prolata essent, nullatenus posse ad notitiam & aures inquisitorum peruenire: & sic coepit maledicere, & blasphemare, dicendo verba hæresim sapientia in loco deserto, vbi nullus homo esset, qui illa verba audire posset. Postquæ verba illa protulit, paucis diebus elapsis, comparuit quidam homo coram inquisitoribus, & denūciauit, retulitque verba omnia sicut ille nobilis dixerat, & nomine proprio denunciatoris declarato, & loci, cuius erat ciuis & officij in scriptis ad instantiam inquisitoris in actis posito, dederunt mādatum officiali sancti officij, vt eum apprehenderent. Qui comparens dixit, Credo me catholicū, firmisimè que credere, & teneo articulos fidei, sicut tenet & credit sancta mater ecclesia, neque puo me deuium ab hac syncera fide vnquam Deo fauente fuisse. Fateor tamen me in loco vbi nullus homo viuens erat (credens ad aures vestras non posse vllatenus peruenire) maledicta in Deū & ecclesiam dixisse, quæ fuerunt talia & talia &c. Quæ verba formalia erant apud acta. Et statim domini Inquisitores miserunt pro teste, nomine & loco aperto per nunciū, & inquirens de illo homine omnes dixerunt fuisse ciuem illius loci, nominis, & officij, quod dixerat inquisitoribus. Sed mortuum esse tempore quo dicitur depositum maledicta nobilis illius & ante depositionem per plures annos. Et sic fuit punitus nobilis de audacia, infaniaque, seu temeritate, & incredulitate sua. Quia ipsa Veritas dixit, Nihil occultū quod non reueletur, neque tam absconditum quod nō sciatur. Quod non solum est verum in die iudicij generalis (iuxta illud propheticum Isaia. 66. Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadriga eius. Reddet in indignatione furorem suum, & in crepationem suam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à domino, qui sanctificabantur, & mundos se esse putabant in hortis postianum intrinsecus, qui comedeabant carnem suillam, & abominationem, & muorem, simul consumuntur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum venio vt congregem cum omnibus gentibus, & linguis.) Sed etiam mortui & aues cæli annuntiabunt, vt supra ex Ecclesiast. dictum est. capit. decimo. ad finem. iudicibus huius seculi malitiā, præsertim in offensam summi Dei, cui omnis laus & honor debetur in æternum. Qui per suam immensam misericordiam à peccatis abfurdis præfertim carnis, quæ per carnem suillam, & detractionis & maledictionis, quæ per muris

abomi-

abominationem connotantur in allegata auctoritate propheta Isaia, Nos nunc & in perpetuum liberat, vt ab omni culpa exempti & mundi ad eius gloriam cum suis sanctis nos peruenire concedit, qui viuunt in secula seculorum Amen.

¶ De maledico clerico qualiter fit punitus, tradit Ioan. Bernard. in practica canon. criminali. capit. 60. verb. Maledici. vbi tenet clericum maledicum in his rebus ad petitionem iniuriati condem nandum esse, vt palinodiam recantet ad instar laicorum. iuxta formam. l. secunda. titulo tertio. libr. quarto. for. legum. Nostamen in scriptis dictauimus Anno 1550. in tracta. de priuileg. clericorum. contrarium. Et sic asseruimus in l. nona. titu. primo. libr. primo ordinamē. & in l. prima. titu. tertio. eodem libr. colum. 13. versic. Præterea etiam in hoc est clericus priuilegiatus. Et hanc sententiam sequutus fuit Anton. Meneffius in. l. prima. numero nono. C. de iuris & facti ignorant.

a ¶ Sacando de dote y arrhas. Nota, quòd mulier debet consequi quod suum est. text. in authent. vt exactione instante dotis. §. hisigitur. collatio. septima. vbi probatur, quòd licet prima vxor sit potior quàm secunda in dote exigenda & filij eius. vt in. l. alsiduis. C. qui poti. in pigno. hab. & ibi in dicta authent. tamen in rebus datis in dotem per secundam vxorem, ipsa secunda est præferenda in prædictis suis rebus primæ vxoris. Et ad hoc reputat singularem prædictum text. Angel. in dicto. §. hisigitur. numero tertio. Similis est textus in authent. Si quid. C. qui potio. in pignor. habeant. Cum ergo mulier habeat priorem hypothecam, & eius pro recuperanda dote est præferenda etiam Regi & Imperatori. l. si fundum. C. qui potio. in pignor. habeantur. & ibi gloss. ad idem. l. 5. titu. decimo tertio. parti. quinta. ibi. *Pero los bienes de la muger del que sal pleyto fiziese, assi como*

su dote, o los bienes que fuesen della propriamente, non se entiene que fican obligados por tal razon. Ad idem lex. 77. Tauri, & ibi interpretes. & Segur. De bonis lucrat. constant. matrimo. & quæ ibi dixi in additis ad eum. numero primo. Item si maritus ha-

beret bona aliqua ex successione ab intestato alicuius filij primi matrimonij, & ppter trāsitum ad secundas nuptias talia bona erant reseruata & p̄cipua in proprietate filijs primi matrimonij, vt iam sæpe annotatum est in superioribus, si scus, seu Rex nō debet consequi huiusmodi bona

post mortem patris, sed prædicti filij, in quorum fauorem fuit facta reseruatō, & sunt fideicommissarij propter trāsitum patris ad secundas nuptias. Idem dicendum est de muliere transeunte ad secundas nuptias, quæ successit si militer aliquo filio primi matrimonij, vel in arrhis, quæ ex eadem causa reseruatur proprietate filijs primi matrimonij, id est, filijs illius mariti, qui eas dedit matri. l. 23. titu. vñdecimo. parti. quarta. l. 26. titu. 13. parti. quinta. Facit in comprobationem. l. foemina. C. de secundis nuptijs. & text. in authent. de non eligend. secundo nube. §. Gregoriana. versic. perspeximus. Franciscus Cremen. in singul. fina. Si ergo filij primi matrimonij statim per trāsitum ad secundas nuptias alterius vtriusque parentis habuerunt prædicta bona ex beneficio legis, & fuerunt effecti in proprietate domini præcipui, non facti patris, sed legis fauore filiorum, ex delicto patris non amittant prædictum ius semel acquisitum ante patris delictum, nec filius pro delicto patris in suis bonis non est puniendus, & si scus veniet ad eius bona cum prædicta obligatione, & restituet talia bona filijs primi matrimonij, qui non sunt successores in hoc delinquentis, sed parentis præmortui non delinquentis & fideicōmissarij in euentum istum, nempe contractus secundarum nuptiarum ex legis dispositione, sicut Tom. iij. O 3 in dote

in dote & carhis habetur in casu noſtræ legis, quâ memoriæ commendandam in actu practico ſum me exiſtimo.

¶ Lex Quarta.

a ¶ *Tomar y prender por ſu propria authoridad.* Adde q̄ nullus p̄t incarceraſi ſi ne maudato iudicis regu lariter. l. nemi nã. C. d̄ exhibendisreis. quòd idē dic in citatiõe de quo vide per Mēchacham lib. ſecundo. cōtrouer. vſu frequenti. capitu. 24. latē. Nota caſum, in quo particulari indul tum eſt ſine iudicis præce pto blaſphe mium capere, & ducere ad

que lo prendã y nos lo embien preſo y re caudado.

¶ Ley. IIII. Idem.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil cccclxxvj.

NO S veyen do q̄ la guar da de las di chas leyes es ſeruicio de Dios. Mandamos que ſean guardadas: y mas que qualquier

carcerem Regis, qui eſt in loco delicti. Alius eſt ca ſus, quado debitor eſt fugitiuus, & periculum eſt in mora, creditor poterit eum apprehendere, & trahere ad carcerem publicũ. l. ait Prætor. §. ſi de bitor eſt. ff. quæ in fraud. credit. cum latē conge ſtis à Segur. & a me in addit. in repetitio. l. ab ex hærèdati. numero oãtauo. ff. de legat. primo. Co narru. lib. ſecundo Variarum. capitu. 20. num. de cimo quarto. Et eſt regula, quòd quilibet etiam priuatus poteſt capere criminofum fugientem. l. ſina. C. de maleſi. & mathemati. quem ad hoc no tabilem dixit Petrus Belluga in ſpeculo Principi um. rubri. 26. in. §. Ieſu Chriſti. num. decimo ſex to. vbi extendit ad procuratorem, ibi videas. A lius caſus eſt in. l. prima. titu. decimo quarto. infra eod. libr. oãtauo. ibi, que qualquiera de los nueſtros Reynos lo pueda tomar por ſu authoridad. Alius in. l. 5. ibi. otros dezimos, que cada vno del pueblo puede pren dor a los que ſijeren moneda falſa, pero deuen los adu rir al Rey, o ante el iudgador del lugar que lo juze que, aſi como es fuero y derecho. titu. ſeptimo. parti. ſepti ma. vbi Gregor. Lopius in verbo. pueda prender. l. prima. C. de falſ. monet. l. ſecunda. vbi ponun tur alij tres caſus. titu. vigefimo nono. parti. ſepti ma. Et Alguazello licet capere inuentum in fla granti delicto, non alias, ſi non habeat mãdatum a iudice. l. prima. & l. ſeptima. & oãtaua. cum ibi à

me dictis titu. 14. libr. ſecundo ordinamen. Nec nunciuſ prætoris poteſt aliquem capere, niſi oſtē dat licentiam in ſcriptis. Iſo in. l. cum proponas. colum. prima. C. de pacis. A Egid. Boſi. in pra cti. titu. De citationibus. numer. duo decimo. pa gin. 130. col. ſecunda. Cle ricus fugitiu? capi poteſt. Panormit. in capi. cum nõ ab homine. d̄ iudic. Aegid. Boſi. in pra cti. criminali. titu. de captu ra. nume. 26. Segur. in re petitiõe. l. ab ex hærèdati. numer. oãta uo. ff. de leg. primo. vbi di xi communē opinionē eſ ſe. Et vltra ad eũ tradita ad de Parid. de

que oyere al que aſi blaſphemare lo pue da tomar y prender por ſu propria auto ridad a, y lo pueda traer y traya a la car cel publica: y poner en cadena. Y manda mos al carcelero que lo reciba en la carcel y le ponga en priſio nes, porque de alli los juezes puedan execu

Puteo. in tracta. ſyndicatus. verb. Captura. nume. decimo. Rip. in libr. 1. Reſponſorum. cap. 13. Ioan. Lup. in. l. 66. numero. 27. in legibus Taur. Iaf. in §. primo. nume. 29. Inſti. de actionib. Socin. in tra cta. regularum cum fallent. regul. 78. & Ioan. Ber nard. regul. 111. Rip. in capit. primo. de iudic. Ste phan. Auſſre. in repeti. clemen. prima. regul. 3. nu me. 15. de offic. ordina. Caieta. in ſum. verb. Execõ municatio. capi. decimo. qui probant id fieri poſ ſe impunē abſque meti excommunicationis. capi. ſi quis ſuadente. 17. quæſtione. 4. Ratio eſt eũ dens, quia non capit clericum tanquam priuatus, ſed tanquam miniſter iuſtitie; cum eum inuenit in delicto, vel in fuga, & ſic defecit peccatum & dolus neceſſarius requiſitus ad incurſum excom municationis, ibi, ſi quis ſuadente diabolo &c. Eſt tamen notandum, quòd in prædictis caſibus cap tus infra viginti horas debet iudici exhiberi, vt capiens effugiat pœnam carceris priuati. glo. in. l. capite quinto. ff. de adult. quam notaui Gregor. Lopius in. l. ſecunda. in glo. prima. titu. 29. part. 7. Sed dic quòd non eſt gloſ: Sed text. in dict. l. capi te quinto. ibi; Quid ergo ſi euaserit, an reductus culto diei viginti horis poſiſt? Et putarem hic ma gis dicendum reductum retineri poſſe proteſtan da eius rei gratia. gloſ. in capitu. cum non ab ho mine: de iudic. vbi notant Panormita. Anani. & Deci,

Deci. Iaf. in. l. ſi idem cum eodem. numer. 7. ff. de iurid. omni. iudi. Boeri. deciſi. 275. nume. 4. Fran cifcus Auiles omnino videndus in capi. 35. verbo. Mandado. in capitibus Prætorum. verſi. Quod fal lit quando quis eſt inuentus. numer. 4. Et omnia ſunt notanda ad declaratio nem. l. nemi nem. C. d̄ ex hibend. reis. quam exor nat nouiſſi me. non mi nus vtiliter, quã eleganter D. Anto nius Queſa da lib. 1. diuer ſarum queſt. iur. ca. nu. 7.

¶ Titulus. IX. De iniurijs.

a ¶ *De las iniurias.* Multis modis iniuria fit alicui. Aut enim fit per ſcripturam, quando quis fecit, & dictauit libel lum famoſum, in quo iniurioſa & infamatoria cõ tra aliquem propoſuit. l. prima. §. ſi quis libellum. ff. de iniur. & in. l. conſtitutionibus. eodem titu. l. vni. C. de famoſis libell. c. quidam maligni. §. quæ ſtione. 1. l. 3. titu. 9. part. 7. quo caſu imponenda eſt pœna mortis. dict. l. vni. & dict. l. 9. Et non ſolum hoc procedit, quado quis fecit vel compoſuit præ dictum libellum, verũ etiam in illo, qui videns libellum, legit in aliquo loco poſitum, & non ab ſtulit ſtatim, & manibus lacerauit, ſed ibi dimiſit, & alijs manifeſtauit, quia præſumitur author hu ius delicti, & famoſum libellum ab eo compo ſitum. Iura præcitata Codicis & Partizæ expreſſe probant. & Anto. Gomez in tract. de delictis. capi. ſexto. nume. primo.

¶ Sed dubitatur circa prædicta, ſi conuicia non in ducunt delictum morte dignum, Vtrum obijciẽs conuicium pœna mortis ſit puniendus in ſpecie propoſita? In quo dicas, quòd tunc iudicis arbitrio attentis attendendis erit caſtigandus, & non pœna capitis. gloſ. prima. per textum ibi in dicta. l. vnica. vbi Petrus Bellaperticanus, Cynus,

Salycetus, Angelus, & communiter ſcribent. An tonius Gomez vbi ſuprà. & probatur in dict. l. 3. titu. nono. parti. ſeptima.

¶ Quid verò, ſi vellet probare conuicium & delictum eſſe verum & expediens Reipublica; vt ma niſeſtum ſie ret. Reſpon deriam illo ca ſu puniendũ: quia non oportet detra here hominē in hunc mo dum & inſt dioſe, ſed per denunciatio nem ſeu accu ſationem legiti mē corã iudice propo ſitam. dict. l. terciã. tit. nono. parti. ſep tima. vbi Gregor. Lopez in gloſ. ſecũda. & ſic etiam ſi probaſſet libel lum, ſeu can tilenam eſſe veram, ſcri bens, dictas, ſeu propalans eſſet legitimo iure pœna ordinaria, vel extraordinaria arbitrio iudicis puniendus. Fit etiam iniuria verbo alicui præſenti, cum alteri dixiſſet aliquis verba iniurioſa, & contumelioſa. vt habetur in. l. prima. verſic. iniuriam. ff. de iniur. & in. l. ſi non conuicij. C. eo dem titulo. §. iniuria. In ſtitu. de iniur. l. prima. titu. nono. parti. ſeptima. ¶ Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam abſentis? Dicen dum eſt, quòd ſic, litem apud Labeonem. §. con uicium. ff. de iniur. Cuius verba ſic ſe habent. Con uicium autem non tantum præſenti, verũ abſenti quoq; fieri poſſe Labeo ſcribit. Idem pbat. l. 1. tit. 9. part. 7. Et optimē traſtati in. l. ſin. col. 57. verſi. Circa hæc vltimus remanet dubiũ: de quo ipſe titu. l. 1. lib. 1. ord. ¶ Vtrum aut inferat iniuria, ſi quis præmiſſa venia dixerit, Saluo honore tuo menti ris? Rñd. q̄ ſic. Dixi vbi ſuprà. verb. Vltimus etiã quæriſ, vtrum obijciẽs conuiciũ. vbi vide. ¶ Sed eſt dubiũ, Quis dixit Petro eſſe latronē, furē, blaſphe mũ, ſeu leproſum, & vult pbare ſe dixiſſe verum, vtrum eximatur a pœna, ſi probet iniuriã verbis il Tom. iij. O 4 lataũ

tar las dichas penas.

Ningũ Iudio ſea noſado de hazer ni tratar que ningun Tartaro, o Moro, ni otra perſona ſe torne a la ley de los Iudios, ſegun ſe contiene en eſte libro en el titulo de la ſancta fe catholica.

ORDE namos y mandamos que cada y quando el Sa cramento del cuer

Titulo. IX. De las injurias y de nueſtos.

ſeu propalans eſſet legitimo iure pœna ordinaria, vel extraordinaria arbitrio iudicis puniendus. Fit etiam iniuria verbo alicui præſenti, cum alteri dixiſſet aliquis verba iniurioſa, & contumelioſa. vt habetur in. l. prima. verſic. iniuriam. ff. de iniur. & in. l. ſi non conuicij. C. eo dem titulo. §. iniuria. In ſtitu. de iniur. l. prima. titu. nono. parti. ſeptima. ¶ Dubitatur, An locum habeat iniuria ex verbis maledictis, & in contumeliam abſentis? Dicen dum eſt, quòd ſic, litem apud Labeonem. §. con uicium. ff. de iniur. Cuius verba ſic ſe habent. Con uicium autem non tantum præſenti, verũ abſenti quoq; fieri poſſe Labeo ſcribit. Idem pbat. l. 1. tit. 9. part. 7. Et optimē traſtati in. l. ſin. col. 57. verſi. Circa hæc vltimus remanet dubiũ: de quo ipſe titu. l. 1. lib. 1. ord. ¶ Vtrum aut inferat iniuria, ſi quis præmiſſa venia dixerit, Saluo honore tuo menti ris? Rñd. q̄ ſic. Dixi vbi ſuprà. verb. Vltimus etiã quæriſ, vtrum obijciẽs conuiciũ. vbi vide. ¶ Sed eſt dubiũ, Quis dixit Petro eſſe latronē, furē, blaſphe mũ, ſeu leproſum, & vult pbare ſe dixiſſe verum, vtrum eximatur a pœna, ſi probet iniuriã verbis il Tom. iij. O 4 lataũ

latam veram esse? In quo est dicendum, quod obijciens defectum, seu delictum expediens reipublicae ut manifestum efficiatur, ut in exemplis supra positus, & similibus, si probet se verum dixisse, nulla poena tenetur. I. eum qui nocentem. ff. de iniur. dum dicit, Eum qui innocentem infamavit non esse bonum, & aequum ob eam rem condemnari: peccata enim nocentium nota esse & oportere & expedire. Facit capit. vt fame. de sententia excō. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. versic. Cum nec impunita maleficia esse oporteat. l. licitatio. §. sed quod illicitē. ff. de publican. & vctigal. Si verò dicat falsum, puniatur. Si verò conuicium est tale, quod non expedit, nec conuenit publicari, vt si quis vocat alium gibbosum, claudum, pauperem, vel ebrium, vel quid simile, tunc modò constet, quod dicat verum, modò falsum, committit iniuriam, & tenetur: quia defectus alterius detegere, iniuriosum est, & inhumanum. l. 2. versic. Quid enim tam durum, tamque inhumanum &c. C. quando & quibus quarta pars debetur. lib. 10. Ita declarat Petr. de Bellapertica. 2. col. in l. si non conuicij, vbi Cynus quæst. 8. col. 3. Alberic. col. 3. in medio. versic. Item quæro. C. de iniur. Bart. in l. eum qui nocentem. ff. de iniur. & ibi Ange. & scribent. Et lo. Faber in §. iniuria. In sti. de iniur. col. 1. nu. 3. versic. in glo. nisi docens. vbi Platea. col. 2. versic. secundo nota. nu. 8. Et Ang. Panormi. in cap. fin. col. 2. nu. 5. de iniur. Matthæ. de Afflict. in cap. primo. §. iniuria. nu. 73. de pace iur. firm. lib. 3. feudo rum. Anton. Gomez de delictis. c. 6. col. 2. Est etiam quædam addit. ad Bart. de hoc artic. agens in l. 3. verb. pro statuto. ff. de lib. & posthu. lo. Bernard. Diaz Hispanus in tract. regula. cum fallent. regul. 490. Veritas conuicij. Quatuor opiniones refert in hoc articulo Ludouic. Roman. consil. 96. super eo, quo queritur in actione iniuriarum. Et est addendus Collectar. in cap. olim. col. 1. de iniur.

¶ Sed in hoc est dicendum, quod aut conuicium, seu contumeliosum verbum, quod verum est, in iudicio profertur, aut extra. Si in iudicio dictum fuerit, & probatum esse verum, non censetur iniuriosum, nec obijciens tenetur actione iniuriarum. l. si quidē. C. de iniurijs. l. si tibi feruitate. C. de lib. causa. l. si deliberatē. ff. de iniurijs. argumē. à contrario sensu hoc probatur: non enim videtur quis vim, aut iniuriam facere, si suo iure utitur, & ordinaria expedit ratione. l. iniuriarum actio. §. primo. & §. quo iure. ff. de iniurijs. l. factum. §. non videtur. ff. de regulis iuris. Ex quo inferitur, quod aduocatus, seu pars obijciens defectus aduersus electum, vt impediatur electio, vel ut repellatur à iudicio, quia est excōmunicatus, vt cōtra testes allegādo paupertatem, ebrietatē, vel quia fuerunt condemnati propter crimen, ex qua

condemnatione orta est ipsius infamia, & inhabitas ad deponendum, & testimonium ferendam, quod est officium dignitatis, vt alibi dixi, si probet obiecta, nullo iure tenebitur actione iniuriarum, cum id faciat iure permittente pro sua defensione, vel clientuli. De qua questione late dixi supra in l. prima. verb. *Tachar los testigos*. col. 938. versic. Dubitari solet, an obijciens defectus. tit. 4. lib. 3. ordinamen.

¶ Aut verbum iniuriosum dixit extra iudicium per libellum famosum, & isto casu quauis probet scribens, seu dictans esse vera obiecta crimina in eo, nihilominus talis est puniendus poena capitis. l. prima. & ibi glof. C. de fam. libell. prout iam à me dictum fuit.

¶ Aut dictum iniuriosum extra iudicium fuit sine libello & scriptura, cum causa, nempe correctionis. iuxta illud, Peccantem coram omnibus argue. ea intentione, vt delicta impunita non maneant, & vt iste puniatur, similia facere & committere non audeant ceteri, simili exemplo perterriti: aut vt dampnum corporale à proximo auferatur, vt quia est proditor, qui vult ciuitatem, vel aliquem hominem morti tradere in sidiose, vel ciuitatem inimicis tradere, vel quia est leprosus, vel huiusmodi, vel nocumentum spirituale vult euitare, quia est occultus hæreticus, vel quia est Bastardus ad effectum, vt legitimum consequi possint hæreditatis successione, vel regnum, vel maioriā. Vel est excommunicatus, & dicit vt rubore confusus poeniteat, nam tunc potest manifesta re, ne deterius contingat: & cum hæc dicantur cum causa, & non animo iniuriandi, si verum est quod dixit, non tenebitur actione iniuriarum, quæ non datur nisi contra illum, qui animum iniuriandi habuit. l. si non conuicij. C. de iniurijs. Probatur autem animus præsumptione verbi, vel facti: talis enim animus præsumitur, qualia verba sunt, aut facta. l. quod Labeo. ff. de supellect. lega. l. scire. ff. de tuto. & curat. dat. ab his. l. reprehendenda. C. de instit. & substit. l. prima. §. Diuus. ff. ad legem Corneliam de Sicar. l. eum qui. eodem titulo. & not. in dicta. l. si non conuicij. glof. insignis in l. Fulcinus. §. quid sit latitare. ff. quibus ex caus. in possess. eatur. in verbo. Animus enim. Quam notabi. dixit Bald. in l. cum proponas. columna penultima. numero secundo. C. de bonis auctori. iudic. possid. Ordinariū dicit Ludouicus Romanus consil. 96. columna. penultima. Iustæ autem causæ tollunt præsumptionem hanc ex verbis resultantem, nempe, quod illa verba iniuriandi animo expressa fuerint. argumento. text. & ibi glof. in l. Plagij. C. ad legem Fauiam. de Plagiari. l. igitur. §. post. ff. de liber. causa. l. prima. ad finem. ff. de recept. arbitr. Igitur cum animum iniu-

iniuriandi causæ præsuppositæ denegare videantur, Primum quia verum dicit, verba talia profertur, & si iniuriam sonent, Tum etiam, quia dixit, ne nocumentum in republica contingat, vel in Rege vel in cæteris personis, vel spūale dānū se quæ falsæ hæreticorum sectæ, & comunione eorum, & vt debita poena delicta puniantur. Secus si hæc cessent, licet vera probentur esse verba iniuriæ, quia sine causa non debuit proximum in famare tali modo, sine interesse Reipublicæ, cui nihil prodest talis delicti scientia. vt in certis verbis. l. secunda. infra isto titulo. & sic sola veritas conuicij non debet eximere ab actione iniuriarum, argumento. l. quisquis. C. de postul. l. iustissimi. C. de offic. recto. prouinc. ibi, si veræ voces sint, neque ad libidinem per clientelas effusa. Et sic illi, qui malo zelo mouentur, à denunciatione repelluntur. cap. cum I. & A. de re iudi. & secundum præscriptam distinctionem procedit. l. prima. ibi. *Pero si aquel que deshonraffe*. tit. nono. parti. 7. scilicet extra iudicium, causa tamen iusta procedente, de qua constat, non aliās. Et si Grego. Lopez per illam legem. 1. verb. *Que es verdad*. velit tenere, quod veritas delicti obiecti liberat proferentem illud. & per. l. tertiam. eod. tit. & malē. cap. summa iniquitas. 6. quæstione. 1. Qui detrahit fratrem, homicida est. & 1. Ioan. 3. & S. Thom. 2. 2. quæstione. 73. arti. 1. vbi dicit eum etiam detractorem, qui vera crimina prodit. Tum etiā, quia leges Partitæ debent intelligi secundum bonam rationem & secundum ius commune.

¶ Iniuria verò committitur factio, quando quis est vapulatus, vel pugno percussus, vel alio instrumento. l. Cornelia. ff. de iniurijs. §. iniuria. In sti. eod. titulo. l. 6. quæ plura exempla in hac specie proponit. tit. nono. parti. 7. in tantum procedit, quod licet verè & realiter aliū non tangat, nec percutiat, sed tantum admenauit, vel manus, vel enssem seu instrumentum aliquod contra eum leuauit, committit iniuriam facti. l. item apud Labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. quem ibi Bart. dixit se nescire alibi. Alberic. & Angel. reputant singul. Angel. Areti. in tracta. maleficio. verb. admenauit, & ibi eius additione. Iaf. in l. prima. §. hæc autem verba. numer. 15. ff. quod quisque iur. Marfilius in l. is qui cum telo. col. 3. nu. 18. C. de sicar. Antoni. Gomez de delictis. ca. 6. nu. 3. l. 6. ibi, *o alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer non lo fiero, haze le muy gran deshonra, de que le puede demandar emienda en juyzio, e es tenudo el otro de gela fazer a bien vísita del juezgador*.

¶ Quæro, qualis sit poena imponenda inferenti iniuriam alicui? Respond. quod non est certa, ideo iudicis arbitrio est relinquenda, cum si sit illata diuici, vel nobili, vel constituto in dignitate secula-

ri, vel ecclesiastica grauior sit, præsertim si ab aliquo plebeio, & si à pluribus, quam ab vno, & ratione loci, & temporis, aut re ipsa. l. prator edixit. §. atrocem. ff. de iniur. §. atroc. In sti. de iniur. ideo merito arbitrio iudicis relinquij oportet. l. 1. §. expilatores. ff. de effracto. & expilato. & cap. de causis. de offic. delegat. & sic est extraordinaria. l. fina. ff. de priuatis delictis. l. & in priuatis. ff. ad Turpillianum. Alberic. in tracta. de statutis. lib. 2. tertio. quæstione. 63. num. 15. l. 20. & l. 21. vbi Grego. Lopez. verbo. *Escarmentar*. tit. 9. parti. septima. Sed dicas, quod si in iniuria est certa poena cōsuetæ imponi, debet iudex, attendita consuetudine, procedere, & rationem eius sequi in impositione poenæ. vt in l. hodie. ff. de poen. Alber. lib. 3. statuto. quæst. 63. col. 3. ad fin. Ioan. de Anani. in cap. Inquisitionis. ad fin. de accusa. Grego. Lopez in l. 21. glof. penult. tit. nono. parti. 7. Si autem nec lege, vel consuetudine sit poena designata, attendita qualitate iniuriæ, & consideratis considerandis, arbitratibus poena criminalis, si criminaliter fuerit iniuriarum accusatus, vel pecunialis, si ciuilitate fuerit intentata, quia ciuilitate, & criminaliter agi potest in crimine iniuriarum. §. in summa. In sti. de iniur. l. 21. tit. nono. parti. 7. docet Ant. Gomez in tracta. de delictis. cap. 6. nu. 9. Robert. Marant. in speculo aduocatorum. 4. part. distinctio. iudiciorum. 1. nume. quinto. ¶ Præterea dubitatur, Vtrum arbitrium extendi possit vsque ad mortis poenam? In quo dubio Accursius extendi posse existimauit. in §. in summa. In sti. de iniurijs. verb. extraordinaria. quam glof. plures referunt tanquam ordinata, vt est Deci. in consil. 100. numero. 10. Antoni. Gomez plures referendo in tracta. de delictis. cap. 6. nume. 7. & sing. dixit Angel. in tracta. de delictis in parte. & ibi caput à spatulis amputetur. nume. 44. citat Mattheilā. fin. gul. 48. Ioan. Bernard. in practi. canon. criminal. capitul. 138. verb. arbitrarijs puniri. colum. fina. citat Panormi. in cap. cum T. de re iudi. col. 1. Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pace iur. firm. & in l. 1. C. de his qui lat. occult. Ioan. de Anani. in cap. Inquisitionis. in fin. de accusationi. commendantes tanquam singul. prædictam glof. in d. §. in summa. ad præmissam conclusionem in Grego. Lopez in l. 21. tit. nono. parti. septima. in glof. pen. Deci. in cap. ex literis. nu. 14. de constit. post l. 1. nu. 8. & Felin. Barbat. dicit opinionem illius glof. esse communem. & Barb. consil. 32. in fin. lib. 2. & cōsili. 11. nu. 1. lib. 1. Anton. Menef. in l. transfigere. num. 27. C. de transactionib. Marant. in speculo aduocato. ca. 4. par. 1. distinct. nu. 53. dicit magis communē. Præposit. in ca. 2. nu. 3. de sponsa duorum. Alexā. consil. 35. colum. fin. nu. 7. lib. 2. & in consil. 13. nu. 15. lib. septimo. Ioan. Bernard. in tract. regul. cum

fallent. reg. 379. verb. Iudex cuius. Singu. dicit Be roi. in. c. de causis. nu. 18. de offic. delegat. Iaf. in. l. qui iurisd. dist. 1. col. 1. ff. de iurisd. omni. iudi. Sed ibi nu. 4. dicit opinionem prædictæ glo. cōmuni ter reprobata esse. & Barthol. Cassanæ. in con suct. Burgund. fol. 43. col. 3. rubri. 1. §. 5. nu. 1. versi. iuxta istam consuetudinem. Et sic habes duas cō munes opiniones inter se adinuicem pugnantes. Ideo solito more fœdere cōcordiæ distingue. Aut qualitas & grauitas delicti considerando simile le gis vel consuetudinis in inferendis pœnis corpo raliibus in alijs delictis, id in duceret, & animum iu dicis rectè moueret, & tūc regulando motum ani mi sui procedendo de similibus ad similia, prout in similibus casibus est consuetum fieri, non se vl trā extendendo poterit propter atrocitatem cri minis seu delicti imponere pœnam etiam corpo ralem, & mortis, vt pote, si clericum in sacris con stitutum in sidiose vapulis cædit & vulnerauit, quan uis ad mortem vsque non perueniat, si laicus esset, pœna mortis afficerem, attenda qualitate delicti, & causæ. Et ita vidi cum essem iuuenis in quodā milite, qui insidiosè & de nocte clericum portio narium vulnerauit in facie in navibus, qui hora no ctis decima fuit captus, & die sequenti hora nona ante meridiem vbi commisit delictum vidi furca suspensum, & certè iuridicè per præmissa. Quia clericus portionarius ecclesiæ cathedralis Salman tinæ, & insidiosè, & de nocte percussus in facie, & à laico parua æstinatiois, si clericus fuisset, ipsum deponerem ab officio & beneficio perpetuo, & in monasterium, seu carcerem truderem vsque de cennium, vt ibi perageret poenitentiam, & recita ret dietum septem Psalmos Poenitentiales, vel qd simile. Et ita consultus in casu simili dixi cum mo deratione, quod pro crimine quantuncunque gra ui, nisi data incorrigibilitate, non erat deponendus actualiter, & sic nec tradendus curiæ seculari. per tex. in. c. cum non ab homine. de iudi. & cap. tuæ. de pœn. & secundum communem contra alterā communem. de qua per Arnaldum Albertin. in c. 1. de heret. lib. 6. q. 11. nu. 9. Ioan. Bernar. Diaz in praxi. c. 84. Fernand. Vasquius lib. 3. de successio. creatio. §. 22. nu. 52. & est addendus A Egid. Bofsi. in tract. de delictis. tit. de foro compet. nu. 136. pa gin. 88. l. 61. & ibi Grego. Lopez tit. 6. part. 1. Et sic opinio prædictæ glō. §. in summa. est intelligenda in graui crimine, & quando circumstantiæ delicti hoc iudicant. ex Decio conf. 100. col. fin. Item etiā quando de tali delicto iam esset solitum arbitrarè certam pœnam, nam tunc illa, & non alia est im ponenda. vt per Deci. vbi supra. & Grego. in. l. 21. verb. *Esarmentar.* titu. 9. parti. 7. referentem istam esse communem opinionem. ex Alexand. confi. 111. col. 1. nu. 3. lib. 1. Quando ergo statuta est pœna

à lege, vel à consuetudine illa, etiam in casu simili, non est vltiā procedendum, cum censetur iā cer ta, & arbitrium transgrediendo, eam non esset iu risticum, & tanquam iniustum ab eo posset appel lari. glo. in. c. 1. verb. peremptorium. vbi dixi in le ctione ordinaria. de dilat. & glo. in. c. super his, ver bo, arbitrium. de accusat. Quam dixit ordi. Deci. in. c. ad hæc. nu. 4. de appella. Barba. in. c. cum venissent. nu. 32. de iudic. Feli. in. c. Rodolphus. col. 2. de rescr. Ang. in tracta. maleficio. verb. & ibi caput. nu. 45. gl. in. c. Romana. §. quod si obijciatur, verb. minus legitima. de appell. lib. 6. Quæ omnia probant, quod quādo aliquis relinquitur arbitrio iudicis, si iudex arbitrando malè potest ab eo ap pellari, ergo & in specie proposita. Aut est Prin ceptus qui arbitratur, & ipse poterit, seu consiliarij supremi ex causâ & grauitate delicti pœnam iuris vel consuetudinis augere. ex Innoc. in. c. 1. de con stit. qui in iudicibus supremis est tantum intelli gendus secundum Bald. in authen. Hodie. per tex. ibi. C. de iudi. cum alijs pluribus per eum relatis. Sequitur Hippoly. sing. 244. incipi. Tu scis illud quod ferè. Si autem secundum legem, vel consue tudinem nō esset pœna mortis solita in casu simi li poni, tunc extraordinaria, citra pœnâ mortis es set imponenda & mitior. glo. in dict. capit. super his. verb. arbitrium. ad fi. de accusatio. A lex. opti mē in. d. confi. 111. Optimè distinguit Io. de Imol. in. c. ex literis. nu. 8. de confi. Facit, nā pœna arbi traria seu extraordinaria nō debet esse mortis. se cundū gl. in. l. sacre legij. 2. verb. considerandū. ff. ad leg. lul. pecul. Et sic in hoc vltimo casu erit in telligenda, & saluanda. Et est de mente A lex. cōf. 111. col. 3. nu. 3. versi. Et secundū hoc saluatur. lib. 1. De ista quæstione dubia optimè ad vtranq; partē agit Robert. Maranta. in loco præcitato. 4. part. diuisione seu distinctio. iudiciorū. i. à nu. 43. vsq; ad nu. 58. vbi ad primā cōem ponit sex limita. Et est notandū ad leges, quæ dant in causis criminali bus arbitrium procedendi in impositione pœnæ, vt aduertat circumstantias, & atrocitatē delicti, & alia, de quibus supra, ne faciant iniuriā partibus, quæ ex tali arbitrio iniquo possunt ad superiorē appellare, vt dictū est. Cætera de iniurijs videnda sunt apud Ant. Gomezin. d. c. 6. Robert. Marant. vbi supra. 6. part. nu. 58. cum seq. Matthæum Af flictum in dict. §. iniuria. c. 1. de pace tenend. & in confi. Neapoli. lib. 1. rubri. 54. de transactio. nu. 1. & A Egid. Bofsi. in practi. titu. de iniur. nume. 1. pagin. 390. cum sequen. vsque ad 398. & in parti. 7. titu. 9. vbi per egregium regium Senatorem om ni laude dignissimum Gregor. López, qui in suis commentarijs plurima bona & practicanda in fo rensisibus ditceptionibus scripta reliquit, & ab omnibus meritò consulenda.

a *Con*

Lex Prima.

a *Con desobedientes a sus padres.* Filius enim sapiens iustificat patrem, & stultus homo despicit matrē suam. Proverbio. 15. Facit contra Dei præceptum Exod. 20. de honorandis parentibus, dicens, Ho nora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæ uis super terram, quā Dominus Deus tuus dabit tibi. Qui autē Maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. Exo di. 21. vbi etiā dicitur, Qui percusserit patrem suum, aut matrem morte moriatur. Et Ecce

Ley. I. La pena de los hijos que denuestan a su padre y madre.

El Rey don Juan. I. en Biruiesca. Año de mil ccccxxxij.

ROR quanto algunos son desobedientes a sus padres^a, y a sus madres. Mandamos y ordenamos q̄ demas delas otras pe

nas contidas en las leyes de las siete Partidas: que qualquier fijo, o fija que denostre a su padre, o madre en publico, o en escondido: en su presencia, o en su ausencia: y seyendo le pro uado que la nuestra justicia lo heche en ficiofo testamento. & glossa in capitul. Quinta uallis. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat nostram legem in verbo. *palabra.* titulo septimo. partit. sexta. Cum ergo propter grauem iniuriam verbalem filius est puniendus pœna priuationis legitimæ, & sic priuandus erit alimētis, consequens erit, quod ludex debet ex suo officio secundum qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut accriorem. Facit gloss. in. l. vnica. C. de ingrat. libe. quæ dicit in verb. rescissa, quod pœna filio ingrato est iudicis officio imponenda: & sic cum non sit vni formis, nec expressa omnis iniuria (nam aliquando est leuis, aliquando grauis, aliquando atrox, vt declarat Alber. in. l. prætor edixit. §. sciendum. ff. de iniurijs.) ideo pro modo culpæ est vindican da, iuxta sententiam. dict. l. primæ. ff. de obsequijs à liberto libe. præstand. & sic eius arbitrio regu lato, vt diximus supra in gloss. rubricæ. huius tituli. Et magna est potestas patris in filium, cum ipsum vendere possit ad suam necessitatem famis sup plendam. l. secunda. C. de patribus qui fili. distraxe. l. octaua. & noniā. vbi Gregorius Lopez. titulo decimo septimo. par. quarta. vbi habetur, quod possit pignori dare, & comedere, si magna ad fuerit necessitas. De cuius intellectu vltra alios est videndus Arius Pinelus in rub. C. de bon. mater. 2. part. nume. 18. Couarru. lib. 3. ca. 14. num. 4. in varijs resolutionibus plura optima scribit, qui propter

tari uoluerunt. lege finali. titulo decimo octauo. parti. quarta. Et facit lex quinta. titulo decimo sexto. eadem. 4. parti. dum dicit. *El liberto siempre es tenuto de obedecerle, y de guardar se de fazerle pesar. E si contra esto fiziere, poder lo ya el*

señor tornar en seruidum bre. Facit, nā filius ex hæ redari poterit, si manus in suis paren tibus intulerit, vel grauem & inho nestam eis in iuriam inges serit. textus in authentic. vt cum. de ap pellatio. cogno. collatio ne octaua. gl. in. §. final. In stituta. de inof

ficiofo testamento. & glossa in capitul. Quinta uallis. de iure iurando. l. quarta. vbi Gregor. Lopez citat nostram legem in verbo. *palabra.* titulo septimo. partit. sexta. Cum ergo propter grauem iniuriam verbalem filius est puniendus pœna priuationis legitimæ, & sic priuandus erit alimētis, consequens erit, quod ludex debet ex suo officio secundum qualitatem iniuriæ illatæ patri, aut matri punire filium proteruum & contumacem, & imponere pœnam mitiorem, aut accriorem. Facit gloss. in. l. vnica. C. de ingrat. libe. quæ dicit in verb. rescissa, quod pœna filio ingrato est iudicis officio imponenda: & sic cum non sit vni formis, nec expressa omnis iniuria (nam aliquando est leuis, aliquando grauis, aliquando atrox, vt declarat Alber. in. l. prætor edixit. §. sciendum. ff. de iniurijs.) ideo pro modo culpæ est vindican da, iuxta sententiam. dict. l. primæ. ff. de obsequijs à liberto libe. præstand. & sic eius arbitrio regu lato, vt diximus supra in gloss. rubricæ. huius tituli. Et magna est potestas patris in filium, cum ipsum vendere possit ad suam necessitatem famis sup plendam. l. secunda. C. de patribus qui fili. distraxe. l. octaua. & noniā. vbi Gregorius Lopez. titulo decimo septimo. par. quarta. vbi habetur, quod possit pignori dare, & comedere, si magna ad fuerit necessitas. De cuius intellectu vltra alios est videndus Arius Pinelus in rub. C. de bon. mater. 2. part. nume. 18. Couarru. lib. 3. ca. 14. num. 4. in varijs resolutionibus plura optima scribit, qui propter

propter suam insignem morum & literarum integritatem optimo iure translatus nunc est à Philippo Rege huius nominis Secundo ad Pontificatum supremum Segouienfis ciuitatis. Item obijciens conuictum iudicij, est puniendus. l. illud. ff. de appellationibus. Dixi in l. 12. titul. decimo sexto. libr. tertio. supra. quia loco Dei sunt positi, & in licitis & honestis tenemur eis obedire, nullam iniuriam inferendo, iuxta illud, Qui vos audit, me audit, qui vos contemnit, me contemnit.

Vtrum autem filius teneatur patris delictum in causa hæresis manifestare Inquisitoribus? Videtur, quod sic: nam in cæteris delictis prohibetur patrem accusare, & tamen in crimine læsæ maiestatis, seu Reipublicæ, non inhibetur. vt in authent. vt cum. de appella. cognosci. §. causas. collatione octaua. & sic in crimine læsæ maiestatis admittitur filius aduersus patrem, nec cæsetur ingratus. vt probat optimè Hierony. Gigas in tracta. de crimine læsæ maiestatis. quæstione octaua. pagin. 187. Ergo multò fortius tenebitur in crimine commisso contra maiestatem diuinam, & sic Deum, ac tenetur denuntiare crimen, vt malum de medio auferatur: quia causa Dei prior, & fortior est patris: quia plus Deo, quàm parentibus debemus, quos qui plus quàm Deum amauerit, nõ est Deo dignus. Igitur qui patris dissimulat hæresim, quæ fidei catholicæ Deoque aduersatur, plus patrem diligere videtur, quàm Deum, cuius fidem & gloriam non defendit. Istam sententiam defendit Alexand. Alesis. 3. part. in quarto præcepto. Ioan. Lup. in repetitio. cap. per vestras. §. 75. Alphonfus à Castr. libr. secundo. de iusta punitione hæreticorum. capit. vltimo. Refert doctissimus Simancas, de institutio catholicæ. capit. 29. nume. nono. quauisibi contrariam partem vt benigniorem & probabiliorem defendat. Item etiam probatur ex Hieronimo in psalm. 118. in versu. Iniquos odio habui, dicens, Odio habendos esse parentes, qui ab amore Christi filios abducere conantur. Præterea pro defensione patriæ, si eam pater oppugnet, filius potest eum occidere. l. minime. ff. de religio. & sumptibus. fune. Quinimò si arcem filio commissam pater occupare tentauerit, filius in ipso canatu eum interficere valet. l. 12. titul. 18. parti. 2. Alberi. in l. veluti. penul. & fin. col. ff. de iusti. & iure. Grego. Lopez in dict. l. 12. verb. *No deuecat a padre.* Confirmatur: nam in odium criminis, & fidei fauorem multa statuta sunt. vt in capit. in fidei fauorem. de hæret. libr. sexto. vbi testes alias in habiles. de iure censentur habiles in isto crimine ad testimonium ferendum. Item etiam filius per hæresim patris eo ipso liber manet ab eius patriæ potestate. capit. secundo. §. illorum. de hæret. libr. sexto. ibi, cum dignum sit, vt propter tantam atrocitatem delicti filij

esse in parentum hæreticorum deserint potestate. Quo fit, quod parentes huiusmodi non possint filijs suis impuberibus substituere pupillariter. Nam inter cætera requisita in pupillari substitutione, illud quoque præcipuum est, vt testator impuberem in potestate habeat. l. secunda. ff. de vulgari & pupillari. quod ex eo maxime procedit, quod nemo pupillariter substituere potest, nisi prius testamentum sibi fecerit. dict. l. secunda. §. primo. Notissimi autem iuris est, hæreticum inestabilem esse protinus cum in hæresim incidit, cum omnia eius bona ipso facto applicentur fisco. capit. cum secundum leges. de hæret. libr. sexto. l. quarta. C. eodem. Ergo si quid constaret eum non posse pupillariter substituere. notat Arelantan. de hæreti. notabi. 14. incip. Hæreticorum filij eximuntur à patria potestate. & ergo censentur extraneus patri, §. extraneus. In liti. de hæredi. qual. & differentia. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxoria. actione. Quia in isto casu patrem debet reputare extraneum, & eum dimittere, solumque Deum habere in patrem. iuxta illud euangelij, Nisi quis reliquerit patrem, aut matrem. Et debet dicere suis parentibus, Non noui vos. & habetur in capit. Diaconi sunt. 93. diffinitione. & Matthæi decimo. Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Et Lucæ decimo quarto. Si quis reuelare tui, & non odit patrem, & matrem, & filios, & fratres, & sorores, nõ potest esse meus discipulus. Præterea qui patris crimen non reuelat, videtur ipsum credere, receptare, & fauere, ac proinde hæreticus esset censendus, capitul. excommunicamus. §. credentes. de hæretic. capitul. quicumque. §. hæretici autem. eodem titulo. libr. sexto. ergo tenetur reuelare, ne serpat crimen in odium, & detrimentum totius reipublicæ. æquum nanque est, vt immanissima sacrilegia par poenæ magnitudine percellat. l. quicumque. ad finem. C. de hæretic. nec aliquo priuilegio debent tueri, sed grauandi in odium criminis. l. prima. C. de hæreti. argum. l. Curiales. C. eodem titulo. igitur reuelare tenetur delictum hæresis, in quo pater perseuerat. Adducitur etiam ratio, quæ est huiusmodi. Potestas concessa Inquisitoribus hæreticæ prauitatis contra scientes, & receptatores hæreticos est eis generaliter concessa contra omnes homines, ergo præsertim in fidei fauorem generaliter est intelligenda sine exceptioe sanguinis, seu filiationis. & in dubijs opinio nibus aia fauore quod tutius est præsumere debemus. c. vni. de scruti. c. iuuenis. de sponsali. & si du riorè causam denotet. vt in c. significasti. 2. de homic. vbi in dubio in conficietia foro sumitur præsumptio, quod quis sit irregularis. ergo & in præfenti dubio de excommunicatione lata ab Inquisitoribus

stitoribus contra scientes, debet intelligi, etiam si filij sint, vel patres, quia hæreticus non est pater, sed Deus, qui est prædiligendus ipso contempto. His etiam accedit ratio. Nam, vt ait Aristotel. primo Ethicorum capit. De idea Platonica. propter veritatem oportet etiã familiaria destruere: quia amico & veritate existētibus, sanctus est præhonore veritatem. Sed nulla maior est veritas, quàm veritas diuini cultus. Ergo cum pater, vel mater repugnant huic cultui, oportet destruere cum eis omnem familiaritatem, & negare paternitatem, facereque eis tanquam si parentes non essent. Si autem parentes non essent, eos accusare atque occidere deberemus. ergo si repugnant cultui diuino, eos occidere debemus tanquam extraneos, & à fortiori eorum crimen hæresis denunciare. Et consumatur alijs rationibus adductis in hac specie à Diuo Alphonso Tostato Abulensi Episcopo in Deuteronomo. capitul. decimo tertio. quæstione tertia. vbi ipse fouet partem contrariã, imò quod nullo modo filius possit patrem, ac matrem ad mortem, etiam si suscipere ei colere Deos alienos, sed eos relinquere debet, & non acquiescere idololatriæ eorum. ibique pertres columnas & plures respondet ad argumenta contraria, & adducit plura pro parte negatiua, quod filijs id non liceat. Et his pro Tostato facit quod pulchrè refert Valeri. libr. secundo. de instit. antiquis. de Q. Fabio Maximo vltimæ senectutis, qui ad imperium lectoris filij consulis statim ex equo descendit. Et quanuis aliqui, de quorum ignorantia dolendum est, præmissam conclusionem Tostati tanquam erroneam mordent, & lacerant, sed ne in meridiano splendore eorum insipientia amplius errare eos faciat, nimisq; sapiendo desipiãt, legant translationem Chaldaicam Deuter. 24. capit. quæ expressè idem dicit. Et Exodi. 32. vbi Deus iussit Leuitis pro idololatria occidere fratres & propinquos, non tamen patres. Et idem probatur gloss. in capitul. literas. verbo. de fratre. de præsumptio. Et pondera verbum, Non noui vos, relatum ex sacro eloquio à prædicta gloss. nam non dixit, accusa. Idem tenet Alstent. lib. primo. titulo vigesimo quarto. Alexand. Anglican. 3. part. titulo primo. Sed si aduersas, omnes rationes Tostati vertant ad accusationem patrum, non tamen quando interuenit Papa, seu Inquisitorum eius commissio, esto, quod non teneantur eos accusare, teneantur saltem denunciare hæresim occultam patris: quæ dubitatio licet omissa fuerit, tamen ex eius mente apparet idem respondendum fore, ibi. & in tertia regul. capit. decimo quinto. quæstione decima sexta. Et Iosue. 7. capi. quæst. 69. & Matth. 6. capi. quæstione. 65. ad quartum. & quæstione 66. & 79. & in cap. octauo. quæ

stione. 67. & quæstione. 69. In vxore, & filijs contrarium est firmandum, vt probat Abulensis in Deuterono. 13. quæstione tertia. Quibus non longe abest alia ratio pro parte quod teneatur denuntiare & testificari aduersus patrem hæreticū, quia est crimen perniciosissimum, & solet occultissimum esse, & sic filius ad id non teneretur, angustarentur probationes contra legem. quoniam. C. de hæret. & sic cogi poterit. argum. en. cap. fina. de testib. cogend. Tum etiam, quia in dubio time re debet excommunicationem latam ab Inquisitoribus, & eum si id non aperiat, excommunicatum præsumere oportet. capit. cum tu. de testib. cum etiam casus excepti, & expressi à lege ex idetitate rationis extendantur. capit. cum dilecta. de confirmat. vtili vel inutili. cum ijs, quæ dxi ad Scgur. in repetitio. l. primæ. §. si verò vxori. numero 19. ff. de acquiren. possess. cum talis extensio sit fauorabilis vniuersæ reipublicæ orthodoxæ, ergo extendenda. Barto. in l. quemadmodum. numero tertio. C. de agrico. & censiti. libro vndecimo. Item probatur ex constitutione quadam extrauagan. Federici Imperatoris, incip. Vt commissi. §. cæterum. approbata in capit. vt inquisitionis. de hæreti. libro sexto. quæ inquit, filium manifestantem hæresim patris lucrari legitimam, & minime confiscandam esse. Facit. l. edicto. ff. de iure fisci. si ergo datur præmium, oportet reipublicæ vt deferatur, & faciendo oppositum poena multabitur. Ex quo inferitur, filium cogendum esse, vt dicat testimonium aduersus patrem, vel matrem in causa hæresis, ex supra dictis. Et quia seruus in ea causa cogitur contra dominum, ergo & filius, cum equi paretur seruo. vt in princip. Instit. quod cum eo. Et Instit. de his qui sunt vel alien. iur. Et ius poenale exorbitans loquens in seruo, locum habet in filio. gloss. in l. si quis seruo. verbo. Corrupti. C. de furt. quæ probat theoreticam, optimam, quod quando duo casus æquiparantur in iure antiquo, lex noua corrigens vnum casum, etiam extenditur ad aliud simile. citat Iaso. in l. prima. numero quinto. ff. de vulgari & pupillari. & in l. rem quæ nobis. numero vigesimo quinto. ff. de acquirenda possessione. vbi Ripa numer. secundo. Ioan. Bernard. Diaz. fol. 383. colum. tertia. Ias. in. §. ex maleficijs. nume. trigesimo nono. de actionib. & alibi sæpe. Sed argumentum istud cessat in patre, quia vinculo obedientiæ prouenienti ex lege diuina & naturali, secus autem in seruo, cuius obedientia, & seruitus fuit ab hominibus inuenta, & ab eis facile tolli potuit propter criminis enormitatem, & sic extra suum casum trahi ex vi exte. 6is nõ debet, cū diuersum vinculum sit. ¶ Contrariã verò partem, imò quod filius nõ possit pro crimine quatum cunq; graui patrem accusare, nec denunciare, nec te

ificari, nec ad id cogendum esse, ex Toftato vbi
 fuprà Deutero. 13. quæft. 3. & ex ijs quæ diximus
 conflat. quem fequitur doctiffimus Hispanus Ia-
 cob. Septimaceni in lib. de infl. catholi. ca. 29. nu.
 10. ad id referens bonas rationes, quas ibi videre
 poteris. quia text. facer Deutero. 13. posuit specia-
 liter vxorem viro accusare posse, & e conuerfo vi-
 rum vxori, & filios, & sic de alijs quos diligimus.
 Cùm tamen parentes sint de illis, quos in maxi-
 mo honore tenemus post Deum, eius præcepto
 Exod. 20. si illos intelligi voluiffet, illos exprefsis-
 set, cum de illis maius dubium, quàm de omnibus
 alijs rationabiliter esse debeat, sed eos non expref-
 sit, ergo sunt excepti à præcepto filij: & quanuis
 de patre non inueniatur exprefse prohibitum, ta-
 men quia Deus dedit legem, ad quam nihil adde-
 re licet Deutero. 12. ad finem. Quod præcipio ti-
 bi, hoc tantum facito domino, nec addas quicquã
 nec minus. Et Apocalypfis. 22. & Deutero. 4. 1.
 prospexit. ff. qui & à quibus. Et satis cenfetur pro-
 hibitum, quod exprefsum non inuenitur, præfer-
 tim cum leges poenales potius sint restringendæ,
 quàm ampliandæ. cap. odia. de regul. iur. lib. 6. igitur
 pro huius partis confirmatione. Ad idem est
 Exod. cap. 32. Occidit &c. & Prouerb. 30. Oculum
 qui fubannat patrem, suffodiant eum corui de tor-
 rentibus, & comedant eum filij Aquilæ. Suffraga-
 tur in fuper memorabilis maledictio Noe Gen. 9.
 vbi Cham iuste fuit maledictus, quia verenda pa-
 tris fuis non operuit, sed potius fratribus fuis non
 erubuit foras nunciare. Præterea Deus Optimus
 Maximus in lege veteri & noua exprefse præcep-
 it, vt patrem & matrem honoremus, vt finus 16
 gæuifuper terram Exod. 20. Deuter. 5. Matth. 15.
 nullibi tamen exceptum inuenitur oppolitum,
 nempe, quod filius patrem hæreticum prodat, in
 maximum patris dedecus, ac vitæ, facultatumque
 difcrimen, atque iacturam. Confirmatur: nam ni-
 hil magis honorabile est post Deum, quàm no-
 men patris & matris. Nam Arifto. 9. Ethico. ca. 4.
 parentes immediate post Deum posuit, fcilicet di-
 cendo, Dij & parentibus non possumus retribuere
 æqualia, & hoc, quia pene infinitum bonum est,
 quod à patre & matre recepimus, totum quod fu-
 mus, nempe, esse homines: huic autem bono non
 potest æquiparari aliquod bonum alterum, quod
 ab aliquo alio inferiori agente præstetur. Nam
 etiam si aliquis nobis omnes terrarum nationes
 in nostra potestate fubigeret, vel quodcunque al-
 terum bonum quantuncunque magnum tribue-
 ret, non æquaretur beneficio paterno, quod rece-
 pimus ab eo, quãdo nobis per generationem esse
 communicauit. Et hoc, quia esse, est prima perfe-
 ctio, & fundamentum omnium aliarum, cum sint
 aliæ bene esse, ergo ista maior est, aliæ nanq; sine

ista nõ sunt, ita etiam cæteris ablati est, ergo post
 Deum, qui est prima causa ad generationem, te-
 nemur fuper omnia. Deinde parentibus: nulli ta-
 men post Deum tenemur ficut patri nostro. mag-
 nis enim ei tenemur, quàm angelis & cæteris fan-
 ctis: quia maius bonum ab eo, quàm ab angelis rece-
 pimus omnibus fub Deo, coram quo omnis crea-
 tura contremifcit, & nullum nomen maioris re-
 uerentiæ & honoris est, quàm nomen paternum,
 aut maternum. Ergo nullo modo licet prodere
 patrem, vt occidatur, nec villo casu manus ei impo-
 nere, occidere, vel fubannare, effec enim totam
 naturam destruere oppositum facere. Recedere
 ergo tenetur, quando in suam hærefim damnatã
 veller pater filium peruertere, aut fugere ab eo,
 non tamen accusare, seu prodere. Et hoc fufficit,
 vt præcepto Dei fatisfiat. Quia crimen hærefis nõ
 tollit naturalia, eod quod pater hæreticus fit, sed ad
 huc pater est: quod fit, si pater hæreticus fit in ex-
 tremã necessitate, & alius catholicus, & non ha-
 beat vnde fubuenire possit nisi alterum istorum,
 quod potius tenetur fubuenire patri hæretico,
 quàm alteri cuiuscunque catholico. glo. in cap. 1. di-
 ftin. 30. citat Panor. in ca. si quis. & in ca. in eos. de
 hæreti. vbi ad fratrem carnalem data extrema ne-
 cessitate extendit. & Arelat. dicens communem
 in tracta. de hæret. notabi. 22. Ad idem de patre in
 fidelis est glo. in capi. non satis. verb. Domesticos.
 86. distin. vbi Præposit. col. 5. nu. 20. multiplici ra-
 tione comprobatur. Communem testatur in capi.
 cum fit. col. 2. nu. 2. de Iudæ. quanuis in foro con-
 tentiofo aliquot rationibus motus non existimer
 communem opinionem tutam esse. Iacob. Septi-
 maceni. etiam communem dixit in tracta. De in-
 ftitutio. catholicis. capit. 29. nu. 12. Ludo. Carreri.
 in præct. titul. De hæreticis. nume. 167. Est. 1. Re-
 gia hanc dubiam quæftionem diffoluens in titul.
 23. parti. prima. l. 8. incipien. *Dubda podria fer.* Pa-
 tri enim non fubuenitur in quantum est pecca-
 tor, id est, vt per hoc peccato faueatur, sed in quan-
 tum homo est, id est, vt naturæ sustentetur, quæ
 etiam impio debetur, & magis quàm fideli, patri
 exiftenti in extrema necessitate. ex Thom. fecun-
 da fecundæ. quæft. trigefima fecunda. articulo. ter-
 tio. & articulo. nono. Natura quippe abhorret, vt fi-
 lij sint accusatores parentum, quos absque venia
 in caufis ciuilibus in iudicium trahere, iura non
 permittunt. l. fina. de iniur. vocando. §. poenales.
 vbi latè dixit in lectio. In situ. de actionibus. De-
 mum aduersus rationem, naturalemque inclina-
 tionem est, vt patres suos iudicibus filij denun-
 cient, cui inclinationi, quicquid aduersatur, pec-
 catum est contrarium legi naturæ. Sanct. Thom.
 fecunda fecundæ. q. 133. arti. 1. in corpore quæftiois.
 Præterea fecundum regulam naturalem vnusquisque
 feipsum

feipsum conseruare tenetur, & contrarium faciẽs,
 punitur. vt. ff. de ijs qui fibi mortem conficiunt. l. 9.
 titu. 13. infra hoc libr. octauo ordinamen. sed filius
 qui patrem prodit, feipsum prodit, punit, & accu-
 fat, fibique iniuriam infert, quippe cum persona
 patris & filij vna fit. l. ne cum filio familias. ff. de
 furt. libi. Sed natura rei impedimento est. & vna ca-
 ro dicitur pater cum filio. capitu. contradicimus.
 35. quæftione tertia. gloss. in capitul. poenitentia.
 de poeni. distin. tione tertia. l. fina. C. de impube.
 & alijs fubftit. sed nunquam quis carnem suam o-
 dio habuit, sed nutrit & fouet, vt inquit Apofto-
 lus. Tum etiam, Non tibi dico, vt te prodas in pu-
 blicum, nec apud alios te accuses. capitul. quis ali-
 quando. de poenitentia. distin. tione prima. dixi
 in. l. fecunda. gloss. prima. titul. nono. libr. fecun-
 do. fuprà. Tum etiam, quia filius efficitur infamis,
 & sic, quanuis Catholicus, apud omnes habetur,
 & fubilatur, & sic bonum famæ amittit propter
 hærefim patris, ac proinde mortuus cæsetur, cum
 fama vitæ æquiparata fit. l. iusta. ff. de manu. &
 vindi. gloss. in capitul. vno delegatorum. de offic.
 delegat. Et Sapiens inquit Prouerb. 17. Gloria fi-
 liorum, patres eorum. Et Ecclesiasti. 3. capit. Glo-
 ria hominis, ex honore patris fuis: & dedecus filij,
 pater sine honore. Et quod efficitur infamis, est
 text. in capit. fecundo. de hæret. libro sexto, & la-
 tius in. l. tertia. titu. quarto. fuprà hoc libr. octauo.
 differuimus. Si ergo in feipsum venit poena, cum
 maxima patris pars in filio est, secundum Picum
 in quadam ad Hermolaum epistola, indecens, &
 contra naturalem rationem esse videtur tenere o-
 pinionem huic vltimæ aduersam, vt filius in pa-
 tre feipsum prodere teneatur, delictum eius reue-
 lando: quia esset iugum nimis onerosum, contra
 verum testimonium nostri Seruatoris, iugum
 meum suaue est, & onus meum leue. Nec mouet
 ratio aliquorum, quod filius patrem proditorem
 patriæ indicare teneatur, & oppugnatorem occi-
 dere liceat, Quia longè alia causa est, in qua filius
 cum patria se defendit, eamque à periculo libe-
 rat, quo vel momento perire poterat. Quod secus
 est in hæresi occulta, quæ paulatim ferpit, quæ si
 longius fuerit euagata, vt in exemplo fuit in nau-
 tibus etiam hærefiarchis fuit reuelata, & alijs plures
 possunt, prout tenentur, eam reuelare. Filius au-
 tem si à patre cogatur ad suam idolatriam & in-
 fidelitatem trahere, tunc patrem relinquat, à cu-
 ius potestate hoc ipso liberatus est capit. fecundo.
 §. fina. de hæret. libro sexto. Demum si magnum
 reipublicæ detrimentum ex patris hæresi parare-
 tur, quod vix contingere posse existimo, dum hæ-
 resis occulta est, possit filius eadem facere, quæ de
 patriæ proditore scriptum reliquit Cicero lib. of-
 ficiorum. 3. hoc verborum tenore. Quis si tyran-

nidem occupare, si patriam prodere conabitur pa-
 ter, fublebitne filius? imò verò obsecrabit patrem,
 ne id faciat. Si nihil proficiet, accusabit, minabit,
 & ad extremum si ad perniciem patriæ res specta-
 bit, patriæ salutem anteponet salutis patris. Hæc
 Cicero loco præmemorato.

Facit notabile fundamentum. Nam Romanus
 Pontifex in inhabilitate, quæ inest in teste, impe-
 dimento proueniens naturali iure, vt est in filio
 contra patrem, & non potest dispensare, & ipsum ha-
 bilitare, vt contra patrem ferre possit testimonium,
 ipsum compellendo generaliter per monitorias,
 seu particulariter argumen. clemen. Pastoralis. §.
 cæterum. de re iudica. quia contra ius naturale &
 diuinum non dispensat. cap. fina. distin. 5. §. Sed
 naturalia quidem iura. Infit. de iure natur. gent.
 & ciuil. cap. literas. de restit. spoliato. capit. fina.
 de consuetu. Et sic commissio Inquisitorum tribu-
 ta à Papa excommunicandi omnes non reuelan-
 tes hæreticos, est tatum intelligenda contra illos,
 qui impedimento iuris positum in fidei fauorem
 possent aliàs compelli. vt in capit. in fidei fauore.
 de hæretic. Secus vbi quis est impeditus regulari-
 ter à iure, vt est filius. l. parentes. & l. inuitis. C. de
 testib. Quæ regula cum in isto crimine non ha-
 beat fallentiam in iure, imò fit vniformis iuri na-
 turali propter præceptum Dei obediẽtiam & re-
 uerentiam debitam parentibus generaliter est ac-
 cipienda: tale enim præceptum quanuis generale
 debet restringi de habilitate, & ad casus iuri po-
 sitiuo subiectos. Et casus omiffus in materia poenæ
 li, est habendus pro omiffio, prout in cæteris casu-
 bus non habentibus eandem rationem & vim in
 iure cautum est. l. si cum dotem. in princ. ff. solu.
 matrimo. l. commodissimè. ff. de lib. & posthum.
 cap. susceptum. de resc. libr. sexto. cum pluribus
 citatis ab Andr. Tiraquell. de iure primogenitorum.
 quæftione quadragesima. numer. 190. versic. Tri-
 gesimus quintus casus. Et huic fundamento in ex-
 presso fauent verba Anchar. in capit. in fidei fau-
 rem. de hæret. libr. sexto. column. prima. numer.
 primo. dicens. Secundò nota, quod Papa potest
 testes minus idoneos habilitare, siue habiles repu-
 tare ad ferendum testimonium, & hoc verum, quan-
 do exceptio contra testes caufatur à iure positio-
 no, puta exceptio excommunicationis, crimi-
 nis, seruitutis, & similibus: si verò caufaretur
 à iure naturali, puta exceptio inimicitie, vel
 quod testes careant sensu, & similes. ¶ Ista non
 videtur Papa posse auferre. argumen. clemen. pri-
 mæ. de re iudica. & dixi in cap. primo. de resc. pt.
 fuprà eod. libr. remittendo ad Barto. in. l. si filius.
 ff. de donatio. Et hoc probatur in capit. Per tuas.
 de simoni. vbi in crimine vult admitti testes cri-
 minofos, & alios minus idoneos, non tamen con-
 spirato-

spiratores, & inimicos, qui de facili mentiuntur. vt. l. prima. ff. de quaestio. Et hoc est, quod dicit text. hic, si ex verisimilibus coniecturis non falsa dicere praesumuntur, quasi per admissionem testis inhabilis non sit exclusa exceptio falsitatis, etiā contra dicta. Haetenus ille. Ad idem est quod not. Ioan. Andr. ad Specul. tit. De teste. §. primo. versic. Item quod est parens. & glo. prima. in principio. in. l. nona. tit. l. 8. libr. 2. for. legum. Si ergo praepcepto iudicis tolli nequit regula, quod filius deponat contra patrem, quippe cum sit cōtrarius naturale. vt Ioan. Andr. & Montalu. in dict. l. nona. glo. prima. in locis proximē citatis tenet. Creandum est, has censuras generales non obligare filios proderē parentes in crimine haereseos, per praemissa. Tum etiā, quia commissiones, & privilegia censentur concessa sine praedictio iuris communis, nec in dubio censetur correctum ius commune, nisi expresse dixerit concedens. vt notat. in capitul. relatum. l. de testament. l. generaliter. C. de rebus credit. in. §. in omnibus. ibi, non enim vt aliquid derogetur antiquioribus legibus, haec prolata sunt, sed vt quid deesse eis videatur, hoc repleatur. Tum etiā, quia esset cōtrarius naturale & rationale. Tum etiā contra reuerentiam, quae parentibus eodem iure pariterque diuino, vt offensum est, omnibus de mundo debita est, ideo remitti non potest. l. alia. §. eleganter. ff. solut. mat. iunct. text. in capit. si diligenti. de foro competenti. capitul. contingit. de sententia excommunicati. in. l. libertorum. C. de testib. & est ius prohibitorium. per gloss. in authent. imo. C. de acti. & obligat. verb. parentibus. quae ait legem prohibitoriam remitti non posse. Simil. gloss. in. l. a diu pio. verbo. actionem. ff. de ritu nuptia. Baldus in l. ea quae. numer. primo. C. de donatio. ante nupt. Felinus in capitul. cum accessissent. numer. 7. de constit. Hippolyt. consil. 131. nume. decimonono. Fernand. Loazes in tractat. de matrimonio regni Angliæ. n. dubio prin. numer. 37. fol. 37. & fol. 71. colum. prima. Iaso in. l. omnium. numer. octauo. C. de testamen. Andr. Tiraquell. in tracta. primo geniorum. quaestione. 24. numer. nono. vbi citat plures concordant. ergo talc praepceptum & si sit generale restringatur ad testes habiles, & qui aliās a iure communi possent compelli, non alio modo, & seruata forma denunciationis euangelicæ. vt notat gloss. in capit. in omni negotio. de testib. & etiā in crimine haeresis sit praeponenda denūciatio euangelica, si peccauerit in te frater tuus. Matthæi. 18. videtur probari ex Apostol. ad Titum capit. 3. Haereticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita. Quam intellige in haereticum non pertinaci erranti ex ignorantia, non autem in haereticum pertinaci, nam iste est ac-

cusandus & denunciandus citra aliquam admonitionem euangelicam. Et in hoc est tenenda praepositio, quod si quis nouerit etiam secretē aliquē esse haereticum, & ex malitia errantem, tenetur, etiam non requisitus, eum denunciare absque praepria admonitione. Facit, nam bonum commune praefendum est bono particulari. Est autem nō solum vtile, sed valde necessarium reipublicæ ita denunciare: nam nulla potest esse pestis perniciosior Reipublicæ, quam haeresis crimen, haec enim ex diametro pugnat cum religione omnium bonorum praesantissima. Deinde citius serpit, & necat ad modum veneni: quia animæ operationes velociores sunt. In reigitur tam periculosa opus est praesantissimo remedio: nihil enim prodesset secreta admonitio, sed magis obesset. Nam praeterquam quod haereticus nulla speratur correctio, ipse monitor periculo sese exponeret grauis odij & inimicitiae, si incorrectum postea accusaret, & cum haberet notitiam denuntiatoris, vel testis facilliter deludere posset veritati, proponendo repressam inimicitiam, vel aliās contra eum. Nec etiā est si fides adhibenda tali haereticum, etiam si milles emendationem promitteret. Soler enim hoc hominum genus ad mendandum esse promptissimum, vnde verius putandus esset talis fraude & dolo promittere, quam ex animo. Haereticus enim pertinax certissimē paratus est contradicere veritati & disciplinae, tantum ut sit paratus corrigi, aut emendari. Vnde Proverbiorum decimo septimo. Expedit magis vrsē occurrere raptis, quam fatuo confidenti in stultitia sua. Vbi glossa. Facilis erit sanctis doctoribus furori generalitatis occurrere, raptis ad se populus aliquibus, & a bestialia eius ferocitate, ad fidei pietatem conuertit, quam haereticum confidenti in sui dogmatis perfidia. talis nanque subuersus est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Apostolus ad Titum capitul. tertio. vbi vide glossam. Et post eum Diuus Chrysostronus ait. Nempe illic de his loquebatur, de quibus corrigendis supererat spes, ac de his, qui simpliciter reluctabantur, non aduersandi affectu, sed studio veritatis dicendæ. Vbi verò manifestus fuerit omnibus, & perspicuus aduersarius veritatis? Cur aerem cædis? Et etiā Theophilactus inquit. Quo pacto alibi dicitur. Ne forte illos Deus ad poenitentiam adducat? Ibi quidem facit mentionem eorum, qui emendationis spem aliquam praefurunt. Hic verò incorrigibilem dicit haereticum, & vndiquaque adeo distortum, & tam varijs & multiplicibus modis implicatum, vt sese nequeat ex his explicare, sed per se sit condemnatio iudicandus, id est, qui nullam habeat erroris sui excusationem. Quippe cum nec illud possit praetendere, sese a nemine

fuisse

fuisse admonitum, vel ad veritatem instructum. Hæc ille. Item facit, quia huiusmodi crimen tale est, vt citissimē corrumpat rempublicam, experientia ipsa satis comprobatur, & Apostol. non tacuit, cum ad Timotheum. secunda. capitulo secundo. ait, Prophana & vaniloquia deuota, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit. vbi glossa. interlinealis. prophana verba, vt haereses. Quo loco etiā Theophilactus ait, Violentum est hoc malum. Quippe cui mederi nullo pacto potest. Quidam enim vniuersa deuant, nec corrigi possunt. Cancer siquidem morbus est: qui & circuncicta, & propinqua depascitur. Et Chrysostronus. Cancer morbus vtique horrendus, & qui medicina contineri nequit, sed omnia indies corrumpit, ac perimit, ideo nullum remedium valet adhiberi.

¶ Ostendit autem eos per hoc corrigi, emendarique non posse, qui sponte a veritate aberrauerunt. Item etiā comprobatur, quod admonitio nulla debeat procedere ad denunciandum, & accusandum haereticum occultum, qui ex malitia & pertinacia est in crimine, nam communis est omnium doctorum sententia. Quod cum peccatum secretum est in damnum reipublicæ temporale, vel spirituale, praesertim si sit periculum in mora, statim debet nunciari, praetermissa admonitione, quod de ipsa admonitione nullum speretur comodum.

¶ Quam sententiam his & alijs fundamentis nouissimē comprobatur religiosissimus frater Bernardinus in tracta. De correctione fraterna. conclusio. sexta. propositione. 6. folio. 185. colum. prima. & sunt de mente Panormita. in capitulo. nouit. numero quadagesimo quarto. de iudi. quod non requiratur monitio in crimine haeresis, cum ex monitione nullus effectus bonus correptionis speratur. ergo pro praedictis. Item suaderi potest ex Deuteronom. decimo tertio. vbi strictē Deus Optimus Maximus praepceperat. Si quis suadere, ait, voluerit, siue confanguineus, siue propinquus siue amicus sit, vt adores Deos alienos, & te ad idololatriam prouocauerit, nō parcat ei oculus tuus, vt miseraris & occultes eum: & post te omnis populus mittat manum, lapidibus obrutus necabitur. Et iterum Deuteronom. decimo septimo. Vbi aduertendum est, quod loquitur de peccato etiam occulto, de quo propter periculum, & enormitatem criminis, nullam fieri vult admonitionem: quare non inmerito ius canonicum receptorem haereticorum habet de haeresi esse suspectum, & purgatio ei canonica indicitur, in qua si defecerit, iure puniri potest vt haereticus, eo quod haereticum non prodiderit, vel denunciauerit.

Idem est iudicium secundum ius ciuile, de eo, qui proditorem ciuitatis occultauerit, vel celauerit la tronem. Quibus consonat Diui Augustini testimonium ad Casulanum. Qui veritatem, ait, occultat, & qui mendacium dicit, vterque reus est: ille, quia prodesse non vult: iste, quia nonocere desiderat. Nec etiā obstat autoritas Pauli ad Titum. capitulo tertio. supra citata, quæ vult haereticum prius admonendum fraternaliter. Quia, vt dixi, loquitur, quando non ex malitia, neque pertinacia constat dubium esse in fide, & paratus est corrigi, qui adhuc non est dicendus haereticus, vt probauit supra libro primo. in titulum primum. super rubri. in glossa prima. Secus de pertinaciter dubitanti, qui haereticus formatus est capitulo primo. de haeret. Vel est dicendum, quod loquitur autoritas Pauli non ad vniuersos, seu quoscumque homines, sed tantum ad Prælatos, vt erat Titus episcopus, ad quem verba sua direxisse constat, ad quem ratione prælationis Episcopalis & officij haereticum corripere, & per excommunicationis censuram deuitare.

¶ Vnde verbum illud, deuita, significat, id est, fac deuitari ab alijs, ne per eum ceteri inficiantur. vt Nicola. Lyranus, & D. Thomas exponunt. Loquebatur ergo Apostolus tibi de correptione praeposita faciendā, quorum interest haereticos primo admonendo, & obiurgando corripere, deinde de si corrigi noluerint, ab ecclesiae communionem separare. Ceteris alia profert dogmata. prima ad Corinth. capitulo quinto. Si is, inquit, qui frater nominatur inter vos est fornicator &c. aut idolis seruens, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quasi diceret, Ab homine haereticum, qui nomine tantum frater est, opere autem idolis seruit, omnino caute, nec ate dixeritis. Et notat Bernardinus Ardena Iensis in dict. tract. De correptione fraterna. folio. 192. col. 1. conclus. 6. proposit. 6. Ex quibus iam licet (praemissa correptione ecclesiae Romanae) colligere conclusionem, excommunicationem generaliter prolatam ab Inquisitoribus haereticæ prauitatis cōtra nō reuelantes haereticos, ex vi iuris, nec ex eorum intentione cōprehendere, nec extendi ad filios. Colligitur secūda, Correptionem euangelicam minimē necessariā esse, sed opus est, q̄ statim haereticus contumax denunciatur, & accusatur. Tertia assertio erit, Romanū Pontificē posse statim declarare & interpretari ius naturale & diuinū vt etiā filius teneatur proderē patrem haereticum, cum sit causa fidei, & status totius reipublicæ, & odium criminis, ex his, quæ Ioan. Andr. & Panor. notant in capitul. literas. de resti. spoliat. Igitur ex praemissis constat dispositionem nostrae legis iuridicam ac sanctam esse. Ad idē. l. 2. & ibi Montalu. titulo. 9. parti. 7.

a *¶* *Seiscentos maravedis de los buenos.* Ad idem. l. i. titulo quinto. supra illo libro octavo. vbi vide quæ notauit.

b *¶* *Delas quisfere.* Nota in pœna huius legis electionem esse creditoris, & non debitoris: quanuis regulariter in alternatiuis debitoris sit electio. text. vbi glossa. in verb. electio. in. l. plerunque. ff. de iur. doti. Bart. in l. si duo rei sit pulandi. nu. 1. ff. de verb. obligat. Angel. in. §. huic autem. nu. 4. In l. de a. g. vbi Iaso nu. 6 l. 39. titulo. 14. parti. 5. Quid in pœnis tradit Bartholo. Capola. Veronenis in rep. l. si fugitiui. num. 58. & 64. C. de feruis fugitiu. Roman. lingu. 133. Ange. in tract. De maleficijs. verb. quas si non solueret. nume. 5. fol. 288. secundum parnam impressionem. l. aut damnum. §. proinde. ff. de pœn.

¶ *Lex Secunda.*

¶ *Ista. l. 2. est hodie alterata in pœna pecuniaria vt habetur nouissime in. l. 2. titulo. 10. libr. 8. recopil. cuius tenor talis est qualquier que a otro. &c. Vn de quia in conuicijs seu in genere iniuriarum nõ est alterata ideo per singula verba ea quæ de iure annexi possint, ex planabo, nam vt inquit Vlpian. in. l. Item veniunt. §. præter hæc ad fin. ff. de pet. hered. aptanda est igitur singulis verbis Senatus Consulti congrua interpretatio: ideo primũ se offert verbum illud.*

c *¶* *De mof. ure.* Similem legem habes in. l. 2. titulo. 3. De los denuesos y duobouras. libro quarto. for. legum. vbi est videndus Montalu. in sua glossa. vbi in gl. i. declarat verbum, Gafso, nam ex dicto apertè cõstat iniuriam ei esse illatam. argum. capituli primi de præsumptio. Et cum quis animo iniuriandi Petrum ei dixit aliquod conuicium, siue verum, vt Gaffus, leprofus, & huiusmodi, siue falsum sit, vt quia non cadit verbum nec conuicium in iniuriato, vt quia dixit, Tu es leprofus, spurius, Iudæus, meretrix, cornutus, vel huiusmodi, tenebitur actione iniuriarum, cum iniuriõse obiecit, & non ex aliqua iusta causa. Henric. in capitul. si culpa. distinctione prima. de injur. Quod reputat notandum glossa prima. in. l. secunda. titulo tertio. libr.

la carcel publica con
prision por veynte
dias : o pague al pa
dre o a la madre feys
cientos marauedis d
los buenos^a que son
seys mil marauedis
desta moneda : qual
pena destas el padre
o la madre mas qui

quarto. for. legum. Et idem glossator, qui est Mõ talu. in. l. prima. verb. y qui seve. demonstrat. titulo. 9. part. septima. Et sic erant limitandæ opinionõnes, quæ dicunt non habere locum actionem iniuriarum, cum dicens iniuriam velit eam probare, & probet, vt habetur in dict. l. i. versiculo. *Pero si aqvel.* cũ distinctio ne de qualatæ actum fuit in gloss. istius tituli in rub. Nam dicens verbum infame contra aliquem, debet id dicere non ad æmulationem & opprobrium proximi, sed ex causa, vt reipublicæ consulatur, si interfit, & sic per dñ nunciacionem, vel accusationem coram iudice cõpetenti, & sic ex iusta causa, & iuste. iuxta illud, Quod iustum est exequeris. Velsi non est delictum punibile, nempe, quia scis esse leprosum, di cas amico secretè, vt euitet conuersationem eius, ex qua posset ei malum contagionis contingere, velsi est malum pestilentia, vt nunc grassatur in regno Aragonum, & apud nos fratres in episcopatu Calaguritano, manifestet hominem infectũ tali infirmitate apud iudicem, vel apud eos, quibus nocumentum afferre posset communio, nisi eũ vitarent, & sic ex charitate procedat, & nõ animo iniuriandi, & cũ causa iusta, & tunc si probet, non tenetur actione iniuriarum, quia verũ dixit ex iusta causa, & non animo iniuriandi, & sic cessat dolus, & iniuria, eiusq; prosecutio, cum ex affectu facientis iniuria consistat. l. illud relatũ. ff. de injur. c. illud. 15. q. 1. Quo fit, quod dicens spuriũ, vel filium clerici alicui, vt bona patris clerici non possit obtinere, vel indignũ & incapacem, si hoc probet, ne familia legitimum, seu fiscus de fraudetur, nõ tenebitur actione iniuriarũ, imò præmio esset afficiendus, cũ ex causa iusta obsecerit, & probauerit. l. edicto. & ibi glo. verb. Capere. & verb. partem. & verb. probasset. ff. de iur. sic. Facit. l. tertia. §. vtrum. ff. ad Syllanianum. De quo tex. agit Pet. Gerard. singul. 13. & 79. Iason. in. l. i. num. 13. C. de sac. sanct. ecclesi. & in. l. si filius fam. colum. 2. ff. si cert. peta. & Hippoly. in practi. crimi. §. Aggredior. nu. 58. vbi dixerunt solennem, & iuris meliorem esse. ad idem. l. qui quis. §. si. C. ad leg.

fieren^b: y destes feys
cientos marauedis:
sean los doziẽtos ma
rauedis para el accu
sador.

¶ *Leg. I. I. Delas penas delos que injurian a otros.*

 Valquier que
a otro deno
stare^c: o le dixe

ad leg. Jul. maesta. vbi pœna remittitur, & præmiũ conceditur ei, qui factionis in Principem commissa etiam in committendo particeps erat si ab exordio initæ factionis conspirationem detexit. Si verò serò, quia ad actum coniuratio, seu conspiratio deducta est, incognita tamen detexit veniam consequitur, licet etiam factione vsus fuerit. Not. Igne. in. l. 3. §. si ex stipulatu. numer. 6. ff. ad Syllanian. Et hoc totum inductum est fauore publico, quod etiam in obseruatione legum vt est. l. 22. titulo tertio. libro primo. ordin. & l. 9. Taur. vigere non est dubium. Ergo si spuriũ in incapacem & indignum dixerit eo animo, vt non consequatur contra dispositiones Principum legatum, seu hereditatem, si probet dictum suum, iniuriõs non est putandus. Idem si eum Gaffum seu leprosum dixerit. Si verò dixerit spadonem, claudum, gibbosum, cæcum, vel huiusmodi, cum hæc verba ad nullam causam dirigi valeant in vtilitatem alterius, seu reipub. nisi ad iniuriam, et si dicat verum, erit puniendus. Inhumanum & iniuriõsum est alienos defectus detegere. Cyn. in. l. si non conuicij. C. de iniur. l. 2. circa mediũ. C. quando & quibus quarta pars debeat. libr. decimo. Mõ talu. in. l. prima. titulo. 9. part. 7. Idem erit dicendum si sine causa, vel cum causa infamem aliquem de paupertate, & nõ probet, nam ei tenetur actio ne iniuriarum. Quia nihil tamen inhumanum est. & c. vt habetur in. dict. l. 2. Tenet Angel. per text. ibi in. l. priuilegia. ff. de priuileg. credito. & in. l. si verò. ff. qui satisfar. cogant. Quo fit, quod dicens alicui Iudæum post baptismi susceptionem, mentitur, & ei tenetur actione iniuriarum, nisi ei probet in perfidiam Iudaicam adhuc esse, fortè, vt Mauri, qui, vt dicitur, solum nomen habent post baptismum in aliquibus locis, & in sua infidelitate persistere, minime verentur. Nam isti infideles sunt, & multo peiores, qui cum agnoscant semel veritatem, & amplexati fuerint per sacrum baptismum retrocedunt, nam non est aptus regno Dei mittens manum ad aratum, & respiciens retro. capitul. magnæ. de vot. gloss. & ibi est text. in capitulo. Quidam. de apostatis. Qui autem dicit Iudæum, ei qui nunc est fidelis, & Christianus, et si fuerit de genere Iudæorum rectè mentitur, & se meritum fuisse publicè recantare oportet secundum dispositionem nostræ legis. & l. secunde. titulo tertio. libro quarto. foro legum. Et huiusmodi nomen non est permittendum omnino, nec opprobrium aliquod eis fieri ex eo, quia ex genere Iudæorum sint, si sunt boni, & Christianæ religioni fideles, ideo an isti tales pos

sint & debeant admitti ad officia & dignitates rei publicæ Vide distinctionẽ per fratrem Anton. de Cordoua in suo libr. questionario. quæstione 54. pagin. 432.

a *¶* *Sodometico.* Maximum conuitium, & iniuriam inducit istud verbum. Quæ constat ex grauitate culpa infamiz, & pœna, quæ aduersus delinquentes statuta est in iure. tedit enim in maximam offensam Dei, & naturæ: & grauius crimen est ceteris, præter hæresim capitul. adulterij. 35. quæstione septima. ibi. Sed omnium horũ est pessimũ, quod contra naturam fit, & in capi. flagitia. eadem causa & quæstio. Collect. in cap. inquisitionis. prima columna. de accusat. Optimè agit de hoc delicto Anton. Gómez. in. l. 80. Tauri. numero. 32. Ergo cum falsum fuerit, meritò tenebitur palinodiam recantare, & dicere se mentitum fuisse, vt restitutio famæ fiat innocenti. De hoc crimine, eiusque pœna, alibi erit sermo.

b *¶* *Cornudo.* Dicens concubitam marito, directè grauius offendit eum, & in consequentiam vxorem cum necessariò innuat vxorem esse meretricem, & sic vterque poterit pro suo iure, & pro conseruatione sui honoris agere contra dicentem tale verbum, vt palinodiam recantet, dicendo se mentitum fuisse, vt in hac lege cautum est nam hoc ex communi intellectu hominum deducitur, & sic vxor agere poterit, quanuis maritus desisteret ab agendo pro sua iniuria, vt inferius dicitur. Et non solum procedit, cum dicitur directè, sed etiam per verba hoc denotantia ex communi intellectu loquentium in tali loco, vt in nostra Hispania intelligitur, cum dicitur coniugato, Tu es bonus vir, nam intelligitur, quia dissimulat vxoris adulterium, & patitur: ideo que idem erit dicendum, cum hæc verba idem importent, ex Cardin. in capitulo. ex literis. de consuet. vbi dixi in lectione ordinaria isto Anno. 1563. Quia verba secundum communem intellectum hominum sunt intelligenda. capitulo ex literis primo de sponsalibus. quem dixit valde notab. Nicol. Euerard. in locis legalibus. capitulo septimo. loco ab opinione vulgi. Felin. in capitulo. per tuas. numero quinto. de probatio. & in capitulo. cum tu. numero decimo quinto. de testib. & in capitulo. permittimus. de sententia excommunicata. Ias. in. l. tertia. §. Nerua filius. numero vndecimo. ff. de acquiren. poss. & in. l. stipulatio ista habere. §. hæc stipulatio. numero octauo. ff. de verbo. obligat. Ioan. Neuiza. consi. 92. Plura iura adducit Tiraquell. in tract. de retract. libro primo. §. secundum. glossa prima. numero. 5. Sed vsus loquendi Tom. iij. P 2 est di.

re gafso : o sodome-

tico^a : o cornudo^b:

est dicere, quod patitur mulieris adulterium, & sic quod est leno, cum de adulterio non indignatur, presumitur talis, ut probat Thom. Ferraren. caut. 14. numero sexto. citat. l. mariti lenociniū. in princ. ff. de adult. Ioann. Neuzan. in sylua nuptiali. libro primo. numero trigessimoprimo. Et hoc per consequentiam deducitur clarē ex vulgi opinione, cuius sentius sequendus est in interpretatione verborum. text. in cap. vnic. & ibi glossa. verb. Eloquutio. de iniur. libro sexto. gloss. in capitul. propterea. de verbor. significat. **Ex quibus etiam potest deduci, quod non solum ad instantiam viri, qui expresse, seu tacite ex communi vulgi opinione est iniuriatus verbo inhonesto, Cornudo, ut recantet palinodiam, & dicat se mentum fuisse, sed etiam si maritus desistat a querela, vxor pro suo interesse & iniuria agere poterit ad idem, etiam marito repugnante. Constat: nam eo ipso quod iniuria facta marito, dicendo ipsum cucurbitam, seu lenonem vxoris, per necessariam, & non absurdam consequentiam inferitur iniuriam ei esse illatam, cum deducatur mere tricem esse. Et sic est propria iniuria ipsius mulieris. cum sit infamata de graui crimine apud maritum, & apud alios, & sic pro suo honore conseruando, qui magis aestimatur, & eius bonū, quam diuitiā multat: & eius amissio, vitæ ammissioni corporalis comparatur. l. iusta. ff. de manum. & vindict. glossa. in capitulo. vno delegatorum. in glossa prima versicul. Idem esset si alter efficiatur infamis. de offic. delegat. Optima. l. quarta. titulo decimotertio. part. secunda. Igitur cum iniuria propria sit agere poterit etiam si resistat maritus. arg. l. Papinianus. in princ. ff. de inofficio. testam. in illis verbis, iniuria ipsius filij est. Item, quia iniuria ista cum pluribus lædat, pluribus dari oportet. l. prima. §. Idem ait. ff. de iniur. vbi Vlpianus Iurisconsultus ait, Ex vna iniuria interdum tribus oriiri iniuriarum actionem, nec vnus actionem, per alium consumi, ut puta, vxori meę, filię familias iniuria facta est mihi, & patri eius, & ipsi iniuriarum actio incipit competere. Cum ergo ex vna iniuria & ictu verborum ref. Itent plures, merito vxori, quæ non remisit, non obstante dissimulatione & remissione viri, & eo inuito competere debet actio iniuriarum, & tenetur iniurians se mentum fuisse profiteri, cum ipsa sit casta fidelis, & non meretrix. Tum etiam, quia præsumptio adulterij multas discordias inducere solet tam respectu mariti circa vxorem, quam filiorum, qui etiam ex falsa impositione, & præsumptione solent haberi pro spurjis, & vulgari opinione pro filijs adulteræ, & de hoc multo times impropetari solent, ut experientia docuit, sit etiam agnatis & cognatis iniuria & infamia propter ma-**

*Optima
L. q. est bon
m. laus et
elegans vnde
m. eius de
4. 13 p. 2 in
m.*

lum nominis sanguineæ, seu affini infamata, & conforti. l. lex Cornelia. & ibi de off. ff. de iniur. Bartol. in l. cum scimus. numero quarto. C. de agricol. & censit. libro vndecimo. Hippolyt. late in consilio. 68. columna prima. numero secundo. Robert. Marant. in speculo aduocato. 6. part. numero. 58. pagin. 306. columna secunda. vbi probat, quod remissione offensi, consanguineus, vel affinis poterit accusare criminaliter offendentem: quia iniuria redundat in omnibus de cogitatione.

¶ Igitur maior cum ratione vxor agere poterit, cum verē, & per consequentiam necessariam sit appellata adultera, & meretrix. argumento. l. fin autem. §. fed & is. ff. de rei vendica. in illis verbis; Non est absurdum per consequentias dolum præteritum deduci. Confirmatur: nam quando quid fuit factum ad inuidiam alicuius, tenetur ei iniuriarum actione. l. item apud. §. hoc dictum. ff. de iniur. vbi inquit Angel. Nota bene contra illos, qui vtuntur veste lugubri, etiam in impropetium amici sui infamiam passi, aut aliam detestabilem iniuriam. Concordantia sunt in glossa. & l. vestem. ff. eod. vbi in iniuriam alterius non licet fordidam vestem deferre, aut capillum submittere. vbi idem Angel. notat illum tex. contra illos, qui dicunt contra notorie damnatos, me tædet de tali condemnatoria contra te lata, & hoc modo repropetant, vt fatetur se vidisse aliquos facere. Ecce ergo, quod iniuria infertur non solum directē, sed etiam per æquipollens, & indirectē. Et idem si fuisset cum aliquo, & dixisset, Ite in pace, quia in meo genere non sunt Iudæi, Mauri, Sodomitæ, meretrices, latrones, vel huiusmodi: nam vult dicere ex necessaria consequentia, & communi vulgi intellectu, quod sunt in genere, cum quo loquitur hæc vitia, quæ per ista verba denotantur illata per viam iræ, iniuriæ, & impropetationis. & sic agere poterit actione iniuriarum, secundum Lucam de Penna. in l. errat. columna secunda. versicul. Postquam autem. C. de Castræ. pecul. libro decimosecundo. Boeri. consi. quarto. columna tertia. versicul. Et idem si quis dicat alteri. numero decimoseptimo. adduco text. in l. Item apud Labonem. §. cui non sine. ff. de iniurijs. vbi si conuictum non sit certæ personæ, non punitur, tamen secundum Bartol. ibi, si apparet quod diceret de aliquo, licet eum non exprimeret, vel si diceret de aliquo, & intelligeret de alio, & hoc apparet, punitur, & ibi tenet Angel. & Alberi. Idem Alberic. libro secundo. statuto. quaestione. 209. Non enim curandum in quo quis loquatur, sed in quem intentio dirigatur, vt habetur in l. cum pater. §. donationis. ff. de lega. 2. Et verba, quæ in effectu sunt singularia, & in præiudi-

judicium singularis personæ resultant, quantum generaliter proferantur ab statuentibus, ille, in cuius odium resultat particulariter, & est statutum conditum, ab eo poterit reclamare, & appellare. Deci. consil. 361. nu. 7. Faciunt optimē notata à Bal. in ca. cum or dinem. colli. fin. nu. 26. de resc. Cum er go hæc verba, Cornu^o,

**o traydor: o hereje:
o a muger que ten-
ga marido puta b:**

Bonus homo, vel huiusmodi relata ad vnum in diuiduum, quod est vxor, nec ad alterius iniuriam possint referri, absque dubio, meretricem dixit, ac legis huius poena erit puniendus, & est conuictum in iudicium in matrem familias, seu vxoriam mulierem, & grauem iniuriam infert, & tales grauitur sunt puniendi, vt not. Angel. per tex. ibi in l. non solum. §. quamquam. versic. in textu ibi conuictum. colum. 1. ff. de iniur.

¶ *O traydor.* Maximum crimen est aleuositæ, seu proditiōnis vitium, ideoque obijciens tenebitur illud probare, præsertim si sit in reipublicam, vel in regem, quo probato, honorem, & præmiū consequetur: in verò non probauerit, læso & iniuriato tenebitur poena huius legis se dicere mentum fuisse: & in prædicto loco, tempore, & qualitate personarum tam iniuriantis, quam iniuriati, iniuriæ poena arbitrandæ erit à iudice. Sed quid erit, si probet proditorem fuisse, licet iam indulgentia Principis fuerit remissum crimen aleuositæ & proditiōnis? Videtur quod sit puniendus, cum poena sit imponenda, attento statu temporis commissi delicti, quo tempore non erat proditor, nec aleuosus. argumen. text. in capitulo. I. eam te. de rescrip. cap. ferrum. 50. distinction. Ergo cum dixit conuictum graue, & animo iniuriandi, nec ex ipso fuit causa iusta inferendi, merito etiam si probet olim fuisse proditorem, tenebitur actione iniuriarum per ea, quæ dicta sunt in principio huius tituli. ante. l. primā. in rubri. maximum enim delictum attribuitur ei, cui proditio impingitur: nam proditiōnis poena, ipsum, eiusque honorem, famam bonam, & posteros maculat. Facit tex. in l. quisquis. C. ad legem Iuli. maiesta. l. proditores. ff. de re milit. Andre. A. licet. in tract. de duello. in titul. quæ exceptio. repellant prouocant. Hierony. Giga. de crimi. læsa maicita. titul. De proditoribus. pagin. 373. quaestione prima. eum multis sequi. Plura de proditoribus, & qui sint, declarat. **¶** Item probatur. Nam restitutus in Principe, amplius dici non potuit proditor Regis, vel huiusmodi, cum Princeps de inhabili possit eum facere habilem. l. quidam consulebant. ff. de re iudi-

cat. l. secūda. C. de crimi. sacrileg. restitutio enim omnem maculam tollit, vt voluit Andr. in capitulo primo. §. præterea. columna quinta. quæ fuit prima causa benefi. amit. & in capitulo primo. de Vafallo decrep. eta. Matthæ. de Afflict. in dicto. §. præterea. in versic. in glossa tertia. numero. 98. Hierony. Giga. vbi supra. quaestione septima pagin. 381. Confirmatur ex. l. Imperiale. §. illud & ibi glo. C. de secund. nup. l. quod ita statutum. ff. de ædilit. edict. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de remilitat. Veruntamen si dixerit aliquis tali restituto, Tu fuisti proditor, actione iniuriarū minime tenebitur, vt dicit Hernia in dicto. §. præter ea. & Matthæ. de Afflictis vbi supra. Vnum tamen est memoria dignum, quod si quis dicat restituto quod est proditor, & velit cum eo pugnare, dicens, quod vult probare quod est proditor, talis restitutum ad duellum iniuste prouocaret: quia facta restituitio amplius non est proditor, secundum Iac. de Castillo in tract. De duello. lib. 4. capitulo septimo. & Hieron. Giga. in dict. quaestione septima. ad fin. Sic ergo dicens alicui eum esse proditorem, tenetur dicere se mentum fuisse, vt hic. l. 8. titul. 3. part. 7. l. 2. & ibi dixi in glo. r. titul. 9. libro quarto. supra in priorū tomo horum Commentariorum ordinat.

¶ *Marido puta.* Adde quæ dixi supra in gloss. verbo. Cornudo. Intelligi hæc legem, etiam si obijciens vxori verbum iniuriōsum adulterij, dicens eam meretricem, vellet probare, non excusatur ab iniuria, nisi probasset in simul, quod maritus erat sciens, & patronus turpitudinis, quia aliās non est in causa delicti, nec in poena, cum postquam fuerit sciens, ipse solus potest adulteram vxorem accusare, attenda. l. tertia. titulo septimo. libro quarto. foro legum. Ergo alius non poterit infamare matrimonium: & cum dixit conuictum sine iusta causa, sed animo iniuriandi, et si probet eam meretricem, seu adulterij crimē commisisse, tenebitur ratione infamationis, cum maritus potuit eam corrigere, & correctam admittere sine culpa. capitulo. inter opera. de sponsa. Quauis in hoc articulo dubitet Gregori. Lopius in l. prima. titulo nono. parti. septima. Quia interim quo erat crimen secretum, non debito modo, & prout debuit, corripuit, sed iniuriam voluit facere marito & vxori, vt vides, & sic eis actione iniuriarum tenebitur per legem hanc, quæ generaliter conuictantem mulierem nuptiam punit.

¶ Idem etiam ampliatur locum habere dispositionem huius legis in eo, qui dixit meretricem alicui mulieri, quæ tempore conuicti erat bona, quantum vellet ostendere ante fuisse peccatricem: nam post poenitentiam non est amplius de præterito vitio vituperanda, sed quia correctæ &

bona laudanda: cum ergo tempore obiecti conu-
cij, quod in delictis inspicitur. l. 1. ff. de poen. est
nuptia, & non meretrix, nec adultera, ca. ferru. 50.
dicitur, mentitur obijciens conuicium, ac proinde, se
mentitum fuisse publicè fatetur debet, iuxta huius
legis formam,

& ordinaria
poena erit ca-
stigan dus, cū
tempus præ-
sens confide-
ret, dicendo
(o a muger que
tenga marido,
puta) quanuis
etiam in hoc
dubius exi-
stat Grego-
rius Lopez
in. l. 1. in glo.
mag. ad fin.
Alías que sio
nes circa hu-
ius legis in-
terpretatio-
nem sunt vi-
dende in. l. 1.
fina. tit. 1. lib.
1. ordina. su-
pra. & in. l. 2.
titul. 9. lib. 4.
ordinam. in
glo. 1. Quæri
etiam potest
vtrum poena
huius legis lo

desdigalo ante el al-
calde: y ante hom-
bres buenos: o al pla-
zo que el alcalde le
pusiere: y peche tre-
zientos sueldos b: la
meytad para nos: y
la otra meytad al q-
xoso: y si dixere o-
tros denuestos desdi-
gase ante el Alcalde
y ante hombres fue-
nos y diga que min-
tio en ello. E si hom-
bre de otra ley se tor-
nare Christiano: y al
guno lo llamare tor-
nadizo: peche diez

cum habeat, cum quis meretricis vitium mulieris
desponsata: per verba de presenti obiectit? Et est
dicendum locum habere, cum verè sit vxor, quia
consensus & non concubitus facit matrimoniū. l.
nuptias. ff. de regul. iur. capi. ex publico. de con-
uers. coniugat. & quæ notauit in. l. 1. titu. 1. libro. 5.
supra. l. 82. l. tyli. cuius verba sunt. *Otro es en las penas*

que manda dar el fuero por calumnia de muger casada,
estas mismas se entienden por la que es desposada por pa-
labras de presente. Vtrum autem Clericus, seu nobi-

lis teneatur palinodiam recantare, & se retractare?
Respondendum est, quod non, vt dixi in. l. fi.
tit. 1. ad fin. lib. 1. ordina. & latius in. l. 1. glo. 1. vers.
Præterea in hoc est clericus priuilegiatus. col. 113.
cum duobus seq. tit. 3. eod. lib. 1. ordi. Petrus à Pla-
ga in Epitome De delictis. ca. 1. nu. 22. & dominus
Antoni. Menesius in. l. 1. nu. 9. C. de iur. & fact. ig-
nor. Et ista pars practicatur, et si plures velint, q̄
teneatur nobilis, seu clericus seipsum retractare,

& malè. per. l. 1. m. styli.

a *Desdigalo.* Adde. l. 7. tit. 4. par. 7. & quæ ad huius
legis interpretationem posuit Petrus Plaça in tra-
cta. de delictis. c. 1. nu. 22. vers. 13. Ex his etiã con-
stat. in nobili autem secus vt habetur in. l. 2. tit. 10.

mil marauedis al rey
y otros tantos al que
relloso: y sino tuuie-
re de que los pechar
peche lo que tuuiere
y por lo que fincare
yaga vn año en el ce-
po: y si ante de vn a-
ño pudiere pagar sal-
ga de la prisión.

¶ *Ley. III. Idem.*

¶ *El Rey don Iuan. I. I.*

 Valquier que
a otro dixere
alguna palabra inju-
riosa o fea: peche y
pague ala nra cama-
ra cient marauedis d.

deteged. Quia interest rei publice, vt delicta vnde
cūq; claruerint, puniatur. l. 64. in Curijs Picianis
An. 1523. & l. 50. i Curijs eodē loco celebratis An.
1537. C. ilus in indice legum Regni. verb. In iuria.
vers. 25. & quæ not. Greg. Lop. in. l. 8. tit. 3. part. 7.
verb. Mintio.

c *Diez mil maruedis.* Imò tercetos. l. fi. tit. 1. lib. 1. or-
di. & l. 4. infra hoc tit. Ex quib; constat correctã,
seu restituã esse hæc poenã. Et declara vt dixi in
l. 9. tit. 1. lib. 1. supra. col. 55. vers. Quæro tñ in hoc
vtrum sit dispositio in stādū huius tex. Vtrum iudex
in verbis hac lege cõtentis procedere possit ex of-
ficio cõtra iniuriantē sine eo, q̄ partis offensa præ-
cedat querela? Dic nõ posse. l. 63. in Curijs Pincia-
nis An. 1523. Pet. 63. & in Curijs eodē oppido cele-
bratis An. 1537. petitio. 50. Secus si post femel pro-
positam iniuriatus desistat, vt ibi habetur.

¶ *Lex Tertia.*

d *Cte maruedis.* Obijciens verbū iniuriõsū alicui q̄
non sit

non sit de se-
ptem conten-
tis in. l. 2. su-
pra eod. pu-
niend; est pro-
pter iniuriã
in poenam cẽ-
tum quadra-
torum tantū
vt declarauit
in. l. 9. colum-
na fin. versic.
Vlteriũ etiã
quæritur. tit.
1. lib. 1. supra
atigit. D. Co-
tiar. Episco-
pus delinax
tus Segonien-
sis in libro. 1.
Variarum re-
solut. capi. 11.
nu. 1. non em̄
tenetur dice-
re se mentitū
fuisse, nec re-
tractare, put
aliqui solent
firmare i ter-
minis huius
regiæ conli-
tutionis, &
minus iuridi-
cẽ. Et nota, q̄
quanuis quis
dixisset alic-
ui verbum,
Mentiris, vel
aliud extra
conuicia po-
sita in. l. 2. p-
cedent. & a-
nimo iniuriã
di & diffamã
di, non est re-
cedendum à
poena huius
legis, nã non
tenetur se re-
tractare, cum
id lege nõ sit
expressũ. ca.
is qui. desen-
tentia excõ.
lib. 6. Et quæ

 Os Iudios a y
Moros d' spues
q̄ fueren cõuertidos
a la sancta fe catholi-
ca, no deuen ser inju-
riados ni maltrata-
dos por los otros
Christianos. Por ede
mandamos que qual
quier que los llama-
re marranos torna-
dizos: y otras pala-
bras injuriosas incur-
ra y caya ende en pe-
na de treziẽtos mara-
uedis por cada vez: y
sino tuuiere de q̄ pa-
gar, que este en la car-
cel publica en cade-
nas por quinze dias:
segun se contiene en
este nuestro libro en
el titulo de la sancta
fe catholica.

Titulo. X. De
lostahures.

¶ *Ley. I. Que en el tiempo que
durare la guerra los vassa-
llos no jueguen a dados.*

¶ *El Rey don Iuan. I. en Segouia,
año de mil cccc. xxxiij.*

¶ *El Rey don Iuan. I. en Birnieca,
año de mil ccc. lxxxvij.*

 Rdenamos q̄
quãdo los nue

stros vassallos nos vie-
né seruir a las guer-
ras por nro madado
q̄ en tãto q̄ durare la
guerra y estuuieren
en nro seruicio en e-
lla nõ sean osados de
jugar juego de da-
dos b ni de tablas dine-
ro ni sobre prendas:
so pena q̄ por cada
vegada q̄ jugare que
peche cient maraue-
dis d buena moneda
y q̄ sea esta pena para
nro alguazil: y pueda
prender por ella: y si
no prendare al q̄ assi
jugare q̄ pague la di-
cha pena el alguazil
con el doblo para la
nra camara. E otro si
qualquier q̄ alguna
cosa ganare en tal ca-
so: assi en dineros co-
mo en armas y be-
stias: y otras cosas q̄
lesquier seã tenidos
de lo tornar luego a
aquel a quiẽ lo gana-
ron y el q̄ nõ tuuiere
para pagar la dicha
pena q̄ este preso en
cadena treynta dias.

ad Segur. dñi
in tractat.
De bonis lu-
crat. cõstant.
matri. n. 266.
Et in verbis
leuibus, vt,
Mentiris, vel
huiusmodi,
Iudex nõ de-
bet procede-
re nisi ad par-
tis offensa
q̄relã, & non
ex officio. l.
50. in Curijs
Picianis An.
1537. & in
Curijs Pincia-
nis An. 1523.
l. 63. vt dixi
supra in. l. 2.
in glo. final.
Lex. 1111.

¶ *Los judios.*
Concord. l.
fin. titulo pri-
mo. lib. 1. su-
pra. vbi em-
nino videbis
hodie autem
condemnan-
tur in viginti
millia mara-
petinorũ ex
l. 2. in fi. tit. 10.
lib. 8. recopi.
¶ *Titulus De-*
ciimus. De sus-
cribis seu Tag-
hures.

b *Jugar juego
de dados.* Ad
idem. l. 2. in
princ. infra
eod. l. 116. in-
cipien. Doña
Iuana por la
gracia de Dios
foli. 159. lib.
Pragmatica-
rum. colum-
na tertia. &
quarta. l. 61.
in curijs Val-
lisoletũ

lisoleti Ann. 1523. & l. 21. in Curijs de Madrid An. ni. 1528. & in Curijs Pincianis Anni. 1537. in l. 49. & l. alearum vsus. C. de religiof. & sumpti. fune. & cap. 29. in capitibus Prætorum. vbi optimè agit de materia Ludi Francisc. Auiles. Couarru. in repet. regul. Peccatū. De regul. iur. libro sexto. 2. part. §. 4. Ro ch. De cōfuetudine. 1. sectio. nume. 6 fol. 23. columna prima. Alphonf. à Castro. libro. 2. De potesta. legis poenal. cap. 2. & concord. l. 9. titulo tertio. lib. 4. suprà. vbi omnino vide que scripsi in gloss. l. 2. & 3. & Capella Tholosa. de cōf. 192. incip. Item fuit quæsitum, an illud quod fuit perditum in ludo taxillorum. vbi plenè per Sthepan. Auffrer. in additionibus.

¶ Ley. II. La pena de los que juegan dados.

¶ El Rey don Iuan. II. en Segouia. año de mil cccc. xxvij.

Mandamos y ordenamos que ningunos de los nueftros reynos sean ofados de jugar dados en publico ni escondido. Y qualquier q̄ los jugare que por la primera vez que pague ciēt marauedis:

¶ Lex Secunda.

a ¶ Que pague cien marauedis. Hic inquirendum est de pœna ludentis ad taxillos, & ad ceteros ludos prohibitos quæ sit, & quādo exigi possit? Ad primum dubium est dicendum, quod ius ciuile ad aliam pœnam non irrogat præter restitutionem ludentibus. vt habetur in l. alearum vsus. C. de religio. & sumptib. fune. De iure Canonico clericus publicus alector repellitur à promotione, & notatur infamia, beneficio tamen non priuatur, nisi præmissa monitione incorrigibilis sit capi. inter dilectos. de excessib. prælato. vbi glo. verb. A leatorem. & expressè notat Panormi. columna secūda. numero sexto. & not. gloss. in capitul. clerici. in verb. ad aleas. & ibi Panormi. de vita & honesta. clerico. & gloss. in pragma. sanctio. titulo. De spectaculis. verb. dilubria. Optimè disserit Ioan. Bernard. in practica canonic. criminali. capitulo. 64. verb. Aleatores. l. 57. titulo quinto. part. prima. vbi optimè Gregor. Lopius in glossa tertia. quarta quinta & sexta. & l. trigesima quarta. ibi. *Non deuen jugar a los dados ni tablas.* titulo sexto.

part. prima. Bartholom. Fumus in summa aurea. verb. Ludus. §. quarto. folio. 253. columna prima. Ex quo iudices ecclesiastici possunt certiores fieri, quid facere eos oporteat contra clericos lusores, siue ad aleas, vulgo dados, vel ad chartarum ludus, vel huiusmodi. De iure autem istius regni ludo vetito ludo, nempe chartarū, vel taxillorum, punitur pro prima vice pœna fœtorum quadratorū, pro secunda mille ducentorū pro tertia punitur mille & ostringētis nummis: et si nō habuerit vnde soluat, pro primo actu puniendus erit pœna carceris per decem dies, pro secunda per viginti dies, pro tertia per triginta dies, vt in præfenti lege habetur, deducendo computum quadratorum secundum l. 1. titulo. 5. & l. 1. titulo. 9. suprà hoc libr. 8. ordinamen. Et quauis hæc lex loquatur in ludo taxillorum, tamen practicitur in ludo chartarum. Et probari videtur in l. 4. fol. 4. lib. pragmatiarum. augetur tamen pœna per pragmat. fol. 174. tamen vbi que non recipitur in practica, sed priorem pœnam iudices ad effectū in practica deducunt secundum Franciscum Auilesium in capitibus Prætorum. cap. 29. verb. *leyes que disponen sobre.* num. 1. Et leges, quæ de ludis loquuntur, confirmantur per Regiam Caroli Cæsaris pragmaticam in Curijs Pincianis Anni. 1523. petitiō. 61. dicens, *A esto vos respondemos, que el juego de los dados puros no se juegue: y que quanto a esto mandamos que se guarde la pragmática hecha el año de quinze en las cortes de Burgos.* Et in Curijs Pincianis Anni. 1537. petitiō. 49. Et iudices non debent vendicare pecunias, quæ sunt repertæ in præfentia ludentium, sed cum pœna præmissa contenti esse debent. vt habetur in Curijs Segouiz Anni. 1532. petitiō. 72. ibi, *mandamos q̄ de aquí adelante las justicias de nuestros Reynos, no tomen los dineros a las personas q̄ los hallarē jugando, salvo q̄ les llenē la penade la ley la qual pueden depositar hallando los en el dicho juego.*

y por la segunda dozientos marauedis: y por la tercera treziētos marauedis: y sino ouiere de que los pagar que yaga por la primera vez diez dias en la cadena: y por la segunda veynte dias: y por la tercera: treynta dias: y así dende en adelante por cada vez. Y man-

damos que aql que alguna cosa perdierre que lo pueda demandar a quien gelo ganare fasta ocho dias y el que lo ganare sea tenido de tornar lo que así ganare. E si el que perdierre fasta ocho dias no lo demandare que qualquier que gelo demādare lo aya para si. E si alguno no lo accusare ni demābre lo que así fuere jugado: y sino lo fizie

¶ Que

a ¶ Que lo pueda demādar a quien gelo. Nota præfcriptio nem octo dierum aduersus perdentem in ludo, vt deinceps sit ei exclusa via repetendi a colludente seu lucrante, & aperitur edictum petendi cuiusque voluerit, & accusanti competit textu.

hic que qualquier que gelo demandare, lo aya para si. Et concordat in repetitione, quauis ista restringat terminū ad breuius tempus octo dierum nam permittebat vsq; ad quinquaginta annos repetitionē lueri. text. in l. alearum vsus C. de religio. & sumpti. fune. cuius verba pulchra sunt, *Cōmodo disubiectorum prospicientes, hac generali lege decernimus, vt nulli liceat in publicis vel priuatis domibus, vel locis ludere, nec inspicere*

et si contra factum fuerit, nulla sequatur condēnatio, sed solutum reddatur, & actionibus competentibus repetatur ab ijs qui dederunt, aut eorum hæredibus, aut his negligentibus, & eorum procuratoribus, vel patribus, seu defensoribus repetat fisco, non obstante nisi quinquaginta annorum præfcriptione: episcopis locorum hoc prouidentibus, & præsidum auxilio ventibus. Vides igitur, quod primo loco ad repetendum admittitur pars legis, postmodum ceteri, de quibus in prædicta lege, & in eorum negligentia fisco. Et iudex tenetur ex officio id facere sub pœnis (hac lege verficul. *E si alguno no accusare.* & in l. secunda. in frā. eod. verficul. *E mandamos que los juezes de su officio*) contentis. Sed iudex debet inquirere in tra duos menses post ludum habitum. Si verò fuerint

transacti duo menses sine inquisitione facta eo tempore, post fieri minime poterit, nec lufores accusari, nec pœna ludi, vel eius occasione posita condemnari, vt habetur in l. 116. in Curijs de Madrid Anni. 1528. Item impunè quis poterit ludere

re que pague feysciētos marauedis: la meytad para el accusador: y la otra meytad para la nuestra camara.

¶ Ley. III. Idem. La Reyna y infantes tutores del rey don Iuan. II. año de mil. cccc. ix.

Trosi ordenamos q̄ de mas y allende de las otras penas contenidas en la ley: que si en los nueftros libros tuuiere tierra, o ración: o quitacion pierda la tertia parte en quātia de diez mil marauedis. E si en los nueftros libros cosa algu

b ¶ Para la nuestra camara. Id est fisco. Et sic nota, quod cum pena, vel multa fuerit exacta, non cedit in vtilitatem iudicis, sed Cameræ Regis ad defensam iurisdictionis, vel fisci. l. multarum C. de mod. multa. l. quadragesima octaua. titulo decimonono. infra eod. quā dicit singulari. Francisc. Auilesius in capitibus Prætorum. capitulo vndecimo. in glossa. fina. vbi vide.

¶ Lex Tertia.

c ¶ Allende de las otras penas. De quibus suprà in l. secunda. suprà hoc titulo.

^a *Tableropara jugar.* Receptor, qui habet paratam domū & mē sam ad hoc, vt homines ad ludum in uitentur, ibique commoretur, grauis simē peccat, ideo q; grauis sumā poena esset arcēdus vt ceteri simili exēplo perterriti, similia delicta cōmittere non auderent, cū maxima mala ex ludo puenire soleāt vt explicat Imperator Iustinianus in l. fin. C. de religio, & sumptu. fin. & alia multa quod tūdie eueniāt vt pote homicidia, & diffensiones inter ludentes ipsos, & vxores, & filios, in quibus ad instar ferarū infantiunt, & in eos miserē seruiant, vt experientia docet. Ideo diligēs inquisitio in oppidis & ciuitatibus est faciēda, & cū magna cautela, vt p̄cipit in l. fi. infra eo. Adde. l. 6. & 7. infra eo. titu.

Ley. IIII. De la pena del que tuuiere tablero en su casa.

El Rey don Iuan. II. en Toledo Año de mil ccccxxvj.

Qualquier que en su casa tuuiere tablero para jugar dados: que caya y incurra en pena de cinco mil marauedis por cada vez: y fino tuuiere de que pagar que este quinze dias

na no tuuiere por la primera vez pague quinientos marauedis: y por la segunda mil marauedis: y por la tercera vez mil y quinientos marauedis: y fino tuuiere de que pagar sea desnuado y puesto desnuado en la picota publicamente, dende que saliere el sol: falta q̄ se pusiere. Y mandamos que los juezes de su officio fagan pesquisa y executen las penas segun dicho es: y fino lo fizieren que paguē las dichas penas de sus bienes.

en la cadena por cada vez. Y mandamos que se quiten los tableros en todas las Ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y q̄ no sean consentidos. Y mandamos a las justicias que no lo consientan: so pena de priuaciō de los officios.

Ley. V. Que sean guardados alas ciudades y villas los privilegios de las penas de los que juegan dados.

El Rey don Alonso en Valladolid.

Mandamos que los tableros y los juegos de los dados y las entregas y execuciones q̄ por fuero o por preuilegio: o por costumbre de. xl. años pertenesce a las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y señorios que les seā guardadas.

Ley. VI. Que las ciudades y villas que tienen por preuilegio los tableros ayā las penas de los que juegan dados.

El Rey don Iuan. II. en çamora.

Nos es nuestra voluntad ni intencion ni cōsentimos que el juego de los dados ni tableros se arrienden ni sean consentidos en las nuestras ciudades y villas y lugares: y si pareciere que por los reyes nuestros progenitores: o por nos fuere fecha algūa merced

Lex Septima.

^a *Tableros publicos.* Contra tenentes ludum aleari, vel chartari, seu alias prohibutum poena in praesenti designanda erunt. de quibus per Syluestrum in verb. Ludus. q. 9. Prima enim est, qd omnis, in qua luditur, debet publicari tex. in l. fi. §. sed istam. ibi domibus eorum publicatis ubi haec repetuntur. C. de religio. & sumptu. fine. Et ea poena erit arcēdus in causa nostra legis Regis iste receptor (vulgō Tablajero) Et isti, qui admittunt seu recipiunt aleatores adeo sunt à iure detestati seu execrati, qd si quis aleator eū percussit, nō poterit iste receptor quere la, seu accusacionē contra aleatorē ipsū iniuria afficiētē instituire, nec agere cōtra eum actione furti, si furtum sibi fiat dū ludi-

ced a las dichas ciudades y villas y lugares de los tableros y rentas dellos: que en lugar de las dichas rentas las dichas ciudades y villas y lugares ayan las penas de los jugadores.

Ley. VII. Que las penas de los dados ayan lugar así cōtra los que juegan como cōtra los señores de las casas como cōtra los que tienen los tableros y sacan tablaje.

El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil ccccxxx.

Por q̄ son muy notorios los daños que se recrescen en los pueblos de auer en ellos tableros publicos^a para jugar dados y otros juegos de tablas, y naypes y azares^b: chuecas: y esso mesmo quādo ay algunas casas donde acogen jugadores de cōtino: y como quier a que sobre esto nos fizimos y ordenamos vna ley en las dichas cortes de Madridal: por la qual cō-

firmamos las leyes de estos Reynos que sobre los juegos disponen: pero somos informados que en algunas ciudades y villas y lugares, así de nuestro patrimonio real como de los señorios ay tableros publicos: y especialmente por mandado y prouision de los señores de los tales lugares. Porende ordenamos y mandamos que las dichas leyes y ordenanças de los nuestros reynos que sobre esto disponen: especialmente en la ley del ordenamiento de Biruiesca: y la ordenança fecha por la Reyna doña Cathalina: y el infante don Fernando nuestros abuelos como tutores del dicho señor rey don Iuā nuestro padre en el año de mil y quatrocientos y nueue: y por el dicho señor rey don

tur. l. i. ff. de alea vtu & aleato. Quam singularē dixit Bal. in c. intellexim^o col. 2. d. iudi. Antoni. Corset. singul. in verb. Furtū. Ad plura, que ad ludi materiā pertinent, est ad dēdus Syluest. verbo. Lud^o. Et Bartholomæ. Fuimus in sum. aurea armilla, in verbo. Ludus. San. Tho. 2. 2. q. 168. art. 2. 3. & 4. Plures que siones scitu dignas ponit Ioann. Methymnēsis in Codice De restitutione. quæsti. 21. & q. 22. à folio. 66. vsq; ad. 72. col. 4. Domini. Sotus lib. 4. De iustitia & iure. q. 5. arti. 2. pagin. 303. Matthæi de Afflictis lib. 3. constit. Neapolitan. rub. 53. De aleatorib^o. nu. ii. cum seq. ^b *Azares.* du bitatur, Lege cautum est, quod si quis luserit ad hazardum, puniatur tanta poena, quidā luserit vno die cum

cum plurib⁹ personis, Vtrum sit vna poena tatum puniendus? Bar.in.l.infiaciando. §. infans. col. si. n. 4. ff. de furt. respondet, q^d vna poena est castigad⁹, q^{ia} non dicuntur plura delicta nam illa per sona, cui quibus ego ludo non dicuntur offensa a me sed magis offenditur Republica, id eo vna est delictu. Idem notat Matth. de Afflict. in cost. Neapolitan. rubr. r. nu. 14. libr. r. Que opinio an sit omnino perpetua & vera, nunc non affirmo quia cum delictum sit iteratum, & cum diuersis personis, & ex geminatione actus. crimen efficitur grauius, & quoties repetitur vna formatu est. Sicut si quis pluries furtu commisit, vel copulam carnalem habuisset ad diuersas feminas, vel huiusmodi, & sic quoties quoti-

Iuan nuestro padre en las cortes de camorra: en el año de mil y quatrocientos y nueue. Y en el ordenamiento de las cortes de Toledo en el año de treynta y seys. Y en la dicha ley por nos fecha en las dichas cortes de Madrigal el año de setenta y seys: susodichas seã cumplidas y executadas: asy en las ciudades y villas y lugares de la nuestra corona real como de los señorios y ordenes y Behetrias y abadengos las quales se entiendan asy. contra los que jugaren: como contra los que tomaren arrendados los tableros: y contra los que sacaren el tablaje: y cõtra los que dieren la casa para jugar. Los quales y cada vno dellos quere mos y ordenamos q^e cayán y incurran en la mesma pena: en

que caen y incurren los jugadores por las dichas leyes. Excepto si algunos jugaren^a en qualquier de los dichos juegos fruta: o vino: o dineros para comer o cenar luego, y esto que no se juegue a los dados so las dichas penas. E si los señores de los lugares fueren negligentes en quitar los tableros y en executar las dichas penas y no los quitaren dentro de setenta dias despues que fueren pregonadas y publicadas en nuestra corte estas dichas nuestras leyes y ordenanças. Mandamos que allende de la descomunion que contra ellos esta puesta: pierdan los officios que tuuieren y los maruedis que en qualquier manera tuuieren de nos en los nuestros libros aun que sean situados por preuilegio: y sino tuuierẽ maruedis en los nuestros libros ni officios: que pierdá la meytad de sus bienes: de los quales sean los tres quartos para la nue-

esiteratur crimen, offensus de nouo Republica, & sic pluracẽ sentur crimina, etiam si vno die fuerint perpetrata, seu reiterata, vt colligitur ex additio. ad Bart. ibi. verb. dicitur vnus lud⁹ & ex traditis a Barbatio in c. si. d. costuer. *¶ Excepto galgunos jugarẽ.* Supple vsq; ad duos argẽteos ad comedendum, vel sicẽ ad crumenam. Si tamen excefferint in hac quantitate, locum habebit poena, d. supra in. l. 2. supra eod. & quæ ibi annotauit in gl. penult.

¶ Que trayan luego los dineros. Adde que dixi in gloss. *Que paguedis maruedis.* ad fin. in. l. 2. supra eodem titulo. De materia ludi, adde Costam & Padrem de Puerto. in suis tracta. De ludo. & reuerẽ dum patrem Alcocer.

¶ Titulus Undecimus. Delictis, & monopodis.

¶ Lex Prima.

¶ Ayuntamientos y ligas. Optimus text. in cap. 1. §. conuenticula. de pace tenenda inter subditos. lib. 2. feudor. Cui⁹ verba sunt, Conuenticula quæ in ciuitatibus, omnes que coniurationes, & extrã, etiam occasione parietela, & inter ciuitatem & ciuitatem, & inter personam & personam, modis omnibus fieri prohibemus, & præteritã factas, cassamus, singulis coniurationum poena.

nuestra camara: y el otro quarto para el accusador. Pero es nra merced y mandamos que los alguaziles y merinos y otras qualesquier personas que tienen el derecho de prender por las dichas penas de los juegos si hallaren algunos jugando: que trayan luego los dineros^a y las prendas que asy tomaren ante la justicia porq^e ello juzgue. Y de otra manera no sea la pena para aquel que la prendare porque con esto se sabra y aueriguara quien era los que jugauan: y que jugauan.

¶ Ley. VIII. Que ningun corregidor ni juez, sea rescibido antes que haga juramento de guardar las leyes que hablan de los juegos.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil ccccxxvj.

Nos cõsiderando las dichas leyes ser justas mandamos

que sean guardadas y las confirmamos: y mandamos que ningun corregidor ni alcalde no sea rescibido al officio: si primero no jurare en el cõcejo ante escriuano publico que guardara y executara las dichas leyes.

Titulo. XI. De las ligas y monopodios.

¶ Ley. I. Que ningun concejo ni cauallero: ni otras personas hagan ayuntamientos ni ligas so cierta pena.

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadaluara. Año de mil ccccxxj.

¶ El Rey don Enrique. II. I. en Madrid.

Vemos entẽdido que algunas personas hazen entre si ayuntamientos y ligas^b firmadas con juramento, o pleyto y omenaje: o con pena o con otra firmeza contra qualesquier personas en general que contra ellos fueren o quisieren ser.

vnius libri auri puniendis. Episcopus vero locorum ecclesie siastica censura violatores hui⁹ sanctio nis donec ad satisfactionẽ veniat, volumus coercere. Receptoribus etiã malefactorũ qui prædictã pacem violauerint, & prædam ementibus nostram indignationẽ subituris, & eisdẽ poenis feriendis. Præterea bona eius publicentur, & domus eius destruat, vbi glo. verb. conuenticula. & in verb. coniurationem. ad hui⁹ legis declarationẽ faciunt. & l. conuenticulam. C. de episcopis & clericis. l. Denũciamus. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. 1. C. de monopod. c. coniurationem. & ca. si quiclericorum. r. q. 1. & quæ de monopodio dixi in. l. 2. glo. 1. vers. diximus em seclusa omni fraude. colũ.

707. titul. 23. libr. 2. ordin. suprà. Antoni. Columbert. in singul. 8. incip. Decem coriorum nume. 1. Et ad hanc legem est omnino addendus Barto. in extrauagat. Quonia nuper. in gloss. verb. Occultè. qui sint rebelles. & que not. Bart. in l. fin. num. 19 ff. de Colleg. illici. Bald. in l. decernim. num. 2. C. de sacrosanct. eccl. col. 1. 1. versi. Sed nūquid popul. Et ligam facere. est illicitū vti hic habes. & notat Bal. in rub. C. pro soci. col. 1. 1. nu. 4. versi. Et aduerte quod istud nomen. Confraternitates seu societates debent fieri ad bonum. & non ad rebellionē reipublice. Regis. vel in damnū subditorum. Quæ etiam debent probari ab Episcopis. alicui fieri non possunt Bal. in dict. rub. pro soci. nu.

y como quier que hazen los dichos ayūta mientos y ligas so color de bien y guarda de su derecho: y por complir mejor nro seruicio. Pero por quāto segū esperiencia con oſcemos estas ligas y ayuntamientos q̄ se hazē muchas vezes: no a buena intencion: y dellas se fi guen escandalos: discordias y enemistades y impedimento dela executiō de nra justicia. Porende nos queriendo paz y concordia entre los nuestros subditos y naturales y proueyēdo a lo q̄ es por venir. Mandamos q̄ no sean oſados: infantes duques cōdes: maestres: priores: marqueses: ricos hombres y caualleros y escuderos delas nuestras ciudades villas y lugares y con cejos: y otras comunidades: y personas singulares de qual

quier estado o condiciō que sean de hazer ni fagan ayuntamientos. ni ligas con juramento ni rescibiendo el cuerpo dī señor: ni por pleyto o menaje. ni por otra pena ni firmeza en q̄ se obliguen de guardar se los vnos a los otros cōtra otros qualesquier. E otroſi q̄ no vſen delas ligas y monopodios: y ayuntamientos: pleytos o menajes: juramētos: contratos y firmezas que han fecho fasta aqui. Y qualquier delos sobredichos q̄ contra esto o contra parte dello fiziere de aqui adelante haziēdo los dichos ayuntamientos y ligas o vſaren de los que hasta aqui son fechos aurā la nuestra yra^a: y de mas que procederemos contra ellos y contra cada vno dellos: y contra sus bienes en aquella mane

4. Quem vide. l. 2. infra eod. l. 1. ff. de colleg. illici. l. 6. tit. 31. par. 2. l. 29. in Curijs de Madrid Anno. 1534.

¶ Aurā la nra yra. Qui venit rebellionē Principis. & ciuitatis. faciendo societates p̄donum (vulgo falteadores) qui vexant transeñtes. & per op̄fessionē iurisdictionem Regis eludūt incidūt in iram regis. & committunt crimen lasæ maiestatis. vt l. 1. is qui. ff. de colleg. illici. Finis istarum societatum est scelerata libi bo furandi. terras occupandi. lites & dissensiones seminandi. quæ sunt contra naturalem rationem. l. diuus ff. de termin. mot. & l. gratia. eod. titulo. Vnde quorum finis est malus. est eorum substantia mala. & improbatā à iure. Et ligæ ad æmulationem & damnum

num superioris sunt iniuræ. & retractanda. Bal. in rub. C. pro Soci. col. 1. ad fin. Anchar. in clem. Pastoralis. col. 1. versi. Quinto nota. nu. 4. de re iudi. qui rebellare dicuntur in principem. quo sit eius iram incurrant. vt in extraua. Qui sint rebelles. vbi gloss. verb. indignationē nostrā. & in extrauagā. Exe crabilis. Ioā. 22. sub tit. De præbend. ad fin. dicitur. Si quis autē hoc attentare præsupserit. indignationem omnipotentis dei & c. vbi gloss. verbo. indignationē. Et q̄ hæc verba inducant priuationem beneficij. tenet gloss. in verb. in futurum. in dict. extrauag. Exe crabilis gl. in. c. 1. §. Porro. que sit prima causa beneficij amitt. vbi Bald. 2. colū. not. 2. de bul lis apostolicis loquēdo. Idem firmat. c. fin. §. fin. d. 4. Feli. in. ca. 1. col. 3. nu. 6. de maio. & obed. c. Cōtrariū tamen firmādū est. imo q̄ inducat poenam arbitrariā. & contra iura loquuntur. quādo sunt appoſita talia ver-

ra que nos entendieremos que cumple a nuestro seruicio y a las penas que merecieren los quebrantadores de nra ley segun la graueza y qualidades de los maleficios y delas personas que contra esto fizieren. Y porque los hōbres se mueuan mas de ligero a nos denūciar y notificar lo q̄ dicho es. Mandamos y ordenamos que el accusador aya la tercia parte de la pena dī dineros o de bienes en que nos condena remosa aquel: y que no cayan por ello en la pena que aquellos que culpantes se hallaren: Y en razon de los ayuntamientos y ligas que son fechos fasta aqui: nos por esta ley damos por todas las fees y prou-

ba in materia priuationem inducentia. vt in delictis poenam priuationis merentibus. non aliās. Et ita intelligas la. hanc posteriorē partem firmatē in. l. 1. col. 1. nu. 2. ff. si quis ius dicent. non obtinē. post Bald. in. l. cunctos populos. C. de sum. tri ni. & Hippoly. singu. 559. incipien. Sa pe in literis apostolicis. Bartholom. Chassan. in catalogo gloria mundi. 5. part. confiderat. 24. versi. 41. Si princeps comminatur vassallo sub poena indignationis. Iacobi. à Sancto Georgio in tract. feudorum. vbi Princeps. in 9. speciali. tex. in. l. 2. C. de petitis bonorum subla tis. lib. 10. ibi. indignatio nē nostri numinis sustinebit. Et sic ille qui incidit in Principis indignationem poterit eius arbitrio puniri. secundum qualitatem inobedientie. & rebelliois. *¶ Quebrantadores de fe.* Nota. Principē habere vim Apostolici quo ad fidei dissolutionē inter subditos. cum sit promissio de reillicita. Plu

ra alia specia
lia concurrunt in Prin
cipe, quæ ex
primit Chaf
sanæusin ca
talogo glo
riæ mundi.
confider. 24.
in. 5. par. & q
Princeps iu
ramentum il
licitum qua
tenus indu
ctiuum pec
cati est, pos
sit reproba
re. Cõfirmat
ur ex addu
ctis à Petro
Bellugai spe
culo Princi
pum. rub. 12.
§. quædã. nu.
7. cum sequẽ
ti. l. quartain
fra cod.

Lex secũda.

a *Statutos ho
nestos.* Subspe
cie boni iu
pium gerunt.
Linguis suis
dolosẽ age
bant: vene
num aspidũ
sub labijs eo
rum, vt habe
tur apud Psa
mographum
Psal. 13. Et
fel draconũ
vinum eo
rum, & vene
num aspidũ
insanabile.
Deuterono.
trigesimo se
cundo. Dici
enim potest
venenum es
se aspidum
sub labijs me

si lo fizieren aurian
nuestra y ra y no po
driamos excusar de
poner remedio con
uenible en ello.

¶ Ley. II. Que no se hagan ligas
en fon de cabildos y cofra
dias.

¶ El Rey dõ Enrique. IIII. en Niema.

Porque mu
chas perso
nas de ma
los desseos dessean
do de hazer daño a
sus vezinos: o por e
xecutar la malquerẽ
cia que contra algu
nos tienen: juntã co
fradias: y para obrar
su mal proposito to
man vocacion y ap
pellido de algun san
cto: o sancta: y alle
gã asĩ otras muchas
personas conformes
a ellos en los desseos
y hazen sus ligas y ju
ramentos para se a
yudar: y algunas ve
zes hazen sus estatu
tos onestos para mo
strar en publico, di
ziendo que para la
execucion de aque
llos hazen las tales

cofradias. Pero en
sus hablas secretas y
conciertos tiran a o
tras cosas que tienen
en mal de sus proxi
mos y en escandalos
de sus pueblos. Y co
mo quier que los a
yuntamientos illici
tos son reprouados
y pugnidos por dere
cho y por leyes de nuestros rey
nos. Pero los inuentadores de
estas nouedades buscan tales co
lores y causas fingidas juntan
dolas con sancto appellido: y cõ
algunas ordenanças honestas
que ponen en el comienço de
sus estatutos. Porende quieren
mostrar que su dañado propo
sito se pueda desculpar y llevar
adelante: y por esto reparten y
hechan entre si quantias de di
neros para gastar en la profecuc
cion de sus malos desseos: de lo
qual suelen resultar grandes es
candalos y bollicios y otros ma
les y daños en los pueblos y co
marcas donde esto se haze. Por
lo qual el señor rey don Enrri
que nuestro hermano que fan
cta gloria aya: a peticion de los
procuradores de los nuestros
reynos: queriendo remediar y pro
-

reticum. vt
enim veneno
corpus, sic a
nimi iuuenũ
earum blan
ditijs & con
uersatione p
imũtur. tex.
cum gloss. in
l. prima. §. i.
psas. C. de
nat. liberis.
¶ Illicitos son
reprouados. vt
per totũ. ff.
de colleg. il
lici.

a *Cofradias, y
cabildos.* Ad
de. l. 6. titul.
31. par. 2. l. 29.
in curijs Ma
dritijs Anni.
1534. Confra
ternitates ad
bonum, &
non malum
finem, siue tẽ
porales, siue
spũales sint,
vt intermer
catores, scho
lares, vel ho
mines certæ
nationis, fie
ri debent; &
cum consen
su superioris,
& prælatorũ
authoritate,
vt in præsen
ti Regia con
stitutiõẽ cau
tum existit.
& in. l. 1. su
præco. anno
tatum fuit.
tex. in. l. fin.
infra eo. Bar.
in. l. fin. ff. de
colleg. illici.
& potestates
locorum pos
sunt compel
lere collegijs
seu confrater
nitatibus, vt
portent sibi
statuta sua, et
si fuerint cõ
tra religionẽ
& in perniti
cũ reipub
licæ, ea dis
soluet: imò
& tale colle
gium, seu cõ
fraternitatẽ.
Bart. per tex.
ibi in. l. sub
prætextu. ff.
de extraord.

prouer sobre ello:
reuoco todas y qua
lesquier cofradias y
cabildos^a que desde
el año de sesenta y
quatro se fizierõ en
qualesquier ciuda
des y villas y lugares
de nuestros reynos:
saluo las que han sey
do fechas solamente
para causas pias: y p
cediendo nuestra li
cẽcia y autoridad d
l perlado. Y que de aq
adelante no se haga
otras: saluo en la ma
nera susodicha: so
grandes penas. Otro
si defendio y mando
que en las cofadrias
fechas fasta el dicho
año de sesenta y qua
tro: no se jũtẽ ni alle
guen los que se dizẽ
cofades della: antes
expressamẽte las def
fagan y reuoque por
ante escriuano publi
camẽte: cada y quan
do por justicia ordi
naria de la tal ciudad
villa o lugar les fue
re mandado: o fuerẽ

fobrello requeridos
por qualquier vezi
no dende: so pena q̃
qualquier que lo cõ
trario fiziere muera
porello: y aya perdi
do por el mesmo he
cho sus bienes: y sean
confiscados para la
nuestra camara y fis
co: y q̃ sobre esto las
justicias puedã fazer
pesquisa cada y quã
do vieren que cõple:
sin que proceda de
nunciacion ni dila
cion: ni otro manda
miento para ello.

Ley. III. Que por las malqueren
cias: o enemistades de las li
gas y confederaciones no se
haga mal ni daño a persona
alguna.

¶ El Rey don Iuan. I. en Guadaluja.
año de mil ccc. xcj.

Defendemos q̃
por las enemi
stades: y malqueren
cias que por las di
chas ligas y confede
raciones: o en otra
qualquier manera
han nascido o nas
cieren entre los per
lados, y ricos hom
bres: y otras perso
-

crimi. Bald
in cap. 1. §. cõ
uenticulum .
de pace iur.
firm. & in. l.
1. §. conuentũ
culam. de pa
ce iur. firm.
& in. l. r. C. d
monopol. &
in. l. collegiũ
C. de heredi.
insti. Tradit
Nicola. Boer
ri. in tract. de
seditiosis. ver
sicul. Iuxta
præmissa.
¶ Queritur
ergo, Vtrum
confraterni
tates sint lici
tæ? Respon
deo cõclasi
uẽ. Cõfrater
nitates cleri
corũ, seu lai
corũ ad finẽ
licitũ facta,
& propter bo
num sunt li
cite, non a
liis. Archi. in
c. si quis despi
cit. 42. dist. Pa
nor. & Fel. in
c. accedẽtes.
col. 1. & 2. de
præsc. Petr.
de Vbaldis i
tract. De ca
nonica Epi
scopali & pa
rochial. q. 14
princ. Boeri.
in tract. De
seditiosis. §.
quintõ iuxta
præmissa. Re
quitur tũ,
vt prædixi, q̃
huiusmodi
cõuenticula,
seu confrater
nitates sint

approbatę, & cõfirmatę au thoritate superioris.

¶ Quæritur i super, ad quę finē inuentę fuerint cõtra tēritates? respõd. q ad opera misericordię, charitatis, & orationis, & humanis modi, vt optimē declarat Petrus V bald. in dict. tract. De canonica episcopali & parochiali. §. decimoquarto principali ter. tex. hic i illis verbis, seyendo fechas solamente para causas pias, y precedido nõ su licencia, y autoridad del perlado. De privilegijs pia causa vi de Andr. Tiraq. in tract. De privileg. pia causa. vbi plura cumulat.

¶ Lex Quarta. De Paz, y sosiego. Seditiosi hoies, qui perturbare cõtē dūt quietē & pacē populi, sūt huiusmodi, de quibus in hac lege Regia. l. 1. & l. 2. C. de seditio. & est ad dendum Nico

nas qualesquier no sean ofados de prender ni prendan ni fieran a los labradores: y vassallos de sus contrarios: ni les tomen algunos bienes: ni quemien casas ni heredades ni les fagan otros agrauios: y qualquier que matare, o lisiare algun labrador o vassallo: o apañiaguado de los sobredichos o qualqer dellos: saluo en dñen sion de su persona: o si fuere dado por enemigo: o si fuere cõ sus contrarios a pelear: que en tal caso sea penado por derecho: y no por esta ley. E si le quemare casas o mießes a fabiēdas: o atalare viñas: que muera por ello: y padezca la muerte q̄ de ue padecer aquel q̄ mata a otro sin razón y sin derecho: y si los firiere o prēdiere sin lision de miembro: q̄ pague el que ası fi-

riere tres mil maravedis de la moneda vieja de mas de las penas en los derechos cõtenidas. Y si qualquier de los sobredichos tomare a los dichos labradores vassallos, o apañiaguados contra su voluntad dineros: o pã: o vino: o carne: o ganados: o otra qualquier cosa de lo suyo, o les cortaren sus arboles, o les fizieren otro daño o agrauio alguno maliciosamente que les restituyan lo que ası les tomaren y les paguen el daño q̄ les ası fizieron con el daño y pena con el quatro tanto de pena: y sino tuuiere de que pagar ası el principal como la pena: que padezcan pena en los cuerpos segun que el juez viere q̄ es la calidad dñl maleficio y las personas.

¶ Ley. IIII. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos o menajes sobre ellos fechas.

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid. año de mil. ccc. xij.

¶ Orque el vedamiento de los dichos ayuntamientos y ligas es seruicio de Dios y nuestro y paz y sosiego de nuestras ciudades y villas y lugares. Por ende poniendo pena contra los transgressores: y por refrenar y pugnir su ofadia reuocamos y annullamos, y damos por

la. Boeri. in tract. de seditiosis. §. Secundo presuppõno. vbi videas.

¶ Lex Quinta. Cada vno guardo dñlo q̄ a su estado pertenescer. Sine partialitate, & acceptioe psonarū, que non debet esse aptud hoies, precipue qui habēt munus iudiciadici. Deute. 1. Ita magnum iudicabis vt parū, nec erit apud te acceptio personarū vniūsq̄: secūdū Apostol. 1. ad Cori. 7. in euocatione pmaneat, in q̄ dignoscit esse vocatus. c. 121. q. 1. c. nõ oportet. 7. q. 1. c. placuit. 21. q. 2. glo. in. c. nullus. 19. q. 3. c. licet. d̄ regulati. cum dignitates in ecclesijs, præsertim cathedralibus ad conseruandã augendãque ecclesiasticã disciplinam fuerint institutę, vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent alijsque exemplo essent, vt habet in Concilio Tridentino sub Pio Papa. 4. celebrato. sessio.

por ningunas y castas todas y qualesquier confederaciones y ligas: y todos y qualesquier juramentos y pleytos y omenajes que sobre esta razon son fechos ha sta oy: o se fizierē de aqui adelante: y los declaramos por illicitos: y no valaderos: ası como fechos en nuestro seruicio y cõtra derecho. Y defendemos que ninguno sea ofado de guardar las tales ligas y confederaciones: juramentos y pleytos omenajes: so pena de caer en mal caso, ası aquellos q̄ demandaren que les sean guardadas las dichas ligas y juramentos como aquellos que las hizierē y guardaren. Y qualquier que lo contrario fiziere: quier sea de estado grande o menor: que pierda la tierra y merced que

touiere de nos. Y si fuere ciudadano de ciudad, o villa, que pierda todos sus bienes para la nuestra camara: y el cuerpo este a la nuestra merced. Pero por esto nõ entendemos defender las buenas amistades por q̄ todos sean amigos y viuã paz.

¶ Ley. V. Que los perlados y personas ecclesiasticas no sean de vando.

¶ El Rey don Enrique. III. en Toledo. Año de mil. cccc. lxxij.

¶ Vestra merced y voluntad es, q̄ los nuestros subditos y naturales viuan en paz: y cada vno guarde aquello que a su estado pertenesca. Por ende mandamos q̄ los obispos y abades: y otras qualesquier personas ecclesiasticas no sean ofados d̄ aqui adelante de escandalizar las ciudades y villas y lugares de los nuestros reynos, ni se muestrē de

24. in can. in cip. Curi dignitates. 12. in ordi. quo fit, quod solunt in operibus misericordię & iusticia, & ceteris similibus, & nõ in alijs que distractionē corporis & animi, & malū exemplū præ se ferunt se debēt immiscere. intergritas enim prædicatorū, salus est subditorū. in. d. Concilio. sessio. 6. ca. 1. de reformatioe ne & munus episcoporū est, subditorū omniū vitia redarguere. cap. 1. vbi supra. sessio. 14. Optadū enim est, vt ij, qui episcopale ministerium suscipiunt, que suã sunt partes, agnoscant, ac se non ad propria cõmoda non ad diuitias, aut luxū sed ad labores & sollicitudines. p̄ Dei gloria vocatos esse intelligant. vt habeatur in sacro concilio præcatorū sessio. 24. cap. 1. Quod decre-

tum omnino videant domini Episcopi pro sua re formatione, & vt sciant ad quid tenentur ratione sue conditionis & status, & euitent seditiones, o dia, comellationes, & conuersiones secularium militum, & ea, quae Dei sunt, peragenda, peragant hospitalita

tis officiu intendat, qui ecclesiastica beneficia possidet. Conci. Triden. sessi. 24. c. 8. no cõ cubinis. ibi cano. 14. ses. 25. & eadem sessio. 25. c. 17 Cuius verba notada sunt. Non potest fan cta Synodus non grauer dolere, audien s episcopos aliquos, fuisit obligatos, potest dignitate nõ leuiter deho nellare, qui cũ regu mini stris, Regulis & Baronib in ecclesia, & extra, indecẽ ti quadã demissioẽ se gerũt, & veluti inferiores ministri altaris, nimis indignẽ nõ solum loco cedunt, sed etiã personaliter eis inscruiunt. Quare hæc, & similia de testans sancta Synodus, sacros canones omnes, cõ cilia que generalia, atq; alias apostolicas sanctioes ad dignitatis episcopalis decorẽ, & grauitatẽ per tinentes renouando, præcipit, vt ab huiusmodi in posterum episcopi se abstineant: mãdans eisdem vt tã in ecclesia, quã foris suum gradum, & ordi nem præ oculis habentes, vbi que se patres, & pastores esse meminerint, reliquis verõ tam Prin cipibus, quã cæteris omnibus, vt eos paterno honore, ac reuerentia prosequantur. Ad idem. l.

vãdo ni parcialidad: ni fagan ligas o moni podios: ni para lo tal den consejo fauor, o ayuda por sus personas ni con los suyos. E si lo cõtrario fizieren pierdan la naturaleza de nuestros reynos: y assi como agenos del no gozen de las tẽporalidades del nuestro reyno. Sobre lo qual dezimos que entẽdemos supplicar a nuestro muy sancto padre: para q su sanctidad mande que assi se faga y guarde y ponga sententia de excomunion sobre los q lo contrario fizierẽ.

57. titul. 5. part. 1. ibi. *Querdamento deuen los perlados trar sus fazendas como omes de que otros toman exempo, assi como de suso es dicho: por ende non deuen yr a ver los juegos, assi como alargar, o bobor dar, o lidiar los toros, o otras bestias bravas ni yr a ver los que lidian.*

Y por esse mesmo fecho pierdan la jurisdicion ecclesiastica: que por si o por otros exercitaren sobre las personas seglares: y que sean auidos por personas priuadas y suspensas: y que sus mandamientos no sean cõplidos.

¶ Ley. VI. Que ningunas ligas ni confederaciones se fagan so color de cofradias.

Mandamos y tẽdemos las dichas ligas y confederaciones que no se fagan so color de cofradias ni hermandades: y las que fasta aqui son fechas que luego sean desfechas

proximo. Nã scriptũ est Prouer. 3. Noli prohibere benefacere eũ, qui potest sed si vales ipse benefac. Et etiã est cõtra vtilitatẽ publicã, & in pernicioẽ totius corporis mystici, ideo meritõ puniri oportet l. 1. c. de monopol. & in præsentĩ lege, vt etiã per Rebuff. in cõsti. Regijs Gallie. tract. De magistris artificio. ar. 4. gl. 2. n. 22. vbi monopolij pœne ponũtur. Et. 14. modis, quibus solet monopolij cõmitti, explicat à principio dict. gl. 2. nu. 5. cũ seq.

¶ Ley sexta. So color de cofradias. Adde dicta in l. 2. suprà hoc titulo

tit. l. 6. tit. 31. par. 2. l. 29. in Curijs Madridijs. Ann. 1534. quæ has leyes loquentes de confraternitatibus confirmat. *¶ Titulus. 12. De his, qui contrahunt iniustitiam.* *a ¶ In rub. Iusticia.* Quæ est virtus perfectissima text. in authent. vt oes obediũdic. prouinc. coll. 5. i. p. ric. *¶ Lex Prima.* *b ¶ Embargar.* Cõcordat. l. 20. tit. 20. lib. ord. regijs Alphonfi Compluti Anni. 1386. & ibi in l. 14. incipiẽ. *Porque los alcaldes.* Est timor est vnũ de quatuor propter qd iudicium humanum sepe peruertitur. vt Grego. ait in c. quatuor modis. n. q. 3. Quatuor (inquit) modis humanum iudiciũ peruertitur. Timore, dũ metu potestatis alicuius veritate loqui pertimescimus: Cupiditate, dũ premio alicuius animum corripimus:

y de aqui adelante no se fagan. Y mandamos que la justicia con quatro regidores de qualquier ciudad: villa o lugar dõde esto acaesciere fagan pesquisa. Y si luego no se apartaren de la dicha liga y la defizieren: los que se fallaren culpantes seã presos y con todos sus bienes sean traydos ante nos. Pero q esto no se entiẽda en las cofradias que por nos: o por los perladados fueren aprouadas quanto alas cosas spirituales. Las quales dichas prouaciones mandamos que nos sean mostradas hasta dos meses despues de la publicaciõ desta nuestra ley. Y si nõ las mostraren fasta el dicho termino que no valan: y incurran en las penas de las leyes de nuestro reyno que fãblan de las ligas: y

mandamos que las dichas cofradias seã ningunas: sin las dichas aprouaciones.

Titul. XII. De los que van contra la justicia

¶ Ley. I. De los que matan o fieren a los del consejo: o a los alcaldes de la corte: o a los adelantados o merinos mayores.

¶ El Rey don Alonso en Alcalã. Año de mil ccc lxxxvj.

A cosa que mas puede embargar al consejo del rey y los juyzios de los juzgadores: es el temor y el recelo quãdo loã algũas personas por q temen de no cõsejar biẽ lo q deuen y los juzgadores de fazer justicia. Y porq los del nõr consejo: y alcaldes de la nuestra corte y del nõr alguazil mayor: y el nõr adelantado de la frontera del reyno de murcia y los merinos mayores de castilla: y de leõ: y del an-

Odio, dũ cõtra quẽlibet aduersarium molimur: Amore, dum amico, vel pro pinquo cõte dimus presta re auxilium not. gl. in ca. repeilãtur. & accu. i. verb. amicitie. text. in. c. cũ terni. de sententia & re iudica. lib. 6. & que de timore notat Diuus Tho. 2. 2. q. 125. in art. 1. 2. & tertio. *¶ Nuestro alguazil mayor.* Quærit potest. vtrũ idem sit de his qui tenent locũ Alguazelli in iuris, & sic de substituto, & subrogato in eius locũ: Vnde detur non, quia expressio vnus casus excludit aliũ non expressum. ca. susceptũ. de resc. lib. 6. tũ etiam ex. l. vndecima. in ordinatio. regis Alphonfi Complutice lebratis Anni. 1386. vbi poena mortis tantum, & non aleo fia imponitur contra peccantem aduersus substitutũ.

fitutu. Ergo idem dicendum est in casu non extra legis. & est. l. 2. infra. eodem titulo. & sic punitur poena mortis, & amissio ne bonorum interfectis iudicem seu Alguazellu. l. 7. tit. 13. & l. 39. titulo. fina. infra isto lib. 8. non aleuoso si fuerit de inferioribus, per premissa, sic casu punitur iudicem huius legis. ibi, que se a por ello aleuoso. Limita tamen legem istam eo casu, quo quis in rixa particulari orta inter iudicem & priuatum non ratione officij fuisset mortuus a particulari, nam isto casu non obtrinet locum poena huius legis. tex. est in presentibus infra in versu. Pero si qualquier. & in. l. fin. infra eodem. que habuerunt ortum ab ordinationibus Regis Alphonsi Compluti celebratis anni 1386. l. 14. ad fin. versu. Pero si qualquier

daluzia : deuen fer mas guardados por la fiança que en ellos tenemos porq̄ tienē nro lugar en la justicia. Defendemos q̄ ninguno sea ofado d̄ matar ni herir ni prēder a qualquier delos sobredichos, y qualquier q̄ lo matare q̄ sea por ello aleuoso^a y lo matē por justicia do quier q̄ fuere fallado y pierda todos sus bienes para la nra camara. Pero si qualquier d̄ los oficiales sobredichos comētiere pelea no vfan do de su officio que ayala pena que mandan los derechos segun fuere el yerro.

¶ Ley. II. De los que fizieren los yerros de la ley ante desta cōrra los lugares tenientes.

Enemos por bien que si alguno, o algunos hizieren en qualquier de las cosas, o yerros contenidos en la ley antes desta cōtra los

q̄ anduuerē por los mayores juezes : o por qualquier delos sobredichos: o cōtra los alcaldes mayores de toledo: o feuilla: o de cordoua, o de Iaē: o de murcia : o de algezira: o contra el alaguazil mayor de cada vna delas dichas ciudades: si matare, o prendiere q̄ muera por ello y pierda los bienes. Pero que no caya yor ello ē pena de aleuoso E si hiriere q̄ pierda los bienes q̄ touiere: y que sea desterrado para siempre d̄ l nro señorio. Y si alguno fiziere qualquier destos yerros contra algūo de los q̄ anduieren por ellos: y que si matare o prendiere que muera por ello^b: y si firiere maguer q̄ no mate q̄ pierda por ello la meytad de los bienes, y sea desterrado por diez años fuera de nro señorio.

destos. argu. eorum quae not. Innocē. in. capi. 1. de offi. delegat. & in. cap. capella. de priuileg. & ex Ioan. Imol. in dict. cap. 1. col. pen. & final. l. 16. tit. 9. parti. 7.

¶ Aleuoso. ad de quae dixi in rub. in tit. secundum. & in. l. 1. supra hoc libro. 8. ordinamē. & in. l. si. verb. sean auidos por aleuoso. titulo. fin. libro primo. ordin. supra colū. 30. differentia inter traditio nem & aleu. est. l. prima. ad fin. titulo. secundo. partita. septima. versiculo. Es propriamente Petrus Plaça de delictis capitulo. 21. numero primo. agit de proditore. Monta. in. l. 2. glossa prima. titulo. decimo septimo. libro. 4. foro legum.

¶ Lex secun. da

¶ Muera por ello. Idem. probat. l. 5. versu. y qualquiera q̄ matare. infra eodem.

¶ Lex Tertia.

¶ Ley Tertia. a ¶ Ayuntamiento de gentes. Ad idem. l. fin. infra eodem. ibi, ni de fazer ayuntamiento, ni alboroto. l. 1. titulo. v. decimo. isto libro octauo. ordinam. supra. vbi dixi in glossa prima. Boeri. in tracta. de seditiosis. Plura ad huius legis interpretationem & commētū scripta reliquit. Quae potest, Vtrū poena huius legis locum habeat, si quis veniret contra istos iudices cum vno tantū homine armato? Videf dicen dū q̄ sic. Nā vbi sunt duo pluralis numerus cōplet. l. vbi numerus ff. de testi. l. iterilla. §. si. ff. de verb. signifi. Ergo q̄ coadunauit vnū hominē armatū incidit in poenā huius legis, & vtrū sufficiat vnus in dispensatione, quae loquitur in plurali, plura ponit lazo. in. l. Gallus. §. qd si is. col. 1. cū seq. ff. de lib. & post. Andre. Tirac. in rep. l. si vnquā. verb. susceperit liberos. nu. 187. C. de renoc. dona. Sed cōtrariū est tenēdū, imō q̄ requiritur quatuor vel quinque hoies armati, ad hoc, vt verba nra legis verificentur, dū dicit, si alguno fiziere ayuntamiento de gentes. Sed vnus non est huiusmodi, quāuis armatus, ergo ad poenā non est trahēdum, cum de natura actus plures requiratur, vt dicatur turba, seu coadunatio gentiū. Et ita est in cōstilo vulgaritū, q̄ quatuor faciunt quadrillam, seu alboroto, & cum inueniuntur cū armis etiā hora aliā permissa ad deserēdū arma Iudex ea aufert, non autē si eant tres tantūm. Ergo iste modus intelligendi, & vulgo receptus, est re-

¶ Ley. III. De los que fizieren ayuntamiento contra los cōtenidos en las leyes antes desta.

¶ Idem.

Si alguno fiziere ayuntamiento de gentes^a con armas: o sin armas que vengan contra los cōtenidos en las dos leyes antes desta: que los que fueren fazedores del tal ayuntamiento sean desterrados por diez años fuera del nuestro señorio. Y los que fueren con ellos que seā desterrados por vn año: y peche cada vnoseyscientos mara

cupiedus. c. ex literis. de spōsalib. praesertim cum casus in clusus pluraliter, excludit minores, nempe quia noluit de singulari loqui, cum sit poenale, tū etiam ex sententia Bar. qui in terminis dicit in. l. Prator. in princ. nu. 5. ff. vi. bono. raptō. citat. l. oues. ff. de abigeis. & idē Barto. in. l. 1. r. nu. 2. ff. de pbatōi. i. verū dicebat statutum. Bald. in. l. iube. §. fin. autē nu. 2. C. de incert. person. & ad Senat. C. Trebell. Non obstant in cōtra riu adducta, quia hic subiecta materia requirit plures, ibi non, sed vnu ad implendā cōditionem, si sine liberis decesseris. vbi duos: nam in ore duorum vel triū stat omne verbū. ca. cum esles. de testam. In nostra lege consideratur grauitas iniuria, quae longe maior est, cū sit a pluribus,

uedis de la moneda vieja. Y si denostare a qualquier delos sobredichos que peche dos mil marauedis de la dicha moneda y yaga dos meses en la cadena.

¶ Ley. IIII. Contra los que comētieren a herir o matar a los contenidos en las leyes antes desta.

¶ Idem.

Msi algunos comētieren a los oficiales contenidos en las dos leyes ante desta: o a qualquier de ellos para ferir o matar: o desonrrar con armas, o sin armas^b

quā ab vno. ex Bald. vbi supra. Nec obstat. l. 2. §. hominis. versu. sed si vnus. ff. vi. bono. raptō. Nā ibi loquitur de damno, non de iniuria personae, quod damnū tantū est datū in cētū, sicut in mil le ab vno. Alexan. vbi hac cōclūsiōē probat, ita dissoluit argumētū in. d. l. Gallus. §. quid si is. col. 2. num. 4. ff. de lib. & posthu. Quod est memoria mandandum ad huius regiae legis declarationē.

¶ Lex Quarta.

b ¶ Con armas, o sin armas. Ad idem. l. 12. & l. 13. tit. 20. in lib. ordinam. regis Alphonso anni 1386. & sic nullum hic constituitur discrimen siue fiat cum armis, vel sine eis. vt constituitur in titulo. ff. & C. ad legem Iuli. de vi publi. vel priuat.

a *¶ Aunque no acabe el hecho que cometierte. Nota quod affectus punitionis ad operationem semel deductus, licet non sit sequutus effectus, quia per eum non ite- rit, & consideratur voluntas & propositum in delictorum punitione. Et ita procedit. l. 2. vbi. *¶ Perinde est ablessemus.* titul. 12. infra. eod. libro. 8. vbi videbis Deo duce in gloss. nostra. & Angel. in l. eos. ff. de custodia reorū. vbi. Et nota hanc. l. contra effectores carcerum & contra cōspirantes vt frangant, licet non sit perfectū flagitium, nam puniuntur veluti confessi de crimine. dixi in. l. 34. titulo finali. infra eod. libro octauo. ordinamen. in glossa. r.*

¶ Lex Quinta.

b *¶ A qualquier de los sobredichos. Duran- te officio, vel*

aunque no acabe el hecho que cometiere: que por la ofadia si fuere hombre hijo dalgo o otro hombre honrado que sea desterrado por dos años fuera del nuestro señorio: y peche seys mil maruedis de la dicha moneda: y si fuere otro hombre que mantenga casa yaga vn año en la cadena: y despues salga de nuestro señorio por los dichos dos años: y si fuere hōbre baldio que no aya casa que le den cincoenta açotes: y yaga vn año en la cadena.

¶ Ley. V. Contra los que fieren o matan, o vienen contra los juezes y justicias de las ciuda- des, villas y lugares.

¶ Idem.

Qorque los alcaldes y juezes y justicias y merinos y alcaziles: y otros officiales qualesquier de las ciudades, y villas, y lugares del nuestro

señorio que han poder de oyr y librar pleytos: y complir la justiciapor si: o por otro puedan mejor y mas libremente, y sin recelo vsar de sus officios. Defendemos que ninguno sea ofado de matar, ni de herir, ni de prender a qualquier de los sobredichos: ni de tomar armas: ni de fazer ayuntamiento ni alboroto contra el ni contra ellos: ni les defender ni embargar de prender aquel, o aquellos que prendieren, o mandaren prender. Y qualquier que matare o prendiere a alguno de los officiales sobredichos que lo maten por ello: y pierda la meytad de los bienes. Si firiere que pierda la meytad de los bienes: y sea desterrado por diez años fuera del nuestro señorio:

eo finito intra tempus datum ad fin dicatum, & sic intra triginta dies secundum ius nostrum regii, vel quin quaginta de iure Romanorum: quia eo tempore censetur iudex, & debet gaudere eadem prerogatiua. arg. l. Diuo Marco. C. de quaestio. & l. milites. cod. titu. Paris de Puteo. in tract. syndicatorum. titu. de officio syndicato. §. per syndicatores columna prima. numero tertio. vbi dicit, quod officialis etiam depositus, appellatur officialis. Andr. Iserni. ita concludit in consili. regni. incipit. Statuimus. De officio magistri iudicarij. Per quem vide Bald. in l. obseruare. §. p-ficiaci. columna quarta. numero sexto. versiculo. Septimo quaeritur. ff. de officio. Pro consulis & lega. argumen. l. pri- me. C.

me. C. vt causa post pub. ad sit. Quod verum existimat, quando fuit offensuratio prateriti officij, alias non statuti dicens, si quis offenderit iudicē, debet intelligi presentē, non eū qui quondam fuit. vt. l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de postuland. Adde quā not. Flo- ria. in. l. si pu- tator. ff. ad le- gem Aquili. Vtrum hac poena sit extendenda ad offendētem famulum iudicis? Et est dicendum, quod non. nam leges & statuta poenalia in suis terminis & nō ad aliū sensum sunt intelligēda. nec trahēda *¶ De matar, ni herir, ni prender.* Hæc æquiparantur quamuis inter se differant. Tamen verbum, *matar, ni prender,* determinatur eius poena. in versiculo. *¶ Qualquier que matare.* Et verbum *firiere.* infra. in versu. *¶ Si firiere que pierda.* Et verbum, *ni tomar armas* infra in versu. *¶ Si metiere manos a armas.* Et verbum *nilos defender ni embargar,* definitur in versu. *¶ Si le tomaren el preso.* *¶ Que le maten por ello.* Concord. l. 2. supra. eod. & l. 14. tit. 20. in ordinam. regis Alphonfi Anni. 1386. Confirmatur. Nam qui manus intulit in Præposito, id est, Duce belli, capite puniendus est augetur autem petulantie crimen dignitate Præpositi. l. omne delictum. §. qui manus. ff. de re milita. vbi gloss. in verb. dignitate. cap. 1. vbi notat glo. verb. maxime sacratis. de calumniato. & ius publicum offenditur in magistratibus & sacerdotibus. c. ius publicum. distin. 1. vbi dicit, ius publicum est in sacris, & sacerdotibus, & magistratibus. & sic eos lædens, ab omnibus poterit accusari, secundum glo. ibi. argu. tex. in capi. in primis. ad fin. 2. quaestio. 1. & glo. in dict. cap. 1. de calumnia. Ad idem est gloss. in capit. cum bonæ. in verb. Laxerant. de ætat. & qualitat. Optimus tex. in. l. si quis in hoc genus. C. de episcop. & clerici. Vnde scriptum est, Qui vos audit, me audit. Et ad Roman. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. cap. qui resistit. vnde cina quaestione tertia. De cuius intellectu est videndus Felin. in capit. si quando. numero secundo. de officio. delegat. Cardina. per text. ibi in capitul. fin. numero primo. 23. quaestione tertia Glo. fin. in capitul. non in inferenda. ead. causa & quaestio. Si tamen præcipere rem iniustam, iudex, vel Princeps, vt contra immunitatem ecclesie, vel quod iniuste notorie præcipiat hominem occidi, vel huiusmodi, & quando aggravat contra

iura, non est ei obediendum, imò resistendum, cū veniat contra præcepta Dei. Cardin. in capitulo secundo. numero secundo. distin. 12. capitul. oues secunda quaestione septima. capit. Iulianus vnde cina quaestione tertia. Anchar. in cap. sane. num. 2. & excessib. prælat. Et ad de quæ not. Magist. sententiarum in 4. distin. 44. cap. fin. text. in. c. si quando. de rescri. Et adde. l. 1. & quæ ibi notaui in glo. 1.

titulo duodecimo. libro tertio. supra. *¶ Metiere manos a armas.* Iudici aliquid præcipienti non licet cum armis, nec sine armis resistere, cū necessarium sit ei obedire, defensio erit illicita capit. 2. de maiori. & obedi. capi. Iulianus. & capit. si dominus. & cap. qui resistit. 11. quaest. 3. reg. Quod quis mādato. de reg. iur. lib. 6. nisi esset notorium sententiā, seu præceptū esse iniustū. vt est text. & gl. in. c. non in inferenda. 23. q. 3. Bal. in. l. addictos C. de episc. audien. Anchar. in reg. Ea que de regu. iur. lib. 6. in princ. repeti. & quæ citauit in superiori glo. Et aduerte, quod quando executor sine iudicis præcepto vult aliquem capere, vel bona apprehendere, licitum est ei resistere, quia agit vt priuatus, sine iudicis mandato procedendo. Ita Bart. in. l. prohibitum. C. de iur. fisc. lib. 10. Quod qualiter sit intelligendum, est addendus Panormi. in cap. si quando. de officio. delegat. Imol. in. l. ab ex- cutore. Quorum appell. non recip. & in cap. dilecto. de sententia excom. lib. 6. & quæ notat Din. in regul. Quod quis mandato. de regul. iur. lib. 6. De dilatione armorum plura scripsi in. l. 2. gloss. verb. *¶ Que ningunos bombres de a pie trayan armas.* tit. 14. libro. 2. ordin. supra in prima parte.

¶ Cojuntare gentes. Contra audentes gentes concitare & coadunare aduersus iudices & rempublicam est rubri. C. de seditiosis, & ijs qui audent contra remp. in. l. 1. & per totū. & de eorum poenis temporalibus & spiritualibus per Archidia. in cap. de cet. de immunit. ecclesie. libro sexto. verb. seditio nem. text. in cap. seditiosarios. 46. dist. Hostien. in capitul. fin. de testib. cogend. Boeri. in tracta. De seditiosis. Et isti seditiosi dicuntur prodicionem facere. Angel. in. l. prima. versiculo. Sequitur in textu. in vrbe sunt. columna prima. & in. l. qui vsque dolo. ff. ad legem Iulia. in aesta. l. capitalium. §. solent quidam. & ibi gloss. ff. de poen. vbi ponit exemplū i Bergollo Pisano, & Ioseph. Tom. iij. Q 5 Decu.

publi. Montalu. in. l. i. titul. 17. libr. 4. foro legum in gloss. final.

a *Hombre hijo dalgo.* Nota nobiles in poenis corporalibus mitius puniendos fore, quam ignobiles: secus in pecuniarijs poenis. De qua materia est tex. in. ca. cu

quidam. de iur. iur. gloss. in. ca. homo Christianus. 40. dist. vbi habetur, qd licet in poenis inferendis sit dignitati deferendum secundum glo. in capitu. qui contra. 24. q. 1. illud tamen procedit in foro conten-

si fuere hombre hijo dalgo ^a que este medio año en la cadena y ande fuera de nuestro señorio por dos años. E sino fuere hijo dalgo: que yaga por vn año en la cadena y ande fuera d

tioso, secus tamen est in foro conscientiae, in quo magis punitur qui est doctus, quam indoctus: & qui est in dignitate, quam qui non est in dignitate. per gloss. in dict. cap. homo. que ad hoc debet allegari. & est singul. secundum Andr. Siculum Barb. in tracta. De praestantia Cardin. 1. par. quaestio. 10. Basilica. num. 3. Franch. in. cap. accusatus de haeret. lib. 6. Quod autem nobiles in poenis pecuniarijs plus puniantur quam ignobiles, & in criminalibus mitius, est gloss. & omnes in dict. cap. cum quidam. gloss. in cap. non cogantur. 41. dist. gloss. in capitulo primo. §. si rusticus. versiculo. Si miles rusticum. in verb. aut diuino. vbi not. Bal. Alber. & Praeposit. de pace tenend. l. properandum. §. si autem vtrūque. vbi Barto. & alij. C. de iudi. Et plures alios, qui hanc partem tenent, refert Andre. Tiraquell. in tract. de poenis temperand. caus. 31. numero vigesimo septimo. & ibi numero vigesimo octauo. Huius dicti ratione ponit idem in tract. de nobilitate capitulo vigesimo. numero. 120. Ioan. Arce ab Otalora in tract. De nobilitate. 5. part. princ. capitul. fina. numero quarto. vbi ponit plura priuilegia nobilitatis causa in dicta. Et aliqua in proposito tradit Antoni⁹ Que sada libr. 1. diuersarum quaestionu capitulo decimo septimo. per totum.

¶ Fallit tamen in certis casibus, nempe in proditore haeretico, & in alijs, de quibus per Otalora. vbi supra post Felin. in capitulo. pastoralis. in principio. de offic. delega. & per Bonum Curtil. in quinta parte priuilegio. 1. in suo nobilitatis tract. & in poenis relatiuis, verbi gratia, si nobilis accuset plebeium, nec probet delictum, eadem omnino poe-

na punietur, qua puniri debuisset plebeius, si delictum probatum fuisset. vt est text. in. l. ad commentariensem. C. de custod. reo. & ibi glossa. vbi Bald. in vtraque lectura. scilicet in prima columna vltima. versicul. Vltimo format. & in secunda

nuestro señorio por los dichos dos años: y si ouiere quantia de. xx. mil maravedis: o dende arriba q peche seys mil maravedis. Y si meos ouiere de. xx. mil maravedis q pierda la quar-

lectura. columna prima. & Angel. in. l. Athletas. §. Item calumniator. in ff. ff. de his qui not. infam. Guil. Cuna. in. l. secunda. & ibi Bald. in fin. C. de fid. instrum. Anani. in capitulo. super his. columna

penultima. de accusat. Felin. in dicto capitulo. cum quidam. columna tertia. versicul. Quarta declaratio. de iure iurando. & in capitulo pastoralis. colūna secunda. versicul. Otauo fallit. de offic. delega. & in capitulo. cum dilectus. columna penultima. de calumni. Iaso. consil. 144. columna fin. libr. secundo. & vide Ioan. de Anani. in dicto capitulo. cum dilectus. columna vltima. versiculo. Quarto circa praedicta. & Tiraquell. de poenis temper. causa. 31. numero. 30. Idem dicas, si in causa criminali falsum deposuerit contra plebeium imponendo crimen haeresis, vel huiusmodi, nam poena talionis ad instar criminis erit puniendus per praemissa. l. 83. Tauri. ibi. que al tal refugio auerig quando se como fue falso, le sea dada la misma pena en su pena y bienes vt fecit Daniel contra testes falsos iudices senes & testes in castissima Sufana, vt habetur in historia apud Danieleum capitulo decimotertio. Et sic ignis morte & confiscatione bonorum & infamiae erit castigandus, vel furca, vel alia poena, qua accusatus esset puniendus, si non constaret de eius falsitate.

¶ Et hoc secundum ius diuinum & humanum inferenda esset absque misericordia. Plura autem vbi debis apud Tiraquell. de nobilitate. capitulo vigesimo. numero. 104. & de poenis temperand. caus. 21. numero primo. Quid autem sit hidalguia & hidalgo, & aliqua alia scitu digna ponit Otalora de nobilitate. 2. part. capitulo secundo. num. 3. Dixi in. l. i. titulo secundo. libr. 4. supra in gloss. 1. ¶ Et est notandum, quod in regno solet practitari, quod ex vno delicto commissio per nobilem, vel plebeium, nobilis decapitatur, seu iugulatur, & ple-

& plebeius laqueo suspenditur. notat Bar. in. l. de fertorem. §. poena militum, nu. 1. ff. de re milita. Et plures refert idem probantes Tiraquell. de nobilitate. c. 20. num. 107. Et probat poenam laquei ignominiosissimam, viliissimam, atq; foedissimam omnium poe-

narum. ex Bal. in rub. de off. si. deleg. col. pen. vers. Contra notorium. & in. l. oes. & ibi Plat. C. de delatori. lib. 10. Angel. in athen. Sed nouo iure ante si. C. de feruis fugit. Tiraquell. vbi supra. n. 106. Iterum in illo tract. de poenis tepe. cau. 31. numer. 3. id quod dixerat multis ante seculis Euripides in Helena:

Turpes quidē laquei sublimes. Et seruis indecorum existimantur.

a *Si no tuuere bienes.* Nota quod non habes in bonis, luit in corpore. l. quicūq; & ibi glossa. C. de seru. fu. §. i. & in regu. Peccatū. de regu. iur. lib. 6. sensu gloss. in. c. sicut dignū. d. homic.

b *En la cadena.* Nota hic secundum ius regni carcerē poenā esse. Quod regulariter est cōtrariū de iure nā ad custodiā deputatur. l. 1. & l. fina. C. de custodi. reorum. Tamen fallit in casu huius legis. Et de iure Canonico, cum carcer est perpetuus. capit. quauis. & ibi. gl. de poen. lib. 6. Et vtrū dānatus ad

perpetuos carceres possit testari, vide Hippoly. singul. 467. incipient. Dubitarunt alias doctores.

c *Tiempo sea nuestra mandada.* Simile in. l. delegati. ff. de poenis. vbi Bartol. dicit, qd relegati; seu exulii nullus pot. cōcedere comitatu, nec remeati, nisi

solis. Princeps, tamen si fecerit, vna ibi notanter est dicitur, qd ex causa bene passerit: ciuitas, que potest condere statuta, dare licentiā talibus redeūdi, & etiā quilibet a ius iudex ex causa, nempē si esset accusatus de aliquo maleficio; propter qd praesentia eius esset necessaria. Et est addendum, qd notat idem Bart. in. l. is g. reus. ff. de p. b. iudic. facit que hō. tatur in. l. nō ois. §. fin. ff. de re milita. d. *Et si aliqui matarē vltimū caldes.* Supra habitū fuit d. principalib⁹ iudicib⁹, nunc verō de corū locū tenētib⁹ & de officialib⁹ & oppidanis & ruriūm.

e *Viriere o pro dire.* Diuersa sunt haec verba, & operationes, quantum ista duo aequiparatur. De las aldeas que sea desterrado. Nota qd leuiori poena punitur insultus, seu excessus cōtra iuratos ruriū, quā cōtra officiales, vel eorū locū tenētes in ciuitatibus. nā ex persona, locū, & tēpore iniuria iudicat atrox. §. atrox. Insti. de iniur.

no occulto prouenientibus, excepta ea, quæ ori- tur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs de ductis ad forum contentiosum, dispensare, & in quibusuamque casibus occultis, etiam sedi aposto licæ referuatis, delinquentes quoscumque sibi sub ditos, in dioecesi sua per se ipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiar gratis absoluerè, imposita poenitentia salutari. I- dem in hæresis crimine in eodem foro conscien- tiar eis tantum, non eorum vicarijs, sit permissum Sed dubiū fuit, cum quis sine deliberatione, nec voluntate occidendi hominem præcedente pro- pter accidens verborum, quod contingere solet in via, vel alijs, cum hominibus cholericis, & im patientibus, & malè modèstis successit rixa & ho micidium in eremo, vel alio loco secreto fuit se- quutum, vtrum Episcopus possit dispensare cum illo homicida, qui magis casu, quam præuentione hominem occidisse fertur, cum tantum excep- tio sit de homicidio voluntario. Videtur quod in cæteris locum habeat relaxatio & dispensatio in foro animarum iuxta formam prædicti Concilij. argu. l. cum prætor. ff. de iudic. capitul. nonne. de præsump. tota vis est huius dubiæ quæstionis, an homicidium præuentione, & ex animo antea de liberato siue per diffidationem, siue per insidias sit dicendum voluntarium, an etiam commissum inopinatè propter iram superuenientem ex ver- bis, vel factis hominis occurrentis, qui fuit in cau- sa iræ, vt sæpe fieri solet, in ludo, in laudatione ali- cuius literati, in obuia alicuius incogniti de no- cte, qui sine causa vult me manifestum facere, & disceoperire pallium, præsertim inter iuuenes, & scholares de nocte ambulantes. Et videtur quod sit casuale, cum defuerit voluntas præuentione ad ca- sum occidendi, tum etiam, quia causa rixæ fuit occisus propter suam inurbanitatem: Tum etiam fuit causa iræ, quæ hominem excusat, cum præci- puè homines cholericos in illo momento quasi furiosos & alienos ab omni iudicio reddat, vt ex- perientia docet. Tum etiam, quia potius conti- net defensionem, quam offensionem ex parte oc- cidentis in specie proposita: quò fit, quòd in terfe- ctus potius sui ipsius tanquam aggressor dicatur in terfector & homicida, cum ira & rixa ex sua culpa processerit, & ex suo vitio per continuatio- nem sui vitij & audaciæ garrulitate que per quam fuit aucta, sicut virtus augetur per continuatione bonum operantis. l. ferus legatis. §. ornatricibus. ff. de leg. 3. vbi omne artificium recipit incremen- tum per exercitium. Barbat. in capitulo final. col- umna secunda. de consuetud. Ergo cum sit ex- tra mentem & animum committentis, non erit dicendum voluntarium, imò inuoluntarium, & casuale. Et sic non est iste casus exceptus à concilij

lio, cum dicat, excepta ea, quæ oriuntur ex homici- dio voluntario. Et ita est intelligendus text. in ca- pital. fin. ibi, præter reos homicidij, de tempore. ordinat. Tum etiam, quia licet dedisset operam rei illicitæ, vt in ludo, ex quo dissensiones prove- nire solent, cum tamen ad iocum & delectatio- nem sit eius causa principalis, si casu aliud eue- nit, casuale erit censendum, cum fuerit inuoluntarium. Quod probat autoritate Exod. capitulo vi- gesimo primo. faciens differentiam inter volunta- rium, & casuale, sic dicens, Qui percusserit homi- nem, volens occidere, morte moriatur: qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in ma- nus eius, constituant tibi locum, in quo fugere de- beat. Et sic quando non sit immunis ab irregulari- tate, quia verè homicidium commisit, & non se defendendo propria defensione, iuxta clementi. vni. de homicid. nec fuit in dolo in illo facto dam- nato homicidij, cum requiratur dolo ad irregula- ritatis incursum. capitul. is qui. in. §. si verò. vbi di- cit Domini. irregularitas non contrahitur sine dolo, de sententia excommu. libro sexto. Notat Marti. Nauar. in capitulo. accepta. opposit. 8. illa- tio. 9. numer. 34. de resti. spolia. & in rep. ca. cum contingat. pag. 161. vers. secunda decisio. de rest. & in manuali confessionum. capitul. 25. nume. 70. & capitulo vigesimo septimo. num. 74. Couar. in rep. clem. Si furiosus. i. part. §. i. numero. 4. vers. Secundo hic diffiniri poterit. de homicid. Si ergo fuit absque dolo, & occultum tale crimen, cum etiam Alphons. Castren. libro. 2. de peccata. legis poen. cap. fin. voluerit ex delicto omnino occulto nullam irregularitatem contrahi, quando eius opinio non sit vera, vt aduertit in proposito do- ctissimus Marti. Nauar. in manuali confessionum cap. 27. nu. 139. vers. 22. quanto a la dispensacion. tamè cum concurrant duo casus, inuoluntarij scilicet, & occulti, non dubito, quin Episcopus possit hæc irregularitatem prouenientem ex homicidij cri- mine in specie proposita dissoluere in foro animarum & conscientiar. Vltimo pro hac mea sententia ad- duco autoritatem grauissimi Cardinalis Caieta- ni in. 2. 2. quæstio. 65. ar. 8. in responsa tertium. Sic formaliter loquentis. Quantum tamen ad au- thoritatem dispensandi in irregularitate, multum refert, quia priuilegiati, quibus concessum est dis- pensare cum irregularibus, nisi sit ex homicidio vol- untario contracta irregularitas, possunt dispensare cum irregularibus propter homicidium casuale, quando culpabile, siue dando operam rei licitæ si- bi debita adhibita diligentia, siue dando operam rei illicitæ. Ex quibus verbis apparet episcopum in casu nostro dispensare posse cum homicida, cum po- tius sit casuale & inuoluntarium, quam voluntarium, & occultum iuxta Concilij concessionem. Salua

Salua saniori sententia sapè consultus post publi- cationem concilij, ita respondi. Ita enim extrahit hominè à seipso. l. 29. titu. 10. part. 2. Vnde nullus leo, nulla si vipera viscera queunt humana lan- ia, vt vbi sic acrua, vt inquit beatus Chrysost. su- per Matthæ. homil. 4. fol. pen. & in ep. adol. Jacobi. Ergo cum fue- rit causa occisus, non est imputandum ad voluntatè occidētis, sed ad occasiōē quæ ad irā de- dit occisus. Præterea oc- cidens autho- ritate in rix- a, non tenetur poena mortis, quia ad suam defen- sionem fecit. argu. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadrup. pauperi. fecit. dicitur. l. itaque si feruum. & l. sciē- tiam. §. 3. ff. ad legē Aquil. l. item. C. quando lice. se sine iudice vindicare. Gandin. in tractu. malefici- cio. de poenis reorum. col. pen. nu. 60. Marcus An- tonius Blancus in practi. criminali. pag. 847. nu. 65. Si ergo ad defensionem facta, & sic sine culpa præcedente homicidium casuale, & non volunta- rium iudicandum erit in specie proposita.

Orq̄ la nue- stra corte, co- mo fuete de justicia, deue ser fe- gura a todos los que

- a Fuente de iusticia. A qua iura, & non iniuria sem per euenire solent, cum ibi sit Princeps, qui est lex animata. l. 27. & l. 28. titul. 9. parti. 2. vbi habetur, cur dicatur Curia: vbi Princeps, ibi securitas. l. 1. C. de his qui per met. iudi. non appell. in illis ver- bis, in sacro comitatu nostro nihil timere potui- sti, vbi per hæc verba notat ibi Bald. l. 2. tit. 16. par- ti. 2. vbi Gregor. Lopez, verb. La corte.
- b Matare, o hiriere. Occidens, vel percutiens aliquè in curia regis, poena mortis est puniendus, nisi fue- rit ad defensionem. Istam tamen legem non ita se- verè intelligendā censet Greg. Lopez in. l. 3. titul. 16. part. 2. sed restringendā esse ad percussione m lethalem, cum durū esset pro sola percussione ho- minis poena mortis afficer e, & sufficiens: tali casu esset poena amputationis manus, per. l. 3. titul. 16. part. 2. secundū quæ est ista intelligenda, dū dicit. Otro sí mādaron, q̄ si vn ome hērado matasse à o- tro, a tres migeros, de derredor del lugar do el rey fuese, q̄ es vna legua, que muriese por ello: y no muriendo de la ferida, que le cortassen la mano. Confirmatur ex. l. 2. infra hoc titul. quæ quando

voluit poenā mortis imponi pro vulnere ex p̄ssit, licet mors non esset sequenda. Item vulneris aliqua infra pacis edictū, puniuntur in amputatiōe manus, c. r. de pace tenend. & eius violatoribus, vers. si qs aliū. Ergo percuties in curia, vbi est securitas, præ- dicta poena, & non mortis pro vulnere im- ponitur, non le- thaliter, quod- nictus, nisi de posterioribus. ff. de legib. Et est benignior opinio, quæ sequenda est in dubio. l. pen- us. ff. de pec- nis, c. odia. de regu. iur. lib. 6. Quamuis hæc lex vt iacet, esset intelligenda, & si dura sit, propter percussione lethalem, vel non. Nam qñ quis mittit manū ad ensem, seu gladium ad rixam con- tra aliquè in curia sine aliqua percussione, ponit poenam amputatiōis manus. Ergo distinguit iste casus in impositione mortis propter grauitatē de- licti, cum affectus fuit deductus ad effectum pro- pter percussione, & non cessabit mortis illatio per percutiente, à casu sine nostra legis, in quo cum af- fectu nulla fuit percussio. Et quæ poena sit punien- dus de honestans, vel percutiens aliquem, vel occi- dens in præsentia Regis, est l. 2. tit. 16. part. 2. vbi in- currit in crimē proditiōis, estimatur enim atrocior iniuria, quā sit in conspectu Prætoris. l. Prætor adf- xit. §. fin. ff. de iniur. §. atrocior. Intra de iniur. quan- to fortiori ratio erit atrocissima, quā sit in præsen- tia Principis, qui est iudex iudicum, vt dicit glos. in. l. si quis decurio. C. de decurio. lib. 10. Greg. Lo- pez in dict. l. 2. verb. Variā traycion.

Quæritur, Quando dicatur crimen in curia com- missum, ad hoc, vt poena huius regis constitutiōis puniri debeat. Videtur, quòd in loco vbi est Rex, & tria milliaria, quæ vnā leucam faciunt in cir- cuitu. l. tertia. titul. 16. parti. 2. l. 25. titu. 26. parti. 2. ibi. quanto fasta vna legua, que son tres mil passos. Pa- cus, vt ait Isidor. est mentura quinque pedum. gl. in cap. sicut antiquitus. in glos. passus. 17. quæst. quarta. & dicit, quòd pes, est spaciū quindecim digitorum. Hodie tamen dicitur fieri in Curia, quòd eo in loco sit, & in quinque leucis. l. secun- da. titu. 4. lib. 1. supra. ibi. Entre en nuestra corte, la qual corte de claramos que sea cinco leguas en derredor, segun es costumbre. Gregorius Lopez in. l. 3. verbo. que es vna legua. titu. 16. part. secunda. Et sic Curia Tom. iij. R Regis

Regis intelligitur cum quinque leucis in circuitu: **¶** Queritur, Vtrum Curia dicatur, si Rex absens sit, ita vt homicida intrans inteam excusetur a poena: Videtur quod vbi est Rex actu, vel habitus, id est potentialiter, quantum sit extra illum locum, dicitur tamen ibi sit consilium Regis, quod dicitur Curia ipsius, & sic presentia, vel absentia Regis, non consideratur sed sedes ipsius Curie, vbi res dicitur, & filiarum, & Summus Praeses ad id distribuat iustitiam, & ibi est Rex per potentiam, & sic suo nomine demanant provisiones. Ergo intrans illo in loco, etiam si sit Rex alibi, incidit in poenam positam a lege. vt est exemplum de. 1. 8. infra eo. Tunc, quia compeit in nomen Curie, ac per consequens dispositio ad Curiam relata, eiusque fauorem. Tunc etiam ex doctrina Barto. in l. qui tibi. num. 3. ff. de auro & argent. legat. dicentis statum puniens intrantem in palatium Capitanei, locum habere poenam aduersus intrantem eo tempore, quo erat absens a palatio Capitanei. Et hanc partem tenendam existimo, quantum Gregor. Lopez dubius in decisam reliquerit in l. 27. verbo. *El lugar.* titul. 9. part. 2. **¶** Ex quo inferitur, quod prohibitus quicumque facere in Curia sub poena, si contra prohibitionem uenerit, siue Rex in Curia sit presentia, siue per representationem, & in quinque leucis in circuitu, licet poenam. Quod est notandum pro intellectu huius. la. & l. 8. cu simili. infra hoc titul.

a **¶** *Casus por de rebis permissois.* De quibus in l. 4. vbi vide infra eodem. & rubri. 7. libr. primo in consuetudine Neapolitanis.

b **¶** *Conuenido de furto, o robo.* Fur, seu Latro captus in furto, seu deprauidatione, vel de ea conuictus in Curia Regis, etiam si sit primum furtum, debet morti naturaliter pro tali crimine. Ista poena est rigidissima, ideo existimat Gregor. Lopus de consuetudine non feruari, quantum de hoc inquirendum sit a praedictis Curia, hoc est, a iudicibus maleficorum (vulgo *Alcaldes del crimen*). Ita ipse in l. 3. in glof. fin. tit. 16. part. 2. Et idem furtum commissum in Curia, eorum arbitrio, autent loco Curie, & persona delinquentis, & illius, cui fuit res furata, erit relinquitur poenatio, arg. d. l. 3. tit. 16. part. 2.

& quibus not. Greg. Lop. in verb. *segun alcedra.* **¶** *Le conueniamano.* Similis poena infligitur in l. 3. titul. 16. part. 2. & in auth. Sed nouo iure, C. de leuissimis fugi. Sed quae ritus, vtrum dextera, vel sinistra sit amputanda, vel infirma, & arida: Ratio dubitandi ea est, quia in eo, quo quis peccauit, & quod fuit causa delinquentis, sicuti fuit manus sana: & dextera, est amputanda, cum fuerit in vitio, ca. an sit ibi, Cu. in eo puniendus sit, in quo deliquit, de appell. vbi gl. verb. indignu. c. literas.

de temp. ordi. c. pastoralis, d. iure patro. c. puida. de elect. l. 6. tex. in auth. De statutis contra liber. eccl. §. oes peregrini. Illis verbis, vt in eo puniant, in quo delinquit. l. Iulianus. §. ex facto. ff. d. vulg. & pupil. gl. in §. Itē furdus. vers. saepe em. verb. amittit. In hi. quibus non est pmis. face. testam. Igitur cu in manu deliquit, vt amplius non delinquat cu ea, est optimus, ac iudicium vt amputet, & non illa, quae nullum crimine commisit, vt delicta suos teneat autores Matthea. Afflict. lib. 3. consil. Neapoli. rub. 54. nu. 1. & lib. 1. rub. 12. nu. 21. fol. 50. col. 1. & Bal. in auth. Sed nouo iure, tenet ista parte, q. fortior, quae praesumitur fuisse causa delicti, est amputanda, & non debitor. Tamen benignior pars in poenis inferendis est qui debet, & hmoi est illa, quae vult sinistra, vel arida esse amputanda, & non vtilis & potetior est ipse delinquenti: ergo sinistra, vel arida erit amputanda. Et idem de pede, vel auricula, vel dentibus: nam si vnus esset amputandus, debitor, & infirmior erit praesens deditus, vel auricula, vel si dentes essent quintandi more Hispanico, inutiles, & magis corrupti essent auellendi, & satis sit legi dicitur, amputetur manus & c. in genere. Secus si in specie diceret manus cu qua commissi delictum: na cu sit certa & expressa a lege, non est locus dubitandi, sed & si dicitur, seruanda est, quia ita scripta reperitur. l. prospexit. ff. qui. & a quib. Et quod sinistra, & illa, in qua minus potest, sit amputanda, tenet glof. in dict. auth. Sed nouo iure, verb. vna sola manus, vbi la. cob. Butri. Alberi. Salic. Angel. & Paul. idem probant. Ioan. And. in regu. In poenis, de reg. iur. lib. 6. in Mercit. lib. Alberi. 3. part. statuto. q. 60. Angel. in l. tertia. §. Labeo. ff. arb. furtim caesar. per illam. tex. & ca. sicut vrgenti. q. 1. Et est communis opinio

opinio secundum Alciat. de praesumptio. 3. regula. praesumptio. 45. nu. 13. Greg. Lopez in l. 3. tit. 16. part. 2. Vascolet in tract. diuidui & inuidui. fol. 2. col. 2. Raphael Fulgos. in d. auth. Sed nouo iure. Augusti. in additio. ad Ang. Areti. in tract. de delictis. verb. q. 5. si non soluerit. nu. 4. fol. 287. col. 4. vbi dicit eodem quibus concinit conciliu. Neapoli. lib. 1. tit. 12. d. per cusionem illicita cum armis. cuius verba sunt. Si quis aliquem cu armis prohibitis praedictis percussit, ita, q. percussus

¶ *Ley. 11. De los que mataren, o fivieren sobre assechansas.*
¶ *El Rey don Alonso en Alcala.*
Año de mil cccy. lxxxv.

CAE sce mu chas vezes que algunos hombres estan assechando a parra ferir, o matar a otro, y fazer fabla, o cõsejo pa ello y fierē

ex percussione ipsa minimè moriatur, percussor manū, cum qua percussit, amittat. æquū est em in ea parte corporis plecti maleficiū, cum qua legis & imperij veneratione contempta, maleficiū perpetravit. & in c. 1. si quis alium intra pacis. de pace tenenda & eius violato. lib. 2. feudo. ibi, manus ei amputetur. & sic fit poenitio in eo membro, per quod factum fuit delictum, licet totus homo fuit ille qui deliquit. Quia dicit. S. Thom. 2. 2. q. 58. artic. 1. in respons. ad secundum. Non em proprie dicitur, q. manus percussit, sed homo per manū, sicut dicimus, q. non proprie dicitur, q. calor calefaciat, sed ignis per calorem. Facit ad hoc bonus tex. in c. si peccatū. de poenitentia dist. 1. Et sic intelligit illud, quod supra dixi, q. punitur quis in quo deliquit. vt in l. 3. C. de seruis fug. vbi seruis poena pedis propter fugam punitur. Facit text. in auth. Oes peregrini. C. coia de success. l. rescriptū. ff. de his quib. vt indig. l. qui bona. §. si quis. ff. de dam. infect. l. 2. C. de exact. tributo. l. consensu. C. de repudi. ca. si compromissarius. §. pen. de elect. lib. 6. **¶** Queritur, Vtrum casu quo requiritur percussio ad lepra rationem manus, sufficiat modica aut leuissima incisio cutis etiam sanguinolenta? In quo dubio glof. & Metthea. de Afflict. in consil. Neapolita. lib. 1. rub. 12. nu. 2. qui respondent quod non. nam statutum facies mentionē de percussione cu sanguine, non habet locū in percussione sanguinolenta, vbi est leuissima cutis fissura, ideo leuis cutis ruptura non dicitur vulnus. Bald. in l. si praedium. col. 2. C. de edilit. actioni. Et appellatione vulnus, non venit vulnuscolum. Alex. a. in l. denunciasse.

§. quid tamen. ff. ad l. Cornel. de sicar. faciūt multa, quod modica non sunt in consideratione. de quibus per Andre. Sicul. in repe. rub. de reb. ecclési. non alien. columna sexta. & in consil. ro. columna quinta. & consilio. 40. columna decima quarta. & consil. 57. columna 5. libro 4. Matthea. de Afflict. in c. 1. §. praeter ea. in gloss. 1. quae sit prima causa benedicij amittend. & in dicto lib. 1. rub. 12. n. 3. Quod est notandum pro intellectu huius legis, dum supra dicitur (*beriere*) quia vulnuscolum non est in consideratione, vt praedicti per plura in locis praedictis firmant.

a q. illos q. estā assechando y atendiendo para los ferir, o matar, o sobre q. fue fecho el cõsejo, o la fabla. Y estos tales deuen auer mayor pena, que los que fieren en pelea: porque los derechos mandan que estos ta

cum non est in consideratione, vt praedicti per plura in locis praedictis firmant.

¶ *Lex Secunda.*
¶ *Assechando.* Per insidias percussus, seu vulneratus aliquem, quantum percussus de vulnere non moriatur, propter grauitatem delicti poena mortis punitur. Hoc probat haec regia constitutio, quae punit ambulantes per insidias contra aliquem si res sit deducta ad effectum mortis, nam non stetit per offendentem, quo minus mortem inferret, cu ipsum vulnerauerit. & ista. l. originem fumpfit ab ordinam. de Alcala regis Alphonsi Anni. 1386. titul. 22. l. 1. Confirmatur ex l. is qui cum telo. C. ad legem Corneliam de sicar. & §. Item lex Cornelia. de Sicarijs. Instit. de public. iudi. vbi Ioan. Fab. Quae leges de generali consuetudine a pluribus doctoribus dicitur non esse in vsu, vt quis morti afficiatur ex affectu, si non sit sequutus effectus. nam hoc locum habet, quando non peruenit insidians ad actum proximum, veluti ad vulnus, & sic ad actum proximum, veluti ad vulnus, sed tantum ambulabat armatus causa occidendi hominem, nec extraxit ensē, seu arma alia, secus tamen in nostro casu, cum talis ambulans causa occidendi hominem per insidias peruenit ad vulnus, & sic ad actum proximum, & per eum non stetit, quo minus occiderit ipsum, cum vulnerauerit animo occidendi, licet occidere non potuit, est puniendus poena huius legis, quasi habeat delictum pro perfecte commissum, cum fuerit propositi occidendi, & deuenit ad actum mortis proximum, & sic per eum non stetit. Ita Ioan. de Platea. in dict. §. Item Tom. iij. R. 2. lex Cor.

lex Cornelia. nu. 54. versic. Item loquitur hic de eo. Casus est de hoc in. l. 1. §. Diuus Adrianus. ff. ad legem Cornel. de sicar. ibi. Et qui hominem non occiderit, sed vulnerauerit, vt occidat, pro homicida damnandum. h. aut facta. §. euentus. ff. de poen. Si tamē nō peruenit ad actū proximū, sed cap^o fuit ambulādo in insidijs, erit puniendus. extra ordinariē arbitrio iudicis. l. 1. ff. de extraord. crimin. ni. secundum Plateā vbi supra. Additio ad Bāl. in. d. l. is qui cū telo. Sit ergo conclusio. In sulcus cū telo animo occidēdi, si peruenit ad actū proximū, punitur poena homicidij, vt in hac lege. Si tamen nō peruenit ad actū

les sean tenidos a pena de muerte, así como si matase. Y por que en algunos lugares por fueros y por costumbres no se vfan así: y por esto se atreuiā muchos a fazer los tales y erros. Porende establecemos que qualquier, o qualquier que por aftechanças, o sobre consejo, o fabla fecha, firiere a alguno que muera por ello:

propinquum, punitur extraordinariē, vt dixi. & d. l. is qui cū telo. in isto casu licet de iuris rigore procedat, tñ nō seruat de cōsuetudine, scđm Bald. ibi. & Hippolyt. nu. 14. & Barba. in. l. 4. §. Cato. col. 3. versic. in tex. ibi, fecerit, ff. de verb. oblig. Greg. Lopus in. l. 2. tit. 31. part. 7. Jacob. Boulenc. in repe. l. Capitaliū. §. famofos. nu. 75. ff. de poen. vbi multa cōpētēs ad huius legis cōprobationē. Et ponit regulā, q̄ punitur affectus, licet non sequat effectus. Et ponit vn decim limitationes a nu. 78. cū seq. de hoc per Ant. Blancū in practi. crimina. §. Quarto prēmittēdū est. nu. 1. cum seq. pag. 351. Ant. Gomez in tract. de delictis. c. 3. nu. 30. vbi dicit, q̄ ista lex cōter practica, cū quis insidiosē, proditorie, & peraleuosiā ambulat cū armis, & cū vulnerauit, quāuis nō moriatur, erit tñ propter qualitatē aleuosiā poena mortis puniendus. Sed dubitatur, Quis vulnerauit hominem lethali ter, an statim delinques possit accusari tanquā homicida ad poenā mortis? Rñdēdū est q̄ nō, scđm Ant. Gomez in. d. c. 3. nu. 31. quia ante mortē non est nata actio, nec accusatio. argu. l. cedere. ff. de verbo. signi. l. in

illa stipulatione. & lex hoc iure. ff. de verb. obli. Et in expressis terminis probat Barto. in. l. damni infecti, §. Sabini. col. 2. nu. 4. Et ibi Ang. Paul. Cuman. & Roma. ff. de damni infect. Anani. in. c. signi. ficasti. 2. de homicidij. col. 2. Hippolyt. latē in practi. crimin. §. Et quia. nu. 26. singulariter per Nico. la. Boeris. de. cisi. 323. nu. 6. versic. Et ecōtravulnerat. & qñ quis ex sola percussioe punitur poena mortis nēpē si quis pcutiat imaginem, aut tabulā, in qua ē imago Christi, aut virginis Mariae, vt scđm. text. in. c. 2. §. fina. de offic. ordi. lib. 6. Ang. in. l. ex senatus. ff. de sicarijs. Hippolyt. in practi. Et q̄, num. 25. Et q̄

maguer que aquel a quien firio no muera de la herida.

¶ Ley. III. De lo que matara a otro que muera por ello aunque sea en pelea.

¶ Idem.

EN algunas de las villas y lugares de nuestros Reynos han de fuero y de costumbre q̄ quie matara a otro en pelea: que lo den por enemigo de los parientes, o peche el o-

ffectus non puniatur, nisi sequito effectū de consuetudine, excepto in crimine læsæ maiestatis, tenet Alexandrin. in. c. fin. nu. 7. de spons. & in. c. si per hoc. num. 2. Deo eo qui cognouit consanguin. vxor. suā. Et quā notat de vulnere mortiferē illa to. Angel. in tract. maleficiorū. verb. vnā alia percussione. nu. 2. Alia plures quæstiones in materia adaptabis ad hanc legem ex Anto. Gomez. in dicto tract. de delictis. cap. 3.

¶ Lex Tertia. Occidēs aliquē etiā in pugna, nō obstāte cōtraria cōsuetudine, est poena mortis puniendus. Hoc dicit, nā habuit voluntatē occidēdi, ideoq; poena mortis tenet. l. 4. in frā eo. imō diffidatio est phibita, & duellū sub multis poenis. De poena diffidatis aliquē vltra mortis est poena oīm bonorū. Ant. Gom. in tract. de delict. c. 3. nu. 12. de duello i. tit. de pugnatū. in duello. in volu. Decretaliū. Et habet in cōcil. Trident. sessio. 25. c. 19. incipi. Detestabilis duellorū vsus. Et scđm Senecā. 2. de ira. Nefas est nocere patriæ, ergo cuiuscūq; nam vnusquisq; homo pars patriæ est, sanctæ em sunt partes,

partes, si vnuersum est venerabile, & sic possimus omnem hominem defendere. c. dilecto. de senten. excom. lib. 6. Andr. Ifernus in. c. §. Itē. col. 2. quæ sit prima causa bene. anit. & in. c. 1. §. si autem omnibus. de pace tenen. & eius viol. ¶ Lex. 1111.

¶ **M**uera por ello. Interficiens hominē volūtariē, poena mortis tenetur regulariter. Fallit tamen in casibus in presentia deductis, etiā si sit nobilis. vt dixi in. l. 1. r. gloss. r. pagin. 137. tit. 1. libr. 4. supra. versic. Item nobilis. vbi p̄baui de iure & consuetudine huius regni pro homicidio poenā mortis esse inferendam homicidæ, etiā si sit nobilis, quāuis commissum sit sine prodicione & aleuofia. l. 1. ad fin. tit. 17. lib. 4. for. leg. Gregori. Lopez in. l. 15. verb. *Cauallero*. tit. 8. part. 7. quāuis Anto. Gomez de delictis. c. 3. nu. 2. contrarium firmauerit, & non bene. Quia lex in poenis vniformibus, & respectiuis nullum discrimē ponit inter plebeios & nobiles, vt supra iam dictum fuit, sed ita est in homicida, nā quod fecit, semper expectet. l. 3. C. de episco. audiē. & dixi supra in rub. huius tituli. Et in l. in cū naturæ hanc poenam sibi inferendam à quocunq; posse propter homicidij commissum in fratrem Abel, exultauit Caim Gen. 4. Et qui sanguinem humanum effuderit, sanguis quoque ipsius effundetur, vt volebat facere Pharaon Rex Moyfi propter homicidium in Aegyptum, Exod. 2. & 21.

¶ Tamen nobiliter est inferenda poena mortis, quā ignobili, cū ignobili ignominiosa laquei poena sit inferenda. l. 2. tit. 17. lib. 4. for. legum. nobili autem poena iugulationis sit inferenda, & in mula, seu equo cum sella & freno bene composito sit ducēdus, & non in alino, sicut ignobiles delinquentes duci solent ad locum supplicij, vt motis est in Hispania. dixi in. l. 5. verb. *hombre bijo dalgo*. ¶ Fallit tamen hæc regula, quando homicidium esset commissum ex iusta prouocatione præcedēte præstans causam iustam, vt quis ira cōmotus, potius quā ex dolo, prouocantem

interfecerit, vt quia sine culpa præcedēte occisus iniuriā inferre volens occidēti: dixit aliquod verbum iniuriosum, & cōtra bonū nomen famæ, quod oēs virtuosamant, præcipuē nobiles, & generosi, putā, si dixit nobili, vel ignobili virtutibus tñ præ-

ditō, qualis vnusquisq; presumit in dubio. c. dudū. de p̄sumptio. Ties p̄ditor, Iuda^o, Cornu^o, metrix, lamia, vel mentiris, vel falsum instrumentū cisti, licet excedat viā defensionis, q̄ se nō potuit reprimere in. Ad dolore ex tali verbo iniurioso ad irā p̄motus nō debet poena capitis puniri, sed alia infortiori & extraordinaria arbitrio iudicis: quia vbi est ira, ex iustis præsertim causis orta, & prouocatione aduersarij, qui fuit prima causa iræ, deficit dolus, ac p̄inde poena ordinaria corporis etiā afflictiuā nō esset puniendus, sed poena exilij p̄ annū à loco, vbi fuit cōmissū homicidij, & pecuniariæ 20. mille quadratorū, vt fieri vidi etiā in homicida ignobili, q̄ sine dolo, sed ira cōmotus, p̄pter verbum iniuriosum cuiusdam nobilis, ipsam claua percussit, & mortuus fuit ex vulnere: & inja calculis auditorum Serenissimi ac potētissimi Regis Caroli Hispaniæ, ac totius orbis Imperatoris fuit prædicta inia cōprobata iuridice. Fundatur nā iustus dolor facit, vt poena ordinaria temperari debeat ex dolore causata. Panor. in. c. olim. col. 2. de resc. vbi dat hoc pro regula. Et refert & sequitur Thom. Gramma. decisio. 5. col. 1. nu. 1. Facit sententia Romana. in. l. cum mulier. col. 2. nu. 4. versic. Aduertendum quia offensa, ff. solut. matrim. Felin. in. c. dilecti. col. 8. versic. Secunda declaratio. de exceptio. Et plures refert Thom. Gramat. dict. decisio. 5. nu. 21. laudantes dictum Roma. vbi supra, dicentes, q̄ quāuis homicida poena mortis sit regulariter puniendus, tñ est in potestate iudicis non condēnare ad poenā mortis homicidæ, quæ compulsi irarūndia, seu dolor ortus etiā aliter, q̄ ex facto offensis, per text. in. l. Lex Iulia. §. fin. ff. ad legem Iul. repetunda. Quod Feli. vt supra, reputat dictum mirabile, dicendo, q̄ ex hoc multa homicida possent

¶ Ley. 1111. De los casos que se escusa el que mata a otro.

¶ Idem.

Odo hombre que matara a otro a sabiēdas muera por ello, saluo si

Tom. iij. R. 3. a iudi-

ad iudicibus excusari, saltem quo ad poenam mortis. Refert Hippoly. singul. 270. incip. Homicida. Item quod homicidium negligentia vel culpa commissam non tamen dolo, non sit poena mortis et ligandum, imò nec alia corporali, probavi in prima parte harum constitutionum in processibus questionibus, quae secundae versu. Præterea si hæc declaratio. Quod est summè notandum in actu practico. Thom. Grammati. decisio. 23. nume. sexto. & decisio. 98. numer. 6. & 9.

¶ Fallit etiam in infante, seu furioso, nam isti carent sensu, & aliqua poena non tenentur, nec etiã incidunt in irregularitatem ex tali homicidio ab aliquo prædictorum admisso. l. infans. ff. ad leg. Corn. de Sicar. cuius verba sunt. Infans, vel furiosus si hominem occidat, lege Cornelia de sicarijs non tenetur, alterum innocentia consilij teneatur, alterum facit infelicitas excusari. l. quod infans. ff. de rei vendi. §. pupillus. versic. nam infans. Insti. de inutili. stipula. Facit bonus text. in l. impuberè. ff. de fart. ibi, Nam infantes id non cadere nos putamus, cum in impubere capace lege Aquilia agi posse, item verum est quod Labeo ait, nec ope impuberis furto factò teneri eum. glo. in l. 1. C. si aduersi delicti. & in l. impunitas. C. de poen. Confir-matur ex l. cum autem. §. capitale. sed in intellectu glo. ff. de ædilit. edict. vbi habetur furiosum, nec impuberè capitalè fraudem videri commisisse. Dicitur ibi glo. impuberem. s. seruū doli nō capace, alias contra. C. de poen. l. impunitas. Vel intelligas de infante ex exaquatōe facta de eo ad furiosum. arg. Clem. vni. de homic. Et sic est ibi text. pro sententia paulo ante habita, q̄ ex homicidio commisso sine dolo, non est imponenda poena mortis. De quo etiã agit Catelia. Cotta in memorialib. iuris. verb. Homicidium. pagin. 235. Infantilis ætas cum ignoret quid videt. l. 1. C. de fals. monet. nulla poena est inferenda delicti, etiã si conscius sit criminis falsæ monetæ, dum tamē sit minor decē annis cū dimidio. l. 10. tit. 7. part. 7. Nec delictū commissum à furioso, vel mente capto est punibile, quia caret consensu, & furor mortis equiparatur. l. qui seruū. & ibi Bald. ff. de acqui. hæred. & habetur loco absentis. l. 2. §. furiosus. ff. de iure codicillo. l. 2. ff. de procura. & sic puniti non potest. l. 3. titu. 8. part. 7. & l. 15. titu. 1. part. 1. Montalu. in l. 1. verb. Por occa-sionem. titu. 17. libr. quarto. foro legum. Satis enim suo furore punitur. l. congruit. ff. de offic. præsid. Quid autem si habeat dilucida interualla, & in illo tempore, quo vexatur dolore delinquit, an teneatur? Dic q̄ non. ex Angel. in tract. De maleficijs. verb. scienter dolose. nu. 7. fol. 123. secundum partium impressionem. colum. 2. vbi vide.

¶ Quid autem erit, furiosus fuit homicida tempore sanæ mētis, sed ante poenam ei illatam ratione

delicti fuit furore oppressus, Verum durante furore poena sit executioni mandanda? Respondendum est, quod de delicto commissio insana mente furiosus non est corporaliter puniendus durante furore, sed est suspensus executio poenæ, quo usque ad sanam peruenerit mētē, satis enim sua infirmitate opprimitur, nec est addenda afflictio afflictio. l. tam demētis. C. de episcop. audient. l. diuus. ff. de offic. præsid. Tum etiam, quia poena ponitur ad punitionem & correctionē delinquentis, & vt in hac vita poenā illam patiatur, vt sit remedium peccati ad fruitionem vitæ æternæ. Sed si executio fieret durante furore, perditio animæ, & corporis sequeretur, cum fortè cum superuenit furore, erat in peccato mortali, in quo si ad sanam mentem non venerit vt penitentia agat, in eo dicitur perseuerare, & si decederet, tanquam si mortuus esset in mortali, descenderet ad inferos. Quia si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitates secundū omnes abominatiōes quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitias, quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatiōe qua præuaticatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. vt habet apud prophetā Ezechiel. ca. 18. & sic decederet in peccato mortali. Paul. Castren. in l. si vnquam. §. si vi. nu. 2. ff. de acq. posse.

¶ Præterea q̄ sit differenda executio dum infania durat, tenet Bald. in l. furiosum. nu. 3. vbi Alex. Decius & Ias. nu. 10. dicens magis communè opinionē & tenendā in iudicando & cōsulendo esse. C. qui testam. face. possunt. Et dicit cōm idē Iaso in l. ex facto. nu. 30. quanuis sit dubius ibi Alexā. nu. 33. ff. de vulga. & pupillar. Catellia. Cotta dicit cōm in memorialib. iur. verb. Homicidū. pag. 236. Et Ep̄s Segouienis in repe. Clem. vni. 3. part. in prin. nu. 2. de homic. dicit cōm. & disputat Io. Ign. eius in l. 3. §. Ignoscitur. nu. 74. ff. ad Sillanian. vbi agit optimè de intellectu. l. diuus. ff. de offic. præsid. Nec est recedendum ab ista communi in iudicando & consulendo, quicquid contra Bald. Ias. Cotta, & alij cum Roma. de quibus supra, murmurent. Et hanc communem, & obtentam pluries sententiam dicit Iacob. Nouellus in practi. ad defensam. in princ. nu. 40. pagin. 605. est impressa cum practica Follerij. ¶ Fallit etiam regula, q̄ homicida occidatur, quando ex potestate legis id sibi erat concessum, vel à Principe. vt si inueniret vxorem adulterantem cum alio, & eos in fragranti delicto interfecerit, non erit puniendus, quia iuste fecit, cum ex legis permissione fecerit. l. iuste. ff. de acquirenda possessione. l. Gracchus. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. secundum. titu. decimo quinto. infra eod. vbi de poena adulteri tractabitur. Et vtrum securus sit in foro animæ maritus interficiens adulteros, explicabitur.

¶ Asu

¶ **Asu enemigo conofcido.** Vt quia est bannitus, trās fuga, & hostis ciuitatis, qui impunè occidi potest ex forma statuti. secundum Bar. Bald. Ias. & Deci. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. Feli. in cap. que in ecclesiariarum. nu. 5. de consli. Ias. in l. omnes populi. nu. 46. ff. de iustitia & iure. post Bart. in l. vbi patetum. C. de trāfact. & in l. 1. C. quādo lice. vnicuiq; sine iudic. se vind. Hippolyt. singul. 150. Matth. Afflit. in consli. Neapolita. lib. 2. rub. 3. Marcus de Mantua consli. 206. num. 1. Ioan. Igne. in l. 3. §. si ex stipulatione. nu. 7. ff. ad Syllaniam. Catelia. Cotta in memori. iuris. verb. statuta quod bannitus. Bernard. de Luca in tract. regul. cum fallent. regul. 58. Duen. regul. 68. verbo. Bannitus. vbi optimè ampliatur, & limitatur istam regulam & doctrinam. Hodie tamen de iure nostri regni bannitus ille erit q̄ iuxta formā. l. 76. Tauri fuerit p̄nunciatus à iudice. l. 48. styli. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. De hoc latè per Didac. Castell. & Ant. Gomez in d. l. 76. Tauri. Et est notandū secundū Anto. Gomez vbi supra nu. 18. quod occidēs inimicum ex legis permissione peccare, infra dicit in l. 2. tit. 15. Et inimicus notus dicitur, cum fuerit declaratus & datus à iudice, non antè. glo. in dict. l. prima. verb. **enemigo.** titu. 17. lib. 4. for.

¶ **De defendiendose.** Licita est enim vnicuiq; defensio. l. vt vim. ff. de iust. & iur. c. si verò. i. de sent. ex com. l. 1. tit. 17. lib. 4. for. leg. glo. optimam. capi. si quis. de furt. quæ ait aggressorē se ipsum occidere, cum aggressus ob defensionem propriam, & non in eius offensionem se defendendo occiderit. Licita enim est vnicuiq; defensio, per præmissa iura. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadr. paup. feciss. dicatur. §. quod verò. Insti. de iur. nat. gent. & ciui. Clem. 1. de homicid. l. si quis aggressorem. vbi Hippoly. C. de Sicar. & in consli. 137. nu. 18. Idem Hippoly. aliqua notanda. Panor. in c. olim. i. num. 15. de resti. spolia. Angel. in tract. maleficio. verb. & Titius se defendendo. nu. 7. Catelia. Cotta in memorialib. iur. verb. Defensio. Matthæ. de Afflit. in consli. Neapolita. lib. 1. rubri. 8. nu. 51. versic. Sexto nota. vbi plura notatu digna pro commento huius glo. reperies. Et per Petrum Dueñ. conciuem nostrū in tracta. regula. cum fallent. regul. 191. vbi pro regula, quod licita est defensio pro tuitione rerum, vt occidendo inuasorem quis non teneatur. ca. 2. ibi, te tuāq; liberando. de homici. glo. 1. in l. 4. ff. ad leg. Aquil. Et habetur in hac l. ibi. **o si matare la**

dron que hallare de noche. vbi dicitur. Et ad istud verbum est videndus idem Dueñ. regul. 192.

¶ **O si lo fallare yaziendo con su muger.** Maritus adulterum quocunq; in loco deprehensum in delicto cū vxore interfici possunt, etiã si sit cum spōsa de present. l. 2. titu. 15. infra eo. lib. 8. vbi de ei⁹ adule-rijs poena explicabitur.

¶ **Con su hija.** Maximū scelus & offensa in patrē est, que lo falle, o si lo fallare en su casa yaziendo con su hermana, o si de le hallare lleuando adulterare, seu violare filiam constitutam sub patris potestate, vel emancipatam in eius domo, ideoque iure optimo cum non possit iustum dolo rem temperare, & sit de decus in iudicium deducere talem infamiam, eos reprobos in ipso crimine coeuntes licitum erit occidere. l. sexta. vbi Montalu. titu. septimo. libr. quarto. foro legum. gloss. verb. turpiter. per textum ibi in capitu. si verò. de sententia excommunicationis. vbi idem habetur de fratre inueniente forem adulterantem, seu se commiscens cum alio. Facit ratio text. in l. Gracchus. C. de adulter. ibi. quia nox & dolor. l. si adulterium cum incestu. ff. de adulter. Hippolyt. singul. 455. & in dicto. §. imperatores. probatur singul. quod licet excedat quis in offensione & moderamine, nihilominus non est puniendus poena ordinaria in excessu. ibi, vltimum supplicium remitti potest. difficillimum enim est iustum dolorem temperare, & magis, quia plus fecerit & c. quæ cōmendat Ias. in dicta. l. vt vim. colu. 3. Hippolyt. in singul. 100. incip. Occidens aggressorem. Et est similis text. in dict. l. Gracchus. ad finem. Ergo etiam in casu non permisso à lege si frater, pater, seu maritus iniuriantem eos in domo, & etiam extra in casibus hinc expressis si occidissent eum propter dolorem iustum, & honorem propulsandum, sicut fecerunt filij Iacob propter iniuriam illatam eis, & forori. vt habetur Gen. 34. non est inferenda poena ordinaria propter homicidium, sed exilij, vel huiusmodi, vt dixi in prima gloss. huius legis. Concordat. l. 14. titu. 17. part. septima. Ad id quod dixi, quod competit vindicta patri, etiam hodie contra adulterantem in eius domo cum eius filia nupta. nec est curandum de patria potestate, vel emancipatione, sed de iniuria quæ ei sit in propria filia, & domo, ex quo non potuit iustum dolorem temperare, nec frater habet forem in potestate, & tamen in hac lege est permillum. ergo & c. Dixi in l. prima. titu. 15. infra isto libr. 8. ordinamen.

Tom. iij.

R 4

¶ Anger

a **Muger forçada para yazer con ella.** Licitum enim est talem oppressorem & violatorem mulieris occidere, vt hic habetur. Concordat. l. prima. titul. decimo septimo. libr. quarto. for. legum. text. ille loquitur de femina violenter cognita, & sic est delictum grauius, & talium delinquentium poena mortis naturalis. tex. in. l. i. C. de raptu virgin. l. i. cū tribus sequent. titulo. 10. *De los que furta o roban.* libr. 4. for. legū. Intellige tamē de muliere virgine vxorata, seu vidua casta, nō de impudica & meretrice, & inhonesta, cuius accessus est impunibilis. l. qui adulterium. ff. de adulter. Et notatur in. l. verum. ff. de furt. gloss. in. l. vni. C. de raptu virgin. gloss. in. l. prima. verbo. *Muger soltera.* titulo. 10. libr. 4. for. leg. l. i. ca. C. de adulte. ibi, crimen in ea cessat. Et sic tenerem de æquitate, quod raptor talis mulieris inhonestæ, nec posse occidi a iudice, nec ab alio, ex præmissis. & tenet Ioan. Saynson in consuet. Turonensibus, titu. *Des droictz de haulte iustice.* arti. 1. verb. *Fe me eforcee.* fol. 216. colum. secunda. quia cum meretrice nupta non committitur adulterium. Bart. in. l. quæ adulterium. C. de adulter. Angel. in. l. ea. & in. l. qui adulterium. ff. de adulter. Paul. Grilland. in tract. omnifariam coitus. versu. Vndecimo quæro. Ioan. Neuzan. in sylua. nupti. lib. 1. nu. 135. Anton. Capici. decisio. 44. Didacus del Castillo in. l. 62. in glo. fin. in ordinatio. Tauri. Matthæ. Afflic. in consuet. Neapolita. lib. 3. rub. 13. nu. 5. col. 2. Dixi ad Seguram in repeti. l. Imperator. nu. 140. ff. ad Trebellianum. Item facit. l. i. ibi, *que bina honestamente en su casa.* titul. 20. parti. septima. Sed vis non est inferenda etiam mulieri inhonestæ & vili, cum ipsa non velit peccare in corpus suum, etiā si per momentum velit abstinere à peccato carnis, non est ei vis inferenda, nec suæ personæ copiam facere tenetur. Couar. lib. 3. Variarum resolu. cap.

muger forçada para yazer cō ella^a, o que aya yazido con ella^b: o si matare ladron^c, que hallare de noche en su casa furtando, o forçando la, o si lo fallare con el furto fuyendo, y no se quisiere dar a prisió, o si lo fallare furtandole lo fuyo, y no lo quisiere dexar, o si lo matare por ocasion

14. nu. 2. Dixi supra in. l. 2. in glo. 1. col. 714. versu. Tertius casus est. titu. 23. lib. 2. ordina. Tum etiam ex prohibitione indistincta. l. 2. vbi Greg. Lopez notat in verb. *Fuerça.* titu. 19. part. 7. poena cognoſcentis mulierem etiam inhonestam per vim erit extra ordinē iudicis arbitrio crimine iniuriarum l. lex cornelia. in prin. ff. de iniur. Bald. in. l. fin. ff. de rerū diuisio. Gregori. Lopez. l. 2. verbo. *Fuerça.* titu. 19. parti. 7. tex. in. l. 3. ad fin. ibi, *Mas si alguno forçasse a otra muger.* titul. 20. partit. 7. quā in practica nota bis. **Tazer con ella.** Similis est in. l. vnica. §. neigitur. C. de rapt. virgin. l. 1. titu. 17. libro. 4. foro leg. & foro juzgo. lib. 3. titu. 3. l. sexta. In tamen permissio occidendi raptorem, intelligēda est in patre, fratre, & marito, & alijs personis, quibus de iure permittitur vindicta, non tamen in extraneis censetur permissum. Item etiam dum talis delinquens est in ipso delinquendi actu, vt notat Montalu. in dicta. l. 1. verbo. *para yazer con ella.* & cum filia, foror &c. cognosceretur per vim, secus si voluntate virginis, seu mulieris, nam tunc non liceret eis occidere. secundum Gregor. in. l. tertia. gloss. prima. titu. octauo. parti. 7.

Matare ladron. Concord. l. interdum. 2. §. qui furem. ff. de furt. l. 1. tit. 17. lib. 4. foro legū. Montalu. in. l. 11. verbo. *E no lo mate.* tit. 13. lib. 4. foro leg. l. 3. tit. 8. part. 7. vbi Gregor. Lopez in glo. 2. 3. & 4. secundum quē intelliges hanc legem. Et Petri Dueñas in tract. regul. cum fallent. regul. 191. Et adde quæ notant Io. Bernard. in tract. regul. cum fallen. regul. 507. Couar. in rep. Clem. Si furiosus. 3. part. §. vni. nu. 6. de homicid. Domi. Sorus lib. 5. de iusti. & iur. q. 1. arti. 8. Ludo. Gomeſ. post gl. 1. in. §. super est. num. 52. vbi latē scripsi. Inſti. de actio. Cetera quæ pertinent ad huius legis interpretationē recipies ordinatim ex Montalu. in. l. 1. titu. 17. lib. 4. for. leg.

no queriendo matarlo, ni auiedo mal que rencia con el, o si lo matare acorriendo a su señor: que lo vea matar, o padre, o fiſjo, o a abuelo, o a hermano, o a otro hombre que deua vengar por linaje, o si lo matare en otra manera que pueda mostrar que lo mato con derecho.

for. leg. vbi literaliter habetur ista lex vsq; in finē.

Lex. V.

a **Cō facta.** Occidēs, vel vulnerās aliquē cum sagitta, quanuis vulneratus non decedat ex vulnere vltra alias poenas à iure statutas puniendus est medietate bonorum came re Regis. l. 35. titu. fin. lib. 8. ordinamē.

Lex septima.

b **Matare Alcalde.** Occidēs iudicem, vel officialē constitutū ad administrādā iustitiā in ciuitatibus, & oppidis huius regni, punitur poena amissionis omnium bonorum cameræ Regis applicandorū. Cōcor. l. 39. titu. fin. infra eo. lib. 8. ordina.

Lex. VII.

c **Matare a otro a traycion.** Preditorū inſiditiosus homicinē, puniē poena mortis, nec gau-

Ley. V. Del que matare, o fiſriere con facta.

El Rey don Enrique Tercero.

Valquier que matare, o hiriere a otro con facta^a en ciudad, o en villa, o en nuestra Corte, aū que el ferido no muera: allēde de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de todos sus bienes, para la nuestra camara.

Ley. VI. Del que matare, o fiſriere a otro robandolo.

Idem.

Re, o fiſriere a otro robandolo en el camino, allende de la pena corporal que deue padecer: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

Ley. VII. La pena que deue auer el que matare juez, o Alcalde.

Idem.

Valquier que matare Alcalde, o juez, o merino

de alguna de las nueſtras ciudades, y villas, o al nueſtro official que touiere salario, pierda todos sus bienes, y sean aplicados a la nueſtra camara.

Ley. VIII. La pena del que matare a traycion, o sobregua.

Re que matare a otro a traycion^c, dada y otorgada tregua y seguro, o en otro qualquier caso, porque deua ser condenado a muerte. Si despues que fue re condenado entrare en nuestra corte^d, con cinco leguas en derredor, allende de la pena corporal pierda la meytad de sus bienes para la nueſtra camara.

Ley. IX. La pena del que se desesperare.

Idem.

Re que se matare aſi meſmo^e pierda todos sus bienes, no teniendo he

Tom. iij. R 5

det immunitate ecclesiastica, & ab ecclesia erit extrahendus, vt morte moriatur. c. 1. de homicid. & per plura probat Remig. Gon. in tract. diu. mun. ecclesi. fallent. 13. pagin. 125. & fallent. 14. Et de Assassino ibi fallent. 15. Et quis dicat p. ditor, vel aleuofus, dixi in. l. 1. verb. *Aleuoso.* titu. 12. isto lib. 8. supra vbi plura remissiuē posui.

Entrare en nuestra corte. Quando dicitur crimen in curia commissum, vt intras in eā puniendū sit huius legis poena, declarauimus supra isto titu. in. l. 1. i. verb. *Matare.* vbi vidi de. l. 41. titu. fina. infra hoc libr. 8.

Lex Nona.

Matare aſi meſmo. Concord. l. 19. tit. fin. infra hoc lib. 8. vbi late sepultura, de huius legis materia a gendum erit. Et ad litteram concord. l. 8. titu. 23.

[†] Pierda todos sus bienes. Et caſer ecclesia sepultura, nec est orandū p. eo. placuit. 3. questio ne quinta.

titu. 23. lib. 8. noua Recopilationis. Interim adde, que notat curioso & doctore Petrus à Plaça in tract. De delictis cap. 23. per discursum decem chartarū. ad titu. ff. de bonis eorum qui ante sententiam sibi mortem conscuerunt. prafertini in. l. final. §. si quis autem tadio. l. fina. C. de iur. fife. lib. 10. l. 2. 4. ti

rederos descendien-

tul. l. parti. 7. Et istam legem quatenus probat, qd seipsum occidens amittat bona, & si careat descendibus applicentur Cameræ Regis, est intelligenda de eo, qui metu criminis mortem sibi conscuit, iuxta dispositionem. l. 24. titu. l. parti. 7. Si tamen pudore aris alieni, vel tadio vitæ, seu alias ex simili causa se occidisset, non sunt bona confiscanda. vt in dict. l. fina. C. de iur. fife. lib. 10. nam posteriores per priores leges sunt intelligendæ. l. nam & posteriores. ff. de legib. nec assignanda est legum correctio, prout aliqui practici existimant per hanc legem inducentem confiscationem bonorum corrigi. d. l. fin. cum simi. Sed tu intellige vt supra. Et eundem intellectum ponit ad hanc legem Gregor. Lopez in dict. l. 24. in verb. Para el Rey. Adde Paul. Parisium consil. 153. nu. 1. libr. 4. l. in. l. 1. num. 5. C. de seruis fugit.

¶ **De teniendo herederos descendentes.** Quibus applicanda sunt bona, nisi aliter sit dispositum per legem expressam ratione delicti. ex. l. 4. Tauri. vbi optime declarat Cifontanus. nu. 3. Adde quæ notat Philip. Corneus consil. 195. lib. 2. col. 1. nu. 4. ca. si nõ liceat. 23. q. 5. ibi, profecto etiam qui seipsum occidit, homicida est, & tanto nocentior cum se occiderit, quanto innocentior in ea causa fuit, qui se occidendum putauit. & sibi constat homicidam esse, qui seipsum occidit. Quod fit, quod cum decedat in peccato mortali notorie, sicut Judas, qui laqueo se suspendit, conscius de sua prodicione aduersus Christum Dominum nostrum commissa, non cõsiders in eius infinita misericordia, ideo ad inferos descendit, merito in ecclesia non est ei danda sepultura, sed in flumine proijciendus, cum iniuriam fecit Reipublicæ, ab eius territorio arcendus est, vt communiter fit, & obseruatur in Hispania. Et forte hac ratioe faciūt quæ de Caim legitur Gen. 4. & de Iuda Matth. 26. & apud Aristotel. 5. Ethicorum cap. 11. dum inquit. At qui se ipsum ob iram occidit, sponte id quod lex nõ permittit, contra legem efficit rectam, iniuriam ergo facit. Sed cui nam quæso? an ciuitati, non sibi ipsi? nam sua sponte patitur: nemo vero sponte iniuriã patitur. Quapropter & ciuitas multat, & instituta est ignominia quædam aduersus eũ, qui sibi mortem conscuit, vt ciuitati iniuriam facientem. Ergo merito à ciuitate repellitur, ne in ea requiem

cadauer habeat, & sepultura priuatur ecclesiastica. vt per Roman. sing. 268. alias 264. per capi. placuit. 23. q. 5. capi. 1. & 2. De torneament. Quod intellige, quan do ecclesiæ cõstet seipsum occidisse, alias seculis. vt traditur in cap. fin. de sepultur. & in capi. à nobis. de senten. ex comm. Ioan. Lup. in repe.

tes a.

rub. de donat. intervi. & vxor. §. 70. col. 2. num. 7. versi. Ex quo inferitur, l. in. l. 1. col. 2. nu. 6. C. de seruis fugiti. l. in. l. 2. col. 2. nu. 4. C. qui testam. face. possunt. vbi tenet, quod quocunq; modo cõstet quem seipsum occidisse, siue per impatientiã doloris, vel propter verecundiam criminis, de quo fuit accusatus, vel propter alium successum, vt faciunt pessimi homines, qui habent triticum recõditum in horreis, & nolunt vendere, existimantes se in futurum propter aduersum tempus, & naturæ humanæ contrarium, putantes hoc malum rei publi. euenturum retinere, vt cariori pretio distrahant, & Deus propter suam misericordiam mittit pluuiam opportunam & desideratam, & sic sua spe frustrati, cum videant pretium esse diminutũ, & longè vilius quàm ipsi putabant fore, in flagitate demone, sæpe accidit, vt seipsum, laqueo ad colulum iniecto, suspendant & strangulentur: qui quidẽ non sunt in ecclesia sepelendi, sed in motanis locis, & in sterquilinio, & sic asinorum more sunt bestijs, auib; seu piscibus commendandũ. Facit, nam monachus non reddens rationem administrationis bonorum ecclesiæ, post mortem etiam punitur, quia debet extra cõmeterium in stercore sepeliri. cap. cum ad monasterium. §. primo. de statu monachorum. & ibi gloss. in verb. in sterquilinio. simil. glo. peculiare. in capi. Ioannes. de regula. glo. 3. in capit. quicunq; clericus. 23. q. 8. quæ loquitur de canina sepultura. Pluribus enim denegada est ecclesiastica sepultura, & regulariter omni decedenti in peccato mortali. gloss. in signis & memoria mandanda in capi. ex parte. 2. verb. comunicabatur. de sepultur. quam notandam putauit Hippoly. in. l. fin. nu. 58. ff. de quæstio. & alibi me in his commentarijs meminisse iam dixisse. Et Plaça de delictis cap. 23. nume. 14. Quid autẽ esset si homo inuenitur mortuus in puteo, vel in alio loco proiectus, an censeatur desperatus, vel casu il luc decidisse, vel si ex fenestra forte fuerit proiectus. Cui quæstioni rogatus respondi in dubio mortalitatem potius præsumendam casu & absq; culpa ipsius, cum nullus præsumatur delinquere, nec in seipso se inficere, præsertim cum de causa legitima nobis non cõstet. cur sit præsumendũ, maximè in homine docto, sacerdote dignitate or dinis insigni, & bono iudicio prædito, & in du-

bio

bio quilibet præsumatur bonus, & nõ delinquens. l. merito. ff. profocio. c. dudum. de præsumptio. de qua præsumptioe agit Alciar. de præsumptio. regu. 3. præsumptio. 2. & 3. Casar Lamberti. de iur. patronatus. 2. lib. 1. part. 2. art. 10. quæst. princip. Socin. in tracta. regul. cū fallen. regul. 39. nec enim ex eo qd proiectus reperitur in via, seu in puteo, sequitur, quod seipsum precipitauerit, cū ab alio, potuit eijci, nec hoc pbat esse. qd ab hoc contingit ab eẽ. l. nõ hoc. C. vnde cognata. l. neque natales. & l. ad probationem. C. de probatione. l. tradunt doctor. in cap. in præsentia. de probatione. Et qui dicere contẽdit illum se precipitasse, cum id sit fundamentum suæ intentionis, tenetur illud probare, alias non est ei adhibenda fides. l. verius. & l. ab ea parte. ff. de probatione. nec bona eius sunt publicanda. Marian. Soci. in iur. consil. 51. col. 1. lib. 1. Adde. l. 111. incipien. *Otrof el carcelero que tiene en guarda preso; si el preso en trayendo lo al Rey por el camino, dize que se echo en el rio, è murio, duelo prouar, sino sera tenido a la muerte.* in legibus styli. quam nota.

¶ Ley. X. Del que matare, o fiere al apofentador.

Otrof mandamos que qualquier que fiere al nuestro apofentador, que le corte la mano y si lo matare que muera por ello: y pierda la meytad de sus bienes para la nra camara.

¶ Ley. XI. Qual muerte se dice segura.

¶ El Rey don Alfonso en Alcalá. Año de mil ccc y lxxxvj.

¶ ODA muerte se dice segura

¶ **O**DA muerte se dice segura, cum id sit fundamentum suæ intentionis, tenetur illud probare, alias non est ei adhibenda fides. l. verius. & l. ab ea parte. ff. de probatione. nec bona eius sunt publicanda. Marian. Soci. in iur. consil. 51. col. 1. lib. 1. Adde. l. 111. incipien. *Otrof el carcelero que tiene en guarda preso; si el preso en trayendo lo al Rey por el camino, dize que se echo en el rio, è murio, duelo prouar, sino sera tenido a la muerte.* in legibus styli. quam nota.

¶ Ley. x.

¶ **O**trof mandamos que qualquier que fiere al nuestro apofentador. Iniuria fit Principi ex vulnere illato eius officiali, ideo merito ex sola percussione est percussori amputanda manus. Similis poena habetur in. l. 1. vertic. *Otrof mandamos.* supra isto titulo. 13. Si tamen fuerit sequuta mors, mori debet, quia homicidij poena est, vt dixi in rubri. supra hoc titulo, & quia continet prodicionis speciem, cum sit officialis Regis, & ei fuit facta iniuria, punitur poena amissionis bonorum in pro dimidia parte Cameræ Regis. Ad idem. l. 53.

titu. fina. in fra hoc libr. 8. ordin. nec percussus, seu iniuriam passus sine licentia Principis poterit remittere. vt notat Petr. Plaça. de delictis. c. 23. nu. 26.

¶ Toda muerte se dice segura. Concord. l. 4. versificus

ra b, + falso aquella que se prouare fer hecha en pelea, o en guerra, o en rña. Otrof, qualquier que haze muerte segura, cae en caso de a leue.

¶ Ley. XII. La pena del que matare a traycion o aleue.

¶ El mismo en Segonia.

¶ El Rey don Enrique. III. en Madrid. Año de mil cccij.

¶ **O**do hombre que matare a otro a traycion, o a leue, arrastren lo por

¶ **O**do hombre que matare a otro a traycion, o a leue, arrastren lo por

de offic. delegat. Concord. ad literam. l. 2. titu. 17. lib. 4. foro legum. nec gaudet ecclesiastica immunitate in fideiõ occidens aliquem, vt dixi supra hoc titulo in. l. 8. De Assassinis est cap. 1. de homicid. lib. 6. Remigi. Gonn. in tracta. de immunitate ecclesiarum. fallent. 15. circa hoc genus hominum pessimũ plura scribit, & alios refert. Assassini autem dicuntur, qui pro pecunia occidunt homines ad instantiam aliorum. ex Archi. Ioan. Andr. Anchar. Domi. & Philipp. Francki. in dict. c. 1. de homicid. lib. 6. Latius declarat Remig. Gonn. in dicto loco, fallent. 15. pagin. 134. nu. 2. versi. Quæritur qui dicantur Assassini. Couar. lib. 2. Variar. resolut. c. 20. nu. 9. vbi in signem esse dicit dispositionem: dict. c. 1. & multa circa eius declarationem ponit. & in practi. quæstio. c. 32. nu. 2. Panormit. dicit singul. num. 4. in capi. atq; clerici. col. 14. de iudic. l. 3. vbi Gregor. Lopez. titu. 27. parti. 7. in verbo. Assassinos. nec gaudet immunitate ecclesiæ. Marcus Anton. Blanc. in practi. crimina. pagin. 704. nu. 25. citat Guid. Papam decisit. 121. vel 101. & contra

tra Assassinos pceditur de facto iuris ordine praetermissio. Et quis dicatur Assassinus, ponit Iacobus Nouellus in tractatu de defensionibus. §. folet communis sententia dici. numer. nono. pagin. 641. Et est inquirendum, quot modis de mandato quis tenetur de homicidio? Responde. Aut simpliciter mandans ius homicidii committi, quocumque mandans & mandatarus tenentur ad poenam ordinariam delicti. text. & ibi docto. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniuri. Antonius Gomecius in tractatu de delictis. capit. tertio. numer. 47. aut mandato & pecunia simul, & tunc mandans & mandatarus poena mortis ignominiosa sunt puniendi. Panormita. in dist. capit. at si clerici. numer. 41. de iudic. A Egidi. Bossi. in practica criminata. titulo. De mandato ad homicidium. numero decimoquarto. Ludovic. Carreri. in practica criminis. verb. Homicidium. l. numero. 35. vt in hac lege habetur. & in l. septima. tit. septimo. isto libr. 3. supra. Aut per Assassinos, & hoc casu punitur poena text. in capit. primo. de homicidio. libr. sexto. Anto. Gomez de delictis. capit. tertio. num. decimo. Remigi. Gonn. in tractatu. De immuni. eccl. fallent. 15. Ioan. Bernard. in practica canonica criminali. cap. 91. Nauar. in manuali Confess. capit. 27. num. 136. pagin. 702. Petrus Plaça de delictis capit. 19. Couarru. in dist. capit. 20. num. decimo. l. 3. titu. 27. parti. septima. Proditor ergo, seu aleuofus homicida dicitur, qui interficit aliquem securè, & non in prelio, vel in rixa, sed pensatè, retro, & non facie ad faciem, & forte in rixa causata ad occidendum alium ex prauia inter rixantes fraudulenter pactione, qui cum exiret ad interponendam pacem, securè possent interficere, vt contingit realiter in quodam oppido huius nostrae patriae Salmanticensis contra quemdam filium dalgo, quem quidam rustici sagaces interfecerunt, in capite & in careris partibus corporis pluribus grauissimis vulneribus afficiendo, ex quibus quantuis in rixa ex eis, & inimicitia praecedente fuerunt iudicati commississe crimen prodicionis, & condemnati ad poenam mortis qualificatam, vt homicida deducuntur per terram in serone (vt ita dixerim) ad caudam equi vel alterius animalis alligato, & traherentur per vias publicas, & postea furca suspendentur, & in poenam confiscationis bonorum

ello y enforquenlo. Y todo lo del traydor ayalo el Rey: y del aleuoso aya la meytad el Rey: y la otra meytad sus herederos.

pro parte dimidia, & si poena proditoris. vt hic habetur. & per Anto. Gomez in tractatu. de delictis. capit. tertio. num. quinto. l. 2. supra hoc titu. l. 7. titu. septimo. libr. isto. §. supra. l. 6. titu. l. 6. infra hoc titu. Et ad cognoscendum an delinquens praemeditatè & pensulatè crimen sex homicidium &c. commiserit, est omnino videndus Iacobus Nouell. in practica & theorica causatum crimin. titu.

ros. E si en otra guisa lo matare sin derecho enforque lo, y todos sus bienes herederos, y no peche omezillo.

Forma inquisitionis pro pensato. numer. 43. pagin. 496. & sic merito praedicti rustici fuerunt vt proditores (etiam si in rixa fuit commissum homicidium ex praemeditatione, & vulnere grauissimorum, & inimicitia antea inter eos & occisum ortu) condemnati, & fuit sententia executioni mandata Salmanticae ex approbatione Senatorum regalis Cancellariae Vallisoletanae.

¶ Y enforquenlo. Furca, est ignominiosissimum genus mortis, seu supplicij, vt apud omnes vulgares in comperto est. Quod dixisse constat multis ante seculis Euripedem in Helena.

Tuipes quidem laquei sublimis, Et ferus indecorum existimatur.

Et Titus Lilius libro secundo. decadis. 5. loquens de morte perijt. Nam, vt postea subdit, ferui mane cubiculum ingressi, laqueo dependentem inuenere. Et latissimè probat ignominiosissimam esse poenam laquei Andr. Tiraquell. in tractatu. De nobilitate. capit. vigesimo. numero. 106. Et nobiles proditores, cum nihilo magis verè nobilitati repugnet quam proditio, non modò poena ignobilium, sed grauiori puniendi sunt. Baldus in capitul. cum quidam. de iure iurando. dicens nobilem ex delicto quo ignobilis laqueo suspenditur, vt in fina. parte nostrae legis, decapitari, aut alias puniri debere, vt locum non habeat, si proditio nem nobilis commiserit, tunc enim altioribus furtis suspendendus est, vt dicit obseruari in regno Fraciae. Sequit ibi Feli. col. 3. vers. Tertius est. & in c. pastoralis. col. 1. vers. Sed fallit. de offi. delegati. Et Tiraquell. vbi supra. c. 20. nu. 116. Et an olim apud veteres futcaru supplicij fuerit in vsu, & qd futcaru erectio capitalis & criminalis iurisdictionis sit si gnum, docto. explicat dignissimus Antistes Segouies ex nro gremio doctoru selectissim? Couarr. in lib. 4. Varia. resolut. c. 5. vbi omnino videtur.

¶ Et mo.

¶ Lex. XIII.

¶ El morador de la casa. Dominus, seu habitator domus, tenetur reddere auctorem criminis, si homo in sua domo occisus sit inuentus, & tenetur iuridice se exonerare, alias homicidij praesumptio est aduersus ipsum. Concor dat ad liter. l. tertia. tit. decimo septimo. lib. quarto. foro legu. Quas leges intellige vt per Montaluum in gloss. prima. dist. l. tertia. Et intellige per l. 102. styli. incipie. En el titulo. De los homicidios. ex Bartol. & dua addiciones ad eum. verb. Quarto nota. Et in verb. Interfectus. in l. xdi les. numero quarto. ff. de via publica. Specul. titulo. De praesumptio. versicul. Sed pone. Angelus de maleficijs. in tract. malefici. parte. Fama publica. col. 8.

Odo hombre que hallare muerto, o ferido en alguna casa, y no supiere que lo mato. El morador de la casa, sea tenido de responder de la muerte saluo el derecho para defen.

¶ Lex Decimaquarta.

¶ Et per occasum matare a otro hombre alguno. Scilicet, qui se interposuit ad diuidendam rixam, & pacem interponendam & rixantes ira accensi absque aliqua antecedenti inimicitia, ipsum vulnere affecerunt, & mortuus est. prout saepe contingit, quia dolus defuit, non debent rixantes poena capitali puniri, ex ratione nostri tex. in vers. E no ayas otra pena, por que ninguno dellos lo quiso hazer. Et in poenis corporalibus inferendis lata culpa dolo non aequiparatur, sed mitius punitur, vt hic, & in l. 5. vbi gloss. verbo. Otra pena. titu. decimo septimo. libro quarto foro legum. & dixi supra in rub. istius titu. Et ita est intelligenda. l. sexta. titulo decimo quinto. parti. septima. vbi Gregor. Lopius in gloss. prima. & secunda. Et quantuis dedisset operam relicitè se defendendo, licet occidere aggressorem, non tamen mediatorem, vel alium. ex Bald. in l. scientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. Aquilianam. Quod intellige data scientia mediatoris, secus si non vi-

dit, vel aliam excusationem haberet. Ex Gregor. Lopio vbi supra in gloss. secunda. Facit a contrario illud Exodi 21. Qui percussit hominem volens occidere, morte moriatur. Igitur nolens occidere, excusandus erit, saltem a poena ordinaria.

derse si pudiere.

¶ Ley. XIII. Del que matare a otro por ocasion.

¶ Idem.

Vando dos hombres pelear, y el vno quisiere ferir al otro, y por ocasion matare a otro hombre alguno, el Alcalde deue saber qual dellos reboluo el ruydo, o pelea: y aquel que lo reboluo

duos poena mortis? Et videtur quòd sic, nam hominem voluit vulnerare, seu occidere, quem interfecit, siue ille, siue iste sit, iam occidit, praestans operam rei illicitae, nempe homicidij, & secuto, poena mortis non obstante errore personae occisa tenetur, cum siue quem ipse occidere volebat, siue alium non inimicum occidisset, homicidij reus est. Ita tenet Bartol. in l. respiciendum. §. delinquunt. columna fina. numero septimo. ff. de poenis. quia dabat operam rei illicitae, secus si dedisset operam relicitae. ex eod. Barto. text. optimus in l. eum qui nocentem. §. final. ff. de iniurijs. vbi not. Barto. Alberic. & Angel. & Barto. in l. diuus. columna secunda. ff. ad legem Corneliam de sicarijs. & in l. si per errorem. oppo sit. 2. columna. prima. ff. de iurisdictione omnium iudicum. Alberic. in l. quicumque. colum. prima. & Salycet. colum. secunda. C. de feruis fugit. Bald. in l. si quis non dicam rapere. numer. nono. C. de episcop. & cleric. Alberic. columna secunda. in fin. Et Florian. in l. Item Mela. §. sed si plures. ff. ad legem Aquilianam. Anchar. & Ioannes Ana. in capit. fina. de his qui filios occiderunt Bonifaci. in tractu. de insultu & percussione. versicu. Quid si percussus. colum. octa. ua. Ant. Gomecius. melius quam alius in tractu. de delictis.

delictis. capitul. tertio. numer. trigesimo secundo. Curtius in. l. in actionibus. numer. decimotertio. ff. de in litem iur. Claudius de Seyfello in. l. prima. nume. primo. ff. de legib. qui multa adducit. Facit etiam gloss. in capit. illud. 15. quaestione prima. in versic.

seruum. sicut. Anto. Blanc. in practi. criminali. §. casu quando committatur. numero secundo. pag. 840. quem vide in eo quod aduerit ad Bar. tolum in dicta. l. respiciendum. §. delinquit. versic. Aduerte tamen. volens quod etiam in isto casu occidens. vni pro alio. quod non sit. puniendus ordinaria pena, sed extra ordinaria propter culpam.

Peche el omezillo. Quia iura sunt sexcentos. quadraginta. omezillos. vt i legib. del. r. titul. De causis criminalibus. capit. secundo. Francisc. Aui lesius plura de homicidijs scribit in Capitibus Praetorum. capit. 15. in verbo. Omezillos. que videas.

Lex. XV. Mal facer. Occidens ho

peche el omezillo: y aquel que lo mato por ocasion peche medio omezillo. E si de la ferida no muriere: el que gela dio peche la media caluñā, y el que lo reboluió peche la entera. Y estas caluñas, sean partidas como manda la ley, y no ayan otra pena, porque ninguno dellos lo quiso hazer.

Lex. XV. Idem. Idem.

SI algun hombre no por razon de mal fazer: mas jugando arremetiere su caualllo en rua, o en calle poblada, o jugare pelota, o bola, o herron o otra cosa semejable, o por occasiō matare algun hombre, peche el omezillo, y no aya otra pena: ca

minem casu, vbi est dabilis aliqua culpa, punitur poena homicidij, & non alia poena, secus si nihil de contingentibus omisit. l. sexta. tit. decimo quinto. parti. sexta. versic. Mas si algun ome corriesse a cauallo. & c. l. 5. titul. octauo. ead. parti. Et quae ibi notat Gregori.

maguer que lo quiso matar, no pudo ser sin culpa: porque fue trabajar en lugar que no deuia. E si alguna destas cosas se hizieren fuera de poblado, y matare alguno por ocasion como sobredicho es no aya pena ninguna: y si alguno bohodare concejeramente con sonajes en rua, o en calle poblada dia de fiesta, así como de pa scua, o fant Iuan, o a bodas, o a la venida del Rey, o Reyna, o en otra guisa semejable destas, y por occasiō hombre matare, no sea tenido al omezillo, y sino aduxere sonajas, el matador peche el omezillo, y no aya otra pena.

Matar puede el esposo de presente a su esposa que

Lopez. l. si putator. ff. ad legem Aquilianam. vbi Baldus notat, quod quarentes clamare tempore cogruo, & sic tali tempore praemunitio praecedere debet dicendo, guarda, guarda; alias non iuuat ret eos a culpa. Ad idem est. l. quarta. ibi, dicendo a los que passassen por aquel lugar que se guardassen, de manera que lo pudiesen oyr & c. titul. octauo. partida septima. Gregori. Lopez in dicta. l. quinta. verb. non aper cibisse. eod. titul. & parti. septima.

Matar puede el esposo. vt in. l. secunda. titul. decimo quinto. infra eodem lib. 8. & l. secunda. tit. septimo. libr. quarto. foro legum. vbi glo. verb. o fiziere adulterio. not. quod cum

cum spōsa de presenti committitur adulterium. l. si vxor. §. diuus. ff. de adult. l. propter. C. eo. titu. in no. Titulus. 14. De vagabundis & holgazanes. Lex. Prima. Vagabundus dicitur, qui non habet domicilio vel habitatiōem certam. glof. & Bartol. in l. 4. §. Praetor. ff. de damno infecto. verb. habitatiōem habeat: quā citat Bart. in l. prima. numero sexto. column. fin. C. vbi de crimini. agi oportet. Antoni. Corfet. in reposito. ad Pandormi. verb. Vagabundus. plura scripsit Tiraquell. in tracta. de retract. lib. primo. §. nono. glof. l. secunda. nume. 34. fol. 194. Vagabundus is dicitur, qui in loco firmiter non moratur. Bart. in. l. nullus. C. de tyrōnibus. lib. 12. Plura per Petru in Directo

la fallare adulterando, segun se contiene en este libro en el titul. de los adulteros.

Titul. 14. De los vagamundos y holgazanes.

Lex. I. Que qualquier pueda romper a los vagamundos, y servirse dellos.

El Rey don Iuan I. en Biruefca. Año de mil ccccxxxvij.

El Rey don Enrique. III. en Toro. Año de mil ccccviij.

Rande daño viene a los nuestros reynos, por ser en ellos gouernados muchos vagamundos y holgazanes, que po-

ti. electio. l. part. capit. 29. numero secundo. Berthachin. in tra. stat. de episcopis lib. in. 3. part. a qui bus eligatur Episcopus quae. l. octaua. numero. 15. Castan. in consuetudis Burgund. rubric. 12. §. vni. numer. duodecimo. Et istis vagabundis & otiosis, qui mendicantes validi dicuntur, non est eis facienda elemosina. Vtilius enim est iumentis panis tollitur, quam de cibo securus iustitiam negligat. capit. non omnis. 5. quae. l. quinta. cap. in mium. 23. quaestione quarta. Qui enim manibus proprijs in sudore proprio cibum quaerere potest, vt debet, Ge

nes. non debet petere elemosynam, nec ei est danda. capit. primo. cum glof. 82. distinct. l. 40. vbi Gregor. Lopez not. verb. Tirar. titul. quinto. parti. prima. l. vnica. C. de mendicanti. valid. libr. vn. decimo. l. 4. titul. 10. parti. secunda. l. 17. in pra-

drian trabajar, y vivir de su affan, y no lo hazen. Los quales no tan solamente vive de sudor de otros sino lo trabajar y merecen. Mas a vn dan mal exemplo a otros que los veen fazer a qlla vida. Por lo qual dexan de trabajar, y tornarse a la vida de llos: y por esto no se pueden fallar labradores: y fincan muchas heredades por labrar, y vienen sea yermar. Por ede nos por dar remedio a esto: mandamos y ordenamos que los que así anduieren vagamundos y holga-

limo sua, no pueda estar for color de Romero. en la nuestra corte más de vna dia natural. Y q los que verdaderamente pareciere que son pobres, y en fermos, sean curados en los Obispados, donde son naturales, poniendo los en hospitales, buscando para los curar, y dar de comer. Y que los muchachos, y niñas que anduieren pidiendo, sean prestos a officios con amos: y si tornaren a andar pidiendo, sean castigados. Y para que esto se pueda mejor

gmāt. de Madrid. Añi 1534. vbi haec verba habentur. A esto vos respondemos, que por entrar los dichos incouenientes, mandamos que de aquí adelante en la nuestra corte, todos los pobres que pudieren trabajar, y anduieren mendigando, sean echados de ella, y castigados conforme a las leyes de estos nuestros Reynos. Y que ningun extranjero de estos nuestros Reynos, anduviere pidiendo

la mejor cumplir. Mandamos, que de mas del cargo que los Alcaldes de nuestra Corte, e justicias de los lugares Reynán, se diputen dos buenas personas que tengan dello cuidado.

Nec in Curia debet residere aliquis, qui dominum non haberit sub certa potestate, & quia in l. 1. §. 4. in curijs Madrid Anni. 1528. multa enim malicia ostendit otiositas. Ecclesiast. lib. 33. Et Menader. Quam multa moralibus animi facit mala. Terentius comedi. 4. Quid credebis dormienti tibi consistarō debet. Et Ouid lib. de remedio amoris.

zanes, y no quisierē trabajar, y affanar por sus manos, ni biuieren con señor, si no fuessen tan viejos y de tal disposicion, o tocados de tales dolencias que conosciadamēte parezca por su aspecto: q̄ ni son hombres, ni mugeres que por sus cuerpos se puedā en ningunos officios proueer, ni mantener, y

Otia si tollas, perire Cupidinis arcus, Contempnēque facient, & sine luce facies.

Et idem de Ponto lib. 1. Eleg. 6.

Cecūti vitiūm corrumpant otia corpus et vitium capiant ni moueamur aqua.

Et Catullus Elegia. 3.

Dulce viatori lasso in sudore lenamen, Cūm prauis exustos aētus hincat agros.

Lucanus lib. 1. Pharsalia.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Idem lib. 4. Patris semper dat otia mentem.

Baptista Mantuanus Parthenices lib. 1.

Homini labor vtile semper.

Calcar erit, legni pigros rubigine sensus,

Otia corrādunt, sapirque pectora torpor,

Noxius obliquat, ferrum si transitia vsus,

Asiduo splendore nitent, vltiquē nitent,

Indet ad argenti decus aspirare superbum.

At si longa quies tenuit, suscipitur, & aram.

Veritūm scabiem, celerique absumitur auro.

Et Sallusti. in Lugurtha. Proditionum cōsilia per otium ex loci opportunitate capiuntur. Et Seneca epistola. 38. Otiosus nō sibi viuūt, sed quod turpissimum est, vanti, & otioso, ille non viuūt, qui

nemini viuūt. Idem epistola. 109. Non dedit nobis natura tempus, vt aliquid ex eo vacet perdere. Idē Seneca Tragedia. 7. Miseria lenit quies. Idem in lib. De clementia. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. Et Erasmus in apophthegmatibus. pa-

todos los otros hombres y mugeres, así vagamūdos que fueren para seruir soldadas, o guardar ganados, o hazer otros officios razonablemente que qualquier de los nuestros Reynos lo pueda tomar por su authoridad, y seruir se dellos vn mes sin soldada saluo que les den d̄ comer y de

beuer. Y si algūo los tur Prouerb. 12. Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est. & cap. 28. Qui sectatur, replebitur egestate. Et Ezechiel. 16. Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma sororis tuæ, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius. Otium de se dāmnosum est ac vituperabile, vt in hac lege habetur. Vnde Seneca epistol. 86. Otium sine literis, mors est, & viui hominis sepultura. Et in epistola. 31. Non est viri timere sudorem: & generosus labor nutrit, vnde non ambitione, sed labore conuenit peruenire. Anchor. in cap. nisi cum pridem. §. verum. de renunciatio. vbi est text. in illis verbis, quod otiositas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miserā animas captiuandas. & ibi gloss. verb. Otiositas.

¶ No quisieren trabajar. Otiosi homines perinde sunt, ac si nō essent, vt Cicero autor est. 3. de natura deorum. Vnde Plato in de republica. Otiositas pestilentia mortalium est. Quam obrem accuratissimē cauit, vt nemo esset in republica, qui otiosam viuere vitam. Mendicitas vagabundi, furandi magistra est. Et aliud detrimentum respublica a vagabundis accipit, vt habetur hac lege. q̄ dum otiosorum

gin. 274. dicto. 10. Lux autem & otium in iuuenibus multitia est, in senibus crimē. Ad de qua dicit Ioan. Neuius. cōtra otium in sylua nuptia. lib. 4. nu. 9. Et Marcus Aurelius in lib. 3. capi. 62. Tex. in. c. nūquam. de consec. dist. 5. vbi latē declarauit dū legerem ordinariē cathedralis publico munere Salmanica. Et habet

otiosorum hominum turba permittitur, agri vacant cultoribus, & artificū inopia respublica laborat, quo circa rigore poenæ moderato dict. l. vnica. de mendi. valid. lib. 11. decernitur hac lege, vt potestas cuiusq; sit vagabundi in seruiciū proprium

quisiere así tomar q̄ la justicia de los lugares haga dar a cada vno de los vagamundos y holgazanes: sefenta açotes: y los hechen de la villa. E si las justicias así no lo fizieren que pechen por cada vno los dichos seyscientos maruedis para la nuestra camara, y los doziētos maruedis para el accusador.

¶ Ley. II. Que los que puedē trabajar por sus manos sean apremiados que trabajen y no anden a mendigar.

¶ El Rey don Iuan. I. en Burgos. Año de mil cccxvii.

¶ El Rey don Iuan. II. En Valladolid.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro.

¶ El Rey don Iuan. II. en Valladolid.

¶ Lex. 11. Odo hominē o muger que fuere sano, o tal que puede

otiosorum hominum turba permittitur, agri vacant cultoribus, & artificū inopia respublica laborat, quo circa rigore poenæ moderato dict. l. vnica. de mendi. valid. lib. 11. decernitur hac lege, vt potestas cuiusq; sit vagabundi in seruiciū proprium

sint in culpa, & potius sit eis miserendū, cum afflicto nō sit addenda afflictio. c. cū percussio. 7. q. 1. & supra. l. 1. Idem cautū est in versu. si nos fuissent tan rēpos etc. Et hic est. l. notāda, q̄ salariū famulo debetur, si fuerit etatis duo decim annorū. Vide que dixi. l. 1. ver

bo. alos q̄ nos firmen. tit. 2. libro. 1. supra. ¶ Enfermos. Infirmitas in multis excusat. vt in. c. vnico. de cler. non relidētibus. lib. 6. Et 90. infirmitas priuilegia pōit Gomef. in reg. Cancellarie apollice de infirmitis resignantib. q. 9. Ideo q̄ si sunt pauperes infirmi, etiā extranei, eleemosinā petere pōt in his regnis. Et ita intelligenda est. l. 66. in curijs Pincianis An. 1528. iuxta ea, quæ d̄ aduenis mēdicatib⁹ not. Domi. Sotus in rep. in causa pauperum d̄ liberatio. c. 4. pag. 101. Idē de debilitatis & senibus pari rōne fatendū est ex mēte hui⁹ legis. Sed materia vagabundū, Quæro vbi sit citādus vagabundus? R̄ dico, q̄ domi, vbi solitus erat habitare sit citādus. Inno. in. c. si de eo, qui mittit. in poss. c. us. rei seru. & in c. quia propter. de elect. Spec. in tit. De cōpet. iud. ad. §. 1. verfi. Sed nūquid sufficit. Card. in clem. 1. de for. cōpet. l. 2. C. vbi senatorēs vel clarissimi.

Tom. iij. Bene

Bene facit id, quod notat Bald. in l. consentaneu. col. i. C. quomodo & qñ iudex. dum dicit, quod modus citandi absentem ad domum est per literas. & idem in l. vt perfectus. col. i. r. C. de annali except. dicit, q citandus si nescitur vbi sit, vel sit

vagabundus, citari debet ad locum solitæ habitationis. Idem notat Matth. d. Af. sicut. in cõsti. Neapoli. lib. 1. rub. 96. nu. 9. Et sic scolaris vagabundus debet citari ad domũ quã relinqt. Nicol. Boer. in rep. dist. l. cõsentaneu. nu. 103. versi.

Item sufficit, si est vagabundus. C. quomod. & qñ iudex. & Maria. de citatio. artic. 17. nu. 57. Petrus Foller. in practi. pagi. 46. nu. 33. Rufus dubitatur de iure nostro Regio qua poena est afficiendus vagabundus, & dicendum est, q debet duci per vias publicas in nomine & mittendus est ad trimes pro prima vice per spaciu quatuor annoru, & p se cõda vice poena flagelloru, & duplicatur poena tri remiu, p. tertia aut vice poena flagelloru & in per petuũ cõdemnat ad trimes, non obstat q nõ præcedat monitio, seu comminatio poenæ. vt probat text. elegans de iure nro Regio, in lege sexta & vn decima. titul. n. lib. 8. nouæ Recopilationis.

Quæro vltimus, Quo in loco vagabundus possit conueniri? Et an ad locum commissi delicti sit remittendus? Respondeo vbiq; conueniri posse. Nam in isto intelligitur illa auctoritas, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. Calderin. & Ana. in cap. 1. de raptu. Panor. in c. fin. col. 6. de for. cõp. Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 12. §. vni. num. 12. versi. Quartò ad hoc vt fiat remissio. Guido Papa decisio. 202. Sebast. Sapia in rep. hares absens. §. proinde. col. 2. nu. 13. de iudic. ff. glo. in l. i. verb. reperiuntur. in fin. C. vbi de crim. agi oport. nam talis vbi libet conueniri potest. text. in authen. vt nulli iudic. colla. 9. §. si quis verò. l. 2. titu. 2. parti. 3. secũdũ quã legem intellige hanc conclusionem. Et quando non fuisset petita remissio per iudicẽ in quo commissum fuit delictum: nam si fuisset petita, falsa erit conclusio, et si a doctoribus frequentissimo consensu sit recepta. vt aduertit Illustrius Doctor Episcopus Segouienis in practi. cõ-

o lisiados a e sus cuer pos, o hombres muy viejos, o moços menores de edad de doze años.

Mandamos, que los rufianes b, y vagamundos sean echados de las ciudades, y villas y lugares

questio. c. n. nu. 7. versi. Septimò sunt qui opinetur. Sed prior est communis secundum AEgidii. Bossi. in practi. criminal. titul. De for. compe. nu. 69. pagi. 77. colum. secunda.

Qui tales ex aspectu comparent, cum forte à iudice, vel ab aliquo priuato videntur, & tanguntur tum mefationes corporis, & euulsiones oculorum præteritas, an sint veræ & naturales, an fictæ & superficiales, & sic ex inspectione corporis, & tactu potest comprehendere, vel infirmitas. vt notat Ioan. de Platea in l. vnica. col. 1. nu. 2. versi. Nota quod quando. C. de mend. valid. lib. n. & est. l. i. supra hoc titul. in illis verbis. *O tocados de tales dolencias, que consideamente pareça por su aspecto &c.*

Rufianes. Lenones propter eorum crimen detestabile, sunt expellendi de ciuitate, vt hic habetur. text. in authen. De Lenonibus. §. sanctimus igitur. colla. 2. Ioan. de Platea in l. cum supra. col. fin. versi. Et sic lenones. C. de re milit. lib. 12. vbi plura alia ponit, quæ possunt prohiberi, ne ciuitas corrumpatur. Et Matth. Afflict. in cõsti. Neap. lib. 3. rub. 43. fol. 325. col. 1. Quis autẽ dicatur Leno, & quot modis, declarat. l. i. & ibi cõcord. adducit Gregor. Lopez in verb. *Cinco maneras.* titul. 22. parti. 7. Lenocinium est maius delictũ adulterio, quia adulter peccat in se, & in vnã feminã, leno autem peccat ipse, & duos pariter peccare facit, ergo grauius puniendus. l. athletas. §. Lenocinium. C. de infami. Barto. in l. is qui reus. ff. de publi. iudi. Iacob. de Nouell. in practica & theoricã causarum criminal. §. non inutiliter, numer. duodecimo. pagin. 567. & ibi nu. quot modis committatur lenocinium. gloss. crimen. 32. questio. prima. l. si lenonis. C. de episc. audient. Bald. in l. crimen lenocinij. C. de adulterijs. Item mulier, cuius maritus est leno pro debito ciuili potest in carceribus detineri, licet alias talis mulier vxorata etiam meretrix non possit. vt fing. not. Baptist. à Sancto Seuerino in tracta. de debito. susp. & fugiti. col. 22. Hippolyt. singul. 279. incip. Dixit tibi.

Quæro qua poena sit puniendus Leno? Respondeo

deo, quod poena mortis. text. in authen. de lenoni. colla. 3. refert Rebuff. in tract. de senten. prouisionibus. art. 3. glo. 11. versic. Et cum hac ordinatio. pag. 294. in. 1. part. constitu. regiarum Galliar. vbi dicit, quod salarium lenonis ratione lenocinij debet esse

hombres se recrecesẽ en nuestra Corte, y en las ciudades y villas de nuestros Reynos por los rufianes. Los quales como estan ociosos, y comũmente se allegan a caualleros y hombres de manera donde ay otra gente fallan se a compaõados y fauorecidos y son bufcadores y causadores de los dichos daõos, y males, y no traẽ prouecho a aquellos, a quien se allegã: y por esto no son consentidos en otros Reynos y partes. Porende el seõor Rey don Enrique quarto, que Dios aya nuestro hermano en las Cortes que hizo en Ocaña Año de lxx. Ordeño y mando que las mugeres publicas, q se dan por dinero no

geres, o las sijas ajenas, o las binadas, o las esposas, o por ome libre, o por muger libre, o por seruo, o por serua, o por otro quienquier, manteniendo que fueren probados de ste mal fecho, y el juez los dene prender a ellos, y a los que los enmaron, e meter los en poder de aquel, cuya sija, o

tengan rufianes: fo pena que qualquier dellas que lo touiere que le sean dados publicamente cient açotes, por cada vez q fuere fallado que lo tiene publica, o secretamẽte: y demas que pierda toda la ropa, que tuuiere vestida. Y que la meytad desta pena, sea para el juez que lo sentenciare, y la otra meytad para los Alguaziles de la nuestra Corte, y de las ciudades, villas y lugares donde esto acaesciere. Pero si el Alguazil fuere negligente en esto, la pena sea para el que lo accusare, o demandare. Otrõ si ordeno y mando el dicho seõor Rey don Enrique: y defendio que en la nuestra Corte, ni en las ciudades, ni

Tom. iij. S 2

adulter. l. 2. C. eod. titul. §. crimen. 3. quæst. 1. Poena autem istius est ad instar adulterij. vt in dict. l. 2. & glo. in l. 2. C. de adult. glof. in l. 7. tit. 7. lib. 4. for. leg. l. 6. ibi. *pœna de adulterio. tit. 17. part. 7.* quæ poena in marito est vltimi supplicij. l. 2. vbi optime eam extēdit Greg. Lo. pi. verb. *Asu mger. tit. 22. part. 7.* Ioan. Lup. in repe. c. per vestras. §. 21. incipit. Ex his patet. nu. 23. col. penul. vers. Ex quo infert. folio 95. col. 2. de donat. intervi. & vxorē vbi subijcit, qd hanc mortis poenam libenter debent iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij foedus, & indiuiduatatem scedarē, & diuide re non erubescunt, vxorē

& carnem (vt ita dixerim) polluendo, peccatum quasi contra naturam committūt, vbi est illa animorū coniunctio, siue coniugatio, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa si des coniugalis, quam debet vnus alteri prodere: quam etiam ipsi Gentes commendarunt. Nam, vt Aristot. 3. economorum narrat, Vlysses deprecante ipsum Athalanis filia cohabitare secum, promittente immortalē facere, & beatum omni tempore, nec vt immortalis fieret ausus est prodere vxoris amicitiam, affectionem, & fidem maximam: sibi poenam arbitratus fieri, si malus existens, immortalitatem promereatur. Hæc autem poena mortis sublata de consuetudine hodierna variè punitur hic, & alibi, vt vidi, flagellatur ab vxore posita in alio iumē voce publica præconis, collo mariti cornibus circumdato, & cum mitra. Alibi ab eadem vxore flagellis cæditur aliorum manipulo (quod Hispani *riñra de apos* nuncupatur). Alibi, melle inunctus, & plumis coopertus, in publicum cum mitra ducitur. Francisc. Auilesius in capitibus Præ-

villas d̄ nuestros reynos no aya rufianes. E si de aqui adelante fueren fallados: que por la primera vez; sean dados a cada vno cient açotes publicamente. Y por la segunda vez sean desterrados de la nuestra Corte: y dela ciudad, o villa, o lugar donde fueren hallados por toda su vida, y por la tercera vez que mueran por ello enforcados: y demas

torum idem nota. cap. 47. verb. *Munciba* nume. 7. fol. 243. colum. 4. quauis hæc poena tanquæ exigua non placeat Antonio Gomez in l. 80. Tauri. num. 73. cum a iure sit statuta poena mortis. Et maritus lenocinij causam dans, ab accusatione ad alterij opposita

delas dichas penas; q̄ pierdã las armas y ropas que consigo truxeren: y q̄ sea la meytad para el juez que lo senteciare: y la otra meytad para el q̄ lo accusare: y qualquier persona pueda tomar y præder por su propria authoridad al rufiã: do quier que lo hallare, y llevarlo luego sin detener ni niẽto ante la justicia para q̄ se executẽ las dichas penas.

apud Moslibeam (quos vel quas *Alcabuetes*, seu *Alcabuetas* dicimus.) Puniuntur autem poena capitis, si fuerit lenocinium in virginem, coniugatam, vel viduam honestã, & pretio corrupti, hoc faciunt. l. prima. ff. de var. & extraordi. cogni. Et eadem poena afficiuntur comites huius officij seu flagitij. l. secunda. titul. 22. parti. 7. Qui verò sine pretio persuaserit copulam carnalem, perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto autem, in infamiam deportatur. ex dict. l. 1. Greg. Lopez in dict. l. secunda. verb. *Por algo que le diessen*. per legem verò. 7. tit. 10. libr. 4. for. legum. aliter punitur: nam imperfecto flagitio, si hoc alicuius vxori persuaserit, traditur viro, vel sponsò, vt faciat quid velit, præter mortem, & membri mutilationem. Si vero virgini, vel honestæ viduæ, poena pecuniaria punitur: perfecto autem flagitio, punitur capite, vt ibi. Hodie tamen aliter de consuetudine puniuntur, nam flagellantur vncti melle, ac plumis cooperti, & cum mitra.

Item etiam alio modo committitur lenociniũ, nempe,

nempe, si quis sceminam prostitutam habeat, vt quæ ex coitu lucrata fuerit, lenoni reddat (quem *Rufian* appellamus) & iure communi poena mortis punitur. vt in dict. authent. De lenonibus. Et si prostituta serua eius fuerit, libera remanet. l. si lenones. C. de episcopa. audien. l. 4. tit. 22. part. quarta. & ibi Gregori⁹ Lopez de iure partitarum si non fuerit serua, sed libera, tenetur eam dotare: si autem hoc noluerit, vel non potuerit facere, occiditur. l. secunda. titul. 22. parti. 7. Iure tamen harum ordinationum, vt hic vides, nouissimè ipse Lenon primò repertus in lenocinio flagellatur. Secundo, perpetuò relegatur a loco illi. Tertio, furca suspenditur, & vltra has penas, vestes, & arma quæ portat, amittit, quæ iudici, & accusatori applicantur. Quæ vltima poena, videlicet, amissio vestiu, sceminæ lenonem habenti imponitur, & vltra hoc verberatur, vt hac regia lege cautum est. Quæ tamen lex prædicta hodie habetur & est inserta sub titulo vndecimo libr. 8. Recopilationis in l. quarta. de cuius tamen materia. Videatis Anto. Gom. in l. 82. nume. 73. in legib. Tauri, nouissimè tamē huiusmodi lenones hoc casu pro prima vice traduntur ignominiosè & mittendi sunt ad triremes per spacium decem annorū, si tales sint maiores septēdecim annorum, & habent aspectum & vires ad huiusmodi officium & laborem, pro secunda vice flagellantur, & ad triremes sunt vsque ad vitam mittendi, & etiam amittunt vestes, ita disponitur & habetur in l. quinta iuncta lege nona & decima. titu. vndecimo libr. 8. Recopilationis.

Titul. 15. De los adulterios y estupro^a.

Quæro, Vtrum lenones afficiantur poena infamiae? Respond. quòd afficiantur. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui notantur infami. Et qualiter in Francia cucurbandi causam præstans puniatur, ponit Guiliclm. Benedict. in repe. capit. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. numer. 62. de testamento. Et adde quæ notauit Bonifacii. in peregrin. verb. Lenon. Plura in materia scripta reliquit Iacob. de Bellouisu in practica iudicaria. titu. de lenonibus. in. 7. volumi. tracta. diuerforum. fol. 223. & Bertachin. in tracta. de Gabellis in. 7. quæst. princip. numer. 51. versic. 28. quæro nunquid lenones.

¶ TITVLVS. XV. De adulterijs & stupris.

^a ¶ Adulterios y estupros. Ad huius tituli materiam adde Iacob. de Bellouisu in practica iudicaria. rub. De lenonibus. nume. 17. cum pluribus sequentibus.

Quæro, vtrum inter se discrimen continent Adulterium & Stuprum? Laurentius Valla ex illi mat adulterium etiam stuprum dici posse, auctoritate Quintiliani. Et Alciat. libr. 4. De verbo. signific. num. 42. non hoc negat, sed generalius esse hoc stupri nomen, vt quod a turpitudine dicitur. Vnde Plaut. Amph. stupri dedecoris a viro argutam meo. Sed tamen nomen adulterij est, cum quis copulam carnalem habet cum nupta, stuprū verò in viduam, virginem, puerumve, vt scripsit Iureconsultus Modestinus, & sic peculiari nomine & proprio dicitur adulterium, & similiter stuprum. Nec idem esse constat, tum ratione diuersitatis nominis. vt habetur in titulis digestorum. & C. ad legem Iuliam. de adulter. & stupro. Ergo diuersa sunt censenda. l. si idem. C. de codicill. Tum quia diuersæ sunt personæ, contra quas, & ex earum qualitate diuersificatur, distinguitur, & cognoscitur crimen an sit adulterij, vel stupri. Ergo cum vnumquodque speciale nomen habeat, non debent idem iudicari, sed diuersa delicta. Notat Placenti. in tracta. De accusatio. titu. 4. ad legem Iuliam de adulterio & stupro. numer. primo. l. auxilium. §. sed vt ad legis Iuliam. ff. de minorib. l. de crimine. C. de adulter. & iura ibi adducta in gloss. fina. l. inter liberos. in princip. ff. eodem titu. & in §. lex. eiusdem. l. inter liberos. l. inter stuprum. ff. de verborum significatione. vbi Modestinus ait, Inter stuprum & adulterium hoc interesse quidam putant, quòd adulterium in nuptam, stuprū in viduam & in virginem committitur. Sed lex Iulia de adulterijs, hoc verbo indifferenter vtitur.

Quæritur, Quid sit stuprum? Respond. est illicitus coitus realis, vel mentalis, per quem aliqua virgo sceminæ defloratur. Probatur in capita. lex illa. §. cum ergo. 36. quæst. prima. Sanct. Thom. & ad eum Caietan. 2. 2. quæst. 154. artic. 6.

Quæritur, Quæ poena stuprum iure canonico puniatur? Respond. quando puella virgo reputabatur, quæ præsumptio pro ea est, nisi probetur contrarium, seducta præsumitur. l. vnica. §. poenas autem. C. de raptu virginum. gloss. in regul. Scienti. de regulis iuris. libro sexto. Decius in. l. nemo fraudare videtur. in sexto. ff. eodem titu. Hippolyt. singul. 353. incipien. Datio pecunie. Panormi. in capitu. primo. nume. secundo. de adulter. & ibi Additi. Bald. in. l. raptos. colum. secunda. num. sexto. versic. vltimo nota. C. de episcopis & clericis. Hippolyt. in repeti. dict. l. vnica. nume. vigesimo. C. de raptu virginum. l. prima. titulo. decimo nono. parti. septima. & eam tenetur dotare, vel se componere cum illa, etiã si nõ interfecit, quod dotetur, quia diues est, & habet vnde dotetur, ac virum inuenit iuxta morem virginum. Quantitas autem dotis erit, si cum illa contrahat, talis. Tom. iij. S 3 quæ

quæ sufficeret ei, si esset virgo. Si autem cum ea non vult contrahere, talis erit, quæ ei sufficiat corruptæ existenti. ex mente Ioan. Andr. & Anani. in ca. 1. col. 2. de adult. Et in hoc casu ultimo verberabitur ultra hoc text. sic intelligendus in ca. 2. de adult. Panormi. in capit. 1. eo. titul. In foro autem interiori, quod conscientia dicimus, est notandum, quod stuprans virginem, sufficit, quod restituat ei dammum illatum ratione deflorationis & infamiae. ex Archiep. Florenti. 2. partit. 5. cap. 6. §. primo. & quia conscientia non ligat, quos natura non obligat. Bald. in. l. 2. C. de public. & vestig. Felin. in. c. audiuimus. de simoni. & quia poena non est debita in foro poenitentiae. glo. in capit. fraternitas. 12. quæst. 2. singul. secundum Segur. in repeti. l. filius dum in ciuitate. num. 15. vbi dixi. ff. de verb. obli. Gomefi. in. §. ex maleficijs. nume. 14. In sit. de a. etio. vbi dixit communem. Cum igitur id quod excedit dammum sit mera poena, sequitur non deberi ultra dammum. Ex quo inferitur, quod si virgo vitata nullatenus est infamata, nec maritus sentit corruptione, sed eam pro virgine habuit (propter plures referunt contingere solitum esse) ad nullam restitutionem teneri, vel ad eam quo pluris eget quia vitata. Nec tenetur eo in foro ad nihilum, si verè non erat virgo, vel non fuit seducta: licet, vt dixi, in foro exteriori præsumatur seducta. ex Archiepisc. Florenti. vbi supra. Nauar. in manuali confess. cap. 16. pagin. 169. dixi in reg. Peccatum. de regu. iur. libr. 6. ¶ Iure autem ciuili puniatur, si est persona honesta, amissione dimidiæ partis bonorum: & si est humilis, verberabitur, & relegabitur ad quinquennium. §. 2. In sit. de public. iudi. Hosti. in sum. de adulte. §. & qualiter. Guido Papa optime distinguens in hoc dubio in singul. 569. incipien. Cum quaeritur qualiter raptores virginum. Matth. de Mathesil. sing. 100. alias secundum nouissimam impressio. 99. incip. Notatext. quem pauci sciunt. & Nicol. Boeri. decis. 91. col. si na. Gabriel Saray in additio. ad singu. Mathesilla. in dict. sing. 99. plura scripsit in hoc. Matth. de Afflict. in consil. Neapolita. rub. 19. De raptu & violentia. nu. 9. lib. 1. fol. 65. col. 2. versic. Tertio quaerit. l. 2. titul. 19. parti. 7. quicquid dicat glo. in ca. 2. de adulte. Si verò famulus, aut seruus fuerit corruptus, poena ignis punitur. l. 2. supra allega. Quod intelligendum censet, si virginem corruerit à domino nutritam in eadem domo existentem. per l. 1. infra isto titu. qua cauetur ultimo supplicio puniendum famulum, vel seruum accessum carnalem habentem ad nutricem filiorum Domini vel ad dominicam sanguineam in eadē domo existentem. Ille tamen, ad cuius domum virgo, vt rem cum illo haberet, accessit, non punitur aliqua poena, etiam si virginem corrumperet. ex mente text. in

cap. primo. de adulte. ibi. seduxerit &c. Ergo non seducta, non tenebitur, cum iniuria non fiat scienti & volenti. regul. Scienti. de reg. iur. lib. 6. l. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. Quauis Bald. in. l. raptores. col. 1. C. de episc. & cleric. contrarium tenet. Nec procedit intellectus quorundam ad dict. l. fori. dicentium eam loqui in corrupta, non in virgine. ex eo enim coniecturam sumunt, quia dict. l. fori dicit, si aliqua mulier, & Hispano sermone mulier distat à virgine. Quæ ratio parum eos iuuat, & indeo fallum est, quod affirmant. Nam mulier Hispano sermone etiam virginem comprehendit, quæ duodecimum annum excedat. l. 6. ibi. *E per esta palabra que es dicha muger, que se entente, tambien la virgen que ha de diez años arriba, como todas las otras.* titu. 33. part. septima. l. mulieris. ff. de verborum signifi. ¶ Sed contra hoc, imò quod poena mortis inferenda stupranti virginem, siue virgo fuit consentiens, siue dissentiens, est. l. vnica. §. poenas. ibi, siue volentibus siue nolentibus virginibus. Sed dic conclusiue, deflorantem virginem siue est vir honestus: humilis verò poena corporali, & relegationis. vt in dict. §. secundo. incipi. Item lex Julia. In sit. de publ. iudi. Et plenè per And. Iser. in capit. primo. §. contrahentium. de incest. nupt. & Matth. de Afflict. in lib. 1. consil. Neapolita. rub. 19. quæst. 3. vbi assignat cautelam, vt faciat mulierem ad se venire, & ipse non vadat ad domum mulieris, & protestetur eam habere in concubinam. Not. etiam Thom. Grammati. in vot. 17. colum. prima. num. 1. Gandi. in tracta. De delictis. rubri. De varijs quaestio. ex statu. colu. 6. & sic iste text. in. §. Item lex Julia. de adulterijs. loquitur, quando virgo, vel vidua fuit rapta cum eius voluntate, non à domo patrum, id est, patris, vel matris, vel fratris, nec eis resistentibus. Lex verò vni. est intel ligenda secundum præcedentia, id est, quādo violentia interuenit in rapina mulieris, vt quia per vim rapit mulierem de domo patris, vel fratrum, ipsi resistentibus, quia isto casu raptor puniendus est poena mortis, etiam si mulier firmaret de sua voluntate id factum fuisse. ex Ioan. Baptista Caccialup. in repe. l. si qua illustis. nume. 23. C. ad offician. dicente ad hoc facere text. In sit. de public. iudi. §. si autem per vim raptus. vbi confirmatur positio. l. vnica. C. de raptu virginum. & per consequens non debet dici correcta per text. in dict. §. sed eadem lege Julia. Quod est notandum diligenter. Hactenus Ioan. Bapt. vbi supra. Quem sequitur Matth. de Afflict. in libro. 1. consil. Neapolita. rub. 19. colum. penul. num. 20. Et sic ad poenam mortis requiritur, quod interueniat in stupro vis vera, vel interpretatiua cum promissio nibus, blandimentis, & blandis verbis, & isto casu est

est poena capitis. Idem not. Gabriel Saray. in additio ad Matth. singul. 99. colum. secunda. pagin. 255. Adde Gandi. in tracta. De maleficijs. rubi. De multis quaestio. dependentibus ab statuto. nume. 21. Hippoly. consil. 61. num. 21.

Quæritur, Quis rapuit virginem vt secum haberet copulam carnalem, & tamen quia noluit, vel non potuit, non cognouit eam carnaliter, an ex affectu nõ sequitur effectum corruptionis sit puniendus poena raptus? Et est dicendum poena capitis pro solo raptu virginis non sequitur effectum deflorationis, non esse puniendum raptorem. ex Ioan. de Anani. in capit. cum causa. num. 4. colu. fina. de raptu. & refert Capola in consil. criminalibus, consil. 56. incip. Super querela raptus. col. 3. num. 9. reputans dictum singulare, refert ipsum Anani. dicentem se vidisse in ciuitate Bononiae dubitari, vt raptus sit punibilis, si non sequatur copula carnalis. Et dicit, quod vidit esse consultum, & iudicatum, & liberatum ibi à poena capitis quendam comitatum, cum parentes promississent puellam, & postea volebant eam decapitare. Hippolyt. etiam refert in consil. 105. Cordi meo spiritum. colum. 2. nume. 14.

Quæro, Quando dicatur raptus virginis? Respond. Tunc dicitur, quando per vim mulier rapitur & traducitur de loco ad locum. l. vni. C. de raptu virgin. l. qui coetu. §. qui vacantem. ff. ad legē Inliam. de vi publica. Sed si per vim virgo cognoscatur, & non rapiatur, tunc est proprie stuprum, vt colligi potest. In sit. de publ. iudi. §. Item lex Julia. & l. mariti lenocinium. §. fina. ff. de adulter. Guido Papa singul. 1007. Raptus virginis. Plures alias quaestiones in materia stupri & raptus videatis per Matthæum de Afflict. libr. primo. consil. Neapolita. rubi. 19. & in capitul. primo. verbo. condemnatorum. colum. prima. & secunda. Quæ sint regalia per Imperatorem Frederic. Boeri. decisio. 100. num. 17. Paul. Parisi. consil. 170. nume. 5. libr. 4. Hippolyt. in repe. l. vni. C. de raptu virgin.

Dubitatur, Aliqua mulier accusat de stupro cum ea commissio Ioannem: Ioannes dicit eam corruptam esse, & ipse non deflorasse eo tempore, quorem habuit cum illa, est quaestio, vt rumpit ex confessione mulieris asserentis se virginem, præiudicet absque alia probatione Ioanni, vel inducat in dicitum? Pro solutione quaestio est aduertendum, quod si mulier post copulam habitam cum ea secretè, & sine alijs indicijs præcedentibus accusat Ioannem, opus est quod probet rem habitam cum ea, testibus, vel confessione accusati, alijs nõ obtinebit. Aut fuit deprehensus in actu venereo,

& clamauit mulier, & signa apparuerunt ad probandum stuprum, ex depositione testium, qui fortè audierunt virginem clamantem, & in eam; na sanguinolenta, vel camifera sanguinolentam; & ex alijs adminiculis quæ haberi possunt, ex quibus merito iudex possit se informare stuprum commissum fuisse, vel ex inspectione matronarum referentium, an stupratum sit, vel non. ex Panormita. in capit. proposuit. nume. tertio. de probatio. Alberi. in. l. prima. §. ex hoc rescripto. num. octauo. ff. de vent. inspicien. & colligitur ex Petro Folletio in practi. criminal. 2. part. numer. 13. pagin. 17. stuprum, adulterium, & similes fornicationes siat secretè. nam qui malè agit, odit lucem. cap. consulti. de offi. delegat. probantur per coniecturas. capit. praterca. de testib. l. cum probatio. de probatio. l. quæro. §. fina. ff. de adili. edict. & quæ notat Angel. post Bartol. in. l. si quis ex argentarijs. §. Prætor ait. circa. fin. ff. de edend. Hippolyt. consil. 5. colum. penult. numer. 21. Et sic per coniecturas deueniendum est ad torturam, vel ad aliam poenam licet leuiorem, quando proceditur ex præsumptionibus, & non ex vera probatione, quam si verè stuprum esset probatum. Quoties enim quis condemnatur ex præsumptionibus, nunquā ei poena ordinaria, & vera delicti est imponenda, sed alia mitior. ex Innocen. in capit. quæ verisimile. de præsumpt. Bald. in. l. non est verisimile. ff. quod met. causa. Panormita. in capitu. quanto. de præsumptio. Plenè Hippolyt. in. l. prima. §. diuis. Adriani. nume. 25. ff. de Sicar. not. doct. in capit. affecte. de præsumptio. Pet. Folletio. in practi. criminali. 4. part. num. 59. pagin. 393. colum. secunda. vers. Insuper aduertendum est.

Virginem fuisse mulierem eius dicto statui, & non vis dicentis eam corruptam esse eo tempore, quo ipsam carnaliter cognouit. Ratio, quia præsumptio virginis est pro ea, nisi alium probetur. Panormita in capit. primo. de adulter. nume. quinto. vbi dicit communiter à doctoribus admittum esse. Nam ratione delicti probatio transfertur in delinquentem. argum. cap. vnic. vt eccle. benefi. capit. continebatur. de desponsa. in pube. Tenet istam partem Cardina. in dict. cap. primo. Barbat. in additio. ad Baldum in cap. primo. §. In iuria in verb. respondet. colum. 3. de pace. firman. Fernan. Loazes. de matrimonio regum. Anglia. dub. 15. nume. 6. fol. 78. Bartholome. Calla. næ. in consuetud. Burgund. fol. 16. nume. 42. in rubris. prima.

Ad probandam autem virginetatem signa, & præsumptiones sufficientes. capit. causam matrimo nij. ibi, ad inuestigandum signa virginis. de probatio. Nam vt Bald. ibi dicit, ex signis qualitas per sonæ arguitur, nam stemmata nullam, habitus Tom. iij. S 4 clerici.

clericum, stolafacerdotē, & Cuculla Monachum ostendunt. not. Barba. consil. 34. col. 1. libr. 4. not. per glo. & do ct. in. c. satis. verb. lapidaretur. 33. q. 5. & in. c. propofuiti. de proba. & talis cōfessio mulieris cōfiteus se virginē, cū non sit in praiudiciū mīrū non iij valet. Hosli. & Anto. in. c. attestatiōes. de responfa. impub. Pet. Foller. in praēt. crimi. 1. part. 3. partis. verb. & si cōfitebuntur. q. 55. nu. 146. pagin. 326. col. 2. igitur cū accusatus fateat puellam seu mulierem cognouit carnaliter, no iuuatur nisi probet ante quā ipsam cognouit sic, fuisse corruptam, nā statur iuramento mulieris se virginem dicentis. Idem not. dicēs cōem Syluest. verb. Luxuria. q. 5. Ideo respondendum est caute, non cognoui carnaliter, vt asseritur, casu tamen negato, quo eam cognoui, erat corrupta, nam tunc tenebitur probare se ab eo cognitā fuisse carnaliter, alias repulsa qualitate cōfessio manebit firma, nisi probet qualitate, quod erat eo tempore vitia- ta, & cognita ab alio. ex his quā not. gl. in. l. si qui dem. in princ. & ibi Bald. C. de exceptio. laf. in. 5. item si quis. Insti. de actio. Foller. loco citato docet hanc cautelam & modum respondendi. num. 143. versu. Quin quagesimo secundo de quāro. nā cōfessio sub vno cōstructū verborum, pōt acceptari pro parte, & pro parte negari, secundum Barto. in l. Aurelius. §. adē quāst. ff. de lib. lega. vt dixi in l. 1. verb. cōfessio. tit. 4. lib. 3. ordin. text. in. c. 1. vbi Panor. num. 7. de postula. prelato. vbi declarauit.

Dubium tamen est, si mulier dicat se vim passam, verū sit ei dēs adhibenda? Respon. Aut post interuallum dixit, aut incontinenti. In primo casu nisi probet testibus, non est ei credendū. In secūdo casu, si statim cōque ista fuit & clamauit slen- dō, & vim manifestādo, & vicini cōcurrerūt, & viderūt ipsam, vel si in agro vis cōmissa fuit, & sic accersit ad villam, vel iudicē, ostendēdo linteamina sanguinolenta, & alia indicia, est prāsumptio pro ea, alias requiritur probatio stupri & violentiā. text. est in cap. satis. 34. q. 2. & in Deute. cap. 22. in illis verbis, desponfata nanq; viro, si in ciuitate fuerit oppressa, & nō clamauerit, punitur quasi adultera. vi autē in agro oppressam, innocuam esse, & violentū legibus subiacere. l. 121. Styli. Montalu. in. l. 1. in glo. por fuerit. titu. 10. lib. 4. for. legum. & per ea, quā not. Guiliel. Benedi. in re. c. Raynuntius. verb. Cuidam Petro. nu. 67. de testamē. quem vid. Cū puella potuit clamare dum erat in ciuitate, & non clamauit, consensisse censetur. gloss. in dict. c. satis. & c. Diaconi. 28. dist. 1. §. excusantur. ibi, veluti si quis ex clamauit. vbi Ioan. Igne. nu. 12. ff. ad Syllan. cū ei voces prodesse potuerunt, & non emisit, cum proferre potuit, factō cōsentire prāsumitur. l. cum ancillis. C. de incest. nupt. l. si seruus scient. ff. de noxali. ¶ Vtrum au-

tem deslorans virginem immaturā, cū de crimi- ne per testes, vel cōfessione criminosa constet, sit poena mortis per. l. vni. C. de rap. virgin. punien- dus, vel alia mitiori poena? Videtur quod poena capitis sit plectendus. Quia pro solo raptu sine co- gnitione, & sola cognitione sine raptu est poena capitis. per. l. C. de raptu virgin. l. raptores. C. de ep. sic. & cler. & l. 1. in fin. ff. de extraordina. crimi. Et per hanc rationē Bald. in. l. si quis nō dicam ra- pere. col. 5. num. 11. C. de episc. & cler. dicit, quod si tale m. criminofum pra manibus haberet, capi- tari faceret. Et Ioan. Fab. in. §. Item lege Iulia. nu. 6. In sit. de publi. iudi. inquit, quod consuetudina rij suspendunt stuprante m. puellam nondum viri potentē. Bald. in tract. de statutis constructus a Si- gismundo eius pronepote. verbo. adulter. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 19. libr. 1. nu. 39. fol. 16. & Matth. de Afflict. in consti. Neapolitan. rubri. 19. lib. 1. q. 7. nu. 16. dicit se vidisse cōbultum quendā patrē, qui stuprauerat filiam minorem duo decim annorū, ex sententia iudicū magna curia curia- rix. & videtur residere cum opinione Baldi & Fa- bri in locis praecitatis. & etiā Gregor. Lopius in. l. 2. verb. virginē. tit. 31. part. 7. Tenet Nicol. de Nea- poli. in. §. Item lex Iulia. de adulterijs. col. 1. In sti. de publi. iudi. Petrus de Vernia in additio. ad Ia- cob. Butrig. in. l. raptores. pen. col. versu. Sed quā ro aliquis. C. de episc. & cler. A Egdi. Bosli. in pra- di. crimina. titul. de coitu damnato & punibi. nu. 68. pagin. 337. versu. Non omitto etiā. Anto. Gom. melius quam alius per tria iura defendit istam par- tem in. l. 80. Tauri. q. 3. nu. 42. cui ipse consentio, & in facti contingentia consului, & scio pluries in practica fuisse receptum. Quicquid in contrariū tenuerit Guiliel. de Cuno in. l. si quis non dicam rapere. col. 2. nu. 3. C. de episc. & cler. & Io. Lup. in re. rub. de dona. inter vir. & vxor. §. 56. nu. 3. per text. in. l. si quis aliquid. §. qui nondum. ff. de pec- nis. nam respōdebit vt per Bosli. & Ant. Gomef. in locis praecitatis. ¶ Praeterea in dubium euenire solet, An in stupro tractatō locum habeat? Et est dicendum quod sic. Bart. in. l. transigere. nu. 2. C. de transactio. vbi Alex. in nu. 4. Curti. num. 37. & Alciat. nu. 26. dicit cōem. Corafsi. libr. 2. miscella. cap. 1. nu. 5. & Domi. Anto. Menef. nu. 81. ibi bene declarat, ac cōem esse profitetur. Alciat. lib. 5. Pa- radoxo. de hac re agit. c. 10. cum seq. latius agit Ni- cola. Boeri. decisio. 91. ¶ Vtrum raptus committa- tur in sponfam? Responde committi in sponfam de futuro, non autem in de praesenti. l. vnic. §. qui- bus. C. de rap. virgi. l. 3. tit. 20. part. 7. quā lex par- titā intelligit & limitat. d. l. vni. in sponfa de futu- ro. Et quod non committatur raptus in sponfa de praesenti vel vxore, patet ex eo, quod maritus ha- bet manus iniectionem in vxorem. argumēt. l. si- cur.

cut. ff. de oper. liberto. Grego. Lopez in. d. l. 3. ver- bo. *suessopi*. Couar. in. 4. Decreta. 2. part. c. 7. §. 4. nu. 11. Ex quo infertur, qd si sponfa fuerit cognita carnaliter, etiam vi, absponfa, non posse tolli vin- culum matrimonij per religionis ingressum, cum sit cōsumma- tum copula carnali. Hosli. in sum. de conuers. con- iug. §. & vtrū. versu. Quid si virgo. Petrus Valuda. in. 4. distin. 27. q. 3. col. 4. Archi. Floren. 3. par- te. tit. 6. capi. 21. §. 1. Bald. in cap. pen. col. fin. de proba- tio. Durand. in. 4. sent. distin. 27. quaest. 2. A Eg- dius de Gindelbertis in quaest. 3. post disputatio- nes Pauli de Eleazar. & Couar. in epitome. 4. De- creta. 2. part. cap. 7. §. quarto. num. 11. Syll. in sum. verb. diuortium. quaest. 5. & in verb. debitum. q. 1. versu. Quarta causa est. Istam quaestionem ad par- tes pulchre disputat Ioan. Andr. in regul. Quā cō- trarius. 64. colum. 2. versu. Hāc regula facit ad quā- stionem. num. 3. de regu. iur. lib. 6. Ergo cū spō- sus sit vti iure suo, a muliere non est spoliandus. Item negari non posset, quod per copulam carna- lem sponsalia de praesenti praecedant & sic ma- trimonij sacramento praecedente fuerunt effecti vna caro. capit. ad apostolicam. de conuers. coniu- ga. Tum etiam, quia cognita praesuntur consen- sisse. c. in super. qui mat. accus. profumit. & signacu- lum virginittatis amisit. Archiep. Floren. 2. par. ca- pit. sexto. §. primo. colum. 2. gloss. in cap. fina. 55. di- stin. Contrariam partem tenet Angel. in. l. prima. §. remouet. ff. de postuland. Panormi. in capit. ve- rum. nu. 9. de conuers. coniuga. Felin. inc. causam. col. 2. de probatio. Hippoly. in. l. prima. §. Praeter eam. nu. 12. ff. de quaestio. & in. l. 1. in princ. nu. 95. ff. ad legem Cornel. de Sicar. & in. §. diuus. eius- dem. l. 1. num. 10. Et est opinio Bartho. Brixien. in additionibus suis ad glo. in dict. c. fin. 55. dist. idem in quaestio. dominical. 80. incip. Aliquis per ver- ba de praesenti. Sed inter has opiniones contrarias prior est tenenda. Foedere tamen cōcordia prior est intelligenda in matrimonio de praesenti, poste- rior verō in sponfa de futuro, vel in vi praesenti an- tequam fuit in mora ingrediendi religionem, se- cus si post moram. add. dot. in. 4. senten. dist. 27. quaestio prima. articu. 4. pagin. 120. versu. Quid

¶ *Lex. I. La pena que merecen- los que fizieren adulterio, y fornicio con las parientas, o firuientas de aquellos cō que biuen.*

¶ *El Rey don Alonso en Alcalá. A Era de mil cccxxxvi.*

Porque acae- sce a las ve- zes, que los que viuen con otros

autē iuris. vbi probat primam sententiam. ¶ Illud etiam est annotandum, adulterium com- missum ab vxore per vim praesentiam impunitum esse. l. 1. & ibi Montalu. titu. 7. libr. 4. foro legum. Quod est notandum pro intellectu. l. 2. infra eod. & l. 81. in de- cisiōib. Tauri. & quia ex adulterij, in- cestus, & le- nocinij crimi- nibus omnia crimina proficiscuntur. Se- cundum Sali- ce, in rub. C. de adult. An- gel. de male- fic. verb. *Che- hay adultera- ro*. fo. 59. ideo

se atreuen a hazer maldad, y fornicio con las barraganas, o con las parientas, o con las firuientas de casa. Y desto suele ve- nir muerte^a de los se- ñores, y otros males y daños. Porē de esta

merito poenā imponuntur aduersus adulteros in legibus infra subiectis. & adde Iacobum nouel. in practica & theorica causarum criminalium. §. non inutiliter. pag. 365. colum. secunda.

¶ *Lex prima.*

¶ *¶ Venit muerte.* Experiētia rerum magistra hoc iam quotidie edocuit; damna videlicet & mala, quā euenire solent, ideo praecauendum est, vt po- naram timore ab his arceantur. capit. eum qui. de praebend. lib. 6. iuxta illud Horatij.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine poena.

Et familiaris delinquendo in domo domini gra- uius delinquit, & quasi proditor sit censendus, cū securē delinquat praeter domini suspicionem, qui de suis securitatem & defensionem praesumere de- bet, & non offensionem. argumento. l. primē. §. si maritus. ff. ad Syllanianum. vbi delictum, quod a personis clam commissum est, de quibus verissimi- liter dubitari non debet, quale est quod a perso- na coniuncta veluti viro & vxore patratum est, seruos & domesticos exequare. gloss. subreptum. versu. Quid si vxor. in. l. i. in duobus. §. dama- na. ff. pro focio. textus in. l. si a bonae fidei. 21. ibi, requiremus an talis fuerit, vt & custodiri debue- rit. nam si integrā opinionis videbatur, vt non debuerit custodiri, absolendus est possessor. ff. de rei vindicatione. l. argentum. & ibi gloss. ad fi- nem. ff. commoda. l. si pecuniam. §. fin. vbi glo. ca- rere. ff. de condi. causa data. vnde si infidias parec- focius aduersus focium, proditor est. cap. Guiliel- rius. 23. q. 4. ideo que si aliquis associat aliquē in iu- nere, & nulla inter eos superueniente rixa focium

percutiat; id pro dicitur fecisse dicitur, quia aliud gerere in animo, quam actus. Bart. in l. respiciendum. de delinquit. ff. de positi. Hieron. Gigas in tracta. de crim. l. x. malef. q. 9. tit. de proditi. lib. 8. pa. 384. n. 1. s. ad e. q. s. etiam delatorem domini, etiam si pro-

betur crimine obiectum, tunc nisi in e. pu. nientum ferunt, praterquam in etiam. n. l. p. a. n. a. c. s. t. a. r. i. s. l. s. i. c. de delatori. li. bro. 10. q. a. c. s. e. t. u. r. l. u. d. a. s. q. v. e. n. d. i. d. i. t. D. o. m. i. n. u. s. u. i. a. c. R. e. d. e. m. p. t. o. r. e. g. i. s. h. u. m. a. n. i. p. d. i. t. o. n. e. Nam ab his q.

asati sunt, & quorum fidem semper observamus, vix cauere valeamus; unde delictum ab eis commissum seuerius est puniendum, ut in ista lege. Nam ut Boet. ait, nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus: non odium grauius, quam familiaris amor. Et aequitas simulata, est duplex iniquitas. Et facit illud vulgare Italorum Adagium, cuius satis meminit Bal. in l. quidam cum filium. ff. de hered. insti. *Del qual me fido, me guarda Dio, Del quallo non me fido, me guarda Dio.* Nam inimici hominis domesticus est, a quibus essentialiter homo sua scientia praeueneri nequit. Ideoque quis non tenetur explorare hominis familiaris conditionem, si pro bono habebatur. In eos, s. nauigandi. versu. & cum liberi quidem hominis nomine tenentur in solidum, serui vero non tenentur. Nisi forte idcirco quod liberum quidem hominem adhibere statueret debuit de eo qualis esset, in seruo vero suo ignoscendum sit ei quali. domestico malo, si noxae de dero paratus sit. ff. furti aduers. naut. l. fina. s. ite si praedixerit. versu. seruorum. ff. Nautae, caupo. nes, stabula. & l. ista ad litera fuit transumpta exordi. Regis Ilesonfi Copluti Anni 1386. tit. 21. l. 2. incip. *Algunas vezes acasce.* Adde pragm. Philipp. II. Regis, *De las lacayas* habita en Madrid Anni 1565. Quae ponit poenas, quae sunt seruanda in casu nostro legis in §. quarto.

a ¶ *Que erit en su casa.* Ad hoc ut poena huius legis locum habeat, requiritur, quod talis virgo sit nutrita in domo domini, secus si extra domum. Et intelligend. id est, in domo habitationis, etiam si sit co-

jur. l. qui domum. & ibi etiam Bart. ff. de adlter. Bald. in repertorio suo. verb. domus: Licet possit annotari contrarium: ex eo, quia est materia statutaria: & nota per ea, quae habentur in regul. odia. de ex. gulis. n. 1. lib. sexto. & in capi. statutum: de

aquel con que viuiere morando la pariente en casa del señor, o con el ama que cria a su hijo, o hija en quanto le diere leche, q lo maten por ello. Y la que este yerro fiziere, que sea puesta en poder de aql con

electio. eod. lib. ca. in nostra. de iniur. Item; quia istud nomen, sius, denotat dominium. ut not. gl. in ca. 1. de postula. prelar. Sed tamen tene prim. ex eo, quia ista est lex Regia. & communis. ut etiam in fauorem reipublicae. ut homines uiuant secure & tuti a nequitia mali hominis, & sic metu poenae retrahantur ab istis proditiionibus, & sic extendenda. Praesertim cum delictum dicatur vulgare commissum in domo Petri, cum ipse habeat domum habitationis etiam conductam. ergo &c. Si ergo eam nutritet extra domum suis expensis, poena non habet locum per argumentum a contrario sensu, quod est fortissimum in iure. l. 1. §. huius rei. ff. de officio eius cui mand. est iuridict. & per ea quae not. in glo. in clem. Religiosi. de priuileg. & in clem. De sentent. excō. vbi cum Clem. oēs serē sint poenales contra religiosos, non extendit, nec ampliant iota vnum ultra deductum in textu. Ita ergo faciamus nos in praesenti lege. l. pen. ff. de poen.

b ¶ *Con la parienta.* Est dubium, vsq; ad quem gradum accipimus hic consanguineam dñi esse, an vsq; ad decimum quod computamus in successione. an vsq; ad quartum decimum quod computamus in matrimonio, ut de primo est tex. l. 6. tit. 3. partit. 6. de secundo est text. in c. non debet. de consang. & affinitate. Respon. ut not. glo. & doct. in c. postremo. de appell. & in c. requisit. de testam. vsque ad quartum gradum tantum, cum in eo finiatur hodie affectio lineae transuersalis, & sit materia poenalis, ut dixi in superiori glossa.

c ¶ *Morando la parienta en casa.* Alias secus, per ea quae annotauim in glo. verb. *que erit en su casa.*

d ¶ *En quanto le diere leche.* Alias secus. Nam dictum in vno casu excludit, non expressum. l. cum Prator. ff. de ind. c. nonne. de praesumptio. & manet in dispositione iuris. c. susceptum. de refer. lib. 6.

a ¶ *Con la*

a ¶ *Con la sirueta de casa.* Ista accusatio non erit popularis, sed ius accusandi tantum domino sclauze seu famulae competit. Angelus in l. inter liberas. in princip. ff. de adulter. & cum ei sit facta iniuria, interest vindicare, & suum honorem praepone

b ¶ *Sobredichas.* Quia tunc locum obtinerent supradicta.

c ¶ *Publicamente.* Quod delictum seuerissimè publicè & non furtiuè oportet poenam imponere, ut ceteris sic in exemplum, maxime in Hispania, vbi huiusmodi delicta passim perpetrantur. argumen. l. Aut facta. §. euenit. ff. de poenis. Vbi Claudius iureconsultus ait. Euenit ut eadem scelera in quibusdam prouincijs grauius plectantur, ut in Africa messium incensores, in Mysia vitium, vbi metalla sunt adulteratores monet. Nonnunquam euenit in aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimium multis personis grauantibus exemplo opus sit, iuxta illud. Oderunt peccare mali formidine poenae. capit. eum qui. de praebend. lib. sexto. l. quinta. titu. 27. partit. 3. ibi, *Es si el juyzio fuese de escarmiento de justicia de muerte, o de perdimiento de miembro, deue se luego cumplir de dia con cejeramente ante los omes, e non de noche a furto. Ca la justicia non tan solamente deue ser cumplida en los omes por los yerros que faren, mas aun por que los que la vierren, toman en de miedo y escarmiento para guardar se de fazer cosa por q mereçgan recibir otro tal.*

Adidem. l. fin. titu. 31. parti. 7. Hoc tamen limitatum est, quando possit euenire scandalum in populo, vel forte timeretur, quod delinquens caperetur de manibus familiae, tunc iudex possit executioni mandare sententiam occultè in carcere, vel in alio loco secreto. argum. eorum quae not. gl. in l. prima. C. de sent. ex peri. recitad. & in cap. fin. de re iudica. lib. 6. Bald. & doct. in l. ius pluribus. ff. de iusti. & iure. not. Gregor. Lopus in gl. fin. l. quinta. titulo. vigesimo septimo. parti. 3. & eadem ratione licet diebus feriatis in honore Dei sententiam executioni demadare. ut dixi in l. quinta. titu. primo. lib. primo. ordinam. in gloss. prima. versu. Infertur etiam licere iudicibus. & sic liganda erit. l. fin. C. de ferijs. quae ait, horridam vocem praconis in diebus festiuis cessare. nam ex causa licitum est transgredi leges. In hoc cap. primo. de consuet. de quo per Barba. in ca. atsi clerici. nume. 131. vbi dixit ab omnibus approbatum Innocent. dictum & singu. esse Felin. in ca. qualiter. 2. numer. 37. de accusatio. l. fin. l. prima. column. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Capol. in l. quod si nolit. §. quia asidua. nume. 11. ff. de ardit. ed. & Jacob. Villalpando in repeti. l. 22. §. nono. titu. primo. part. 7. Philippus Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. vbi plura in hoc. de haret. lib. 6.

d ¶ *Trigo dalgo.* Not. text. nobilem in poena corporali mitius puniendum esse quam plebeium. Simil. l. est in ordinat. Alphonfi Regis celebratis Anno 1386. titu. 21. l. secunda. versu. *Es si fuere ome fijo dalgo.* & est casus & exemplum in dicto ordinat. titu. vigesimo. l. decimatercia. incipient. *Mandamos que si alguno.* Secus in poena pecuniaria, ut ibi habetur. De qua materia per tex. glo. & doct. in cap. cum quidam. de iure iuran. glo. in cap. homo Christianus. 40. distin. gloss. & doct. in l. nemo. C. de sum. Trinit. & in l. fin. C. quae res vendi. non possunt. & in l. Pedius. ff. de incendio, ruina, naufrag. l. 8. titu. 31. parti. 7. & l. fina. titu. 18. partit. prima. Ex his infertur ad practica Regni, quod ex eodem delicto commissio per nobilem, & plebeium, nobilis decapi-

tes publicamete por la villa. E si fuere fijo dalgo del que este yerro hiziere con la feruienta, como dicho es. Y ella fuere fija dalgo: que yaga vn año en la cadena. E qualquier dellos que no fuere fijo dalgo, q

co secreto. argum. eorum quae not. gl. in l. prima. C. de sent. ex peri. recitad. & in cap. fin. de re iudica. lib. 6. Bald. & doct. in l. ius pluribus. ff. de iusti. & iure. not. Gregor. Lopus in gl. fin. l. quinta. titulo. vigesimo septimo. parti. 3. & eadem ratione licet diebus feriatis in honore Dei sententiam executioni demadare. ut dixi in l. quinta. titu. primo. lib. primo. ordinam. in gloss. prima. versu. Infertur etiam licere iudicibus. & sic liganda erit. l. fin. C. de ferijs. quae ait, horridam vocem praconis in diebus festiuis cessare. nam ex causa licitum est transgredi leges. In hoc cap. primo. de consuet. de quo per Barba. in ca. atsi clerici. nume. 131. vbi dixit ab omnibus approbatum Innocent. dictum & singu. esse Felin. in ca. qualiter. 2. numer. 37. de accusatio. l. fin. l. prima. column. prima. C. de precib. imperato. offer. Bartholo. Capol. in l. quod si nolit. §. quia asidua. nume. 11. ff. de ardit. ed. & Jacob. Villalpando in repeti. l. 22. §. nono. titu. primo. part. 7. Philippus Prob. in cap. in fidei fauorem. in additio ad Ioan. Monachum. vbi plura in hoc. de haret. lib. 6.

de capitato, & plebeius furca suspenditur. not. e-
tiam Barto. in l. desertorem. §. poena. ff. de re mi-
lita. Ad quam practicum corroborandam facere
videtur. l. fina. in fine. C. ad legem Flavianam. de pla-
gi. Bartol. in l. quidam. ff. de poenis. qui dicit su-
pradicta esse
vera, nisi deli-
ctum tale co-
missum p no-
bilem cedat i

le den cient açotes.
E si qualquier destos

E si qualquier destos que viuen con otro se desposaren.
Concord. l. 2. titu. 1. libr. 5. supra. & in l. secunda Re-
gis Alphonfi supra citata ad finē. glossa. Et sic in
cōtractu matrimonij requiritur consensus patris,
vel illius, sub cuius potestate est foemina. Idem sta-
tutum reperitur in pluribus huius regni legibus.
Et in primis à Sifnando Christianissimo rege Cas-
tellæ æra. de 681. in lib. 3. foro juzgo. titu. secun-
do. l. final. cuius verba sunt.

*Si la muger libre quisiere casar con ome libre, el
marido de la deue hablar primeramente con sus
padres, e si la por muger pudier auer, de las arras
de los padres assi como es derecho, e si la non pu-
diere auer, sin que la muger en poder de los pa-
dres. E si ella casar sin voluntad del padre, o de la
madre, y ellos non la quisieren recibir de gracia,
ella, ni sus fijos non deuen heredar en la buena
de sus padres, porque caso sin voluntad de ellos,
mas si le quisieren dar los padres alguna cosa?
bien lo pueden fazer, y de aquello puede ella fa-
zer su voluntad. Est confirmata per Regem
Petrum filium Regis Alphonfi Azra de mil y tre-
zientos y nouenta y quatro. vt habetur foro generoso-
rum libr. quinto. titu. quinto. l. 1. cuius verba sunt.
Si manceba en cabelo casa sin voluntad de sus
parientes, o de sus cercanos hermanos con algun
hombre, o se ayuntare con el por qualquier ayun-
tamiento pesando a sus parientes mas propinquos,
o a sus cercanos hermanos: no aya parte en lo de
su padre, ni en lo de su madre. Sea enagenada de
todo heredamiento por siempre. Idem disponit
l. secunda. eiusdem tituli. & l. secunda. & l. quin-
ta. & l. final. titu. primo. libr. tertio. foro legum
Castellæ. l. prima. & l. secunda. titu. primo. libr.*

tertio. foro juzgo. l. 49. Tauri. l. 75. in Curijs To-
leti Anni 1560. & l. 58. fol. 25. in Curijs de Ma-
drid Anni 1563. quæ extendit poenam dictæ. l.
49. locum habere in filium contrahentem clan-
destinè. Et huiusmodi leges iustissimæ sunt cen-
senda, cum
veniant in ad-
iutorium iu-
ris Canonici
in capit. cum

que biuen con otro
se desposaren, o ca-

inhibitio. de cle. desponsa. vt pbat Ant. Gomef.
in l. 49. nu. 2. in decisio. Tauri. & Io. Lup. in rep. c.
per vras. §. 8. fol. 89. col. 1. de dona. inter vi. & vxor.
De hoc tñ dixisse sum memor in l. 1. titu. 1. libr. 5.
ordinam. in 2. parte horum Commētariorum. &
huiusmodi leges iustas & sanctas reputat Bartho.
Chaffan. in catalogo glo. mundi, omnino viden-
das. 12. part. considerat. 36. versic. Et vt femel finis
imponatur. Nec filia contrahens sine volūtate pa-
tris est dotanda à patre, nec ab eo iuuanda: nā pro-
pter filiam in obediētiā & patris contemptū, fit
parentibus grauis iniuria, & est contra ciuilem &
naturalem rationem, quo nihil peius est, vt filia
in seijs parentibus contrahat matrimonium. vt la-
tè probat Bartholomæ. Chaffan. vbi supra. versic.
Quomodo autem esse potest. Ioan. Corasius lib.
primo. iuris miscellæ. cap. 17. Ideo que sub Pio Pa-
pa III. felic. memoriæ in concil. Trident. sessio.
24. De reformatione matrimonij. capit. 1. in situ-
tum est matrimonium clandestinè cōtractum, &
non præcedentibus tribus denūtiationibus à pro-
prio Parocho contrahentium tribus cōtinuis die-
bus festiuis in ecclesia inter missarum solennia pu-
blicè denuntietur, inter quos matrimonij fit con-
trahendam. Ex causa tamen, ne ex malitia matrimo-
nium impediretur, si suspicio esset probabilis,
has denuntiationes prælati remittere possit, dan-
do licentiam eis cōtrahendi ante, & post ante coi-
tum conjugalem fiant, quod prudentiæ & iudi-
cio prælati Sancta Synodus reliquit. Ex quo ipse
dicebam etiam si esset vehemens suspicio quod im-
pediret matrimonium. Primò si ad eius notitiam
perueniret per denūtiationes, nihilominus nō ef-
sent à plato remittendæ, cū ipsi interfit scire scdm
legem naturalem, diuinam & humanam, & esset contra
bonum obediētiæ talis licentia, quæ se fundaret
in prohibitiōe parentum, nam erit citandus, & au-
diendus, an sit in mora nubendi viro filiam pro-
pter aliquam iniustam causam, & si nō fuit quare
suo iure cōtra honestatē, & naturalem rationē est
priuandus suo iure, quis melius, benignius, & cum
maiori honore prouidere poterit filia, quā pater
qui eam genuit, nutriuit, & posuit in esse. l. pen.
C. de cur. fur. Tum etiam, quia debitores summè
sumus parentibus oibus alijs præter Deū. vt dixi
Lertia.

Lertia. tit. quarto. lib. 8. supra in tracta. de hæret.
Quæ omnia sunt notanda per officiales episcopo-
rum seu eorū vicarios, vt non statim & cum præci-
pitatione concedat licentiā remittendi denūciatio-
nes volentibus contrahere matrimonia, ex ratio-
nibus supra dictis. Neq; obstat si qs dixerit quod
licentiā obtenta ex iniusta causa sit nulla & inuali-
da ex eo quod caret prudentia & discretione, con-
tineatq; errorem iuris & æquitatis: & à tali licentiā
cū sit de referuatis eius arbitrio & prudentiæ, ha-
bet locū appellatiō, cū iudex malè vel iniquè ar-
bitretur. secundū Anchar. in c. i. notab. 5. col. 1. de
confess. lib. 6. & illustris præceptor cōmuni Pet.
à Peralta in l. i. nu. 38. versic. Cōfert etiam. ff. de le-
gat. 2. & cum semel arbitratu fuerit, & malè non
habet notionem, ac ptoinde habet tale arbitrium
vim sententiæ diffinitiuæ, & tanquā à diffinitiuā
interponi pōt appellatio ad metropolitanum, vt
reformata etiam tã præiudicialè habent tē remediū
quasi irretractabilem, & sic per appellatiōem à ta-
li arbitrio erit iurisdictio iudicis ad quem, & ita de-
bet intelligi Decretū cōcilij Tridentini Sessi. 24.
can. 20. ibi, à diffinitiuæ vim habente: & cuius gra-
uamen per appellatiōem à diffinitiuā reparari ne-
queat. Quia rñdeo, quod illud est verum, quando
tale arbitrium pōdet & cadit in causa quæ sine eo
est nulla, secus si causa sit talis, quæ sine dicto arbi-
trio non redditur nulla, vt est in causa matrimo-
niali, in qua si non deficiunt testes & cura paro-
chialis matrimonij valet, licet possint puniri de
clandestino. iuxta. l. 49. Tau. quæ hodie habetur
in l. 1. titu. 1. libr. 5. Recopil. & poenis de quibus in
cap. cū in prohibitio de claud. desp. Neque minus ob-
stat q quis dicat, quod quis dubitauit? Pronuncia-
tum episcopi interloquutoria factum, q remittan-
tur denūciationes, continere causam formatā &
decisam, vimq; diffinitiuæ obtinere, & si obedia-
tur causam irretractabilem, cū matrimonij sequa-
tur, pluraq; incōueniētia continere, quæ antequā
eueniāt, resecanda sunt, nec per voluntatē Episcopi ta-
le præceptū dantis est faciendū contra honestatē,
quæ requirit cōsensum parentum. l. adoptiuus. §. in
cōtrahendis. ibi, qm in cōtrahendis matrimonijs
naturale ius, & pudor inspiciendus est. & in l. sem-
per. ff. de ritu nupti. Cassan. in Catalogo glor. mū-
di. 12. part. Consil. 36. dicit, q consensus patris de
honestate saltem requiritur in nuptijs contrahen-
dis, quæ honestas non est ita vilipendenda, cū sit
de substantialibus legis, q ex voluntate etiā Pape
posset tolli, cū per hoc fieret præiudiciū scan-
dalousum vniuersali populo Christiano, saltē ma-
iori parti. Cū maior pars, imò maxima sit con-
iugatorū, & filias habētium, quam aliorum. Et vt
occasione delinquēdi euitentur hmōi leges Re-

gni essent seruandæ, etiā si inhibitiones fierent à
iudicibus ecclesiasticis, in præiudiciū Regiæ iuris-
dictionis. Quia hmōi leges nō agunt de inualidato
matrimonij, sed vt euitent mala in republica, quæ
cōtingere solent ppter actus illicitos præcedētes,
scilicet, hmōi sollicitationes, seductiōes, machina-
tiones, & subornationes filiarū familias, quæ sunt
faciles ad decipiendū, & vt plurimū cōtra propria
cōmoda, cū de facili credant. Et sic inquirenda
est voluntas parentū puellæ ab illo, q vult ipsam
in vxorē ducere, vt fecit Isaac per suū procuratorē
parētib; Rebecca Gen. 24. & Iacob. Gen. 29. &
Tobiz. 7. dixit Angelus ad Tobiam iuniorē, Est
hic Raguel &c. & oportet eā te accipere in coniū-
gem, Pete ergo eā à patre eius, & dabit tibi in vxorē.
& ca. 8. Quia rñdeo, q illud procedit & est ve-
rū. q episcopi diffinitiuæ pronūciāt, sed malè, ita q in
synodo prouinciali poterit corrigi, tanquā episcopus
qui iniuridicè & sine rōne arbitratu est,
non tñ ex hoc sequit, quod an nullari possit matri-
monij, prætextu dictæ licentiæ concessæ per episcopum
de omittēdis ad mōtionibus, si alia sub-
stantialia nō defuerūt in dicto matrimonio? & sic
per metropolitanū episcopus potest corrigi in Synodo,
tanquā malus dispensator qui semper debet esse
prudens iuxta illud Pauli ad Corint. 4. Et quate-
nus lex ista dicit, *barraganus*, intellige, id est, *concu-
binus*. Et est vulgare Hispanorū. l. 1. tit. 14. parti. 4.
Alibi, Amica dicit. l. Massarius. ff. de verb. signifi-
vel Pellex, vt ibi. & Alciat. lib. 4. de verbo. signifi-
nume. 45. Guilhelm. Benedic. in repeti. capi. Ray
nuntius. verbo. Cuidam Petro. nume. 32. de testa-
men. Alibi appellatur Focaria. l. secunda. C. de do-
nat. inter virum & vxorem. Facit ad intellectum
l. 22. titu. tertio. libr. primo. supra. ibi. *Barraganus*
de los clrigos. id est, *concupin*. & l. secunda. titu.
tertio. libr. quinto. supra. Et intellige legem istā,
cū quis habuit accessum ad concubinam no-
tam do mini, non alias. vt dicitur in hac lege ibi.
Con la barragana conofida del señor. Simil. l. est in
ordina. de Alcala Regis Alphonfi Anni 1386. l. se-
cunda. & in ordinationibus de Biruiesca tracta. 3.
lege tertia. nam differentia est in iure inter noto-
rium & non. capitul. vestra. & ibi not. de cohabi-
tatione clerico. & mul. Et nota, quod postquam
dixit de eo q adulterat, subiicit in hoc. §. de eo qui
contrahit matrimonij de præsentibus. ibi, *se desposarē*
o casaren. nam secundū vulgares sponsalia dī-
cuntur, cū matrimonium est ratum, licet non
sollemnizati, & copula consummari, cū cōsensu
& non copula carnalis inducant essentia mrimo-
nij. c. l. de spons. l. nuptias. de reg. iur. & sic in spō-
salibus de futuro non procedit poena huius legis:
quia quanuis cōstituire videat differentia dicen-
do,

do, desposant, coesuren, inter matrimonium de futuro, & de presenti per dictionem disjunctionis denotans & diuersitatem vel ibi, O. tamen sit ad maiorem declarationem, & non ad constituendum discrimen, & ut more ciuili loqueretur. Tum etiam, quia est materia poenalis & statutaria, ideoque **faren con la hija^a, o in spofalibus** de presentiantum, & non in spofalibus de futuro est intelligenda. glo. in Clem. vni. de consanguini. & affini. late diximus in l. i. tit. i. libr. 5. supra in 2. parte. Sed est dubium si sponsalia essent nulla ex defectu solennitatis vel substantia, nulla poena afficiendus est, ut nos diximus late in l. i. tit. i. libr. 5. or di. Quid autem si spofalia essent nulla ex defectu solennitatis, forte quia monitiones non praesenserunt, vel absque iusta causa, imò sub falsa relatione fuerunt à prelatò remissa, & sic nulla ex defectu consensus fuit dispensatio, ut post promulgationem sacri concilii. Tamen fuit in practica, me ex illis aduocato pro vna parte contrahentium, vtriusque poena contrahentium sine consensu patris, vel dñi locum haberet. Videbatur quod non, quia causa est valor matrimonij, ex quo resultat culpa, sed pronunciat nullum, ergo remota causa, ex qua se fundauit lex & poena, quae nihil aliud nihil ignitur. ca. ad dissoluendum. §. quo circa nec accusatio locum habebat, cum non esset, quod possit legitime accusari. de despo. impub. vbi Prae **Parienta** a. & ideo. ff. de dona. inter vir. & vxor. l. eiusque in puincia. §. si stipulatus. vers. qm tunc non possent. vbi Paul. & Ias. nu. 3. ff. si cer. pet. l. 5. §. si nec. vbi Ias. nu. 6. ff. di. iur. l. no. iationes. C. de appella. c. quod verò non formatu. 32. q. 2. Secundo, quia conatus non est puniendus cum iniuria nullum habuit effectum. c. fin. de spon. l. i. ad fin. ff. qd quisq. iur. Feli. in tract. de conatu. Sed huiusmodi fuit in specie pposita, ergo cessante causa, cessare debet effectus, cum cessante. cum simi. de appellat. Ego tñ licet ita obtinuerim, & sic pronunciatum fuerit, contraria opinio tenenda censeo, nã licet tentari possit, non tamen sustineri, ut late resoluiimus ad l. i. tit. **De los matrimonios.** sup. eod. lib. 5. siquidẽ matrimonij valebit semper, si adsit parochus & duo testes, licet monitiones sint praetermissae & licet licetia iudicis sit ex falsa causa concessa quae licet ex falsa causa vel non falsa quae praetermittantur nil faciat ad Rũbũ, quia ad hoc reputatur huiusmodi solẽ ritates modicæ, quae in iure non vitiat, etsi praetermittantur, ex text. in l. i. §. fina. ff. de vent. in spi. tradit Barto. in l. fina. in princ. nu. 3. C. de iure delibe. Angel. in §. primo. In tit. de fatid. Boerius de cisi. l. nume. 40. in prima parte. **Sed** tamen etiam si sit ex causa postea dissolutum matrimonium sic contractum & nullum fuisse declaratum à poena

saltem arbitraria (ut diximus in l. i. vers. existima rem tamen tit. l. lib. 5.) à poena legis Tauri, & ab illa ipsos contrahentes non excusare, quia per eos non stetit quo minus delinquerent in patriam puellam, seu dñm, & faceret actum iudicialẽ, & iniuriosum, quæ iam pnia iam purgare non pot. c. debitũ. de biga. Tũ etiã ex pulchra Host. decis. in sum. rerũ amora. §. & qualis sit hæc actio. ex qua ortum habuit. l. 8. Tauri. Tum etiã, quia prohibitio ista est fauore Reipublice, ut quis sit tutus in sua domo, & ne absq. dñi licentia seu patris nõ fiat hmoi coniugia, ex quibus iam vidimortẽ euenisse dñis, quia cum intellexissent contrahentes patrẽ nõ permittitur, ppria filia parentẽ crudeliter interfecit, dũ pater esset in cubiculo somno grauatus, cũ auxilio asserti sponsi, & ut ipsum oibus suis bonis spoliaret. Et in multis similibus matrimonijsã vidimus multa mala fieri apud dñs, ut etiã lex ista in sinuat in prin. & ibi dixim⁹ verb. **venit morte.** Et est oim maxima proditio quæ fit à filia, filio, seu domestico, seu consanguineo, à quibus quæ putat esse securi, & nõ recusat eius fidẽ. Et ideo Palmista se conquerit de istis. Palm. 40. Etenim homo pacis meæ, in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Et ideo consanguinei sunt acerbissimẽ puniendi in delictis commissis aduersus consanguineum, vel eius familiares. Vide quæ posui infra in l. 2. verb. **de frizere adulterio.** **Contrafisa.** Scilicet legitima. Quia appellatio, si horũ, non veniunt naturales, cũ sit ista materia strictẽ accipiẽda, & priuilegiũ ppi luxuriosos nõ sit cõcedẽdũ, cũ de his filijs reges Christianissimi non cogitauerunt, cum absq. pctõ haberi nõ poterunt, nec possint. ex his qd dixi in l. 23. i. gl. i. tit. 3. lib. i. supra. Tũ etiã, quã nõ gaudet Bastardi, seu naturales priuilegio honorũ & nobilitatis parẽtũ. gl. iclem. vni. verb. **Noblez.** vers. Est tñ dubiũ vtrũ filij naturales. pag. 1326. cũ seq. tit. i. li. 4. ord. Adde Bart. i. l. 2. ff. de accusat. nu. 3. & ibi addi. & eundẽ Bart. i. l. hos accusare. §. oibus. nu. 8. eod. tit. & in l. pñcia tio. §. familia. ff. de verb. sig. qb⁹ locis tenet patrẽ illegitimũ admittẽdũ esse ad accusationẽ & vindicationẽ mortis filij, vel filia spuria, & eõuerso. Tũ etiã facit verbũ, **Parienta**, infra positũ, cũ negari nõ possit filia spuria, seu naturalẽ agnatã eẽ ppi, qd iura agnatiõis & sanguinis vilo iure positiuo tolli nõ pnt. l. ius aut. ff. de pact. l. iura sanguinis. de regu. iur. l. 34. tit. fi. part. & p ea qd not. Rom. sing. 37. incip. Vtrũ nobilis. Thom. Ferrar. caut. 29. igit & i specie nra legis, pẽpue cũ sit fauorabile reipublice, ut vnusq. sit i tuto, habeatq. se & suã familiã absq. periculo p ditiõis, ut sapẽ luprà dictũ est, & versetur eadem ratio, imò maior in filia illegitima, quàm in alia consanguinea. Imò ex eadem radice

radice idem dicerem in filia adoptiua, vel atrogata, quæ est in domo patris adoptantis, seu arrogantis, quia hæc honestas, & securitas viget in his, sicut in legitimis parentibus, ne forte occidantur ab illis contrahentibus, quia nolunt assensum tali matrimonio prestare, ut iam plus quàm semel contigisse sum certus. De filia adoptiua i simili traditur per docto. in dict. clem. vnic. & in ca. nonnulli. & in cap. ex parte Decani. de rescri. & in c. si verò. §. fin. de sentent. ex com. **Parienta^a** que tenga en su casa^b de aquel con quiẽ biuere in su mandado: que aquel que este yerrofiziere sea echado del Reyno^c para siempre. Y si tornare que las justicias lo maten, y ella sea desheredada^d, y ayan sus bienes sus parietes mas propincos. Y esto que lo pueda accu-

a **Parienta.** vsque ad quartum gradum, cum loquatur in materia matrimonij, per ea, quæ supra dixi.
b **En su casa.** Ergo in extra domum habitationis contraxerit, secus erit in casu huius legis. Tamen hodie attentata. l. 49. Tauri, in quocunque loco contraxerit sine scientia patris filius, vel filia, & sponsus, testes, & omnes, qui fuerint causa matrimonij clandestini, erunt puniendi poena dictæ legis, ut iam fuit in practica retroactis temporibus, & in hoc anno in villa de Saluatierra me existente aduocato coram iudice inquisitore, seu Psequisidoro dato in causa ab Illustri Duce Albano.
c **Del Reyno.** Cum plura sint regna istius domini catholici Regis, & plura Serenissimi nostri Regis Philippi, cuius autoritate vim obtinet hæc lex, est dubiũ de quo Regno sit intelligenda hæc lex. Videtur, quod sit in exilium reus mittendus vltra fines regni, in quo commisit delictum, & sententia fuit prolata, & non vltra. nã vnũ regnũ exprimẽdo in singulari, non debet extẽdi ad plura quæ habet noster rex, vt ex suis titulis apparet. argu. tex. in l. cũ ptor. ff. di. iud. c. nõne. de psumpt. & si voluisset de plurali dixisset. c. ad audietia. de decim. c. suscepu. de resc. lib. 6. Itẽ quæ sumus i materia poenali & statutaria, in qua ppietas verborũ strictẽ est accipiẽda, c. relatu. de cle. nõ resid. l. 3. ff. de nego. gest. l. qd adstringendã. & ibi doct. ff. de

verb. obli. l. 2. §. is q nauẽ. ff. de exercitori. Sed cũ regna sint vni⁹ dñi, & iste vt reus regis à suo regno in exiliũ mittat, ab oibus cõsetur exclusus. Et hoc voluit. l. 49. ibi, **de ferrados de los nuestros Reynos.** vbi vid. Doct. Dida. Castell. & sic erit ab oibus regnis, quæ vniformiter eisdem legibus à Rege latit reguntur, put sunt regna Castellæ, Legionis, Galleciæ, & huiusmodi. **Desheredada.** Adde que dixi in l. i. tit. primo. lib. 5. ordi. & supra hac lege in gloss. in verb. **se desposare.** **Castrotercerogrado.** Et non vltra. de quo vide l. 1. §. tit. 8. lib. 2. for. legum. **Non la pueda acusar.** Concordat. l. 49. Tauri. l. 3. titu. 7. lib. 4. for. legum. Pater ergo solus poterit filiam accusare, & eo mortuo mater. vt in dict. l. 49. Tauri. Et limita istam legem quing. modis, vt limitauit Dida. Castell. dicta. l. 49. i. verb. **As hijos no deuen heredar en la buena de sus padres, porque caso sin voluntad dellos. Mas si le quisieren dar los padres alguna cosa, bien lo pueden fazer, de de aquello puede ella fazer su voluntad.** l. 128. in cuius Pincia Anni 1548. confirmata per legem 105. in Cuius de Madrid Anni 1552. & in lege 72. in Cuius de Valladolid Anni 1555. & lege 75. Toleti Anni 1559. quibus tribus petitionibus fuit postulatum, vt dispositio legis Tauri haberet locum & eius poena in filio masculino, & nihil fuit dispositum, hodie tamen extat decisio Principis nostri in Cuius de Madrid Anni 1563. l. 53. vbi extenditur etiã ad filios contrahentes clandestinẽ, & sine licentia parentum. quod & iam erat dispositum de iure communi, quando cum in digna contraheret matrimonium. l. tertia. §. si emancipatus. ff. de bonor. posse. contra tabul. Bald. in l. nec filium. C. de nupt. Didacus del Castillo in l. 49. Tauri, verb. **à sus hijos.**

Lex Secunda.

a Enel fuero de las leyes. Scilicet in. 1. 2. vbi Montal-
uus in glo. fina. titu. 7. lib. 4. for. leg. & .l. r. vbi gl.
fina. titu. l. libr. 3. eius libri fori leg. vbi eas leges
correctas dicit per foru nouum incipien. Contie
ne se. quod ha
betur in hac
lege, & origi
naliter in or
dinameto re
gis Illephon-
is Compluti
celebrato An
ni 1387. titu.
21. & habetur in .l. prima. tit. 4. De los que se gan adul
terio. libr. 3. foro juzgo. ad finem legis. prima ibi.
Mas si el adulterio fue fecho de voluntad de la
muger sean metidos en poder del marido la mu
ger y el adulterador, ambos a dos, y faga dellos
lo que quisiere.

¶ Ley. 11. Que la muger despo
jada si fiziere adulterio aya la
misma pena de la casada.

¶ El Rey don Alfonso en Alcala.
Año de mil eccc y lxxxvij.

b *¶ De re de pofada.* Per verba de praesenti, nam talis
sponsa verè est vxor, sicut illa cum qua quis in fa
cie ecclesiae recepit velationes, seu benedictiones,
& sequuta fuit copula carnalis, & ita potest accu
ri. glo. in. c. quemadmodum. de iure iur. glo. in. c.
discretionem. de eo qui cogno. consangu. vxor.
fina. & dict. l. 2. & ibi Montalu. in glo. l. tit. 7. libr.
4. for. leg. quae in hoc nõ est correctæ. Sed tantum
in pena, quæ imponi poterat sponsæ adulteræ,
accusata, & conuictæ de adulterio ab sponso, vt
hic. Si verò sponsa esset de futuro, non habet locum
pena adulterij per argu. à contrario sensu horum
iurium supra allega. in. i. glo. Antoni. Gomez in
l. 80. Tauri. q. 12. nume. 47. est. l. 81. Tauri pro hac
sententia, quod locum habeat pena adulterij in
sponsa de praesenti. & ita communiter practica
tur. Secus in sponsa de futuro. Quo fit, quod rapies
sponsam de futuro est puniendus pena. l. vni. C.
de raptu virgi. non tamen in sponsam de praesenti,
in qua habet ius firmum & indissolubile, vt dixi
in. l. supra isto tit. ex Doctore Couar. Praesule di
gnissimo Segouienis in Epitome. 4. Decreta. 2.
part. cap. 7. §. 4. nu. 11. & est. l. 3. titu. 20. part. 7. ibi,
*E aun toniero los sabios antiguos este yerro por
grande, que mandaron, que si alguno robasse, o
lleuasse su esposa por fuerza con quien no fuese
casado por palabras de presente, que ouiesse a que
lla mesma pena.* & ibi notat Gregor. Lopez
in verb. *su esposa.* Vtrum autem raptor possit con
trahere cum muliere rapta, quæ diu nõ est in liber
tate, sed in potestate raptoris, consistereq; possit
inter eos matrimoniu? Respondeo cum sacro Co

cilio Tridentino nouiter in lucem emisso sub Pio
Papa. 4. sels. 24. c. 6. q. non. Cuius verba illustri
ma hæc sunt. Decernit sancta Synodus; inter ra
ptorem & raptam, quæ diu ipsa in potestate rapto
ris manserit, nullum consistere matrimoniu. Quod

Contiene se en
el fuero de las
leyes^a, q̄ sila muger
q̄ fuere desposada^b,

rem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac om
nes illi consilium, auxilium, & fauorem præben
tes, sint ipso iure excocati, ac perpetuo infames,
omniq; dignitatũ incapaces, si clerici fuerint, de
proprio gradu decidat. Teneatur præterea raptor
mulierem raptam, siue eam in vxore duxerit, si
ue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dota
re. ¶ Ex cuius principio colligo, quod etiam si cõ
senteantur se esse coniuges, cum in vno se cõmiscen
tes, vel seorsum à domo patris puella fuerint cap
ti raptor, seductorve, & rapta, seu seducta, quod
eis talis confessio hodie non iuuabit, ex eo, quia
clan desine cõtractũ matrimoniu est nullũ, vt ha
betur in dicto cõcilio de reformatione matrimo
selsi. 24. c. 1. Tum etiã, quia propter raptũ nullum
redditur, & declaratur vbi supra. Ergo cũ non sint
cõiuges, eorũ cõfessio, etiã fauore mrimonij, non
praestabit praesidiũ, nec eis fides est adhibenda. &
sic cessat snã gl. in. l. si fidei usor. verb. confessus.
C. de fidei usor. vbi dicit argu. q. si aliquis de prehe
ditur cũ aliqua, & iurat se vitiaffe, pro veritate ac
cipitur. Hæc sunt verba formalia, sed emendanda
sunt, dum dicit, vitiaffe, debet dicere, viriaffe, & sic
probat, q. si deprehensũ in coitu, prætantand ad
excusationem facinoris, matrimoniu a se antea
contractum, stabitur illorum assertioni, & præsu
met matrimoniu. Quã glo. ad hoc ibi not. Cynus
Bald. Salyc. & Angel. & idẽ Bald. in. l. falsus. C. de
furt. & in. c. vlt. col. 3. vers. Idẽ dico. de cõfess. vbi eã
dicit esse aureã. & Lafranc. de Orian. in rep. c. qm
cõtra. verb. Cõfessioes. vers. Qui Petrus. nu. 14. &
ibi Additio. de pbatio. Ang. in tract. De malefic.
verb. *Che me ay adulterato.* nu. 58. Apostilla. Barto.
in. l. 3. vers. Quæro. ff. de iur. iur. vbi laf. col. fin. di
cit p̄dictã glo. ling. esse. Curti. Senior. cõfi. 20. nu.
48. Hippoly. cõfi. 61. nu. 36. & in. l. vni. C. de raptu
virgi. nu. 69. Bal. in. l. vni. C. de cõfess. in. 2. q. 4. op
positio. col. 7. vbi dixit ordi. & nõ alibi metiq; te
nendã. citat Additio. ad Panor. in. c. qd̄ nobis. de
clad. despos. & est ling. & cõiter approbata secun
dum

dum Ferdin. Loazes Episcopum Tortosa meri
tissimum in tract. De matrim. regum Anglia fol.
77. col. 4. dubi. 14. nu. 5. & Tiraquell. in legibus
connubi. fol. 93. col. 1. vers. Propterea quanuis. &
est in. l. 5. nu. 32. vbi eam limitat, nisi essent in aqua
les, nam tunc

est praesump
tio, vt saepe
fuit, q. faten
tur ad illudendos & decipiendos parentes, vel iu
dices potius quam voluntate contrahendi, vt se à
periculo liberent. Nam si ipse esset nobilis, mulier
quanuis pulchra ignobilis & infimi generis, ipse
iuuenis, & ipsa vetula. & c. ex Bald. in. l. 1. C. de col
lus dereg. laf. in. l. si diuortio. col. vlti. vbi Barb. ff.
de verb. obliga. lo. Lup. in rep. rub. de donat. §. 32.
col. 3. num. 5. fol. 18. Item limita vt per Anto. Go
mes. in. l. 80. Tauri. nu. 44. Sed tamen ex tali con
fessione non praesumitur, nec inducitur matrimo
nium, per disposita vbi supra in sacro concilio Tri
dentino. ¶ Inferitur etiã, quod matrimoniu per
verba de futuro contractum non efficitur de præ
senti propter copulam carnalem post promissio
nem de contrahendo de praesenti subsecutam, &
sic cessat praesumptio. ca. is qui fidem & quæ not.
Couar. in Epitom. 4. Decret. prior. parte. cap. 4.
§. 1. nu. 1. Soto in. 4. Senten. dist. 17. q. 2. art. 4. pa
gin. 128. Nam nisi interueniant prius monitiones,
matrimoniu aliter contractum non valet, ex in
habilitate contrahentium, vt disponitur in dict.
c. 1. Sels. 24. & Sunt nota, & noua.

¶ *De re de pofada.* Adulterium ergo committitur
cum sponsa de praesenti non cognita ab sponso,
quia verè est vxor, cum matrimoniu sit ratum,
licet non copula consummatum & indissolubile
quo ad vinculum, nisi per religionis ingressum, i
deoq; cum sit accessus ad alterius vxorem, ex allu
sione vocabuli meritò in hac regia lege dicitur a
dulterium, adulterium verò dicitur coitus menta
lis vel realis illicitus, per quem alterius torus ve
rus vel putatiuus violatur. Probatur hæc definitio
ex. c. lex illa. §. cum ergo. q. 1. & in. l. inter. §. 1. ff.
de adult. & glo. in rub. C. de adult. Doct. in. l. inter
ff. de verb. signi. Goffred. & Ho. in summa de
adult. in princ. c. meretrices. §. 2. q. 2. c. sicut alienus.
7. q. 1. Innoc. in. c. discretionem. de eo qui cogno.
consangu. vxoris suæ. Archidi. in. c. dominus. 56.
di. linc. Diuus Thom. 2. 2. q. 154. arti. 8. Et prædi
ctam definitionem formaliter ponit. D. Couar.
in epitom. 4. Decret. 1. part. c. 1. num. 8. fol. 2. vers.
Primum enim a definitione adulterij. l. 1. titu. 17.
part. 7. vbi Grego. Lopez quaerit, vtrũ adulterium
committatur cum sponsa de futuro. & citat Co
uar. vbi supra. quem vide à nu. 6. cum seq. Et adul
terium committitur etiam cum sponsa alterius

putatiua, & adulterij pena est insignenda, gloss.
fina. in. capit. plerunq; de dona. inter vit. & vxor.
sing. secundum Panormi. ibi Rip. in. cap. 1. colu.
3. de iudi. & est eius opinio communiter approba
ta, teste Baldo nouello. de dote. 2. part. §. hæc en.
num. 36. l. 81. Tauri. & tex. hic, vt supra annotau.
¶ Quaeritur, vtrũ adulteriu sit graue scelus? Et est
dicendũ grauissimũ crimẽ esse. Quod cõstat ex ver
bis illius pagani Abimelech regis ad Isaac dictis
Gen. 26. dum reprehendens eũ, quod vxore suam,
sorore esse affirmauerit, dixit, Potuit coire quis
piã de populo cum vxore tua, & in duxeras super
nos grãde peccatũ. Et sic paganus ille sola naturali
lege ductus, grauitatẽ criminis sensit. Et p̄derauit
Ioã. Bern. in prax. cano. cri. c. 79. *cõtra Christianos.*
Tũ etiã ex grauitate pena cõstat, quæ est mors.
Leuit. 20. Si dormierit vir cum vxore alterius, v
terq; morietur. id est, adulter, & adultera. Deute.
22. Daniel. 13. genus autem mortis erit dilapida
tio. vt declaratur in. dict. cap. 22. Deuter. Et Eze
chiel. 16. Ioan. 8. capi. c. hæc imago. 33. quæst. 5. &
apud plures gentes. Qualis sit pena adulterij, do
ctẽ insinuat And. Tiraq. in. l. 13. connubiali. in gl.
1. par. 13. nu. 6. fol. 195. cõ. 4. seq. Cum ergo omniũ
terribilium sit mors, sequitur, quod delictũ est gra
uissimũ, cũ ex pena impositione grauitas delicti
dignoscatur. c. felicitis. §. ceterum. de pen. lib. 6. &
decreta canonica testantur in. cap. 1. 81. dist. & ca.
quid in omnibus. §. 7. vbi ad literam ita scribitur.
Quid in omnibus peccatis adulterio grauius?
Quæ fuit sententia beati Petri, vt retulit. D. Cle
mẽs in epistola ad Iacobum fratrem Dni, in qua
etiam paulò post, idem D. Petrus grauius pronũ
tiat, venenũ adulterij esse cunctis malis pernicio
sius. Et hanc huius criminis grauitatẽ annotauit
Bal. in. cap. at si clerici. §. de adulterijs. col. penult.
de iudi. vbi inquit, Adulterium re vera est crimen
infestũ laicis, & bonis viris, & turbat honorem ma
trimonij, & etiã famã liberorũ, qua cõsistit decus
gẽtiũ. vt not. in auth. de nuptijs. in prin. & Ang.
in auth. de monachis. in. §. 2. notat ex tex. ibi, pe
simũ vitũ esse vxorẽ alterius adulterare. Et Bald.
cõl. 246. visis actis. lib. 4. & Bar. in rub. ff. de adult.
vbi dicit, id crimẽ præter lætã maiestatis esse ma
ximum. Thales Milesius cõfessat adulterium esse
peius periurio. Percõtant enim adultero, an iura
ret nõ commississe se adulterũ, nõ est, inquit, per
iuriũ adulterio deterius. Hinc & eiusmodi crimẽ
iniquitas maxima vocatur Iob. 31. c. Et Sibylla Eri
thraza, quã præter ceteras præcipuã & nobilẽ cõ
memorat, interficiã ora, q. De? maxime irascit,
atq; irritat, adulteriu reponit, vt cõstat ex his ver
bis, quos ex ea retulit Lactantius in lib. quẽ de ira
Descripsit. cap. 22. Et in hac sententiam est & il
lud Euphronis apud Stobæum. c. 6. Nõ est adul
terio

terio maius vllum malum. In cōiugato autem est id crimen grauiſſimum. c. vt clericorū. vbi not. Bald. & alij de vit. & honest. clerico. Porrō facili intelligi potest, quantum id crimen adulterij esse Christiſus cenſuerit, qui in euangelio ſuo retinendas omnino vxores iuſſit, nec vllam permiſiſſet diuortij cauſam. Contra Moysiſ legem, vnicū adulterium excepiſt. ferenda eſt igitur vxor tenu lenta, iracunda, gulofa, vaga, iuſſatrix, deformiſ: ſolam licet adulteram repudiare. A ſpera quidem & reliqua ſunt vitia, ſed toleranda: at fidem toro violanſ: intolerabile eſt. Cæterū Chryſoſtom⁹ in euangelium Diui Ioan. homilia. 62. docet adulterium grauius eſſe idololatria. Et vt dicit Sali. in rub. de adult. omnia crimina proficiſcuntur ex adulterio, in ceſtu, ſeu lenocinio. De quo latè per Angel. in lib. maleficiorum. verb. Chehai adulate rato. fol. 59. & Iacobum nouellum in practica crim. pagi. 565. §. non inutiliter. num. 1. vbi notat, qd adulterium eſt crimen publicum. ex Tho. grammatico. vōto. 17. num. 16. Et adulterium commiſſum à familiari grauius quàm ab alio eſt puniendum. Tum ex his quæ dixi per text. ibi in. 1. ſuprà hoc tit. in verb. *ſe deſopare*. Tum ex Bald. in. c. 1. de pace iur. fir. & ibi Afflictuſ in princ. num. 96. tenentibus, quòd magis punitur familiaris Principis ex tranſgreſſione mandati, quàm alij. text. de hoc eſt inſignis in. 1. c. de conducto. & procur. domus Auguſt. lib. 1. in fin. legis. & ibi dicit Bart. per illum text. quòd magis punitur familiaris principis, quàm alij, cum eis magis ſit commiſſum, e- iuſque ſecuritati traditum, & ſic cum ſit aleuoſia, iſti latiori poena ſunt plectendi, vt alibi dicitur. Et fornicatio, ſeu adulterium totam cognationē infamat. Boſſi. in tract. de delictis. tit. De coitu damnato. nume. 43. & ibi nu. 46. not. qd adulteriū maiori dolore affligit virum, quàm mors filij. citat Bald. conſi. 277. lib. 5. & ideo Bart. in rub. ff. de adult. dicit, qd crimen adulterij eſt grauius alijs de liſtis: quia omne crimen committitur extra corpus, fornicatio verò in corpus, vt per eum. Vide Boſſi. vbi ſuprà pro intellectu nu. 47. Et maritima gis dolent de adulterio vxoris, quàm de graui bonorum damno, imò quàm de vulnere. Ioan. Fab. in. §. ſciendum. In ſi. de donatio. imò pluſquam ſi filius propri⁹ occideretur. vt in. l. codicillis. §. matre. ff. de lega. 2. ibi, ſcis vnum fratrem tuum filiū noſtrum occidiſſe dum ei rapinam faceret. Sed & alia mihi deteriora fecit. vbi Paul. de Caſtr. notat in nu. 2. & Ludo. Gomeſſ. plures ad idem referens in. §. ex maleficijs. nu. 3. In ſi. de actio. & in. §. fuerat. nume. 44. In ſi. eod. tit. De materia adulterij videre licet Ioan. And. & alios in rub. de adult. Guilhelm. Durand. in ſuo ſpeculo. eod. tit. & in breuiario aureo ſub eodem rubro. folio. 141. vbi

ſubijcit plures quæſtiones. Chaffanæ. in conſuetud. Burgundia. rubri. 1. nume. 54. fol. decimoſeptimo. vbi quærit, an adulteri gaudeant immunitate eccleſiæ, vt ab eccleſia extrahi non poſſint. Et reſpondet ex gloſſ. in. l. 2. verb. Abducere. C. de his qui ad eccle. conſug. non gaudere. quauis non obſeruat. Si tamen in eccleſia committeret adulterium, non gaudet immunitate. ex Ancha. in ca. fin. de ſurt. quem refert Remigi. Gonn. in tract. de immu. eccleſi. fallenti. 3. verſicu. Sexto ampliatur. num. 8. pagin. 112. Idem probat eſſe in raptu. Quæritur, Vtrum adulterium ſit mixti fori: & ſic in vtroque foro poſſint puniri adulterates: De hoc dubio agit Philip. Deci. in conſi. 112. numero primo. Plures alias quæſtiones in materia ponit Matthæ. de Aſſi. in conſi. Neapolita. lib. 3. rubri. 42. S. Thom. 2. 2. quæſtion. 73. articulo. 3. ad ſecundum. & quaſtio. 154. arti. 8. Archiep. Florenti. 2. part. tit. 5. cap. 3. Magiſt. ſent. in. 4. diſt. 35. vbi. D. Thom. Paluda. Maior. Durand. & Gabriel. ¶ Dubium eſt, An mulier propter adulterium amittat dotem? Reſpondendum eſt perdere. l. conſenſus. C. de repud. text. in authen. vt liceat matri & auia. §. quia verò plurimas. coll. 8. c. plerunque. de donat. inter vi. & vxor. text. eſt hic inſi. in illis verbis, *haga del y de ſus bienes lo que quiſiere*. & l. 1. ibi, *y de quanto han*. titulo ſeptimo. libr. 4. for. legū. Not. Montalio. in. l. 6. verbo. *perda las arras*. tit. 2. libro tertio. for. leg. l. 81. & l. 82. Tauri. ex quibus legibus conſtat, adulteram amittere bona paraphernalia propter adulterium, cum fuerit de crimine in iudicio conuicta. gloſſ. in ca. plerunque. de donat. inter vi. & vxor. quam glo. mirabilem dixit Ludo. Rom. ſingul. 311. propter adulterium. Pet. Gerardus ſingul. 48. Scias quòd ſi mulier. Felin. in capitulo. paſtoralis. columna tertia. de iudi. Auguſti. Ariminenſ. in addi. ad Angel. in tract. maleſicio. Che me ai adulterato. numero vñ geſimoſeptimo. Iaſo. numero ſexto. & ibi Thomas Parpali. in rep. columna ſexta. verſicul. ratio nes regula. in. l. ſecunda. ff. ſoluto matrimonio. Quauis Panor. & Alexandri. in diſt. c. plerunq; & Deci. in. c. paſtoralis. col. 3. nu. 7. de iudi. Sylue. prieri. in ſum. verb. Adulterium. quæſti. 6. dicant opinionem prædictæ gl. iure non probari. Ho die tamen per hanc regiam legem cum ſuis ſimilibus à me adductis in princ. huius quæſtionis eſt iure regio comprobata, & abſq; dubio. Idem notauit Didac. Caſtell. in. l. 55. in gl. 8. in legibus Taurinis & in. l. 81. in gl. fin. in eiſdem deciſioni. Itē amittit bona alia ex generalitate iſtiſus legis, quocūq; titulo ad mulierē pertinere poſſint, vt arrha. l. fin. tit. 6. lib. 3. for. leg. vel quæſita conſtate matrimonio, etiā ſi luxurioſe vixerit poſt obitum viſi. l. 4. verſi. *Otroſi mando*. titu. 4. libr. 5. ſuprà. Sed eſt dubium,

bum, vtrum vxor, quæ luxurioſe vixit poſt mortem viri, amittat dotem? In quo dubio eſt videntus Ciſon. in. l. 14. quæſtione ſecunda. in legibus Tauri. & reſoluimus in. l. 6. titulo. 2. libro quarto. ordinam. in parte. *Y manuienien deſpues caſtid. ad.* Dubitatur præterea, An exceptio adulterij poſt mortem mariti obijci poſſit ab hæredibus mariti contra vxorem, quando maritus in ſua vita ignorauit adulterium vxoris, ad hoc, vt excludi poſſet à dotis petitione? Hippolyt. in repet. l. vnic. C. de rap. virgi. num. 67. agit de hac quæſtione, & tenet poſſe. Sed ſi maritus iſciens fuit, eius morte extinguitur querela. ex eodem Hippoly. vbi ſuprà. verſicul. Sed pone mulier. num. 62. Hanc quæſtionē habui in practica, & dixi, attenda lege regia. 3. tit. 2. libr. 4. foro leg. quæ in his regnis eſt communiter recepta, dicens acufationem huius criminis ad nullam aliam perſonam ſpectare præter ad maritum, ſiue ipſe maritus iam criminis conſci⁹ mortuus fuerit, ſiue ignorans, & abſens, poſt eius mariti mortem non poſſe ab aliquo alio acufari villo pacto. & ita receptum eſt in practica. Probat Gre go. Lopez in. l. 3. parte. *Deſpues de la muerte*. tit. 17. parti. 7. Antoni. Gometi. in. l. 80. Tauri. num. 49. Quod eſt memoria commendandum, nam amplius quàm ſemel practicaui. Et in iſto regno eſt abſque dubio obſeruandum. Et forſan in inclyto regno Aragonum, dum acufationem adulterij marito deſert. in conſi. incip. Item de conſilio & aſſenſu diſt. curiæ ordinamus. titu. de adulterio & ſtupro. libro. 9. fororum Aragon. Cuius verba ſunt, quòd ſi aliqua mulier nupta cōmittet adulterium, poſſit acufari criminaliter per maritum: & probato legitime dicto crimine coram ordinario de ca ſiat iuſtitia corporalis, ita quòd moriatur. Cum ergo marito detur facultas acufandi propriam iniuriam, cæteri excludi debent, niſi maritus ipſe eſſet author adulterij, quo caſu alij acufare poſſunt adulteram, vt per pragm. huius regni. fol. 88. l. 95. & l. 97. probati in meis addi. ad Segur. in repet. l. Imperator. nume. 140. ff. ad Treb. Lex in ducta ad bonum publicum, ne matrimonio infametur ex delicto commiſſo ſine autoritate & culpa mariti, non debet extendi ad inducendam perſidiam. c. bona fides. de poſit. ibi, vt cōtractus qui ex bona fide oritur, ad perſidiam minimè referatur. l. meminerint. C. vnde vi. Et ſic aſſignabis ex prædictis intellectum ad præmiſſa, & ad. l. 3. tit. 2. libr. 4. foro. legum. Quæritur in ſuper poteſt. Qualiter ſit probandum adulterium, vt poena ſtatuta contra criminoſos locum habeant executio niſque mandari poſſint. Reſponde tunc demum optimè probari, cum teſtes omni exceptione maiores deponūt ſe viſiſſe in lecto, vel in alio loco, certo tempore diei, vel noctis adulteros

cōmiſcentes, & adulteriū perpetrantes, nēpē nudos, vel eo modo, quo fieri ſolet tale delictū, quo caſu verè cōmiſſiſſe delictū probatum eſt: quauis poſſibile eſſet, qd nō habuit acceſſum propter aliquod impedimētū, nec virga intravit, nec rigauit licet niſus fuerit. vt in capitulo. fin. de ſponſalib. Et quòd ſit ſufficiens probatio iſta, probat Antoni. Gomez in. l. 80. quæſtione quarta. numero. 50. in legibus Tauri. Facit text. in capitulo. omnino conſitemur. ibi, Sed nō vt cum illa carnaliter ex more iaceat. diſtinctione trigēſima prima. Adulterium enim directò probari non poteſt aliqua ratione. Nam ſi videres in camera duos, vel in lecto, neſci res tamen quid facerent, ideoq; probatur ex præſumptione, quia ſolus cum ſola, & nudus cum nuda fuerunt reperi. cap. literis. de præſump. capitulo. tertio. loco. eod. tit. cap. præterea. de teſtib. Bart. nume. 3. & ibi Angel. & doct. in. l. 2. §. fin. ff. de adult. Odoſred. Bellaperti. Jacob. Butriga. in auth. Item ſi quis. in fin. C. ad leg. Julii. de adult. Angel. de maleſic. in verb. che me ai. column. 11. verſicul. Viſis capitulis. Panormi. & Felin. in diſt. cap. literis. Per præparatoria veneris rebus probatur adulteriū, quia ſunt veriſimilia. Bartol. in. l. quod ait lex. numero primo. ff. de adult. & ibi Bart. dicit, quòd ſi in ciuitate iſta eſt ſtatutum, quòd liceat viro occidere adulterum deprehenſum cum vxore ſua, qd intelligitur deprehenſus, ſi reperitur cum vxore in camera in iſtis rebus veneris. Cederem, quòd teſtes debent habere notā perſonā cubātis cū muliere acufata de adulterio, & ſic cōſtare debet cū quo habuit coitū, aliàs ex ſolo viſu coitus, nō induceretur clara probatio. Ideoq; ſuſpectam cēſeo cōtrariā ſententiā Ant. Gomes. in. l. 80. Tauri. nu. 50. Idē eſt, ſi teſtes deponāt de viſu, qd viderūt fornicari talē mulierē cū tali viro y foramē parietis, vnus poſt alium in continenti. gl. in. c. nihilo minus. verb. ſimul. 3. q. 9. Cuius ſententiā dixit ſingularē alios citādo Steph. Auſſerri. in addi. tio. ad capellā Tholoſa. decif. 309. Itē fuit quaſitū ſi matrimonio. Collectar. in. c. præterea. col. 1. verſic. Sed quid. nu. 2. de teſtib. vbi Pan. ſingulariter agit in col. 2. de probatione adulterij. & Fel. col. 1. nu. 2. & dicit bonā eſſe præd. gl. c. nihilo minus. 3. q. 9. Idē Panor. in. c. cū non ab hoſe. col. 5. nu. 19. vbi pulchrè Additio. de iudic. Adulteriū enim cū ſit difficilis probationis, probatus ex præparatorijs & cōiecturis, vt ex prædictis docto. maximè ex Pan. colligi pōt, vt quia reperitur ſolus cū ſola in loco ſuſpecto, vel quia abſcōditus eſt iuuenis metu mariti in aliquo loco ipſius domi, vt in camera, vel ſub lecto, alioque loco, vti cōtingere ſolet, quia occulta & clādeſtina, & illa quæ ſunt difficilis probationis admittitur probatio per cōiecturas. Iaſ. in. l. Tom. iij. T 2 cum eq

cum ea columna secunda. C. de transact. Thomas Grammati. in consi. 41. numero quarto. inter con fil. sua criminal. ubi alios citat. habes tex. optimū in. l. non omnes. §. à barbaris. ibi. argumentis tamen cognoscendum est. ff. de re milita. la. in. l. in illa stipulatione. numer. decimo octavo. ff. de verbor. obligat. ad idem notat. ¶ Sed est dubium, vtrum ex osculo probetur adulterium? Et videtur quòd sic, cum sit quòd propinquum & preparatorum ad ipsum actum carnalē, ac ex tali actu preparatorio colligenda est præsumptio, quòd ante illum adulterij crimen fuit perpetratum inter eos & conuersationem ininitam fuisse, & ita omnis homo præsumere solet. ergo. & c. capitul. afferte. de præsump. Secundo ex Baldi sententia in cap. tuē de procur. ubi tenet, quòd eo ipso, quòd visa est mulier osculari, & ponere manus ad māmillas, probatum est adulterium, & ex talibus signis priuatur dote. Sequitur Seballi. Sapi. ad Panormita. in dicto capitulo præterea, sub numero. 2. in parte, fornicatio. Ioann. Lup. in rep. rub. de donatio. §. 78. numero decimo. fol. 57. Rip. in rubr. de iudic. numero duodecimo. & numero decimo sexto. ubi Augustin. Beroi. numero. 21. hanc sententiam communicat receptam firmat Nicola. Bellon. in rub. C. de edend. numero. 81. & Leyua præsul Segouienfis, insignis genere, moribus & literis præstantissimus in epitome. 4. decretal. 2. part. cap. 7 §. 6. numero tertio. Ioan. Bernard. in tract. reg. cū fallen. 144. Matth. de Afflictis. in consi. Neapolitan. libro tertio. rub. 46. numer. 6. Et pro hac opinione est tex. in cap. 1. §. item si fidelis. iunct. gl. in verb. iuserit. quib. mod. feud. amit. ubi notat Mattheus de Afflictis. columna prima. & col. 3. num. 30. versic. Tertio nota. Osculum enim (secundum Ciceronē) est pars adulterij. Et legitur, quòd Publius Mavius ex quo suus libertus osculatus fuit filiam suam nubilis ætatis eum occidit, & tantam zelotypiam habebat de filia, quòd nolebat, quòd maritus eam oscularetur, prout refert Andre. Iserni. in cap. 1. quib. mod. feud. amit. nimirum ergo si probetur adulterium propter osculū spontaneum, cum sit preparatio proxima coitu, & idem iudicemus de preparatorijs, quòd de ipsa re principali. l. in argento potorio. ff. de auro & argenti. lega. l. 1. ad exhibend. C. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procur. Tum etiam ex glos. in. l. 1. ff. de var. & extraordi. crimi. glos. in cap. ne aliqua. 27. q. 1. verb. Concupitus. ubi tex. ait. Certē ipse concubitus, ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & coniacentium turpis & fœda dormitio. ergo pro Baldi opinione. iuxta illud Pub. Nafonis.

*Oscula qui sumpsit, si non & cetera sumpsit.
Et ex quoque, qui sumpsit, perdere dignus erat.*

Ad idem est glo. in. l. quòd ait lex. ff. de adult. Cū trarium verò Bald. sententiam tenet Alciat. lib. 4. Parerg. iuris. capit. 10. eamque in tribus casibus existimat locum habere posse. Et contra communem supra relatum, dicit communem esse Beroi. in rub. de iudi. num. 22. in fin. & veram in puncto iuris Bellon. in rub. C. de edendo. nume. 62. & tenet Deci. in rub. de iudi. lectio. 1. ubi vide Rip. numer. 12. ad 27. vsque. Osculum enim si publicè ratione consuetudinis patriæ daretur, esset licitum, nec contineret iniuriam, nisi alia coniectura suspicionis colligi posset à marito. arg. c. maritis. de adult. Si tamē propter vsum patriæ, & in signum dilectionis præstaretur, nullam calumniam colligi posse est notum, cum quælibet causa etiam iniusta excuset à dolo. argu. l. plagij criminis. 14. C. ad leg. Fl. de plagia. ubi glo. verb. iniusta. quam notandam dicit la. consil. 153. columna tertia. num. 2. libro secundo. & consi. 86. numero quarto. lib. 3. Nicol. Boer. communem dicit in decisio. 168. numer. 11. Tum etiam, quia in penis id quòd reo est magis fauorabile, & minus odiosum sequendum est. cap. poena. de poenitē. dist. 1. l. pen. ff. de poen. reg. Odiā. Et in penis. de regu. iur. lib. 6. Tū, quia non est actus confusum adulterij osculum: & qui dat osculum, fortē non se immiscet carnaliter cum illa, nec ipsa cum eo, & cum actus non sit cōsummatum, poena saltem ordinaria cessare debet. Ex his colligi possumus quæ notantur ab Alcia. loco præcitato. & Matthæ. Afflictis. in dict. ca. 1. §. Item si fidelis. columna 3. versiculo secundo. nota num. 25. ex quo aliqua notatu digna ad hanc glos. annotabis. Præterea quæri potest, Vtrum marito liceat deprehensam mulierem in adulterio, occidere eam & adulterum sine peccato autoritate propria? In qua dicas in foro exteriori ex legis permissione licere sine poena temporali. l. Gracchus C. ad leg. Iul. de adult. que generaliter loquitur in omni adulterante, vt possit occidi à viro per immentum dolorē, si eum deprehendat. Matth. Afflictus in. c. 1. §. Item si fidelis. num. 3. quibus modis feud. amit. non tamen lucrabitur bona vxoris, occidendo eam sine iudicis autoritate. Quia quādo quis propria autoritate ius sibi dicit, amit tit lucrum legis. tex. in. l. interdum. 2. §. qui furem ff. de furt. Qua ratione hanc sententiam tenent Bald. Imol. Paul. Roman. & Alex. num. 15. in. l. si ab hostibus. §. 1. ff. solut. matri. Campen. in tract. dotis. 5. part. q. 5. Antoni. Gomez in. l. 80. Tauri. numero. 63. & est text. in. l. 82. Tauri. Ex quibus patet, quòd tam diu iure communi quàm regio maritus, qui propria autoritate occidit vxorem propter adulterij, non poterit vëdicare bona vxoris quæ ex aliquo pacto, vel lege per eius mortē sibi deferuntur. Casus formalis in. d. l. si ab hostibus. ff. solut.

ff. solut. matri. not. Anto. Gomez loco præcitato. & eo in loco habes plures quæstiones in hac materia adulterij. Si tamē eam interfecit propria autoritate in fraganti delicto reperitam, & nō sibi concessa facultate à iudice tanquam minister legis, & absque odio vindicandi se, sed vt delicta puniantur vt executor iustitiæ, peccat mortaliter aliās non. nam qui malos percutit, minister Dei est, vt inquit Hieronymus super Ezechiel. transumptiue in cap. qui malos. 23. q. 5. Qui malos percutit, in eo quòd mali sunt, & habet vasa interfectionis, vt occidat pessimos, minister est Dei. Sic ergo autoritate publica licet marito sicut alij licet uxorem abiq; peccato interficere, vt per cōclusiones optimē resoluit Dominic. Sotus in. 4. sent. dist. 37. q. vni. ar. 3. Couar. in epito. 4. Decree. 2. parte. c. 7. §. 7. num. 18. ille sonus à vera cruce in Speculo coniugiorum. 3. part. ar. 4. vers. An possit vir vxorem. pag. 469. Ioan. Methymnenfis in Codice. De relli. q. 3. causa. 4. & Domin. Sotus in lib. 5. de iusti. & iur. q. 1. ar. 3. ubi vide quicquid alij dicant, etiam data potestate per iudicem non licere, quia non est præceptum marito, vt adulteros interficiat, vt in hac lege vides, nam potest eos dimittere, vt sensit D. Tho. in. 4. sent. dist. 37. q. 2. & Abulens. Matthæ. 5. q. 13. nam conclusio est vera, Maritus sine causæ cognitione præcedentis propria autoritate interficiens adulteros peccat: Si tamē præmissa iuris cognitione criminis, & sententia iudicis ei sit commissa executio sententiæ & sic autoritate publica interficiens criminosos non peccat. Et sic in primo casu intelligo. S. Th. & Abulens. & gl. in. c. inter hæc. 33. q. 2. in posteriori verò dict. capit. qui malos. 23. q. 5. & lex diuina, quæ adulteras lapidari permittebat. vt Ioā. 8. legitur. & Daniel. 13. & alibi sæpe. & sic autoritate publica ciuili marito adulteram, quanuis non in adulterio deprehensam licet occidere abiq; peccato. Lex nostra Hispana consulto adulterā non licetori tradit, qui iussu mariti in eius præsentia iugulet eam, sed ipsi virò, vt commiserandus aspectus supplicis foemina, vehementius eius viscera ad misericordiam cōmoueat, & cruentum ipsum facinus, eius animum deterreat, ne proprias manus sanguine proprio intingat, vileq; officij atq; infamie exerceat. Hæc oīa aliquādo bonos hoīes & misericordes, & propter cōplexionē feruētētem bile & stupere solet eos inuigare, & à lite coepta distitere, quòd est optimum, cum speratui emenda missi mulieris, vt potius ad misericordiam quàm ad rigorem iustitiæ homo esset trahendus non alias: nam qui adulteram tenet, stultus est. Et ob istam rationem vt maritus animum suum à rigore temperet, poena fuit eius arbitrio & voluntate relicta, vt in hac Regia constitutione vides.

¶ Ex qua potestate cum habeat se ad esse, & non esse, nec poena sit certa, est dubium singulare, vtrum filij nati ex adulterio mulieris coniugatae, dicantur nati ex punibili & damnato coitu, vt nec succedere possint matri ex testamento, nec ab intestato, vel non, vt succedere valeant, stante. l. nona. Tauri? Et primò ex hac regia lege quatenus dicit adulterum, & adulteram criminis reos, marito tradendos, vt ad libitum de eis & suis bonis faciat, quòd voluerit. ibi, *bagā del y de sus bienes lo que quisiere.* & l. 1. titulo septimo libro quarto. for. legum. & apud Lusitanā viros libro quinto. ordiname. titulo duodecimo. §. primo. habetur, quòd mulier committens adulterium ad accusationem viri debet mori, caterum si remiserit crimen, non debet morti tradi, siue ante sententiam, siue post ibi. §. 2. in illis verbis. *E post que o marido querle de sua molher, y acuse, se lhe perdoar y reconciliar em qualquer tempo que seia, anzi ante dacsuacāam, como durando como depois de ser condemnada por sentença.* & c. Sed adulterij crimen non est capitale, quanuis marito sit data facultas occidendi reos criminis, non tamen ex necessitate (cum liceat eis parere prout definitum est in hac regia lege) vt tenet Bald. in l. data opera. numero. 62. columna decimatercia. ad fin. versiculo. Super secundo puncto dico. C. qui accus. poss. Plaga. in tract. De delictis. capitulo quadagesimo primo. numero trigesimo sexto. id quòd ex voluntate pendet, non existimatur esse ex necessitate. l. sæpe audiui. ff. de offi. præsid. Fortu. Garf. in. l. Gallus. columna vigesima versicul. Nunc de verbo potest. ff. de liberis & posthumis. Nam quanuis liceat occidere adulterum, tamen non est de necessitate, cum ei veniam concedere possit maritus, & suo iure renunciare. glos. fa. notab. in. l. accusationes. C. quod met. causa. quam ad hoc notauit Iason. in. l. qui seruum. columna finali. ante numerū sextū. ff. de verborum obligationib. Cum igitur non sit crimen capitale, clarè constat filios procreatos ex adulterio, non esse natos ex damnabili & punibili coitu, ac proinde priuandos minimè fore à successione materna, quæ propter adulterium, nullam poenam capitalem ex viri indulgentia fuit passa. ¶ Secundo in huius rei præsidium est Bald. dictum in capitulo. ex literis. columna final. numero vigesimo octauo. de constitut. ubi singulariter firmat, quòd licet bannitus possit occidi, tamen ex quo non occiditur, vsquequo realiter occidatur, poena mortis non dicitur.

¶ Tertio facit, nam si statuto caueatur, quòd bannitus in persona non possit capere hæreditatē ex testamento, nec ab intestato, & tamen aliquis fuit ex bannitus in libris, ceterumq; si intra decē dies nō foluerit, & in fortia cōmunis peruenit quocūq;

tempore furcis esset tradendus, si tamen talis ban-
nitus fuerit hæres institutus, & aduerit hæredita-
tem, quod talis aditio valet, & residet huiusmo-
di exbannitus si soluerit centum libras, & infor-
tiam communis non peruenit, si tamen non sol-
uerit, aut venerit in fortiam communis, & furca
suspensus est, tunc retro fingitur non successisse,
secundum Bald. egregie in l. i. columna. 6. nume.
23. versi. Secundò quæro statuto. C. de hæred. in-
sti. Ita ergo dicendum est in casu nostræ quæstio-
nis, quod si talis mulier stante præmissa. l. 9. in de-
cisionibus Tauri, per maritum non fuerit occisa,
tales filij non sunt priuari eius successione, si ta-
men fuerit occisa, repelluntur ab eiusdem matris
successione, quia sunt nati ex damnabili & puni-
bili coitu ex parte matris.

¶ Quartum elementum huius rei inducitur tali ra-
tione. Nam clarum est, vt talis filius dicatur ex
damnabili, & punibili coitu procreatus, requiritur
quod mulier incurrat poenam mortis natura-
lis. Sed iudex non potest mulieri adulterium per
petranti poenam mortis infligere, ergo nõ possumus
fateri incurrisse in poenam mortis, nam si ef-
fret poena, iudex posset imponere, non tamen im-
ponit, quia non potest, ergo non est poena, & per
consequens mulier adulterium committendo, nõ
incurrit poenam mortis.

¶ Quinto ex cap. commissa, de elec. lib. 6. vbi il-
lud, quod est in propinquitate ad incurrandam
poenam etiam ipso iure inpositam, non solet ef-
ficari in consideratione, vsquequo totum tempus fue-
rit integre elapsum. De quo vid. Felin. in capitu-
lo primò. de præf. & in cap. eam te. de rescrip. Ita
etiam dicendum, quod licet ista mulier adeo sit
propinqua actui mortis, vt iam per maritum de-
beat occidi, tamen vsquequo occidat, non dicatur
incurrisse poenam naturalem mortis, & per conse-
quens, quod tales filij non debeant priuari successione
¶ Sexto pro ista parte facit elegans Bald. assertio
in l. 1. ff. de in litem iur. dicentis, quod quando fu-
turus euentus non est initiatus, nec præparatus, &
alicui nocet, quia tunc talis euentus non inspicitur,
cum certi esse non possumus de illo futuro e-
uentu, cum nõ omnipotentia in actu deducatur.
Ergo ita in proposito, ex quo talis futurus mortis
mulieris nõ est præparatus, nec initiatus, & sequi-
tur præiudicium filijs, & sic tertio non debet esse
in consideratione.

¶ Considero septimo loco rationem talē pro hac
conclusionē. Nā inter est reipublicæ, ne crimina
inulta maneant, & sic quod adulterini priuentur suc-
cessione matris, & tamē statutū est in iure, ne ma-
trimonia infametur, vt solus maritus possit crimē
adulterij in iudicio deducere, vt est perpetua lex
forti totius Hispaniæ receptissima in l. 2. tit. 7. lib.

4. for. legū. Lusitaniaq; obseruat vsus, teste Ario
Pinel. in l. vlti. nu. 24. C. de bonis mater. nõ enim
matrimonia inquietari debent, vt in l. 1. ad fin. ff.
de lib. homi. exhib. Soliusq; mariti est castigare
vxoꝝ mores. l. rei iudicæ. 16. ff. solut. mat. l. quā
uis. C. ad leg. Iuli. de adult. quo fit, vt mulier mari-
tata etiam si meretrix sit, dum tamē maritus non
sit auctor adulterij, non est incarcamanda pro de-
bito ciuili, singulariter adnotauit post alios Hip-
pol. sing. 279. & faciunt quæ not. las. in l. pleriq;,
ad fin. ff. de in ius vocand. quod est singulare ad l.
4. in decisio. Tauri. Ita etiā quādo quidē longemi-
nus in teref. reipublicæ, vt filij isti priuentur succes-
sione, cū ipsi non fuerint in culpa. c. nasci. 56. dist.
quā vt de delictū ipsius adulterij puniatur, dicēdū
erit a fortiori, quod ne matrimonia infametur,
isti filij minimē successione priuari debeant.

¶ Octauo præterea pro eodem induco. Nam si da-
remus, quod est poena a iure imposita, maritus
eā occidens, non peccaret, cū esset executor poe-
næ. vt in c. cū minister. 23. q. 5. sed sic est, quod oc-
cidens vxorē propria auctoritate peccat mortali-
ter, etiā si absq; rancore occidat. ex glo. in c. inter
hæc. 33. q. 2. Latissimē Fortun. Garf. in tract. de vl-
timo sine vtriusq; iur. illatio. vn. decima. col. 47.
cū seq. & supra in hac glo. resolu. igitur delictū pu-
nitio, non dicitur poena, sed vindicta. ergo &c.

¶ Nono confirmatur. Nā filij nihil peccauerūt in
crimine patris. c. nasci. 56. dist. tex. in auth. de in-
cest. nup. Facit. l. fin. C. de natu. lib. cū ergo non
fuerint in peccato, nec in poena debent esse. arg.
l. absentem. ff. de poen. cū peccata suos debeant te-
nere auctores. l. sancimus. C. de poen. cū a me ad-
ductis in tract. de bonis lucr. const. matri. ad Segu-
rā. col. 1. n. 1. & per totū. C. ne filius pro patre. & il-
lud Ezechiel. 18. Filius nõ portabit iniquitatē pa-
tris. Quāuis ex causa aliquādo contingat, quod vnus
punitur pro alio. ex reg. sine culpa. vbi dixi de re-
gu. iur. lib. 6. & ita diximus in epilogo hæretico-
rū. Et in hunc sensum intelligo. c. cū secūdū apo-
stolū. de præbend. quatenus vult clericū ordina-
tū absq; patrimonio ab episcopo, eius successor, qd
fuit sine culpa, teneatur ei prouidere de necessa-
rijs, vel beneficio, ex causa, ne cogatur in vilipen-
dium totius ordinis clericorum medicare. Et iste
est verus sensus illius tex. in. §. inde est quod cū. Sed i-
pse tunc cessat poena, & causa ipsi, cū a iure nõ repe-
riat antequā mulier morte sit affecta. ppter crimē
adulterij. Ergo nõ est huiusmodi priuatio, quæ poe-
na est. ex Bal. per tex. ibi in l. nõ dubiū. C. q. legi.
& supra a me traditū est. ¶ His etiā accedit talis cō-
sideratio. Nā poena priuationis successione a iure
imponit, nõ in odium ipsarū mulierū, nec filiorum
sed in odium ipsius delicti. vt in auth. de incest. nup.
& in l. 22. tit. 3. lib. 1. ordi. & in l. 2. tit. 5. lib. 5. ordi.

& vtro-

& vtrobiq; annotata. c. odio. 86. dist. in. vbi habe-
tur, odio habeantur homines, non peccata. & in
c. duo ista. 23. q. 4. ibi, perfequamur in eis propriā
iniquitatem, misereamur communem naturā. &
ca. quam ob rem. de poen. dist. 1. Cū igitur odio
debeant haberi ipsa peccata, & poena infligatur
ipsi delicto, & non in odium filiorum, clarē dedu-
citur, quod tales filij ex coniugata procreati mini-
mē ab eius successione debent priuari. ¶ Quibus
etiam ad stipulatur talis ratio, Crimen incestus lo-
ge maius esse constat crimine adulterij. l. si adulte-
rium cum incestu. versi. Nonnunquam. ff. de adul-
te. Sed sic est, quod filij ex incestu procreati non
priuantur successione, vt patet ex l. 9. Tauri. ergo
nec etiam filij nati ex adulterio ante realem mor-
tem matris adulteræ. De iure communi ex ince-
stu sine adulterio mulier non incurrebat in poe-
nam mortis, vt tradit Grego. Lopez in l. fin. titu.
18. part. 7. si essent successibiles matri. est gloss. in
authen. §. complexu. verb. indigni. C. de incest.
nup. & in §. nouissimē. verb. admitti. In sti. de Se-
natu. C. Orificiano. & l. u. titu. 13. part. 6. vbi Gre-
go. Lopez in verb. Natus ex damnato coitu. T eti-
git hanc quæstionem, dicens pulchram, & non ta-
ctam a doctoribus Hispanis, quos ipse viderit, &
relinquit cogitandum in ea. ¶ Præterea & duode-
cimo facit. Nam ista lex in suo casu non imponit
poenam mortis, sed permittit, & non omnibus de
populo, sed tantum marito, & sic in vltionem pro-
pria in iuriz. vt in l. si adulterium cum incestu. §.
imperatores. ff. de adult. & non vt minister legis.
Cū ergo permissio nem & non condemnatio-
nem contineat, interim quo mulier non fuit occi-
sa a marito propter crimen adulterij, filius ex tali
coitu natus, non est dicendus natus ex damnato
& punibili coitu, ex quo mater incurrit poenam
mortis per præmissam. l. 9. Tauri, cū rationibus
deductis, nec iste coitus cum coniugata fuit ex-
pressus, vt natus ex damnato coitu. in dist. l. 11. ti-
tul. 13. part. 6. ¶ Contrariam partem, imò quod ta-
lis filius non succedat, & dicatur natus ex damna-
to & punibili coitu. per. d. l. 9. Tauri, Probat se-
quentibus rationibus & auctoritatibus. Primò,
nam ex quo maritus propter adulterium vxoris,
potest eam occidere, & sic incurrit poenam mor-
tis naturalis, filij inde geniti merito dicuntur pro-
creati ex damnabili & punibili coitu, & sic infuc-
cessibiles matri absque dubio fore. Et quod incur-
rat poenam mortis naturalis, apparet ex legis per-
missione, & aptitudine. Nam vt crimen dicatur
inductum mortis naturalis, sufficit, quod possit
ex legis statuto aptitudine & potentia imponi de
linquenti. ex Bartol. in l. secunda. numero secun-
do. ff. de publi. iudi. vbi eleganter innuit crimen
tunc dici capitale, licet duæ poenæ alternatiuē im-

ponantur, videlicet, vna capitalis, alia verò pecu-
niaria, ex quo enim vtraque est in obligatione
tam poena mortis, quā alia quæ mortis non sit,
tale delictum dicitur capitale. Sic etiam in propo-
sito, ex quo propter istud crimen adulterij mari-
tus potest eidem mulieri inferre poenam mortis
naturalis, & etiam alias poenas adhibitum, vt in
hac regia lege cautum est, tale crimen capitale di-
cetur, & incurrisse prædictam adulteram poenam
mortis naturalis. Et sic per dist. l. nonā. Tauri e-
runt filij infuccessibiles. ¶ His etiam secundo ac-
cedat talis consideratio. Nam quando plures poe-
næ sunt alternatiuæ, omnes sunt in obligatione.
l. vbi autem non apparet. §. illud aut illud. ff. de
verb. obligat. Sic ergo mulier incurrendo huius-
modi delictum adulterij, incidit in laqueum, &
omnium poenarum supradictarum alternatiua-
rum obligationem, ita vt etiam infligi possit poe-
na mortis naturalis, ergo per crimen in eam incur-
risse non est dubium. dist. l. nonā. ibi, *entonces se
entienda y diga dañado, y punible ayuntamiento, quan-
do la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena
de muerte natural.* Pondera ergo, quod poena, & nõ
executio ipsius ponderatur in prædicta lege Tau-
ri, quæ poena mortis hodie etiam debetur propter
crimen adulterij, ergo &c.

¶ Tertio considero Bart. doctrinā in citata l. secū-
da. numero secundo. ff. de publi. iudi. vbi probat,
poenam capitalem conditionaliter impositam fa-
cere iudicium capitale, et si statuto caueatur, quod
pro homicidio quis puniatur in quinque libris, et
si non soluerit intra decem dies puniatur in capi-
te, quod tale crimen dicitur capitale, & incurrisse
in poenam capitalem. Idem firmat Ioan. Fab. in
§. publicorum. In sti. de public. iud. Ita ergo in spe-
cie propofita erit fatendum. Nam ex quo marito
permittitur, vt si eidem mulieri noluerit parcere
tribuendo vitam possit occidere, clarē patet hu-
iusmodi delictum esse capitale, & sic incurrisse
poenam mortis naturalis.

¶ Quarto ad stipulatur talis consideratio. Nam
vt actio poenalis dicatur, sufficit quod aliquo ca-
su possit esse poenalis. tex. elegans in §. his autem
verbis. In sti. de lege Aquilia. & actio quod me-
tus causa, hac ratione dicitur poenalis, quia apti-
tudine potest esse poenalis. ita probat etiam tex.
in l. si cum exceptione. §. satis clementer. ff. quod
met. causa. ita etiam ex quo hæres potest esse in
mora soluendi legatum reliquum ecclesiæ, vcl a-
lij venerabili loco, actio, quæ contra eum da-
tur, dicitur mixta. probat text. in §. ex maleficijs
versicu. Item mixta. In sti. de actioni. Sic etiam in
nostro casu ex quo tali mulieri potest infligi poe-
na mortis naturalis, dicendum est, incurrisse in
poenam mortis naturalis.

Tom. iij.

T 4

¶ Con;

Confirmatur quinto. Nam lex semper inspicit & considerat quod frequentius fieri solet. l. nam ad ea. ff. de legib. l. r. §. quoti diana. ff. de aqua quod tidi. & c. l. i. ubi expressè habetur, aquam quotidianam eam dici, quæ assidue adduci solet; vel æstiuo tempore, vel hyeme, etiam si aliquando ducta non sit. Sic ergo concludendum in præsentis dubio. Nam cum plerumque, & ex maiore parte mariti huiusmodi delictum mulieres perpetrantes occidere soleant, ut suum honorem conseruet quem præferendum vitæ dixit esse Papinianus Iurisconsultus in. l. si adulterium cum incestu. §. li bertio. in illis verbis. Nam cuius famæ, multo magis parcendum est. ff. de adult. & honor omni modo pecuniario præponendus est. l. Iulianus. ff. si quis omni. l. causa testam. l. miles. §. focer. ubi notat Angel. colu. 2. ff. de adult. & Sapiens, Melius est bonum nomen, quam diuitiæ multæ. & homo cum sit infamis; locò mortui habendus est. gloss. in. c. vno delegatorum. ibi. Idem si alter efficitur in famis. Ad idem. l. iusta. ff. manu. & vindict. Optima. l. 4. tit. 13. part. 2. Agitur eam honoris conseruatio & iustus dolor poenarum mortis inducere frequentius solet, ut videm⁹ in probis viris, qui castitatem vxorum amant, absque dubio nati ex tali crimine per legem regiam dici debet ex damnabili & punibili coitu. ¶ Sexto facit. Nā verbum (incurrere) positum in dict. l. 9. Tauri. est futuri temporis, inducens idem, quod ipso iure: glossa. in. l. in criminali. C. de iur. omni. iudic. ergo licet realiter reuera per maritum adultera non fuerit occisa, tamen ex quo crimen commisit, fuit subiecta mortis coercioni. ¶ Præterea & septimo. Nam maritus propter lucrum bonorum vxoris adulteræ; & ne veniant ad filios ex adulterio procreatos, credendum est eam occidere, præferendo proprium commodum. l. præses. C. de seruitu. & aqua. & in odium adulteræ earum que filijs. ergo & c. ¶ Insuper facit. Nam de iure adulterini. & nati ex damnato coitu non succedebant matri. glo. & Bald. in authen. Si qua illustri. C. ad Orfician. ubi singulariter probant, quod vbi que parentes possunt accusari de adulterio, stupro, vel incestu, tales spurij tanquam nefarii non possunt patri succedere, ut est tex. in authen. quib. mod. natur. effa. sui. §. fin. coll. 7. Quam conclusionem sequitur doctissimus Montalu. in. l. r. titul. de legatis. lib. 3. for. leg. in glo. *nt a ome de religion. colum. 4.* Et idem esse in adulterio, tenet de clarando legem partitæ Gregori. Lopez in. l. n. in verb. natus ex damnato coitu. tit. 13. part. 6. Si ergo de iure communi sunt infuccesibiles, lex Tauri tanquam inducens correctionem. non est amplianda, sed restringenda, ne hodie isti filij adu terini succedant. ¶ Octauo hanc conclusionem de-

duci ex verbis Bald. in. l. data opera. colum. 5. nu. 14. vers. Item notandum est. C. qui accus. nō possunt. ostenditur. ubi ad hoc ut poena inducitur ab statuto dicatur capitalis, sufficit, quod sit aptitudine, quantum realiter non sit illata: nam dubius euentus debet in omnem partem sui considerari. l. sufficit. ff. de cond. ind. debi. ergo & in specie proposita idem dicendum est. ¶ Vltimo hanc partem, quod talis filius non succedat matri, veriore & sustentabiliorem reputat Iacobus de Villalpañdo in rep. l. 22. §. 4. 4. nu. 10. titul. r. part. 7. fol. 114. colum. 1. infideliter relatus à Petro Plaça in tract. de delictis. c. 41. nu. 36. & verba Villalpañdi hæc sunt quod tamen interpretandum filium adulterinū, & matrem, vel eos, qui sunt ex parte matris non oriatur agnatio vel parentela, ita quod inter eos detur successio, vel concedatur accusatio tanquam de sanguine offenso, posito quod poena mortis mulieri adulteræ imposita non sit, videtur mihi verius, & sustentabilius & c. Et sic quatenus Plaça citauit dictum Villalp. ipsum intelligendum secundum Cottam, quem allegat prout est intelligendus, est corrigenda eius litera in illis verbis, ex his constat. & c. negatiue, & non affirmatiue. Et sic probat sententiam istam vltimo loco à nobis probatam prædictis octo rationibus. & tenet Michael de Cisuentes in. l. 9. Tauri. num. 2. Et hæc partem positam vltimo loco tanquam veriore, licet cogitanda reliquerit, proposuit Gregorius Lopez in. l. 10. verb. natus. tit. 13. part. 6. & videtur verior, quia lex considerat crimen, & eius poenam, non tamen executionem. Nam etiam ex venia Principis eius voluntate habita posset contingere in alijs criminibus inducentibus mortem naturalem quod cessasset, ut plerumque fit, non tamen cessaret dispositio legum existimantium tale crimen & coitum esse damnatum & punibile, & cum hæc voluntas sit potius de iure specialia, quam de necessitate, non est in consideratione, nec tollit legis institutum. Et pro hac declaratione est præmittendum, aliud esse coitum damnabilem, aliud punibilem. Ex coitu damnabili natus ille est, qui est ex coitu à iure non punito natus, ut ex coitu meretricali, vel ex concubinato, & huiusmodi: & in his casibus filius bene succedit matri. Ex coitu vero punibili natus ille est, quando ex tali coitu mater debet puniri, & tunc talis filius non succedit matri. glo. singul. in. l. si qua illustri. verb. cum legitimis. C. ad Orfician. & est simi. in authen. Ex complexu. C. de incest. nup. & in. §. nouissimè. In si. ad Orfician. & est resolutio communis Bar. & aliorum in. l. fin. colum. 2. nume. 4. ff. de his quib. ut indig. & que per. l. n. titul. 13. part. 6. tradit Gregor. Lopez. Hodie tamen ut talis filius priuatur successione matris, requiritur copulatiue, quod talis

talis coitus sit damnabilis & punibilis à iure, ob quem mater esset punienda poena mortis, ut in casu. l. i. C. de mul. que pro. feru. se in iun. l. final. titul. 24. part. 7. & declarat Grego. Lopez in. d. l. 11. in verb. natus. & sic in primo casu filij succedunt in posteriori verò minime ex interpretatione. d. l. 9. Tauri. & eadem ratione filij nati ex adulterio sunt nati ex damnabili coitu & punibili; cum de iure diuino & communi sit poena mortis, ut supra & inferius annotatur. ergo sine correctione iuris est intelligenda lex Tauri. l. præcipimus. C. de appella. ¶ Pro priori autem parte videtur vrgere ratio, quæ fouet, ne matrimonia infamantur post obitum mulieris, dicendo eam adulteram fuisse; cum delictum fuit remissum à marito; & cum fama fuit remissa, multo fortius vitæ corporalis; quæ est inferior, & minoris valoris. l. si adulterium cum incestu. §. Imperatores. ff. de adult. ¶ Tamen etiam, quia lex est permissiua, & non præceptiua; & sic ante executionem nō dicitur incurrisse mulierem in poenam mortis. Et verbum, incurrisse, secundum communem est canon. inferenda; & non lata sententiæ, cum sit futuri temporis. ex glo. in. l. in criminali. C. de iur. omi. iudi. glo. in. e. l. diligenti. verb. perdat. de foro comp. glo. in. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in regul. In poenis. verb. in poenis. de reg. iur. lib. 6. la. in. l. rem que nobis. nu. 35. de refc. Tiraquell. in rep. l. si vnquam. verb. Reuertatur num. 127. C. de reuo. donat. Soci. in tract. regul. cum fallen. regul. 360. incip. Sententia requiritur. Hippoly. in rep. rub. numer. 30. ff. de fals. & sic requiritur quod mulier propter crimen sit occisa. ¶ Item, nam licet non occidat propter adulterium, poterit eam accusare maritus ad dotis & bonorum lucrum, & ei inferre aliam poenam inferiorem, ne bona veniant ad filios adulteros si voluerit, & sic cessat alia ratio adducta contra spurium in secunda opinione. ¶ Nec etiam obstant mihi fundamenta considerata, quod aptitudine sufficit poenam esse capitalem, ad hoc ut dicatur poenam capitis inferre in secunda opinione in primo, secundo, tertio fundamento. Nam fatendo has rationes, responderi potest, esse intelligenda, quod censenda sit poena capitis illa si possit imponi ex futuro euentu, quæ ad hoc, ut iudex super illa causa non recipiat fidei iussores, & alia denique faciat, quæ solent fieri in causis inferentibus poenam capitis, & sic, quod in eo, in quo illa culpa respicit illud, quod est in pendentia, & damnatum alterius partis, quod si illa causa non haberetur pro non capitali in de posset suboriri haberetur pro causa mortis, non tamen quod ad successione priuationem, nec in odium tertij debet censeri esse causa capitalis, nam isto casu debet accipi, pro eo, quod est, non autem pro eo, quod esse po-

te est. Et hoc videtur voluisse Bal. in. l. r. ff. de in lit. iur. & in cap. ex literis. in fin. de constituto. Et hanc partem hinc fundamentis pro vtraque parte adductis defendi & obtinui consulendo Ann. 1548. prout ex meis consilijs, seu quæstionibus recepi in. q. 305. incip. Quæstio singularis an stante. l. 9. Tauri. & in scriptis Salmanticæ statum auditoribus meis tradidi, quam nota, & signa perpetuo ad intellectum. l. 9. Tauri. & nostre legis. ¶ Vtrum autem filij clericorum in sacris habitis possint succedere in bonis matris; Quæ cum sit certa, & in matre non sit talis priuatio nec per legem Regis. Ioannis. 22. titul. 3. libr. 1. supra, nec per. l. Tauri: nonnam eam referentem. Videtur quod possint succedere, ex ratione etiam adducta in superiori quæstione: quia in odium criminis & non filiorum, fuit inducitur dicta lex. 22. de qua prohibitionem est concili. Trident. sessio. 25. cano. 14. & ad eius prohibitionem assignatur ratio in dict. Conci. Trident. sessio. 22. de reformatione can. incip. Eadem sacrosancta. & ex sessio. 25. cano. 14. ut paterna incontinentiæ. 15. in ordine. Si ergo tantum in patres clericos loquitur, & ex causa ibi scripta, cum sit poenalis, inducatque priuationem, non est extendenda ad matrem, in qua non loquuntur leges Regiæ. arg. tex. in cap. consuluit. 2. quæstio. 5. in illis verbis. Et quod sanctorum patrum documentis sancitum non est superstitiosa adiunctio non est præsumendum. Tum etiam ex gloss. singul. in cap. fin. de iur. patro. Pro quæ est ext. optimus in cap. is qui de sententia excomm. lib. 6. vbi dixit Tiraquell. in rep. l. si vnquam. verb. Reuertatur. nu. 208. C. de reuocand. dona. & tradidi in tract. de bonis lucra. constante matrimonio. numer. 166. ad Seguram. Ergo filij clericorum sunt successibiles matri, cum non sint nati ex damnato coitu & punibili coitu, prout in. d. l. 9. Tauri est dispositum, ex parte matris. ¶ Secundo suadet. Nam de iure communi & partiarum omnes filij succedunt matri non illustri, nisi sint nati ex damnato coitu & punibili à lege. glo. in authen. ex complexu. C. de incest. nup. & in. l. si qua illustri. C. ad Orfician. & vtrobius docto. Si ergo mater concubina cleri ci non erat coniugata, vel cleri ci concubina, non prohibentur filij cleri ci succedere, cum isti non sint excepti à lege. 10. titul. 13. part. 6. vbi tetigit quæstionem Gregor. Lopez in verbo. Natus. Tenet Montalu. in. l. 10. incip. *Defendemos.* verb. *En adulterio.* colum. 2. verificul. Filius tamen cleri ci titul. 5. lib. 3. for. leg. Subdens, quod ita est intelligenda lex Soricæ, scilicet. 22. titu. 3. lib. 1. ordinam. & est. l. 3. titul. 21. part. 4. Cuius verba sunt, *ca non deuen heredar los bienes del padre, como quier que fuerdan heredar los de la madre.* vbi Grego. Lopez tenet hac partem, & limitat dupliciter. Respondet. Tom. iij. T 5 que ad

que ad legem .22. titulo. 3. libr. 1. ordi. non loqui in matre, sed in patre, vt constat in eius decisione, licet verba positain principio, *si sus hijos sus bienes y de sus padres*, contrarium suadeant: quia sunt verba narratiua intentionem & motiua cōdentis denotantia ad excludendos filios à successione parentum, non tamen matris non coniugata, nec consanguineę clericis in sacris, cuius concubina fuit, sed in dicat velle, quòd tollatur occasio mulierib⁹ commiscēdi se cum clericis, si videant filios repelli à successione clericorum, quod non ita esset, si prospicerent, non solum illis posse succedere, verum etiam clericis patribus, vt ex originali appareret illius. l. 22. quòd noluit repellere filium clericis à successione matris, nec consanguineorū ex parte matris. nec. l. 9. Tauri obstat, cum nihil aliud intendat, quàm approbare in sua dispositione prædictam. l. 22. Sorie, quæ cum in hoc casu nihil intendat disponere in successione matris, non est dicendum legem Tauri aliud intendere, quā quod erat dispositum per. l. Tauri. cum. l. referens, sit in referentia. kalle toto. ff. de hæret. insti. Bald. in. l. 1. per te x. ibi, colum. 2. C. de erro. aduoca. & quia originale prædictæ. l. 22. Sorie editæ à rege Ioann. Ann. 1418. in. 2. ord. de petitionibus nõ habet cōter in præfenti describere erit vtile, cui⁹ tenor est.

Otrofialo que nos pidieron por merced que en algunas cibdades, y villas, y lugares de los nuestros reynos az cartas, y privilegios que los hijos de los clerigos, que ouieron en sus barraganas, que heredaron sus bienes, y de otros qualesquier sus parientes assi como si fueren legitimos y nacidos en legitimo matrimonio, y que por esta razon dan ocasion para que otras buenas mugeres, assi binadas, como virgines, sean sus barraganas, y ayan de fazer peccado, y que desto que viene grande deseruiçio à Dios, y ansi grande escandalo y daño a los pueblos donde esto acaesciese, y acaesce, y que las tales carras que son todas contra Dios y contra derecho, y pidieron nos merced que mandassimos que las tales cartas y privilegios que los dichos hijos de los clerigos en esta razon han, que les non valã, ni les fueren guardadas. A esto respondemos que nos plaxe, y tenemos por biẽ, que los tales hijos de los clerigos que non ayan ni hereden los bienes de los dichos sus padres, ni de otros parientes, ni ayan qualquier manda, o donacion que les sea fecha agora ni de aqui adelante, y qualesquier priuilegios, o cartas que tengan ganadas, o ganaren de aqui adelante en su ayuda, y

contra esto nos ordenamos, mandamos q non valã, ni se puedan dellas ayudar ni aprouchar, ca nos las renuocamos, y las damos por ningunas. Ex cuius lectione constat, successione in bonis parentum clericorum, & non matrum concubinarum filijs prohibitam esse. Et sic deducitur veritas huius dubie quæstionis. Nec obstant alie rationes & authoritates, cum sint imaginationes de bene esse, & doctorum non necessaria, & contrarius commune, non derogatum per legem Sorie, nec à lege. 9. Tauri. Et sic attentari potest opinio Montalui, & Grego. Lopij tenendum esse. Quauis contrarium teneat Ioan. Lup. in dict. l. 9. numer. 17. & in. l. 16. num. 12. & Couar. in epitom. 4. Decret. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 17. Syluest. in sum. verb. filij. q. 4. quos retuli in dict. l. 22. in glossa. r. colum. 164. versic. Quaritur vterius, vtrum mater. tit. 3. lib. 1. ordinam. Et sic crederem, salua faniori sententia, istam opinionem veriorẽ esse, vt filij clericorum in sacris succedant ex testamẽto & ab intestato matri. quia lex Tauri solum venit ad confirmationem legis Sorie, in qua nihil immutatum ex his, quæ à legibus partitarum & communi disposita erant. ergo nec à nobis, vt supra declarauimus. Nec est bona consequentia, quæ exclusiua aliæ cognatorum, scilicet paternæ, intelligat exclusiua aliæ cognatorū, scilicet, maternæ. Imò contrarium est tenendum ex verbis. dictæ. l. 22. Pro cuius confirmatione adde Albert. Brun. in tract. de statu exclud. fœmin. artic. 6. num. 78. Et sic consului hodie die. 21. Iunij. ann. 1564. Fuit præterea dubitatum ex sacri Concilij Tridentini dispositione. sessio. 25. cano. 15. incip. Vt paternæ qua dispositum esse apparet filios clericorum nõ posse succedere in canonia, seu beneficio, vel in quibuscunq; ecclesijs, vbi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcunq; etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis ecclesijs quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorū, quæ eorum parentes obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere, an habeat locum in successore beneficii alicuius, qui reputabatur eius pater ex vulgari opinione & tractatu ipsius cedentis, qui erat canonicus cedens, in aliqua cathedrali, vel habuit beneficium seu canoniã ab alio, sed quia prædictus pater putatius est in eadem ecclesia canonicus, dubitatur, vtrum in suo canonicatu possit succedere, vel residere, sine eo quòd cogi possit resignare. Exemplum est. Quædam mulier nuptijs copulata Titio fuit infamata quòd habuit copulã carnalem cum prædicto canonico (fortè amicus mariti, qui solitus erat ei benefacere, & habebat ingressum in domo prædictorum coniugatorum, prout fieri solet.) & prædictum canonicum quem dicitur

dicitur successorem, erat fama, quòd esset filius prædicti asserti concubinarij, quanuis fuit conceptus & natus in figura matrimonij, & matrimonio constante, & præfente marito matris in domo & lecto, ex eo, quia canonicus concubinarij habuit dictum canonicum statim cum natus fuit in sua domo, & cum tractauit, vt filius, & sic ipsum affectione paternã nominauit, & necessaria vt pater ministravit, & sic est præsumptio filiationis in de orta, & propter publicam famam viciniar. an sit expellendus ab ecclesia, in qua est dictus assertus pater, iuxta disposita in dicto Concilio. In quo dubio videtur dicendum, prædictum canonicum natum sub figura matrimonij præfente in loco & domo & lecto ipsius matris eiusque mariti vxoris filium legitimum & naturalem ipsorum censendũ fore, & non asserti concubinarij, & sic posse habere ecclesiasticum beneficium habitum antequam post concilij promulgationem & in eo residere ex cuiuscunq; resignatione & collatione habuerit sicut legitimus, & sine defectu natalium etiam si pater putatius sit in eadem ecclesia præbendus & Canonicus, & succedere poterit pariteribus, sub quorum matrimonij specie natus fuit cum ceteris filijs & fratribus. Nec credere tenetur matri asserti fuisse conceptum ex concubinario. Si tamen refragatur conscientia, secretè dispensationem impetret cum clausula quia perinde, & derogationem concilij & statuti &c. & ita cõfultum primũ Concilium venit Salmanticæ ad nostras manus. Tum, quia infamari non debent matrimonia, nec ex vanis imaginationibus & præsumptionibus maleuolorum fama defumida est, quæ plerunq; ab vno maleuolo & malæ conscientiæ euenire solet, & ceteri citò credunt, & publicè non solum dicunt, sed affirmant, put experientia quotidie docet, sed fortior & sanctior est præsumptio quæ vtget pro matrimonio, vt bonum potius quàm malum cogitemus, cum præsumendum sit bonum quo ad mores. l. merito. ff. p focio. ca. dudum. de præsumptio. Alciat. in tract. de præsumptio. reg. 3. præsumptio. 2. & præsumptio. 3. & quæ notat Cæsar Lambertus. de iure patro. 2. art. 10. quæ est. principalis primæ partis. primi libri. l. fin. & ibi Grego. Lopez. tit. 10. part. 5. Tum etiã quia non sequitur, Homines præsumunt malum contra bonum matrimonij, ergo est tale, cum fama, vt dixi, non cõtineat quid certum, imò sit fallibilis & mendosa persepe, cum fama sit inanis de aliqua re rumor sine veri cognitione, siue bonus, siue malus, vt inquit Nicola. Nanus in Polyantea verb. fama. Et possunt isti maritus & eius vxor dicere cum Seneca lib. de remedijs fortuitorum male autem de te opinantur homines, sed mali. Mouerit si de te Marius, si Cato, si Lælius sapiens, si

alter Cato, si Scipiones duo ista loquerentur, mouerit, si hoc iudicio facerent, quod nunc morbo faciunt. Præterea filiatio probatur, eo ipso, quòd filius natus est constante matrimonio, & nullum fuit impedimentum inter coniuges, quo natura vetante possent ipsum procreare. l. si filium eũ diffinitimus. & ibi not. gl. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ad eò quòd confessio matris in contrarium dicentis filium natum esse ex adulterio non tollit, nec impedit præsumptionem filiationis, quæ infurgit propter matrimonium. l. Imperatoris. 29. §. mulier granda. ff. de probat. Andre. Alciat. in tracta. de præsumptio. regul. 1. præsumptio. 19. n. 2. Traditur per Felin. & alios in. c. per tuas. de probatio. vbi latè dixi. ergo. &c. His etiam accedit. Nam potius matrimonium præsumendum est, quàm concubinatus. l. in liberæ. ff. de ritu nupti. vbi Modestinus. l. C. ait. in liberæ. mulieris consuetudine non concubinatus, sed nuptia intelligendæ sunt. Ergo cum hic præfessent matrimonium, ex concubinito, & non adulterino præsumendum est filium natum fuisse. Quoniam in dubio non præsumitur fraus nec dolus, nisi apertissimis probationibus appareat. cap. officij. ibi, constitit. & ibi Barb. colum. 31. nu. 29. d. testam. cap. accedens. de iuri. iust. cap. 2. de renunti. lib. 6. l. dolum. C. de dol. vbi Bart. l. 1. vbi not. Corne. C. si quis omiã causa testa. l. 3. §. vltim. in fine. in verbo. ostendi. ff. de tribut. actio. l. quoties. §. qui dolo. & l. patronus. ff. de probat. l. si prator. §. Marcellus. ff. de iudi. glossa. in. l. 2. C. si alien. res pign. dat. sit. gl. fin. in cap. ex tenore. de resc. adducit plura Tiraquell. in lib. 1. de retract. §. 26. glo. 1. num. 32. & quæ tradit Hippoly. in practi. caus. crimin. §. secunda. nume. 67. & in. l. fin. C. de proba. & in. l. 1. num. 68. C. de Sicar. & in sing. 151. & in repet. rub. ff. de fideiuss. & Alci. in tract. de præsumptio. reg. 3. præsumptio. 1.

Quibus coronidem ponit tex. in insignis. l. miles. §. defuncto marito. ff. de adult. in illis verbis, nam non vtique crimen adulterij quod mulieri obijcitur infanti præiudicat, cum possit & illa adultera esse, & impubes defunctum patrem habuisse. Ex quo notatur, quòd mulier maritata licet sit meretrix, tamen partus natus ex ea, præsumitur ex matrimonio habitus & procreatus. Quem text. valde notabilem dixit Panor. in capit. intelleximus. nume. 7. & ibi in. 2. Addi ad eum. de adult. Ioan. Lup. in rep. rub. de dona. §. 60. nume. 12. Alciat. in tract. præsumptio. regul. 3. præsumptio. 37. Bald. in. l. si matre. num. 2. C. de suis & legit. here. Hippolyt. in. l. 1. §. ad quæstionem. num. 24. ff. de quæstio. not. Ioan. Neuiizan. in sylvia nupti. lib. 1. num. 85. fol. 17. Et faciunt notata ab Hippolyt. in rep. rubi. ff. de fideiuss. numer. 51. Ex quibus lo-

cupletabitur late & bene nostra decisio. & declarabitur text. in dict. l. miles. §. defuncto. ¶ Dubium autem in utroque foro tam conscientie quam exteriori non adhuc bene expensum a doctoribus se offert. De adultera, quae filium ex adulterio natum marito imposuit, qui ut legitimam habuit, necessariaque ad vitam & augmentum honoris ministravit, utrum se proderet teneatur, ne legitimi defraudentur regno, maioratu, legitima, & bonis alias illis debitis, siue sint filij descendentes vel alias legitimi successores ex testamento, vel ab intestato ipsius mariti, & ad quam satisfactio nem ipsa adultera teneatur, vel adulter, vel filius putatiuus ad quid teneatur, & quando? Et videtur minimè teneri ad hanc restitutionem, etsi grauisissimi præiudicij mariti existat, ex eo, quia nisi cum magno periculo, ac vitæ & infamie iactura fieri non potest, ut ad oculum a communiter accidentibus unicuique appareat poterit, igitur non tenebitur restituere. Nam ubi sunt duo mala eminentia, quod minimum est sequendo, actus prudentiæ est. cap. duo mala. 13. dist. in dicto. & ex Aristot. lib. 5. Ethico. cap. 3. quo in loco ait, minus malum vicem boni habere, si maior malo comparetur. Igitur cum periculum vitæ & famæ mulieri contingere possit, si reuelat adulterium, sin autè teceat malum eueniat legitimo hæredi respectu successioneis, & illud sit maius, & istud min⁹, cum sint bona temporalia, sequendum erit, ut grauius malum effugiat, quemadmodum Sepulveda in dialogo de ratione dicendi testimonium docet. c. 9. & Couar. Doctor illustris Episcopus Segouienfis, ac olim meritisissimus de reator almæ nostræ Salmantinæ vniuersitatis in Epitome quarti Decretali. 2. part. capitulo septimo. §. 2. nume. nono. ¶ Præterea facit ratio. Imminente necessitate famis quis potest aliena subtrahere, ut inde vitam indeinme valeat habere. capi. si quis propter defectum. at mulier tacet propter conseruationem vitæ ac famæ, ergo optimè poterit permittere, ut legitimus hæres careat hereditate, ne maximum dispendium ipsa mulier ex tali reuelatione pati possit. Quæ ratione stante, creditor, cui hereditas debetur secundum ordinatam charitatem obligatur magis velle se ipsum hereditate carere, quam tanto cum damno famæ, & periculo vitæ ea sibi restituat, igitur mulier debetrix iuste poterit ob præmissam rationem restitutionem omittere. ¶ Tertiò his ad stipulatur casus in capit. officij. de pœn. & remissioni. ubi summus Pontifex scriptum reliquit, non esse negandam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut quæ falsum supposuit partum: sed illi fore tanti criminis satisfactionem iniungendam, etiam si non proponat, nec velit crimen proprium reuelare.

¶ Quarto ex matris reuelatione nullum commodum expectari potest, imò maximum damnum, quippe cum filius matri asserenti propriam turpitudinem non teneatur credere etiam iuranti, sed legitimus erit censendus in iudicio. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. imperatores. §. mulier grauida. ff. de probatio. l. 3. in fin. prin. ff. de iur. iurand. l. 1. §. titulus. 14. part. 6. cap. per tuas. de probationi. Philip. Deci. consilij. 54. num. 1. Mathe. de Afflict. in consilij. Neapolita. lib. 2. rubri. 22. num. 2. Alciat. de præsumptio. reg. 1. præsump. 19. Quæ conclusio & legis præsumptio adeò procedit, etiã si mater solita sit commiseri cum alijs, adhuc præsumitur natus ex marito. tex. in l. miles. §. defuncto. ff. de adult. non alibi secundum Bald. in l. si matre. num. 2. C. de suis & legitij. hæredi. Et valde notandus Panor. in cap. intelleximus. num. 7. de adult. Ioan. Lup. in repe. rubri. de dona. inter vi. & vxor. §. 60. nume. 12. Ioan. Neuzan. in Sylua nuptiali. lib. 1. num. 85. Alciat. de præsumptioni. regul. 3. præsumptio. 37. ubi in num. 3. ampliat locum habere in concubina retenta in domo, quia præsumitur filius eius, qui eam concubinam retinet, non alterius. glo. ad hoc est insignis in ca. Michael. verbo. conlitterit. de fil. presbyt. Paul. Castr. in l. 3. colum. 2. ff. de lib. & posth. eam gl. dixit singul. ac menti tenendam pro filijs presbyterorum in cap. transiuit. colum. 2. nume. 9. qui filij sunt legitij. Ioan. Lup. in dict. §. 60. numer. 13. quauis ab hac opinione Alberi. num. 13. in dict. l. filij vellet recedere. Quam ipse intelligendum exiitimo, dum tamen pater recognosceret ipsum pro filio. ut in dict. c. per tuas. de proba. Et quòd non haberet præsumptionem contra mulierem aduersus quam probaretur copulam habitam eodem tempore, facit. l. 8. titulus. 13. part. 6. & l. 11. in edicte. nibus Taurinis. in illis verbis, *Cò tanto que el padr e lo reconozca por su hijo, puesto que no ayatenido la mujer de quien lo uo en su casa, ni sea vna sola.* Si igitur filius non tenetur credere matri, imò fatuus esset ei adhibendo fidem, ut doctores dicunt de filio regis, qui renuntiauit regno ad assertionem suæ matris affirmantis eum illegitimum esse, ut Alberi. refert in dict. l. filium. columna tertia. numero. 11. Panor. in cap. officij. numer. 4. de pœnit. & remissio. Andreas Alciat. de præsumptio. regul. 1. præsumptio. 19. nu. 2. Consequens erit quòd non tenebitur se periculo infamie, seu vitæ exponere, & sic restitutionem omittet. Archiep. Florent. 2. part. titulus. 2. capitulus. 8. colum. 3. ad fin. Angelus in sum. verb. Adulterium. §. 4. tangit dubium Richardus de Media villa in. 4. sentent. distinctio. 15. arti. 5. quæstio. 4. ad nonum. Explicat optimè Archiep. Florent. 2. part. titulus. 2. cap. 7. §. 4. in princ. Alphon. à Castro lib. 2. de potestate legis pœnalis. cap.

lis. c. 11. Caieta. in sum. verbor. Adulterium. Sic enim inquit Caieta. Si periculum ex manifestando adulterio imminet, occultè satisfiat ut melius potest, & reliquum diuinæ misericordie referretur. Et versa vice repetit in opere. 17. quæst. resp. 14. Couar. in regul. Peccatum. 1. part. in princ. nu. 3. versic. Secundo ferè ab eadem ratione. de regul. iur. lib. 6. vbi aliqua in contrarium adduxit & soluit. Tandemque omnium doctorum consensu dicit receptam hanc opinionem. & Domi. Sot. cum ea tranfit lib. 4. de iuli. & iure. q. 7. art. 2. pag. 361. colum. 1. versic. Dubium autè inter doctores. Nec obstat quòd glo. in dict. ca. officij. miratur, quòd mulier illa verè pœnitere possit, cum semper retinet alienum per regulam istius cap. Si res. & reg. Peccatum. de reg. iur. lib. 6. Sed si glossator nollet causam in institutionis agnouisset, minimè miraretur: quia etiam alienum retinet, dominus tamè iuxta rectæ rationis iudicium deberet velle, ne cum tam graui damno, quale est famæ dispendium, illud sibi reddatur. Melius nanque est iuxta nūctatum Salom. Proverb. 22. bonum nomen, quam diuitias multas. Et Ecclesiasti. 41. Curam habe de bono nomine. Et Esai. 3. reprehensi sunt, qui peccata sua sicut Sodoma prædicant, nec abscondunt. Et in Psalm. 55. Quid gloriaris in malitia. Et Psalm. 93. Vsq̄quo peccatores gloriabuntur, effabuntur, & loquentur iniquitatem? Et diuus Augusti. lib. De bono viduitatis. cap. 20. transumptiè in cap. non sunt audienti. 11. q. 3. Quo loco vehementer increpat illos qui existimant esse satis habere bonam conscientiam apud Deum, imprudenter & crudeliter contemnentes propriam famam, quia nobis (ait) necessaria est vita nostra, alijs verò fama nostra. Idem repetit in sermo. De communi vita clericorum. & in cap. nolo. 12. quæsti. 1. Hinc infamia mortis æquiparata est. l. iusta. ff. de manu. & vindi. gloss. 1. in cap. vno delegatorum. ff. de offic. delega. in illis verbis, dum dicit, idem esse si aliter efficiatur infamias. & est simi. glo. verb. nò prodidit. in cap. ex pœnitentibus. dist. 50. Guiliel. Benedic. plura in hoc scripsit in rep. cap. Rayn. tius. verb. mortuo itaque testatore. 1. nume. 315. de testa. ergo licitè erit mulieri conseruare suum honorem. ¶ Præterea boni superioris ordinis, prout est vita proximi, est præferendum bonis temporalibus, & sic debito ex recta & præsumpta voluntate creditoris. Scot. in. 4. sentent. dist. 15. quæst. 2. arti. 4. Pro quo fundamento est tex. in cap. suscipimus. de homicid. dum dicit, quoniam expediat potius post tunicam relinquere pallium, & rem sustinere iacturam, quam pro conseruandis vilibus rebus & transitorijs tam acriter in alios exardescere. & in sui ratione est tex. in capi. licet. de regula. Præmaximè suadendum est, quoniam a

Christo abiectio bonorum temporalium, ut sancti quis vitam agere possit, consulit Mathe. 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, & da pauperibus, & sequere me. Tradit beatus Thom. 2. 2. q. 186. ar. 3. ad quartum. Nauar. in capit. si quis autem. num. 37. de pœn. distinctio. 7. igitur si bona possessa secundum rectitudinem perfectionis sunt contemnenda, maioris cum ratione bona sita extra nostram potestatem, cum versatur tantum in damnum proximo, ut præmissum est, honoris & vitæ. ¶ His sic præmissis, inquirendum est, quibus modis mater teneatur, vel possit damnum legitimo hæredi refundere. In primis Hostiens. in summa. de pœn. & remissio. §. quibus & qualiter. dicit, quòd inducat filium adulterinum, vel suppositum ad ingressum religionis, suppletu, in successibilis, ut in ordine Seraphici Francisci. Idem docet Archiep. Florent. 2. part. titulus. 2. capi. 7. §. fin. versic. Primum est. post Scot. in. 4. sentent. distinctio. 15. quæstio. 2. & Gabrij. quæstio. 2. Vel secundo modo consulat filio in fauorem fratrum renuntiet ius suum, quòd habet ad bona parentum & quæ iure legitimi hæredis consequi possit ex eorum hæreditate. ex mente prædictorum. Ioan. Andr. Anchar. num. 4. & alij in. c. officij. de pœnit. & remissio. gloss. in l. 10. verb. *en adulterio.* titulus. 5. lib. 3. for. legum. Alberi. in dictio. a. verb. Adulterium. versic. An fornicaria. ¶ Vel consulenda erit, quòd legitimo hæredi restituat tantundè de proprijs bonis, si habet in quibus disponere possit, prout est in quinto bonorum, quòd relinquere potest cui voluerit iuxta leges huius regni: si autem nò sit successor, cui restituito fieri possit, det pauperibus. Panor. in cap. officij. num. 7. de pœnitenti. & remissio. post Cardin. colum. fin. versic. Et ut concludas. & Anchar. nume. 4. idem Anchar. in regul. Peccatum. de regu. iur. lib. 6. colum. 8. oppositio. 4. Syluest. verb. Adulterium. quæstio. 1. & ita satisfaciatur prout melius poterit, & reliquum diuinæ misericordie referretur. Caietan. in sum. De casibus consci. verb. Adulterium. ¶ Hoc verum intellige cum potest de proprio restituere, sin verò non habeat, sufficit dolere de crimine, & præsupponere in mente satisfactionem realem, cum primum poterit. Ancha. in dict. regul. Peccatum. colum. 8. nu. 6. de regul. iur. lib. 6. Panor. in dicto. capitulus. officij. num. 7. post Hosti. columna fina. Ioan. Andr. Cardina. Anchar. & Antoni. de Butri. omnes in fin. colum. ¶ Sic igitur si bona propria habet, cautissimè persuadenda erit, quòd per interpositam personam satisfaciatur legitimo hæredi absque præiudicio suæ fame, prout est communis sententia secundum Domi. Sotum. lib. 4. de iuli. & iur. quæstio. 7. articulus. 2. In regno autem Aragonum facillimè restituere poterit, relinquendo legi.

do legitimis omnia bona, quippe cum instituto filio in quinque solidis: et si parentes diti simi sint, eum excludere possunt à cæteris bonis, & sic portio relinquenda filio legitimo regulatur ad libitum parentum. vt dixi in l. i. titulo secundo. lib. 5. ordina. glossa. i. Et in regno Portugallie in tertia parte omnium bonorum in præiudicium filiorum liberè disponere poterit, & sic in ea, vt dixi cautè, fieri poterit ista restitutio. ¶ Vel dicat marito, si est talis qui eam credat, ac nullum periculum ei euenire speratur ex reuelatione, prout sunt pluri qui prædominantur ab vxoribus, ac patienter sufferunt earum vitia, & fortè sunt interuentij, nã si ipse acceptet, mulier libera erit. Quod tamè intellige quantum ad sumptus factos cum filio putatio in vita sua, cum ex eis liberam habuisset facultatem disponendo, etiam projiciendo bona sua in mari. vt docuit Bald. in Procem. C. numero. 9. Tenet Hosti. in sum. de poen. §. quibus. ¶ Non tamen in præiudicium legitimorum quo ad legitimas, vel alicuius fideicommissarij, qui ad bona patris esset vocatus in defectum filiorum. Quia cum iste sit illegitimus, bona debent venire ad vocatũ in euentum conditionis, si absque liberis decesseris. argu. l. id quod nostrum. de regul. iur. ff. ex mēte Syluest. in sum. verb. Adulterium. questio. 1. Et sic modifica eos, qui dicunt mulierem à debito restitutionis eorum, quæ ad spurium suum post talem reuelationem liberatã esse. vt est Gabriel in. 4. senten. distinctio. 15. questio. 2. artic. 2. conclus. 2. litera. G. ¶ Cum detrimento famæ nõ teneri ait Caieta. in locis præcitatis. Quauis Hadrian. in. 4. de restitu. questio. 1. fo. 95. columna. 1. sentiat contrarium, nempe eum damno famæ teneri ad restitutionem. Cuius opinio falsissima est ex his quæ supra diximus, cum fama sit thesaurus inæstimabilis, & sicut lilium dans suauitatem odoris. Bald. in l. vni. C. de confess. colum. 5. refert Roland. consi. 45. numer. 44. nisi eam intelligerem, quando esset egregius casus, in quo pro hæreditate se deberet infamare, nempe in regno, seu illius maioricatu, seu hæreditate præclarissimæ domus, silente adultera, ad alienos deberet transire, quo casu vix posset adulteræ conscientia pacari, si res esset certa, quod esset omnino suo testimonio profutura, nisi se etiam periculo vitæ proderet. Domini. Sot. ita restringens ad hunc casum text. in dict. cap. officij. in libro quarto. de iust. & iur. questio. 7. art. 2. pagina. 362. columna. 1. Sed cum bonum famæ, vt dictum est, sit inæstimabile, male compensatur, cum æstimabili, hoc est propter bonorum restitutionem. vt colligitur ex Nauar. in Manuali. capit. 17. nume. 91. Ergo videtur non posse procedere restrictio Domini Soto, & continet maximum scrupulum,

¶ Ex prædictis succedit decisio dubij, quando sit restitutio ita faciendã. Et respondeo, quod cessante necessitate mulieris, siue respectu periculi famæ, aut mortis, siue bonorum. Quia quæ stabilita sunt propter aliquam causam vrgentem, ea cessante, cessare debet talis specialitas, & reditur ad primam obligationẽ, cum peruenit ad pinguiorem fortunam. capi. Odoardus. de solut. & ibi gl. etiam si cessasset bonis. Domi. Soto lib. 4. de iust. & iur. questio. 7. artic. 4. in fin. etiam si in extrema necessitate rem alienam accepit, argu. text. in dict. cap. Odoardus. glo. communiter approbata in reg. Peccatum. secundum Couar. ibi. 2. par. §. r. columna. 12. versi. Quid tamen de regul. iur. lib. 6. ¶ Est et aliud dubium, Si maritus vxoris adulteræ nullum habet filium, cui erit faciendã restitutio pro hæreditate mariti, quam retinet filius spurrius? Respondendum est, quod illi faciendã est restitutio, cui maritus aliàs de hoc rogatus, si non haberet hæredem necessarium, declarauit se vel relinquare, vel illi, quem ipse hæredem fecit, p. spurio filio substituendo eum pupillariter. Esti constat de voluntate mariti præmissõ modo non succedentibus ab intestato, sed prædictis restitutio erit faciendã. Alphonf. à Castr. libro secundo. de potesta. legis poen. ca. 11. foli. 204. colum. 1. cum seq. & ita restitutio est faciendã per mulierem adulteram illi, quem certò sciebat maritum suum fuisse relictum hæredem, si sciuit se nullum habere filium hæredemque necessarium. secundum Alphonfium à Castr. loco proximè citato. Quæ sententia si in vltimis exiitens ex infirmitate quæ defunctus esset, ea voluntas constaret huic adulteræ, veram existimo sententiã Alphonf. à Castr. si autem conualuisset, cum sit voluntas deambulatoria vsque ad mortem, nescio quo iure talis declaratio sit sequenda, nisi dixeris quod non præferatur venire contra factum suum. l. 3. ff. de militestam. nam ibi loquitur in actu perfecto, & in esse deducto, nos loquimur in verbis enunciatiuis, ex quibus deliberata voluntas non sumitur: nam dicere, volo instituire ecclesiam, aut imperatorem, sine testamento non censetur instituti, quia sunt verba iactatoria, & adulatoria, vt communiter facere & dicere solent aliqui, quæ nullam inducunt dispositionem. l. eius bona. ff. de hæred. institut. vbi Paulus Consultus ait, Eius bona qui se imperatorem facturum esse iactauerat, à fisco occupari non possunt. Faciunt quæ notat Aretin. consi. 28. columna prima. dubio. 1. ¶ Videtur igitur, quod si constet de voluntate deliberata & absoluta mariti, quod restitutio sit faciendã venientibus ab intestato, cum sint legitimi hæredes. l. 3. §. de illo. ff. pro socio. l. conficiuntur. ff. de iure codicil. capit. quicumque, 12. questio. 5. & vinculum naturale acin-

ac in dissolubile id suadet. l. iura sanguinis. ff. de regul. iur. l. ius autem agnationis. ff. de pact. Confir-matur. Nam si quis haberet consanguineos indigentes, & non incapaces, & eos relictos institueret extraneos peccaret, nam prædictis est cæteris paribus debita hæreditas, honore parentela. Notaui ad Seg. in l. cum patronus. num. 44. de leg. 2. Iaso. consi. 141. num. 7. lib. 4. Guiljelm. Benedic. in rep. cap. Raynuntius. verb. testamentum. 1. nu. 7. de testam. Originalis est Fabri sententia in. §. intestatorum. Insi. de hæc. que ab intesta. deferuntur. Igitur his successoribus potius quàm alijs est faciendã restitutio. Quibus deficientibus pauperibus cap. sicut dignum. §. eos. de homicid. glof. c. cum sit. de Iudæ. ¶ Vtrum autè filius spurius credens matri dicenti illum illegitimum esse, teneatur restituere quæ recepit iure filiationis à patre putatio: Et videtur dicendum teneri ab eo tempore, quo est in mala fide, & credit se illegitimum esse, cum sciat patrem putatiuum, existimando se ad id teneri legis vigore, & non sua sponte hæredem instituit, ac necessaria subministrat, igitur ab eo recepta non censetur donata. l. donari videt. ff. de regul. iur. ac proinde tenebitur restituere parenti putatio, hæredemque legitimum. Sum. Rosella. verb. Filius. §. 7. Domi. Sot. lib. 4. de iust. & iur. questio. septima. articulo secundo. versi. Tamè si & hoc. Quod procedit secundum Scotum, etiã si in foro exteriori ratione præsumptæ filiationis consequutus sit à lege humana exteriori, quæ fundatur in præsumptione, in animæ verò iudicio, in quo cessat præsumptio, tenetur à se abdicare prædicta bona, cum sit malæ fidei possessor. capi. tit. fin. de præscrip. cap. vigilanti. eod. tit. capi. possessor. de regul. iur. libro sexto. Item quod si indubitanter credat matri, teneatur ad expensas, si mater est impotens ad restituendum. & ipse potens saltem ad factas post noticiã & credulitatẽ nam ad antea receptas non tenetur, Tum, quia pater tenetur alere filium, Tum, quia est bonæ fidei possessor, & ratione quasi possessionis facit fructus suos. l. certum. C. de rei vendicatio. cap. consultationibus. de iur. patro. Gabriel in. 4. senten. distinctio. decima quinta. questio. secunda. articulo secundo. Concor. 2. columna quarta. versicul. Sed quid si spurius. Ioa. in sum. confess. lib. 2. titulo quinto. questio. 23. colum. 2. Archiepisc. Floren. 2. part. tit. 2. capi. 7. §. 4. Summa Pisana. verb. Adulterium. versi. Sed nunquid dictus filius Rosella summa. verb. Adulterium. §. 2. In foro tamen exteriori si nolit stare, non tenetur, quia effectus ipse ex hæredem facere ex matris assertione, & fortè malitia eius & ira, quod sæpe euenire solet. argu. l. pen. ff. de probat. ¶ Quod autem dicendum est de adultero, qui credit ex certis con-

iecturis filium suum esse natum ex adultera, nempe propter infirmitatem mariti, vel absentiam? Respondendum est teneri ad restitutionem expensarum, quas pater putatiuus fecit cū filio eius tam respectu alimentorum, quàm dotis, seu donationis propter nuptias, vel ex alia causa honoris factarum cum eo, sicut parentes facere solent, ipsi patri putatio, vel hæredibus eius, eo casu, quo paupertas eum non excusat, & adultera non potest recompensare. Sed si fidem non adhibuit matri adulteræ, & dubitat propter aliquam causam, nempe ex facilitate mulieris, quæ cum alijs simile delictum committere est solita, liberabitur sine vlla restitutione reali, cum pœnitentia peccati tantum relinquendo De iudicio, cui omnia sunt in comperto. 1. Reg. 16. Henri. capi. super. de bigamia. Ita tenet Archiep. Florentin. 2. part. tit. 2. capit. 7. §. 4. colum. final. Syluest. in sum. verb. Adulterium. questio. quinta. Gabriel in. 4. senten. distinctio. decima quinta. questio. 2. arti. 2. conclus. 2. versi. De adultero autem. Caietan. in sum. verb. Adulterium. versi. Quo ad hospitalium. Nauar. in manuali confessorum. capi. 16. numer. 48. cum sequent. vbi hanc dicit communem. Quicquid Domini. Sotus in contrarium dixerit lib. 4. de Iust. & iur. q. 7. ar. 2. pag. 362. versi. Sed molestior atq; vtring; vrgentior fuit. ex eo nanq; quia causa dani efficiens vitam spurij fuit coniunctio adulteri, nam si non ipse habuisset copulam, nec filium suscepisset, ergo tenebitur de damno cuius principium ipse fuit. capi. fin. de iniur. ca. fin. de homi. lib. 6. quo tex. causa remota nocet. ¶ Circa præmissa dubitatur, Filius expofitus seu adulterinus habuit bona patris titulo pro donato, vel pro hærede bona fide, an post completam præscriptionem debeat facere conscientiam de talibus bonis acquisitis, si sciat certò ipse illegitimum esse? Responderi oportet quod non. Syluest. verb. Adulterium. questio. 3. Supplementum Pisanæ summe. verb. Adulterium. columna tertia. Ioa. in sum. confessorum. lib. 2. tit. 5. quest. 23. Quibus accedit Nam præscriptum cum titulo & bona fide seruatis seruandis ad præscriptionem perficiendã, non sunt subiecta restitutioni, etiam si post completã præscriptionem superuenierit mala fides, & sic quæ res præscripta pertinebat ad alium. glof. Host. & communis in capit. vigilanti. de præscriptio. Richard. in. 4. senten. distinctio. 41. articulo. 2. questio. 2. Conrad. de contractibus. questio. 15. & q. 29. conclus. 4. Archiep. Florentin. 2. part. tit. 1. cap. 15. §. 7. Syluest. verbo. Præscriptio. §. 13. Balb. de præscriptio. 2. par. 3. principal. questio. nona. Bartho. Capol. in rubri. C. de vscapio. pro emp. num. 11. Tangit glof. in ca. Possessor. de regul. iur. libro. 6. in glo. 1. Antoni. Gomez in l. 3. num. 125. in legibus

bus Tauri. Ioan. de Medina in Codice. de restit. questione. 18. Sot. de iust. & iur. pagin. 314. col. 2. libro quarto. questio. 5. articulo quarto. quam eodem munem asserit Dominus Episcopus Segovienfis in relectio. regul. Possessor. 3. parte. §. 2. numero. 1. ibique eam pluribus modis à varijs doct. sententijs contrarijs liberat, atq; approbat de regul. iur. lib. 6. Quod autem filij spurij non possint præscribere relicta à patre, etiam si iusto errore putassent eos legitimos esse tempore ordinario, scilicet. 10. vel. 20. an. spatio, secus longissimo. 30. annorum. glossa. in. l. nemo. ff. pro legat. Bald. in. l. id quod pauperibus. num. 34. C. de episco. & cleric. & in. l. nullo. num. 4. vbi Sali. C. de rei iudic. Salic. in. l. 1. C. pro hæred. Alexand. consi. 74. numero septimo. libro tertio. Corne. consi. 236. num. 4. libr. 2. Et est opinio verior in pûcto iuris secudû Berm. Chouer. tit. de pub. concub. pag. 315. num. 16. Balbus in rep. l. Celsus. 1. parte. nume. 9. ff. de vfu cap. & in tract. de præscrip. 4. parte quartæ principal. questio. 18. ¶ Dubitatur, Vtrum clericus in facris, qui bona sua reliquit amico ea fide, vt restituat filio spurio peccat, ac recipiens possit ea bona retinere, vel teneatur si fisco, aut venientibus ab intestato clerici restituere? Videtur dicendum qd clericus in facris legatum, vel institutionem faciendæ in fraudem legis, cum sit iusta, ne pareatur via delinquendi clericis, & Juxuriam di. vt habetur in l. 22. titul. tertio. lib. 1. & in. l. 2. titu. 3. libro quinto. 1. regaliu ordinacionum, igitur contraveniens & resistens præcepto regis peccat. cap. qui restitit. 11. questione tertia. capit. 2. de maio. & obedientia. capi. Omnis anima. de censib. & ad Rom. 13. Præterea lex iusta obligat hominem in foro exteriori ac interiori animæ. gloss. in cap. quæ in ecclesia 1. num. de consi. verb. constituerunt. singul. secundum Felin. in cap. 1. colum. 9. nume. 18. de sponsa. lib. 6. Gomeffi. in cap. 2. numer. 34. de consi. lib. 6. Couar. in capi. 1. numer. 16. de testam. Quo in loco fatetur communem esse. & in Epitome. 4. Decret. 2. part. capitulo septimo. §. 7. numero nono. Probat Domi. Sotus lib. 1. de iust. & iure. q. 6. articulo quarto. versicul. Questio est. Si igitur iusta est & obligat in conscientia, eiusque transgressio nem constituere in culpam mortalem non est dubium. Nec obstat quod Legislator constituat poenam temporalem, nam ex eo eam imponit, quia præsupponit culpam propter quam adijcitur poena: & sic ex transgressione, ex qua inducitur peccatum mortale, provenit poena in specie propo sita, & finali. Ex impositione enim poenæ colligitur gravitas, seu delicti magnitudo. cap. felicis. §. cæterum. de poen. lib. 6. capitulo. quæ iuit. de his que fiunt à maio. parte Capi. & Deuteron. 25. iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus. l. re

scriptum. ff. de his quib. vt indignis. Igitur sit conclusio, quod nulla est prioris lex poenalis, si legitime sit poenalis nominanda, qua non obliget ad culpam, nisi contrariam intentionem expresserit dicendo, non intendimus obligare ad culpam, aut quid simile. Sancti Thom. 2. 2. questio. 108. art. 4. Domini. Sotus insigniter hanc conclusionem explicat libro primo. de iust. & iure. questio. 6. art. 5. ¶ Hinc dicitur, quod veniens contra statutum municipale præceptum peccat mortaliter, etiam si in tali statuto apponatur poena corporalis. glo. in cap. vt animarum. verb. sententis. de consi. lib. 6. quam ibi sequuntur docto. teste ibi Ludou. Gomeffi. numero. 59. versicul. Secunda conclusio principalis colligitur ex ista glossa. Sequitur Deci. in cap. nam concupiscentiam. 1. lectu. numero secundum do. de consi. & in. 2. Est videndus columna tertium. 7. Domini. in dict. cap. perpetuo. columna secunda. notab. 6. & in allegat. c. commissa. §. illud sic dicens. Nota hic optimum text. quod facies contra legem præcepti, peccat mortaliter, etiam dato quod lex imponat aliam poenam temporalem. text. in. cap. vbi periculum. §. cæterum. vers. qui autem ibi, qui culpa (nisi graui propter poenitentiam) nullatenus abolenda. de electio. lib. 6. & in. ca. perpetuo. ibi, & diuinam vindictam, & apostolicæ vitio nis metum. & c. commissa. §. illum. ibi, præter diuinam quam exinde incurrat offensam, ad seruandam indemne eandem ecclesiam decernimus obligari. eod. titul. & lib. 6. constat ex Thom. 2. 2. questio. 186. art. 9. & Alphonsi à Castro in tract. de potest. legis poen. lib. 1. cap. 4. & 5. & Nauar. in manuali confessorum capit. 23. numer. 46. Ex quibus recipies resolutionem huius articuli, quando lex poenalis obliget vltra poenam temporalem ad mortalem. ¶ Et sic leges poenales omnes ad culpam obligant, nisi contrarium expresserint, siue mixtae, siue verè poenales, ex Domi. Soto vbi supra aduersus Henri. Gandauum quod lib. 3. q. 2. ¶ Ex quibus intelliges doctrinam Ioã. And. post Hosti. in ca. relatum. ne clerici. vel monachi. dicentis statutum impones poenâ temporalem monachis transgredienti non peccare. Quam not. Matth. singu. 7. 8. cum pluribus alijs citatis à Gomeffi. in dict. c. 2. n. 60. Nauar. in manuali. c. 23. num. 57. Quod procedat, quando constat hanc esse legislatoris voluntatem, vt in regula fratrum minorum, non aliàs, nam ximè si ad sit contemptus. Quod in dubio præsumitur. arg. cap. 1. de præsumptio. Plures, qui sententiam Matthei. referunt, scripsit Couar. in regula. Peccatum. 2. part. §. 5. nume. 2. de regul. iur. libro. sexto. & ibi agit de hac questione late. ¶ Ex qua inferri potest, de fraudantem tributa & iura regalia peccare, ac teneri ad restitutionem collectori nomine regis constituto. Couar. vbi supra §. 5. nu.

§. quinto. nu. 5. & iã paulo ante hoc dubium dixi. Si est consuetudo petendi tributa, seu gabellas à publicanis, nec debitor tenetur manifestare venditionem ante petitionem publicani, debitor interim erit (dum tñ non celet, nec fraudè aliquã committere sit ausus, sed imò paratus sit soluere statim cum primum ei petendum fuerit) tutus in foro conscientie. Couar. vbi supra. col. penul. versic. Cæterum. prout in decimis ecclesiasticis est dictum ab ipso. lib. 1. Varia. resolu. ca. 17. nu. 8. Diximus in. l. 1. gl. 1. col. 202. tit. 5. lib. 1. ordi. nam intelliguntur si petantur à creditoribus, præcipue quia intra annum sunt exigendæ gabellæ à publicanis, aliàs si petitione intra annum conductionis non fuerit proposita, ab inde peti minime poterit, vt seruatur de consuetudine. & est. l. 104. in. fin. in legibus gabellaru. l. 5. & l. 10. titu. 10. libr. 6. ordina. Adde Nauar. ca. 27. in manu. confess. ¶ Inferitur secundo, peccare etiam illum, qui alienam cædit Syluam, lignaque inde asportat, prout declarauit in quest. 10. col. 18. vers. Ex quo etiam infero. adde l. 38. in Curijs Pincianis Anni 1523. & Toleti Anni 1525. l. 71. & in Curijs de Madrid Anni 1534. l. 90. 91. & 92. Alpho. à Cast. de potest. leg. poen. lib. 1. c. 10. fol. 81. Nauar. c. 23. num. 64. in manu. confess. cum committat furtum, aliena transportando. igitur peccat.

¶ Subinfertur tertio cum, qui contra statuta regni transportat in aliud regnum triticu, hordeu, vel bladum, seu pecunias, peccare mortaliter. Tñ, quia legem superioris in totius regni utilitate editam, ac legislatorum contemptit. capit. 1. de criminali. cap. primo. de appell. lib. sexto. ad fin. in illis verbis, iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius, & iudicem, & partem cludit. Tum etiam ex eo, quia se exposuit magno periculo poenæ, hoc mortis corporalis, si captus esset, vel alia simili, nempe maioris partis bonorum amissione. cap. frequens. ibi, illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur qui tota sua substantia vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat. nam qui amat periculum, peribit in illo. Ecclesiasti. 3. Exemplu desumi potest ex. l. incip. Pon tuan. lib. pragm. fo. 124. colu. 1. ibi. *E mandamos que el que lo sacare que lo pterda, y mas la hazienda que tuuiere, e que lo maten por justicia.* Item ibi fol. 130. colu. 3. ibi. *E de mas que las personas q fueren en meter y metieren en la dicha sal, cayan en incurran en pena de muerte de facta, y sea caso de hermandad.* l. 6. ibi, *ya de xca pena de muerte.* & l. 7. ibi, *e muera por justicia.* l. 8. ibi, *y ellos que muera por justicia.* l. 10. in fine. *muera por justicia.* l. 11. ibi, *lo mataren por ello.* l. 12. ibi, *e muera por ello.* l. 20. ibi, *se pena de los cuerpos de de quanto tienen.* Quod extrahens triticum vel bladum, seu pecudes, vel aliam carnem viuam, seu mortuam puniendus sit poena mortis.

l. 26. & l. 27. & l. 44. Has omnes leges reperies in titul. nono. libr. sexto. ordinacionum regaliu, imponentes plures poenas extrahentibus res vetitas. & poenâ mortis. Quæ quidem confirmatae sunt per Carolum Cæsarem in Curijs Pincianis Anni 1523. peti. 81. & peti. 86. & peti. 69. Et in Curijs Toleti Anni 1525. peti. 12. & l. 21. & l. 34. De extrahente res vetitas, vide Segur. De bonis luc. consi. mari. colum. tertia. Collecta. in cap. nauigan. ti. de vsur. Et statutum puniens extrahentem frumentum, aliamve rem, vtrum comprehendat reptum in via ante finem territorij, vide Hippolyt. in. l. is qui cum telo. nume. 33. C. ad legem Cerneliam de Sicar. Peccat enim, quando id colligitur ex impositione poenæ, à qua desumitur grauitas criminis. capit. felicis. §. cæterum. de poen. libro sexto. alias secus. Nauar. in Manuali. capi. 23. nume. 66. Soto de iust. & iure. lib. 1. quest. sexta. arti. 5. colum. penul. vbi ponit exempla in hoc notatu digna. Et nouissimè Apt. Quædã vir genere, literis & moribus clarus lib. primo. diuersi. cap. 13. fol. 48. vbi quod etiam si res parui momenti extrahat à regno incidit in magnam poenam. vbi adducit rationem. ¶ His igitur sic præmissis, si de eo stat, clericum instituentem amicu sub tacita fide, quod restituat eius filio spurio, quod peccat mortaliter, quippe cum legem defraudare, accius legillatorem contemnere præsumat, per præmissa. Et vnico verbo quod peccat mortaliter, tenet Domini. Soto lib. 4. de iust. & iure. quest. quinta. artic. primo. ad finem. Nam statutum est, ne filij clericorum succedere possint parentibus, nè occasio luxuriam di eis tribuatur. l. 22. titul. tertio. libr. primo. ordi. & ibi dixi. l. 41. titul. sexto. parti. prima. l. nona. in decisionibus Taur. ¶ Quo ad secundu articulum. Vtrum hæres institutus sub prædicta fiducia possit hæreditatem retinere, vel teneatur venientibus ab intestato, vel fisco restituere? Sit responsio. Hæres institutus absolute, pater, & sine aliquo pacto expresso, etiam si clericus fiducia certam conceperit, quod amicus esset traditurus filio, & aliàs ei non relinqueret, nihilominus amicus talis institutus, potest tñ in conscientia bona illa retinere Domi. Soto loco proxime citato. ¶ Secunda conclusio sit. Hæres qui recepit hæreditatem ab amico sub expressa conditione & fide, vt eam incapaci restitueret, nõ potest eam retinere, nec filio testatoris dare, sed venientibus ab intestato, vel in pios vsus eroganda sunt, si mō dō ille fideicommissarius tutus esset nunquam id in notitiam si sei peruenturum; nam si id memoret, consultus esset fisco patefacere. Domini. Sotus loco proxime citato. Quod est notandum, quia semper de hoc dubio consilia petuntur, ideo quælibet pro confirmatione haru. n. petitionu Tom. iij. V subijciã.

subijciam. ¶ Suadetur igitur prior conclusio. Nam quauis lex filium spurium fecerit in habilem ad suscipiendum bona quæ non possidebat adhuc, tamen suo parenti priuare non potuit, nisi in poenam cognito de negotio, ac sequuta sententia. cum secundum leges, in fin. de hæreti. libro sexto Nam poena ante sententiam & eius executionem non obligat in foro animæ. Nam si clericus delinquit, principem & legem contemnendo, non est ei naturaliter obligatus, cum ex bonis regis nihil peruenit ad clericum, & sic est in poenam, quæ non procedit in foro animæ, glo. in cap. fraternitas. 12. quæstione secunda. Quam dixit sing. plura adducendo Fel. in capitul. ad diuimus. numero primo. de simoni. & Segur. ubi dixi in repet. l. filius dum in ciuitate. num. 15. ff. de verb. oblig. & communiter approb. secundum Lu. Gomeff. in §. ex maleficijs. num. 14. Inst. de act. Anto. Go. de delictis. c. de homi. num. 5. Igitur contemptus purgatur per poenitentiam. Nec quo ad Deum curandum est de poena exteriori extra id quod abest, nec obligatur quis ad huiusmodi poenas, nisi ubi sequitur scandalum in non parendo Principi, vel legi. vt tradit Hierony. Paul. in pract. Cancellariæ apostolicæ. pag. 89. vers. Bona quæ auferuntur damnato. Nec bona huiusmodi delinquentium acquiruntur fisco de iure naturali, quia sine domini consensu vero non perditur dominium illorum etiã propter crimen non occultum. ad quod. l. nihil. ff. de regul. iur. l. in ambiguis. §. quatenus. eod. tit. vt not. Hiero. Paul. ubi supra. Nec obstat dicere, quia delinquens tacite videtur consentire in poenam committendo delictum, & sic in amissionem dominij. l. Imperatores. ff. de iure fisco. l. 1. §. bestias ff. de post. & ibi glo. Epistola inter claras. §. liquet C. de sum. tri. cap. inter pares. 11. quæstione tertia. Ioan. Coral. in rep. l. frater à fratre. in prin. num. 20. ff. de condi. indebi. Bello. §. sequens diuisio. n. 1. Inst. de verb. obliga. Dixi in practica seu directorium vtriusque iuris. 1. part. capitulo primo. ubi videas. Nam respondeo, quod talis consensus non est naturalis, nec proprius, aut verus, sed fictus, & civilis, ideo non obligat in foro animæ, ubi non curatur de fictione, improprietate, & præsumptione. cap. tua. de sponsa. ca. literas. de resti. spolia. cap. à nobis. de sententia excomm. sed in conscientia foro agitur de vero interesse, quod in specie proposita non prætendit fiscus. igitur & C. Tum etiam, quia ex sola fiducia in mente retenta quis non incurrit in poenam statutam à lege humana, nec eius dispositio illum ligat. capi. cogitationis. de poen. distinctione prima. l. Cogitationis poenam. ff. de poen. Dixi in capitulo secundo. conclus. 2. de clandest. de sponsa. ubi videas. Et propositum in mente retentum absque promissione ex

teriori non obligat vouentem quo ad ecclesiam. argu. prædictorum. & l. si repetendi. C. de condi. ob caus. cap. literaturam. & ibi dixi. De vot. Si ergo nullum verbum dixit amico, nec cum grauauit de restituendo incapaci, sed purè illum instituit, non video cur fiscus agere possit ex tali intentione testatoris ad actum non deducta, sed in mente retenta, ideo testamenti expressa institutio seruanda erit. l. si tibi. ff. de adimend. legatis. ¶ Ex quo inferitur, quod tanquam de suis alijs proprijs bonis disponere poterit, & poterit donare tanquã bona sua propria filio spurio clerici. Domi. Sor. quæstione quinta. arti. 1. libro. 4. de iust. & iur. Et est bona cautela, vt asserui in l. 22. glo. ff. l. col. 163. vers. Secunda cautela est. titulo tertio. lib. 1. ordi. rega. ubi plures alias posui, vt filius clerici spurius possit bona patris habere tutè tam in foro fori, quam conscientia. ¶ Quo ad secundam conclusionem facit. Nam institutio regulatur ex voluntate testatoris. l. illa institutio. ff. de hæret. in fl. l. non aliter. ff. de lega. 3. l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstr. Paul. Parisi. confi. 71. numero primo. lib. 4. Sed relicta fide de restituendo incapaci non instituit quem instituit, vnde nõ potest dici verus hæres, nec retinere hæreditatem. arg. l. id quod nostrum est. de regul. iur. ff. ¶ Secundo, datum sub conditione, ea non impleta, aperte denotat voluntatem dantis esse in contrarium, quæ conditio ponatur loco causæ finalis, quia cessante cessat dispositio dantis, & remanet suum. Priorè partem conclusionis probat optimus textus cum glo. in l. si quis locuples. ad fin. ff. de fideicom. liberta. ubi legatum libertatis locum habet sub conditione, si testator fuerit soluendo, sin autem non fuerit soluendo cessat, quia non est voluntas disponentis relinquere in fraudem creditorum. So cin. in l. obtinuit. columna secunda. ff. de condi. & demonstr. citat eum ad hoc, quod testator quando apponit conditionem in personam honorati, censetur velle, quod illa conditio adimpleatur ab ipso, idem si in personam grauati. Et idem Socin. in l. quidam relegati. columna prima. numero. 4. ff. de reb. dub. citat Ludou. Gomeff. in capitul. 1. num. 157. de consti. lib. 6. ponderando illum text. ad fin. ubi vt apertissime curare. Facit. l. sed si ante & l. facta. §. si sub conditione. ff. ad Trebellia. ubi absurdum est, utique autem testator nisi expleta sit conditio, neque scriptum hæredem ad hæreditatem vocabit, neque per hunc illi voluit restituere hæreditatem. Igitur in defectu conditionis voluit decedere ab intestato, & habere legitimam heredes, & à natura successorum. l. fina. C. quorum bon. l. 3. §. de illo. §. de illo. ff. pro Socj. l. conscientur. ff. de iure cogdill. quia præsumitur suis, alienis & non cognatis, nec hæredibus institutus prætulisse.

tulisse. l. cum auus. ff. de condi. & demonstr. l. generaliter. §. fin. C. de condi. in fl. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Ex quo inferitur, fideicommissa xii nõ posse retinere hæreditatem in foro animæ, quia institutus fuit sub conditione expressa, etiã si fuisset posita in diuersis scripturis, quia deficiente, non habet consensum veri domini, sine quo non acquiritur dominium. l. id quod nostrum. de regul. iur. prout supra exposuimus. Et est notandum, quod est defectus expressus voluntatis domini, ideoque sola poenitentia non purgatur culpa in datione fidei contra legis institutum in poenam, sed est alia causa, sine qua non, quæ secundum veram testatoris intentionem regulari oportet. Si tamen hæres cogitans voluntatem dantis nullo verbo expressam, sed absolute institutus, prout in prima conclusionem, nullum peccatum exterius commisit contra legem humanam positum, sed habuit veram testatoris voluntatem puram & absolutam, ideoque clericus testator si habuit fidem interiore, vt dixi in conclusione, de amico quo de restitueret spurio, & amicus cogitauit, nihilominus poterit hæreditatem retinere, vel eam donare spurio, cum habeat voluntatem clericis, & de conceptione restitutionis poeniteant quo ad Deum. Quo ad legem vero humanam licet sit præsumptio fidei data per restitutionem factam spurio statim, vt qui libet coniecturari poterit; nec lex humana ligat actus internos, qui nec verbo, nec scripto foras prodiderunt. 1. ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quousque; veniat dominus, qui manifestabit cogitationes hominum. & 1. Reg. 16. l. cogitationis. ff. de poen. c. cogitationis. de poen. d. 1. c. erubescant. 32. dist. c. sic omnia. 6. q. 1. Castra. 2. 2. q. 11. articulo 3. Couar. latè in regu. peccatum. 2. parte. in princ. num. 7. de regul. iur. lib. 6. Tum etiam, quia potius prouenit ex mentis præsumptione, vel legis. Et tamen huius modi præsumptiones locum non habent in foro animæ, nec. c. tua. de spõsalib. nec quis obligatur ad meram poenam inductam à lege propter delictum naturaliter & verè, prout est accipienda glo. in §. ius autem gentium. verb. poenæ. Inst. de iur. natur. gent. & ciui. sing. secundum Matthesia. sing. 47. quantus ex glo. in l. legitima. in glo. 1. vers. Item per pactum. ff. de pact. deducatur contraria conclusio, imò quod ex delicto iniuriarum vel simili oritur obligatio civilis & naturalis. Quod clarè probat prædicta glo. in quantum dicit iuncto. §. quædam. quem allegat, quod per pactum de non intentanda actione iniuriarum. nu. 1. de iniur. ff. & in l. ex hoc iure. col. 6. num. 35. ff. de iust. & iur. tex. in l. Imperatores. ubi, ipse te huic poenæ subdidisti. ff. de iur. fisco. glof. verb. honorari: & ibi. Bal. & Bologni. in l. 1. §. bestias. ff. de postul. eam notat Paul. Castrensi. in l.

omnem obligationem. ff. de iudi. Lud. Gomeff. in §. actiones autem. num. 4. Inst. de actio. Sedit obligatio est impropria, ficta, & non vera, sed præsumpta, quæ non habet locum in foro anime, vt delictum est. ¶ Ex quo inferri potest, quod si recipiens hæreditatem adhibendo fidem de restituendo incapaci, quam pater clericus remitteret libera voluntate hæredis, vt ex bonis faceret adhibendum, siue retinendo, siue restituendo incapaci, & de hac libera & absoluta licentia ei constaret, posset in conscientia foro sibi retinere, vel donare cui libuerit, cum verè hæres sit, quauis à lege priuatur propter fidem datam testatori de restituendo incapaci in poenam criminis. l. non intelligitur. & l. ita fidei. ff. de iure fisco. l. 13. tit. 7. & l. 5. tit. 11. part. 6. Et ita procedit quod notatur à Couar. in Epitome. 4. Decret. 2. part. c. 8. §. 5. num. 9. quem ipse sequutus fui olim ad Segur. in rep. l. co. hæredi. §. cum filia. num. 124. ff. de vulgar. & pupilla. & in l. 22. glo. 1. colum. 167. tit. 3. lib. 1. ordi. nam alias, eius pace salua, nisi in hoc casu intelligatur, per id quod diximus in 2. conclusione, eius opinio approbanda non est. ¶ Ex prædictis etiam inferitur in casu præmissæ secundæ assertionis hæredibus legitimis venientibus ab intestato, & eis deficientibus, pauperibus, vel in usus pios sunt talia bona eroganda quo ad forum animæ, non tamen fisco sunt restituenda, contra Segur. in rep. l. supra. & Bartol. in l. si colu. 3. ff. de his quibus vt indign. Anto. Gomeff. in l. 9. Tauri. nu. 28. Ioan. Bernard. in praxi cano. crim. cap. 8. sum. Rosellam. verb. filius. §. 6. quos ipse reprobandos in hoc censeo, quia est impositio poenæ propter fidem datam de restituendo incapaci, at lex poenalis non obligat in foro animæ ad restitutionem poenæ, ergo hæredibus venientibus ab intestato, vel in usus pios eis non stantibus sunt restituenda bona. De salute tamen animæ relinquendis contra legis institutum valde dubio, quauis vno momento possit in mente poenitere, sed non est in morte qui memor sit Dei, iuxta verbum Prophetæ. Relinquit ergo quod potest iure alimentorum; & non defraudet statuta Principum, alias peccaret, vt inquit Ancharra. in c. fin. nu. 4. de eo qui dux, in vxo. quam poll. per adult. ¶ Vtrum autem possit spurius petere alimenta à parte eiusve successore. Respondendum est posse ex tex. in c. cum haberet, de eo qui dux. in mat. quam poll. per adult. Panor. in cap. 1. num. 4. de cohabi. clerici. & mulie. ¶ Etiam ultra quantum partem bonorum, si illa sufficiens non sit, iuxta equalitatem spurij, vel illegitimi, vt dixi in l. 22. glo. 1. colum. 167. tit. 3. libr. 1. ordi. secundum l. 8. tit. 13. part. 6. vers. Et si per auentura el padre. ¶ Item etiam poterit filiam spuriam dotare, cum dos loco legitimæ Tom. iij. V 2 succè-

fuccedat. Panormi. in capit. peruenit. colum. prima. rume. primo. de arbi. Dixi communem in gl. prima. l. 22. tit. l. tertio. libr. primo. ordina. colum. 164. versicu. Vtrum autem clericus. Baptif. à sancto Blas. in tractat. de priuileg. dotali. centuria. 3. nu. 42. Bald. in. l. fin. C. de his qb. vt indig. Io. Lup. in rep. c. Per vestras. §. 23. nume. 13. & §. 24. vbi latè. de donat. inter virum & vxorem. fol. 90. colum. secunda. Dixi ad Segur. in repetitio. §. cum filiar. nume. 144. In casu. quo clericus fatetur se reliquisse bona amico eo animo. vt restituat surio. prout dixi in prima conclusioe. erit consulendus. quòd deponat. talem animum. vel reuocet testamentum. ne sit in peccato ratione intentionis deprauata.

alguno: que ambos a dos sean metidos en

Quæritur vltariùs. Quanto tempore excludatur maritus ab accusatiõe adulterij ab vxore. quæ adulterium commisit? Respondeo. postquam habuit potestatem deducendi querelam adulterij in iudicio. quam non deduxit per quinquennij tempus. expellitur ab accusatiõe. l. adulter. C. de adulterijs. l. quarta. & l. septima. tit. l. decimo septimo. parti. septima. & hoc tempus à principio est vile. sed continuum in progressu. gloss. in. l. quinquennium. ff. de adulterijs. Notat Gregorius Lopez i dict. l. quarta. verb. *Fast a cinco años*. Post mortem autem viri. siue sciens fuerit criminis. siue ignorans. non poterit de iure nostri regni ab aliquo accusari. vt supra dixi. & notat Gregorius Lopez in dict. l. tertia. verb. *Despues de la muerte*. tit. l. decimo septimo. parti. septima. Excluditur etiam maritus exceptione lenocinij. dict. l. 7. ibi. *Es orosi dezimos*. que si la muger que fuesse accusada de adulterio dixesse en manera de su defension ante que respondesse al accusamiento. que non ania por que responder. porque el adulterio de que la accusauan. fuesse hecho con placer de su marido. o que el mismo fuesse alcabnete. que pronando una de estas razones. no es tenada de responder a la acusacion. antes la denon dar por quita. l. secunda. §. si publico. ff. de adulterijs. l. 29. tit. l. primo. parti. septima. Et maritus habens carnale commercium. seu vitam agens cum vxore adultera. quæ nõ pœnituit. est author turpitudinis. & peccat mortaliter. capit. si vir. de adulterijs. capit. quemadmodum. de iure iurand. capit. primo. & capit. si quis vxorem. 32. quæst. prima. l. secunda. §. lenocinij. & l. maritilenocinium. ff. de adulterijs. l. secunda. C. eodem tit. Ioannes Lup. in repetitio. cap. per vestras. not. 3. §. 21. nume. 23. l. fin. tit. l. primo. parti. septima. l. septima. tit. l. 17. part. septima. Et quòd peccet. tradit Caieta. in summa. verb. matri

monialis vsus. capit. l. decimo. & in opusculo. 27. quæst. capit. 26. Couar. in Epitome. 4. Decreta. 2. parte. capit. septimo. §. secundo. nume. quarto. Illephon. à Vera Cruce in specul. coniugio. 3. part. art. 2. ¶ Vtrum autem transigere liceat in crimine adulterij? Videtur. qd minime liceat. l. transigere. vbi præter alios rationes

poeder del esposo afsi que sean sus siervos?

reddat Riminald. col. 2. nu. 2. C. de adult. conclus. fieri nõ posse transactioem. sed pacè. dum tamè pecuniæ nõ interueniat. Quoniã in casib. in quibus est prohibita transactio. in illis casibus intelligitur esse prohibita pax. interueniente pecunia. secundũ Bart. in. l. Athletas. §. fin. ff. de his qui not. in fami. & not. Riminald. vbi supra ad fin. num. 2. versu. Et in quantũ etiam circa prædicta dicitur modernè. qd licet. Et totum hoc probatur in. l. 22. tit. l. 1. part. 7. & ibi Gregor. Lopez in verb. *Del adulterio*. & in glo. *El marido*. Et Antonius Menesius diligenter congerit octo rationes. quas videre poteris in l. transigere. C. de transact. à nu. 72. cum sequenti. & in casibus. quibus est illicita transactio. si fiat pactum. seu pax gratuito modo propter id accusator. vel accusatus non incurrit aliquam poenam. l. in causis fiscalibus. ff. de iure sic. l. furti. §. pactus. ff. de his qui not. in fa. & l. qui coetu. §. qui vacante. ff. ad leg. Jul. de vi publi. & l. mariti. §. plectitur. ff. de adulte. Paul. & Alex. in. l. transigere. nu. 16. C. de transact. Panormi. in. c. 1. de collusio. detegendi. l. 1. 22. tit. l. 1. part. 7. vbi Villalpandus. 1. parte. §. secundo. col. 3. num. 2. & in. §. 12. nu. 1. Alciat. Paradox. lib. 5. capi. 9. ¶ Vtrum autem de iure canonico in criminibus sit licita transactio. cum de illo iure nulla poena sit propriè capitalis. cum nõ sit ad sanguinis effusionem? Respond. minime locum habere. ex glo. in. c. si quem poeniteat. §. accitator. verb. in omnibus. 2. quæst. 3. quam ibi sequitur Archi. nu. 1. dicens idem tenere Goffred. in. c. fin. de transact. Ioan. Fab. in. d. l. transigere. ad fin. l. 1. nume. 4. Et idem tenent Alex. & cæteri. vt ibi profitetur Alciat. nu. 48. & Menes. num. 36. cum pluribus alijs. quos refert Iacob. Villalpand. in. d. l. 1. parti. 22. parte. 1. §. secundo. num. 3. Roman. sing. 688. Tu audiuisi. l. transigere. & Additio. ad Bart. in singul. 13. In omni poena sanguinis tamen licita erit. pax seu pactum ad id tendens gratuitũ. per præmissa Villalpand. in. l. 22. prima part. §. secundo. num. 3. fol. 6. colum. 3.

¶ Que sean sus siervos. Concord. authent. Sed hodie C. de donat. inter virum & vxor. vbi nemo ingenuus hodie ex supplicio efficitur seruus. Quod accipiendum est. si ei vita post condemnationem reseruetur.

referueretur. aliàs secus secundum Barto. in. l. quidã ferui. ff. de poen. & in. l. eius qui. ff. de testam. & in. l. qui vltimo supplicio. post Dyn. ibi. ff. de poenis. De hoc est. l. Tauri. 4. vbi est videndus Ant. Gomelesi. numero primo. cum sequen.

¶ Ex exemplo. Quod est euitandũ. ne det occasio peccandi. & coercitiõe poenæ retrahatur à delicto isto. & similib. l. capitaliũ. §. famos. ff. de poenis. c. 2. de calumniato. ri. c. irrefragabili. de offic. ordi.

¶ Porque no pueden casar en vida dellas. Matrimoniu nõ dissoluitur quo ad vinculum propter adulterium. licet possit maritus eam relinquere quo ad mutuum cohabitationem. & denegare debitum. Et sic non licet marito propter adulterium vxoris. aliam. ipsa viuente ducere. etiam si matrimonium tantum esset ratum. & non copula consummatum. c. ex parte. C. de sponsalib. ibi. Quia igitur nemini licet vxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere. & tunc eam sibi reconciliare debet. aut ipsa viuente continere. Est text. optimus in concilio Florenti. sub Eugenio Papa Quarto celebrato. in. §. Septimum est sacramentum. in his verbis. Quauis autem ex causa fornicationis liceat tunc separationem facere. non tamè aliud matrimonium contrahere fas est. cum matrimonio i. vinculum legitime contracti perpetuũ sit. Et dissoluitur in concil. Tridenti. sub Pio Papa Quarto. sessio. 24. can. 7. in hæc verba. Si quis dixerit ecclesiam errare. cum docuit & docet iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui. & vtrũque. vel etiã innocetem. qui causam adulterio nõ dedit. nõ posse altero coniuge viuente aliud matrimoniu contrahere: nã chartiq. eũ. qui dimissa adultera abã duxerit. & eã. quæ dimissa adultero. alij nupserit. anathema sit. tenet Io. Neuzian. in lib. 1. Syllab. nupti. nu. 123. Alphon. à Castro in lib. 2. de potest. legis poenã. c. 4. fol. 127. col. 2. versu. verũ & si innocēs. & p. plura arguuntur adit Domini Soto in. 4. sent. dist. 36. q. 2. arti. 5. contra Erasimũ & Caietanũ. contrariũ sentientes & Eps Segouien. in epit. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 6. nu. 13. qui etiã plures autores huius conclu-

siõnis adducit Io. Arbore. libr. 1. theosophia. c. 35. Abulen. Matth. 19. q. 76. Driedo. de ecclesiast. dogma. libr. 2. c. 3. Io. Ekius de sacramen. libr. 4. contra Lutherum homil. 75. Illephon. à Vera cruce in specul. coniugio. 3. part. arti. 7. l. 7. tit. 2. par. 4. &

pueden casar en vida dellas. Porende tenemos por biẽ por escufar este yerro q no passe adelante en esta manera: que toda muger que fuere desposada por palabras de presente con

tutionis futura prospicere. c. fin. de constitutionia & in ca. 2. eod. tit. l. vbi præter alios est videndus Andr. ab Exea. nu. 22. cum sequenti. & à quo tempore incipiant leges ligare post glo. pen. & Felin. in d. c. 2. dixi in tit. 4. lib. 1. supra in gl. rub. q. An. to. Menesius in. l. constitutiones. nu. 6. vsq. ad. 101. Plura de isto artic. congerit nouissimè. C. de iuris & facti ignor. si tñ quis habet et nouitiam legis ante duos menses aliunde. cum lex aliam publicationem ad sui valorem non indigeat præter in curiã Papæ vel Principis ex statuto Principis ligaretur. scientè in conscientia. quia duos menses datur in auct. vt facta noua constituti. col. 5. vt in tra illos iuris ignorantia excuset si tamè ante aliud defuit certus. iam facit contra conscientiam. legis præceptũ negligendo & sic peccat. c. de maio. & obedi. ca. qui resistit. u. q. 3. Domini Soto. in lib. de iust. & iure. q. 1. arti. 4. col. 3. si tamè esset in vsu quod leges essent publicandæ in locis & prouincijs regni ante publicationem & formam seruata. crederet etiã. post duos menses non ligare ignorantes. imò neq. scientes. & sic publicadã erit Pragmatica Sanctio in ciuitatibus singulis vt moris est. vt leges virtute. quo ad eos habeant & nõ sufficit. qd fuerit in curiã Principis tantum publicata. maxime. quia hoc apparet ex mente legis condentis in nostro regno ad finem vniuersi cuiusque legis. dicendo. *Sicã pregonada en esta nuestra corte. y en estas dichas ciudades villas y lugares etc.* Vel per alia verba equipollentia. & sic Pragm. de inhibitione vestitiũ. vel ne quis legatum. de vestibus lugubribus faciat. nõ famulo. vel extraneo. vt habetur in Pragm. *De les luis*. non ligat testatorem ante eius scientiã & publicationem in ciuitate nostra vel in alia vbi ciuis

erat, & sunt præstandæ ab hærede legatario quia fuit legatarius in memoria testatoris & propter amicitiam quam ad legatarium habuit, propter beneficium ab eo recepta & scilicet prohibeat deferre non tamen prohibet, ut habeat æstimationem, & in aliam vestem, vel victum conuertere possit. & hoc est secundum voluntatem coniecturam & verisimilem testatoris, quæ cum sit licita omnino seruanda est. l. i. C. de sacros. eccle. l. in conditionibus. ff. de conditioni. & demonst. & si sententia tui fuit in. i. & 2. instantia Salmantica.

a *De catorze años cumplidos.* Matrimonium de præsentino non potest contrahi ante. 14. annos in viro, & in femina ante. 12. quia non præsumunt ante apti ad copulam carnalem. ex cap. i. de delict. puero. l. 2. tituli. 8. part. 7. & l. 4. tituli. 19. part. 6. aliquando tamen malitia supplet ætatem, & reperitur viri potentes mulieres in decimo anno, & puer in nono, vel decimo, ut habetur in dialogo beati Gregorij puerum nouem annorum impregnasse nutricem suam. glo. in summa. 20. q. i. id refert. ad fin. quam com. iacob. Segura in repe. l. cohæredi. §. cum filiæ. nu. 237. ff. de vulga. & pupilla. & Andr. Tiraq. plures eam laudantes. Refert in legibus con nubia libus. in l. 6. part. 6. glo. 1. nu. 37. vbi: quanquam legimus ante hos annos. & Ioannes Igne. in l. 1. §. in pubes. nu. 6. ff. ad Syllani. & Coua. in epit. 4. decreta. 2. par. c. 5. nu. 4. Ludo. Cæli. lib. 8. lect. antiquar. c. 8. D. Hierony. in epist. ad vitalem refert puerum quendam in decimo anno, gravidam fecisse eius nutricem, vbi subdit Salomonem in decimo anno genuisse Roboan, Achaz etiam Rex in anno ætatis vnde decimo Ezechiam procreasse. Si tamen habiles ad copulam carnalem iam essent reperti, ante 12. annos ipsa mulier, & sponsus ante. 14. annum, ex eo, quia iam conceperant, vel ex alio signo valeret matrimonium. capit. de illis. & capit. vlti. de sponsa. in pub. & cum verum matrimonium esset à potestate adulterij non liberatem & si ita grauis non esset propter ætatem. capit. i. ad finem. de adultera. nam ista lex, punit delictum odiosissimum in re publica, & ætatis expressio est fecit gratia frequentationis vsus. l. nam ad eam. ff. de regu. iuris. ideoque ad istum casum sic ostingeret ante ætatem. 12. an validum fuisse matrimonium ex vi. comprehensum habere & exten sionem recipere.

¶ Sed tamen dubio quare femina citius existimatur nuptijs apta & puberes, quam masculi. dicit Accursus. in l. i. C. de hijs, qui ven. tra. imp. quia

herba mala cito crescit, Aristote. tamen aliam ponit lib. 37. de historia animalium. cap. 3. & Plinius lib. 7. cap. 4. feminas celerius gignere, quam masculos, sicuti & celerius senescere, quæ infirmiora sunt ea facilius celeriusque perficiuntur, Theophrastus

de causis plantarum. lib. 4. cap. 9. & n. & scribit Macrobius. lib. 7. saturnalium. capitu. septimo. rationem esse ex natura, quæ mulieres citius admouet generationi, veluti naturæ inferioris, ut exilia poma celerius maturescunt, robusta ferius, & idem Macrobius, rationem aliam non stris in cognitam adfert in somnio Scipionis. capit. 6. videlicet foeminas propter votorum festinationem maturius biennio legibus liberari. Barto. verò in dict. l. secunda. C. de his, qui ven. tra. impetr. dicit, quod cum mulier sit breuioris vitæ ideo citius perficitur, ut contingit in omnibus animalibus, quod etiam firmat Columella. in lib. de arboribus. capit. tertio. & ante eum Theophrastus de causis plantarum. libro primo. capit. nono. eandem poenæ rationem scripsit Hostiensis, & post eum Ioannes Andreas in capit. literas. de desponsat. impuber. Baldus in l. qua ætate. ff. de testa. Philippus Franch. in repetitione. rubri. de testamen. numer. septimo. de testa. lib. sexto. Tiraquell. in legibus con nubialibus. in l. sexta. numer. 38. fol. 101. colum. secunda. & fol. sequen. colum. prima. Panormi. in cap. puberes. de desponsa. impub.

b *De catorze años acabados.* Adde legem si vxor. §. si minor. duodecim annis. ff. de adulter. & l. si minor annis. eodem titulo. cum sit materia odiosa & poenalis ante istam ætatem completam mulier de adulterio accusari non poterit. argumen. c. licet canon. de elect. lib. 6. est text. in ca. commissa. & ibi notat Philip. Franc. col. i. nu. 1. eod. titu. lib. 6. casu ut dixi, quia non constat validum fuisse matrimonium ante ætatem duodecim annorum quia non erat viro apta secus si esset apud virum iam carnaliter cognita forte in anno argu. c. de illis. 2. de desponsa. impuber. in materia verò fauorabili sufficit attigisse quatuordecimum vel duodecimum annum. capit. cum in cunctis. §. inferiora ibi nisi qui iam. 25. annum ætatis suæ attigerit. de electio. glo. in Clem. generalis. verb. dicitur octauo de ætate & qualitate. Bertrachi. omni no vid. in tracta. de episcop. lib. 2. q. 31. nu. 54. Gund. de Villad. in tracta. de irregulari. cap. 10. vbi dixi quod defectus glo. in §. Præterea hæc impuberes. Intra quibus non est permitt. face. de tam. glo. in l. 3. §. minor. ff. de mino. Bart. Alex. & l. in l. si quis legatur. ff. de legati. Alex. in x. inuenis. col. 2. de sp. salib.

¶ Si el esposo los fallare en vno. Idem si ambo fuerint simul inuenti & alter eorum euasit per fugam à manibus mariti, & maritus eum fuit sequutus incontinenti & occidit in alio loco immediatè & incontinenti faciendo absque aliqua poena potuit facere, quia ea, quæ incontinenti fiunt in esse videtur. l. delecta. vers. dicebam. ff. si cer. pet. c. officij. de electi. l. in l. si quis mihi bona. §. vi sum. ff. de acquir. hæredi. nu. 16. Anto. nu. 15. ff. de quaest. facti. l. Titius. §. legatarius. vbi Bar. in simili notat. ff. delega. tenet Salyce. in l. Grachus. C. de adulter. & poterit occidere illum tantum, qui non aufugit. l. adulter. in prin. ff. ad l. Iuliam. de adulterijs. & l. nihil interest. eod. tituli. q. ait lex. §. fm. ff. eod. Cifontan. in l. 82. Tauri col. 3. quannus. l. Styli. 93. contrarium velit, quæ in practica secundum eum non est recepta & non solum poterit adulteros occidere, sed etiam castrare trun care & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod est plus, & quod minus est, concessum esse videtur. reg. cui. de reg. iur. lib. 6. text. fing. in l. neq. ea. ff. de adulter. quod in practica notandum, nam iam amplius quæ semel contingit, adde Alex. in additio. ad Bart. in l. 3. §. fina. sub num. 5. verb. facit ad multa. ff. de adm. legatis. text. est licitibi. *Faga del y de sus bienes lo que quisere.* ex quo limitabis. l. 13. titu. 5. part. 7. adde quæ notat Alberi. de Rosa. lib. 4. sta tuto. q. 18. & q. 19. ampliat, quod etiam poterit occidere adulteram prægnantem etiam si filius in corpore viuat nec ex eo erit puniendus propter iustum dolorem. l. quod ait lex. l. 2. §. si simul. ibi nam & propensiore iure & maiore dolore & c. ff. de adulterijs. Probat Bar. in l. Imperator. ff. de stat. homi. col. 1. nu. 2. *¶* Sed dubium cum vindicta hodie detur marito per leges regni & non alio, an pater filiam inuentam in domo sua vel in alio loco si occidat, quippe qui præter iustum dolorem infamiam & verecundiam suam temperare non poterit teneat aliqua poenam? videtur quod non de iure licitum est patri occidere adulterum cum filia simul, quæ in potestate habet. l. patri. l. neq. eam. §. ius occidendi. ff. de adulter. & quod possit hodie occidere filiam adulteram pater. tenet Cifontan. in l. 82. Tauri. q. 2. ergo immunis erat à poena etiam si ei non liceret tamen rationibus præmissis non erit puniendus poena corporali ex l. adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adulter. & ex

¶ Si el esposo los fallare en vno. Idem si ambo fuerint simul inuenti & alter eorum euasit per fugam à manibus mariti, & maritus eum fuit sequutus incontinenti & occidit in alio loco immediatè & incontinenti faciendo absque aliqua poena potuit facere, quia ea, quæ incontinenti fiunt in esse videtur. l. delecta. vers. dicebam. ff. si cer. pet. c. officij. de electi. l. in l. si quis mihi bona. §. vi sum. ff. de acquir. hæredi. nu. 16. Anto. nu. 15. ff. de quaest. facti. l. Titius. §. legatarius. vbi Bar. in simili notat. ff. delega. tenet Salyce. in l. Grachus. C. de adulter. & poterit occidere illum tantum, qui non aufugit. l. adulter. in prin. ff. ad l. Iuliam. de adulterijs. & l. nihil interest. eod. tituli. q. ait lex. §. fm. ff. eod. Cifontan. in l. 82. Tauri col. 3. quannus. l. Styli. 93. contrarium velit, quæ in practica secundum eum non est recepta & non solum poterit adulteros occidere, sed etiam castrare trun care & alijs contumelijs afficere, nam cui licet quod est plus, & quod minus est, concessum esse videtur. reg. cui. de reg. iur. lib. 6. text. fing. in l. neq. ea. ff. de adulter. quod in practica notandum, nam iam amplius quæ semel contingit, adde Alex. in additio. ad Bart. in l. 3. §. fina. sub num. 5. verb. facit ad multa. ff. de adm. legatis. text. est licitibi. *Faga del y de sus bienes lo que quisere.* ex quo limitabis. l. 13. titu. 5. part. 7. adde quæ notat Alberi. de Rosa. lib. 4. sta tuto. q. 18. & q. 19. ampliat, quod etiam poterit occidere adulteram prægnantem etiam si filius in corpore viuat nec ex eo erit puniendus propter iustum dolorem. l. quod ait lex. l. 2. §. si simul. ibi nam & propensiore iure & maiore dolore & c. ff. de adulterijs. Probat Bar. in l. Imperator. ff. de stat. homi. col. 1. nu. 2. *¶* Sed dubium cum vindicta hodie detur marito per leges regni & non alio, an pater filiam inuentam in domo sua vel in alio loco si occidat, quippe qui præter iustum dolorem infamiam & verecundiam suam temperare non poterit teneat aliqua poenam? videtur quod non de iure licitum est patri occidere adulterum cum filia simul, quæ in potestate habet. l. patri. l. neq. eam. §. ius occidendi. ff. de adulter. & quod possit hodie occidere filiam adulteram pater. tenet Cifontan. in l. 82. Tauri. q. 2. ergo immunis erat à poena etiam si ei non liceret tamen rationibus præmissis non erit puniendus poena corporali ex l. adulterium cum incestu. §. imperatores. ff. de adulter. & ex

ca. si verò de sententia excõica. vbi responsum Alexandri extat pro patre in illis verbis, nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire qui in clerico cum vxore matre & sorore vel filia propria turpiter inuentum manus iniiceret violentas, tunc etiam quia licet patria potestas in d. l. patris penderet & hodie cessat p. l. 47. Tauri non tamen cessant rationes naturales, quæ pariter, & fratres inducunt ad propulsiendam tantam infamiam, & verecundiam illis illatam ob tale crimine. optimus in l. 14. titu. 17. part. 7. quæ cum correctio non inueniatur maiorem auctoritatem habet, quam nouissimè eam corrigentes. Ideo; si pater filiam & adulterum inuentum in propria domo necaret nullam poenam inferrem quia non est, quod hoc dicat & confirmatur ex leg. 1. super isto titulo. si tamen seorsum ab eius domo poenam lenitem, ut supra dixi per præmissa. & tenet Fernan. Michael in 1. par. lib. 3. §. 7. nu. 22. fol. 104. col. 1. cum sequitur quannus ex eo, quod cessat patria potestas per contractum matrimonium nouissimè negant licere patri occidere filiam adulteram, ut ex Greg. Lopez in l. 14. tit. 17. part. 7. Pinel. C. de bonis mater. n. 19. 2. par. Rubrica. Hierony. Cagnol. in repe. Rub. ff. de inoff. testa. nu. 2. Cassa. in consuet. Burg. rubr. 4. §. 1. n. 20. aliqd per Couar. in Epito. de mrimo. 2. p. c. 7. nu. 2. Bart. in l. 2. ff. ad l. Cornel. de Sicar. ex quorum sententia inducitur correctio plurius legum supra allegatarum nempe ad l. patri. & l. 14. titu. 17. part. 7. & l. pen. tit. 7. li. 4. for. leg. quæ opinio cum inducat correctionem de iure crederem non pcedere & primam veriorè esse. Cetera quæ ad hanc legem possent tractari sunt videnda per Ant. Goin. & alios interpretes. l. 82. Tauri per Ang. in tract. de malefici. verb. *Che me hai a adulterato.* nouissimè per A. Egid. Bossi. in practi. crimina. tit. de coitu damnato & punibili. Ioan. Bernar. in praxi. cano. cum. c. 79. Ioan. de Sylua de beneficio. 3. part. q. 3. Ioan. Nicol. in inquiri. benefic. titu. 3. c. 2. nu. 61. vbi ponit ipse quinque poenas pro adulterio à iure statutas quæ faciunt ad text. & cibi notata. in c. at si clerici. §. de adulterijs. de iudic. & quæ notat Fernand. Michael. lib. 3. de fuc. creat. §. 22. nu. 48. vbi deedit cum coo contra alteram coem, & clericus ob simplicem fornicationem non est deponendus nec beneficio priuandus. Vtrum clericus notorie fornicator sit ipso iure suspensus absque Tom. iij. V 4 aliqua

aliqua snia,an suspendendus, vñ q non, cū pœna priuatiōis locū nō habeat nisi tm̄ in casibus à iure expressis. glo. in sum. 15. q. 8. com. Corfer. in fir g. verb. fornicatio. gl. in. c. apostolus. 81. dist. p. q. us est. text. in. c. is qui. de sent. excom. lib. 6. de hoc. dubio est vidēda. glo. in extrauag. ad vitanda scan- dala. verb. su

de sus bienēs lo que quisiere^a: y q̄ la mu-

spēsionis. de excōicatis, nō vit. in prag. sanctio. galli. Villa Diego, de irregularit. c. 9. sum. Pisana. in sum. verb. cleric^o. 3. §. 2. hodie em̄ nō suspēdunt, nec priuant officio, seu beneficio, ppter fornicationem etiam qualificatā, sed arbitrio iudicis, puniri solent vel marchantur ob fornicationē, illud tñ q̄ obseruandū, maritus mulieris non est conficius criminis nec delictū publicū, iudices ecclesia stici cautiſsimē debent contra clericū procedere, tali modo ne infametur matrimoniū nec detur causa marito, interficiendū adulteros, sed secretē fulminet processum in camera sine noīe mulieris, & facta condēnatiōe si non appellauerit cōdēnatus, ipsūm lacerent, vel in secreto loco repōnant, nā alias si propter eorū inaduertentiā, veniret ad notitiā mariti & occideret eos vel alterum eorū erit irregularis, cū fuit causa proximi homicidij, & debuit cogitare, id euenire posse. c. de cetero. de homici. c. fin. de homi. lib. 6. c. vlti. de in iur. Quzri etiā pōt an snia condēnatoria vel abſolutoria, lata cōtra adulterā, veleconuerſo sufficiat in odiū, vel fauorē alterius? Vñ q̄ sic nā est cōnexi tas inter adulterū & adulterā & sic rōne cōnexi tatis pœna vñ abſolutio, cū sit ex vna cā extēdi de cet ad reliquā. c. trāſlato. de cōſtit. & c. quāto. de iudic. ¶ In cōtrariū q̄ snia lata cōtra virū nō nocet alteri. q̄ nō fuit in lite, nec ei pariat p̄iudiciū, pbat ex noratis à gl. ſing. i. c. dilectio. i. gl. ſin. de p̄bēd. q̄ dixit ſing. Alex. i. l. ſapē. n. 2. d̄ re iudi. & lo. And. i. d. c. dilectio. idē tener col. ſi. p. tex. i. l. denūcialle. ff. de adulter. vbi cōdēnatio adulteri non nocet adulterā, q̄a potuit ille inimicitijs, fallis argumētis ſubornatis teſtib⁹ i iudice grauari & mulier appel lādō religioſum iudicē ſortiri, q̄ ei⁹ pudicitia d̄fen dat, & ipsa deducat ſuū ius & sic habeat liberationē & abſolutionē delicti, & p̄ ea q̄ in ſimili not. lo. And. in. c. Ioānes. col. 4. q. 1. de clericis cōiuga. glo. 3. in. c. dilectus filius. 2. de ſimo. itē est text. in. c. ſignificasti. de adulte. & ibi. glo. verb. imponens. de adult. l. 21. tit. 22. par. 3. & l. 9. tit. 17. part. 7. ex q̄bus colligit cōcluſio, q̄ cōdēnatio vnus nō nocet alte ri, q̄ non fuit accuſatus in ſimul, ſi tñ fuit accuſatus in ſimul nullā continet dubitationē, cū hodie p. l. Tauri. 80. ambo delinquentes ſunt accuſandi iun- ctin. cuius verba ſunt, *El marido no pueda accuſar de*

adulterio à vno de los adulteros, ſeyendo vnos mas que a ambos adult. vno, y adultera, los aya de accuſar, o a ninguno. qua lege ſtante nō poterit talis exceptio op- poni in practica cum mafculis & foemina ſimul de adulterio debeant accuſari ſi viuunt & aduer- tit. Gregorius Lopez in dict. l. 9. verb. *orroſi dexi- mos.* titu. 17. part. 7. & filius ex adulterio habit⁹ nō ſuccedit matri. Iudic. n. vbi ſeptē fuit dictū, hæres in domo p̄ris n̄i eſſe non poteris quia de adultera nate natus es, de quo articulo iam dictum eſt.

¶ *Lo que quisiere.* Iā hodie ceſſat diſpoſitū, i auth. ſed hodie. C. de adult. l. 15. tit. 17. p. 7. p̄ hāc. l. & legem fori. titu. 7. lib. 4. quæ priuari p̄cipit. in. l. 81. Taur. iure ciuili. pœna adulteri eſt mortis tā i mafculo, q̄ in foemina. l. quis. & ibi gl. C. d̄ adulter. §. 2. Inſt. de publi. iud. notat in. c. tuæ. de p̄cura. iure autē no uo auth. eti corū, in foemina pœna mortis mutat in detruſionē & monaſterij & publicæ verberatiōis. d. auth. ſed hodie. & l. 15. tit. 17. p. 7. quo iure licet in auth. vnū occidere. l. Grach⁹. C. de adult. & d. l. 15. iure autē n̄i regni, adulter. & adultera, p̄bato cri- mine marito tradunt cū bonis, vt faciat ex eis q̄- qd voluerit et eos occidēdo, vt i p̄ſenti lege, ibi. *Lo q̄ quisiere.* & d. l. 1. tit. 7. li. 4. fori. & poterat marit⁹ p̄ hāc. l. alterū tm̄ accuſare & pōt occidere eos re- p̄ertos in fragrant delictū p̄pria auctoritate. dū tñ vtrūq; occidat p̄ hāc. l. de quo ſuperiori gl. dictum eſt & marit⁹ lucrat oīno hoc caſu ea q̄ adultera de iure p̄pter adulterū amittit & ei applicat. Bal. & Alex. i. l. ab hoſtib⁹. §. ſi vir. ff. ſol. matri. l. 82. Taur. & q̄ ius iure cōi accuſans ciuilit̄ ad tori ſeparatio nē, vxorē adulterā, dotē & arrhas lucrē. l. viro. at- q; vxorē. ff. ſolu. matr. l. cōſenſu. C. de repud. c. p̄te- rūq; de dona. iter vir. & vxo. criminali autē nō lu- crat, ſed aliter, diuidat. vt in. d. auth. ſed hodie. ſu- pra alleg. ſc̄dm̄ cōem, quā tenet Alex. in. l. ſi miſſr. ff. ſolut. matri. tñ de iure regni et ſi criminali agat marit⁹ nō obſtatib⁹ liberis, lucrat maritus dotē & arrhas. l. 15. tit. 17. p. 7. & bona paraphernalia. glo. ſing. in. c. plerūq; d̄ dona. iter vir. & vxo. de qua p̄ Rom. ſing. 31. laſ. i rub. C. d̄ iud. & i. l. 2. ff. ſolu. ma- tri. & Hipp. i. l. patre vel marito. n. 13. ff. d̄ quaſtio. Gerard. ſing. 48. vbi dicūt eā ſingul. & ei⁹ opinio eſt cōis quis Panor. & Alex. dicāt ibi iure nō p̄ba ri, amittit et vxor p̄pter adulteriū, lucra cōſtante m̄rimonio cōqueſta, vt docet Io. Lup. i rep. rub. §. 20. col. 1. d̄ don. iter vir. & vxo. eſt. l. 4. tit. 4. lib. 5. ſupra. ibi dixi. hæc tñ pœna ciuiliſ, q̄ de ſeparatio- ne, quoad torū & de dotis ceterorum q; amiſſiōe bonorū loquit, nō habet locū ſi maritus cōcubinā habet, ita Paul. Caſtr. cōf. 402. l. 1. quē ſeqtur Hip- pol. i. d. l. patre. n. 14. vbi ſubijcit et p̄pter cōcubi- natū viri, ei negari facultatē occidendi adulteram, etiā in crimine deprehenſam p̄pria auctoritate, tñ

ſi cam

ſi eā occiderit credo nullā pœnā ob id incurrere, cū adulteriū mariti ad paria nō ſit iudicandū, nec eſt nociuū & iniurioſum, vt eſt vxoris. de iure ci- uili & regni, vt in ſine huius. l. 2. cautū, ibi. *¶ que la muger no ſe pueda excuſar.* Clericus autē ob adulteriij crimē, puniſ

ger no ſe pueda eſcu ſar^a de reſponder a la accuſacion del mari do, o del eſpoſo: por- que diga que quiere prouar que el mari do, o el eſpoſo come tio adulterio.

¶ *Lex. III. La pena de los hom- bres caſados que tienen man- cebas.*

¶ *El Rey don Juan. I. en Birnieſca. Año de mil cccclxxvij.*

Rdenamos, q̄ ningū hōbre caſado^b, no ſea oſa-

ſionis ſit puniēdū tñ licet ſit opinio æquior tñ à prima quæ cōis eſt non eſt recedendū, vt optimē tradit Io. Bernar. & eius additio. in pract. cap. 7. 9. Vbi vide, p̄ ſimplici vero fornicatiōe eſt clericus ſuspendendus cū cōi, cōtra cōem p̄bat Io. Bernar. in practi. c. 72. Caſarē Lāberti. de iure patrona. i. par. 2. lib. ar. 20. q. 9. & fatent cōem q̄ clericus p̄ ſim- plici fornicatione nō ſunt deponendi. eam ſequus Bermō. Chouer. in tract. de publi. cōcubi. nu- ro. pag. 251. Nauar. in. c. conſideret. nu. 121. de pœn- diſt. 5. dicen. in tract. regularū, cum fallen. reg. 101. vbi eā limitat. 7. modis Couar. in epito. 4. decret. c. 6. §. 8. n. 3. Michael. lib. 3. de ſucceſſio. creat. §. 22. nu. 48. vbi reſert duas in hoc opiniones cōtrarias, ſed tñ illa tenēda eſt qd̄ non deponat niſi fornicatio habuerit deformitatem adulteriij, vt ſupra dixi- mus & eſt cōis ſc̄dm̄ Coua. in epito. 4. decret. c. 7. §. 7. col. ſin. nu. 19. vel inceſtu, cū cōſanguinea, vel ſupro et interpretatiuo ex mente prædictorū, cle- ricū aut cōcubinarij ſue habeāt eccleſiaſticū be- neficiū, ſue nō ſunt puniēdi ab ep̄is, & non ab Ar- chidiaconis, decanis, vel inferioribus prælatis, vt habetur in ſacro concil. Triden. ſeſs. 25. c. 14. & ibi quid de ep̄is de laicis cōcubinarijs habetur in con-

clitio p̄miſſ. ſeſs. 24. c. 8. vbi in ſine ait, alijs pœnis contra adulteros, & concubinarios inſtitūis in ſuo robore permanentibus.

¶ *No ſe pueda excuſar.* De iure regni & ciuili, vt ſu- prain. p̄xi. gl. q̄n agitur eo i foro criminali ad pœ-

do, de tener, ni ten- ga] manceba publi- camēte, y qualquier q̄ la tuuere de qual- quier eſtado, y con- ditiō que ſea, q̄ pier- da el quito de ſus bie- nes haſta en quantia de diez mil maraue- dis para la nueſtra ca- mara por cada vega- da que ge la fallaren: y que la dicha pena ſea pueſta por los Al- caldes en poder de

nam ordina- riam, hui⁹ leg- is inſigen- dam, ſecus de iure canoni- co, cum agi- tur ſepara- tionem tori cum ad impe- ria non iudi- centur. c. pœ- na & ſina. de adulterijs. gl. in. ca. i. verb. reciperet. vt lit. non cont. imo & in fo- ro ſeculari cū agebatur ad pœnā crimi- nis legitimā, inferendam, vxor defen- debatur. l. 4. titu. 7. libr. for. leg. tamē

non procedit hodie per hanc n̄am legem. & not. quōd licet de adulterio agi poſſit intra quinquen- nium. l. mariti. §. præterea. ff. de adulter. l. adulter. C. eod. tamen per viam exceptionis, etiam perpe- tuo excipi poteſt pro retentione dotis. glo. Bald. Ang. & Sal. in. l. ſin. C. de adult. Grego. Lopez in glo. ſin. l. 7. titu. 25. par. 7. & ad materiam huius. l. adde congeſta à Ferdi. Menchacen. lib. 1. contro- uerſiarum frequenti. cap. 7. & l. 15. lata à Romulo, quam reſert Franciſcus Balduinus, in ſuis commē tarijs. ad. l. 12. tabularum.

¶ *Lex Tertia.*

¶ *Ningun hombre caſado.* In præſenti lege imponi- tur pœna habitentis concubinam cum ſit vxoratus qd̄ grauiffimū crimē eſt, & in cōtēptū. Sacramētū cōiugij, vt habetur, in Cōcil. Trid. ſeſs. 24. c. 8. in- cipient. graue peccatū eſt adde de pœna huius deli- cti. quæ dixi in. l. 23. in glo. 1. col. 171. verſi. coniuga- tus autē habēs publicē concubinam titu. 3. lib. 1. tu- præ vbi de pœna concubinatus, plura ſcripſi, & eſt ad idem. l. 24. eo. titu. verſi. *allende de las penas que los caſados,* quid de concubina clerici, quæ eſt ſub- iecta matrimonio. Vide. l. 95. lib. prag. Regum Catholicorum, & l. 97. in eiſdem Pragmaticis.

V 5 a *La dicha*

vn pariēte, o dos de la muger q̄ seã abonados q̄ los tengã de ma nifesto: para q̄ si ella quisiere ca sar y fazer vida honesta q̄ la di cha pena sea dada por bienes do tales al marido q̄ cõ ella casare, y seã depositados los dichos ma rauedisfasta vn año, o si quisie re entrar en ordē sea dada la di cha pena al monesterio pa cõ q̄ la dicha muger se mantēga, o si no q̄siere casar, ni entrar en or den: si se prouare biuir honesta mente en este año despues q̄ fue re quitada del mal estado en q̄ estaua q̄ le sean dados los dichos mrs: para q̄ dellos se pueda man tener. Pero si la dicha muger tornare a biuir torpemēte, y no fiziere vida honesta como dicho es: q̄ la dicha pena sea repartida. La tertia parte para la nra cama ra. Y la otra tertia parte para la justicia q̄ lo executare. E sino o uiere quien lo accuse, ni deman de q̄ los Alcaldes de su officio a uida informacion procedan a execucion de la dicha pena: y lo repartã. La tertia parte para la nra camara, y la otra tertia par te pa las obras pias: segun q̄ a los dichos Alcaldes biē visto fuere.

¶ Ley. IIII.

Idem.

¶ El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil ccccxxx.

NO S aprouamos la di cha ley de Biruiesca, y damosle si necessario es nueva fuerça y vigor de ley. Mã damos que la dicha ley aya lu gar, y sea executada por la pri mera vez q̄ fueren hallados en aquel delicto segun la dicha ley dispone, y por la segūda vez sea desterrada la dicha muger por vn año de la ciudad, villa, o lu gar donde fuerē hallados: y por la tercera vez, que le den cient açotes publicamente: y que los pleytos que sobre lo cõtenido en esta ley a ouiere en la nuestra corte que los oyan y brē todos los nros Al caldes q̄ en ella esto uieren, y no los vnos sin los otros. E man damos, q̄ las dichas penas no seã executa das sin q̄ primeramē te sean juzgadas.

¶ Ley. V. La pena de los q̄ se ca san, o se desposan dos vezes.

¶ El Rey don Alonso en Segonia. De penis.

¶ El Rey don Enrique Tercero. De penis.

Rauē crimē es el incesto, el q̄l se comete a cõ pariēta fasta en l. 4. grado, o

¶ Lex Quarta.

¶ La dicha ley de Biruiesca. scilicet. l. 3. sit per hoc titul.

¶ Lex Quinta.

¶ Es el de ince sto el qual se co mete. Nota, q̄ crimen ince st̄ d̄r cū q̄s ha bet coitu, cū cõsanguinea, vel affine, & sic d̄r incest̄ abusus inter cõsanguineos, & affines dā nabilis com mixtio. ad i dē cõc. c. lex illa. §. incest̄ 36. q̄d. r. l. si adulteriu cum incestu. ff. de adul. text. in §. ergo. & ibi docto. In tit. de nupt. glo. in rubr. C. de adul. Panor. i

ca. i. & in ca. veniēs. de eo q̄ cogno. cõsangu. vxo. suz. optime D. Tho. 2. 2. q. 154. ar. 9. Caiet. in sum. verb. incestus. Couar. in epito. 4. decret. 2. p. c. 6. §. 8. nu. r. vbi plura i materia hui⁹ criminis posuit Bri soni. lib. 9. de verb. sign. pag. 277. cū seq. verb. ince stus. l. r. titul. 18. part. 7. l. 2. tit. 19. part. 7. poena aut̄ in clerico est de positionis, vt dixim⁹ i. l. 2. supra. tradit Panor. in ca. si. de purg. ca. no. loã. Ana. in. c. cū dilectus. de accusat. Feli. in. c. at si clerici. nu. 35. & Deci. nu. 58. & quã ibi tradit Beroi. nu. 160. de iudi. Bermon. Chouer. in trasta. de publi. cõcubi. Rub. de incestu. nu. 3. Io. Bernar. in pract. crimina. c. 76. nu. r. Grillan. de pen. om nifaria coitus. q. 3. laicus aut̄ si ignoranter hoc cri men cõmittat in figura matrimonij leuiter arbi trio iudicis punit si scienter excoicatus est ipso iu re. clem. vnic. de cõsan. & affini. Caiet. verb. excoi catis. c. 47. & absolutio fieri p̄t ab ep̄o, vt ibi glo. verb. obũ. nere tenet cuius opinio est cõis. Cardi. in clem. monasteriorũ. versic. si q̄s. nu. 4. de rebus ecclē. nō. ali. pertex. in. c. nuper. de nra excoica tionis. c. c. quoc. tex. in. d. c. nuper notatur conclus. q̄ oia quã potest Papa in vniuerso p̄t ep̄s in sua dioecesi. nisi expressē a iure interdictũ sit. Nicol. de Cusa. Cardi. lib. 2. de concord. catholi. c. 3. Abu lenf. Matth. 16. q. 87. Alphons. a Vera cruce in spe cul. coniugi. 2. part. artic. 25. par. 419. Domi. Soto lib. 10. de iustit. & iure. q. r. art. 13. text. ad idem in. c. in nouo. dist. 21. ergo si contrahat scienter in gradi bus, a iure prohibitis matrimonij vel ignoranter, & scienter cõsummat postea matrimonij per car nis immixtionē excoicatus erit. ipso facto, tñ po terit dissolui ab ep̄o p̄ pmissã & poena mortis non imponit. q̄ incestus nuptias cõtrahit, sed poena exi lij p̄petui & amisiõis officij vel dignitatis quã ha bet, & si est vilis. poterit imponi poena flagellorũ aut̄ etiã amissionis oim bonorũ iustit. c. 3. de incest. nuper & in corpore vnde sumit de incest. diup. coll. 2. §. r. & prædicta iura sunt accipienda in isto casu quia habuit aliquam excusationem pro pter figuram matrimonij gratia, & sub eo colore habuit accessum ad cõsanguinea. l. si. in illis ver bis, nō. enim stupri sed matrimonij grã. ff. de cõd. si he. causa. l. 3. titu. 18. parti. 7. & hanc conclusionē intelligerem cum præsumptio culpã abest, quia seruatis seruandis a sacro cõcilio Tridenti. Palam an facie ecclē. cõtra xerunt, vt habet sessi. 24. in decreto de reformat. matrimonij. ca. 1. & qualiter

con comadre, o con cuñada, o con mu ger religiosa, o pro fessa. Y esto mes mo es de la muger q̄

comete maldad con hõbre de otra ley. Y este crimē es en algu na manera heregia. E qualquier q̄ lo co ntrahtes o iño in habiles reddit ad sic cõtra hendum cū ergo in finoniu fuerit non seruatis so lennibus nullũ & habuerit præsumptionē fraudis erunt puniēdi poena ordinaria incestus; nō enim dignus est q̄ ecclē. & benignitatē faciliē exp̄latut cui⁹ salubria pcepta contē p̄t. text. sin gul. i. d. cõcil. Tridēti. sessi. 24. c. 5. incipi. si q̄s. in tra gra dus phibitõs que oino vi de, & de iure ciuili poena ordinaria erat adulterij & sic mortis; & cõsancatiõis bonorũ. l. si q̄ adulterũ. cū incestu ff. ad. l. iul. de adult. vbi glo. Bar. & doct. & l. i. inter liberos. eo. tit. Faber. i. §. itē. l. iul. de adult. in ff. Inst. de publi. iud. & ibi lo. de Plat. nu. 28. Azõ. in summa de adult. c. fi. col. nu. 26. & Hostiē. in sum. eo. tit. pen. col. vers. q̄d sit incest⁹. Ang. Areti. i. tra cta. de malefic. vers. Cheme ay adulterata. pensõ h. versic. habeas etiã aduertentiã & ibi ad etũ Aug. in additio. Paul. Grillan. i. tract. de pen. oisaria cõr tus. q. 2. vers. 2. verb. casu. & q. 3. col. 2. Ant. Gome. in. l. 80. Taur. n. 15. l. 3. tit. 18. par. 7. Quid aut̄ erit fi q̄s habuit accessum carnalē ad vxorē cõsanguinei sui infra quartũ gradũ affinitatis? dicendũ est eadē poena teneri q̄ vltra adulterũ cõmittit incestum que conclus. locũ habet etiã si iã sit liberata a lege cõiugij per mortē viri & habeat copulã carnalem cum prædicta vxore cõsanguinei sui scdm prædi docto. est tñ notandum q̄ hodie affinitas ex for nicario coitu cõtracta, non egreditur scdm gradũ vt statutũ est in cõcil. Tridē. sessi. 24. c. 4. cui⁹ ver basunt. Præterea sctã Synod⁹ eisdē, & alijs grauif simis de causis adducta impedimentũ. qd̄ ppter affinitatē ex fornicatione contractũ inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tan tum qui in primo & secundo gradu coniunguntur, restringit, in vltioribus vero gradibus statuit, hñõ affinitatem matrimonij postea cõtractum nō dirimere. Ex quo text. noto ex illicito coitu cõ trahi affinitatē vsq; ad secundũ gradũ: & qd̄ in cõ tractu ex licito coitu iura antiqua remanēt incor recta vsq; ad quartũ gradũ affinitatis. Plures quã stiones ad inatetiam huius criminis incestus. ad de omnino Matth. Afflict. in. c. quã sint reg. verbo. bona cõtrahentiũ. fol. 176. col. 1. cū. 2. sequēt. Quã rit vltius vtrũ poena incestus tenet habēs acces sum ad monialem vel religiosam, vel quando mu lier soluta habet accessum ad religiosam, vel mon achũ; & vt q̄ sic. Primo, q̄a est vxor vtrũ p̄sa chri sti, ex quo violat ciustorum, adulter est: ac pro inde

inde eadē incestus pœna tenet. q̄a Chr̄s pater cōis est. Itē cōmittit eūmē stupri. l. i. tit. 19. parti. 7. Itē cōmittit sacrilegiū, eī? abolutio reseruata est ep̄o in foro pœnitentiāli. gl. i. c. si ep̄s. de pœn. & remis. lib. 6. magistra. sc̄dm Berm. Chouer in tract. de cō cubinarijs. ti tu. d̄ incestu. num. 36. & q̄ corrupēs mō nialē p̄dictā tria. crimina cōmittat, nē pe adulteriū, incestū & sacrilegiū, & de his oibus possit accusari est gl. notada in. c. virginibus. 27. q. 1. quā sequit̄ Panor. in. c. atsi clerici. col. 12. de iud. & in. c. pen. not. 3. de purg. Cano. & in. c. monasteria in. fin. & in. c. vt clericorū. nu. 6. de vit. & hone. cleric. lo. Bern. in. pract. cano. crimi. c. 75. in prin. Panor. in. c. fin. nu. 6. col. 1. de immu. eccl̄es. lo. de Selua. in. tract. de b̄nificio. 3. p. q. 3. nu. 6. & Motalu. in. l. 4. tit. 10. lib. 4. fori. & q̄ coitus cū religiosa dicat̄ crimen incestus. diffinit̄ Brixien. in suo indice 2. par. verb. incestus. ver. 8. p. c. virginibus. 27. q. 1. l. 2. tit. 17. part. 4. vers. Et otrosi no. son en poder del padre sus hijos que son llamados en latin incestuosos que quiere tanto dezir como aquellos que han los hōbres de sus parientes hasta el quarto grado, o en sus cuñados, o en las mugeres religiosas. Et in. l. 13. tit. 2. ead. 4. p. & est. l. in p̄sentia. ubi. o cō muger religiosa o professa. & pœna, quā amponitur a iure canonico clericis p̄pter istud crimen, est p̄iuatio ab omni officio & b̄nificio. & sic p̄iuatus in arc̄tū monasteriū detrudit̄, ad perpetuā Pœnitentiā agendā. laicus verō excoīcatur. c. si qs ep̄s. & si qua. 27. q. 1. traditur a loā. Bernar. in. pract. cri. c. 75. Panor. in. c. si. de purga. cano. 10. Anan. in. c. cū dilectus. de purga. cano. Feli. & Decius. nu. 38. in. cat. si clerici. de iudi. Berm. Chouer in tract. de cōcubi. rub. de sacrilegio. Laicus autē habēs accessum carnalē ad religiosam, seu monialem, pœna vltimi supplicij est puniendus, & bona sua applicant̄ monasterio, p̄dictā monialis, religiosa verō seu monialis, q̄ carnaliter passa est se cognoſci, de suo monasterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt securus seruet̄. ne in tali crimine reincidat. rex. in. auth. de sanct. ep̄is. coll. 9. 3. pen. c. si q̄s rapuerit. 27. q. 1. etiā pro solo conatu tenet pœna mortis. l. si qs. in hoc genus. & l. si quis nō dicat̄ rapere. C. de ep̄is. & cler. l. 4. tit. 10. lib. 4. for. leg. vbi Motalu. verb. muerat̄ por ella. sentit̄ Panor. in. c. monasteria. col. si. de vit. & hone. cler. Hipp. in. rep. l. vni. nu. 4. C. de rap. virgin. de iure parita. ead. pœna punit̄ in hoc crimine qua in stu pro. l. tit. 19. par. 7. vbi Greg. Lop. in. gl. 2. not. stum monialis eadē pœna puniendū esse, qua stum p̄u alteri? virginis, vel viduæ, q̄n cōmittit sine ra-

metiere allēde de las otras penas en derecho establecidas: pi-

ptū p. l. tū ordinam. 5. tit. 8. addit̄ publicatio dimicicatis bonorū & sic n̄ra lex non tollit alias pœnas statutas, nec satisfactio ē iniuriā illata monasterio, in illis verbis, allēde de las otras penas en derecho establecidas, pierda la mitad de sus bienes para la nuestra camara. text. i. d. 5. pen. nō intel ligas de morte, sed de exilio, cōtra p̄ra dict. doct. vt dico i seque. gl. allēde de las otras penas, scilicet adulterij. l. si adulteriū cū incestu. ff. de adulterijs, quæ est in masculo pœna mortis. l. pen. tit. 17. parti. 7. vbi Greg. Lop. citat̄ concordia in verbo, morir. idē declarat̄ ipse Lopez in. l. 3. tit. 18. ead. 7. part. Ant. Gom. in. l. 80. Tauri vers. 3. & principaliter. nu. 15. vbi plures ad id autores refert̄ & Frac̄is Marc. dec. 10. 50. p. 2. extēdit hāc pœnā capitalē ad foemina referit̄ eū Berm. Chouer in tract. de publi. cōcubi. rub. de incestu. quē vide a nu. 13. cum seq. vbi ponit pœnā incestus quæ nā fuerit apud Gētilis, ex Plu tarcho in vita Numæ, & de lege veteris & noui testamēti, ibi. nu. 31. citando Leuiti. c. 18. & 20. Paul. 1. ad Corint. 5. c. & Aug. de ciui. Dei, & ibi singul ariter ostēdit, q̄ pœna incestus de iure cōi, nō erat mortis sed t̄m pœna deportatiōis. l. si qs viduā, ibi deportatus erit. ff. de quæst. nec reperit̄ iure cautum, q̄ olim pœna adulterij fuisse maior, q̄ fuerit pœna stupri vel incestus, quia de lege si adulterium cum incestu. ff. d̄ adult. ista delicta parificat, sed de iure s̄forūm. Pro adulterio non imponebatur pœna mortis. vt d̄ctū fuit in. l. 2. supra hoc titu. ergo etiā nec imponenda erit pro incestu. & ita in p̄sentī dubio consuluit Alexand. consil. 219. incipi. ponderatis. libri 6. Concludens, q̄ quanuis de iure digestorum, pœna adulterij sit correctio, periura codicis, & cōmutata in pœnā mortis. l. quanuis. C. de adulte. tamen p̄missa iura digestorū, in stupro, vel incestu, nō reperit̄ alterata, vel immutata, merito manet in cōrecta. ex quo d̄ct. l. quanuis loquitur solum in adulterio, ergo non debet trahi ad incestum, licet in incestu æqualis, vel maior vi deatur ratio, quia iura, quæ in vno. casti expresso tantum corriguntur, in alijs diuersis manent in cōrecta. l. p̄cipimus. C. de appell. praterea angelus in. d. l. si adulteriū cum incestu. tenet q̄ cōmittens incestum non debet puniti pœnā mortis. Ioan. Faber in. §. Item lex iuliana, de adulter. In. stit. de publi. iudi. Ioan. de Imola in. c. tua. de p̄curatoribus. vbi refert̄ plures pro ista opinioē con suluisse. per tex. in. c. inuitabile. in. d. l. si qs viduā. & quæ est materia pœnalis & nō debet fieri correctio. per sub

per sub auditos intellectus de casu expresso ad nō expressum, tū si eadem vel maior ratio, veritatē ex gl. in. c. cupiētes. §. q̄ si per viginti. de electio. libr. 6. & ista opinio est verior & æquior in iure nec im pedit. rex. in. §. fin. in auth. de sanct. ep̄is. ibi dū dicit eos aut q̄ talia deliq̄ rint, & particeps eorum sceleris fuerit capitale periculū sustinere, vt intelligēdū sit, put intelligit do ctor. citati in 1. q. nā capita le intelligit se cūdi iuscriptū de relegatione & non de morte naturali, & est de mēte gl. in l. si qs nō dicā rapere. C. de ep̄is. & cler. in verb. capitali. C. ne Chri sti. mancipi. hæreticus vel Iudeus exponendo literā. text. dū dicit capitali sn̄a punit̄, inqt, id est, perpetuo exilio, & cōcord. supra tit. i. Iudæi. 2. nam illa est capitalis pœna, vt. ff. de pœnis. l. rei capitalis in p̄sentī & de publi. l. 2. & facit̄ supra de ep̄is. & cler. l. fin. ha etenus. gl. quā dixit singu. Io. Bernar. in tract. reg. cū fallē. reg. 339. verb. pœnæ capitalis Hippolyt. in. pract. §. opportune. nu. 40. Alcia. in tract. p̄sump. reg. p̄sump. nu. 9. pag. 562. Io. Neniza. in Sylua nu ptia. lib. 2. nu. 4. fol. 251. etiā si haberet admixtum adulterium nō erit pœna mortis hodie, cū pœna adulteri sit alterata, vt i auth. sed hodie. C. de adul te. & per. l. fori, quæ est in cōi obseruātia nullus ad mittit ad accusationē adulterij p̄pter maritū, etiā data negligētia p̄pius p. l. 3. titu. 7. libr. 4. foro leg. etiā si esset crimen adulterij cū incestu non posset iudex p̄cedere nec ex officio, nec ad petitionē at

¶ Ley. VI. La pena de los que se casan, o se desposan dos ve zps.

¶ El Rey don Juan. I. en Biruiesca. Año de mil cccxxxvij.

Vchaszvezes acaesce que algunos que son casados, o desposados por palabras de p̄sente, seyendo sus esposas, o mugeres biuas, no temiēdo a Dios, ni a la nuestra justicia, se casan, o desposan otra vez. E porque es cosa de gran peccado y de mal exemplo. Mandamos y ordenamos q̄ qualq̄r q̄ fuere casado, o de-

terius cuiuscunq̄, ne matrimonia infamentur. no tar Greg. Lop. in. l. 2. in glo. i. titu. 17. part. 7. p̄bat l. fin. tit. 25. par. 7. in sui ratione. verb. E si yaguiere con christiana casada. tum etiā quia pœna est incerta propter adulterium cum sit in voluntate mariti ipsam imponere. vt in. l. 2. supra isto titu. Pœna ergo incestus erit arbitraria. argu. text. in. l. hos accusare. ff. de accusat. attēta incestus q̄litate, si cōi tus eēt cū solorore v̄fcollaterali vsq̄; ad quartū gradū vel si esset nepharus, v̄fcoltra naturalē, cū ascendēt, vel descendētibus, vt tetigit Greg. Lop. i. 1. 3. tit. 13. par. 7. verb. la muer. & cū pœna arbitraria cōsticabit dimidia p̄s bonorū p̄ n̄ram l. regia. 5. & l. 7. tit. si infra istoli. 8. ordi. & ita est i p̄actū. vt sepius

spofado por palabras de presente, y se casare, o desposare otra vez, q̄ demas de las penas en derecho cōtenidas q̄ lo hierren en la frente con vn hierro caliēte, fecho a señal de. q̄ publicamente por justicia.

¶ Ley. VII. Que ninguna muger casada se case con otro fasta ser certificada de la muer te de su marido.

Ingūa muger q̄ tuuiera marido fuera d̄ la tierra no sea osada d̄ casar cō otro a menos d̄ ser certificada d̄ la muer

vidi & ampli? q̄ semel ipse tanq̄ affessor iudicauit.

¶ Lex sexta. Por palabras de presente. Nō ergo locū habet pœna hui? legis i cōtrahētibus p̄ verba de futuro, vt est etiā gl. cōtrahere, in clem. vni. de cōsangu. & affi. dixi plene in. l. i. titu. 1. supra. lib. 5. in glo. 1. & bis cōtrahero matrimonij viuēte primo cōiuge est casus perditionis, o alicui. l. 8. tit. 19. infra isto libr. & adde. l. 16. titu. 17. parti. 7. & p̄ragm. Vallisolet. Anni 1548. petic. 105. ad hanc legem. vide quæ dixi in. l. i. titu. 1. supra. lib. 5. supra quæ concord. eūm ista nostra lege.

¶ Lex septima. Casada de casar. Conc. tex. in. c. in p̄sentia de spōsa. Magist. in. 4. sent. dist. 88. c. fin. & quæ lati? dixi in. l. 3. gl. 1. q̄ si. tit. 1. lib. 5. supra. vers. circa huius legis

ius legis interpretatione hodie salubri & maturo
riconfiliio ad horu iurium obseruatione est decre
tu cocil. Triden. de reforma. mrimo. fessl. 24. c. 7.
cuius verba sunt. multi sunt, q vagan, prima vxor
re relicta, alia, & plerunq; plures illa viuente diuer
fis in locis du
citur cui mor
bo cupies san
cta Synodus
occurrere o
mnes, ad qs
spectat, pater
ne monet, ne
hoc genus ho
minu vagan
tiu ad matri
moniu facile
recipiant ma
gistratus etiā
seculares hor
tatur, vt eos
seuere coer
ceant, paro
chis aut pra
ceptis illorū
matri
monij sint
nisi prius dili
genter in qui
sitione fecerit,
& re ad ordi
nariū delata ab eo id faciendi obtinuerint, & ad de
colli. Synodalē Astoricensem. lib. 4. cōstitu. 4. de
clādesti. despōtatio. Ratio est, qā mrimonij vincu
lū est indissolubile. & viuente primo cōiuge non li
cet aliū recipere nec p dispensationē id vnquā li
cuit, vt colligit ex plene notatis a Dñico Soto in
4. sent. dist. 33. q. 1. ar. 1. 2. & 3. ¶ Dubitate pōt aliq
cōtraxit cū aliqua muliere mrimoniu in facie ec
clesiæ seruata forma cocil. Tridēt. qui postea sciēs
aliqd impedimentū, puta, quia erat vxor alterius
eo tpe, quo cū ea cōtraxit, vel cōsanguineus infra
quartū gradū, vel affinis, an possit p propria autorita
te absq; iudicis snia ab ea separari? Rñdendū est,
q illi, q cōiuneti sunt in mrimonio per cōsensum
mutuū & solutu in facie ecclesiæ, & cognito impedi
mēto ppter qd mrimoniu fuit nullū, si iudex ec
clesiasticus de facili haberi pōt, nō pnt licite sua au
toritate separari. tex. in. c. porro. de diuort. & ca.
multoru. 35. q. 6. Palud. in. 4. sent. dist. 42. q. 1. Ille
fons. à Vera cruce, in specu. cōiugio. 3. par. art. 9. Si
tū dubio pbabili & practicable, quo ad se fiat im
pedimētū & ipsum in iudicio ostēdere possit tene
tur relinquere talē cōiugē & ad priorē reuertī iudi
cio ecclesiæ & ita est intelligendus. tex. in. c. dñs nfr.

te de su marido. O
trofi aql que con ella
gfiere casar, trabaje
en quāto pudiere en
saber la verdad de la
muerte, o de la vida
de aql su marido, y d
otra guisa no sea osa
do de casar cō ella. Y
genger q̄ contra esto
hiziere, y el marido
primero viniere: sea
ambos metidos e su
poder: y pueda los v
der y hazer dellos lo

arbitrio iudicis relinquendū esse. ex Panor. & Prę
posito in. c. in p̄sentia de spōsali. Steph. Anfrē.
in decisi. capel. Tholosa. 316. Couar. in epito. 4. de
creta. 2. p. c. 7. §. 3. nu. 4. vers. mors aut viri. que v
de, ad dotē huius legis à nu. p̄cedenti. 3. vbi cita.
hanc legē. Quæri etiā pōt ali quis instituit accusa
tionē contra Titium dicens contraxisse secūdm
matri moniu primo durante, vtrum sufficiter pba
re p̄sumptiuē, ea p̄sumptione qua lex p̄sum
mit hōiem viuere vlg; ad centū annos, per. l. fina.
C. de sacros. eccles. dicendū est, accusatorē ad obti
nendū in sua accusatione astrictū esse ad proban
dū verē q̄ viuus erat maritus primus tpe contracti
secundū, matri monij & nunc viuū vere alias non
obtinēbit, nec ratione p̄dicti matri monij secū
di est fatigāda mulier. arg. tex. in. c. dñs noster. de
secūdis nuptijs, & quia tale matri monium poruit
esse validum, quia tempore quo contraxerunt se
cundum, erat primus maritus à rebus humanis li
beratus, vt in momento euenire solet mors, ne er
go iniuria fiat matri monio, sine eo quod appa
reat verē nullum fuisse in forma iudicij propterv
tā impedimentū prioris coniugis non est dimine
dum nec inquietandum, ex tex. in. d. c. Dominus
noster.

ad fi. de secū. nupt. si tñ pbare nō possit existēte
p̄dicto dubio, vxorē nō dimittat, nec debitū ne
get nō tñ petat, si verō impedimentū est imagina
tiuū seu speculatiuū, ipsum deponat, & exigat &
reddat debitū vxori. text. in. d. c. dñs nfr. in priori

quifier e cō tal que
no los mate. Y esto
mesmo sea delas mu
geres que casaren cō
maridos agenos.

Por escusar que las
buenas mugeres,
no ayan de hazer
peccado con los cle
rigos. Mandamos,
que todas las mance
bas de los Abades, y
clerigos, trayan ago
ra, y de aqui adelan
te cada vna dellas vn

parte, ex his
quæ not. Do
mi. Soto lib.
tegedi & de
tegen. secret.
memb. 3. q. 2.
pag. 73. col. 2.
vers. quemad
modū Iacob.
Mar. Nauar.
in. c. si qs aut.
nu. 85. cū seq.
de pen. dist.
7. & i Manu.
confess. c. 22.
nu. 54. §. sise
caso con otra.
Quærit vltē
rius, mors vi
ri q̄liter sit p
bāda, vt inde
certa possit
reddi vxor ad
contrahendū
mrimoniu rē
dendū est. id
em. c. accusat.
§. sane de hæ
reticis. lib. 6.
& not. in. l. 3.
titu. 1. lib. 5. su
pra. & eis im
ponunt pō
nā mitra, fla
gellorūq; cæ
si publicē exiliū mittunt. Sed iudices aduertant
ad cās q̄s mulieres habuerūt ad contrahendū mri
moniu. l. lōga absentia prioris cōiugis, literæ misi
uæ ab hōie fide digno, publica vox p̄p̄i de morte
ipsi, q̄a perijt in naufragio. Istis & alijs similibus
causis poterit cessare dolus & aliqñ culpa, & arbi
trio iudicis erit p̄cedendū, potissimū benignitate
& mīa inspecta quā autoritate & iuris rigore. arg.
absentē. ff. de pen. & sacri concil. Tridēt. q̄ oēs
iudices legant & menti cōmendent in iudicij, qd
est fessl. 13. de reformatio. Can. 1. vers. illud primū
eos admonēdos cēset. & ne sint p̄culiores & carni
fices & faciāt iniustitiā detinēdo iniustē vltra mo
dū decisioni causæ debitū reum incarceratū, vel
alias eum vexando & remedi iuris licet non dire
ctē indirectē denegando, vt sapē sit in maximum

noster. vbi not. Hosti. Io. Andr. & Alexā. Couar.
in epito. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. nu. 4. vers. hic omi
tendū non est. quia licet à principio impediat tñ
postq̄ factū est valide hoc est in facie ecclesiæ taci
to impedimēto, volendo fraudē facere ecclesiæ &
priori matri
monio ē tē
dum argumē
tū. c. licet ex
quadā. de te
sti. postremō
hāc sniam te
net Greg. Lo
pez in. l. fin.
verb. Mandam
os. ad fi. tit.
17. pti. 7. post
Bart. & Soci.
in. l. si inter.
ff. de reb. du
bijs. si probat
cōtraxisse bi
nas nuptias vi
uente primo
cōiuge epi, vt
inglitorēs hē
reticæ prauit
tatis p̄cedūt
cōtra tales ex
lap. & domi.
in. c. accusat.
§. sane de hæ
reticis. lib. 6.
& not. in. l. 3.
titu. 1. lib. 5. su
pra. & eis im
ponunt pō
nā mitra, fla
gellorūq; cæ
si publicē exiliū mittunt. Sed iudices aduertant
ad cās q̄s mulieres habuerūt ad contrahendū mri
moniu. l. lōga absentia prioris cōiugis, literæ misi
uæ ab hōie fide digno, publica vox p̄p̄i de morte
ipsi, q̄a perijt in naufragio. Istis & alijs similibus
causis poterit cessare dolus & aliqñ culpa, & arbi
trio iudicis erit p̄cedendū, potissimū benignitate
& mīa inspecta quā autoritate & iuris rigore. arg.
absentē. ff. de pen. & sacri concil. Tridēt. q̄ oēs
iudices legant & menti cōmendent in iudicij, qd
est fessl. 13. de reformatio. Can. 1. vers. illud primū
eos admonēdos cēset. & ne sint p̄culiores & carni
fices & faciāt iniustitiā detinēdo iniustē vltra mo
dū decisioni causæ debitū reum incarceratū, vel
alias eum vexando & remedi iuris licet non dire
ctē indirectē denegando, vt sapē sit in maximum

prēdero d̄ paño ber
mejo, segū se contie
ne en este libro en el
titulo d̄ los Prelados
y clerigos.

Mandamos, que
qualquier mu
ger q̄ publicamente
fuere máceba de cle
rigo: que allende de
las otras penas pague
vn marco de plata, se
gun se contiene en e
ste libro^b, en el titulo
de los Prelados.

Cosa es de tray
cion, el q̄ come
te adulterio con rey
na, o con hija de rey,
q̄ no sea casada. E si

nofter. vbi not. Hosti. Io. Andr. & Alexā. Couar.
in epito. 4. decret. 2. p. c. 7. §. 3. nu. 4. vers. hic omi
tendū non est. quia licet à principio impediat tñ
postq̄ factū est valide hoc est in facie ecclesiæ taci
to impedimēto, volendo fraudē facere ecclesiæ &
priori matri
monio ē tē
dum argumē
tū. c. licet ex
quadā. de te
sti. postremō
hāc sniam te
net Greg. Lo
pez in. l. fin.
verb. Mandam
os. ad fi. tit.
17. pti. 7. post
Bart. & Soci.
in. l. si inter.
ff. de reb. du
bijs. si probat
cōtraxisse bi
nas nuptias vi
uente primo
cōiuge epi, vt
inglitorēs hē
reticæ prauit
tatis p̄cedūt
cōtra tales ex
lap. & domi.
in. c. accusat.
§. sane de hæ
reticis. lib. 6.
& not. in. l. 3.
titu. 1. lib. 5. su
pra. & eis im
ponunt pō
nā mitra, fla
gellorūq; cæ
si publicē exiliū mittunt. Sed iudices aduertant
ad cās q̄s mulieres habuerūt ad contrahendū mri
moniu. l. lōga absentia prioris cōiugis, literæ misi
uæ ab hōie fide digno, publica vox p̄p̄i de morte
ipsi, q̄a perijt in naufragio. Istis & alijs similibus
causis poterit cessare dolus & aliqñ culpa, & arbi
trio iudicis erit p̄cedendū, potissimū benignitate
& mīa inspecta quā autoritate & iuris rigore. arg.
absentē. ff. de pen. & sacri concil. Tridēt. q̄ oēs
iudices legant & menti cōmendent in iudicij, qd
est fessl. 13. de reformatio. Can. 1. vers. illud primū
eos admonēdos cēset. & ne sint p̄culiores & carni
fices & faciāt iniustitiā detinēdo iniustē vltra mo
dū decisioni causæ debitū reum incarceratū, vel
alias eum vexando & remedi iuris licet non dire
ctē indirectē denegando, vt sapē sit in maximum

damnum Reipublicæ, & suarum animarum, legar
igitur. ca. cum æterni. de re iudi. libro. 6. & ab illis
vexationibus cessabunt. ideoque expedit Reipu
vt officiales p̄latorum teneantur in fine sui offi
cij reddere rōnē & residentiam sicut seculares, &
q̄ sint eorū
officia ad triē
niū, vt dispu
tatū fuit p do
ctissimos Lu
ristas in fan
cta Synodo
Salmātica ce
lebrata p do
ctorem No
gerolium.
¶ De los Prela
dos y clerigos.
Scilicet, in ti
tu. 3. l. 21. libr.
1. ordinamēt.
supra.
¶ En este libro.
Scilicet libr.
1. titu. 3. l. 23.
& l. 53. tit. si.
infra eo. libr.
8. Titulo de los
traydores. Sci
licet libr. 8. ti
tu. 7. in l. p̄
ma. vbi dixi
mus.
¶ Titul. XVI.
De rapinis &
receptatoribus
malefactorum.

este crimē cometief
se cō la muger de o
tro señor inferior ha
ria aleuofia manifie
sta, segun se cōtiene
en este libro en el tí
tulo d̄ los traydores.

Titul. 16. De
los robos y de los q̄
receptan a los mal
hechores.

Ley. 1. De la pena de los se
ñores y Alcajdes de fortale
zas que receptan los malhe
chores.

El Rey don Enrique. II. en Toro.
Año de mil ccccviij.

Si de algū casti
llo, o casa fuer
te, o fortaleza se hi
ziere algun robo, o

Lex prima.
¶ Algu robo. Rapina est alienarum rerum mobi
lium, vel se mouentium depradatio. l. prima. C.
vibono. rapt. & inst. eodem. §. quia tamen. l. p̄
ma. titu. 13. par. 7. & in dicto. §. quia tamen. versic.
quod non solum ad vim illatam in rebus soli ex
tenditur rapinæ p̄na. P̄na autem rapientis ali
quam rem est tripli vltra æstimationem ipsius rei
inualē & sic quadrupli cum re inualē in princip.
Instit. vi. bon. rapt. l. 1. ff. eod. & l. 1. & fin. C. eodē
tit. l. 3. titu. 13. part. 7. aliquando tamen pro rapina
agitur ad dupli. vt in casu. l. christianis. C. de pag.
& tēpore eo. & in casu. §. si duo. in. c. 1. de pace te
nenda. vbi Bald. Gregor. Lopez in dicta. l. 3. verb.
cōntres tanto. Quid autem si rapina fiat per nobi
les aut ricos homines ad de. l. 7. infra eodem. vbi
ipsi tenentur ad p̄nam tripli. & si non habue
rint

rint bona poena erit corporalis iuxta reg. qui non habent in bonis luiti corpore. l. fin. C. de in ius vocando, & est. l. in. titulo. 25. parti. 4. vbi reo homini imponitur alia poena propter rapinā. quae lex est intelligenda in casu quo loquitur nempe cum à re gessit expulsus à regno: quia in modum belli de robationem fecit contra vassallos Regis, & ob in iuriam ei illatam forte à rege, vel in casu quo Rex remittit delicti culpam propter quod erat expulsus à regno tenetur tamen ad poenam dupli propter resinuasas, ibi. *Y como quier quel Rey pueda perdonar al rico ome que torne a la tierra, y le quite el coto en que cayo por raxon dela malfetura que fixo, que es quarenta maravedis por cada cosa que tomo, con todo esso no le puede perdonar que non peche &c.* Probos qualiter intelligantur, & sic robariam, dicit Bald. in authen. sed nouo iure. col. 2. num. 10. C. de seru. fugi. quod sunt ista verba magi stralia & intelligenda, secundum quod vulgus ea intelligit vt in. l. Labeo. ff. de supell. lega. & furtum tripliciter sumitur pro furto improbo, improbio ri, vel improbisimo, improbum est simplex furtum, improbius expilatae hereditatis, improbisimum est de quo noster titulus loquitur, rapina, seu robaria & ita dicit glo. not. secundum Bal. vbi supra. quia rapina plus est quam furtum, vt in. l. si cum ereptione. ff. quod d. met. causa. nam Bart. in. l. 1. ff. de effraeto. vocat raptorē improbisimum furem: quia furatur cum violentia, vt in. l. 1. §. ff. de in cen. rui. naufr. affli. in consi. Neapo. lib. 1. rubr. 76. num. 7. Dubitatur, an pro rapina possit aliqua actio probata intentari? Respond. q. sic, & etiā publica, vt est glo. vlt. ad fin. & ibi not. Bart. in. l. fin. C. vi bono. rap. & habetur in. l. infamem. ff. de publi. iudi. & tenet. l. si quis domo. ff. de furtis, tenet Capol. in. l. Marcellus. versic. quæro vndecimo. nu. 25. ff. de verb. signif. vbi ponit vltra 12. quæstio nes in ista materia rapinæ ibi videbis Cassa. in con fuet. Burgund. fol. 38. rub. 1. §. nu. 6. ¶ Quæri etiā potest, qua poena sit afficiendus rapiens aliquid ex naufragio. Respondendum est quadrupli. l. 1. in princ. ff. de incend. rui. naufrag. l. 1. in. titu. 9. part. 5. & in hoc quadruplo inest rei persecutio. l. hoc edi cto. §. 1. & ibi Bart. ff. de publican. ¶ Dubitatur cir

ca permissa quæ sit ratio Are. l. 3. §. fina. in fi. ff. de publi. li. quæ dicit, aliud quadruplum fisco in ferē dum esse & sic videtur condemnandum in specie propoſita in octuplum. dic q. actio quæ datur par ti non datur vltra quadruplum, sed poena quæ fi sco applicatur, propter hoc delictum, potest exce dere iud quadruplū secundū Azo. in sum. C. de naufragio. lib. 1. Greg. Lopez in. l. 1. in glof. 3. quæ etiā videas in glo. fin. titu. 9. part. 5. ex qua. l. par titæ habes, q. isti raptores propter dolum sunt pu niendi, corporaliter iudicis arbitrio, & intelligas, q. isto casu nō poterit imponi poena mortis, si nō consuetudine recepta quauis habeat arbitrium à lege, & idem in alijs delictis, quibus est poena arbi traria, probatur ex glo. in. l. sacrilegij. 2. in princ. versic. considerandū. ff. ad. l. Iuliam. pecula. quæ sentit. quod poena extraordinaria seu arbitraria, non sit poena mortis, & voluit idem Oldral. in. l. 1. ff. de fur. & glo. in ca. Inquisitionis. in versic. alio quin. de accusa. q. vbi poena venit imponenda ar bitrio iudicis non debet imponi ordinaria, sed mi tor & dicit Ioan. Andr. in. c. 1. de constitutio. in his quæ sunt commissæ arbitrio iudicis, debet ipse iudex seruare aequitatem, refert Felin. in cap. quo niam frequenter. §. porro. col. 2. vt lite nō cōteſta. Thom. Grāma. consi. 39. col. pen. nu. 11. sed prædi ctis obstat glo. sing. in. §. in summa. de iniur. dicēs, q. vbi iudex habet arbitrium in poenis imponen dis, possit se extendere vsque ad finem mortis, de qua supra late sum memor dixisse, sed nunc dic, sententiā illius procedere. Vbitales erant circun stantiæ delicti, quæ pro eo veniebant imponenda de iure communi, vel ex cōsuetudine poena mor tis. ex Ioan. Imol. in. d. c. Inquisitionis. de accusat. assignando intellectum ad. d. glof. §. in summa cū pluribus alijs allegationibus, citatis à Thom. Grā. consi. 39. nu. 7. & sic concordat, & salua opinione sumptam ex prædict. gl. l. sacrilegij vel sacrilegij. 2. & consuluit, in specie Alexan. consi. 11. lib. 1. & ca sus poterit esse, cum aliquis laicus clericum in sa cris insidiosè vulnerasset. in capite, aut facie, vel vapulsi cecidisset in ecclesia dum officia diuina di xisset vel statim post, vt hæc tria delicta scio com missa fuisse vnum aduersus vnum portionariū, al terum contra cantorem, alterum contra fiscum Il lustrissimi. D. D. Petri Gondifalui epi Salmanti ni, & sententias vidi, quæ poena mortis laicis info rebantur, prima executioni fuit mandata, & circa fuit suspensus in loco commissi delicti ante domū patris quia ex grauitate delicti licitima est poenā aggravari. c. sacrilegis. §. ceterum. de poen. lib. 6. do ctri. est Innocē. in cap. 1. vbi omnes. de consi. plures quæstiones in materia rapinæ aptare in prespo teris ex Syllu. priorio in summa. verbo. rapina. & Brixient. in suo dictionario. eodem verbo, rapina

illis

istis latronibus & rapientibus in stratis, vel in vijs qui robatores vulgo dicuntur etiā si fugiant ad fa cranon gaudent priuilegio immunitatis ecclesie & extrahi possunt ab ecclesia. c. inter alia de im munitate ecclesie. & idē dicerem de campforib⁹, seu mercato ribus fallitis qui se cleuāt cū pecunijs, & debitis, q. per leges hu ius regni, son auidos los tales que se alcança por ladrones y robadores pu blicos, & meri to propter magnam cō fidentiam, & securitatē, quam eos ha bēt homines tū cū quia paria sunt in uadere, vel re tinere alienū c. sapē de re stitutio. spoliatorum ergo eisdē poenis rapiētium per vim, & fraudem sunt puniēdi, nec priuilegio ecclesiastico immunitatis vtī debēt cū eis compe tāt verba can. ergo & eius dispositio. ¶ De latroni bus publicis stratarum, dicit Marcus de Mantua consi. 91. imo plus dicit q. sic potest capi in ecclesia ita potest in ecclesia occidi. de quo vltimo dubito cum remigio. Gonn. in tract. de immu. eccles. fal lent. 2. n. 5. pag. 105. de mercatoribus fallitis tenet Boerius. decif. 218. num. 7. argum. tex. in authen. demandatis prin. c. coll. 3. §. publicorum. vero tri butorum, ibi quoniā fiscalū, ratio & militib⁹, & priuatis, ipsiq; tēplis & cūctis reipub. & necessa ria. l. poenā. C. de exacto. tributo libr. 10. remigi. Gonn. in. d. tract. Fallent. 38. pag. 209. qñ aliquis recipit aliquid ab spōte soluētē, & ob causam me tus nō cōmittit maleficiū, nec robariā quia spon tanea solutio omne vitii purgat. l. 1. c. b. turpe. ff. de cond. obturp. causam. Bal. consi. 33. in primis cō siderandum est. num. 1. libro. 2. quod est notans, quia multi solunt publice spontaneē & nō sine metu imo propter ipsum iam secretē à tyrāno eis incussim.

¶ Los defendere subida la verdad. Not. q. Dñs forta licij, agri, seu territorij, tenetur de robaria ibi facta si fuit scies & potuit prohibere. vt delictum com mittatur in suo, vt in. l. 1. C. de falsa. monet. Panor

mita. dicit communem opinionem istam. in. c. li cet colu. 2. versic. ad secundum nu. 8. de restitutio. spoliatorum, secus autem si prohibere nō potuit, quia est sine culpa. l. 1. §. is autem. ff. fami. furt. se cissil. dicatur. Psalm. 36. nec celaueris facientes. quo fit vt Princeps debet tenere regna sua & terras & loca in quibus percipit emolumentū veſtigialis, pe dagij, & guida gij, vel ga bellæ, alteri? ve tributū, se cura. et si mer catores fue rint de preda ti tenetur, ad damnū. Bal. in. capi. 1. qui feudar. poss. cordi est re cōmendādū secundū lau demsem, in tract. de Principibus. q. 163. vbi subdit quod prin cept, & eius officiales sua loca tenētes debent dili gētiā adhibere contra latrones & stipendiarios de predantes in vijs publicis, & eodē modo tenentur receptatores, per hāc legē quā intellige data scien tia Custodis castellani, vel domini fortalitij, vel castelli alijs. n. data ista ignorantia, quia nescie bat delictū commississe nec per literas iustitiæ, seu Principis fuit requisitus, nō est dicendus recepta tor, nec cui libet dicēti esse prædonā, vel furē, seu delinquentem est adhibenda fides. glo. in. ca. 2. in verbo. audiuit. de coniugio. seruo. quæ allegat. cō cord. tex. cum glo. in. c. quam magnum. verb. nō possunt. 23. q. 4. ca. siquid. 86. distin. & ibi glof. nō credas, quia qui cito credit vt in facris habetur, le uis est corde, nec dictum vnus inducit testimo nium, sed in omni causa testimonium duorum re quiritur, cum in ore duorum, vel trium stet omne verb. cap. in omni. de testib. capitul. cum esses. de testam. & sic ista lex præsupponit scientiam deli cti, quia in castello vel fortalicio fuit commissum delictum & receptatus delinques in principio hu ius legis in illis verbis, *si de algun castillo, o ca sa fuerie, o fortaleza se hiziere algun robo, o otro malficio, y los que lo hizieren se acogieren &c.* Cas tellum seu fortalitium, sunt loca fortia ad se tuendos. Bartol. in rubr. C. de mota. & epidi. & Tom. iij. X. ibi Pla.

re hecha. E si fuere y glesia: o de ordē que lo pague el perlado: o la ordēn cuya fue re. Y las justicias dela comarca donde esto acaesciere fagan pes quisa: y sepan la ver dad. E sino lo hizierē seyendo requeridos y en ello fueren negli gentes que lo pague el de sus bienes.

ili Platea. lib. 12. optime per Nichol. Boeri. decisio. 320. si quis in proprio fundo nobili. ¶ Probat-ur conclusio, ex Bart. in l. 1. §. quod autem. ff. de seruo corrupt. dicens statuta quæ dicunt si quis receperit male factorem, vel bannitum, intelligenda fore in illo, qui abscondit criminofum, vel receptat quia tunc dicitur receptor, nō in eo, quod dedit potu, vel cibū per. dict. l. 1. §. quod autem itē ad hoc, quod receptor dicitur debet esse sciens, prudensque ut demū puniatur, si sciuerit ipsum esse debitorē vel rebellē reipublicæ, non autē si ignorauerit, ut in l. 1. C. de seruo. mili. lib. 12. & ibi Plat. nu. 3. facit l. 3. §. nō tantū. ff. de incend. rui. naufr. & l. metho dorū. ff. de pœn. & in dubio. præsumitur ignorantia, nisi foret notoriū ut in l. 1. ff. de receptato. in glo. verb. latrones. Cuius verba pulcherrima ad finem sunt, & intellige quando fuit sciens, & ignorantia præsumitur, ut supra de probat. l. verius, nisi sit notoriū, ut C. qui & aduer. quos. lex. 1. hæctenus glo. quæ ordinariam dixerunt, domini derota. decis. 444. fol. 110. secundū antiquiorem parumq; impressio. & plures cōmendantes cumulaui. in additio. ad Segur. in repet. l. cohæredi. §. cū filiæ nu. 149. versi. 3. vero casu. ff. de vulga. & pupi. & Alexand. ad Bart. in l. si tutor. C. de peri. tuto. reputat. sing. ad hoc, quod notorium tollit. ignorantie præsumptionē, & alias præsumetur. not. Pla. Vbi supra. & standum est eius iuramento ut ibi p eum. nu. 4. & in l. fin. C. de Fabricen. lib. 11. Lucas de pœn. in d. l. 1. colum. 1. Felin. in cap. anobis vbi dixi de exceptio. Hippoly. in l. qui ignorans. nu. 22. ff. ad l. Corneliam. de fal. Auilesius in ca. 3. in part. iurisdictioni nu. 19. in capitib. prætorum. Idem etiā si esset, sciens receptans, quod non tenetur aliqua culpa quia prohibere non potuit, ut pote, quia homo ferocissimus, Vandolerius, solus, vel cū alijs socijs congregatis vadit ad domum rusticū, & dicunt. Si non aperis portam imponem ignem, vel si nos non recipis, interficiemus, qui timore perterritus aperit portam, vel eū receptat, certē excusandus est, quia non potuit resistere. Facit ad hoc tex. vbi Florent. notat, & menti tenendū reputat. in l. in omnibus. ff. de oxalibus, Hippoly. in l. 1. §. præterea. nu. 28. fol. parū impress. 32. ff. de quæst. nullus enim tenetur se ipsum perdere, sed conseruare, quod est ius naturale, & charitas bene ordinata à seipso incipere debet. l. præfes, & ibi dominicus Menes. C. de ferui. & aqua. ne que vnquā quis carnē suā odio habuit, ut dicit Paul. sed eam nutrit & fouet. ergo nulla lex esset rationi cōgrua, quæ cōtrariū suaderet, sed iniqua & bestialis, & iudices, quos dicimus perquisitores, quod cōtrariū faciūt, & innocētes pauperes sine culpa, & probationibus idoneis puniūt, ut animosi, seu potius carnifices videātur supremis iudicibus cō-

tra ius naturale, & diuinū, & humanū faciūt & cōdenationē perpetuā sibi acquirunt, sanguisque & pecunia innoxia ab eis miseris insuetū, & stridore dentium, expetenda erit. Quid ergo eis proderit si omnem potentiam mundi fuerunt consequuti, si ad inferos descēderint, ut inquit veritas relata in c. Marthæus de simonia, quo fit quod qui ignoranter præstitit arma, ex eo nepē, quod Didacus professus fiat Antonio amico suo velle iter agere, vel aliud crediti dignum, ac deinde hominē occidat, et si testibus id probetur minime teneri. Bart. confi. 24. & in l. qui furē. §. ope, vbi, Alexan. ff. de furt. Ange. in §. interdū, in situ. de obliga. quæ ex delicto. nasc. Hippoly. in pract. §. cōstante. Imol. & Aret. in l. si stipulatus fuerit. ff. de verbo. obliga. Felin. in c. sicut dignū, de homici. Pet. Plaza. in r. parte. tract. delicto. c. 16. nu. 14. neq; id facere debent, ex eo quod crimina oportere coerceri. Potissimū hac nostra ætate, in qua delictorū scelera pululant, & quos virtutis amor non alliceret ad bene faciendū eos saltim criminis reos pœnarū formido delinquendo abstereret, & respiciantur, ideoque seuerius esse puniēdos iuxta illud. Horat. Oderunt peccare boni virtutis amore, oderūt peccare mali formidine pœnæ. sed id intelligendum est in criminofos, de quorum delictis apparet in processu, non tamē innocētē, quia delicta suos auctores sequuntur Ezechiel. 18. cū plenē notatis à me, ad Segur. in tract. de bonis Luca. confi. mat. nu. 1. nec sunt faciēda mala, ut in inde pronūtiat bona. super. eo. de vsur. igitur innocēs nūquam erit puniēdus, cōiunctus autē de crimine, secundum grauitatē delicti puniēdus erit. c. tātā excess. præla. c. excommunicamus. §. credētes. de hære. c. foelicis. §. cæterū de pœnis lib. 6. nec obstat. illud. c. expedit vnū mori pro populo. Nā accipiēdū est cū ille sit noxius nō aliter, ut nō sit periculū, & exitiū ciuibus, merito propter suā culpā est excludēdus à consortio ciuiū, & ferat pœnā sui delicti, ut per Fernan. Micha. in lib. 1. controuer. q. c. 13. vbi citat illud Ouidij lib. 2. elegiarū, æquo animo, quē merere ferāt, & in Psal. 100. in matutino interficiebāt, oēs peccatores terræ, ut disperderent de ciuitate domini, oēs operātes iniquitatē, culpabiles, ergo tātū & nō innocētes sunt puniēdi. Ex quib⁹ etiā infertur, receptans filiū vel patrē, post delictū cōmissum, nec præstans auxilium, ad delinquēdū nec ad ipsum delictum continuandū, sed tantum ad pœnam excusandam, qua venit delinques propter crimē castigād⁹, receptoris pœna non teneri. Quia seipsum accusare quis non tenetur tū quia pater, & filius sunt vna caro & sanguis l. quarta. ff. de inofficio. testamē. l. ne cum seruo. ff. de furt. & exprādictis paulo ante. idem dicendū de vxore, & conuerso cum ad paria iudicentur

dicentur. cap. pen. de adult. Genes. 2. hoc nunc oēs ex ossibus meis, caro &c. & Apосто. ad Ephesios. 5. mulieres viris suis subditæ sunt sicut Dño, quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiæ, ipse saluator corporis eius, & paulo inferrius ait, ita & viri debēt eligere vxores suas ut corpus sua, quod vxorē suam diligit, seipsum diligit. nemo vnquā carnē suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus ecclesiā quia mēbra suum corporis eius, de carne eius & de ossib⁹ eius propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adherēbit vxori suæ & erunt duo in carne vna, si ergo maritus & vxor consentur vnum corpus & non diuersum cap. debitum. de bigam. c. gaudemus de diuort. capi. denuptis. 31. q. 2. cap. Agatosa in fin. 27. q. 2. hinc dicitur mariti. & vxoris vna domus. l. 1. §. si ver. ff. ad Syllaniam, itē vna societas diuinæ & humanæ domus. l. aduersus. C. de crim. expil. hære. l. 1. reum amot. ideo dicitur quod maritus & vxor debent esse participes bonæ, & malæ fortunæ alterutrius. l. si cum dotē. §. si maritus, & ibi. do. & ff. soluto matri. Bald. in l. vbi adhuc. 3. colū. C. de iure dot. & de hac vnitatem mariti, & vxoris multa dicit specul. titu. de feudis §. quoniam versi. vigesimo. Socin. nepos in confi. 76. nu. 136. lib. 1. ergo siue filius sit, siue pater, siue vxor, vel maritus ratione prædicta abque pœna vicissim possunt receptare, quia alias sequeretur quod seipso perdere, & ad pœnam ducere tenerentur, aduersus omnē ius naturale, & diuinum, quod quis intendit conseruare seipsum & non accusare nec odium habere contra carnem propriam, quod grauius est, quā in alium in seruire. ff. per totum de his qui sibi mortem confci. & dixi in l. 9. tit. 17. supra hoc. lib. 8. præterea Michol. liberauit maritum suum Dauidem contra præceptū regis Saul. ut patet. 1. Regum. cap. 19. imō vt pluribus placet, vxor tenetur receptare maritum. Specul. in tit. de dona. inter virum & vxorem. §. fin. Nellus in tractatu bannitorum. 3. par. 2. temporis. q. 22. & ibi citat speculatorem vbi supra. & Alberi. & Angel. sequitur Specul. in tract. de maleficijs. part. dicto 1. maleficijs. nu. 25. fol. parū impressio. 214. Felin. in c. cū quidam nu. 11. de iur. iur. Ioan. Lup. in repeti. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 50. n. 24. ve rific. potest poni ex eplū de marito inquisito de crimine capitali. fol. 30. col. 3. vbi plura ex epla deducit, nā vnus debet cōpati alterius infortunio, si cut inter se dolēt mēbra corporis humani. l. si cū dotē. §. fin. autē in saviissimo. ff. solu. matri. l. 1. C. de diuort. ca. inter alia de sentētia ex cōmunicatiōis, nec etiā pater tenetur, si filiū receptauerit etiā in crimine g ravisimo, ab ipso filio cōmisso, et si eide dederit pœnā, famulū & equū, ad ipsius libera-tionē, tū quia natura idē sunt & carne. l. ne cū ser-

uo. ff. de furt. tū quia vniciūq; licitū est redimere propriū sanguinē, & natura princeps omnīū humanarū legū id suadet. ex quo iudices curiarum quos perquisidores dicimus, qui sunt deuoratores hominū, & pecuniarū, qui aliqñ fecerūt cōdenationē patri receptori sui filij fuerunt à supremis iudicibus cōdenati ad reddēdā pœnā pecuniariā patri & omnia dāna, & interellē & expēsas, quas hac occasione fecit, & iustissime & ita seruatur in practica apud supremos cōsiliarios regios, qui semper habenti iura, & æquitatē in fronte. Dixi i part. 1. quæstionū. q. 207. incipie. Titius in carceratibus videlicet fuisse, quæ pater nō tenetur soluere pœnā pecuniariā pro delicto filij, etiā ex bonis, quæ p legitima parte filio deberet gl. Panor. & cōmunis in c. 2. de deli. puero. Bart. per tex. ibi. in l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bon. Bal. in l. 1. quæ pœn. ff. de his quæ sunt. sui cōmune fatētur Couar. libr. 2. Varia. reso. c. 8. nu. 7. Vbi vide. Quæritur præter ea utrū idem dicendū sit in receptorē delinquentis, qui ei est cōsanguineus intra quartū gradū cōsanguinitatis: quid etiā in amico societate, & amicitia magna coniuncto delinquenti, an ex his causis, liberentur, à pœna receptorū. ¶ Videtur quod eo ipso, quod apparet receptatū cōsanguineum esse receptantis, vel maxima amicitia coniunctus, quæ loco sanguinis habetur, cū amici sint vna anima in duobus, corporibus diuisa debet receptas à pœna liberari quia sicut abiq; dolo redimēdū propriū sanguinē & faciēdo id, quod natura in se cor-dibus hominū suadet, & eius calore, & lege motus igitur erit sine culpa, tū etiā quia si nō fecisset fuisset delinques punitus in maximā iniuriā, & infamiam, ipso, & totius generis fortē quia ex qualitate delicti pœna deberet esse cū infamia puniti & in cōsanguineorū opprobriū cōuerteretur. ergo cū licitū sit suo pudori parcere, & cōseruare honorem amissionis cuius morti naturali præponit ut supra sæpius notatū est, & adde. Tho. Gram. voto. 17. si nu. 6. fol. 1. 23. ergo pari ratione. sicut est licitū redimere vitā naturalem & mortalem, sine qua nullus viuēs dici potest, sed mortuus cū sit eadē & nō diuer-sa ratio infamis loco mortui habetur. gloss. in c. vno delegatorū ibi, idē esset si aliter efficiatur infamis supra. de resc. scitatus &c. tex. in l. iuxta. ff. de manu. & vind. egregia, & notāda. l. 4. ti. 13. par. 2. & honor omni cōmodo pecuniario præponend⁹ est. l. miles. §. socer & ibi notat Angel. col. 2. ff. de adult. l. Iulian⁹. ff. si quis omni causa. testam. & negligit famā crudelis est. c. nolo. 12. q. 1. c. cū pœnā ibi glo. verb. infamia de pū. iuleg. lib. 6. Alberi. in l. si qui aduocatorū nu. 1. C. de postul. Guiljel. Benedi. in rep. c. Raynut. verb. mortuo. r. nu. 315. & testamētis vbi multa cōgerit Fernā. Micha. ff. 1. illustri quæstio. cap. 11. numero. 7. vbi agit de quæ-

flione, an homo sit dominus sui honoris quem vi de, sed infamia afflicto, & iniuria mei con sanguine, meus est dolor. l. i. & l. 2. ff. de lib. caus. quas re tuli in. l. 5. gloss. i. titul. 9. lib. 4. ordinam. ergo rece ptando con sanguinem cum sit ipse in causa pri ma conseruationis sui honoris quæ est perferen da. l. præses. C. de serui. & aqua. non erit punien dus pro receptione. l. 2. ff. de recepta. Matthæ. de Afflict. lib. i. feud. cap. 1. §. et si clientulus. colum. 3. num. 17. de alienatio. feudo. vbi à numer. præced. 11. colum. 2. vers. 5. nota quod licet vassallus ponit multa permissa ratione con sanguinitatis, quæ a lias non permitterentur, quæ vide per discursum 4. columna. nam sunt necessaria, sic ergo receptas con sanguineum. non est puniendus saltem ordi naria pœna sed leuiori cum sit absque dolo, cum vinculum naturale positum sit præferendum, nê pe conseruatio sui ipsius respectu honoris, & ami citiæ. Sicut fecit Ionathas Dauidi celando eum à Saule Rege. i. reg. cap. 19. & 20. & sic inferitur vt su præ dixi. idem dicendum esse de amico maxima amicitia con iuncto delinquenti ex his, quæ de ami citia tradit Barba. in capit. cum. M. de const. & Segur. in repe. l. imperator numero. 17. & ibi ad eum cumulata in meis annotatio. ff. ad Trebel lianum. Guilicel. Benedicet. in rep. cap. Raynutius, verb. testamentum. 3. de testam. num. 46. Iaf. con sil. 70. colum. fin. lib. 2. Plaza de delictis. capi. 43. numero primo. cum seq. 7. amplissimè Andr. Ti raquellus de pœnis temperand. causa. 22. conclu dens non esse peccandum propter amicum si ta men peccaueris ob id solum, vt saluti eius consu las, non tam seuerè, crimen tale puniendum esse, quam si extranei causa id ipsum admiseris, quia amicitia præfertur fraternitati, & con sanguinita ti, vt ait D. Ambrosi. plerunque amicitie potius beneuolentiæ quisque committit, quam fratris necessitudini, & valerius maximus libro quarto. titul. 7. de amicitia in hæc verba exorditur, con temptum nunc amicitie vinculum, potens & præualidum, neque vlla ex parte sanguinis, viri bus inferius, hoc etiã certius, & exploratius quia illud nascendi fortuitum opus, hoc vnus cuiusq; solido iudicio inchoata voluntas contrahit. & Ci cer. libr. 1. officio. sanguis (inquit) con iunctio, & beneuolentia deuincit charitate homines magnū est enim habere monumenta maiorum eiusdemq; vt i sacris sepulchra habere communia: sed omniū societas nulla præstantior est nulla firmior, quam cum viri boni moribus similes sunt familia ritate con iuncti. & societas dicitur fraternitas Iaf. in l. aperitissimi. col. 3. C. de iud. l. hemo. §. qui fra ter. ff. de her. instituen. & Prou. 18. dicitur, vir ami cabilis ad societatem, magis amicus erit quam fra ter & amicitia in ordine scripturæ apud iuriscōsul.

tos reperimus necessitudine prælatâ. l. si seruus pla riū. §. fin. ibi legatarij charitas. & necessitudo. ff. deleg. 1. & in. l. Theopompus. in illis verbis, amici mei & cognati. ff. de dot. prælegat. l. sed si plures. §. in arrogato, in fin. ibi amicos, vel cognatus. ff. de vulg. & pup. l. affectionis, ibi amicus vel necessa rios. ff. de don. sen fit Panor. in. c. fin. ad fin. de pos tulan. notâs ex dicto vincen. qd ibi propinqui tas præfertur amicitia, quasi dicat secus esse alibi, vnde. Hesiod. fed neq; Germanus quisq; est quã dus amori & Diu. Tho. in opusculo, quod scripsit de dilectio. Dei, & proximi simpliciter asserit ami citiã cō sanguinitati præponderari. igitur ami cum reuelans esset alter ludas, & tenetur amicum magisq; aliū defendere, & à receptionis pœna excusatur, & etiã si bannitas sit. Alex. consi. 144. post redditū col. 2. nu. 10. lib. 2. per. l. fin. ff. de rece ptatoribus. gl. receptauerit. in. c. foelicis de pœn. lib. 6. Quid autē erit de receptate delinquentem post bonum iudicis, vt fieri solet facta informatio ne delicti in processum? respondeo qd ex recepta tione nō erit puniendus igno rās illū fuisse bannitū aut a iudice prohibitū ne ab aliquo præsidū reci piat, arg. l. 1. ff. de recepta Matthæ. Afflict. in con sultu. Neapo. lib. 2. Rub. 3. vers. 20. nota ex tex. ibi receptatores. nu. 85. post And. Ifernã, ibi & igno rãtia & bona fides præsumitur nisi probetur con trariū. l. verius. ff. de probat. gl. in. l. 1. ff. de recepta toribus. tex. in. l. super seruis in illis verbis & suã ignorãtia eo qd cōtrariū minime probatur ostēde re, vbi gl. plura iura citat. C. qui mil. poss. vel non lib. 2. Seg. in rep. l. 1. §. si vir. n. 89. ff. de verb. obli. probabitur ergo iuramento receptatis, cū pendeat sciẽtia vel ignorãtia ab eius animo. c. si vero. 2. de senten. ex com. gl. in. c. signifi. 1. de homi. Rota. an tiq. decis. 493. gl. in. §. nanq; si cui vbi angel. & Iaf. in l. de actio. gl. in. l. at qui natura. §. cū me absen te. ff. de neg. gest. Hippoly. in repe. rub. ff. de fidei iusso. nu. 41. & Exod. c. 22. si quis inquit cōmenda uerit & c. ita procedit. l. 1. C. de his qui latr. oc cultau. & probat. l. 2. §. dominij eo. tit. in illis ver bis. si præsentis & scientes vltro non obtulerint nocētes, vel admoniti eos exhibere detulerint, nã Dñs quidē possessionis Dño seruabitur procura tor, seu primates perpetuo exilio subiacebūt. fa cit. l. 4. ibi. *le dieffe ayuda a sabiendas*. tit. 14. par. 7. l. 5. tit. 26. eadē part. quæ loquitur in receptate here ticū. & requirit, sciẽtiã dicēs. *ninguno de ellos sea ofado de rescibir a sabiendas*. & c. l. 6. eod. titu. & probat illa regia lex. ibi. *y el alcalde los defendiere sabida la verdad*. ergo si ei nō cōstasset delinquerē esse per informationē iudicis requirentis non tenetur ci credere vt supra habitū est, aliàs noli æmulari ma lignantibus, nec claueris facientes iniquitatem. Plal. 36. & adde. gl. 1. in. l. 2. infra eod. titul.

Lex secunda.

Lex secunda.

Defendieren. Scilicet scienter, & moniti à iudice competenti ad quem spectat puniri talem delin quentem non aliàs ex hac. l. 2. & l. fin. cap. de his qui latro. occultau. & ex notatis in. l. 1. supra eod.

Lex II. Que si los alcaydes no defendieren los malfechores sean cercados y derribadas las fortalezas.

El Rey don Alonso en Soria.

El mismo en Valladolid año de mil. ccc. lxxxvij.

Denamos q qualquier, o qualesqer señores de fortalezas o alcaydes de castillos que defendierẽ a los que matan: fiere: o roban: o lleuã mugeres, casadas, o desposadas: o otras mugeres por fuerça: o fazen otros malfecios de que merecen pena corporal en los

Nota casum, in quo domus, vel fo rtalium debet destrui propter delictum est te xt. in authen. de pace tenenda, & iur. firm. §. re ceptatoribus. alium casum in. l. 14. in legibus con frat ernitatis, alium, casum. in. l. 6. titulo vigesimo septimo. part. secunda. & ibi Grego. Lopez verb. *sus casus*. alium in. l. prima. titulo decimo. libro. 4. ordinamen. & ibi dixi in glossa secunda. alium in cap. foelicis de pœnis libro sexto. ibi fiant habita tiones eorum deserta, & vt non sit, qui eos inha biter, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam & vt perpetua notam infamiam perpetua ruina teste tur, nullo tempore reparentur & sic eadem pœna imponitur committenti crimen læsæ maiestatis, Matthæ. de Afflict. in capitulo primo. quæ sunt regalia, in verb. & bona committentium numer,

trigesimoseptimo. libro tertio. feudorum. fo. 185. columna quarta. qui extendit pœnam dict. capi. foelicis ad crimen læsæ maiestatis, & quod de cō suetudine seruatur & Anto. Gomet. in tract. deli ctorum. capitulo primo. numer. 11. versic. hodie,

cueros. Si seyendo requeridos por los alcaldes, o juezes que han de cumplir justicia para que entreguen los malfechores y robos: y no los quisieren entregar para que se faga dellos justicia. Mandamos al nuestro adelantado de la tierra: y a las nuestras justicias donde fuere la dicha fortaleza y castillo: o casa fuer te o alcaçar q requie ran a los señores y al caydes dellas que les entreguẽ los dichos

tamen in no stro regno te net Albe. in. l. si sic cū quo. ff. com. diu. dun. & est ex pressa lex. 6. titul. 27. par. titula secunda. Hieronymus Gigas. d. cri. læsæ maiesta tis pagin. 37. quaestio. 35. 36. & 37. plu ra scripsit in materia, Luc cas de pœn. in. l. quisquis columna se cunda. vers. vtrum autem in tali crimi ne. C. de per. bon. sub la li bro decimo. vbi dicit nul la. l. cautū re perire domū committētis crimen læsæ maiestatis dñ rui dberẽ sed id fieri. x. quis

finum esse in detestationem huius criminis, bla sphemus, enim tali pœna afficiebatur. capi. quan do. vers. Nabuehodonosor. 23. quaestioe quarta. idem de eo, qui cardinalem interfecit. dict. ca. foelicis de pœnis libr. 6. columna quarta. ad med. & cap. 17. nūme. 7. vers. & primo idem de eo qui pa cem tenere & iurare noluit, vt in titul. de pace iuram. firm. §. præterea bona procedi enim debet in his criminibus, de similibus ad similia. l. famos, ad fin. ibi ad exemplum legis Iulie. ff. ad legem Iuliam maiesta. idem tenuit Matthæ. de Afflict. in ca. 1. §. & bona cōmittentium. nu. 37. in ti tulo, quæ sint regalia vbi dixit qd domus eius, qui commisit crimen læsæ maiestatis destrueda est fundamētaliter, subdēs qd hæc noua pœna imposi ta p. tex. in. d. c. foelicis & attestat se vidisse quod d

edictum regis Ludouici & reginae Ioannae prime de morte doctoris Andreae de Herma consiliarij tunc regij, qui in ciuitate Neapolis occisus est in vespere cuiusdam diei. 2. Octobris anno Christianae redemptionis. 1333. & eius occisores damnati fuerunt ad poenam mortis confiscationis bonorum & quod eorum domus destrueretur, sed salua eius estimacione die quod non est noua poena, vt per dictas leges partitae constat, tum etiam ex antiqua Romanorum, vt legitur apud plinium minorem in suo libello de vris illustribus, vbi dixit quod quintus Dictator effectus. Sp. Melius a seruilio Hala magistro equitum occidit iussit & illius domum solo equari, ex eo quod regnum affectauit, id proculdubio maiestatis crimen erant vt de gigantibus scriptum legitur hoc carmine. Affectu ille ferunt regnum caeleste gigantes. Legimus & in venetorum historijs, quod marinus faletro dux. deprehensus cum quibusdam plebis conspirasse, vt ex ciuitatis duce cuius temperata est potestas tyrannide ciuitatem occuparent, qui captus a Senatu iussus est capite multari eiusque aedes solo equatae. Idque in nostra Hispania seruatur in criminibus, quae committuntur contra regem & Deum seminat terra sale vt constat apud Iosephum. libro quinto. antiquit. cap. 11. pagin. 259. Dubium est vtrum domus destruita & subiecta aratro cum sale vt moris est in nostra Hispania, possit reedificari sine licentia Principis? videtur quod non ex capit. felicis de poen. libro sexto. & l. 6. tit. 13. part. 2. l. seruus vbi Cyn. Bart. Bald. & Salyce. C. de poenis Felin. in cap. ex literis. numero vndecimo. vers. 2. conclusio, dispositio poenalis. de constit. Philip. Fracus in dict. capit. felicis columna prima. vers. Vltimo nota, nume. tertio. Alber. Byn. in tract. de refectione. vers. l. 2. conclusio sit. num. 19. in. 11. volumine. tract. diuersorum, secundum impr. ff. Ludug. anni. 1554. Sed est dubium domus delinquentis est communis cum alio qui crimen non commisit, an sit diruenda in praedictum socij, videtur dicendum quod non, quia innocens non debet puniri, pro socio imo ratione connexitatis &

malfechores y a las mugeres y a los q las leuaron y a los robos pa q se faga lo q fue re justicia y derecho y fino los quisierē en tregar. Mandamos al dicho adelantado y justicias seyēdo cer

in diuiduitatis tota domus debet manere in colonis. argu. tex. in. l. si communit. ff. que in admo. ferui. amittant. cap. vna sententia de appellationibus & quae dixi in tit. de iudicijs in rub. col. 743. vers. quare captum est iudicium. lib. 3. ordin. & Marc. de Matua sing. 276. & quae tradit Anto. Corsetus in suis singul. vers. c. d. munitas duo fratres vbi plura scribit, & tenet quod domus communis propter delictum socij non debet destrui, sed poena sit commutata

in alia argu. eorum quae notantur in. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui not. infam. & per cōsequens domus non est destrueda, & hac opinio nem equiorem & communiorem & tenendam firmat Corset. in dict. sing. communitas & faciūt quae adduxi ad Segur. in tract. de bonis lucrativis constā. mat. inter marit. & vxor. nume. 26. quam totam additionem transcripsit Gabriel Saray. citando praedictum locum Segurae in suis additis, ad Anto. Corset. in dict. singul. communitas. in addi. incipi. idem tenet Iaso. in. l. i. C. de transact. fol. 389. columna prima. melius agit de hac quaestione subijciens optimam distinctionem Bar. in l. Atheus. §. de eo opore. vers. sic. hoc facit ad quaestione quae antiquitus mota fuit. ff. de aqua pluua arcenda, & ibi habes duas additiones. Si igitur domus esset communis vel pars inferior socij delinquentis cum non delinquente, innocens non debet priuari suo iure propter rebellem facit. l. 77. Tauri, & not. Hieron. Gigas in tract. lesa maiestatis libro secundo. quaestione trigesima septima. & quid. de vxore, an ratione suae dotis possit impedire destructionem domus mariti. Vide per eundem Hieronymum Gigantem vbi supra. quaestione 35. et si destruat propter culpam socij socius contra quem habebat actionem ad damnum recuperandam? Vid. Segur. in dict. tractat. de bonis lucrativis constant. matrimonij & Hierony. Gigant. dicta quaestione trigesima septima. resolutiue dicerem aut fiscus fuit delinquens vniuersalis successor propter crimen lesae maiestatis, seu haeresis, aut in aliqua parte, vel in poena domus praecipitur destrui absque confiscacione aliorum

tificados por testimonio de escriuano publico delo susodicho q vayā a la dicha fortaleza: y la tomē y la derriben porq sea exemplo y castigo que otros no se atreuan a fazer lo semejante.

aliorum bonorum, quae super sunt etiam destruita domo ad satisfactionem creditorum, in primo casu tenetur fiscus, in. 2. etiam si alia bona non super sunt, quia poena sine damno tertij cuius est prius quaesitum, est intelligenda in vltimo casu, reuertitur ad delinquentem cuius occasione fuit damnificatus socius, cum habeat alia bona vnde satisfacere possit & hac videtur optima distinctio, & iam vidi in pract. quia praecipuum principis, legis, seu statuti debent intelligi sine damno alteri. c. quauis de resc. lib. 6. l. 2. ff. ne quis in loco publico in. §. merito. Lex Tertia. Tienen con algun titulo de recho. Nota quod possessor castelli vel fortalitij tene ostenderet ius possessionis cum sit praesumptio contra eum quod sit intrusus per vim & in praedictum regni & regis, ex eo enim quod est prohibita constructio fortalitorum sine licentia specialia Principis & in loco proprio. l. trigesima secunda. titulo decimo octauo. part. secunda. l. 58. capitulo vigesimo tertio. lib. pragmat. 46. Tauri. l. septima. titulo septimo. libro quarto. super ordinarij vbi dixi & l. decima. infra hoc titulo. cum ergo licentia requiratur nisi appareat, princeps poterit tale possessorem expellere nec ipse poterit recusare ostendere titulum principi. sicut clericus. titulum beneficij praelato, & ad eius instantiam ex glossa in reg. beneficium. de regu. iuris libro sexto. in verb. licite. in vers. potest dici primam partem veram.

est tex. de praebend. ca. dilecto, vbi. lis versabat inter episcopum, & cancellarium ad officium cuius competeat remouere iniustos deceptores, vt ostenderent titulos praebendarum seu dignitatum. cap. ex frequentibus. de insti. & capitulo. ordinarij de officio. ordinarij. libro sexto. gloss. pragmatica. sanctio. galli. can. titu. de pacifi. possess. fo. verb. molestari. folio. 294. columna secunda. & ibi in. §. ordinarij. verbo. inquit. fol. 306. columna prima. nota. Panormitan. in capitulo licet. numero vigesimo secundo. de sumo. Aymer. te consi. 258. numero decimotertio. libro secundo. & Concil. Trident. sub Paulo. tertio. sessio. septima. capitulo quinto. si ergo prelarus potest inquirere de titulis suorum clericorum, vt iuste possideant beneficia ecclesiastica, ne illa habeant per intrusionem, hoc est sine licentia, & approbatione papae vel praelati ad quem spectat prouisio & collatio beneficij, & princeps id facere non potest, cum intrusus nullo tempore potest purgare vitium intrusionis. Felinus in capitulo in nostra collatione octaua. corollario secundo. de rescriptis. cum sit occupatio iniusta scilicet. ex Panormitano in capitulo. quia diuersitate in numero secundo. de concessione praebendar. Milis in repertori. verbo. intrusus. capitulo. cum iam dudum ibi, intrusionis. de praebendis. capitulo. cum qui. cod. titulo. libro sexto. tamen ad excludendum

¶ Ley. III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y Villas sean restituydos por los tomadores.

¶ El Rey don Alonso en valladolid quando cumplio quinze años.

DOrque algunas personas en los tiempos passados passados con grande ofadia y atreuimiento tomaron y se alçaron con algunos castillos y fortalezas y con algunas aldeas y terminos de nuestras ciudades: villas y lugares de nuestra corona real: y los tienē forçados y robados. Nuestra merced y vo

luta es q luego sean requeridos por nras cartas los q asilos tomaron y tienen. E si no los quisierē luego dexar o desamparar libre y desembargadamente se faga proceso contra ellos por derecho. Y esto mesmo mandamos y ordenamos de los que se alçaren: y tomare desde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q si algunos los tienē con algun titulo derecho parezcan a lo mostrar ante nos y nos lo oyremos.

luta es q luego sean requeridos por nras cartas los q asilos tomaron y tienen. E si no los quisierē luego dexar o desamparar libre y desembargadamente se faga proceso contra ellos por derecho. Y esto mesmo mandamos y ordenamos de los que se alçaren: y tomare desde aqui adelante las dichas fortalezas y aldeas y terminos. Pero q si algunos los tienē con algun titulo derecho parezcan a lo mostrar ante nos y nos lo oyremos.

est tex. de praebend. ca. dilecto, vbi. lis versabat inter episcopum, & cancellarium ad officium cuius competeat remouere iniustos deceptores, vt ostenderent titulos praebendarum seu dignitatum. cap. ex frequentibus. de insti. & capitulo. ordinarij de officio. ordinarij. libro sexto. gloss. pragmatica. sanctio. galli. can. titu. de pacifi. possess. fo. verb. molestari. folio. 294. columna secunda. & ibi in. §. ordinarij. verbo. inquit. fol. 306. columna prima. nota. Panormitan. in capitulo licet. numero vigesimo secundo. de sumo. Aymer. te consi. 258. numero decimotertio. libro secundo. & Concil. Trident. sub Paulo. tertio. sessio. septima. capitulo quinto. si ergo prelarus potest inquirere de titulis suorum clericorum, vt iuste possideant beneficia ecclesiastica, ne illa habeant per intrusionem, hoc est sine licentia, & approbatione papae vel praelati ad quem spectat prouisio & collatio beneficij, & princeps id facere non potest, cum intrusus nullo tempore potest purgare vitium intrusionis. Felinus in capitulo in nostra collatione octaua. corollario secundo. de rescriptis. cum sit occupatio iniusta scilicet. ex Panormitano in capitulo. quia diuersitate in numero secundo. de concessione praebendar. Milis in repertori. verbo. intrusus. capitulo. cum iam dudum ibi, intrusionis. de praebendis. capitulo. cum qui. cod. titulo. libro sexto. tamen ad excludendum

Tom. iij. X 4 dendum

deindum alium prater prelatum sufficit, q̄ habeat coloratum, & iustificatum ingressum cum possessione pacifica triennali. ex reg. Inno. 8. cancellaria apostolica. 33. & sic requiritur. regu. detri. possess. bonam fidem cum exigat titulum coloratum.

Cassad. i. reg. cancellaria, decision. 29. & firmat decisio. n. nu. 4. & illa possessio no dat titulum sed facit ad ipsu defendendum in possessione contra aliu, ne teneatur ostendere canonicu titulum seu proprietate. Fel. cap. sicut num. 3. de re iudica. quia magnum est

commodum possessionis, vt quis no teneatur in temporalibus ostendere causam possessionis sed aduersarius eam probare debet si velit obtinere. l. fin. C. de rei vend. nec est priuandus sua possessione etia si appareat iniusta absque eo, quod sit testis, & de ducituum ius coram iudice, quia potest habere dispensationem a rege. ca. licet episcopus de prebend. lib. 6. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. l. meminerint. C. vnde vi. Barb. in additio nibus. ad Bald. in. l. 2. C. si propter publi. penf. Felinus. in. ca. fin. numer. 24. de praec. & in. ca. cum olim. num. 11. de re iud. in. c. 2. de simo. Philip. De ci. in. l. si pacto quo poenam col. 2. nu. 4. de pact. Ludo. Roma. confi. 158. col. 1. & singul. 766. possessio etiam. Rota antiq. decis. 70. nu. 1. Koch. Cur. tius de iure patronatus. verbo. honorificum. q. 53. & 54. Decius confi. 191. colum. 3. verb. venio ad secundum Hippo. singular. 125. Panor. in. c. cum nostris num. 19. de concess. praebend. si ergo iniusto possessori non est auferenda possessio eo non vocato, per praemissa. & sine cause cognitione. Pan. in. c. de cetero. col. 4. nu. 7. de re iud. merito hanc sententiam voluit probare Rex catholicus Fernandus post regem Ilesonsum in hac lege dicendo. *Pero si algunos las tienen con titulo de derecho etc.* Et adde. l. fin. tit. 2. lib. 4. ordin. supra vbi defenditur ne nobiles ad iniuicem se per vim expolient fortalitijs, seu castellis. Quaritur an Castella, & fortalitia construissent in proprio loco & maxime

Ley. III. *Que se faga processo contra los alcaydes y señores de los castillos sobre los males que dellos se hizieren.*
¶ Idem. En Madrid.

Trosi porq̄ d los castillos y casas fuertes que algunos tienen se han hecho y fazen algunos robos y males. Mandamos que se faga processo

in confinibus territorij: die vt dixi in. l. 1. tit. 7. Lib. 4. ordina. supra optime declarat Mattha. de Afflic. quod non liceat castella turres vel castra edificare sine licentia regis in locis domini Principis, & quando in solo proprio. & quando. non in rubr. 29. de nunciis edificijs notab. 4. numer. 3. vbi multa ponit, quae sunt in pres. anno tanda.

Ley. IV. *Robos y males.* ad regē. enim spectat subditos ab omnidano & strage tyrannorum securos facere, ne ab ipsis seu ab alijs in personis, vel rebus, dāna, neq; iniuria

inferatur. l. congruit. ff. de offic. praefidis. l. 5. ti. 13. lib. 2. supra. & semper remouenda est occasio ad malum. l. vni. §. fed ne. C. de lat. lib. Tollen. Affli. lib. 1. Neapol. col. rub. 9. nu. 1. dixi. in glo. *los desdiere*. in. l. 1. supra. isto tit. 16. lib. 8. ordina. & p. pace conseruanda reipub. licet principibus a subditis gabelas, & alia tributa recipere, vt habetur in. 7. volumine tract. fol. 82. nu. 100. qui est Ioan. Neuiizan. in sylvia nupti. lib. 5. & inter consilia Alberti Brunij. confi. 12. partes. fol. 1. vnde dicitur socij furum nisi prouideant & impedian t oppressiones & tenentur ad restitutionem Isai. 1. & 52. frater Ludouic. in tract. de veritate contritionis. fol. 136. de prima circumstantia personae, quia minimum patientia proxima consensu est. Petrar. ch. Epistol. 91. & error cui non resistitur approbatur. late bust. in Rosario. libro. 1. litera. N. & dicit Hipppl. in. l. nihil interest. ff. de sicar. quod princeps tenetur parti ad interesse de iniustitia facta p iudicem. Ioan. Neuiizan. vbi supra. fol. 83. col. 1. sic ergo princeps obuiat in praesenti lege mali t ijs dominorum Castellorum eorumque loca tenentium cum poena in versic. mandamos. & damni causam praestantes quocunq; modo tenentur laetis criminaliter, & ad poenas civiles & criminales, & interesse, & damnun passis. l. 1. & l. 2. ad legem Iuliam maiesta. l. qui. seruo. lex. infurti. vbi & seq. & l. si pignore. §. penul. ff. de furtis. l. vn. C. de rapinis. ver. 1. §. interdum institui. de obli. quae

ex malef. cap. fin. de excess. praela. ibi temere violauit verum etiam induxit alios &c. Ioan. de terra Rubea. in tract. contra rebelles suorum regum in. 3. tracta. artic. 10. versic. o t aua conclusio. fo. 98 colum. 3. & ibi additio in parte ad interesse ergo.

Cum ad regis officium proprium sit per suam iustitiam depri mere malos. & exaltare bonos. c. reg. 23. q. 5. defendere oppresos, & viduas pupillosque tutari. ca. administratores. 23. q. 5. tra dit antonius Corf. in libr. de potestate & excellentia regis. q. 32 Ioan. de terra Rubea vbi supra. §. an autem versi. prima conclusi. fol. 100. col. 2 & ibi additio verbo. p. priu est. vbi habes quod sit regu officium igitur bene facit noster princeps hac p reueniendo cu sit Dominus & protector regni quantum ad veram &

Ley. V. *De los que roban en los caminos.*

¶ Idem. En Alcalá.

Los caminos caudales: a los que van a sanctiago: como de vna ciudad a otra: y de vna villa a otra: y los mercados y ferias, deuen ser guardados y amparados. Porē defendemos que persona alguna no sea ofada de hazer en los dichos caminos fuerças ni robos: y qualquier que las hiziere allende de las penas que de uepa descer por derecho: caya y incurra en pena de feysciētos ma

irudicam protectionem, & curam, & administrationem iustitiae, non alias cum sit Christi vicari⁹ in temporalibus, vt dixi in proemi, quae st. supra in prima parte. quae stio. 1. & quod Dominus villegel agru, in quo commissa est robaria, vel communitas teneatur satisfacere damnun de suis bonis, si rapinam committens non inueniatur, vel bonaeius non satisfaciant, ad satisfactionem. optima. l. 2. tit. 7. part. 5. & ibi Gregorius Lupus in verb. *el conçejo*. & in verb. *so en y a senorio*. l. fin. tit. 13. libr. 2. ordinam. l. 76. in legibus styli. l. 17. incipient. *man*

dan los Reyes. & ibi Grego. Lup. in glossa. tit. 18. par. 3. Herni. in. capi. 1. verb. *ve d i g i a l i t u l o*. quae sint regali. & Bald. de pace in firm. §. conuenienculas.

¶ Lex Quinta.

rauedis para la nueva camera.

Ley. V. *So color de representarias o de execuciones de denudas no se fagan robos.*

¶ El Rey y Reyna.

MAndamos q̄ por quanto algunas personas con grande ofadia y atreuimiento so color de hazer prendas y representarias hazen muchos robos y despojos diziendo tener carta executoria y no tan solamente con ella: mas diziendo que alguna persona, o con cejo, o señor d l le due algua cosa: por solamente algu reque rimiento de algun al

& furta & oppressiones faciunt, quae dici possunt sub agni specie lupum gerere & innocentes nimis affligunt, vt experientia docet, & sic oportet malicijs hominum obuiare, nec sub pretexto pignoris robariam, & furtum, seu repfariā faciant, vt in p sēnti lege sanctissimi statuitur & in. l. 12. & in. l. 13. ti. 12. lib. 5. ordin. de representarijs. adde Bar. in tract. reprefalium vbi per. 18. colum. materiam resoluit. Archidia. in. c. domus. 23. q. 2. col. 2. nu. 12. Innoc. in. ca. olim de restitu. Spoliato. Domini & ancha. in. c. 1. de poenis lib. 6. Bal. & Salicet. in au Tom. iij. X 5 theo.

then. imo ad debitū. C. de actio. & obli. & quæ tradit Tho. 2. 2. q. 40. arti. i. ubi bellum non debet iudici sine auctoritate, Principis sed si aliquis velit petere exigat coram superiore, ne sibi quis dicatius quod est prohibitum, est addendus Ioan. Andre. in reg. nõ debet de reg. iur. lib. 6. i. mercuri. Bal. in auctenti. & omni no. C. ne vxor pro marito. Soci. cõf. i. 2. col. fina. vers. & certè ex plurimis na. 21. lib. i. v. bi dicitur quod tunc possunt cõcedi repre salie quã denegat illud quod est debitum, de iure gẽtiũ. quia hoc solũ est licitũ per pugnam prosequi, cũ cõtineat quod quitatẽ faciẽs represariã propria auctoritate incidit in poenã quadruplicẽ de iure communi. in auctenti. vt non sãt impigno. pro alijs personis propria auctoritate, &

calde o persona: para q̄ le faga luego pagar sin guardar formani ordẽ de juyzio: y como quiera q̄ el señor rey dõ Enrique nõ hermano: defendio por las leyes q̄ hizo en las cortes de Ocaña: y Nieua: q̄ no se pusiessen en sus cartas executorias: saluo las justicias ordinarias: y psonas muy conosciadas y abonadas y a vn fomos informados q̄ los nõs cõtadores mayores dã cartas cõ facultad pa q̄ se hagã prẽdas y represarias: y es toda ocasiõ q̄ este nõbre dure: y fo este color se hazẽ grandes robos Porẽde mãdamos y ãfendemos a los del nõs consejo y oydores d̄ la nõs audiencia: y alcaldes y otras justicias de la nõs casa y corte y chãcelleria q̄ ã aqui adelãte no dẽ ni librẽ nõs cartas ni sentencias ni otras p-

uisiones algũas pa q̄ faga executores: saluo a las justicias ordinarias: y con muy justa causa a algũas psonas muy conosciadas en nõs corte: llanas y abonadas: y defendemos q̄ ni gũas ni algũas psonas por testimonios q̄ tomen: ni por q̄ digã q̄ les es denegada la justicia ni por robos q̄ digã q̄ les han seydo fechos ni por causa ni color alguna no fagã prẽdas ni represarias en psonas ni en bienes algunos en poblado ni en ãspoblado. Pero si algũa actiõ y derecho tuuiere cõtra algũcõ cejo: o psona: o por cosa q̄ digã q̄ le deũ o les es obligado q̄ lo pidã primeramente por via ordinaria ante gen o como deũ fasta auer sãtencia o obligaciõ de aq̄lla: y despues pida execuciõ por via ordinaria ante quien y como deua. Y el que de otra guisa lo fiziere^a y prendas:

cõf. ltu. Neapol. rub. 9. libro. 2. ponit medietatẽ bonorũ sicut ista lex. vi. Matth. de Afflict. in. 6. nota. nume. 80. *¶ Cel q̄ de otra guisa lo fiziere* Nota poenã cõtra faciẽtes propria auctoritate impignorationes & represarias, nõ amittit actiõnẽ, quã habebat ad debitũ & medietatẽ bonorũ camere Regis, & taquã opprefor viarũ & salteador publicus est puniendũ, que pona i practica seruat, & cũ medietas bonorũ cõfiscetur veniunt iura & actiões. l. bonorũ. in fin. & l. meorũ. ff. d. verb. signi. gl. in l. princeps. ff. eo. matth. de Affli. in cõf. regni Sicilia & Neapol. rub. 9. n. 80. versic. Sexto not. ibi prefallias siue represalias.

o re-

o represarias, o toma hiziere q̄ este tal pierda la deuda que dixere que le deuen: y pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara y fisco: y aya pena de salteador y forçador publico. La qual sea dada è qualquier lugar que pueda fer auido. Y aquel a cuya causa se fiziere que pierda el preuilegio y la merced d̄ que pidiere execucion: y pierda la deuda por la primera vez. Y por la segũda aya la pena susodicha de robador. Pero por q̄ las personas que tienen preuilegios y cartas sobre escriptas de cõtadores de marauedis: o de otras cosas qualẽsquier, o obligaciones que traen aparejada execucion pueden cobrar sus deudas y no se les quite el remedio para las cobrar. Mandamos y ordenamos que las tales personas requierã alas justicias donde estã los deudores que prestamente les fagã justicia: y si no lo quisierẽ asì hazer que requieran al concejo y justicia de la tal ciudad villa o lugar para que le fagan luego administrar justicia. E si asì no lo hizieren q̄ las tales personas vengã o embien al nuestro consejo: y muestren las diligencias y con ellas le sea dado executor

llano y abonado como susodicho es para que pueda fazer execucion por la tal deuda en los bienes y personas de los deudores y de sus fiadores: y de la justicia y regidores, y officiales del concejo que fueron requeridos y fueron negligentes en lo cumplir: y de otra guisa no se fagan fo las penas susodichas.

¶ Ley. VII. De la pena en que caen los caualleros o sus hombres que roban a otros y como se deue fazer pesquisa sobre los robos.

¶ El Rey don Enrique. II. en Toro. Año de mil ccccviij.

¶ El Rey y Reyna en Madrigal. Año de mil ccc. lxxv.

¶ Aprouaron las hermandades y las ordenanças y leyes sobre ellas fechas para seguridad de los caminos.

Rdenamos y mandamos que si algun cauallero: o persona poderosa: o su compaña y hombres q̄ con ellos viuan robaren o tomaren alguna cosa contravoluntad de cuya fuere: que las nuestras justicias lo hagã luego pagar^a d̄ los bienes de los tales con el tres tanto: y si los robadores fueren hombres de guisa: que lo paguen con el tres tanto como dicho es y si bienes no tuieren que les den pena en los cuerpos: la que de-

¶ Lex septima.

¶ Lo hagan luego pagar. Nota poenam triplici, & supple vna cum rei noualle estimatiõ. §. ex maleficijs. in f. ltu. de actio ni. l. 3. titul. 13. part. 7. in illis verbis. la primera es pecha, ca el que robala cosa es tenudo de la tornar con tres tanto demas de quanto podria

dris valer la cosa robada. Et si delinques fuerit potens mittatur inquisitio & delecti processus ad regem, & ante iudices supremos ut ipsi faciāt satisfactioē laeso. vt i hac lege habetur & in. l. i. tit. i. supra hoc. lib. 8. ordinā. & adde. l. 30. tit. i. lib. 2. foro iuzgo contra iudicem, qui inuadit vel precipit inuadere res alienas, & q̄ de rapina notat. Domini. Sotus libr. 5. de iusti. & iure. q. 3. arti. 5. vbi vide.

Lex octaua. a No resciban mal ni daño. Hoc em spectat ad regē & eius officia lesi iustitiae, vt

uieren como dicho es. Y mandamos que se sepa la verdad dello en la forma siguiēte. Si en el lugar donde se fiziere el robo: fuere aldea o termino de alguna ciudad o villa q̄ los alcaldes de la tal ciudad o villa se antenidos de yr alla y fagan pesquisa sobrello y sepan la verdad. E si el lugar fuere sobre si q̄ los alcaldes dende sean tenidos de hazer la pesquisa: y si los sobredichos alcaldes se yendo requeridos no lo quisieren hazer que seā tenidos de pagar los dichos robos a los querellosos. Y mandamos que la pesquisa que asy fuere fecha sea dada al querelloso: o a la parte que la pidiere porque siga su derecho: y mandamos a las nuestras justicias asy de la nuestra corte como de nuestros reynos y señorios que el tal caso libren sumariamente sin figura de juyzio: porque los querellosos alcā

cen luego complimiento de justicia. Pero si el robo: o toma o muertes se fizieren en el camino que se guarden las leyes de la nuestra hermandad. E si las personas delinquentes fueren tales en que no se podria fazer execucion de justicia que la pesquisa hecha con la verdad sabida: sea trayda ante nos: o ante los nuestros oydores de la nuestra audiencia: porque asy trayda nos mandemos pagar a los querellosos del sueldo y bienes de los delinquentes.

Lex VIII. Que los alcaldes donde llegare el rey no consientan hazer robos ni fuerças.

Mandamos que quando nos llegaremos a algunas nuestras ciudades villas y lugares: que los nuestros alcaldes anden de noche y de dia porque los hombres no resciban mal ni daño en las viñas: ni en los panes: ni en las huertas: ni en las otras cosas: no consientan robos ni otras fuerças algunas y despartan las peleas y prendan los reboluedores dellas: y denles las penas que merecen y que lo hagan diligentemente: so pena de la nuestra merced y de perder los officios.

Lex IX.

in pace, & absque damno homines viuere valeāt tuti ab hominibus iniquis, & non debent esse negligentes, aliās eis erit imputandum si quid finitum fieri contigerit. vt diximus in. l. 4. supra isto titulo non debent subditi aliquod damnū, vel malum pati.

Lex IX. Que la justicia haga executar las penas en los mal hechores.

Idem.
Rdenamosq̄ las nuestras justicias y alcaldes de las ciudades y villas y lugares de nuestros reynos y señorios hagan y exe-

cuten la nuestra justicia en los que la merefcieren: y fino la hizieren nos las mandemos executar en ellos como aquellos q̄ hazē de pleyto age no suyo: segū se cōtēe en este libro en el titulo de los veedores.

Lex Nona.
a Executar en ellos. Concor. l. nonnulli, §. fin. C. ne sanct. baptisim. reite. & l. 28. vbi omnino adde ibi posita ad hunc locum titul. 15. lib. 2. ordinament. & l. 7. titulo primo. lib. 8. supra. Sed est dubiū. Vtrum iudex ex causa paupertatis, vel ex alia iusta possit minuere poenam statutam a lege. videtur dicendum iudicem ex causa poenam legis in ipsa sententia vel ante sententiam, minuere posse. Panormi. in cap. nisi specialis de offic. delega. Innocen. in cap. dilectus de tempo. ordin. Decius in cap. at si clerici, §. de adulterijs. numero quarto de iudi. l. 2. ibi. y otro si le pueda toller y emendar. titulo 22. part. 3. optime Franciscus Auilefius. in cap. pretorum. cap. i. verb. de rechamento. vbi ponit casus, in quibus iudex poterit extra causam mitigare poenam. legalem capitul. 36. in capitibus pratorū ibi. *sabio como y quando de derecho se permite.* Scibi Frā

ciscus Auilefius. l. 36. titulo. 9. libro sexto. ordinament. l. octaua. titulo trigessimoprimo. part. septima. ibi. y despues, que los justicadores ouieren tratado acuciosamente todas estas cosas sobre dichas, pueden crececer o menguar o toller la pena segun entendiēron, que es entendido, y lo debe

cuten la nuestra justicia en los que la merefcieren: y fino la hizieren nos las mandemos executar en ellos como aquellos q̄ hazē de pleyto age no suyo: segū se cōtēe en este libro en el titulo de los veedores.

licet non minuitur ex aliqua circumstantia, neque aggravatur poena formaliter est imponenda vt iura precipiunt, quia extat legis dispositio, & cessat iudicis arbitrium, vt in hac lege habetur. & in. l. 36. titulo nono. libro sexto. supra in fine ibi. *Pero esto no se entienda en las penas que specialmente en este quadero son establecidas.* Scilicet, in e causa, quia esset inferior. contra voluntatem Principis propria auctoritate leges tollere, quod esse potest. Clemen. ne Romani. de electio. ex causa. tamen etiā lata sententia propter paupertatem potest reuocare poenam, vel multam. vt dixi in. l. 3. glossa. 1. vers. prater ea, est dubium verum poena huius legis. titulo primo. libro tertio. ordinam. Ioann. Orosio. in. l. omnibus num. 12. ff. si quis iudi. non obtemper. l. quarta. titulo vigesimo secundo. part. 3. vbi Grego. Lup. verb. poena. vbi dicit locum habere siue sit multa imposita ratione delicti, nam imponitur poena pro delictis, vt declarat Azor. in summ. C. de mod. multa. licet tunc improprie dicitur multa, sed dicitur poena, vt ibi declarat Alberi. & in. l. illicitas. §. fin. ff. de officio. praesid. & ideo praedicta. l. quarta. part. non fuit vsa vocabulo multa, sed poena, quia ex quo poena delicti non est ordinaria & a lege statuta multum refidet eius remissio in arbitrio iudicis, vt declarat Bartol. in dict. §. fin. Salic. in. l. quicumque. versic. quod si ad praedictam poenam. C. de serui. fugi. & tenē menti praedictam legem partitae. nam de iure commune secundum doct. non poterat hoc. sic i poena iam per sententiam imposita, vt tradit Bartol. in. l. prima. in principio numero decimo. quarto.

quarto. ff. si quis ius dicen. non obtempera. vbi la so. in fin. princip. & sic per dict. l. partitæ, etiã la sententia ex dispensatione iudex modificat pœnam pecuniariam, exilij, vel homini, & ostenditur ex late traditis à Francisco Auilefio. in ca. i. verb. *derechamere.*

in capitibus pratorum.

Qui omnino est videndus ad decisionē multorū dubiorū in hac re contingētiū, que propter seueritatē vel ignorantiã iudicū per regulã. l. quod iussit. ff. de re iudicata. omittitur contra legem charitatis, quæ consistit in misere ratione proximiiuxta illud Matthei septimo. omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. de hoc dubio. an pœna statuta possit à iudice ex causa alterari est late videndus. Mar. Antonius. blãc.

in practica criminis. §. postquã vidimus que iudicia. nu. 71. par. 791. & de cõmutatione pœnæ, vide plures casus. per Ludouicum Carrer. in pract. crimin. §. homicidium. septimo. numero. 103. ver sic. item iudex potest.

Lex. X. Que nose hagan casas fuertes en el reyno sin licencia del Rey.

Idem.

DEfendemos q̄ ningunas ni algunas personas de qualquier estado, o condicion que sean no sean ofados de hazer casas fuertes^a en nuestros reynos y señorios sin nuestra especiallicencia y mandado y con acuerdo de los del nro cõsejo.

Y que si las fizierẽ q̄les sean luego derribadas y cayan en las otras penas por nuestras leyes ordenadas. Y esto porque

Lex Decima.

^a *Casus fuertes.* In terra Regis vel alterius Domini, vel etiam in solo proprio volentis constituitur. l. 7. titulo septimo. libro quarto. ordinamen. l. 58. capitulo vigesimotertio. libr. pragmat. regum ca-

tholicorum. l. fin. titulo decimo octauo. par. secũda. l. quadagesima sexta. in ordinan. Tauri. l. quicumi castra. C. de fundis. libro vndecimo. quia per huiusmodi edificia, nempe fortalitia, & turres, datur ansa & materia turbationis & scandala

en las dichas fortalezas no se acojã ni receptẽ los malhechores: segun se contiene en este libro en el titulo de los castillos.

Reprefarias q̄ se hazen de vnos lugares a otros: y de vnas personas a otras: se seguren fuerças y robos y daños: defendemos q̄ no se hagã las dichas reprefarias segun se contiene en el titulo de las prendas.

Titulo. XVII.
Delas remisiones.

per cathedrã. nu. 9. de sepult. quia talis pax. sub dētorū in tereft reipu. l. congruit. ff. de officio præfidi. l. si quis inuenit. §. fina. ff. de capt. Bartol. in l. si ambitiosa. columna quinta. ff. de decret. ab ordina. fac. & habetur ista ratio, in capitibus pratorum capitulo vigesimosecundo. & ibi Franciscus Auilefius in glo. l. fin. fol. 196. columna secunda. & faciunt quæ ipse notat tibi capitulo sexto. foli. 124. columna secunda. verb. *pobreza.*

Titulus Decimusseptimus. De remissionibus.

de facili oriuntur, vt notat Francisc. Auilefius in capitibus pratorum. capitulo vigesimosecundo numero tertio. vbi plene de hac materia, & vt impediatur receptationis causa, quando aliquis delinquit, ne subspe veniã committat delictũ vt in præfenti lege dispositum est. ibi, *y esto porque en las dichas fortalezas nose acojan ni receptẽ los malhechores.* tantiam propter pacem populi, quã princeps debet subditis & reipublicæ procurare. l. Card. in Clementina. dudum. §. super

Lex Prima.

^a *Sean remitidos los tales malhechores.* Reus criminis est remittendus ad locum, in quo commisit delictum, vt ibi pœnas patiat, si que ei in pœnã & ceteris in exemplum, timoreq; pœnã a similib⁹

Lex. I. Que los malhechores y deudores puedan ser sacados de las fortalezas, y de las villas, y lugares: aunque sean preuilegiados.

El Rey don Iuan. II. en Zamora año de mil ccccxxiiij.

MAndamos q̄ qualesquier malhechores: o deudores puedan ser y sean sacados de qualesquier villas y lugares y castillos y fortalezas aũ que sean preuilegiados: aysi de lo realengo y señorio, como d̄

delictis retrahantur & ita est vera ratio decisionis huius legis & simillium, quæ petunt remissionem nocētis ad locum, vbi fuit perpetratum de licitum, ad regulam, quod debet fieri remissio est pragmaticat. 58. ca. 27. in capitibus pratorū. l. i. titulo. 29. part. 7. vbi optime Grego. Lupus in glo. *de uolofazer etc.* in athen. vt nulli iud. §. si quis comprehendit collatione. 9. l. 18. titulo primo. par. 7. l. i. titulo primo libro secundo. for. leg. Dubitatur, primo quæ sit causa remissionis? respondetur quia in loco commissi delicti probationes sunt promptiores ad cõmunicandum delinquentem, vt sic conuictus crimen non maneat in ultimum in fauorem reipublicæ cui conuenit ne delicta maneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad legem aquic. vt fame de sententia excommunicationis & ideo. l. pœnalis est exrendenda, tanquam fauorabilis reipub. Barto. in l. quemadmodum. C. de agri. & censu. libro vndecimo. colum. 2. numero quarto. Iaso. in l. i. numero decimotertio. C. de sacrosanct. eccles. & in l. si certis numero tertio. C. de pactis & in l. si filius familias. columna tertia. numero septimo. ff. si cert. petatur. & in l. cetera. §. si quis ad opus nume. 20. ff. de leg. 1. Antonius Corset. in singu. suis ver. extensio Hippol. in pract. crimina. §. diligenter numero. 130. idem in consili. 87. numero decimosexto. & consi. 94. numero vigesimo octauo. ne ergo restringatur probatio. contra. l. quoniam. C. de hereticis, ratione prædicta fit remissio. 2. ratio est vt

alij terreantur vt supra dixi. & solatio sit cognatis interemptorum. l. capitalium. §. famosus. ff. de pœnis Grego. Lupus. in l. i. tit. 29. par. 7. in gloss. fina. plures rationes affert Iacobus de Bellouitū in repet. cap. Roman. §. contrahentes. numer. 110.

lo abadengo y maeftrazgos y Priorazgos: y que sean remitidos los tales malhechores^a para que dellos se haga justicia a las ciudades, y villas, y lugares donde delinqueron: o fizierõ la deuda y contracto: no embargantes qualesquier preuilegios: o execuciones que de nos: o de los reyes nuestros progenitores tengan.

de foro competentis. lib. 6 transcriptit Couar. libr. practi. questio. capit. 11. numero tertio. versu. ceterum cum i capite proximo. *D*ubitatur per quẽ debeat fieri remissio, & captio realis, vt mittatur ad locum delicti criminis? Respondetur remissio debet fieri per literas requisitorias iudicis loci commissi delicti per iudicem vbi est captus delinquens & sine requisitione iudex primus de necessitate non tenetur reum remittere, sed ipsum punire poterit secus de vrbantate & sic realis citatio, & apprehensio delinquentis existens in alio territorio debet fieri per iudicẽ territorij modo præmissio. tex. in authen. vt nulli iud. §. si quis comprehendit, & in authent. si verò criminis C. de adulte. Grego. Lupus in l. i. vbi ipsam sic intelligit, in verb. recaudar. titulo primo. 7. part. & quod requiratur requisitio iudicis delicti. late pbat. Iacobus de Bellouitū in practi. iudicaria titu. de remissione sienda aliã de fuga reorum numero. 63. Franciscus Auilefius per text. ibi verbo. requirerã. in capitulo vigesimoseptimo. pratorum fol. 202. & vide ipsum ibi in verb. entreguen. Hippoly. late in pract. Criminali. §. oportune numero trigesimosecundo. & Bosius in pract. titu. de for. compe. num. 46. Thom. Gramma. decisi. 26. Petrus Folleri. in pract. pagin. 81. numero. 80. Hippoly. in l. vnica. quest. fina. C. de raptu virginu. Carrer. in pract. crim. §. homicidium. in. 7. numero. 101. l. 2. ibi *ales requerir, los alcaides, que dieran la senten.*

sentencia, que seant enidos los alcaldes oficiales del lugar donde acasfriere a lo prender y prendan y embien preso y bien recabado a los alcaldes y juezes del lugar donde asifiziere el maleficio porque alli donde cayo en la culpa reciba la pena. infra hoc titul. & l. fin. ibi de lo entregar por requisicion del juez del delito, o del juez del demandor. in fra eodem.

¶ Quæritur cuius expensis debeat fieri remissio? Respon. delinquentis, si habeat bona si vero nõ habeat petentis remissioem hoc est accusatoris, cuius causa fit & si est pauper ex pñis iudicis, nõpe de pœnis camerae, & regis, quæ sunt ad õfen

¶ El mismo en Madrid año de xxxvij.

SI aquellos q̄ fizieren algunos maleficios e qualesquier villas y ciudades: y lugares de nõros reynos y señorios: asif d muer

sionem iustitiæ. ex. l. 2. infra hoc titulo quanuis dicat expensis officialium & iudicum, est accipiẽda expensis publicis, vt dixi, & non iudicũ, tum quia ratione officij id facit & debet consequi præmiũ & honorẽ, non pœnã, nõ esset huiusmodi si de suis bonis teneretur delinquentem ad suum forum & tribunal reducere & sic officium suum esset ei nociuum, quod est indecens & iniustum. cap. cum non deceat. de elect. lib. 6. tum etiam ex Bal. sententia. in cap. i. de testib. dicentis q̄ in causa inquisitionis non debent testes venire suis sumptibus, sed res publica iudicis præcepto dabit expensas & debet præcipere maffario cõmunis, hoc est receptori publico q̄ soluat eis expensas de publico & sic reo & actore deficientibus fit remissio expensis applicatis sumptibus iustitiæ & ita prædicatur & tenet Franciscus Auilefius in capitibus prætorum. c. 27. glo. penul. num. 24. & ibi agit cuius expensis fit facienda remissio de iure cõmuni ad locum delicti, nam quando accusator petit debet eius expensis fieri. Bald. in cap. nonnulli. colum. 3. numero. 9. de resc. Iaso. in. l. à Diuo pio. sententiam numero. 2. de re iudicata. Montal. in l. prima. gloss. 2. col. 2. vers. item nota circa remissionem tituli. l. lib. 2. foro. leg. per. l. penul. cum se-

quentibus. de eroga. militar. an. lib. 2. dixi in. l. 1. gloss. l. quæstion. 5. ti. 5. libr. 3. ordinamenti supra. prima parte horum commentariorum & in. l. 3. titulo quarto. libro. isto. 8. supra.

¶ La deuda, o contracto. Intelligit legem cum

tes como de robos y furtos que merecen auer pena en los cuerpos asif fuerẽ de los lugares dõde asifizieren los maleficios, y fuyeren: y se fueren a otros lugares: quier sean de nõra jurisdiccion real, quier de otros algunos: y aquellos alcaldes donde fizieron los maleficios no los puedan pren-

delicto, & in carceribus detineri possunt quousq; satisficiant dño rei depositæ, sicut Salmantice est in vsu, vt mulieres, vulgo. Panaderas non gaudet priuilegio legis Tauri. 62. ratione præmissa, quia scholares illis præbent triticum, vt ipsum reddat in pane cocto, & habent fidem depositi. oportetq; fidem seruare & suum vniciue reddere. §. iuris præcepta. in situ. de iustitiæ & iure, vel quia debitor fuit in ius vocatus vt solueret debitum suo creditori, & fiat contumax fugiendo ad aliud territorium. Nam quanuis in causa civilis non sit locus remissioni tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur, tex. ling. secundum Bald. ibi in. l. consentaneum. C. quomodo & quãdo iudex refert & sequitur Anto. Corf. in sing. verb. contumacia. in. 2. Hippo. in pract. criminali. §. oportu ne numero. 34. citat Alex. in. l. 1. colum. 1. numer. 4. ff. si quis inius vocat. non ierit. vbi vide optimã glo. hoc iudicij, & facit. l. fin. infra hoc titulo. ibi nõ deudores, que buyeren por no pagar a sus acreedores.

¶ Lex secunda. a Que merecen auer pena en los cuerpos. Ad idem facit ista. lex infra dum dicit que qualquiera que fiziere cosa por que merezca muerte, o otra pena corporal. ex qua lege potest colligi cõclusio, quod remissio locum habet.

habet criminibus grauibz & atrocibus, ppter quæ crimiua reus est puniendus pœna mortis, vel alia corporali. non ergo propter leue delictum est faciẽda remissio. & ponderat ad hoc istam legem, Greg. Lupus in. l. 1. in gl. fin. col. vlti. titu. 29. parti.

7. ex ratione tex. in. l. capitulum. §. famosos. ff. de pœnis. & quia in leuibz delictis non fit remissio, ex gl. in. Cl. pastoralis. verbo. de more. de re iud. Anchar. in. c. postulasti. de foro comp. Do minicus in. c. Romana. §. contrahentes.

in fin. de for. cõpe. lib. 6. & facit tex. in authent. vt nulli iudi. §. si quis vero cõprehensorum. collat. 9. & l. 16. titu. 4. parti. 3. sed in contrariũ sicut. lex. 1. titu. 29. parti. 7. quæ generaliter loquitur in delictis quibuscumq; & l. 1. & l. fin. infra hoc titu. quæ loquitur etiam in debitoribus fugitiuis ex causa civilis ergo in omni delicto est faciẽda remissio cũ ea dem sit ratio, respectu punitiõis, in delicto paruo sicut est in magno, vthõies puniantur, & ceteris sit exemplũ & sit solatiũ amicis & cognatis iniuriati, & possit fieri probatio cũ maiori facilitate, vbi admissum est delictum, non obstat ista. l. cum priores per posteriores & e conuerso sint intelligenda. l. non est nouum. & l. nam & posteriores. ff. deleg. tum etiam quia loquitur gratia frequentioris vsus quippe cum nõ excludit alios similes, nam posuit exemplũ in delict. grauioribus ingerẽtibus pœnã mortis, aut corporalem, vel procedit ista lex ad instantiam partis, non iudicis requirentis, cũ ad petitionẽ partis reus in absentia fuit cõdenatus, per sniam iudicis loci cõmissi delicti, vt per tenorem legis constat, & argumentum à contrario, seu casu expresso non debet summi quando esset cõtra aliam legem & induceret correctio nem, quæ non est cogitãda, cum expediat iura iuribus concordare & non præsumitur variatio contra dispositum in. l. 1. & fina. infra eod. per hanc. l. secundã per. l. 3. ff. de mil. testam. clementi. vnica. de renunciatio. & sic est tenendum remissionẽ nocentis in omni delicto esse faciendam ad locũ cõmissi delicti. vt ibi sumat vindictã vbi cõmisit culpã. & rone delicti quis forũ fortia. c. si. de foro

cõpe. & pbãt in ista regia lege, quã ad hoc elegam tem dixit esse. Coua. in pract. quæst. c. 11. nu. 4. ad fin. igitur non est recedendũ à regula, nisi si signet casus expressus eam limitans, vel corrigens. c. qm. de cõiug. leproso. l. ab ea parte. ff. de probat. l. sius

der, ni tomar, aũque son dados por fechos de los tales maleficios, y que aquellos juezes en cuya jurisdiccion son hallados, no los quieren remitir, ni entregar, ni cõplir, ni executar las sentencias, que son dadas contra ellos en tal manera q̄ la nuestra justicia no se execute como deue, ni los q̄rellosos la puedan alcançar. Poren de ordenamos y tenemos por bien: que qualqer que fiziere cosa porq̄ merezca

quoque. §. puto. ff. de acq. hæredi. gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iuris. quãuis per hæc. l. velit Couar. lib. practi. q. c. 11. nume. 7. vers. octauo. remissioni locus erit, q̄ in grauibz criminibus habeat locũ huiusmodi remissio nõ autem in leuibz. tenet Calderinus in cas. de rapto. Cyn. in authent. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. collecta. in. c. postulasti. de foro compe. Capel. Tholo. decisio. 319. vbi Stephanus Aufser. hanc opinionem dicit communem esse Panor. in cap. vltimo. nume. 15. de foro compe. ex quibus in fert Couar. vbi supra. vbi delicta fuerint grauia, si actum sit ad ciuilem pœnam, & cõdemnationẽ, quia hoc casu existimat remissionem non esse faciendam ad locum delicti, ex mête prædictorum authorum, vt ipse Couar. & per hanc legem pbat & Cassan. in consue. Burgund. rubri. 12. num. 7. & Iacobus de Bellovisu. in repet. d. c. Romana. §. cõtrahentes. numer. 12. de for. compe. libr. 6. Imol. in clemen. pastoralis. nume. 64. de foro compe. lib. 6. sed salua eius pace lex. ista non potest induci ad assertam communem opinionem per præmissa, nec communitati veram esse credo. Cogitabistamen in ea, & faciunt contra eundem Couar. quæ dicit ipse in. d. lib. pract. quæst. c. 10. col. pen. versicu. 12. & versicu. 13. vt diximus in. l. fina. infra eodem titulo. ¶ Dubium cõferri solet, an locum habeat remissio, inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam, vt sunt Duces, Marchiones, & ceteri domini temporales, vel quia non sunt eiusdem territorij & iurisdictionis, nec sub eodem Principe, vt est Regnum Lusitaniz, vel Galliz respectu istius omnium excellentissimi re, & fama, in toto orbe terrarum, quod regitur, & feliciter in pace gubernatur, à domino nostro Hispaniarum Rege PHILIPPO SECVNDO sit cõclusio i delictis cõmissis, iurisdictione,

ditione Regis, si reus aufugiat ad iurisdictionem dominorum temporalium istius regni, regis iurisdictione extrema subiecti tenentur per literas legatis iudicis reum remittere, vt poenam recipiat in loco delicti, probatur in l. 1. 2. 3. & si iustus tituli. 17. secunda conclusio. de regno ad regnum diuersum, non habet locum requisito, nec remissio, & sic delinques in vno regno puta Castellae fugiens ad regnum Galliarum Lusitaniae non reuocatur ad locum commissi delicti, imo videmus

muerte, o otra pena corporal y no pudie refer ballado en el lugar dode hizo el maleficio para q se cumpla en el la justicia si fuere pgonado, y da do por hechor por sentecia q e llegado el querelloso con la

tales delinquentes no puniri, & securos esse in tali regno & sic locum habet remissio in loca eiusdem domini, non autem diuersa. Ratio quia aliena territoria praestant saluum conductum, & securitate. argum. l. presentis. & l. denunciamus. C. de his qui ad eccl. confug. ita Ang. in quaestio. incipienti, reuocata guerra. Bald. in l. 1. col. 7. versu sed si quaeritur. C. de summa Trinit. Socin. in l. 1. in prin. colum. 2. ff. de acquiren. possess. Borsius in practi. criminali. tituli. de foro compe. pag. 77. numero. 69. versu aduertendum tamen est. Hanc conclusionem tenet Couar. libr. practi. quaestio. ca. 11. numero. 10. versu. Duo decimo loco se offert, dicens hanc sententiam totius orbis Christiani, vsu & praxi receptam esse, vt testatur Bald. in l. 1. C. vbi de cri. agi oportet. Jacob. de Bello visu. in repe. dict. §. contra hentes. nume. 113. Fulgosi. consil. 149. colu. 2. Imol. post alios in clement. pastoralis. super gloss. verb. de more. de re iudica. Stepha. Aufser. in decis. Capel. Tholosa. 319. Nicol. Boer. decis. 29. Bart. Casan. in consuet. Burg. rub. 12. nu. 14. Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. imo apud Italos consuetudine inductum esse, q remissio non fiat etiam in locis, qui imperatori subiecti, asserunt Bart. in l. qui sepulchri. ff. de sepulch. viol. Ange. in l. haereticus absens. ff. de iudic. Fel. in c. fin. nu. 11. de foro compe. Hippol. alios citans, in practi. crimina. §. oportune in nu. 35. vbi nu. 36. limitat. nisi ciuitates essent coeederat adinuicem & vnus committat delictum, in vnai ipsarum & con fugiat ad illam, poterit enim ibi capi & puniri. l. non dubito. in fin. ff. de capti. & ita fieri posse cre

derem, per concordiam factam inter Regem Catholicum, & Lusitaniam etiam Regem, de qua constat. libr. pragmat. Regum Catholicorum. fol. 75. colum. 1. l. 103. Don Fernando y dña Isabel etc. Matth. de Afflict. in constitu. Neapol. lib. 2. rubri. 3. nu. 88. in versu si. glo. 1. vbi dixi. Quae ritur praeter ea, quid de vagabundis, qui committunt delictum in vno loco, & fugiunt ad alium, an sint remittendi ad locum perpetrati delicti videtur quod sic, nam fore si ratione delicti foritur

sentencia a los Alcaldes del lugar donde estuuiere el malhechor a les reqrir q lo predā y lo embie preso al lugar dode hizo el maleficio embiandoge lo a reqrir los Alcaldes que dieron la sentencia, que seā

forum loci in quo commisit delictum. l. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. & in authen. qua in prouincia. C. eod. tituli. quae sunt sumpta ex authent. vt omnes, obedi. iud. prouinc. §. & hoc considerantes. col. 6. cap. 3. q. 6. vbi est bona gloss. c. 1. de rapto, & ibi traditur per scrib. notat Matth. de Afflictis in constitu. Neapol. rubr. 10. de intransibus regni. vt arm. depon. nu. 16. versu c. secundo nota. ergo & vagabundus erit remittendus ratione fori contracti propter delictum, & quia omnes rationes quae refuit statuta remissio in sunt in eo ergo & c. Secundo hanc sententiam, probat Innocen. & Cardina. in cap. primo. de rapto. Panormi. post Anto. in c. fina. de foro competenti. numero. 21. Socin. in ca. postulasti. num. 15. eod. tituli. Couar. in practi. quaestio. cap. 11. versu. 7. sunt qui opinentur, & rationes quae inducunt remissionem, iustiores & aequiores eam efficiunt in vagabundo, sicuti quilibet iurisperitus facile discernere poterit. Contrariam sententiam tenet Calderinus, & Ioannes de Anania in dicto capi. primo. de rapto. Guid. Papa decisio. 202. quibus suffragatur. glossa in l. prima. C. vbi de crimini. agi oportet. quam docto. frequentissimo consensu sequuntur ex ea deducentes vagabundum vbi cumque fuerit inuentum puniri posse, sed ego hanc sententiam semper contra iuris veritatem & eius principia iudicavi & reijcendam esse, nec impedimentum praestat huic opinioni. textus in dicta. l. prima. ex qua videtur annotatum fuisse, hanc opinionem, quia id locum obtinet, quoties a iudice delicti, nec ab accusatore petitur remissio secus si fuerit petita a iudice commisi

commissi delicti, aut deniq; ea opinio erit intelligenda quantum ad locum vbi vagabundus crimem commiserit, nam vbi inuentus fuerit delinquens, id est vbi quis vagabundus deliquerit, ibi erit puniendus. Quae etiam potest vtrum fur erit remittendus ad locum commissi delicti cum re furto subtrahita ad alium locum ibiq; nouum delictum commiserit ex contradictione ipsius? Respon. locum esse remissioni ex primam iusta acceptioe, & omnia q exinde sequuntur, vbi cumq; fur fugiat, sunt ei annexa & dependentia, non tamen diuersa, nec diuersa criminalia & discreta constituunt, & per prius causa est iudicanda, & contra statio posterior si esset nouum delictum, non impediret iurisdictionem iam quaesitam, per prius iudici loci commissi delicti, ergo ad eum est remittendus cum re furto subtrahita Fulgosi. consil. 149. col. 2. Marc. Mantuanus apophthegmate. 303. Couar. libr. practi. quaestio. ca. 11. versu. decimo solet, nume. 9. & lib. 2. Variar. resolut. cap. 20. nume. 15. vicesimo octauo examinanda est hoc in loco. Contraria pars tuetur a Bartol. in l. si dominium. ff. de furtis, & ad eum Alexand. Bald. in l. vnica. col. 7. C. de confelsis. Capicius decis. 104. Petr. Foller. in practi. crimina. pagin. 323. num. 121. versu. 31. quae ro. 1. par. 3. partis. dicentes ita fuisse decisum in sacro Regio consilio. Angel. de Castro filius Pauli de Castro in consil. 457. inter patris consilia lib. 2. asserit hanc opinionem iuris verioem Guid. Papa decisio. 202. & communem esse Nicolaus Boeri. decisio. 13. numer. 47. & Iacobus de Bello visu scribit in cap. Romana. §. contrahentes, num. 120. de foro competenti. libr. 6. Bart. seruari hanc opinionem comuniter tenet, quidam eam reprobaerunt, quam falsam esse censet & merito Illustris Episcopus Segouiensis, & nostro Collegio Salmantinus selectissimus Doctor Couar. in libro. 2. Variarum resolu. ca. fina. nume. 18. fol. 170. col. 2. licet ipse concedat rem ipsam furto ablatam posse ab ipso iure etiam in ecclesia iam per vim auferri, vt domino restitatur. de praemissa. quaestio. agit Petr. Foller. i. practi. verb. audiant excusatores. nu.

64. pag. 75. col. 2. versu. fixus, sed quis si aliquid commisit. Quid autem in haeretico, sit ne remissio locus, vel puniri potest, in quocumq; loco quo inuentus fuerit, videtur dicendum quod habeat locum rationibus, quae

tenidos los dichos alcaldes y oficiales del lugar dode acaesciere de lo prender, y prendā y embie preso y bien recaudado a los Alcaldes y juezes del lugar dode asifiziere el maleficio, porq alli dode cayo

en la culpa reciba la pena. Pero si el querelloso pidiere q los Alcaldes del lugar, donde fuere hallado el malhechor, cumplan y executē la sentencia q sean tenidos de la executar tanto quāto cō fuero y cō

crimen Salmantice, & fugit Granatam & ibi non commisit de nouo publice nec repetit delictum haereticum, sed perseverauit forte sed secretē & sic punitur propter factum originarium, & inductiuum, hoc in loco ipsum delictum vbi prius fuit formatum, secus si iterauit publice Granatam, & ita intelligit commuhem opinionem contrariam, quae habet non habere locum remissionem & hunc intelligendi modum assignarunt Ludou. Burg. in repeti. l. si se subijciant, nume. 129. ff. de iudiciis. Hippolyt. in repet. l. vim. num. 123. C. de raptu virgin. quos retulimus in l. 3. glo. 1. versu. est praeterea dubium, vtrum haereticus sit puniendus eo in loco tituli. 3. lib. 8. ordinamen. vbi latissimē vltra omnes declarauit hanc dubiam quaestionem, & ibi declarauit ad quem spectet cognitio huius criminis haereticus in versu. quaeritur, ergo ad quem iudicē spectet, & ibi etiam trado cuius expensis sit faciendum delinquentis remissio. in versu. sed non est omittendum quibus expensis etiam dicā in gl. fin. huius legis. 2. Quae potest an iudex delicti rationem teneatur prius cognoscere saltem summarie per informationem testium de delicto illius, qui ab eo remitti postulat, vt sic constando iudici loci ad quem fugit possit capere, & remittere aliterq; non teneatur etiam requiritus? Respondendum est, summam criminis cognitio, & probatio procedere debet, ne alioqui quis innocens infamia non teneatur ad remissionem faciendam. glo. in clement. pastor. verb. de more. de re iudi. vbi dixi in eius ordinaria lectione. an. 1555. Oldral. cōf. 124. Bal. expressim tradit in l. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. Aret. in c. fina. numer. 20. Tom. iij. Y 2 de foro

de foro competenti. & huiusmodi cognitio summaria nõ fit a iudice remissuro, qui est merus executor, nec potest summarie cognoscere de ipso crimine, sed a iudice loci delicti, qui remissionem petit, ex mente Barto. in l. prima. C. vbi de crim. agi oportet. Panormit. in capit. fin. numer. 8. de foro compet. Guido. Papa. decis. 202. & Cassa. in consuet. Burg. rubric. 2. n. 6. & ista opin. est vera & practica suscepit, secundum Couar. in pract. quæst. ca. 11. nu. 8. versic. nono. in hoc tractatu. fol. 51. col. 1. ex quibus resolutio est, qd cognitio delicti debeat prius fieri, siue a iudice delicti siue a iudice vbi fugã fecit delinquens quoties hanc cognitionem iudex requirens omiserit, vel eam ad iudicem requisitum non transfuserit in literis requisitorijs, vt ex prædictis autoribus obseruandum est, ratio huius præuicæ cognitionis est ne innocens infametur, quia captura personæ in se habet iniuriam. Bald. in l. per diuersas. quæstio. 10. C. mandat. Innocen. in ca. quia. de iudi. Alex. consil. 188. col. 1. libr. 2. & in consil. 96. col. 4. Felin. in dict. c. quia col. 1. penul. Roland. à Valle. consil. 20. col. 2. numer. 9. & 10. & est grauamen continuum & irreparabile à quo sine temporis præsumptione potest appellari, quia omni momento grauatur. Paul. Castrensis in l. 1. §. biduum. col. 3. numer. 9. ff. quando appellandum sit. Philipp. Franc. in c. supere. in 2. col. 2. numer. 4. de appellatio. cum alijs multis citatis ab Hippol. in pract. caus. crim. §. attingam. numer. 19. & in §. expedita. numer. 73. & iniuste incarcerando & eum detinendo tenetur actione iniuriarum, in syndicato, etiam si ex post facto publicato processu appareat de iniusticia ex his quæ dixi in l. 13. in glo. 1. titul. 2. lib. 3. ordinam. quæ sunt menti commendanda contra iudices, qui iniuste etiã per momentum detinent aliquem in carcere, quia cessante delicto post contra ius naturale, & est in

iniuriam & infamiam proximi, ad cuius restitutionem tenebuntur, & ad damna reo illata occasione iniuste capturæ. argum. c. si tua culpa. de iniur. nec quicquam refert nostra Regia lex quatenus vult, exigere quæ est visa ad remissionem facien-

sean tenidos los dichos Alcaldes de lo embiar, y que no dexen de lo hazer por el pedimiẽto que primero auia fecho el querelloso que le cõplieffen la dicha sententia. Y mandamos otrofi que el malhechor q̄ se ouiere d̄ lleuar preso del lugar dõde fuere recaudado al lugar dõde hizo

bellionum regum Catholicorum. c. 13. incipienti. *Otresor denamos y mandamos que si la persona contra quien se ouiere de proceder. fol. 5. col. 2. non tamen ex hoc ista lex Regia negat iudicem loci delicti statim ante condemnationẽ præmissa quadã summaria cognitione remissionẽ petere & sic ante sententiam, & post ante eius executionem etiam si alius iudex loci vbi fugit præuenerit in causa & hoc quando ex officio facit, ceterum si ad petitionem legitimi accusatoris iudex domicilij capisset de crimine cognoscere & tractare, præuentio ista sufficiens esset, vt remissioni non esset locus, vt inter plures diuersas contrarias opiniones, censet. D. Didacus à Couarru. in pract. quæstio. capit. vndecimo. versic. sexto. in hoc tractatu erit. fol. 49. col. 4. quarta. cum. 3. sequentibus. quã interpretationẽ ex hac nra gl. deduxit Greg. Lupus in l. prima. vers. *deue lo fazer.* titul. 29. parti. septima. de materia remissionis vltra loca supra citata, adde Nicola. Euerard. in locis argumentorum legalibus in loco à cõtractibus ad delicta, numero quinto. pagin. 308. & de literis requisitoris adde bonum verbum per Hippoly. in 2. 138. iudex vnus territorij, omnino perpetui. Folier. in pract. in. 1. parte. 2. partis. verb. audiantur excutores. numer. 64. par. 75. & cautela ad impediendam re-*

dam remissionem vid. per Alberic. in l. si cui. §. cum sacrilegium. per text. ibi. ff. de accusato. *¶ Que lo embien a costa del querelloso.* Dixi in l. prima. supra isto titulo. & in l. 1. titu. 4. isto. 8. lib. ordinaria. Couar. in pract. quæstio. c. 11. versic. decimo

quarto. non merito quæritur. nu. 11. Nusi. Auedani. in tract. de madat. regum. 1. par. c. 10. nume. 14. cum sequen. 138. in cuius Pincianis Anni 1537. & in ista lege optime declaraf, has expensas quæ fiunt in remissioẽ delinquentium ministrandas esse ab ipso met deliquente & ex eius bonis si bona habeat, alioq̄ ab ipso accusatore, qd si neuter istorũ habeat vnde possit eas solvere tũc præstandæ sunt ex publico rario illius loci vbi capitur reus sceleris autor. Igitur differt à iure cõi ista regia cõstitutio, qd expressim agit de remittendo. eo delinquente, qd absens à loco delicti ab eiusdem loci iudice damnatus fuerit, & pronunciatu criminis autor qd est omnino considerandum hac in re, vt hinc argumentetur sit ne idem agendum gñaliter quoties in criminibus, petita fuerit remissio, ex Couar. loco præcitato fol. 53. nu. 11. ca. 11. practicar. quæst. Sed quæstionis est quando ad nobilem est mittendum pro testimonio cuius expensis debeat mitti. tradit Specul. de iure calumn. §. restat. ad finem. & ibi Ioan. And.

el maleficio, que lo embien a costa del malhechor: y sino tuuiere bienes, que lo embien a costa del querelloso^a, y si qualquier de aquestos no tuuiere de que pagar, que lo paguen los officiales de la justicia del lugar don. de fuere fallado. E tenemos por bien que los Alcaldes y officiales que asì fueren re queridos, con la tal sententia, y no cumplieren, lo que dicho es de suso: que sean tenidos a la pena que merefice, el malhechor: la qual mandamos, que les sea dada y cumplida

& Bald. in additionib. & Guiljelm. in l. secunda. C. eodem titulo. & Ioan. Corf. & Stephan. Aufreri. in additione illius in decisione Tholosana 100. Item fuit quæstum si positiones & iterum de cõfio. 273. Item fuit peticum per actorem Tiraqu. de nobili. ca. 20. nu. 50. & qd in simili tractatur per Cyn. in l. general. qd. 4. vbi Bal. & Salicet. in §. his præsentibus. C. de iur. iur. Bart. in l. 2. §. dñendi. ff. ex quibus causis, in posse. ead. Domi. in ca. præsentium. col. 5. versic. sed quis soluet de testib. lib. 6. & resolutioe dic qd expensis petitis si ratioe priuilegij testis nõ possit venire adiudicium, quia eius gratia testimoniu fit, impositionibus autẽ expense erunt, & actoris sec^o si absens voluntariẽ litigabat p procuratorẽ, nã tunc mittetur ad ipsum pro

¶ Ley. III. Que los canalleros, o otras personas que no quisieren remitir a los malfechores que se junte la justicia y officiales y gelos fagan remitir.

¶ El Rey don Juan. II. en Toledo. Año de mil ccccxxxiij.

¶ Idem. En Madrid. Año xxvij.

Orque en la muy noble ciudad d̄ Seuilla tienen ordenança jurada y confirmada y guardada de los Reyes nuestros pro-

declaratiõ positionũ, ipsius absentis expensis ex decisio. Capel. Tholos. 273. Item fuit peticum per actore, vbi Aufr. & per paniffa quæ sunt notada.

¶ Lex Tertia.
b *¶ Que la justicia y officiales della.* Nota, quod ad ministrandum iusticiam & pro quietudine populũ iudices debent impendere fauorem contra inducentes scãdalum & ipsum sedare ad idẽ. l. 1. tit. 4. lib. secundo. supra. & in l. penulti. titul. decimo. libro quarto. ordinamenti. vbi dixi in glossa. verbo. *ni Tom. iij. 3 remediari*

remedijs. &c. l. 35. titul. nono. libro sexto. ordinamenti. supra in versicul. *E si para prender a estofas*. o para otras cosas que nuestro seruicio ouieren menester ayuda mādamos a los concejos y oficiales &c.

¶ Que los Regidores de la ciudad. Nota quod rectores, seu anciani, vulgò Regidores propter negligentiam iudicis succedunt in iurisdictione, vt iustitia fiat, & ne negligentia ipsius potestatis subditio opprimatur, & sic fit quādo est suspensus, nam associatur iudici in causa recusationis, duo rectores ad sententiam profertur. l. prima. titulo quinto. libro tertio. ordinamenti. & in causa appellatiōis infra quantitatem statutam per legem huius regni non excedentem estimationem decem mille morapetitorum in. l. sexta. & ibi dixi in glof. titulo decimo. sexto. lib. tertio ordinamenti. Similiter idem exitur dicendum cum iudex vult exequi suam sententiam a qua appellatum

genitores que conueniē quandoquier que algunos señores, o caualleros poderosos no son obedientes a nuestra justicia: receptaren, o defendieren a algūos malhechores suyos, o a genos no los queriendo entregar a la justicia quando gelos de mandan, o bollesciē dellos, o hombres suyos la dicha ciudad, o seyendo causa de la bollescer que la justicia y oficiales della los manden salir de la dicha ciudad y su tierra, so grandes penas que les pongan, y sino lo cumplē junte se la dicha justicia y oficiales, y fagan que esta ordenança, cūple mucho a nuestro seruicio: y es

fuit per reum casu, quo tenetur deferre nam ad ipsos ratione periculi imminētis pertinet refragare ipsius iudicis malum intentū, quia repræsentant partes iustitiæ: & sic in nro casu succedunt data malicia, seu negligentia ipsius iudicis, & crederē

muy prouechosa a todas las otras ciudades y villas y lugares de nuestros Reynos, y señorios. Mandamos a todas las otras ciudades y villas y lugares de nuestros reynos, y señorios que tengan y guarden y cumplan la dicha ordenança. E mandamos q si las nuestras justicias fueren negligētes en lo asy hazer que los Regidores de la ciudad^a, villa, o lugar dōde esto acaesciere hagā mouer todo el pueblo, y se junten todos a los hazer salir, y executē en ellos las penas que las justicias les ouieren puestas. Y que el tiempo que les fuere asignado, para salir de la tal ciudad, villa, o lugar no les pueda ser relaxado, sin nro

manu armata pnt impedire executionem cū post appellationē interpositam ad superiorē esset præsumptio, quæ est per sententiam. l. prima ad finem. ff. ad Turpillianum & procedat tanquā priuatus & in cōtemptum, principis nihil que sit in nouā dum appellatione pendente, vt habetur. ff. & C. nihil nouan. appellatione pendente. & iudex faciat contra legem de negando appellationem, & sic puniendus in trigefimo marchis aui cameræ regis. l. vigefima quinta. *ro doquez.* titulo finali. infra hoc libro octauo. ordinamenti. & tanquam verus homicida, seu dicitur delicti asserti erit puniendus ad instar supplicij, quod fecit semper

expectēt. l. 3. C. de episc. audi. & l. 33. Taur. & iuxta Pfall. 31. iudicate egeno & pupillo humilē & pauperem iustificatē, & illud erue eos, qui ducunt ad mortē, & liberare ne cesses & confirm. ex his quæ tradit Michael lib. 1. controuersiarū illustri. ca. 13. n. 1. vers. itaq; qrit, *ayan perdido los officios*, & sic ipso facto post quod fuerint condemnati de negligentia i qua deliquit contra disposita i presentia lege in cōsequentiā declarabuntur incuriosos in poenam amissionis officij, & inhabiles esse non ante finem. c. cū secundum leges i fi. de heret. lib. 6. & sic in amissione officij puniuntur, in quo deliquerunt. ca. an sit. & ibi gl. de appell. cū pluribus similibus.

especial mandado. E si la dicha justicia, y Regidores fuerē negligentes que por el mesmo fecho ayan perdido los officios: Y mādamos que no vsen mas dellos: so las penas en que caē aquellos que vfan de

¶ Receptar malhechores. Delinquēs nō est occultandus ab aliquo cū receptare aliquē sit suū vitium approbare & impedire executionē & ministeriū iustitiæ, in quo consistit stat^{us} & indēntitas, & pax ppi qd q malos pcutit minister Dei est, ideo i summo mane Dauid interficiebat malos. ps. 100. & Helias trucidauit falsos pphetas. 3. Reg. 18. & alij plures, reges, & sancti iustu etiā Dei fecisse i sacris passim apparet interest em rei. publice malos punire. l. ita vulneratus. ff. ad. l. Aquil. vt fame de snia excōi. & qd cōtra eos psumit qd dū fuerint recepti & occultati cōmittere non verebunt delicta alia qd semel malus semp præsumitur malus, vt habetur in reg. semel. de reg. iu. lib. 6. ideo iusti custodiēdi sunt & delinquentes disperdēdi, iuxta illud psalmista. ps. 144. Custodit dñs oēs diligentes se & oēs peccatores disperdet, intantū qd nō recipiet deprecationē amicorū suorum, etiā si fuerit Moyses, & Samuelis, quin malos perdat Ierem. 15. & ps. 33. vultus autem dñi sup facies mala vt perdat de terra memoriā eorū, &c. Reg. c. 4. inde conuenit qd Deus poenas diuerfas statuit contra delinquentes, nō cōtra primos hoies mūdū vniuersum, pter Nōe vxorē, & filios aqua diluuij destruxit. Gen. 7. Itē ppter vitium contra naturā ciuitatis Sodoma & Gomorra, cū suis habitatoribus, igne cōsumpsit. Gen. 19. & cōtra crimina cōmittētes sanxit plures poenas, vt patet Levitico. 20. & 21. & i plurib^{us} alijs locis sacræ paginæ in

uenit poena mortis, pestis, famis, & hmoi, in punitionē delinquentiū fauor, vt dixi, versat in republ. ideo leges poenales sunt extendēd tanq̄ fauorabiles. vt Bart. dicebat in l. que ad modū. C. de agri. & censit. lib. 11. quā doctrinā plures alios citando sin-

officios publicos, no les pertenesciendo.

¶ Ley. IIII. Que no se recepten malhechores en las fortalezas y casas fuertes.

El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil ccccxxx.

Ingūo sea o fado de aqua delate rece ptar malhechores^a,

bēt, nec receptādi sunt delinquentes, vt dicitur est in l. 1. & p totū in titu. 16. sup hoc lib. 8. & in l. 1. ff. de recept. & adde Ang. i tract. malefic. verb. maleficio. vers. quæro quæ supra dixi. nu. 23. fol. 214. & Gā di, sub rubri. de furibus, & latronibus. n. 13. fo. 398. in suo delictorū tractatu. Raab meretrix receptauit exploratores & abscōdit eos, in domo sua, ope ruitq; eos i solario stipula lini, & ne gaurit regi Hierico apud se esse tales viros Israelitas, dicens ei, fateor, venerūt ad me sed nesciebā vñ essent: cūque porta clauderet in tenebris & illi exierunt, nescio quo abierūt, persequimini cito, & cōprehēdite eos, ipsa aut fecit ascēdere viros in solariū domus suæ &c. Ista receptatio fuit licita, & p eā fuit cōsequuta miām & vitā ipsa, & penes existētes. Alibi etiā fuit Dauid receptatus ab Abimelech, ab ira Regis Saul, qui nesciēs, vt patet. 1. Reg. c. 21. mortuus fuit cū sacerdotibus dū dicit. c. 21. dixitque ad eū Saul, quare coniurastis aduersum me tu, & filios Esai, & dedisti eis panes, & gladiū, & cōsuluiti p eo dñm vt cōsurgeret aduersum me insidiator vq; hodie pmanens? Rñdens Abimelech regi, ait, & qs in seruis tuis sicut Dauid fidelis gener Regis, & pergrēs ad imperiū tuū, & gloriosus i domo tua. Num hodie cæpi consulere dñm pro eo? Absit hoc a me, ne suspicēris Rex aduersus seruū tuum, rem huiō in vniuersa domo patris mei. Nō em sciuit seruus tuus quicquid super hoc negotio, vel modicū, vel grā de. Dixitq; rex Abimelech, morte morieris, tu & oīs domus p̄ris tui, & ait rex emissarijs qd circumstante eū, cōuertimini & interficite sacerdotes domini, nam manus eorum cum Dauid est, scientes Tom. iij. Y 4 quod

quod fugisset, & non indicauerunt mihi, noluerunt autem serui Regis extendere manus suas in sacerdotes domini. Conuersusq; Doeg Idumen irruit in sacerdotes & trucidauit in die illa octoginta quos viros vestitos Ephod lineo &c. O rex Saul, qui non es dicendus Rex, sed carnifex in sanguine iniustus, & demonium habens, iustos iniuste

que ouieren comedito delicto, nideuadores^a que huyeren

occidere precipiens, non aduertens illud, sanguinem innocentes non effundas, & illud nolite tangere Christos meos & in prophetis meis nolite malignari. Psal. 104. & ignorans non est puniendus cum careat culpa, praesertim, in actu de se licito admittendo hominem illud, innocentem & sanctum cui fides erat adhibenda. Contra ea, quae dixi in l. 1. tit. 16. lib. 8. ord. supra hac. 3. p. & sic infelix, infeliciter obiit mortem, ut habetur. 1. Reg. c. fin. & nu. 31.

¶ *De deudores que.* Nota debitorem fugitiuum, non esse ab aliquo occultandum, sed si accedat ad quem cumque locum est exhibendus, ne creditor debito fraudetur, intellige quando constaret debitorem esse, & facta fides debito per instrumentum publicum, vel per testes idoneos, nam alias regulariter non tenetur quis alteri credere nomen. Quae res pigno. obligat. poss. l. si quis inficiatus. & ibi Barto. ff. deposit. l. si qui in alieris. & ibi Bart. ff. de reg. iuris. & tradunt Bar. & doct. in l. quod de. ff. de cer. peta. Marc. Ant. Nata. conf. 348. col. 2. nu. 2. l. 1. r. 2. & cessionarius tenetur ostendere instrumentum cessionis nec aliter tenetur debitor contra quem est facta cessio, nec sufficit petitio, oblatio, interpellatio, seu requisitio facta. Barto. in l. 1. q. 11. ff. noui oper. Tiraq. de retract. libr. 1. §. 26. l. 3. nu. 44. quod fit quod quando aliquis assensus creditor protestatur debitori debitoris, nec ei soluat non tenetur debitor protestationi illi parere, nisi ei ostendatur veritas per publicum instrumentum, & copiam dimissam, vel si protestatio fieret coram iudice, qui precipit, ne soluat illi, sine alio testimonio tene credere & protestationi parere. Bar. in l. non solum. §. morte. col. 9. versic. 2. principat est videndum de secunda specie. ff. noui operis nuntiatione. l. fina. ff. de lege commisso, vbi idem dicunt Bart. & Paul. de Castr. Anchar. in clem. 1. de excess. praelat. Alexan. in d. §. morte. col. 11. quia praesumitur profecto iudicis. l. 1. C. de officio iudicis. tenet etiam Barto. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. noui oper. nuntia. Marc. Ant. Nata. conf. 348. col. 3. nu. 4. lib. 2. ratio est, quia est quid facti, & nisi probetur non praesumitur. l. in bello. §. facta. ff. de capti. & post limi. reuert. l. si emancipati. C. de collatio-

ni. & est iniuria, quae fieri illi si debitor non esset dicere ipsum aere alieno esse grauatum cum debitor censetur seruus creditoris. glo. fin. in l. 3. C. de nouatione. Bart. in l. si constante. §. quoties. nu. 5. ff. soluto mat. Conrad. in tract. de contract. q. 26. nu. 1. Ripa in l. obligatione. nu. 22. ff. de pigno. & Salomō prouerb. 22. qui accipit mutuum seruus est foenerantis: tum quia non est in eadem aestimatio ne, cum ex debito causetur praesumptio paupertatis. arg. l. 2. §. quid enim. C. quando & quib. quarta pars debe. lib. 10. & qui sunt aere alieno grauati, non habent tantum creditum nec aestimationem, omnes fugiant ab eorum commercio. nam habenti dabitur. non habenti & quod habet auferetur ab eo, ut inquit seruatur in Euangelio, rō rōnis est, quia sine causa iuxta non licet hominem liberum detinere quia species seruitutis est. l. 1. libi. notat Barto. ff. de lib. homi. exhib. & sic non posse de certo loco recedere. l. Titio centum. §. 2. ff. de condi. & demonstra. l. 2. ff. de lib. homi. exhiben. ideo non valet pactum quod quis non possit, vel teneatur habitare in certo loco, secus si causa pacis, & scandalis sedandi fiat. argu. c. nisi. de preb. l. congruit. ff. de off. praef. & occasiones ad delinquendum sunt tempore praevio praecauenda. l. stipulationes non diuiduntur. §. plane. ff. de verb. obligat. l. x. quissimū. ff. de usufruct. & ita consultum fuit per me, & comprobatur per Arium Pinellum doctorem nostrae vniuersitatis primarium iuris civilis cathedra, applausu omnium doctissimum, & religiosissimum, qui citō tanquam flos agri floruit, & aruit, pro dolor. De iure tamen civili creditor in persona debitoris non habet aliquod ius reale, quod afficiat personam tanquam rem, quod apparet, quia liberatur cedendo bonis, ideo detineri non poterat, nec agere contra eum interdicto ad exhibendum. l. fin. ad fin. ff. de liber. homi. exhiben. adde Boeri. decis. 174. nu. 3. vbi dicit quod quis non tenetur debitorem latitantem exhibere. Secus tamen quando est ius reale, ut habet dominus in seruum, vel astrictio seu vassallo, vel abbas de monacho. tutor de pupillo, quia tutorius habet in personam pupilli. l. 1. ff. de tutel. Hac omnia notat Bart. in d. l. imo magis. & facit glo. in l. 1. §. per hanc. verb. vendicare posse. ff. de rei vendica. nota. secundum Panor. in ca. non est. col. 2. de sponsa. est addendus Ari. Pin. in rub. de bon. mater. C. in 2. part. nu. 5. Couar. in epito. decret. lib. 4. Panor. c. 7. nu. 3. Secus tamen in debitor. l. si quis liberum. §. secundum. ff. de lib. homi. exhibe. cuius litera singu. talis est creditor non competit interdictum, ut debitor exhiberet neque enim debitor eum latitantem exhibere quisquam cogitur, sed in bona eius edicto praetoris mittitur, & sic non cogor exhibere debitorem alicuius qui fugit in domum meam per interdictum de homi-

de homine libero exhibendo, neque tenetur ad interesse. quem text. solennem, & singularem dixit Petrus Gerard. sing. 17. Hippol. sing. 366. Ioā. de Platea in §. praeterea. Insti. de actionib. vbi las. col. 10. dixit hoc dictum diligentissime notandum, quia quod tidiannum, & forte alibi non reperiri. ex quo dicto clare inferitur, quod titulus de recepta. non habet locum in ciuilibus, sed solum in criminalibus tamen hoc est de iure communi, nam iure regio, hic vides statui contrarium, & bene cum de nostro iure debitor sit astrictus realiter ad seruandum creditori cessione facta. ut constat per l. 5. titu. 12. lib. 5. supra pragmat. Regum Catholicorum ideo tenetur quis debitorem non receptare, sed propalare creditori, qui habet ius personale & reale in eo, quod est memoriae mandatum, & iudex debet tempus praefigere debitori secundum quantitatem debiti. ut in l. 5. tit. 12. lib. 5. supra. ibi, *Y el juez limite tiempo al deudor que ha de servir al acreedor*, tamen iudex nullo modo decernere possit, quod huiusmodi debitor in perpetuum seruiret creditori, quauis debitum esset valde magnum, quia induceret seruitutem damnatam omnino per text. in l. ob ares. C. de actionibus & obligationibus. & sic intellige Bald. & Paul. in l. 1. C. qui bonis credere possunt. Sed est dubium utrum possit pro sua dote petere maritum in seruum iuxta leges regias. Videtur posse, & quod sit praefenda, ut dixi in l. 5. titu. 12. lib. 5. ordina. & probatur in simili per text. in l. quod nomine. ff. de conditio. in deb. & per ea quae dicit Alexan. in l. maritum. ff. soluto mat. rimo.

¶ *De huyeren por no pagar.* Eximens debitorem aliquem de manibus iudicis eius vel familia, tenetur ipse ad debiti solutionem, ad quam tenebatur captus tanquam si pro eo fideiussisset. l. quoties. C. de exact. trib. libr. 10. Bald. in l. additio. C. de episcop. audien. & in l. fina. nu. 1. & ibi additio. C. de oper. liberto. Bart. Bald. Ang. & Paul. in l. sed eximendi, & in l. sequenti per illa iura. ff. ne quis eum qui in ius voc. v. exi. Hipp. i. sing. 137. in iure clarum est, quod etiam ait procedere in eo, qui notificauit de

bitori alicuius quod fugam arripere, quia creditor suus ordinauerat facere eum capi, & detur erit tenetur enim creditor ad soluendum debitum illud, si fugit ea occasione debitor. citat dixisse Petrum, Anchar. conf. 341. viso themate. in fin. Bald. col. 4. & Praepositi. in c. dilectis, de appellatio. & Hipp. i. rubr. de fideiussor. col. 7. i. prin. & est verbum notandum, & quotidianum, & amplius quam femel iudicauit. *¶* Queritur an debitor fugitiuus qui est in actu fugae, vel habitus paratus

ad fugam possit capi auctoritate propria creditoris, & duci ad iudicem? Respondo. posse. l. ait praetor. §. si debitorem. ff. quae in fraud. credit. l. extat. ff. quod met. causa. & in auth. vt iudi. sine quo suffrag. §. necessitatem. Hipp. sing. 43. Sequor. cum ibi a me annot. in addit. in rept. l. ab exheredati. nu. 5. ff. de leg. 1. etiam si debitor fugitiuus sit clericus facere poterit sine metu excommunicacionis, quia caret dolo, & non facit animo iniuriam diuicium, sed recuperandi sibi debitum. arg. c. si quis suadente diabolo. 17. q. 4. ergo diabolo non suadente cessabit poena. tenet etiam Hipp. alios referens in d. sing. 43. Paris de Puteo in tracta. syndicat. verb. captura. nu. 10. Io. Lup. in l. 66. nu. 27. in Taurinis sanctionibus. Ripa libr. 1. responso. ca. 13. las. in §. 1. nu. 69. de actio. Steph. Aufre. in replem. 1. regu. 3. nu. 15. de offi. ordinarij. Panor. in c. cum non ab homine. de iudic. per text. in c. olim. 1. de restit. spolia. Caiet. in sum. verb. excommunicatio. ca. 10. Ratio est, ut dixi, quia deficit dolo & animus ad delinquendum, cum ipsum de teneat in re permittente. per d. §. si debitorem, quae sunt accipienda vbi esset periculum in additione iudicis, alias locum non haberet captura, nisi de mandato iudicis praecedente informatione debiti, & fugae suspicione. Rom. conf. 320. vers. 3. quidem. Thom. Parpali in rept. l. 2. col. 12. ff. solu. matr. dixi ad Segurā in additio. l. ab exheredati. nu. 8. ff. de leg. 1. est lex. 66. Tauri. *Ninguno*. & ita praeficitur in regno. *¶* Quae potest, an pro debito civili, nobilis, aut mulier honesta possint detineri, & capi? Respond. est, quod non, cum in carcere detineri ne-

queant. l. 4. ibi, que ninguñ hidalgo pueda ser preso, ni encarcelado por deuda que deua. titul. 2. lib. 4. ordina. quæ pcedit in debito pueniēti ex causa ciuili, nō aut ex criminali. l. 79. Tauri. & idē est dicendū in mulieribus, nā licet habeāt istud priuilegiū, per. l. 62. Tauri, nō tñ eis cōpetit in debito cau fatio propter delictū. vt p d. l. 79. Tauri. Sed ē dubiū, vtrū fideiussor dat⁹ p no bili, seu mulier p debiti ciuili solutio nepossit i carcerē detruēdi, quousq; creditori satisfaciāt, nō obstāte priuilegio concessō reo principalis; & est rñdēdum affirmatiuē, q poterit in-

carcerari, q priuilegiū fuit psonale, & non transit in fideiussorē qui in defectū principalis, nō potēns, vñ nolētis soluere fuit datus, & sic recurritur ad fideiussorem, cū debitiū est verū, & non relin dīt ex dolo creditoris, & sic est causa subsidiaria, ad quā cessante remedio ordinario, est recurrendum alias frustratori ē interueniret fideiussor, si eodem priuilegio deberet vti, quod esse nō debet qa verba cōtractus, seu promissionū, debent aliqd opera ri. l. si qñ. ff. de lega. 1. Bald. in rubr. C. de contract. emptio. & fideiussor est debitor. l. blādītus. C. de fideiussor. præsertim cū dicat se principalē debito rem faciēdo de debito & factō alieno, p priūm, vt cōiter dicit, in obligationibus, quæ versantur in Castellācōi stylo, & sic ex proprio factō in enentum conditionis cōuenitur, nempe qa principalis nō vult, aut nō pōt soluere. Scdō cōfirmat in terminis ex fñā Angeli in l. stychū aut. §. q vulgō. ff. de solutio. cuius verba sunt, nota q appellat fideiussorē reū abusiue, tñ est reus non p priē. Itē fideiussor dicitur debitor. C. de fideiussoribus. l. blādītus. C. adde tu ad hoc Bart. in l. 1. si. col. ff. si cert. petā. & in l. spadonem. §. q ciuitas. ff. de excusa. tuto. Aret. in l. fideiussor, in notab. ff. de leg. 1. prosequit Ange. vbi supra. beneficium ergo datū reo ex forma statuti, videtur porrigi ad fideiussorem qm & ipse reus est, exēplum si statutum dicit reū

juex del delicto, o del juex del deudor, fo las penas contenidas en las leyes sobre esto fechas y ordenadas por el señor Rey don Iuan nuestro padre: cuya anima dios aya. E de mas que este sea caso de cortea, para que sea demandado, o acusado en la nuestra corte el ac

nō posse in carcerari pro debito, nec fideiussor in carcerabitur, quia reus est, licet non reus principa lis. Contrariū credo, vbi de iure cōi carceratio est permīssa, qa dictū statutū exorbitat à iure cōi vn de p priē, & stitū est sumendū. vt in l. quicquid asfringenda. ff. de verb. oblig. & l. c. n. sicuti in iudicibus ad municipalem, sed fideiussor nō est propriē reus, vt patet ex di uersitate nominū. vt. C. de codicill. l. siudem. & ea dē verba formalia refert, & seqit Imo. in. d. §. quōd vulgō. col. 2. facit text. bene in argu. in l. 2. C. de prædi. minor. tñ etiam qa qua

ceptador, o defende dor, del tal deudor, o malhechor, y sea tenido y obligado a las penas que el malhechor deuia padescer por su delicto, y a la deuda que el deudor deuiere.

Titul. 18. De las fuerças^b, y daños.

litas nobilitatis, est personalis, & nō transmissibili ad alium, & etiam sexui, & sic per mutationem personæ dissoluitur priuilegium, cum sit ratione personæ & non rei, cum ergo fideiussor nō sit nobilis, nec fecerit nō gaudet prædicto priuilegio, ne in carceribus, vel vltraquam facere possit teneatur. l. licitatio. §. fina. ff. de publ. & vecti. Segur. in repe. l. 3. §. fin. nu. 119. ff. de liber. & posthu. vbi per mutationem personæ tollitur priuilegium.

a Que este sea caso de corte. Alios casus curiæ ponit l. 1. vbi dixi in verb. pobres. titul. 1. libr. 3. ordina. & in l. 1. titu. 2. & l. 14. vers. saluo en aquellos casos. eod. titul. 2. & lib. 3. ordina. l. 23. titul. 9. parti. 2. l. 5. tit. 3. part. 3. vbi Grego. Lupus in verb. Eneffos.

b Fuerças. Vis est necessitas imposita contraria voluntati, maiorisq; rei impetus qui repelli non potest. l. 2. ff. quōd metus causa. est videndus Brisson. lib. 19. de verb. signi. pagi. 625. cum. 2. sequentibus qui multa de vi tractat. l. 1. titul. 10. part. 7. & quot sint species violentiarum adde Bald. cōsil. 140. nu. 2. lib. 2. Thom. Gram. consil. 43. & 55. laf. in l. si qñ. C. vnde vi. nu. 1. cum seq. & aliquæ quaestiones circa materiam huius rubri. de violentijs. vid. per Petrum Follerii. in practi. crimina. in fragmentorum parte. num. 10. pag. 442. melius per Iacob. de nouello in pract. & theorica causarū crimina. tractatus ad

rus ad defensionem. num. 104. pagin. 618. col. 2. verificans aliquem accedere. de interdicto vnde vi. om nino est videndus Roffred. in sua practi. libello. 2. par. rubr. de interdicto vnde vi. nu. 1. cum plurib⁹ sequent. vbi de violentijs aliqua conscripta reliqt.

a Daños. Dānum ab adēptiōe, & quasi diminutione patrimonio dicitur. l. 3. ff. de dāno infest. Quin tilla. declamatio. 30. dāna tum diffinit, amissionē bonorū, quæ habuerimus, qui hoc ibidem tradit, damnationem ex eo dictā esse, quōd plerisque criminibus imponeretur. pro inde nemo damnatum facit, nisi cui alicui de suo di minuitur, & deperit: aliud est damnum facere, aliud lucro prohiberi. l. 26. ff. de damn. infect. aliud lucrum extorqueri, aliud damnum infligi. l. 6. §. si mili modo. ff. quæ in fraud. creditoris dānū etiā pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico consequeretur, quale quale sit veluti si profectus, aut aditus deterior angustiorve fiat. l. 2. in prin. & §. merito. ff. ne quid in loco publi. Brisso. lib. 4. de verb. sign. pag. 162. l. 1. titul. 15. de damnis. par. 7. vbi Greg. Lupus. in verb. Daño es. ¶ Quis autem emendam damni perere possit? Rñdē. is, qui damnum recipit in re sua vel qui eius mandatum, vel successorē exercet titulo pro herede, cum hæres, & defunctus censeantur vna, & eadem persona in authen. de iure iur. à moriēte præst. in princ. Confirmatur ex dictis Azo. in sum. C. de lege Aquilia. col. 2. vers. competit autem actio. l. 2. tit. 15. parti. 7. Vtrum autem princeps possit remittere damna singularibus personis pro bono pacis, & propter utilitatem publicam quæ in pace consistit, est dicendum quōd sic Bald. in l. conuentionum. ff. de pact. & concedi bona ciuium. Bald. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præf. col. 1. Decius cōsil. 32. col. 1. & consil. 320. col. 1. Patif. consil. 10. nu. 25. lib. 1. Matth. Afflict. decisio. 361. col. 2. Rolandi. Valle. conf. 86. nu. 67. vers. versatur utilitas publica, alias non poterit remittere in præiudicium priuati, vt declarauit in l. glo. 1. titu. 2. lib. 1. ordina. & multa citat eruditē Anto. Quesada lib. 1. diuersa. quæst. c. 8. Quærit etiam potest si vnus dat dānū in bonis Titij, cum quō est facta pax, an ex tali dāno ei illato videatur rumpere pacem? Respondendum est q sic Aluar. in. c. 1. §. si quis quinque. vers. quæ ab extr. in titu. de pace tenen. post Bald. Ia cob. nouell. in practi. & theorica causarum criminal. nu. 80. versic. octuagesimo. si facta pace vnus.

daños a. Ley. I. Contra los que toman, o forçaren los bienes de la yglesia, o las personas eclesiasticas.

¶ El Rey dō Enriq. II. en Toro. 1049. ¶ Dānum diffinit, amissionē bonorū, quæ habuerimus, qui hoc ibidem tradit, damnationem ex eo dictā esse, quōd plerisque criminibus imponeretur. pro inde nemo damnatum facit, nisi cui alicui de suo di minuitur, & deperit: aliud est damnum facere, aliud lucro prohiberi. l. 26. ff. de damn. infect. aliud lucrum extorqueri, aliud damnum infligi. l. 6. §. si mili modo. ff. quæ in fraud. creditoris dānū etiā pati videtur, qui commodum amittit, quod ex publico consequeretur, quale quale sit veluti si profectus, aut aditus deterior angustiorve fiat. l. 2. in prin. & §. merito. ff. ne quid in loco publi. Brisso. lib. 4. de verb. sign. pag. 162. l. 1. titul. 15. de damnis. par. 7. vbi Greg. Lupus. in verb. Daño es. ¶ Quis autem emendam damni perere possit? Rñdē. is, qui damnum recipit in re sua vel qui eius mandatum, vel successorē exercet titulo pro herede, cum hæres, & defunctus censeantur vna, & eadem persona in authen. de iure iur. à moriēte præst. in princ. Confirmatur ex dictis Azo. in sum. C. de lege Aquilia. col. 2. vers. competit autem actio. l. 2. tit. 15. parti. 7. Vtrum autem princeps possit remittere damna singularibus personis pro bono pacis, & propter utilitatem publicam quæ in pace consistit, est dicendum quōd sic Bald. in l. conuentionum. ff. de pact. & concedi bona ciuium. Bald. in l. bene à Zenone. C. de quadri. præf. col. 1. Decius cōsil. 32. col. 1. & consil. 320. col. 1. Patif. consil. 10. nu. 25. lib. 1. Matth. Afflict. decisio. 361. col. 2. Rolandi. Valle. conf. 86. nu. 67. vers. versatur utilitas publica, alias non poterit remittere in præiudicium priuati, vt declarauit in l. glo. 1. titu. 2. lib. 1. ordina. & multa citat eruditē Anto. Quesada lib. 1. diuersa. quæst. c. 8. Quærit etiam potest si vnus dat dānū in bonis Titij, cum quō est facta pax, an ex tali dāno ei illato videatur rumpere pacem? Respondendum est q sic Aluar. in. c. 1. §. si quis quinque. vers. quæ ab extr. in titu. de pace tenen. post Bald. Ia cob. nouell. in practi. & theorica causarum criminal. nu. 80. versic. octuagesimo. si facta pace vnus.

pagi. 588. col. 2. quæ opinio intelligenda est, quando ex facto antiquo præcessit, secus si hoc fieret ex causa & discordia orta de noua quæ à principio cogitata non fuit secundum prædicta.

¶ Vtrum damnū illatum Petro censeatur datū à vicinis, si sunt malefama? Respōd. damna præsumuntur data à vicinis, nisi bona, & laudabilis eorum fama, & cōuersatio est

¶ Valefquer forçadores y tomadores que forçaren, o tomaren algunos bienes de las

set in contrarium, ista enim bona præsumptio excusat quia pro bono præsumit bene, & quōd prudens prudenterq; viuat. A Lex. ad Bart. in l. fin. ad di. 3. ff. de quæst. & in cons. 89. viso themate. col. 2. vers. confirmantur prædicta. lib. 3. Corne. consil. 58. lib. 2. Philip. Deci. consil. 189. col. pen. Thomas Gramma. consil. 65. in causa humili. col. 2. Hippol. in pract. crimi. §. diligenter. nu. 196. & in l. de minore. §. plurimum. nu. 91. vbi multa cumulat, & dicit Bald. & Imol. in l. fin. col. fin. ff. de hered. insti tuen. quōd ille qui minatur habet præsumptionē contra se, & ille, qui habet rem furtiuam penes se habet iudicium contra se nisi sit homo bonæ famæ, & conditionis, vitæ, & status. Nam illa indicia tunc eliduntur, quia qualitas præcedētis vitæ, elidit huiusmodi indicia. c. cum iuuenture. de præsumptio. l. 3. §. sed si ex improbitate. ibi, in respectu vitæ præcedētis actū. ff. de re mili. vbi Bart. notat, quōd probatio bonæ vitæ habet minuere indicia, quæ faciunt contra malefactorem. per text. ibi. & per text. in l. sequi. illius tituli. §. si. & in l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milita. Bald. in l. fin. C. de probationibus. Marc. Ant. Blanc. in rep. l. fina. ff. de quæst. nu. 417. & in pract. crimina. pag. 861. nu. 44. Iaf. in l. 1. in fin. verb. C. communia de leg. vbi Bart. dictum reputat singulare. sic ergo vna præsumptio elidit aliam, & quæ est in fauorem rei, est potius admittenda, cum sit ad liberandum, & non ad condemnandum. l. pen. ff. de poen. reg. odia. de regu. iur. in. 6. & est notandum, nam sæpè contingit in actu practico.

¶ Lex Prima. ¶ Forçaren, o tomaren. Violenter accipiens rem ecclesiæ, seu monasteriorum, vel ministrorum, seu ecclesiasticarum, personarū, si monitus à die monitionis non restituerit, & emendam fecerit ecclesiæ, seu personæ ecclesiasticæ punitur cum omni executione ad instar filij in redditibus Regis, in duplum nomine poenæ, quod est applicandum in forma præsentis legis, & venditiones bonorum delin-

quentiū ad satisfaciendū, præcepto huius legis factas iudices debēt facere certas, & sanas. s. ne vlla repetitio i bonis locū habeat, nec deinceps molestia emptorib⁹ rerū def. h. d. ¶ Pro cōfirmatiōe ad de tex. i. auth. Itē nulla cōitas. C. de episc. & cle. ca ius sra est. Itē nulla cōitas, vel psona publica, vel priuata collectas vel exactiōes angarias, vel pangarias ecclesijs, vel Palijs pijs locis, aut ecclesiasticis psonis imponere, aut iudicare ecclesiastica bona, psumat. qd̄ si fecerint, & requisiti ab ecclesia vel imperio emēda re cōtēpserit, triplū refundāt, & nihilo minus baño imperiali subiaceāt, qd̄ abf q; satisfactiōe debita nulaten⁹ remittat, & fuit cōsi. Frede. im peratoris de statu, & cōsi. cōtra lib. ecclesiar. col. 10. §. item nulla posita. i. fi. li. 2. feudo. i. volumi. fol. 24. col. 4. cū seq. p cui⁹ declaratiōe. est vidēdus. Iaco. Butrig. in. d. auth. Itē nulla cōitas. per 6. colūnas. & sub triplo continet simplū in quo dā nū passus est. §. tripli. In sit. de actio. Violentus teneat rē cum fructib⁹ perceptis, & qui percipi potuerunt, & resarcire plenariē dāna, ex inuasiōe causata. c. grauis. de restit. spoliat. l. 40. titulo. 28. part. 3. vbi vide Greg. Lupum & sic intellige. l. illā q; violentus possessor tenet ad rei inualzē restitutiōe.

yglefias, y monesterios y personas ecclesiasticas q̄ seyēdo re q̄ridos fasta leys dias del dia q̄ fuerē re q̄ridos sino tornaren, y no fizierē emiēda y satisfaciō de lo q̄ asitomarē, o forçaren. Mādamos a los nros adelantados y merinos y justicias de las nras ciudades y villas y lugares dōde acaciere q̄ hagan execucion en bienes de los dichos forçadores y tomadores, y les hagā pagar cō el doblo todo lo q̄ asitomarē y forçarē y vedā sus bienes como por nro auer: y paguē a quiē recibio el daño y fuerça de lo q̄ le toma-

tionē, cum oibus fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt per dicta iura, & etiā habet lucrum contra successorem in vicio. c. sepē. de restit. spoliato. c. cum ad sedem, ibi vel spoliatiōe factā ratam habuerit. eod. titul. & facit. l. si quis in titam. C. vnde vi. l. 2. & ibi dixi titu. 14. Ioan. Neuiza. cōsi. 82. colū. 1. & agens contra spoliatorē in terdicto recuperandā, nō obstat aliqua exceptio etiā dominij incōtinenti p̄batur, ex ijs q̄ i materia notat Ferdin. à Mēchac. li. 2. illustriū controuersiarū. ca. 88. & i p̄na vide in. c. 86. nu. 1. vbi agit d̄ intellectu. c. cum ecclesia subtrina. de causa possessionis, & proprietatis, & ca. ad decimas. de restit. spoliat. in 6. quo loco ponit q̄tuordecim intellectus ad istū cap. ad decimas, quem vī de & adde. c. reintegrada. 3. quæst. 1. & c. sepē. & ibi notat à Ripa post alios de restit. spoliatorum. & ibi late scripsi.

¶ *Lex secunda.*

¶ *Agrauios y fuerças alas personas ecclesiasticas.* Adde text. in constitutio. Frederici, incipi. Nos Fredericus Romanorum imperator. titulo. de statu. & consuetud. contra libertatem ecclesiar. editis reperitur impressum in volu. ad fin. lib. 2. feudo. bonus text. in. c. non minus. & in. c. aduersus. de immuni.

rō y forçarō. y el doblo q̄ se reparta en esta manera: la tercia parte pa la nra camara, y la otra tercia parte pa la obra de la yglesia Cathedral del Obispado dōde esto acacesciere: y la otra tercia pte pa el juez, o official, q̄ la dicha etrega hiziere. y mādamos alas justicias q̄ fagan sanas las venciōes q̄ sobre esta razon fueren hechas.

¶ *Lex. II. Contra los que fizieren estatutos, o fuerças a los juexes de la yglesia para que alcen los entredichos, o excomuniones.*

Trosi mandamos q̄ los q̄ fizierē agrauios y fuerças a las personas ecclesiasticas^a, y fizie-

muni. eccles. & cap. 1. & capi. clericis. & ca. eos qui eod. titu. lib. 6. quæ iura lege per te, contra aliquid statuentes, directē, vel indirectē, aduersus libertatem, & immunitatem ecclesiar. & ecclesiasticarum personarum, qui sunt ipso iure excommunicati, & non absoluenti ante satisfactiōe. l. 2. titu. 9. part. 1. versi. La dogna. & adde l. 1. ibi, *exemptos deuen ser los sacerdotes, y ministros de la sancta yglesia de todo tributo*, vbi dixi in glo. 1. titu. 3. lib. 1. ordinamenti supra etiam si sint clerici primæ confu. xx non coniugati. l. 13. eod. titu. & l. 23. titu. 4. lib. 4. ordinamen. quæ origimen sumpsit ex Ioan. 2. Numantiz anni 1528. die. 8. Septembris peti. 7. P. normi. in cap. cum non ab homine numero. 2. de iudicijs, pro declaratione adde. l. 16. titu. 3. lib. primo. ordinamenti quæ declarat. quando clerici in minoribus constituti debent gaudere immunitate ecclesiastica & de habitu ipsorum. & l. 21. & 22. & in lib. prag. Regum Catholicorum, quæ est bulla seu concessio. Alexan. Papæ quam etiam refert summa quæ margarita confessorū. dicitur fol. 192. colum. 2. & simile indultum, Regi Francorum datum, habet per Nicol. Boeri. decisio. 69. ad finem. & l. 23. in curijs Toleti, Anni. 1525. & l. 31. de Madrid. Anni de 1528. & in concilio Tridentino, sub Pio Papa Quarto, celebrato sessiōe. 23. Canon 6. incip. nullus prima tonsura ex quibus recipiēs de habitu, & tonsura, & officio, quod debet habere clericus minoribus non coniugatus, vel coniugatus, vt priuilegio clerica. gaudeat dominus Episcopus Segouienfis in practi. quæst. cap. 32. vbi omnino vide. Hodie autem tex. dict. concilij Tridenti insertus est in. l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. vbi ad pedē literæ concordat, & id seruandum est, scilicet, vt nullus priuilegio clericali gaudeat, nisi beneficiū habeat, aut ecclesiar. seruiat tonsuram deferens, vel sit in vniuersitate, & an hoc casu requiratur quod sit in matriculā relatus expediti iuris est, per text. singularem in. l. ex eo. in. fi. ff. de mil. testam. Item si sit vxoratus quod seruiat ecclesiar. de mandato episcopi. & deferat habitum & tonsuram, Vt habetur in dict. l. prima. & ibi ponuntur qualitates vestimentar. quas debent huiusmodi clerici portare, vt euitentur rixæ & æmulationes inter iudices. Quod idem sanxit Sanctissimus Pius Quintus in proprio motu, incipienti cum aliis, ex autoritate, per quem proprium motum statutum fuit, q; alienigenæ, seu euntes ad curiam Romanam teneantur, intra decem dies postquam in eadem curia sunt assistentes, ostendere se & nomen & co-

ren estatutos contra ellos^a, porque alcen los etredichos, o sen

gnomen & patriam ordines & beneficia & hospicia & quod deferant habitum secundum statum, sub poena ibi posita, & vtinam huiusmodi statutū in curijs principis esset statutum atque sancitum, & quis ordo sit seruandus circa contentiones iurisdictionis inter istos, vide tex. in. l. 8. §. *Primeramencion. titu. 4. lib. 1. Recopil.*

a ¶ *Estatutos contra ellos.* Adde. l. 10. & 11. titu. 3. lib. 1. supra. & sunt excommunicati ipso iure, si non reuocauerunt talia statuta, ipsi condentes, & successores, vt habetur in. c. aduersus. de immunitate ecclesiar. l. 2. tit. 9. part. 8. & in concordia, adductis supra. in. l. glo. huius legis, & cap. nouerint. 49. de sententia excommunicationis. Sed est dubium, an in casibus præmissis, quibus incidunt in excommunicationem iudices, & statuentes, vel facientes contra immunitatem ecclesiar. & ecclesiasticarum personarum ipso iure, à quo iudice, cum non fuerit reseruata absolutio Papæ, possent absolutiōem consequi Respondendum ab ordinario, ex quo summus antistes sibi non reseruauit. cap. nuper. de sentent. excommu. gloss. lina. in cap. quoniam. vt intelleximus, de immunitate ecclesiar. lib. 6. glof. per episcopum in clem. vnica. de consangu. & affinit. quam ibi sequuntur docto. Cardi. in clem. 1. §. si quis. col. 2. quæst. 4. num. 4. de rebus ecclesiar. non alienandis, quod etiam est de mente ipsius Cardi. in capi. graue. quæst. fin. de præb. & in clem. 1. §. quod etiam in interdicitis. ad fin. de sentent. excomm. Syluest. in sum. verb. absolutio. 2. q. 4. & in verb. excommunicatio. 8. in princi. omnia enim quæ potest Papa in vniuerso, potest episcopus in sua diocesi, nisi ei interdicitum sit. Cardina. Nicola. de Cusa. lib. 2. de concordantijs catholicis. ca. 3. Abulens. Matth. 16. q. 87. Domi. Soto de iusti. & iure. lib. 10. quæst. 1. arti. 13. Illesonf. à Vera cruce. in speculo coniugio. 2. parte artic. 28. pag. 419. c. in nouo. distin. 21. ergo excommunicatos à iure, quando absolutio nō est reseruata satisfactiōe præmissa ab Episcopo, seu ordinario, qui partes quasi episcopales habet, absolui poterit. Idem dic si habeat priuilegium per Bullam Cruciatæ poterit absolui, à quocunque sacerdotē, à se electo, præmissa in primis satisfactiōe partium, non alias.

b ¶ *Descomunion que son puestas por ellos.* Vt in. c. sciānt cuncti. de electione. lib. 6. vbi sunt excommunicati ipso iure grauantur per se, vel per alias personas ecclesiasticas, & mandantes quo ad effectum verè incidunt in sententiam excommunicationis. cap. mulieres. §. illi vero. de sententia excommunicationis.

is. cum in delictis paria sint per se, vñ per aliu com mittere delictum. cap. cù quis. de sent. excom. libr. 6. l. 5. titul. 17. partit. 7. l. 13. ibi, como el q lo manda. tit. 8. partit. 7. & ex quo conditor. cano nis sibi dict. c. sciant cuncti non refer uant ab solu tionē ab Epō posūt ab solui. dict. c. nuper. glof. fin. in. d. c. sciant cūti. dixi in glo. proxima superiori. Por toda cōfura ecclesiastica. no men. censura cōtinēt inter dictū, suspen sionem, & ex communicationem. capi. quarenti. de verbo. signi. prædet. ad de legē quin tam. titu. decimo quarto. libr. tertio. or dinament. & facit. l. 10. tit. secundo. lib. quarto. eiusdem libri ordi nament. & l. 7. titu. 16. su pra hoc libr. 8. l. 4. titulo. 5. l. 4. for. ll. & que ibi no rat Montalu. & l. 15. titu. 29.

ren, o apremiarē en qualquier manera a los clerigos que celebran los diuinales oficios estādo puestos los dichos entredichos, o sentencias: q las personas singulares cayan en pena de mil marauedis de los buenos, y los con cejos en pena de tres mil marauedis de la dicha moneda: y se executē las dichas penas: y sean partidas segun en la ley ante desta. Y mandamos a los perlados donde esto acaesciere q pas sen cōtra los malhe chores por toda cen sura ecclesiastica: y mandamos a los con cejos que lo guardē ası: y qualquier que contra esto passare que caya en pena de los dichos tres mil ma rauedis, y se partan en la manera suso dicha.

¶ El Rey don Juan. II. en Cuadalajara.

Ordenamos y mā-

damos, que ningun Prelado, cauallero, o fijo dalgo, ni otra psona alguna no sean ofados deferir: pren der, o matar los obre ros labradores, o vas fallos familiares, o o tras qualesquier per sonas de otros seño res, so color de ene mistad, o odio q con ellos tengan, ni les quemen las casas, ni les hagan daño en las otras heredades. Y el que lo cōtrario fizie re, si matare, o firiere alguno de los sobre dichos vassallos, o la bradores, obreros, fa miliares, o si a sabien das quemare casas, o mieffes, o destruyere, o arrancare viñas que le matē por ello, ası como aquel que mata cōtra derecho. Y esto saluo si lo firiere en defension de la propia persona, o si fuere dado por su enemigo, o si lo fizie re viniendo a reñir,

pat. 7. & iniu ste capt' aiu dice poterit agere actioe iniuriarū cō tra ipm, & p testare dāna, & poenam le gis. l. 7. vbi glof. 6. tit. 14. lib. 2. ordina menti. ¶ Quemen las casas. Poena cōburētū do mos alienas, vel vineas ad de. l. 3. titu. 4. for. legum. l. 9. titu. 10. par ti. 7. vbi Gre go. Lup. ası gnat poenam nobili, vel i gnobili infe renti ignem cum violentia vñ sine ea, quia optimē distinguit te nentur ad dā ni satisfactio nem, & pec nam mortis. adde Bart. in l. 1. ff. de off. præfect. vi gil. Alberi. in l. fin. ff. de in cendio ruina naufrag. Saly cet. & Doct. in. l. data. C. qui accusare non possunt. ff. de Siciatij. Angel. Arc tinus in tra cta. de malefi cij. verb. in cendiario. & ibi additio. et si qs animo, & intentione incen-

incendiendi domum Petri tantum miserit ignem, in ipsam domū, & ignis combusit alias domos, vel ex alijs domibus hac ratione bona fuerint furto subtracta, imponens ignem, ad omne damnum tenet, tam ratione combustionis, quam furti. l. 1. §. ex incendio. ff. de incendio. rui. & naufragi. Hippo. in l. 1. numer. 23. C. ad. l. Corneliā de Siciarijs. a ¶ Cortare arboles. Adde. l. fin. titu. 15. p. 7. l. 2. titu. 4. lib. 4. fo. leg. quarum arborum appellatione, & vires. cōtinēt secundū Mō talibi in glo. 1. pertext. in glo. 1. §. arboris. ff. de arb. ced. & l. vi tem. ff. arbo. furtim cæsar. dubitat vtrū incidēs ligna & alia sylua, & ligna inde extrahit furti uē, & contra statuta facta ad mon tium conser uationē, pec cect, teneatq; ad restitutionem: distin gue, vt resoluimus in prima parte horum commē tiorum, in proemialib⁹ quæstionib⁹ in quæst. 10. vers. ex quo etiam infero. pag. 18. cum sequen.

b ¶ Robador confido. Cap. inter alia de inmunit. ec clef. l. 6. titu. 2. vbi late dixi lib. 1. ordinamenti. Ad de. & nouissimē videndus est Illustri ac dilectus meus Antonius de Quesada libro. primo diuersa rum quæstionum iuris cap. primo. per totū vbi latissimē.

personas. ¶ Idem. Ninguno sea ofa do de hazer fuerças, ni robos en los caminos, segun se cō tiene en este libro en el titulo de las tre guas.

¶ Idem. Mandamos, que ninguno sea ofa do de tomar, ni ocupar por fuerça los diezmos de las ygle sias, segun se contie ne en este libro en el titulo de los diezmos.

¶ Idem. La yglesia no de fiē de robador co noscido^b, ni quemador de mieffes, segū se contiene en este li bro, en el titulo de la guarda de las cosas de la sancta yglesia.

¶ Titul. 19. De las penas.

¶ Titul. XIX. es finalis, de penis. ¶ Penas. In titulum eum frequentiore materiam ha beat; propter hominū pro nitatē ad pec cādum. cum natura huma na declinatē vt habetur in proce. clem. 9. quia. Gen. 8. sensus; & cogitatio: litu mani cordis, in malū pro na sur ab ado lescentia sua. & Genes. 6. & Ecclesi. 18. vidit præsum ptionem cor dis eorū, quō niā mala est. & ibi post cō cupiscentias tuas, ne eas, & à voluntate tua auerte re & Iuena. Saty. 14. Tur pibus, ac prauiis oēs sum mus, & quæ tradit Magister Franc. de Victoria. in repeti. nuper impressa. de homicidio. n. tertio. conue nit, penas sta tuere, vt earū timore

timore retrahantur, a suis concupiscencijs, & peccatis. Iuxta illud. Horatij oderit peccare boni vir-
tis, a more: oderit peccare mali formidine poenae.
ca. fin. de excessibus. praes. & cap. eum qui. de praes-
ben. lib. 6. ideo repetitur titulus de poenis in quo-
cumque libro, tam iuris communis, Regij, & municipi-
alis, quia frequenter delicta committi solent, &
conuenit, ut puniantur. Deuter. 19. & auferes ma-
lum de medio tui, ut audientes timorem habeant
& nequaquam talia audeant facere, non miserere-
ris eius. poena ergo idem est, quod passio, ut dixi in l.
2. glo. 1. vers. 3. etiam. titu. 9. lib. 2. ordin. quo sit, quod
quis non tenetur se ipsum accusare. c. quis aliquan-
do de poena. dist. 1. ibi non tibi dico, ut te perdas in
publicum, nec apud alios te accuses, si enim legem
id est, & non excuses, prout habent libri com-
muniter, & littera est corrupta, secundum Domin-
Soto lib. 5. de iusti. & iure. quaest. 6. art. 1. & dixi in
d. l. 2. in gloss. 1. ubi videas sententiam bene solu-
tam, quicquid alij tenuerint, quos retuli, ibi in prin-
cipio glossa, & ultra eos Ferdi. Michae. in frequentibus
controuersijs. c. 7. col. fina. nume. 86. & Anto. Go-
mez de delictis cap. 2. nu. 5. vers. item etiam dam-
num, & sic etiam poena imposita ipso iure, vel ip-
so facto, non debetur in foro animae, sed reus ex-
actus tenetur obedire, non se ipsum accusare, neque
executionem sibi facere contra praedictos, & Aeg-
gid. Bossi. in practi. titu. de poenis. nu. 35. pag. 493.
col. 2. vers. vides ergo, quid autem sit poena ponit
glo. in rub. ff. de poen. quod est delicti, vel delicto
rui satisfactio, quae a lege, vel eius ministro im-
ponitur. Azco. in sum. & l. 1. titu. 3. par. 7. incipi. *Pena*
est emenda de peccato, & castigatio quae est danda secundum legem
ad corrigendos por los yerros que se fueran. Quae ritur. 3.
poenae ratio quae sit respondendum duplex, vna ad
corrigendum, altera propter exempli metum,
ex Platone in gorgia, quem refert Aulus Gellius
lib. 6. notitium acticarum. ubi ipse ponit triplicem
rationem. Quarto quaeritur, Vtrum satisfactio de-
licti debeat fieri etiam in foro animae per opera
poenalia? hanc quaest. ponit magister Franc. à Vi-
ctoria in summa Sacramentorum ecclesiae. titulo.
de satisfactioe. nu. 202. pag. 160. dicens pro huius
intelligentia oportet prius intelligere, quid sit o-
pus poenale? opus poenale idem est, quod malum
poenae, & malum, nihil aliud est quam priuatio bo-
ni. Triplex vero est bonum, honestum, utile, &
delectabile poena proprie loquendo non est pri-
uatio honesti, quia hoc est peccatum, sed est priua-
tio boni utilitatis, vel delectabilis, sicut dare eleemo-
synam, ieiunare, orare &c. Nunc dico, quod satisfac-
tio debet fieri per opera poenalia, ita est commu-
nis doctorum sententia, probatur, quia satisfactio
est opus iustitiae, offensa autem consistit in hoc,
quod subtrahimus Deo obedientiam, & accipimus

facultatem peccandi, quam iure non habebamus,
cum ergo iustitia tendat ad aequalitatem, dignum
est, quod satisfaciatur per hoc, quod subtrahim?
à nobis, quod iustum & nostrum est, nempe pe-
cuniam, vel huiusmodi, sicut fiebat in lege satisfac-
tio per contra damnum passio, oculum pro ocu-
lo &c. Exod. 21. & quanto opus fuerit magis poe-
nale, tanto magis erit satisfactio ceteris pari-
bus. Confirmatur nam Christus redimere nos po-
tuit, & satisfacere pro nostris peccatis, per dilectio-
nem solam Dei, tamen voluit per opera poenalia,
& ita filius Zebedei dixit, poteritis bibere calicem
quem ego bibiturus sum &c. & in concilio Trident.
sessio. 6. ca. 7. inquit, Dominus noscitur Iesus Chri-
stus: qui cum essemus inimici propter nimiam chari-
tatem qua dilexit nos, sua fanaissima passione
quo ad remissionem culpae quo ad Deum requi-
runtur opera poenalia ad satisfaciendum. Exod. 21.
dabitur pro anima sua quicquid fuerit postulat: Quae-
ritur etiam potest an poena quae applicatur accusato-
ri, an in eius defectum veniat iudici procedenti
ex officio applicanda? Respondendum, quod sic,
ut dixi in l. secundam in glossa secundam. titu. quarto.
lib. quarto. ordinamen. supra. vtrum autem poe-
nae legales, seu conventionales possint in conscien-
tiae foro exigi? Respond. secundum formam habi-
tatum in contractu, seu lege statuto ve rite possu-
lantur & retinentur, ab eo in cuius fauorem sunt
statuta, alias leges praestarent occasionem delin-
quendi, quod fati absurdum est dixi in l. 24. gl.
prima. titu. 3. lib. primo. ordina. & in l. quarta. ti-
tu. fin. lib. 2. ordinam. & in l. prima. verb. *no la pue*
da alegar. colum. 102. versic. dubium primum sit.
ubi dixi communem opinionem esse. titu. octa-
uo. lib. tertio. ordinamen. supra. Bartholomae. Fu-
nus in summa Arcilla, verb. poena. numer. quinz.
to. ubi idem dicit esse in contractibus, an sint puni-
endi per episcopum sumentes vestes monacho-
rum, seu monialium.

ADDITIO.

Adde quid de sumente habitum mulieris ad effe-
ctum intrandi in monasterium causa corrumpe-
di moniale & dic, quod istud est peccatum abomi-
nabile vt ex Deutero. constat cap. 22. posseque
excommunicari etiam tantum propter mutatio-
nem vestimentorum ex cap. si qua mulier. 30. di-
stinct. quid autem si per annum extiterit & fecit
ibi professionem, cum pro foemina reputaba-
tur, an ad religionem compelli valeat in mona-
sterium Monachorum & dicendum est, quod
potest siquidem professio sola facit Monachum

vt pro-

vt probat tex. in. c. porrectum de regularibus cui
adde Barto. Brisensem in quaestio. dominicali. 81
volumine. 17. diuerforum doctorum tract. & qui
sunt qui vestibus mulieris in vniuersum redierint vi-
de Andream. Tiraq. in l. 3. connubiali glo. prima
ac num. 58. & nonnulla annotauit Franciscus Bal-
duinus ad leges. 12. tabularum. pag. 17.
Cum sit in opprobriū religionis, & fidei catho-
licae. l. in nomine. C. de episco. audien. & in authen-
de sanctissimis Episcopis. §. fin. capit. cum deco-
rem. vbi Panor. de vit. & honest. clericorum. Marc.
Man. singu. 11. & Concilio Trident. sub pio Papa.
sessio. 22. can. 1. Quae ritur vtrum sit differentia,
inter poenam, & multam? Respond. quod est dare dif-
ferentiam nam poena est certa, & a iure inducta,
multa vero quae a iudice inferitur. vnde à poena non
appellatur, sed à multa sic. Goffred. de Trano. in
summa de poenis numero. 6. vers. vt tamen notes
citatur. l. si qua poena. ff. de verb. signifi. magna enim
est differentia inter vtraque; Plat. in l. colonos. col.
2. C. de colon. Illerican. lib. 11. Bristo. lib. 11. de ver-
bo. signifi. verbo. multa, nam poena est generalior,
accommodatur poenae corporali, & pecuniariae,
etiam si maxime sint. quicquid omnino in iure
statuitur pro poena, hoc proprie fortietur nomen
poenae, quae cumque poena certa est consuetudine, quae
nunc potius sequimur consuetudines, quam legis
poenas, ista habet nomen poenae. est ergo poena a-
liquantio certior, & vt ita loquar ordinaria, quae
collimat ad leges, & consuetudines, sed multa vo-
liat extra ordinem, est. n. arbitraria iudici, iuxta
casum emergentem delinquentis propter contum-
aciam. Ita multum pulchre, & eleganter. in l. a-
liud. §. inter multam. ff. de verb. signifi. vbi An-
dreas Alciat. ponit complures differentias refert
Zafsimus. in l. vnica versic. 2. colligo. numer. 3. ff. si
quis ius dicent. non obtemper. vbi etiam tenet id
quod supra diximus, quod à poenis, à lege, vel sta-
tutis prouocari non potest, & ita saluatur consue-
tudo Germanicae, quae negat appellationem. à
poenis, & mediolani, secundum Egidij. Bossij in
practi. titu. de multis nu. 1. pag. 127. vbi etiam dif-
ferentiam assignat inter poenam & multam, est
in materia consulendus Ioan. Montholo. in pro-
ptuario iuris diuini, & humani, verbo. multare. 2.
parte. folio. 94. columna prima. in gloss. impositum
Pharao, & in verb. siue etiam. Vtrum autem om-
nis iudex multare possit ordinarius, & delegatus
à Principe. Respond. est posse, siue sint ecclesiasti-
ci, siue seculares. probatur in cap. 1. ca. de causis, &
in capit. praeterea. de officio deleg. vbi idem expre-
se notat. Innocent. Hostiensis. & Panor. & gloss.
pen. in capit. pastoralis. eodem titulo. ad id quod
dixi in conclusione, siue sint &c. quod non refert
an iudex sit secularis, vel ecclesiasticus, quia iudi-

ces ecclesiastici possunt multare arg. bo. in. cap. di-
lectus de officio ordinarij, & in cap. licet. de poe-
nis vbi plene videatur cui sit applicanda multa seu
poena pecuniaria à iudice ecclesiae imposita. de ea
vero quae imponitur à iudice seculari. in l. mul-
tarum. C. de modo multa. vbi dicitur, multarum
seuera copendia cerario nostro proutinus esse quae
renda nullus ignoret &c. Thomas. Grammat. cõ-
fil. 6. numero decimo. iudices vero delegati, ab in-
ferioribus à Principe multam imponere non pos-
sunt, nisi illa facultas sit ei concessa à delegante.
optimus est tex. in l. 2. §. 1. ff. de iudi. gloss. & Bart.
in dist. 1. si qua poena. ff. de verb. signifi. & gloss. in
l. eos. C. de modo multa. Barto. in l. 1. ff. si quis
ius dicent. non obtemp. vbi Iaso. & doct. & l. duo
decim. tabularum magistratus neque obedienter
& nociuum ciuem, multa, vinculis, verberibus
ve coarcedo: in par. maiorve potestas, populusque;
prohibuisset, ad quos prouocatio cito, quia refert
Ioan. Oldendorp. de iure naturali. gentium, & ci-
uil. titulo de magistratibus ciuilibus. capi. 1. in. 7.
volumine. tract. & gladij potestatem, & vltim tradit
Apostolus. ad Rom. 13. Coerret. n. malos, mul-
tis vinculis, verberibus, & qui nulla iuris, & equi-
tatis ratione moueri ad obedientiam volunt. &
quando huiusmodi multa vel poena, sit insignen-
da contumaci. vide Lucam de Penna in l. si ad ma-
gistratum columna prima. C. de decurio. libro. 10.
& illud Seneca. 1. de ira Dei prope fin. hac sem-
per. in omni aduersione feruabit vt sciat alteram
adhiberit, vt emendet alteram, vt tollat in vtraque;
non praeterita, sed futura intuebit. Vnde plato
nemo prudens punit, quia peccatum est sed ne pec-
cet. reuocari enim praeterita non possunt, futura
prohibentur. & sint pastores, & non percussores.
iudices omnino praec oculis habeant, decretu de
reformatione cap. 1. sessioe. 13. Concilij Trident.
quo fit quod iudex ex causa potest poenam, & multa
reo impositam modificare. vt iam amplius quam
semel dictum est Ioan. Orof. in l. vnica colum. 2.
vers. poenali iudicio, multa. nu. 12. ff. si quis ius di-
cent. non obtemp. l. 4. titu. 22. partita. 3. quae etiam in
poena loquitur, vt ex causa paupertatis, vel alia
possit minuire poenam, vel etiam multam ante
sententiam, post latam. l. illicitas. §. fin. ff. de offi-
cio praef. quantuis Barto. in d. l. vnica diceret con-
tra pro vt ibi refert Orof. & Gregor. Lup. d. l. 4.
verbo. poena & ideo hodie omnis poena etiam à
iure determinata est arbitraria iudici, adeo quod
potest eam ex causa augere, vel diminuire text.
est iuncta gloss. in l. hodie. ff. de poen. per quem
tex. ita tenet Bald. in l. et si feuerior. C. ex quibus
causis. infam. interroge. Paul. Castr. consi. 328. colum-
na secunda. libro secundo. Robert. Maranta. in spe-
culo aduocatorum. 4. parte pagin. 102. numer. 67.

Tom. iij. Z. versu.

verfi. vnum tamen incidenter. Francif. Auilefius in capitibus pratorum capitulo primo. verfic. *de rechemente*. est enim notandum, nam etiã post sententiam facere poterit ex causa scilicet, paupertatis, senectutis, vel quia officialis est alicuius ministerij excellens in ipso, vel quia est scholaris, et si exilium ab vniuersitate Salmantina deberet impleri magnum detrimentum in studij prosecutione ob id perpeti posset. & sic de alijs causis, de quibus per Bartol. & Alex. in additio. in. l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his, qui not. infam. Iaso. in. l. i. columna tertia. ff. de leg. adde Tiraquel. de poen. temp. in princi. numero. 16. & per totum illum librum arbitri vero non possunt multare proprie. id est, precipere quod poena soluenda applicetur sisco etiam si eis esset data facultas, in forma compromissi. tex. notat. cum gloss. in. l. arbitri intra certum diem. ff. de arbit. quamuis improprie possint multare, id est, iubere, vt poena applicetur parti si illa fuerit eis in compromisso data facultas ita loquitur. l. non ex omnibus. ff. de arbit. magistratus etiam municipales non possunt multare. bonus tex. in. l. defensores. C. de defensoribus ciui. in verb. nullas infligat per quem text. & alios ibi per eum citatos tenet Iason. in. l. i. columna quinta. §. fin. ff. si quis ius dic. non obtrep. Ioan. Montho. in promptuario iuris diuini. & humani verb. multare in gloss. verb. suã etiam pecuniã, & ita est multanda inobediencia actoris sicut rei, nã poena imposita reo, intelligitur imposita actori, & è contra. gloss. in. l. per interuallum. ff. de iudi. & in capitulo primo. de confes. libr. 6. imo censetur maior contumacia rei, quam actoris. gloss. 2. & ibi dominicus. in cap. 1. de dolo, & contumacia. lib. 6. Iaso. in. l. prima. §. si procurator. colum. fin. num. 23. ff. si quis ius dicent. non obtemp. de multa fit mentio. 4. reg. 23. imposuit, ait, Phatao multam terrã centum talentis argentei, & talẽto auri, & 3. Efdra. 1. & multauit gentem argenti talenta centum, & auri vnum, & 3. Efdra. capitulo octauo. siue etiam pecuniã multatione vel abductione, & prob. 21. multato pestilente, sapientior erit paruulus, et si sceleretur sapientiam summet scientiam. De multa plura reperies per Brixienf. in dicta. 3. parte. verb. multa per Matth. de Afflict. in capitulo primo. quã sint regalia. lib. feudorũ verbo. multarum. A Egid. Boso. in praet. crimin. titulo. de multis pag. 127. sing. per Nicol. Boer. de cisione. 349. ¶ **Quaritur** an ciuilitate ex crimine ad emendam decisione capell. Toloffanã. 405. an collegium carens. ¶ **Quaritur** iudex fuit insultatus ciues presentes, & auxilium non præbentes quanuis eis fuit postulatam dicendo (*quis del rey favorece a la iusticia.*) an sint puniendi poena mortis, an ad arbitrium iudicantis? Respondeo arbitra-

ria erit poena, & non mortis, vt cõcludit Anton. Capit. decisione. 149. nuper ad terram Trayna, quam vide, & nota. ¶ **Dubatur**, an poenẽ impositã à iure per verb. ipso facto, vel ipso iure statim debeantur sine aliqua sententia declaratoria criminis, propter quod crimen poena inferatur? respondet omnia iura, quã dicunt contrahi ipso iure debent intelligi dum modo sit sequuta sententia declaratoria, per quam declaratum sit delictũ commissum esse, propter quod poena veniebat inferenda. Nec ante talis poena effectum seu executionem vllam sortitur. Ioan. Andre. in cap. pro humani. de homicid. libro sexto. per ca. cum secundum leges de hæret. libro sexto. & Bald. tenet in multis locis citatis à Petro Rauena in alphabeto aureo vtriusque iuris. verbo. poena. folio. in. columna quarta. ad medi. dixi in. l. 24. glossa. fin. titulo tertio. libro primo. supra. ¶ **Quaritur** an poena mortis sit imponenda facinoroso, vt homicidã, etiam si post delictum esset corrigibilis? videtur quod non, quia membrum putridum, quando est incurabile, neque vllò alio remedio sanari potest quàm per abscissione, tunc demum, & non aliter abscindendum est ne alijs membris nocet, ita per hoc fundamentum tenuit Alphons. à Castr. libro primo. de potest. legis poen. cap. 6. sed è contrarium verius est quia ex delicto tractatur de bono, & pace publica, vt etiam reliqui cives timore poenã perterriti, à similibus facinorũ per peccatione abstineant. l. prima. ff. de iustitia & iure. ibi, bono non solum metu poenarum verum præmiorum quoque exhortatione efficere cupiẽtes, impunitas etiam daret occasionem delinquẽdi, quã non est admittẽda. l. cõueniri. ff. de pact. dot. lib. capit. detestanda. capit. ne captandã de concess. præb. libro sexto. l. fin. C. de pactis. l. de fidei commissis. C. de transactio. l. secunda. §. fina. ff. de his quibus, vt indig. l. quidam. §. fin. ff. de donatio. probat Fernand. Michac. de success. proratione in princip. libro primo. folio tertio. columna secunda. numero vigesimo septimo. & poena mortis vel alia, semper. propter crimẽ à Deo fuit imposita, sine eo quod spectaretur, & considerare tur correctio delinquentis, præcipue cum existat præsumptio contra eum cum sit semel delinquẽs. reg. semel de regul. iuris. libro sexto. & impunitas incentiuum præstaret delinquendi, & ideo punitio criminum non est cõmittenda. nam qui percutit malos minister Dei est capitu. qui percutit, vigesima tertia. quæstione quinta. & Genes. tertio. quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nuncigitur maledictus eris super terram &c. & Gene. 7. & constat. Exod. vigesimo primo. & vigesimo secundo. & Leui. vigesimo primo. sacerdotis filia si fuerit in stupro, & violauerit no-

rit nomen patris sui. flammis exuretur. & nume. 16. & 25. & Deuter. 19. tradensque in manu proximi cuius sanguis effusus est, & morietur non miseraberis eius, & auferes non oxium sanguinem de Israel. vt bene sit tibi, & deuterio. 21. & 22. & 25. etiã poena ignis postquam pro furto fuit Achã lapidibus mortuus consumitur ipse, & cuncta, quã illi? erant Ios. 7. cecidit fors. 26. quæstion. 2. & sic in multis locis poenã iuxta modum delicti nulla exceptata rei correptione imponuntur, & executione non est differenda, vt exemplo constat in Saule inobediendi Deo. 1. Regum. cap. 15. in tantũ quod non valet lex quã poenam pecuniarium imponeret delinquenti pro homicidio, vt est text. nu. 28. homicida sub telibus morietur. tenet Hostiens. in cap. fin. de consuetu. Felin. in rub. de homicid. dixi in titulo. 13. in gloss. rub. isto libro. 8. ordinari. ¶ **Quæritur** potest vtrum poenã impositã concubinarijs, de quibus. in. l. 22. & 23. titulo tertio. libr. 1. ordinari. in conscientia debeantur? iusteq; exigi possint ab officialibus. quibus sunt applicatæ? dic quod sic, vt dixi in. l. 24. in glossa prima. tit. 3. lib. 1. ordinamenti, & tuta conscientia exigat creditor Hierony. Cagnol. in. l. quod à quoq; ff. de reg. iuris. Corne. conf. 69. & conf. 28. libr. 2. Paris. conf. 34. libro primo. de conf. 19. libr. 2. & est opinio receptior secundum Fernandum Michacens. in libro primo. controuers. illustrium cap. 28. num. 21. dixi supra hac gloss. versicul. vtrum autem poenę legales, quannis contrarium teneat Decius columna octaua. in capitulo primo. de constitutio. aliã lex concedens poenam iudici vel accusatori, vel alteri, induceret spoliũ, & iniustitiam cum eius præcepto petatur, quod minimẽ fatendum est, & proprius motus nunc nouissimẽ editus. A. S. Pa. Pio Quinto, vbi præter alias poenas ponit pe-

cularias contra Blasphemos, Sodomiticos, & moniacos ac contra deambulantes per ecclesias, pauperes mendicantes per eas, ac alios in eis illata facien. nec non de tollendis ex eis capsis, & depositis mortuorum, de non laborando in diebus festiuis, ac circa alia plurima Dei honorem, & vniũ cultum concernentia. incip. Paul. Episcopus &c. ad perpetuam rei memoriã cum primã apostolatus officium, diuina nobis dispositione commissum suscepimus vidimus eam impressã datã Romã isto anno. 1566. Ral. April. sui pontificatus anno primo tenorem cuius ad literam cum non sit cõmuniter apud omnes impressã subiecit. ¶ **Adde** gloss. 2. in. l. 2. tit. 4. libro. 4. ordinamẽ. supra vbi poena quã applicatur accusatori, in eius defectum venit applicanda iudici. vtrum autem ista poena licitẽ exigatur, & petita obtineri possit ab illis in cuius fauorem applicata est propter delictum. dic quod optimẽ & in conscientia eam habere & exigere poterit. tum quia lex id facere potuit. tum ex dictis à me supra in. l. 24. glossa. 1. titulo tertio. libro primo. & in. l. 4. tit. fin. libr. 2. & in. l. 1. verb. *no la pœna delegat.* tit. 8. libro tertio. colum. 102. versicul. primum dubium fit. Vbi dixi communem & receptam sententiam esse. Ad idem adde Bartol. fumum in armilla aurea verb. Poena. numero quinto. vbi idem dicit esse, de poena appposita in contradictibus. affumentes habitum monachorum seu monialium sunt puniendi per episcopum, cum sit in opprobrium religionis & dedecus catholicæ ac sanctæ fidei Christianæ. l. mimæ. C. de episcop. audi. & in. §. fina. in authen. de sanct. Episc. & in capi. cum decorem. vbi Pan. de vit. & hon. clericorum. Marc. de Matua in singular. n. Concil. Tridenti. sub Pio Papa. 4. Sessio. vigesima secunda. Can. 1. pagin. 389.

B V L L A . S . D . N . D . P I I . P P . V . P R O .
 hibitionum blasphemiae, sodomiae, concubinaria-
 tus, ac contra deambulantes per ecclesias, pauperes per eas men-
 dicantes, ac alios in eis, illicita facie. nec non de tollendis
 ex eis capsis, & depositis mortuorum. de non labo-
 rando in diebus festiuis, ac circa pluri-
 ma alia Dei honorem & cul-
 tum concernentia.

**Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad per-
 petuam rei memoriam.**

V M PRIMVM APOSTOLATVS OFFI-
 cium diuina nobis dispositione commissum suscepimus, statim omnē
 curam, & cogitationem nostram in dominici gregis fidei nostra cre-
 diti salute desiximus, & Christi fideles Deo iuuante ita dirigere sta-
 tuimus, vt a vitijs & peccatis abstinentes, iter, quod ad vitam eter-
 nam ducit, insistant. Cum autem ad omnia quae diuinam maiestatem
 aliquo modo possint offendere, amouenda mentis nostrae aciem inten-
 derimus: ea primum & sine mora emendare decreuimus: quae Deo
 praeter caetera displicere, & iram eius prouocare, cum diuinae docent
 scripturae, tum grauisima exempla declarant, nempe diuini cultus ne-
 glectum, simoniae labem blasphemiae crimen, & libidinis, naturae com-

trariae vitium execrandum propter quae populi & nationes bellorum, famis, & pestilentiae calamitati-
 bus, iuxta Dei ultionem saepe plectuntur. Et si autem contra eos, qui tam graua crimina admisserint: mul-
 ta à praedecessoribus nostris constitutione edita fuerunt: tamen quia paruum est leges edere, nisi sint,
 qui eas debitis temporibus exequantur, idcirco ne qui forsitan ex tolerantia sperare impunitatem audeat,
 scientes plerosque poenarum grauitate, magis quam Dei timore arceri solerē à voluntate peccandi, om-
 nes & singulas, sententias, censuras, & poenas contra eos, qui talia deliquerint, latae confirmamus, &
 apostolica autoritate innouamus nec de earum rigore quicquam relaxamus: admonemusque eos, qui ta-
 lia perpetrare veriti non fuerint: non solum subituros eas poenas, quae sacris sunt canonibus constitutae:
 sed eas etiam quas leges civiles comminantur & nostri quoque arbitrij discretio pro personarum qualita-
 te constituet. Mandantes ciuitatum & locorum status nostri ecclesiastici pro tempore ordinarijs, & gra-
 bernatoribus, illis quidem sub poena suspensionis à diuinis, his vero sub poena excommunicationis latae
 sententiae, vt quos debitum deo cultum in ecclesijs non tribuere, alijsque nefandos criminibus pollutos
 esse compererint: comprehendi curent poenis afficiendos comperētibz, sciturus etiam ipsis iudicibus quod
 si post hanc nostram constitutionem in castigandis huiusmodi delictis negligentes fuerint: primum qui-
 dem Dei omnipotentis iudicio obnoxij erunt: deinde nostram quoque incurrent indignationem, vt au-
 tem poenarum certitudo cunctis facilius innotescat: nonnullas, hic duximus exprimendas, alijs nihilomi-
 nus contra huiusmodi criminum reos à iure statutis in suo robore manentibus. Vt igitur Deo optimo &
 maximo,

maximo, gloriose Virgini & sanctis omnibus debitus honor deferatur. GREGORII, XI. praedecesso-
 ris nostri constitutionem innouantes, ac statuta in Tridentino Concilio obseruari volentes, statumimus
 & ordinamus, vt ad ecclesias sit humilis & deuotus ingressus, quieta conseruatio, deuotis orationibus
 insistant: & omnes genibus flexis sanctissimum sacramentum adorent ad nomen Iesu Christi, domini
 nostri cum exhibitione reuerentiae caput inclinent, nullus in dictis ecclesijs seditionem faciat, tumultum
 excitet, clamores moueat, impetum ve committat, cessent vana fœda, & profana colloquia, vsus immo-
 derati, & strepitus omnes iudiciorum, & alia quaecunque, quae diuinum officium perturbare possunt,
 nullus intra ecclesias deambulare audeat siue presumat: dum celebrantur sacra missarum mysteria, &
 alia diuina officia. Qui vero praedicta petulant animo contempserint: praeter diuinam ultionis acrimo-
 niam, nostri quoque arbitrij poenas incurrent, quae omnia locorum quoque, ordinarij in suis ecclesijs faci-
 ent seruari. Quicumque vero in ecclesijs, dum ibi sacrificium missae, & diuina celebrantur officia: aut
 verbum Dei predicatur, deambulare vociferari, aut verso tergo ad sanctissimum Sacramentum irre-
 uerenter sedere, aut aliquid quod scandalum generet, aut diuina perturbet officia facere presump-
 serit, poenam viginti quinque ducatorum incurret, praeter alias arbitrio nostro imponendas & mode-
 randas poenas, & qui non habebit, in aere luet in corpore, aut exilio multabitur, qui vero in ecclesijs cum
 mulieribus impudicis siue etiam honestis colloquium scurrile habuerit, aut alios inhonestos actus fece-
 rit, viginti quinque ducatorum poenam incurrat & carceris per mensem. Qui in ecclesijs, vt supra, ob-
 scenis, & inhonestis verbis, aut signis vsus fuerit, aut alias fœda colloquia cum personis quibuscunque
 habuerit, decem aureorum poena multetur, aut alias corporaliter puniatur. Mandamus praeterea omni-
 bus & singulis, cathedralium collegiarum, & parochialium ecclesiarum capitulis, rectoribus, vica-
 rijs, sacristis ostiarijs, & alijs ipsarum custodibus quatenus praefatos omnes in ecclesijs, delinquentes ad-
 moueant, & vt in eis vitia fieri non permittant, vel saltem ipsis ordinarijs vel officialibus nostris puni-
 endos deferant quod si facere neglexerint, poenam duorum aureorum vice qualibet incurrent, paupe-
 res quoque mendicantes seu elemosynas petentes per ecclesias tempore missarum, predicantium, aliorum-
 que diuinorum officiorum ire non sinant, sed eos ad valuas ecclesiarum stare faciant, sub poena duorum
 aureorum capitulis infligenda pro qualibet vice, nisi eos eijci curauerint, & parochis dimidij aurei, vici-
 giosis, etiam claustralibus siue regularibus praecipimus in virtute sanctae obedientiae, vt in ecclesijs suis
 deputent aliquem qui tales eijciat, & si negligentes fuerint grauisime ab ordinario corripiantur, quod
 si illi parere recusaerint grauisimas poenas incurrent & pro qualitate personarum etiam corporaliter
 punientur arbitrio nostro, siue superiorum suorum & vt in ecclesijs nihil indecens relinquatur idem
 provideant vt capsa omnes, & deposita, seu alia cadauerum conditoria super terram existentia omni-
 no amoueantur, pro vt alias statutum fuit, & defunctorum corpora intumbis profundis infra terram
 collocentur, cum verò dierum festorum obseruatio ad Dei cultum maxime pertineat, & in lege diuina
 praecipitur, cupientes abusos prauos, qui ex eorum in obseruantia inualuerunt, omnino corrigere: &
 antiquorum canonum statuta reuocantes mandamus vt omnes dies dominici, & praecipue in honorem
 Dei, beatae Mariae Virginis, sanctorum Apostolorum feruati cum omni veneratione obseruentur & om-
 nes in diebus praefatis ecclesias frequentent, diuinis officijs deuote intendant, ab omni opere seruli & il-
 licito abstineant, mercatus non fiant, profanae negotiationes, & iudiciorum strepitus conquiescant. Qui
 vero in diebus praefatis opus aliquod illicitum fecisse deprehensus fuerit, praeter diuinam ultionem, &
 amissionem animalium, quibus ad rectorum & vicariorum, etiam graues poenas incurret, arbitrio nostro, seu
 vicarij nostri in vrbe, in alijs autem locis arbitrio ordinariorum, vel aliorum magistratum, ita vt pra-
 uentioni locus sit, quibus omnibus, districte praecipimus, vt haec diligenter obseruari procurent: illas etiā
 festiuitates, quae iuxta consuetudinem locorum solemniter celebrare consueverunt, iuxta laudabilem con-
 suetudinem debita cum reuerentia obseruari faciant: sub poenis arbitrio ipsorum imponendis & mode-

derandis, & ut simoniace prauitatis, labes profusus aboleatur, constitutiones antecessorum nostrarum contra simoniacos editas & præsertim Pauli. 2. inuolabiter obseruari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum ordinum receptione, quam in beneficiorum assequutione, statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicumque igitur detestabile crimen simoniace prauitatis commisisse conuictus fuerit, in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates ecclesiasticas simoniace acquisierit, illis sit ipso iure priuatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniace adeptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus, & ad fructuum omnium quos perceperit, restitutione teneatur, & perpetuo sit inhabilis ad ea, & quascunque alia beneficia ecclesiastica obtinenda, si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supra dictas pœnas etiã corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis, degradatus à fidelium consortio eiciatur, qui verò ordines & beneficia simoniace contulerint pœnis à iure statutis puniatur, cuiuscumque gradus, conditionis, & dignitatis, etiam si, episcopi, archiepiscopi, vel maiores fuerint. Cauent præterea quicumque ne in sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant: alioquin grauissimè puniantur per locorum ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coerceri procurēt iuxta Concilij Tridentini statuta. Ad abolendum verò nefarium, & execrabile blasphemie scelus quod in antiqua lege Deus morte puniri mandat, & imperialibus quoque legibus receptum est, nunc autem propter nimiam iudicum in puniendo segnitie, vel potius desuetudine supramodum inualuit Leonis. X. prædecessoris nostri in nouissimo Lateran. Concilio statuta innouantes decernimus, ut quicumque laicus Deum & dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam virginem Mariam eius genitricem expresse blasphemauerit pro prima vice pœnam viginti quinque ducatorum incurrat, pro secunda pœna duplicabitur, pro tertia autem centum ducatos soluet. & ignominia notatus exilio multabitur. Qui verò plebeius fuerit, nec erit soluendo pro prima vice manibus post tergum ligatis ante fores ecclesie constituetur, per diem integrum, pro secunda sustigabitur per urbem, pro tertia lingua ei perforabitur & mittetur ad triremes. Quicumque clericus in hoc blasphemie crimen incurrerit pro prima vice fructibus vnius anni omnium & quorumcunque beneficiorum suorum, pro secunda beneficijs ipsis priuetur, pro tertia omnibus etiam dignitatibus exutus deponatur, & in exilium mittatur. Quod si clericus nullum obtinuerit beneficium, pœna pecuniaria vel corporali, pro prima vice puniatur, pro secunda carceribus mancipetur pro tertia verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Qui reliquos sanctos blasphemauerit, pro qualitate blasphemie atque personæ arbitrio iudicis puniatur si quis crimen nefandum contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diffidentie perpetraverit curia seculari puniendus tradatur, & si clericus fuerit omnibus ordinibus degradatus simili pœna subiciatur monemus præterea omnes locorum ordinarios, & in virtute sanctæ obedientie eis præcipimus ut statuta Tridentini Concilij contra concubinarios, tam clericos quam laicos edita districte faciant obseruari, reddituri Deo, ac nobis si id omiserint rationem, & ut pessimorum delictorum simoniæ, blasphemie, ac stupri nefandi notitia facilis habeatur, volumus quod in singulis casibus non solum per accusationem & inquisitionem, sed etiã ad simplicem & secretam denuntiationem, procedatur, per quos cunque iudices alias tamen de iure competentes, tam ratione delicti, quam personarum, itaque inter eas locus sit præuentioni. Monemus præterea omnes & singulos, ut solum Dei timorem præoculis habentes, & non alia animi praua affectione ducti culpabiles tantum deferant: innocentes non vexent. Quod si aliqui ex calumnia aliquos denunciassent conuicti fuerint, eos ad pœnam talionis teneri volumus & mandamus, multa autem pecuniaria applicabitur pro duabus paribus locis pijs arbitrio nostro in vrbe, extra verò, ordinariarum, pro tertia accusatori, qui delinquentes detulerit. Mandamus autem principibus, comitibus, & baronibus omnibus. S. R. E. feudatarijs sub pœna priuationis feudorum quæ ab ipsa ecclesia Romana obtinent, reliquos verò princi-

pes Christianos & terrarum dominos hortamur in domino & in virtute sanctæ obedientie mandamus ut pro diuini nominis reuerentia, & honore præmissa omnia in suis dominijs, ac terris exactissime seruare faciant, vberimam ab ipso Deo mercedem tam boni operis recepturi, non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus apostolicis: ac exemptionibus priuilegijs indultis facultatibus & literis apostolicis quibusuis capitulis, conuenticibus, militijs, ordinibus & personis cuiuscunque qualitatibus & conditionis existentibus sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarijs derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus & alijs decretis ingenere vel in specie etiã motu proprio, alias quomodolibet concessis, approbatis & innouatis quibus illorum tenoribus præsentibus pro expressis habentes specialiter & expresse derogamus ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius prælati munitis eadem profusus fides vbique adhibeatur, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, relaxationis, admonitionis, confirmationis, mandati, statuti, decreti, ordinationis, præcepti, monitionis, voluntatis & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contra ire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignatione omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli, Apostolorum eius se noverit incursum. Dat. Romæ apud. S. Petrum, anno incarnationis dominicæ mille simo quingentesimo sexagesimo sexto. Kalendis Aprilis Pontificatus nostri anno primo. Antonius Florellus Canelius visus decuria. Ioan. Riuetius. H. cum ym.

Romæ apud Antonium Bladium Imprefforem Cameralem.

Queri etiam potest quando, lex puniit aliquem in duplum, vel quadruplum, in tali pœna in sit simplum? Responde, quod sic nisi ex dispositione legis pœnalis constaret vltra simplum, & damnum principale velle adijcere pœnam dupli, tripli, vel quadrupli, quia legis verba sunt seruanda, nec ad dexteram, seu ad sinistram, in casu clare disposito non licet transitum facere, iuxta illud Deuterone. 12. quod præcipio tibi hoc tantum facito, neq; addas quicquam, nec minuas, & Deuter. 5. dixi supra in quæstio. pro cœmialibus. q. 2. columna prima. in duplo tamen in est simplum, vbi lex imponit pœnam dupli, vel quadrupli. l. hoc edito. in fin. ff. de publican. not. Bart. in l. ab his. C. de nauicula. libro. 11. ¶ Quaritur etiam circa huiusmodi tituli declarationem. lex imponit pœnam non tamen eam fisco, nec accusatori applicat, in dubio cui veniat, applicanda? Responde, eam pœnam fisco applicandam esse. glo. singu. in l. iubemus. 2. §. ijs quoque iudicibus. verbo. bonorum omnium Co. de sacro. sanct. eccles. per legem multari. C. de modo multa. l. Pa pinianus. §. meminisse. ff. de in officio. testament. Bald. in capitulo primo. versu. item monet, quæ sunt regal. Thom. Gramma. confi. 6. numero decimo. Bartol. in l. agraria. ff. de term. moto. specul. de dolo, & contuma. §. restat. in princi. Montala.

in l. tertia. in glossa prima. versicul. an pœnæ pecuniariæ. titulo quinto. libro quarto. fori. legum. l. 47. infra eod. limita. Nisi pœna esset imposita propter iniuriam, & delictum commissum contra personam particularem ciuilitate, nam tunc applicatur. parti. nota in summa, & ibi gloss. in l. titu. de iniurijs & glossa secunda. in l. pœnus. C. de episcop. audi. glossa vltima. in l. fina. ff. de priua. de licitis glossa prima. in dict. l. tertia. titulo quinto. libro quarto. fori. legum. l. 49. & l. 50. titulo decimonono. infra vbi vide quæ dixi. Vtrum pœna quadrupli sit debita iure canonico. vide Panormi tan. in capitulo. quia plerique numero sexto. de immuni. eccles. vbi videtur concludere quod sic. lex quæ deuiantes non punit est imperfecta secundum Macrobius, prout refert gloss. in extrauag. vas electionis. verb. pœnæ de censibus inter communes fol. mihi vigesimo septimo. columna tertia, & quarta. omnino videnda præsertim à iudicibus eccles. & de materia huius rubricæ. est addendus gaudinus, & Boss. in suis practicis criminum. titulo isto de pœn. & Marcus Anto. in instit. iuris canonici. libro quarto. titulo decimo. fol. 110. Rebuff. in constituto. regijs Galliarum in præmio glossæ primæ. numero septuagesimo quarto. versicul. Item leges, & ordinationes imponentes pœnas. Couarruias in epitome quarti decretalium. secunda Tom. iij. Z 4 parte.

parte. capitulo sexto. §. octauo. numero decimo. Nauar. in manua. confessorum. capitulo. vigesimo tertio. numero. 66. Panormi. in capitulo. cum dilecti. columna. tertia. de arbitr. Felin. capitulo primo. numero. quadragesimo tertio. de consil. & op. tima. q. per Auile. in capitulo. 15. pretorum numero. trigesimo quinto. de iudice. qui con demnauit te pore sui officij aliquem a qua sententia fuit appellatum. & tandem fuit confirmata an debeatur condemnanti. an iudici successor per mortem primi. vel quia expirauit eius officium. & est dicendum deberi primo ad idem. l. 85. Pinciae anni 1548. & ita practicitur inter auditores quando supplicatur cum mille. & quingentis duplis. nam poenam pro virili portione diuidunt inter se. & si aliquis est mortuus vxori. vel heredibus datur sua portio p. tinens auditori. qui condemnauit primo.

¶ Ley. I. Idem.

¶ El Rey don Alonso de penas y calamias que pertenecen ala camara del Rey.

Odo hōbre q̄ cayere en alguno delos casos de traycion: todos sus bienes pertenescē a la nuesta

¶ Lex Prima.

a ¶ *Casus de traycion.* Proditor amittit bona omnia camera regis. & persona manet in dispositione regis. hoc est vt possit facere de ea ad bene placitum suum. Vide. l. prima. & quae ibi dixi titulo septimo de proditionibus. isto libro octauo. supra.

¶ Lex Secunda.

b ¶ *Aleu.* Aleuosus. vel committens aliquē casum hāresis. amittit dimidiam partem omnium bonorum camera regis. adde. l. 1. ibi. *serua aleuo conuido.* titulo. 7. lib. isto. 8. supra. nam crimen proditionis. seu laesae maiestatis non committitur contra comitem seu alium dominum magnatem sed aleuosus. & l. 2. eod. titulo. vbi iste amittit dimidietatem bonorum. quia est casus hāresis. l. 12. titulo. 13. supra isto lib. 8. ordi. & intellige hanc legem in casibus. in quibus quis largo modo. & improprie dicitur hāreticus. vt si dat ad vsuram. vt in l. 5. infra eod. clemen. 1. §. sanē de vsur. & in casu. l. 6. & l. 7. & l. 8. & l. 10. infra eod. & qui persistit in excommunicatione per annum non impetrans absolutionis beneficium censetur alienus a sancta fide catholica. clauis ecclesiae contemnendo. vt in Concilio Tridentino. sessio. 25. can. 2. §. fin. dicent. excom-

municatus verō quicunque si post legitimas monitiones non reliquerit non solum ad sacramenta. & communionem fidelium. & familiaritatem non recipiatur: sed si obdurato animo. ceteris annexis. in illis per annum inforderit. etiam contra eum tantamquam de hāresi suspectus. procedi possit. Item etiā simoniac⁹. facramēta peruertendo ordines. & dignitates. & titulos. ad beneficia & ordines vendēdo

camara y el cuerpo a la nuestra merced.

¶ Ley. II. Idem.

Valquier que cometiere aleue: o algū caso de heresia: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara. ADDITIO.

¶ Adde quid de illo qui multa debita cōtraxerat & habebat canonicatum & dignitatem tamē iste secrete renunciauit p̄bendas in fauore sui creditoris retentis certis fructibus cum regressu & ingressu habita prius fide. vt sua debita per solueret vel remitteret an dicatur simoniacus contractus & in facto respondi si quidem remittere dare est vt probat rex singu. in l. si fundam. 83. §. Titio. ff. de legatis. 1. si aut lex si mulier. ff. de conditione causa data tradit Felirus in cap. veniens nu. 2. de testib⁹ sed quia non habuit quantum ex extraneis cui detestabile de simonia an talis simoniacus sit priuatus vel veniat priuatus vide Paulum Parisium consilio. 15. collatione. 4. & consilio vigesimo no. & Petrum Rebuffum in tracta. de pacificis possessoribus numero. 240. & an talis simoniacus dicatur detentor seu intrusus. vide Hieronymum Gigantem in tracta. de intrusis ac numero. 62. Quid autem si simoniacus permutauit. an sit purgatum vitium simoniae & dicendum est quod non vt tradunt doctores supra citati.

crederet gratiam spiritus sancti non esse a Deo. & a virtute quadā superna & increata. talis em̄ dicitur simoniacus. a Simone mago. & proderet bona. & memoria eius damnatur. si vero non crederet nihilominus commisit delictum simoniae detestandum. extrauag. cum detestabile de simo. inter communes. aliter simoniacos punit. quae est confirmata per Paul. 5. in bulla. quam in rub. huius tituli literaliter posuimus. similiter qui ppter iniquam curiositatem. & reprobam accedunt ad dæmonum consilium. vt denunciēt. & praedicēt futura. & si quis vocat in imaginibus. & characteribus. & augurijs. & similibus quantum hāresis speciem

men habeant. & sint casus reprobi. nihilomin⁹ est hāresis largo modo sumpto. & dicuntur hāretici stricto modo sumpto scilicet p̄enis de quibus late dixi in l. 1. titulo. 1. libro primo. ordina. & latius in l. 3. titulo quarto. lib. isto. 8. ordina. vbi resolui totā materiam cōuenientem ad forum cōsciētiar. & fori illic videas. igitur hāretic⁹ largo modo non ita grauius punit. sicut hāreticus stricto & proprio modo sumptus. per hanc legem. & sic nō omnia bona p̄dit. ita colligit. ex Francisco Squilla cōssi in tracta. de fide catholica. capit. 21. 22. & ca. 23. & est singulare ad huius legis intellectum cum ceteris similibus. Iudeus etiā ante baptismum non credens. neque seruans canones. dicitur hāreticus improprie. & largo modo & potest propter praerogationē puniti in sua dioecesi ab episcopo. qui est custos canonum poena extraordinaria. secundum eundē Franc. Squil lacensem vbi supra. c. 48. nu. 3. in. 4. volumine tracta. secundū in pres. Ludug. anno. 1544. secundum quam cito semper in istis commentarijs volumina diuersorum doctorum. non secundum nouiores. qui quotiē die nouas formas imponēdo in magnum detrimentum iuris consultorū faciunt. meli⁹ enim esset addere. & nouis nouum facere volumina quae volumina semel impressa alterare modicum. aut nullum de nouo saltim necessariū addendo. & hoc esse regia constitutione statutū propter damna. & expensas. quae ex hoc sequuntur subditis in vniuerso vt vnusquisque testis esse potest.

¶ Ley. III. Idem.

Odo aquel q̄ quebrantare tregua: o seguro a es caydo en caso de aleue: y la meytad de sus bienes pertenescen a nos.

¶ Ley. IIII. Idem.

Erege esa q̄ es Christiano b y no cree en los articulos de la sancta fe: o en alguno dellos y este denuesta a dios:

¶ Lex Tertia.

a ¶ *Tregua. o seguro.* Quia est aleuosus. l. 4. §. 1. titulo. 7. isto lib. 8. ordi. supra. l. 1. vers. *la nouena.* & ibi Grego. citat concord. titulo. 2. par. 7. l. 1. 2. cum seq. titulo.

Io. 16. parti. 2. Guido Pape. decisione. 418. l. 1. vbi dixi titulo. 2. lib. 4. supra. & in l. 1. tit. 8. lib. 4. ordi.

¶ Lex Quarta.

b ¶ *Que es Christiano.* Non ergo Iudeus. & infidelis ante lauacrum sanctum baptismi dicitur hāreticus. sed post fidem nostrā admittam p̄ baptismū vt supra dixi in l. 2. & concord. da. l. 3. titulo. 4. lib. isto. 8. ordina. ibi *be reges todo aquel.* ergo si non est baptizatus dicitur hāreticus. non potest hāreticus.

¶ Ley. V. Idem.

Valquier que dierea logro: o a renueuo: o pan o vino o dineros: o paños: o otra cosa qualquier es caso de heresia: y pierde todo lo q̄ da a logro y la meytad de sus bienes son para la nuestra camara.

¶ *Dice a logro o a renueuo.* Vsuram exercens cōfetur hāreticus. & est puniendus in dimidia parte bonorum came rae regis. intellige hāreticus large non stricto modo loquendo. Ideo non punitur ordinaria poena criminis ex ijs. quae dixi in l. secunda supra eod. & de vsura. vsurarijs. eorumque poenis satis vtiliter resoluimus in l. prima. titulo secundo. de vsurarijs isto libro octauo. ordina. Dubitari tamen potest. an proxeneta. & mediator ad vsuram crimen exercendum. censetur vsurarius. ac simili poena sit plectendus: videtur q̄ sic. quia est coadiutor. & fautor. & opem praestans immediate in ipso delicto ergo verē delictū cōmittit. quo ad Dei. & proximi offensam ergo eadē poena tenetur. c. 1. de officio deleg. & ad Roman. c. 1. ad fin. qui cū iustitiam Dei cognouissent non intellexerunt. quoniā quitalia agunt digni sunt morte. non solum quia ea faciunt. sed etiam qui consentiunt facientibus. secundo. ex gloss. in l. sciēte. quam ibi reputat singularem Barto. ff. ad legem pompeiam de parricid. Roman. singul. 271. (numero tertio. quod proxeneta) Hippoly. singul. 274. fuit interrogatus & in consilio. 27. numero tertio. quod proxeneta contractus vsurarium tenetur ad restitutionē tāquam si ipse recepisset. & dixit singula. Hippo. sing. 281. vbi reprobatur Bald. in capitulo primo. §. similitur Ccm. iij. Z 5 numero

numero quarto. de controuer. inuest. dictam gl. reprobantē, & adducit aliam gl. similē, & aliquas decisiones, quas videre per te poteris adde Syluest. in sum. verb. vsur. 7. quæst. 3. idem dicendum est in aduocato dicente contractum illicitum gloss. in authen. de non alienand. aut permutan. § quia verò verosimile. verbo. dictauerit, collatione secunda. faciunt quæ dicit Roman. singul. 722. vbi agit qualiter sit plectendus prox eneta, seu mediator illicitorum contractuum. & l. vigesimaprima. titulo decimosextimo. parata prima. idem firmat. in crimine simoniæ & adde, & notā quod si aduocatus auxilium præstaret fouenti causam iniustam, vti pro dolor †

ADDITIO.

¶ Adde quod aduocati si boni sint pro veris militibus debent haberi in republica ex l. aduocati de aduocatis & religiosis æquiparantur, qui sunt illi & laudabimus illos vti in simili ait ecclesiasticus capitulo trigessimoprimum. vnde eorum periculum adeo considerans inquit Dauid Psalmo. 70. quoniam, non cognouit literaturam introibo in potentias Domini, literaturam id est lites & oia quæ conducunt ad lites semper enim singulis verbis sunt alligatē tot digesta tot vanilo quia de quo exclamatur Salomon capitulo trigesimo. Pronerborum dicens vanitatem & verba mendacia Domine lōge fac à me soleo tamen dicere quod à furore rustico nam & ab allegatione aduocatorum & disputatione medicorum, & à cætera notariorum liberet nos Dominus, aduocati enim semper sunt elenictis & negotiationibus huius mundi de quibus potest verificari illud ecclesiastice capitulo primo. dicentis hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum vt occuparentur in ea. Si quidem iure consultus nihil aliud est nisi homo damnatus ad perpetuam & continuam reuolutionem charitarum & ad quid teneatur aduocatus in conscientia si perperam consilium dederit videatis Aluarum pelagium de planctu ecclesiæ libro secundo columna trigesimaquinta.

¶ multi faciunt, vt differant lites, & pressus necessitate euitandi litem concordiam faciat, alia pars contra illud quod iuste ei est debitum, vel in ducendo iudicem cum opinionibus non iuridicis, certè si succumbat quocumque modo, ratione laborum, damnorum, expensarum, & rei seu pecuniæ principaliter exactæ, causa litis per aduocatum defensa tenebitur ei ad interesse, & omnino integraliter ad restitutionem patet. quia est causa damni principaliter. ergo &c. secundo ex his, quæ dixi in l. quarta. in principio. titulo octauo. libro tertio. ordina. quarto. in proprijs termi-

nis ex Anton. de Butrio. in capitulo calumnam in fine de poen. relatum, & sequutum à Felin. in capitulo primo. columna duo decima. de constitutio. & in capitulo. tua non in princip. de homic. Hippoly. singul. 181. in fine. imo si propter imperitiam, vel culpam, in responsione seu consilio. dato fine reuolutione intellectus, & librorum errauit causam, tenebitur parti interesse, & damnū resarcire. argumentō. tex. in l. idem iuris. ff. ad legem. aq. i. & l. secunda. §. Seruius Sulpitius. Turpe (inquit) est patricio, & nobili viro causas exorati ius in quo versatur ignorare. ff. de orig. iuris, & per capitulū. si culpa de in iur. vbi qui est occasio damni tenetur ad damnum, propter consilium iniustum ex dolo, vel culpa potest doctor conueniri, etiam si adhibuit omnem diligentiam pro parte, quæ succubuit, ex illo malo consilio. specul. de requis. consilij. §. consilij. Bartol. in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de actio. & obligatio. etiam in foro conscientiarum ex supra dictis. specul. in titulo. de aduoca. §. fin. versicu. quod si per imprudentiam. Ange. in rep. l. si vacantia. columna quinta. C. de bon. vacan. libro. 10. Felin. in capitulo pastoralis. §. quia vero numero vigesimo secundo. de officio. deleg. aduocati officium nobile, & generosissimū est, quia alijs aperit viam ne errent, si sunt boni, & non apprehendunt negotia vltra ea, quæ possunt iuste ex equi, & videre cum omni sollicitudine, & cura, quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, dum vtrunque festinat neutrum bene perficit. capitulo diuersis, & ibi gloss. de cleric. coniug. nam secundum Aristotel. quarto. methaphys. si vnumquodque opus melius perficitur, dum in tenditur circa vnum, quam circa plura, & Plato. libr. trigessimoprimum. dialog. tertio. de repub. vel de iusto. pagin. 56r. Notanter ait, singuli, singula rectè conficere possunt, plura verò minime, quod si quis plura tractare aggrediat, in singulis ita deficiet, vt in nullis, euadat egregius, aduocati ergo in mente habeant rogo, qualiter acceperint, & audierint & serua, & poenitentiam age, si ergo nō vigilaueris, veniet Dominus deus ad te tanquam fur, & nescies qua hora est venturus ad te. Ioan. Euangelista. in Apocalypsi. capitulo tertio. & in alijs locis testatur Christus & tunc opera eorum in iusta apparebunt, etiam si nunc habeant creditum, & famam bonam sicut hypocritæ habent, vt testatur Dominus per Esai. capitulo. 66. ad finem. & dicere poterit ab occultis mundane Domine, & ab alienis parceseruo tuo, si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & mundabor à delicto maximo vt habetur in Psalmo. idē dico in iudicibus meū sermonē ad ipsos referendo, & sint tales quales eligi conuenit, ex Exo. c. 18. prouide aut de omni plebe, viros sapiētes, & timētes Deū

in qui-

in quibus sit veritas, & qui oderunt auaritiā, & vnde de tex. in c. cū æterni. de sententia. & re iud. libr. 6.

ADDITIO.

¶ Adde vltra autorem quod nō solum iudices verum etiam consilijarij non debent esse deformes argum. i. Regum. cap. 17. ibi. erit enim rufus & pulcher aspectu, & decoraque facie. Tales em̄ nescio quid boni latentis habent vt patet ibi dum dicit virum pulchrum & Dominus erat cum eo. Facit ratio legis antiquæ gothorum cahome. de mala cata dura non pue de fazer buenas obras. in ordinationibus militum de la vanda. in compositio enim corporis in æqualitate indicat mentis. capi. fin. 41. disti. quod non improbat Rasis ad Almansorem libro secundo. capitul. 53. & 54. cuius (ait) facies deformis vix potest habere bonos mores. idem probat Galenus libro secundo. de temperamentis capitulo sexto. & etiam quod sit ex bono sanguine bonaque facie. Vtrunque habetur in Daniele. cap. 1. ibi de filiis israel & de femine regio in quibus nulla sit macula decoros forma: vt possint itare in palatio regis. Paruum vel staturam magnam vanam qualitatem esse reputo ex. i. Regum. capitulo decimosextimo. ibi & dicit Dominus ad Samuel, ne respicias altitudinem staturæ, quæ autē sit praixi nos alibi resoluimus. Et ande iure ciuili iudices possint recipere esculentum vel poculentum vnde de tex. in cap. statutum. §. in super de rescriptis libro sexto. l. plebiscito. ff. de officio p̄sidis: de iure tamen regio nullo modo ex. l. 5. & 6. titulo nono libro tertio. recopilationis. & ratio est quia paruum vel magnum hoc casu æquiparantur per. l. 3. §. quod ad ibi parui. n. ff. ad Syllanianum & ita cōmuniter tenetur vt concludit Abendanius de exequendis mandatis. capitulo secundo. numer. 4. quod amplia in fortioribus terminis in iudicibus supremis qui sine alia iudicis declaratione. in foro animæ. tenentur. l. fin. tit. 3. supra libro primo. ordinamenti. cui adde Menchaca lib. 1. controuerfiarum vsu. cap. 7. nume. 25. ego tamen non solum iustissimam legum puto esse, verum si consultus essem contrariū facientes poena ignis viuos comburendo esse declarare per tex. in l. vnicuiq; C. vbi causæ fiscales ex ratione legis. i. ibi grauior poena constituenda est in hos qui nostri iuris sunt & nostra debent custodire mandata quam in alios C. de conductoribus lib. vnde cimo. & an acquisita per iudicem præsumantur acquisita ex iudicatura & dic quod sic sicut bona clericorum acquisita censentur ex tex. singulari in capitulo. relatum el secundo. §. ceterum de testamentis Boeri. decisione vigesima. numero quarto.

¶ Quare etiam potest vtrum vsuræ dominiū tran-

seat in vsurarium? gloss. in capitulo. si quis vsuram decimaquarta. quæstione quarta. dicit transire, quam probat Augusti. Beronius. in ca. quia in omnibus, de vsur. numero vigesimo octauo. versicul. secunda conclus. sit, ibique citat pro hac parte bonum fundamentum idem tenet Scotus in quarto sententiarum. distinctione decima octaua. quæstione secunda. articulo tertio. & ibi Petr. Palud. Adrian. Papa. in quarto sententiarum. quæstione de vsura, qui inquit hanc opinionem communē Canonistarū. & citat Henric. Gandauens. quodlibet. quarto. quæstione vigesima septima. & eos refert Dominicus Soto in libro sexto. de iustitia, & iure. quæstione prima. articulo quarto. pagin. 512. versiculat vero vt perspicatior fiat, tenet triburiz. in summa confessorum libro secundo. titulo septimo. quæstione decima quinta. latissime probat sum. Pisan. verb. vsura. §. 5. vtrum in vsura transferatur dominium. est tex. in capitulo. cum tu de vsuris, nam si ille possessiones fuissent obligatae & extra dominium vsurarij, non fuisset oportet transire ad earum venditionem, sed vendicarentur tanquam propria, imò alienatio esset suspecta, & illicita quia esset affecta vitio reali, cum res transeat cum suo onere, & sic iniquum consilium daret ibi Papa. igitur ibi probatur contrarium ad id quod citatur à tenentibus partem negatiuam, & sic nulla actio realis, sed tantum personalis comperit contra vsurarium, quia translatum fuit in eo dominium vsuræ.

¶ Contraria pars quod non transferatur dominium communiter teneri à canonistis, & theologis, firmant Ang. verb. vsura. secunda. §. decimo octauo. & Syluester in eo verbo. in sexto. §. primo. columna secunda. & hanc communem etiam refert Dominicus à Soto. libr. sexto. de iustitia & iure. quæstione prima. articulo quarto. & videtur de mente Sancti Thom. secunda secundæ. quæstione septuagesimo octaua. articulo tertio. & in quodlibet. tertio. articulo. decimonono. sed si verba eius rite ponderentur contrarium vult. & probo verbis ipsius in Opuscul. septuagesimo tertio. capitulo quinto. pagina. 339. vbi concludit secundum legem humanam dominium vsuræ transire in vsurarium, quantum non lege Dei, tamen quod fatendum sit absolute. quod in vsura non transferatur dominium probat efficacissimis rationibus Collect. in Tho. secundo. tract. octauo. de vsura. quæstione prima. Alexā. Alenf. tertia parte. quæstione sexagesima sexta. membro. quarto. Alti-fiodorens. tertia parte. tract. vigesimo primo. quæstione prima. Richar. in quarto. distinctione decima quinta. quæstione quarta. art. 5. Sotus libro. 6. de iustitia & iure. quæstione prima. articulo quarto. vbi optime p̄sequitur, sit ergo resolutio, dominiū

num non transfertur ex vsura secundum legem diuinam, sed secundum legem humanam, quando sup sunt alia bona, ex quib' satisfieri possit creditonibus. nam si non habet ex contractu gratuito, non valet alienatio, ex contractu oneroso valet, & dominium tran-

fertur in emptorem, cum pretium illius emptoris subrogetur loco rei. l. si rem, & pretium. ff. de petit. hæredi. & substantia vsurarij. per ipsum, minor fiat quamquam, soluedis, debitis sufficit, & sic potest rem vendere & iurenaturali dominium transfertur in emptorem propter pretium rei condignum, quod dedit vsurario, & sic possunt conciliari opinionnes contrariæ. ¶ Queritur pro declaratione huius legis, an idem sit vsura, & fœnus vide per Franc. Othoma. libro secundo. de vsur. capitulo primo. & totum illum tractatum, pro lege quia subtilia in materia vsurarum complectitur, & Carol. Molin. etiam de illicitis cōtractibus, & illud Lucani, Hinc vsura vorax, audium omni tempore fœnus. ¶ Dubitari etiam soletan quæstio vsurarum coram seculari iudice, an ecclesiastico, sit tractanda? resolutiue sit conclusio, causa vsurarium an talis sit coram iudice ecclesiastico est expedienda, neque sufficit præuentio iudicis secularis quando verò agitur de punitione vsure manifeste etiam a iudice seculari expediri potest, & sic punit multa delicta concernentia ad iudicem spiritualem, secularis iudex cum sit merè ecclesiasticum crimen vsurarum, ex gloss. & communi teste ibi Alciat. numero vigesimo sexto. in capitulo primo. de officio ordinarij. & communis in ca. cum sit generale de foro competentij. tradit præpositus, in summa. n. quæstione prima. columna secunda. numero quarto. vbi est gloss. & Couarruias in epitome quarti decretalium. secunda parte. capitulo sexto. numero de cimonono. potest tamen, cum de facto & non de iure agitur vsurarius aliqua poena à secularibus legibus introducta puniri, ex not. à Panor. & communi, in dicto capitulo. cum sit generale. Alexan. in. l. Titia. ff. soluto matrimonio, & in consil. 9. libro quarto. Alciat. dict. capitulo primo. de officio ordinarij. nume. 77. Couar. vbi supra defendit leges poenales in criminibus merè spiritualib', quas breuiter resolutione intelligas locum habere quando agitur de facto quia constat vsuram commissam ex contractu secus si dubitaretur de iure an esset vsurarius vel alterius criminis, vt blasphemix, hæresis, vel alterius criminis, vel huiusmodi, nam i-

¶ Ley. VI.

Idem.

Valquier que va a los adeuinos' o cre e sus falsos

sto casu dubio poterit iudex ecclesiasticus petere remissionem delinquentis, & contractus ad agnosendum de delicto merè ecclesiastico non alias. & ita seruatur in iudicijs. & l. 49. Tauri. cum similibus adductis à Fernand. Michac. libro primo.

dichos es caso de heresia: y la meytad de sus bienes son para nuestra camara.

defendi possunt, quòd inducant poenam in materia spirituali, vt homines retrahantur ab incontinentibus, & casibus, qui ex talibus contractibus euenire solèt, pacem populi cōsiderates & ipsum factum merum contrahendo clandestine, sine parentum licètia, cum mediatoribus illicitis, in fingendo securitatem, & pacificam honestamque vitam, & parentum, ex quibus, fraus magis præsumitur. ex. l. data. C. de donatio. & sunt domestici magis quàm ceteri nocui, scilicet filij, vel filia, vel serua, contrahentes sine licencia parentum, fratrum, dominorum ve, vt experientia docet, ideoq; non quia matrimonium cōtraxerunt, puniuntur, sed quia in præuentionibus, deliquisse apparet, quia est crimen contra Dei præceptum de honorandis parentibus, est fractio domi, est crimen aleuissæ, est contra ius canonicum, ideo excommunicatur ab episcopis, in consitu. Synodalibus. clandestine contrahentes, sine bannis, & solennitate ecclesiæ, cum ergo sit delictum eo modo præuenire cōtractum, quauis matrimonium decens sit iuste, & bene puniuntur per legem Principis i sua iurisdictione & regno, cum ad spiritualia non tangat, & pacem subditorum conferuet. Vtrum autè quæ mutuum pecuniam dedit compulsus, vt puta ex regis præcepto, possit recipere vsuram, siue sit negotiator, siue non respondendum est posse suum interesse cuius loco succedit petere, vt vsuram nō sed vt lucrum cessans, & loco interesse, quia qui ad mutuum dandum, non commouetur improba spe vsuræ percipiendæ, sed inuitus, & compulsus mutuum is vsuram utroque iure permissam, & inculpabilem recipere potest. probat. 2. ex Paul. Castrenf. in. l. si quis neque causam, in fine principij. ff. si certum petatur Laurèt. Rodolphus in repetit. ca. cōsuluit. 1. q. 3. princip. de vsurijs. Crott. in repe. l. nemo potest. num. 3. ff. de leg. 1. reputat egregium dictum Fernand. Valquius Michac. in. lib. 1. de successio. creat. §. 6. nu. 21. quem vide à numero vigesimo. præcedet. nā est quotidianū, & practicabile.

¶ Lex Sexta.

¶ A los aduinos, Add. l. 1. & l. 2. ti. 4. isto lib. 8. ord. & l. 1.

& l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. diuinare est Dei potestate ad futura præscienda velle recipere, quæ est duplex diuinatio, vna quæ fit per artem liberalem Astrologix, & ista nō potest in ea magiltris peritis vetari, quia procedunt secundū curriculum naturale planetarum, altera est auguriorū, sortium fictio, num, & simillium, & ista est prohibita neque debet exercètes in regno habitare, neque aliquis eos in domo sua receptet, nec celet. l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. & Esai. quadagesimoprimo. annunciate quæ futura sunt, & sciemus quia dij vos &c. & in actibus apostolorum. capitulo primo. nō est vestrū nō esse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate adde. l. secundā. C. de pag. S. Tho. secunda secunda quæstione. 95. articulo. primo. & in secundo. sententiarum. distinctione decima quinta. quæstione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Esai. tertio. lectio. 4. in principio, & de alijs dijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ Ley. VII.

Idem.

Odo aquel q yaze cõ su parienta fasta el quarto grado: o con su madre: o con su cuñada o con muger de ordẽ religiosa, y la mu-

l. prima. titulo vigesimotertio. part. septima. & Esai. quadagesimoprimo. annunciate quæ futura sunt, & sciemus quia dij vos &c. & in actibus apostolorum. capitulo primo. nō est vestrū nō esse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate adde. l. secundā. C. de pag. S. Tho. secunda secunda quæstione. 95. articulo. primo. & in secundo. sententiarum. distinctione decima quinta. quæstione prima. articulo tertio. ad quartum. & in. 3. contra gent. cap. 154. & Esai. tertio. lectio. 4. in principio, & de alijs dijs huic legi pertinentibus poteris videre.

¶ Lex Septima.

a ¶ Fasta el quarto grado. Contrahens matrimonium scienter in gradibus prohibitis, à iure est excommunicatus ipso iure, tex. in clementina vnica. de consangu. & affinitat. tradit Archiepiscopus Florenti. 3. parte. titulo vigesimo quarto. capitulo trigesimo quarto. Syluest. in summa verbo. excommunicatio. 9. quæstione. 41. Caiet. verb. excommunicatio. capitul. 147. Ioan. Bernar. impraxi canonica crim. capitulo. 74. plures poenas, quas incurunt contrahentes in gradibus prohibitis colliguntur. ex cap. coniunctiones, & cap. qui propinquatrigesima quinta. quæstione secunda. & cap. cum in habitio de clandest. desponsatione. in. §. primo & capitulo secundo. de eo qui cogn. cōsang. vxo. suæ, & cap. cum secundum leges, de hæret. in. 6. l. si adulterium. §. fratres. ff. de adult. l. qui contra. & l. si quis, & authen. incestus. C. de incest. nup. l. fin. titulo decimo octauo. part. septima. l. prima. titulo octauo. libro quarto. for. leg. l. quinta. titulo decimo quinto. libro octauo. supra vbi vide quæ feri-

psu. & per Paul. Grill. tra. ct. de poen. omnifær. coitus. quæstione secunda. cum. 2. subiectis. 104. Lup. in repetit. capitul. per vestras. §. 7. & §. 18. Couar. latissime in epitome quarti. Decretalium. capi. 6. §. 8. vbi nume. 2. citat hanc legem. 7. & censetur si

ger que duerme con hõbre que no es de suley b son casõs de heregia y qualquier destos pierda la meytad de sus bienes y son para la nuestra camara.

spectus de heresi, & tãquã contra hæreticos procedi potest ex his quæ notat Ioan. Lup. in dict. §. 18. fol. 67. col. 3. nu. 26. Panor. in c. cum quidã col. 2. num. 4 de inreuran. do. & in tellige quod censetur hæreticus, largo sumpto vocabulo, & improprie vt declarauit in. l. 2. & in. l. 5. isto titulo. ¶ Clerici autem committentes crimè incestus, quæ poena iurè puniendi. tradit Ioan. Bernard. in practico. crim. canon. cap. 78. verbo. incestus pag. 22. secundum nouissimam impressionem.

b ¶ Duerme con hombre que no es de suley. Quæ sit poena ludæi, contrahentis matrimonium cum Christiana, & e contra? Et quid decognoscere eam carnaliter sine figura matrimonij? Respondeo cõclusiue Christianam contrahentem matrimonium cum ludæa, vel e conuerso poena mortis (quæ erat propter adulteriū sancita) tenetur. Inquis Christianum. C. de iudicis & ibi Salicet. & habetur in Codice Theodosiano lib. 3. titul. 14. Panor. & preposit. in capi. quanto de diuortijs. Idem statutum est, regia. lege circa vtrum quæ matrimonia cū gentibus contracta. l. 3. ti. n. libr. 4. fori. ¶ Sit secunda conclusio, ludæus cognoscens carnaliter Christianam cessante titulo matrimonij, stupri, violentiæ, adulterij, & raptus, erit arbitrio iudicis puniendus citra mortem, multo grauiori poena, quã si Christianus ludæa carnaliter cognosceret ex Oldrad. consil. 333. Phil. p. Corne. consil. 114. Philip. Deci. in capitulo primo. numero decimo septimo. de consilia. Alciat. libro septimo. iuris parerg. capitulo 23. A Egidi. Bosfi. rit. de coitu dånato & punibili. nu. 21. pagina. 323. colum. 1. Nicol. Boeri. dicēs hanc communem opinionem esse decisio. 316. colum. 3 vbi optime loquitur. Couarru. in epitome quarti decretalium. capitulo sexto. §. final. numero tertio. Et procedit etiam si fuerit meretrix, cum qua matrimonium contraxit ludæus nempe poena positam in prima conclusione, quia iniuria, quæ fit Christianæ per talem contractum pa-

ri formiter locum habet contra contrahentem cū honesta sicut cum meretrice, contra Ludou. Gomeci. in capitulo mulieres. numero duodecimo. de iudicijs libro sexto. quem in specie reprobatur Couarru. vbi supra. refutando allegata per cum.

Inde fit propter nomē & figurā sacramenti cum infideli crimen grauiori pœna plebendum esse scilicet cognoſcens eam

sub matrimonij figura, quam si simpliciter ad eā accederet carnaliter cognoscendo quia in primo casu contemnit sacramentum matrimonij & ecclesiam in posteriori accedit tanquam ad concubinam forte nulla alia contentus causa nisi explenda libidinis.

¶ Quāuis pœna mortis iure regio in isto casu vltimo sicut in priori sit puniendus ex. l. 9. titulo vigesimo quarto. partita. 7. vbi litera talis est. *Arreuenca, y ofadia muy grande sacen los Indios que iaxen con las Christianas, y porende mandamos que todos los Indios contra quien fuere probado de aqui adelante q̄ tal cosa ayax fecho, que muera por ello.* Et sic æquali pœna punitur quauis in isto vltimo casu seueriori dixerit puniendum fore Iuan. Baptista in repetitio. l. omnes populi fol. penulti. versiculo septimo. ff. de iustitia & iure. Sed non est ita per premissa. & quia captus amore non facit ex libera voluntate, sed quia seipsum reprimere nō valet iuxta illud. *Ignis ille furor nescit habere modum.* & communiter dici solet. *verros por amores dignos son de perdonar.* ergo cum subsit ista causa, & si erat pulchra Christiana & Iudæus iuuenis pœna tanquam sine dolo cōmissa iudicis arbitrio citra pœnam corporalem erit puniendus propter talē simplicem coitum. Nec placet quod ei amputentur virilia vt Oldrad. retulit sententiam fuisse latam in dict. consil. 333. quandam not. Andre. Alciat. libro septimo. iuris Parergon. capitulo vigesimo tertio. & Couarru. in epitome quarti Decretal. 2. parte. capitulo sexto. §. fin. numero tertio. ad fin. & huiusmodi coniunctiones non sunt absq; præsumptione infidelitatis iuxta illud Exodi. vigesimo tertio. non inibis cum eis foedus. nec cum dijs eorum, non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me si serueris dijs eorum, quod tibi certe erit in scandalum. & constat numerorum capitulo vigesimo quinto. morabatur (inquit) autē eo tempore in septim, & fornicatus est populus cum filiabus Moabat, quæ vocauerunt eos ad sa-

¶ Ley. VIII.

Idem.

Trosi todo a q̄l q̄ es desposado dos vezes cō dos mugeres nose partiē

crificia sua, et illi comederant & adorauerunt Deos earum initiatusque est Israel Beelphegor, & iratus est Dominus, & inferius inquit & ecce vnus de filijs Israel intravit coram fratribus suis ad scortum madianitem vidente Mose & omni

do d̄ la vna por sentēcia dela yglesia antes q̄ se d̄spose cō la otra es caso de aleue^a. Y o trosi q̄en tiē muger

xit de medio multitudinis, & arrepto pugione in gressu est post virum Israelitam in Lupanar, & perdidit ambos simul, virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauit plaga à filijs Israel & occisi sunt viginti quatuor milia hominū. Ad uerte, qua pœna & plaga voluit Deus punire eos qui commixti fuerunt carnaliter cum populo infideli maxime cum meretrice, igitur mulier Christiana non erit sine pœna, vt habetur, in. l. 9. titulo. vigesimo quarto. par. 7. vers. y la Christiana que tal yerro fiziere. Per cōcubinas enim alterius legis fuit Salomon infatuatus & adorauit Deos earum, vt videre potes Regum. 3. capitulo vndecimo. si ergo Salomon hominum sapientissimus. Regum. 3. capitulo tertio. dedi tibi. (inquit) cor sapiens & intelligens, in tantum vt nullus ante te, similis tuū fuerit, neq; post te surrecturus sit, si ergo recessit à Deo propter amorem quāto magis de viris & mulieribus nostræ ætatis est credendum cum nullus sit homo, qui faciat iustitiam non est vsque ad vnun vt inquit regius Propheta in Psalmo.

¶ Lex Octaua.

a **Es caso de aleue.** Contrahens binas nuptias prima viuentē ante separationem primi matrimonij cōmittit crimen aleuosæ & amittit dimidiam partē bonorum cameræ regis. quod fit aleuosus est. l. 4. §. item es aleuosus titulo septimo. isto libro octauo. supra aliam pœnam habes in. l. 7. titulo decimo quinto. eodem lib. aliam in. l. tertia. titulo primo. libro quinto. supra. l. fin. & ibi Gregor. Lup. verbo mandamos vbi ponit verbum notandum in actu practico in verli. & qui accusat tit. 17. par. 7. adde. leg. fin. infra hoc tit. & quæ statuta sunt in Concilio Tridentino. sessione. 24. capit. 7. hodie in practica receptum est quod puniuntur isti pœna verberum publice cum mitra & mittuntur ad tūmeres per decēniū quæ cēsentur sentire male de sacramētis ecclesiæ & inquiruntur per episcopū q̄ est hærē-

hæretica prauitatis proprius inquisitor vel per alios inquisitores sancti officij, dominicus in. c. accusatus. §. sanē de hærēti. libr. 6. resol. est late per me supra libro quinto. titulo primo. in. l. tertia. vbi vide prædicta pœna de iure Regio es de Ver-

guença y diez años alas galeras. vt habetur in noua copilatione legum regni libro octauo titulo vigesimo primo. l. octaua. folio 193. colum. 4

a **¶ Toma manceba y mantiene casa.** Adde

l. 24. versic. y que esta misma

pena. titul. tercio. libro primo. supra vbi dixi in gl.

1. & in. l. vige sima tertia. eodem tit. AEgidii. Bofsi. in practi. crimina. tit. de coitu damna-

bili & punibili numero vigesimo secundo. vbi post Iua. Baptist.

coitum vxorati cum concubina reprobatum accusabilem & punibilem esse dixit, sed intelligit quando eam tenet pro concubina in domo cum vxore. l. 1. C. concubi. Angel. in. §. nouissime in stituta. ad Orficiatum quauis Decius in aduerten ter responderit consil. 306. secundum Bofsiū vbi supra qui est videndus & nouissime vide, quæ statuta sunt in Concilio Tridentino. sessione vigesima quarta. de reformatione matrimonij. capitulo octauo. incipiti graue peccatum est. & pœna ecclesiasticorum in hoc crimine versantium ponitur late in sessione. 25. capitulo decimo quarto. incipienti, quam turpe hoc clericorum nomine.

c **¶ Turbare falso.** Per iurum non credit in fide Christi & vltra alias pœnas est multandus in sexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. tit. 7. lib. isto supra quam intelligas cum in causa propria conuincitur de periurio & amittit causam, qui falsum dixit, positionibus respondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæsarē in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio. ordina-

de bendicion, y toma manceba, y mantiene casa^a con ella, y no con la muger: qualquier d̄stos pierda la meytad de sus bienes y son para la nuestra camara.

¶ Ley. IX.

Idem.

Oda persona que estuuiere descomulgado^b por descomunion d̄ perlado de la sancta yglesia por treynta dias: incurre en pena de ciē marauedis de los buenos. E si passare seys meses de mil

die in Concil. Tridentin. Sessione vigesima quinta. capitulo tertio. Iuan. Lupus in repet. capit. per vestras. §. decimo octauo. folio. 67. columna tertia numero vigesimo quarto. & adde regulam cancellariæ Apostolicæ Pij Papæ. §. titul. de in fordecētib. 70. incipienti. item ne personis.

¶ Lex Nona.

c **¶ Turbare falso.** Per iurum non credit in fide Christi & vltra alias pœnas est multandus in sexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. tit. 7. lib. isto supra quam intelligas cum in causa propria conuincitur de periurio & amittit causam, qui falsum dixit, positionibus respondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæsarē in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio. ordina-

& late per dominum Iacobum Septimacensem episcopum parcentem. in lib. de institutio. catholici. ca. 27. numero tertio. Couarruias in epitome quarti decretalium. 2. parte. cap. 6. §. 8. numer. 17. & in repet. cap. Alma mater. 1. parte. §. 7. numero

maruedis; y si passare de vn año: incurra en pena de sesenta maruedis cada dia para la nuestra camara dela dicha moneda: y el cuerpo a la nuestra merced.

¶ Ley. X.

Idem.

Valquier que jurare falso^c sobre la señal de la cruz y de los sanctos euangelios: y si le fue reprouado, no cree en la fe, y cae y incurra en pena de seyscientos maruedis para la nuestra camara.

die in Concil. Tridentin. Sessione vigesima quinta. capitulo tertio. Iuan. Lupus in repet. capit. per vestras. §. decimo octauo. folio. 67. columna tertia numero vigesimo quarto. & adde regulam cancellariæ Apostolicæ Pij Papæ. §. titul. de in fordecētib. 70. incipienti. item ne personis.

¶ Lex Decima.

c **¶ Turbare falso.** Per iurum non credit in fide Christi & vltra alias pœnas est multandus in sexcentis maropetinis cameræ Regis concord. l. 2. tit. 7. lib. isto supra quam intelligas cum in causa propria conuincitur de periurio & amittit causam, qui falsum dixit, positionibus respondendo. l. duodecima. de Madrid confirmata per Carolum Cæsarē in Curijs Pincianis Anni. 1555. l. 46. omnino vide quæ dixi in. l. prima. titulo quarto. libro tertio. ordina-

ordin. in gloss. i. versic. 2. erit poena pag. 418. cum sequenti vbi de vero intellectu. l. 2. C. de reb. cred. latius quam alibi tractatum reperies. Quid autē si frāgeret iuramentū positū in contractu sine preuia iuramenti relaxatione est. l. 1. titulo septimo. lib. 8. ordina. vbi dixi. Quid si vt testis dixit falsum ad de. l. 83. Tauri & ibi inter pretes & ca. 1. de crimi. fal si Daniel. 13. vbi poena talionis puniūtur hoc est, eadem poena que esset accusata infligenda eorundem testimonio nisi dē falsitate fuissent testes conuicti & merito.

¶ Ley. XI. *Idem.*
SI algun hombre matare a otro a traycion^a y sus herederos no quere llaren^b del matador detrás de cinco años ante nos o ante nuestras justicias pierda toda la herencia que auia de auer del de-

¶ Ley. XI.

a **¶ Matare a otro a traycion.** Conc. l. 1. tit. 3. libr. 5. ord. supra fecidū quā & ibi addita hāc cū dicat idē in telliges. l. 1. C. de his quib. vt indign. l. 13. vbi singulariter per Gregor. Lupum per discursum. 7. glossarum ex quibus recipies concord. intellectum & declarationē ad hāc legem ti. 7. par. 6. l. i. cognitio ne vbi do. igneus omnino vidē^r. ff. ad Sillanian.

b **¶ No querellaren.** Ita loquitur. l. 1. tit. 3. libro quinto. supra. & l. 13. tit. 7. part. 6. ad denotandū quod petere debet vindictam necis defuncti iuris autoritate, & non propria, nam vindicta Deo, & suis ministris habentibus iurisdictionem est relinquēda, & sic accusare debet reum coram iudice competentē gloss. multam in. l. 1. C. de his quib. vt indign. dixit ordinariam Iaso. in additio. ad Christoph. porti. in. §. si quis alium colum. 2. in flit. in util. stipulat pro dicto Angel. in dicta. l. 1. qui dixit quod si intulisti mihi grauem iniuriam, & ego coram testibus dixerō, ego illum vlciscar, vel vindicabo, licet postea aut mortuus, vel vulneratus reperiatur, ego non possum poni in discrimine torture propter verba illa quanuis esset homo cōsuetus facere talia. Ratio quia illa verba vendicabo, summam vindictam, vlciscar. possunt intelligi duplici modo, vno modo de facto scilicet, manu armata, alio modo de iure hoc est, vlciscar coram iudice, petita iniuriā vindicta coram eo. & secundum ista verba illa sunt intelligenda per prædict. gloss. in. l. 1. C. de his quib. vt indign. Ioan. Lup. in

repet. Rubri. de donatio. inter virum. & vxorem §. 7. nume. octauo. vbi alias glossas similes ad hoc citat Iaso. in. l. 1. numero vigesimo septimo. C. feruis fugi. Est gloss. in. l. vxor verbo consobrini. libi, & dic. vindicat accusando lege Cornelia de Sica-

functo y sea para la nuestra camara.

¶ Ley. XII. *Idem*

¶ Valquier que muriere fin confesion y fin comunion^a pudiendo lo hazer y no lo hizo: pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara.

doctores argumentum ad notabile dictum quod quotiescunq; quis non habet superiores, & habet causam cum aliquo, in causa tali, ille est iudex competens quia quod solemus dicere in causa propria nullus est iudex procedit vbi quis habet superiores alias ipsemet erit iudex vt hic habetur & ff. de hered. instit. & hoc Tyberius haftenus Bald. quam sententiā notam dignā fore cōsemus.

¶ Ley Duodecima.

c **¶ Muriere fin confesion ni comunion.** Concordat. l. 8. tit. 1. libr. 1. ordin. & quæ ibi dixi si tamen illo anno non fuit confessus nec comunione sancte Eucharistia recepit hæreticus præsumitur text. singularis secund. Anto. & Felin. in rub. de hære. in aut. de privilegijs dotis mulier. non præstand. coll. 8. §. 1. ibi igitur sacram comunione in catholica ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus hæreticos iuste vocamus cap. seculares. cum cap. sequen. de consecrat. dist. 2. Card. Turre Cremat. in capitul. fin. numer. quinto. dist. 2. §. 30. Marti. Nauarr. in manuali cōfessor. capitulo vigesimo sexto. numero. 32. Dixi in citata lege. 3. vers. Si tamen mors fuit casualis col. lu. 53. & notabis perpetuo ex alio fundamento non posse tradi sepulturæ ecclesiar. quia decedit in excommunicatione quæ imponitur contra non cōmunicantes anquati iuxta formam. c. omnis vtriusque sexus de poenit. & remissio. & nisi apparuerint

ruerint signa contritionis in eo, absolui non poterit. cap. à nobis. 2. de sententia excommunicatio.

¶ Ley XIII.

a **¶ Caer en las penas en ellas conrenidas.** Et peccat si præceptū est iustum & omittit ex cōceptu ad Roma. 13. c. q. restitit. n. q. 3. c. 2. de maior. & obed. Si cōtinēt notoriam inuistitiam obediunt tanquā emanata, à nro Rege, & super executione literarum seu prouisionū supplicetur, vt reuideantur. c. quando de re feri. l. si vindi cari. C. de poenis. vt dicunt iura regia, scā obede scidas, y no cumplidas. Dixi in. l. 1. titulo. 12. pag. 1190. gloss. l. 1. vers. Itē quā do rescipitū principis cōtinēt clausulā iniquam pagin. 1198. lib. 3. ord. l. 1. 2. & l. 5. tit. 12. eo dem lib. 3. supra. & adde l. 16. & 17. tit. 2. libr. 3. ordi. ¶ Adde quæ tradit D. Anton. Quesada lib. 1. Diuers. quæstio. cap. 16. nu. fina. & ad istas pœnas exigēdas vide glo. verbo. interstitin. l. 2. ff. si quis ius dicen. nō obtempe. ¶

¶ Ley. XIII. *Idem.*

¶ Odo aquel, q no cuple nuestras cartas, cae en las penas en ellas conrenidas. E otrosi qualquier que fuere emplazado por nuestra carta, y no mostrare por testimonio de escruiano publico, como no siguió el emplazamiēto, incurra en las penas de las nuestras cartas, para la nuestra camara.

¶ Ley. XIII. *Idem.*

¶ Valquier que es cabeçalero, o guarda de huerfanos^b, o de otro hombre, o muger no puede, ni deue comprar cosa algua de los bienes de aquel o aquellos que administra, o guarda, y si lo comprarre concejaramēte, o encubiertamente pudiendo se pro-

¶ Ley XIII.

b **¶ Cabeçalero, o guarda de huerfanos.** Tutores, curatores, executores vel eorū nō pnt qcquā publicē vel secretē emere de bonis illorū quorū administrationem habēt. adde. l. cū ipse. C. cōtrah. empt. l. qui imagine. ff. de dista. pigno. Bar. l. 1. 2. de donatio. Franc. Curti. Junio. i. cōsil. 29. nu. 13. concord. l. vnica. vbi vide quæ dixit. 5. lib. 5. ordinamē. l. 4. & ibi Grego. Lup. i. verbo. de aquel. tit. 5. pt. 5. ampliat & limitat pluribus modis Duenas i tract. regul. cū fallēt. verb. admini stratores. nu. 31. in ordine. Quid aut erit in executore testamēti quā sunt plures. vid. Bar. l. 1. alio. ff. alim. & cibar. lega. & in. l. si i emptione. §. tutor. ff. cōtrah. emptio. Bar. l. c. pen. n. 39. de testam.

¶ Ley. XV. *Idem.*

¶ Rdenamos que ninguno sea oñado de armar cepos^c grandes en los montes cō fierros en que pueda caer osso, ni puerco por el peligro que se podria caescer en hombres, y cauallos que andā en los montes, y qualquier que lo fiziere, o armare que por la primera vez que ya

¶ Ley. XV. *Idem.*

¶ Rdenamos que ninguno sea oñado de armar cepos^c que ninguno sea oñado de armar cepos grandes en los montes cō fierros en que pueda caer osso, ni puerco por el peligro que se podria caescer en hombres, y cauallos que andā en los montes, y qualquier que lo fiziere, o armare que por la primera vez que ya

¶ Ley XV.

¶ Armar cepos. Adde. l. q foucas. ff. ad l. Agl. l. 7. tit. 15. par. 7. l. 19. & l. 22. & ibi gl. tit. 4. li. 4. tori. leg. tex. in. c. 1. §. si qs. vers. nemo re tia sua. de pace tenenda. l. 2. feudorū. Tom. iij. Aa

¶ Ley XIV.

a *¶ Muerte segura.* Adde. l. ii. cū seq. tit. 13. lib. 8. ordi. supra oīo est vidē⁹ Ant. Gom. i tract. de delict. c. 3. nu. 5. vbi declarat qñ dicat q̄s p̄ditor & aleuofus & de eius p̄cna q̄ hodie est in praxi in nro regno castella.

¶ Lex XVI.

b *¶ Toda cosa q̄ fuere fallada.* Adde. l. i. fe. cū dū q̄ intelligas istā. tit. 12. lib. 6. ordi. & ibi posita in glos. i.

¶ Lex XVII.

c *¶ Quē las tales personas.* A. lias, que las tales penas sean tenidas a pagar. Nota p̄cna in cōpromisso a parti bus posita p̄ pter iobediētiā in fauorē fisci & camere regis fisco debet & suis collectorib⁹, si altera pars venerit cōtra statuta in scri ptura arbitra mēti, seu cōpromissi, & postq̄ recessit prim⁹, secū⁹ contrauenire poterit sine p̄cna nā frāgētī fidē fides frāgat eide in c. puenit. 2. d. iure iur. Pan. in. c. constituti.

mano. E mādamos a los nros oficiales de los lugares q̄ luego q̄ lo supierē q̄ lo escarmietē, so pena de priuaciō de los officios.

¶ Ley. XVI. *Idem.*

Odo hōbre que fiziere muerte segura^a, cae en caso de aleue, y la meytad de sus bienes sean para la nuestra camara.

¶ Ley. XVII. *Idem.*

Oda cosa q̄ fuere hallada^b en qualquier manera mostrēco desamparado deue ser entregado a la justicia del lugar, o de la jurisdiciō que fuere fallado, y deue ser guardado y dado

tis. notab. 2. & in. c. an sit. col. fi. de appel. & 2. con traueñē poterit agere ad p̄cna cōpromissi cōtra agētē q̄ primo loco cōtrauenit. vt p̄ Bal. l. i. §. q̄ an tetes. ff. si q̄ drup. pau. fecif. dicat. Alex. in. l. se mel. mora. ff. solu. mati. Tho. Parpalia. i. l. si q̄s maior. q. 12. c. trāfactio. Rolā. d. Valle. i. cōf. 57. nu. 24. Et est notandū nā si reclamāt cōtra sniam arbitro rū incurrēt in p̄cna parti vel fisco applicatā & nō

hilomin⁹ poterit cōtrauenire hoc est accedere reformatiōi boni viri vel stare p̄ cōpromisso peten do p̄cnam si habeat clausulam rato manentē pacto etiam p̄cna solutaglos. fin. in capit. dilectū. de arbitris.

para la nra camara.

¶ Ley. XVIII. *Idem.*

Trosi todos a q̄llos q̄ se obligarō, o obligarē, así en compromisso como en otra manera qualquiera a fazer y cumplir algūas cosas so ciertas penas para la nra camara, q̄ las tales p̄sonas^c seā tenidas a pagar las perso nas q̄ en ellas cayerō è incurrieron a los nros arrēdadores de sta rēta cada vno en la comarca dōde fue re fecho el cōtracto.

¶ Ley. XIX. *Idem.*

Odo hōbre, o muger que se matare^d, pierde todos sus bienes, para la nuestra camara.

d. iur. fisci. l. si. §. ff. de bon. eorū q̄ añsentē. l. 2. C. q̄ testam. face. p̄nt. Sedo qd̄ crimē, cui⁹ metu d̄r q̄s sibi mortē cōfciuisse suo iudicio, bona publicet. l. fi. §. vt aut. ff. bonis eorū, qui ante sentent. Tertio, vt probetur crimen (cuius metu dicitur mortem sibi cōfciuisse) admissum fuisse dicit. l. fina. §. ff. de bon. eorum qui ante. l. in fraudem. §. bona. ff. iure fisci. l. i. C. de bonis eorū qui antefuam. l. 2. C. qui

C. qui testam. facere p̄nt. Quarto qd̄ metu futurae sent. & p̄cna p̄cedētis ex lina (si eo viuo lata esse) hoc fecerit. d. l. i. C. de bon. eorū q̄ ante sent. si bi mort. cōfci. Quinto vt snia declaratoria intercedat tōnuiciōnis & publicatiōis. d. l. res q̄. §. i. & l. eius q̄ delato

re. ff. iur. fisci. & oēs docto. adverbū cōuictos positū i l. fi. C. de iure fisci. li. 10. ad dunt & cōdē natos. scām Ange. illic & oēs & requiritur factū dēla

¶ Ley. XX. *Idem.*

Trosi todo hōbre, o muger q̄ finare y no fiziere testamento en q̄ esta blezca heredero, y

ratio. c. cū secundū leges. de hereti. lib. 6. Item & sexto, si erat sanus mente eo tpe quo sibi mortem intulit se p̄cipitādo in puteū vel ex fenestra, nā si erat furiosus nō est ei, sed factū infelicitati impu tandū & sic excusanda erit exculatio vt euitemus p̄cna priuatiōis fidelit. q̄ cōstet iudas qui se la queo suspēdit & sepultura ecclesiastica, nā dabit ei sepultura asini, cōdēnabit in amisiōe bonorū, & erit testamentū nullū qd̄ habebat factū colligū tur hęc oīa & plura, quæ curiosus videre poterit apud Guilielm. Būndict. in repeti. c. Raynutius. de testam. verb. mortuo itaq; testatore in primo. nu. 41. ver. 2. fallit regula nra. vbi testator se ipsum occidit fol. 83. col. 4. cū seq. maior em censet crudelitas in seipm quā i aliu, iuxta illud vulgare cui par cet q̄ sibi ipsi nō pepercit. l. fin. §. si q̄s autē tēdio. ff. de his qui sibi mort. cōfci. & qui sibi nequā est cui alij bonus erit? q̄ sibi ipsi inuidet nihil est illo nequius, Ecclesi. 13. & Seneca in Agamēnone. ru dis itaq; Tyrānus est q̄ morte sibi p̄cna exigit de quo meminit Galterius in Alexād. Octauū nō ve ro simile, inqt, est alieno cui quā parcere q̄ sibi nō parcat, ac alibi quē fidum inuenies si tibi ac tuis ho ilis fueris. Merito ergo erit puniēdus in exēplū & terrorē viuorū q̄ sic se interemit p̄cnis de q̄bus in p̄senti lege annotatis. Quari pōt ex q̄b⁹ cās & articulis poterit cōrigere mors ista sibi ipsi inflicta? dic q̄ ex plurib⁹ aliq̄ em tēdio vite, impatiētia do toris, furor, morbo, pudore, laptu vini, aut lasciuia, sibi mortē cōfciūt nō nulli sine iusta cā pleriq; metu criminis quāuis dici possēt, nō differre an metu vel cōfciētia criminis cōfciat q̄s sibi mortē. Verū in aliquib⁹ discrepāt aliq̄ sunt q̄ nō cōfciūt sed attentant solū & impediti nō p̄ficiūt, alij verō attentant & non impediti diuertit de q̄bus singulis mirabiliter agit Ioā. Igne. in. l. i. §. si sibi manus. au. 17. cū pluribus subicētis. ff. ad fenuat. c. syllan. fol. 93. col. 4. vers. circa primū (videbis nras remis

siones. ex quibus ne plagij crimen incurrere videar refero oīa sine inuidia & sine dolo charitate magna lectorū accensus nec transcribere saltē autoribus nō citatis quos ipse viderim fideliter, non est mei moris, vt sine vitio rē ipsam videre valeam

no ouiere heredero, de los q̄ subē y defciē dē d̄ linea derecha, o de trauiesso^a todos los bienes seā para la nuestra camara.

(vt in prouerio est) videar denigrare, non abscodas inquit Salomon Ecclesi. 4. sapientiā tuā in dē core tuo & nouissimē dñs Fernand. Mincha. lib. 1. illustrium controuersiarū. c. 11. col. 1. vbi etiā plura scripsit diligenter & doctē. vltra quē etiam aliqua pulchra adducit D. Ant. Quē sada elegantī suo libro Diuersarum quaestionum. a. ca. 17. nu. 22. & 23.

¶ Lex XX.

a *¶ O de trauiesso.* Non habens heredē ex testamento vel ab intestato habet fiscū heredē seu regis cameram. h. d. Sunt enim bona vacantia propter defectū heredū ex testamēto & ab intestato & ideo venit fisco⁹ vltimo loco. l. i. & l. 4. C. de bon. vacāt. li. 10. l. 1. §. diu⁹. ff. iure fisci auth. de hered. & falcidia. §. si vero institutio. & i. c. 1. q̄ sint regal. li. 3. feudo. vbi p̄ Affli. in pte bonavacātia. Bonavacātia tūc dicitur qñ deficiūt agnati & cognati & legitimus successor dat⁹ a lege & eo deficiēte venit fisco⁹ vt i p̄diciis iurib⁹ & sic cōstat qd̄ attēto qd̄ de iure cōi & regio vxor succedit viro in oibus bonis suis alijs legitimis heredib⁹ ab intestato deficiētib⁹, dī cendū est legē istā locū habere deficiēte vxore. l. 1. auth. praterē. C. vñ vir & vxor. l. 6. tit. 13. p. 6. & sic vxor excludit fiscū ad idē gl. l. i. C. bonis vacātibus. li. 10. vbi ponit personas q̄ excludūt fiscū bonis vacātibus. Itē collegiū doctōrū deficiētibus legitimis heredibus doctōri ei succedit. l. 1. & ibi Bal. C. de heredita. decurio. & sic collegiū excludit fiscū. Itē tutor deficiētibus alijs legitimis heredibus pupilli excluso fisco, succedit pupillo, scdm glo. singū. & nō alibi scdm Ange. ibi in. l. si qñ. C. de bon. vacāt. li. 10. p̄ quā gl. dixit ibi Ang. quē d̄ si scholaris mori in studio line hærede vniuersitas scholariū succedit illi fisco excluso. idē tenet Guiliel. de Cuno. l. 1. C. de hæredit. decurio. Matth. de Affli. i. d. c. 1. §. vacātia. col. 2. n. 8. q̄ sint regalia i vrb⁹ feudo. Quid autē dē nobilib⁹ (quos reges dores appellam⁹) q̄ sunt in vno fedili seu corpore, pone

quod vnuseorū moria sine hære de an succedant nobiles, seu fiscus. Dicendū est in hac q̄stioe nobi les illius cōgregatiōis succedere & nō fiscus Bal. in l. i. C. de hered. decur. cōfirmat ex doctrina Ang. i. l. si q̄s filio. §. eius q̄. ff. de iniust. rupt. dicētis qd̄ si vn^o de vna ar te, seu officio deedit sine a gnatis & co gnatis cōgre gatio contra ternitalve, seu collegiū il lius artis venit ad dicta bona sui cōfratris excluso fisco. Itē etiā si deeedat cleric^o habēs bona p̄mo nialia sine hære de ex testa. nento vel ab intestato, nō succedit fise^o Papæ, sed p̄filius p̄ sua camera, ex gl. i. c. q̄a diuerfitatē. de cōf. p̄bē. Inno. in. c. in si nuāte q̄ cleric^o i v̄uētēs. Frede. de Senis in cōf. 20. & hoc verū est si cleric^o nō habeat ecclesiā p̄ priā in titulū alias ipsa ecclesia in qua beneficiū ha bet succederet & nō Ep̄s. vt in. c. i. de success. ab in testa. & ibi Panor. ad si. & i. c. 2. eod. tit. Greg. Lup. in. l. 6. verb. del. Rey. tit. 13. par. 6. tex. in. c. fi. 12. q. fi. Panor. in. d. c. q̄a diuerfitatē. tex. in. l. si q̄s p̄sbyter vbi plenē p̄ Bal. C. de episc. & cler. Bal. in. d. l. i. C. de hered. decurionū. Bar. in. l. fi. ff. de his qb. vt in dignis. Et ideo est notandū qd̄ bñ dixit Bart. in. l. facimus. §. cū aut. ff. ad Trebel. quod q̄d moritur aliq̄ & hares nō apparet debet fieri p̄clama, seu edicta, si sit aliq̄ q̄ velit & possit esse hares & c. ar gl. i. si eo tpe. C. de remisiō. p̄igno. & tūc nemine cōparente in termino statuto trāsīt hareditas ipso iure in fiscū quod est notandū in practica p̄ intel lectu huius legis Regiæ, in qua habes priuilegium vnū principis, vt succedat in bonis vacātibus, vt su pra dictū est. Centū viginti & sex alia priuilegia principis cōgessit Matth. de Afflic. in. c. i. par. regalia. nu. i. vt que ad nu. 192. quæ sint regalia. lib. 3. feudorū. Et casus, i qb̄ bona cōfiscant ipso iure vt tra leges hui^o tituli. p̄m̄x cū sequēt. ad de. 49. q̄s ponit Lucas Pavineñ. in tract. de fisco & eius priui legijs. 2. p̄. principa. p̄ totū. Matth. de Affli. ponit de cē in cōf. Neapo. lib. i. rub. 2. n. 25. Callan. in cō sueto. Burg. ponit. 72. casus in rubr. 2. §. i. n. 20. fol. 89. col. i. vers. ad tertiu. Ludo. de Cresoles nouissi mē ponit. 250. casus in tract. in q̄bus casibus iure ci uili om̄ bonorū vel partis publicatio sit in dicta à pag. 3. vsq; ad pag. 90. refert et̄ Duēnas i tract. reg. cū fallēt. regul. 150. ad si. & fiscus, q̄ succedit deficiē tibus cōsanguineis, & testamēto erit possessor ho rū bonorū sine corporali apprehensione, vt docet Masluerius in pract. de successio. §. Itē si nulli p̄. l. si vacātia. C. de bonis vacātū. lib. 10. Rebus. in cōf. Regis Gallia tract. de materia. posses. art. 9. gl. vni dicta

¶ Ley. XXI. Idem.

Odo hom bre que falsa nuestro fe

nu. 38. & in ea ponit plures casus q̄bus absque reali apprehensione & corporali trāsferit possessio quod adde ad. l. 45. Tauri. & nouissimē addenda sunt q̄ scripsit Io. Menochi. in tract. de recuper. posses. & Tellus Fernā d. in cōmētarijs ad. l. 17. Tauri maxi mē. nu. 30. cū sequentibus. ¶ Lex XXI. Idem.

llo^o cae en caso de ale ue: y la meytad d̄ sus a bienes, son para la nuestra camara.

dimidiā partē suorū bonorū camerę Regis. h. d. cō cord. l. 3. tit. 6. supra isto l. 8. & debet puniri poena mortis laic^o falsificas sigillū Regis ex. l. 6. tit. 12. li. 4. fori leg. & l. 6. tit. 7. p. 7. ibi. P̄o qualquiera q̄ falsi fere carta, o priuilegio, o bula, o moneda, o sello de Papa, o de Rey, o bñ fere falsar a otri, dene morir por ello. & ibi not. Greg. Lup. verb. de Papa. Celsus i reperito. leg. regni. verb. Falsedat. §. 3. Poena aut tabellionis falsantis literas regias est poena mortis & amissionis bonorū, quia est p̄ditor tabellio regis q̄ falsum cō mittit. l. 8. & ibi Greg. Lup. verb. Falsedat. tit. 9. p. 2. Si aut est falsitas in epistolis seu instrumētis parti culariū puniunt in trūcaciōe manus & amisiōe of ficiū, d. l. 6. tit. 7. p. 7. Poena aut falsificantis sigillū, seu literas regias de iure regni Portugallia, est pœ na mortis & cōfiscatiōis bonorū coronæ Regiæ, si legitimus successores talis falsarios nō habuerit. l. 1. tit. 7. li. 5. ord. Lusitania, & ibi d̄ poena tabelliois falsantis literas regias & iudices q̄ten^o ad ei^o offm̄ ptinet. De iure aut cōi i casu & materia p̄sentis le gis oīno est vidēd^o Matth. de Affli. decisi. 21. & q̄ in additio. ad eū notant à Tho. Grā. lati^o p̄ eūdē Af fli. i cōf. Neapo. & regni Siciliae lib. 3. rub. 39. nu. 1. cū seq. Ex quo ampliabis & declarabis hanc n̄am regiā. l. & Callan. in cōfuet. Burgū. rubr. i. fol. 17. col. 2. nu. 52. vers. Itē q̄ falsauit literas Papæ. & Io. Bernar. in praxi cano. crimi. ca. 108. vbi etiā ponit poenā cleric^o falsantis literas seu sigillū regis q̄ est depositio & characteris impressio & in exiliū mis sio. c. ad audiētia. vbi late scripsit i lectiōe mea legē do Salmaticæ. Anni 1550. de crimine falsi. & l. 60. tit. 6. par. i. not. Greg. in d. l. 6. tit. 7. par. 7. in gl. pe nul. & hodie eadē decisio n̄ræ. l. habetur & appro batur per. l. 3. & 5. tit. 17. lib. 8. nouæ Recopila. ¶ Quid autē esset si essent literæ inferiorū iudiciū Respōdeo quod si est cleric^o superiorū deponi ab ordine & priuari omnibus beneficijs, & in mona sterium detrudi, vt agat poenitentia & hoc si lite ræ essent iustæ, si autem iniustæ essent mitius puni etur secundū resolutionem Ab̄tatis in ca. olim ex literis. secundo notabili. de reuocatis. facit tex. in ca. si episcopus. 50. dist. in c. notat Greg. Lup. in dicta

d. l. 6. tit. 7. p. 7. Ceterū adde in hac materia falsita tis q̄ abominabile sit & horrendū hoc crimē, vt in p̄cemi. tit. 7. p. 7. incip. Vna delas grādes maldades. & ibi Greg. Lup. & Callan. cōf. 4. 4. nu. 16. quo fit qd̄ i ḡnali crimini remisiōe qd̄ videlicet aliq̄s p̄ pter crimē in carcerat^o pos sit liberari a carcerib^o pro pter felicē ad uentū Regis, vt pascha, vt mos erat lu dātorū Mat thæi. cap. 27.

¶ Ley. XXII. Idem.

Viē falsa fe llo de Argo bispo, o de otro Obispo, o de otro

(vbi inq̄t p̄ diē aut solennē cōsueuerat p̄ses populo dimittere vnū vinētū quē voluissent) qd̄ nō venit relaxandus in carceratus ob crimen falsi, q̄a grauissimū & odiosissimū censetur ideo q̄; nō cen setur principē, seu statuetes de illo cogitasse, vt te net Bar. in. l. Lucius. ad fin. 2. col. ff. ad senatufcon. Turpill. dixi in. l. i. verb. saluo a se, o r̄ actō. tit. 11. lib. 1. supra. ordi. qd̄ est memoriæ referendū in pra etica & summē notandū ad ampliatiōē & exten sionem tex. in. l. 3. C. de episc. audi. quæ enumerat plures personas, quæ a carceribus non extrahun tur quantumcunq; dies paschalis extitent. ¶ Lex XXII. Idem.

a ¶ Arcebispo, o obispo. Falsificas sigillum Archiepi, Epi, vel alterius prelati inferioris committit crimē aleuofiz & dimidiā pars bonorū cameræ Regis ap plicatur, adde tex. in. c. si. c. si. vbi falsarius cleric^o officijs & beneficijs priuatur & depositus ab ordinibus in monasteriū detruditur, vt perpe tuā peragat poenitentia not. Panor. in ca. olim ex literis. nu. 2. de rescript. & in. c. tam literis. col. 2. de testib. vbi est bonus text. ad hoc qd̄ falsarius capi tuli vel prelati suspēditur ab officio & bñficiō no tat etiā Hosti. in sum. de crimi. falsi. §. & qualiter. vers. falsarius vero ep̄i & Io. Bernar. in praxi cano ni. crimi. c. 108. quæ tñ poena locū habet cū actum est criminaliter de falso nō vero alias. adde. l. 2. ver si. E si falsare sello de nri pierda quanto onere y sea dela yglesia, y sea echado de toda la tierra por jamas. y todo lo que oniere sea del Rey. tit. 12. lib. 3. foro legū. & ad de. l. 3. tit. 6. supra hoc lib. 8. ordin. & idē cōprobat in noua Recopil. legum regni. in lib. 8. tit. 17. l. 3. ¶ Sed quæritur legatē in p̄posito huius legis, quæ poena sit puniēdus falsarius literarū apostolicarū. In qua quæstione iūdeo qd̄ degradatur, actualiter talis falsarius & traditur iudici seculari, vt in ea cu ria ab eo puniat. arg. tex. in. c. nouimus. de verb. si gnifi. & in. c. 2. de p̄cenis. lib. 6. & est bonus tex. in c. ad falsariorū. de crimine falsi. gl. in. c. ad abolen dā. verb. relinquat. de hæret. & text. in. l. 60. tit. 6.

par. i. & est excōicatus ipso iure talis falsarius per bullam coenæ dñi. In quo aduertendū est, qd̄ iura prædicta in. d. c. ad falsariorū cū cōp̄licibus & co rū poena p̄cedūt duntaxat in falsario literarū Pa pæ scdm̄ Panor. in. c. tam literis. col. 2. nu. 4. de te srib^o. Guido Papæ decisi. 455. cōmittit falsum Boer. elegatē i de cisi. 82. nu. 4. Io. Bernar. in praxi canon. crimi. ca. 108. Frederi. Senē

Prelado, cae en este caso de aleuoso, la meytad d̄ sus bienes son para la nuestra camara.

sis consi. 219. & Hosti. in sum. de crimine falsi. §. & qualiter puniatur. vers. porro. secundū Canones, Goffred. de Tranno eod. tit. in sua summa. col. 2. vers. falsarij autē dñi Papæ, & Angel. i verbo. ex cōicatio. §. §. i. casu. 3. Caieta. eod. verb. c. 27. Sylue ster verb. excōicatio. 7. poena. 4. & postquam fū rit traditus hm̄oī falsari^o curiæ seculari debet mo ri scdm̄ Io. Bernar. vbi supra. & cōstat ex. l. 6. tit. 7. p. 7. quā. l. notabiliter amplia in falsario breuiū literarū apostolicarū, vt tenet Ludo. Gomec. i tra cta. de breuib. nu. 2. vbi in nu. 6. cōcludit, quod quo ad breuē oēs tenent & fuit iudicatū cōtra Bar thol. Floridū Archiep̄m Cufentiniū Alexandriēse m̄ secretariū, q̄ fuit degradatus & cōbustus p̄pter falsitatē breuiū cuiusdā quē oīno vide facit ad rem tex. in. c. in memoriā. 19. dist. ibi falsam ab aposto lica sede detulisse ep̄istolā vel aliud qd̄ inde nō ve nerit. Cū ergo verba ista sint ḡnalia & cōpetant ad uersus oēs falsitates quocunq; modo cōtingentes in literis apostolicis, debet cōpetere dispositio di cti. c. ad falsariorū. & similitudinū. ¶ Habet etiā locū hm̄oī poena diligētē considerando cōn tra mādantes, auxiliū, cōsiliū, cōsensum, ve præstā tes falsitati, iuxta text. in. d. c. ad falsariorū. facit text. in. c. mulieres. §. illi verō. de sentent. ex cō. cū tex. adde oīno Alciat. in. l. i. nu. 21. ff. de verb. obli gat. vbi ponit quæstionē: notabilem virum sta tutum puniens committentem delictum cōpre hendat facientem per alium & quæ de mandato cumulauit latē ad Didacum Seguram in repeti. l. 3. §. fin. num. 9. ff. de liber. & posthū. Quod confir matur ex text. in capit. excommunicamus. §. cre dentes. de hæreticis. ex textu in capit. contra Christianos. §. & sic. & in capit. quicunq; §. hæ retici. eodem tit. de hæreti. in. 6. & in ca. falsis. de p̄cenis. in. 6. & in capi. fin. de homicidio. lib. 6. Item etiā prohibitus loqui cum excommuni cato, non solum incurrit excommunicationem personaliter cum eo communicans, sed etiā p̄r ep̄istolam, vt tenet gl. 3. in. c. constitutionē, desen Tom. iij. Aa 3 ten.

ten. excō. lib. 6. & similit. gl. in clem. fi. eod. tit. & similit. gl. in extrauag. vlti. de verb. signi. Ioan. 22. ver bo. velscripto, ergo quocūq; modo sit falsarius fa ctō, auxilio, consilio, fauore, vel quouis alio mo do debet puniri iuxta regulā iuris agentes & con sentientes &c.

& in ca. 1. de offic. delega. & habetur ad Roma. 1. & in l. 6. tit. 7. par. 7. vbi probat isthęc amplia

¶ Ley. X X III.

Trosi quien haze mone da falsa, o la

tio adde superiorib⁹ peregrinā verb. falsitas. cuius autor est Bonifacius. & l. 6. tit. 12. lib. 4. foro legū. ¶ Quare deinde vtrū falsarius literarū apostolica rū possit ad ecclesiasticū bñficiū presentari: & rñ deo qđ nō qm̄ est infamis talis falsarius, & excōi catus, igitur p̄sentari nō poterit cū sit ius bñficijs iam etiā obtentis ipso iure priuatus per verba tex. in. d. c. ad falsarios qđ text. est canō latā snā scđm Hosti. Panor. & cōi. scribentū ibi snā. atq; abso luto iā p̄dicta cēlura Papæ est reseruata p text. in ca. dura. de crimine falsi, & p bullā Coenæ dñi: sed excōicati nō p̄t presentari ad ecclesiasticum bñficiū scđm quod asserit Casar Lambert. de iu re patrona. arti. 5. q. 9. principali. 1. par. lib. 2. & 22. articulo eiusdē quæstionis & degradandū minimē sunt admittēdū secundū eundē Lambert. in. d. q. arti. 5. neq; priuati bñficijs tantūmodo imō etiā priuandū nō sunt admittēdū ad aliabñficiā, vt etiā illis priuentur secundū Panor. in. c. super eo de ele ctione, igitur consequens est, non esse admittēdos huiusmodi falsarios ad presentationē, vt tenet Cæ sar Lambert. vbi supra. arti. 22. quæst. 9. principa liprimæ partis secūdi libri. Tandem contra excōi catum adde Aluarum Pelagiū de plantu ecclesiæ lib. 2. arti. 46. col. penul. cum sequen. circa finem. Item nota in p̄posito superius literarū quod crimen falsi cōmissum in re ecclesiastica, vtpote in literis apostolicis est crimen mixtum quod potest puni ri tam per iudicem ecclesiasticum quam per secu larem, vt voluit Panor. & communis traditio in cap. cum sit generale. de foro compet. Anania ele ganter in dicto cap. ad falsarios de crimine falsi. & Aegidius in sua p̄ctica. tit. de falsis. nu. 108. Et adde Julium Clarium lib. 5. receptarum senten tiarum. §. falsum in praxi. & Iacobum Menochiū de arbitrarijs in d. libris. centur. 4. causa. 306.

¶ Ley. X X III.

a ¶ Cæsar mone dū falsū, o la manda hazer. Cudens falsam monetam vel fieri mandans est aleuofus & amittit dēnsidiam partem bonorū suorum camera Regis concord. l. 4. tit. 6. supra isto lib. 8. & hodie. l. 5. tit. 17. lib. 8. nona Recopila. legū regni quibus

adde. l. 7. tit. 12. li. 4. fori. quæ imponit poenā mor tis i hoc crimine. & ibi Motalu. l. 9. & ibi et Greg. Lup. tit. 7. p. 7. not. elegāter Hippo. in. l. q. falsam. ff. de falsis & Matth. de Affli. in titul. que sint rega lia in verb. monetæ. & Aegid. Bosi. in p̄cti. cri mi. tit. d. falsa

mā da hazer a, cae en pena d' aleuey la mi tad defus bienes son para la nra camara.

moneta opti mē Boer. i de cisi. 254. n. 12. scire tñ oportet i ista mate ria qđ crimē imprimendi, seu fabricādi falsam monetā est graue & enorme, & est crimē læsæ maiestatis iuxta l. 1. c. d. falsa mo neta. & in. l. 9. ibi, *face my gran falsedad.* tit. 7. p. 7. ¶ Verū quo ad hęc legē queritur. Primo qua poe na sit puniendus fabricās falsam monetam in quo etiā aduertē, quod dī falsa cū sit ab hoīe qui nō ha bet potestātē cudendi, vt colligit ex notatis à Pla tea in. l. 1. c. d. murilegulis lib. 11. & ex. l. 9. Vbi no tat Greg. verb. *Falsamonedā.* oīno videndū. tit. 7. par. 7. & ad quæstionē principalē rñ deo qđ cōmit tens hmoī crimen poena mortis est puniendus & igne comburēdus. vt in. l. 1. c. de falsa moneta. tradit singul. Raphael Cuma. in cōl. 138. hoc maximē col. pen. Alex. cōl. 104. qđ statutū loquēs. col. 2. li. 1. idē Alex. i. l. elegāter. §. q. re. ppos. ff. de pignora. actiōe. & Bonifac. de vitalinis in text. de malefic. tit. de poena falsantis monetā Panor. Imol. & Ana nia. i. c. quāto. de iur. iur. & lac. Nouel. in p̄cti. & theorica causarū criminaliū. §. scire debes. nu. 2. pa gi. 570. col. 1. bonus text. in. l. 9. & ibi not. Greg. ver bo. *quemado.* tit. 7. p. 7. ex qbus colligitur intelle ctus. col. 7. tit. 12. lib. 4. foro leg. quæ lex imponit poenā mortis in hoc crimine, vt intelligatur qđ de beat esse qualificata illa mors cū flāmīs cōburēdo & ita p̄ctiatur, adde superiorib⁹ Archiepif. Flo rē. 2. p. tit. 1. c. 18. §. 4. ¶ Itē etiā cōnuētū de hoc cri mine est p̄ditor & aleuofus & crimē læsæ maiesta tis cōmittit iuxta tex. i. l. 1. versi. *la decimaquarta es quando.* tit. 2. p. 7. & insup amittit dimidiā partē bo norū ob cām p̄ditionis, vt pbat text. in p̄cti. & in l. 4. tit. 6. supra hoc libr. 8. In quō illud aduertē qđ ista poena amisiōis bonorū mitior est, q̄ illa quæ olim statuta erat à iure cōi quo iure hui⁹ criminis poena erat oīm bonorū amisiō, vt i. l. 2. c. de falsa mone. Quas tñ poenas intelligē pcedere atq; habe re locū nullo dato discernime neq; cōstituta dīa vtrū falsitas impressiōis monetæ fuerit cōmissa in moneta aurea, argentea vel ærea, iuxta tex. in. l. 9. tit. 7. part. 7. not. Salice. in. l. 2. c. de falsa moneta. & Matthæ. de Afflic. in cōstitutio. Neapol. lib. 3. rubri. 40. colum. 2. etenim ad hoc, vt falsi crimi nis poena committatur requiritur quod impres sio falsa

siō falsa cōmittatur in pecuniā, quæ in regno vsu circumfertur, vt voluit Alex. in cōl. 104. libr. 1. & Matthæ. de Affli. vbi supra. Alex. ad Bar. in. d. l. ele ganter. §. q. reprobus. ff. de pignora. actione. Hip poly. in. l. qui falsam. nu. 53. ff. ad. l. Cornel. de falsis. ¶ Veruntū notabiliter intelligē poenā istā, de qua supra locū habere in cudēte monetā absq; Princi pis autoritate quātūcūq; esset iusta & bona, rōne materiæ metalli, formæ, & pōderis de quo p̄dica tāt, vt voluit gl. iun. d. tex. in. l. sacrilegij. §. qui in moneta. verb. extrinsecus. ff. ad. l. Iul. pecula. Bar. & Hippo. nu. 54. in. d. l. q. falsam. ff. de falsis. Alex. in. l. singularia. nu. 26. ff. de reb. cred. i. cert. peta. notat cōter p̄ scribentes in. l. 2. c. de falsa moneta quā opinionē approbat hodie. l. 9. tit. 7. part. 7. ac p̄inde nō erit talis delin quēs mitiori poena puniē dus quāuis isto casu fuerit cōtrariū Hippoly. vbi supra, & fuit de mēte gl. in. d. l. sacrilegij. §. q. in moneta. verb. extrinsecus. quibus oibus adde aliū casum in Pragm. monetarū. n. 8. §. 18. in qua mone tarijs est prohibitū ne pecuniā cudant nisi ab ortu solis vsq; ad occasum sub poena mortis. ¶ Secūdo principālī quærit pōt quo ad materiā nra legis ex p̄dētes falsam monetā sciētē, q̄ poena tenent i q̄ quæstione cōstitutio cōclusionē, expendēs nūmos plūbeos vel stāneos puniē de falso, sed si aliter pecunia eēt falsa tūc ex tra ordinē puniri debet, ita re soluit Bar. in. l. in lege Cornelia. nu. 3. ff. de falsis. p̄ tex. ibi in versi. si aut alios nūmos expēdat puniē. idē Bart. in. l. si. ff. de extraordi. crimini. in qua tñ opinioe Salycē. dubitat in. l. 2. c. de falsa moneta quē refert Hippol. cōl. 47. col. 3. nu. 11. & in. l. qui falsam. nu. 64. ff. de quæstio. Iacob. Nouell. in sua p̄cti. crimi. §. scire debes. nu. 7. q̄ se remittit ad nō tata p̄ Ang. Aret. in tracta. de malefic. in verb. falsario. nu. 30. fol. 68. & p̄ Oldrad. cōl. 73. an aliqui mista excusaret. Sed in regno puniē poena exilij quatuor annorū & cōfiscatiōe dimidiæ partis bo norū, vt habet i Pragm. de monet. n. 8. c. 62. fol. 89. col. 1. scđm nouissimā impressiōē vbi posuimus sub nō noīe repertoriū cū concordatijs saliarū legū regni. ¶ Tertio principālī quærit in materia nra, quānā poena puniatur tondēs monetā auri v̄ argētī vel tingēs, in qua quæstio ē rñ deo, vt per Pa nor. & Anani. in. c. ad falsarios de crimine falsi, & p̄ Salycē. in. l. 2. c. de falsa moneta. & Hippoly. in. d. l. qui falsam. nu. 100. cum sequētib. plura cumu lātē in p̄posito. De iure tñ regni in isto casu eēt imposita poena mortis & cōfiscatiōis oīm bono rum, vt in. d. Pragm. n. 8. c. *Otrof mandamos yordenamos que ninguna, ni alguna persona* fol. 89. col. 4. in libro Pragmatic. reg. Catholic. & in. l. 9. vbi notat Greg. Lup. verb. *Cercenaren.* & in verbo. tingeren. tit. 7. par. 7. & in. l. 15. tit. 14. ead. & in. l. 7. tit. 2. lib. 4. fori. legū. ¶ Vtrum autē ista poena locum

habeat in minima moneta puta æris v̄ quod non ex Alex. snā cōl. 104. lib. 1. & Aegid. Bosij in p̄cti. tit. de falsa moneta. nu. 4. tenet etiā Cæpol. cō si. 78. nihilominus tñ in hoc articulo contrariū est tenendū siquidē verē falsarius reperitur in mone ta æris etiā minima sicut in argētea & aurea & cō mittit crimē læsæ maiestatis iuxta text. in. l. 9. ibi, *Qualquier que friziere falsamonedā de oro, o de plata, o de otro metal qualquier, que sea quemado por ello, de ma nera que muera.* tit. 7. par. 7. ¶ Quarto principālīter quæritur, qua poena erit puniendus clericus cōmit tens crimen falsi in moneta Papæ, & in hac quæ stione rñ deo, quod est deponēdus & incarcerationē mittēdus, vt voluit Panor. in. c. tua. nu. 4. de pec nis. vbi probans hanc partē dicit, quod in casibus, in quibus delictum puniatur à lege poena mortis, si clericus reperitur illius criminis poens, est puniē dus poena depositionis & perpetui carceris, sed cri men falsi cōmittens (vt superius probauit) puniatur poena mortis & praterea constat de iure regio in l. 6. tit. 7. par. 7. ergo & in specie p̄posita clericus, erit puniendus depositiōe & perpetuo carcere. Sed est dubiū quo ad p̄cedentē quæstionē an in isto casu clericus deponatur depositiōe actuali, vtpote qđ sit tradēdus curiæ seculari nō data incorrigi bilitate post crimen falsæ monetæ semel cōmissum, & v̄ dicendū quod nō sit tradendus curiæ secu lari, & per consequēs depositiōe, seu degrada tiōe nō esse actualē tum quia tex. in. d. c. ad falsarios. de crimi. falsi loquitur dūtaxat, in falsarijs lite rarum dñi. Papæ, non ergo locū habebit in alijs cū lex nō sit extendēda ad non scripta in ea, vt in ca. is qui, de sent. excō. lib. 6. cū similib⁹, & quia odia sunt restringēda. l. pen. ff. de poenis. cum alijs, tum etiā quia tria crimina sunt: tantū, p̄pter quæ post quā clericus semel est lapsus, est deponēdus actualiter & curiæ seculari tradēdus, quorū primus est. Falsarius literarū apostolicarū Papæ. vt in. d. c. ad falsarios. Secundus casus est in infamante & infi diante vitā sui Ep̄i. vt in. c. si quis sacerdot. n. 1. q. 1. Tertius & vltimus casus est q̄ quis est conuictus de crimine hæresis vel relapsus post abiurationē, vt in. c. ad abolendā. de hæreti. & ibi glo. tex. in. c. excōicamus. eodē titul. quos tres casus diligenter enumerauit gl. in. d. c. ad falsarios. & in. d. c. si qs. sacerdot. n. 1. q. 1. enumerat etiā text. de iure regni in. l. 60. tit. 6. par. 7. ergo clericus semel lapsus in cri mine falsæ monetæ, non erit tradēdus curiæ secu lari p̄ actualē depositiōe. Veruntū crimen istud falsi in moneta Papæ v̄ immane, adeo & stupen dū vt etiā in corrigibilis nō sit tradendus tñ i. t. cu riæ seculari sicuti pro homicidio qualificato, vel huiusmodi similib⁹, vt voluit Abb. Panor. in. in cap. atsi clerici. nume. 39. post Ancharr. ibi de iudicijs. idem Ancharr. in cap. caqua. de regulis Tom. iij. A a 4 iuris

ius & Ioan. Bernard. in practi. crimina. cano. ca. 90. in verb. Partici diſq; & plurima cumulado probat istam partem dicens communem & vsu forenſi ſapissiſimè ſeruatam Mincha. in libr. 3. de ſuceſſ. creatio. §. 22. fol. 33. col. 2. nu. 53. verſi. ſed quādo im mane aliud crimen. ¶ Contraria tamen ſententia in ō quod clericus pro quocunq; crimine quantumcunq; graui enormi & qualificato non ſit degradandus neq; curiæ ſeculari tradendus, communitè recipitur per Doctores ſecundum Decium in. c. atſi clerici. in ſi. poſt Areti. col. 9. de iudicijs. & ſecundum Ioan. Bernard. in practi. canoni. crimi. ca. 90. & Ludo. Carerius in practi. crimi. fol. 240. nu. 5. & Couar. lib. 2. Vari. reſolut. c. 20. n. 7. & Plaſa de delictis. c. 23. nu. 43. Albertinus in repeti. ca. quoniam. q. 11. nu. 55. de hæreticis. lib. 6. Areti. no tabilitè in. c. cum non ab homine. col. 9. de iudicijs. Felin. in. d. c. atſi clerici. nu. 15. de iudicijs. & Aegidius Boſſi. in practi. crimi. tit. de foro compet. nu. 135. cum ſequen. vbi probat etiam in certis criminibus quibus poteſt degradari, de quibus per Panormi. in. d. c. atſi clerici. col. 14. verſi. ad tertium, nempe in crimine hæreſeos, & in crimine falſi in ſcripturis Papæ & in crimine calumniæ, & contumaciæ contra ſuum Episcopum, nō erit adhuc deponendus, ſi velit ſe corrigere etiam ſi tale crimē eſſet & tam nefandum & enorme quod occiſiſſet ſummum Pontificem, quia tali caſu deſtudi in perpetuū carcerem, vel in monaſteriu iuxta text. in. c. nouimus. §. ſin. de verb. ſignific. & in ca. tuæ. de pœnis. & iſtam eſſe communem aſſertionem in. d. c. atſi clerici. à qua communi non audit recedere Grego. Lup. in. l. 61. verb. homicidio. tit. 6. par. 1. & eſſe communem aſſerit Fernan. Minchacen. vbi ſupra. nu. 53. fol. 33. col. 1. ad fin. cum ſequenti. & pro hac communi ſententia, primo conſidero text. in. d. c. cum non ab homine. de iudicijs ibi, ſeu quibuscunq; fuerint criminibus deprehendi. Secundo pro hac parte ſuffragatur text. in. c. foelicis. de pœnis. lib. 6. vbi occidens Cardinalē non debet mori. Sed ita viuere, vt vita ſit eis mors & ita ſecundum hanc opinionem intelliges text. in. c. ſunt quædam. 23. q. 5. videlicet ſi ſit incorrigibilis, quod ſi delictum ſit valde graue atque atrox, in carcerem detrudendi iuxta text. in. d. c. nouimus. vt in præcedentibus dixi. Si vero delictum nō ſit tam enorme detruditur in monaſterium, ergo clericus lapſus in crimine hæreſis, ſeu falſi vel in cæteris qualificatis non eſt degradandus nec tradendus curiæ ſeculari, ſed in carcerem perpetuū mittendus, ſi modo talis clericus petat in tempore miſericordiam, in alijs vero criminibus non ita grauibus & atrocibus aliter punitur, quam conſuſionem intelligere procedere & eſſe veram, quando nō eſſet hæreſiarcha, qui multos ad ſectam Lu-

theri peruerſiſſe conſtat q ſi viuus remaneret eſſet perditio multorum, & vt principes iniquitatum fortiori animo ſerperent vt noſtra ætate iam ſuperioribus anniſ prædicatum fuit, à dominis in quiſitoribus hæreticæ prauitatis, & bene, vel ſi aliud aliter viſum fuiſſet Romano Põtifici & ex eius cõmiſſione, vt in caſibus relatis ab Archiepiſc. Florēti. 3. par. tit. 17. c. 4. col. ſi. in ſin. & in caſu monachorum relata à Ioan. Bernar. d. c. 90. ſuæ practicæ cano. crimi. quoniam iſti caſus relati ab his doctõribus non faciunt ius. l. nemo iudex. C. de ſententijs & interlo. omni. iud. & text. in ca. licet. & ibi Præpoſit. nu. 2. de ſponſa. duorũ text. & glo. in. c. ſina. diſt. 9. quauis inducant argumentum. vt in ea. quando. vbi notat Præpoſit. n. q. 3. & ſimiliter conſuſio, quæ habet quod clericus ſemel in peccatum lapſus, eſt deponendus. vt in. c. qui ſemel. & in. c. ſi poſt ordinationem. 50. diſt. & in. c. quia. §. ſi vero. 48. diſt. & in. c. ſin. 55. diſt. & in. c. quoniam. 19. q. 3. ibi alioquin ſiue ſacro Cathalogofue rint, deponi præcipimus. & in. c. forte. 23. q. 4. iuncto princip. & ſine illius text. notat. & tenet gloſ. notabilis in. c. peruenit. 27. q. 1. & eſt bonus text. in. c. cum non ab homine de iudicijs. & in. c. ad audientiam ibi fed eis à ſuis ordinibus degradatis de crimine falſi, quæ opinio communiter recepta eſt ſecundum Guilielm. Benedict. in quaſt. de homicidio. ad finem. & prior communis opinio quod ſit accipienda de deſiſtione verbalis ſecundum alteram communem in. d. c. ad audientiam, vel quādo talis delinquens ita eſſet incorrigibilis quod eccleſia non eſſet potens, ad ipſius correctionem, nā eo caſu actualiter eſſet degradadus, ex regul. text. in diſt. c. cum non ab homine. ad finem. de iudic. ¶ Poſterior autem ſecunda communis opinio intelligatur & procedat, quando eccleſia potuiſſet inferre pœnam ſecundum ius canonicum & qualitatem delicti delinquenti impoſitam nam hoc caſu, non eſt degradandus, ſed potius requiritur iteratio, & in incorrigibilis ad deſiſtitionem. vt in. c. hi qui. 2. diſt. 50. & in. c. hi qui. 15. q. 8. voluit glo. in. c. 1. 35. diſt. glo. in. c. ſi glo. ſin. 92. diſt. & glo. in. c. 1. 14. q. 4. verb. ſi ceſſarent. gloſ. etiam in. c. 1. verbo. emendet de officio cuſtodis. & glo. ſin. in. c. ſicut. de ludæis. glo. etiam in. c. 1. gloſ. 2. de clerico percuffore, quæ omnes gloſæ voluerūt clericum minimè eſſe deponendum propter crimen ſemel cõmiſſum, ſicut ad hoc bene text. in. c. hoc veſtra. 11. diſt. tenet etiam glo. in. c. quod ſi pœnitentiā. 27. q. 1. & in. l. 3. C. de episcop. audi. vbi Bald. notat eleganter, quod ſi quis commiſerit delictum de quo habuerit gratiam, ſi deinde iterato, idem crimen cõmiſerit gratia nō valet niſi princeps, à quo gratia proceſſit, fuerit certioratus de priori delictõ, & reſcriptum eſſet ſurreptitium cuius ſententiam Lu-

reſert

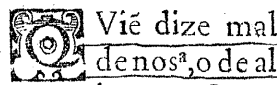
reſert & ſequitur Ioan. Lup. de Pala. Rubios in repeti. c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. §. 9. nu. 25. & Couar. lib. 1. Varia. reſolut. c. 20. nu. 8. & eſt bonus text. in. l. 2. vbi dixi in verb. que aliquos. tit. 11. lib. 1. ſupra. & eſt text. pro hac ſententia notabilis in cap. ſuper eo. de cohabita. clerico. & mulierum. ¶ Prætereà pro hac parte facit communis opinio de qua in ſuperioribus latius dictũ eſt quæ cauetur, clericum non eſſe realiter degradandum niſi ſit, incorrigibilis, quæ communis accipienda eſt, vt ſuperius declarauimus degradatio etenim eſt grauiſſima pœna ab ipſa deſiſtione ſeparata, quæ non eſt inſtigenda niſi expreſſè inueniatur in iure ſecundum Guilielm. Bellameram, & Præpoſitum in capi. episcopos presbyter. colum. 1. num. 5. 11. quaſt. tertia. vbi Præpoſitus ſingulariter agit, de forma degradationis & quibus poſſit & debeat degradare & de eius effectu eſt videndus oino Berta chin. de episcopis. quarta & vltima parte. fol. 72. in. 4. volumi. tracta. diuerſor. doctõrum. quæ opinio confirmatur ex eo ſingulariter, nam regulare eſt in homicidio & in omni crimine quantumcunq; graui quod quis non eſt priuatus ipſo iure, ſed priuatus ſecundum Inno. in. c. cum noſtris. de conceſ. præben. vbi Panormi. colum. ſin. & Imol. qui dicit Innoentij doctrinam communem eſſe Panormi. & Felin. in cap. querelam. de iure iurando. Deci. conſil. 166. Ioan. de Anani. in. c. Inquiſitionis. colum. 2. nume. 3. Felin. nu. 2. de accuſ. idem Felin. in cap. ſciſcitatus. colum. 2. num. 2. de reſcript. Barbat. in cap. ſi diligenti. nu. 108. de foro cõmpeten. Cardina. in clementi. conſtitutionem. §. Cæterum. nu. 10. de electione. Capell. Tholoſa. & ibi Stephanus Auſtre. in addit. deciſio. 207. Ioan. de Sylua in tracta. de benefici. 3. part. quaſt. 2. colum. 2. Deci. in ca. dilecti. nu. 2. de exceptio. & in cap. ex parte. 1. notabi. col. 2. num. 3. de reſcript. Hippolyt. in practi. crimi. §. poſtquam. num. 41. & in cõſi. 52. col. 5. nu. 19. Thom. Ferr. cautel. 44. Stephan. Coſtain tracta. de deludo. §. 1. num. 33. vbi inquit quod omnes ſequuntur prædictam Inno. doctrinam Nicol. Plovi. de irregularita. regu. 44. nu. 30. Ioan. Bernar. in practi. crimi. ca. 74. & capit. 88. & in ſuis doctrinis magiſtralibus. doctri. 120. incipiē. homicida. Petr. Abiaxio. in directorio electio. 2. part. c. 30. Ioan. Igne. in. l. neceſſarios. §. non alias. nu. 17. ff. ad Syl. lan. & eſt communis ſententia ſecundum Ludoui. Gomeſium in cap. 1. nu. 7. de reſcript. lib. 6. & in. c. 2. nu. 41. de conſtit. lib. 6. & in regula cancella. de annali poſſeſſione. q. 42. Ludoui. Montalt. in tracta. de proſebat. ſententiæ Pilati. art. 2. nu. 3. & Carol. Molin. in regul. de infirmis reſignant. nu. 162. quo ſit homicidam rebellem ſeu criminofum ante ſententiæ prolationem priuatum beneficij, poſſe beneficia in manibus Papæ vel ordinarij ad

quem ſpectet collatio in fauorem alicuius amici renuntiare ex ſententia prædictorum melius cæteris dclarata à Molineo vbi ſupra, & Corſeto ſingulari. verbo. ſententia. ſacit pro ea. c. veritatis. §. noſ igitur. de dolo & contu. & c. ex literis. verſic. qui reſpondet. de exceſſibus prælator. regula cancellariæ Inno. 8. incipien. S. in Chriſto & c. intellecto quod accuſati de criminibus, quam inuenies inter Rotæ deciſiones, ſecundum paruum antiquioremq; impreſſionem fol. 108. col. 3. Præpoſitus in cap. ius quiritum. 1. diſtin. citat. c. cum inter. de re iudica. Ex qua ſententia inſertur, quod beneficij fructus poſt commiſſum delictum ſunt beneficiarij eoſq; ſacit ſuos donec ſit per ſententiam priuatus & ſine læſione conſcientiæ poterit eos conſumere. Felin. in. c. de quarta. nu. 32. col. 10. de præſcriptio. Boeri. deciſio. 98. de quo artic. ſingul. eſt videndus Ioan. Igne. in. d. repe. §. non alias. nu. 14. Couar. in epito. 4. decretal. 2. parte. c. 6. §. 8. nu. 7. quia pœna priuationis iuris, vel priuilegij, non habet locum, niſi in caſibus à iure expreſſis text. in. c. is qui. de ſent. excom. libr. 6. laudatus à Tiraq. in repeti. l. ſi vnquam. verb. reuertatur. nu. 280. C. de reuoc. donatio. cum pluribus concordantibus adductis in meis additionibus ad Segurā de bonis lucratis conſtante matino. nu. 166. Ergo pro prædicta conſuſione quauis Hippolyt. ſingula. 268. teneat contrarium poſt Ang. & Paul. in. l. prædonis. ff. de peticio. hæredita. Paul. & Iaſ. nu. 3. in. l. 1. C. de his quib. vt indignis. reſolue tamē vt per Couar. vbi ſupra. ¶ Vtrum autem propter fornicationem clericij ſint deponendi? Dicendum eſt quod olium deponerentur. c. ſacerdotes. 50. diſtin. c. præſbyter. 81. diſtin. c. qui ſemel. 50. diſtin. Franc. Aretin. in. c. cum non ab homine. nu. 67. de iudicijs. & ideò merito delicta carnis appellari debent peccata maiora, quia propter illa clericus deponitur. gl. in. d. c. qui ſemel. in. 2. ſolutione. & colligitur deformitas delicti ex grauitate pœnæ. ca. fallicis. de pœnis. libr. 6. Hodie tamen propter fornicationem clericij non deponuntur. gloſ. in. c. Maximianus. verb. remouerantur. 81. diſtin. gloſ. in. c. ſina. diſt. 82. gl. in. c. lator. 2. q. 7. & eſt opinio communiter recepta. ſecundum Ant. Corſet. in ſingu. verb. fornicatio. Ioan. Bernard. in praxi crimi. cano. c. 72. Cæſar Lambert. de iure patrona. 1. part. lib. 2. q. 9. artic. 20. nu. 14. de cuius ratione erit videndus text. in. c. fraternitas. 34. diſtin. & ca. quia ſanctitas. 50. diſtin. & eſt communis opinio ſecundum Decium in cap. atſi clerici. nu. 36. & Felin. nu. 14. de iudic. Cardin. in Clemen. ad noſtram. de hæretic. Barbatius. conſil. 13. lib. 3. Anani. in cap. ſignificauit. col. 3. de adulter. Couar. in epito. 4. decretal. 2. par. c. 6. §. 8. nu. 3. Fernand. Mincha. lib. 3. de ſuceſſio. creatio. §. 22. nu. 48. quauis contrariam opinionem di-

Aa 5 cat

cat cōmuniter teneri. nu. 49. quem vide. sed prior opinio etiam si sit fornicatio qualificata, scilicet adulterij, incestus, vel huiusmodi, non est depōnendus, vt forensibus vbius recepta videtur, secū dum Minchacam vbi supra. nu. 50. versi. quid dicē dum. De pœna autem cōcubinatoriū, ecclesiastico- rum est decre- tum concilij Triden. sessi. 23. c. 14. inci- piens. quā tur pe. de pœnis laicorū in di- cto concilio sessi. 24. c. 8.

¶ Ley. X XIII. Idem.

Viē dize mal de nos, o de al guno de nos, o d̄ nue stros fijos, es aleuoso por ello: y la meytad de sus bienes son pa-

hac sufficient dixisse de degradatione, depositio ne, quæ in praxi frequentiora existunt.

¶ Lex XIII.

¶ *Mal de nos.* Pœna maledicentis Principi filijsque eius designatur concord. l. 3. tit. 8. supra isto lib. 8. adde cap. 1. & 2. de maledicis. l. vnica. C. si quis im peratori maledixerit & maledicus scandalizabitur in illis, Ecclesiast. 23. Dis non detrahes: & prin cipi populi tui non maledices Exodi. 22. De pœna maledicentis principis latē sub distinctione ha bitum fuit in dicta lege. 3. Quid autem de maledi- cētibus, officialibus & ministris iustitiæ, vide per Aegidium Bofium in pract. crimi. tit. de official. corruptis pecuniæ. nu. 37. pagi. 415. col. 2. & ad li- teram idem dispositum est in l. 1. tit. 26. lib. octa uo nouæ Recopilatio.

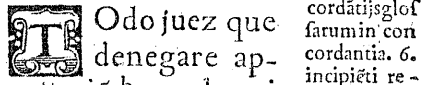
¶ Lex XXV.

¶ Que denegare appellacion. Concord. l. quoniam. 2. C. de appellacionibus. & text. in authen. de iudi- cibus. §. no stros tamen iudices. col. 6. & l. pen. tit. 15. supra. lib. 3. & est addenda. l. 2. tit. 15. lib. 3. fori le- gum. & hodie pœna huius legis, de treyn ta mil marauedis, vt habetur in lib. 4. nouæ Recopi- latio. legum regni. tit. 18. l. 13. & plures casus in qui- bus iudex non tenet deferre appellacioni enume- rat glof. in verb. appellaciones. in. d. authen. de iudi- cibus. §. no stros tamen iudices. col. 6. & glo. in. c. 2. extra de appellacionibus. Item aduerte quod non licet appellare ab executore. vt in l. ab execu- tore. l. quorum appellat. non recipiantur. & in l. ab executore. ff. de appellatio. & in dict. l. quoniam: ibi quæ non contra executionem. C. de appellat. & in l. 52. in fin. tit. 18. par. 3. & in l. 171. in legibus Styli. tradit Speculat. in tit. de appellacionib. §. in quibus. nu. 5. & Alex. consi. 113. nu. 10. lib. 5. & So- cin. in tracta. regula. cum fallen tijs regul. 26. & Ca-

rol. Ruinus confi. 80. libr. 5. & Aug. Beroius in. q. 111. & Hierony. Gratus in consil. 16. lib. 2. Dueñas in sito tracta. regula. cum fallen. regula. 41. in ver- bo. appellare. vbi ponit. 8. limitationes quas ad- de ad text. in cap. nouit. de appellat. Cæterum mi- nimè licet ap- pellare i plu- ribus casib⁹. vt in 121. quos congerit An- ton. Nicellus in tract. de cō cordatijs glof. farum in cor- cordantia. 6. incipiet̄ re- fricatur in du- biū. nu. 15. cū

ra la nuesta cama- ra, y el cuerpo a la nuestra merced.

¶ Ley. XXV. Idem.

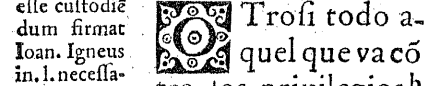
Odo juez que denegare ap- pellacio, y no la qui

seq. quæ refert & sequit̄ Io. Bernar. in reg. 28. & Ro- bert. Maranta in sua practi. par. 6. A. et. 2. nu. 255. vbi etiam ponit plures limitationes. & idem Ioā. Bernar. in regul. 35. & Matth. de Afflict. in prælu- dijs constituit. Neapol. q. 25. & idem Dueñas in re- gula. 45. tradit glo. notabil. in. c. pastoralis. §. quia vero. de officio. ordinarij. bonus text. vbi not. Præ- posit. nu. 1. 2. q. 6. in. c. ei qui appellat. §. ab execu- tore. & vide quæ tetigi in l. 4. glo. 1. versi. dubitari poterit an recusari possit iudex executor. tit. 8. su- pra. lib. 3. ex quibus omnibus colliges casus in nu- merabiles, in quibus iudex nō tenetur deferre ap- pellacioni: quibus adde quod etiam quando reus conuictus & confessus appellauerit non obstante appellacione debet sententia executioni manda- ri, vt per doct. communiter traditur in l. obserua- re. C. quorū appellat. non recip. maximè per Car- rerium ibi in repe. nu. 36. notat eleganter Petr. Fol- lerius in practi. crimi. 4. par. principali. verb. pœnis debitis feriantur. nu. 6. pag. 385. Item etiam sen- tentia condemnatoria non est statim executioni mandanda, sed potius sunt expectandi decē dies in foro canonico & quinque de iure Regni in foro. nostri Cæsar ad appelladum iuxta text. in l. 1. & per totum titul. nil nouari appellacione pendente & id procedit in casibus, in quibus admittit̄ ap- pellatio, scilicet verò alias, vt aduertit Aegid. Bofsi. in sua practi. crimi. in tit. de executione senten- tiæ. nu. 1. iudices autem debent esse faciles in admittē- da appellacione potius quam in faciēda execu- tione, ne teneantur in syndicato, quoniam si sen- tentia esset iniusta & iudex appellacionem non admiserit teneretur pœna vltimi supplicij & lege Cornelia de Sicarijs, & possit etiam tali iudici re- sisti de facto etiam quando appellatio esset mani- festè friuola, vt voluit eleganter Socin. in ca. qua- liter. 2. de accusat. & Aegid. Bofsi. loco proxime citatō

citato. nu. 2. pag. 592. & in titu. de appellat. num. 3. vbi ponit licet remissio casus in quibus non licet appellare in causis criminalibus notabiliter Ioan. Igneus in l. & si certus. nu. 19. fol. 25. ff. ad Senatuf- consul. Syllania. vbi affirmat appellacionem mini- mē eē admit- tedam in cri- minibus ho- micidij, vene- ficij, malefi- cij & vis pu- blicæ & inter- posita appel- latione, is qui appellauit à vinculis leua- ri debere, & esse custodiē dum firmat Ioan. Igneus in l. necessa- rios. §. non a- lias. num. 46.

fieri otorgar auien- do lugar a ello: cae a nos en pena d̄ treyn ta marcos de oro, fal uo en los pleytos que son sobrenras rētas.

¶ Ley. XXVI. Idem.

Trofi todo a- quel que va cō tra los priuilegios b

ff. ad Syllani. per text. in l. si quis filio. §. eius qui. & in. §. hi autem omnes. ff. de iniusto rupto. irri- to q. factō testa. quoniam interim durante appel- latione suspenditur iuris præsumptio quæ erat p- sententia iudicis. vt in l. 1. ad fin. ff. ad Senatufcon- sul. Turpillia. Denique plures casus, in quibus iu- dex non tenetur appellacioni deferre nouissimè congerit Ioan. Milis Syllanicus in suo Enchiri- dio appellacionum cap. 12. fol. 56. nu. 31. cum plu- ribus sequentibus.

¶ Auendo lugar a ello. Regulariter remedium ap- pellacionis à quibuscūq; iudicibus est permissum, cum sit defensio, nec iniuriæ sit iudici propter ap- pellacionem ab eo interpositam cum si fuerit iu- sta laudabitur à iudice ad quem, & remittetur exe- cutio ipsius cap. cum appellacionibus. de appella- tio. lib. 6. aliàs si sit iniusta emendabitur & erit im- munis à culpa quod est maximè appetendum. arg- um. c. 1. de sententia ex re iudica. lib. 6. Qui non detulit appellacioni condemnato ad mortem, in pari causa est, qui alias morturo vitam breuiat, & interdum tenetur de vi publica. Fab. in l. aptocō- sulibus. C. de appellatio. per legem. lege Julia. in prin. ff. ad. l. Iul. de vi publi. idem Fab. & Atigel. in prin. In tit. de obliga. quæ ex delicto nascuntur Guilielm. de ludo. in lingul. 22. Fernand. Mincha. libr. 1. illustri. cōtrouer. c. 18. nu. 25. vbi ponit etiā pœnam iudicis denegantis appellacionem de iure canonico, eiusque foro ibi videas, & quæ notat Inno. c. sæpè. ad fin. de appella. Bart. in l. de pupil- lo. §. si qs. ff. noui oper. nuntia. col. 3. nu. 17. versi. 7. quærō. Boeri. decisio. 101. nu. 2. quem videas & fā-

cias protestationem coram viris honestis quod si renuntias appellacionis remedium est propter iu- stum timorem iudicis quod probatur ex cōiectu- ris, vt per Bart. dicta. q. 17. & propter euitādā in iustam oppressiōnem detentionem que carceris & quod ideo

delos Emperadores, o delos Reyes, o no los cūpliere mostran do lo por recaudo cierto, como fueron guardados, toda via cae en las penas que se contienen en e- llos, para la nuestra camara.

nis, non obstante renuntiatione appellat. metu fa- cta, quæ sæpè ab iniquis iudicibus extorqueri so- let, ne postea teneantur in syndicato de sententiæ iniquitate asserendo partem consensisse & appro- baste sententiam non appellando & acquiescen- do. Quia probata molestia eis non inuat & etiam si non appellauerit, vel dereliquerit appellatio- nem pars, iudex tenebitur in syndicato satisfacere glo. in. c. pastoralis. §. quia vero. verb. & si stiat. ad fin. de offic. delegati. & Bart. in. q. 6. nu. 98. Panor. nu. 17. vbi Deci. dicit communem. nu. 10. in. c. sæ- pè. de appellatio. Auendañ. respon. 11. Cōuar. in epito. 4. decreta. 2. parte. ca. 8. §. 12. nu. 18. vbi clarè hoc totum sensit, & Auiles plura tradit, & tenet cum Bar. in. c. 1. verb. las partes. nu. 9. cum sequenti in cap. Prætorum fol. 42. col. 2. Sed cauetur iudex nam renuntiatione partis vel fideiusio inuolunta- ria, quanius à syndicato huius mundi te liberet nō tamen in iudicio Dei & quo ad satisfaciendum in foro animæ.

¶ Lex XXVII.

¶ Contra los priuilegios. Priuilegia principis sunt obtemperanda à subditis debita reuerentiā, nec de eorum valore licet tractare cum sit crimen sacrile- gj. l. 2. C. de crimine sacrilegij. Magna enim est eius potestas, c. proposuit. de concess. præbend. c. licet eod. tit. lib. 6. clem. 1. ad fin. vt lite pendente latissimè per Francisc. Curti. Senior. consi. 20. & cō- sil. 65. Bellōn. consi. 72. & consi. 76. Pinel. in repō. l. 2. i. parte. c. 2. nu. 29. C. de rescind. vendi. & quæ tradit Domi. Soro lib. 3. de iusti. & iure. q. 6. art. 2. Barba. in clem. 1. not. 2. de sum. Trinia. Fernan- Mincha.

Mincha. in lib. contro. frequen. ca. 1. sed intellige de potestate quæ non continet peccatū, nam alias dici non potest potens sed deficiens. vnde ille solus recte potens appellatur, qui malum facere non potest, qui autem malum facere possit, is potens nec esset nec

¶ Ley. XXVII. Idem.

Odo hombre, o muger q̄ di- ze a otro palabra de- uedad^a, de las q̄ son

29. Carol. Molin. in reg. 34. c. cellariæ apostolicæ. pag. 187. & dixi ad Seguram in tracta. de bonis lu- cratis constante matrimo. nu. 232. quasi plenitudo potestatis in sola dispositione bonitatis nõ etiam prauitatis inesse videatur Aymon de antiquitate parte. 1. vers. non omitto. nu. 3. vnde quando lite- ræ seu gratiæ etiam, ex motu de plenitudine pote- statis vellet vt in fauorem alterius, tēpestatis pot- tius, quam potestatis & abusus erunt dicendæ Car- dina. in clem. pastoralis. de re iudica. Soci. consil. 120. col. pen. in fi. quem refert Aymon alios ad id citans in loco citato. ideoq; cum sint literæ huius- modi, est supplicadum ad principem ne velit eas executioni mandare. c. si quādo de respic. l. si vin- dicari. C. de pœnis. c. cum apud Theſſaloniam. 11. q. 3. l. 2. ubi, que la tal carta sea obedecida y no cumplida. titu. 12. libr. 3. supra. & ita est in vsu.

¶ Lex XXXI.

Palabra de uedad. Concord. l. 3. titu. 9. supra lib. 8. vbi diximus hodie autem pœna huius legis au- ta est per text. in l. 3. titu. 10. lib. 8. nouæ Recopila- legum regni cuius litera talis est, qualq̄ter que a otro dixere alguna palabra injuriosa, o sea menor de las con- tidas en la ley precedente, pague a la nuestra camara do- zientos maravedis, y el juez lo pueda dar mayor pena, se- gun la calidad de las personas y de la injuria. Itam au- tem legem non intelligas de verbis positus in l. 2. titu. 9. supra. lib. 8. & in l. 2. titu. 10. lib. 8. nouæ Re- copil. quoniam in illis verbis, de quibus in illis le- gibus tenetur opprobrium obijciens iniuriose di- cere se mentitum fuisse cantando palinodiam. Si verò dixerit aliud simile verbum vt puta. Si mer- catori & homini bonæ opiniõis dixerit, quod est latro vel filius meretricis etiam per synecopam di- cendo, anda para hi de pura, vel in meo genere non sunt homicida, proditores in quisiiti & condemna- ti per sanctum officium vel huiusmodi, eum com- muni interpretatione hominum hæc verba sunt iniuriõsissima & simillima his, quæ declarantur in prædicta. l. 2. & in istis casibus procedit dicta. l. 2.

in. 2. parte. ibi, & si dixere otros denuestos de ſalgasſe an- te el Alcalde y ante hombres buenos, y diga que mintio en ello. Et clariõsita decidit tex. in d. l. 2. tit. 10. lib. 8. in noua Recopil. ibi, o otros denuestos semejantes. in. 3. verò parte loquitur dicta. l. 2. tit. 9. supra. libr. 8. & dicta. l. 2. nouæ Reco- pil. in vers. Y si hombre de o- tra ley se torna re Christiano, in casu, quo aliquis profe- lyto & noui- ter conuerso

defendidas por las le- yes de derechos, cae en pena de cient ma- rauedis para la nue- uestra camara.

dixerit, tornadizo, & propter istud verbum puni- tur delinquens pœna decem millium marapeti- norum fisco & totidem parti querelanti quod si facultas eius nõ possit prædictam pœnam pecu- niariam præstare in carcere per annũ detineatur si tamen intra annum persoluerit liberetur à pœ- na carceris ex quibus apparet quod prædictæ le- ges secundæ supra huius libri & nouæ Recopil. cõ- tinent tres partes: in prima loquitur in verbis ibi positus quæ dicuntur, las cinco de la ley. in. 2. verò quã- do quis obijcit verbum simile iniuriam conti- nens, vt Iudæus, & similes, vt supra dixi in postre- ma verò parte solum agitur de verbo, tornadizo, & sic nullam continet difficultatem neque repugnã- tiam inter se. At verò nostra lex loquitur in ver- bis minoribus iniuriam leuem inferentibus, puta mentiris, non dicis verum & similia verba vel alia à vulgaribus habita in eadem æstimatione pro quo- rum declaratione aduertendum est, quod iniuria, an sit leuis an atrox dijudicanda erit habito respe- ctu causæ, personæ, loci, temporis, qualitatis, quan- titatis & enitens, vt in l. aut facta. in prin. ff. de pœ- nis. quæ autem iniuriæ reputentur atroces & enor- mes declarat text. in §. atrox. Instit. de iniurijs. & explicat optimè Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapoli. rub. 4. de transactionibus. col. 2. versic. 4. nota. nu. 4. lib. 1. fol. 130. Vnum tamen nota quã ex reputatione hominum alicuius oppidi vel ciui- tatis reputatur iniuria atrox, vt notauit Ang. in l. leuia. ff. de accusat. & ideo iniuria est punienda ha- bito respectu ad morem prouinciæ iuxta text. in l. sacularij. §. sunt quædam. ff. de extraordi. crimi- ni. & in l. 2. vbi notat Bal. ff. de noxal. notat etiam Matth. de Afflict. vbi supra. nu. 5. Ex quibus no- tanter inferitur, quod verbum, Iudæus, latro, filius meretricis, vel traditoris, vel condemnati per san- ctum officium vel similia, cum sint ex reputatio- ne ciuium grauissimæ iniuriæ sunt grauiter puni- dæ & acriter quoniam iniuriam intulisse, vilis est, & abiectæ personæ, iuxta illud Psalmi. Oppro- brium

brium insipienti dedisti mihi & insuper est con- tra ius naturale quod tibi non vis alteri non facias. Præterea ex istis verbis, de quibus memini no- stra lex multa mala euenire solent & accidere rei publicæ atque ideo debitis pœnis merito iudicis arbitrio sunt castigada, de qua iniuriarũ materia vltra tradita à do- ctoribus in ti- tulus de iniurijs & in locis superius alle- gatis videndus est omnino, Ant. Gomez in tract. de delictis. c. de iniuria. & Petrus Plaça in suo epitome delictorum eodem capite de iniuria, & Matthæ. de Afflict. in constitu. Neapoli. lib. 1. rubri. 4. num. 1. Ioan. Aemilius Boius in practica criminis persequendi pagina. 8. in verbo. plures à pluribus, qui est videndus. ¶ Vnum tamen est no- tandum pro complemento huius. l. quod nõ tan- tum ex iniuria reali inducitur capitalis inimici- tia, vt si aliquis occidit meum cõsanguineum, vel accusauit in causa criminali, vel minatus est eum interficere, vt latè per Bart. in l. 3. §. fin. ff. de adim. lega. ex solis enim minis inducitur capitalis inimi- citia, vt in l. licet. verbo. capitales. ff. de arbitris tra- dit Cassan. in consuetudi. Burg. rubri. 3. §. 1. nu. 11. fol. 102. col. 4. & Dueñas regula. 192. versic. amplia. 4. Sed etiam oritur inimicitia capitalis ex iniuria verbis illata. vt tenet Bal. per text. ibi in c. venies. de iure iurando. Hippoly. in consil. 3. nu. 12. & Iaf. in l. procuratoribus. C. de procurat. notanter Caf- san. & Dueñas vbi supra. qui reputant hoc dictũ notandum, & bene quia ex tali inimicitia colligitur præsumptio, si vulneratus aut mortuus appa- reat inferens iniuriam realem, aut verbalem & ob- id poterit torqueri ex doctrina speculatoris in ti- tu. de præsumpt. §. species. versic. Sed pone. & Al- berici in l. metum. C. quod metus causa. Bald. & Ioan. de Imolain. l. fin. ff. de hæred. instit. Iaf. latè & notabiliter in l. 1. C. de fernis fugitiuis. Panor- mita. in cap. scribam. de præsumptio. & Felin. in cap. afferte. de præsumptio. numer. duodecimo. idem Felin. in cap. cum oporteat. numer. nono. & accusat. Albert. Brunus in tracta. de iudicijs & tortura colum. 13. versicu. vltimus quæro. Stepha. Bertrandus consil. primo. nume. septimo. lib. pri- mo. & consil. 127. nume. duodecimo. lib. secundo. & in consil. 293. numer. 17. libr. tertio. Hippolyt. in sua pract. §. diligenter. numer. 83. & in consil. 3. nume. 13. Angel. & eius additionator in tracta. ma-

¶ Ley. XXVIII. Idem.

Trosi aquel que cierra o embargalos caminos, o las carre- ras, o las calles por

lesicio. verbo. fama publica. nume. 39. quæ sententia communiter approbatur, secundum Antoniu. Blanchum in repeti. l. fin. num. 133. ff. de quæstio. facit text. notab. in l. 60. Styli. ideoq; non est pro- rumpendum ad minas neque ad iniuriam realem

donde las viadas sue- len andar con bestias o con carretas a lle- uar, o traer viandas, o mercaderias de v- nos lugares a otros:

seu verbalẽne te teneat nisi istra suspicio, super dicta. l. Styli, & q̄ singulariter tradit cũ distin- ctione. Paul. Castren. in l. priua. nume- ro quinto. C. vbi vel quau

do liceat vniquẽ sine iudic. se vindic.

¶ Lex XXXVII.

Que cierra, o embarga los caminos. Iste facit contra publicam vtilitatem & commune bonum ideoq; tenetur impedimentum tollere & pœnam hic de signatam luere, estq; tyrannidis officium in con- temptum regis atque eius iurisdictionis, quapro- pter alijs pœnis erit puniendus arbitrio iudicis. Si verò sit potens ad regem mittatur informatio ad hoc, vt ipse faciat id quod bonum quodq; a quom pro regni pace oportuerit. facit in proposito tex. in l. qui sine. C. oper. publicis. in l. 1. 2. & 3. ff. de terni. moto. in c. ex literis. ibi fines aggressum de probat. in l. fi. tit. 14. par. 7. bonus text. iuncta glo. verb. etiam terminos. in c. tanta nequitia. 86. dist. in l. 6. tit. 4. lib. 4. fori. & ibi Montanus verbo. de lo sup. & habetur in Deuterono. ca. 19. non assumes, vt transferas terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam dominus Deus tuus dabit tibi in terram, quam acceperis possiden- dam. & Proverbiorum. 22. ne transgrediaris ter- minos antiquos quos posuerunt patres tui. bonus text. in capit. primo. de sepultu. Pœna autem tur- bantium vel occupantium, fines ponitur ab Ho- stliense Ioan. Andrea & Panorm. colum. fin. in ca- pit. ex literis. de probat. & in peregrina. in prima par. verb. furtum. quæst. 6. & modum procedendi contra occupantes terminos. ponit lex. 5. titu. 3. libr. 7. ordi. 1. §. titu. 1. lib. 8. ordina. l. 10. titu. 11. lib. 3. ordina. & facit. l. 5. titu. 16. supra hoc libr. 8. ordi. quibus adde petio. 51. & 52. in curijs de Segouia Anni 1532. non ergo licet terminos alienos altera- re neq; occupare sub pœnis iprædictis iuribus sta- tuis, merito neq; vias publicas, quæ publico mu- neri & vsui totius reipublicæ & ad eius cõem vti- litatem sunt destinatæ adde. l. 1. 2. & 3. tit. 6. De los que cierran los caminos. libr. quarto fori. & l. 4. & 9. cum tribus sequentibus titu. 18. part. 3.

¶ Pechar

a **¶** Pechar cient maravedis. Hodie verò poena huius legis est aucta in poenam. de feys mil maravedis. vltra alias poenas statutas à iure, vt babetur in noua Recopilatio. legum regni. in lib. octauo. titul. nono. l. tertia. & in l. prima. titulo. 12. eodem libro.

¶ Lex XXX.

b **¶** Todo aquel q forada casa. Aperiens domum alteri, vel praestans opem, vt delictu committat, puta raptus, homicidij, vphmōi est aleuofus, & amittit dimidiam partem suorum bonorum camera regi. adde legē. 6. & ibi Montal. verb. Muerā. titu. quinto. libr. quarto. fori legū. vbi imponit poena mortis. p primo furto, & idē est declaratu in l. 74. Styli. di cens; T' esto mesmo ha de morir si subiere por pared, o entre por finiestra, o por tejado, a la casa de ue morir, o si

deue pechar ciēt maruedis^a para la nuestra camara, y desfaga lo que hizo a su costa, fasta treynta dias.

¶ Ley. XXXIX. Idem.

¶ Odo aquel, q forada casa^b, o fiziere lugar por dōde hombre entre a fazer maleficio, cae en caso de aleue, y la meytad de sus bienes, son para la nuestra camara.

¶ Ley. XXX. Idem.

¶ A pena en q caen los caualeros y hijosdalgo, que vnosa o

abrirre la puerta con llave, o en otra manera, o descerrajare arca, o si entrare en otra guisa por la puerta seyendo abierta e lo fallaren, que esta escondido en casa, deue morir por ello por justicia, notabis praedictam legem vltu receptam propter prodicionem admixtam, quam in praedictis casibus continet maleficium? Quo fit que d mandans fieri clauem adulterinam & faciens seu procurans nomine in carcerati ad infringendum carcerem, & vt liberetur in carceratus, vel vltiud mal. ficium committat in domo, seu arca alterius tenetur poena huius legis cum sit aleuofus, tum etiam poena dictarum legum fori & Styli, quia omnes sunt cooperatores in falsitate adulterando clauem ad maleficium committentem.

dū. Igitur merito eadem poena sunt puniendi. capitul. primo. de officio delegati. & ad Romanos primo. ad finem. & verē mandans committit delictum quo ad effectum poenae, nam aequalis erit, cum actualiter delinquenti. capitulo. Mulieres. §. primo. de sententia exco mmuni cationis. facit l. certē. §. primo. ff. de pre car. & sic praestans opē vel cōsilium fur tum licet pū niatura cōtōe furti, vt declarant Raphael & Alex. in. l. 3. §. si rem. ff. de acqui. pos sessio. declarando gl. ibi, verb. cōmitti tur. Secundo pro hac parte, est text. in §. interdum. versicul. ope. Instit. de oblig. quae ex delicto nascuntur. Ope (inquit em) & consilio eius quoque fur tum admitti videtur, qui

tros se tomaren las fortalezas, o castillos contiene se en el titulo de los hijosdalgo.

¶ Ley. XXXI. Idem.

¶ TROSI todo hombre, o muger q fuere cabeçalero^d, o testamentario de otro y rescibiēre el testamēto y no lo publica re fasta treynta dias siguientes, ante los Alcaldes del lugar, o ante qualquier de ellos, pierda lo que le fuere mandado por el testamento, y sino le fuere mādado cosa alguna, pierda el

scalas fortē fenestris supponat, aut ipsas fenestras, vel ostium effringit, vt alius furtum faceret qui ve ferramenta ad effringendum, aut scalas, vt fenestris supponerentur, como dauerit sciens, cuius rei gratia commodaret. l. qui seruo. ff. de furtis. l. si quis vxori. in principio. & est textus hic ibi, o fziere lugar. etc.

¶ Lex XXX.

c **¶** En el titulo de los hijosdalgo. Scilicet, titulo secundo. libro quarto. supra in l. decima.

¶ Lex XXXI.

d **¶** Que fuere cabeçalero. Concordat. l. quarta. titul. secundo. libr. quinto ordinamenti. vbi vide posita in glos. & l. sequenti.

¶ Que

¶ Lex. XXXIII.

a **¶** Que cierra y embarga. Adde quae dixi in l. 28. supra hoc titu. adde. l. iniuriarum actio. §. si quis me prohibeat. ff. de iniurijs. Poena autem occupantiū vias, seu calles publicas, ponit etiam Nunius Aueda. in tract. de exequendis mand. regum Hispaniae. 1. parte. ca. 19. fol. 129. col. 2. nu. 40. Cassianus in consuet. Burgun. rubri. 1. §. 1. nu. 35.

salario, q deue auer por su trabajo, segū vso de cabeçalero, y peche cient mrs para la nuestra camara.

¶ Ley. XXXII. Idem.

b **¶** Vāto daño rescibiēro la parte, o partes q han de heredar, o auer por las clausulas q se contienen en el testamēto, pague lo doblado de sus bienes ppios a la nuestra camara.

¶ Ley. XXXIII. Idem.

¶ Valquier con cejo, o otra psona q cierra y embarga^a, las calles y los rios que entrarē por las ciudades y villas, por donde fueren andar los nauios, y pescados, y hazer otros officios, que comunamente fueren acostūbrar aprouechando se todos del lugar y tierra comunalmē.

verfi. E si alguno no fallaren. titu. 3. lib. 2. fore legum imo si capiatur & sit praesumptio contra eum propter fugam, tamen propter fugam praesumptio non potest subijci tortura per. l. milites. C. de questio. vbi ad torturam requiruntur argumēta, seu

mente, quando los han menester, peche cient maravedis para la nuestra camara, y desfaga el embargo que fue fecho, fasta treynta dias a su costa, en tal manera, q finque desembargado, segun que antes solian fer. Y esto sea cumplido so pena de la nra merced, saluado ende aquel, o aquellos que mostrarē priuilegios de los Reyes donde nos venimos: como les fue dado y otorgado por ellos haziēdo en ellos mencion en como gelos dan por juro de heredad.

¶ Ley. XXXIII. Idem.

¶ Odo hombre que fuere de la cadena, vaya por fechor^b, de lo que le fuere acusado: y peche mas cient mara-

multitia in plurali, & est ratio quia fuga non respicit directē delictum, sed tustionem personae, licet ali quid iudices contrariū faciant & male. Ioā. Andr. in additio. ad Specula. titu. de praesumptio. §. species. versic. 2. dubitatur Montal. vbi supra, sed poterit procedi cōtra eū sine alia citatione secundum Io. Andre. & Montal. vbi supra qd fuga non probet delictum probat. l. lege Cornelia. ff. ad Syllanian. l. 1. §. sin autē post commissū. C. de rapto virgi. l. raptores. C. de episco. & cleric. & i. a. th. de exhib. reis. collat. §. imo inualidū esset statutū inducens fugam probare delictum cū esset contra ius vt quis ex praesumptionibus damnari possit. l. absentem.

sentem. ff. de poenis. l. r. §. diuus. & in. l. fina. ff. de quaestio. & l. milites. §. oportet. eod. titu. de cuius veritate adde Decium post Felinum in cap. sicut. de probatio. nu. 56. pro vtraq; parte ibi plura adducens fundamenta & valeret cum essent delicta manifesta cõtra fugientem, & qualitas delicti poenam mortis postulat. secundũ Decii. vbi supra Ducias, regul. 389. amplia. i. quẽ rogo videas ad Commẽtum huius legis, nam bene ac latẽ loquitur in dicta regula. 389. vsque ad regul. 393. in cluue fuga facit indicium contra fugientem quando ipse fugiens esset alias male vitæ & famæ alias secus. Salyce. in. l. fina. C. de quaestio. & est dictum aureum & singulare, ex quo multum honoris & lucri acquirere poteris, si fueris aduocatus partis offensis, nec inuenies ita copiose apud alium secundum Hippoly. in singul. 217. nume. 3. & vltra supra citata adde labobum de Nouello in practica & theorica caular. crimina. pag. 500. nume. 74. versicu. ideo nota & tene mentifuga accepta. & Matthesi. in sing. 145. nota. aureum dictum & Gabriel Sarayna in additio. qui plura citat & Hippolyt. in singul. 115. incipienti. fuga non semper vbi dicit aduertendum ad vnum, quod casu quo fuga faciat indicium, seu presumptionem, contra aliquem, tunc talis presumpcio inducta per fugam tollitur per iuramentum fugientis, ita singulariter Cynus in. l. fina. C. de requi. reis. ibiq; Hippolyt. citat alios. & reputat mirabile & menti tenendum adiuuandum amicum contra quem est indicium fugæ & Sarayna vbi supra. & adde Anto. Gom. de delictis. capit. 9. de capturæ reorum. numer. 11. & l. 13. titul. 29. parti. 7. in versicu. *adas si por auentur*. l. eos. ff. de custod. reorũ. tu dic quod fugiens a carcere, etiam frangendo carcerem poena pro fractione est arbitraria & puniatur violator carceris, ipsum flagellis cedendo, vel alia poena ad arbitrium iudicis, pro fractura carceris, & maiori diligentia custoditur deinceps & est practica communiter recepta, quæ colligitur ex dicta. l. 13. ad fin. titulo. 29. part. septima. adde Pa-

uedis para la nœstra camara: y el que lo tenia preso responda en su lugar: y peche cient marauedis para la nra camara.

¶ Ley. XXXV. Idem.

Q Valquier que con saeta matare, o hiriere en ciudad, o villa, o en nue-

stra corte, astq̃ el ferido no muera: demas de la pena q̃ deue auer en el cuerpo pierda la meytad de sus bienes, y sean para la nœstra camara. Y esto se entienda, al que matare, o firiere en la manera sobredicha.

normita. & eius possillatorem. ca. a nobis. nume. 3. tetigi etiam in. l. 4. versu. *Aunque no acabe*. titu. 12. isto lib. & supra. & adde notata per Auilesi. in cap. Prætor. ca. 18. num. 36. cum pluribus sequentibus. & circa hanc. l. adde Bart. in. l. i. in. ff. de his qui sibi

mort. confici. & idem in. l. admonendi. nu. 35. & ibi Angel. nu. 8. Ias. num. 138. Ripa nu. 168. ff. de iure iuran. adde omnino Boerius decisio. 215. & Anto. Gom. in. l. 76. Tauri. nume. duo decimo. & in tertio Tom. Variarum resolutionum. capitul. 13. nume. 10. & adde, q̃

si quis fugerit e carcere, vt consequatur maiorem iusticiam apud superiorem nõ dicitur fregisse carcerem, imo admittitur peccudices, *del crimines*, & datur prouisio in forma contraiudices inferiores, vt non procedant omnino contra eum nec contra eius bona, & ita practicatur, theorica colligitur ex l. quis sit fugitiuus. ibi hõc ita si eum. ff. de i. l. edito. ita Paris de Puteo tracta. syndica. capi. cum iudex. nume. decimo. & Paulus Guirardus de custo. in carcere. in princip. capi. de fugareorum. numero vigesimo. & Cacia. Lupus tracta. de debitorum fugitino. quaestione prima. Bolsius in practi. crim. titul. de in carceribus. fidei iuss. nume. 46. pagin. 34. & quæ notat Bartol. in. §. sicut. dict. l. quis sit fugitiuus. Bald. l. prima. C. de seruis fugiti. & in practica. Foller. tracta. ad defensionem. numero. 201. pag. 651. Hippolytus consil. 122. numero. tertio.

¶ Ley XXXV.

¶ Con saeta matare. Nota, quod qui in curia vel in ciuitate, seu villa homicidium commiserit, vel vnus intulerit, quauis vulneratus non deeedat, nihilominus vltra alias poenas corporales amittit dimidietatem bonorum camera Regis. & hoc est propter criminis qualiter in isto casu expresso in presenti lege. ad idem. l. quinta. quæsi mana. ibi, *ni ballesta*. & c. infra hoc titulo. concordat l. quinta. titul. decimo tertio, supra hoc libro octauo ordinamen. & hodie habetur in. l. quinta. titu. 23. lib. 8. nouæ Recopilationis.

¶ Psistere

¶ Ley. XXXVI.

¶ Psistere fuego. Incendiarij etia si ex igne iposito in domo ad coburendũ aliquẽ mortuus nõ fuerit, vltra poenas corporales amittit dimidiã partẽ bonorũ camera Regis. Ratio quia comisit crimẽ proditiõis & licet fuerit attẽtãtũ & nõ consummatũ de bet puniri vt in. l. 2. titu. 13. supra isto lib. 8. q̃ vltra cogitationẽ deduxit delictũ ad actũ & p̃ eũ nõ stetit ergo & c. arg. l. 83. Taur. ad detex. opti. & ibi gl. in. l. data opa. C. q̃ accusare non possunt vbi ponitur poena. l. Cornelia de sicarijs aduersus incendiarium.

¶ Ley. XXXVII.

¶ Siendole prouado que la sãbia. Receptas aliquẽ ignorãter nõ tenet poena receptatoris & in dubio p̃sumit ignorãtia nisi p̃bet sciẽtia ad Accusatorẽ vt clarẽ colligitur ex ista. l. regia, de qualatẽ Ant. Gom. in tit. de delictis. c. 3. nu. 50. vbi n̄ iam. legẽ citat dixi supra. hoc lib. 8. tit. 16. in. l. 1. ADDITIO.

¶ Adde vltra autorẽ, hic quæ sit poena receptantis in propria dõ lusores causa lucri satis per autorẽ in tit. de lusoribus supra cũ huiusmodi scenus tã quã improbũ prohibeatur p. l. 4. versu. (*rentas de llos*) tit. 7. lib. 8. recop. malẽ. n. acquisitã maledila bũtur diuitiã. arg. c. maiores. 16. q. 7. q̃ vt inquit Cicero, quid prodest stulto habere diuitias, cũ sciẽtia emere nõ possit. Verũ. n. diuitiã ibi sunt, vbi nulla indigentia (ait Mercurius Trimegistus) maxime excludo im p̃bato vt supra dictũ est, per autorẽ in tit. *de los tahures*. Pro cuius declaratiõẽ quero quid significet iste terminus (*tahur*) & dicẽdum est quod hęc dictio tahur chaldaica, hierosolymitana est significã quãl futũ ludo. Verũ altius cõsiderã quid significet ista dictio tahur, duximus dicẽdũ dictionẽ esse ex verbis transpositis cõpositã. tahur. i. hurta, tales. n. tahures ab effectu. sures

& latrones appellãtur. Nec mirũ cũ explorati iuris sit qd̃ verba. transposita & trãformata idẽ significet, & sensum nõ mutet vt probat. l. præpositẽ ri. C. de testa. §. 3. insti. de inutilibus & pro hac nra cõsideratiõẽ allego. l. 6. ibi. *cato do homo de ne asmar*

mato a otro a aleue o trayciõ: o muerte segura: o tuuere tres dias e su casa seyẽdo le puado q̃ lo sabia b quãdo lo rescibio en su casa. Este tal acogedor sea tenido de dar el malfechor teniendolo en su casa: y si no lo diere pierda la meytad de sus bienes: y aya dello el tercio el juez: y el otro tercio sea para la nœstra camara.

mius labore est eripere ereptũ a latronib⁹ & adeo nociu⁹ est lud⁹ reipublicæ qd̃ nõ lud⁹ sed fons, & origo criminũ, & delictorũ cõsiderat, ab Imperatore in. §. si ibi q̃s lud⁹ appeller, ex qbus crimina oriũtur in p̃cõmio digestorũ, vñ Iosue. c. 15. ait nõ sedit in cõspectu. ludẽtiũ & Tob. c. 3. nõ quã ludẽtib⁹ me immiscui, neq; cũ his, qui in leuitate ambulãt participem metribũ. Clericis autem adeo est ludus prohibitus ex capi. clerici de vita & honestate. Concil. Tridenti. sessio. 22. capitulo primo. vt si lusori cõferatur beneficiũ collatio sit nulla. c. inter dilectos de excessibus prælat. vbi communiter docto. & si erat occultum debet irritari, vt tradit Paris de Puteo de ludo numer. 44. quod est notandum ad interpretationem Triden. sessi. 24. capitul. 18. ibi cum eligat nam si sint duo examinati quorum alter est lusor, debet præferri alter ceteris paribus adeoque quod lusor minus doctus debet iudicari & potest appellari per aliu. Iuxta Bullam Pij. 5. Anni. 1566. Quid autem si lusor furatus est lapides ludi (qui appellantur *los abonos*) ponunturque in modum depositi, vt meli⁹ ludus perficiatur cũ eis tñ acquisiuit magnã sum-

Tom. iij. Bb mana

mā pecuniarū secreta aut etfi corā omnibus) ibi-
 dē pecunias restituit an lusor teneatur restituere
 acquisita tāquā ex initio vitiosā? & videt qđ tene-
 tur arg. l. ancilla. C. de furtis, vbi licet part' ancil-
 le furatus fruct' dicitur, nō tñ pōt vsucapi facit.
 l. si matrē. C. pro emptore. Cōtrariū tñ tene ex ge-
 neralitate. l. i. §. itē. ff. de aleato, pro qua est. l. si hē
 res. 3. ff. ad. l. falcid. quā exornat. D. Antonius de
 Quēfada lib. diuersarū quæstion. c. 25. n. 21. in me-
 dio maximē qa coīter nō tenetur, restituere quis
 amplius, quā furat' est. Quid de ludēte p. aliū, an
 puniri valeat, videt qđ nō, si qđ p. priē nō ludit. l.
 olla. ff. de religiois & l. 2. verb. por cada vez. sup. rā
 de lusorib' verba. n. legis verificari dēt in casu ve-
 rō. l. 3. §. hęc autē. ff. de neg. gestis. l. 1. ff. de fōte cō-
 trariū tñ, tenet praxis, siquidē ludere dicitur, qui p.
 aliū ludit. l. certā. §. i. ff. de precario vbi dicitur qđ
 si procurator meus me mādāte vel ratū habēte p.
 carū rogauerit, qđ ego precariū propriē habere di-
 cor, aliās esset defraudare legē cōtra. l. nō dubium
 C. de legibus. vñ de ludē vltra pmissum delinque-
 re dicitur & sic debet puniri, tā mādās, quā mādā-
 tarius arg. c. mulieres ad fin. de sentētia, ex coīs &
 an licitā sint spōsiones in ludo vide strachā in ti-
 tulo de mercatura pag. 197. n. 3. Quid autē inter vi-
 dētē ludere ibidē pag. 192. n. 1. quid de recipiente
 decē si luserit triginta, & qđ si imposita sit ibidē
 poena. nō ē alterū ibidē pag. 192. ver. hinc. n. &
 verli. itē quæro & pag. 497. n. 5. & sequent. an va-
 leat pactū dē nō recedēdo à ludo vide. A. uiles. c. 29
 pratorū, quid de scholarī, qui ex ludo lucratus est
 pecunias, quas ipse tenetur restituere: si restituit
 pauperibus an liberetur à restitutione verō. Dño
 faciēda & dic qđ nō ex reg. tex. in. c. ea te de iure
 iur. qđ militat in oibus; quid autē si ex ludo acqui-
 sinit pecunias, ex quibus collutores opipare co-
 me debāt & respicientibus donata sunt pecunia
 propter lucrū id est, *dar barato*, si itē cōpellitur p.
 iudicē restituere an sint deducēda huiusmodi ex-
 pēta & cōmuniter tenetur, qđ cōpelli nō pōt. ni-
 si quatenus fuit locupletatus in bonis suis per. l.
 itē veniūt. §. prator hāc. c. l. si lege. ff. de petitiō-
 nē hēreditatis, quibus adde Medin. in. c. de restit.
 q. 10. & Soto. lib. 4. de iust. & iur. q. 7. ar. 1. & 3. vñ
 tñ aduerse, qđ licet de iure regio est limitatū tēp'
 ad repetēdū, scilicet. 8. dierū & per inquisitionē ad
 duos mēses, vñ late p. autorē sup. rā, tñ in vniuersita-
 te hęc Salmatina huiusmodi tēpus nō currit scho-
 larib', quāmo quocūq; tēp' sit restitutio & sic tex.
 in. l. si C. de religio. & sumpt. funerū est incore-
 ctus in hoc tribunali & sic practicatur (& hoc ius-
 tissime fit) idq; p. licitiatū Ludouicū de Aua-
 Jos iudicē circūspēctissimū vniuersitatis sic pra-
 cticari vidi. Horū tñ ludorū, magis pessimus & no-
 cius est taxillorū ideo grauioribus poenis debet.

coereri, vt habet in. l. 17. ti. 26. libr. 8. recopilatio.
 dubitatur si domus vbi luditur sit cōfiscāda an alia
 bona existētia, & apta ad ludū. vt sunt scamna.
 & Buffeta, super qb'us luditur debēt confiscari &
 dicēdū est qđ sic arg. l. sed adde. §. illud. ff. locati
 nā propter vñ quodq; tale & illud magis aūthē.
 multo magis. C. de sacrosanct. tradit Bald. in. l. cū
 proponas. n. 5. C. de nautico fœnore, ludi autē inuē-
 tor, traditur qđ fuit taxillorū Palamedes in exer-
 citu contra Troia. ex Macrobio, quē citat soci. in
 c. inter dilectos de excess. p. rā. nos tñ cōtrariū
 affirmamus. Imo qđ taxillorū ludus fuit inuētiō
 diaboli, quia sicut Deus inuenit viginti & vnā lite-
 ras alphabētī (licet alia postea sint additæ ad cō-
 positionē sacrae bibliæ) ita diabolus inuenit aliam
 bibliā. i. dados in quolibet istorū cū habeāt sex fa-
 cies & omnia puncta nigra ad instar literarū con-
 ficiūt numer. 21. in quorū vsu omnis malitia repe-
 ritur & peccatū, & ipse diabolus multū in eorum
 exercitio colitur & veneratur & quot fuit pūcta
 in taxillis tot abeis feclera perueniunt decreui tñ
 numerare per ordinē peccata, quæ ex ipsis proce-
 dūt & sic prima litera est. A. quasi denotās primū
 punctū id est amissionem tēporis indicat, quo ni-
 hil est pretiosius ex Paulo. 2. Corint. ca. 6. & Ber-
 nard. dū dicit qđ nihil est pretiosius tempore &
 Seneca ait, quod nulla est maior actura quā tēpō-
 ris amissio, quæ non pōt, recuperari, & an schola-
 res qui debent tēpus suū studio consumere & con-
 trarium faciāt peccent. vide Florentinum. in. 3.
 parte tit. 5. c. 2. §. 11. & infig. Nau. in man. c. 25. n. 59.
 secunda litera, quæ indicat. 2. pactum est. B. id est
 Blasphemias in sinuans, quæ in ludis concitantur
 præcipuē cū quis mittit sortem, & capit azarem,
 nam raro in ludo pendente à fortuna luditur sine
 blasphemia propter quā aer respirans corrumpit-
 tur & corlum fit pestilens, vt fatetur Imperator in
 authen. vt non luxuriētur contra naturā. verific.
 docemur collation. 6. de quarū poena satis per autē
 horēm: & nos alibi diximus. 3. litera est. C. quæ nu-
 merum. 3. insinuat id est contumelias quæ ad inui-
 cem, lusores in se iactant se appellantes, & sine, &
 fatue quod satis inurbanū est & extra religionē
 homines enim facti sunt ad imaginē Dei quito
 contumelias vituperari non debent ex. Paulo. 1.
 Corinthiorum. c. 6. nescitis quoniam corpora ve-
 stra membra sunt Christi. c. in eo. 32. quæ lti. 4. ar-
 gum. l. si quis in metallum. C. de poenis tales enim
 non reputo immunes à peccato mortali ex Tho-
 ma. 2. 2. quæstione. 72. art. 2. qui allegat illud Mat-
 th. capit. 6. 4. litera est. D. id est in sinuans disipa-
 tionem substantiæ temporalis, de quo loquitur
 Luc. cap. 15. ibi dissipauit substantiam.) & multa
 in propositio sapientissimē cōgesit in signis F. R. A.
 T. E. R. D. I. D. A. C. V. S. S. T. E. L. L. A. ibidem
 & an

& an filii? repetere possit bona deperdita in ludo
 per patrē. vide Ias. in. §. item si quis nu. 3. & 28. in-
 fli. de actio. & an possit Pater dissipare bona. vide
 l. Marcius ibi In mari projicere. ff. de cōdit. vbi lo-
 qtur in alio proposito & quod nō possit, sed qđ si
 lijs & cōsanguineis teneatur eius bona relinquere
 tradit Peralta in rub. n. 11. ff. de hæred. instit. & qđ
 reneatur ex præcepto adde Ias. conf. i. 41. vol. 7. li-
 br. 4. & qđ peccet præferens extraneos parētib'
 vide Benedictū in. c. Raynutius verb. & vxor. no-
 mine Adelaſi. nu. 4. de testa. quia pater adeo te-
 netur filijs, quod peccat ingrediēs monasteriū. &
 mortaliter dimittedo filiorū obsequia ex. D. Th.
 2. 2. q. 36. arti. 4. idē in filio probat tex. in. c. si qui si-
 lij. 30. dist. & Fel. in. c. in præsentia nu. 39. de proba-
 tio. qualiter autē pater possit filios defraudare legi-
 tima vide Jacob. Menoch. de recuperada. rem. 9.
 nu. 177. §. 1. litera est. E. id est ecclesiæ, & legē cō-
 tēptū denotās. c. clerici. de vita & honest. l. fin. C. dē
 religio. & per totū titulū sup. rā. Quæ obligant in
 cōscientia ex. cap. 2. de maioritate & obed. tradit.
 Tho. 1. 2. q. 36. ar. 4. & 2. 2. q. 168. ar. 4. Syluest. ver.
 obedientia. Doct. in. c. 1. de conflit. & ista est mag-
 gis cōmunis opinio etiā si apposta sit poena pecu-
 niaria. 6. litera est. F. id est Furtū declarās: quia nō
 habētēs quod ludere possint deueniunt ad furta,
 vt adnotauimus sup. rā. 7. litera est. G. quæ Gulam
 denotat, frequēter. n. ludētēs acquisita, cōsumunt
 gulose. l. sudus. n. filius gulæ dicitur, vt cōstat Exo.
 ca. 2. quod. Populus sedit manducare & bibere &
 surrexit ludere facit illud Tobiac. c. 3. nūquā cum
 ludentibus me immiscui neq; cum ijs qui in leuita-
 te ambulant participē me tribui, & in conuenien-
 tijs gulæ inquit Hipocrates lib. 1. aphorismorum
 c. 3. quod repletiones in vltimo existentes peri-
 culosæ sunt & lib. 6. c. 39. (inquit) quod repletio
 conuulsione & singultū facit. pbat tex. in. c. neq;
 tales de consecratione. dist. 5. in ludo. n. in sine an-
 ni omnes sunt deperditi, plus. n. est perditum quā
 acquisitum qui. n. lucratur, lucratur infernū & q
 perdit, perdit animā & bona. 8. litera est. H. id est
 homicidium nā lusores ex verbis, ad verbera veni-
 unt & deinde ad homicidiū. 9. litera est. I. quæ in
 iudiā denotat proueniens ex altero qui alterum
 de iuric. 10. litera est. K. quæ carestia in domo lu-
 foris p. noſticit, mō dicit panis, mō veltis, vxor
 cōqueritur & familiarascitur, nulla vero pax. in
 eis est ait Esai. c. 48. 11. litera est. L. laudatō mala
 dicitur quæ laudatibus esse bonos lusores suū ho-
 norē deturpat Psal. 9. laudatur peccator, in deside-
 rijs animæ suæ rursus datur gloriari in malitia &
 Job. c. 20. laus impiorū brevis & gaudiū hypocri-
 tæ ad instar pūcti. Quid in clericis declarat &, quā
 sit graue crimē in clericis cū malefecerint gloriari
 nullus sanæ mētis ignorat. de excessibus prælato.

2. litera est. M. id est Mēdacia. quot. n. in ludis p.
 feratur lusores me intelligūt qđ improbatū est à
 Deo ex Psa. 9. perdes oēs qui loquuntur mendaciū
 tales. n. filij diaboli efficiuntur qui est pater menda-
 cij ex Ioan. c. 1. Sed est dubiū quis dicit se habere
 (Primera) cū nō habeat, socius id audiens, qui. 39.
 pūcta habebat, projicit chartas suas (vt victus) po-
 steā patet veritas, ipse tñ vult cōsequi manum
 quia, alius per proiectio nē chartarū, ius sibi cōpe-
 tere dicebat ex arg. text. in. §. in. lli. de iniuri. tñ
 in odiū dicētis mēdaciū, & h. 39. puncta nō demō-
 strauerit credit habuisse arg. c. 1. §. vassall' ad. 1. ff. dē
 fendo defuncti cōtrouerſa. facit. l. si dubitet. §. ita
 demū. ff. de fid. iuss. l. hæredita. §. si. ff. ad. l. falcid.
 de effectib' mēdacij vide ca. nequis. 22. q. 2. & Ias.
 in. §. omniū. n. 80. de actio. glossariū Marci Man-
 tuæ. Class. 2. c. 48. Cou. lib. 1. Var. c. 1. n. 2. Bened.
 in. c. Raynu. verb. & vxor. el. 1. n. 163. de testam. 13.
 litera est. N. negligētiā lusorū indicat & vt maius
 tēpus habeat, missas nō audiūt nec cōciones quod
 est signū æternæ dānationis: quia qui filii? Dei est
 verba Dei audit Ioan. c. 8. 14. litera est. O. odium
 quippe est, qđ inter lusores oritur & semp clamāt
 perdētēs & lude cur me deseris. 15. litera est. P. par-
 ticipationē sceleris in sinuans semp. n. funt multi
 habētēs certa loca ad ludēdū & si iniuria fiat tali
 receptori nō datur actio. l. 1. ff. dē alea. vt supra di-
 xi. Quid si dētur pecunie ad ludēdū idē ex. l. si ve-
 ro. §. q. adoleſcēs. ff. mādati. l. si. §. si in alea. ff. qua-
 rūr rerū, veditio seu emptio, ibid. facta, est nulla ex
 d. l. si. l. 36. ti. 5. par. 5. & de mutuāte vide Alex. in.
 l. si cū dotē nu. 4. ff. solu. matr. Bar. in. l. si q. cum
 tēp' est. ff. pro emptore qui. n. talia agit inquit A.
 pōstolus, qđ digni sunt morte. ad Rom. c. 16. lite-
 ra est. Q. quæstiones lusorū demōstrat, qui sibi ad
 inuicē negāt puncta, dehonorantur contra Apo-
 sto. c. 12. ad Rom. honore inuicem peruertētēs. 17.
 litera est. R. Rapinā inter lusores in sinuat, vñ tñ
 silentio nō præteribo cur licētiati eorū in sciētia
 per istā literā. R. notatur iuxta cōsuetudinem stu-
 dij. 18. quare tñ ponunt. A. quæ im. perfectionem
 denotat ex gl. 3. c. postquā. 13. q. 2. ad declarādā eo-
 rum sciētiā: cū per literā. T. quæ approbationē
 denotat debet ponere vt tradit Coraf. ad. l. 2. §.
 postea. n. 8. ff. de orig. iuris & nullā aliā rationem
 assignare valeo nisi qđ litera. R. Canina appellat,
 quia rugiēdo cōtr. eris dētibus illā literam expri-
 munt & sic rep. robātes huiusmodi graduādos. per
 illā literam. R. ad gradum licentiaturæ, illo signo
 vtūtur. licet. gl. in. l. 1. ff. de postul. doceat qđ in ijs
 quæ proueniūt à iure positio non fit reddēda ra-
 tio huiusmodi literæ reprobatōnem, significanc
 aliz autem approbationem, vt ex tenore colligi-
 tur, & an approbans non approbandum vel
 reprobens non reprobandum, in omnibus scien-
 Tom. iij. B b 2 tjs ad

tij ad quod teneatur vide Caiet. in sum. verb. doctorem de origine, & ordine doct. vide Coras. in l. 1. §. & vt obiter. ff. de origine iuris. Vnum vero aduertam, quod Deus neminem reprobaui facie tem quod in se est, scientia autem huius mundi stultitia est apud Deum Paul. 1. Corint. c. 3. crederem tamen. Quod si gradandus semper in sua facultate insudauerit quod debet approbari si ex aliqua causa accidentali aliquid in examine sufficientiae habuerit, timor enim & verecundia tantorum doctorum grauisimorum multoties facit balbutire scientia autem inflat meritò Salomon ait, quod qui addit scientiam & laborem addit humilitas autem in doctoribus omnibus est speciosa & laudabilis, licet sint aliqui adeo inflati, qui singulis quoque verbis se nouè id dicere referunt non considerantes, quod nil dictum, quod non sit prius dictum vt inquit Philosophus, & alter dixit se nihil scire Mercurius autem Trimegistus ait quod maxima pars eorum quae scimus minima est eorum, quae ignoramus. 1. littera est. S. Schandala denotat & sic ait sacra scriptura, vt illi per quae scaldala veniunt. 19. littera est. T. T. ut sitiam significat, quae ex pecunijs deperditis causatur. 20. est. V. quia vsura in ludo vertitur si quidem cum decem lucratur viginti & an liceat alicui emere vasa argentea soluendo manu opus cum fuissent quasi nulla opera dicendum est quod non, cum sit vsura palliata & talis contractus est in fraudem vsurarum per quem sit legis fragus argumento legis non dubium. C. de legibus. Vlti malitiam est. X. quae christianitatis vituperatione indicat, per ludum. n. nomē Dei vituperatur. Quid autem de ludo chartarum dicendum est quod diabolus inuenit ad solatium lusorum, qui possunt quatuor differentias chartarum in quibus ipse etiam maxime colitur & veneratur. Principalis autem ludus appellatur, Prima, quasi primum omnium ludorum locum obtineat quae nihil aliud est, quam conglutinatio quatuor chartarum duos exat tractatus in lingua Italica compositus. Sed se offert dubium queti dianū, an habes optimū ludū & simulatē inquit transeat, ad esse autem decipiendi sociū vt sic eum in citret, an liceat vti ista cautela, & videtur quod non argu. l. 2. §. idē cui si odorem. ff. ne quid, in loco publico vbi solus odor in alienū nihil mouit rem & pro eo datur actio facit. l. itē Mella. §. sed si versic. nā & cū eo. ff. ad. l. aquilia. l. si quis vmo. eod. ti. cōtrariū tū tene nā ludores possunt vti omnibus cautelis, quae sunt in ludo approbatæ & communes arg. l. in causā la. 2. §. idē Pōponi. ff. de minoribus, & facit illud Poeta. 2. AEncidos dolus an virtus, quis i hoste, requirat, chartarū autem insignia nota sunt nā Bastos admodū Baculorū depincti sunt ad denotandum quod ludores ad vltimum in

paupertate deueniet, alia aurei appellantur, nam respicietes illos continuo pallidi redduntur. Alia stēmata ad modū craterae sunt depicta quasi ludores denotatores & gulosi, qui semper appetunt bibere significant & an valeat sponso ad scriberit bendū vide Stracā de mercatura pa. 193. versic. itē quæro & sic Tridenti. Coercet clericos huiusmodi exercetes, contra quos possunt adaptari verba Iob. c. 21. tenent Tympanū & gaudent ad sonitum organi & in pūdo ad inferna descendūt. Finaliter dubitatur iurans nō ludere sub pena infrandi religionē an contrauēns teneatur vel possit cōmutare virtute Bullæ casus est singularis & quotidiana & per cōsequens attendēdus, vt inquit Iure Cōsultus in l. legau. ff. de liberatione. legata pro cuius resolutione sciēdū est, quod votū hoc pœnale ante aduētū cōditionis pot. Episcopus cōmutare aut irritate. c. 1. de voto, quod adeo procedit qd est iurātū sit nō petere relaxationē & casu, quod sibi cōcedatur quod ea nō erit vsus adhuc, tamen pot. ex causa irritate. arg. c. veniens de iure iurando. & tradit F. Franciscus. Alcocer de ludo. c. 13. sed post quā est adimpleta conditio (id est que iugo) est dubiū & videtur quod iā sit votū purū, effectum religionis & sic nullus prater Papā pot. dispēlare seu cōmutare ex Soto lib. 7. de iust. & iur. q. 4. arti. 3. vers. vnū neq; per bullā pot. & vt tuiorē sequitur Coua. c. quibus. 1. part. §. 3. nu. 12. & Alcocer vbi supra, sed cōtrariū teneo imo quod adueniente conditione in proposita hypothesi, episcopus pot. irritare seu cōmutare, & ratio est, quia est differentia inter votū si pater voluerit & in casu nostro i primo enim casu, procedunt eorū dicta: nā tales habuerunt intentionē ad religionem sub conditione, qua ad impleta transit in rotā absolutū & sic in obligationē inuitabile. l. cedere diē. ff. de ver. signifi. in casu nostro secus cū sit votū purū pœnale in pœnam fractionis primi voti, vnde non dicitur etē voluit religionē sed nō ludere ad cuius obligationē ei animū inclinauit nemo enim se obligat nisi habēs animū obligadi. l. anti. ltr. ff. de adquir. hared. l. si ego. ff. cert. pct. arg. l. corā. ff. de verb. quod tū votū de nō ludēdo non est Papæ referuatū & sic siue ante impleta cōditionē, siue post, pot. episcopus dispēlare seu irritare & etiā confessor virtute bullæ vt nos alibi diximus & hoc anno cōsului in mense maij. 1574. quod idem dic in simili specie in iuramento de dimittendo cōcubinā sub pœna voti, valet enim talis promissio. l. ex ea parte. §. si mulier. ff. de ver. cui addatis Pala. rub. i. c. p. vras. §. 22. n. 6. d. ludo autē scachorū vide gl. i. l. error C. de iuris. & facti. cui adde duas quæstio. singula. p. Bart. in l. si seruū. ff. denoxali. idē in l. legantis. §. si ex offi. ff. d. leg. 3. Ab. i. c. quoniā. n. 15. d. offi. d. leg. & de ludo adde Iacob. Menoc. lib. 1. d. arbitra. centu-

centuria. 4. casu. 399. & Iulium Clarum lib. 5. receptarum sent. §. ludus. Vltimo adde quod vendentes seu facientes taxillos puniuntur ex. l. 7. titu. 7. lib. 8. recopi. neq; accusatus potest liberari a carcere sub fideiussore donec sit condemnatus per. l. 17. tit. 26. libr. 8. recopil. quid de videte ludū dic quod. puniuntur ex. l. interdicim. C. de episcopis qd est verum in clericis & scholaribus secus in alijs cum. l. regia id nō dicat ergo nec nos, vt inquit Vlpi. in. l. si feruum. §. 2. ibi non dixit prator. ff. de adqui. hære. Borni. Caua. de tuto. pag. 38. nu. 98. & Stephanus. Colla & Cacci. Lup. & Pascali. iusto. in tract. de Ludo. Lex. XXXVII. Trofi qualquier que porrobar: o robādo matare o firiere a otro en el camino: dmas de las penas que deue auer pierda la meytad de sus bienes y seā para la nuestra camara. Y si robar en el camino de ciēt marauedis arriba: aū que no mate ni fiera pierda la meytad de

vult hæres. ff. de reg. iuris. l. 2. ti. 31. par. 7. Vtrū autē fugiē ad ecclesiā in isto vel simili delicto debeat gaudere immunitate ecclesiæ? Auend. vbi supra. c. 22. nu. 9. tenet quod non sed ego dubito cū pœna seu priuatio alicuius iuris vel priuilegij nō habeat locū nisi tātū in casibus a iure expressis gl. in signisin. c. si. d. iure Patro. Iaso. in l. illā nu. 12. C. de collatio dixi ad Segurā de bonis lucrativis constante matrimonio nu. 166. Aleuofus nō gaudet immunitate ecclesiæ. c. 1. de homicidio. Nuestra corte. Quæ dicit vbi residet Rex. Rebuff. de forma nā dati apostolici verb. extra Romanā curiā pag. 197. in cōcord. & iniuria facta Curie cōsetur facta Principi, cuius vices repræsentat Ioā. de Pla. in. l. nemo. C. de dignitatib. lib. 12. ADDITIO. Adde vltra authorem quod in curia Romana dicitur quis decedere & si quis sit extra eam per duas dietas legales ex. c. præsentē de præb. in. 6. se cus de iure regio per. l. 2. ti. 11. lib. 1. supra. l. 3. tit. 16. par. 2. & curia ibi dicitur vbi Papa per tex. sing. in l. cum in diuersis versic. vbi quod principale. ff. de religiosis & sumpti. argu. etiā. c. 2. & 3. de præb. in. 6. Dicitur autē curia multipliciter, vt per Boeride authorit. concilij. num. 167. & Rebuff. in proœmio concor. pag. 17. versic. qualis & glossariū Mantuæ Classe. 5. n. 110. qui Marcus Mátua appellat. Sed qd si Papa nō sit Romæ sed forte alibi, an ibi Curia dicat? & dicēdū est qd vbi est chācellaria & audiētia Papæ ibi curia est Papabidē non sit ex clem. ne Romani. §. sanē de elect. Curia autē Pōtifcis dī atq; appellat, Cor mudi ad qd cetera mēbra & pres mudi recurrit ex. c. 2. d. priuil. 1. 6. adde qd scdm Alberi. dīctio. Curia meretrix. dī quasi oib⁹ se pbeat nos tū dicim⁹ qd Curia dī quasi Cor vrit prætēdentiū vel quæ eorū mansupia curat. Tom. iij. B b 3 Lex. l. k.

Cex. XL.

Mutare libro perdit. Confirmatur ex reponso caesaris Caroli quinti Imperatoris Regisq; Hispanie in Curijs ab eo celebratis anno. 1528. in Madrid. l. 166. & optima. l. 28. in Curijs Pincianis anni. 1537. *errore* por quanto ni ebas ciudades, quam omnino vide quaz imponit poenam, vt non possint aucupari, vel venari cum scopita ni alcabuz ni ninguna manera de

Ley. XL.

Idem.

Trofi quien con fortuna de nueue matare liebre o perdiza pague por cada liebre o perdiz ciēt ma

yeria, si pena que el que lo contrario hiziere incurra en pena de diez mil maravedis los quales se reparta en tres partes la vna para la nuestra camara y fisco y la otra para el juez que lo sentenciar, y la otra para el que lo denunciare, y demas sea deserrado del lugar donde viniere con cinco leguas al derredor por espacio de vn año y por la segunda & l. 7. in curijs Pinciaz anni. 1542. y para que en tiempo de cria y nueue no se cace ningun genero de caça en los meses de Março, Abril, y Mayo de cada vn año mas o menos segun durare el tiempo de la cria en cada tierra, o pincia, y q̄ el dicho tiempo no se pueda tomar bucos. l. 1. de caça y pesca Anni. 1552. c. 1. y. 2. & ibi. c. 4. que no pueda caçar cō perdigonos ni tenerlos en su casa sopena de tres mil maravedis y q̄ le matē el perdigō, ni se cace cō lazgos de alābre ni cō otro instrumento ni genero del ibi. c. 7. y cada vno de los pueblos ha de hazer ordenaça en el tiempo q̄ la caça cria y en q̄ no se han de tomar los huenos de ella y se embie al consejo real ibi. c. 6. que en los palomares ni en casas particulares q̄ no aya trapas ni armadijos, ni añaçazas y q̄ lus q̄ estuuieren hechas se derriben sopena ibi. c. 7. q̄ no se tome palomas ni las tiren cō ballesta, ni arco, ni piedra ni las arme cō redes ni lazgos ni cō otras armanças vna legua en derredor donde ouiere palomar. Pragm. de caça y pesca del año de 1552. 2. in ordine. fo. 3. & in. 1. Repertorio curiarū lib. 8. ti. 9. per totū. fol. 91. ¶ De venatione quibus causis possit prohiberi & ad quid in foro animaz teneantur Dñi ferarū, qui eas custodiūt & de aucupatione auisū & q̄ sunt in triplici differentia, & colubaria an sint licita & q̄ capi possunt ponit Dñi. Sor. lib. 4. de iust. & iur. q. 6. art. 4. pag. 343. col. 1. & vtrū sit li-

ctum capere columbas? Respondendum est quod de iure communi de alieno columbario etiā in proprio non licet & capientes furti poena tenentur nec possunt occidi. l. Pomponius. 1. §. 1. ff. fam. l. hercili. & ibi Flore. vbi dicit text. quod quādiu habet cō

rauedis: y estos tales marauedis sean para la nuestra camara: y lleue el tercio el acusador: y el otro. 3. el juez: y el otro el arrēdador de nras penas.

suetudinem reuertēdi sūt in dominio nostro. Guido Papaz de cision. 218. & ideo dicit Ioan. Faber. in §. in his insti. de rerū diuisio, q̄ de cōsuetudine

regni Franciaz approbatur quod columbe sint in dominio columbarij vnde dicit, quod magis accedūt māuetudini quam pisces qui sunt in stagno vel feraz quaz sunt in foresta circū septa. Cass. in cōsuet. Burg. rub. 13. §. 9. col. 3. n. 5. de nro aut iure regio p̄ p̄dicitā pragmaticā, solū habet dominiū. intra leucā a loco quo est sitū colubariū nō extra. ¶ Vtrū sit licitū colubas tenere in colubarijs? Responde q̄ licet dñi tñ p̄dicitā sufficiēs pro colubariū nume. in colubario existētū suppeditet, nec est crimē si aliqd̄ exteri⁹ de satis vicinis nutrimēti p̄cipiat. Est. n. hoc gen⁹ auis non solū in escā verū etiā ratiōe stercoreationis reipublice vtilē q̄ re nō est cur. p̄sus a ciuili republica ablegētur, cū maior sit vtilitas q̄ dñū ideoq; innocēs dicitur vtrū earū. c. nō ois. 2. q. 7. tenet Dom. So. cōtra Caicē. vbi sup. pag. 344. col. 1. & q̄ nō peccēt dñi colubariū si tpe debito sufficiēs nutrimētū colūbis dederint nec dñi tenētur nisi esset notabile & esset dñi paratus dñis segetū emēdare & q̄ nō p̄sumat dñū nisi de cōtrario cōstet, q̄ colūbæ vermes & mala femina cōsumūt & stercoreizat terras lōgo tpe & parū nocēt. Imo tātū profunt quantū nocēt Syluester in sum. ver. restō. 3. q. 4. vers. 3. qui tenēt colubaria Hosti. in summ. tit. 29. lib. 5. senfit Ang. clauā. in sum. ver. restō. 1. §. 6. incipitū ledēs proximū sum. Rose. ver. restō. 13. §. 13. Minorita in specul. cōsciētiaz lib. 1. cap. 72. §. 3. adde Ioan. San. in cōsue. Turonēsi. tit. Destroict. 3. de Chastellē y cax. 1. fo. 40. & Boeri. in consue. Bituri. tit. de cōsue. p̄dicio. §. 5. Qui aut certa arte femina spargūt vel escas, aut alia arte vtūtur, vt colūbas aliorū apprehendant in suis columbarijs illicite faciūt nec do minis inuitis facere possunt, vt ad alium locum sua arte se transferant, quaz artes sunt prohibitz p̄ leges regni, vt supra patet & tenet Ioan. Metinē. in. C. de restitut. q. n. fol. 45. col. 3. vers. corollariē sequi.

sequitur. in qua. q. 12. plura de reb⁹ per venationē capti scripta reliquit in p̄senti merito aptada. Queri etiā potest de natura colūbæ respōdeo q̄ est sine felle, simplex, & vicius eius sine nocumēto & æquiparantur p̄dicatores colūbis & agnis Archid. in. c.

Ley. XLII.

Idem.

Valquier que matare a otro sobre affechanças o tregua o seguro o sobro pierda la meytad de sus bienes y es sentenciado y despues entrare

non omnis. 2. q. 7. de carū natura amplissimē etiā ponit Guidiel. Benedi. ver. & vxore nomine Ade. Jafam. nu. 5. p̄ discursum arrium columbarum de testam. singulariter quo ad forum. corporis & conscientie. De venatione tractauit in. l. 1. glossa. l. tit. 22. lib. 2. ordina. in. 1. parte horum commentariorum.

ADDITIO.

¶ Adde quod autor hic videtur æquiparare colūbas p̄dicatores ex Matt. c. 10. Munus enim p̄dicandi propriū episcoporū vt probat. Trident. sessio. 14. c. 1. de refor. ibi Munus episcoporū est subditō viciare darguere sed qualiter redarguere potest canonista qui facit theologū ignorat ex quo cessat ridiculosa opinio afferentū. q̄ in locis vbi nō pollulāt inareses p̄feratur iustitia Theologo vt est cōis. opinio. ex Abb. in. ca. tua nu. 5. de ceteri. nō refid. & in. c. 1. n. 9. de cōsang. Palat. Rub. in rub. §. 26. n. 6. de dona. Greg. in ver. de guisa. l. 22. ti. 5. par. 1. quaz tñ opinio. facta est nā de clarat q̄ vbi nō sunt heretici in eis dē locis nō sit necessaria episcoporū p̄dicatio q̄ est falsum cū propriū officij & munus sit quia negari non pot quod sicut corpus materiali quotidie, sic aīa spiritali cibo nutritur atq; indiget. c. inter de offi. ordi. cū nō in solo pane viuat hō & si dicatur q̄ p̄latus debet scire iura canonica. c. 1. de cōsang. non sequitur sequela. Probare enim intēdo nō per verba hypothēsīm, sed per sacrā scripturā allego tibi q̄ habetur in act. Apосто. c. 6. dū dicitur q̄ cam essent necessarij, qui p̄sentes quotidiano ministerio viuuarū discipuli dixerūt nō est enim equū nos derelinquere verbū Dei & ministrare mēlis, cui tex. nō pot. respōderi semp. n. p̄lati, & curē p̄dicare debēt nō autē dormire iuxta illud Psal. m. non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel, & si dicatur quod vtilitas est vt in episcopa

tu, sit expeditio negotiorū respōdeo id posse ad impleri per bonos prouisores, vt probatur in. ep. c. 6. ibi cōsiderate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij plenos septē spiritus sancto (boni) id est vicarij bonaz cōsciētiaz auth. p̄sides. C. de episcopi

en la nuestra corte: o en cinco leguas en derredor a fuera de la pena de su cuerpo pierda la meytad de sus bienes y sean para la nuestra camara.

pali adientia rursus (sapietia) id est graduati in iure canonico. Tridē. sessione vigesima quarta. capitulo decimo sexto. vt alibi dixim⁹ rursus dicit. c. 6. ait nos vero rationi & ministerio ve

rbi inflātes erimus & placuit sermo corā multitudine & ista est opinio magis vera & communior & si dicatur posse p̄dicare iustitiam, nō tñ pot arguere, nec disputare cū ignoret metaphysicā, que cribrū sacre theologie appellatur p̄ quā melius intelligitur, & nodi eius dissoluitur quod nota ad interpretationē Tridenti. sessio. 24. c. 18. ibi eū eligē nā ad episcopatū seu beneficiū curatū theologus semper p̄feratur Iurista & dignior est setur ceteris paribus quod nota ad intelligētiam Bullæ Pij. 5. de forma prouidēdi parochiales anni 1566. & ita tene. vide Sor. lib. 3. de iust. quæstio. 6. Alciat. in rub. C. de summa Trinitate. †

Cex. XLII.

Mutare a otro. Nota istam. l. quod est illicitus accessus ad curiam, quaz est vbi rex residentiam facit Rebuff. in concordata in forma mandati Apostolici verbo extra Romanam curiam. Et princeps censetur ipsa curia, & iniuria facta curie censetur ei illata, cuius vices representat. Ioan. de Platea in. l. nemo. C. de dignit. libro duo decimo. merito ergo cum per magnum & grauissimum delictum a leuofia eum offendit æquum ac iustum est prohibitus sit accedere ad curiam, & principem quem offendit, & in quo est omne ius. l. meminerint. C. vnde vi. l. 1. ibi, merito nos sacerdotes appellet. ff. de iustitia & iure.

Tregua o seguro. Quotuplex sit tregua, & plura in eius materiam sunt videnda in. l. prima. cum sequenti titulo octauo. de l. treguas y segurancas. libro quarto. ordinament. supra & ibi a me annotata & concor. l. octaua. titulo decimotertio. isto libro octauo supra.

Lex. XXXII.

a **Fuere a combatir la posada de otro.** Domus sua vnicuique; debet tutissimam cuique; refugium atque receptaculum, eumque; in ius vocare, vim inferre videri. l. plerique; ubi gl. ff. de in ius voc. de cui? tñ intellectu adde per. l. 3. & ibi Grego. Lup. ti. 7. par. 3. & dixi in l. 1. gl. 1. q. 4. tit. 2. lib. 3. ordin. si iudicis mada to no est quis extrahendus a domo & se cutitatē in ea habere debet male facit particularis vim inferēdo & puni? pona legis Iulie de vi publica §. item lex Iulia. de vi publica de pub. iudicij vi deie- cto quando dicat vide Bofsi. in tit. de pluribus violentijs nu. 16. & num. 38. & adde. l. 2. & l. 5. tit. 14. lib. 3. ordi. & quae ibi anno tauimus. & ad ista. l. adde casus de la hermandad. l. 5. tit. 16. supra isto libro octauo.

¶ Ley. XXXXII. Idem.

Trosi qualquier hōbre que en la ciudad o villa fuere a combatir la posada de otro a yē do armado cō hombres de fuste y de fierro fuera de la pena que ha de auer en su cuerpo pierda la meytad de sus bienes y sean para la nuestra camara. / 43

¶ Ley. XXXXIII. Idem.

Valquier hōbre que cōtra sententia dada por nos o por nros oydo

impedire pōt. ad Rom. 13. qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. c. qui resistit. 11. q. 3. obediētia melior est quā viciā & inobediētia inducit pōenā mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & est obediēdū cū licite appareat ex literis executorijs sup sentētia, quas sic dicim? si alias iniustae essent, & cōtine ret remediū irreparabile pōt resisti, ne executio fiat. l. prohibiti & ibi Platea. C. iure fisci. lib. 10. arg. c. si qñ de rescrip. adde optimā gl. ca. ex literis verbo denūciatis de offi. deleg. & nota qd vbi cū q; est iniusta offensio, ibi est illicita defensio. l. 4. ff. ad l. aequili. Platea. l. desertores. C. de desertori. lib. 12. Francif. Auilefi. in c. prax. c. 35. verbo mandado. nu. 7. vbi videas & intellige cū in forma iuris suū officiū exequitur iudex seu officialis, non alias, vt dixi, qd pōt resisti & Auilefi? loco pōcitato.

ADDITIO. ¶ Adde vltra autōrē hic si quis cepit oppugnare domū alicuius sed nō perficit an puniatur pōena huius legis videtur qd sic ex. l. furtim ibi etsi nō tota arbor cesa sit recte tñ agitur quasi cesa ea. ff. arborū furtim castrū. cōtrariū tene si quidē oppugnare propriē nō dicitur domū nisi id perficiatur argu. l. 1. §. 1. ibi quid obfuit conatus si iniuria nullū habuit effectū. ff. qd quisq; iuris & arg. notatorū per autōrē ad tit. de adulterijs supra ver. queritur quis Rapuit. per quā theoreticam deciditur qd, an si scholaris caput corrūpere virginē sed nō perficit an teneatur de defloratione & videtur qd sic arg. l. etsi. §. 3. versu. quid ergo. ff. de auro & argēto, cōtrariū tñ tene quia corrūpere virginē denotat ad tū perfectum arg. l. vrbana. §. pmo octare. ff. de verbo

rū. maxime quia nihil dicitur esse factū dū aliquid addēdū superest. l. pen. in fi. C. de his quibus vt in dig. & an & qñ virgo dicatur corrūpi vide Fran. de Neuizanis cōsi. 48. & andos pōt dāda scdm qualitatē stupratis vide Octavianū dñst. 107. vnū tñ nota

res o juezes de la nueva corte: o d las nuevas ciudades, o villas que sea passada en cosa juzgada fuere rebelde b o defendierela executio cō armas o fuerca fuera de las penas q los derechos dā: pierda la meytad de sus bienes: y seā para la nueva camara. / 44

¶ Ley. XXXXIII. Idem.

Trosi qualquier hōbre q muger casada a agena facare: y la truxere publica-

impedire pōt. ad Rom. 13. qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. c. qui resistit. 11. q. 3. obediētia melior est quā viciā & inobediētia inducit pōenā mortis. c. 2. de maiori. & obedi. & est obediēdū cū licite appareat ex literis executorijs sup sentētia, quas sic dicim? si alias iniustae essent, & cōtine ret remediū irreparabile pōt resisti, ne executio fiat. l. prohibiti & ibi Platea. C. iure fisci. lib. 10. arg. c. si qñ de rescrip. adde optimā gl. ca. ex literis verbo denūciatis de offi. deleg. & nota qd vbi cū q; est iniusta offensio, ibi est illicita defensio. l. 4. ff. ad l. aequili. Platea. l. desertores. C. de desertori. lib. 12. Francif. Auilefi. in c. prax. c. 35. verbo mandado. nu. 7. vbi videas & intellige cū in forma iuris suū officiū exequitur iudex seu officialis, non alias, vt dixi, qd pōt resisti & Auilefi? loco pōcitato.

¶ Ley. XLII. ¶ Hombre que muger casada. Vltra adulterium propter

pter publicitatem & contumaciam amittit dimidiam partem bonorum suorum camerae regis & intelligi hanc. l. ne obftet. l. 2. tit. 15. lib. 8. ordi. supra vbi omnia bona & persona adulteri ponuntur in potestate mariti, ibi, que lo metenen su poder y ha ga del y de sus

mente por manceba seyendo requerido por el alcalde: o por su marido, que la entregue a la justicia: si no lo quisiere hazer

ADDITIO.

† Adde vltra autorem. f. Quod communiter dicitur atque appellatur cornutus cuius vxor facit quantum sui siue vir sciat siue non. Sed quare per cornutum id designatur in hoc tamen videtur laborare Ioan. Ianez Parlado. lib. rer. quotid. capitulo decimo septimo. numero quarto. dicens, cornutum dici quia si corde nudū, quae ethimologia minime quadrat siquidē nō solum homo verum etiam animal non gaudet ex congressione alterius masculi praeter caprum vt patet ex Pierio Valeriano. cap. de capra. forsan ideo dicitur ab aliquibus cornutus caper. Alij originem trahunt de marito suspectam vxorem habente cui depingi fecit agnum ipsa tamen facta illum obrasit & iterum depingi fecit per adulterum cum cornibus per errorem videns id maritus quid esset in terrogabat cui vxor respondit quod ratione caloris de nouo nascebantur ei cornua ideo inde appellatur cornutus. Vnum tamen dicitur ex vniuerso quod homo zelotipus communiter a cornibus non euadit saepe enim imaginatio facit causam capitulo primo. distinctione sexta. precipue si pecunia sint in medio aut interesse quae maxime prouocant foeminas argumento, illius Gene. cap. 34. vbi habetur de Thamar quae socero concubitu peccati dimissa verecundia nec respondit nolo nec non volo sed dixit quid dabis mihi vt fruatur concubitu meo verecundia enim est maximum ornamentum faminarum argumento. l. optimam. C. de contrahenda. ad rem igitur redeundo de nominibus postiuus soli antiquitati est cognita ratio. vt ait Afranius nec nos ratione reddere tenemur argumento. l. non omnium. ff. de. ll. alij scribunt cucurbita. aut cucullus debent appellare ex Alci. vt not. Magister Sancius in annot. ad emblemata pagin. 21. & an maritus possit agere actione iniuri. si ei dicatur tædet non te esse cornutus vide la so. l. Turpia. numero octauo. ff. de leg. primo. & l. illud numero quarto. ff. quod quisque iur. Quid si dicatur vxor atque Pelleja, an teneatur actio. iniur. dic quod sic per. l. Masurius. 144. de verbo. & ita bis feci practica, vt teneatur ad palinodiam recantare, quid de dicente mulieri, meretrix quae tamen per triennium erat iam emendata, an possit agere iniur. dic quod sic auth. de Monac. ver. triennalis glo. fin. cap. vides. 23. q. 6. Bene. c. Raynu. verbo contrahens. numero 271. de testa. & ita saepe pra

Tom. iij. Bb 5

ti.adde Menoqui.consil.94.numero.54.†

¶Lex. XLV.

a **C**afno garañon. Nota hanc legem vt non fit defe-
ctus equorum in Bethica vbi est necessaria copia
equorum quia sunt in confictu hostium & bellū

¶Lex. XLV.

Idem.

Q Valquier que
en el arçobif-
pado de Seuilla y en
los obifpados de Ca-
liz, y de Iaen, y de
Cordoua, y de Mur-
cia: tuuiere afno ga-
rañon^a para yeguas
por cada vegada que
gelo fallaren pierda
el afno y paguen mil
marauedis para la
nueftra camara.

¶Lex. XLVI.

Idem.

Q onfirmo befta
ley del afno ga-
rañon el rey don En-
rique quarto en To-
ledo: y mando q den
de el rio de Tejo ade-
lante que ninguno
echaffe afno garañō
a las yeguas ni lo tu-
uieffe.

¶Lex. XLVII.

Idem.

grum tuum non feres diuerso femine, veste que
est duobus contexta non indueris. Sed responfo
est quod est præceptum iudiciale, & translato sa-
cerdotio necesse est vt translacio legis fiat. capit.
translato de constitut. omnia enim veteris in fi-
gura contingebant secundum Apofl. ad Hebr. 8.

glo.in.capitulo fin.in glo. i. diffin. 6. vbi dixi late.

¶Lex. XLVI.

b **C**onfirmo. Adde confor.in.l. 45. supra proxima.
¶Lex. XLVII.

c **A**pplicados a la nueftra corona real. In dubio poe-
næ impofitæ propter delicta debēt fisco, & non pri-
uato applicari. Ratio quia poenæ delictorum sunt
fructus iurisdictionis quæ spectant poffeffori A Egidi.
Bofsi. in practica criminis. tit. de criminis. late
maiefta. numer. 35. pag. 247. citans tantū ad hoc
not. in. l. fin. ff. folu. matr. mo. idem in tit. de poenis
pagi. 492. numero. 30. vbi ponit regulā quod poenæ
intelligatur applicatæ fisco & nō parti & hoc quā-
do princeps statuit certo modo de quo per Bar. in. l.
agraria. ff. de termi. moto. Areti. in ca. cum in tua. r.
notab. de accus. late per Angel. & ei⁹ additiona. in
traft. de delictis in parte dictum Sempronium in
tercentum libris condemnamus celu. 4. c. r. quæ
sunt regalia ibi. multa: um poenarum que compē-
dia lib. 2. feudor. & sic est ius regale cum alijs ibi
pofitis & per Petrum Belluga, in specul. princip.
Rub. 28. folio. 145. plura priuilegia principis ponit A E.

¶El Rey don Iuan. II. en Valladolid.
año de mil eccc. xlvij.

M Andamos q fi
algunas perso-
nas de nueftros rey-
nos cometieren algu-
nas cosas y delictos
porque deua perder
sus bienes que aque-
llos sean applicados
ala nueftra corona
real de nueftros rey-
nos: y que no se den
ni puedan dar a per-
fona algūa: faluo en
emienda de aquellos
a quien nos ouiere-
mos de hazer mer-
ced por los feruicios
que nos hā fecho. E
fi contra esto alguna
cosa fiziere que no
vala ni pueda valer:
ni aya effecto: y que
la merced de los tales
biēes se faga por fer-
uicios señalados.

traft. de delictis in parte dictum Sempronium in
tercentum libris condemnamus celu. 4. c. r. quæ
sunt regalia ibi. multa: um poenarum que compē-
dia lib. 2. feudor. & sic est ius regale cum alijs ibi
pofitis & per Petrum Belluga, in specul. princip.
Rub. 28. folio. 145. plura priuilegia principis ponit A E.

nit A Egidi. Bofsius in practi. criminis tit. de prin-
cip. & priuilegijs eius numero primo. vsq; ad fin.
384. & est etiam regula quod quicquid aufertur
ab in digno applicatur fisco. l. Papinianus. §. me-
minisse vbi glo. Bar. & Paul. ff. de inoffi. testam.
l. 13. vbi no-
tat Gregor.
Lup. verbo,
que nola mere-
ce. & in. l. fi.
vbilati⁹ Gre-
go. Lup. ver-
bo. cosas y ha-
tit. 7. parti. 6.
que faciūt ad
intellectū. l.
22. tit. 3. lib. 1.
& quæ ibi di-
xi supra in. r.
parte. & poe-
na quādo in-
fertur fisco di-
citur caufacri-
minalis fecū-
dum Bellugā
loco præcita-
to rub. 28. n.
4. & est com-
munis opi-
nio de cuius veritate optime actum fuit in tit. 1.
in glo. Rub. pag. 748. versi. præterea inquirēdum
que dicatur causa criminalis de iure regio libro. 3.
ordina. De materia poenarum est videnda prag-
ma. de la orden que se ha de tener en las condenaciones y
penas q se applicarē ala camara de su mageftad, del año
de. 1552. inuenies rotam translata ordinatim &
bene per bachalaureum Alphōsum de Azeuedo
in repertorio curiarum lib. 8. tit. 11. l. 1. vsque ad. l.
23. Tamen graue non debent fieri a rege de iurib⁹
pertinentibus cameræ regis & poenis propter de-
lictā (quæ afferuntur multoties ab impetrantibus
tacita veritate & in grauamen subditorum esse cō-
missa, & non sunt nec negotium ita se habet) ante
condemnationem vltimam tum vt occasio mali-
gnis & litigiosis hominibus auferatur accusandi
in debite proximum argum. l. 14. in principio. ti-
tulo nono. lib. 6. ordi. supra, tum vt quies à labori-
bus & expensis subditis detur, nam lites inducūt
inimicitias, scandala, tollunt que bonū pacis vt
experientia docuit, & habetur in Curijs Toleti
anni. 1559. fol. 28. cap. 103. referitur in repertorijs cu-
riarum. in primo. in titu. 1. lib. 2. l. 4. & in nouissi-
mo. in. l. prima. titulo tertio. libro tertio. dicens
otrofi mandamos que de aqui adelante no se bagan mer-
cedes de pena y confiscaciones de camara a bastar año que

¶Lex. XLVIII.

Idem.

¶El Rey y Reyna en Toledo. año de
mil eccc. lxxx.

Os nueftros
alcaldes de las
cosas vedadas en las
penas que impusiere
contra los delinquē-
tes: deuen diligente-
mente mirar y catar
sus personas y su esta-
do y condicion por-
que impongan pena
condigna a la quali-
dad del delicto. ^a Mi-

modificare vel aggrauare vt docet Petrus Foller.
in practica criminis. 4. parte pagin. 388. nume. 29
versi. poenis debitis feriantur, & versic. considerā-
dum etiam erit, dixi supra. in. l. 9. titu. 16. libro o-
ctauo. supra & l. 36. versic. poende establecemos. ti-
tulo nono. libro sexto. ordinamen. supra in. 2. par-
te horum commentariorum. Vtrum autem in ar-
bitrarijs possit iudex arbitriariam poenam exten-
dere vsque ad mortem naturalem? videtur quod
sic per hanc legem, cum dicat quod consideratis
considerandis iudex imponat poenam condignā
secundum qualitatem delicti, ergo vsque ad vlti-
mum supplicium si condigna esset vt pote quia qs
vulnerauit infidiose, vel vapulicis cecidit clericū cō-
stitutum apud ministerium diuinum, oran do in
choro, vel tanquam particularem in ecclesia corā
sanctissimo altaris sacramento, prout iam isto an-
no contingit vel alapam dedit iudici, vel homini
constituto in bona opinione & honore coram iu-
dice, vel de nocte ipsum clericum seu laicum
infidiose vulnerando, quauis ex vulnere non
sit mortuus offensus, vel sic de singulis; argu-
m. nota. per Innocentium. capitulo primo.
de constitut. & glof. in. §. in summa verbo extraor-
dinaria instituta. de iniurijs de qua alibi satis ame-
actum fuit & est hic tex. pro sua opinione, si bene
ponde-

la condemnation y sentencia sea passada en cosa suz grada
y que esto se guarde ansi y haxze y se bara de aqui adelante
adde. l. 49. & l. 50. titu. 19. de poenis infra eodem
quæ sunt singulares & memorizæ commendandæ
in vsu præfertim forensi.

rando el tiempo y co-
dicion y estado a cu-
yo arbitrio y discre-
cion la impofició de
las dichas penas nos
cometemos: faluo ē
aquellas penas que
especialmente son
espressas en la orde-
nança que el rey do-
luan primero nue-
stro progenitor hizo
en las cortes de Gua-
dalajara.

¶En las cortes
de guadalajara.
Scilicet.
in. l. 6. cū dua
bus sequenti-
bus tit. 9. lib.
sexto.

¶Lex. XLVIII.

¶Impongan
pena condigna
a la qualidad
del delicto.
Poena est cō-
menfuranda
delicto à de-
ge seu ab eius
ministro quā-
do lege non
inuenitur ex
pressa vel si
inuenitur ex
causa manet
in iudicis ar-
bitrio poenā

modificare vel aggrauare vt docet Petrus Foller.
in practica criminis. 4. parte pagin. 388. nume. 29
versi. poenis debitis feriantur, & versic. considerā-
dum etiam erit, dixi supra. in. l. 9. titu. 16. libro o-
ctauo. supra & l. 36. versic. poende establecemos. ti-
tulo nono. libro sexto. ordinamen. supra in. 2. par-
te horum commentariorum. Vtrum autem in ar-
bitrarijs possit iudex arbitriariam poenam exten-
dere vsque ad mortem naturalem? videtur quod
sic per hanc legem, cum dicat quod consideratis
considerandis iudex imponat poenam condignā
secundum qualitatem delicti, ergo vsque ad vlti-
mum supplicium si condigna esset vt pote quia qs
vulnerauit infidiose, vel vapulicis cecidit clericū cō-
stitutum apud ministerium diuinum, oran do in
choro, vel tanquam particularem in ecclesia corā
sanctissimo altaris sacramento, prout iam isto an-
no contingit vel alapam dedit iudici, vel homini
constituto in bona opinione & honore coram iu-
dice, vel de nocte ipsum clericum seu laicum
infidiose vulnerando, quauis ex vulnere non
sit mortuus offensus, vel sic de singulis; argu-
m. nota. per Innocentium. capitulo primo.
de constitut. & glof. in. §. in summa verbo extraor-
dinaria instituta. de iniurijs de qua alibi satis ame-
actum fuit & est hic tex. pro sua opinione, si bene
ponde-

ponderetur, & amplius quam semel vidi in practica & ad gl. opinionem in dicto. §. in summa adde Corset. in repertorio ad Panormita. verb. p. c. pena

ADDITIO.

† Adde vltra autorem hic pro declaratione huius. l. ibi deñe

diligentem- te catar y mirar sus personas estado, an possint iudices ecclesiastici penas pecuniarias laicis imponere & quibus debeant applicari. Et dicendum est quod debet considerare qualitatē per sonarum ex Trident. sessione. 25. ca. 6 de reformatione versic. in omnibus. Et sic laicis nullo modo excipi. licet de penis de qua quaestione vide Burtium in. c. vt clericorum. de vita & honestate & Abba. dicto. c. licet suprā venustē Felinum in. c. irrefragabili de officio ordinari. num. 7. cum sequentibus. & an possit iudex ecclesiasticus in carcerare laicos, de qua quaestione vidi dubitari dum vitam agebamus in oppido de Mohorte & pro constanti affirmari id non posse. ex. c. postulasti de homicidio. allego. tex. in. c. postulasti de Iudæis & c. 1. de offi. ordina. de qua materia videat Doct. quos sciat Couarruias in practica que stionibus. c. 10. nu. 2. Et Bernardus diaz in practi. c. 134. quod amplia vt executio etiam fieri nō possit laicis per ecclesiasticū ex. l. 14. & 15. ti. 1. libr. 4. recopilationis & ita practicitur & an in dubio pœna pecuniaria cui sit applicanda vide Cofinam in pragma. san. ctione tit. de Friuolis appellationibus. §. quoq; versic. appellate. Et an vicarij episcoporum possint mutare pœnā delictorū in pecuniaria dicit qd non ex gl. in. d. c. licet supra de facto tñ

¶ Ley. XLIX. idem.
POr quanto por los procuradores de las ciudades y villas de nuestros reynos y señorios nos fue fecha relacion que los alcaldes de la nuestra casa y corte y chancilleria y otros corregidores y alcaldes y otras justicias de las ciudades y villas y lugares y prouincias de nuestros reynos ponen penas quando dan y hazen algunos mandamientos. Las

aliqui faciunt maximē cum sint pleni cupiditate & nimirum cum sint tales quasi locati siquidem multoties eis nō datur salariū ab episcopo & necessario ipsi que rūt aliunde victū etiā excoñado clericos pauperes & cōtra quos & cōtra praelatos exclamat Iulianus. c. 1. dicēs princi

uales dichas penas ponen para sí; o alomenos con intención de las llevar para sí: y muchos con cobdicia de las llevar executan ante que sean cōdenadas y preuienen la justicia. Madamos y ordenamos que de aqui adelante ninguno de los dichos alcaldes y juezes no puedan poner ni pongā penas para sí: y puesto que las pongā no las lleuen. Mas que las penas que pusierē los del nuestro conse

quirit referuaret se à prestatione alimentorū leuitis prestādo (qui ipsi & nō alij arcā Dei deferre debebāt ex. 1. Paralipome. c. 15. ipse Oza, cōmittens arcā incurru boum fuit à Dño occisus vt cōstat ex c. 6. 2. Regum. quid aliud est cōmittere arcam boum nisi hodie constituere vicarios sine salario & quasi locatos & quodā modo videntur iurisdictiones locare pro salario cōtra Triden. sessio. 25. c. 1. versic. non liceat crederem tamen quod sicut est communis opinio posse compelli episcopum habere vicarium ex Boerio decisione. 347. nu. 6. ita vt vicario assignaretur certum etiam salariū. Et quod iustum sit iudices episcoporum syndicari vī de omnino Antonium de Quesada de hoc & de alijs quaestionibus. c. 29. lib. 1. diuersarū quaestionū. †

¶ Ley. XLIX.

¶ Penas ponen para sí. Contra. l. 48. supra eod. tit. & nota hāc. l. vt euitres vexationem ciuium & in syn dicatu

dicatu que relam ppones contra eā nō seruantes si fueris iudex residentis, nā iudices quoti die secretæ pœnæ nomine partē recipiūt à parte dē nūciata & in fraudē fisci & camerę regie remittunt aliam partem & illā retinet sine condēnatione & processu & aliqui pars denūciata ob euitandam vexationem carceris sine culpa soluit & iudices recipiūt modo cōtra Deum & suum regē & iuramentū prestitum in ingressu officij quod maxime dolēdū est, contra etiam. l. 50. in fra eod. & c. 31. de los corregidores. & ca. 12. vbi late p. Franciscū Auilefium & sic semper requiritur sententia transacta in rem iudicatā vt pœnæ exigi possint penę pecuniarię vel emendę que ponuntur iudicis officio proueniūt ex

jo: y oydores de la nuestra audiencia: y los alcaldes y notarios y otros officiales de la nuestra casa y corte y chancilleria, sean para la nuestra camara: y para los estrados de su auditorio: y para repartir en otras cosas pias y publicas que ellos sientan que se deuen repartir. Y las penas que pusieren los dichos corregidores y alcaldes y juezes que son fuera de nuestra corte: sean asy mismo aplicadas a la nuestra camara en el caso que fueren asy puestas: o no fuere declarado para quien seā. Y en el caso que fuere declarado siempre la meytad de las penas sean y se entiendan ser applicadas a la nuestra camara: y la otra meytad para los lugares y personas para quien pu-

fiere el juez. Pero que no sea ni pueda ser directe ni indirecte applicadas al juez que las puso: y que siempre las dichas penas sean juzgadas ante que executadas: y sean juzgadas por juez competente: y la tal sententia sea passada en cosa juzgada y dezimos ser juez competente: para lo tal los alcaldes de la nuestra corte don de asy acaesciere que la tal pena fuere juzgada por los alcaldes de las ciudades, y villas, y lugares. Mandamos que no se haga execucion fasta tanto que el tal juyzio nos sea mostrado. Estonces nos mandaremos hazer la tal execucion segun que el Rey don Iuan nuestro padre mando en vna su prematica.

iurisdictione gloss. ex iurisdictione in clemētia statutum de electione.

¶ Que cleal juyzio nos sea mostrado. Ad idem. l. seq. 50 ibi pero tenemos por bien lo que estos alcaldes y juezes juzgaren que nos lo embien a mostrar, estē honestum ergo seruandū & sic nota leges restringēt iudicis potestatem nā iudices inferiores & auditores cancellarię. quauis ponant multam, nō possunt suā sententiam executioni mandare. do nec regi vel cōsiliarijs superuenis qui personam regiam representant vicēq; suam obtinent ostendant, & sic nota hanc legem ad pœnas que imponuntur in mandatis per iudices. Quare potest an possit pœna seu multa semel imposta à iudice modificari? Dic quod sic ex causa

ex causa Bar
tol. in. l. 1. in
fin. prin. ff. si
quis ius dicē
ti Greg. Lup.
in. l. 4. verb.
poena tit. 22.
part. 3. Dixi
in. l. 9. titulo
16. supra hoc
libr. 8. ordin.
Sed queri po
test an ab im
positiōe mul
tae propter
contumaci
am possit ap
pellari, respō
de. posse. l. &
in multis. C.
de appel. &
in. l. si q̄ poe
nae de verbo.
signific. Bar
tol. in dicta.
l. 1. num. 14.
¶ Seruādū,
adde quod p
bat. c. nisi. c.
grauē de p̄b.
in oibus em
non quod li
cet sed quod
honestū est,
considerari
debet hone
stas enim so
la sufficiens
est animas
Deo prafen
tare argumē
to auth. dele
nonibus. §.
fancimus col
latione tertia
ex quo infer
tur ad questio
nem quis de
beat prefer
ri ad bene
ficiū an ille
qui peccauit
tamen poeni
tuit & est emēdatus vel an ille qui semper hone
stus fuit & dic quod ille qui peccauit ex gl. verb.

¶ Ley. L.

Idem.

El Rey don Alonso en Alcalá.
Año de mil ccc. xxvij.

El Rey don Iuan. ij. en Segouia.
Año de mil cccc. xxxij.

El Rey don Enrique en Toro.

Porque somos
informados q̄
algunos andan con
nuestras cartas en las
villas y lugares de nue
stro señorio deman
dando y cobrando
algunos derechos y
penas y caluñas que
pertenesen a la nue
stra camara. Y que de
mandan muchas co
sas a sin razon: y ha
zian otros agrauios
muchos a nra tierra
leuando muchos co
hechos y otras cosas
que no deuian auer.
Porē de tenemos por
bien y mandamos
que ninguno sea osa
do de demandar pe
nas y caluñas ni otros
derechos q̄ a la nue
stra camara conuen
gan. Saluo lo que fue
re juzgado y senten
ciado^a en la nuestra

corte por nuestro al
caldes: o juezes en q̄
vaya declarado el de
recho: o pena: o calu
ña que pertenezca a
la nuestra camara.
Otro si lo que fuere
juzgado por los nue
stros alcaldes y jue
zes de las nuestras ciu
dades y villas que hā
poder de juzgar. Pe
ro tenemos por bien
lo que estos alcaldes
y uezes juzgarē que
nos lo embien a mo
strar. Y que no se ha
ga execucion de ello
fasta que aya nuestro
mandado sobrello.
E si nos hizieremos
merced de las tales
penas y caluñas: o de
alguna parte dello
por nuestras cartas:
o alualaes o en otra
qualquier manera: o
razon que sea: que
no valan y sean obe
descidas y no com
plidas: a vn que ten
gā qualquier clau
sulas derogatorias de

gratia. capit.
fidelior. 50.
distinctione
nam magis
sciet compa
ti peccatori
bus. cap. con
siderandum.
50. dist. ca. il
li rex. de poe
nitētia. dist. 3
& notat Ab.
in. c. atsi cleri
ci. §. de adul
terijs nume
ro. 22. de
iud. Berta. de
episcopis. 3.
par. 2. par. ti.
de causa. Ma
tri. nu. 23. tra
dit Iac. in ru
br. numer. 7.
de iniusticia &
iure Abb. in
ca. bonae nu.
17. ibi addi
de postula
tione. pral.
idem in. cap.
significasti.
& ca. dudum
de electione
quod nota ad
Triden. sessi.
24. capit. 18.
emēdatus e
nim non dig
nior cēsetur
quā tamē re
solutio in cu
ratis procedit
secus in
simplicib⁹ q̄
qui nūquam
peccauit se
mp̄r debet
preferri se
cundum Ar
chid. in. cap.
non consue.
nu. 2. 12. di
stincti.

¶ Lex. L.

a **Saluo lo que fuere juzgado y sentenciado.** Poena non est

est exigenda
arte senten
tiam condē
natoriā a qua
non sit appel
latum & tran
suerit in re
iudicatam
nam ante nō
potest quis
dici culpabi
lis & si re⁹ di
catur ratiōe
denunciatio
nis & accusa
tionis propo
sita in iudi
cio bene fa
cit tex. in ca.
cum secundū
leges de here
ti. libr. 6. nec
ante valet gra
tia principis
de poenis in
ferēdis vt hac
lege non in
elegāter pro
uūm est
verfic. *si nos
hizieremos mer
ced.* Dixi in
glossa prima
in. l. 47. su
pra hoc titul.
poenē autem
semper intel
liguntur si
co applicatē
in dubio li
non fuerit ex
pressum cui
applicentur.
l. 49. verficu.
*Las penas que
pustieren supra
hoc tit. adde
Angel. in. §.
poenales nu
mero quarto
institū. de a
ctio. Panor.
in capitul. li
cet columna
fin. numer. 9.*

sta ley: o de otras qua
lesquier leyes: o fue
ros y derechos y or
denanças: y otras fir
mezas abrogacio
nes y derogaciones
de qualquier natu
ra vigor y qualidad
y misterio y effecto
que sea, o ser pueda.
Y es nuestra merced
que nuestro escriua
no que librare qual
quier carta, o aluala
contra el tenor y for
ma desta nuestra or
denança: y el regi
strador que la passa
re del registro: y el
nuestro chanciller q̄
la passare del sello
que pierdan los offi
cios por el mesmo fe
cho: y el que la gana
re: o vsare de ella por
el mesmo fecho pier
da: y aya perdido
qualquier derecho
que por ella le sea ad
querido ē qualquier
manera. Y no lo pue
da demandar ni vsar
della y sea auído
por no parte. Y de

mas que pague otro
tanto quanto mon
tare la pena para la
nuestra camara. Y
mandamos y defen
demos a los del nue
stro consejo y a los
oydores de la nuestra
audiencia y alcaldes
y notarios y otras ju
sticias de la nuestra
casa y corte y chan
cilleria y a los nue
stros adelantados, y
merinos: y alguazi
les, y otras justicias
qualesquier de las
nuestras ciudades, y
villas, y lugares de
los nuestros reynos
y señorios: y a qual
quier, o qualesquier
nuestros juezes que
no ayan ni resciban
por parte al que la
tal carta, o aluala de
merced mostrare li
brada contra el te
nor y forma desta
ley: que no le con
sientan recudir con
cosa alguna della a
la tal persona. So pe
na de la nuestra mer

de poen. & i
bi sapia. ad eū
& in. capi. ex
litteris col. fi.
numero. 14.
deprobat. v
bi refert Bar
tol. in. l. agraria.
ff. de ter
mi. moto di
xi in glossa.
rub. huius ri
tuli prope fi.
gloss. vnic.
vtrum autē
quando poe
na est arbitra
ria iudex pos
sit imponere
in perpetuū
vel ad temp⁹
tantum vidē
Panormi. &
Imol. in cap.
ex litteris de
constit. nu. 8
vbi conclu
dit quod tem
poralem &
non perpetuū
poterit impo
nere poe
nam. ¶ Poē
na arbitraria
est quando à
iure nihil de
cisum repe
ritur Bald. in
tracta. de sta
tutis verbo.
transgressor
legis numero
primo. folio
152. Poēna e
nim arbitra
ria sunt secū
dum quod
mos regio
nis pro qua
litate crimi
num in eis
frequentium
instituit. l.
facularij. ff.
de extra or
din. cri.

din. crimin. l. prima. ff. d. abigeis. l. fa. crilegij pœnam. ff. ad. l. Jul. pecul. lo an. igneus in repetitione. l. necessarios. §. non alias numero. III. ff. ad syllaniam num.

Lex. LI.

En poblado. Nota hanc legē quod bombardas, & tela de quibus in presentia sunt prohibita deferri in ciuitate vel villa & sic in loco ubi sunt vicini nō autem in itinere & est ad idem. l. trigesima quinta. supra hoc titulo & quantis fistulaz sint vetitæ ne in itinere portentur in petitione facta Philippo. secundo Hispaniarum Regi in Curijs de Madrid. tamen in responsione nihil prohibuit vt patet capitulo sexagesimo quarto. folio vigesimo sexto. in Curijs Madritijs an

ced, y de priuacion de los officios. Pero que por esto no pueda ser defendido, a qualesquier personas que lo puedā hazer, accusar y denunciar y proseguir qualesquier excessos, y delictos, y penas, y maleficios ante quiē y como deuan en aquellos casos que los derechos y leyes de nuestros Reynos; les dan lugar para poder hazer.

Ley. LI. Idem.

El Rey y Reyna en Toledo. Año de mil ccccxxx.

De aqui adelante ningun hombre sea osado de sacar, ni saque a ruydo ni a pelea que acaezca en poblado, trueño, ni espingarda, ni Serpentina, ni otro tiro alguno de poluora, ni ballesta, ni tire de su casa al ruydo con alguno de los di

chos tiros : saluo si fuere defendiendo sus casas, o el lugar donde biuede combates que les dieren, o lo quisieren dar. E qualquier que contra lo susodicho fuere, o passare, o sacare de su casa, qualquier de los dichos tiros para tirar con ellos en el dicho ruydo, o pelea, o para tirar desde su casa al ruydo que pierda la meytad de sus bienes para la nuestra camara. E de mas que sea desterrado perpetuamente del lugar donde biuiere, aunque no sea herida persona alguna con el tal tiro, ni tire con el. E si matare, o firiere, o tirare con qualquier de los dichos tiros, que muera por ello y pierda el tercio de sus bienes para la nuestra camara. Y que en estas mismas penas caya, e

no. 1563. vbi statuta est pœna contra occidentem aliquem cum fistula (vulgo arcabuz) est aleuofia & amittit dimidiam partem cameræ Regis sic dicens qualquiera persona que matare o hiriere a otro con arcabuz o pistoleta por el mismo caso sea auido por aleuoso, y pierda todos sus bienes, lamitad para la nuestra camara y fisco y la otra mitad para el herido o herederos del muerto y no entendemos en ningun caso remitir la dicha pena, nec delatio fistulæ est prohibita vt patet per responsionem regis in Curijs Pincianis. An. 1555. petit. sexagesimo octa. ua. dum fuit, petitum ibi, nisi

Ni tampoco se puedan traer arcabuzes pequeños, con los quales secretamente se matan muchos hombres a traycion. Diziendo, a esto vos respondemos que en lo que toca a los puñales y daga

gas por agora no conuene hazer novedad, y en lo de los arcabuzes mandamos que de aqui adelante no se labren, ni metan fuera del Reyno arcabuzes menores de vna vara de medir, o quatro palmos el cañon, so pena de lo auer perdido, y de diez mil maravedis para la nuestra camara. Vides igitur, quod vsus fistulæ non est prohibitus, sed quod debent esse certa mensura & quod nullus vulneret vel mortem inferat alteri & hoc vltimum intelligendum est per hanc legem nisi id fecerit ad defensionem propriam domus, seu sui populi vel in itinere nam in via facere videtur propter suam defensionem & nullus eo loco pluribus defensionibus vt prohibetur, secus in ciuitate, vel vico seu oppido, quia vbi sunt gentes non presumitur, quod quis propter defensionem necessariam secum habeat fistulam seu balistam, quia habet talis delatio in se admixta proditionem vt de se patet quia nullus a tello se prænire potest & sic etiam sicca sunt prohibita deferri, nisi afferantur simul cum ense per Pragmaticam nouam regni conditam isto Anno 1566. Si quis accusauit Titium de percussione vel morte facta cum telo aut balista in ciuitate vel de alio delicto cum aliqua qualitate que qualitas non probat, sed probat vulnus vel delictum fuisse perpetratum, non tamen in ciuitate vel eremo an ex tali delicto possit sequi condēnatio hanc quaestio est post Cyn. ponit Bar. in l. denuncia. ff. quid tñ. col. 2.

incurra el q̄ lo mandare. E si el dueño de la casa donde se sacare no lo demandare no deue auer tanta pena: pero q̄ pierda los tiros y sea desterrado por dos años, si estuviere en el lugar donde acaecio el ruydo.

Ley. LII. Idem.

El q̄ fuere emplazado por nuestra carta, y no proseguiere el empla

no. 2. ff. de adulter. Bal. in l. 2. n. 2. C. probat. Alex. in l. diuus. col. 2. de re iudi. post Bart. ibi addit. ad Bar. in d. §. quid tñ. Sed est dubium occidens cum telo seu ballista vel fistula tenet pœnam huius legis, & cum ense vt veneno tenet alia pœna, occidens cum ense & ballista vt veneno duplici pœna an sit plectendus? de qua per Alberic. 2. p. statuto. q. 33. fol. 34. & vide ibi q. 34. & q. 35.

Ley. LIII. Idem.

Valquier que matare, o firiere con facta, o robando en el camino, o matare a otro a traycion, o firiere al nuestro aposentador, incurra en las penas contenidas en este libro en el titulo de losomezillos.

escopetis vide supra in principio no habetur pro aleuoso. Adde quid in casu aleuofia posito in d. 2. tit. 3. libro. 8. verb. Fazendolo furto. vbi addidi ad autorem adde nunc quod non est orandum Regi pro illo. argum. l. 7. tit. 3. lib. 6. foro juzgo. adde la cobum Cuiatium ad. cap. 1. vers. hac ita obtinet, quibus modis feudum amittatur. †

Pague la pena. Lex. 4. titu. 2. lib. 3. supra. Scilicet, si fuerit contumax, & noluerit stare in iure cum reo conuento vsque ad finitionem causæ eo in flate, vel reus cum actore quia oportet vnicuique finem litibus imponere, & imposta, seu petita definire taliter, vt deinceps no molestetur ab aliquo. facit. cap. finem litibus imponi cupientes. de dolo & contuma. c. vt litigantes. de offic. ordi. alias nullus inuitus cogitur litigare. C. vt nemo inui. c. p. litiga. in rub. & negro, nisi quando ipse est in culpa propter iactationem in quacumq; causa intentari potest remedium. l. diffamari. C. ingenu. & manum.

Titulo de losomezillos. Supplet. 13. l. 10. lib. isto supra. 8. & l. 12. tit. 21. lib. 1. supra. In quantum dicitur Tom. iij. Cc pra.

pra. O hirire al nuestro aposentador. de quo fit mentio in l. 55. incipienti. El que hiriere, o matare.

Lex LIIII.

a Publicamente fuere manceba de clerigo. Lex. 21. tit. 30. lib. 1. supra. & vide quae dixi & illa. l. est domini loanis Enforia. A Era de 418. petit.

Ley. LIIII. Idem.

9. non autem de Biruiesca. prout in supradescriptione communiter corrupte circumferuntur, & hoc vltra auctorem notabis.

Lex LV. b Aposentador. Supplet titu. 21. supra lib. 1. & l. 53. supra hoc titu. nihil amplius per autorem hic est adnotatum.

¶ El Rey don Juan. II. en Segoula. **M**A mger, q publicamente fuere manceba de clerigo a, incurra en pena de vn marco de plata segun se contiene en este libro en el titulo de los

ADDITIO.

† Adde vltra eundem authorē hic, qualis debeat esse, Metatus quem vulgus appellat Aposentador, vide l. 15. titu. 9. par. 2. cui etiam competit iudicare de contentiōibus super hospitij exortis neque ad alios iudices eundem est, vt probat text. in l. cunctos. C. de metatis & epide. lib. 12. & dict. l. 15. versicu. Ael pertense. titu. 15. part. 2. & quid quid debeat iurare ponit. l. 1. & 14. tit. 15. lib. 3. Recopil. isti tñ hospitiarij seu metati ponunt certas lineas super hospitium domus & c. scribit nomen illius qui hospitari debet. Quid si eius rubrica seu linea deleatur de pariete qua poena puniat, & dicendum est, quod poena falsi tenetur. l. 1. C. de metatis lib. 12. talibus enim metatis ex officio modum mensurandi & diuidendi domos competit per rubricas. argu. text. in l. 1. C. de messoribus. lib. 12. de iure tamen Regio ista diuisio fieri debet per d. metatum simul cum duobus decurionibus ciuitatis. ex l. 9. titu. 15. lib. 3. Recopil. habetque priuilegium metatus de quo in l. 1. ff. de iure immunit. & de eius salario. vide l. 1. cum tribus seq. titu. 15. lib. 3. Recopila. & an tota domus designari possit ita quod dominus domus ibidem non possit habitare dubitatur; & dicendum est quod debet diuidi in tres partes, quarum vnā eliger dominus domus, quam maluerit, aliam ex duobus eliget miles hospitandus. Tertio etiam domino, reseruat dummodo ibi stabulum omnibus cōfiguetur. ita probat text. sing. in l. 1. qualibet. C. de

metatis. lib. 12. & concordat. l. 17. titu. 15. lib. 3. Recopila. quod est verum in militibus simpliciter secus si sint illustres seu magnates, quia tunc nō tertiam, sed dimidiam partem domus debent habere. ex l. 2. versu. Illustres. C. de metatis. lib. 12. sed quis habebit electionē domus? Hoc casu dicendum est quod vn⁹ diuidet & alius eligeret ex dict. l. 2. versu. finali. supra. Quid autem inter nostros scholares? Si vnus recedat tunc qualiter domus debet diuidi, & quid dicendum est, tunc scholaris antiquior diuidet domum & iunior eligeret. ita notat Abb. in c. 1. nu. 4. ne parochijs Bologninus in authentica habita. C. ne filius pro patre. nu. 570. quod idem dicendum est in diuisione hereditatis paternae, quia frater maior diuidet, & Germanus eligeret ex Abb. vbi supra licet eius additio dicat contrariam esse magis communem, sed quod forte diuidi debeat ex Benedicto in cap. Raynuntius. versu. in eodem. l. nu. 21. de testamē. nos tamē opinionem Abb. sequimur siquidem talis sententia contraria rusticorum dicitur atque appellatur a glo. fin. in l. Nefenius. ff. de negotijs gestis. & sic tenenda est opinio Abbatis cum sit magis æqua quae etiam adherere videtur exemplo sacre scripturæ, de quo habetur in Genes. c. 13. dum loquens Abraham, Loth frater germano ait, Ne quāso sit iurgium inter me & te fratres enim sumus, Ecce terra vniuersa est coram te recede a me obsecro, si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si tu dexteram eligeris, ego ad sinistram pergā. Et ista opinio practicatur, pro qua est text. in cap. primo. de parochijs. in argum. & an tales hospites possint compellere dominos domus, vt aliqua ad victum sibi ministrarent. vide legem vnicam. C. de salgamo militibus. lib. duodecimo. & l. decima. & duodecima. & 18. & 19. titulo decimo quinto. lib. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particulariū possint compellere suos subditos & vasallos ad recipiendū hospites. vide Andree. Alcia. Responso 174. de quo fuit interrogatus in patria mea Concha, per admodum Illustrē ac Dominum meum. D. FRANCISCVM

Prelados y clerigos.

Ley. LV. Idem.

¶ El Rey don Juan. II. en Toro. **L** que hierre, o matare al nuestro aposentador incurra en la pena cōtenida en este libro en el titulo de los aposentadores b.

ris antiquior diuidet domum & iunior eligeret. ita notat Abb. in c. 1. nu. 4. ne parochijs Bologninus in authentica habita. C. ne filius pro patre. nu. 570. quod idem dicendum est in diuisione hereditatis paternae, quia frater maior diuidet, & Germanus eligeret ex Abb. vbi supra licet eius additio dicat contrariam esse magis communem, sed quod forte diuidi debeat ex Benedicto in cap. Raynuntius. versu. in eodem. l. nu. 21. de testamē. nos tamē opinionem Abb. sequimur siquidem talis sententia contraria rusticorum dicitur atque appellatur a glo. fin. in l. Nefenius. ff. de negotijs gestis. & sic tenenda est opinio Abbatis cum sit magis æqua quae etiam adherere videtur exemplo sacre scripturæ, de quo habetur in Genes. c. 13. dum loquens Abraham, Loth frater germano ait, Ne quāso sit iurgium inter me & te fratres enim sumus, Ecce terra vniuersa est coram te recede a me obsecro, si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si tu dexteram eligeris, ego ad sinistram pergā. Et ista opinio practicatur, pro qua est text. in cap. primo. de parochijs. in argum. & an tales hospites possint compellere dominos domus, vt aliqua ad victum sibi ministrarent. vide legem vnicam. C. de salgamo militibus. lib. duodecimo. & l. decima. & duodecima. & 18. & 19. titulo decimo quinto. lib. tertio. Recopilatio. & an Marchiones, vel Comites vel alij domini locorum particulariū possint compellere suos subditos & vasallos ad recipiendū hospites. vide Andree. Alcia. Responso 174. de quo fuit interrogatus in patria mea Concha, per admodum Illustrē ac Dominum meum. D. FRANCISCVM

LADRON, VICE COMITEM Chel uensem, cui affirmauit id posse facere ad modicum tempus per. l. vnicam. C. de tractatorijs, & statuis lib. 12. facit. argum. l. 10. titu. 15. lib. 3. Recopila. & an possit Metatus recipere aliquid vt referret aliquem ab hospitando. vide l. 1. 4. titu. 15. lib. 3. Recopil. successiue nunc quaro quid autem de tabellario maiori, seu Grammatophoro, quē nos Correo maior appellamus, quae sit poena interficientis illū & cum sit indignitate constitutus seuerissime debet puniri. l. quilibet. C. ad l. Jul. maiest. Rufus quaro de questione de qua sum interrogatus in hoc mense Iulij Anni 1574. an vicegerens, siue delegatus tabellarij maioris in alijs locis seu ciuitatibus regniam possint petere decimā & phibere ne exeant viatores seu cursores minoris ex locis sine eorum licentia & ordine & prius solutis iuribus, & dicendum est quod non: nam si non licet maiori tabellario ex viatoribus ad curiam venientibus petere multo magis eius vicegerenti. vt est text. in l. 1. titu. 9. lib. 6. Recopil. quod ampliat etiam de viatoribus missis ex eadem curia ad huc petere non potest: & est ratio singularissima, quia viatoribus pauperibus, seu cursoribus augmentum patrimonij non est interdicendum. Vt firmarunt Maximianus & Diocletianus Imperatores in l. si defunctus, ibi neque enim pauperibus in dufria, vel augmentum patrimonij quod laboribus & multis casibus queritur interdendum est. C. arbitriū tu telæ. Est tamen aduertendū quod in cursoribus qui ex curia mittuntur si fit consuetudo quod decima persoluatur tabellario maiori talis consuetudo debet pro lege seruari. l. de quibus. versu. inuenerata. ff. de legibus. de qua consuetudine loquitur dict. l. 1. titu. 9. lib. 6. Recopilatio. & l. 2. C. de frumento. Alexan. lib. 11. (ait) quod nemo debet priuari eo quod nunc huf; percipit: cum solatio antiquius concessio nemo debeat priuari. l. omnes. C. de cupress. lib. 10. Interim tamen quod non consistet de tali consuetudine aut priuilegio pauperes viatores & cursores non debent molestari, argu. text. singularissimi. l. 2. titu. 9. lib. 6. Recopil. cum talibus verē possit verificari illius Gen. c. 3. In labore tuo reseris pane. Viatores enim equorum p mortuis reputo. pedestres aut quasi iam sepulti haberi debent labore magno cōsiderato. Aduerte tñ quā

Ley. LVI. Idem.

Sre con algun señor a se de sposare, o casare con la hija, o con la parie

lis delegat⁹ nō appellat, Correo maior ciuitatis, sed magister postarū, q tñ nullus pot habere equos sine licētia maioris Grammatophori, seu Regis ex l. cursu ambulat. C. de cursu pub. lib. 12. & talibus nō debet denegari pabulū iusto; p̄tio debet ministrari. l. aīa. C. de cursu publico qd aut de illo q se fingit stratorē, seu tabellariū minorē se misum esse a rege & dferet seu stemma tabellarij maioris ad effectū vnico equo sine alio socio iter peragat (quē nos dicimus pastillū) q poena puniat, & dic qd poena falsi. l. eos. versu. q se ff. de falsis. In iure auti iste tabellari⁹ strator appellat. de quo in tit. de stratorib⁹ l. 12. vbi Alcia. & Ant. Bāca. ad l. 4. ff. de off. p̄ cōf. & ibi Florosci. q tñ apparitores dicunt, q p necessitate emergere ad alia loca mittunt, vt aliqd nūtiēt, qb⁹ puinciales phibēt eqs, quōd teleari⁹ currāt nūc postē principis appellat. arg. l. 1. C. de cursu pub. lib. 12. & cōstat ex Cicero. 2. epist. & l. 10. vnū tñ aduerte, qd tales equi nō debēt agitari sustibus, sed calcaribus, vel flagellis. l. 1. C. de cursu pub. vnū tñ nō prateribo qd licet imponēs valisā in equo locato teneat si deteriorē. l. q infula. §. q mulas. ff. locati. & Bar. in l. vni. C. ne qd oneri. lib. 11. tñ si valisā nō sit magni pōderis, sed cōsuetā, et si equus deteriorē nō tenet. l. publici cursus. C. de cursu pub. lib. 12. vbi Platea. & an possit minor tabellari⁹ currere cū oibus equis ad effectū ipedienti aliū, vt cōsequi valeat brauiū vel vacante dic qd nō. l. si. C. de cursu publi. cōtrariū seruat. finaliter an cursor aperies literas qualiter puniuntur. vide. l. 1. §. q. ff. de fals. & l. 1. nō dubiū. n. 53. & gl. c. 33. de off. deleg. & i signis Nau. in man. c. 18. nu. 54. & Iulij Clarui in practica. §. falsum versu. aperies & hoc sufficiat sub correctione restituentis. †

lis delegat⁹ nō appellat, Correo maior ciuitatis, sed magister postarū, q tñ nullus pot habere equos sine licētia maioris Grammatophori, seu Regis ex l. cursu ambulat. C. de cursu pub. lib. 12. & talibus nō debet denegari pabulū iusto; p̄tio debet ministrari. l. aīa. C. de cursu publico qd aut de illo q se fingit stratorē, seu tabellariū minorē se misum esse a rege & dferet seu stemma tabellarij maioris ad effectū vnico equo sine alio socio iter peragat (quē nos dicimus pastillū) q poena puniat, & dic qd poena falsi. l. eos. versu. q se ff. de falsis. In iure auti iste tabellari⁹ strator appellat. de quo in tit. de stratorib⁹ l. 12. vbi Alcia. & Ant. Bāca. ad l. 4. ff. de off. p̄ cōf. & ibi Florosci. q tñ apparitores dicunt, q p necessitate emergere ad alia loca mittunt, vt aliqd nūtiēt, qb⁹ puinciales phibēt eqs, quōd teleari⁹ currāt nūc postē principis appellat. arg. l. 1. C. de cursu pub. lib. 12. & cōstat ex Cicero. 2. epist. & l. 10. vnū tñ aduerte, qd tales equi nō debēt agitari sustibus, sed calcaribus, vel flagellis. l. 1. C. de cursu pub. vnū tñ nō prateribo qd licet imponēs valisā in equo locato teneat si deteriorē. l. q infula. §. q mulas. ff. locati. & Bar. in l. vni. C. ne qd oneri. lib. 11. tñ si valisā nō sit magni pōderis, sed cōsuetā, et si equus deteriorē nō tenet. l. publici cursus. C. de cursu pub. lib. 12. vbi Platea. & an possit minor tabellari⁹ currere cū oibus equis ad effectū ipedienti aliū, vt cōsequi valeat brauiū vel vacante dic qd nō. l. si. C. de cursu publi. cōtrariū seruat. finaliter an cursor aperies literas qualiter puniuntur. vide. l. 1. §. q. ff. de fals. & l. 1. nō dubiū. n. 53. & gl. c. 33. de off. deleg. & i signis Nau. in man. c. 18. nu. 54. & Iulij Clarui in practica. §. falsum versu. aperies & hoc sufficiat sub correctione restituentis. †

ta del su señor sin su mādado incurra en la pena contenida en este libro, en el titulo de los Matrimonios, y desposorios.

ris ad effectū vnico equo sine alio socio iter peragat (quē nos dicimus pastillū) q poena puniat, & dic qd poena falsi. l. eos. versu. q se ff. de falsis. In iure auti iste tabellari⁹ strator appellat. de quo in tit. de stratorib⁹ l. 12. vbi Alcia. & Ant. Bāca. ad l. 4. ff. de off. p̄ cōf. & ibi Florosci. q tñ apparitores dicunt, q p necessitate emergere ad alia loca mittunt, vt aliqd nūtiēt, qb⁹ puinciales phibēt eqs, quōd teleari⁹ currāt nūc postē principis appellat. arg. l. 1. C. de cursu pub. lib. 12. & cōstat ex Cicero. 2. epist. & l. 10. vnū tñ aduerte, qd tales equi nō debēt agitari sustibus, sed calcaribus, vel flagellis. l. 1. C. de cursu pub. vnū tñ nō prateribo qd licet imponēs valisā in equo locato teneat si deteriorē. l. q infula. §. q mulas. ff. locati. & Bar. in l. vni. C. ne qd oneri. lib. 11. tñ si valisā nō sit magni pōderis, sed cōsuetā, et si equus deteriorē nō tenet. l. publici cursus. C. de cursu pub. lib. 12. vbi Platea. & an possit minor tabellari⁹ currere cū oibus equis ad effectū ipedienti aliū, vt cōsequi valeat brauiū vel vacante dic qd nō. l. si. C. de cursu publi. cōtrariū seruat. finaliter an cursor aperies literas qualiter puniuntur. vide. l. 1. §. q. ff. de fals. & l. 1. nō dubiū. n. 53. & gl. c. 33. de off. deleg. & i signis Nau. in man. c. 18. nu. 54. & Iulij Clarui in practica. §. falsum versu. aperies & hoc sufficiat sub correctione restituentis. †

Lex LVI.

¶ Viuere con algun señor. De hac. l. est lex relata in l. 2. tit. 1. lib. 5. ordina. supra. & l. 1. titu. 15. lib. isto 8. supra. & quae vtrobique adnotauit.

ADDITIO.

† Adde vltra autorem hic non esse pratermittendum, quod d famul⁹ si nō sibi soluat salarium potest surripere bona domini. vt notat glo. in versu. sed vim. versu. nisi forte alio modo. capit. ius gentium. 1. distin. argum. text. in l. si non fortem. §. si centum ibi retineri. ff. de conditione in debiti. tradit Dñs Episcopus Segouien. lib. 1. Variarum

cap. i. nu. 17. Venuste octavianus decisio. peccemō
 tiana: 68. nume. 31. ad quod pondera. illud Genes.
 ca. quod sili. Israel surripuerant vasa A Egyptio-
 rum nec commiserunt furtum cum non esset alia
 via, qua potuissent huiusmodi debita recuperare.
 argum. nota-
 forum per S.
 Thomā. 2. 2.
 quæst. 66. ar-
 ticul. 5. ad pri-
 mum. & Ma-
 gist. Cano de
 lecis Theolo-
 gicis pag. 14.
 quod nostris
 infelicissimis temporibus est satis æqua opinio:
 cum potentes & magnates plerunq̄e salaria non
 persoluant nec tales famuli propter nimiam po-
 tentiam petere audent, contra quos dominus con-
 queritur per Ezechielem. capit. 34. Vx vobis qui
 cum magestate, & potentia imperatis & Luca ca-
 pit. 6. Vx vobis qui ridetis nunc quia lugebitis &
 flebitis. vide Frederi. de Senis. consil. 218. & an li-
 ceat detineri seruitium per dominos. vide Barele
 tamā suis sermonibus pag. 109. & an si vestes fa-
 mulis sint dandæ & quo tempore. vide Benedict.
 in cap. Raynuntius. 3. par. vers. qui cum alia con-
 trahens. num. 178. & quid si famulus cōueniat sta-
 re cum tribus scholaribus pro certo pretio in men-
 se an dandum sit totum salarium si vnus recedat.

¶ Ley. LVII. Idem.
EL que se de-
 sposare, o ca-
 sare con dos mug-
 eres, seyendo la pri-

FINIS.

SALMANTICAE,
 In ædibus Dominici à Portonarijs, Catholicæ
 Maestatis Typôgraphi.

1574

vide Ias. in. 1. quoniam nume. 146. ff. de flumini-
 bus. & parce quia paruulus sum.
 ¶ Lex LVII. finalis.
 ¶ De desposare. Scilicet per verba de presenti & sic
 loquitur in matrimonio rato, ante velationes, seu
 benedictiones
 prout moris
 est in regno
 istos appella-
 re sponfos, &
 sponfas, nam
 in matrimo-
 nio de futu-
 ro cum non
 sit matrimo-
 nium pœna locum non habet vt dixi in. l. prima.
 titul. primo. libr. quinto. ordinamē. & de pœna
 istius, qui viuente prima contraxit per verba de
 presenti est. l. tertia. titul. primo. eodem lib. quin-
 to. supra. & l. septima. titul. decimo quinto. libro
 isto octauo. supra. quibus in locis latè exarauit
 materiam huius legis. & adde Paulum. Grillan-
 dum in tractatu de pœnis omnifariam coitus quæ
 stione decima quarta. fol. 156. columna quarta. in
 tertio volumine tractatum diuersorum docto-
 rum. & lex octaua. & ibi dixi supra. hoc titul. fin.
 & per ista sit impositus finis his Commentarijs
 ad laudem omnipotentis Dei. In Calendis Iulij
 Anno Millesimo Quingentesimo
 Sexagesimo Sexto.

**TABLA BREVE Y
 RESOLVTORIA DE LOS**

**Titulos y Leyes contenidas en los quatro
 postreros Libros de las Ordenanças Reales, glossadas
 por el Doctor Diego Perez, Cathedratico de
 Sexto, en la facultad de Canones, en la
 muy insigne Vniuersidad
 de Salamanca.**

*LIBRO QVINTO, CONTIENE COSAS TOCANTES
 a los Matrimonios y casamientos, assi publicos, como clandestinos, y a las heren-
 cias y vltimas voluntades, esta diuidido en quatorze Titulos.*

**Titulo. I. De los Matrimonios, contiene cinco
 leyes. folio. i. col. i.**

EY PRIMERA. Que los
 Matrimonios se hagan publica-
 mēte. fol. i. col. i. vsq; ad fo. 42.
 ¶ Ley. II. Que ninguno que vi-
 uiere con señor se despoñe ni ca-
 se con su hija sin su mandado.

¶ Ley. I. De los herederos, que no querellan la
 muerte del, que es muerto a traycion. folio
 146. col. 1.
 ¶ Ley. II. Que los hijos de los Clerigos no puedā
 auer, ni heredar los bienes de sus padres, ni de
 otros parientes. fol. 150. col. 1.

folio. 43. col. 1.
 ¶ Ley. III. De los que se casan otra vez siēdo sus
 mugeres viuas de la pena que merecen. folio
 44. col. 1.
 ¶ Ley. IIII. Que la huerfana que queda en po-
 der de los hermanos si casare sin su licēcia, pier-
 da la herencia. fol. 50. col. 2.
 ¶ Ley. V. Que las mugeres biudas puedan casar
 en el año que embiudaren. fol. 51. col. 2.

**Titulo. IIII. De las ganancias
 del marido y de la muger, contiene qua-
 tro leyes. fol. 156. col. 1.**

**Titulo. II. De los Testamen-
 tos y mandas, contiene quatro leyes.**
 fol. 56. col. 1.

¶ Ley. I. Como deuen partir las ganancias el mari-
 do y la muger. fol. 156. col. 2.
 ¶ Ley. II. De las cosas que deuen ser del marido, o
 de la muger en q̄ han ambos parte. fol. 160. col. 1.
 ¶ Ley. III. Que los fructos de los bienes son co-
 munes de marido y muger. fol. 163. col. 1.
 ¶ Ley. IIII. Declaracion de las leyes susodichas.
 fol. 163. col. 2.

¶ Ley. I. De los testigos que son necesarios, para
 que el testamento sea firme. fol. 56. col. 2.
 ¶ Ley. II. Que los Romeros puedan liazer su mā-
 da. fol. 135. col. 1.
 ¶ Ley. III. Que si el peregrino muriere sin testa-
 mēto que los Alcaldes recauden sus bienes. fo-
 lio. 136. col. 2.
 ¶ Ley. IIII. Que el cabeçalero publique el testa-
 mēto ante el Alçalde. fo. 137. col. 2.

**Titulo. V. De la guarda de los
 huerfanos, contiene vna ley. fo. 172. col. 1.**

**Titulo. III. De las herencias,
 contiene dos leyes. fo. 144. col. 1.**

¶ Ley. I. Que el tutor, o cabeçalero no compre los
 bienes de su menor. fol. 172. col. 1.

**Titulo. VI. De los deshereda-
 mientos, contiene vna ley. fo. 173. col. 1.**

¶ Ley. I. Que sea desheredada la moça que casare
 contra volūtad del hermano que la tuuiere en
 poder. fol. 173. col. 1.

Tabla de las leyes.

Titulo. 7. De las vendidas, y compras, contiene. 10. leyes. fol. 174. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que los pesos y las medidas sean yguales en todo el Reyno. fol. 174. col. 1.
- ¶ Ley. ij. De que peso y ley ha de ser la plata. fol. 177. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que se fabla del dorar y argentear. folio. 209. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Del vendedor, o comprador que rescibe en gaño mas de la meytad del justo precio. fol. 211. col. 1.
- ¶ Ley. v. Si los compradores fueren apremiados, que no aya lugar la ley antes desta. fol. 212. col. 1.
- ¶ Ley. vi. Como se puede sacar la heredad del patrimonio, o abolégo vito por tanto. fol. 212. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Declaracion de la ley del fuero susodicha. fol. 213. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Contra los regatones que compran para reuender. fol. 216. col. 1.
- ¶ Ley. ix. Que los regatones no se allegen a fauor ni a familiaridad de alguna persona. fol. 216. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que los regatones no compren viandas, ni pan a cinco leguas de la corte para reuender.

Titulo. 8. De los troques y cambios, contiene cinco leyes. fol. 218. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que los cambios sean libres y francos, y que no se arrienden. fol. 218. col. 1.
- ¶ Ley. ij. De que ley ha de ser la plata de marcar. fol. 219. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que no se defeche la moneda de oro, aui que sea soldada, o quebrada. fol. 220. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Que ninguno defeche la moneda en blancas fecha en casa de moneda. fol. 220. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que los cambiadores y mercaderes que rescibe moneda y mercaderias en guarda si fuyen a otras partes con los caudales agenos sean auidos por publicos robadores. fol. 220. col. 2.

Titulo. 9. De las donaciones y mercedes, contiene onze leyes. fol. 221. colum. 2.

- ¶ Ley. j. En quantas maneras se haze la donacion. fol. 221. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Como se entienden interpretar las palabras de las donaciones que el Rey haze. fol. 221. colum. 2.
- ¶ Ley. iij. Que el Rey no puede fazer donacion de las ciudades villas y lugares de su corona real. fol. 223. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Reuocacion de las mercedes y donaciones que el Rey don Enrique Quarto, hizo de

aldeas terminos e jurisdicciones de las ciudades y villas. fol. 226. col. 2.

- ¶ Ley. v. Que las donaciones que el Rey fiziere, las haga con acuerdo de los del su consejo. fol. 227. colum. 2.
- ¶ Ley. vi. Que las donaciones que se hazen en fructo de de no pechar que no valan. fol. 228. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que los legos que fizieren donacion a monasterios, o clerigos, o personas esentas, paguen el quinto al Rey. fol. 229. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que el Rey no haga donacion de pinos ni moros, ni galas, ni otras cosas de las arañas. fol. 230. col. 1.
- ¶ Ley. ix. Que las cosas que el Rey diere, sean firmes. fol. 230. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que donacion fecha a persona estraña fuera del Reyno de villa, o castillo, o heredad, mienta no vala. fol. 230. col. 2.
- ¶ Ley. xi. La orden que deue tener en fazer mercedes y donaciones y en moderar las hechas. fol. 231. col. 1.

Titulo. 10. De las encomiendas, contiene quatro leyes. fol. 233. col. 2.

- ¶ Ley. j. Que ninguno tome seruicio, ni derecho diziendo ser encomendado de ciudades, o villas y lugares. fol. 233. col. 2.
- ¶ Ley. ij. El Rey solo es commendado de lo abadengo y de las yglesias y monasterios de sus reynos. fol. 233. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que las encomiendas de lugares de Obispos y abadengos, o monasterios, o de yglesias ninguno las tome ni ocupe. fol. 234. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Que las encomiendas de las tierras y alfoyes de las ciudades y villas pertenesca al Rey. fol. 234. colum. 2.

Titulo. 11. De los fiadores, contiene quatro leyes. fol. 235. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que la muger no sea obligada a fiaduria del varon. fol. 235. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que la muger no sea presa por deuda. fol. 235. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Por quanto tiempo se prescribe la fiaduria. fol. 235. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Que los merinos de los adelantados den fiadores. fol. 235. col. 2.

Titulo. 12. De las prendas, contiene quinze leyes. fol. 235. col. 2.

- ¶ Ley. j. Que ninguno prenda a otro por deuda, ni en otra manera alguna. fol. 235. col. 2.

¶ Ley

Tabla de las leyes.

Titulo. 14. De las entregas, y execuciones, contiene feys leyes. folio 246. colum. 2.

- ¶ Ley. j. Que el acreedor que da a entregar por mayor quantia de lo que le es devido pague el derecho de mas. fol. 246. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Que el deudor sea llamado antes que se haga execucion. fol. 247. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Como se deuen fazer las execuciones por los Alguaziles por escusar fraudes contra los acreedores. fol. 248. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. & v. Idem.
- ¶ Ley. vj. Que no se cometa execucion saluo a los Alguaziles y merinos. fol. 249. col. 2.

Libro Sexto, contiene las cosas tocantes a las rentas reales y sus contadores, esta diuidido en doze titulos.

Titulo. 1. De las rentas del Rey contiene diez y siete leyes. fol. 251. col. 1.

- ¶ Ley. j. En que pena caen los que hazen que las rentas del Rey valan menos. fol. 251. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que los Infantes, Duques y grandes hombres fagan juramento de no consentir ni hazer que se menguen las rentas del Rey. folio. 252. colum. 1.
- ¶ Ley. iij. Que las rentas del Rey se fagan por pregon, y que no las arrienden priuados, ni officiales de su casa. fol. 252. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que las rentas del Rey no se arrienden a personas eclesiasticas. fol. 252. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que los concejos, ni sus officiales no arrienden las rentas del Rey, ni de su consejo. fol. 253. colum. 1.
- ¶ Ley. vi. De las personas que no pueden arrendar las rentas del Rey y del concejo. fol. 253. colum. 2.
- ¶ Ley. vij. Que los escriuanos de los concejos, no sean recaudadores, ni arrendadores. fol. 254. colum. 2.
- ¶ Ley. viij. Que todas las veneras pertenescen al Rey. fol. 255. col. 1.
- ¶ Ley. ix. Como se han de poner cogedores de las rentas y pechos del Rey. fol. 255. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que los concejos pongan fieles y cogedores de las alcualas y el salario que deuen auer. fol. 256. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Que los escriuanos de los concejos a

22 fienca

¶ Ley. ij. Que vn concejo no pueda prender a otro. fol. 236. col. 1.

- ¶ Ley. iij. Que ninguno resista las prendas que el Rey mandare hazer por sus rentas. fol. 236. columna. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que las guardas de las dehesas puedan libremente prender los ganados que fallare en ellas. fol. 236. col. 2.
- ¶ Ley. v. La prenda del que defendiere la prenda de los pechos reales. fol. 237. col. 2.
- ¶ Ley. vi. Que el vasallo no pueda hazer prendas por lo que le fuere librado en qualquiera ciudad villa, o lugar. fol. 237. col. 2.
- ¶ Ley. viij. Que no puedan ser prendados los buques y bestias de arada, ni los aparejos dellos. folio. 238. colum. 1.
- ¶ Ley. viij. Que vn par de bueyes de labranza no sean apreciados al labrador, ni sean prendados. fol. 239. col. 2.
- ¶ Ley. ix. Que no sean prendados los cauallos y armas de los caualleros y hijos dalgo. fol. 240. columna. 1.
- ¶ Ley. x. De la pena que deue auer el Iudio que niega la prenda. fol. 240. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Que no sean prendados vnos lugares, por lo que deuen otros lugares. fol. 240. col. 2.
- ¶ Ley. xij. Que no se libren prouisiones para que se hagan execuciones ni prendas, saluo por los Alcaldes ordinarios de los lugares, ni se hagan repelamientos. fol. 240. col. 2.
- ¶ Ley. xiiij. Idem. fol. 241. col. 2.
- ¶ Ley. xv. Que los ganados del concejo de la mesta, ni de los vezinos de otros lugares, no sean prendados. fol. 243. col. 1.
- ¶ Ley. xv. Que ninguno haga prenda por su propria authoridad. fol. 243. col. 1.

Titulo. 13. De las deudas y pagas, contiene cinco leyes. fol. 244. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que qualquier q se obligare, o haze qualquier contrato y que sea de mas de veynte y cinco años, sea valedero fino ouo dolo, o engaño. fol. 244. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que de dos personas simplemente obligadas se entienda cada vno por la meytad. fol. 244. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que la muger no sea presa por deudas. fol. 244. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que el preso por deuda sea mantenido por ciertos dias y fino tuuiere bienes ni fiador sea entregado al acreedor. fol. 245. columna. prima.
- ¶ Ley. v. La forma que se ha de tener en los que hazen cesiones de sus bienes. fol. 245. col. 2.

Tabla de las leyes.

hienten en sus libros lo cierto de los padrones de las monedas. fol. 256. col. 1.

¶ Ley. xij. Que los que vendieren fillas y espuelas y citribos paguen alcaualas. fol. 256. col. 2.

¶ Ley. xiiij. Que no ayá baratos ni corredores de hos en la corte del Rey. fo. 257. col. 1.

¶ Ley. xliij. Que las mercedes que tenían las villas para los Moros se quiten quando fueren de señorios. fo. 257. col. 1.

¶ Ley. xv. Que no se den cartas de alongamiento de pesquias de monedas. fol. 257. col. 2.

¶ Ley. xvj. Que las alcaualas no se repartan como pedidos. fo. 257. col. 2.

¶ Ley. xvij. De los quintos que pertenescen al rey de las preñás y ganancias por mar y por tierra. fol. 258. col. 1.

Titulo. 2. De los contadores
mayores, contiene 31. leyes. fol. 259.

¶ Ley. j. Que sean dos contadores y no mas. folio 259. colum. 1.

¶ Ley. ij. De las ordenanças y tassas q̄ deuen guardar los contadores mayores y sus oficiales. folio. 260. col. 1.

¶ Ley. iij. Que los contadores mayores puedan hazer condiciones en los quadernos quando arrendaren las rentas. fol. 264. col. 1.

¶ Ley. iiij. Que no se reciba puja de después de arrematadas las rentas de postuero remate. folio 264. col. 2.

¶ Ley. v. Que no se reciba puja de menos del quarto. fol. 265. col. 1.

¶ Ley. vj. Que los que tienen maravedis del Rey sean librados en la comarca donde biuierē. fol. 266. col. 1.

¶ Ley. vij. Que ninguno pueda tener facultad de mudar su situado de vn arca en otra. fol. 266. colum. 2.

¶ Ley. viij. Que los que tienen maravedis del Rey sean librados en el primer tercio de cada año. folio. 268. col. 2.

¶ Ley. ix. Que los Prelados y caualleros sean librados en los lugares de sus tierras. folio. 268. colum. 2.

¶ Ley. x. Que de los maravedis que vacaren en los libros del Rey sean consumidos para el lamey tad. fo. 269. col. 1.

¶ Ley. xj. Que los contadores mayores ni sus oficiales no puedan arrendar ni sus fiadores de las rentas ni baraten. fo. 270. col. 1.

¶ Ley. xiiij. De los derechos que hã de llevar los oficiales de los contadores. fo. 270. col. 2.

¶ Ley. xliij. De las ordenanças que deue guardar los oficiales del sueldo y los derechos que de-

uen auer. fo. 271. col. 1.

¶ Ley. xliij. De los derechos de los oficiales de tierras y acostamientos. fol. 274. col. 1.

¶ Ley. xv. De los derechos del officio de las mercedes. fo. 274. col. 2.

¶ Ley. xvj. Del officio de quitaciones. folio. 276. colum. 2.

¶ Ley. xvij. De los derechos de los oficiales de las rentas. fo. 277. col. 2.

¶ Ley. xvij. De las ordenanças y de los derechos que han de llevar los escriuanos de rentas. fol. 281. col. 1.

¶ Ley. xix. De los derechos del escriuano de las rentas. fo. 281. col. 2.

¶ Ley. xx. Que habla de los dichos derechos del officio de las relaciones. fo. 281. col. 2.

¶ Ley. xxi. Que habla de los derechos del mayor domo mayor. fo. 283. col. 1.

¶ Ley. xxij. De los derechos del Chanciller. fol. 283. col. 1.

¶ Ley. xxliij. De los derechos de los notarios. fol. 283. col. 2.

¶ Ley. xxliij. De los derechos de los escriuanos de los contadores. fo. 284. col. 1.

¶ Ley. xxiv. Que los contadores mayores hagan libro aparte de las confirmaciones de los priuilegios y mercedes. fo. 287. col. 2.

¶ Ley. xxvj. De los derechos del escriuano de las confirmaciones. fo. 288. col. 1.

¶ Ley. xxvij. De los derechos del despensero mayor de las raciones. fo. 291. col. 1.

¶ Ley. xxviiij. Que el concejo, o aljama pague las rentas del Rey hasta cierto termino. folio. 291. colum. 2.

¶ Ley. xxx. Que los maravedis que fueren renúciados de padre a hijo que se asienten sin alcauala del Rey. fo. 291. colum. 2.

¶ Ley. xxx. Que sea librados los caualleros y Prelados en sus tierras. fo. 291. col. 2.

¶ Ley. xxxj. De las reuocaciones de las facultades. fo. 242. col. 1.

Titulo. 3. De los contadores mayores de cuentas, contiene tres leyes.

¶ Ley. j. De las cosas y ordenanças que han de guardar los contadores mayores de cuentas. folio. 293. colum. 1.

¶ Ley. ij. Que los contadores mayores de cuentas firmen en las espaldas de las prouisiones que dieren. fol. 295. col. 1.

¶ Ley. iij. Que los contadores menores den cuenta a los contadores mayores de cuentas en fin de cada año. fo. 295. col. 2.

Titulo

Tabla de las leyes.

Titulo. 4. De los recaudadores y thesoreros arrendadores fieles y cogedores, contiene 26. leyes. fol. 296. colum. 1.

¶ Ley. j. Que los thesoreros y recaudadores fenezcan sus cuentas dentro en vn año. fo. 296. col. 1.

¶ Ley. ij. Que el concejo no sea prendado por lo que deuieren los arrendadores fieles y cogedores. fo. 296. col. 2.

¶ Ley. iij. De la pena de los arrendadores que se remitieren a la corona. fo. 296.

¶ Ley. iiij. Que el lego que vendiere al clerigo pague alcauala. fol. 297. col. 1.

¶ Ley. v. Que los arcaudadores no den libramiētos baldios. fo. 297. col. 2.

¶ Ley. vj. Que no se lleuen cohechos por los recaudadores. fo. 298. col. 1.

¶ Ley. vij. Que el recaudador ni arrendador no lleuen cohecho por los libramientos. fo. 298. colum. 2.

¶ Ley. viij. Que se haga entrega y execucion en los thesoreros y recaudadores por los libramiētos que en ellos fueren librados. fol. 298. col. 2.

¶ Ley. ix. Que no se reciba esemplio a los recaudadores, si la paga, o quita, o toma. fol. 299. colum. 2.

¶ Ley. x. Que los bienes que fallaren en poder de los arrendadores sean vendidos por lo que deuieren al Rey. fo. 299. col. 2.

¶ Ley. xj. En que pena incurre el juez que no faz entrega en los bienes del arrendador. folio. 300. colum. 1.

¶ Ley. xij.fasta que tiempo pueden demandar los recaudadores, lo que les es devido por los arrendadores. fo. 300. col. 2.

¶ Ley. xliij. Como se deue fazer entrega y execucion en los bienes de los recaudadores y sus fiadores. fol. 301. col. 1.

¶ Ley. xliij. Idem. fo. 301. col. 2.

¶ Ley. xv. Que los recaudadores y thesoreros estē residentemente en los lugares de sus recaudamientos. fo. 302. col. 1.

¶ Ley. xvj. Que los oficiales de los recaudadores y thesoreros no baraten ni compren tierras, ni mercedes. fol. 302. col. 2.

¶ Ley. xvij. Que los concejos son tenidos a pagar a los recaudadores y no a los cogedores. folio. 303. colum. 1.

¶ Ley. xviiij. Que los fieles de las alcaualas no sean emplazados por carta del Rey, y como deuen dar cuenta a los recaudadores. fo. 303. col. 2.

¶ Ley. xix. Que los cogedores no nõbren los compradores contra los arrendadores que son deudores. fo. 304. col. 1.

¶ Ley. xx. Quien deue auer ayuda de costa. folio. 304. col. 2.

¶ Ley. xxj. Idem. fo. 304. col. 2.

¶ Ley. xxii. Quiē deue auer vestuario. fo. 305. col. 1.

¶ Ley. xxliij. Del salario q̄ se deue librar a los pfeñas que el Rey embia a algunas partes. fo. 305. col. 2.

¶ Ley. xxliij. Que los que el Rey embiare a algunas partes les sea librado vn tercio mas de sus raciones. fo. 305. col. 2.

¶ Ley. xxv. Quando el Rey embiare a supplicar al Papa quien ha de pagar la costa. fo. 306. col. 1.

¶ Ley. xxvj. Reuocacion de las mercedes o donaciones que el Rey don Enrique Quarto hizo. fo. 306. col. 2.

Titulo. 5. De las tercias del Rey, contiene quatro leyes. fol. 311. col. 2.

¶ Ley. j. Quanto tiempo han de guardar los tercios los diezmos de pan y vino. fol. 311. col. 2.

¶ Ley. ij. Que los concejos de forzales terceros y arrendadores. fo. 312. col. 2.

¶ Ley. iij. Que los cõcejos y oficiales fasta q̄ tiempo hã de guardar el pã y vino de las tercias. fo. 313. col. 1.

¶ Ley. iiij. Que lo que pertenescē al Rey de las tercias no arrienden los prelados. fol. 313. col. 2.

Titulo. 6. De las tomas de las tercias del Rey, contiene 11. leyes. fol. 313. col. 2.

¶ Ley. j. Que ninguno impida ni hable contra las rentas del Rey. fo. 313. col. 2.

¶ Ley. ij. Idem. fo. 314. col. 1.

¶ Ley. iij. Idem. fol. 315. col. 1.

¶ Ley. iiij. Idem. fol. 315. col. 2.

¶ Ley. v. Que antes que el Rey suplique al Papa por las dignidades fagan juramento de no tomar sus rentas. fo. 316. col. 2.

¶ Ley. vj. Idem. fo. 317. col. 2.

¶ Ley. vij. Que los Prelados y caualleros fagan juramento de guardar las leyes que no se tomen ni embarguen las rentas del Rey. fol. 318. col. 1.

¶ Ley. viij. Que los lugares de behetrias no consentan tomar los maravedis de las rentas del Rey. fo. 318. col. 1.

¶ Ley. ix. Que los lugares de behetria no paguen las rentas del Rey a su comendadero sino que lo paguen otra vez. fo. 319. col. 2.

¶ Ley. x. Idem. fol. 320. col. 1.

¶ Ley. xj. Idem. fol. 321. col. 2.

Titulo. 7. De las ferias francas, contiene 6. leyes. fo. 322. col. 1.

¶ Ley. j. Que ninguno vaya a feria franca. fo. 322. colum. 1.

Tabla de las leyes.

- ¶ Ley. ij. Que los que fueren a vender mercadurias a ferias y mercados francos paguen el alcavalá en el lugar donde salieren. fol. 322. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Idem. fol. 323. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Idem. fol. 323. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que ninguno no vaya a las ferias y mercados francos. fo. 324. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Idem.
- Titulo. 8. De los concertadores y escriuanos de priuilegios, contiene vnaley. fo. 325. col. 1.**
- ¶ Ley. j. De las ordenanças que han de guardar los concertadores y escriuanos de priuilegios. fo. 325. col. 1.
- Titulo. 9. De las cosas vedadas contiene. 49. leyes. fo. 326. col. 1.**
- ¶ Ley. j. Que no saquen cauallos fuera del reyno. fo. 326. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que las viandas anden sueltamente por todo el reyno. fol. 326. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que no se pueda vedar la saca del pan. fo. 327. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Del juramento que deuen hazer los Alcaldes de las sacas. fol. 327. col. 2.
- ¶ Ley. v. Quales deuen ser las guardas de las cosas vedadas. fo. 328. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Que ninguno saque cauallos ni otras bestias fuera del reyno. fol. 328. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Que los Alcaldes ni otras personas no saquen cauallos. fo. 328. col. 2.
- ¶ Ley. viij. Contra los que se ajuntan a sacar cauallos y cosas vedadas. fo. 328. col. 2.
- ¶ Ley. ix. Que se puedan vender cauallos y bestias doze leguas aquende del puerto. fol. 330. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que ninguno pueda dar ni trocar ni mã dar en su testamento cauallo, ni bestia a ningũ extranjero. fo. 331. col. 1.
- ¶ Ley. xj. De los que pueden vender cauallos y otras bestias en las doze leguas de los mojonos del Reyno. fo. 331. col. 2.
- ¶ Ley. xij. Que los q̄ tuuieren cauallos, o otras bestias en las doze leguas q̄ las escriuã. f. 331. col. 2.
- ¶ Ley. xij. Idem. fo. 332. col. 1.
- ¶ Ley. xij. Idem. fol. 333. col. 1.
- ¶ Ley. xv. De los que traen cauallos de fuera del reyno. fo. 333. col. 2.
- ¶ Ley. xvj. De los romeros que metan palafrenes. fol. 334. col. 2.
- ¶ Ley. xvij. Que ninguno no saque oro ni plata, ni moneda fuera del reyno. fol. 334. col. 2.
- ¶ Ley. xvij. Idem. fol. 335. col. 1.
- ¶ Ley. xix. Idem. fol. 335. col. 2.
- ¶ Ley. xx. Idem. fo. 335. col. 2.
- ¶ Ley. xxj. Que no saque moneda para la corte del sancto Padre. fo. 336. col. 1.
- ¶ Ley. xxij. Idem. fo. 336. col. 1.
- ¶ Ley. xxij. Idem. fol. 336. col. 2.
- ¶ Ley. xxv. Idem. fol. 338. col. 2.
- ¶ Ley. xxvi. Que ninguno saque fuera del reyno pan ni ganados. fo. 339. col. 1.
- ¶ Ley. xxvij. Idem. fo. 339. col. 2.
- ¶ Ley. xxvij. Que las guardas de las cosas vedadas ayen la meytad de las penas. fo. 340. col. 1.
- ¶ Ley. xxix. De la pena en q̄ caen las guardas que dexan sacar las cosas vedadas. fol. 340. col. 2.
- ¶ Ley. xxx. Que se pregone el ordenamiento de las sacas. fo. 340. col. 2.
- ¶ Ley. xxxj. Que los Alcaldes de las sacas puedã hazer pesquisa. fo. 340. col. 2.
- ¶ Ley. xxxij. Que los Alcaldes de las sacas sean penados si facen en las cosas vedadas fuera del reyno. fo. 341. col. 2.
- ¶ Ley. xxxij. Que no se vedã ni se troque a persona fuera del reyno bestias cauallares. f. 342. c. 1.
- ¶ Ley. xxxij. Contra la cautela y fraude de los q̄ venden ganados a personas pobres para lo sacar fuera del reyno. fo. 343. col. 1.
- ¶ Ley. xxxv. Que ninguno se entremeta en la guarda de las cosas vedadas salvo los deputados por el Rey. fo. 344. col. 1.
- ¶ Ley. xxxvj. Que las penas se deuen imponer, segun el estado de los delinquentes. f. 345. col. 2.
- ¶ Ley. 37. Que no se meta en el reyno vino de Aragon ni de Navarra ni de Portugal. f. 346. col. 1.
- ¶ Ley. xxxvij. De la pena de los que facen las cosas vedadas, o dã fauor, o ayuda a ello. f. 347. c. 2.
- ¶ Ley. xxxix. Cõtra los q̄ se mudan los nombres quãdo se escriuieren por las guardas. fo. 348. c. 1.
- ¶ Ley. xl. Que no se saque pan del Andaluzia por mar. fo. 348. col. 2.
- ¶ Ley. xli. Que los Alcaldes de las sacas residã personalmente en los officios. fol. 349. col. 2.
- ¶ Ley. xlij. Que los Alcaldes de las sacas no arrienden los officios. fo. 350. col. 1.
- ¶ Ley. xliij. Que y quantas lanas se pueden sacar fuera del reyno. fol. 352. col. 1.
- ¶ Ley. xliij. Contra los que facan pan fuera del reyno. fo. 352. col. 2.
- ¶ Ley. xlv. Contra los que meten vino a ciertas ciudades y villas. fo. 353. col. 1.
- ¶ Ley. xlvj. Que los que tienen ganados en las doze leguas que los escriuan. fo. 353. col. 1.
- ¶ Ley. xlvij. Contra los que facan de noche cauallos y bestias del reyno. fo. 354. col. 2.
- ¶ Ley. xlvij. Que se sepa la verdad de los q̄ sacare cosas vedadas que sean penados. fol. 356. col. 1.
- ¶ Ley. xlix. De la vnion de los Reynos de Castilla y Aragon. fo. 356. col. 2.

Titulo

Tabla de las leyes.

Titulo. 10. De los portazgos y tributos, contiene. 14. leyes. f. 358. col. 1.

- ¶ Ley. j. Contra los que toman portazgos y tributos y peajes y castilleras que no les pertenesce. fol. 358. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Que los ganados que fuyeren por guerra q̄ no paguẽ portazgos ni derechos. f. 359. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que ninguno sea ofado de pedir portazgo, roda, ni castillera. fo. 359. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que sean guardados los priuilegios de los que no deuen pagar portazgos ni otros derechos. fo. 359. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que sino se fallare portazguero no caya en pena el que no pagare. fol. 359. col. 2.
- ¶ Ley. vj. Que los señores ni herederos no sean ofados de poner tributos ni impeciones nuevas. fo. 360. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Idem. fo. 360. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que se puedan hazer puentes en los rios tanto que se haga inoposicion ni tributo. fo. 360. col. 2.
- ¶ Ley. ix. Que el que no pagare portazgo, no sea descaminado. fol. 361. col. 1.
- ¶ Ley. x. Que no se pague portazgo de moneda, y sino se fallare portazguero que no aya pena el que no lo pagare. fo. 361. col. 2.
- ¶ Ley. xj. Que las mercedes que son fechas de portazgos y jantares que se entienda segun que antiguamente se pagaron. fo. 362. col. 1.
- ¶ Ley. xij. Renocacion de los portazgos è impeciones que se pusieron en el tiempo de los inouimientos del Rey don Enrique. 4. f. 362. col. 1.
- ¶ Ley. xij. Que las impeciones y tributos nuevos dende el año de mil y quatrocientos y sesenta y quatro no valan. fo. 363. col. 2.
- ¶ Ley. xij. Renocacion de las facultades que el Rey don Enrique Quarto dio dende el año de sesenta y quatro para mudar puertos y llevar feruicio y montazgo a nueuo. fol. 368. col. 2.

Titulo. 11. De las guias, contiene. 2. leyes. fol. 369. col. 2.

- ¶ Ley. j. Que no se tomen guias, ni carretas sin mã dado del juez del lugar. fol. 368. col. 2.
- ¶ Ley. ij. La forma que se deue tener para tomar guias, bestias y carretas, quãdo el Rey parte del lugar. fo. 368. col. 2.

Titulo. 12. De las cosas falladas

que se llaman mostrencas y de los nauios y galeras y fuslas de la mar, contiene. 11. leyes. fo. 371. col. 1.

- ¶ Ley. j. Como las cosas falladas se deuen notificar al Alcalde. fol. 371. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que los mercaderes que traen mercaderias y nauios por la mar no sean prendados. fo. 371. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que los nauios que se quebraren en la mar sean guardados para sus dueños. folio. 371. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que lo que se echare en la mar por el peligro, que lo paguen los que vinieren en el nauio. fo. 372. col. 1.
- ¶ Ley. v. Que se fagan nauios para armada por la mar. fo. 372. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Que no se cierren los rios calles ni barrios por donde andan los nauios. fo. 372. col. 2.
- ¶ Ley. vij. De los thesoros que fueren fallados. folio. 373. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que cada vno pueda cauar y buscar en sus heredades mineros de oro y de plata &c. y que parte pertenesca al Rey. fo. 373. col. 2.
- ¶ Ley. ix. Que los ganados que atrauesarẽ de vna cabaña a otra sean seguros. fo. 374. col. 1.
- ¶ Ley. x. Que los nauios que se quebraren, o anegaren no ayen pias y sean guardados para sus dueños. fo. 374. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Que la merced fecha de los cueros de los ganados sea ninguna. fol. 375. col. 1.

Titulo. 13. De los yantares, contiene. 7. leyes. fo. 376.

- ¶ Ley. j. Que el Rey deue auer yantar quando fuere por su persona a algun lugar, o estuuiere en hueste. fol. 376. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Que se paguen al Rey donde llegare mil y dozientos marauedis. fol. 377. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que ningunos caualleros ni ricos hombres tomen yantar en tierra del Rey. f. 377. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que el Principe no lleue yantar quãdo viniere donde el Rey y Reyna estan. fol. 377. col. 2.
- ¶ Ley. v. Del yantar que deue de lleuar la Reyna. fol. 378. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Del yantar que deuen tomar los merinos. fol. 378. col. 1.
- ¶ Ley. vij. De la pena que deuen auer los que toman yantar no les pertenesciẽdo. fol. 378. col. 2.

Libro Septimo, con

tiene las cosas tocantes a los proprios de las ciudades, villas y concejos, esta diuido en cinco titulos,

Tabla de las leyes.

Titulo. 1. De los cõcejos de las ciudades y villas y de sus Regidores y oficiales y de sus priuilegios y vfos y costumbres, contiene. 29. leyes. fol. 379. colum. 1.

- ¶ Ley. j. Como los cõcejos y ciudades y villas tengan casas publicas para sus ayuntamientos. fol. 379. colum. 2.
- ¶ Ley. ij. Que en los ayuntamientos y concejos no este saluo los Regidores y oficiales y no otro. fol. 380. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Contra los que entran en concejo sin licencia. fol. 380. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. La pena del Corregidor y justicia que dexa entrar en el concejo personas que no son de concejo. fol. 381. col. 1.
- ¶ Ley. v. Que se guarden las ordenanças de cada vn cõcejo, que todos, o la mayor parte sean cõ cordes en lo que ordenaren. fol. 381. col. 1.
- ¶ Ley. vi. Que si alguno contradixere lo que el cõcejo faze que la justicia lo aya. fol. 381. col. 2.
- ¶ Ley. vij. Que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas en razon del elegir de los oficiales. fol. 382. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Idem. fol. 382. col. 1.
- ¶ Ley. ix. Que se guarden los priuilegios de las ciudades y villas, y que a su peticion el Rey aya de proueer de los officios. fol. 382. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que los priuilegios que las ciudades y villas tienen de las escriuanias publicas, o costumbre de quarenta años les sean guardados. folio. 383. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Idem. fol. 383. col. 1.
- ¶ Ley. xij. Que en cada ciudad y villa se haga tabla de los derechos de los oficiales y se ponga en la pared de ljuzgado. fol. 383. col. 2.
- ¶ Ley. xiiij. Que se guarden las ordenanças de los concejos y qninguno se leuante contra el concejo. fol. 384. col. 1.
- ¶ Ley. xiiij. Que ninguno haga ayuntamiento de gente para embargar lo que el concejo fiziere. fol. 384. col. 1.
- ¶ Ley. xv. Que los officios de las ciudades y villas no se den por vacacion a personas poderosas. fol. 384. col. 2.
- ¶ Ley. xvj. Que los cõcejos no puedan repartir pa sus necesidades mas de tres mil mrs. f. 385. col. 1.
- ¶ Ley. xvij. Que los concejos de las aldeas no fagã repartimiento sin ser presentes algunos alcaldes, o Regidores de la ciudad, o villa. fol. 385. c. 2.
- ¶ Ley. xviiij. Que en los repartimientos de los muros y cauas contribuyan aldeas. fol. 386. col. 1.
- ¶ Ley. xix. Que se vean las cercas de las ciudades y villas y se reparen. fol. 386. col. 1.

- ¶ Ley. xx. Que se fagan y gualas entrè los vezinos de los concejos. fol. 386. col. 2.
- ¶ Ley. xxj. Que los que tienen casas en las ciudades no salgã a morar a los arrabales. f. 387. col. 1.
- ¶ Ley. xxij. Que los mercaderes vendan las mercaderias dentro de las cercas de las ciudades y villas y no las saquen a los arrabales. fol. 387. col. 1.
- ¶ Ley. xxiiij. Que los lurados de las parrochias moren en sus parrochias. fol. 387. col. 2.
- ¶ Ley. xxiiij. Que valladolid se llame noble. fol. 387. colum. 2.
- ¶ Ley. xxv. Que se guarden los priuilegios de los caualleros de alarde que viuen en las ciudades y villas. fol. 388. col. 1.
- ¶ Ley. xxvj. Que los que mantuieren cauallos en la ciudad de Seuilla no paguen monedas ni sean encarcelados. fol. 388. col. 1.
- ¶ Ley. xxvij. Que los de la ciudad de Seuilla, aun que sean generosos no saquen las heredades q fueron de sus parientes sino las que vienen de patrimonio, o auclègo a nueue dias. f. 388. col. 2.
- ¶ Ley. xxviiij. Que los vezinos de Seuilla no sean desposseydos de su posesion fasta que sean llamados, oydos y vencidos. fol. 389. col. 1.
- ¶ Ley. xxxix. Que se guarde la costumbre en el faltar de los peccados. fol. 389. col. 2.

Titulo. 2. De los Alcaldes, y oficiales y Regidores de los cõcejos, contiene. 27. leyes. fol. 390.

- ¶ Ley. j. Que no se acreciete el numero antiguo de los Alcaldes y Regidores y oficiales de las ciudades y villas. fol. 390. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que los officios de las ciudades y villas que vacaren se consuman fasta el numero antiguo. fol. 391. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que los oficiales de los concejos sean reducidos al numero antiguo y las cartas que el Rey diere en contrario q no valan. f. 391. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Idem. fol. 391. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que no valan las cartas del Rey que son, o fueren dadas de los officios de las ciudades, y villas allende del numero antiguo. f. 392. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Que en las cartas que el Rey diere de officios de regimiento se ponga clausula sino fueren acrecentados. fol. 392. col. 2.
- ¶ Ley. vij. Reuocacion de los officios de los cõcejos q el Rey dõ Enrique quarto fizo. f. 392. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que los officios perpetuos de las ciudades y villas sean proueydos a los naturales dellas y no a otros. fol. 395. col. 2.
- ¶ Ley. ix. Que los que tienen voz en concejo no den votos por dineros para tenencias de castillos ni otros officios. fol. 395. col. 2.

¶ Ley

Tabla de las leyes.

- ¶ Ley. x. Que los officios de los cõcejos no se den a clerigos. fol. 396. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Que no se puedan dar officios de alcaydías ni regimientos ni otros officios antes que vaquen. fol. 396. col. 1.
- ¶ Ley. xij. Que no se den expectatiuas de regimiento ni de otros officios. fol. 396. col. 2.
- ¶ Ley. xiiij. Idem. fol. 397. col. 1.
- ¶ Ley. xiiij. Que el Regidor no tenga otro officio en el concejo. fol. 403. col. 2.
- ¶ Ley. xv. Que los que tuieren dos officios en el concejo que renuncien el vno. fol. 403. col. 2.
- ¶ Ley. xvj. Que vna persona no pueda tener mas de vn officio de regimiento. fol. 404. col. 1.
- ¶ Ley. xvij. Que los Alcaldes y Regidores y oficiales de concejo no biuan con otro algun Alcalde, o Regidor. fol. 404. col. 2.
- ¶ Ley. xviiij. Que no valan las facultades que los Reyes diero para que el padre y el hijo tengan vn officio. fol. 405. col. 1.
- ¶ Ley. xix. Que a los Regidores absentes no sean pagados salarios. fol. 405. col. 1.
- ¶ Ley. xx. Que no se pasen renunciaciones de las alcaldias y regimientos ni juraderias ni otro officio saluo de padre a hijo. fol. 405. col. 2.
- ¶ Ley. xxj. Que el Regidor no pueda renunciar su officio saluo por enfermedad, o por otra justa causa. fol. 405. col. 1.
- ¶ Ley. xxij. Que los que renuncian sus officios viuan veynte dias despues. fol. 406. col. 2.
- ¶ Ley. xxiiij. Que las ciudades y villas que no tienen priuilegios de elegir oficiales que el Rey pueda proueer. fol. 413. col. 2.
- ¶ Ley. xxiiij. Que los officios q el Rey diere por vida de alguno no vaquen por finamiento del Rey. fol. 414. col. 2.
- ¶ Ley. xxv. Que los escriuanos publicos no tengan voz ni voto en los concejos. fol. 415. col. 1.
- ¶ Ley. xxvj. Que los Corregidores y Alcaldes, y otros oficiales no arrienden sus officios. fol. 415. col. 2.
- ¶ Ley. xxvij. Que se guarden los priuilegios y ordenanças que no se arrienden los officios de las ciudades y villas. fol. 415. col. 2.

Titulo. 3. De los propios y rentas de los concejos, contiene diez leyes. fol. 416. colum. 1.

- ¶ Ley. j. Que los bienes de la redempcion de las ciudades y villas que son tomados por algunos sean restituydos. fol. 416. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que no valan las mercedes que el Rey fiziere de las rentas y propios de las ciudades y villas. fol. 416. col. 2.

- ¶ Ley. iij. Que sean restituydos a las ciudades y villas los exidos y terminos y heredamientos de los concejos que son occupados por carta del Rey, o en otra manera. fol. 417. col. 1.
- ¶ Ley. iij. La forma que se ha de tener en arrear los propios de los concejos. fol. 417. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que los caualleros ni otras personas no ocupen los terminos de los lugares donde viuen. fol. 417. col. 2.
- ¶ Ley. vj. Que los pleytos que tocã a los propios de las ciudades y villas se libren sumariamente. fol. 421. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Que los Regidores y oficiales no puedan arrendar las rentas de los concejos ni ayan parte en ellas. fol. 421. col. 2.
- ¶ Ley. viij. Que los Alcaldes y Regidores y oficiales de los concejos no arrienden los propios dellas. fol. 422. col. 1.
- ¶ Ley. ix. Idem. fol. 422. col. 2.
- ¶ Ley. x. Que sean guardadas a las ciudades y villas todos los terminos y tierras q por los reyes les fueren dadas. fol. 423. col. 1.

Titulo. 4. De los que se van a morar de vnos lugares a otros, contiene seys leyes. fol. 424. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que los que se van a morar de señorio a realengo que les sean guardados sus bienes. fol. 424. col. 1.
- ¶ Ley. ij. Que los que moran en lo realengo pueden libremente labrar y esquilmar sus heredades en los lugares de señorio. fol. 424. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Que los que se van a morar de lo realengo al señorio pechen por los bienes que dexan en el realengo. fol. 424. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que los señores de los lugares no den exempciones a lo realengo que se pasen al señorio. fol. 425. col. 1.
- ¶ Ley. v. Que los que tienen bienes en lo realengo si fueren a biuir a otras partes pechen por los bienes que dexan. fol. 426. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Que los estrãgeros que viniere a viuir al reyno sean escudados por diez años. fol. 426. colum. 2.

Titulo. 5. De los obreros, y menestrales, contiene 5. leyes. f. 427. col. 1.

- ¶ Ley. j. Dende que hora han de yr a trabajar los menestrales y obreros q se alquilan. f. 427. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Que los concejos tassen los jornales que deuen auer los jornaleros y obreros. f. 428. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que los obreros seã pagados luego esa noche del dia que trabajaren su labor. fol. 428. colum. 2.

a 5 ¶ Ley

Tabla de las leyes.

- ¶ Ley. iij. Que no espiguen los rastrojos las mugeres de los segadores. fol. 428. col. 2.
 ¶ Ley. v. En que manera deuen los curtidores de vender los cueros que curten y la pena de los q lo contrario hizieren. fol. 429. col. 1.

Libro octauo, contiene cosas tocantes al castigo y emienda de todos los delictos y pesquisa dellos, esta diuidido en 19. titulos.

Titulo. 1. De las pesquisas, y acusaciones, contiene. 11. leyes. 3. Tom. folio. 1. column. 1.

- ¶ Ley. j. Que los juezes de las ciudades y villas fagan pesquisa de los robos y maleficios que se fizieren en los terminos de los lugares. 3. Tom. fol. 1. column. 1.
 ¶ Ley. ij. Que las pesquisas que el Rey manda fazer se paguen a costa de los culpantes. 3. Tom. fol. 5. column. 1.
 ¶ Ley. iij. Que se faga pesquisa general. 3. To. f. 6. col. 1.
 ¶ Ley. iiii. Que los pesquisadores que el Rey embiare fagan cierto jurameto. 3. Tom. fol. 6. col. 1.
 ¶ Ley. v. Que se proceda por via de pesquisa sobre la contienda que es entre los concejos sobre el derecho del pascor y cortar y vsar de los terminos. 3. Tom. fo. 7. col. 1.
 ¶ Ley. vj. La forma que se deue tener en los escãdalos en que los juezes ordinarios no pueden remediar. 3. Tom. fol. 7. col. 2.
 ¶ Ley. vij. Que el Rey depute de cada vn año veeadores y vilitadores en cada prouincia para que se informen como vsan las justicias. 3. Tom. folio. 8. column. 2.
 ¶ Ley. viij. Que los pesquisadores que van a fazer pesquisas fagan cierto juramento. 3. Tom. fol. 9. column. 1.
 ¶ Ley. ix. Que se faga pesquisa sobre los aduinos y forteros. 3. Tom. fo. 10. col. 1.
 ¶ Ley. x. Que se faga pesquisa sobre homezillo, o quejma, o otro delicto que acacriere. 3. Tom. fol. 12. col. 1.
 ¶ Ley. xj. Como se deue fazer pesquisa general por mandado del Rey. 3. Tom. fo. 13. col. 1.

Titulo. 2. De las vsuras, contiene. 8. leyes. 3. Tom. fol. 15. col. 1.

- ¶ Ley. j. De la pena en que caen los Christianos logreros. 3. Tom. fo. 37. col. 1.
 ¶ Ley. ij. Que las cartas que se hizierẽ entre Chri-

- stianos y Indios no valan. 3. Tom. fol. 46. col. 1.
 ¶ Ley. iij. Que los judios y Moros no den a logro. 3. Tom. fo. 47. col. 1.
 ¶ Ley. iiii. Que sobre los logros se faga pesquisa. 3. Tom. fo. 50. col. 1.
 ¶ Ley. v. Que los Indios y Moros no fagan obligacion sobre los Christianos. 3. Tom. fol. 51. col. 2.
 ¶ Ley. vj. Que los Moros puedan fazer cartas de ventay otros contratos. 3. Tom. fo. 53. col. 1.
 ¶ Ley. vij. Que la confesion que el Christiano hiziere en juyzio que deue al judio alguna cosa que no vala. 3. Tom. fol. 53. col. 2.
 ¶ Ley. viij. De la pena del Christiano que diere a logro. 3. Tom. fo. 54. col. 2.

Titulo. 3. De los Indios y Moros, contiene. 41. leyes. fo. 56. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que los Indios puedan comprar heredades en cierta quantia. 3. Tom. fol. 56. col. 1.
 ¶ Ley. ij. Que la Christiana no crie hijo de judio. 3. Tom. fo. 57. col. 2.
 ¶ Ley. iij. Que los Christianos no viuan con los judios ni moros. 3. Tom. fol. 58. col. 1.
 ¶ Ley. iiii. Que los Indios no sea oficiales ni fazedores del Rey ni de otros caualleros. 3. Tom. fo. 58. col. 2.
 ¶ Ley. v. Que los Indios puedan tener entregador para sus bienes. 3. Tom. fo. 59. col. 1.
 ¶ Ley. vj. Que el Christiano no tenga a Indio, ni Moro en su casa sino fuere su captiuo. 3. Tom. fol. 60. col. 1.
 ¶ Ley. vij. Que el priuilegio de los Indios que no pueda ser testigo el Christiano contra ellos q no vala. 3. Tom. fo. 60. col. 2.
 ¶ Ley. viij. Que los Indios traygan señal. 3. Tom. f. 1. 61. column. 1.
 ¶ Ley. ix. Idem. 3. To. fo. 62. col. 1.
 ¶ Ley. x. Que se faga apartameto de Indios y Moros. 3. Tom. fo. 63. col. 1.
 ¶ Ley. xj. Que los Indios ni Moros no sean especieros ni boticarios, ni vendan cosa alguna de comer. 3. Tom. fol. 66. col. 1.
 ¶ Ley. xij. Que los Judios y moros si se quisieren tornar Christianos no sean estoruados por persona alguna. 3. Tom. fol. 66. col. 2.
 ¶ Ley. xiii. Que los Judios y Moros no tengã escuderos ni teruientes Chřianos. 3. To. f. 66. col. 2.
 ¶ Ley. xiiii. Que los Judios y Moros no sean arredadores ni almoxarifes de las rentas del Rey. 3. Tom. fo. 67. col. 1.
 ¶ Ley. xv. Que los Judios y Moros no tengan plazas para vender cosas de comer a los Christianos. 3. Tom. fo. 67. col. 2.
 ¶ Ley. xvj. Que los Aljamas de los Judios y Moros no tengan juezes apartados. 3. To. fol. 68. col. 1.
 ¶ Ley. ij. Idem. 3. To. fo. 214. col. 1.

Tabla de las leyes.

- ¶ Ley. xvii. Que los Indios y Moros no visiten a los Christianos en sus enfermedades ni les de melezinas. 3. Tom. fo. 69. col. 1.
 ¶ Ley. xix. Que las Christianas no entren en el cerco donde los Moros y Judios moraren. 3. Tom. fol. 69. col. 2.
 ¶ Ley. xx. Que los Judios y Moros no tomẽ a soldada a Christiano. 3. Tom. fol. 70. col. 1.
 ¶ Ley. xxj. Que qualquiera persona pueda acusar las penas susodichas. 3. Tom. fo. 70. col. 2.
 ¶ Ley. xxij. Que los Indios y Moros que se fuerẽ del reyno sean presos y captiuos de los que los tomaren. 3. Tom. fol. 70. col. 2.
 ¶ Ley. xxiii. Que los Judios no paguen en los salarios de los Corregidores ni justicias. 3. Tom. fo. 71. column. 1.
 ¶ Ley. xxiiii. Que el Rey recibe su amparo, proreccõ y defenõ a los Judios. 3. To. fo. 71. col. 1.
 ¶ Ley. xxv. Reuocan se las leyes q los Judios no pueda ser encarcelados, o pños. 3. To. f. 71. col. 2.
 ¶ Ley. xxvj. Que los Judios ni Moros no tengan nombres de Christianos. 3. To. fol. 71. col. 2.
 ¶ Ley. xxvij. Que los Indios ni Moros no pueda traer dorado ni sedas. 3. Tom. fol. 72. col. 1.
 ¶ Ley. xxviii. Que los cõcejos y oficiales desiedã a los Judios q no recibã daños. 3. To. f. 72. col. 2.
 ¶ Ley. xxix. Que los Judios no arrienden las rentas del Rey. 3. Tom. fo. 73. col. 1.
 ¶ Ley. xxx. Que las rãtas del Rey se arriendẽ a los Christianos por menos que a los Judios. 3. To. fo. 73. col. 2.
 ¶ Ley. 31. Que los Judios pechen por las heredades q cõparen de los Chřianos. 3. To. fo. 74. col. 1.
 ¶ Ley. 32. Que testimonio de los Christianos vala contra Judio. 3. Tom. fol. 74. col. 1.
 ¶ Ley. 33. Reuocase el priuilegio que tenian los Judios de ser creydos por sus jurametos sobre las prendas. 3. Tom. fo. 74. col. 2.
 ¶ Ley. 34. Que los Judios quiten de su talmud las maldiciones y oraciones que dezian contra las yglesias y Christianos. 3. Tom. fol. 75. col. 1.
 ¶ Ley. 35. Que los juezes de los Indios no puedan librar pleyto algũo de crimen. 3. To. f. 76. col. 1.
 ¶ Ley. 36. Que los Indios no coman ni beuan con los Christianos. 3. Tom. fo. 77. col. 2.
 ¶ Ley. 37. Que los Indios trayan capirotos cõ cornetas y no con chias largas. 3. To. fol. 78. col. 1.
 ¶ Ley. 38. Que los Judios traygan tabardos. 3. To. fol. 78. col. 1.
 ¶ Ley. 39. Que los señores de los lugares no acojan a los Judios ni Moros que les fueren de otra parte. 3. Tom. fo. 78. col. 2.
 ¶ Ley. 40. Que los Judios y Moros no sean pesquisidores ni cogedores de los tributos reales. 3. Tom. fo. 79. col. 2.

¶ Ley. 41. Que los Judios en los rescibimietos del Rey no lleuen sobrepellizes. 3. To. fol. 81. col. 1. Titulo. 4. De los aduinos, y herejes, cõtiene. 4. leyes. 3. To. fo. 81. col. 1.

- ¶ Ley. j. De las penas en q caen los forteros y aduinos. 3. To. fol. 81. col. 2.
 ¶ Ley. ij. De los que van a los forteros y aduinos que son herejes. 3. Tom. fol. 82. col. 2.
 ¶ Ley. iij. Los Chřianos q no creẽ todos los articulos, o algũo de ellos son herejes. 3. To. f. 81. col. 2.
 ¶ Ley. iiii. La pena del que fuere condenado por hereje. 3. Tom. fol. 168. col. 1.

Titulo. 5. De los descomulgados, contiene vna ley. 3. Tom. f. 168. col. 2.

- ¶ Ley. j. La pena en que caen los descomulgados q por diuerfos tiempos perseueran en la descomunion. 3. Tom. fol. 168. col. 2.

Titulo. 6. De los perjuros y falsarios, cõtiene. 5. leyes. 3. To. f. 184. col. 1.

- ¶ Ley. j. La pena de los que se perjuran. 3. Tom. fo. 184. col. 1.
 ¶ Ley. ij. La pena del Christiano que jutare falso sobre la cruz. 3. Tom. fol. 190. col. 1.
 ¶ Ley. iij. La pena del que falsare sello. 3. Tom. fo. 190. col. 2.
 ¶ Ley. iiii. La pena de los que falsen moneda. 3. Tom. fo. 191. col. 1.
 ¶ Ley. v. Que ninguno sea ofado a desfazer la moneda de los reales y blancas. 3. To. fol. 193. col. 1.

Titulo. 7. De las trayciones, y aleues, contiene. 4. leyes. 3. To. fo. 194. col. 2.

- ¶ Ley. j. En quantas maneras se comete la traycion. 3. Tom. fo. 194. col. 2.
 ¶ Ley. ij. De las penas de los traydores. 3. Tom. fo. 200. col. 2.
 ¶ Ley. iij. Que sean oydos a los que fueron mandados sus bienes por razon de traycion. 3. Tom. fol. 201. col. 1.
 ¶ Ley. iiii. Los casos en que se comete aleue. 3. To. fol. 201. col. 2.

Titulo. 8. De las blasphemias, contiene. 4. leyes. 3. Tom. fo. 203. col. 2.

- ¶ Ley. j. La pena en que caen los que reniegan y blasphemian de Dios. 3. To. fo. 206. col. 1.
 ¶ Ley. ij. Idem. 3. Tom. fo. 209. col. 1.
 ¶ Ley. iij. De los que blasphemian contra el Rey. 3. Tom. fol. 210. col. 1.
 ¶ Ley. iiii. Idem. 3. To. fo. 214. col. 1.
 Titulo

Tabla de las leyes.

Titulo. 9. De las injurias y de nueſtros, cõtiene. 3. leyes. 3. To. f. 216. col. 1.

- ¶ Ley. j. La pena de los hijos que denueſtan a ſu padre, o madre. 3. Tom. fo. 229. col. 1.
- ¶ Ley. ij. De las penas de los que injurian a otros. 3. Tom. fo. 226. col. 2.
- ¶ Ley. iij. Idem. 3. Tom. fo. 230. col. 2.

Titulo. 10. De los tahures, contiene. 8. leyes. 3. Tom. fo. 231. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que en el tiempo que durare la guerra los vaſſallos no jueguen a dados. 3. To. fo. 231. col. 1.
- ¶ Ley. ij. La pena de los que jugaren dados. 3. To. fo. 232. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Idem. 3. Tom. fo. 233. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. De la pena del que tuuiere tablero en ſu caſa. 3. Tom. fo. 234. col. 1.
- ¶ Ley. v. Que ſean guardados a las ciudades y villas los priuilegios de las penas de los que juegan dados. 3. Tom. fo. 234. col. 2.
- ¶ Ley. vij. Que las ciudades y villas que tienen por priuilegios los tableros ayan las penas de los que jugaren dados. 3. Tom. fo. 234. col. 2.
- ¶ Ley. viij. Que las penas de los dados ayan lugar, aſi contra los que juegan como contra los ſeñores de las caſas como contra los que tienen los tableros y ſacan tablaje. 3. Tom. fo. 235. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Que ningun Corregidor ni juez ſea reſcebido antes que haga juramento de guardar las leyes q̄ habla de los juegos. 3. To. f. 237. col. 1.

Titulo. 11. De las ligas y monopodios, contiene. 6. leyes. 3. Tom. fol. 237. col. 2.

- ¶ Ley. j. Que ningun concejo ni cauallero ni otras perſonas hagan ayuntamientos ni ligas ſo cierta pena. 3. Tom. fo. 237. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Que no ſe hagan ligas en ſon de cabyldos y cofradias. 3. Tom. fol. 240. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que por las malquerencias y enemistades de las ligas y cõfederaciones no ſe haga mal ni daño a perſona alguna. 3. Tom. fo. 241. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que el Rey da por ningunas las ligas y juramentos y pleytos homenages ſobre ellos fechos. 3. Tom. fo. 242. col. 2.
- ¶ Ley. v. Que los Perlados y perſonas eccleſiaſticas no ſean de vando. 3. Tom. fo. 243. col. 2.
- ¶ Ley. vj. Que ningunas ligas ni cõfederaciones ſe haga ſo color de cofradias. 3. To. f. 244. col. 2.

Titulo. 12. De los que van contra la juſticia contiene. 5. leyes. 3. Tomo fo. 245. colum. 2.

- ¶ Ley. j. De los que matan, o hieren a los del conſejo, o a los Alcaldes de la corte, o a los de lantados, o merinos mayores. 3. Tom. fol. 245. col. 2.
- ¶ Ley. ij. De los que fizieren los hierros de la ley antes deſta cõtrol los lugares tenientes. 3. Tom. fo. 246. col. 1.
- ¶ Ley. iij. De los que fizieren ayuntamiento contra los cõtenedes en las leyes antes deſta. 3. To. fo. 247. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Contra los que acometieren a herir, o matara los contenidos en las leyes antes deſta. 3. Tom. fo. 247. col. 2.
- ¶ Ley. v. Contra los que fizieren, o matan, o vienen contra los juezes y juſticias de las ciudades villas y lugares. 3. Tom. fo. 248. col. 1.

Titulo. 13. De los homicidios, contiene. 15. leyes. 3. Tom. fo. 255. col. 1.

- ¶ Ley. j. Del que matare, o hiriere en la corte del Rey. 3. Tom. fo. 257. col. 1.
- ¶ Ley. ij. De los que mataren, o firieren ſobre aſſechanças. 3. Tom. fo. 259. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Del que matare a otro que muera por ello aunque ſea en pelea. 3. To. fo. 260. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. De los caſos que ſe eſcuſa el que mata a otro. 3. Tom. fol. 261. col. 2.
- ¶ Ley. v. Del que matare, o firiere con ſaeta. 3. To. fol. 265. col. 1.
- ¶ Ley. vj. Del que matare, o firiere a otro robandolo. 3. Tom. fo. 265. col. 1.
- ¶ Ley. vij. La pena que deue auer el que matare juez, o Alcalde. 3. Tom. fo. 265. col. 1.
- ¶ Ley. viij. La pena del que matare a traycion, o ſobre tregua. 3. Tom. fo. 265. col. 2.
- ¶ Ley. viij. La pena q̄ ſe deſeſperare. 3. Tom. fol. 265. col. 2.
- ¶ Ley. x. Del que matare, o firiere al apoſentador. 3. Tom. fo. 267. col. 1.
- ¶ Ley. xj. Qual muerte ſe dize ſegura. 3. Tom. fol. 267. colum. 1.
- ¶ Ley. xij. La pena del que matare a traycion, o aleue. 3. Tom. fo. 267. col. 2.
- ¶ Ley. xij. Como el morador de la caſa es tenido quando halla algun muerto en ſu caſa. 3. Tom. fol. 269. col. 1.
- ¶ Ley. xiiij. Del que matare a otro por occaſion. 3. Tom. fo. 269. col. 2.
- ¶ Ley. xv. Idem. 3. To. fo. 270. col. 1.

Titulo. 14. De los vagamũdos y holgazanes, cõtiene. 2. leyes. 3. To. fo. 271. c. 1.

- ¶ Ley. j. Que qualquiera pueda tomar a los vagamundos y ſeruirſe dellos. 3. Tom. fo. 271. col. 1.
- ¶ Ley. ij.

Tabla de las leyes.

- ¶ Ley. ij. Que los que pueden trabajar por ſus manos ſean apremiados a que trabajen y no ande a mendigar. 3. Tom. fo. 273. col. 1.

Titulo. 15. De los adulterios, y eſtupros, contiene ſiete leyes. 3. Tom. fol. 277. col. 1.

- ¶ Ley. j. La pena que mereſcen los que fiziere adulterio y fornicio con las parientas, o ſeruietas de aquellos con quien viuen. 3. Tom. folio. 281. colum. 1.
- ¶ Ley. ij. Que la muger deſpoſada ſi fiziere adulterio ay a la niſima pena de la caſada. 3. Tom. fol. 288. col. 1.
- ¶ Ley. iij. La pena de los hombres caſados que tienen mancebas. 3. Tom. fo. 313. col. 1.
- ¶ Ley. iiij. Idem. 3. Tom. fo. 314. col. 2.
- ¶ Ley. v. La pena de los que ſe caſan, o ſe deſpoſan de viuezes. 3. Tom. fo. 314. col. 2.
- ¶ Ley. vi. Idem. 3. Tom. fo. 317. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Que ninguna muger caſada ſe caſe con otro ſiſta ſer certificada de la muerte de ſu marido. 3. Tom. fo. 317. col. 2.

Titulo. 16. De los robos, y de los que receptan a los malhechores, contiene diez leyes. 3. Tom. folio. 319. columna. 2.

- ¶ Ley. I. De la pena de los ſeñores y Alcaydes de fortalezas que receptan los malhechores. 3. Tom. fol. 319. col. 2.
- ¶ Ley. II. Que ſi los Alcaydes no dieren los malhechores ſean carcelados y derribada ſi las fortalezas. 3. Tom. fo. 325. col. 1.
- ¶ Ley. III. Que los lugares y fortalezas de las ciudades y villas ſean reſtituydos por los tomadores. 3. Tom. fo. 327. col. 1.
- ¶ Ley. IIII. Que ſe haga proceſſo contra los Alcaydes y ſeñores de los Caſtillos ſobre los males que dellos ſe hizieren. 3. Tom. folio. 328. columna. 1.
- ¶ Ley. V. De los que roban en los caminos. 3. Tom. fo. 329. col. 1.
- ¶ Ley. VI. So color de reſepañias, o execuciones de deudas no ſe fagan robos. 3. Tom. fol. 329. columna. 2.
- ¶ Ley. vij. De la pena en que caen los caualleros, o ſiſta hombres que roban a otros y como ſe deue fazer peſquiſa ſobre los robos. 3. Tom. fo. 331. col. 2.
- ¶ Ley. viij. Que los Alcaldes donde llegara el rey no conſientan hazer robos ni fuerças. 3. Tom. fo. 332. col. 2.

- ¶ Ley. ix. Que la juſticia haga executar las penas en los malhechores. 3. Tom. fol. 333. col. 1.
- ¶ Ley. x. Que no ſe hagan caſas fuertes en el Reyno ſin licentia del Rey. 3. Tom. fol. 334. col. 1.

Titulo. 17. De las remiſiones contiene quatro leyes. 3. Tomo. fol. 335. col. 1.

- ¶ Ley. j. Que los malhechores y deudores puedan ſer ſacados de las fortalezas y de las villas y lugares, aunque ſean priuilegiados. 3. Tom. folio. 335. colum. 1.
- ¶ Ley. ij. Que el malhechor que es dado por hechor por ſentencia, ſea remitido y preſo allugar dõde hizo el maleficio, y de la pena en que cae la juſticia que no lo quiſiere remitir. 3. Tomo. fol. 336. col. 1.
- ¶ Ley. iij. Que los caualleros, o otras perſonas q̄ no quiſieren remitir a los malhechores que ſe junta la juſticia y oficiales y gelas fagan remitir. 3. Tom. fo. 341. col. 2.
- ¶ Ley. iiij. Que no ſe recepten malhechores en las fortalezas y caſas fuertes. 3. Tom. folio. 343. columna. 2.

Titulo. 18. De las fuerças y daños, contiene dos leyes. 3. Tomo. fol. 347. col. 1.

- ¶ Ley. j. Contra los que tomaren, o forçaren los bienes de la ygleſia, o las perſonas eccleſiaſticas. 3. Tom. fo. 347. col. 2.
- ¶ Ley. ij. Contra los que fizieren eſtatutos, o fuerças a los juezes de la ygleſia, para que alcen los entredichos, o excomuniones. 3. Tomo. folio. 348. col. 2.

Titulo. 19. De las penas, contiene 57. leyes. 3. Tom. fo. 351. col. 2.

- ¶ Ley. j. De penas y calumnias que pertenecen a la camara del Rey. 3. Tom. fo. 360. col. 1.
- ¶ Ley. ij. iij. iiij. & v. Idem. 3. Tomo. folio. 361. colum. 1. & 2.
- ¶ Ley. vj. Idem. 3. Tom. fol. 364. col. 1.
- ¶ Ley. vij. Idem. 3. Tom. fol. 365. col. 1.
- ¶ Ley. viij. Idem. 3. Tom. fo. 366. col. 1.
- ¶ Ley. ix. & x. Idem. 3. Tom. fo. 367. col. 1. & 2.
- ¶ Ley. xi. & xij. Idem. 3. Tom. fo. 367. col. 1. & 2.
- ¶ Ley. xiiij. xv. Idem. 3. Tom. fol. 369. col. 1. & 2.
- ¶ Ley. xvj. xvij. xvij. & xix. Idem. 3. Tom. fol. 370. col. 1. & 2.
- ¶ Ley. xx. Idem. 3. Tom. fo. 371. col. 1.
- ¶ Ley. xxj. Idem. 3. Tom. fol. 372. col. 1.

Tabla delasleyes.

¶ Ley. xxij. Idem. 3. Tom. fo. 373. col. 1.	¶ Ley. xli. Idem. 3. Tom. fo. 391. col. 1.
¶ Ley. xxiiij. Idem. 3. Tom. fol. 374. col. 1.	¶ Ley. xliij. xliiij. xliiij. Idē. 3. To. fo. 392. col. 1. & 2.
¶ Ley. xxv. & xxvi. Idem. 3. To. f. 378. col. 1. & 2.	¶ Ley. xlv. xlvj. xlvij. Idē. 3. To. fol. 394. col. 1. & 2.
¶ Ley. xxvi. Idem. 3. Tom. fol. 379. col. 1.	¶ Ley. xlvij. Idem. 3. Tom. fo. 395. col. 1.
¶ Ley. xxvij. Idem. 3. Tom. fol. 380. col. 1.	¶ Lex. xlix. Idem. 3. Tom. fol. 396. col. 1.
¶ Ley. xxviii. Idem. 3. Tom. fo. 381. col. 1.	¶ Ley. 50. Idem. 3. Tom. fo. 398. col. 1.
¶ Ley. xxxix. xxx. xxxj. Idē. 3. To. fo. 382. c. 1. & 2.	¶ Ley. 51. Idem. 3. Tom. fo. 400. col. 1.
¶ Ley. xxxij. xxxiiij. 34. Idē. 3. To. fo. 382. col. 1. & 2.	¶ Ley. 52. 53. Idem. 3. Tom. fo. 401. col. 1. & 2.
¶ Ley. xxxv. Idem. 3. Tom. fol. 384. col. 1.	¶ Ley. 54. 55. Idem. 3. Tom. fo. 402. col. 1. & 2.
¶ Ley. xxxvi. xxxvij. Idem. 3. Tom. fol. 385. col. 1.	¶ Ley. 56. Idem. 3. Tom. fol. 403. col. 1.
¶ Lex. xxxviiij. 39. Idem. 3. To. fo. 389. col. 1. & 2.	¶ Ley. 57. Idem. 3. Tom. fo. 404. col. 1.
¶ Ley. xl. Idem. 3. Tom. fo. 390. col. 1.	

Finis, Laus Deo.

INDEX COPIOSISSIMVS RERVM AC sententiarum quę in hisce Commentarijs in Quatuor posteriores Libros Regiarum ordinationum continentur ordine Alphabetico Digestus.

ABLATVM AB indigno, fisco applicatur regulariter. 3. Tom. fol. 395. col. 1. in versu. Et est regula. Ablatum ab aliquo favore alterius propter crimē contra eum commissum applicatur ei contra quem committitur. fo. 73. col. 1. in versu. Et in tantum. Abstinenti ius est privilegium & ius speciale introductum contra. ll. 12. tabul. fol. 146. col. 1. in versu. Secundo confirmatur. Abstentionem reuocandi beneficium transmittitur. fol. 146. col. 1. quæst. 8. & ibi ad partes. Accedens ad ecclesiam propter lucrum peccat, nō tamen si secundo. fo. 181. col. 1. in versu. Vnde. Academia Salmanticensis laudatur. fol. 103. col. 2. ad finem. Accedens ad alium animo eum interficiendi si viuum inueniret non est irregularis si eum mortuum truncauerit. 3. Tom. fol. 93. col. 2. in versu. Quo fit. Accessorium regulatur secundum tempus & naturam principalis. fo. 19. col. 1. in versu. His etiā. Acceptio personarum sicut nec apud Deum opt. maxi. sic nec apud homines præcipue iudices esse debet. 3. To. fol. 243. col. 1. & 2. per totam. Acquisita titulo emptionis & sic ex industria de bonis communibus soluto matrimonio diuiduntur inter coniuges. fol. 158. col. 1. in versu. Quo fit. Acquisita per iudicem an præsumantur acquisite iudicatura vide. 3. Tom. fol. 363. in addi. ad fin. in versu. Et an acquisita. Acquisita etiā titulo lucratiuo constante matrimonio eo soluto diuiduntur inter coniuges. fol. 159. col. 1. in prin. vbi quomodo hoc intelligat. Acquisita in bello à marito Regis salario conducto sine vlla communis substantiæ erogatione ipsi soli acquiruntur vbi quid econuerso, & de ratione. fo. 159. col. 1. gl. o en huseit per duas columnas.

Acquisita à marito salario Regis conducto ratione alicuius officij communicantur inter coniuges. fol. 162. col. 1. in prin. vbi vide rationem. Acquisita contemplatione propriæ personæ, & ex causa speciali alterius socij alteri non communicantur. fol. 166. col. 1. in versu. Quinta rō. Actio duplex oritur ex negotio gesto tam domi no quam negotiorum gestor. fol. 204. col. 2. in versu. Queritur de negotio. Actio de dolo & lata culpa vtrum & quando detur contra depositarium. fol. 209. col. 1. in versu. Queritur etiam. Actio contraria competens negotiorum gestorū vt competat sufficit negotium à principio vtiliter gestum licet effectum nō habuerit. fol. 205. col. 1. in versu. Vtrum autem. Actor cuius gratia actus celebratur debet prius soluere expensas iudicis assessoris vel alterius quem petijt. 3. Tom. fo. 5. col. 2. in versu. Actor. Actor vniuersitatis tenetur reddere rationem. fo. 206. col. 2. in versu. Item in actore. Actus affectatus non iuuat. fol. 201. col. 2. in versu. Tum quia. Actus forma detracta est nullus. fo. 105. colum. in in gl. Si el. Actus legi prohibitiuæ contrarius licet ei renuncietur nullus est. fo. 139. col. 2. in versu. Suadetur secundo. Actus relicus sub conditione seu cum aliqua qualitate ea deficiente corrumpit. fol. 73. col. 1. in versu. Præterea. Actus sufficiens ad inducendam litem contestationem si tamen faciens declaret id animo litem contestandi non facere non inducit litem contestationem. fol. 187. col. 2. in versu. Si enim quis. Actus vbi à pluribus fieri debet non potest per vnum expediri de aliorū commissiōe. 3. Tom. fol. 96. col. 2. in versu. Quod notare. Accusans aliquem de delicto & volens probare delictum impedit inquisitionem ex iudicis officio. 3. Tom. fol. 12. col. 2. gl. lo querellare. Accusare ad vindictam publicam absque peccato vnicuique licet. fol. 149. col. 1. in quæst. 5.

Accusans

Index Alphabeticus.

Accufans contractum tanquam vſurarium quid teneatur probare. 3. Tom. fol. 27. col. 1. in verſi. Eſt tamen prædictis.
 Accuſare vſurarium cui libet de populo permittitur imo eialiquid loco premij condonatur. 3. Tom. fo. 46. col. 1. in glo. Camara.
 Accuſare mortem, vel aliud quoduis delictū poteſt quilibet de populo vbi propter timorem potentiorum accuſator non apparet. 3. Tomo. fol. 46. col. 2. in verſic. Et adde quod.
 Accuſator pœnam ſibi à lege delatam in premiū accuſationis iure fori & poli retinere poteſt ſine metu reſtitutionis. 3. Tom. fol. 70. colum. 1. glof. Porgalardon.
 Accuſatus de percutione ſeu morte cum telo illata vel de alio delicto cum alia qualitate ſi qualitas non probetur, probetur tamen vulnus illatum an poſſit ſequi condemnatio. 3. Tom. fol. 401. col. 1. ad fin. in verſi. Si quis.
 Accuſatio competit cui libet de populo aduerſus dicentem ſe Doctorem, Licenciatum, ſeu Bachalareum cum tamen non ſit. 3. Tom. fo. 291. col. 1. in verſi. Ex quo dicebam. etiam ſi ſint per Comitum Palatinum. Idem de dicente ſe militem vel clericum vt ibi.
 Accuſans mulierem ſecunda vota petiſſe viuo primo coniuge tenetur probare primum maritum verè & realiter viuere nec præſumptio, qđ quilibet præſumitur viuere cētum annis ei optulatur. fo. 50. col. 1. in verſi. Eſt tamē notandū.
 Accuſij varietas incuſatur. fol. 102. col. 1. in verſic. Tertia regula.
 Aditio hæreditatis vires teſtamento tribuit & omnia in eo contenta confirmat. fol. 81. col. 2. in verſic. Aditio hæreditatis.
 Adminiſtrationis officium eſt rationem reddere. fol. 205. col. 2. in verſi. Quod ſuadetur.
 Adoptiuus filius adoptanti ex teſtamento non vero contra eius voluntatem. fol. 95. colum. 2. in verſi. Eſt & adoptiuorum.
 Adoptiuus filius non contratabula teſtamentum patris adoptatis. ibi. in verſi. Hinc eſt adoptiuū.
 Adoptiuus non poteſt petere alimēta à patre adoptante ibi. in verſic. Item nec.
 Adoptiuus non eſt adeo ſuus filius, vt in eum liceat alienare rem litigioſam quod nota ad ſcholares. fol. 96. col. 1. in verſic. Illud quaeri.
 Adoptiuus filius caret beneficio cum auus. ff. de cond. & demon. cum ſimil. ibi. in verſi. Adoptiuus caret.
 Adoptiuus filius non facit ceſſare fideicommiſſi conditionem ſi ſine liberis. ibi. in verſic. Nam adoptiuus.
 Adoptiuus filius adoptanti ab inteſtato ſuccedit vnā cum legitimis & naturalibus. ibi. in verſic.

Ab inteſtato.
 Adoptiuus filius adeo adoptanti ab inteſtato ſuccedit vt excludat quofuis adoptantis aſcēdentes. ibi. in verſi. Quod quidem.
 Adoptiuo filio in fraudem aſcendentium adoptato max. adoptante data opera ab inteſtato decedente aſcendentes poſſunt donationis in officio ſæ querelam intentare. ibi. in verſi. Tamen ſuperior.
 Adoptiuo filia idem in ea ſeruat quod in adoptiuo filijs, de quibus ſupra. ibi. in verſic. Quæ hæcenus.
 Adoptiuus non tranſit in poteſtatem adoptantis, ibi. in verſi. Viſo de adoptante.
 Adoptans adoptiuo vna cum patre naturali. In caſtrensibus vel quaſi ſuccedere poteſt. fo. 101. colum. 1. in verſi. Sexta regula.
 Adoptans adoptiuo ſuccedere poteſt ſi ſit quæ in poteſtate adoptatum habeat. ibi. in verſic. Sunt qui velint.
 Ad primordium tituli poſterior quoque formatur euentus. fol. 93. col. 1. in verſi. Succedit.
 Adulterium quoad fidei tranſgreſſionem ſiue à viro ſiue ab vxore committatur pariter committitur. fol. 121. col. 1. glof. ſus bienes. in verſic. Tum etiam.
 Adulterij præſumptio quæ mala pariã & diſcordias. 3. Tom. fo. 218. col. 1. in verſi. Tum etiam.
 Adulterium an ſit graue ſcelus. 3. Tom. fo. 289. colum. 2. in verſic. Quaritur. & 290. col. 1. & 2. vbi late de eo remiſſi.
 Adulterium an ex oſculo probetur. 3. Tom. fol. 292. col. 1. in verſi. Sed eſt dubium. & col. 2.
 Adulterium an ſit mixti fori vt ſic in vtroque foro adulteri puniri poſſint. 3. Tom. fol. 290. col. 2. in verſi. Quaritur vtrum.
 Adulterium an committatur cum ſponſa alterius putatiua. 3. Tom. fo. 289. col. 2. in princ.
 Adulterium an committatur cum ſponſa de præſenti non cognita ab ſponſo. 3. Tom. fo. 289. colum. 1. glo. Eñziere.
 Adulterium an committatur cum ſponſa de futuro. ibi. in verſic. Vtrum adulterium.
 Adulterium qualiter ſit probandum, vt pœnæ contra criminoſos ſtatutæ executioni mādari poſſint. 3. Tom. fol. 291. col. 1. in verſic. Quaritur inſuper, vbi an coniecturis col. 2.
 Adulterium ab vxore commiſſum per vim præciſam punibile non eſt. 3. Tom. fol. 281. col. 2. in verſic. Illud etiam.
 Adulterij crimen an tranſactione componi valeat & poſſit. 3. Tom. folio. 308. colum. 2. in verſic. Vtrum autem.
 Adultera vxoris ab accuſatione quo tempore maritus excludatur. 3. Tom. fo. 308. col. 1. in verſic. Quaritur.

Index Alphabeticus.

Quaritur vterius.
 Adulterij ab accuſatione excluditur maritus lenocinij exceptione ibi. in verſi. Excluditur autē.
 Adulterij exceptio an hæres mariti vxori dotē petenti opponi poſſit quando maritus viuens adulterium vxoris ignorauit. 3. To. fol. 291. colum. 1. in verſi. Dubitatur præterea.
 Adulterium non committitur cum meretrice nupta. 3. To. fo. 264. col. 1. in verſi. Et ſic tenerem.
 Adulterij in crimine ſententia condemnatoria vel abſolutoria lata contra alterum ex adulteris an ſufficiat in odium vel fauorem alterius adulteri. 3. To. fol. 312. col. 1. in verſi. Quaritur etiã.
 Adulter & adultera iure regni quomodo puniantur. 3. Tomo. fol. 312. col. 2. glo. Lo que quifiere.
 Adulter clericus qua pœna feriatur. 3. To. foli. 33. col. 1. in verſi. Clericus autem.
 Adulter credens ex certis coniecturis filium natum ex adultera eſſe ſuum forte ob infirmitatem vel impotētiã cucurbitæ ad quod teneatur in foro conſcientiæ patri putatiuo. 3. Tom. fol. 303. col. 2. in princ.
 Adultera criminaliter à viro accuſata an exceptio ne adulterij à viro commiſſi ſe tueri poſſit. 3. To. fol. 332. col. 2. gl. No ſe pœda vbi vide quid de iure regio ciuili canonico latiffime.
 Adultera propter adulterium ammittit bona paraphernalia & lucra conſtate matrimonio quaſita. 3. To. fo. 312. col. 2. in verſi. Ammittit etiam.
 Adultera quæ filium ex adulterio natum marito impoſuit qui eum v legitimum ſemper habuit aluit auxit vtrum ſe prodero marito teneatur ne legitimi ſua ſucceſſione defraudetur. 3. To. fol. 300. col. 1. in verſi. Dubium autem.
 Adultera filium ex adulterio natū marito impoſuens quibus modis damnum legitimo hæredi refundere teneatur. 3. To. fol. 301. col. 1. in verſi. Hijs pmiſſis & 302. c. 1. vbi vidēt tres modos oino.
 Adultera in caſu de quo ſupra quando & quomōtalem reſtitutionē facere poterit & teneatur. 3. To. fol. 302. col. 2. in verſi. Ex prædictis.
 Adultera ſi eius maritus nullum habeat filiū cui reſtitutionē facere debeat pro hæreditate mariti quam retinet filius ſpurius vide. 3. To. f. 302. col. 2. in verſi. Eſt & aliud & 303. col. 1. in princ.
 Adulteram maritus ciuilitate accuſans ad thori ſeparationē an iure regio lucretur dotem & arras. 3. To. f. 312. c. 2. gl. Lo qđ ghere i verſi. Et quāuis.
 Adultera in adulterio de præhenſam ſi cōcubinaris maritus occidat an excuſetur vel teneatur. 3. To. fol. 315. col. 1. in princ.
 Adultera in adulterio de præhenſam an maritus ſi ne peccato poſſit propria authoritate occidere. 3. To. f. 292. col. 2. in verſi. præterea & f. 293. col. 1. vbi vide latiffime de pœna adulterij oī iure.

Adultera ſi ante. 12. annum tempore quo iure ad matrimonium apta non iudicatur adulterium committat an & quando puniri debeat vide. 3. To. fol. 310. col. 2. gl. Doze.
 Adulterini filij an iure communi matri ſuccedant. 3. To. fol. 296. col. 1. in verſi. Nam de iure.
 Adulterinus ſeu expoſitus filius ſi habeat bona patris titulo pro donato vel pro hære bona ſi de an poſt cōpletā præſcriptionē debeat facere cōſcientiã de talib⁹ bonis acqſitis ſi ipſe ſe certo illegitimū agnoſcat. 3. To. f. 303. col. 2. in verſi. Circa præmiſſa.
 Aduocati officiū nobile & generoſiſſimum eſt. 3. To. fol. 362. col. 2. in verſi. aduocati officium.
 Aduocatus bonus pro vero milite haberi debet. 3. To. fol. 362. col. 1. in add. incip. adde quod aduocati vbi vide plura pro eis & contra eos.
 Aduocatus dictas contractū illicitū tenetur ad reſtitutionē. 3. To. f. 362. col. 1. in verſi. Idē dicēdū.
 Aduocatus litē cōſulto differens ſi pars neceſſitate preſſa cōcordiã faciat parti tenebitur ad intereſſe. 3. To. f. 362. col. 1. in add. in verſi. Multi.
 Aduocatus errans cauſas propter imperitiã vel culpam in reſpondendo ſine intellectu & librorum reuolutione tenebitur parti ad intereſſe. 3. To. fo. 362. col. 2. in verſi. Imo ſi propter.
 Aduocatus & procurator de iure captū defendens an teneatur pœna eximentis vel defendētis captum. 3. To. f. 251. col. 1. in verſi. Quaritur quis.
 Affectus ad operationē ſemel deductus punitur licet effectus non ſequatur. 3. To. fol. 248. col. 1. in verſi. Nota quod.
 Affectus qñ puniatur licet nō ſequatur effectus late. 3. To. fol. 260. col. 1. Pertotā & ibi. col. 2. vide limitationem. (verſi. Culpæ autē.
 Aſſictio aſſicto danda non eſt foli. 164. col. 2. in Affinitas ex illicito coitu cōtrahitur vſq; ad ſecū dū gradū. 3. To. fo. 315. col. 2. in verſi. Ex quorū.
 Agnati vocantur ad ſucceſſionē vſq; ad decimum gradū ita vt proximior præferatur licet ſecus ſit icognatis qđ ad grad⁹. f. 101. c. 2. i verſi. i primis
 Allegare contra patrē diſipationē bonorū eſt indecēs & i honeſtū legibus diuinis & humanis fol. 76. col. 1. in verſi. Quarto nam.
 Aleuoſus non gaudet immunitate eccleſiæ. 3. To. fol. 389. col. 2. in verſi. Aleuoſus.
 Aleue crimē in quibus caſibus cōmittatur. 3. To. fol. 207. col. 2. & vbi late remiſſiue.
 Aleuoſus dicitur treugam ſeu aſſecurationem frāgens. 3. To. fol. 361. col. 1. in gl. Tregua.
 Aleuoſus vel cōmittēs aliquē caſum hæreſis largo mōſumptū vt vſurarius ſymoniac⁹ quō puniatur vide. 3. To. fol. 360. col. 1. gl. Aleue.
 Alimenta filijs debentur ante mortem à patre. fol. 77. col. 1. In verſi. Põterit tamen.

Index Alphabeticus.

Alimenta filijs iure naturæ debita à principe tolli non possunt folio. 129. col. 1. in versiculo. Alimenta enim.
Alimenta parentibus iure naturali debita à principe etiam lege vel consuetudine tolli nõ possunt folio. 130. columna. 2. in versiculo. Ex qua conclusione.
Alimenta lege vel statuto limitari non possunt ad minorem quantitatem quam ad congruam sustentationem patris filij siue legitimi vel illegitimi fol. 131. col. 1. in princ.
Alimenta non tantum filio naturali dantur sed etiam eius filio id est nepoti. foli. 97. colum. 2. In principio.
Alimentorum legatum secundo loco factum in minore quantitate in codicillis efficit vt à maiori summa in priori testamento relicta recessum fit fol. 80. col. 1. in vers. Secundo.
Alienatio rei litigiosa licet fieri non possit in filium adoptiuum potest tamen fieri in filium suum vel nepotem legitimum fol. 96. col. 1. in vers. Et tamen alias.
Alienatio rei contractus in præiudicium veri domini non valet si tamen dominium in emptore superueniat in præiudicium venditoris valet fol. 192. col. 1. in vers. Item videtur.
Alienata per patrem titulo oneroso non reuocantur per filium etiam concurrente fraude folio. 76. col. 2. in vers. Sed contrariam.
Alienari prohibita si alienentur omnibus defuncti contententibus à postea tamen natis reuocari possunt fol. 128. columna prima. in vers. Nam si prohibita.
Alguazellus & suis famulus possunt delinquentem capturæ se tradidit si aliter eum capere non possit occidere. 3. To. fol. 231. col. 2. in vers. Quæro etiam.
Alguazellus malefactorem percutere non debet vel post capturam eum turpiter ducere alias punitur. 3. To. fol. 231. col. 2. in vers. Si autem.
Alguazellus vel quilibet alius hæbēs potestatem prohibendi ladros potest pecunias ludentium capere in ipso fido inuentas. 3. To. folio. 237. col. 1. in princ.
Alguazello delinquentem in flagrati inuentum capere propria autoritate licet non alias. 3. To. folio. 214. columna prima. in versiculo Et alguazello.
Alguazellum seu alium iustitæ ministrum interficiens quæ poena feriat vide. 3. To. fol. 246. col. 1. & in vers. Limita tñ.
Alguazello maiori resistens & ob id poena multatus an eadem ferendus sit si eius substituto resistat. 3. To. fol. 245. col. 1. in vers. Quæritur.
Alguazellus siue arcis præfectus occidens extrahentem pecus vel triticum prohibitum vel quod aliud & eius officialis nullam poenam subeunt fol. 344. col. 2. gl. Mataren.

Amicus amicum ob benemerita & prætextu amicitia in situisse præsumitur folio. 160. col. 2. ad finem.
Amicitia habet effectum fraternitatis fol. 160. columna secunda. gloss. O de amico vbi plura de amicitia viribus.
Amicitia vtrum excludat aliquem à testimonio ibi. remissi. in vers. Vtrum autem.
Amicitia seu amoris magnitudo vtrum habeat vim clausulæ derogatoriæ ibi. in versicul. Et vtrum amicitia.
Animus nocendi in foro tantum animæ consideratur folio. 209. columna secunda. in vers. Pro cuius communis.
Animus talis præsumitur qualia sunt verba acta. 3. To. fol. 216. columna secunda. in vers. Probat.
Animæ fauore in dubijs opinionibus quod tutius est præsumere debemus. 3. To. folio. 220. col. 2. in vers. Et in dubijs.
Annua præstatione an inducant obligationem in futurum remissi. 3. To. fol. 37. col. 2. in vers. Quid autem.
Annua præstatione an temporis prescriptione & quantà tollantur ibi. in vers. Sed restat.
Annui redditus inter immobilia computantur. 3. To. folio. 28. columna secunda. in versicul. Pro confirmatione & fol. 29. col. 1. in princ. & ibi quomodo hoc intelligatur.
Annui redditus (vulgo census) emptio ad ratione quatuordecim pro vno liciti sunt de iure regni & consuetudine. 3. To. fol. 29. col. 1. in versicul. Contractus istos.
Annui redditus seu redditus redimibiles constituti seu constituendi deinceps reducuntur ad pretium duodecim mille marauetinoorum annuatim pro mille per. l. 126. fol. 39. De las cortes de Madrid. Anni. 1566. folio. 29. col. 1. ad med. vbi quod ante eam hoc pretium certum constitutum non erat.
Annui redditus temporales quos vulgo censos dicimus sine vlla vsurarū fraude nec macula emere videret retinere licet. 3. To. fol. 29. col. 2. in vers. In quo dubio.
Appellatio non habet locum à sententia nulla. fol. 42. in vers. Dubitatur ibi & appellatio.
Appellationis remediū a quibuscūq; iudicib; licitū est & pmissum. 3. To. f. 379. col. 1. gl. auiedo.
Appellatio plures casus in quibus admittit. non debet vide. 3. To. fol. 379. col. 1. in princ.
Appellare ab executore non licet. 3. To. fol. 378. col. 1. in vers. Item aduerte.

Appella-

Index Alphabeticus.

Appellatione interposita appellans à vinculis leuari debet & est custodiendus. 3. To. fol. 379. col. 1. in vers. Et interposita.
Appellationis iudice non deferente quomodo appellans protestari debeat vt causam appellatio nis coram superiore proponere possit non obstante denegatione inferioris. 3. To. fol. 379. col. 2. in princ.
Apprensus domum alterius & præfatis opem vt delictum committatur raptus puta homicidij vel huiusmodi quomodo puniatur. 3. To. fol. 382. col. 1. gl. Todo.
Apostasia quid sit & quot inueniantur eius species. 3. To. fol. 135. col. 2. quæ sit. 19.
Apostata poena quæ fit fol. 136. col. 2. in vers. Ad tertium in. 3. To. fol. 136.
Aragones quo ad testamenti solennia duobus testibus contenti sunt folio. 107. col. 1. in versicul. Et Aragonenses.
Arbitrium vbi relinquitur in iudicis pectore an extendi possit ad mortis naturalis poenam. 3. To. fol. 207. colum. 2. in vers. Præterea dubitatur vbi. 2. communes contrarias & vide concordiam folio. 218. columna prima. in versicul. Ideo solito.
Arbitrè proprie multare non potest nec iubere poenam sisco applicari licet eis ex forma compromissi facultas data sit. 3. To. fol. 374. col. 1. in vers. Arbitrè vero vbi vide quando possit iubere parti applicari.
Arbitrorum sententia potest executioni mandari et si sit petita reductio ad arbitrium boni viri qua durante locū habet cautio legis Toletanæ folio. 247. columna prima. in versiculo. Quæritur an.
Arborum appellatione vites etiam continentur. 3. To. fol. 351. col. 1. gl. Cortare.
Arrogator ab intestato succedit arroganti fol. 101. col. 1. in vers. Vnde nulla.
Arrogatus transit cum suis omnibus bonis in potestatem arrogantis fol. 96. col. 2. in princ.
Arrogato filio non potest arrogator quartam nõ relinquere ibi. in vers. His autem.
Argumentum à verosimili validum est in iure plura de eo remissiue fol. 184. col. 1.
Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet. fol. 60. col. 2. vers. 3. Probat. ibi. validum est &c.
Argumentum de facto iudicis ad partem validū est fol. 106. col. 1. in vers. Item & quinto.
Assassinus quis dicatur. 3. To. folio. 267. col. 2. in vers. Assassinus autem vbi vide de eis plura remissiue & fol. 268. col. 1. in vers. Et quis.
Ascendentes incestuosi ab omni descendentiū successione priuantur fol. 99. colum. 1. in vers.

Regula 1.
Ascendentes legitimi & naturales succedunt filijs in suas legitimas ibi. in vers. Parentes legitimi.
Ascendentes legitimi & naturales olim in successione ab intestato ita succedebat vt pater matrem excluderet. Ibi in vers. Parentes legitimi
Ascendentes in descendentiū successione succedunt ex equo cum fratribus vtrinque cõiunctis & fratrum filijs si sint præmortui ibi. in vers. Tamen hodie.
Ascendens in successione descendentiū vocatur qui sanguine iunctus est salua gradus prærogatiua ibi. in vers. Illud etiam.
Ascendens in feudum filiorum non succedit fol. 100. col. 2. in vers. In feudum.
Ascendentium vbi alter priuatur succedendi iure tota hæreditas ad alterum defertur fol. 100. col. 1. in vers. Sed vbi.
Asini sepultura quæ dici possit vide. 3. To. fol. 94. col. 1. in vers. Sepultura asini.
Asini luxuriosi & potentis vulgo dicti (garahon) accessus ad equam prohibetur in bethica causa belli. 3. To. fol. 394. columna prima. glo. Asino vbi vide rationem.
Astrologia prohibita est. 3. To. fol. 10. col. 2. in versicul. Quo fit.
Aucupari seu venari cum scopita non licet iure regni & alijs armis de quibus ibi. 3. To. fol. 390. col. 1. in princ. Et per totam.
Augmentum debet regulari secundum naturam sui præexistentis fol. 18. col. 2. in versicul. Præter ea augmentum.
Augmentum intelligitur quantum ad quantitatem non vero quoad diminutionem solennitatis fol. m. col. 1. in vers. Et est primo.
Auendanus aduocatus curialis laudatur fol. 89. col. 1. in vers. Et si de qualitate.
Autoritas tutoris & curatoris in actu gesto à pupillo siue adulto præcedere debet fol. 126. col. 2. in vers. Facit etiam.
Autoritas in actu requisita in ipso actu interuenire debet fol. 61. in vers. Cum autem fit.
Auus ex parte matris succedit filio nato in octauo mēse & intra tres dies mortuo nõ vero eius pater. fo. 104. colum. 1. in vers. Alsidue.
Auus paternus extante matre ut cunq; filium respicent nõ succedet fol. 99. in vers. Est videre.

B

Annitum reum à iudice captum interficiens an teneatur poena ordinaria delicti ad partes. 3. To. folio. 251. col. 1. in vers. Quæritur præterea.

b 2 Banni-

Index Alphabeticus.

Bannitus transfuga & hostis ciuitatis an impune occidi possit. 3. Tom. fol. 263. column. 1. glo. A. si enimigo vbi quid de iure regni & in casu. 1. 76. Tauri.

Bannitus condemnatus & ad supplicium ductus an à priuato vel à capiente interfici impune possit. 3. To. fol. 251. column. 2. in versicul. Quid autem.

Bastardi & naturales an priuilegijs & honoribus parentum præfulgeant. 3. To. fol. 286. columna secunda. ad me. & in versu. Tum etiam vbi latè remissi.

Beneficium principis contra ipsam interpretari in dubio debet. 3. Tomo. folio. 50. columna. 2. in princ.

Beneficium principis cõsetur perpetuum p saltim ad vitam donatarij fol. 414. col. 2. gl. no vaquẽ.

Beneficium resignari non potest sub aliqua conditione vel modo folio. 206. column. 2. in versu. Item datum.

Beneficio suo nunquam priuatur clericus ipso iure quantumcumque graue commiserit delictum fol. 31. columna. 1. in versu. Quarto confirmatur.

Benedictiones in matrimonijs & præcipue in vel à minibus vt vulgo dicitur assuefactæ vnde originem trahant fol. 52. col. 2. in versu. Et benedictiones vbi quod non sunt sacramenta.

Beneficij in collatione quis præferri debeat an qui peccauit & se tamen ad meliorem frugem recepit, an vero qui semper honestus fuit fol. 398. col. 1. in versu. Seruandum ad fin. in versu. Ex quo & col. 2. per totam.

Beilum in iudici non potest sine principis licentia. 3. To. fol. 330. col. 1. in princ.

Blasphemia quid sit. 3. To. fol. 137. col. 1. in quæst. 20. & 203. col. 2. in versu. Blasphemia quot sint eius species ibi. in versu. Ad secundum.

Blasphemia an sit peccatum mortale fol. 37. col. 2. in versu. ad tertium. 3. Tomo.

Blasphemia perfecta maximum est omnium peccatorum. 3. To. fol. 137. col. 2. in versu. Ad quartum.

Blasphemia est maledicere ecclesias Dei in quibus sanctum eius nomen colitur & veneratur. 3. To. mo. fol. 75. col. 2. glo. Iniqui &c.

Blasphemia qua pœna puniatur. 3. To. fo. 203. col. 2. in versu. Ad tertium. Quot modis fiat fo. 205. col. 2. in versu. Blasphemia quot.

Blasphemia per quæ verba inducatur in nostro Castellæ regno. 3. To. fo. 205. column. 2. in versu. Per quæ autem verba.

Blasphemia an inducat verbum. Despecho de Dies. 3. Tomo. folio. 206. columna secunda. in versu. Prædicta.

Blasphemia cognitio ad quæ pertineat. 3. Tom. fol. 138. col. 1. in versu. Ad quintum.

Blasphemus quis dicatur. 3. Tomo. fol. 203. col. 1. in litera. B.

Blasphemans calore iracundiæ percitus & concitatus vel quia forsan aliquid ei imponatur vel bis petatur an & quomodo puniendus sit. 3. Tomo. fol. 205. col. 2. in versu. Quid autem.

Blasphemus punitus per iudicem ecclesiasticum legalibus iterum pœnis coerceri potest per iudicem regis iurisdictionis. 3. To. fol. 205. col. 2. in versu. Et punitus.

Blasphemi pœna iure regio quæ sit. 3. To. fol. 206. col. 2. in versu. Ad cuius & in add. incip. Adde fol. 109. column. 1.

Blasphemus an excusetur à pœna ordinaria. 1. 7. titul. 8. lib. 8. recopul. Per confessionem factam in foro pœnitentiæ. 3. To. fol. 207. column. 1. In add. in versu. Itẽ quæro vbi vide latè de stylo.

Blasphemans Deum optimum Maxim. In occulto ab ipso punitur. vide casum de hoc porren tosi & Christianis cordi recondendum. 3. Tomo. folio. 212. columna secunda. in versiculo. Et hoc.

Blasphemans capi potest à quocumque de populo & duci ad locum delicti etiam sine iudicis mandato. 3. Tomo. fol. 214. column. 1. in versu. Nota casum.

Blasphemans in continuatione sermonis bis ter vel pluries an pluries puniri debeat pœna prag ma. 1. lib. pragm. 3. Tomo. fol. 210. col. 1. in versu. Dubitatur.

Blasphemia quis accusare possit. 3. To. fol. 207. col. 2. in versu. Quæritur quis.

Blasphemum an quilibet accusare teneatur. 3. Tomo. fol. 207. columna secunda. in versu. Dubitatur vtrum.

Blasphemi lege veteri qua pœna afficebantur. 3. Tomo. foli. 208. columna prima. in versiculo. Hinc est.

Blasphemo pœnam à lege præfixã an & quando iudex possit minuere ibi. in versu. Et sic videtur.

Blasphemans in regis curia quomodo puniatur & an grauius. 3. Tomo. folio. 209. columna. 2. in princ.

Boni homines collationum tenentur eligere iuratum bonum & idoneum scienter vero indigne electum iudex regius si de defectu constet admittere non debet folio. 412. col. 2. in versu. Ex quo inferitur.

Bono viro illicitum est aliquem decipere fo. 180. col. 2. in versu. Bono enim.

Bombardæ & tela alia misilia grauioris armaturæ p uta arcabuz spingarda, serpentina nõ debet à vicinis

Index Alphabeticus.

Et quatenus dixi.

Captus à iudice iniuste potest contra iudicem agere actione iniuriarum & protestari damnum & poenam legis. 3. To. fol. 350. columna secunda. In principio.

Capta bello si immobilia regi bellum indicenti acquiruntur si mobilia capientis sunt duci tamen exercitus tradere debet vt is secundum vnus cuiusque dignitatem diuidat fol. 162. col. 2. in versu. Vtrum autem capta vbi vide quid de iure regni.

Cap. Quamquam de vsuris an procedat in Iudæo manifeste vsurario. 3. Tomo. foli. 49. columna secunda. in versu. Quærietiam poster. & fo. 50. Per totum.

Carcerum effractores & frangere conspirates puniuntur vt confessi licet flagitium perfectum non sit. 3. To. fol. 418. columna prima. in versu. Et nota hanc legem. *quæro in iuris m. fo. 336. quæro in iuris m. fo. 336. quæro in iuris m. fo. 336.*

Cæsar V. Hispaniarum Rex Romanorum Imperator semper Augustus mundi terror Christianissime diem obiit. 21. die mensis Septembris hora secunda ante meridiem, Anno à Natiuitate Domini. 1558.

Carcera an pœna sit de iure communi & regio. 3. Tom. fol. 253. col. 1. gl. En la cortina.

Castrense peculium non confertur fol. 75. col. 1. in versu. Fundari etiam.

Casus fortuitus quando dicatur fol. 211. col. 2. in versu. Ex casu tamen fortuito.

Casus omissus in materia pœnalis habendus est p omisso prout in cæteris casibus nõ habentibus eandem rationem. 3. To. fol. 223. col. 2. in versu. Et casus omissus.

Castellum seu fortalitium in terra Regis vel alterius Domini etiam in proprio solo sine Regis licentia edificare nemo potest. 3. Tom. fol. 334. col. 1. gl. Casas. & ibi vide rationem.

Castellum seu fortalitium quid sit. 3. To. fol. 321. col. 2. ad fin. in versu. Castellum.

Castella seu fortalicia an & quando cõstituit possint in confinibus territorij. 3. To. fo. 328. col. 2. ad fin. in versu. Quæritur.

Castelli seu fortalitij possessor tenetur ostendere titulum suæ possessionis. 3. Tom. fol. 227. col. 1. glo. Tienen vbi vide rationem.

Casus omissus præsertim inducens pœnam non trahitur vltra casum legis folio. 46. columna. 1. in princ.

Catholicus quis vere ceteri debeat. 3. To. fol. 99. col. 2. in princ. & fo. 101. in versu. ad hoc dicitur.

Causa sufficiens ad excludendum filium ex hære datum à successione paterna non sufficit ad excludendum eum ab intestato. fo. 100. column. 2. in versu. Secundo causa.

C

Cambia ac recambia quæ in communi vsu versant an licita sint. 3. To. fol. 29. col. 1. in versu. Vtrum autẽ.

Cambiorum contractus interdum necessarius interdum iure gentium quasi quintum quoddam elementum conducibile est ibi. in versu. Cõtractum cambiorum.

Cambia exercere non licet numulario extero sed tantum regnicolæ. 3. Tom. fo. 29. col. 1. in versu. Fallit nisi.

Cantaber probans Cantabria senatum vel ei parentes ex ipso nobilis dicitur vulgo hijo de algo. 3. Tomo. folio. 59. columna secunda. Per totam.

Capacitas inspicitur secundum tempus mortis hinc decedens ab intestato relicto filio fratre minore filis postea per Epatum fiat successio nis capax nihilominus ad hæreditatem non admittetur folio. 60. columna prima. in versu.

Index Alphabeticus.

Causa inducens liberationem efficaciter est illa quæ inducta est ad obligandum fol. 181. col. 1. in versu. Et sic eum.

Causa quæ sit magna quæ parua relinquitur arbitrio iudicis folio. 205. columna prima. in versu. Vbi firmat.

Cautelas quibus filij clerici institui possint & illegitimi fol. 68. columna secunda. in versu. Tamen vsque ad fol. 69. in versiculo. Aliam cautelam.

Cæci testamentum licet olim pro forma ab hæredis institutione incipere deberet nunc in quacunque eius parte inferri potest fol. 65. col. 2. in princ. in versu. Quod tamen fallit.

Cedens bonis ob æs alienum debet afferre torquem ferreum ad collum publice. 3. Tom. fol. 78. col. 2. in versu. Sic etiam vbi remiss. de materia cessionis bonorum.

Census constitutio non solum procedit in annuis redditibus impositis ante approbationem factam à Martino. 5. & Calist. Pontif. Maximo. sed etiam in omnibus postea constitutis & constitutendis in futurum. 3. Tomo. fol. 30. col. 1. in versu. Sit secunda ratio.

Census constitutio non solum in redditibus pecuniarijs sed etiam in fructibus constitui potest nisi lege regia prout est in nostro regno prohibita. 3. Tom. fol. 30. col. 2. in princ.

Census ad vitam vel quousque paternam ingrediens hæreditatem cum in incerto pendeant liciti sunt. 3. Tomo. folio. 32. col. 1. in versu. De censibus vero.

Census redditus vt ab vsura liber sit debet constitui super rebus aut bonis aliquot quæ valeant ad redditus annui solutionem nec sufficit super sola vendentis persona constitui. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in principio.

Census contractus debet fieri quemadmodum ceteri reales contractus cum venditur res immobilis & cum eisdem qualitatibus. ibi. in versu. Quo fit.

Census contractus quo quis constituit annum redditum quatuordecim super re quæ tantum decem reddit si constituens se obliget ad culturam & curam illicitus est. 3. Tom. fol. 37. col. 1. in versu. Ex quibus.

Celebrationes anniuersariæ cõstitutæ in certa hæreditatis portione vel fundo filium non nepotes sequuntur vt nec eius retractus debeatur folio. 99. columna secunda. in versiculo. Tamẽ animaduersariæ.

Certa quantitas à principio nomine interesse non potest pacto taxari sine fraude vsura. 3. Tomo. folio. 21. columna prima. in versiculo. Ratio est.

Certa quantitas à principio taxata habito respectu ad interesse futurum verosimile quãdo petri possit fol. 21. columna prima. & ibi. de modificatione opinionis Decij in. c. Cum venerabilis in num. 14. de exceptionib.

Cessionarius tenetur obedire cessionis instrumentum nec aliter tenetur debitor contra quæ facta est cessio. 3. Tomo. fol. 344. col. 1. in versu. Et cessionarius.

Cessio est admittenda ab incarceratis pro interesse & iuribus debitis etiam ex delicto descendentibus folio. 245. columna prima. ad fin. in versu. Cessio.

Christianus contrahens matrimonium cum Iudæa vel e converso pœna mortis quæ ob adulterium sancita erat tenetur. 3. Tom. fol. 365. col. 2. in versu. Respondeo.

Christiani seorsum à Iudæis habitare debent nec cum eis colloquia habere. 3. Tomo. folio. 63. columna prima. gloss. continua & fol. 67. col. 1. glo. Niayan.

Christiani cum Iudæis cohabitare non debent. 3. Tom. fol. 58. col. 2. gl. No sean.

Christianus non potest domi habere infidelem, nisi ius captiuitatis ad eum pertineat. 3. Tomo. fol. 60. col. 1. gl. Que no.

Christianus in omni causa potest esse testis contra Iudæum. 3. Tom. fol. 60. columna secunda. gloss. En todos dummodo repulsa iuris repelli non possit & folio. 74. columna prima. gloss. testimonia.

Chyrographe carthæ & sic priuatæ scripturæ recognitione à debitore sunt executioni mandanda fol. 247. columna secunda. in versu. Item cõfessiones.

Circumuenire se ad inuicem contrahentes an naturaliter liceat & de quo dolo hoc intelligatur fol. 181. col. 2. in versu. Nec etiam obstat.

Citatus propter non tutum accessum durante iusto timore non comparendo non censetur cõtumax. 3. Tomo. folio. 62. columna secunda. in versu. Quo fit.

Ciues equites seu concilia vnus villæ vel ciuitatis non debent occupare terminos nec partem alieni territorij folio. 417. co. 2. gl. Delas ciudades.

Clandestinus consensus ante sacrum Concilium Tridentinum verum efficiebat matrimonium fol. 28. col. 1. in versu. Secunda ratio ad medium.

Clandestinum matrimonium vide in verbo matrimonium clandestinum clam facta videtur habere delicti præsumptionem fol. 34. col. 1. in versu. Quæ enim clam fiunt.

Clausula indignationis nostræ incurrat & an inducat priuationem beneficij vel pœnã tantummodo arbitrariã. 3. Tom. fol. 239. col. 1. & 2. per totã latẽ. Clausula

Index Alphabeticus.

Clausula consueta apponi habetur pro appõsita. fol. 66. col. 1. in princ.

Clausulae codicillaris plures quæstiones vtilis in praxi videremiss. fol. 108. col. 1. in versu. Plures quæstiones.

Clericus dicitur miles fol. 201. col. 2. in versu. Vltorius etiam.

Clericus quando & quomodo debeat gaudere immunitate ecclesiæ. 3. Tomo. fol. 344. col. 1. per totam.

Clericus primæ tonsuræ licet contrahendo matrimonium ipso iure priuetur beneficijs, si tamẽ contrahat sponsalia de futuro non vtique priuabitur fol. 4. col. 2. in versu. Hinc inferitur & ibi adstruitur ratio.

Clericus in minoribus constitutus si contrahat in facie ecclesiæ & postea matrimonium nullum appareat probata consanguinitate vel alio impedimento non potest redire ad beneficium quod habebat fol. 5. col. 1. in versu. Quero.

Clericus rebellis non cõsetur priuatus beneficio antequam eo priuetur per sententiam & interim id renunciare poterit fol. 32. col. 2. in versu. Confirmatur ex regula.

Clericus homicida non est priuandus ipso iure sed per sententiam fol. 32. col. 1. in versu. 3. ex doctrina & ibi vide cautelam vt is non amittat beneficia quæ tunc habebat.

Clericus ab ecclesiâ celebrare prohibitus si tamẽ vtatur debita materia & forma cum intentione conficiet sacramentum fol. 40. col. 2. in versu. Iuxta ibi & licet ecclesiã.

Clericis ab intestato in bonis patrimonialibus succeditur à suis & venientibus ab intestato vt in laicis fol. 103. columna prima. versu. Quinta regula.

Clerici continentissimi esse debent ob Reipub. Christianæ exemplum, impudici vero seuere pulsandi eleganter fol. 153. columna prima. per totam.

Clerici gaudent statutis laicorum dummodo eis sint fauorabilia nec præceptum nec in ihibitionem contineant fol. 33. columna prima. in versu. Confirmatur.

Clerici comprehenduntur in statutis continentibus vtilitatem publicam ibi in versu. Confirmatur. Nam.

Clerici vt iure communi nec submittantur statutis laicorum. 3. Tom. fol. 32. col. 2. in versu. Tum etiam.

Clericus vsurarius est infamis ipso iure sicut laicus. 3. Tomo. fol. 26. columna prima. in versu. Item etiam clericus.

Clericus conuictus de vsura si monitus non desisterit à tali iniquitate deponi debet. 3. Tom. fo.

26. col. 2. In principio.

Clerici fortilegi pœnam remiss. vide. 3. Tom. fol. 11. col. 1. in versu. Pœna autem & col. 2. in versu. Resolutio ergo.

Clericus vsurarius priuatur ab obtinendo beneficio. 3. Tomo. fol. 26. columna secunda. in versu. Hinc clericus & obrento ibi in versu. Item etiam.

Clericus fugitiuus capi potest à iudice seculari. 3. Tom. fol. 214. columna secunda. in versu. Clericus fugitiuus & an sine labe excommunicationis ibi in versu. Ratio.

Clericus falsificans sigillum regis vel literas quam pœna teneatur. 3. Tom. fol. 372. col. 2. in versu. Item qui.

Clericus falsificans literas inferiorum iudicum quam pœnam subeat. 3. Tom. fol. 372. col. 2. in versu. Quid autem.

Clericus committens crimen falsi in moneta Papæ quomodo puniatur. 3. Tom. fol. 375. col. 2. in versu. Quarto principaliter.

Clericus monetam Papæ falsificans non data incorrigibilitate an tradendus sit curiæ seculari. 3. Tomo. folio. 377. columna prima. 375. columna secunda. in versu. Sed est dubium. 376. columna prima. & secunda. Vbi duas contrarias.

Clericus realiter degradandus non est nisi sit incorrigibilis. 3. Tomo. fol. 377. col. 1. in versu. Præterea.

Clericus maledicus quomodo puniatur. 3. Tomo. folio. 213. columna prima. in versu. De maledico.

Clericus venditor census vel alicuius aliæ rei an teneatur ad gabellæ solutionem sicuti quilibet laicus. 3. Tom. fol. 34. col. 2. in versu. Quæritur vtrum.

Clericus incestum committens qua pœna feratur. 3. Tomo. folio. 365. columna 2. in versu. Clerici autem.

Clericus blasphemus & ebrius quam pœnam subeat. 3. Tomo. fol. 208. col. 1. in versu. De pœna & c.

Clericus falsum deponens coram seculari & conuictus an possit ab ipso laico iudice puniri vel ad suum iudicem remitti debeat. 3. Tomo. folio. 189. columna secunda. in versu. Sed dubitari.

Clericus aduocatus etiam si delinquat in officio suo coram seculari non potest ab eo incarcerationi nec puniri. 3. Tom. fol. 389. col. 2. in versu. Et idem.

Clericus falsam monetam cudens qua pœna feratur. 3. Tomo. folio. 192. col. 1. ad fin. in versu. Clericus igitur.

Index Alphabeticus.

Clerici in sacris constituti magisterij & Doctoratus apicem obtinere possunt. 3. Tom. fol. 98. col. 1. in versi. Quo fit.

Clericus notorie fornicator an sit ipso iure suspensus absque alia sententia an suspendendus. 3. Tom. fol. 112. col. 1. in principio & 313. col. 1. in versi. Pro simplici vero, & an propter fornicationem sit deponendus. 3. Tom. fol. 377. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Clericus in sacris relinquens bona sua amico ea fide ut spurio restituat an peccet & an recipiens possit ea retinere vel debeat fisco aut venientibus ab intestato restituisse. 3. Tom. fol. 304. col. 1. in versi. Dubitatur iterum & 305. col. 2. in versicul. Ex his igitur, cautelas vero quibus fretus hic spurio talia bona habere possit vide. foli. 306. col. 2. in versi. Ex quo ad finem. 3. Tom. fol. 308. col. 1. in principio.

Clericus habens accessum ad monialem seu religiofam quomodo puniatur. 3. Tom. fol. 316. col. 1. in versi. Et poena.

Clericus incestuosus qua poena feriatur. 3. Tom. fol. 315. col. 1. in versi. Poena autem.

Clericus vel nobilis alium probo afficientem putari si vocet Iudæum cucurbitam an teneatur Palynodiam recantare. 3. Tom. fol. 230. col. 1. in versi. Vtrum autem vbi ad partes.

Clericus pro crimine quantumcunque graui nisi data incorrigibilitate non est actualiter deponendus nec debet tradi curiæ seculari. 3. Tom. fol. 228. col. 1. in versi. Et ita consultus.

Clericus effectus hæres laiciam coram laico suo iudice conuenticoram eo etiam litem profectui tenetur. fol. 143. col. 1. in versi. Quid effectus.

Clericus vendens rem laico non tenetur illum defendere in foro seculari ibi in versicu. Hinc est vbi ad partes & secunda cõmunis contraria.

Clericus tenetur soluere gabellam intellige si negotietur, si vero contrahat super rebus sui patrimonij nec is nec cui eo contrahens eam soluere tenebitur fol. 297. col. 1. gl. Clerigo.

Clerici filium vel spurium vocans ad cautelam ut is bona patris clerici non consequatur, an saltẽ conuicij nomine teneatur. 3. Tom. fo. 226. col. 2. in versi. Quo fit.

Clericorum filij vocantur manseres fol. 99. col. 1. in principio.

Clericorum filij in sacris habitari an possint succedere in bonis matris vide. 3. Tom. fo. 299. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Clericorum filij ut plurimum deprauatis sunt moribus, & si qui boni inueniuntur est de raro cõtingentibus fol. 150. col. 1. in versic. Sunt enim communiter.

Clericorum filij efficiuntur serui ecclesiæ fol. 151. col. 1. in princ. & quod ecclesia hoc priuilegiũ non amiserit col. 2. in versi. Sed tamen vbi rationem.

Clericorum filij non succedunt ex testamento nec ab intestato. fol. 99. col. 1. in versi. Manseres ergo.

Clericorum filij efficiuntur infames infamia facti fol. 150. col. 1. in versi. Item infames.

Clericorum filij nõ possunt promoueri ad sacros ordines fol. 150. col. 1. in versi. Ideo non potest.

Clericorum filij in sacerdotio vel in alijs ordinibus geniti licet patri non succedant matri tamen succedere, possunt nisi sit coniugata vel cõcubina publica ipsius fol. 152. col. 1. in versi. Sed circa præmissa vbi ad partes.

Codicillaris clausula non censetur de voluntate testatoris apposta, sed magis de consuetudine notariorum nisi expresse a testatore adiecta probetur fol. 108. col. 2. in versi. Dubium autem. & 109. col. 1. in versi. Contrariam vbi ad partes.

Codicillaris clausula si non valeat iure testamenti valeat iure codicilli plures effectus parit de quibus remiss. fol. 108. col. 1. in versi. Quæro cuius.

Codicillaris clausula in testamento filij de consensu patris posita licet tanquam testamẽtum non valeat valebit tãtãquã donatio causamortis ibi in versi. vbi tenet.

Codicillaris clausula facit testamentum valere iure fideicommissi ibi col. 2. in versi. Ista clausula.

Codicillaris clausula tunc demum facit testamentum valere iure fideicommissi quando est nullum ratione solennitatis scilicet si ratione voluntatis, quo casu nihil operatur fol. 108. col. 2. in versi. Intelligas tamen.

Codicillaris clausula non parit supradictos effectus iure regni in testamento nuncupatio ibi in versi. Intelligas secundo.

Codicillaris clausula censetur apposta inter liberos cum communi cõtra alteram communem fol. 110. col. 1. in versic. Item dubitari potest.

Cognoscens per vim foeminam violenter poena mortis naturalis punitur. 3. Tom. fol. 264. col. 1. in princ. & ibi quid si sit meretrix.

Cognoscens, vel desponsans filiam consanguineam famulam sine consensu & licentia patris consanguinei vel domini in cuius potestate vel domo erat quaferiatur poena. 3. Tom. foli. 284. gl. E si qualquier.

Cognoscens concubinam domini punitur poena exilij. l. 1. tit. 15. lib. 8. ord. Intell. de concubina nota. 3. Tom. fol. 385. col. 2. in versic. Et quatenus.

Cognoscens

Index Alphabeticus.

Cognoscens famulam vel seruam domini qua poena punitur, & an ad accusandum alius quam dominus admittatur. 3. Tom. foli. 283. col. 1. in princ. & ibi col. 2. vide limitationem.

Coitus damnabilis & punibilis quid differant & qui dicantur ex vtroque nati. 3. Tom. foli. 296. col. 2. in versi. Et pro hoc.

Collatio cessat ex præsumpta voluntate foli. 74. col. 2. in versi. Præmaxime.

Collegia illicita reprobata sunt. 3. Tom. foli. 240. col. 2. ad finem.

Collegium debet discerni ab alio suis insignijs distinctis, & potest prohibere personas alterius collegij ne eisdem vtantur. 3. Tom. fol. 62. col. 1. in versi. Quo fit.

Colonus partiaris obligatus dare dimidiam vel tertiam partem fructuum tenetur eam dare sine deductione expensarum. 3. Tom. fol. 18. col. 1. in princ.

Columbas capere an sit licitum. 3. Tom. fol. 390. col. 2. in princ.

Columbas tenere in columbarijs an liceat. 3. Tom. foli. 390. columna secunda. in versi. Vtrum autem.

Columbas alienas apprehendendi causa femina seu efscerta arte spargentes quomodo teneantur. 3. Tom. fol. 39. columna secunda. in versic. Quia autem.

Columba natua quæ sit. 3. Tom. fol. 391. col. 1. in versi. Quæri etiam.

Columbæ an æquiparentur prædicatoribus vide ibi in addit.

Comburere vllens domum Petri si id efficiendi gratia ignem in eius domũ immittat & is alias vicinas domos comburat, vel ex eis ea ratione bona subtrahat fuerint ad omne damnum teneantur ratione combustionis quam furti. 3. Tom. fo. 351. col. 1. in principio.

Communitas secularis vel ecclesiastica recipiens Iudæos in suis oppidis cum licentia dandi ad foenus & vfuras peccat mortaliter. 3. Tom. fo. 48. col. 2. in versi. In tantum.

Commissionses & priuilegia censentur in dubio concessa sine præiudicio iuris commu. 3. Tom. fol. 224. col. 1. in versi. Tum etiam.

Commisarius an possit in legitima filiorum face re vulgarem substitutionem. Vide cõmiss. fol. 71. col. 1. in versi. Dubitatur an.

Commune æstimum ad precij iustificationẽ semper est inspiciendum. 3. Tom. fol. 31. col. 1. in versic. Confirmatur.

Communio postquam excommunicatus ab ecclesia repellitur inducit peccatum. 3. Tom. fol. 169. col. 2. in versi. Tum quia.

Committens delictum in impuberi ætate ratione cuius a poena fuit excusatus etiam maior factus

excusatur fol. 148. col. 2. in versi. Confirmatur.

Compensatio legati quãdo inducatur vide in verbo legati compensatio.

Compensatio fructuum in sortem nunquam admittitur. 3. Tom. fol. 18. col. 1. in versic. Confirmatur.

Commoditatem aut aliam rem æstimabilem nõ licet expectare pro re mutuata. 3. Tom. fol. 25. col. 1. in versi. Dubitatur an pro.

Concessum contra regulam iuris dicitur concessio. 9. ratio. fol. 61. in versic. Secundo confirmatur.

Concilium Lateran. sub Leone. 10. celebratum in. 9. sessione declaratur. 3. Tom. fol. 11. col. 2. in versi. Hodie est.

Concilij statuta ab episcopis tolli nõ possunt fol. 33. col. 1. in versi. Tumeriam.

Commissio facta per verbum præcipio in delegabilis est. 3. Tom. fo. 96. col. 2. ad medium.

Concubina quæ dicatur. 3. Tom. fol. 202. col. 1. litera. b. & infra in eadem col. in versi. Concubina proprie.

Concubina vt filij ex ea nati dicantur naturales qualis esse debeat. 3. Tom. fol. 202. col. 2.

Concubina publica quæ dicatur, vt de concubina tu puniri quis possit de iure regni. 3. Tom. foli. 202. col. 1. in versi. Sed quæ dicatur.

Concubinatus an licitus sit nec ne. 3. Tom. fol. 202. col. 1. in versi. Quæritur vtrum.

Concubinatus de essentia an requiratur cohabitatio & requisita ad probandum concubinatum vide. 3. Tom. fo. 202. col. 2. in add. incip. Domo.

Concubinæ plures significationes. 3. Tom. fo. 285. col. 2. in versi. Et quatenus.

Concubinam dimittendi promissio sub poena voti valet. 3. Tom. fol. 388. col. 2. in versi. Quod.

Concubinarius potest cõcubinam vniuersali vel particulari titulo instituire dũ nõ talis sit cum qua licite possit matrimonium contrahi. foli. 70. col. 1. ad fin. in versi. Quæritur vtrum.

Condemnet verbum an denotet executionem an vero definitiuam exigat. fol. 91. col. 2. in versic. fundant se.

Condemnato ex coniecturis nunquam poena ordinaria delicti sed minor imponenda est. 3. Tom. fol. 279. col. 2. in versi. Quoties enim.

Conditio sufficit quod semel existat licet non duret fol. 148. col. 1. in versi. Et respondetur.

Conductor bus inquilinis colonis nulla pensionis remissio indulgebatur causa pestis superuenientis ex decreto Alfonsi. 2. Neapolis Regis fol. 200. col. 2. in versi. Aliquas concordias.

Conductor non excusatur a pessione ob pestem quã cõuentum fuit ne propter pestem remissio fieret. fol. 201. col. 2. in versi. Intellige. 4. vbi quod hoc pactum valet.

Index Alphabeticus.

Conductor licet pacificatur cum locante vt etiam propter pestem remissio non fiat, si tamen ea culpa locantis contingat excusatur. fo. 201. col. 2. in versi. Quod precedit.

Conductor recedens à domo ex iusta causa pestis vel aeris corrupti pro rata tantum temporis quo habitauit ad pensionem tenetur folio. 200. colum. 1. in versi. Ex quo deducitur.

Conductor recedens a domo propter metum malorum spirituum, aerem corruptum ruinam minatam non tenetur soluere pensionem fol. 191. col. 1. in princ.

Conductor ob causam malorum spirituum hoc est duendos potest à conductione recedere fo. 191. col. 1. in versi. Et locum.

Conductor domus quādo teneatur ratione ignis folio. 210. colum. 2. in versi. Et quando conductor remiss.

Conductor non excusatur à solutione pensionis ex peste superuenienti quādo sciens locum naturaliter esse pesti subiectum conduxit fo. 201. col. 2. in versi. Quinto declara.

Conductor causa pestis potest domum relinquere intellige durante peste ea tamen cessante tenetur ad pensionem fol. 201. col. 1. in versi. Intellige.

Conductor causa pestis potest domum relinquere & à pensione excusabitur si clauis domus domino consignat & domino acceptare nolēte de mandato iudicis deponat. fol. 201. col. 1. in versi. Intelligenda est.

Conductor causa pestis potest domum relinquere & à pensione excusabitur quando pestis superuenit si tamen ea iam tempore contractus erat non excusabitur. folio. 201. col. 1. in versi. 3. Intellige.

Conductor in confinibus regni existens non potest remissionem petere tempore belli fol. 201. col. 2. in princ. vbi vide rationem.

Conductor renuncians casus fortuitos sibi praeiudicat fol. 168. col. 2. in versi. Est tamen dubium vbi vide remedia.

Conductor laeso in conductione fundi circa eius redditus quo modo subueniatur & quo casu teneatur fol. 186. col. 2. in principio.

Confessio debiti facta à Christiano in iudicio in fauorem Iudaei non valet. 3. Tom. fol. 53. col. 1. gl. Por excusar.

Confessionem & communionem per integrum annum differens vltra excommunicationem incusam praesumitur haereticus. 3. Tomo. fol. 68. col. 2. gl. Muliere in princ.

Confraternitates seu societates debent fieri ad bonum & non ad rebellionem reipublicae vel regis. 3. Tomo. fol. 239. col. 1. in versi. Confraterni

tatis & fol. 241. col. 1.

Confraternitates siue mercatorum siue scholarium debent fieri cum superioris consensu & praerati autoritate folio. 241. 3. Tomo. colum. 1. in princ.

Confratres seu collegae compelli possunt per potestates locorum vt seruunt statuta sua, & ea si fuerint contra religionem & in reipub. detrimentum sicut & ipsa collegia dissolui & annullari. ibi. in versi. Et potestates.

Confraternitates vtrum licitae sunt. 3. Tom. folio. 241. col. 2. in versi. Quæritur. 8.

Confraternitates ad quem finem inuētæ fuerint. 3. Tomo. fo. 242. columna prima. in versi. Quæritur in super.

Coniecture testatoris mens sequenda est fo. 74. col. 2. in versi. Idque præterea.

Coniugij in situendi plures causas vide fo. 20. columna prima. in versi. Præterea dubitatur.

Coniuges inter se possunt pacto renūciare lucris constante matrimonio quæritur fol. 169. col. 2. in versi. Dubitatur vltius.

Coniuges inter se ab intestato alter alteri succedant fol. 103. columna prima. in versiculo. Prima regula.

Coniugij vnus matrimonium contrahentis altero viuente poenam tam in masculo quam in foemina. 3. Tomo. folio. 46. columna prima. In princ.

Cōiux vterque potest ante copulam religionem ingredi, cum ea tamen licet vti ex tōta minime sine alterius consensu fol. 97. col. 2. in versicul. Nam ante vbi se remittit.

Coniux non potest remittere poenas hodie statutas in poenas. 2. nubentium fo. 56. col. 1. in versi. Circa præmissa.

Coniugineus bona maiorum vulgo dicta deabolengo retrahit pro tanto & concurrentibus pluribus omnes admittuntur fol. 213. columna prima. vbi intra quod tempus & quibus casibus retrahere possint.

Consensus præstitus à filiis matri secūda vota petenti consentientibus tantum nocebit quo ad poenas. 2. nubentium non vero consentientibus non præiudicabit folio. 54. col. 2. ad fin. in versi. Circa præmissa.

Consensus etiam maioris partis non sufficit vbi agitur de præiudicio singulorum in particulari fol. 55. col. 1. in versi. Tum etiam.

Consensus maioris partis consanguineorum in pace ex forma statuti requisita à hæredibus defuncti non sufficit nisi omnium consensus ad sit & ibi late reprobat opinio Bartoli in. 6. Cato. num. 3. cum sequent. l. 4. de verbor. oblig. fol. 55. col. 1. in versi. Et posset adduci.

Con

Index Alphabeticus.

Consobrini ex diuersis fratribus consobrino in stirpes succedunt non in capita fol. 102. col. 1. in versi. Tertia regula.

Consuetudo si rationabilis sit & vim legis obtineat seruari omnino debet. 3. Tom. fol. 71. gl. Columbre.

Consuetudo seruanda est in executionibus faciendis. 3. Tomo. columna secunda. fol. 59. glo. Quo no.

Consuetudo iusta ita obligat eius transgressorem ad peccatum quemadmodum iusta lex scripta fol. 11. columna secunda. in versi. Quæritur ad medium.

Consuetudo in maioribus multum operati solet fol. 113. columna prima. in versiculo. Et consuetudo.

Constitutio loquens in matrimonio non habet locum in sponsalibus fol. 4. col. 1. in versi. Item est textus.

Constitutio poenalis loquens in fratribus mendicantibus extenditur ad moniales mendicantes folio. 46. columna secunda. ad fin. in versi. tertio. In præsidium.

Constitutio præstans priuilegium ita interpretanda est vt minus præiudicium alterius iuri paratur fol. 133. col. 2. in versi. Præterea.

Contractus publici habent executionem paratam. fol. 51. columna prima. in versiculo. Ad secundum.

Contractus vbi nullus est propter dolum contrahentis petitur nullum declarari quatenus de facto non de iure processit si deceptus contractui stare velit actione ex contractu petitur ne decipiatur folio. 178. columna prima. in versiculo. Et sic cum.

Contractus propter vitium emptori incognitum dissoluitur folio. 190. columna prima. in versi. Vtrum propter.

Contractus vbi est perfectus quo ad obligationem & habet omnia substantialia periculum & damnum est emptoris folio. 188. col. 1. in versiculo. Nam quando.

Contractus recipiunt interpretationem ex tacite mente contrahentium folio. 188. columna. 1. in versi. Et est notandum etiam si sint stricti iuris ibi. in versi. Quod etiam.

Contrahens scienter secundum matrimonium viuente altero cōiuge non excusat poena binubi ex preterito quod primū matrimonij consistere non potuit fol. 48. col. 1. in versi. Vltius, vbi late de consilio Bald. n8. lib. 1.

Contrahens pluries matrimonium viuente altero coniuge in diuersis locis & copula ea consummans punitur iudicis arbitrio & inflincta vt ibi folio. 49. col. 1. in princ.

Contrahentes secundas nuptias non sunt benedicti, clericus eos benedicens suspenditur ab officio & beneficio fol. 52. col. 1. in versi. Est & alia poena vbi late de intellectu capi. de secund. nuptijs.

Contrahentium alter non potest legem contractui appositam altero inuito immutare fo. n8. col. 2. in versi. Nec enim.

Contrahens binas nuptias viuente altero coniuge in foro exteriori punitur poena Canonis. 2. de sponsa. duorum, in foro vero animè presbyter de confessione audiens poterit eam modificare folio. 45. columna secunda. in versiculo. Punitur etiam.

Contrahens secundas nuptias adeo olim poenis multabatur vt etiam maritus cuius respectu secundæ nuptiæ monstrabantur eisdem poenis afficeretur licet hodie fecus per. l. 5. titulo primo. libro quinto. ordina. fol. 55. col. 2. gl. A que illos ad finem.

Contrahentes binas nuptias viuente primo coniuge efficiebantur serui mariti & bona ipsorum ei deferebantur vt de eis libere posset disponere folio. 45. columna prima. in versiculo. De iure vero isto.

Contrahens scienter viuente primo coniuge secundas nuptias exilio. 5. annorum puniebatur, quia vero hodie poena feriat vide ibi. in versiculo. Itæ punitur contrahens.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente hodie trahitur ignominiose per vias publicas & cōsuetas & per. 100. annos ad tritremes relegatur folio. 45. columna prima. in versiculo. Vnum tamen.

Contrahens binas nuptias altero coniuge viuente iudicatur hodie aleuofus ibi. in versi. Punitur etiam.

Contrahentes quando possint à contractu inter eos inuito recedere folio. 195. columna secunda. ad medium per totam.

Contrahi in ecclesia potest folio. 312. columna. 1. gl. Dentro.

Contrahere de facto sine adulterio nullum inducit impedimentum folio. 48. col. 1. in versiculo. Quia de facto.

Contrahere an possit quis super re propria vide distinctionem & resolutionem fol. 193. col. 2. in versi. Si autem.

Contrahens binas nuptias ante separationem matrimonij viuente prima qua poena punitur hodie vide. 3. Tom. fo. 366. columna secunda. glof. Es caso.

Contrahens matrimonium viuente altero coniuge in hoc regno punitur ferro candenti in fronte impresso ad instar litere. Q. vbi vide de significatione

Index Alphabeticus.

ficatione eius literæ & literæ. B. & quid in pra-
xi recipiatur fol. 44. columna prima. glo. Que
son casados an procedat in foemina fol. 45. col.
2. in versu. Sed est dubium & 47. col. 1. in versu.
Et sic cum militet.
Contrahens matrimonium viuente primo coniu-
ge in famiæ poenam subijti ibi. in versu. Punitur
præterea.
Contrahens matrimonium viuente primo coniu-
ge tanquam de fide suspectus potest per inqui-
litores hæretice prauitatis inquiri ibi. in versu.
Potest etiam.
Contrahentes binas nuptias non sunt ipso iure
excommunicati fol. 45. col. 1. in versu. Est etiã
poena vbi ad partes.
Contractus vsurarij cognoscendi plures coniectu-
ras remissiue. 3. Tomo. folio. 40. columna pri-
ma. Ad finem.
Contractus non præsumitur illicitus & reproba-
tus nisi probetur. 3. Tomo. fol. 42. col. 2. in versu.
Contractus autem.
Contractus præsumitur illicitus & vsurarius cui
adjicitur pactum de retro & quod venditor v-
sque ad certum tempus pretium præstare non
possit & quod interim emptor lucratur fructus. 3.
Tomo. folio. 45. col. 1. gl. O que no.
Contractus dicitur vsurarius si Petrus det Seyo
pretiũ tempore mensis ad emẽdum granum vt
certa mensura sibi dentur in paschate resurre-
ctionis. 3. Tomo. fol. 42. col. 2. in versiculo.
Circa hanc. 1.
Contractus censetur vsurarius cum res venditur
paruo pretio cum pacto de retro quando ven-
ditor solitus erat dare ad vsuram. 3. Tomo. fol. 39.
col. 1. in versu. Et hoc etiam.
Contractus an sit vsurarius vbi res vel mercẽs v-
ditur pro eo pretio quod erat valitura in termi-
no assignato ad solutionem faciendam. 3. Tomo.
folio. 43. columna prima. in versiculo. Quis
vendidit.
Contractus ad hoc vt exequi possint debent esse
certi fol. 250. columna. 1. in versiculo. Præterea
est dubium.
Contractus principalis vbi nullus est & legi con-
trarius etiam in poenã adiectionem non valet
fol. 112. col. 2. in versu. Suadetur.
Contractus cui dolus ex proposito accessit nõ va-
let ipso iure folio. 244. columna secunda. glo.
Sin dolo.
Contractus venditionis cum clausula redimendi
vsque ad decem annos an & quando licitus sit
3. Tomo. folio. 40. columna secunda. in versu. 2.
Infertur.
Contractus vbi nullus est & clausula in eo contẽ-
ta nulla erit. 3. Tomo. fol. 51. columna prima. ad

finem.
Contractus omnis est seruandus & à lege ipsius
etiam princeps non liberatur. fol. 3. col. 1. in
versu. Item omnis.
Contractus sub conditione gestus veniente con-
ditione efficitur purus nec requiritur alius no-
uus consensus eum approbans fol. 41. col. 2. in
versu. Octauo etiam.
Contractum illicitum facere non licet sub specie
contractus liciti. 3. Tomo. folio. 51. col. 1. gl.
De fazer.
Contumacia contrahitur præcedente iudicis mo-
nitione non ante. 3. Tomo. fol. 172. col. 1. in versu.
Et est.
Contumacia in non parendo sententiæ rite & re-
cte prolata à consiliarijs regis qua poena feria-
tur vide. 3. Tomo. fol. 392. col. 2. gl. Cosa juzgada v-
bi late remiss.
Contumacia & nolens stare in iure vsque ad causã
definitionem quam poenam subeat. 3. Tomo. fol.
401. col. 2. glo. Pague.
Contumacia quotupluciter summatur ad hoc vt
propter eam quis excommunicari possit 3. Tomo.
folio. 171. columna prima. in versiculo. Cõ-
tumacia.
Contumacia delictum est. ibi. in versiculo. Ratio
est quã.
Contumacia quantumcunque minima est excõ-
municacione digna. 3. Tomo. fol. 172. col. 1. in versu.
Et est notandum.
Conuenticula vulgo dichos ligas y monipodios
prohibita sunt. 3. Tomo. folio. 237. notandum
columna. 1. & 2. per totam & 238. col. 1. vbi late
remiss.
Conuicium obijciens morte non dignum in li-
bello diffamatorio an afficiatur poena mortis
3. Tomo. fol. 215. col. 1. in versiculo. Sed du-
bitatur circa.
Conuicium obijciens in libello diffamatorio siue
lit probare delictum & expedire reipub. quod
manifestetur an excusetur. 3. Tomo. fol. 215. col. 2.
in versu. Quid vero.
Conuicium obijciens nomine puta vocãdi lepro-
sum iudeum cornutum quando teneatur. 3.
Tomo. folio. 226. columna prima. gloss. De-
nostare.
Copia testium siue procedatur ex officio siue per
inquisitionem reo danda est ad sui defensionẽ
& repulsam in crimine sodomiz. 3. Tomo. fol. 14.
col. 1. Per totam.
Copula carnalis habitata inter coniuges benedictio-
nibus ecclesiæ non secutis licet mortale non
inducat à veniali tamen peccato non excusat
fol. 11. col. 2. in versu. Quæri potest aliquo mo-
do hoc intelligatur.

Copula

Index Alphabeticus.

Copula carnalis debito modo habitata inter coniu-
ges non solum licita verum etiam & meritoria
est folio. 13. columna prima. in versiculo. Ex his
etiam.
Coronam reassumens est inhabilis ad officia se-
cularia folio. 247. columna secunda. glossa cle-
rigo.
Coriorum purgatores & pulsatores vulgo di-
cti curtidores quomodo & qualiter coria ven-
dere possint de iure regni folio. 429. col. 1.
& 2. Per totam.
Cornutus, seu cucurbita quis cõmuniter dicatur
& unde hoc nomen originem traxerit late &
elegantur. 3. Tomo. fol. 393. col. 2. in add. 2. in
princi.
Correctio siue retractatio erroris circa fidem in-
versu. qualis esse debeat. 3. Tomo. fol. 105. col. 1.
Per totam.
Corrigere errantem circa fidem ad quem spectet
3. Tomo. fol. 105. col. 1. in versu. Secundo ad quẽ
& col. 2. per totam.
Crederet expulsi quid sit. 3. Tomo. fol. 100. col. 1. in
versu. Si vero queritur.
Creditor quando teneatur computare in fortem
principalem fructus ex re pignori accepta non
solum acceptos sed & quos percipere potuit la-
tissime. 3. Tomo. fol. 17. columna prima. in versu.
Circa præmissa. vbi vide limi. & fol. 18. col. 1. v-
bi oppositiones & solutiones.
Creditor in persona debitoris de iure ciuili non
habet aliquod ius reale. 3. Tomo. fol. 344. col. 2.
in versu. De iure tamen.
Creditor capere potest debitorem fugitiuũ pro-
pria autoritate. 3. Tomo. fol. 214. col. 1. in versu.
Alius est casus & latius. 3. Tomo. fol. 345. col. 2.
in versiculo. Queritur an vbi quod etiam si sit
clericus.
Creditor propria autoritate repressam faciens
in rebus debitoris amittit debitum fol. 241. co-
lum. 1. in glo. Pleria.
Creditor petens executionem in bonis debitoris
pro maiori quantitate quam ei debeatur poena
penaliz & alij puniuntur fol. 247. columna. 2. in
versu.
Creditor quilibet spe vsuræ pecuniam mutuauit
debitum licet ex liberalitate debitoris aliquod
ultra statum recipiat non tamen id restituere
teneatur. 3. Tomo. fol. 55. columna prima. in versu.
Vtram autem licet in foro conscientie ad resti-
tutionem monendus sit ibi & columna. 2. Per
totam late.
Crimen vt dicatur inchoatum mortis naturalis
quæ requirantur. 3. Tomo. fol. 295. col. 1. in versu.
Nam vt crimen.
Crimen in curia quando dicatur commissum ad

hoc vt poenam delicti commissi in curia for-
tiatur vide. 3. Tomo. fol. 257. col. 2. in versu. Quer-
ritur quando & 3. Tomo. fol. 265. columna. 2. glo.
Entrare.
Criminosum fugientem quilibet de populo cape-
re potest. 3. Tomo. fol. 214. col. 1. in versu.
Et est regula.
Cui remouetur genus remouetur quilibet eius
species fol. 60. columna prima. in versu. Quia
cui remouet.
Culpa etiam leuissima in lege aquilia venit intel-
lig. commissa in faciendo non vero in omittẽ-
do fol. 210. col. 1. in versu. Ad idem.
Culpa leuissima semper in incendio præsumitur
intellige de contingente in omittendo fol. 210.
col. 2. in versu. Ex quo infertur.
Culpa leuissima quæ in incendio præsumitur in
omittendo quomodo excusetur habitans fo-
lio. 210. col. 2. in versu. Item etiam excusantur.
& 211. columna. 1.
Culpa quantumcunque lata dolo non æquipara-
tur ad poenã ordinariã saltem incursum folio
49. col. 2. in versu. Circa huius legis.
Curia dicitur vbi res residet. 3. Tomo. fol. 389. col. 2.
glo. Nuestra corte.
Curia multifariam dicitur & plura de eius ethi-
mologia. 3. Tomo. folio. 389. col. 1. in add. in
versu. Curia.
Curia vnde dicitur & quare dicatur fons iustitiæ
3. Tomo. fol. 257. col. 1. gl. Fuente.
Curia an dicatur rege absente. 3. Tomo. fol. 258. co-
lum. 1. in versu. Queritur.
Curia residere nemo potest dominum non ha-
bens. 3. Tomo. fol. 272. columna prima. in ver-
siculo. Nec.
Curia casus vulgo dichos casos de corte remissi-
ue vide. 3. Tomo. folio. 346. columna secunda.
gl. Que este sea.
Curia Pontificis summi dicitur vbi Papa residet
3. Tomo. folio. 389. columna. 2. in add. in versu.
Et curia ibi.
Curia Papæ an dicatur eo absente ibi. in versu. Sed
quid si Papa.
Curia Papæ vnde Ethimum sumat. 3. Tomo. fol.
389. col. 2. ad fin. in add. in versulo. Curia
autem.

D

Annatus ad perpetuos carceres an
testari possit remiss. vide. 3. To-
mo. fol. 233. col. 1. ad finem.
Damnatus ad mortem & ad execu-
tionem ductus potest à Cardinali
obuiuo. eripi ex singulari eorum prærogatiua.
3. Tomo.

Index Alphabeticus.

3. Tomo. fol. 271. columna prima. in versicul. Li-
mita etiam.
Damaatus ad mortem naturalem vel civilem tes-
tari nō potest. fol. 64. col. 2. In versu. quid autē
& quid hodie vide. fol. 165. col. 1. In versu. Hodie
vero.
Dammum datum in bonis Titij cum quo pax fa-
cta erat an inducat pacis violationem. 3. Tom.
fol. 347. col. 1. in versu. Quare etiam.
Dammum datum Petro an censetur datum à vi-
cinis si sunt famę malę & quando. 3. Tom. fol.
347. col. 2. in versu. vtrum autem.
Dammum vnde dicitur vide. 3. Tom. fol. 347. col.
1. in gloss. daños.
Dammum inferens leui culpa vel leuissima non
tenetur ad restitutionem in foro animę licet iu-
refori ad id cogatur. fol. 209. col. 2. in versu. In-
nocentius tamen & ad partes late fol. 210. col.
1. in versu. contrariam.
Damna resarciuntur de bonis constante matri-
monio de consuetudine huius regni fol. 167.
col. 1. in versu. & esse satis.
Damni causam præstantes quocumque modo ten-
entur laicis criminaliter & ad pœnas civiles
& criminales & interesse & damna passis. 3. To.
fol. 328. col. 2. in versu. vel damni.
Damni emendam quis petere possit. 3. Tom. fol.
347. gloss. daños. col. 1. in versu. Quis autem.
Damna singularibus personis illata princeps pro
bono pacis & ob publicam quietem potest re-
mittere. 3. Tomo. fol. 347. col. 1. in versu. vtrum
autem vbi quid si sit in præiudicium priuati.
Debitur fugitiuus si constat esse debitorem per
instrumentum vel testes idoneos exhibendus
est ne creditor debito fraudetur. 3. Tomo. fol.
344. col. 1. gloss. in de: dores.
Debitori fugam suadens quia creditor ordinauerat
facere eum capi & detineri si ea occasione
debitor fugiat tenetur creditori ad soluendum
illud debitum. 3. Tomo. fol. 345. col. 2. in principio.
Debitor debitoris vbi ei protestatio fit ab asserto
creditore ne debitor soluat. Quando teneatur
huic protestationi parere vide. 3. Tomo. fol. 344.
col. 1. in versu. Quo fit.
Debitor factum accipi debet prout ei vtilius sit
folio. 80. columna prima. in versiculo. Quare
potest.
Debitor non debet molestari à creditore super
debito per instrumentum non probato nisi
prius testibus aut confessione in iudicio cōuin-
catur. fol. 247. col. 2. gl. Ni fin ella.
Debita soluenda sunt quę quis in testamēto fate-
tur se alij debere quid tamen hoc casu requira-
tur vide fol. 85. colum. 1. in versiculo. Item sunt
soluenda.

Decedens sine confessione exteriori in extremo
vita facta nisi constet quod eam contempserit vl-
tra annum in ecclesia sepeliendus est. 3. Tomo
fol. 44. columna. 2. in versiculo. Vnde decedēs
alias secus.
Decedere quis dicitur in curia Romana licet ex-
tra eam sit per duas dietas legales vide. 3. Tomo.
folio. 389. columna secunda. in addi. in princ.
Deceptus laicus trahens laicum per viam denun-
ciationis euangelicę coram ecclesiastico non
incidit in pœnam. l. 3. tit. 1. lib. 3. ordi. fol. 180. co-
lum. 2. in versu. Nec ex hoc vbi vide rationem
& consilium fol. 181. col. 2. in versu. Consulere
tamen.
Deceptio quęlibet cum dolo inter contrahentes
illicita est fol. 129. col. 2. in princ.
Deceptio & in æqualitas pretij etiā intra dimidiā
iusti pretij iure canonico illicita est fol. 179. co-
lum. 2. & ibi vide rationem in versu. Ex quo ad
finem & ibi vide rationem.
Deceptus omnis siue secularis siue clericus potest
recuperare læsionem per viam denuntiationis
euangelicę vt peccato obuietur fol. 180. col. 2.
in versu. Ex quo deducitur.
Decima ratione executionis debita iudici qui pre-
cepit fieri executionem de remate vt dicitur nō
præcipienti executionem fieri in forma cum
fideiussione de abono vt dicitur debetur foli.
246. col. 1. & 2. Vbi ad partes.
Decima debetur alguazello vel officiali qui erat
tempore quo fuit facta executio non vero suc-
cessori fol. 247. columna prima. in versu. Ergo.
Decima in solutione rata haberi non debet ad ex-
pensas factas ratione fructuum. 3. To. fol. 17. co-
lum. 2. in versiculo. Est tamen notandum vbi
vide differentiam inter decimas prædiales &
personales.
Decimę sunt soluenda statim collectis fructibus
antequam pensio, census seu tributum detur
impositum super prædio in versu. Et sic.
Defensor hæretici est in capax successiōis & hoc
in monacho adeo verum est vt etiam effectus
episcopus capax non efficiatur fol. 113. col. 1. in
versu. Quod quidem.
Defensio vnicuique licita est tum pro salute tum
etiam pro honore & tuitione rerum. 3. To. fol.
263. col. 1. gl. O defendiendose.
Defendens seu receptans delinquentem seu ho-
micidam in suis terris scienter & admonitus à
iudice quomodo teneatur. 3. To. fol. 325. col. 1.
gl. Defendieren.
Definitionis verba accipi debent in fortiori signi-
ficato. folio. 59. in versiculo. Vel aliter colum-
na secunda.
Defunctus etiam post mortem dicitur retinere
domi-

Index Alphabeticus.

dominiū quod postea adita hereditate trans-
fertur in hæredem fol. 60. col. 2. in versu. Circa
prædicta ibi. Et isto respectu.
Delinquens non habens in bonis luet in corpo-
re. 3. To. fol. 253. col. 1. gl. Si no.
Delinquens in crimine mixti fori facit iniuriam
legi civili & canonicę. 3. To. fol. 178. col. 2. in
versu. Nam quando.
Delicti magnitudo seu grauitas ex impositione
pœnæ dignoscitur. 3. Tomo. folio. 304. colum-
na prima. in versu. Hic impositione enim & ibi
quod tunc licet iudici pœnam aggravare. 3. To-
mo. folio. 320. columna secunda. in versu. Quia
ex grauitate.
Delinquens an delictum committendo videatur
tacite in pœnam consentire. 3. To. fol. 306. col.
1. in versu. Nec obstat.
Delicti satisfactio an debeat fieri etiam in foro
conscientiæ pro opera pœnalia. 3. To. folio. 352.
col. 1. quæsti. 4.
Delictum perpetrare per se vel per alium paria
sunt quo ad pœnam. 3. Tomo. folio. 356. colum-
na prima.
Delicti cognitio debet prius fieri siue à iudice de-
lictii siue à iudice vbi fugam fecit delinquēs cū
litteris requisiti. 3. To. fo. 340. colum. 1. in versu.
Ex quibus.
Delicta iterata acrius puniendā sunt fol. 49. col. 1
in versu. Et delicta iterata.
Delicta vno impetu iterata pro vno reputantur
fol. 49. colum. 2. in versu. Quando tamen.
Delinquendi occasio intercludi omnibus debet.
3. To. fol. 309. columna prima. glossa. Es exem-
plo.
Delicta publicę castiganda sunt vt formidine pœ-
næ euitentur.
Delinquentes in regno Castellę si fugiant ad Por-
tugalliam vel e conuerso sunt remittendi in lo-
cum delicti iuxta concordiam nostri regis &
Portugallię. per. l. 103. pragma. 3. Tom. fol. 88.
col. 2. in versu. Adde.
Delictum patris non nocet nepoti catholico quō-
minus possit habere bona propria aui. fol. 117.
col. 2. in versu. Et delictum.
Degradationis formam in omnibus & ab omni-
bus ordinibus eum orationibus solitis & solen-
nitate omnimodo dare missi. vide. 3. Tomo. folio
71. columna secunda. in versiculo. Degradatio
nis formam.
Degradationis formam ab ordine Pontificali. 3.
Tomo. folio. 759. columna prima. ad fin. à pres-
byteratus. 160. col. 1. & à ordinibus sacris. 161. à
Diaconatus. Subdiaconatus columna. 2. ab
ordine Acolytatus. exorcystatus lectoratus ho-
stiaratus. 161. col. 1. A prima tonsura ab ordini-

bus sacris ibi. col. 2.
Degradatus & depositus nō excusatur ab his quę
sunt honoris. 3. Tomo. foli. 174. columna pri-
ma. In princ.
Degradatio quid sit & quotuplex. 3. Tomo. folio
88. columna secunda. in versu. Cum ergo &. 89.
col. 1. & de duplici degradatione ibi. col. 2. & fo-
lio. 90. Per totum. col. 1.
Degradatus quilibet an quam cito degradatur sit
curiæ seculari tradendus pro quocumque grau-
i crimine. 3. Tomo. folio. 90. columna secunda.
in versu. Vtrum autem vbi latē plures casus &
fol. 91. col. 1.
Denunciatio quando obijcitur per viam dilato-
rię exceptionis ad repellendum aliquem ad tē-
pus ne agere possit tamquā excommunicatus
sufficiens est non tamē cum in vim perempto-
rię & ad inducendū plenum præiudicium. 3.
Tomo. folio. 178. columna prima. in versiculo.
Denunciatio.
Denunciatio ex communi obseruantia totius or-
bis non solet dari nisi præmissis monitorijs ibi
in versu. Denunciatio enim.
Denunciatio litis motę ab emptore venditori fa-
cienda super re emptæ debet fieri legitimo tem-
pore quo venditor possit litem prosequi foli.
194. columna secunda. in versu. Et est notandū
vbi quando sufficiat hanc denuntiationē fieri.
Denunciatio litis motę ab emptore venditori fa-
cienda an insimul cum libello litis in forma pu-
blica necessario fieri debeat & quomodo folio
195. columna prima. in versu. Qualiter autem.
Depositum licet iure communi perdant testamen-
ti factionem tam actiuam quam passiuam ta-
men ex. l. 4. Tauri actiuam habent folio. 94.
columna. 2. in versiculo. Illud tamen ad notan-
dum est.
Depositum & mandatum in quo conueniant foli.
208. col. 2. in versu. Post actionem.
Depositum suscipiens ad quid teneatur ibi. in versu.
Qui depositum.
Depositum quid sit fol. 209. col. 1. in versu. Quare
quid sit.
Depositum contractus cuius gratia principaliter ce-
lebratur ibi. in versu. Quare contractus de-
positi.
Depositarius non eodem modo late culpę ac dō-
li nomine condemnari debet folio. 209. col. 2.
in princ.
Depositarius in foro animę tenetur in id quod in-
terest quatenus damnum continet ibi. in versu.
2. conclusio.
Depositio nis pœna nunquam habet locum nisi
in casibus à iure expressis fol. 31. col. 1. in versu.
Quinto in fauorem.

Index Alphabeticus.

Dicens inferenti gravem iniuriam coram testib⁹ ego illum vlticari vel vindicabo licet is qui tale iniuriam intulerat mortuus reperiatur vel vulneratus torqueri non potest. 3. To. fol. 368. columna prima. gloss. No querellaren vbi vide rationem.

Dicens testamentum nullum prætextu in habilitatis testatoris ad disponendum probare id tenetur præsumptio enim stat pro testatore fol. 61. col. 2. in versu. Ex quo.

Dictum vni viri prouidi inducitur istam causam credulitatis maxime si apud acta id cum iuramento & famæ coniunctione deponat fol. 49. col. 2. in versu. Et ista mulier.

Dies debet intelligi de die integro & naturali fol. 408. col. 1. in princ.

Dies termini an computetur in termino fol. 408. columna prima. in versu. licet aliàs & col. 2. in versu. Præterea.

Differentiam inter titulum de procuratoribus & titulum. ff. & C. mandati & ad quid multiplicatur fol. 208. columna prima. in versu. Quæritur qua.

Dignitates familiarum conferuantur ex conseruatione bonorum fol. 77. colum. 1. in versu. Probatur. 2.

Discordia oriri solitæ inter agnatos & cognatos contrahentes matrimonium absque eorum scientia maxime si pater aut mater sit clandestini matrimonij prohibitionem inducere foli. 28. col. 2. in versu. 3. Causa est.

Disposita in feudis locum habent in maioratibus folio. 114. columna secunda. in versiculo. Nam disposita.

Discrimen inter masculos & foeminas faciendum non est folio. 22. columna prima. in versu. Et quod non sit.

Disposita in vno in correlatiuis censentur etiam in alio disposita fol. 36. columna prima. in versiculo. Nam alias.

Dispositio per quam redditus impossibilis aditio hereditatis non valet fol. 66. col. 1. in versu. Est tamen ad finem.

Dispositio eadem esse debet vbi eadem ratio militat. 3. Tomo. folio. 23. columna prima. in versu. Præterea &c.

Dispositio iuris Canonici in materia peccati consernentis præferenda est iuriciuili. 3. To. fo. 24. col. 1. in versu. Et leges.

Disputare de fide catholica an sit licitum. 3. Tomo. fol. 97. col. 2. in versiculo. Sed his non obstantibus.

Directa heredis institutio in nulla alia vltima voluntate præterquam in testamento fieri potest folio. 66. columna prima. in versu. Præterea

dubitatur.

Diuini nominis ommissio in testamenti descriptione a tabellione id non vitiat fol. 65. col. 2. in versu. Ex quo.

Diuini nominis appositio in testamenti cõfessione non est de eius substantia quinimo casu quo esset negligentia notarij non deberet inducere præiudicium testatori. folio. 65. col. 2. ad fin. in versu. Et ne aliqua.

Diuinare quid sit vide. 3. Tomo. fol. 9. col. 2. in gl. Adeuinos.

Diuinatio omnis de ipsa proprie loquendo quali tercunq; & quomodo cunq; fiat est prohibita & acriter punienda. 3. To. fol. 10. col. 1. in versu. Et de omnis.

Diuinatio vtrum semper sit illicita ibi. in versu. Et vtrum semper.

Diuinationis varios errores & materiam latè remissit. ibi columna secunda. in versiculo. Et de varijs.

Diuinatio quotuplex sit. 3. Tomo. fol. 365. col. 1. In princ.

Diuinationibus credens est quodammodo hæreticus. 3. Tomo. folio. 11. columna prima. in versu. Et diuinationibus.

Diuinationes & sortilegia licet illicita sint nõ tamen inducunt hærelim nisi quando Dei potentia Demoni applicatur ibi. col. 2. in versu. Est tamen notandum.

Diuinatores & sortilegi qua poena afficiantur tã de iure canonico & ciuili quam de iure regni. ibi. in versu. Quo fit.

Diuisus in plura sui partem plenam habere non potest folio. 411. columna secunda. in versu. Tum etiam.

Doctores & tractatores sacræ scripturæ in expositione & intellectu eiusdem præferuntur prælati & habentibus iurisdictionem licet in definiendis causis Pontifices eis præferantur. 3. Tomo. folio. 105. columna secunda. in versiculo. Quod autem hoc sit.

Doctor miles seu persona ecclesiastica licet non possint repetere aliquid ratione lucri cessantis repetere tamen possunt consistens in damno emergenti. 3. Tomo. fol. 22. columna secunda. in versu. Tamen si esset vbi vide exemplum.

Dominus D. Didac. Couaruias meritisimus summi Philippi secundi Hispaniarum Regis Christianæ fidei solidissimi firmamenti Senatus Princeps & Segouienensis Præsul laudatur sed materiam superat opus. fol. 83. col. 1. in versu. Et hoc est.

D. Iacobus Septimacensis episcopus Simacas laudatur. 3. Tomo. folio. 222. columna prima. In principio.

D. Anto-

Index Alphabeticus.

D. Antonius à Padilla Meneses dignissimus mili-tarium ordinum consilio præfectus, laudatur. 3. Tom. fo. 185. col. 2. in versu. Et nostram.

D. EMANVEL COSTA Lusita. folus gloria Cõmbitica Primarius professor Iuris ciuili. iam rude donatus, & iterum Salmanticensis Primarius eiusdem iuris professor acutissimus in genij, & merito ante alios excellens, Papinianus alter laudatur. fol. 34. col. 1. in versu. Contrariam.

D. Martinus ab Azpilcueta Nauarrus communis nostri seculi præceptor, laudatur. fol. 199. col. 1. in versu. Probatur. 2.

D. Frater Dominicus à Soto, laudatur. 3. Tom. fo. 209. col. 1. ad finem.

D. Antonius ab Aguilera non dedignandus supremi consilij iustitiæ Philippi Secundi Hispaniarum Regis senator & Salmanticensis primarius iuris Põtificij professor iam rude donatus (vulgo jubilado) laudatur. 3. Tom. fol. 177. col. 1. ad medium.

D. Arius Pinellus radians Lusitaniæ sydus Cõmbiticensis Vesperorum Iuris Casarej professor, & deinde Salmantica primarius, laudatur. fol. 43. col. 2. ad fin. & fo. 75. in versu. Est dubium. & fo. 76. col. 2. in versu. Quinto. & fo. 159. col. 1. in gl. Et si fuere, & eius mors deploratur. 3. To. fol. 344. col. 2. ad medium.

Doctor Petrus Peralta Salmanticensis olim Iuris Casarej professor primarius & fere totius Hispaniæ præceptor, laudatur. fo. 43. col. 2. ad fin. vbi quod obiit Anno domini. 1561. & fo. 83. col. 1. in versu. Et ita reperi. & fo. 168. col. 1.

Doctor Aluarus à Grado primarius olim iuris Casarej Professor Salmanticensis, laudatur. fol. 83. col. 1. in versu. Et non ab eo.

Doctor Antonius Gomez pauperum pater Vesperorum Iuris Casarej professor olim Salmanticensis, laudatur. fo. 65. in versu. Ex quo fundamentõ. & fo. 103. col. 2. ad finem. Reprobatur tamen. fo. 112. col. 1. in versu. Præterea non est.

Doctor Petrus Xuaraz decretorum iuris Pontificij Professor olim Salmanticensis, laudatur. 3. Tom. fol. 180. col. 1.

D. Didacus à Vera nunc Salmantica decretorum doctor celeberrimus, laudatur. 3. To. f. 180. c. 1.

Doctorum Collegium deficientibus legitimis hæredibus Doctori succedit. 7. To. fo. 371. col. 2. in versu. Et an Collegium.

Dolus malus quid sit. fo. 211. col. 1. in versu. Est ergo dolus malus.

Dolum committens licet contractum rescindere non potest quando eum passus ei vult stare tamen si agens contra dolum passum, vt declarat an velit rescindere vel ei stare tenebitur dolum

passus id plane declarare. 3. Tom. fol. 30. col. 1. in versu. est tamen notandum.

Dominus villæ vel agri vbi est commissa robaria vel communitas tenetur satisfacere damnum de suis bonis si rapinam committens non inueniatur vel bona eius non satis sint ad satisfactio nem. 3. Tom. 39. col. 1. in versu. Et quod dñs.

Domini locorum particularium an possit compellere suos subditos & vasallos ad recipiendos hospites. 3. Tom. fol. 412. col. 2. in versu. Et an Marchiones.

Dominium etiam priuatum à Principe tolli non potest nisi causa reipublicæ vtili. fol. 128. col. 1. in princ. versu. Tum etiam.

Dominium nil aliud est quam ius disponendi de re ipsa. ibi in versu. Dominium autem.

Domini locorum prohibentur Iudæos recipere sicut & hæres etiam alieni territorij seu iurisdictionis alterius domini vasallos. 3. Tom. fo. 79. col. 1. in princ.

Dominis uel parentibus quibus inquit in matrimonio contracto cum carum famulis vel filijs iniuria inferitur solis ius accusandi datur. fo. 43. col. 1. in gl. Pero si el padre.

Domino proprietatis in solidum debent pertinere fructus & accessiones rei suæ. fo. 166. col. 2. in versu. Constat.

Domus destructa & subiecta aratro cum sale, vt apud nos moris est an reedificari possit sine licentia principis. 3. Tom. fo. 326. col. 1. in versu. Dubium est.

Domus delinquentis communis cum innocente an diruenda sit in præiudicium tertij. 3. Tom. fol. 326. col. 1. in versu. Sed est dubium, & an fo-cius innocens casu quo destruatür an habeat actionem ad damnum recuperandum ibi. col. 2. in versu. Et si destruatür.

Domus aut fortalitium an & quãdo ob delictum destrui possit. 3. Tom. f. 325. col. 1. in gl. Iusticias.

Domus sua vnicuique esse debet tutissimum refugium late remissiuè. 3. To. fol. 392. col. 1. in princ.

Domus si alter scholarium in patriã migret vel de-cedat antiquior socius meliorem partem elige-re poterit. 3. Tom. fo. 402. col. 2. in versu. Quid autem.

Domus alienius vim inferens seu homini in ea cõ-tento qua poena feriatür. 3. Tom. fo. 392. col. 1. in versu. Malefacit.

Domus alicuius oppugnare incipiens si nõ per-ficiat an ex conatu puniatur. 3. Tom. fo. 392. c. 1. in addit. in princ.

Domo causa hospitij à metato vulgo dicto apo-sentador diuisa cuius sit electio an domini do-mus an vero hospitio receptis. 3. Tom. fol. 402. col. 2. in versu. Sed quis.

e Domo

Index Alphabeticus.

Domos alienas vel vineas comburens tenetur ad damni satisfactionem & poena mortis feritur. 3. To. f. 350. c. 2. gl. Quem en. vbi vid. late remiss.

Dona an possint interuenire in electione ad officia publica vel in renuntiatione fauore alicuius vel promissione & an si fiat electio irritetur. fo. 409. col. 1. in versu. Sed est quaestio.

Donans ex causa remunerationis vtrum teneatur de euictione remissiuè. fo. 74. in versu. Vtrum aut.

Donans vbi tempore donationis de liberis cogitavit non potest donationem rescindere remedio. l. si vnquam. De reuo. dona.

Donans alicui ea conditione, vt post certum tempus restituat ecclesiae post absolutam donationem non potest modum seu conditionem rejicere in praedictum ecclesiae. fo. 127. col. 2. in versu. Et per illam doctrinam.

Donatio inter coniuges adeo nulla est quod nec morte confirmetur quando matrimonium nullum fuit. fo. 42. col. 1. in versu. Dubitatur &c.

Donatio facta à milite & à clerico concubinæ affectionis gratia non valet. fol. 69. col. 2. in versu. Dubitatur etiam. ad finem.

Donatio remuneratoria in eo quod excedit meriti to etiam inter filios reuocatur. fo. 75. col. 1. in princ.

Donatio causa mortis ante aditam hereditatem sola morte confirmatur. fo. 81. col. 2. in versu. Vnum tamen ibi. vbi diuersum.

Donatio quia acquisitio non est in communione sociorum non venit. f. 159. col. 1. in versu. Sed tñ.

Donatio à rege facta alteri coniugum cum altero non communicatur. f. 159. col. 1. in gl. E si fuere.

Donatio in alterum coniugum ab extraneo collata in alterius commodum non redundat. fol. 159. col. 2. nisi sit remuneratoria & quomodo hoc intelligatur ibi.

Donatio nec venditio iure regni nec alius titulus lucratiuus nec onerosus gestus fauore incapacis valet licet iure communi in onerosa nulla data fraude valeretur. fo. 154. col. 1. in versu. Et ista sententia.

Donatio seu melioratio simpliciter facta modum vel conditionem etiam ex intervallo non capit. fol. 127. col. 1. in versu. Confirmatur.

Donatio facta simpliciter & irrenocabiliter non potest tolli nec modificari sine consensu donatarii.

Donatio remuneratoria quæ proprie dicitur. fol. 162. col. 1. in versu. Quæ autem requirunt vbi remiss.

Donatio simplex facta vni ex coniugibus durante matrimonio à Rege consanguineo vel alio extraneo licet quo ad fructus communicetur quo ad proprietatem tamen plene donatio àquiratur. fo. 162. col. 1. in versu. Sit ergo conclusio.

Donatio vt inofficiosa vel ex alia causa rescissa non restituit fructus à donatario interim per

cepti. fol. 79. c. 2. in versu. Quando autem.

Donator tenetur ad solutionem gabellæ quando donatarius ei dedit pretium correspondens rei. fo. 175. col. 2. in versu. Ex quo dubium.

Dormienti an possit superuenire gratia ex vi prioris consensu in matrimonio. fo. 10. col. 2. in versu. Nec obstat dicere.

Dos promissa à viro ignobili vel sene in remuneratione nobilitatis, seu iuuentutis debet solui mulieri ab hæredibus mariti etiam si copula secuta non fuerit. fo. 74. col. 1. in princ.

Duo rei debendi si simpliciter obligentur quilibet pro parte tenetur si in solidum in solidum tenebuntur. fo. 244. col. 2. gl. Que cada vno.

E

EA quæ de iure speciali implorari possunt non sunt in consideratione antequam assequantur, & impentur. fo. 189. col. 2. in versu. Vbi aperit.

EA quæ contrarium actum legi impediunt disponentis facto impediti non possunt. fol. 134. col. 1. in versu. Secundo ea.

Etas certa ad intellectum & discretionem aetate considerata non potest malitia præueniri. fo. 6. c. 1. in versu. Quæ ad medium & quomodo hoc intelligatur in eadem col. in versu. Nec obstat.

Equalitas inter filios seruanda est. fol. 121. col. 1. in versu. Quia æqualitas.

Ebrietas an peccatum sit. fo. 208. col. 2. in addit.

Ebrietas an in delictis omnino excuset. 3. To. fol. 208. col. 2. in addit. in versu. Et an.

Ebrius an excusetur à poena blasphemiarum. 3. Tom. fol. 203. col. 2. in versu. Vtrum autem.

Ebrius quando fuit in culpa etiam leui se inebriando si aliquem occidat durante ebrietate erit irregularis. 3. To. fo. 104. col. 1. in versu. Ex quo infertur. & fol. 205. col. 1.

Ebrius qualiter in foro iudiciali sit puniendus. 3. Tom. fo. 205. col. 1. in versu. Qualiter autem.

Ebrius an sit semper excusandus à poena ordinaria delicti & quando. 3. Tom. fol. 205. col. 1. & cap. 2. in princip.

Ebrius an beneficium renunciare possit & an talis renunciatio valet. 3. To. fo. 209. col. 1. in versu. Quid autem. vbi in versu. Memini. vide factum & venustum dictum Tudest cuiusdam ebrii ab illudentibus pontificis effecti.

Ebrj an contrahere possint. fol. 208. col. 2. in add. in versu. Contrahere autem.

Ecclēsia cum hæreticum seu hæzicum iudici seculari tradit pro eo efficaciter intercedere debet, vt secularis citra mortis periculum sententiam moderetur.

Index Alphabeticus.

Ele modetur. 3. To. fol. 90. col. 2. in versu. Ecclesia tamen.

Ecclēsia prædonem nullum defendit. 3. To. fo. 351. col. 2. in gl. Robador.

Ecclēsia non potest in litigare ea quæ de essentia sacramentis sunt cũ id ad solum dominum nostrum Iesum Christum expectet. fol. 40. col. 2. in versu. Ergo ecclesia.

Ecclēsia libertatem grauaus vel laedens qua poena puniatur. 3. To. fo. 349. col. 2. gl. De comunione.

Ecclēsia res vltra trigennium sub poena excommunicationis locari non possunt. fol. 202. col. 1. in versu. Quæritur. & ibi de sacro concilio. Trident. in decreto. de reformatione sessio. 15. cap. 11.

Ecclēsia potest compellere reuocantem primum testamentum iuratum ratione iuramenti. fol. 114. col. 1. in versu. Confirmatur.

Ecclēsia quare compellat aliquem ad matrimonij contractum cum sit actus interior scilicet consensus. fo. 3. col. 2. in versu. Quare autem.

Ecclēsia de occultis non iudicat. fo. 34. col. 2. in versu. Ecclesia non iudicat.

Ecclēsia rei venditæ seu datæ in emphyteusim vltra iustum pretium recipiens tenetur læso ad restitutionem & satisfactionem. fo. 180. col. 1. in versu. Deducitur etiam.

Ecclēsia iustum tantum pretium non vltra etiam ab vltro offerente ratione contractus cum ea celebrati recipere debet ibi. col. 2. in princ.

Ecclēsiasticus iudex debet certior fieri de clericis laicis siue ad alias vulgo dados, siue ad chartas, vulgo nappes, vt de remedio & poena prouideant. 3. To. fo. 232. col. 2. in versu. Ex quo.

Eleemosynarum retardatio inducit retardationem remedij quo forte defunctus indiget. fol. 141. col. 1. in versu. Nam retardatio.

Electio valida iure naturali ratione consensus eligentium licet nulla ex defectu solennitatis iuris positivi firma est in foro animæ. fo. 107. col. 1. in versu. Quorum sententia.

Electio facta ad officia publica per suffragia debet omnino esse libera ab omni prece, pretio & promissione. fo. 409. col. 2. in princ. alias vero facta irritatur, vt ibi. & fo. 410. col. 1. & ibi vide limitationem. col. 2. in versu. Et sic quando.

Electio ab inferioribus de indigno facta ad superiorem deuoluitur. fo. 412. col. 1. in princ.

Electio ad officium illic qui suffragia emerat licet tunc secuta, vt illicita non valet si tamen ante electionem promittens à promissione recedat valet. fo. 412. col. 1. per totam.

Electio pauperum vel nominatio executorum fratribus mendicantibus prohibita non est. f. 139. col. 1. in versu. Contrariam. vbi vide ad partes & quomodo hoc intelligatur.

Electus in dignitatem per successiōem vel electionem non tenetur solvere debitum antecessoris nisi sit necessarium. fol. 122. col. 1. in versu. Facit etiam illud.

Emens redditus iurisdictionis pro vno anno si ad finem anni maleficiū committat pro quo poena sequentis anni imponatur poena pertinet ad emptorem primi anni quo maleficiū perpetratum fuit. fol. 246. col. 2. in versu. Secundo suadetur.

Emens redditus perpetuus vsuram non committit. fo. 185. col. 1. in versu. Ex quo infertur.

Emens equum qui non vult transire per pontem aut ætate foamidat rivum vel flumen per transire potest illum licite redhibere. fo. 190. col. 2. in versu. Et est notandum.

Emens ancillam tanquam virginem cum tamen esset corrupta actione ex empto agere potest. fo. 190. col. 2. in versu. Item si quis.

Emens æquum venditore adijciente eum esse, cæcum claudum, & quod eum vendebat cũ omnibus alijs morbis si postea appareat vitium specificæ non expressum redhibitoria agere potest. fo. 191. col. 1. in versu. Dubium est.

Empatæ res animatæ si intra triduum vel breue simile tempus à die emptionis causa morbi præcedentis intereat perit periculo venditoris si irruente morbo supitaneo emptoris. f. 191. col. 2. in versu. Sed circa præmissa vbi quod tempus ad hanc præsumptionem fumendam relinquatur iudicis arbitrio.

Empor vel conductor domus si in ea sit vitium ante contractum vel nocturnis tumultibus illusionibus tetrisque imaginibus inquietetur potest contractum rescindere. fo. 190. col. 2. in versu. Deducitur etiam.

Empor non denunciatis litem motam super re emptæ venditori si succumbat & non appeller non potest de euictione agere. fol. 154. col. 1. in versu. Dubitatur eo casu.

Empor non tenetur venditori denunciationem facere litis super re emptæ motæ quando venditor promissit euictionem quocunque modo contingentem. fo. 194. col. 2. in versu. Item etiam.

Empor regulariter agit contra venditorem de euictione. fo. 195. col. 1. in versu. Regulariter autem.

Emphyteusim capiens à morte patris ad non emphyteusim eam capiunt non vero à patre. f. 122. col. 1. in princ. in versu. Et de emphyteusi.

Emphyteusis dominus directus non potest emphyteutam vitalem eicere remedio. l. Acde. C. locati. fo. 202. col. 1. in versu. Quæritur etiam.

Emptionis & venditionis contractus an iure ciuili vel gentium inuentus fuerit. fo. 175. col. 1. & 2. per totam.

Emptionis & venditionis contractus originem à iure gentium secundario traxit; formam vero à iure civili. fo. 176. col. 1. in versu. Dicamus ergo.
 Emptionis & venditionis contractus definitio & utrum sit bone fidei. fo. 176. c. 2. in versu. Dicamus ergo. Vtique ad 177. col. 2. vbi per singulas definitionis particulas.
 Emptio & venditio sunt relatiua & correlatiua. fo. 177. col. 2. in versu. Et est.
 Emptionis & venditionis contractus est recipro- cus nec claudicare debet. fo. 184. col. 2. in versu. Confirmatur.
 Emptionis & venditionis contractus factus in frau- dem vsurarum vsurarius est. fo. 185. col. 2. in versu. Tamen quando.
 Emptionis & venditionis contractus an requiratur ad sui perfectionem scripturam, vti ante eius co- fectionem penitentia locus sit ad partes. fo. 187. col. 1. in versu. Nunc queritur vbi duas com- manes contrarias & limitationem vide.
 Emptionis & venditionis contractus regulariter scripturam nõ requirit nisi in casibus à iure ex- pressis vel ex pacto partiũ. fo. 188. col. 1. in prin- cipio.
 Emptionis & venditionis materiam remissam. folio 196. col. 2. ad finem.
 Emptionis & venditionis contractus differentiam cum contractu locationis & cõductionis vide. fo. 199. col. 2. in versu. Est alius.
 Emptio rei propriæ an consistat. fo. 193. col. 2. in versu. Vtrum vbi quod non, & ibi vide rõnem.
 Emptio rei alienæ an valeat, & an emptor possit excludere venditorem à pretij petitione, & an pretium acquiratur vero domino. fo. 192. col. 1. in versu. Quid autem esset. & col. 2. & fo. 193. col. 1. per casus amplia. & limita.
 Episcopus an compelli possit habere vicarium, & eius salarium commodum assignare. 3. Tom. fo. 396. col. 2. in addit.
 Episcopus dispensare potest in foro conscientia in omni irregularitate contracta ex quocũque grauissimo crimine & Papæ reseruatõ, dum oc- cultum sit, & in iudicio nõ deductum etiam si ex crimine homicidij voluntarij proueniat. 3. To. fo. 255. col. 2. in versu. Et etiam.
 Episcopi sunt quasi delegati sed apostolicæ ad co- gnoscendum & inquirendum aduersus hæreti- cos. 3. To. fo. 85. col. 2. in versu. Et sunt episcopi.
 Episcoporum munus proprium quod sit. 3. Tom. fo. 391. col. 1. in addit.
 Episcopus seu eius camera succedit clerico dece- denti sine hærede ex testamento vel ab intesta- to excluso fisco Papæ. 3. To. fo. 372. col. 1. in ver- su. Item etiam vbi vide limita.
 Episcopi statutum contra excommunicatos persi- stentes per mensem aut annum antequam ab-

soluantur, vel soluant certam pecunia quantita- tem an sit validum. 3. To. fo. 182. col. 2. in versu. Item etiam. & folio 183. col. 1.
 Episcopus an dispensare possit cum homine qui nulla animi deliberatione nec occidendi volun- tate præcedente hominem in tremo interemit. 3. To. fo. 256. col. 1. in versu. Sed dubium. & col. 2. per totam late.
 Episcopus seu prælatus potest inquirere de titulis suorum subditorum clericorum. 3. To. fo. 327. col. 2. quomodo vero excusetur possessor contra aliam qui prælatus non sit. 3. To. fo. 327. c. 2. in prin.
 Episcopi seu prælatorum officiales reipublicæ expediti tenent ad residendum sicut seculares; & quod eorum officia sint ad triennium. 3. To. fo. 319. c. 2. in prin. & 396. in addit. ad si. in versu. Et qd.
 Episcopi vicarij an possint mutare poenam delicti in pecuniaria. 3. To. fo. 396. col. 1. in addit. ad finem. in versu. Vel an.
 Episcoporum vicarij an possint laicis imponere poenas pecuniarias & eos in carcerare. 3. To. fo. 396. col. 1. in addit.
 Equo vendito an & quomodo censetur vendita sella, & frænum, & an ex tã venditione gabella debeatur. fo. 192. col. 1. in versu. Dubitatur.
 Equos veloces habere vulgo dichos postas nemo potest sine licentia gramatophori vulgo dicto Correo mayor. 3. To. fo. 413. c. 2. in versu. Sed vbi quod his equis iusto pretio pabulum denegari nõ debet.
 Eripiens aliquem de facto carere vbi non sit reus criminis siue sit pro debito publico vel priuato tenet de proprio patrimonio soluere creditoribus. 3. To. fo. 150. c. 2. in 5. concl. & 345. c. 1. gl. fuyera.
 Eripiens de facto aliquem de carceribus qui nec sit reus criminis nec pro debito in carceratus potest pecuniariter multari secundum potestatem iurisdic- tionis. ibi in versu. 6. concl. & ibi vide rõnem.
 Eripiens violentum raptorem nondum confessum conuictum vel condemnatum punitur poena decem librarum auri. 3. To. fo. 250. col. 1. ad finem.
 Eripiens confessum & condemnatum de crimine lætæ maiestatis reus efficitur. 3. To. fo. 250. col. 2. in versu. Secunda conclu. vbi vide limita.
 Eripiens reum maleficæ artis seu magicæ punitur capite. 3. To. fo. 250. col. 2. in 3. concl.
 Eripiens captum à familia vel carceratum punit in oib⁹ alijsq; supradictis casibus punit eodẽ poena qua puniret ex captis si præsens esset ibi in. 4. conclu.
 Error in nomine appellatiuo si de re præsentis & corpore constat nõ vitiat stipulationem. 3. To. fo. 57. col. 1. in prin.
 Error & ignorantia excusat à dolo à potius quã dolo in dubio præsumitur. 3. To. fo. 29. col. 2. ad finem. in versu. Confirmatur.
 Euaginans gladium in Curia Regis punitur in am- puta-

putatione manus. 3. To. fo. 258. col. 2. in prin- cipio.
 & ibi consecutiũ, vide ad partes dextera an ve- ro sinistra amputari debeat.
 Exceptio confessionis facta in fraudem vsurarum impedit executionem instrumenti guarētigij. 3. To. fo. 53. col. 1. gl. por escular.
 Exceptio proueniens ex defectu iurisdic- tionis semper opponi potest. 3. Tom. fo. 76. col. 1. in versu. Et exceptio.
 Exceptio dominij incontinenti probaturi nõ ob- stat agenti interdicitõ recuperandæ. 3. To. fo. 348. col. 1. in versu. Et agens.
 Exceptio pretij non soluti potest opponi contra emptorem instrumenti guarētigij executionem petentem. fo. 248. col. 1. ad partes.
 Exceptio rei non tradita potest aduersus execu- tionem opponi. fo. 248. col. 1. in prin- cipio.
 Excelsus, seu insultus contra iuratos rurum le- uior est quam contra officiales vel eorum loca tenentes in ciuitatibus. 3. To. fo. 253. col. 2. in ver- su. Nota quod.
 Excommunicatio cum sit lex pœnalis in materia spiritali an valeat à Principe seculari, & laico imponi. 3. To. fo. 182. col. 2. in versu. Qua- ritur etiam.
 Excommunicatio inflicta per constitutionem sy- nodalem eo ipso quod quis interfuit clandestini nuptijs sine expressa absolutione non dis- soluitur. fo. 33. col. 2. in versu. Est tamen no- tandum.
 Excommunicatio an à iure diuino vel positio in- uenta sit. 3. Tom. fo. 180. col. 1. in versu. Dubitari.
 Excommunicatio est sententia. 3. To. fo. 169. col. 2. in gl. Sententia.
 Excommunicationis sententia quando dicatur in terlocutoria quando vero definitiua. 3. To. fo. 170. columna. 2. & per totam in versu. Et sic possunt.
 Excommunicatio quid sit late. 3. Tom. fo. 171. col. 1. in versu. Iuxta præmissa vbi col. 2. declaran- tur singula definitionis verba.
 Excommunicatio in hominem Christianum fe- renda est. 3. Tom. folio. 172. col. 2. in versu. Vltimus.
 Excommunicatio quotuplex sit. 3. To. fo. 173. col. 1. in versu. Est notandum.
 Excommunicari debet homo non vniuersitas seu collegium. in 3. Tom. fo. 172. col. 2. in versu. Item homo.
 Excommunicationis absolutio obtenta ex falsa causa nulla est. 3. Tom. folio. 181. col. 2. in nona conclusione.
 Excommunicationis absolutio indefinita exhibi- ta pluribus excommunicationibus ligato vni- catantum in petitione expressa quando suffi-

ciat. 3. Tho. fo. 181. col. 2. in. 6. conclusione.
 Excommunicatione præcessisse an probetur per literas denunciatorias vel an requiratur monito- riarum probatio. 3. Tom. fo. 177. col. 1. in versu. Circa intellectum.
 Excommunicato iniuste fructus beneficij restituendi sunt. 3. Tom. fo. 174. col. 2. in. 2. conclusione.
 Excommunicato iuste sequuta absolutione fru- ctus medio tempore percepti restituendi non sunt nisi id expressẽ in sententia Papæ declar- tur. 3. Tom. fo. 174. col. 2. in. 3. conclu.
 Excommunicato non restituntur distribu- tiones quotidianæ ibi. in. 4. conclusione. vbi vide limitationem.
 Excommunicatus quantumcũque Rex siue alius Princeps vitandus est. 3. To. fo. 169. col. 2. in ver- su. Quo fit.
 Excommunicatus quædamna incurrat ob excõ- municationem. 3. Tom. fo. 173. col. 1. in versu. Et plura damna.
 Excommunicatum hodie vitare quis non tene- tur ante denunciationem specialem factam à iu- dice. 3. Tom. fo. 177. col. 1. in versu. Hodie tamen.
 Excommunicatus qui per annum in excommuni- catione persistit tanquam de fide suspectus per Inquisitores hæreticæ prauitatis inquiritur. 3. To. fo. 367. col. 2. in prin.
 Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos & tenetur ad re- stitutionem perceptorum ea durante. 3. Tom. fo. 174. col. 1. in versu. Nihilominus.
 Excommunicatus post denunciationem persistens in excommunicatione per multum temporis spacium tandem absolutus an incurrat accusa- tus poenam. l. r. tit. 5. lib. 8. ordina. fo. 178. col. 1. in versu. Sed est dubium.
 Excommunicatus pluribus excommunicationi- bus tunc vna absolutione ab omnibus libera- tur quando absolvens potestatem habebat ab omnibus absoluedi. 3. Tom. fo. 181. col. 2. in. 7. conclusione.
 Excommunicationibus pluribus ligatus pluribus absolutionibus vel vnica tantum omnes appre- hendente absoluitur ibi. in. 8. conclusione.
 Excommunicatus pluribus excommunicationo- nibus à diuersis iudicibus ab vno quoq; eorum absolutionem impetrare debet. fo. 181. col. 2. in 10. conclusione.
 Excommunicatus nihil nomine ecclesiæ posside- re potest. 3. To. fo. 174. col. 1. in versu. Excom- municatus nil.
 Excommunicatus iuste redditus beneficij amittit nec cessante excommunicatione eos recupe- rat. ibi. col. 2. in versu. Iuste.

Excommunicatus inique quando distributiones quotidianas possit exigere. 3. To. fol. 175. col. 1. in versu. Aduertendum.

Excommunicatus licet non percipiat fructus beneficij tenetur tamen ad solutionem pensionis & subsidij & alia onera. ibi in versu. Est etiam ubi quomodo teneatur.

Excommunicatus licet hodie ante denunciationem factam specialiter & expresse vitari non debeat ipse tamen cum alijs communicando peccat. ibi. col. 2. in prin.

Excommunicatus an possit testamentum facere. ibi in versu. Est alius effectus & latius ad partes. fo. 63. & in versu. Item dubitari. & fol. 64. vsque ad versu. Quid autem.

Excommunicatus an quis censetur si iudex ei dicat sub excommunicationis poena hoc fac, vel non. 3. To. fo. 176. col. 1. in versu. Quari solet; ubi quod non & ibi vide limita.

Excommunicatus si arma portauerit, vel ordines furtiue susceperit si id faciat sine alia iudicis declaratione est excommunicatus. ibi. col. 2. in versu. Declaratur. 2.

Excommunicatus nisi satisfecerit creditori intra certum terminum, creditore volente, vt intra eum non soluat, eo elapso non censetur excommunicatus. 3. To. fol. 176. col. 1. ad fin. in versu. Præterea.

Excommunicatus semel & denunciatus semper in eadem censura esse præsumitur & vitari debet. ibi in versu. Item est notandum ubi quomodo hoc intelligatur per totam col. 2.

Excommunicationem subit prohibitus loqui cū excommunicato non tantum si cum eo personaliter loquatur sed etiam si per epistolam. 3. To. fo. 173. col. 2. in versu. Item etiam.

Excommunicatus ad petitionem creditoris & per grauiores censuras denunciatus si comparens alieget se soluendo non esse & nimis pauperem, & petat absolutionem an & quando ei concedi debeat. 3. To. fo. 179. col. 1. in versu. Quari pot.

Excommunicatus semel an possit amplius excommunicari eadem prima excommunicatione manente. 3. To. fol. 180. col. 2. in versu. Dubitatur.

Excommunicatus a iure & ab homine an iterum excommunicari possit. ibi in versu. Quo fit.

Excommunicatus qui pluribus de causis pluribus etiam censuris ligatus est an teneat omnes causas excommunicationis exprimere ad hoc, vt absolutionis beneficij quo ad omnes cōsequatur. 3. To. fo. 180. col. 2. in versu. Circa præmissa.

Excommunicatus vnica tantum excommunicatione pluribus tamen ex causis ab ea absolutus non censetur si in impetratione causam aliquamauerit. ibi col. 2. in versu. conclusio.

Excommunicatus in iussu si appareat de iniquitate sententiæ non est priuandus ab ingressu ecclesie nec à fructibus ecclesiasticis sacerdotij licet propter obedientiam consilium sit salubre abstinerere. fo. 29. col. 2. in versu. Ex quo.

Excommunicatus vigore constitutionis synodalis vel præcepti alicuius sibi incogniti licet sit in culpa ignorans id quod ratione officij scire tenebatur celebrans tamen sine cōtemptu non peccat mortaliter quoad Deum nec quoad homines. ibi col. 2. in versu. Vbi autem quis.

Excommunicatus vigore cōstitutionis. 26. Salmaticensis studij ob omisam taxam domus illi non notam, vel alias irregularis non efficitur licet durante excommunicatione ignoranter celebret ad cautelam tamen consilium erit impetrare relaxationem à Salmantino Cancellario. ibi in versu. Ex quo inferitur.

Excommunicatus repellitur ab agendo patrocinando & alijs de quibus. fo. 63. col. 2. in versu. Item dubitari.

Excommunicato non solum actus iudiciales, sed etiam extraiudiciales prohibentur ibi in versu. Secundo confirmatur.

Excommunicatus deportato æquiparatur. ibi in versu. Tertio confirmatur.

Excommunicatus etiam publicus testari potest. fo. 64. col. 1. in versu. Ampliatur &c.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. 3. To. fol. 177. col. 2. in versu. Item etiam.

Excommunicato beneficij facta collatio non valet. 3. To. fol. 177. col. 1. ad finem.

Excommunicato ob impetratum rescriptum in validum est. ibi in versu. Dixi.

Excommunicato beneficia conferri non possunt. ibi in versu. Et quod excommunicatus.

Excommunicatione domini durate vasallus eius uire non tenetur. ibi col. 2. in versu. Item vasallus ubi quomodo hoc intelligatur.

Excommunicatus non excusatur ab his quæ sunt oneris. ibi col. 2. in versu. Item etiam.

Excommunicato in integrum restitutio cōcedenda non est. 3. To. fo. 173. col. 2. in versu. Item excommunicato.

Excommunicationis absolutio an per procuratorem peti possit. 3. To. fo. 182. col. 1. in versu. Dubitatur.

Excommunicans, vel suspendens aliquem iniuste an teneatur ei damnum rescire & interesse. 3. To. fo. 181. col. 2. in versu. Quari utrum.

Excommunicatum an possit absolueri iudex ecclesiasticus primæ tonsuræ habens iurisdictionem excommunicandi sine eo quod sacerdoti absolutionem committat. 3. To. fo. 182. col. 2. in versu. Quæro præterea.

Excom-

Excommunicationibus pluribus ligatus vnus tantum interpretatione absolutionis mentionem faciens à non expressis absolutus non censetur licet in definite fuerit ab omnibus absolutus. 3. To. fo. 181. col. 1. in 2. concl.

Excommunicatus pluribus excommunicationibus vnica tantum absolutione ab omnibus absoluitur si omnes fuerint absoluenti expressa. ibi in 3. conclusione.

Excommunicationibus pluribus ligatus quando vnica tantum in petitione expressa ab omnibus absolutus censetur. ibi in 5. conclu.

Excommunicatum qui potest ab omnibus excommunicationibus absolueri vnica tantum absolutione eastollit. ibi in 3. conclusione.

Executio realis non debet fieri sine citatione personali & an virtute gaurentij instrumenti fieri possit & quid hodie de stylo. fol. 247. col. 2. glo. Por carta.

Executio debetur quod ex duobus instrumentis iunctis liquidum sit peti potest. fol. 250. col. 1. in versu. Præterea est dubium. ubi ad partes & per totam col. 2.

Executionis officium suscipere nemo præcise cōpellitur licet semel acceptum prosequi cogatur. fo. 142. col. 1. in q. 19.

Executionis testamenti petitio competit cuilibet de populo. fo. 141. col. 1. in q. 18.

Executor testamentum cœlans mittit sibi in testamento relicta. fol. 137. col. 2. glo. Pierda. ubi fallent.

Executor non publicari testamentum faciens non priuatur legati si testator id ex aliqua causa uenit ibi in versu. Vel si testator.

Executor in casu de quo supra non priuatur legato si erat ignorans & non esset sibi petitum ibi in versu. Item etiam.

Executor in casu de qua supra non priuatur legiti ma portione nec prælegato tertie partis quæ loco legitimæ habetur in hoc regno. fo. 138. col. 1. in versu. Intellige.

Executionem poenarum non differri reipublicæ summè interest. 3. To. fol. 183. col. 2. in versu. An executio.

Executioni sententiæ quando obuiam iri potest. 3. To. fo. 392. col. 2. ad fin. ubi latè remiss.

Executionis testamenti officium per collegium exerceri potest. fo. 139. col. 1. versu. 6. quæro.

Executori sine iudicis præcepto volenti aliquem capere vel bona apprehendere impune resistitur. 3. To. fo. 249. col. 2. in versu. Et aduerte.

Executor testamenti tenetur testamentum publicare intra mensem coram iudice, siue quilibet alius illud possidens. f. 137. co. 1. gl. Cabeçalero. ubi rōnem, & de quo testamento hoc intelligat.

Executor testamenti quando plures sunt an possit rem defuncti emere & quando. 3. To. fol. 364. col. 2. in versu. Quid autem.

Executor testamentarius simulq; hæres inuentarium non conficiens non potest trebellianicam detrahere. fo. 138. col. 1. in versu. Si talis executor. ubi ad partes latissimè.

Executor testamentarius rationem reddere tenetur. fo. 206. col. 1. in versu. Similiter.

Executor quo proprio nomine appelletur & quis fit. fo. 138. col. 2. in versu. Quis dicatur.

Executor potest esse maior. 17. annis ibi in versu. 2. Dubitatur.

Executor testamenti potest esse mulier ibi in versu. 3. dubitatur.

Executor potest esse religiosus mendicans. fo. 139. col. 1. in versu. Septimo nec.

Executor potest esse religiosus intellige si expresse a superiori licentiam obtineat, nec enim sufficit eam tantummodo petere ibi col. 2. in versu. 8. in dubium. & ibi vide ad partes. & 2. cōmunes contrarias.

Executor testamentarius tenetur iurare ac facere inuentarium ad instar tutoris, seu curatoris. fo. 140. col. 1. in q. 9. & col. 2. in versu. 3. Quod.

Executor testamentarius tenetur iurare se omnia fideliter peracturum. ibi in versu. 2. suadetur.

Executor à testatore datus non potest id officium per alium exercere. fol. 140. col. 2. q. 11.

Executor testamentarius tam iure fori quam poli non tenetur soluere debitum à testatore cum bona fide præscriptum ibi in q. 12.

Executor testamentarius quando teneatur soluere debita de suis bonis proprijs, vel testatoris casu quo ab eo fuit honoratus. vide remiss. f. 141. col. 1. in q. 13.

Executor testamentarius potest propria auctoritate sibi legatum capere. fol. 142. col. 1. q. 21.

Executorum materiam remissuè. vide. fo. 142. col. 2. in versu. de ista materia.

Executor potest compelli ad officium exequentium etiam à iudice seculari cum sit mixti fori. fo. 206. col. 1. in versu. Quod munus &c.

Executor sententiarum immiscens se alienæ admīnistratiōni tenetur rationem reddere. fol. 206. col. 1. in versu. Item executor.

Executor datus ad distribuendum bona pauperibus potest ea distribuere spurio quatenus alii possit. fo. 154. col. 1. in versu. Est tamen dubium.

Executor testamentarius cogit adire hæredes. fol. 142. col. 1. in versu. Ideo ante omnia.

Executor datus ad virgines maritandas non potest legatum dare virgini religionem ingrediēti. fo. 72. col. 1. in versu. Et Baldus.

Executoris mortui potestas datis pluribus execu-

Index Alphabeticus.

toribus alijs nominatis accrescit. fol. 141. col. 1. in quaest. 15.
Executores pluribus nominatis, & in dispa-
 sententias euntibus maiori parti standum est.
 ibi. in q. 16. & ibi quod ceteris paribus praefer-
 tur suffragium consanguinei vel masculi.
Executori ad exequendum testamentum anno à
 testatore dato à constitutione verò Synodali
 sex mensium curriculo solus annus computat
 & utrunq; tempus confanditur. ibi. q. 17.
Executōis potestas eo extenditur quatenus ei à
 testatore concessa est. fol. 141. col. 1. q. 14. & 142.
 col. 1. q. 20. vbi vide quae verba testator proficere
 debeat, vt executor vendere possit bona hære-
 ditaria adita vel non adita hereditate.
Expensarū taxatio quomodo faciēda sit remiss.
 3. To. fo. 6. in versu. De taxatione autem.
Extrahens extra regnum triticum seu pecus puni-
 tur. fo. 339. col. 1. glo. de facar.
Extrava-gans loannis. 22. circa correctionem & de
 clarificationem cap. 1. de fecud. nuptijs litera subij-
 citur quia typis mandata non extat. fo. 52. col. 2.
 in versu. Concertationi antiquae.
Exuli vel relegato an alius quam princeps possit
 comeatum concedere. 3. To. fo. 253. c. 1. gl. tēpo.

F

Fabricans in mōtib; obstacula, seu
 offendicula vulgo, dichos cepos
 ad captanda animalia quomodo
 puniatur & quare. vide. 3. To. fo.
 23. c. 2. in versu. Quare successiue.
Faciens iniuriam duobus tenetur ad satisfactionē
 vtrique in solidum, nec per satisfactionem vni
 factam liberatur ab altero. 3. To. fo. 178. col. 2. in
 versu. Vt de succedit.
Facta à praelato haeretico occulto quandiu ab ec-
 clesia toleratur vigorem habent. 3. Tom. fo. 128.
 col. 1. in versu. Ad tertium dicendum.
Facta de facto etiam reuocantur. fol. 18. colum. 2.
 in versu. Facit etiam.
Factum tempore permissio si conferatur in tem-
 pus prohibitum non valet. fol. 61. col. 1. in versu.
 Nam certum.
Factum à testatore praesumitur factum iuxta men-
 tem legis & eorum quae à iure statuta sunt. fol.
 106. col. 1. in prin.
Facultas à patre filio concessa, vt testari possit nō
 est inutilis, vt aliqui putant cum satis sit quod
 filius possit disponere quoad proprietatem ter-
 tiae partis ad patrem pertinentis, & eam vende-
 re, aut censuare. fo. 62. colum. 2. in versu. Nec est
 inutilis.
Familiaris delinquens in domo domini quasi pro

ditōr censeri debet. 3. Co. fo. 281. col. 2. in versu.
 Et familiaris. & 282. col. 1. vbi vide in commoda
 quae ex huiusmodi delictis nascantur.
Famis necessitate imminete aliena quis licite sub-
 trahere potest. 3. Tom. fol. 300. col. 1. in versu.
 Præterea.
Famulus si sibi salarium non soluatur potest furi
 pere bona dñi. 3. To. fo. 403. col. 2. ad fin. in add.
Famuli seruicium an liceat detineri per dominos
 vide. 3. To. fol. 404. col. 1. in versu. Et an liceat.
Famulis vestes an sint dādæ & quo tēpore. 3. To.
 fo. 404. col. 2. in versu. Et an si.
Famulus vel exillens in ditione alicuius si contra-
 hat cum filiavel consanguinea domini sine eius
 consensu perpetuo damnatur exilio intel. si cō-
 trahat per verba de praesenti. fo. 43. col. 1. in glo.
 Se desposare.
Famulus si conueniat stare cum tribus scholarib;
 pro certo pretio in mense si vnus recedat an sit
 ei dandum totum salarium. vide. 3. To. fo. 404.
 col. 1. in versu. Et quid si.
Famulus virginem domini corrumpens ab eo in
 eadem domo nutritam qua poena afficiatur. 3.
 To. fol. 278. col. 1. in versu. Quod intellige.
Falsi crimen est mutare veritatem. 3. Tom. fo. 190.
 col. 1. in gl. Que falsare.
Falsi crimen quam graue sit ibi. in versu. Et cri-
 men falsi.
Falsi crimine damnatus amittit priuilegia nobili-
 tatis regulariter licet ea retineat casu quo nobi-
 les magis grauat̄ur quam ignobiles. 3. To. fo. 190.
 col. 1. ad fin. in versu. Item quanuis.
Falsitas quid sit. 3. To. fo. 190. col. 2. in versu. Est
 notandum.
Falsitas absque dolo non committitur nec praesu-
 meda est si alia significatio ex natura actus per-
 cipipotest licet causa esset iniusta. 3. Tom. fol.
 190. col. 2. in versu. Ex qua definitione.
Falsitas praesumeda non est nisi sit expressa. 3. To.
 fo. 191. col. 1. in versu. Falsitas ergo.
Falsificans signum Regis, Archiepiscopi, seu Epi-
 scopi qua poena feriatur. 3. To. fo. 191. col. 2. glo.
 nuestros sellos.
Falsi criminis reus in generali criminum remissio-
 ne, & vinculis detetorum venia putā in pascha-
 te vel in foelici regis aduetu ob criminis immu-
 nitatem non liberatur. 3. To. fol. 373. col. 1. & in
 versu. Ceterum.
Falsificans sigillum Archiepiscopi, vel alteri^o prae-
 lati inferioris quod crimen committat. 3. Tom.
 fo. 373. col. 1. gl. Arcebispo.
Falsarius literarum Apostolicarum qua poena te-
 neat. 3. To. fo. 373. col. 1. in versu. Sed quaritur.
Falsum iurans ad declamationem positum, vel
 in iuramento ei delato ab altera parte an periurij
 poena

Index Alphabeticus.

rij poena puniatur. 3. To. fo. 387. col. 1. in versu.
 Quaritur.
Falsarius literarum apostolicarum an possit ad ec-
 clesiasticum beneficium praesentari. 3. To. fol.
 374. col. 1. in versu. Quare deinde.
Falsi crimen commissum in re ecclesiastica pu-
 ta in literis apostolicis est crimē mixtum quod
 potest puniri tam per secularem quam per ec-
 clesiasticum iudicem. 3. To. fo. 374. col. 1. in versu.
 Item nota.
Falsi poena habet etiam locum contra mandatem
 auxilium consilium consensum & praestantes.
 3. To. fo. 373. col. 2. in versu. Et etiam.
Falsam monetam scienter expendens si nummi
 plumbei vel stagnei sint quomodo puniatur. 3.
 To. fo. 193. col. 1. in versu. Punitur etiam.
Falsam monetam eudens quomodo puniatur. 3.
 To. fo. 191. col. 2. 2. Falsa moneda.
Falsam monetam eudens dicitur alicuius & do-
 mus vbi dicitur confiscari. 3. To. fol. 192. col. 2.
 in versu. Et domus.
Falsa monetæ poenam an subeatur monetam iusta
 eudens sine publica tamen auctoritate. 3. To. f.
 192. col. 2. in versu. Vtrum autem.
Foemina vbi quis ad primogenium vocauit filium
 suum maiorem si succedat filius & ex eius filio
 nepote primi instituentis super sit filia praeser-
 tur collateralibus in successione maioratus. fol.
 114. col. 2. in versu. Quare potest.
Foemina nisi expresse excludat habilis est ad suc-
 cedendum in maioria seu regno deficientibus
 masculis de iure & facto. fo. 115. col. 1. in prin.
Foemina etiam nata maior in successione maiori-
 catus excluditur à fratre etiam nato minore. fo.
 115. col. 1. in versu. Quod tamen intellige, &
 ibi vide rationem.
Foemina intra annum luctus secundo nubens nec
 amittit proprietatem nec vsum fructum bono-
 rum quae sibi prior maritus reliquit. f. 53. col. 2.
 in versu. Et sic deducitur, & ibi vide quid si intra
 mensem à morte primi mariti nubat propter
 periculum commixtionis sanguinis.
Foemina quare citius excluditur nuptijs aptae
 & puberes quam masculi. vide. 3. To. fo. 310. col.
 1. in versu. Sed tamen.
Foemina siue coniugatis siue non siue meretrici-
 bus accessus ad ludæorum circuitum prohibe-
 tur. 3. Tom. folio 69. col. 1. gloss. Ni aliqua.
Ferdinandus Menchaca improbat. fol. 129. col.
 1. & 2. in versu. Est tamen.
Fideiussor vtrum pro fideiussione aliquam com-
 moditate vel lucrum petere possit. 3. Tomo
 folio 23. col. 2. in versu. Quare successiue.
Fideiussor datus pro nubili, seu mulieri pro de-
 bito civilis solutione an non obstante priuile-

gio principali concessio possit in carcerem de-
 trudi quousque creditoris satisfactum sit. 3. To.
 fol. 346. col. 1. & 2. pertotam.
Fides & homagium an idem quod iuramentum
 sit. 3. Tomo folio. 186. columna prima. in versu.
 Et quod fides.
Fidelis ab infideli nutriti non debet. 3. Tom. fo. 38.
 col. 1. in princ.
Fideles an communicare possint cum haereticis.
 3. Tomo folio. 113. columna prima. in versu. Quare
 in super. ad partes. & columna secunda.
 & quando liceat. fo. 114. col. 1.
Filia exhaereditari non potest si valide matrimonij
 contrahat de iure canonico etiam sine licentia
 patris ab statuto requisita. fol. 24. colum. secun-
 da. ad finem. in versu. Quo fit. tamen quod rei-
 publi. conueniat parentum placitam adesse, &
 quod eo non dato matrimonij, ex Sacro con-
 cil. Tridenti. si id statueret annullari iure pos-
 sint. folio 25. colum. secunda. ad fin. in versu. Et
 vñam. & 173. col. 1. & 2.
Filia nupta de bonis maternis nec de dote si est in
 patris potestate testari potest. fo. 62. col. 1. in ver-
 su. Nec vllam filiam.
Filia maior 25. an. paritibus orbata licet sine cōsen-
 su nouerca nubat non incidet in poenam. l. 49.
 Tauri. fo. 37. col. 1. in versu. 2. limita.
Filia primogeniti mortui in vita patris auiq; eius-
 dem foemina excludit patrum masculum secun-
 do genitum vbi ex clausula primogenij nō
 excluditur. fol. 116. col. 1. in prin.
Filiatio ex quo inducatur. 3. Tom. fo. 299. col. 2. in
 versu. Præterea.
Filij sacerdotum in sacerdotio geniti dicuntur in-
 cestuosi. f. 150. col. 2. in versu. Filij autē sacerdotū.
Filij committentis crimen perduellionis sunt in
 successibiles in comitatu, marchionatu vel simi-
 li dignitate. f. 132. col. 2. in versu. Filij committētis.
Filij committentis crimen perduellionis possunt
 succedere in maioratu vel primogenio non ha-
 bente dignitatem constitutam vel ex regis do-
 natione vel per contractum inter viuos ibi. in
 versu. Talis filius.
Filij sacerdotum olim efficiebantur serui ecclesie.
 fo. 150. col. 2. in versu. Et talis filius, vbi quomo-
 do hoc intelligatur & an ecclesia hoc priuile-
 gium auferat.
Filij iure naturali etiam tenentur alere parentes.
 fo. 129. col. 2. in versu. Et ita omnia.
Filij presbyterorum an succedant matri remissiuē.
 fo. 98. col. 2. in versu. Quid in filiis.
Filius licet iure antiquo inhonestam vxorē ducēs
 exhaereditari possit hodie tñ nō pōt. f. 36. c. 2. in
 versu. Sed est tenendum. & ibi quid de regni iure
 attenda. l. 49. Tauri.

Index Alphabeticus.

Filius non potest legitimæ commodo priuari ob inuentarium non confectum. fol. 121. col. 1. in versu. Alius enim.
 Filius qui patri & fratri successit potest separationem hereditatis petere ut fratri non patri succedat. fol. 74. col. 2. in versu. Item probatur.
 Filius non confert donationem sibi factam ob bene merita. fo. 75. col. 1. in prin.
 Filius secundo genitus præfert nepti filia filij maioris ubi ex primogenij clausula femina excluditur. fo. 116. col. 1. in versu. Quando vero.
 Filius in maioratu dicitur succedere iure proprio non hereditario quod quomodo accipiatur. f. 119. col. 2. in versu. Quæritur.
 Filius non tenetur pro ære alieno à patre contracto nisi pro ea parte qua ei suus hæres est. fol. 120. col. 1. in versu. Quia filius.
 Filius potest approbare testamentum nullum in quo sit præteritus. fo. 121. col. 1. in prin.
 Filius ante mortem naturalem patris non potest à patre petere legitimam licet vero simile sit patrem eam dissipaturum. fo. 76. col. 1. in versu. Ex quo infertur.
 Filius potest exheredationi & præteritioni à patre factæ consentire & sibi præiudicat. fol. 120. col. 2. in versu. Igitur.
 Filij succurrendum est quando pater bona dissipat, ut ex his aliqua sepentur pro alimentis, & legitima. fo. 76. col. 2. in versu. Contraria.
 Filius hereditatem patris non aditam in quoscumque hæres transmittit etiam extraneos ex potentia sui iuris. fo. 145. col. 2. in versu. Limita ratione sui iuris.
 Filius matrimonium contrahens, sine parentum licentia an exheredari possit de iure communi & regio. 3. To. fol. 187. col. 2. in versu. Hodie tñ.
 Filiam matrimonium contrahentem absque parentum consensu si mater vel pater ad quos accusandi ius primo competit ei veniam concedant alij accusare non possunt. 3. Tom. fol. 287. col. 2. gl. No la pueda.
 Filiam matrimonium contrahentem absque patris consensu qui accusare possint, & vsque ad quem gradum consanguinitatis. 3. To. fol. 287. col. 2. glo. Fañta.
 Filia contrahens sine patris voluntate matrimonium non est dotanda, nec iuuanda à patre. 3. Tom. fol. 284. col. 2. in versu. Nec filia imo exheredari potest. fo. 287. col. 2. gl. desheredada.
 Filius an repetere possit bona deperdita in ludo per patrem. 3. To. fo. 387. col. 1. in prin.
 Filij casu quo propter parentis transitum ad secundas nuptias consequi deberent id quod pater ex successione filij præmortui habiturus erat patris bonis confiscatis id præcipuum habere de-

bent exclusio fisco. 3. Tom. fo. 213. col. 2. in versu. Item si maritus.
 Filij quibus ex successione patris & obsecundas matris nuptias aliquid debetur matris bonis ob delictum confiscatis illud præcipuum habere debent exclusio fisco. fo. 213. col. 2. in versu. Idem dicendum est de muliere.
 Filij omnes de iure Partitarum & communi succedunt matri non illustri nisi sint nati ex coitu damnato & punibili à lege. 3. To. fo. 297. col. 2. in versu. Secundo suadetur.
 Filij nati ex coniugata licet meretrice favore matrimonij præsumuntur ex legitimo matrimonio pro creati. 3. To. fo. 355. col. 2. in versu. Ex quo notatur etiam mater solita sit se alijs immiscere. fol. 300. col. 2. in versu. Quæ conclusio.
 Filij nati ex adulterio mulieris coniugata an dicantur nati ex punibili & danabili coitu, ut matri succedere possint ex testamento vel ab intestato non obstante. 1. 9. Tauri. 3. To. fo. 293. col. 2. in versu. Ex qua. & 294. 295. 296. 297. col. 1. Illic ubi ad partes latissimè.
 Filij obedientia & reuerentia parentibus præstita quam grata sit Deo optimo Maximo quam in sena in obedientia. fo. 219. col. 1. glo. Que son.
 Filij benemeriti à principe conseruadi sunt in officijs in quibus parentes ei inseruierint. fol. 415. col. 1. in versu. Imo filij.
 Filij clericorum, vide in verbo, Clericorum filij.
 Filius in dubio etiam matre propriam turpitudinem allegante legitimus censetur. 3. To. fo. 306. col. 2. in versu. Quarto. per totam.
 Filius propter hæresim patris infamis efficitur. 3. To. fo. 223. col. 1. in versu. Tum etiam.
 Filius à patre coactus suam idololatriam & errorem sequi quid agere debeat. 3. To. fol. 229. col. 1. in versu. Filius autem.
 Filius violentas in parentes manus iniiciens vel in honestam & grauem eis iniuriam inferens potest ab eis ex hæres fieri. 3. Tom. fo. 219. col. 2. in versu. Facit nam.
 Filius patrem occidere potest patriam oppugnantem. 3. To. fol. 220. col. 1. in versu. Præterea.
 Filius an contra parentes in criminalibus testimoniis dicere cogi possit. 3. Tom. fo. 221. col. 2. in versu. Ex quo infertur. & 222. col. 1. & 2. latè.
 Filius qui viuente patre administrat tenetur reddere rationem de his quæ administrauerit licet pater in vita rationem non petierit. fo. 205. col. 2. in versu. Et dicit quod filius.
 Filius in regno Castellæ vel filia si habeat legitimam ætatè & aliter prohibiti non sint de iure testari possunt. fo. 62. col. 1. in versu. In regno aut.
 Filius morte ciuili vel naturali damnatus pro nullo habet. fo. 94. c. 2. in versu. Superiori tñ regula.

Filius an

Index Alphabeticus.

Filius an ex hæres fieri possit ex causis similibus, & eandem rationem habentibus cum expressis in authen. ut cum de appellatione. §. causas. collat. 8. fo. 70. col. 2. in versu. Dubitari tamè potest ubi quod non.
 Filius spiritalis, vide in verbo, spiritalis filius.
 Filius legitimus, vide in verbo, legitimus filius.
 Filius adoptiuus, vide in verbo, Adoptiuus filius.
 Filius arrogatus, vide in verbo, Arrogatus filius.
 Filius naturalis, vide in verbo, Naturalis filius.
 Filius spurius, vide in verbo, Spurius filius.
 Filius in testamento patris debet expressè institui vel exheredari alias testamentum nullum est. fo. 68. col. 1. in versu. Est notandum exheredationis autem formam. vide fo. 70. col. 2. in versu. Filius autem &c.
 Filius cui pater in vita legitimam assignauit potest postea augmentum petere attento tempore mortis patris. fo. 104. col. 2. in versu. His etiam ubi ad partes & distinctionem. & 104. c. 1. in prin.
 Filius hereditatem patris repudians quibus casibus quando intra quot dies & quibus interuentibus possit reuocare abstentionem. f. 146. col. 1. in princip.
 Filius in æquali gradu præfertur foemina etiam nato maiori in successione iuris patronatus. fo. 113. col. 2. in princip.
 Filius committentis crimen perduellionis potest succedere in maioratu vel in uiculo facto de tertio & quinto bonorum irreuocabiliter per contractum inter viuos licet vsus fructus si pater eum sibi referuerit pater eius vitæ fisco applicetur nisi aliud maioratus clausula contineat. fol. 173. col. 1. in versu. Tertia conclusio.
 Filius incestuosus quatenus patri succedere non potest punitur ex delicto patris. fo. 150. col. 1. in versu. Et sic aduertendum ubi vide rationem.
 Filius in patris potestate ex illens etiam consentiente patre de aduentitio nec profectio peculio testari non pot. f. 62. col. 1. in versu. Et inter alias.
 Filius in potestate vel adultus sub curatoris administratione sine eius consensu testari possunt. fo. 62. in versu. Est tamen notandum intell. iuxta l. 6. Tauri seruato vsu fructu tertiarum partis ad patrem ratione patriæ potestatis attinenti. ibi in versu. Intellige tamen.
 Filius uiuo patre licet mortuo per professionem religionis non potest petere suam legitimam suis hæredibus iure naturæ debitam eum communi Legistarum contra alteram communem Canonistarum. f. 75. c. 2. in versu. Dubitat præterea.
 Filij præmortui bona quæ sita ei labore ex quo inter ascendentes diuiduntur, quæ vero ipse ab altera linea accepit si consentit, alterius lineæ ascendentes non capient. fol. 99. col. 2. in versu.

Illud tamen nota licet in hoc regno æquè succedant nulla data differentia.
 Filij Iudæorum & committentium crimen læsæ diuinæ vel humanæ maiestatis licet sint infames ratione præsumptionis ex infecto parentis sanguinæ ortæ tamen si ipsi perfecte boni sint sunt ad honores admittendi. fo. 151. col. 1. in versu. Et sic etiam.
 Filio nullus est propinquior consanguineus parente. fo. 43. col. 1. gl. Pero si el padre.
 Filius putatiuus, vide in verbo, Putatiuus filius.
 Filius familias in casibus in quibus acquiritur vsus fructus patri testari non potest. fol. 112. col. 1. in versu. Quia filius familias.
 Fiscus potest compellere vsuarios notarios & procuratores, ut scripturas & instrumenta exhibeant. 3. To. fo. 55. col. 1. in versu. Tum etiam.
 Fiscus succedit in bonis vacantibus. 3. To. fol. 371. col. 2. gl. O de trauieslo.
 Fiscus succedens in bonis vacantibus est eorum possessor absque corporali apprehensione. 3. To. fo. 372. col. 1. in versu. Et fiscus.
 Fiscus in poenis dicitur venire ex causa lucretia, & in commissione earum nullum damnatum patitur. fo. 117. col. 2. in versu. Nec enim in hoc.
 Fisco an debeat pena amissionis bonorum à tempore commissi criminis ipso facto ab hæretico in foro animæ. 3. To. fol. 195. col. 1. in versu. Vtrum autem.
 Fisco succedit instituto indigno instituto vero in capaci venientes ab intestato admittuntur. fol. 69. col. 2. in versu. Est etiam.
 Fiscus succedit in bonis vacantibus ubi non est vir nec vxor qui adiuuicem sibi succedere possint. fo. 103. col. 1. in versu. Secunda.
 Fistula vsus an sit prohibitus. 3. Tom. fo. 400. col. 2. & 401. col. 1.
 Fontes fodina & alia mineria auri & argenti pertinent ad Regem si sint in publico, vel in prædijs Regis non si in prædijs priuatorum. fo. 255. col. 1. glo. Las fuentes.
 Forensis in dubio nullus præsumitur. fo. 90. col. 2. in versu. Item quæro.
 Forma vel solemnitas in actu requisita præcedere debet nec sufficit si subsecquatur. fo. 126. col. 1. in versu. Confirmatur.
 Forma substantialis & notantum probatoria omnino seruanda est. fo. 106. col. 1. in versu. Quarto.
 Forum licet quis ratione contractus sortiat tamen hoc locum non habet quando quis cum aduena contraxit. fo. 201. col. 1. in versu. Nā licet.
 Fuga directè delictum non respicit sed tantum uitium. 3. To. fo. 382. col. 2. in versu. Quis fuga.
 Fuga quod inducat plenam delicti probationem statuta efficere non pot. 3. To. fo. 383. col. 2. ad finem.

Fuga

Index Alphabeticus.

Fuga casu quo facit indicium seu praesumptionem contra aliquem an talis praesumptio elidat per iuramentum fugientis. 3. Tom. fol. 384. col. 1. in versu. Aduertendum ad vnum.

Fuga quando facit indicium contra fugientem, vide. 3. Tom. fol. 384. col. 1. in versu. Fuga facit indicium.

Fugiens a carcere, vt consequatur maiorem iustitiam coram superiore non dicitur fregisse carcerem imo admittit per iudices superiores vulgo dictos Alcaldes del crimen qui inferiores inhibent. 3. Tom. folio. 384. colum. 2. in versu. Et adde quod.

Fugiens a carcere an habeatur pro confessore vel tantum fuga indicium faciat. 3. Tom. fol. 382. col. 1. glo. huyere.

Fugientis a carcere vel eum violentis poena arbitraria est iudici. 3. To. f. 384. col. 1. in versu. Tu dic.

Fundans intentionem suam in aliquo siue in substantia siue in qualitate ad obtinendum tenetur id probare. fo. 384. c. 2. in versu. Item fundas.

Fundamenta opinionum & authorum semper consideranda sunt. 3. Tom. fo. 21. col. 1. in versu. si fundamentum igitur &c.

Fur si impotens efficiatur ad satisfactionem parti praestandam debet praestita cautione absolui. 3. Tom. fo. 179. col. 2. in addi.

Fur vel latro captus in furto seu depraedatione vel de ea conuictus in Regis curia an debeat naturaliter mori pro tali crimine etiam si sit primum furtum vide omnino. 3. Tom. fo. 258. col. 1. in gl. Conuencido.

Fur vel latro nocturnus impune occiditur. 3. To. fo. 264. col. 2. glo. Matare.

Furem praedonem, seu delinquentem quem esse cui libet dicenti fides adhibenda non est. 3. To. fo. 31. col. 2. in versu. Nec cui libet.

Furtum vno die pluries committes, vel habens accessum carnalem ad foeminas contra prohibitionem legis an toties quoties delictum commissit puniri debeat. 3. Tom. fol. 236. col. 1. & 2. per totam.

Furti actio denegatur si furtum in ludo commissum sit. 3. Tom. fo. 385. col. 2. in versu. Et in iure in addi.

Furtum quocumque sit. 3. To. fol. 320. col. 1. in versu. Et furtum tripliciter.

Furtum facienti opem, vel auxilium praestans eadem qua fur ipse poena punitur. 3. To. fol. 382. col. 2. in versu. Et sic praestans.

Furca suspensis licet a laqueo deponi non debeat sine iudicis licentia tam si corpus petiti fuerit, vt sepulture tradatur debet. 3. To. fol. 95. col. 2. in versu. Quod furca.

Furca quam ignominiosum genus tormenti sit. 3.

Tom. fol. 268. col. 2. glo. Y enforquen lo. vbi an apud veteres in vsu fuerit, & an earum erectio sit signum criminalis iurisdictionis remiss.

Furiosus testari non potest. fol. 62. col. 2. in versu. Quinto quaro.

Furiosus olim etiam hodie praesumitur. f. 63. col. 1. in versu. Et furiosus olim vbi quomodo hoc intelligatur.

Furiosus in dubio nemo praesumitur sed sanus tuis tibi in versu. Si tamen ante furioso succedat qui eius curam agit. fo. 113. col. 1. in versu. Fertia regula.

Francigenae filij & Aragozes non subijciuntur patriae potestati & testari possunt. fo. 62. col. 1. in versu. Idem dicendum.

Fratrem causa quae exheredatum turpi persona instituta ex testamento repellit sufficiens est ad eum ab intestato repellendum. fol. 100. col. 2. in versu. Et ideo dicas.

Frater querelas testamentum fratris vsuario hære de instituto tanquam turpi persona. 3. To. fol. 25. col. 2. in versu. Ex qua conclusione. & fol. 27. col. 2. in versu. Vsuriarius.

Frater querelas testamentum fratris in instituto filio spurio vel concubina. 3. To. fo. 27. col. 2. in versu. Est etiam turpis. & ad illud de spurio iterum. fo. 83. col. 2. in versu. Dubitari potest. & fo. 150. col. 2. in versu. Ex eadem doctrina.

Frater querelas testamentum fratris qui simul cum vxore concubinam domi retineat. 3. To. fo. 213. col. 1. in versu. Et ille.

Frater non potest foreorem clandestine nubentem ex haerede facere quia hoc solis parentibus a lege permittitur. fo. 174. col. 1. & tibi vide quid hodie attentio iure nouiori.

Frater non est haeres necessarius turpi tamen persona instituta agit contra testamentum fratris. fo. 68. col. 1. in versu. Dubitatur.

Frater ex quibus causis exhaeres fieri permittitur ex eisdem ab intestato excluditur. fol. 100. col. 2. vbi pro & contra.

Frater in successione fratris praemortui succedit cum filijs aliter fratris praemortui in stirpes. fo. 102. col. 1. in versu. Modo autem.

Frater vbi extant & consanguinei & vterini licet in parte praemortui labore quaesita ex quo succedant tamen quo ad reliqua diuersimode habita contemplatione eius a quo in eum bona pro uenerunt. ibi in versu. Illud etiam vbi quo modo hoc casu bona considerentur.

Frater si stetit in communionem cum fratribus tenetur eis reddere rationem administrationis eum venerint ad diuisionem. fo. 205. col. 1. in versu. Quiritur & quomodo hoc intelligatur. col. 2. in versu. Et quod diximus.

Fraudans

Index Alphabeticus.

Fraudans vestigal regium confugiens ad domos in comitatu magnatum & procerum in cenia nihilominus ab ordinario loci iudici a parte requisito extrahi possunt & puniri. fol. 339. col. 2. glo. Alcaldes.

Fraus nec dolus in dubio non praesumitur nisi si quidissimi probationibus appareat. 3. To. fol. 299. col. 2. in versu. Quoniam.

Fraudis praesumptio colligitur cum in contractu apponuntur clausulae insolitae & quae haerent. 3. To. fo. 40. col. 1. in versu. Colligitur etiam.

Fraus in dubio praesumitur inter personas prohibitas. fo. 154. col. 1. in versu. Coniectura autem.

Freneticus testari prohibetur si ex morbi grauitate phrenesis superueniat. fo. 62. col. 2. in versu. Idem est etiam.

Fructus rei pignori datae computantur in sortem principalem eamque extenuant intellige deductis expensis. 3. To. fo. 17. col. 1. in versu. Quo fit.

Fructus vniuersaliae cuiusque rei dicuntur qui deductis necessarijs impensis super sunt. 3. To. fo. 16. col. 1. in versu. Fructus autem.

Fructus non computantur in sortem vbi feudum ecclesiae est datum in pignus. 3. To. fol. 18. col. 1. in versu. limit. vbi an idem in feudo ecclesiastico.

Fructus pecuniae certus fortunae volubili non subiacens vsuram sapit. 3. To. fol. 21. col. 1. in versu. Sed tunc fundamentum.

Fructus rerum tam vxoris quam mariti inter eos diuiduntur & communicantur. fo. 163. col. 2. gl. Eiso mesmo.

Fructus beneficij post commissum crimen sunt clerici delinquentis anteaquam priuetur, adeo quod sine laesione conscientiae eos consumere possit. fo. 32. in col. 2. in versu. Ex qua conclusione.

G

Gabella debetur ex omni contractu semel perfecto licet statim voluntate partium rescindatur. fo. 196. col. 1. in versu. Sed dubium.

Gabella debetur ex contractu annuo redditus. 3. To. fo. 33. col. 2. in versu. Sed quae ro an debeat.

Gabella an debeat ex resolutione contractus cum clausula redimendi tanquam ex nouo contractu ibi in versu. Sed est dubium.

Gabella ex distractu non debetur. 3. To. fo. 34. col. 1. in versu. Non ergo.

Gabella an debeat ex cessione census quam pecunia numerata facit emptor cedendo ius quod habet contra primum venditorem. ibi in versu. Quiritur tamen.

Gabella an debeat si quis constituto annuo

reusu & soluta gabella super domo eam postea vendat. 3. Tom. fo. 33. colum. 2. in versu. Dubitatur etiam.

Gabella non debetur ex acquisitione facta per partem de rebus. 3. Tom. fol. 41. col. 1. ad finem.

Gabella non debetur ex pacto legis commissoriae. 3. To. fol. 41. col. 2. in fine.

Gabella non debetur ex contractu nullo. fol. 196. col. 1. in versu. Ex contractibus alias nullis.

Gabella intra annum a publicanis exigenda sunt alias non debentur. 3. To. fo. 305. col. 1. in versu. Nam intelliguntur.

Gloria hominis ex honore patris sui & de deo filij pater sine honore. fo. 130. col. 2. in versu. Gloria enim.

Graduandus & licentia datus si semper in sua facultate infudauerit approbari debet licet ex aliqua causa accidentali aliquid similitudinis examine sufficientiae ei contingat. 3. To. fo. 388. col. 1. in versu. Crederem. vbi vide rationem.

Grassator publicus ecclesiae immunitate non gaudet quinimo ab ea suspendendus extrahitur a test. 3. To. fol. 31. col. 1. in princip. & inibi occidit. in versu. De latronibus.

Grassator ultra poenam delicti corporalem tenetur ad assimilationem robariae ab ipso factae iuramento damnus passus. fo. 329. col. 2. gl. Euerças.

Gratuitas criminis poenas a iure sanctitas transgredi suadet. fo. 49. col. 1. in versu. Tum etiam.

Gregorius Lopez eximius Partitarum Grassator laudatur. fo. 137. col. 1. in princip. vbi tamen reprobat.

Gregorius Lopez in ling. glo. Ad elantados. tit. 2. part. 7. & l. 1. gl. 1. tit. 6. part. 2. declaratur. 3. To. fo. 196. col. 2. in prin.

Glof. cap. in omni negotio. de testibus. quomodo intelligatur. 3. To. fol. 224. col. 1. ad fin.

Glo. cap. conquestus. de vsuris. 3. To. fol. 18. col. 1. in versu. Et hoc fauere.

Glof. cap. quicumque. in verbo, neglectum. f. 1294. inducitur. 3. To. fol. 29. col. 2. in versu. His ad stipulatur.

Glof. verbo, non debet. c. de cetero. ad finem. de consanguini. & affinita. non procedit hodie stante. sac. concil. Trident. fol. 41. col. 2. in versu. Septimo non habebunt locum.

Glof. verbo, praesidentes Clementinae. 1. de rescis. ptis. remissus. fo. 47. col. 1. in prin.

Glo. cap. apostolicæ. 8. qu. 1. illustratur. fol. 61. col. 1. in versu. Et dicit glof.

Glo. l. 2. C. de dotis promissione. declaratur. 3. To. fo. 26. col. 2. in versu. Ampliatur. 1.

Glo. verbo, Petrum. l. 1. C. de iur. iura. Trinita. declaratur. 3. To. fo. 24. col. 1. in versu. De iure ciuili.

Glof. l. improbum fecerit. C. ex quib. causis infa-

1113

Index Alphabeticus:

in iudicio inprobatur. 3. To. fol. 26. col. 1. in
 versic. Ita Matheslanus.
 Glo. l. forma. ff. de censibus. declaratur. 3. To. fol.
 29. 56. col. 2. per totam.
 Glo. verbo. selectio. l. p[er] r[ati]o[n]e[m]. ff. de iure dotiu[m].
 Limitatur. in casu. l. 1. tit. 8. lib. 9. ordina. 3. To.
 fol. 226. col. 1. in gl. Mas. qui fieri.
 Glo. l. Capite quinto. de adult[er]iis. declaratur. 3.
 To. fol. 214. col. 2. ad finem.
 Glo. verbo. extraordinaria. 9. in summa. In sit. de
 iniurijs examinat[ur]. & illustratur. 3. To. fol. 218.
 col. 1. & fo. 217. col. 2.
 Glo. verbo. confessus. in. l. si fideiussor. C. de fidei-
 ussoriis. cessat. hodie. 3. To. fo. 288. col. 2. in ver-
 sic. Et sic cessat. & dum dicit vitasse debet dice-
 re iurasse. ut per vim ibi.
 Glo. in verbo. sponsam. l. vnica. C. de raptu virgi-
 num. declaratur remissiu[us]. 3. To. fo. 46. col. 2. in
 versic. secunda suadet.
 Glo. verbo. pendere. l. illi in situ. de heredib.
 in situ. declaratur. & inducitur. fo. 61. col. 1. in
 versic. Secundo confirmatur.
 Glo. verbo. de positionibus. l. fin. C. de edicto diui
 Adriani tollen. declaratur. fo. 92. col. 1. in versic.
 Succedit solenne.
 Glo. verbo. primo gradu. l. cum ita legatur. ff. de le-
 gatis. 1. declaratur. fo. 94. col. 1. in versic. Repre-
 sentat liquidem.
 Glo. verbo. patre ibi saluo tamen usufructu pa-
 tres. l. fina. C. de sententiam pass. declaratur. fo.
 110. col. 2. in versic. Deducitur.
 Glo. verbo. locatorem. l. si quis domum. ff. locati.
 declaratur. fo. 199. col. 2. in versic. Secus autem.
 Glo. verbo. necessario. l. Aede. C. locati. declara-
 tur. fo. 202. col. 1. in versic. Dubitatur si.
 Glo. s. praterea. In sit. quib. mod. tollitur obliga-
 tio intelligit. f. 210. c. 2. in versic. Ex quib[us] inferit.

H

Habens filium Iudaeum vel haereti-
 cum quauis ipse sit incapax eius
 successio[n]is poterit tamen insti-
 tuere nepotem ex eo catholicu[m].
 fo. 118. col. 1. in princip.

Habens facultatem eligendi in foro conscientia
 tenetur eligere digniorem nec satis facit eligen-
 do dignum si digniorem potuit eligere. fol. 78.
 col. 1. in versic. Quia t[em]p[or]e.

Habens facultatem eligendi aliquem de familia
 testatoris non potest eligere indignum. ibi in
 versic. Item est textus.

Habens pro se nobilium suffragia ceteris paribus
 alijs praefertur. f. 411. col. 1. in versic. Et qui habet.
 Habilitas requisita in principali a fortiori requirit

in accessorijs. fo. 19. c. 1. in versic. p[er] t[er]tia[m] habilitas.
 Habitat or seu dominus domus in quahomo. ecci-
 sus inuenitur tenetur sic iudice exonerare. & iu-
 ris praesumptione contra eum stare. 3. To. fol.
 269. col. 1. in gl. El morador.

Habitus vulgo dictus Sant benito maxime affi-
 milia nota affert. 3. To. fo. 92. c. 2. in versic. q[ui]bus.

Haeredes pro solutione censuum tenentur pro haere-
 ditarijs portionibus non in solidum non obstat
 te clausula in constitutione casus apponi. fol.
 123. To. fo. 34. col. 2. in versic. Quare etiam. &
 fo. 35. col. 1. ibi vide fallent.

Haereditas quid sit. fo. 144. col. 1. in versic. Haeredita-
 tas autem.

Haereditas non adita non transmittitur ad haere-
 des instituti. fo. 145. col. 1. in q. 6.

Haereditas adiri potest ante vindictam defuncti
 mortem. fol. 147. col. 1. gl. Los resciben.

Haereditas in dignifico applicatur. fo. 148. col. 2.
 in quest. 3.

Haereditas siue ex parte patris siue matris filijs iu-
 re naturae & naturali ratione debetur. fol. 160.
 col. 1. gl. De padre.

Haereditas in dubio magis praesumitur relicta rati-
 one sanguinis quam merito. fol. 161. col. 1.
 gl. De parente.

Haereditas repraesentat personam defuncti. fo. 160.
 col. 2. in versic. Circa praedicta ibi tum etiam.

Haereditas codicillis directo relinqui nequit. fol.
 110. col. 1. in versic. Succedere potest. vbi quid in
 ter liberos.

Haereditas scripto iuxta l. fi. C. de edicto diui Adria-
 ni tollen. summariè prouidendum est. fo. 92. co-
 lum. 1. in princip.

Haereditatem recipiens praesita fide de restituen-
 do incapaci si pater clericus hanc fidem remit-
 tat & haereditatem liberam potestatem de haeredita-
 te ad libitum disponendi concedat tute in foro
 conscientiae retinere potest vel donare cui vo-
 luerit. 3. To. f. 307. col. 2. in versic. Ex quo inferit.

Haereditatem patris non aditam transmittunt fi-
 lij in quoscunq[ue] haeredes etiam extraneos ex po-
 tentia suitate. fol. 145. col. 2. in versic. Limita.

Haereditatis in diuisione frater maior diuidit mi-
 nor eligit. 3. To. f. 402. col. 2. in versic. Quod idē.

Haereditatis aditio pluribus modis induci de qui-
 bus remissit. fol. 144. col. 1. in 2. q.

Haereditatis aditio inducitur per animum verbis
 explicatum puta dicendo accepto haereditate
 Titij ibi in versic. Expresse autem.

Haereditatis intuitu quaesita inter coniuges non co-
 municantur. fo. 160. col. 1. in gl. Si el marito.

Haereditas scripta & acco[m]modata cum fide de resti-
 tuenda haereditate spurio non tenet ea restituere
 in foro a[n]t. f. 70. c. 1. in versic. Succedit notabile.

Haeres

Index Alphabeticus.

Haeres tenetur exonerare conscientiam illius cui-
 us haeres est etiam de relictibus. & fructibus
 primogenij. fo. 119. col. 2. in versic. Quare.

Haeres recipiens haereditatem ab amico sub ex-
 pressa conditione de restituendo incapaci non
 existitibus descendibus ab intestato in pios
 vsus eam erogare tenetur. 3. Tom. fo. 307. col. 2.
 in versic. Ex praedictis. & quod tunc dubia sit sa-
 lus relictis talem haereditatem contra le-
 gis prohibitionem ibi.

Haeres pure institutus nullo pacto expresso de re-
 stituendo licet clericus institutus fiduciam cer-
 tam conceperit quod filio restitutus est ha-
 res. potest illa bona licite in conscientia retine-
 re. 3. Tom. fo. 305. col. 2. in versic. Quo ad secun-
 dum. & fo. 306. col. 1. in versic. Suadetur.

Haeres recipiens haereditatem ab amico sub ex-
 pressa conditione incapaci restituendi quid fa-
 cere teneatur. 3. Tom. fo. 305. col. 2. in versic. Se-
 cunda conclusio. & fol. 306. col. 2. in versic. Quo
 ad secundum.

Haeres defuncti necem iudicis auctoritate non vin-
 dicans priuatur eius haereditate. 3. Tom. fo. 368.
 col. 1. gl. No querellaren.

Haeres iure quod sibi beneficium testatoris compe-
 tit defraudari nec a principe potest. fo. 128. col.
 2. in princip.

Haeres vel fideicommissarius vniuersalis non pos-
 sunt esse testes in testamento in quo haeredes
 scribuntur. fo. 88. col. 1. in princ.

Haeres vel executor testamentarius in adimple-
 da testatoris voluntate negligens priuatur om-
 ni commodo haereditario. fo. 142. col. 2. in ver-
 sic. in commodum autem vbi late de authentic.
 Hoc amplius. C. de fideicommissis. & de capi. li-
 cet. de voto. & iterum. fol. 173. col. 2. in princip.

Haeres per aditionem haereditatis tenetur credito-
 ribus haereditarijs non tamen tenebitur ultra
 vires si conficiat inuentarium. fo. 144. col. 1. q.
 3. & col. 2. in versic. Non tamen.

Haeres intra annum ad deliberandum datum an
 adire velit vel non decedens deliberandi. &
 adirendi ex capite iuris deliberandi. ad haeredes
 transmittit. f. 145. col. 1. in versic. Est & alia species.

Haeres non vindicans defuncti necem eius haeredi-
 tate priuatur. fo. 147. col. 1. in versic. Priua ergo.

Haeres non potest pacem inire nec componere
 cum defuncti haeredibus. fol. 147. col. 1. in ver-
 sic. Illud tamen.

Haeres minor 25. annis non amittit haereditate[m] ob
 non vindictam defuncti necem nec si factus
 maior eam non vindicet. fo. 147. col. 2. gl. Edad.
 & fo. 148. in versic. His tamen vbi ad partes.

Haeres quam primu[m] possit tenetur influere que-
 relam accusationis contra occisorem defuncti.

fo. 148. col. 2. in versic. Dubitatur. 2.
 Haeresiam quod vindicare mortem testatoris te-
 neatur intelligitur cum auctoritate iudicis non
 vero propria. fo. 149. col. 1. q. 4.

Haeres pro vindicanda defuncti necem etiam prop-
 rium parentem vel fratrem homicidam accu-
 sare tenetur. fo. 149. col. 2. in versic. Dubitatur. 6.
 & ibi vide rationem.

Haeres tenetur legatario de dolo leui & leuissima
 culpa. fo. 211. col. 1. in versic. Item etiam.

Haeresis in crimine an sit praeposenda denuncia-
 tio euangelica. 3. To. f. 224. col. 1. ad fin. & col. 2.
 & 225. col. 1. & 2. in versic. Colligit. 2. vbi qd non.

Haeresium abiurans quomodo absolui debeat. 3. To.
 fo. 134. col. 2. in versic. Qui autem.

Haeresium abiurantibus an cum eis dispensari va-
 leat. ut promoueri possint. 3. To. fo. 34. col. 2. in
 versic. Sed quaeritur.

Haeresis abiurationis forma. 3. To. fo. 134. col. 2.
 q. 18. & fol. 135. col. 1. per totam.

Haeresis in specie eorum qui transeunt vel redeunt
 ad ritus Iudaeorum quomodo puniatur. 3. To.
 fo. 140. col. 1. q. 22.

Haereses & errores omnes qui in Decretalium li-
 bris. 5. condemnantur. 3. To. fol. 162. col. 1.

Haereses & errores qui in libris sexti & Clementi-
 narum condemnantur. 3. To. fo. 163. col. 1. in ver-
 sic. Quare deinceps.

Haereses & errores omnes qui in extrauagantibus
 condempnantur. 3. To. f. 163. c. 2. in versic. Opera pretiu[m].

Haereses & errores condempnati per extrauag. Bo-
 nifacij incip. Vnā sancta. 3. To. f. 164. c. 2. ad fin.

Haereses damnatae in extrauag. Ioan. 22. 3. To. fol.
 165. col. 1. in versic. In extrauagantibus.

Haereses & errores omnes Haeresiarum Ioannis
 V. vitaleff. fol. 166. 3. To. col. 1. & 2.

Haereses & errores omnes Haeresiarum Ioannis
 Hus. 3. To. fo. 167. col. 1. & 2.

Haereses crimen quam detestandum sit. 3. To. fol.
 85. col. 1. ad med. & col. 2. per totam.

Haeresis cognitio an ad ecclesiasticum an ad secu-
 larem iudicem spectet. 3. To. fo. 86. col. 1. in ver-
 sic. Quare ergo.

Haeresis in crimine an sit locus remissioni ad locu[m]
 delicti. 3. To. fo. 86. col. 1. & 2. per tota[m]. & 88. c. 1.
 vbi quod sic & vide. 4. rones. & 2. limitatione.

Haeresis quibus modis contrahatur. 3. To. fo. 83. co-
 lum. 2. in versic. Haeresis autem.

Haeretice actum committens qualiter excuse-
 tur. 3. To. fo. 102. col. 2. in versic. Excusatur tamen.

Haeretici credentes receptatores & defensores an
 & quando ad poenitentiam recipi possunt. 3. To.
 fo. 134. col. 1. in versic. Ad quintum.

Haeretici omnis actio ut comedere. bibere.ambu-
 lare loqui. & alia peccatum inducat. 3. Tom. fo.

120. col. 2.

Index Alphabeticus.

no. col. 2. q. 12. & fo. 121. col. 1. & 2. ad medium.
Heretici credentes fautores & receptatores & defensores qui dicantur. 3. To. fol. 121. col. 2. q. 13. & fo. 122. col. 1. & 2. & fo. 123. col. 1. & 2. & f. 124. col. 1. & 2. vbiper. 18. conclusiones.
Heretici qua poena corporali afficiantur. 3. Tom. fo. 85. col. 2. in versu. Corporales.
Heretici post actualem degradationem an sit necessaria traditio curiae seculari ad hoc vt puniri possit. 3. Tom. fo. 91. col. 2. in prin.
Heretici quo ordine Inquisitores contra eos procedere debeant. 3. To. fo. 83. col. 2. in versu. **Q**uæritur etiam vbi de praxi.
Heretici quib? poenis afficiantur & an iustæ sint. 3. Tom. fo. 84. col. 1. in versu. Nunc tamen.
Heretici memoria post mortem damnatur. 3. To. fo. 209. col. 2. in versu. Item memoria.
Heretici aduocatus ipso iure infamis redditur. 3. Tom. fo. 124. col. 2. in versu. Neque aduocatus.
Heretici an tolerandi sint ad partes. 3. To. fol. 111. col. 1. in versu. **Q**uæritur consequenter & col. 2.
Heretici ab hæresi recedentes an ab ecclesia recipiendi sint. 3. Tom. fo. 112. col. 1. in versu. **Q**uæritur præterea. & col. 2. & fo. 113. col. 1. Vbi ad partes.
Heretici locus in quo is humatur interdicitur, vt amplius ecclesiastica sepultura careat. 3. To. fo. 97. col. 1. in versu. Locus etiam.
Heretici quidã dicuntur scienter quidam nescienter. 3. Tom. fo. 191. col. 1. in versu. Habito q. scienter. ibi in versu. Scienter qui nescienter. ibi. in versu. Nescienter.
Heretici an poenis & flagellis sint ad fidem compellendi. 3. Tom. fo. 115. col. 2. in versu. **Q**uæritur non o. & fo. 116. col. 1. & 2. vbi vide distinctionē.
Hereticum patrem an filius teneatur coram Inquisitoribus hæreticæ prauitatis deferre & eñ manifestare. 3. To. fol. 220. col. 1. in versu. **V**trū autem. & col. 2.
Hereticum patrem esto quod filius accusare non teneatur, an saltem hæresim eius occultam denunciare teneatur. 3. Tom. fol. 221. col. 1. in versu. Sed si aduertat.
Hereticum esse an sit omnium peccatorum maximum. 3. Tom. fo. 119. col. 1. & 2. q. 11. & fo. 120. col. 1. & 2.
Hereticorum filij an sint inuitis parentibus baptizandi & quando. 3. Tom. fol. 117. col. 1. & 2. per totum.
Hereticorum receptatores qui dicantur, & quid propriè sit receptare. 3. To. fol. 122. col. 1. in versu. Receptatores vero.
Hereticorum euitatio à tempore Apostolorum in dicta fuit. 3. To. fo. 94. col. 2. in versu. Et hæc euitatio.
Hereticus an grauius peccet qui mente credit hæ-

reticum errorem & voce profitetur an is qui eñ non credat tamen ore laudat & defendit. 3. To. fol. 124. col. 2. in. q. 14. & fol. 126. col. 1. ad partes.
Hereticus si sit Papa vel quicumque ecclesiasticus prælatus an ex eo, quod iure & propriè hæreticus est sit prælatione & pōtificiali dignitate priuatus. 3. To. fo. 126. col. 1. q. 15. & col. 2. & fol. 127. col. 1. & 2. & fo. 128. col. 1. ad partes. & f. 129. col. 1. & 2. per totam.
Hereticus testari non potest. fo. 60. col. 1. in versu. **Q**uæro.
Hereticus clericus quibus poenis afficiatur. 3. To. fo. 85. col. 2. in versu. Et à clericis.
Hereticus eo casu quo est innumrandus ppetuo an sit degradandus sicut quādo tradi debet curiæ seculari. 3. To. fo. 91. col. 1. in versu. **V**trum autem eo casu.
Hereticus largo modo quis dicatur. 3. To. fol. 361. col. 1. vsque ad finem.
Hereticus quis dicatur. 3. To. fol. 82. col. 1. gl. Hereje. vbi col. 2. requisita vide ad hoc vt quis dicatur hæreticus, & fo. 83. col. 1. & fo. 106. col. 1. & 2. per totam.
Hereticus an dicatur dubius in fide ibi. fo. 83. col. 1. in versu. **E**x quo requisito.
Hereticus occultus vtrum incurrat poenam excommunicationis bullæ Cœnæ domini nostri Iesu Christi. 3. To. fol. 83. col. 2. in versu. **Q**uæritur super foler.
Hereticus purè mentalis qui coram Inquisitoribus hæresim occultam confitetur vel eam reuelat amico petens ab eo consilium an incidat in excommunicationem propter factum exterius. 3. To. fo. 84. col. 2. in versu. **Q**uæritur præterea.
Hereticus an absolui possit ab inferiori à Papa virtute bullæ alicuius, vt pote Cruzatæ vel similis ab excommunicatione incurfa ob crimē hæresis. 3. To. fo. 85. col. 1. in versu. **V**trum autē.
Hereticus laicus siue clericus post actualem degradationem igne comburitur & concrematur. 3. To. fo. 91. col. 2. in versu. **E**st & alia. & ibi quo casu hæc poena imponatur.
Hereticus filijs impuberibus substituere pupillariter nequit. 3. To. f. 220. col. 2. in versu. **Q**uo fit.
Hereticus pertinax quantum fieri possit commo- nendus est, vt redigatur ad viam veritatis si vero persistat in errore quid de eo fieri debeat. 3. Tom. fol. 92. col. 1. in versu. **Q**uod si Pharaonis.
Hereticus nobilis an eadem quæ ceteri ignobiles poena feriendus sit. 3. To. fo. 92. col. 1. in versu. **Q**uare potest.
Hereticus an efficitur irregularis & inhabilis propter crimen hæresis si celebravit sicut prius ante absolutionē excommunicationis ipso facto incurfa. 3. To. fo. 93. col. 2. in versu. **E**x quo.

Hære-

Index Alphabeticus.

Hereticus an reputetur laicus qui de libro treno- rum nihil nunquam audiens dixerit ad vetus testamentum eum non pertinere. 3. Tom. fo. 207. col. 1. in versu. Sed nunquid vbi quid si literatus hoc dicat.
Hereticus denegatur ecclesiastica sepultura quini- mo excommunicantur eos in ecclesia sepelien- tes. 3. Tomo. folio. 92. columna prima. in versu. **E**st præterea.
Hereticum sepeliens sciens ignorans dubitās an quando qua poena mulctetur. 3. Tomo. fol. 95. col. 1. in versu. **I**ntellige tamen & columna. 2. in versu. **Q**ui ergo.
Hereticum sepeliens an incurrat canonem late- velerende sententiæ ibi. columna. 2. in versu. **I**tem etiam.
Hereticum sepeliens vt se ab excommunicatione pur- get publice eum extumulare debet proprijs manibus. 3. Tomo. fol. 96. col. 1. in versu. **S**atisfactio vide tamen limitationem fol. 96. col. 2. in versu. **I**ntellige tamen.
Hereticorum communicatio dū vitā degunt om- ni iure prohibita est. 3. To. fol. 95. col. 1. in versu. **Q**uoniam etiam per totam.
Hereticorum & proditorum domus quare diruā- tur funditus & sale seminatur. 3. To. folio. 97. col. 1. in versu. **S**ic ergo.
Hereticus cum primū in hæresim incidit inte- stabilis sit & omnia eius bona fisco applican- tur. 3. To. fol. 220. col. 2. in versu. **N**otissimi.
Hereticus cum an & quando publice differere liceat. 3. To. fol. 114. col. 1. in versu. **Q**uæritur etiā & col. 2. & fol. 115. col. 1. & 2. **P**er totam.
Hypotheca ius est in diuiduum ex suapte natu- ra. 3. Tomo. folio. 35. columna. 2. in versu. **C**on- firmatur.
Homicida vel alius qui libet delinquens quomo- do cognoscatur præmeditate & data opera cri- men seu homicidium perpetrare vulgo dicho- de proposito. 3. To. fol. 268. col. 2. in versu. **E**t ad cognoscendum vbi vide remiss.
Homicida qua poena feriatur. 3. Tomo. folio. 255. col. 1. **I**n principio.
Homicida iusto tamen dolore vel contumelioso verbo provocatus maxime si nobilis sit poena ordinaria puniri non debet. 3. Tomo. fol. 267. col. 1. in versu. **F**allit tamen & col. 2. **P**er totā vbi vide exempla verborum.
Homicida insans non tenetur poena mortis. 3. To- mo. fol. 262. col. 1. in versu. **F**allit etiam.
Homicida furiosus vel inerte captus an sit punien- dus ibi in versu. **N**ec delictum & quid si tempo- re dilucidi interualli delinquat ibi. in versu. **Q**uid autem.
Homicida furiosus qui tamen sanæ mentis tem-

pore deliquit puniri non debeat donec resipi- scat ibi in versu. **Q**uid autem erit & col. 2. in ver- sicul. **P**ræterea quod.
Homicida non tenetur quando lege authorante homicidium perpetravit ibi in versu. **F**allit etiam.
Homicida proditor quis dicatur. 3. To. fol. 268. co- lum. 1. in versu. **P**roditor ergo.
Homicidium quid sit. 3. To. fol. 254. col. 1. in glos. **H**omicidio.
Homicidium quotuplex sit. 3. Tomo. folio. 255. co- lum. 2. in versu. **H**omicidium autem vbi plura de eo remiss.
Homicidium quo nam pacto casuale dicatur pul- chra exempla. 3. Tomo. folio. 256. columna. 1. in versu. **H**uc.
Homicidium negligentia vel culpa commissum non tamen dolo corporali poena puniri nō de- bet. 3. Tomo. folio. 262. columna prima. in ver- sicul. **I**tem quod.
Homagium quid sit. 3. To. f. 54. col. 1. glo. **H**o- menage.
Homagium & iuramentum quomodo differunt ibi in versu. **E**t sic ponitur.
Homo inuentus mortuus in puteo an censeatur vitam exorsus & desperatus vel casu id contigit se ad hoc vt ecclesiastica sepultura ei denegetur. 3. To. fol. 266. col. 2. in versu. **Q**uid autem & ibi vide cui incumbat probatio.
Homo omnis qui aliunde non habet corporalem victum proprio labore eum sibi parat. 3. Tomo- folio. 273. columna. 1. glo. **T**odo hombre vbi vī de qui excusentur.
Homo proprie quis dicatur. 3. To. fol. 46. col. 1. in gl. **L**os hombres.
Hospitale cui est factum fideicommissum vniver- sale gaudet remedio. l. final. C. de edicto Diui- Adria. **T**oll. fol. 92. col. 1. in versu. **V**trum autē.
Hospites an possint compellere dominos domus vt aliqua fibrad victum necessaria ministrent. 3. To. fol. 412. col. 2. in add. in versu. **E**t an tales.
Hostiensis opinio circa definitionem testamenti improbatur fol. 59. columna prima. in versu. **E**x quo inferitur. 2.
Humanum & fragile hominum, & à fortiori mu- lierum iudicium quot modis peruertatur. 3. To- fol. 245. col. 1. litera. B.

Ignorantia quid sit. 3. To. fol. 107. col. 2. in versu. **E**st enim.
Ignorantia vt à culpa excuset licite al- legari potest. 3. To. fol. 30. col. 1. in versu. **E**t ignorantia limi. nisi sit crassa vt ibi.
Ignoran-

Index Alphabeticus.

Ignorantia an excuset tenentes hæresim damnatam explicite. 3. Tomo. folio. 107. col. 1. in versu. Ad id vero.

Ignorare sicut non licet ea quæ publice fiunt sic nec quæ publice divulgantur. 3. To. fol. 104. col. 1. in versu. Primo sic &c.

Inauditus nemo condemnari debet. 3. To. fol. 201. col. 1. & 2.

Incantatores qui dicantur vide remiss. 3. To. fol. 12. col. 2. In princip.

Incapax ad obtinendam hæreditatem ex institutione testatoris nec eam capiet ex substitutione vulgaris fol. 153. col. 2. in versiculo. Qui est in capax.

Incarcerari nemo potest sine mandato iudicis regulariter. 3. Tomo. folio. 214. columna prima. gl. Tomar.

Incarcerans aliquem propria autoritate debet captum infra 24. horas exhibere iudici vt euadat poenam priuati carceris. 3. Tomo. fol. 214. col. 2. in versu. Est notandum.

Incendiarius & si exigne imposito in domo ad comburendam aliquem mortuus is non fuerit vltra corporales poenas ammittit dimidietatem bonorum camere regis applicandam. 3. Tomo. folio. 387. columna prima. gl. Pusiere vbi vide rationem.

Incertitudo quare vitiet hæredis institutionem fol. 66. col. 2. in versu. Nec etiam obstat.

Incestus crimen quando committi dicitur. 3. To. fol. 314. col. 2. gl. Es el.

Incestus crimen si committat laicus quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 315. columna prima. in versu. Laicus vero.

Incestus poena quæ sit regulariter. 3. Tomo. folio. 315. columna secunda. Pertotã & 316. col. 2. vbi an sit maior adulterij poena & 317. columna. 1. & secunda.

Incestus poenam vel quã subeat habens accessum carnalem ad vxorem consanguinei intra quartum gradum affinitatis. 3. Tomo. fol. 315. col. 2. in versu. Quid autem & quid quãdo iam vidua erat ibi.

Incestus poenam an subeat vel quam habes accessum ad monialem vel religiosam vel econuerfio soluta habens copulam cum monacho vel religioso. 3. To. fol. 315. col. 2. in versu. Quaritur vltius vbi vide omnino.

Incidens ligna & alias syluas furtiue & contra statutam montium conseruationem an peccet & teneatur ad restitutionem. 3. To. fol. 361. col. 1. in versu. Dubitatur vtrum.

Incoueniencia plura quæ sequuntur ex clandestinis matrimonijs fol. 38. col. 2. in versu. Nam dicendum.

Incorrigibilis quis dicatur. 3. To. fol. 203. columni. in versu. Incorrigibilis.

Incurrere verbum an sit idem quod ipse iure. 3. To. folio. 296. columni. in versu. Sexto facit. & 297. col. 1. in versu. Et verbum.

Inducta ex priuilegio non censentur per legis dispositionem generalem abrogata nisi id in lege exprimitur folio. 167. columna. 2. in versu. Quarto facit.

Infamia morti æquiparatur. 3. To. fol. 301. col. 1. in versu. Hinc est.

Infamis infamia iuris vel facti irregularis est ad sacros ordines suscipiendos. 3. To. fol. 26. col. 2. in versu. Confirmatur.

Inferens manus in preposito hoc est duce belli capite punitur. 3. Tomo. fol. 249. col. 1. in versu. Confirmatur.

In fideles adulti ad fidem venientes an sint cito ab ecclesia recipiendi. 3. To. fol. 118. col. 1. in versu. Sed occasio vbi ad partes.

Infirmus vel sanitas ex inspectione & tactu corporis iudici liquere debet sapè enim à nebulo nibus affectatur. 3. Tomo. fol. 274. col. 2. gloss. Lisados.

Infirmis plura priuilegia & in quibus excuset. 3. Tomo. folio. 273. columna. 2. glo. Enfermos.

Ingenuus nemo hodie ex supplicio seruus efficitur quod quomodo intelligatur. 3. To. fol. 308. col. 2. gl. Que sean.

Ingratus censetur mortuus fol. 73. col. 1. in versu. Secundo quia.

Ingratus non facit alijs partem ibi in versu. Vbi decidet.

Inhabilitas & priuatio iuris alicuius locum nõ habet nisi in casibus à iure expressis fol. 42. col. 1. in versu. Vltius dubitatur ibi. inabilitas &c.

Iniuria quotuplex sit & sumatur. 3. To. fol. 219. col. 2. in versu. Nam aliquando.

Iniuria per scripturam fit quãdo quis dicit libellum famosum & quam tunc poenã subeat. 3. To. fol. 215. col. 1. litera. A. & an eandem subeat cum leges si statim non laceret ibi. in versu. Et non solum.

Iniuria quando & quomodo verbo fiat alicui præfenti. 3. To. fol. 215. col. 2. in versu. Sit etiam.

Iniuria ex verbis maledictis & in contumeliã absentis an locum habeat. 3. To. folio. 215. col. 2. in versu. Dubitatur.

Iniuria quando facta committatur. 3. To. fol. 217. col. 1. in versu. Iniuria vero.

Iniuria an leuis sit an atrox quomodo dijudicari debeat. 3. To. fol. 380. col. 2. in versu. Vero.

Iniuria ex reputatione particulari hominum alicui oppidi reputatur maior & atrocior. 3. To. fol. 380. col. 2. in versu. Vnum tantummodo.

Iniuriam

Index Alphabeticus.

Iniuriam an inferat dicens saluo honore tuo mentis. 3. Tomo. folio. 215. col. 2. in versiculo. Vtrum autem.

Iniuriam alicui inferenti quæ imponenda poena sit. 3. Tomo. folio. 217. columna prima. in versu. Quæro qualis.

Iniuria alium aficiens vocans furem blasphemum Iudæum & similia conuicia & volens probare se verum dixisse an si probet eximatur à poena. 3. Tomo. folio. 216. columna prima. In principio & columna secunda. per totum vbi eleganter distinguit & 217. col. 1.

Iniurians aliquem verbo contumelioso vt mentis & similibus non tamen ex contentis in 1. 2. titulo. 8. lib. 9. ordinamen. Qua poena feriatür & an se retractare teneatur. 3. Tomo. folio. 230. columna secunda. ad fin. & folio. 231. columna prima.

Iniuria alium aficiens vocans eum meretricis filium vel alijs verbis communi opinione hominum opprobrium inducentibus qua poena feriatür. 3. Tomo. folio. 186. columna prima. glo. Palabras vbi late.

Iniuriam actione tenetur vocans eam meretricem que tempore conuicij honesta erat licet probet eam antea meretricem fuisse. 3. Tomo. folio. 229. columna secunda. in versiculo. Itidẽ etiam.

Iniuriam actione tenetur vocans alium aleuosum proditorem & ad quid pro honoris alieni satisfactione teneatur. 3. Tomo. fol. 229. col. 1. gl. O traydor.

Iniuriam actione an teneatur vocans proditorem qui vere fuit si tamen iam à principe aleosus crimen remissus sit. 3. To. fol. 219. col. 1. in versu. Sed quid.

Iniuriam actione an teneatur faciens actum ad inuidiam alicuius. 3. To. fol. 228. col. 2. in versu. Igitur vbi vide exempla.

Iniuriam actione tenetur vocans spadonem gibosum cæcum. 3. Tomo. folio. 229. columna. 1. in versu. Si vero dixerit & pauperem ibi. in versu. Idem erit.

Iniuriam actione tenetur vocans alium Iudæum post baptismi susceptionem & mentitur. 3. Tomo. folio. 227. columna prima. in versu. Quo fit & qua poena feriatür eum probro afficiens folio. 231. col. 2. gl. Los Iudios.

Iniuriam actione tenetur vocans alium someticum. 3. Tomo. folio. 229. columna secunda. gl. Sometico.

Iniuriam actione tenetur vocans alium cucurbitam directe vel cum vxorato dicit tu es bonus vir. 3. To. fol. 217. col. 2. glo. Cornudo. in versu. Et non solum.

Iniuriam actione an teneatur vocans meretricem eam quæ triennio retro emendata erat. 3. Tomo. folio. 293. col. 2. add. 2. ad fin. in versu. Quid de dicenti.

Iniuriam actione tenetur coniugatam meretricem vel adulteram vocans licet id probare velit nisi scientiam mariti probet. 3. To. fol. 229. col. 2. gl. Marido.

Iniuriam actione an teneatur obiciens vicium meretricis mulieri desponsatæ per verba de præfenti. 3. Tomo. fol. 230. columna prima. in versu. Quæri potest.

Iniuriam actione an teneatur vxorata dicens pelle ja. 3. To. folio. 393. col. 2. add. 2. in versu. Quid si dicat.

Iniuria illatæ per verbum Iudæus latro filius meretricis traditoris condemnati per sanctum ofscium & similia sunt acriter & grauitè puniendæ. 3. Tomo. folio. 380. col. 2. ad fin. in versu. Ex quibus vbi vide rationem.

Iniuria in matrimonijs contrahendis vel contractis consideratur si inferatur parentibus vel dominis folio. 43. columna prima. gloss. Pero si est padre.

Iniuste ad mortem ductus non solum ab ancianis vulgo dichos regidores verum etiam à populæribus potest à manibus iudicis etiam per vim eripi. 3. To. folio. 169. columna prima. in versu. Hinc infertur.

Iniustitia non debet à summo præfide inferri propter causam quantumcumque piam. 3. Tomo. folio. 200. columna prima. in versu. Secundo probatur.

Innimicitia capitalis ex quibus inducatur & quando. 3. Tomo. folio. 381. columna prima. in versu. Vtrum autem.

Illegitimi nullo titulo parentum clericorum bona consequi possunt folio. 68. columna secunda. in versu. Est tamen dubium: cautelas vero quibus possint institui & ea habere exclusio filio in foro animæ ibi. in versu. Tamen est pulchrum vsque ad fo. 69. col. 1. in versu. Aliam cautelam.

Immatura est spes collationis viuentis patre fol. 76. col. 1. in versu. Secundo nam.

Immolæ opinio cõprobat fol. 60. col. 1. in versu. Et quatenus dixi.

Initium perfectum inesse que deductum in actu consideratur nec ex casu superuenienti reuocatur fol. 104. col. 2. in versu. Præterea initium.

Initium tamen in contractibus quam in vltimis voluntatibus expectandum est fol. 74. col. 2. in versu. Item ad stipulatur.

Innocentij dictum in ca. 1. de vsuris declaratur. 3. Tomo. folio. 22. columna secunda. in versu.

d 3 In quo

Index Alphabeticus.

In quo poterit &c.
 In re propria potest quis consentire vt adiciatur gratiamen folio. 121. columna prima. in versu. Nam in re propria.
 Ioannis Andree opinio defenditur ab impugnatione Abbatis & Anania. 3. Tomo. fol. 21. col. 1. in prima.
 Inquisitores generales ad inquirendum de veritate criminum an possint inquirere seu procedere non receperit testibus de infamia. 3. Tomo. folio. 130. columna secunda. in versiculo. Sed queritur vtrum.
 Inquisitores possunt conuocare clericum & populum ciuitatum in auxilium vel prout negocio viderint expedire. 3. To. fol. 132. col. 2. in versu. Ad secundum.
 Inquisitores sine episcopo citare capere custodire mandare & inquirere possunt contra quos secundum Deum & conscientiam sibi viderint expedire. 3. Tomo. folio. 132. col. 2. in versiculo. Possunt etiam.
 Inquisitores sine episcopo nec conuerso non possunt quem iuro carceri tradere nec tormentis exponere. 3. Tomo. folio. 132. col. 2. in versu. Trahere tamen.
 Inquisitores possunt in dicere silentium quaestiuis quando praedictio quaestuariorum impedimentum affert congregationi quaestuariorum pro negocio fidei sit. 3. Tomo. folio. 133. col. 1. in versu. Possunt.
 Inquisitores per censuram ecclesiasticam possunt cogere retores ciuitatum reuocari vel moderari statuta loci per quaestuariorum officium sancta inquisitionis directe vel indirecte impeditur ibi. in versu. Possunt etiam.
 Inquisitores possunt inuocare brachium seculare contra haereticos. 3. To. fol. 133. in versu. Possunt etiam.
 Inquisitores possunt procedere contra haereticos non obstante statuto de duabus dietis ibi. in versu. Possunt etiam procedere.
 Inquisitores vniuersaliter inquirere possunt de omni haeresi repugnanti catholicae fidei ibi. in versu. Possunt autem vniuersaliter.
 Inquisitio vulgo dicta perquisita quid sit. 3. To. fol. 3. col. 1. In principio.
 Inquisitio de iure communi potest formari in eisdem casibus in quibus quis alium accusare potest sine metu calumniae ibi. col. 1. in versu. Nam in his casibus.
 Inquisitio an sit remedium ordinarium vel extraordinarium ibi. folio. 4. columna prima. In principio.
 Inquisitio generalis de iure regni fieri non potest nisi a principe generaliter committatur. 3. To.

mo. folio. 6. columna prima. gloss. Ni se puaeda quid vero iure ciuili & canonico ibi & folio. 13. col. 2.
 Inquisitio sit ex merito iudicis inquirentis officio. 3. Tomo. folio. 13. columna prima. gloss. Fazer perquisita.
 Inquisitio vbi locum habet reo ante responsionem danda & copia capitulorum de quibus inquiritur. 3. Tomo. folio. 13. columna secunda. gloss. Ayan podery.
 Inquisitio haereticae prauitatis committi non debet nisi ei qui quadragesimum annum attigerit. 3. Tomo. folio. 134. columna 2. in versu. Aduertendum etiam.
 Inquirens temere contra aliquem & dolo vel lata culpa fatigans inquisitum potest etiam criminaliter puniri. 3. Tomo. folio. 4. col. 2. in versu. Nam qui.
 Inquirendi modum lite mota inter Concilia forte super iure pacendi vel alias de iure regni. 3. Tomo. folio. 7. columna prima. gloss. Costum bre.
 Inquisitionis effectus quando agitur de generali statu quis esse debeat. 3. To. fol. 131. col. 1. in versu. Ad septimum.
 Inquisitio vbi committitur ordini praedicatorum vel minorum a quibus institui debent. 3. Tomo. folio. 132. columna prima. in versiculo. Sed queritur.
 Inquisitionis officium a sede Apostolica commissum an spirat per mortem Romani Pontificis. 3. Tomo. folio. 132. columna secunda. in versiculo. Sed numquid.
 Inquisitoribus haereticae prauitatis concessa potestas contra scietes & receptatores haereticos generaliter eis concessa est sine exceptione sanguinis vel filiationis. 3. To. fol. 220. col. 2. in versu. Ad tertium etiam.
 Inquisitus de haeresi a quo absolui possit. 3. Tomo. folio. 86. columna prima. in versiculo. Sed est dubium.
 Inquisitus contra quem fit inquisitio an super certo crimine interrogatus teneatur dicere veritatem. 3. Tomo. folio. 130. col. 1. in versu. Sed queritur vtrum.
 Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit negare infamiam praecessisse ibi. col. 2. in versu. Sed nunquid.
 Inquisitus contra quem fit inquisitio an possit recusare iudicem vt suspectum. 3. Tomo. folio. 130. columna secunda. ad fin. in versiculo. Sed queritur.
 Inquisitores haereticae prauitatis de iure qui sint. 3. Tomo. folio. 131. columna secunda. in versu. Ad primum.

Inquisi-

Index Alphabeticus.

Inquisitores in Tusciae provincia sunt fratres minores ordinis diuini Francisci ob eius reuerentiam. 3. Tomo. folio. 232. columna prima. in versu. Quidam autem.
 Inquisitores an alij vices suas possint committere. 3. To. folio. 132. columna prima. ad finem in versu. Sed nunc.
 Inquisitor non est qui non habet mandatum & inquisitionis iurisdictionem a principe. 3. Tomo fol. 5. col. 2. gloss. Nos mandamos vbi quod de hoc ante omnia partibus constare debet.
 Inquisitor a rege nominatus quod iuramentum subire teneatur & quomodo puniatur recusans officium semel nominatus. 3. Tomo. fol. 6. columna prima. gloss. Embiar. & folio. 9. col. 1. gloss. En las leyes vbi late remiss.
 Inquisitor debet dari in casibus arduis & non parua qualitatibus. 3. To. fol. 7. columna 2. in versu. Item inquisitor.
 Inquisitoris salarium debet solui expensis causam inquisitionis dantis. 3. Tomo. fol. 5. col. 2. gloss. Salarios.
 Inquisitores haereticae prauitatis an tradendo haereticos curiae seculari efficiantur irregulares id eo quod licet deprecetur tamen secutur eos coburandos & quomodo cautiores esse possint vt hac Irregularitatis nota euadant hoc casu. 3. Tomo. folio. 92. col. 2. in versu. Sed dubium occurrit & fol. 93. col. 1.
 Inquisitores puniuntur tanquam haereticum eum qui scienter labitur in haeresim damnatam. 3. Tomo. folio. 106. columna prima. in versiculo. Vel dicendum.
 Inquisitores de diuinationibus aut sortilegijs inquirere non possunt nisi quando haeresim sapiant. 3. Tomo. fol. 133. columna prima. in versu. Sortilegia &c.
 Inquisitores an cognoscere possint an diuinationes vel sortilegia haeresim sapiant. 3. To. fol. 133. col. 1. in versu. Sed nunquid.
 Inquisitores haereticae prauitatis plura quaestiones efficerent & quaestiones puniuntur. 3. Tomo. fol. 133. columna prima. ad finem & col. 2.
 Inquisitores haereticae prauitatis quomodo procedere debeant siue procedant per generalem inquisitionem siue per specialem. 3. Tomo. folio. 133. columna secunda. in versiculo. Ad quartum vbi quando possint absolueri quando condemnare & 134. col. 1.
 Inquisitorum commissio tributa a Papa excommunicandi haereticos non reuelantes an filios comprehendat. 3. Tomo. folio. 223. columna secunda. in versiculo. Et sic commissio & quod non folio. 225. columna secunda. in versiculo. Ex quibus iam.

Inquisitores haereticae prauitatis de quaestionibus usurarijs cognoscere non possunt. 3. Tomo. folio. 398. columna secunda. in versiculo. Vtrum vbi quando possint.
 Interesse lucris cessantis a principio taxatum sapit vsuram. 3. Tomo. fol. 21. columna. i. in versu. Interesse lucris.
 Interesse nomine legati non soluti a testatore haerediti in iunctum quando a legatario peti possit. 3. Tomo. folio. 21. columna secunda. in versu. Hinc est.
 Interesse lucris cessantis vt peti possit quaeruntur seriatim. 3. Tomo. folio. 21. columna secunda. ad fin. in versu. Quae autem sint & 22. col. 1. Vsq. ad finem.
 Inuentores rerum ammissarum si dominus non appareat cui eas tradere teneatur vt a poena excusetur. 3. Tomo. folio. 370. columna prima. gloss. Toda.
 Irregularitas nunquam sine dolo committitur fol. 27. col. 2. in versu. Vbi autem quis.
 Irregularis & inhabilis ad officium sacerdotij ob delictum homicidij vel grauioris effectus nihilominus beneficio non priuatur ante iudicis sententiam folio. 31. columna. 1. in versu. Tertio suadetur.
 Institutio licet olim initio testamenti inferenda esset nunc sufficit si in quacunque eius parte describatur folio. 65. columna prima. in versu. Vt prius principaliter.
 Institutio omnium hominum de mundo licet simpliciter & absolute valeat in ratione impossibilitatis & alijs de quibus ibi vitiatur fol. 66. col. 1. in versu. Est tamen optima vbi tamen concludit valere.
 Instrumentum gaurentigium nullum tamen ex defectu causae seu alterius nullitatis etiam praetextu clausulae gaurentigij non habet executionem paratam fol. 250. columna. 1. in versu. Queritur.
 Instrumenti publici fides per testes extenuatur folio. 135. columna prima. in versu. Ex quo inferitur.
 Instrumenti publici fides per duos testes contrarios enervatur ibi. in versu. Est tamen dubium vbi ad partes.
 Insultus cum telo animo occidendi si peruenit ad actum proximum puniuntur vt homicida si ad propinquum extraordinarie. 3. To. fo. 260. col. 1. in versu. Sit ergo conclusio.
 Intentio & propositum maleficia distinguunt. f. 49. col. 2. in versu. Circa huius ibi videtur dicendum.
 Inuentarium non conficiens non tenetur soluere creditoribus in foro animae fol. 140. col. 2. q. 10. Vbi vide rationem.

Index Alphabeticus.

Interitanti licet sit clericus licet arma deferre & vestem mutare. 3. Tomo. fol. 62. column. 2. in versu. Et interitanti.

Interitanti bus vias impediens & eis offendicula ponens quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 381. column. 2. in versu. Que cierra & 383. col. 1. gl. Eodem verbo.

Iudicandi munus est publicum auctoritate & vtilitate a quo siue publica vtilitas principaliter siue secundario versetur nemo etiam exemptus excusatur. 3. Tomo. fol. 6. column. 2. in versu. Iudicandi.

Iudici etiam si sit princeps aliquid contra immunitatem ecclesie vel quid iniuste notorium precipienti vel agrauanti contra iura resisti impune potest. 3. Tomo. fol. 249. column. 2. in versu. In princip.

Iudices faciles esse debent in admittenda appellatione potius quam in facienda executione ne in findicatu teantur. 3. Tomo. fol. 378. col. 2. in versu. Iudices autem.

Iudices tales esse debent quales eligi conuenit. 3. Tomo. fol. 362. column. 2. in versu. Iudicandi.

Idem dicitur.

Iudices ecclesiastici an possint laicis imponere poenas pecuniarias & quibus debeant applicari. 3. Tomo. fol. 396. column. 1. in add. in versu. An possint.

Iudices ad administranda iustitiam & pro populi quiete debent impendere fauorem contra inducentes scandalum & ipsum sedare. 3. Tomo. fol. 341. column. 1. & 2. in versu. ad fin. gl. Quela.

Iudices an de iure ciuili possint recipere esculentum & poculentum. 3. Tomo. fol. 363. column. 1. in add. in versu. Et an de iure vbi quid de iure regio.

Iudiciali quid precipienti an & quando liceat sine armis vel cum eis resistere. 3. Tomo. fol. 249. column. 1. gl. Metiere.

Iudices inferiores vt auditores Cancellarie non possunt suam sententiam executioni mandare donec regi vel eius supremis consiliarijs ostendatur. 3. Tomo. fol. 397. column. 2. in versu. Et sic nota.

Iudicis arbitrio quando aliquid relinquitur si male arbitretur potest ab eo appellari. 3. Tomo. fol. 218. column. 2. in versu. Quare omnia.

Iudicis arbitrio vbi a lege poena relinquatur circumstantias quas iudex prae oculis habere debet ne iniuriam ex iniquo arbitrio parti inferat vide. 3. Tomo. fol. 218. column. 2. in versu. ad finem.

Iudices vel quilibet alij aliquid statuentes directe

vel indirecte contra libertatem ecclesie & eius privilegium gaudentium qua poena feriuntur. 3. Tomo. fol. 349. column. 1. in princip. & column. 2. in princip. gl. statutos & gl. Descommunio.

Iudices in casu de quo supra excommunicati cum absolutio Papae reseruata non fuerit a quo absolutio nem consequi possint. 3. Tomo. fol. 349. column. 2. in versu. Id est dubium.

Iudex potest sub poena prohibere ne quis alloquatur foeminam cum qua est diffamatus vel ne lu det chartis & similia & qua ratione. 3. Tomo. fol. 183. col. 2. In princip.

Iudex de blasphemo non inquirens & ei ordinariam delicti poenam sine remissione non imponens qua poena feriatur. 3. Tomo. fol. 208. column. 2. in versu. Pierda.

Iudex vel tabellio ante publicationem interrogatorium parti aduersa manifestans vt cauillare possit poena falsi puniatur. 3. Tomo. fol. 191. column. 2. in versu. Similiter vbi qua hoc execrandum sit.

Iudex ex presentatione contractus & eius lectura collegere debet moram vel contumaciam rei & declarare eam peritum. 3. Tomo. fol. 187. column. 2. in versu. Item est notandum.

Iudex omnis ordinarius vel delegatus a principe an mulctare possit. 3. Tomo. fol. 233. column. 1. in versu. Vtrum autem.

Iudex si sententia sit iniusta & exequatur non admittit appellacionem quomodo puniatur & an ei tunc de facto resisti possit. 3. Tomo. fol. 378. col. 2. in versu. Quinimo.

Iudex an ex officio procedere possit contra iniuriam alium ascientem querela ab eo non proposita. 3. Tomo. fol. 230. column. 2. in versu. gl. diez mill. & an si desistat ab accusatione possit ex officio punire ibi eadem col. in versu. Et iudex non potest.

Iudex recte suum gerens officium magis meretur quam fratres predicatores vel alij religiosi. 3. Tomo. fol. 254. column. 2. in versu. Recti iudices.

Iudex appellacioni non deferens iure canonico quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 379. col. 1. ad fin. vbi remissio.

Iudex accusatore mortuo an possit per viam inquisitionis iterum de illo delicto cognoscere. 3. Tomo. fol. 13. column. 2. in princip.

Iudex quid seruare debeat de praxi huius regni vbi non adest accusans delictum perpetratum. 3. Tomo. fol. 4. column. 2. in princip.

Iudex

Index Alphabeticus.

Iudex quando teneatur si non inquirat propter negligentiam vel inquirat male tamen oमित tendo necessaria secundum iuris dispositionem ibi. column. 2. in versu. Vtrum autem.

Iudex inquirens contra ducem magnatem proce rem quomodo se habere debeat. 3. Tomo. fol. 7. col. 1. in versu. Ideo cauti.

Iudex ecclesiasticus an possit incarcerare laicos. 3. Tomo. fol. 396. column. 1. in add. in versu. Et an possint.

Iudex delegatus non potest absque legitima causa commisionem super crimine excusare sed eius precepto obtemperare tenetur. 3. Tomo. fol. 6. column. 2. in versu. Probat.

Iudex ordinarius non valens sedare vel prohibere damnum de presenti vel de futuro contingens tenetur ante quam ad vltiora procedatur regem certiorare alias de negligentia tenetur. 3. Tomo. fol. 7. column. 1. in versu. Sean tenidos.

Iudex ob negligentiam ab administratione sua remouetur & alius loco sui subrogatur. 3. Tomo. fol. 7. col. 2. In princip.

Iudex male iudicans tenetur reip. & parti ad interesse. 3. Tomo. fol. 8. column. 1. in versu. De pleyto.

Iudex etiam parte non accusante tenetur de homicidio vel delicto commisso inquirere. 3. Tomo. fol. 12. column. 2. in versu. Lo que rellare.

Iudex in solutus an ciues presentes ei non opitulantes licet dixerit a qui del rey fauoreced ala justicia, poena mortis an vero arbitrio iudicis punire valeat. 3. Tomo. fol. 354. column. 1. in versu. Queritur iudex.

Iudex an ex causa paupertatis vel alia possit minuire poenam legis. 3. Tomo. fol. 333. col. 1. in versu. Sed est dubium vbi col. 2. quomodo puniatur eam sine causa transgrediens & 334. col. 1. per totam & ad primum iterum fol. 333. col. 2. ad medium & 354. col. 1. vbi quod etiam post sententiam potest & tibi vide dilucida exempla.

Iudex delicti an teneatur saltem summarie cognoscere delicti rationem illius qui ab illo remitti postulat vt si ei de eo constet remittat sin minus etiam requisitus non teneatur. 3. Tomo. fol. 339. col. 2. in versu. Queritur potest & 340. column. 2. omnino.

Iudex aliquem iniuste incarcerans & incarcerare detinens tenetur iniuriarum in findicatu etiam si id ex post facto publicato processu appareat. 3. Tomo. fol. 340. column. 1. in versu. Et iniuste.

Iudex iniuste incarcerans vel aliquem detinens damnum inferit irreparabile & ideo quocumque tempore ab eo appellari potest. 3. Tomo. fol. 340. column. 1. in versu. Et est.

Iudex appellacionem denegans casu quo ei deferre teneatur quomodo puniatur. 3. Tomo. fol. 342. column. 2. in versu. Et iudex & 343. column. 1. in versu.

Iudex ratione debiti debitorem in perpetua seruitutem condemnare non potest. 3. Tomo. fol. 345. column. 1. in versu. Tamen iudex.

Iudex in verbis contumeliosis leuibus ex officio non procedit nisi ad partis querelosa offensam. 3. Tomo. fol. 231. col. 2. in princip.

Iudex cuius arbitrio poena relinquatur an possit se extendere ad mortem naturalem. 3. Tomo. fol. 395. column. 2. in versu. Vtrum autem.

Iudex cum parte colludens in fraudem fisci accipiens ab eo poenam pecuniariam fisco applicandam vt in sententia id supprimat quomodo teneatur & qualiter contra hos iudex sindicatus inquirere debeat. 3. Tomo. fol. 396. column. 2. in versu. ad finem & 397. column. 1. in versu. Et per totam.

Iudex appellacionem concedere regulariter tenetur casibus in quibus liceat negare. 3. Tomo. fol. 378. column. 1. in versu. Quae denegare.

Iudex appellacioni non deferens condemnato ad mortem in pari causa est ei eo qui alias morituroriam festinat & interdum tenetur de vi publica. 3. Tomo. fol. 379. column. 1. in versu. Qui non detulit.

Iudex ex officio de ludis inquirere debet. 3. Tomo. fol. 233. col. 1. in versu. Et iudex & intra quod tempus post ludum habitum debet inquirere ibi. in versu. Sed iudex.

Iudex ex officio debet filium proteruum punire secundum qualitatem iniuriae patri illatae aut matri. 3. Tomo. fol. 219. column. 2. in versu. Cum ergo.

Iudex ex officio absque litigantium petitione potest alteram partem compellere vt cum iuramento declarat si recepit ipse vel alius pro eo pecuniam vel aliquam eius partem licet elapsi sint duo anni quibus exceptio non numerate pecuniae clauditur folio. 34. column. 2. in versu. Hinc etiam.

Iudex ex testamento minus solenni non potest permittere retentionem rerum hereditariorum seu legatarum heredi vel legatario folio. 106. column. 1. in versu. Item & quinto.

d 4 Iudex

Index Alphabeticus.

Iudex etiam certo sciens hereditatem seu legatum relictum in iustus solenni voluntate Petro abique vlla fraudis suspicione esse non tamen id ei sed venientibus ab intestato adjudicat eo quod testamentum nullum est ibi. in versu. Iudex autem.

Iudex saepe numero iudicat etiam contra veritatem secundum allegata & probata fol. 107. col. 1. in versu. Nec obstat &c.

Iudex si videat aliquos ad arma venire debet id obviare per incarcerationem vel alias, & alteri prohibere ne per alterius portam transeat fol. 150. col. 1. in versu. Vnde iudex.

Iudex quare retinebantur & retinentur in civitatibus Christianorum remissus. 3. Tomo. fol. 60. col. 1. in versu. Sed est dubium.

Iudex etiam noviter conuersi non admittuntur habitationis gratia apud Cantabros nec eorum descendentes vel ascendentes & habitare vel ius informationem sui generis dare debet. 3. Tomo. fol. 59. columna prima. in versu. Apud Cantabros.

Iudex testimonium an admitti debeat contra Christianum. 3. Tomo. fol. 61. col. 1. per totam & fol. 74. col. 1. in versu. Iudex aduersus.

Iudex quando teneatur ratione domorum seu fundorum ad decimas & quomo. 3. Tomo. fol. 105. 7. columna prima. gloss. De lascasas quid de Sarracenis ibi. columna secunda. in versu. Quid autem.

Iudex & infideles tenentur ad estimationem parochialium oblationum sicut & Christiani ibi in versu. Quod est notandum.

Iudex in iuri tractandi non sunt ad fidem catholicam sponte tamen accedentes a nullo impeditur debent. 3. Tomo. fol. 66. columna 1. gloss. Tornar per totam.

Iudex non possunt inter se habere iudices distinctos. 3. Tomo. folio. 68. columna prima. gloss. Trezes.

Iudex dicuntur feni. 3. Tomo. folio. 79. columna prima.

Iudex iure regni non possunt esse vectigalium condutores. 3. Tomo. folio. 67. columna 1. gl. No rusean nec receptores. fo. 79. columna prima. gl.

Quelos Iudios & ibi vide plura quae facere prohibentur.

Iudex Christianis victui & esui necessaria vendere prohibentur iure regni. 3. Tomo. fol. 67. col. 1. glo. Cosas.

Iudex nec mauri non possunt Christianos ad domesticum seruitium coaducere nisi ad id quod ex certa domum expediri valeat. 3. Tomo. fol. 70. col. 1. gl. Solidada.

Iudex adultum sint ad baptismum cogendi. 3. Tomo.

mo. folio. 80. columna secunda. in versu. Iudex adulti.

Iudex in caeremonijs & in caeteris actibus omnino a Christianis secerni debent. 3. Tomo. fol. 81. gl. No lieuen.

Iudex ementes fundos tenentur soluere tributa ad quae tenebantur eorum possessores. 3. Tomo. fol. 74. col. 1. gl. De quien.

Iudex an sint de ouili Christi. 3. Tomo. fol. 79. col. 1. in versu. Quari etiam.

Iudex qui & vnde dicantur & plura de eis remissus. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloss. De los Iudios.

Iudex omnes & infideles ante vltimam seculi conflagrationem ad fidem Christi reducendi sunt. 3. Tomo. folio. 56. columna prima. gloss. Se han de tornar.

Iudex retinere non possunt licite acquisita per vfuram sed sunt restituenda accepta post legem euangelicam. 3. Tomo. fo. 48. col. 2. in versu. Item etiam.

Iudex communicatio in cibo cum Christianis prohibetur. 3. Tomo. folio. 77. columna prima. gl. No coman.

Iudex an licitum fuerit secundum legem Moyfi accipere vfuram. 3. Tomo. fol. 49. col. 1. in versu. Sed videtur.

Iudexorum causae quo iure sunt decidenda. 3. Tomo. folio. 80. col. 2. in versu. Quaritur Iudexorum.

Iudex cognoscens carnaliter Christianam cessante matrimonij titulo stupro violentiae adulterij raptus erit arbitrio iudicis puniendus. 3. Tomo. folio. 365. columna secunda. in versu. Sit secunda etiam si meretrix sit vt ibi. & 366. col. 1. & 2. Per totam.

Iudex an possit emere solum in quo sunt ad scripturam Christiani. 3. Tomo. remiss. folio. 60. col. 1. in versu. Sed est dubium.

Iudex vbi emit fundum in instrumento venditionis duos fundos confines exprimere debet. 3. Tomo. folio. 56. columna 2. gloss. Heredades vbivide fall.

Iudex non baptizatus non potest esse officialis in terris Christianorum. 3. Tomo. folio. 58. col. 2. & 59. col. 2. in versu. 3. conclusio. gloss. Nisean.

Iudex non baptizatus in terris Christianorum ad officium publicum promoueri non debet. 3. Tomo. folio. 59. columna prima. in versu. Iudex vero.

Iudex & infidelis ante sacrum baptismi lauari haereticus dicitur. 3. Tomo. folio. 36. col. 2. gl. Quees.

Iudex conuersus ad Christi fidem non iam dicitur

Index Alphabeticus.

tur Iudex sed Christianus nec debet arceri ab officijs publicis. 3. Tomo. fol. 58. col. 1. & 59. col. 2. Per totam. & fol. 80. columna 2. in versu. Vtrum Iudex.

Iudex signo a Christianis distingui debet. 3. Tomo. folio. 62. col. 1. in principio quod vero signum hoc sit fol. 78. col. 1. gl. Que no trayá. quod publice debent vide portare ibi. in glo. Sobre.

Iudex excusatur a poena sine signo inuentus si ratione itineris id excuset. 3. Tomo. f. 62. col. 2. gl. Anduieren.

Iudex vtrum possit accusare Christianum de perjurio. 3. Tomo. folio. 75. columna prima. gloss. Vtrum autem.

Iudex sacrosanctas Dei optimi maximi ecclesias male dicere prohibetur. 3. Tomo. fol. 75. col. 2. gl. En que maldizen.

Iudex vel nouiter conuersus non potest ad balneam vna cum Christianis accedere. 3. Tomo. fol. 69. col. 1. in gl. Ni se bañen.

Iudex non potest esse chirurgus nec medicamentum vendere. 3. Tomo. fol. 66. columna 1. glossa. Boticarios.

Iudex est blasphemia Christi. 3. Tomo. fol. 203. col. 2. in versu. Hinc dicimus.

Iudex nec infidelis alius condemnari non debet antequam audiatur. 3. Tomo. fol. 70. col. 2. glo. Llamados.

Iudex deprehensus in actu fugae extra regnum in captiuitatem redigitur. 3. Tomo. fol. 79. col. 2. gl. Fuyeren.

Iudex ratione debiti contracti recte incarcerationi potest. 3. Tomo. folio. 71. columna prima. gloss. No pudiese.

Iudex habens accessum carnalem ad Christianam vel in figura matrimonij vel alias qua poena feriatur remissus. 3. Tomo. folio. 81. columna secunda. in princ.

Iudex contrahens matrimonium cum Christiana & contra vel eam carnaliter cognoscens si ne matrimonij figura qua poena puniatur. 3. Tomo. folio. 365. columna prima. in glo. Duer me.

Ius adeundi triginta annis durat nec minoritem pore preferibitur fol. 144. col. 2. quafi. 4.

Ius adeundi non censetur esse in bonis nostris ac deo repudiari potest in praerudicium creditorum vel fisci fol. 145. col. 1. in princ.

Ius naturale quomodo dicatur commune omnibus animantibus contra Bartol. fol. 130. col. 1. in versu. Et fic errauit.

Ius regium non repugnans decisionibus canonum ei quoad matrimonij celebrationem, sed magis in subsidium eius declaratorium etiam in foro ecclesiastico obtinere debet fol. 23. col. 2.

gl. Concejera. in versu. Neque leges.

Ius retrahendi descendens a lege ex aliquo beneficio vel priuilegio specialis non transit in patrem arrogante fol. 166. columna 1. in versu. Sexto fundatur.

Ius patronatus vxori competens non transit in maritum. folio. 166. columna prima. in versu. Quo fit.

Iura loquentia in electionibus ecclesiasticis procedunt etiam in secularibus folio. 411. col. 1. in princ.

Iuris interpretatio locum habet quando coadiuuatur voluntari testatoris v. e. fol. 134. col. 1. in versu. Tum etiam.

Iura detrahentia solennitatem & iuris rigorem in testamentis concedendis non censentur tollere ea quae alias requiruntur circa perfectionem illius actus fol. 86. columna prima. in versu. Nam iura.

Iustitia virtus perfectissima est. 3. Tomo. fol. 245. col. 1. in rubrica.

Iuramentum peccatum in ducens seruari non debet. 3. Tomo. fol. 25. columna secunda. in principio.

Iuramento alicuius quando stetur plures casus & vnum de iure regni. 3. Tomo. folio. 74. col. 2. gloss. Creydo.

Iuramentum contractui appositum cum sit personale non obligat ex vi iuramenti successorem. 3. Tomo. fol. 185. col. 1. in versu. Iuramentum tamen.

Iuramentum recognitionis vel approbationis hominij vel alicuius contractus ad haereditatem non transit. 3. Tomo. fol. 185. col. 1. in versu. Ex qua declaratione.

Iuratum contractum infringens qua poena puniatur. 3. Tomo. folio. 184. col. 1. in princ.

Iurans falsum in forma iuris puniatur poena. 600. marapetino regum de iure regni. 3. Tomo. fol. 96. col. 1. vbi quod haec iuramenta partibus deferenda non sunt.

Iuratum contractum implendi difficultas excusat iuramentum aperiurio. 3. Tomo. fol. 187. col. 1. in versu. Ex quo infertur.

Iuramento firmantur dispositiones hominum folio. 113. columna secunda. in versu. Secundo. Nam.

Iuramentum habet vim clausulae codicillaris fol. 109. col. 1. in versu. Dubium autem.

Iuramentum an possit in causa matrimoniali deferri in supplementum probationis remissus. fo. 34. col. 2. ad fin. in versu. In causa tamen matrimoniali.

Iuramentum regulatur secundum naturam contractus cui apponitur fol. 112. col. 2. in versu.

Index Alphabeticus.

Et videtur quod non.
Iuramentum in pluribus interponitur ad tollendam præsumptionem doli & maliciæ fol. 413. col. 2. in versi. Iuramentum enim.
Iuramentum non excludit exceptionem prouenientem ex natura ipsius contractus foli. 248. col. 2. in versi. Sicut nec.
Iuriconsulti labor qualis sit. 3. Tomo. fol. 361. colum. 2. in versi. Siquidem iureconsultus.
Iurista an de fide disputare possit. 3. To. fol. 391. colum. 2. in versi. Et si dicatur.
Iurista an præferat theologo etiam in loco ubi hæresis non pulullant. 3. Tomo. fol. 391. col. 1. In additione late.

L

Laicus ratione iuramenti contractui adiecti ecclesiæ forum sortitur & coram ecclesiastico conuenitur nõ solum quo ad iuramenti obseruatiam sed etiam quo ad contractus valorem cũ rescissione. 3. Tomo. fol. 185. columna secunda. Illatione. 2.

Laicus habens accessum carnalem ad monialem seu religiosam qua pena ferjatur. 3. Tomo. folio. 316. col. 1. in versi. Laicus autem.

Laicus sub excommunicationis poena prohibetur publice vel priuatè de fide disputare. 3. To. fol. 99. columna prima. in versi. Quo fit & ibi vide rationem & 98. colum. prima. in versi. Laicus autem.

Laicus prædicare prohibetur ibi. in versi. Sic ergo laicus.

Laici illiterati septem propositiones quas circa fidei obseruare tenentur. 3. Tomo. fol. 100. col. 2. ad fin. & 101. col. 1.

Lata culpa quid sit fol. 211. columna prima. in versiculo. Lata culpa.

Lædens alterum contrahentium etiam intra dimidiam iusti pretij si notabile damnum sit tenetur ad restitutionem læso fol. 179. columna prima. In princip. & ibi vide quomodo hoc intelligatur.

Læso modica quæ iure naturæ pmittitur & quæ iure ciuili ad dimidiam iusti pretij redigitur remanet semper in arbitrio boni viri fol. 187. col. 2. in versi. Primum quod.

Legata relicta in testamento hæreditate non adita non debentur folio. 81. columna. 2. in versiculo. Nunc tamen quæro & 105. columna prima. gl. Si est testador.

Legata adeo hæreditate non adita non debentur vt etiam si relinquuntur in codicillis factis ante vel post testamentum non debeantur folio.

82. columna prima. in versiculo. In tantum hoc. **Legata** hodie attentio iure Regni Castellæ & omnia contenta in testamento vel codicillis hæreditate non adita ex testamento vel ab intestato valent folio. 82. columna prima. in versiculo. Hodie vero.

Legata debentur hæreditate non adita ex causa præteritionis vel ex hæredationis ibi. in versiculo. Quæro vtrum & 90. columna secunda. in glo. En las mandas.

Legata rupto testamento fratris turpi persona instituta non debentur secundum communiorẽ folio. 82. columna secunda. in versiculo. Quæro vtrum legata.

Legata & fideicommissa ex testamento minus solemnĩ quibus remedijs debeantur fol. 118. colum. 1. in versi. Quibus autem remiss.

Legata an peti debeant via executiua vel ordinaria & an habeant executionem paratam folio 91. columna prima. in versiculo. Ad secundum ad partes vsque ad versi. Aut sic rogatus ubi vide concordiam.

Legata rei facta traditio in vita testatoris ab ipso reuocari non potest fol. 79. col. 2. in versi. Dubitatur & quod lucretur fructus legatarij ibi. in versi. Iino cum fructibus.

Legatarius potest esse testis in testamento in quo sibi aliquid prælegatum sit folio. 187. col. 2. in versi. Dubitatur an legatarius pro & contra.

Legatarius petens legatum sibi in testamento relictum recognito ab hærede via executiua id consequi debet. folio. 91. colum. 2. in versiculo. Vel postumus.

Legatarius in casu de quo supra hærede negante legatum relictum reddente quæ causam dubiã & litem inducentem per diffinitiuam id consequi debet ibi. in versi. Aut si rogatus.

Legatarius vel legataria potest partem siue terciã siue quintam sibi prælegatam alteri prælegare eadem ipsa ratione qua sibi prælegata fuit fol. 44. col. 2. in versi. Huc etiam accedit.

Legatario pro consequendo legato competit actio hypothecaria & rei vindicatio fol. 91. col. 1. in versi. Competit etiam.

Legatum in casu. 1. 1. titul. 2. lib. 5. ordinamen. debet peti conditione ex ea lege vel officio iudicis fol. 90. col. 2. in versi. Ad primum sub gl. En las mandas.

Legatum de fructibus nascituris validum est. 3. Tomo. folio. 30. columna secunda. in versiculo. Et legatum.

Legatum illæso & sine liberis ex suo corpore natis decesserit Petro substituto Illeso nõ religionem ingresso ad substitutum pertinet ex cluso monasterio cum communi contra alterã commu-

Index Alphabeticus.

communem fol. 134. col. 2. in versi. Quam opinionem ubi ad partes.

Legatum factum consanguineo in dubio videtur factum ratione sanguinis fol. 80. col. 2. in versi. Tum etiam.

Legatum cum dote non compenatur fol. 81. col. 1. In principio.

Legatum simpliciter factum pauperibus potest dari ecclesiæ reparatione indigenti fol. 81. col. 1. in versi. Succedit præterea.

Legatum dorus vel certæ pecuniæ relictum vxori donec caste vixerit & in defectum substituto ea secundas nuptias contrahente ad substitutum pertinet ibi. in versi. Quibus dubijs.

Legatum ad pium vsum an possit ab episcopo vel executore in alium conuerti late cũ distinctione & exemplo fol. 71. columna. 2. in versi. Circa prædicta.

Legatum pro virginibus maritandis non potest conuerti in alium vsum folio. 72. col. 1. in versi. Vnde dicit.

Legatum relictum pro dote alicuius puellæ adeo conditionale est vt ea ante nuptias decedente nec debeatur nec ad hæredes transmittatur folio. 78. columna prima. in versiculo. Quæro vtrum & col. 2. in versi. Quod autem ubi remiss. vide conditiones.

Legatum puellæ factum pro adiutorio suæ dotis vulgo para ayuda a su casamiento censetur modale non conditionale ibi. col. 2. in versi. Quæri potest remiss.

Legatum factum puellæ si nupserit Titio vel alio talis generis personarum valet ibi. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Legatum factum Marciæ si Titio nupserit nõ inducit viduitatem folio. 79. columna prima. In principio.

Legatum puellæ relictum vt Titio nubat non deficit Titio ante matrimonium defuncto si puella pauper sit secus si diues ibi. in versi. Est tamẽ notandum.

Legatum relictum pro puella maritanda verificatur si ingrediatur religionem ibi. in versi. Legatum relictum.

Legatum relictum pro Catharina maritanda debet licet iam maritata sit secus si esset relictum pro incerta puella maritanda fol. 79. col. 1. in versi. Dubium est quotidianum.

Legatum factum vxori donec caste vixerit in domino viri perdit vxor transiens ad secunda vota ibi. in versi. Quæri etiam potest.

Legatum mille aureorum Magdalene à patre factum causa dotis si postea conualecens pater eam nuptui tradat assignatis. 600. pro dote in reliquis. 400. debetur fol. 79. ad fin. col. 2. & 80

In princ. ubi ad partes.

Legatum à debitore inuoluntario legis autoritate est compenandum cum tali debito legali fol. 80. col. 2. in versi. Legatum.

Legatum à debitore inuoluntario legis autoritate computatur siue fiat ab eo cui onus ex lege incumbit siue ab illius hærede fol. 80. col. 2. in versi. Ampliatur.

Legatum non compenatur cum debito conuentionali ex voluntate partium contracto ubi supra in versi. 2. conclusio.

Legatum factum foeminae si vidua efficiatur contingente semel viduitatis casu id consequitur licet postea alij nubat folio. 148. col. 1. in versi. Suadetur.

Legatum factum in testamento condito manu publici tabellionis numerarij ciuitatis vel villæ habet executionem paratam fol. 249. col. 2. in versi. Vterius dubitatur.

Legatum pro pauperibus post mortem hæredis potest fieri in vita ipsius non expectata dilatione fol. 141. col. 2. in versi. Ex qua ratione ubi ad partes & duas communes contrarias.

Legatum Isabellæ factum mille aureorum si nupserit & 500. si religionem ingrediatur ea religionem ingressa in 500. tantum purificatur ad partes fol. 134. col. 1. in versiculo. Vtrum autem & col. 2. per totam.

Legatum habitationis relictum à marito vxori cessat eam seque ad secundas nuptias folio. 115. colum. 1. in versi. Quod cõsentaneum & ibi vide rationem.

Legati compenatio in dubio non admittitur vt verba liberalitatis effectum habeant & aliquid operetur fol. 80. columna secunda. in versi. In dubio tamen.

Legatus Papæ de latere cum plenitudine potestatis de hæresi inquirere potest. 3. To. fol. 132. colum. 1. in versi. Secundo infertur.

Legitima præfertur piæ causæ fol. 120. colum. 2. in versi. Nam alias.

Legitima necessario relinquenda est filio titulo institutionis fol. 66. col. 2. in versi. Est dubium etiam iure canonico ibi. in versi. Ampliatur & 67. col. 1. in versi. Et quod sit etiam monacho & filio legitimo ibi. in versi. Ampliatur. 2. & fol. 110. col. 2. in versi. Dubium autem erit & iure regni. fol. 111. col. 1. in versi. Contrariam opinionem & in terris ecclesiæ ibi. col. 2. in versiculo. Et procedit etiam.

Legitima etiam ascendentibus relinqui debet honorabili institutionis titulo fol. 68. col. 1. in versiculo. Quid autem erit & 130. col. 2. in versi. Ac etiam cum parentibus.

Legitima filio relinquenda est absque vllo grauamine

Index Alphabeticus.

mine nec onere folio. 81. colum. 2. in vers. Nam hæc legitima.
Legitima filijs iure naturæ debita est fol. 129. col. 1. In principio.
Legitima filiorum à lege statuto principe consuetudine quatenus quoad alimenta necessaria nõ est tolli vel minui potest alias nec in partē nec in totum potest fol. 129. columna. 2. in versiculo. Nec obstat.
Legitima etiam parentum tolli vel minui non potest quatenus eorum alimoniz necessaria sit folio. 129. columna secunda. in versiculo. Et ita omnia.
Legitima parentibus iure naturali non positio debita est ibi. in vers. Sed quod sit.
Legitima a signatio regulatur secundum tempus mortis folio. 104. columna secunda. in versiculo. His etiam.
Legitima etiam aucta de iure Hispaniæ filijs relinquenda est titulo institutionis fol. 111. col. 2. in vers. Hinc infero.
Legitima quando est aucta per aliquam legem factis est quod relinquitur quocunque titulo fol. 111. columna prima. in versiculo. Secundo fundatur.
Legitima non ita debetur parentibus in bonis filiorum quam econuerso filijs in bonis parentū propter ipsorum commune votum fol. 131. columna secunda. In principio vbi viderationē.
Leporem seu perdicem vi oppressam aucupās qua poena teneatur. 3. Tomo. folio. 390. colū. 1. In principio.
Leprosus gāsus vel pestiferi alicuius morbi contagione infectus debet iudici manifestari cui publicæ salutis cura incumbit. 3. Tomo. fol. 226. col. 2. in vers. Vel si non est.
Legitimi filij id est lege facti filij parentibus succedant licet diuersi modo.
Legitimorum filiorum species vide ibi in versiculo. Legitimorum autem vbi late remissio.
Legitimationis forma ea potior est quæ fit rescripto principis ibi in vers. Inter omnes.
Legitimationis principis rescripto bifariam fit ibi in vers. Et bifariam.
Legitimat quis si natalib⁹ restituatur ac si à principio legitime natus esset folio. 95. columna. 1. In principio.
Legitimus cum clausula quod cum alijs fratribus non succedat patri non succedit licet moriatur antequam pater vxorem duceret tatum gaudet priuilegijs hidalguiz nisi sit ex damnablei coitu ibi. in versiculo. Et quid si de facto.
Legitimatio per quam quis capax efficitur eorū quæ pater in testamento reliquit potius dicitur dispensatio ibi. in versiculo. Posterior mo-

dos.
Legitimus vt patri succedat ex testamento non excludit foeminas casu quo excluderetur vigore testamenti extrantibus masculis ibi. in vers. Illud tamen ex.
Legitimus modo de quo supra si princeps addat quod eum legitimat nõ tantum quoad successione sed etiam quoad cetera omnibus legitimis priuilegijs gaudet ibi. in vers. Tamen si princeps.
Legitimo vt patri succedat potest pater quod velit grauamen adijcere ibi in vers. Vnde ita legitimo pro dubio tamen tollendo in rescripto adijci potest vt ei possit quoduis onus imponi vt ibi.
Legitimatio per oblationem Curiaz iam in vsu recepta non est fol. 95. col. 1. ad finem lineæ de ea tamen vide ibi remissio.
Legitimus quocunque modo potest meliorari à patre in tertio & quinto fol. 95. col. 2. in vers. Age vero.
Legitimo per subsequens matrimonium potest pater quicquid velit relinquere ibi. in versiculo. Nec tamen.
Legitimus videtur is quem nutrices alunt, cum tamen in nihilo sit & ideo non succedit foli. 97. col. 1. In principio.
Lenocinij causam dans maritus ab accusatione adulterij opposita & probata exceptione repellitur tam adulteræ quam adulterij. 3. To. fo. 276 col. 2. in vers. Et maritus.
Lenonis salarium ratione lenocinij debet esse suspendium. 3. Tomo. folio. 275. columna prima In principio.
Lenocinium an adulterio maius delictum sit. 3. Tomo. folio. 274. columna secunda in vers. Lenocinium.
Lenocinium qualiter committatur. 3. To. fol. 275 col. 2. in vers. Dubitari solet & 276. col. 1. & 2. Vbi de varijs regionum pœnis de consuetudine & de iure regni. 277. columna. 1. in versiculo. Nouissime.
Lenocinij reus est vir vel foemina intercedens cū muliere vt carnalem copulam cū viro habeat 3. Tomo. fol. 276. col. 2. in vers. Est præter ea, vbi quomodo puniatur si suasa & inducta sit virgo coniugata, vidua honesta & quid quādo precio corrupta fuerint vel amore tantum infantie ibi vsque ad finem.
Lenocinij reus est habens foeminam prostituta vt lucra ex coitu lenoni acquirat vulgo dicitur rufian. 3. Tomo. foli. 277. columna prima. In princi.
Lenones vtrum afficiantur poena infamiz. 3. To. fol. 277. col. 1. in vers. Quæro vtrum.

Lenonis

Index Alphabeticus.

Lenonis vxor pro debito ciuili incarcerari potest licet alias vxorata etiam meretrix non possit 3. Tomo. folio. 274. colum. 2. glof. Rufianes. in vers. Item mulier.
Leno præsumitur qui de adulterio quod eum nõ latet non indignatur. 3. To. fol. 228. columna. 1. In principio.
Lenones propter eorum detestandum crimē omnino de ciuitate expellendi sunt. 3. To. fo. 274 col. 2. gl. Rufianes.
Lenones quam pœnam subeāt. 3. To. fol. 274. col. 2. in vers. Quæro quæ fol. 275. colum. 1. & 2.
Lenæ maiestatis crimen plures modos incurrendi. 3. Tomo. folio. 195. col. 1. ad med. & colum. 2. glo. Algonos.
Lenæ maiestatis reus an fiat habēs accessum carnalem ad regis vel reginæ famulam ibi. colū. 1. in add. in vers. Dubitatur an huiusmodi, & an pro tali regi sit orandum. 3. To. fol. 401. colū. 2. in add. in vers. Quid autem ad finem.
Lenæ maiestatis reus quis proprie dicatur. 3. Tomo. folio. 195. columna secunda. in vers. Quæritur quis.
Lenæ maiestatis crimen vtrum committatur aduersus ciuitatem vel dominum nõ recognoscens superiorem ibi. in vers. Vtrum autē.
Lenæ maiestatis reus an efficiatur rebellans contra Principis officialem puta prætorem algua-zellum & similes. 3. To. fol. 196. col. 1. in vers. Quid autem esset & 199. col. 2. in gl. Faria.
Lenæ maiestatis reus in primo capite qua poena feriat. 3. Tomo. foli. 196. col. 2. in vers. Et sic quæro.
Lenæ maiestatis in primo capite licet nobilis furca suspēdi potest ibi. in vers. Et adeo licet vsus contra obtineat.
Lenæ maiestatis diuinæ rei filij efficiuntur infames vsque ad secundam generationem & inhables ad bona capienda ex successione cognatorum. 3. Tomo. folio. 196. columna secunda. in vers. Et sic quæro.
Lenæ maiestatis diuinæ rei filij esto quod puniantur modo de quo proxime de quibus intelligatur an de natis ante vel post hæresim incursum 3. Tom. fol. 197. col. 1. in vers. Sed est dubium vbi ad partes.
Lenæ maiestatis diuinæ rei filij non amittunt beneficium ecclesiastica obtenta antelapsum patris 3. Tomo. folio. 197. columna secunda. in vers. Tenendo.
Lenæ maiestatis reus efficitur maledicens imperatori vel regi ibi. in vers. Est præterea & 210. col. 1. gl. Tales. in vers. Dubitatur & 378. col. 1. glo. Mal de nos.

Lenæ maiestatis reus quando efficiatur non subditus. 3. To. fol. 199. col. 2. glo. Faria per totā vbi late de hoc crimine remissio.
Lenæ maiestatis reus an efficiatur quis ex sola scientia quia nõ reuelauit prodicionem quam conuictus testibus probatur sciuisse. 3. Tomo. fol. 200. col. 1. ad finem & colū. 2. Per totam vbi ad partes.
Lenæ maiestatis crimen quot modis committatur & quot capita habeat. 3. Tom. fol. 200. col. 2. Ad finem.
Lenæ maiestatis rei efficiuntur facientes consentientes societates prædonum grassantium vulgo dichos falteadores. 3. Tom. fol. 238. colum. 2. glo. Auran.
Lenæ maiestatis rei domus an diruenda sit. 3. Tomo. fol. 325. columna. 2. & an Cardinalem occidentis ibi.
Leuis culpa quid sit fol. 211. col. 2. in vers. Leuisissima culpa.
Legi Moyfi sicut Deus opti. Maxim. potuit aliquid addere vel minuire, an sic etiam promiserit dare populo Israelitico legem nouam aliam à lege Mosayca. 3. Tom. folio. 142. columna. 1. quæstio. 24.
Legi Moyfi an aliquid detrahi addi vel minui possit. 3. Tomo. folio. 141. columna secunda. quæstio. 23.
Legi prohibitiua renunciarum non potest foli. 139. col. 2. in vers. Suadetur. 2.
Legis nouæ & veteris præcepta qualiter distinguantur. 3. Tomo. folio. 150. columna prima. Ia quæstio. 29.
Leges non dedignantur sacros canones imitari. 3. To. fol. 24. col. 1. in vers. Et leges.
Lex ciuilibis potest statuere pœnam contra perjurum licet crimen ecclesiasticum sit. 3. To. f. 184. col. 1. Ad medium.
Lex ciuilibis vtrum prohibere possit ne iuramenta in contractibus apponantur & an ea annullare remiss. 3. Tomo. folio. 185. & in vers. Et vtrum.
Lex correctoria iuris communis restringenda est 3. Tomo. folio. 32. columna prima. in versiculo. Tum quia.
Lex noua vtrum sit alia à lege veteri. 3. To. folio. 142. colum. 2. quæstio. 25. & 144. colū. 1. & 2. & 145. col. 1. & 2. Vbi ad partes.
Lex noua vtrum sit scripta vel mentibus tantum indita. 3. To. fol. 146. col. 2. quæstio. 26. & 147. col. 1. & 2. Vbi ad partes.
Lex quid sit & plures eius significationes. 3. To. fol. 43. col. 1. & 2. Per totam.
Lex noua vtrum veterem legem impleat. 3. To. fol. 148. colum. 1. quæst. 27. & colum. 2. & 149. col. 1. & 2.

Legis

Index Alphabeticus.

Legis præcepta qualiter subdividuntur. 3. Tomo fol. 151. column. 1. quæst. 30. & 151. & 152. & 153. column. prima.

Legis præcepta moralia vtrum semper maneat & sint indispensabilia. 3. Tomo. fol. 153. col. 2. quæstio. 31. vbi per conclusiones & 154. 155. 156. column. prima.

Legis præcepta ceremonialia & iudicialia an sint mutabilia & an mutata & euacuata sint. 3. Tomo. fol. 156. column. 2. quæstio. 32. & 157. column. prima. & 2.

Legem veterem quoad ceremonias & iudicia mutata esse & cessasse an possit per auctoritates ostendi. 3. Tomo. fol. 158. quæstio. 33. & 159. column. 1. & 2.

Lex semper inspicit quod frequentius accidere solet. 3. Tomo. fol. 296. col. 1. In princ.

Lex puniens aliquem periturij poena cum poenalis sit extra suum casum trahi non debet. 3. Tomo. folio. 187. column. secunda. in versic. Item intelligas.

Lex poenalis vtrum & quando ad culpam obliget. 3. Tomo. folio. 304. column. secunda. In principio.

Lex à quo tempore ligare incipiat. 3. Tomo. fol. 309. col. 2. gl. Que no passe.

Lex diffamari. C. de ingenuis & manumiss. in qua cunque causi intentari potest. 3. Tomo. fol. 401. col. 2. gl. Pague ad finem.

Lex final. C. de edicto Diui Adriani Tollen. habet locum in testamento nūcupatiuo iussio reddi in scriptis à iudice ex testium depositionibus folio. 95. column. prima. in versiculo. Solemne dubium.

Lex fin. C. de edicto Diui Adria. Tollendo remedium etiam si cedatur transit in successorē ibi. in versic. Adeo locum habet.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium summarium est ibi. in versic. Et quod sit summarium.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium etiam contra titulo possidentes est summarium ibi. in versic. Quid autem.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Tollen. remedium impeditur mediante alio remedio à lege vel statuto possessionem sine apprehensione applicanti vt. l. 45. Tauri. ibi. in versic. Vtrum autem.

Lex fin. C. de edicto Diui Adrian. Toll. remediū non competit heredi instituto in re certa dato sibi cohæredē vniuersali fol. 92. column. 2. in versic. Vtrum autem.

Lex 28. Tauri quintam partem bonorum parentum dispositioni relinquit omni alia substantia pro legitima filiorum reseruāda fol. 171. col.

2. in versic. Hinc infero quid de iure Lusitania ibi. in versic. Item.

Lex Lusitania quid de iure Aragonum ibi. in versic. Idemque existimo.

Lex 2. C. de rescind. vend. remedium etiam in p̄sione procedit fol. 187. col. 1. in versic. Et ad remittendam pensionem.

Lex 2. C. de rescind. vend. remediū etiam finito contractu locationis locum habet ibi. in versic. Et remedium dicit. l. 2.

Lex ciuili non disponens circa substantiam & va-
lorem matrimonij sed circa qualitate in ne nū-
lum inde proueniat valet folio. 23. column. 1.
ad finem in gl. Concejramento in versic. Quia
quando & quid hæc. l. non infringat libertatē
ecclesiæ fol. 25. column. 1. in versic. Nec existimā
dum.

Lex ciuili continens honestatem ac publicam
& communem vtilitatem tam à clericis quam
à laicis seruanda est folio. 24. column. prima.
In principio.

Lex ciuili prohibens matrimonia contrahi clari-
desine iusta sancta & honesta est ibi. in versic.
Sed ista lex.

Lex ciuili imponens poenam blasphemis peri-
urij & vsurarijs & iuramenta in contractibus
apponi prohibens & rationi & iustitiæ inniti-
tur. folio. 24. column. prima. in versic. Quar-
to ex eo probatur.

Lex ciuili aliquid contra substantiam matrimo-
nij statuens non habet vim legis sed tātum est
persuasua ac honestatem inducens fol. 25. col. 1.
in versic. Nam leges.

Lex prohibens matrimonia elandestina adeo cē-
setur iusta quod potius est extendenda & am-
plianda tanquam impediens innumera mala
ibi. in versic. In tantum.

Lex quando respicit factum non est curādum de
iuris effectu & quomodo hoc intelligatur foli.
42. column. secunda. in versiculo. Nec huic cō-
firmationi.

Lex permittens filijs familias testari contra iuris
dispositionem est interpretanda iuxta regulas
iuris communis vt testentur cum testibus legi-
timis & rogatis fol. 111. column. prima. in versic.
Item & tertio.

Lex ciuili inducens solennitatem testamentariā
adeo iusta est vt deficiente solennitate relicta
in eo etiam in foro animæ non debeantur fol.
59. column. 1. in versic. Ex quo infertur & 105. co-
lum. 2. in versic. Secundo quia.

Lex ciuili est pars legis diuinæ folio. 105. col. 2.
in versic. Quibus est addendus.

Lex poenalis potius est restringenda quā ampliā-
da fol. 31. col. 1. in versic. In oppositum.

Lex

Index Alphabeticus.

Lex suspendens aliquem ad certum tempus non
priuat eum beneficio perpetuo sed tātum com-
moditatis quæ interim ratione officij pro-
uenire solent fol. 31. column. prima. in versic. Se-
cundo quia.

Lex inducens in capacitatem hereditatis est pœ-
nalis fol. 152. col. 2. in versic. Et facit.

Lex vbi requirit plures testes ad solennitatem ali-
cuius actus semper necessum est illos à parte ro-
gari folio. 88. column. prima. in versic. Ratio
potest esse.

Lex posterior per priorem intelligitur & inter-
pretatur fol. 110. col. 2. in versic. Item leges.

Lex superioris potest adiuuari & distingui per in-
feriorem fol. 84. col. 1. in versic. Vel aliter secun-
dum glo.

Lex ciuili si prohibet ligat in foro conscientie &
obligat transgressorem ad peccatum folio. 105.
col. 2. in versic. Lex enim.

Lex permittens aliquid si modo iusta sit excusat
agentem ibi. in versic. Si permittit.

Lex iusta seruanda est in vtroque foro nisi sit fun-
data super præsumptione qua cessante non li-
gat in foro animæ fol. 106. col. 2. in versic. Sic
ergo lex iusta.

Lex ciuili licet improbet iuramentum in pluri-
bus casibus nihilominus contrahens tali iu-
ramento remanet periuus fol. 113. col. 2. in ver-
sic. Nam licet lex ciuili.

Lex à principe sancita & promulgata non obli-
gat nisi postquam à Republica & subditis rece-
pta fuerit fol. 202. col. 2. vbi vide remiss. decla-
rationem.

Lex ratione societatis lucra inter socios diuidens
vt puta inter maritum & vxorem & similes in
licite acquisitis locum habet fol. 162. column. 1.
in versic. Queritur de quibus.

Lex inferens poenam secundo nubentibus non
omnis est inualida quinimo concernens fauo-
rem filiorum in suo robore durat fol. 53. col. 2.
in versic. Est tamen inquirendum.

Lex impediens liberum congressum ad contrahē-
dum semel per mortem soluto matrimonio
tan iure regio quam canonico annullatur ibi.
in versic. Quæ vero.

Lex etiam vbi semel recepta fuit tollitur per con-
suetudinem contrariam legitime præscriptam
fol. 202. col. 2. in versic. Secundus casus.

Lex tunc demū non recepta dicitur quando prin-
cipe sciente per aliquos actus contrarios exclu-
ditur ignorante per decennium neglecta om-
missa nec villo pacto fuerit admissa fol. 202. co-
lum. 2. in versic. Et tunc dicitur.

Lex puniens extrahentem triticum vel pecus ex-
trahere regnum prout est. l. 26. tit. 19. libro. 6. ordi-

namē. an comprehendat repertū in via ante
exitum territorij remiss. 379. column. 1. in versic.
Vtrum autem.

Lex de qua supra proxime an comprehendat mi-
nores quatuordecim annis ibi. in col. 2. in versic.
Sed dubium.

Lex 22. tit. 2. lib. 7. ordin. requirens ad validam
renunciationem officij quod renuncians post
eam factam viuat viginti dies & similis regula
Cancellariæ an sit fauorabilis vel odiosa. f. 407
col. 1. in versic. Queritur vtrum.

Lex 49. Tauri vtilis & fauorabilis est reipublicæ
Christianæ in sua prohibitione fol. 38. col. 2. in
versic. Nam dicendum est.

Lex Canonica & sic sacrum. Conc. potest. matri-
monium contrahentes cum consensu inhā-
les reddere & quomodo hoc possit fol. 40. co-
lum. 1. in versic. Præterea amplius.

Libelli in actione ex empto formam fol. 197. col.
1. Secundum hodiernum causarum cursum.

Libelli formam ad rescindendum contractum à
minore iuratum. 3. Tomo. fol. 186. col. 2. ad fin.

Libelli in actione ex vendito formam folio. 197.
column. 1.

Libelli in actione locati formam fol. 197. col. 2.

Libelli in actione ex conducto formam foli. 198.
col. 1. & ibi col. 2. vide replicam vel cōuenti per
viam exceptionis.

Libelli in actione negotiorum gestorum formā
tam in directa quam in contraria & præmissa
circa eam actionem foli. 204. column. prima.
& 2. Per totam.

Libelli in actione mandati formam folio. 207. co-
lum. prima.

Libelli in actione mandati ad interesse formam
ibi col. 2. vbi notabilia circa eam.

Libere verbum denotat omnimodam libertatē
fol. 135. col. 2. gl. Puedan.

Licentia & consensus patris vt filius hereditatem
adeat debet præcedere fol. 126. column. 1. in versic.
Ideo licentia.

Licentia requisita vt filius possit esse in iudicio
præcedere debet folio. 126. column. 2. in versic.
Item licentia.

Licentia requisita ad contrahendum semper de-
bet præcedere ibi. in versic. Similiter de licentia.

Licentia superioris vbi requiritur verbis eam ex-
presse declarantibus significari debet folio. 139.
col. 2. in versic. 8. Est dubium.

Ligam facere non licet. 3. Tomo. fol. 238. col. 1. in ver-
sic. Et ligam.

Lites ad propria vt aiunt villa vel ciuitatis attingē-
tes summarie & sine strepitu & figura iudicij
derimendæ sunt folio. 421. column. secunda.
gl. Figura de iuryzio.

Locatio

Index Alphabeticus.

- Locatio ad longum tempus in casu prohibito à lege vel ab homine an valeat ad tempus permissum vel in totum vitietur vt in contractibus ecclesiarum & alijs ad partes & resolutionem & limitationem fol. 203. col. 1. in versi. Circa præmissa & col. 2. vsque ad fol. 204. col. 1.**
- Locatio bonorum ciuitatis quæ solennia requirit remissa folio. 204. colum. 2. in versi. In locutionibus.**
- Locator si impedimentum superueniat quo rem locatam tradere non possit sine eius culpa dolo ve vel quo conductor ea iam tradita vti non possit non tenetur ad interesse sicut nec cõductor ad pensionem fol. 200. colum. 1. in versific. Si tamen.**
- Locator potest eijcere conductorem si filius creetur doctor eques aduocatus presbyter fol. 201. col. 2. in versi. Item etiam.**
- Locator licet causa refectionis inquilinum eijcere repositum tamen in eam refectionem reponere tenetur fol. 202. col. 1. In princ.**
- Locator si tempore locationis filium creauit doctorẽ mequitẽ aduocatum iudicẽ presbyterum non potest eis de causis cõductorem eijcere remedio. l. fin. de. C. locati fol. 202. col. 1. in versi. Dubitatur si prædicti.**
- Locator vbi absque culpa sua rem locatam cõductorẽ tradere non potest satisfacit dando aliam æquẽ idoneam licet vẽditor ad interesse teneatur in contractũ venditionis in simili casu foli. 199. col. 2. in versi. Aliam differentiam vbi vide eius rationem.**
- Lucra extinsecã diuidenda sunt inter coniuges capitale vero semper debet habere præcipuum qui illud adduxit fol. 167. columna. 2. in versific. Lucra ergo.**
- Lucra constante matrimonio quæ sita non diuiduntur nec communicantur inter sponso antea ductiõnem ad domum fol. 169. col. 2. in versific. Et prima est & cibi vide plures limitationes.**
- Lucra quæ sita in quocunque loco diuidenda sunt vel non secundum consuetudinem loci vbi bona lucrata sunt folio. 169. columna prima. In principio.**
- Lucra quæ sita constante matrimonio inter putatios bona fide licet non veros coniuges communicanda sunt folio. 169. colum. 1. in versiculo. Vtrum autem.**
- Lucra habita inter coniuges constante matrimonio inter eos pro æquis partibus diuiduntur folio. 163. columna secunda. in versiculo. In præsentia.**
- Lucra inter coniuges communicantur à tempore quo simul cõeperunt cohabitare fol. 164. col. 1. in versi. Inelligitur tamen.**
- Lucra constante matrimonio acquisita debet habere vxor licet propter viri sciãtiam vel aliam causam à viri culpa dependentem ab eo diuerterit fol. 164. col. 1. in versi. Quid autem erit vbi ad partes idẽ econuerfo ibi & fol. 170. col. 1. In princ.**
- Lucra constante matrimonio quæ sita debet vxor habere licet propter mariti furorẽ cum viro non cohabitet ibi in versific. Idẽ etiam & 170. col. 1. in versi. Item etiam.**
- Lucra in matrimonio putatiõ quæ sita dissoluto tamen propter aliquod iuris impedimentum seu culpa alterius coniugis quando veniẽt diuidenda & à quo tempore vide distinctionem fol. 165. col. 1. In princ.**
- Ludouic. Romanus improbatur fol. 44. col. 2. ad medium in versi. Ex quo deducitur.**
- Ludere ad Zahordam lege prohibitus si vno die cum pluribus personis ludat an sit vna tantum pœna ferendus. 3. Tomo. folio. 236. columna. 1. In princ.**
- Ludere ad taxillos milites castametantes prohibentur. 3. Tomo. folio. 131. col. 2. gl. Iugar & 131. col. 1.**
- Ludere ad chartas impune quis potest vsque ad duos argenteos siue ad comedendum de iure regni. 3. To. fol. 233. col. 2. in versi. Item impune & quid si hanc summam excedant an puniantur. 3. To. fol. 236. col. 2. gl. excepto. gl. Que pague & quid de iure regni col. 2. in versi. De iure autem vbi vide plures leges regni de ludo loquentes.**
- Ludens etiam licito ludo ad creditum id soluere non tenetur. 3. To. fol. 233. colum. 2. in versi. Est præterea.**
- Ludi quæ sitiones plures remissive. 3. To. folio. 235. col. 2. Per totam.**
- Ludens per alium an puniatur lusoris pœna. 3. Tomo. fol. 386. col. 1. in versi. Quid de ludente.**
- Ludens ad taxillos & alios ludos prohibitos ad quid teneatur iure ciuili & canonico. 3. Tomo. fol. 232. col. 1. gl.**
- Ludi domus in qua luditur debet publicari. 3. To. fol. 235. col. 1. in versi. Prima enim.**
- Ludi causa facta emptio & venditio an valeat. 3. To. fol. 387. col. 2. in versi. Venditio seu emptio.**
- Ludus reipublicæ quam nociuus sit & quam late ab ea ex terminari debeat. 3. To. fol. 385. col. 2. in add. in versi. Et adeo nociuus.**
- Ludere videns an puniatur & plura de recipiente decem vt ludat triginta & quid si sit ibi imposita pœna nomine alterius & an valeat pactum de non recedendo à ludo. 3. To. fol. 386. col. 1. In princ. in versi. Quid autem inter.**
- Lusor si à iudice restituere lucrata compellatur & quando**

Index Alphabeticus.

- quando lucratus fuit collutores oppi pare inuitauit, & liberalitatem circa videntes exercuit, vulgo, baratos, an hæc etiam veniant in restitutionem. 3. Tomo. fol. 386. col. 1. in versi. Quid autem si ex ludo.**
- Lusor scholaris si lucratus pecunias quas restitueretetur in pauperes erogat an satisfaciãt. vide. 3. To. fol. 385. col. 1. in versi. Quid de scholaris.**
- Ludo partiali iure regio intra octo dies & per Inquisitionem intra duos menses repeti possint tamen de stylo studij Salmantini quocunque tempore restituntur nulla præscriptiõne temporis valente. 3. To. fol. 386. col. 1. in versi. Vnum tamen aduerte.**
- Ludus schacorum quis sit, & an prohibitus, vide remiss. 3. To. fol. 388. in versi. De ludo autem.**
- Ludere videns si clericus sit, aut scholaris puniatur alij vero non. 3. To. fol. 389. col. 1. in versific. Quid de vidente.**
- Ludi domus an confiscanda sit vel scamina & bufeta super quibus luditur. 3. To. fol. 386. col. 1. in versi. Dubitatur.**
- Ludorum pessimus est taxillorum ludus. 3. To. f. 386. c. 1. in versi. Horum tamen à quo inuentus fuerit ibi. col. 2. in versific. Imo quod. & pertotã col. 1. & 2. & 387. col. 1. & 2. vbi vide declarationem alphabeti ludi.**
- Ludus chartarum vulgo dicho de naypes, à quo in uetus fuerit vide. 3. To. f. 388. c. 1. in versi. qd aut.**
- Ludere nunquam amplius iurans sub pœna religionis an contraueniens eam ingredi teneatur. 3. To. fol. 388. col. 2. in versi. finaliter, Dubitatur. vbi quando episcopus dispensare possit.**
- Lusor continuus vulgo, dicho talar, quis propriè dicatur & quare sic dicatur. 3. To. fol. 385. col. 1. in add. in versi. Pro cuius.**
- Lusori clerico beneficium collatum nullum est. 3. To. fol. 385. col. 2. in versi. Clericis autem.**
- Lusorum receptatores, & habentes paratã domũ & mensã, vt homines ad ludum inuidentur quã grauius puniendi sunt. 3. To. f. 234. c. 1. p totã**
- Lusorum receptator ab aleatore percussus nõ potest contra eum agere actiõne iniuriarum. 3. To. fol. 235. c. 1. in versi. Et isti nec furti cõtra eos agere, vt ibi.**
- Lusor ex duobus clericis examinandis ad beneficij collationem excluditur ratione ludi. 3. To. fol. 385. col. 2. in versi. Nam si sint.**
- Lusor furatus lapides ludi vulgo dichos abonos, si cum eis grandem summam lucratus fuit an & si eos restituat teneatur ad lucrata summæ restitutionem. 3. To. fol. 386. col. 1. in princ.**
- Ludi causa pecuniã mutuã an repeti possint. 3. To. fol. 387. col. 2. in versi. Quid si dentur.**
- Lusorum vno dicente se habere primẽã cum ve-**
- re nõ haberet & focio qui triginta nouem puncta habebat, vt victo proijciente chartas vulgo echandose en la baraja quis manum lucrati debeat. 3. To. fol. 387. c. 2. in versific. Sed dubium.**
- Lusor an possit vti cautela ad decipiẽdum socium putã si habens optimum ludum simulate dicat transeat vulgo, vaya el naype. 3. To. fol. 388. col. 1. in versi. Sed se se offert.**

M

- Maledicere aliquẽ vtrum liceat. 3. To. fol. 75. col. 2. in versi. Vtrum autem liceat. & 76. col. 1. & 2. per totam.**
- Mãdatũ quid sit. f. 208. col. 1. in princ. Mandati & iussus differentiam ibi. in versi. Dubitatur & c.**
- Mandatum continet liberã voluntatem iussus vero coactionem saltem reuerentialem circa dominum vel patrẽ. fo. 208. col. 1. in versi. Ex quo.**
- Mandatum quibus verbis constitui possit. fo. 208. col. 1. in versi. Quæritur in super.**
- Mãdatum ex diuturnitate temporis præsumitur præcessisse. fo. 208. col. 2. in versific. Vtrum autẽ.**
- Maioratum quæ sitiones plures remissive. fo. 116. col. 1. in versi. Plures alias quæ sitiones.**
- Maioratum fundans potest prohibere ne scemina succedãt. f. 77. c. 1. in versi. Poteritq; fundas.**
- Maioratus constitutio est licita in foro animæ. fo. 77. col. 2. in versi. In tantum.**
- Maioratum constituens siue pater siue mater potest ad libitum dignum vel indignum eligere dummodo capax sit. fo. 77. col. 2. in versi. Vtrũ autem. vbi ad partes.**
- Maioratus successio casu quo ob crimen læsæ diuinæ vel humanæ confiscatur ex clausula constitutioni adiecta quod ex tunc transeat in sequẽtem in gradu non cõfiscatur, sed transit ad proximiorẽ. fo. 117. c. 1. in versi. Oritur tñ dubiũ.**
- Maioratus bona attentõ iure Castellæ nunquam præscribi possunt. fo. 122. col. 2. in versi. Et videtur nunquam vbi late remiss.**
- Maioratus in situẽndi diligentia formam Hispano sermone in praxi receptã. fo. 122. col. 2. ad med.**
- Maioratus constitutio qualiter fieri debeat eius tenor. fol. 124. col. 2. vsque ad 126. col. 1. in med.**
- Maioratus in eodem testamento à viro & vxore constitutus à superflite pro sua parte reuocari potest fallit vti ibi. fo. 118. col. 1. in versi. Dubitatur præterea vbi ad partes. vsque ad fol. 119. col. 2. in medio.**
- Maioratus possessor non potest constellationes perpetuas annuos redditus vel similia in præiudicium successorum constituere. fol. 415. col. 1. in versi. Non tamen poterunt.**

Index Alphabeticus.

Maioratus bona non confiscari possunt ob crimen læse quando reus ea ab antiquis extraneis, seu ascendentibus habuit si in fundatione dictum sit quod non possint confiscari propter nullum crimen committendum à successore quod Deus auertat etiam aduersus diuinam vel humanam maiestatem. fo. 198. c. 2. ad fi. 199. c. 1. & 2. in princ.

Maioratum in situendi licentia ante eius constitutionem obtineri debet nec sufficit si subsequatur. fo. 126. col. 1. in versi. Circa præmissa.

Maioratus possessor dum uiuit dominus est & dominium rerum maioratus habet. fol. 128. col. 1. in versi. Tum etiam quia.

Maioratus possessor tenetur indigentes fratres alere licet consuetudine lege Principis rescripto cautum non sit. f. 131. c. 1. in versi. Ex dictis supra.

Maioratus successio ad quam instituens vocauit filium ex filia nondum nubilis ætatis, & in defectum eius filium legitimatum eueniente casu substitutionis antequam filia nubat si tamen ea postea filium habeat an is an substitutus legitimatus admitti debeat. fo. 131. col. 2. in versi. Circa præmissa. vbi licet indecisum relinquat inclinatur tamen in fauorem substituti.

Mandataris quomodo & quando de homicidio à se perpetrato teneatur. 3. To. fol. 268. col. 1. in versi. Et est inquirendum.

Mandans fieri clauem adueterinam ad infringendum carcerem vel vt aliud maleficium committat in domo seu arca alterius quomodo puniatur. 3. To. fo. 382. col. 1. in versi. Quo fit.

Marito vendente rem propriam cum pacto redimendi si redimat matrimonio constante, & res efficiatur maioris valoris quam antea fuerit an illud augmentum communicetur ad partes. fo. 167. col. 2. in versi. Hinc etiam.

Maritus an possit abscindere membra virilia ab adultero in flagranti deprehensio. 3. To. fo. 393. c. 1. in add. in prin. vbi qd si adulter clericus sit.

Maritus si concubinam habeat excluditur à petitione bonorum adulteræ vxoris per compensationem licet à pœna corporali ipsa non liberetur. 3. To. fol. 393. col. 1. in add. ad finem.

Maritus quocumq; in loco deprehensum in adulterio cum vxore vel sponsa de presentitate interficere potest. 3. To. f. 263. c. 2. in gl. O si lo fallara.

Maritus vel alter coniugii vendens aliquam domum, seu fundum & pecuniam in aliam consumens non tenebitur alteri ad eius diuisionem. fol. 158. col. 2. in versi. Et sic per præmissa. vbi ad partes, & duas communes contrarias.

Maritus si ante matrimonium habeat fundum, vel domum sine usufructu licet eum postea acquirat, non iudicatur quo ad diuisionem diuersa res cum habeat eam de pœterito. f. 166. c. 1. i. versi. 7. suadet,

Maritus si tempore contracti matrimonij habeat fundum æstimatione reipub. valeat mille aureorum licet sit extrinseca ratioe postea duo milia valeat nihil augmenti vxori cõciare tenebitur. fo. 166. c. 1. in versi. Nã si maritus. & col. 2. in versi. Sed huic vltimo. vbi ad partes.

Maritus durate matrimonio non potest donare lucra eo collante quaesita in præiudicium vxoris fraudulenter. f. o. 171. col. 1. vbi quomodo hæc fraus detegatur. & fol. 170. col. 2.

Maritus quomodo vxorem tractare debeat & diligere. f. 157. col. 1. in versi. Nec ipsam. vbi quod ex causa licet eam modice corrigere.

Maritus ante matrimonium emens domum cum titulo & bona fide à non domino, si eam constantem matrimonio cursu temporis præscribat, an teneatur vxori cõciare. f. 167. c. 2. i. versi. qd aut erit.

Maritus contra vxorem aliquid sibi surripientem agit actione rerum amotarum vel conuerso. f. 157. col. 2. in versi. Et ideo. vbi vide rationem quare non furti.

Maritus quando non teneatur communicare vxori bona soluto matrimonio eo constante quaesita. fo. 158. col. 2. in versi. Nisi probet.

Maritus donationis causa potest repudiare hereditatem ei delatam nec ex hoc vxori donataria facta donatio erit nulla censenda. fo. 169. col. 2. in versi. Ratio est.

Maritus cautus debet facere inuentarium tpe contracti in finonij, vt postea eo soluto possit deducere tanquam capitale ea quæ sua propria ad id adduxerit ne vxor prætedat communionem. fo. 170. col. 1. in versi. Et is cautus.

Maritus potest recipere vsuras dotis non solutæ debito tempore ratione damni emergentis ex re sibi pignorata. 3. To. fo. 20. col. 1. in versi. Ex eadem. vbi licet de cap. salubriter. de vsuris.

Maritus oppressorem & violatorem vxoris festinantem ad eam per vim copulam occidere licite potest. 3. To. fol. 264. col. 1. gl. muger.

Maritus an possit agere actione iniuriarum si ei dicatur tã def te non esse connutum. 3. To. fo. 393. col. 2. add. 2. in versi. Et an maritus.

Maritus coniugalem degenens vitam cum vxore adultera & quæ non penituit auctor est turpitudinis & peccat mortaliter. 3. Tom. fol. 318. col. 1. in versi. Et maritus.

Maritus seu sponsus de presenti vxorem seu sponsam de presenti in adulterio deprehensam occidere potest etiam si alter fugiat dummodo sit in continenti. 3. To. fol. 311. col. 1. gl. si el.

Maritus habens concubinam in simul cum vxore cum sit perfidus infamis & aleuosus dicitur turpis persona ad hoc vt institui possit ab aliquo tertio excluso fratre. 3. To. fo. 203. col. 1. in versi. Et ille quia habet.

Maritus

Index Alphabeticus.

Maritæ & vxor debent esse participes bonæ, & male fortunæ. 3. To. fo. 313. c. 1. in versi. Et ideo dicitur. **Mariti** conitus cum concubina domi retenta punibilis & accusabilis est. 3. To. f. 367. col. 1. in versi. Sed intellige.

Maritus concubinaris quæ pœna teneatur. 3. To. fo. 313. col. 2. gl. Ningun hombre.

Maritus bis contrahens matrimonium viuente prima vxore a leue criminis reus iudicatur. 3. To. fo. 317. col. 2. glo. Por palabras.

Maritus occidens adulteram vxorem propria auctoritate non prætedente iudicis sententia peccat. fo. 199. col. 1. in versi. Vnde inferitur. & ibi vide rationem.

Mariti licentia ad hoc, vt vxor contrahere possit quare ponatur in capite instrumeti, vel scripturæ. fo. 126. c. 1. in versi. Et sic licentia mariti.

Masculinum comprehendit foemininum etiam in poenaliibus, & odiosis in materia in differenti & competenti tam masculis quam foeminis. fo. 46. col. 2. in versi. In oppositum.

Masculinum quando concipiat foemininum remissiuè. fo. 47. col. 1. in versi. Quando ergo.

Masculinum sub foeminino non comprehenditur. 3. To. f. 69. c. 1. gl. ni alguna. in versi. Non ergo.

Masculus præfertur foeminae quando discordant in præstantando. fo. 15. col. 2. in versi. Facit vbi examinatur dictum Baldi. in l. 1. ff. de senatoribus. latissimè.

Materia in differens quæ vniformiter contingit masculos & foeminas comprehendit genus masculinum. 3. To. fo. 45. col. 2. in versi. Dubitatur.

Mater transiens ad secundas nuptias priuatur filiorum successione. fol. 100. c. 1. ibi. vt cum mater.

Mater intra annum filio impuberi tutorem non potest priuare eius successione ibi. in versi. Vel eum.

Mater vnicum filium habens ei ab intestato decedenti si alias se indignam non fecit pleno iure succedit ibi. in versi. Mater si vnicum.

Mater conuolans ad secunda vota petito tutore filio ei succedit in bonis à filio quaesitis pleno iure ibi. in versi. 2. conclusio.

Mater habens plures filios transiens ad secunda vota petito eis tutore decedenti ab intestato succedit in bonis à patre habitis quo ad vsum fructum proprietate alijs fratribus reseruata ibi. in versi. 3. conclusio. & ibi vide rationem.

Mater filio suo vel naturali vel spurio dum decedentes absint ab intestato succedit excluso patre. f. 101. col. 1. in versi. Quinta regula. vbi quid si mater sit illustris.

Mater filiam ad fornicanam vendens quæ pœna teneatur. 3. To. fo. 275. c. 2. in versi. Et mater.

Mater non potest filium spurium sibi heredem instituire. fo. 69. in versi. Dubitatur etiam. col. 2.

Mater ad secundas nuptias conuolans, nec postulatore suo impuberi bona secundi mariti tacite pupillo obligantur. fo. 101. col. 1. in versi. Illud etiam. vbi ad partes remiss.

Mater non amittit tutelam ob sponsalia de futuro quam iam decretam habebat fecus in acceptanda. fo. 37. col. 2. in versi. Et præmissa limitatio.

Matthæi 18. & Lucae 17. Illud, in ore duorum, vel trium, primum necessitate, secundum abundantiam denotat. fo. 84. col. 1. in prin. in versi. Vel aliter.

Matrimonium contrahens in facie ecclesiæ & vicinis sciētibus excusatur à pœna cap. cum in hibito. de clandestini. de sponsat. & constitutionis synodalis Salmantinae. 42. vbi quid in casu l. 49. Tauri. f. 35. col. 2. in versi. Et sic quo ad pœnam.

Matrimonium clandestinum ante S. C. T. dicebatur quando foemina contraherat absque scientia parentum vel eorum sub cuius tutela vel cura erat. fo. 36. col. 1. in versi. Clandestinum.

Matrimonium clandestinum contrahens, quod ex postfacto nullum apparuit vtrum probata nullitate eximatur à pœna. l. 49. Tauri. fol. 38. col. 1. in versi. Est tamen dubium.

Matrimonium quot modis dicatur clandestinum ibi. in versi. Plura tamen. & fo. 173. col. 2. in prin.

Matrimonium semel contractum licet iure canonico irritari non possit si tamen parochus & testis non interueniant attentio. S. C. T. irritatur. fo. 40. col. 2. in versi. Iuxta prædicta.

Matrimonium per verba de presenti contractum inter inhabiles ætate licet iure canonico secuta copula osculo amplexu validum efficietur tamen hodie ex S. C. T. est inualidum. fo. 41. col. 1. in versi. 6. per dictum.

Matrimonium de facto contractum cum secundo coniuge viuente primo licet sequatur copula non potest subsistere etiam sublata e medio prima, ea vero non sequuta potest. fo. 47. col. 2. in versi. Quæritur quando.

Matrimonium contractum sub conditione honesta præsentis parochi. & testibus licet attentata Canonistarum opinione adueniente conditione nullum postea consensum exigat tamen hodie iuxta S. C. T. approbans in hoc theologorum opinionem requiritur non aus consensus. fol. 41. in versi. 6. Etiam. col. 2.

Matrimonia contracta à filijs familias sine parentum licentia etiam ante S. C. T. valida erant. fo. 39. col. 2. in versi. Constata etiam. vbi vide illationem contra doctores.

Matrimonium à muliere contractum non certo certiora de morte primi coniugis dirimi non debet donec clare constet viuere primum maritum. fol. 50. col. 2. in versi. Oportet tamen. vbi quod in hoc cautus debet esse iudex.

e 2 Matri-

Index Alphabeticus.

Matrimonium licet requirat verba admittit tamen voluntatem expressam per signa consensum exprimitur. fo. 8. c. 2. in versic. Quemadmodum. **Matrimonium** bis contrahens viuente altero con iuge vltimas penas quas subit committit à leue. 3. To. fo. 2. col. 1. litera. a. & 366. col. 2. gl. es. fo. 367. col. 1. & 3. To. fo. 404. col. 2. gl. se de. sponfare. vbi qd in desposito p verba de presenti. **Matrimonium** contrahens scienter in gradu prohibito à iure ipso iure excommunicatur. 3. To. fo. 364. col. 1. gl. facta. vbi vide alias eius penas. & ibi. col. 2. quod potest contra eum procedi tan quam contra de fide suspectum. & fo. 319. col. 1. in versic. Si probetur. quæ autem iudices mouere debeant ibi. in versic. Sed iudices. **Matrimonium** per verba de futuro contractum non efficitur de presenti propter copulam carnalem post promissionem de contrahendo subsecutam. 3. To. fo. 289. col. 1. in versic. Infertur etiã nisi præcedant monitiones vbi ibi. **Matrimonium** qm contrahens seruata forma. S. C. T. si potest sciat impedimentum aliquod an propria autoritate absq; iudicis sententia ab ea separari valeat. 3. To. fo. 318. c. 1. in versic. Dubitari potest. **Matrimonium** quoad vinculum propter adulterium nõ dissoluit. 3. To. fo. 309. c. 1. gl. Porque. in prin. **Matrimonium** de presenti contrahi non potest ante. 14. annos in viro in femina ante. 12. 3. To. fo. 410. col. 1. in gl. de catorze. vbi quare minus temporis in femina exigatur spacium. **Matrimonium** præsumendum potius est quam concubinatus. 3. To. fo. 299. c. 2. in versic. His etiã. **Matrimonium** bis contraxisse Titium accusans viuente primo coniuge non iuuatur præsumptione. l. fin. C. de sacros. eccles. quod quis præsumitur viuere centum annis. 3. To. fo. 318. col. 2. in versic. Quæritur etiã. **Matrimonium** quid sit. fo. 7. col. 2. in versic. His præmissis. vbi latè de eius significatione. **Matrimonium** quod sit sacramentum & plura de eius commendatione. fo. 1. col. 1. gl. Alto. & qd sit vnum ex septem sacramentis ecclesie. fol. 8. col. 2. in versic. Dubitatur etiã. **Matrimonium** contrahi potest inter absentes per nuncium vel epistolam ad hoc specialiter constitutam. fo. 2. col. 1. in versic. Quid autem. **Matrimonium** etiã per procuratorem contractum sacramentum dicitur. fo. 2. col. 2. in versic. Vtrū aut. & fol. 9. c. 1. in versic. Vtrū aut. vbi ad partes. & fo. 10. c. 1. & 2. **Matrimonia** libera esse debent. & sine coactione etiã si antea præcesserint spõsalia de futuro & ni sine libera nõ valent. fo. 2. col. 2. in versic. Itã matrimonia. **Matrimonia** m contrahere promittens obligatur ex vi pactionis. fo. 3. c. 1. in versic. His etiã facit. **Matrimoniū** semel contractū ē inseparabile si semel

copula consumetur. fo. 13. c. 1. in versic. Quod si. **Matrimonium** contractum inter eos quos publicæ honestatis impedimentum prohibebat sub conditione si Papa dispensauerit secuta dispensatione nouum consensum exigat. fol. 16. col. 1. in versic. Dubitatur vltterius. **Matrimonium** contrahentes in casu de quo supra etiã si per aliquod tempus sciuerint dispensatum fuisse à Papa. nihilominus ante nouum consensum pnt dissentire ibi. c. 2. in versic. Ex quibus. **Matrimonio** cũ. B. contracto. quæ licet alij nuptiã fallis tamen adducta probationibus de morte primi mariti in facie ecclesie. & præhabita debita solemnitate cõtraxit si primus vir eam petat obtinebit. si eo mortuo secudus eam ducere velit poterit vtiq; licet tunc requiratur nouus consensus. 17. c. 1. versic. Circa præmissa. & fo. 8. c. 1. in versic. Ex quo clare. & quod solemnitates sint reiteranda. fo. 19. c. 1. in versic. Et cũ in presenti. **Matrimonium** cur potius quam patrimonium dicitur. fol. 8. c. 1. in versic. Quæritur etiã. **Matrimonium** ex eo potius à matre deriuatur qd caput. quia habita prolis rōne maior certitudo in matre versatur ibi. in versic. Est dicendum. **Matrimonium** clandestine contractum absq; ministro ecclesie an sit verum sacramentum. fol. 11. col. 1. in versic. Ex quibus inferri. **Matrimonium** esto quod sit sacramentum an conferat gratiam ibi. in versic. Esto quod. **Matrimoniū** licet dolo contra factum si tamen consummatū non annullatur. fo. 15. col. 1. in versic. Dubitatur vtrum casum tamen in quo annullari potest ibi. in versic. Et certè. **Matrimoniū** ita clandestinè contracto. vt per testes probari non possit inter T. & B. si metu parentum Titius ducat semproniam Berta Pamphilo nubat ratione maioris mali vitandi secundū matrimonium persistet licet hodie attempta dispositioe S. C. T. nullum sit prior tñ casu vide remedia qb' ij primi cõiuges existetes in mala fide a se nederi possint. f. 16. c. 2. i. ver. dubiū est. **Matrimonia** debent publicè cõtrahi & quare. fol. 23. col. 2. gl. concejeramente. **Matrimonium** cõtrahens iuxta formam S. C. T. selsio. 24. cap. 1. de reforma. in versic. Qui aliter presentibus ad minimum duobus testibus. & parochio peccat mortaliter non seruatis alijs de quibus ibi. fo. 26. c. 1. ad fin. in versic. Et primum. **Matrimonium** clandestine. vt supra cõtrahens in legis ciuilibus & canonicæ contēptū peccat. excusatur tñ ex causis de quibus ibi. f. 27. c. 1. in prin. **Matrimonium** clandestine cõtrahentium penas iure huius regni ante S. C. T. fo. 29. col. 1. in glo. Encubierte mente. **Matrimoniū** clandestine cõtrahens ante S. C. T. centum

Index Alphabeticus.

centum quadratos camera regis iure huius regni soluebat. itẽ mortaliter peccabat ibi. in prin. **Matrimonium** de presenti metu contractum nõ conualefcit per mutam ac spontaneam cohabitationem. fo. 41. col. 1. in versic. cessabit. **Matrimonium** nulliter contractum ex defectu solemnitatis à S. C. T. requisitæ interueniẽte post ea solemnitate conualefcet. fo. 42. col. 1. in versic. Vltterius dubitatur. **Matrimonij** clandestini prohibitio quibus rationibus præcipuè innitatur. fol. 27. col. 2. in versic. Quæritur etiã potest. **Matrimonium** in facie ecclesie coram duobus testibus contractum ante S. C. T. præferbatur clandestinè contracto cuius probationem partium confessio fama ac vnus testis iuuabant. fo. 29. col. 1. in versic. Hinc dicebatur. & ibi contra Doct. quod in hoc nulla detur specialitas. **Matrimonium** clandestinè contrahentes pecunia rã ac excommunicationis pœna plectitur. fo. 30. col. 1. in versic. Item solent. **Matrimonium** quando dicatur clandestinè cõtractum. fo. 34. col. 1. in versic. Circa istud. **Matrimonium** aliquando dicitur clandestinum quando absque testium presentia fuit contractum ibi. in versic. Nam aliquando. **Matrimonia** clandestina licet inter contrahentes consensu ipso perficiantur. & sic quoad Deum valeant iudicio tamen ecclesie dirimuntur ibi. in versic. Deficit enim. **Matrimonium** contractum scienter vel ignoranter viuente primo coniuge est nullum liceti. & consensus eo superflite prælitus. fo. 18. col. 1. in versic. Ex quibus. **Matrimoniū** in contractum cum secunda viuente prima per mortem primæ non conualidatur cum secunda. fo. 19. col. 1. in versic. Facit. **Matrimonium** inter parentes & filios spirituales non permittitur. fo. 96. col. 2. in versic. Inter hos. **Matrimoniū** sacramentum à Deo optimo Maximo in paradiso terrestri institutum fuit. & in statu innocentie. fo. 20. litera b. col. 1. gl. Que es el parayso. **Matrimonium** præcipuè cõtrahi debet causa prolis tum fornicationis vitandæ ex alijs vero causis licet non ritè contrahatur tamen valet. f. 20. col. 2. in versic. Ex quibus inferitur. **Matrimoniū** coniugale fœdustria præcipuè bona parit fidem. prolem. sacramentum ibi. col. 1. gl. tres bienes. **Matrimoniū** contracti primum pignus fides est inter coniuges. & ad quid prætetur. fol. 21. col. 2. in versic. Sic igitur primum. **Matrimoniū** secundum pignus proles dicitur. & quare. fo. 21. col. 2. in versic. proles.

Matrimoniū bonum præcipuum est sacramentum. fo. 22. col. 2. in versic. Dicimus. **Matrimoniū** vinculum non dissoluitur viro post consummatū matrimonium ad sacros ordines pro moto etiã vxore cõsentiente adeo quod hoc casu tenebitur de necessarijs vxori prouidere. fo. 22. col. 2. in versic. Ex quo inferitur. **Matrimoniū** causa adeo veritati innititur. vt deficiente actore omnino in probatione reus iuramentum subire teneatur. fol. 34. col. 2. in versic. Quod est notandum. **Matrimonium** dicitur clandestinum cum in eo nõ seruantur solemnitates institutæ in contrahendis mrimonijs ab ecclesia. f. 35. c. 1. in versic. 2. modo. **Matrimonium** in facie ecclesie contractum. & vicinis scientibus non potest dici clandestinum licet banni & denunciationse non præcesserint ibi. in versic. 3. modo. **Meliorationes** in iure mariti factæ constante matrimonio ipsi marito cedunt licet earum afirmatio communicari coniugi debeat. fol. 168. col. 1. in versic. Item meliorationes. **Melioramenta** sunt quid proprium. fol. 133. col. 2. in prin. **Membrum** aliquod vbi ob delictum amputandū est. manus. dens. auris pes infirmus amputandū erit nisi lege exprimatur quod sit dextera. vel sinistra. 3. To. fo. 258. c. 2. in versic. Et idè de pede. **Mensis** executori datus ad publicationem testamenti intelligitur ab admonitioe ad hoc. vt priuetur si bi in testamẽto relicto. f. 138. c. 1. in prin. **Mercator** negotiari solitus agere pot ad in esse ratione lucri cessantiss. 3. To. fo. 20. col. 1. vbi vide exemplum & confirmationem & renuill. praxim articulandi interesse. **Mercator** habens centum aureos statim consumẽdos in mercibus quibus in nundinam illatis certum erat probabiliter decem lucraturum ea decem ab amico si mutuet licitè petere poterit. 3. To. fo. 22. col. 2. in prin. **Mercator** seu campfor sallicis priuilegio immunitatis non gaudet & qua pœna feriat. 3. To. fo. 321. col. 1. in prin. in versic. Et idem dicerem. **Mercator** negotiandi causa emendi vendendique ad ferias exemptas vulgo dictas. francas profectus quando. & vbi tenetur soluere gabellã. fo. 322. col. 2. gl. Mercados vbi quando excusetur. **Meretrices** signū afferre debent vt ab honestis feminis discernantur. 3. To. fo. 78. col. 1. in versic. Et meretrices. **Metatus** vulgo dicitur apofentador qualis esse debeat. 3. To. fo. 402. col. 2. in addi. **Metatus** an possit recipere aliquid. vt referuet aliquid quem ab hospitando. 3. To. fo. 403. c. 1. in versic. Et an possit.

Index Alphabeticus.

Metatusan totam domū hospitio designare possit ita quod habitatio domino nō relinquatur. 3. Tom. fol. 402. col. 1. in add. in versu. Et an tota donus.

Metati lineam impositam super domo hospitij r adens qua poena teneatur. 3. To. fol. 402. col. 1. in add. in versu. quia si eius.

Miles si tempore belli caltri custodiam suscipiat etiam si violenter ab eo auferatur tenebitur. fo. 201. col. 1. in versu. Et ideo si miles. vbi vide rōnē.

Miles qui clericum portionarium in fidiōse de nocte in facie & naribus vulnerauit: statim captus sequenti die nona hora ante meridiem in loco delicti furca fuit suspensus. 3. To. fo. 218. col. 1. in versu. Et ita vidi.

Minor inueniens se læsum in contractu iuramento firmato ante omnia debet petere relaxationem iuramenti ad effectum agendi. 3. To. f. 186. col. 2. vbi an ad eam requiratur partis citatio, & ibi vide libellum.

Monachi inuencientes cum licentia praelati possunt esse testes in testamento. fo. 89. c. 1. in prin.

Monachus non reddens rationem administrationis bonorum ecclesie post mortem etiam punitur, & in stercore extracimentarium sepelitur. 3. To. fo. 266. col. 2. in versu. Facit nono.

Monachus professus testari non potest. fo. 65. col. 1. in versu. Idem dicendum.

Monasteria dicuntur filij fidei. fo. 96. col. 2. in versu. Inter legitimos.

Monasterium quod habetur loco filij si preterea tur quasi de nouo agnascendo testamentum rūpit. fo. 67. c. 2. in versu. Prædicta vera sunt.

Monasterium ab intestato succedit monacho statim dum professionem facit. fo. 103. col. 1. in versu. Quarta regula.

Mostrencus vulgo dictus seu is ad quem rerum inuentarum restitutio competit si non seruet formam. l. 1. tit. 12. lib. 6. ordin. tenebitur tanquā fur. fo. 371. col. 1. gl. furto.

Moneta quare dicatur & vnde. 3. To. fol. 192. col. 1. in versu. Vnde moneta. vbi etiā de numismate.

Moneta falsa quando dicatur. 3. To. fol. 374. col. 2. in versu. Verum.

Monetam regiam constat iterum fundēs an & quando teneatur. 3. To. fo. 293. c. 2. ad finem.

Monetam bonam recipere recusans qua puniatur poena. 3. To. fo. 193. c. 2. in versu. refutans autem.

Monetā regis vt eam de regno extrahat diminuēs quomodo puniatur ibi. in versu. Si quis autem.

Monetam falsam scienter expendens quam poenam subeat. 3. Tom. fo. 375. col. 1. in versu. 2. prin. cipaliter.

Monetam eudere in regno Hispaniæ nulla potestas siue secularis siue ecclesiastica sine principis priuilegio potest. 3. To. fol. 192. c. 1. in versu. Et sic in nostro.

Monetam eudendi priuilegium regibus solū vel ciuitatibus non priuatis personis indulgeri potest ibi. in versu. Intellige tamen.

Monetam falsam eudens vel fieri mandās quō puniatur. 3. To. f. 347. c. 1. gl. face moneda.

Monetam bonam tondeō radens tingens quomodo puniatur. 3. To. fo. 193. col. 1. in versu. Quid autem. 375. col. 1. in versu. 3. principaliter.

Moneta falsæ criminis an reus erit qui minimam monetā falsæ. 3. To. f. 375. c. 2. in versu. Quærit.

Monialis se carnaliter cognosci passa quomodo puniatur. 3. To. fo. 316. c. 1. in versu. religiosa vero.

Monopolium vulgo dictum monopodio quid sit & an prohibeatur. 3. To. f. 244. c. 2. gl. ni fagan.

Moriēri cui libet de vna arte seu officio sine agnatis & cognatis congregatio confraternitas, seu collegium illius artis ad bona veniunt exclusio fisco. 3. To. fo. 372. col. 1. in prin.

Mors viri qualiter probanda sit relinquatur arbitrio iudicis. fol. 50. col. 1. in versu. Mors autem.

Mortis poena plures casus in quibus quis feritur. 3. To. f. 91. col. 2. in versu. Plures casus remittit.

Mors omnis præsumitur securam nisi p̄betur in pugna contigisse. 3. To. f. 267. c. 2. gl. toda muerte.

Morte maleuerans vel eā proditorie inferēs quomodo puniatur. 3. To. fo. 370. col. 1. gl. muerte.

Mors viri qualiter probanda sit vt vxor cum alio contrahere possit. 3. To. fo. 318. c. 2. in versu. Quæritur vterius.

Moriens sponte sine confessione, & communione præsumitur hæreticus & ei denegatur ecclesiastica sepultura & dimidietatem bonorum fisco applicandā amittit. 3. To. f. 363. c. 2. gl. muriere.

Mortis metu plura licent alias in iure prohibita. f. 200. c. 2. in versu. Propter mortis timorem.

Mortis metu licet aggressorem interficere ibi. in versu. Nam licet.

Mortis vitandā causa licet corrumpere aduersarium ibi. in versu. Item propter.

Mortem violentam licitum est fugere ibi. in versu. Item mortem.

Mortis vicini metu licet etiā proximi aduersariū interficere ibi. in versu. Non solū. vbi quod mortaliter peccat omittens talem defensionem.

Mulier de iure ciuili non potest esse testis in testamento. fo. 86. c. 1. in versu. De iure autem ciuili.

Mulier transfens ad secundas nuptias non tenetur reseruare filijs prioris matrimonij donata à primo marito in remunerationem vobilitatis, vel iuuentutis. fo. 73. col. 2. in versu. Vnde infertur.

Mulier, quare & cuius significationis gratia, de coſta viri effecta fuit manu domini nostri Iesu Christi. fo. 157. col. 1. in versu. Et ideo.

Mulier

Index Alphabeticus.

Mulier mariti creditrix præferenda est ceteris creditoribus & ei tradendus maritus debitor iuxta pragmaticam. fo. fo. 245. col. 1. in versu. An mulier. & 3. To. fo. 345. col. 1. in versu. Sed est dubiū.

Mulier an propter adulterium dotem amittat. 3. To. fo. 290. col. 2. in versu. Dubium est.

Mulier maritata etiam si meretrix sit dum tamē maritus adulteriij author non sit in carcerari nō debet. 3. To. f. 294. c. 2. in prin. in versu. Quo fit.

Mulier etiam in honeste vis inferenda non est ad eam cognoscendam. 3. To. fo. 264. col. 1. ad fin. in versu. Sed vis.

Mulierem etiam in honestam per vim cognoscēs quomodo puniri debeat. 3. To. fo. 264. col. 2. in versu. Poena.

Mulier de iure regni potest esse testis in codicillis, fo. 87. col. 2. in versu. Vtrum autem.

Mulier adulterium committens intra annum luctus vel postea debeat dotem amittere sicuti si viuo marito commisset remiss. f. 171. c. 2. ad fi.

Mulier nupta scienter cum secundo contrahens vna cum secundo viro adultero poenam adulteriij subij. fo. 44. col. 2. in versu. Si tñ mulier.

Mulieris panem coctum vendentes vulgo dictæ panaderas quæ à scholaribus recipiunt triticū reddituræ in panæ cocto non gaudent priuilegio. l. 62. Tauri. 3. To. fo. 336. c. 2. in princ.

Mulier sicuti propter adulterium amittit dotem marito applicandam sicut etiam ob viri adulteriū lucratur donationem propter nuptias. f. 21. col. 1. gl. tres bienes. in versu. Nam sicut mulier.

Mulier bona fide credens primum maritum mortuum si eo viuo secunda vota petat an poenam binubæ subeat ad partes. fo. 49. col. 2. in versu. Circa huius. & fol. 50. col. 1.

Mulier contrahens binas nuptias nisi prius certio rata de morte primi mariti per nuncium puniatur vna cum secundo viro poena adulteriij. fol. 50. col. 1. in princ.

Mulieris habitum sumens ad effectū intrandi monasterium & corrumpendi moniale an peccet. 3. To. fo. 352. col. 2. in add. vbi quod excommunicatur quomodo vero puniatur. fo. 355. col. 2. in versu. Assumentes & c. eodem tomo.

Mulierum plures fauores, vide fo. 46. col. 1. in versu. Ergo huiusmodi poena.

Mulier debet claudere os vuluæ dum vir ab est. f. 50. col. 1. in versu. Et Baldus ait.

Mulier secunda vota petens amittit priuilegium, & immunitatem prioris mariti. fol. 52. col. 1. in versu. Mulier transfens.

Mulier transfens ad secundas vota non petito tuto res filijs prioris matrimonij nec redita ratione administrationis si quam habebat eis nec ex testamento iure substitutōis nec ab intestato si mo-

riuntur in pupillari ætate succedit. f. 54. in col. 1. in versu. Deducitur. Idem si licet non nubat luxuriose tñ viuat. ibi col. 1. in versu. Idē dicendum.

Mulier coniugata potest adire hæreditatem absq; mariti licentia cum beneficio tamen inuentarij non alias. fo. 144. col. 2. in versu. Ideoque.

Mulier transfens ad secunda vota tenetur reseruare filijs prioris matrimonij proprietatem bonorum quæ habuit à primo marito vel ex successione filiorum prioris matrimonij. fo. 54. col. 2. in versu. Item tenet. & 92. c. 2. in versu. Hodie tñ.

Mulier habita licentia à filijs prioris matrimonij secunda vota petens nullam poenam subit secundo nubentium. fol. 54. c. 2. in versu. Et primū remedium vbi vide plura remedia quibus hæ secundo nubentium poenæ vetari possint. & 92. col. 2. in versu. Quarto idem probatur & vtrum requiratur consensus omnium filiorum vel sufficiat maioris partis ibi. in. d. f. 54. in versu. Circa præmissa.

Mulier transfens ad secundas nuptias intra annum luctus perdit vestes lugubres. fo. 93. col. 1. in versu. Perdit etiam.

Multa ratione incertitudinis toleratur quæ si certa essent non tollerarentur. 3. Tom. fo. 97. col. 1. in versu. Et multa.

Mutans habitum virilem cum foeminino vel contra an & quomodo puniatur, & qui primus hunc vsu introduxerit. 3. To. fol. 353. col. 1. in prin.

Mutuarius principalis vtrum à mutante fideiussorem non inueniente possit petere id quod ipse pro fideiussore daret. 3. To. fol. 23. c. 1. in versu. Sed quæro vbi ad partes.

Mutuans frumentum antiquum vt nouum tempore solutionis soluatur an sit vsurarius. 3. To. fo. 25. col. 1. in versu. Hinc infertur.

Mutuans ea conditione, vt vadat ad apothecā suā ad emendū molendinum ad molendum furnū ad coquendum committit vsuram ibi. in versu. Ex eadem quæstione vbi vide rationem.

N

Natus octauo mense naturaliter viuere non potest. fo. 104. col. 1. in versu. Confirmatur.

Natura contractus potius quam verba attendenda est. 3. To. f. 34. c. 1. in versu. Facit nā.

Naturalis filius licet causa præteritionis patris testamentum annullare non possit matris tamen extatibus descēditibus legitimis poterit nullū dicere. fo. 68. c. 2. in versu. Est dubiū vtrū filius.

Naturalis potest institui à patre exclusis parentibus in omnibus suis bonis. fo. 68. col. 2. in versu. Et etiam notandum.

Naturalis non succedit patri naturali, vbi is ducta vxore ex ea habuit legitimos. fol. 101. col. 1. in

c 4 versu.

Index Alphabeticus.

vers. Ex regula. 6.
 Naturalis fit patri legitimus per subsequens matri monium. fo. 97. col. 1. in vers. Dicendum in primis.
 Naturalis etiam à patre in extremis constituto ex vi matrimonij legitimum potest ibi. in vers. Itē illud.
 Naturalis succedit patri si alij filij existant in vna vna comunicata cum matre ibi. in vers. Sit igitur. vbi quid hodie per. l. 8. tit. 3. parti. 6.
 Naturalis non existentibus filiis relicta parētibz legitima potest à patre in omnibus bonis institui. ibi. in vers. Tamen non nihil.
 Naturalis olim extantibus filiis legitimis & vxore in nihilum patri succedebat tantum à fratribz aiebatur ibi. in vers. Sed vt proprius.
 Naturalis vbi nullum habet in medio nec ascendētem nec descendētem nec vxorem patri succedit in duas vncias. fo. 97. c. 2. in vers. At vero.
 Naturalis an matri illustri succedat remissive ibi. in vers. Naturalis an matri vbi quæ dicitur hoc casu illustri & quod nec ab intestato ei potest succedere ibi. in vers. Et matris igitur.
 Naturalis susceptus ab illustri per eum cognita vna cum legitimis eius filijs succedit ibi. in vers. Vbi tamen.
 Negatiuum verbum præcedens verbo affirmatiuo reddit omnino incapaces eos quorum odio negat. fo. 151. col. 2. gl. No ayan.
 Negotiorum gestor tenetur reddere rationem ad administrationis. fo. 105. col. 1. in vers. Queritur verum. & quod teneatur de mala & negligentia administratione. fo. 206. col. 1. in princ.
 Nemo præsumitur de vento viuere. fo. 161. col. 1. in vers. In posteriori vero.
 Nemo præsumitur in dubio impugnare factū proprium. fo. 189. col. 2. in vers. Nam quantum.
 Nepos ex spurio auo non succedit ab intestato. fo. 98. col. 1. in vers. Ex spurij nepotes.
 Nepotes ex spurio licet non possint institui ex patris contemplatione possunt tamen ex propria ibi in vers. Ex spurij. 2.
 Nepos auum non repræsentat ad exclusionē matris. fo. 99. col. 2. in vers. Hinc non est.
 Nepos auo succedit quatenus patrem repræsentat. fo. 94. col. 2. in vers. Regula. 2.
 Nepos adeo in successione aui repræsentat patrem vt succedat non tantum in legitimam, sed & in fideicommissum familia relicto ita vt in stirpes succedatur vna cum patris ibi in vers. Repræsentant si quidem.
 Nepos quod in successione aui patrem repræsentet est speciale in successione vero ex testamento proximior spectatur ibi. in vers. Nā speciale.
 Nepotes auo successuri tunc demum patrem repræsentant si ante aui mortem concepti erant non alias. fo. 94. col. 2. in vers. Nepotes autem.

Nepos ex filio naturali est naturalis nepos auo etiam si ex legitimo sit pro creatus matrimonio. fo. 97. col. 1. in vers. Ne potes autem.
 Nepos susceptus à filio legitimo naturaliter est auo nepos naturalis ibi. in cod. vers. Nepotes aut.
 Nepos naturalis auo ei ex testamento succedere potest in omnibus bonis si alij filij vel legitimi nepotes non extant ibi in vers. Nepos igitur aui.
 Nepos auo naturalis capit ab intestato quod pater eius naturalis poterat ibi. in vers. Tñ intestato.
 Nobilis vulgo dicitur hijo dalgo. Itē fœminæ honestæ nō pnt ob debitū in carcerari nisi ex delicto descendat. 3. To. fol. 71. col. 1. glo. No pudisse.
 Nobilis contumax in comparando ad iudicis præceptum vel honesta mulier licet alias ex causa ciuili in carcerem deturdi non possint ex rebellionē tamen & contumacia à iudice detineri possunt. 3. To. fol. 72. c. 1. in vers. Quo fit.
 Nobilis vendens rem dotalem si ea ab vxore euincatur, & emptor contra eum de euisione agat potest tāquā plebeius quilibet in carcerem detineri. 3. To. fol. 172. col. 1. in vers. Quod est in praxi.
 Nobilis aut honesta mulier an pro debito ciuili capi & in carcerari possint. 3. To. fo. 345. col. 2. in vers. Quæri potest. & quid si descendat ex causa criminali. 346. col. 1.
 Nobilis pœnis corporalibus mitius punitur quā ignobilis. 3. To. fol. 251. col. 1. gl. hombre. vbi quod in foro conscientia, & fo. 283. col. 2. gl. hijo dalgo. an idem in proditore hæretico & alijs doct. in vers. Fallit tamen ibi. col. 2. in vers. Idem dices. vide alias fallen.
 Nobilis de regni praxi, & consuetudine delictum morte dignum committens decapitatur plebeius sarca suspenditur. 3. To. fo. 252. col. 2. in vers. Et est notandum. & 261. col. 1. in vers. Tamen nobili. & 283. col. 2. in vers. Ex his.
 Nobilis quem rectorem vel Regidōr vulgo dicimus an succedat vni eorū decedētū sine hærede an vero fiscus. 3. To. fol. 372. c. 1. in prin.
 Nobilitas matris necet filijs quoad successione scilicet spurij. fo. 158. col. 2. in vers. Et is est casus.
 Nomen fraudulenter mutans incidit in crimē falsi. 3. To. fo. 191. col. 2. in vers. Item est falsi.
 Non entis nullæ sunt qualitates. fo. 42. col. 1. in vers. si. Dubitatur vltorius.
 Non honoratus grauari non potest. fol. 111. col. 1. in vers. Cum ergo.
 Notarius aliter scribens quā sibi dictū fuerit à parti bus tēpore actus gesti potius errore quā dolo id gessisse præsumit, & sic à pœna falsi excusatur. 3. To. fo. 191. col. 1. in vers. Ex quo bene.
 Nudum pactum non sufficit ad tollendā duplicē obligationem. fo. 195. col. 2. in vers. Nec sufficit. vbi de intel. §. Pactus ne peticit late. Nullum

Index Alphabeticus.

Nullum à principio tractu temporis non conualescit. fo. 19. col. 1. in vers. Item quod.
 Nullus dolus deceptiuus à iure permissus est. fol. 181. col. 2. in vers. Et hæc est regula.
 Nuptiæ secundæ licitæ sunt. fol. 53. col. 1. in vers. Quæri potest. vbi contra Nouatianos & Cataphrygas hæretichas secundas nuptias fornicarias allerentes.
 Nunciatus prætoris nisi eius licentiam in scriptis ostendat quem capere nullo modo potest. 3. To. fo. 211. col. 2. in vers. Nec nunciatus.
 Nutrix quæ debeat esse & quomodo eligi. 3. To. fo. 58. col. 1. ad medium.

 Obedientia vicimis iure præponitur. 3. To. fo. 168. col. 1. & 2. vbi plura de obedientia.
 Obedientia parētibz maioribus maritis dominis debita quantum seruanda non sit. 3. To. fo. 168. col. 2.
 Obedientia præpositis præsertim ecclesiasticis debita est. 3. To. fo. 169. col. 1. gl. de obedecer.
 Obligatio ex contractu orta & eius effectus potest post mortē cōferri. fo. 60. c. 2. in vers. 3. pbatur.
 Obligatio naturalis oritur ex testamento minus solenni. fo. 108. col. 1. in vers. Quinto loco.
 Obligatus ratio decimæ seu vestigialis tot boues oues vel agnos dare si moriantur iumenta quomodo id affirmantibus credatur & quando. fo. 312. col. 1. gl. dando.
 Obijciens impedimentum malitiose ne matrimonio contrahatur punitur iudicis arbitrio & tenetur ad interesse laico. fo. 33. col. 2. in vers. Est tamen notandum. ad finem.
 Occasiones ante cōmissum delictum sunt tollendæ ne facinus perpetret. fol. 150. c. 1. gl. no ayan.
 Occidens proditorem ciuitatis fugientem ad aliū locum non tenetur pœna homicidij. fo. 147. c. 1. iq. vers. Vtrum autem.
 Occidens bannitum vigore statuti id permittētis tutus est in conscientia. fo. 149. col. 1. in vers. Ex eadem ratione. vbi ad partes.
 Occidens infidelem non ita seuerè plecti debet sicuti qui occidit fidelem. 3. To. fol. 157. col. 2. in vers. Occidens & c.
 Occidere iudicem seu ministrum iustitiæ attentatū sit tantum vulneret licet effectus mortis non sequatur punitur pœna ordinaria. 3. To. f. 389. c. 1. in vers. Ex quibus colliges. vbi vide rationem.
 Occidens iudicem alguzellū vel alium ministrū iustitiæ quæ pœna feriat. 3. To. fol. 148. col. 1. litera. b. quid si occidat intra tempus syndicat? ibi col. 2. & 249. c. 1. 389. col. 1. gl. matar.
 Occidens vel vulnerat iudicem an gaudeat immunitate ecclesiæ. 3. To. f. 389. c. 2. in vers. Vtrum aut.

Occidens authorem rixæ in rixæ an teneat pœna mortis. 3. To. fo. 257. col. 1. in vers. Præterea.
 Occidens percutiens vel aliquem in Regis curia an pœna mortis indistincte teneatur. 3. To. f. 157. col. 1. gl. matare.
 Occidens de honestas percutiens vel aliquem in regis præsentia quomodo punitur. 3. To. fo. 257. col. 2. in vers. Et qua pœna.
 Occidens aliquem etiam in pugna non obstante contraria cōsuetudine pœna mortis puniri debet. 3. To. fo. 260. col. 2. gl. a otro.
 Occidens hominem voluntariè regulariter pœna mortis tenetur. 3. To. fo. 261. col. 1. gl. muera. vbi vide fallentias.
 Occidens inimicum ex legis permissione an peccet. 3. To. fo. 263. col. 1. in vers. Est notandum. vbi dicatur inimicus notus.
 Occidens vel vulnerans aliquem cum sagitta licet vulneratus non decedat an & qua pœna puniatur. 3. To. fo. 265. col. 1. gl. con facta. 384. col. 2. in gl. eodem verbo.
 Occidens iudicem vel oficialem constitutum ad administrandam iustitiā in ciuitatibus & oppidis huius regni quomodo punitur ibi. in gl. matare.
 Occidens alium proditorie quomodo punitur. 3. To. fo. 265. col. 1. gl. matare. 267. c. 1. gl. a traycion. 368. c. 1. glo. matare. vbi late remiss.
 Occidens seipsum bona applicatur descendentes nisi aliud lege particulari statutum sit. 3. To. fo. 266. c. 1. gl. no teniendo.
 Occidens seipsum bona vt publicari possint quæ peccare debeant. 3. To. f. 370. c. 2. vbi. 6. requita.
 Occidens seipsum quibus ex causis id præcipue facere censetur. 3. To. f. 371. c. 1. in vers. Quæri potest. vbi quid in attentantibus non actum ad effectum perducentibus.
 Occidens seipsum carere debet ecclesiastica sepultura. 3. To. fo. 266. c. 1. in vers. Quo fit. vbi vide exemplum, & alios casus in quibus denegatur ecclesiastica sepultura.
 Occidens mediatorem rixæ vulgo (el que desparte) culpa non tñ dolo an teneatur pœna mortis ordinaria. 3. To. f. 269. c. 1. gl. y por occasion.
 Occidens noctu Petrum cum animus tantū esset Seyum è medio tollere an & quando teneatur pœnam mortis subire. 3. To. f. 269. col. 2. in vers. Sed dubitatur.
 Occidens hominem casu, vt puta equitādo vbi est dabilis aliqua culpa punitur pœna homicidij scilicet vero si nihil de contingentibus misit. 3. To. fo. 270. col. 2. vbi vide verba quæ equitas dicere tenetur & quo tempore vt excusetur.
 Occidens tabellarium maiorem, seu grammatorum vulgo dictum Correo mayor quæ pœna teneat. 3. To. f. 403. c. 1. in vers. successiue nūc.

Index Alphabeticus.

Occidenscum ense ballista veneno an & quando duplici poenaplecti debeat. 3. To. fo. 401. col. 2. in versu. Sed est dubium.

Occidere aliquem cum scopita, ballista veneno mandans quam poenam fubeat. 3. Tom. fo. 401. col. 2. gl. El que lo mandare.

Occidens alium cum scopita qua poena teneatur. 3. To. fo. 401. c. 2. i. versu. qd aut vbi an sit aleuofus.

Officia tabellionatus & alia publica cu vendi possint de licentia principis astitimantur pro bonis firmis possessoris & sic imputatur in legitimam. fo. 411. col. 2. in versu. Et sic practicitur.

Officia publica magis idoneis & reipublice vtilioribus concedenda sunt non vero per fauorem siue per successione. f. 406. c. 2. in versu. Alia ro.

Officia duo publica quis simul habere non potest & acceptatione secundi incompatibilis cessat omneius primi. fo. 411. c. 1. in versu. Quid autem.

Officialis insignis qui suum signum solet imprimere in suis panis, ensibus & similibus potest cogere alios eiusdem officij, vt eo signo novtantur. 3. To. fo. 62. col. 1. ad finem.

Officialis etiam depositus officialis appellatur. 3. To. 248. col. 2. in versu. Vbi dicit.

Officialis seu minister iustitiae cuiuscunque ciuitatis, seu villae regalia, seu vctigalia conducere an possit. fol. 422. col. 2. gl. Alcaldes.

Officialem regis percutens punitur in amputatione manus. 3. To. fo. 267. c. 1. gl. firiere. & ibi quid si sequatur mors quam poenam fubeat.

Officialis nullus debet a partibus dona accipere alias punitur. fo. 262. col. 1. glo. dadiua. vbi quid de alguazellis & iudicibus.

Omezillo quid significet, & quid sub eius nomine comprehendatur. 3. To. fol. 270. col. 1. gl. peche quomodo punitur. f. 402. c. 1. statim in prima linca. & 401. col. 2. ad finem.

Omnis homo faciens contra legem cui subiectus est peccat. fo. 30. col. 1. in versu. Item solent.

Omnis bona definitio debet conuerti cum suo de finito. fo. 59. col. 2. in versu. Contra pdicta vbi late.

Operarijs quando sit soluenda merces remissiuē. fo. 427. c. 2. gl. defraudados.

Opinio Hostiensis & Abbatis. n. 7. in ca. Ex literis. de sponfalib. cessat hodie stante S. C. T. de reformatione matrimonij, de qua. fol. 41. col. 1. in versu. 3. non habebit.

Opinio Antonij in capi. Ex parte. M. de restitut. spoliar. cessat per d. S. C. T. ibi versu. 4. cessabit.

Opinio Ludouici Romani circa solutionem gabellę improbat. f. 146. c. 1. in versu. quauis Ludo. Rom.

Otiosi homines perinde sunt ac si non essent. 3. To. f. 272. c. 2. gl. no qserē. vbi vide plura contra eos.

Orphanus quis dicatur & quid sit miserabilis persona. fo. 372. col. 1. gl. huerfanos.

P

Acti de retrouendendo vel redimendi facultas cedi potest. 3. Tom. fol. 41. col. 2. in versu. Queritur.

Pactiones & promissa carce renunciationes officiorum licet inter partes non valeat, facta tamen si & quatenus principi placuerit, & non alio modo valent. fo. 411. col. 1. in versu. Item quod verba.

Pactum quod donec rei vedita pretium soluatur veditor habeat dominium licet rem tradat et si res vendita donec pretium soluatur sit specialis hypotheca affecta valer & impedit dñij translationem. fo. 185. col. 1. in versu. Quod pactum.

Pactum transgressionis grauius est pacto amissionis. fo. 210. col. 1. in versu. Ad idem.

Pactum quod per delictum non possit amitti seu dñi seu maioratus no valet. fo. 118. col. 1. in versu. Vtrum autem.

Pactum de retrouendendo an reddat contractum de vsura suspectu remis. 3. To. f. 37. c. 2. in prin.

Pactum de retrouendendo minuit pretium. 3. To. fo. 31. c. 2. in versu. Quod autem.

Pactum retrouendendi seu redimendi intra certum tempus quando liceat vel non. 3. To. fol. 39. col. 2. in versu. Sed videtur.

Pactum de retrouendendo an oblato precio statim ipso iure dominium in venditorem transferat. 3. To. fo. 40. col. 2. in versu. Queri etiam vbi per conclusiones. & 41. col. 1. vbi ad partes.

Pactum redimendi an & quanto tempore prescribatur. 3. To. fo. 41. c. 2. in versu. Præterea est dubium. & 42. col. 1. per totam vbi ad partes.

Pactum de lucrandis fructibus an licitum sit. 3. To. fol. 40. col. 2. in versu. Pactum de lucrandis.

Pactum legis commissoriae circa pignus appositum illicitum & vsurarium est. 3. To. fol. 43. col. 1. in versu. Quid autem. & c. 2. per totam. vbi quando liceat, & an iuramento firmetur.

Pactum quod quis non possit vel teneatur habitare certo loco an causa pacis & sedandis scandali valeat. 3. To. f. 34. c. 2. in versu. Ideo non valet.

Papa est gubernator in solidum ecclesie vniuersalis cuius Romana curia caput est. fo. 72. col. 2. in versu. Est enim Papa.

Papa legatum ad pium vsam in alium conuertiens censetur id de absoluta non de ordinaria potestate facere quia ni ad sit clausula. Non obstante vti non ceteris. fo. 32. in. c. 1. in versu. Et licet Papa vbi quod legatus a latere hanc commutationem facere non potest.

Papa successorē sibi eligere neq; cōfert em effectū ipsi quo nō erit Papa. f. 61. c. 1. i. versu. Et dicit gl.

Papa permittere nō pōt id qd ex se est peccatū & cōtra ius diuinū. 3. To. f. 20. c. 1. i. versu. Tertio &c. Papa di-

Index Alphabeticus.

Papa dispensare non potest vt communitas alicui det licentiam fenerandi. 3. To. fo. 48. col. 1. in versu. Et quod Papa.

Papa super vsuris dispensare non potest nec ex ista causa. 3. To. fo. 20. col. 2. in versu. Hinc inferitur. & 24. col. 2. in versu. Hinc deducitur. & in versu. Ampliatur. & quod nec circa personas iudiciorum. fo. 47. col. 2. ad finem.

Papa cum heresim aliquam damnat an teneatur talis damnationis rationem reddere. 3. To. fol. 107. col. 2. in versu. Ad secundam obiectionem.

Papa si erraret in fide & impediret congregationem concilij generalis in quo suus error examinari posset censendus esset pertinax & hereticus. 3. To. fo. 110. col. 1. in versu. Ex quo inferunt.

Papa an dispensare possit in inhabilitate, quae inest in teste impedimento ex naturali iure proveniente, vt est in filio contra patrem. 3. To. fol. 223. col. 2. in versu. Facit.

Papa potest statuēdo declarare & interpretari ius naturale & diuinum, vt etiam filius teneat perdere patrem hereticum. 3. Tom. fo. 225. col. 1. in versu. Tertia assertio.

Papa lex quo ad suos clericos est maior lege a principe lata. 3. To. fol. 32. c. 2. in versu. Tū & qa.

Parentum puellae voluntas inquirenda est ab eo qui eam in vxorem ducere vult. 3. To. fol. 285. col. 2. in versu. Et sic.

Paria sunt aliquid non esse vel non apparere. fol. 34. col. 1. in versu. Paria enim sunt.

Parochialis presbyter punitur si sciens non prohibeat clandestinas nuptias licet non inter sit, ceteri non nisi malitiose inter sint. fol. 33. col. 2. in versu. Est tamen notandum.

Parochus vel quilibet alius presbyter negligēs impedire clandestina matrimonia triennio suspenditur. fol. 30. col. 2. in versu. Est etiam alia poena. vbi an etiam a beneficio & 31. c. 1. in versu. In oppositum. ad partes & exempla & resolutionē.

Pater succedens filio qui natus post matrem viuūt 24. horas tantum venit ad bona ratione matris in esse deducta non ad alia. f. 104. col. 1. in versu. Sed est dubium casu.

Pater in poenam secundarum nuptiarum ciuilliter manet obligatus filijs prioris matrimonij adeo quod ei de eorum proprietate liberi testari poterunt. fo. 56. col. 2. in versu. Vtrum autem. vbi late remissio.

Pater potest filijs impuberibus pupillarem substitutionem facere non fideicommissariam. fol. 71. col. 1. in versu. His sic praemisio.

Pater clericus potest filij in sacerdotio genitae relinquere legatum vel dorem inter viuos si filia aliunde nō habeat unde se alere vel dotare possit. fo. 69. col. 2. in versu. Dubitatur vtrum.

Pater non tenetur soluere pecuniam in poenam pro delicto filij etiā de bonis ipsi filio rōne suae legitime portiois debitis. 3. To. f. 323. col. 2. in prin.

Pater si filiam adulterantem dominum ueniat occidens an teneatur cum id tantum marito iure regni concedatur. 3. To. fo. 311. col. 1. in versu. Sed dubium. & col. 2. per totam.

Pater frater si adulterantem filiam, sororemve occidant in flagranti non inuentum poena ordinaria non puniētur propter iustum dolorem, sed mitiganda erit. 3. To. fo. 263. col. 2. per totam.

Pater maritus frater filiam vxorē sororem rapien-tem seu de honestate occidere potest. 3. To. fo. 264. c. 2. gl. y hazer. vbi vide quo hoc intelligat.

Pater dissipare bona propria in prauidicium filiorum nequit & quibus ea relinquere teneat tam iure fori quam poli remissiuē. 3. To. fo. 387. col. 1. in versu. Et an possit.

Pater adoptiuus in cuius potestate adoptatus nō transit ei ab intestato non succedit. fo. 101. col. 1. in versu. 6. regula.

Pater succedit legitimo vel ex oblatione curiae vel per referendum principis. fo. 101. col. 2. in versu. 8. regula.

Pater succedit legitimo per subsequens matrimonium cum is in omnib; legitimo similis sit. ibi. in versu. De legitimo.

Pater tanquam proprius dominus rerum suarum potest in prauidicium filiorum sua bona in mare proijcere. fo. 76. col. 1. in versu. 3. quoniam.

Pater potest relinquere filio ultra tertium & quintum remunerationis gratia quando beneficia patrem in iudicio conuentum cōvincere possint, & ad remunerationem obligare. fol. 73. col. 2. in versu. Nunc autem est dubium.

Pater ultra tertium & quintum de quo libere dispo- nere potest etiam prailegatum a suis ascendentibus vel descendentibus vni filiorum cui velit relinquere hoc quando in prailegato primo adiecta fuit clausula, vt de eis libere testari possit. fo. 74. col. 1. in versu. Alius modus.

Pater in casu supradicto nisi adijciatur illa posterior clausula quod de tali prailegato possit libere dispo- nere nō potest de ducere nisi vñi quintum totius peculij quocunq; titulo habitū. fo. 75. col. 1. in versu. Quid autem.

Pater tenetur alimentare filios. fo. 119. c. 1. in versu. Facit etiam.

Pater & filius vna & eadem persona cēsentur. fol. 130. col. 1. in prin.

Pater qui non fuit institutor seu fundator iuris patronatus nō pōt id renūciare in piudicij filiorū ac legitimorū heredu. f. 120. c. 2. i. versu. Nec etiā.

Pater cum licentia Regis potest primogeniū fundare in mafculo maiori vel minori ad libitum etiam

Index Alphabeticus.

etiam in foro animæ absque peccati labe dummodo alimenta alijs referentur. fol. 131. c. 1. in versu. referuntur igitur.

Pater administrans beneficium ecclesiasticum filij vel alia bona quorum usus fructus ei non quaritur tam ipse quam hæredes tenentur filio beneficiario reddere rationem. fo. 206. col. 1. in versu. Quo fit quod pater.

Pater emancipans filium & eum domi retinens si administrat bona ab ipso filio donata tenetur ei actione negotiorum gestorum. fo. 206. col. 1. in versu. Et ista theoria.

Pater expendens pro filio habente beneficia ecclesiastica an sumptus compescat cum fructibus beneficij. fol. 206. col. 2. in versu. Vtrum autem.

Pater simpliciter expendens aliquid pro filio in bullis apostolicis pro consequendo sacerdotio si nihil contra eum protestetur, & filij bona non possideat affectione paterna ceterum expeditur ibi. in versu. Si igitur simpliciter.

Pater expendens in licentiatura vel doctoratus filij gradu censetur id filio prelegare nec compesatur cum legitima. fo. 206. col. 2. in versu. Vt dixi in expensis.

Pater quod dat filio clerico censetur prelegare de tertio & quinto ad eum pertinenti nisi quando protestatus fuerit. fo. 206. col. 2. in versu. Datum filio clerico.

Pater quod donat filio ad clericalem ordinem suscipiendum, quod dicitur patrimonium in legitimum non computat. fol. 206. col. 2. in versu. Quod donatio data.

Pater qui legitime potuit filium ingratum exheredare potest à causa ingratitudinis recedens eidem legitimum relinquere quacunque conditione quam velit apponere. fol. 73. c. 1. in versu. Quæro utrum pater, & relinquere eam extraneo ibi. in versu. Et in tantum.

Pater succedit filio naturali ab intestato in duas vncias ex testamento vero in id quod filius ex patris testamento capere poterat recipere. f. 100. col. 2. in versu. 3. conclusio.

Pater ubi succedit naturali in duas vncias quæ tamen ei ad alimenta non sufficiunt ab hæredibus filijque ad sufficientem, & congruam alimentorum portionem cõsequetur ibi. in versu. Sed nota.

Pater filio naturali non succedit ab intestato quando postquam eum habuit ductavore ex ea habuit filios legitimos. f. 101. c. 1. in versu. Ex regula.

Pater non succedit spurio ab intestato licet non sit ex damnabili coitu. f. 101. c. 1. in versu. 4. regula.

Pater filium spurium adoptare nequit nec legitime ibi. in versu. Quod quidem.

Patri laico succedunt liberi legitimi, & naturales non habita sexus differentia. f. 94. c. 1. in prin.

Patri succedunt filij legitimi non habita diti emaciatiois & patriæ potestatis ibi. in versu. Secundo.

Patri succedunt filij legitimi nulla habita ratione nati sunt an posthumi.

Patris confessioni dicenti se recepisse ex filij administratione vel beneficio mille aureos cum tamen verè non receperat defraudanda aliorum filiorum legitima vel creditores non statur. fo. 207. col. 1. in versu. Sed circa præmissa.

Patris volentis filio ultra tertium & quintum causa meritorij remuneratoriæ donationem conferre confessioni non statur nisi verè merita præcesserint. fo. 74. col. 1. in prin. in versu. Et de hisputo.

Patris in filium lege tabularum tanta erat potestas, ut eum venderet pignori dare comedere possent. 3. To. fo. 219. col. 2. ad fin. in versu. Et magna.

Patruj causa ante. l. 40. Tauri & sic iure communi nepotis fratris filij causam vincebat. f. 116. col. 2. in versu. Ex qua ratione. & ibi vide duas communes contrarias.

Patruj plures concurrentes cum avunculo in successione consobriari succedit in stirpes non in capita. fo. 102. c. 2. in versu. Ex superiori.

Patruus & avunculus ab intestato succedunt nepotibus ita, ut excludat consobrinos & patruales defunctorum. fol. 102. col. 1. in versu. 2. regula.

Pecunia licite mercatoribus dari potest, ut interrim ex illa lucrum honestum percipi possit. 3. To. fo. 15. col. 2. in versu. Quod ego scæpe. ubi vide cautelam ut sis securior.

Pœna à lege imposita non tamè fisco vel parti applicata cui in dubio applicanda sit. 3. To. fo. 359. col. 1. in versu. Quæritur etiam. & 344. col. 2. gl. applicados. & 399. col. 2. in versu. Pœna autem. & 395. col. 1. ubi quæ fisco applicentur.

Pœna ex vi statuti iudici applicanda debetur ei qui cõdemnavit tempore sui officij à quo appellatum fuit an successori. 3. To. fol. 360. col. 1. in versu. de iudice.

Pœna delicto communi aranda est. 3. Tom. fo. 395. col. 2. gl. impongan.

Pœna quando dicitur arbitraria. 3. To. fo. 399. c. 2. in versu. Pœna arbitraria.

Pœna quædo iudici est arbitraria an eam possit iudex imponere ad tempus vel in perpetuum. 3. To. fo. 399. col. 2. in versu. Vtrum autem.

Pœna quid sit. 3. To. fo. 352. c. 1. in versu. Pœna ergo.

Pœna dicitur civilis quando parti applicanda venit. 3. To. fo. 254. col. 1. in gl. si tamen.

Pœna quæ relinquatur arbitrio iudicis an ad mortem naturalem extendi possit. 3. To. fo. 320. c. 2. ad medium ubi quando.

Pœna dicitur criminalis cum imposita pro crimine fisco applicatur siue ad eam agatur criminaliter siue civiliter. 3. To. fo. 254. col. 1. in gl. fea.

Pœna

Index Alphabeticus.

Pœna & multa quid inter se differant. 3. To. fol. 337. col. 1. in versu. Quæritur utrum.

Pœna mortis auditur imponenda facinoroso homicidæ etiam si post delictum esset corrigibilis. 3. To. fo. 354. col. 2. in versu. Quæritur.

Pœna accusatori applicanda ex vi statuti & indebitum iudicium licet exigatur, & obtentare non potest. 3. To. fo. 355. col. 2. in versu. adde ubi quid de pœna in contrahibus apponitur.

Pœna vel multa ubi exacta est non cedit in utilitatem iudicis, sed camera regis. ad defensionem iuris dictionis vel fisci. 3. To. fo. 233. c. 2. gl. para la nra.

Pœna que fisco debetur facilius remittitur quam ea que inducitur in fauorem partium probatarum. 3. To. fol. 320. c. 1. in versu. Pœna autem.

Pœna ante eius sententiam & executionem non obligat in foro animæ. 3. To. f. 306. c. 1. in versu. Nam pœna.

Pœna mera & lex pœnalis in foro animæ locum non habet. fo. 210. col. 1. in versu. Quæ habet.

Pœna mulieri imposita ob non petitum tutorem nec redditam rationem administrationis si eam habeat antequam ad secundas nuptias conuolaret etiam hodie locum habet. fol. 54. c. 1. in versu. Deducitur etiam.

Pœna in fixa sediciois iustitiæ ministris resistenti bus de quibus in lib. 2. & 3. tit. 11. lib. 8. ord. vtrū habeat locum contra venientem tantum cum vno homine armato vel requirantur plures. 3. To. fo. 247. col. 1. in versu. Quæritur potest.

Pœna infixa in casu de quo supra an habeat locum contra offendentem famulum iudicis. 3. To. fo. 249. col. 1. in versu. Vtrum hoc.

Pœna ipso iure imposita non incurritur nisi ubi delictum est consummatum. fol. 42. col. 2. in versu. Præterea confirmatur.

Pœna ubi à iure expressa non est relinquatur iudicis arbitrio. fol. 42. col. 2. ad fin. in versu. Exitima rem tamen, & quid iudex ante oculos habere debeat. fol. 346. col. 1. gl. pœna.

Pœna. l. 49. Tauri non habet locum in puella quæ sponsalia de futuro contraxit. f. 37. col. 1. in versu. 4. limita.

Pœna adiecta in matrimonio non habet locum in sponsalibus ibi. in versu. Et pbatur expressius.

Pœna. l. 49. Tauri. procedit in matrimonio contracto testibus presentibus pmissis tamen denuntiationibus à iure requisitis. fo. 38. col. 2. in versu. Secundum.

Pœna. l. 49. Tauri non habet locum in matrimonio clandestinè contracto absque parochio, & testibus cum ex S. C. T. nullum sit. fol. 42. col. 1. in versu. Dubitatur.

Pœna. l. 49. Tauri solum ad parentum non vero ad fratrum consensum respectum habuit. fol. 36. col. 1. in versu. Puella vero.

Pœna. l. 49. Tauri non loci habet filijs ibi in versu. Deducitur etiam. & in versu. Et sic legem Tauri.

Pœna meri delicti non preexistit in foro animæ. fo. 33. col. 2. in versu. Nec requiritur.

Pœna potest inspicere constitutiones synodales, ut melius sententur statuta in superioribus. fol. 30. col. 1. in versu. Et sic ut melius, & ibi de valore constitutionis synodalis Salmantina. 42.

Pœnalis actio ut dicat sufficit quod aliquo casu possit esse pœnalis. 3. To. fo. 295. c. 2. in versu. quarto & c.

Pœnam. l. 49. Tauri non subit filia nubens sine consensu fratrum aut curatoris. f. 37. c. 1. in versu. 3. limita.

Pœnam non meretur quod malo animo non fit. fol. 210. col. 1. in versu. Tum etiam, & c.

Pœnam ubi à lege statuta est etiam ad casum similem extendere iudex nequit. 3. To. fol. 218. col. 1. ad finem. in versu. Quando ergo.

Pœna seu multa à iudice semel imposita an ab ipso postea modificari possit. 3. To. fo. 397. col. 2. ad finem. in versu. Quæritur potest.

Pœna pecuniaria in dubio cui sit applicanda. 3. To. fo. 396. col. 2. ad finem. in versu. Et an in dubio.

Pœna à partibus posita in compromisso vel contractu propter poenitentiam fauore fisci, & eius camera altera partium contraveniente fisco debetur. 3. To. fo. 370. col. 1. gl. que las tales.

Pœna exigenda non est ante sententiam cõdemnatoriam aqua appellatum non sit. 3. Tom. fo. 399. col. 1. in prin.

Pœna potius sunt restringenda quam amplianda. fol. 45. col. 1. in versu. Tum etiam.

Pœna suos debent habere auctores. fo. 47. col. 2. ad finem. in versu. Pœna suos.

Pœna foeminae secundo nubentibus in flicta; tamen in. l. 1. C. de secundo nuptijs. quam in. l. fin. tit. 12. par. 4. iam hodie etiam in foro civili locum non habet per. l. 5. tit. 1. lib. 5. ord. f. 52. col. 1. per totam.

Pœna contra delinquentes statuta quæ ratione iustificentur. 3. To. fo. 352. col. 1. in prin.

Pœna imposita concubinarijs de quibus in. l. 22. tit. 23. lib. 1. ord. an in conscientia debeantur iusteque exigantur ab officialibus quibus sunt applicata. 3. To. fol. 355. c. 1. in versu. Quæritur potest.

Pœna quadrupli vel dupli à lege imposita an in sit simplum. 3. To. fo. 359. c. 1. in versu. Quæritur etiam.

Pœna seu multa ab impositione an & quæ appellari possit. 3. To. fol. 398. c. 1. in versu. Sed quæritur.

Pœna pecuniaria vel emendæ quæ ponuntur iudicis officio adhuc ut exigi possint primò sententia declaratoria præcedere debet. 3. To. fol. 397. col. 1. ad finem.

Pœna imposita à iure per verbum ipso facto vel ipso iure an statim debeant sine aliqua sententia declaratoria. 3. To. fo. 354. c. 2. in versu. Dubitatur.

Pœna ratio quæ sit. 3. To. fo. 352. col. 1. in. 3. quæritur.

Percussio

Index Alphabeticus.

Percussio casu quo requiritur ad separationem manus an sufficiat modica aut leuissima incisio cutis etiam sanguinolenta. 3. Tom. fo. 279. col. 1. in versic. Queritur.

Percussus lute vulnerans alique[m] per insidias licet mors non subsequatur qua poena feratur. 3. To. fo. 359. col. 2. in gl. Affechando.

Percussus sagitta missa ex confinibus Castellae cui existeret in confinibus Portugalliae vulgo dicho rraya & mortuus si dubitetur an delictum commissum fuerit in Castella, ubi fuit delinquens, vel ubi fuit mortuus homo, ut puniatur in loco commissi criminis quod iuris. 3. To. f. 178. c. 2. ad fi.

Perdens ad ludum prohibuit petere possit, & intra quod excludatur. 3. To. fo. 233. col. 1. per totam.

Peritium sine dolo non committitur. 3. To. fol. 187. col. 1. in versic. Est praeterea.

Periurus non admittitur in testem licet emendatus sit. fo. 184. col. 2. in versic. Periurus.

Periurij ad accusationem an tantum admittatur pars cuius fauore contractus gestus fuit an vero tanquam ad crimen publicum omnes admitti debeant. 3. To. f. 187. c. 2. in versic. Queritur. vbi ad partes.

Periurij in vna causa conuictus amplius ad testimonium non admittitur. 3. To. 184. col. 2. in versic. Et per praemissa. & 185. col. 2. vide quomodo libellus contra periurum concipi debeat.

Periurij an accusari possit frangens fidem datam sub homagio vel vulgo dicho, a se de hombre hijo dalgo, o cauallero. 3. To. f. 186. col. 1. in versic. Queri solet.

Periurus qua poena feratur, & an credat in fide Christi. 3. Tom. fo. 367. col. 2. glo. Iurare.

Periurus frangens iuramentum contractui oppositum sine praevia iuramenti relaxatione quomodo puniatur. 3. To. f. 368. col. 1. in versic. Quid autem si.

Periurus qui ut testis falsum dixit quomodo puniatur. 3. To. f. 368. c. 1. in versic. Quid si ut testis.

Pertinax an sit iudicanus absque examinatione negans catholicam assertionem apud catholicos diuulgatam. 3. To. f. 104. c. 1. in versic. Quid autem.

Pertinax an censeri debeat negans catholicam veritatem publice diuulgatam si nesciat eam ad catholicam veritatem pertinere. 3. Tom. fol. 104. col. 1. in versic. Sed queritur.

Pertinax an censetur negans catholicam assertionem de qua est violenta praesumptio quod eam sciat in sacra scriptura contineri ibi. col. 2. in versic. Ad hoc dicendum.

Pertinacia quid sit & quotuplex. 3. To. fo. 101. col. 2. in versic. Queritur praeterea. & 102. col. 1.

Pertinacia & contumacia in quo differant ibi. in versic. Differant etiam.

Pertinacia duplex inuenitur. 3. To. fo. 102. col. 1. in

versic. Duplex autem vbi qui dicitur pertinaces. Pertinaces quidam dicitur scilicet quidam nescienter sicuti de haereticis supradictum est in verbo, Haereticus. 3. To. fo. 101. c. 1. ad fi. in versic. Pertinaces.

Pignoris & repraesentia praetextu robariam faciendi puniuntur. 3. To. fo. 329. col. 2. in gl. Algunas.

Pluralis numerus duobus completur. fol. 3. Tom. fo. 247. col. 1. in versic. Nam vbi.

Plures modos convincendi de haeresi suspectos. 3. To. f. 108. col. 1. & 2. & 109. col. 1. & 2. & 110. col. 1. & 2. & 111. col. 1.

Peregrinus secundum leges libere testari potest. fo. 135. col. 2. glo. puedan.

Peregrinus vbi sepeliendus sit remissus. fo. 135. col. 1. in versic. Dubium hic. & de materia peregrinorum remissus ibi. & in. 1. 1. & 2. tit. 9. lib. 1. ordi.

Peregrinus testator potest cum duobus testibus sicut miles quoniam plures adhiberi non possunt, & si decedat durante peregrinatione. fo. 136. col. 1. in versic. Dubium tamen.

Peregrinum testari volentem impediens fugado testes vel alias ad legandum compellens puniatur poena 4. tit. 2. lib. 5. ordi. fo. 136. col. 2. gl. Si em bargo.

Peregrini ab intestato decedentis bona per episcopum loci vel iudicem secularem heredibus tradidi vel in pias causas erogari debent. fol. 136. col. 2. in glo. Los alcaldes.

Petes pecuniam ab aliquo sub vsuris an peccet. 3. to. f. 25. c. 1. in versic. Quaro vtrū. & col. 2. per totam.

Petens mitti in possessionem rerum hereditariarum ostenso testamento non rupto nec cancelato, seu aliter suspecto omnino mittendus est ad iudicem possessionem. f. 61. c. 2. i. versic. Et sic petes.

Preces pro digno licet quia prohibita in electionibus inducant simoniam, semel tamen electione rite peracta electio non nocet nec simoniacam electionem faciunt. f. 410. c. 2. in versic. Preces em.

Prescribens cum titulo & bona fide seruatis seruam disad restitutionem non tenetur licet ea impleta superueniat in auides. 3. To. fo. 303. col. 2. in versic. Nam praescriptum.

Prescribens rite & solenniter debitum salua conscientia id retinere potest etiam quod completa praescriptionem superueniente mala fide. fol. 140. col. 2. in q. 2. in versic. Confirmatur.

Praescriptio 30. annorum nec alia quauis non obstat si contractus dicitur illicitus & vsurarius, ut si in pignore apponatur pactum legis commissoriae vel alias. 3. To. f. 42. c. 1. in versic. Et est notandum.

Praesides provinciarum ministri seu officiales non possunt sua officia alijs conducere. fo. 415. co. 2. glo. Arrendar.

Praesumptio sinistra colligitur contra associatam hominem praui. 3. To. fo. 63. c. 1. in versic. Et mala. Praesumpse-

Index Alphabeticus.

Praesumpserint verbum proprium motam & instantiam facientis contra legis praecipuum denotat. 3. To. fo. 95. col. 2. in versic. Verbum enim.

Presbyteri curam animarum habentes item & episcopi qualem Christi legis scientiam habere teneantur. 3. To. f. 100. c. 2. in versic. Presbyteri vero.

Praesumptio est pro notario quod fideliter exercuit officium suum. fo. 89. c. 1. in versic. Praesumptio enim.

Praesumptio legis non tollit naturalem obligationem vbi consensus fuit causa acquisitionis. fol. 106. col. 2. in versic. Secundo suaderi.

Pretium est de substantia contractus emptionis, & venditionis. fol. 174. col. 2. glo. se venden. & 176. col. 1. in versic. Et adeo.

Pretium ratione emptionis venditori debitum actione ex vendito peti potest. fol. 178. col. 1. in versic. Dubitatur.

Pretium in rebus emendis, & vendendis qualiter dicatur iustum vel iniustum. fo. 178. col. 1. in versic. Queri potest.

Pretium a lege positum est indiuisibile postquam est positum nec in se recipit latitudinem cum sit pretium legitimum. f. 178. col. 2. in versic. Ex quo inferunt.

Pretium a lege taxatum dicitur legitimum nullo pacto transgredi potest nec excedi. fo. 32. c. 1. in versic. Sit q. 2. conclusio. vbi quod secus in induceta consuetudine.

Pretium & valor vniuscuiusque rei augetur vel minuitur secundum condiciones & onera contractui adiecta. 3. To. fo. 31. col. 2. in versic. Nam ad iustificationem.

Pretium iustum in censibus de illud quod a consuetudine receptum est vel a lege statutum siue in ppetuis siue in redimibilibus. 3. To. fo. 31. col. 1. in princ.

Pretium a lege vel consuetudine minorari potest ratione oneris adiuncti. 3. Tom. fol. 32. col. 1. in versic. Et quod ratione.

Praelatus denuntiationes festinas & circa matrimonia a S. C. T. se si. 24. c. 1. de reforma. matrimo. praefixas quare remittere non debeat. 3. To. fo. 284. col. 2. in versic. Ex quo ipso.

Praelatus habens personas male famae & inhonestae apud se est in culpa & ab eis accusatus non potest eos ratiōe in honestatis repellere. 3. To. fo. 63. col. 2. in versic. Quo fit.

Praelati pronuntiatum quod denuntiationes remittantur an habeat vim definitiuam, ut ab ea appellari possit. 3. To. fol. 285. col. 1. per totam.

Primogenium renunciari non potest in praedictum sequentis in gradu, tantum valet in praedictum iudicium renunciantis. fo. 120. c. 2. in versic. Nec in praedictum.

Primogenium in testamento conditum institutum ob crimen perduellionis intestabili effectu in irritum cadit. fo. 133. c. 1. in versic. 4. conclusio.

Primogenia quatenus inducunt familiae conseruationem dicuntur fauorem non odium continere. fo. 122. col. 1. in versic. Quo respectu.

Primogenia ideo fundantur, ut nominis memoria perpetuetur. fo. 128. col. 1. in prin.

Princeps non potest aliquo casu vsuram permittere. 3. To. fo. 20. col. 2. in versic. Vbi quod.

Princeps efficere non potest, ut etiam Iudaei dent mutuum sub vsuris. 3. To. f. 46. c. 2. glo. arazon.

Princeps donationem a se vel ab alio factam & perfectam licet reuocare non possit, iusta tamen causa existente potest modificare. fol. 127. col. 1. in versic. Quod intellige.

Princeps sine causa priuans filios legitima portioae peccat mortaliter. f. 129. c. 1. i. versic. confirmat.

Princeps sine iusta causa non potest dare licentiam ad alienandam rem restitutioni subiectam nec clausulas maiorae etiam eius autoritate constituta mutare. fo. 72. c. 1. in versic. Ex quo inferunt.

Princeps Hispaniae non potest validum efficere matrimonium alias inualidum cum circa spiritualia eius potestas non extendatur. fo. 24. col. 1. ad fin. in versic. Et sic princeps.

Principes etiam seculares semper habent potestatem condendi leges ad impedienda & irritanda matrimonia. fo. 40. col. 2. in versic. Et cum hoc casu, vbi quomodo hoc intelligatur.

Princeps non potest mutare alterare modificare condiciones & leges positas in primogenijs cum licentia eius institutis. fo. 127. col. 2. in versic. Inferuntur alioqui iustitiam non fouent.

Princeps tollere non potest liberam testandi facultatem in rebus proprijs priuato competentem, nec testamentum mutare nec eius condiciones. fo. 128. col. 1. in versic. Ergo princeps.

Princeps regna sua & terras & loca in quibus recipit vestigal pedagium, guidagium gabellam aliudve tributum debet habere suis sumptibus secura & mercatoribus ea de causa damnū passis teneat ad interesse. 3. To. f. 321. c. 2. i. versic. Quo fit.

Principes habentes potestatem condendarum legum possunt absque iuris solennitate testari in dubio autem dicendum iuris regulas voluntatem suam conformare praesumuntur. fol. 84. col. 2. in versic. Linita.

Principsi iuramentum illicitum quatenus peccati inducium est reprobare potest. 3. To. fo. 240. col. 1. in versic. Et quod.

Principis rescriptum spirituum clerici habitas ad patris successionem praesumitur per importunitatem obtentum ideoque ab eo supplicari potest. fo. 156. col. 1. gl. damos.

Principis concessio semper intelligitur sine tertij praedictio. fo. 111. col. 2. ad finem. in versic. Concessio enim.

Principi

Index Alphabeticus.

Principi maledicens qua poena feriat. 3. To. fol. 211. col. 1. in versi. De poena. & col. 2. vbi distinctio. & 212. col. 1. in versi. Breuius.

Principis seu eius fisci plura priuilegia remissiuè. 3. To. fo. 372. col. 1. ad medium.

Principi maledicēs qua poena feriat, vide in verbo, Laesa maiestatis late.

Principis officialibus & iustitiis ministris maledicens quomodo puniatur remissiuè. 3. To. fo. 378. col. 1. in versi. Quid autem.

Principis priuilegia à subditis obtemperada sunt debita reuerentia & de eorum valore agens sacre illegus iudicatur. 3. To. fo. 379. col. 2. gl. V a cōtra los priuilegios.

Principis de facto procedētis & iniuste notorium rescriptum an obediri debeat vel ei supplicari possit. 3. To. fo. 380. col. 1. in prin.

Principis rescriptum exequi contemnens quibus poenis afficiatur. 3. To. fo. 369. col. 1. in glos. Cae. vbi quando excusetur.

Principum constitutiones reducentes census ad certam taxam & quod in pecunia constituatur an obligent clericos & ecclesias ad partes. 3. To. mo. fo. 32. col. 2. in versi. Quæri potest.

Principum semper attenditur quando finis cum eo necessariam habet causam. fol. 165. col. 2. in versi. 3. His accedit.

Priuationis iuris vel priuilegij poena nunquam lo cum habet nisi in casibus à iure expressis. fo. 31. col. 1. ad finem. in versi. Quia poena priuationis.

Priuilegia ciuitati vel villa à Rege concessa de eligendo vel alias debent illa successibus seruari. fo. 413. col. 2. gl. Les sea.

Possessione priuari nemo debet sine citatione, & causa cognitione. 3. To. fo. 328. col. 1. ad mediū.

Possessio iuris licet propter legem vel consuetudinem alicui acquiratur, non tamen facti donec quis habeat detentionem corporalem. fo. 92. col. 1. ad fin. in versi. Et si propter legem.

Possibile quomodo sit aliquem credere omnia cōtenta in sacra scriptura vel quæ credit vniuersalis ecclesia si pertinaciter adhæreat traditis in sacra scriptura vel in fide vniuersalis ecclesiæ. 3. To. fo. 99. col. 2. in versi. Si vero quæritur.

Posthumoius retractus etiam illæsum seruatur. f. 94. col. 1. in versi. Quid quod.

Posthumus etiam aduersus præscriptionem restituitur. fo. 94. col. 1. in versi. 3. Nulla ratione.

Præteritus dicitur qui non est institutus vel ex hæ redatus. fo. 130. col. 2. in versi. Præteritus autem.

Probans se sacerdotem an in consequentiam probetse alijs ordinibus insignitum idem de probante se doctorē circa alios gradus. 3. Tom. fol. 177. col. 1. ad medium.

Probationis defectus circa matrimonia clandestine

contracta quo ad ecclesiam militatē licet ante. S. C. T. quo ad Deum valent, ea tamē nulla esse suauit. fo. 28. col. 1. in versi. Secunda ratio.

Proditor quot modis dicatur. 3. To. fol. 194. col. 1. in principio.

Proditiois species est adulatio ibi. in versi. Est no-Proditor regis cōstetur proditor reipublicæ. 3. To. fo. 194. col. 2. in versi. Proditor reipublicæ.

Proditor qua poena feriat. 3. Tom. fo. 200. c. 2. in gl. Todus susbienes & 209. col. 2. in versi. Hinc in dirutio. & 360. col. 2. gl. Cafos.

Proditionis & aleuosiæ differentiæ. 3. Tom. f. 246. c. 2. in versi. Differentia inter. vbi vide remissi.

Proclama fieri debet, vbi quis moritur & hærede intraterminum non comparent ipso iure hæ reditas in fisco transiit. 3. Tom. fo. 372. col. 1. in versi. Et ideo.

Procurator ad lites & ad negotia tenetur reddere rationem. fo. 206. col. 1. in versi. Hoc idem.

Procurator fisci non potest fidem habere de pretio, vt dominium transeat. fol. 185. col. 1. in versi. Procurator fisci.

Proditor quis dicatur. fo. 146. col. 1. glos. Muerto a traycion. & fo. 195. col. 1. in versi. Et proditor.

Prodigus cui bonorum administratio à lege vel à iudice inter dicta est testari non potest. fol. 65. col. 1. in versi. Quid de prodigo. & ibi vide rōnē.

Professio religionis ab impubere ante legitimam ætatem facta nulla est. fo. 6. col. 1. in versi. Quo fit & quomodo hoc intelligat ibi. in versi. Nec his obitare.

Propheta secundum legem veterem an de gente Iudæorum venturus esset qui legem eis daret. 3. To. fo. 41. col. 1. in versi. Circa primum.

Prohibito de non alienando testamento adscripta impedit alienationem & dominij translationem etiam ex causa dotis nisi ad sit regis licentia vel alia bona libera sufficiant. fol. 71. col. 1. ad fin. in versi. Notandum etiam.

Prohibitus succedere patri non prohibetur succedere fratri. f. 75. col. 1. ad fin. in versi. Suadet rōnē.

Prohibitus succedere ex alicuius testamento non censetur prohibitus ex pupillari substitutione eidem succedere. fo. 153. c. 2. in versi. Prohibitus.

Prohibitus arma deferre sub excommunicationis poena si de die vel de nocte deferat ad sui defensionem non erit excommunicatus. 3. To. fo. 62. col. 2. in versi. Et sic e intentione.

Prohibitus moram facere in ciuitate dum viueret mortuus in eadem sepeliri prohibetur. 3. To. f. 93. col. 2. in versi. Ex quorū. vbi vide rationem.

Prohibitus quicquā facere in curia sub poena si faciat siue rex sit in curia præsentialiter, siue per representationem & in quinq; leucis in circuiu luet poenā. 3. To. f. 258. c. 2. in versi. Ex quo.

Proles

Index Alphabeticus.

Proles tam fœminina quā masculina à parentib⁹ æque hilariter fronte à Deo optime Maximo summo omnium: eru. in parente suscipiēda est nec hoc casu ratione dotis filiarum ob murmuranda est paupertas folio. 21. colum. 2. in versic. Inferitur etiam.

Proles ex clandestino matrimonio habita etiam bona fide vtriusque parentis suscepta illegitima est eo casu quo tale matrimonium ratione consanguinitatis vel affinitatis irritum declaretur fol. 29. col. 1. ad finem. in versi. Est præterea.

Proles ex clandestino matrimonio suscepta à cōstituito in vitæ extremis vbi incommode matrimonium defferri potest cum ea ex qua eam habuerat iure antiquo iusta erat hodie vero attentio. S. C. T. quid futurum ibi col. 2. in versic. Quam tamen sententiam.

Pro matrimonio clandestine contracto non præsumebatur ante. S. C. T. nisi apertis probationibus ab alleganti contractum esse apparuisset fol. 29. col. 1. gl. Encubierte in versi. Tertia poena est.

Promissa sunt seruanda fol. 3. colum. 1. in versicul. Quibus ad stipulatur.

Promissio facta à focero genero ex causa matrimonij de non meliorandis filijs ne dispar redatur portio filij nuptui traditæ valet nec eam potest focer infringere fol. 15. colum. 2. ad fin. in versi. Vnum tamen nota.

Promittens contrahere tenetur perficere promissione idē in promittente fide iubere locari vendere folio. 3. columna secunda. in versicul. Non obstant.

Promittens dare certum fideiussores vel pignora satisfacit dando alium æque idoneum folio. 200. colum. 1. in versi. Idem est in fideiussores.

Promittens per fidem in dubio de humana intelligendus est loqui. 3. To. fol. 186. col. 2. In prin.

Protestatio indicat qualis fuerit animus protestantis. fol. 63. col. 2. in versi. Et protestabitur.

Proximior in linea transfuerali & gradu & cōsanguinitate excludit remotiores in gradu vel æquales ex vno tantum latere coniunctos folio. 101. col. 1. in versi. Prima conclusio & quod hæc regula procedat tantum inter fratres fratrum quæ filios ibi. in versi. Tamen superior.

Publicatio ante. S. C. T. non erat quid essentielle matrimonij seu integrale sed consensus per signa vel verba explicitus fol. 35. col. 1. ad medium in versi. Constat primo.

Publica poenitentia vbi inferenda est pro crimine notorio vel publico debet inferri à iudice in foro fori nec sufficit inferri à confessore in foro interiori & poenitentia. 3. To. fol. 96. col. 2. in versi. Idem etiam.

Publicè factum dicitur matrimonium quod est contractum in præsentia fidelium folio. 35. columna secunda. In principio. in versicul. Nam id dicitur.

Puer qui dicebatur sanare infirmos Salmanticae pulsus iuste fuit eo quod non monstrauit in qua virtute id faceret. 3. Tomo. folio. 25. col. 1. In princ.

Pupillares tabulæ in casu authenticæ ex causa. C. de liber. præterit. confirmantur cum communi contra alteram communem fol. 82. colum. 2. in versi. Sed est pluchrum licet iure regni secus folio. 83. columna prima. in versiculo. Eam tamen.

Pupillaris substitutio contenta in testamento in ualido ex causa præteritionis vel ex hæredationis nulla est folio. 83. columna prima. in versic. Ex quibus inferitur.

Putatius filius an possit in foro animæ parenti putatio succedere si se putatium sicut ex matris assertionē & talem se esse credat remissiuè folio. 154. col. 2. in versi. Dubitari potest.

Q

Qualitas auget vel minuit delictum remissiuè. fol. 49. in versicul. Plures enim.

Qualitas & priuilegium rei tollitur per mutationem personæ. 3. Tomo. fo. 25. colum. 1. in versi. Nec obstat vbi quo modo intelligatur.

Qualitas virtus & essentia contractus dignoscitur ex qualitate precij. 3. Tomo. fo. 34. col. 1. in versi. Item ex.

Qualitas inducens delictum non præsumitur nisi probetur. 3. Tomo. fol. 95. colum. 2. in versic. Et qualitas.

Qualitas antea actæ vitæ delicti præsumptionem elidit. 3. To. fol. 347. col. 2. in versi. Nam illa.

Quadrillam, seu vt vulgo dicitur (alboroto) quatuor faciunt ad hoc vt iudex per noctans eis arma capere possit. 3. To. fol. 247. col. 1. in versic. Et ita est.

Quandiu superest masculus vel fœmina ex linea ad quam hæreditas semel peruenit alia linea postposita non fit transitus ad lineam iam exclusam fol. 114. col. 2. in versi. Nam quandiu.

Quæ sita ex furto vel alio maleficio non communicantur inter coniuges vel alios socios fol. 162. col. 1. in versi. Quod autem ex furto.

Quæ sita appellatio circa lucra constante matrimonio quæ sita tantum veniunt ex industria solertia opera alterius coniugis eo constante parta. f. 158. col. 1. in versi. Quæro igitur primo.

Quilibet

Index Alphabeticus.

Quilibet de populo tenetur opem ferre iustitiæ ministro ad id interpellatus fol. 345. col. in gl. Ayuda.
Quintus Fabius Cunctator Maximus ad imperiū lectoris filij consulis statim ex æquo descendit 3. To. fol. 221. col. 1. in versi. Facit qd̄ pulchre.

R

Litera vulgo dicta camina quam proprietatem habet. 3. To. fol. 387. col. 2. ad fin. vbi in add. vide eius significationem tristem & horridā circa gradus licentiarum.
Raptor an possit contrahere cum muliere rapta & an inter eos possit consistere matrimonium 3. To. fol. 288. col. 1. in versi. Vtrum autem.
Raptor & rapta licet confiteantur se esse cōiuges inuenti se adinuicem commiscere seorsum à domo patris nihil agunt nec talis confessio eos inuat tam fauore matrimonij quam poenæ incurset. 3. To. fol. 288. col. 2. in versi. Ex cui⁹ quid si ipse nobilis ipsa licet pulchra ignobilis, ipse iuuenis illa vetula. fol. 289. col. 1. in versi. Nisi essent.
Rapina quid sit. 3. To. fol. 39. col. 2. gl. Algū robo.
Rapinæ causa an possit aliqua actio probata intentari. 3. Tomo. fol. 320. col. 1. in versi. Dubitatur.
Rapiens aliquid quam poenam subeat & quid si sit nobilis aut diues. 3. To. fol. 319. col. 2. in versi. Poena autem.
Rapiens aliquid ex naufragio qualiter & quomodo teneatur. 3. To. fol. 320. col. 1. in versi. Quæri etiam.
Rapiens alienam rem eam tenetur restituere cum poena tripli. 3. Tomo. fol. 57. col. 2. in versi. Nam qui rapit.
Rapiens vxorem alterius violenter & ea tãquam concubina publice vtens quomodo puniatur. 3. To. fol. 393. col. 1. In princ.
Rapiens aliquid an & quando in octuplum teneatur quadruplum partialiud fisco applicandum. 3. To. fol. 320. col. 2. in versi. Dubitatur vbi late de Aretini sententia in l. 3. §. fin. ad fin. ff. de publicis iudicijs.
Raptus committitur in sponsam de futuro non in eam quæ est de presenti. 3. To. fol. 280. col. 2. in versi. Vtrum raptus.
Ratio suadet vt quis in eo in quo peccauit puniatur. 3. To. fol. 188. ad mediū col. 1. in versi. Ratio & c.
Receptor quis dicatur. 3. To. fol. 322. col. 1. & 2. In princ. Vbi quando & quomodo excusetur.
Receptor filij etiam in crimine grauissimo an teneatur. 3. To. fol. 323. col. 1. in versi. Nec etiam vbi quod non etiam si ei det pecuniam famulū

vel æquum ad iter arripiendum.
Receptor ignorans puniri non debet. 3. To. fol. 344. col. 1. in versi. Et ignorans. 385. col. 1. gl. Siendole.
Receptor lusorium in domo ad ludendum quomodo puniatur. 3. To. fol. 385. col. 1. in add. incip. adde vtra authorem.
Receptorum titulus licet iure ciuili in criminalibus tantum locum habeat iure tamen regio in ciuilibus etiam procedit. 3. To. fol. 345. col. 1. in versi. Ex quo dicto.
Receptor confanguineus intra quartum gradum delinquentis an teneatur. 3. To. fol. 323. col. 2. in versi. Quæritur præterea quid de amico an teneatur ibi & 324. col. 1. Per totam.
Receptor delinquentis post bonum iudicis facta informatione delicti in pcessum an & quã di teneatur. 3. To. fol. 324. col. 2. in versi. Quid autem receptare aliquem quantum sit facinus 3. To. fol. 343. col. 1. in gl. Receptor.
Recipiens mutuam pecuniam à Paulo sub vfuris potest eandem Ioanni pacto expresso sub eisdem remutuare. 3. To. fol. 22. col. 2. in versi. Et circa prædicta.
Recipiens in suam fidem restituere hæreditatem spurio vt indigno ea priuatur fol. 70. col. 1. in versi. Vt quando quis.
Rectores seu anciani vulgo dicti. Regidores ex iudicis negligentia in iurisdictione succedunt. 3. To. fol. 342. col. 1. gl. Que las.
Rector villæ seu ciuitatis in officio non residens amittit salarium sibi eius ratione præstitutū. fol. 404. col. 1. gl. Que no lleuc.
Recto res succedunt in iurisdictione quando ordinararius est suspectus. 3. To. fol. 342. col. 1. in versi. Et si sit vbi de praxi.
Rectores succedunt in iurisdictione ordinarij quã do is velit exequi sententiam cuius appellatio ni deferre debuit & noluit propter malum animum ibi. in versicul. Similiter & col. 2. In principio.
Reconciliari quando quis valeat & intra quãtum tempus dicatur quis continuo & confestim redire ad fidem & ecclesiæ vnitatem. 3. To. fol. 91. col. 1. in versi. Et intra quantum.
Redditus perpetui sine clausula redimendi censeantur bona immobilia. 3. To. fol. 32. col. 1. in versi. Et sic redditus perpetui.
Redditus pecuniæ emptus etiam de nouo ad hoc constitutus dum valorem fortis seu precij tẽpore contractus inspecto non excedat alio cessante vitio nõ est illicitus. fol. 185. col. 2. in versi. Ergo redditus.
Reddituum solutioni nõ obstat aliqua nullitatis vel appellationis exceptio à debitore allegata quoulsque

Index Alphabeticus.

quousque satisfaciatur creditori census. 3. To. fol. 32. col. 1. in versi. Et solutioni.
Redditum ad vitam emptio licita est & in regno vsu receptissima. 3. To. fol. 30. col. 2. in versi. Quarta sit conclusio.
Redditum ad vitam emptio iustum precium quod dicitur. 3. To. fol. 31. col. 1. in versi. Sed quarto.
Regiones remissive fol. 216. col. 1. gl. Regiones.
Regnicolæ naturales ceteris ad officia publica preferendi sunt etiam ad ecclesiastica fol. 414. col. 1. glo. E naturales.
Relapsi tradendi sunt curiæ seculari. 3. To. fol. 91. col. 1. in versi. Et sic relapsi.
Relicta in minus solenni testamento in anime iudicio debent solui ab hærede certo de voluntate defuncti & sic eo foro licite retineri possunt fol. 105. col. 1. glo. Si el testador vbi ad partes & col. 2. in versi. Opinionem contrariam.
Relictum, vel legatum etiam in minus solenni voluntate producit naturalem obligationem fol. 106. col. 2. in versi. Ex tali enim reipublicæ.
Reipublicæ interest delicta impunita non manere. 3. To. fol. 12. col. 2. gl. No quede.
Repræfalsæ propria autoritate faciens quomodo puniatur. 3. To. fol. 330. col. 2. 331. col. 2. gl. Lo hazan.
Repræfalsæ quando concedere possint. 3. To. fol. 330. col. 1. Ad finem.
Repræfalsæ in personam seu in rebus debitoris prohibita sunt. 3. To. fol. 70. columna secūda. gl. Porfi.
Reinhabere cum filia spiritali detestandum nefas est fol. 96. col. 2. in versi. Hinc potest considerari.
Remissio & captio realis vt mittatur ad locum delicti criminofus per quem fieri debeat. 3. To. fol. 335. col. 2. in versi. Dubitatur.
Remissionis in delictis causi. q̄r̄ sit. 3. To. fol. 335. col. 1. in versi. Dubitatur. 1.
Remissio in locum delicti cuius expensis fieri debeat vide. 3. To. fol. 336. col. 1. in versi. Quæritur & 341. col. 1. gl. Que lo embien.
Remissio in causa ciuili quando locum habeat. 3. To. fol. 336. col. 2. gl. La deuda.
Remissioni in causa ciuili quanuis locus non sit tamen propter nimiam contumaciam reus remittitur. 3. To. fol. 330. col. 2. in versi. Nã quãuis.
Remissio an locum habeat in omni delicto vel tantum in his propter quæ imponenda sit poena mortis vel alia corporalis. 3. To. fol. 337. col. 1. & 2.
Remissio in delictis quorum expensis fieri debeat. 3. To. fol. 88. col. 2. in versi. Sed non est.
Remissio an locum habeat inter iudices & dominos habentes iurisdictionem diuersam vt du-

ces marchiones vel quia non sunt sub eodem principe vt regnum Lusitanæ galliæ cum regno Hispaniæ. 3. To. fol. 337. col. 2. in versi. Dubium & 338. col. 1. Vbi vide praxim in hoc.
Remissioni locus an sit in hæretico & an puniri possit in quocunque loco inuentus fuerit. 3. To. fol. 39. col. 2. in versi. Quid autem.
Remissionis expensæ vbi à bonis accusati & accusatoris solui non possunt ex publico loci ærario in quo delicti reus capitur solui debent. 3. To. fol. 341. col. 1. Per totam.
Remittendus an sit vagabūduus qui committit delictum in vno loco & fugiat ad alium ad locum delicti & an possit puniri vbi cumque fuerit inuentus. 3. Tomo. folio. 338. col. 2. in versicul. Quæritur.
Remitti an debeat fur ad locum commissi delicti cum re furto subtracta ad alium locum nouum delictum commiserit ex contractione ipsius. 3. To. fol. 339. col. 1. in versi. Quæri etiam.
Remitti debet reus criminis ad locum delicti vt ibi puniatur. 3. To. fol. 335. gl. Sean.
Renunciatio generalis post aliquos casus expressos tenet in contractibus & iudicijs fol. 187. col. 1. in versi. Et generalis.
Renunciatio caluum fortuitorum valet si specialiter facta fuerit fol. 187. columna. 1. in versiculo. Præterea & c.
Renunciatio officij potest fieri per procuratorem ad id specialiter constitutum non alias fol. 412. col. 2. in versi. Vtrum autem & in versicul. Dixi.
Renunciations officiorum debent esse omnino liberæ prece pretio, minis, fol. 413. col. 1. in versi. Renunciations debent.
Renunciatio violentig in telligitur de illata ab extraneo non de illata à contrahentibus vel eius domesticijs folio. 201. col. 2. in versi. Secundo quia.
Renunciatio casus fortuitos vel remedium. l. 2. C. de rescindenda venditione. nõ potest aliud remedium pro se allegare fol. 188. col. 2. ad finem vbi praxim de iure regni.
Renunciatio officij publicum debet post renunciationem factam viuere viginti dies ante vero diem functo officium vacat per mortem non per renunciationem folio. 406. columna prima. gloff. Muchos vbi quid in renunciatione beneficij.
Renunciatio officij a deo post talem renunciationem factam viginti dies viuere debet quod si post admissam resignationem eos non viuat non tantum à die consensus præstiti officium per mortem non per renunciationem vacare dicitur folio. 407. columna secūda. in versi.

Index Alphabeticus.

Sed est dubium.
Reprobandus non reprobandum & approbandus non approbandum in omnibus scientiis ad quid tenetur. 3. To. fol. 388. col. 1. In princ.
Retractum inducendi ratio quæ fuerit fol. 165. col. 2. in versi. Nam ratio.
Retractus materiæ commendationem fol. 212. col. 1. in versi. Materiæ retractus ubi col. 2. late de ea remiss.
Retractus beneficium non habet locum in rerum permutatione fol. 213. col. 1. in versi. Beneficiū autem legis.
Retrahandi ius etiam iure diuino est approbatū fol. 213. col. 2. In princ.
Retrahandi ius etiam in personis ecclesiasticis locum habet fol. 213. col. 2. in versic. Vtrum ius & 214. col. 1. Vbi ad partes & rationem.
Retrahandi ius competens proximiori intra nouem dies non transit in monasterium quod proximior ingressus sit fol. 214. col. 2. in versi. Secundo autem ubi ad partes.
Resignatio officij vt suum fortiaur effectum post regiam confirmationem intra 60. dies publicā da est nec tali officio resignato resignans amplius vt poterit fol. 413. col. 1. In princ.
Resistens officiali & eum offendens in persona punitur grauissime & de illata iniuria tenetur. 3. To. fol. 250. col. 2. in 7. conclusio.
Resistentiam quamcunque formalem faciens hodie ignominiose per vias publicas trahitur & per octo annos ad triremes damnatur nisi grauitas delicti aliud suadeat. 3. Tomo. fol. 251. col. 1. In princ.
Resisti a cōsanguineis impune iudici potest si sententiam mortis naturalis interposita appellatione exequi velit & ab eo impune eripi. 3. To. fol. 251. col. 1. in versi. Limita quando.
Res in dubio præsumitur acquisita ex bonis mariti folio. 158. col. 1. In princ. ubi vide rationem.
Res in dotem datæ & æstimatæ fauore vxoris nõ in suum odium venditionem faciunt foli. 167. col. 1. in versi. Item res.
Res super qua est impositus census an cadat in commissum ob cessationem solutionis pensionis ex viuris & conditionis census contractui annexæ. 3. Tomo. fol. 36. columna prima. in versi. Queritur.
Res tanto pluri valet quanto ius & dominium vtriusque transfertur. 3. To. foli. 31. columna. 2. in versi. Nam tanto.
Res super qua census est constitutus an cadat in commissum ob cessationem solutionis per quatuor annos ubi talis conditio contractui annexa non fuit. 3. Tomo. folio. 36. col. 1. in versi. Vtrum autem.
Restitutus à Principe amplius dici non potest regis proditor. 3. Tomo. fol. 229. col. 1. in versi. Item probatur.
Restitutus à principe proditor, iniuste ad duellū prouocatur à vocante eum proditorem & cum eo pugnare volente ea ratione quod velit eum talem esse probare. 3. To. fol. 229. col. 2. in versi. Vnum tamen.
Reuocans primum testamentum iuratum licet secundum valeat tamen periturus manet foli. 113. col. 2. in versi. 3. Ad stipulatur.
Reuerentia omni iure omnibus parētibus de mūdo debita ab ipsis remitti nullo modo potest. 3. To. fol. 224. in versi. Tum & contra.
Reuerentia superioris facit actum præsumi metu celebratum fol. 208. col. 1. in versic. Et reuerentia superioris.
Rex dicitur socius furum & grassatorum nisi prouideat & impediatur oppressiones & tenetur ad restitutionem ibi in versi. Vnde dicuntur.
Rex debet subditis & reipublicæ pacem procurare. 3. To. fol. 34. col. 2. in versi. Tum etiam.
Rex succedit regno iure hæreditario pro opinione excellentissimi iureconfulti Emanuelis Costæ contra nouissimos.
Rex postquam valide donationem subdito facit eam nec reuocare nec modificare vilo modo potest fol. 127. col. 2. in versi. Ex quibus.
Rex solus in Castellæ regno monetam cudere potest & ad eum solum id expectat. 3. To. foli. 191. col. 2. gl. Falsa & idē in regno Lusitanie vt ibi.
Rex Franciæ ex singulari priuilegio licet laic⁹ potest bis in vita sub vtraque specie eucharistiam assumere. 3. To. fol. 210. col. 2. in add. in versi. Vtrum tamen.
Rex tenetur subditos ab omni dāno & strage tyrannorum seculos facere. 3. To. fo. 328. col. 2. gl. Robos.
Rex potest à subditis gabelas & tributa recipere & exigere pro conseruanda reipublicæ salute ibi. in versi. Et pro pace.
Regis officium quod esse debeat. 3. To. fol. 329. col. 1. In princ. 333. col. 1.
Regis camera non debet concedere gratiam iuriū ad se pertinentium ante condemnationem vltimam. 3. To. fol. 395. col. 1. in versi. Tum etiam.
Regis iudices & consilij non debent esse defomes. 3. To. fo. 363. col. 1. in add. Vbi quod exigua corporis statura attendenda non est.
Regis officiales & auditores an & quando emere possint. fol. 172. col. 2.
Regis vita semper à fidelibus subditis Deo optimo maximo commendanda est. 3. To. fol. 210. col. 1. in add. in versi. Adde quod.
Regis sigillum adulterans quomodo puniatur. 3. Tomo.

Index Alphabeticus.

To. fol. 372. col. 2. gl. Falsa tam de iure communi quam Hispano quam Portugallia.
Regis iuramenti consilij executionem sententiæ committere non debent nisi iudicibus ordinarijs vel ex magna causa alijs notissimis personis tum moribus tum etiam probitate. fol. 240. col. 1. gl. Iusticias.
Robariæ criminis reus est dominus fortalicij agri vel terrariorū ubi robaria facta fuit si sciens fuit & prohibere potuit. 3. To. fol. 321. col. 1. glo. Los defendere quomodo hoc intelligatur ibi col. 2. in versi. Et eodem modo.

S

Sacramenta omnia tribus constat materia forma ministro. fol. 9. col. 1. in versi. 3. Facit.
Salarium nomen quoad diuisionem inter socios de licito lucro intelligitur & pro licito reputatur fol. 162. col. 2. in versi. Et salarij.
Salomon per concubinas infatuatus fuit & adorauit deos earum. 3. To. fol. 365. col. 2. ad medium
Sanctimonialibus priuatis in bonis patrimonialibus succedunt sui sicut in laicis contingit. foli. 193. col. 1. in versi. Quæ etiam regula.
Satisfactio in conscientia foro cessat respectu patientis damnatum cum culpa non in faciendo commissa fuerit fol. 211. col. 1. in versi. Et in conscientia foro.
Satisfactio nunquam præsumitur nisi probetur fol. 184. col. 2. in versi. Tamen.
Sciens in suo territorio vel alias thesaurum absconditum tenetur illud regi manifestare fol. 373. col. 1. gl. Que qualquier.
Sciina quid sit. 3. To. fol. 138. col. 2. in versi. Ad primum.
Sciina vtrum sit grauius hæresi. 3. To. fol. 139. col. 1. in versi. Ad secundum.
Sciismatician habeant aliquam potestatem. 3. To. fol. 139. col. 2. in versi. Ad tertium.
Sciismatico poena quæ sit ibi in versi. Ad quartum.
Sciismatici vtrum possint aliquem ordinare foli. 140. col. 1. in versi. Ad quintum.
Scholaris habitu & matricula non tamen studens non potitur priuilegijs ratione studij concessis fol. 8. col. 1. in versi. Quo fit.
Secularis iudex potest testamentarios executores ad exequenda pia legata compellere vt sit mixti fori fol. 141. col. 2. in versi. Ideoque.
Seditiosus hominis qui iure regni dicuntur. 3. To. fol. 292. col. 1. ad finem quibus poenis afficiatur 3. To. fol. 249. col. 2. gl. Iutare per totam.
Sepultura denegatur omni in peccato mortali cedenti nisi de contritione appareat manifeste 3. To. fol. 266. col. 2. in versi. Pluribus.
Sententia à non iudice lata nulla est. 3. To. fol. 76 col. 2. gl. Que no vala.
Sententia condemnatoria non est statim exequenda quin potius expectandi sunt decem dies de iure canonico quinque vero iure regio. 3. To. fol. 338. col. 2. in versi. Item etiam.
Sententia excommunicationis in casu col. 2. §. in hibemus de hæreticis lib. 6. an sit canon latæ vel ferendæ sententiæ. 3. To. fo. 98. col. 1. in versi. Sed est dubium.
Sententia pastoris iusta vel iniusta timenda est nisi contineat notoriæ iniusticiam fol. 27. col. 1. ad finem. in versi. Quem intellige.
Sententia non excludit exceptiones prouenientes ex natura contractus fol. 248. col. 2. in versi. Probatur etiam.
Sententia tertio non vocato nec citato & ignorante lata contra rei possessorem non nocet. fol. 93 col. 1. in versi. Succedit dubium ad partes vsq; ad col. 2. in versi. 3. His ad stipulatur.
Sententia executioni mandanda non est stante appellatione quando reus confessus & conuictus appellauerit. 3. To. fol. 78. col. 2. in versic. Quibus adde.
Seruus deserens dominum licet crimen obiectū probet se uere puniendus est præterquam si sit in crimine latæ. 3. To. fol. 282. col. 1. in versicula. Ideoque seruum.
Sexus mulierum instabilis ac fragilis est fo. 8. col. 1. in versi. De iure autem ciuili.
Syluam alienam cadens ligna que inde asportans peccat. 3. To. fol. 305. col. 1. in versi. Inferur. 2.
Symoniacus an dicatur contractus gestus à canonico vel dignitatem habente a alieno opprefso qui præbendam in fauorem creditoris renūciatum regressu & ingressu habitafide vt debita perfolueret vel remitteret. 3. To. foli. 360. col. 2. in add.
Simplices & illiterati an possint intelligere quid per terminos importetur in particulis personarum trinitatis. 3. To. fol. 100. col. 1. in versi. Et si quispiam.
Singuli singula recte efficere possunt plura uero minime fol. 411. col. 2. in versi. Tum etiam. 2.
Solennitas leuis quæ dicatur. fo. 65. col. 2. in versi. Et illa.
Solennitas testamentorum cur & ad quid introducta fol. 106. col. 2. in versi. Primo &c.
Solennitas quod in actu adinat plures testes quā duo est probatoria non substantialis folio. 108. col. 1. in versi. Sexto &c.
Solennitatis leuis omissio non debet actum vitare fol. 65. col. 2. in versi. Primo quia.
Societas contrahitur inter maritum & vxorē con

Index Alphabeticus.

tracto matrimonio de presenti fol. 156. col. 2. in versu. Pro declaratione.
 Societas contracta inter virum & uxorem licet cita sit tamen non est minoris virtutis & priuilegij quam ea quæ expresse contrahitur ibi. in versu. Et ista societas.
 Societas ex coniugali cohabitatione contrahitur etiam in bonis acquirendis. folio. 157. col. 1. in versu. Quo fit.
 Societas ratione matrimonij inita licet iure canonico ad bona inter maritum & uxorem non extenderetur iure tamē regni etiam quoad bona constante matrimonio lucrata extenditur fol. 157. col. 2. in versu. Et in nostro regno.
 Socij omnium bonorum si aliter emat prædicia & faciat concipi instrumentum pro se factum licet quoad dominium sibi acquiratur iure tamen societatis tenebitur ea communicare. fol. 158. col. 2. in versu. Quod si sunt.
 Socius licet quod emit suum efficiat non commune societatis tamen iudicio cogitur rem communicare. fol. 158. col. 2. ad fin.
 Soror mortua matre & sine licentia fratris matrimonium contrahens amittit hæreditatem sibi debitam tam ex parte patris quam matris fol. 50. col. 2. gl. Ordenamos & 173. colum. 3. gl. Herencia.
 Soror in casu de quo supra amittit hæreditatem ad eundam non vero iam aditam fol. 173. col. 2. In eadem. gl.
 Sortilegus maledicus vel incantator potest ob hoc à patre ex hæredari. 3. To. fol. 12. col. 1. in versu. Et est notandum.
 Sortilegus vel incantator iure ciuili poena ignis mori debet. 3. To. fol. 12. colum. 1. in versu. Iure autem ciuili.
 Sortilegium quado dicatur hæresim sapere. 3. To. fol. 13. col. 1. in versu. Tunc autem.
 Sortilegium vnde dicatur. 3. Tomo. fol. 11. col. 1. in versu. Sortilegia siue fors.
 Sortis iudicium quando licitum sit. 3. To. folio. 11. col. 1. remiss. in versu. Quando autem.
 Spes quomodo & quando vendi possit folio. 166. col. 1. in versu. Sed intelligerem.
 Spirituales filij dicuntur legitimi fol. 96. col. 2. in versu. Filij spirituales.
 Spirituales filij debent reuerentiam suis parentibus spiritualibus ibi in versu. Hi reuerentiam.
 Spirituales filij occidentes patres spirituales grauius peccant quam si occidant carnales ibi in versu. Hi si.
 Spirituales filij non possunt petere alimenta à parentibus spiritualibus ibi in versu. Sed si cū nō.
 Spirituales non admittunt differentiam inter masculos & foeminas fol. 115. col. 2. in versu. Spon-

Item ille.
 Sponsa de futuro contrahens non tenetur exigere licentiam ad contractum gerendum ab sponso de futuro fol. 5. columna prima. in versu. Hinc infero.
 Sponsa habens accessum carnalem cū alio quam sponso non subit poenam adulterij fol. 5. col. 1. in versu. Item deducitur.
 Sponsus rapiens sponsam vel e converso incidit in poenam. l. vnica. §. Quibus. C. de rapu virginum intellige in sponso de futuro ibi in versu. Hinc est.
 Sponsus de presenti potest iure mariti accusare sponsam ibi in versu. Hinc etiam non eam quæ sit de futuro. ibi & fol. 38. columna. 1. in versu. Quo fit.
 Sponsa de presenti carnaliter ab sponso per vim præcisam cognita an possit inuito sponso religionem ingredi quemadmodum si ab eo cognita non fuisset vide duas communes contrarias & distinctionem fol. 12. col. 2. in versu. Circa præmissa.
 Sponsa etiam vi carnaliter ab sponso cognita nō potest religionem inuito sponso ingredi. 3. To. fol. 281. col. 1. in versu. Ex quo inferitur vbi duas opiniones communes contrarias.
 Sponsalia contrahens cum filia nō præhabita patris facultate si ea sint nulla ex defectu solemnitate vel substantiæ an incurrat poenam. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina. 3. To. fol. 286. col. 1. in versu. Quid autem si & ibi col. 2. in versu. Sed tamen an excusetur à poena. l. Tauri.
 Sponsalia contrahens cum filia non habito patris consensu tunc incidit in poenam dict. l. 1. titu. 15. lib. 8. ordina. cum filia legitima est secus alias. 3. Tomo. folio. 286. col. 2. in gl. Con la hija.
 Sponsalia contrahens cum filia non habito patris consensu an incurrat poenam dict. l. 1. titulo. 15. lib. 8. ordina. si ea extra domum habitationis patris sit. 3. To. fol. 287. col. 1. gl. En su casa.
 Sponsalia contrahens cum filia famula serua sine patris domini ve consensu iam quod relegantur de regno. De quo regno intelligatur ex pluribus quæ possidet & plura vtinam possideat in iudicisimus & Christianissimus. Philippus Secundus Rex noster. 3. Tom. fol. 287. col. 1. in gl. Del reyno.
 Sponsalia de futuro quibus ex causis desoluantur fol. 7. col. 1. in versu. Quæro insuper.
 Sponsalia de futuro quibus verbis contrahantur fol. 7. col. 1. in versu. Dubitatur.
 Sponsalia de futuro clandestine contracta non comprehenduntur sub prohibitione. S. C. T. de reformatione matrimonij fo. 39. col. 1. in versu. Secundo circa prædicta & ibi vide rationē.
 Sponfa-

Index Alphabeticus.

Sponsalia de futuro subsecuta copula hodie attendita dispositione Sacri Concilij Tridentini non transeunt in matrimonium de presenti fol. 41. col. 1. in versu. Ex qua dispositione.
 Sponsalia de futuro stante. S. C. T. non transeunt in matrimonium de presenti per translationē ad domum fol. 41. columna prima. in versu. 4. Cellabit.
 Sponsalia contrahendi antiquum morem & quare etiam hodie non statim ad domum ducatur fol. 1. col. 1. in versu. Plane.
 Sponsalia quid sint & de eius definitione folio. 2. col. 1. in versu. Ad primum.
 Sponsalia vtum celebrari possint inter absentes fol. 2. col. 1. in versu. Quæro secundo loco quid in matrimonio vide in verbo matrimonio.
 Sponsalia frangenti ob fidei violationem iniungenda est poenitentia fol. 3. col. 1. in versu. Suedetur præterea.
 Sponsalia contrahens non subit poenam præfixā matrimonium contrahenti fol. 4. col. 1. in versu. Præterea confirmatur.
 Sponsalia contrahere possunt omnes illæ personæ quæ à iure non reperiuntur prohibita fol. 5. colum. 2. in versu. Quæritur.
 Sponsalia contrahere apta est ætas septem annorum in minor vero ætas nulla ea redditibi in versu. Quæ autem sit ætas vbi rationem.
 Sponsalia an possit contrahere infans minor septennio si malicia præueniat pueri ætatem fol. 6. col. 1. in versu. Quæri solet ad partes & illud quod malicia supplet ætatem quomodo intelligatur fol. 7. col. 1. in versu. Rursus non obstat.
 Sponsi promittentes ad inuicem coniugalem consensum etiam sine iuramento nihilominus cōpellendi sunt à iudice matrimonium contrahere fol. 3. col. 2. in versu. Ex quo inferitur.
 Sponsa appellacione simpliciter an veniat sponsa de presenti fol. 4. colum. 1. in versu. Quæro vtum.
 Sponsi & sponsa significatio apud iure consultos proprie refertur ad eos quos de futuro appellamus fol. 4. col. 1. in versu. Item apud.
 Sponsio vulgo (apuelsta) ad. Fortiter bibendum an valeat. 3. To. fol. 383. col. 2. in versu. Et an valeat.
 Sponsus iactans Catharinam esse suam sponsam si ex hoc Catharina parentibus infamia sequatur licet non incurrat poenam. l. 2. Tauri arbitrio tamen iudicis punietur fol. 42. colum. 2. in versu. Ex illamarem tamen.
 Sponsus potest compellere sponsam vel econuerso vt cum ea matrimonium contrahat folio. 2. col. 2. in versu. Quæro vtum.
 Sponsus vel sponsa non implendo præstitam ad inuicem fidem de contrahendo matrimonio

sine causa vel cum ea fraudulenta tamen peccat folio. 3. columna prima. in versu. Item peccat.
 Sponsus potest cogere sponsam vt secum contrahat licet in sponsalibus iuramentum adiectum non sit fol. 3. col. 1. in versu. Ampliatur etiam & econuerso.
 Sponsus tenetur accipere in coniugem eā quam simplici promissione accepit in sponsam quam uis eadem promissio iuramento firmata esset posteriori sponsa fol. 3. colum. 2. in versu. Ampliatur quod.
 Sponsus de futuro attentio. S. C. T. sub aliqua conditione si sponsam carnaliter cognoscat non ideo videtur recessisse à conditione licet iure canonico secus esset folio. 41. colum. 1. in versu. Secundo corrigitur.
 Sponsi nullus lucet est fol. 37. col. 2. ad finem in versu. Quam sententiam.
 Sponsus sponsam de presenti in adulterio deprehensam occidere potest. 3. To. fo. 270. col. 2. gl. Matar & 268. col. 1. gl. Fuere.
 Spuria seu naturalis filia nihilominus agnata patris est. 3. To. fol. 286. col. 2. in versu. Tum etiam vbi de arrogato & adoptiuo fol. 267. col. 1.
 Spurius credens matri dicenti illum illegitimum an teneatur restituere accepta à patre puta iure filiationis. 3. Tomo. folio. 303. col. 1. in versu. Vtrum autem.
 Spurius non possunt præscribere relicta à patre licet iusto errore putent se legitimos esse tempore ordinario. 30. annorum. 3. Tom. fol. 304. col. 1. in versu. Quod autem.
 Spurius an à patre clerico vel alio eius successore possit alimenta petere. 3. To. fol. 307. colum. 2. in versu. Vtrum autem. & an vltra quintum recipere ibi. in versu. Etiam vltra.
 Spurius clerici quacunque via siue ex testamento siue ex contractu succedere prohibetur in bonis patris clerici fol. 152. colum. 2. gl. No vala & quod idem in filio Diaconi & Subdiaconi fol. 153. col. 1. In principio.
 Spurius & illegitimus legitimatus tamen à summo Pontifice ex cessione seu donatione facta à patre potest consequi ius patronatus fol. 154. col. 1. ad partes & 155. per duas col. & 156. col. 1.
 Spurius à patre clerico fundante capellam & eam dotate potest in litui in iure patronatus, & esse capellanus ad vitam sicuti quilibet alius fidelis folio. 156. col. 1. In princ.
 Spurius vt à patre in litui possit cautelas vide remiss. folio. 154. columna prima. in versu. Doctores & c.
 Spurius attentio iure communi matri vnā cum legitimis succedit folio. 98. columna prima. in

Index Alphabeticus.

verficul. Restat.
 Spurius à matre præteritus habet quærelam ibi col. 2. in vers. Hæc autem nisi sit illius mater.
 Spurius legitimari non potest à comite Palatino ex facultate simpliciter legitimandi intelligi si sint illustrium personarum non alias fol. 98. col. 2. in vers. Huiusmodi.
 Spurius tunc dicitur nasci ex damnato coitu quâdo mater poterat plecti ex capite. l. Gracchus C. de adulter. & ibi remiss. quis dicitur damnatus coitus.
 Spurius ex damnabili coitu matri non succedit ibi in vers. Spurius igitur.
 Spurius ex damnabili coitu natus ex parte tantum patris si mulier vi fuit oppressa matri succedet ibi in vers. Verum tamen est.
 Spurius de iure regio cum alijs legitimis filijs non succedit sicut nec naturalis potest tamen eis quinta pars relinqui ibi in vers. Sed hæc de iure regio.
 Spurius de iure regni Hispaniæ non extantibus legitimis plebeis matri succedit ibi in vers. Vbi vero.
 Spurius vbi cumque matri succedit succedit etiam ascendentibus ex parte matris quod nota ad l. 9. Tauri ibi in vers. Illud tamen notato.
 Spurius non est indignus sed in capax fol. 59. col. 2. in vers. Est etiam aliud.
 Spurius nec ex testamento nec ab intestato pariter succedunt fol. 98. col. 1. in vers. Spurius & 190. col. 2. gl. Hijos de clericos.
 Spurius qui tamen ex errore facti putabat se legitimum vltimo tempore non potest vltimo capere relictum sibi à patre quatenus lex resistit fol. 75. col. 2. in vers. Est dubium.
 Spurius nepos ex clerico licet patris contemplatione institui non possit sua tamen potest fol. 98. col. 1. in vers. Extenditur.
 Spurius alimenta præstantur de canonica æquitate fol. 98. col. 1. in vers. Tamen de æquitate vbi quod non possunt excedere quintum & quod sunt transmissibilia.
 Spurio palam instituto succedunt venientes ab intestato tacite verò eo excluso fiscus folio. 70. col. 1. In princ.
 Status comprobatur ex habitu personæ & qualis sit laicus clericus vel alterius qualitatis. 3. Tom. f. 1. 62. col. 1. In princ.
 Statutum quod non liceat contrahere matrimonium cum certo genere personarum sub pœna licet non possit annullare matrimonium tamen quoad pœnam validum est fol. 26. col. 1. in vers. ficulo. Statutum enim sub dubio tamen relinquit censuræ. S. matris ecclesie.
 Statutum recipitur interpretationem & declarationem à iure communi fol. 11. col. 2. In princ.

Statutum prohibens contrahere matrimonium cum certo genere personarum non procedit in contrahente sponsalia de futuro. fol. 4. colum. 2. in vers. Hinc est.
 Statutum adiciens poenam ne ciuitas prauis moribus informetur valet fol. 23. col. 2. gl. Concejera. in vers. Quia quando lex.
 Statutum inualidans matrimonium absque partium consensu non valet fol. 24. in vers. Et sic procedunt ea. col. 1.
 Statutum cauens quod pro certo delicto aliquis bulletur in fronte non valet & quia fol. 46. col. 1. in vers. Et dicebat Angel.
 Statutum à lege in vno gratia frequentioris usus censetur statutum licet expresse etiam in casu frequentiori propter frequentiore facti contingentiam fol. 47. col. 1. In princ.
 Statutum contra ius commune vbi vnum effectum operari potest non debet duplicem inducere fol. 12. col. 1. in vers. Quia vbi statutum.
 Statutum spuris etiam ab intestato admittens non valet fol. 152. col. 1. in vers. Ampliatur.
 Statutum ad successionem clericis admittens filium eius spurium est inualidum fol. 152. col. 1. in vers. In tantum.
 Statutum excludens foeminas extantibus masculis est fauorabile fol. 77. col. 1. in vers. Hinc est.
 Statutum disponens de tempore quod currere fol. 2. de iure communi de momento ad momentum vt superfluum non iudicetur debet intelligi vt aliquid nouum inducat quod currat à die termini fol. 408. col. 1. in vers. Insuper.
 Statutum cum cause expressione censetur statutum contemplatione causæ expressæ folio. 410. col. 2. in vers. Nam quando.
 Statutum puniens extrahentem frumentum aliam rem an comprehendat repertum in via ante finem territorij. 3. To. f. 305. c. 1. i. vers. Et statutum.
 Statutum municipale præceptiuum frangens an & quoniam mortaliter peccet. 3. Tom. fol. 304. col. 2. in vers. Hinc dicitur.
 Statutum municipale imponens poenam temporalem monachis transgrediens an peccet. 3. To. fol. 304. col. 2. in vers. Ex quibus.
 Statutum puniens familiarem domini cognoscentem virginem intelligitur de nutrita in domo ipsius domini non vero si extra domum. 3. To. fol. 282. col. 1. gl. Que cric vbi ad partes, quæ nota. l. 1. tit. 15. lib. 8. ordina.
 Statutum prout est dictum l. 1. tit. 15. lib. 8. ordin. puniens familiarem cognoscentem domini consanguineam intelligitur de consanguinea intra quartum gradum. 282. col. 2. gl. Cõ la parienta.
 Statutum puniens coniugem viuo altero secunda vota petentem verificatur in sponsalibus & in matrimonio

Index Alphabeticus.

matrimonio de presenti contracto non de futuro 3. To. fol. 317. col. 2. gl. Por palabras.
 Statutum præcipiens aliquid fieri proprijs manibus non verificatur per substitutum. 3. To. fol. 96. col. 1. in vers. Et sic statutum.
 Statutum puniens vltorios per verbum quicumque, foeminas etiam comprehendit. 3. To. fol. 45. col. 2. in vers. Dubitatur.
 Statutum vltorios fauens non valet. 3. To. fo. 71. col. 1. gl. En fauor.
 Statutum puniens offendentem iudicem debet intelligi si præsentem offendat non si cum quodam iudex fuit. 3. To. fol. 249. col. 1. in vers. ficul. Quod verum.
 Statutum prima facie honestatè præferens in tamen venenosum exorandum est. 3. To. f. 240. col. 1. gl. Statutos vbi vide exemplum.
 Statutum homicidæ imponens certam solutionem pecuniariam non valet. 3. To. fol. 255. col. 1. in vers. Vnde infertur.
 Sterilitas allegari non potest casu quo maior. 25. annis & sanus mente sine fraude vel dolo ei renunciauerit folio. 187. colum. 1. in vers. Ergo sterilitas.
 Stipulatio illius rei quæ nunc in dominio nostro non est cum in eo fuerit non valet fol. 194. col. 1. in vers. Dubitatur vtrum.
 Stipulatio lucris pro forte etiam lucris cessantis inducit vlturam si à principio contractus mutui interponatur. 3. To. f. 23. col. 2. in vers. Tamen quia.
 Stupri pœna in honestis personis quæ fit. fol. 44. col. 2. in vers. Poena autem.
 Stupri crimen an transactione componi valeat. 3. To. fol. 280. col. 2. in vers. Præterea in dubium.
 Stuprum & adulterium quid inter se differant. 3. To. fol. 277. col. 2. in vers. Quæro & ibi. col. 1. ad fin. vide remiss. de materia stupri.
 Stuprum quid sit vide ibi in vers. Quæritur quid & quando propriè dicatur fol. 279. colum. 1. in vers. 4. quando ibi sed vbi per vim.
 Stuprum qua pœna iure canonico feriat. 3. To. fol. 277. col. 2. in vers. Quæritur qua pœna quæ sit de iure ciuili fol. 278. col. 1. in vers. Iure autem ciuili.
 Subditi etiã regulares non debent in his quæ contra Deum fuerint prælato obedire. 3. To. f. 169. col. 1. in vers. Et inde.
 Substitutionum species plures sunt de quibus remissioe. f. 71. col. 1. i. vers. Pro declaratione autem.
 Subrogatus gaudet privilegio subrogantis. 3. To. fol. 22. col. 2. in vers. Tertio.
 Successio ab intestato vnde originem trahat de eius antiquitate & ritus circa eam obseruatos vide. f. 93. col. 2. in vers. Que segun derecho.
 Successio ab intestato ascendentes descendentes

& tranfuerfales capit ibi. in vers. In huiusmodi successione.
 Successio ab intestato est reciproca fol. 120. col. 2. ad fin. in vers. Quo fit.
 Successio quoties agitur de succedendo alicui indignitatem aliquam computatur vsque ad minimum gradum. f. 101. col. 2. in vers. Veri est.
 Successio gradus computatur secundum ius ciuile non secundum ius canonicum fol. 101. col. 2. ad finem.
 Succedens in maioratu tenetur ad satisfaciendum uxori defuncti prædecessoris pro parte dimidia de pecunia impensa pro redemptione tributis & census constituti super rebus maioribus fol. 168. col. 2. in vers. Ex quo dicebat.
 Successor in regno vel maioria non potest officia tabellionatus vel similia perpetuo à prædecessore collata reuocare fol. 415. col. 1. In princ.
 Successor in maioratu non dicitur illum habere ab vltimo possessore sed à primo instituyente. f. 120. col. 2. In princ.
 Successor in regno tenetur ad omnia debita prædecessoris stricte pro opinione Emanuels Costæ fol. 120. col. 2. in vers. Histamen.
 Successor in maioratu quando possit petere in vltimo possessoris vt declaratur in eo successor fol. 131. col. 1. in vers. Fuit dubium.
 Successor in maioratu non tenetur soluere æstimationem fructuum pro parte dimidia qui facti probentur circa reparationem ædificiorum maioratus. f. 122. col. 1. in vers. Quæ etiam.
 Successor in maioratu possessore mortuo statim dominus fit. f. 128. col. 1. in vers. Ergo dominus.
 Successor in maioratu tenetur communicare cum uxore reparantis sumptus factos in meliorationibus rerum restitutioni subiectarum absque licentia regis fol. 133. col. 1. in vers. Est tamen dubium sub dubio tamen.
 Successor in maioratu quâdo & quomodo teneatur soluere debita prædecessoris. f. 119. col. 1. in vers. Quæritur & 120. col. 1. in vers. His tamen præmissis.
 Successor feudi seu maioratus nihil de nouo acquirit sed tantum acquisitum à primo constituyente dicitur consequi. f. 121. col. 2. in vers. Nam qui succedit.
 Successor in domo alicuius ciuitatis ob alterius mortem à ciuitate capere dicitur nec tenebitur stare locationi factæ ab vltimo possessore fol. 122. col. 1. in vers. Et idem est.
 Successor beneficij per mortem seu resignationem prædecessoris à Papa dicitur consequi non à resignante. f. 122. col. 1. in vers. Quemadmodum.
 Successor in maioratu filius tamen committentis crimen læsæ vel humanæ maiestatis an ad maioratum

Index Alphabeticus.

ioratū admittat. f. 132. col. 1. i. vers. Sed est dubiū
Superiorem non habens in tēporalibus si causam
cum alio habeat ius sibi dicere potest. 3. To. fo.
368. col. 2. in vers. Verba autem.
Superior potest per iuramentum compellere cle
ricos vt secundum Deum & consciētiam ma
gis idoneum & vtilem ecclesię eligant fol. 413
col. 2. In princ.
Suspectus de hæresi cautelam vt testari possit. fo.
63. col. 2. in vers. Est autem optimum.
Suspendus ab officio an censetur etiam suspēsus
à beneficio fol. 30. col. 2. in vers. Sed circa & fo.
31. col. 2. in vers. In oppositum præmissa.
Suspendus ab officio vigore alicuius constitutio
nis an ipso facto incidat in suspensionem vel re
quiratur declaratoria fol. 32. col. 1. in vers. Cir
ca præmissa.
Suspendus ab officio ad certum tempus nō potest
relaxari nisi à Papa ad partes fol. 32. col. 2. ad
fin. in vers. Ad secundum & fol. 33. col. 1. in ver
ficul. Contrariam sententiam.
Suspendus eo modo quo supra potest relaxari à
quocunque antistite & sacerdote si habeat bul
lam cruzatā ex clausula in ea apponi solita. f.
33. col. 2. in vers. Cæterum si.
Suspendio ad certum tempus iniuncta à superiore
ante illud ab inferiore tolli non potest. fol. 33.
col. 1. in vers. Confirmatur. 1.
Suspendio à Canone inducta propter delictum &
in eius pœnam non potest tolli ab episcopo. f.
33. col. 1. in vers. 12. Suaderi potest.
Suspendio in causa in casu ca. 1. de secund. nup. Est
canon ferendā non latā sententię fol. 53. col. 1.
in vers. Inelligas quod suspensio.
Suspendionis pœna inducta ad certum tempus eo
transacto sine alia relaxatione cessat fol. 33. col.
2. in vers. Est tamen notandum & ibi remiss.
quomodo possit fieri absolutio à suspensione.
Suspendatur verbum actum iudicis in futurū defi
derat & inducit canon ferendā non latā sentē
tię. fol. 32. col. 1. in vers. Ad primum.

T

Tabellarij maior vulgo dictus (correo
mayor) vicem gerens seu delegatus
in alijs locis seu ciuitatib⁹ regni an
& quando possint petere decimam
& prohibere ne exeāt viatores seu
cursores minores sine sua licentia. 3. To. fo. 403
col. 1. in vers. Rursus quero.
Tabellarij maioris delegatus non appellatur Cor
reo mayor ciuitatis sed magister postarum ibi.
col. 1. ad fin. in vers. Aduerte tamen.
Tabellarius fingens se missum à rege cū stemma

te tabellarij maioris ad hoc vt solus cum vno
equo currere possit (yfin postillon) vt vulgo di
citur an pœnam salti subeat. 3. To. fol. 403. col.
2. in vers. Quid autem de illo.
Tabellarius vulgo dictus (correo) an idē sit quod
strator in iure. 3. To. fol. 403. col. 2. in vers. In
iure autem.
Tabellarius licet imponens magnam balisiam in
equo locato si deterioratur teneatur tamē si sit
apponi cōsuetā minime ibi in vers. Vnū tamē.
Tabellarius minor an possit currere cum omnib⁹
equis ad effectum impediendi alium vt curre
re possit brauium vel vacantem. 3. To. fol. 403.
col. 2. in vers. Et an possit.
Tabellarius seu cursor literas aperiens qualiter te
neatur. 3. To. fol. 403. col. 2. in vers. Finaliter.
Tabellio adiciens iuramentum in testamēto pu
niri non debet poena. l. 6. titul. 1. lib. 3. ordin. f.
112. col. 2. in vers. Vtrum autem tabellio etiam
si ad eius validitatem interponatur fol. 113. col.
1. in vers. Hodietamen.
Tabellio nec scriba regia vectigalia conducere nō
potest fol. 233. col. 2. glo. Escriptuanos vbi de alijs
personis prohibitis.
Tabellio literas regias falsificās quomodo punia
tur. 3. To. fol. 372. col. 2. in vers. Poena autem
vbi quid si committat falsum circa epistolam
seu instrumenta particularium.
Tabelliones numerarij non possunt regia vecti
galia conducere fol. 423. col. 2. glo. Audiencias
vbi vide quid in alijs.
Taxillos vendentes seu facientes quomodo pu
niantur. 3. To. fol. 379. col. 1. in vers. Vltimo.
Testamentum per procurator rem fieri non potest
fol. 72. in col. 2. in vers. Dubitatur vtrum.
Testamentum conditum ad interrogationem no
tarij valet secundum communem licet contra
veritas. f. 72. col. 2. in vers. Dubitatur prætereā.
Testamentum casu quo valet conditum coram
parrocho & duobus testib⁹ sufficit quinque tes
tes adhiberi non habita sexus differentia fol.
84. col. 1. in vers. Quæstio dubia vbi ad partes.
Testamentum insinuandum est coram iudice se
culari fol. 142. col. 2. glo. E lego vbi quomo
do hoc intelligatur.
Testamētum cōditum à Seyo fauore Titij à quo
plura legata relinquebat si Seyus falsorum ore
de Titij morte peruecto secundum cōdat facta
mentionem primi hæredis & postea Titius cu
ius appareat obtinebit folio. 133. col. 2. in vers.
Fuit mihi quæstio licet teneatur eo casu legata
soluere.
Testamentum quando nullum allegatur ex defe
ctu solennitatis requisitæ tunc eius solennitas
per alios fidedignos testes probari potest foli.

Index Alphabeticus.

134. col. 2. glo. Con buenos.
Testamentum nuncupatiuum factum coram se
ptem testibus licet notarius desit valet etiam
iure regni folio. 135. columna secunda. in vers.
Quartus intellectus vbi quomodo hoc intelli
gatur.
Testamentum quid sit fol. 58. col. 1. in vers. Impri
mis inquirendum.
Testamentum origine & inuentione fuit de iure
gentium secundario quoad solennitatem autē
& alias adiectiones est de iure ciuili fol. 60. col.
2. in vers. Pro cuius resolutione.
Testamentum de iure gentium validum dicitur
quod habet voluntatem testatoris probatā ex
testamento inualido fol. 108. col. 1. in vers. Et
tale testamentum.
Testamentum nullum redditur ex ommissione
solennitatis. f. 59. col. 1. in vers. Ex quo infertur.
Testamentum large comprehendit sub se quam
libet vltimam voluntatem fol. 60. col. 1. in ver
ficul. Testamentum autem.
Testamentum habet se vt genus ceterā vero vlti
mā voluntates vt species ibi in vers. Ex quo
infertur.
Testamentum ad pias causas valet sine testiū solē
nitate fol. 87. col. 1. in vers. Dubitari solet.
Testamentum ad pias causas dicitur quando ali
quid relinquatur pro anima ibi in versicul. Pro
batur hic.
Testamentum licet iuramento firmatum reuoca
tur per secundum & quare hoc & vtrum eo ca
su testator sit periurus ad partes fo. 113. col. 1.
in vers. Deducitur etiam & fol. 114. vbi vide cō
cordiam col. 2.
Testamentum quod testator iuramento firmat
non reuocatio cum eo ipso cæsetur habere clau
sulam derogatoriam ad sequentem voluntatem
fol. 109. col. 2. in vers. Quod autem vbi duas cō
munes contrarias & concordiam.
Testamentum iuramento firmatum habet vim clau
sulæ derogatorię quoad primum fol. 112. col. 2.
in vers. Quæro vtrum vbi quomodo hoc intel
ligatur & illationem.
Testamentum ad hoc vt dicatur publicū quid re
quiratur. f. 137. col. 2. in vers. Debet tamē col. 2.
Testamentum in quo filius purius à patre cleri
co in iudicatus deprehenditur est ipso iure nul
lum fol. 152. col. 1. In princ.
Testamentum nuncupatiuum debet fieri coram no
tario & tribus testibus deficiente notario si ad
sit testium copia debent esse quinque alias
sufficientes tres ipsi testamento præsentem.
Testamētū nūcupatiuum iam scriptū debet palam
testibus legi testatore præsentem & confirmante
alias nō valebit. f. 90. col. 1. in vers. Dubitatur an,

Testamētum licet conditum tempore pestis eadē
quam cetera solennitatem exigit ad partes re
miss. f. 87. col. 1. in vers. Quid autem.
Testamētū factū coram parochiali sacerdote &
duobus testibus valet fol. 87. col. 2. in vers. Du
bitari solet vbi ad partes & quod hoc casu etiā
si presbyter sit notarius vltra parochiū necessū
fit adesse duos testes. f. 86. c. 1. in vers. Quæ cōis.
Testamentum conditum ante ingressum religio
nisan & quando per ingressum rumpatur fol.
67. col. 2. in vers. Sed in quæstione.
Testamenti ordinandi formam hodie in praxi re
ceptā & syllū. f. 57. col. 1. in vers. In nomine
omnipotentis vsq; ad. 58. col. 1. in vers. Impri
mis vbi de omnibus clausulis tam reuocatorijs
quam prohibitorijs.
Testamenti definitionis verba illa voluntatis no
stræ iusta sententia declarantur fol. 59. col. 1. in
vers. Dicitur est.
Testamenti definitionis verba illa de eo quā quis
declarantur ibi in vers. Subdit vlpianus.
Testamēti publicatio debet fieri vocatis ad id ius
in eo prætendentibus. f. 143. col. 2. gl. Sean lla
mados vbi quomodo hoc intelligatur.
Testamenti testiū solēnitas vt scilicet plures duo
bus vel tribus sint cū iure ciuili introducta fue
rit potest per principē superiorē non recognoscē
tē augeri vel minui. f. 84. c. 1. i. vers. Vel aliter.
Testamēti nūcupatiui circa testes solēnitatē iure
cōmuni, regio Aragonū Lusitanix. fo. 83. col. 1.
in vers. Quæ autem solennitas & per totum.
Testamenti probatio non quoad adesse legitimum nu
merum testium & sigillum publici notarij etiam
si testes descripti decesserint nō infirmatur fo.
137. col. 1. in vers. Secundus intellectus.
Testamēti solēnitas probatoria potest per æqui
pollēs adimpleri. f. 88. c. 2. i. vers. Nā solēnitas.
Testamento inferi debent quod testes in eo con
tenti sunt legitimi. fol. 89. col. 2. in vers. Erit ta
men optima quæstio.
Testamēti facultas licet plena à iure habitata tamē
capi debet vt nullum tertio præiudicium pareat
fol. 111. col. 1. in vers. Item & tertio.
Testamēti facultas filijs concessa cōstitutis sub
patri potestate per. l. 5. Tauri procedit seruatis re
gulis iuris cōmuni. fo. 111. col. 2. in vers. Dedu
citur. 2. Intellectus.
Testandi in tertia parte facultas concessio parti
cularis est & corrigens commune folio. 111.
col. 1. in vers. Item inuadetur.
Testandi facultas ex gratia concessa est fo. 61. col.
1. in vers. Secundum confirmatur.
Testandi facultas restringitur ad iuris terminos
nec contra legē quicquā licet statueri. foli. 107.
col. 2. in vers. Tertio suaderi potest.

Index Alphabeticus.

Testandifacultas hominibus iuregentium & naturali competit fol. 128. col. 2. In medio.
 Testari omnes possunt qui expresse testari prohibiti non reperiuntur fol. 61. col. 2. in versi. Præterea & 4.
 Testari prohibitas personas vide remiss. folio. 62. col. 1. In princ.
 Testari de iuris rigore quare nullus possit. fol. 61. col. 1. in versi. Histamen.
 Testari prohibitus non potest codicillos facere. f. 60. col. 1. in versi. Cui autem.
 Testari cui licet, licebit etiam fideicommissum relinquere fol. 60. col. 1. in versi. Vnde fit.
 Testator pro forma & validitate testamenti debet exprimere nomina hæredum vel eos demonstrare indubitabili signo. folio. 66. col. 1. in versi. Secundo quia.
 Testator deciperetur si conditiones primogenio appositæ in eius erectione & quibus forte ad id institutum motus fuit princeps mutaret fol. 127. col. 2. ad finem.
 Testator in regno Hispaniæ Portugalliæ & Aragonum omni iura solennitate in eis constituta testari non potest fol. 84. col. 2. in versi. Est tamen dubium.
 Testator potest tali modo legatum relinquere quod in ipsius electione sit solvere vel casu quo nolit annuam pensionem legatario præstare. 3. To. fol. 21. col. 2. in versi. Ex quibus deducitur.
 Testatoris subscriptio hodie in testamento nunc patiuo attento iure regni requiritur fo. 90. col. 1. in versi. Quæro ulterius per totam.
 Testes ad testamenti valorem debent esse rogati. fol. 88. col. 1. in versi. Est etiam dubium vbi quid hoc iure Hispaniæ Aragonum Lusitaniæ.
 Testes eo ipso quod sunt in instrumeto subscripti præsumuntur rogati ibi col. 2. in versi. Itæ testes.
 Testes in testamento adhibiti debent esse vicini ibi in versi. Dubitatur.
 Testes in testamento requisiti debent esse legitimi donec omnique exceptione maiores fo. 89. col. 1. in versi. Quales debeant.
 Testes singulares deponentes de suo facto dū sint bonæ vitæ & famæ (quod iudicis arbitrio relinquitur) admittuntur vbi probatio difficilis est 3. To. fol. 46. col. 2. In princ.
 Testes singulares quando in iure admittantur remiss. ibi in versi. Quando testes.
 Testes singulares non dicuntur si deponunt de actu reiterabili. 3. Tom. f. 46. col. 1. in versi. Tum etiam quia.
 Testes interrogati de occultis criminibus an & quomodo respondere teneantur. 3. To. fol. 131. col. 1. in versi. Sed quæritur vbi vide exemplū.
 Testimonium quādo à nobili requisito petitur cuius expensis ad eū mitti debeat. 3. To. f. 341. col. 1. ad fin. in versi. Sed quæritur & ibi col. 2. quid circa positiones.
 Testis in testamento adhibitus licet vicinus non sit si tamen est notus & fidelis sufficit ad ei⁹ valorem fol. 88. col. 1. in versi. Quid autem esset.
 Testis in testamento subscriptus si notarius scribit præsumitur rogatus fuisse folio. 88. col. 1. in versi. Sed veritas.
 Testis in testamento adhibitus si non constet de alio domicilio præsumitur vicinus fol. 90. col. 2. in versi. Item quæro.
 Testis in testamento adhibitus sufficit quod sit familiaris vel seruiens alicui ex vicinis loci ibi in versi. Vtrum autem.
 Testis falsus in criminalibus qua pœna feriatur in omni fere crimine. 3. To. fol. 188. col. 1. in versi. Testis autem falsus & col. 2. an alterari ea pœna à iudice possit.
 Testis falsus in causis civilibus qua pœna feriatur iure communi & regio. 3. To. fol. 189. col. 1. in versi. Quid autē vbi quid de iure Lusitaniæ.
 Testium subscriptio requiritur in testamento nunc patiuo ibi col. 2. in versi. Requiritur etiam.
 Testium optima opinio vbi est causa inductiva plenæ probationis tūc de plena & optima opinio ne est articuladū. f. 89. col. 2. i versi. Nā vbi cūq;
 Testium numerus circa testamentum & eius solennitatem & sic copia probationum potest ex defectu testium restringi fol. 84. col. 1.
 Testium numerus circa testamenta inducit solennitatem fol. 84. col. 2. in versi. Videtur dicēdū.
 Testium rogatus ad testatorem debent esse rogati. 1. in versi. Dubitatur vbi vide rationem.
 Testium rogatus circa testamenta cum sit solennitas extrinseca nunquam præsumitur nisi probetur ibi in versi. Vtrum autem.
 Transactio vbi prohibita est prohibetur etiā pax pretio accidente gratuita vero non. 3. To. foli. 308. col. 2. in versi. Vtrum autem.
 Transactio in criminalibus an iure canonico licita sit. 3. Tomo. fol. 308. columna. 1. in versiculo. Vtrum autem.
 Translatio domini est magni præiudicij & difficultior quam possessionis fol. 184. col. 2. in versi. Præterea facit.
 Transportans in aliud regnum triticum ordeū bladū seu pecunias contra regni statuta peccat mortaliter. 3. To. f. 305. col. 1. i versi. Subinfertur.
 Transuersali vno ad successione transuersalis in capaci effectu ceteri admittuntur eo prætermisso. f. 103. col. 1. In princ. vbi modos incapacitatis.
 Transuersales spurio nato ex dānabili coitu nec ex parte patris nec ex parte matris succedunt fol. 102. col. 2. in versi. Quarta regula.

Transuer-

Index Alphabeticus.

Transuersales spurio nato ex coitu non damnabili ex parte tantum matris ab intestato ei succedunt ibi in versi. Tamen si & ibi vide limitationem & ibi vide casum quo filij seruorum sunt meliores conditionis quam filij liberorum.
 Transuersales non succedunt ad optiuus non transeuntibus in potestatem adoptantis ab intestato si vero transit succedunt folio. 102. col. 2. in versi. Quinta regula.
 Transuersales succedunt legitimo plene per scriptum principis ibi in versi. Sexta regula.
 Tregua quotuplex sit & plura de ea remissive. 3. To. fol. 391. col. 2. gl. Tregua.
 Tribuni vel milites in loco deputato stare debent in loco officij alias puniuntur. 3. To. fol. 333. col. 1. gl. Anden.
 Tributa & iura regalia defraudans peccat & tenetur ad restitutionem collectorum nomine regis constituto. 3. To. f. 304. col. 2. i versi. Ex qua inferri.
 Tributa & iura regalia soluere publicano obligatus non tenetur manifestare venditionem collectorum & dum ab eo petita non fuerint licet retineat sine fraude tutus erit in conscientia. 3. To. fol. 305. col. 1. In princ.
 Tutor curator seu custos pupilli vel executor testamentarius non potest vllō modo secreta nec publice rem pupilli emere intellige quādo nō addit bona fides fol. 172. col. 1. glo. Qualquier & ibi vide concord. rationem duplicem ampliam & limita & 3. To. fol. 369. col. 2. In princ.
 Tutor curator seu administrator tenetur pupillo ad interesse ratione pecuniarum ab eo acceptarū quod ex iusta negotiatione ea vero similiter esset lucratura. 3. To. f. 19. col. 1. ad fin. in versi. Ex quo.
 Tutor in casu de quo supra tenetur pupillo ad minus interesse seu lucrum quod in lucro frequentatur scilicet ad vnam rationem. 14. ibi col. 2. in versi. Et si quæras.
 Tutor deficientibus aliis legitimis hæredibus pupillo succedit exclusio fisco. 3. To. fol. 371. col. 2. in versi. Item tutor.

V.

Agabundus quis dicatur. 3. To. foli. 271. col. 1. gl. Vagabundos.
 Vagabundus vbi citari debeat foli. 273. col. 2. ad fin. in versi. Quæro.
 Vagabundus scholaris debet citari ad domū quā reliquit. 3. To. fol. 274. col. 1. in versi. Et sic.
 Vagabundus sine regni quam pœnam subeat. 3. To. fol. 274. col. 1. in versi. Rursus & c.
 Vagabundus quo loci conueniri possit ibi in versiculo. Quæro ulterius.
 Vagabundus elemosina faciēda non est. 3. To. fol. 271. col. 1. in versi. Et istis.

Vbi agitur de fauore animarum constitutio quantumcumque pœnalis est extendenda folio. 25. col. 2. in versi. Nam vbi agitur.
 Vbi culpa non est nec pœna esse debet fol. 17. col. 2. ad fin. in versi. Quia vbi.
 Valet pactum ne vxor lucratur dimidiam lucrorum fol. 95. col. 1. in versi. Vide xuarez.
 Vestigalia nona sine principis permissu nec aliarum impositiones à nemine imponi possunt. 3. To. fol. 68. col. 1. gl. Echar.
 Venatio quibus de causis prohiberi possit & ad quid in foro animæ teneatur qui eas custodiūt & de aucupatione animæ & quod sint in triplici differentia & an & quando columbaria licita sint. 3. To. fol. 390. col. 1. ad fin. in versiculo. De venatione vbi vide remissive.
 Vendens fundum maiorum suorum cum pacto de retro cum aliis plures haberet auget suspicionem simulationis & quod magis fuit contra stus pigoris quam venditionis. 3. To. fol. 40. col. 1. in versi. Quod si quis.
 Vendens vnam rem duobus in solidum in crimine falsi incidit si tamen is emptor in solutione moritur & venditor alij vendat excusatur fol. 193. col. 1. in versi. Et qui duobus.
 Vendens vel emens rem intra dimidiam iusti pretij non tenetur ad restitutionem in foro cōsciētiz nisi fuerit impetitus à parte læsa fo. 182. col. 2. in versi. Ex quo inferri vbi vide rationem.
 Vendens & tradens rem ante pretij solutionem ad dominium transferat in emptorem ad partes per. 2. col. 183. col. 1. in versi. Quæri & col. 2.
 Vendens in casu de quo supra vt sit securus qua cautela vt debeat ne dominium transferatur fol. 185. col. 1. in versi. Ideo vt cesset.
 Vendens rem alienam si euicta sit à tertio emptori non satisfacit tradendo rem alia æquē idoneam sed omnino ad interesse tenetur fol. 199. col. 2. in versi. Secus tamen.
 Vendere rem suam regulariter nemo compellitur fol. 177. col. 2. in versi. Quæritur & 195. col. 2. in versi. Quæritur vtrū vbi fallen. remissive.
 Vendere iure regni compelluntur Christiani Iudei ad edificandas synagogas. 3. Tom. fol. 64. col. 1. gl. Por precios.
 Vendita re pro libera si ex post facto tributaria appareat duplici remedio emptori consulitur fol. 190. col. 1. in versi. Quo fit.
 Vendita res & in signū venditionis ab emptore arrata tradita perit periculo emptoris etiā ante traditionem ad partes. f. 189. col. 1. i versi. Quid autē erit.
 Vendita res si post pfectū contractū pereat vel deterioretur cuius periculo an venditoris vel emptoris cedat ad partes & lim. f. 188. col. 1. in versi. Dubium est.

Ven

Index Alphabeticus.

- Venditare** diuersis contractibus in solidum duobus si secundo etiam ignoranti tradatur is præferri debet fol. 193. columna. 1. in versicul. Circa præmissa.
- Venditor** annui redditus vulgo (cæso) tributa imponens super aliquibus rebus tenetur explicare omnia alia quæ ante in eis constituta fuerint alias emptor potest agere ad rescisionem contractus. 3. To. fol. 29. col. 2. In princ. & ibi quod ad pœnam dupli tenetur & quod contra eos pceditur criminaliter.
- Venditor** in casu de quo supra si ignoret tributum à prædecessore impostum vel alias licet agere possit ad rescisionem contractus non tamen tenetur ad pœnam dupli ibi in versu. Sed circa præmissa.
- Venditor** cuius culpa vel negligentia in omittendo seu faciendo res deterioratur ante traditionem tenetur dampnum rescire folio. 188. col. 2. in versu. Quando tamen & ibi rationem.
- Venditor** licet petat precium conuentum ab emptore si sit deceptus non ideo censetur renunciassse remedio. l. 2. C. de rescind. vend. & quomodo hoc intelligatur folio. 178. col. 1. in versu. Quæritur etiam.
- Venditor** renuncians exceptioni damni enormis vel enormissimi censetur renunciassse beneficio. l. 2. De rescind. vend. fol. 186. col. 2. in versu. Quo fit.
- Venditor** seu conductor renuncians casus fortuitos & damna etiam enormia licet iuret si tamelæxio enormissima sit & velit rescindere obtinebit folio. 186. columna. 2. in versu. Si tamen renunciauit.
- Venditor** de euictione non tenetur quando emptor lite super re mota in arbitrum compromissit fol. 194. col. 2. in versu. Item non tenetur.
- Venditor** de euictione non tenetur licet ei fuerit denunciata litis motæ quæstio si emptor litem profequens contumaciter absuit tempore sententiæ fol. 194. columna secunda. ad fin. in versicul. Item etiam.
- Venditor** de euictione non tenetur licet ei denunciatio facta fuerit quando iudicis errore imperitia seu nequitia res tertio vendicanti applicata fuit fol. 195. col. 1. In princ.
- Venditor** deceptus ultra dimidiam iusti pretij beneficium ipsam recuperare nisi emptor velit supple re iustum pretium licet res vendita sit sub publica subhastatione fol. 211. columna secunda. in versu. Materia vbi remiss. ad. l. 2. C. de rescinden. & 212. columna prima. In princ.
- Venditor** conuentus ad rei traditionem precio non soluto potest rei venditæ iure pignoris incumbere fol. 248. columna. 2. in versicul. Prætere hæc.
- Venditionis** contractus licet perfectus ante traditionem tamen contrario partium consensu rescindi potest fol. 195. col. 2. in versu. Dubitatur alterius & in versicu. Quæ conclusio vide amplia.
- Vendi** regulariter quælibet res potest nisi expresse à lege vel testatore vendi prohibeatur folio. 177. col. 2. in versu. Est prætereæ.
- Verba** illa. S. C. T. Ego vos in matrimonium conjungo non inducunt essentiam huius sacramenti sed potius mutuum contrahentium consensu folio. 39. columna secunda in versiculo. Prætereæ necessaria.
- Verba** à sacerdotè prolata in nuptiarum benedictione inducunt formam accidentalem nec sunt de substantia matrimonij folio. 18. col. 2. in versu. Quæ autem.
- Verba** secundum vulgarem significationem & put communiter ab hominibus sunt recepta intelligi debent fol. 115. col. 1. in versu. Quod consensum & 227. col. 2. in versu. Quia verba.
- Verba** debent proprie intelligi nec sunt in materia pœnali extendenda fol. 173. col. 2. gl. Herencia in versu. Et verba.
- Verba** proeemij causam finalem denotant folio. 411. col. 1. in versu. Verba eam.
- Verba** intelliguntur secundum subiectam materiam folio. 59. columna secunda. in versu. Ita tamen difficultas.
- Verba** ita debent intelligi vt semper aliquid operentur folio. 74. col. 1. ad finem in versicul. Item verba.
- Verba** licet transposita & transformata idem significant & sensum non mutant. 3. To. foli. 385. col. 2. in versu. Nec mirum in add.
- Verbum** nullum debet esse in contractibus sine effectu operandi etiam si verba improprietur folio. 187. columna prima. in versu. Et sic cum nullum.
- Vicarius** generalis episcopi de hæresi inquirere potest. 3. Tomo. folio. 32. col. 1. in versu. Ex prædictis infertur.
- Vicini** aut propinqui possunt defendere vicinum aut propinquum ne ab officialibus vel alguazellis in captura occidatur. 3. To. fol. 251. col. 2. gl. Contra.
- Vicini** qui dicuntur. f. 88. col. 2. in versu. Vicini autem. Vicinitatis qualitatē circa testamenta quis probare teneatur fol. 89. col. 1. in versu. Quis autem.
- Vidua** luxuriose viuens post mortem viri priuatur lucris constante matrimonio quæstis hæreditibus viri applicandis fol. 171. col. 2. in gloss. Viuere.

Vidua

Index Alphabeticus.

- Vidua** libere intra annum luctus potest contrahere secundas nuptias sine vlla pœna ad partes fol. 51. col. 1.
- Vidua** intra annum luctus ad secundas nuptias conuolans olim incontinentiæ arguebatur ibi in versicul. Oppono & alijs pœnis afficiebatur quæ tamen hodie iure regio silent ibi & fol. 52. per col. 1. & 2. vbi ponunt decisiones correctæ tam iuris ciuilibus quam regij.
- Viduitas** perditur per matrimonium de presenti etiam copula non consummatum nec in facie ecclesiæ contractum fol. 81. col. 2. in versu. Viduitas vero.
- Viginti** dies in renunciatione officij à morte resignantis requisiti à. l. 22. titul. 2. lib. 7. ordi. a quo tempore currat fol. 407. col. 1. in versu. Quæritur primo.
- Vindicatio** autoritate publica & accusatio est actus virtutis ideoque non prohibetur fol. 149. col. 1. in versu. Quæritur. 5.
- Violenter** accipiens rem ecclesiæ seu monasterij vel eius ministrorum qua pœna feriatur. 3. To. fol. 348. col. 1. In princ.
- Violentus** in usufructu & possessore tenetur rem restituere cum fructibus perceptis & qui percipi potuerunt. 3. To. fol. 348. col. 1. in versu. Violentus possessor.
- Vir** cognoscens vxorem causa prolis habendæ tēpore & loco debito non peccat fol. 13. col. 2. in versu. 1. conclusio.
- Vir** reddens debitum vxori petenti expresse vel interpretatiue non peccat ibi in versu. 2. conclusio.
- Vix** volens cognoscere vxorem vt peccatum luxuriz euitet mētaliter vel actualiter in seipso non peccat ibi in versu. 3. conclusio.
- Vir** cognoscens vxorem causa consummandi matrimonij euitandæ fornicationis tristitiæ vel seruandæ sanitatis propriæ vel vxoris non peccat licet in eo voluptas consideretur ibi. in versicul. 4. conclusio.
- Vir** cognoscens vxorem propter voluptatem non lenis cognoscere alienam sed vt re sua licet venialiter peccet non tamē mortaliter ibi in versicul. 5. conclusio.
- Vir** post contractum matrimonium si votum castitatis emittat toties quoties exigit debitum peccat impetitus vero ab vxore reddere tenetur cum contritione tamen promissionis violatæ ibi in versu. Dubitatur vterius & late de hoc folio. 14. col. 1. & 2.
- Vir** cognoscens vxorem non causa reddendi debitum nec prolis procreandæ sed tanquam si accederet ad alienam peccat fol. 22. col. 1. in versicul. Hinc etiam infertur.
- Vix** cognoscens vxorem causa satianæ libidinis venialiter tantum peccat non mortaliter ibi. in versu. Cognoscens. Quædo mortaliter ibi in versu. Et quando.
- Vir** cognoscens vxorem tanquam alienam vt autem idem facturus cum aliena si propriam non habuisset peccat mortaliter fol. 22. col. 1. in versu. Secunda conclusio vbi late de intellectu capi. Origo. 32. quæstio. 4.
- Vir** post consummatum matrimonium ad sacros ordines promotus etiam vxore consentiente non à matrimonij nexibus soluitur quin potius vxori necessaria suppeditare tenetur & priuilegijs mariti clerici potitur. fo. 22. col. 2. in versu. Similiter.
- Vir** resurgens debet redire ad priorem vxorem & habere omnia sicut ante mortem fol. 23. col. 1. in versu. Infertur etiam.
- Virgini** se defloratam à Ioanne conquerenti eo vero eam virginem non inuenisse replicanti virgini potius statur. 3. To. fol. 279. col. 1. in versu. Dubitatur & col. 2. in versu. virginem & fol. 280. col. 2. in versu. Ideo respondendum vide quomodo Ioannes respondere debeat.
- Virginitatis** probandæ modum & an sufficiant præsumptiones. 3. To. fol. 279. col. 2. ad fin. in versu. Ad probandam.
- Virginem** immaturam deflorans cum de crimine per testes vel confessionem constat quæ pœna teneatur. 3. To. fol. 280. col. 2. In principij.
- Virginem** cognoscens accedensque ad eam tanquam ad virginem si vere virgo non erat nec se ducta fuit ad restitutionem non tenetur. 3. To. fol. 278. col. 1. in versu. Ex quo infertur.
- Virginem** corrumpens quæ ad eum accessit vt cū ea rem haberet an teneatur aliqua pœna. 3. To. folio. 278. columna. 2. in princ. vbi vide distinctionem.
- Virginem** rapiens vt cum ea rem haberet si non habeat vel quia noluit ipsa vel quia non potuit an ex solo affectu pœna raptus puniatur. 3. Tomo. folio. 279. columna prima. in versu. Quæritur.
- Virginis** raptus quando dicatur ibi in versiculo. Quæro quando.
- Virgini** vel mulieri se vim passam dicenti an & quando credatur. 3. To. fol. 280. col. 1. in versu. Dubium tamen.
- Virginem** corrumpere & deflorare incipiens si nō perficiat an teneatur de defloratione. 3. Tomo. folio. 392. columna prima. in add. in versu. Per quam.
- Virginem** deflorans si eam dotet non tenetur de fornicationibus ab ea cum alijs commissis. 3. Tomo. folio. 392. columna secunda. in versu. Vnum tamen.

Vis

Index Alphabeticus.

Vis quid sit. 3. To. fol. 346. col. 2. gl. Fuergas. Vita proximi preferenda est bonis temporalibus. 3. To. fol. 301. col. 1. in versi. Præterea bonum.

Vniuersalia bonorum nomina in nostro iure quinque sunt de quibus fol. 144. col. 1. In principio.

Vna oratio respiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari folio. 184. col. 1. in versi. Item etiam.

Vniuersitas scholarium succedit scholari in studio defuncto sine hærede exclusio fisco. 3. To. fol. 371. col. 2. ad finem.

Vnum quodque negotium per prius non per posterius consideratur. f. 93. col. 1. in versi. Succedit.

Vnusquisque ex suo delicto puniri debet fol. 118. col. 1. in versi. Et sic.

Vnusquisque potest libere per pactum conditionem suam deteriorem facere folio. 186. col. 2. in versi. Est tamen dubium.

Voluntas testatoris in dubio ad familiæ conseruationem semper adaptatur fol. 115. col. 1. in versi. Quod tamen.

Voluntas testatoris trahenda non est ad casum ab eo exclusum fol. 134. col. 1. in versi. Contrariâ.

Voluntas testatoris interpretanda est ut sit conuersiuri communi fol. 105. col. 2. in princ. & quomodo hoc intelligatur fol. 106. col. 2. in versi. Nec obitat quod dicebam.

Voluntas testatoris debet specificè adimpleri. f. 72. col. 1. in versi. In casu vero.

Voluntas defuncti postrema late interpretari debet fol. 74. in versi. Idque præterea.

Vis fructus non cessat usufructuario religionem ingrediente etiam professo fol. 103. col. 1. in versiculo. Dubium ad partes vsque ad. 104. col. 1. in versi. Et ista.

Vis fructus & eius commoditas ad vitam ab usufructuario cedi & pignori ad tempus potest. 3. To. fol. 29. col. 2. in versi. Dicens usufructu.

Visura unde deriuatur. 3. To. fol. 14. col. 2. in versi. Veniendo igitur & fol. 15. col. 1. Per totam.

Visura quotuplex reperitur. 3. To. fol. 15. col. 2. in versi. Ad secundum & fol. 16. col. 1. & 2.

Visura nullo iure permilla est. 3. To. fol. 20. col. 1. 2. In princ.

Visura an sit prohibita & quonam iure. 3. To. fol. 24. col. 1. in princ. & 47. col. 1. gl. El logro.

Visura & fœnus an idem. 3. To. fol. 364. col. 1. in versiculo. Quæritur.

Visura ad conuincendum vsurarium probatur per testes singulares. 3. To. fol. 27. col. 1. in versi. Est & alia poena & fol. 46. col. 2. gl. Se pueda vbi vide stylum.

Visura probatur coniecturis puta per famam & similia & alia argumenta ibi in versiculo. Præterea probatur.

Visura in omni hoie prohibita est nec ab aliqua parte remitti potest. 3. To. fo. 33. col. 1. gl. En razô.

Visura non comittitur in contractu emptionis & venditionis. f. 185. col. 1. in versi. Quæritur vtrum vsura.

Visura an possit recipere qui pecuniâ debet compulsius ex regis præcepto siue negotiator sit siue nō. 3. To. fo. 364. col. 2. in versi. Vtrum autem.

Visura dominium non tranfit in vsurarium. 3. To. fol. 27. col. 2. In principio.

Visura definitione. f. 185. col. 2. in versi. Et vsura.

Visura & fœnoris differentia. 3. To. fol. 15. col. 1. in versi. Differentia autē vbi quando vnū summat pro alio & 38. col. 1. gl. Dan a vsuras.

Visura etiam hodie de iure canonico possunt nomine interesse & quatenus vere sunt interesse debitori peti. 3. To. fo. 19. col. 1. in versi. Theorica enim.

Visura cur prohibita fuerint. 3. To. fol. 24. col. 2. in versi. Quæri potest.

Visura causa pecuniâ mutare inducit peccatum mortale. 3. To. f. 24. col. 2. i. vers. Quæritur præterea.

Visura dominium an transeat in vsurarium. 3. To. fol. 363. col. 1. in versi. Quæritur & col. 2.

Visura quibus casibus permittantur remissio. 3. To. fol. 48. col. 1. In princ.

Visura quæ sit an coram seculari an coram ecclesiastico iudice ventilanda sit. 3. To. fol. 364. col. 1. in versi. Dubitari etiam.

Visura basis & fundamentum in mutuo consistit. 3. To. fol. 39. col. 1. in gl. En engaño.

Visurarij poena pecuniaria cui applicari debeat & regni praxi remissio. 3. To. f. 38. col. 2. glo. Pierda.

Visurarij nullo existente accusatore de officio ab ordinarijs puniendi sunt. 3. To. fol. 26. col. 2. in versi. Visurarij nullo.

Visurarij manifesti non admittuntur ad ecclesiasticam communionem ibi in versiculo. Visurarij manifesti.

Visurarij caduer sepulchrum in ecclesia exhumari debet. 3. To. f. 27. col. 1. in versi. Præterea si.

Visurarij in odium vsurarum compelluntur demonstrare libros rationum. 3. To. fol. 26. col. 2. in versiculo. Visurarius etiam.

Visurario in vsura crimine decedenti adeo ecclesiastica sepultura denegatur vt nec in cæmentere sepeliri debeat. 3. To. fol. 26. col. 2. in versiculo. Est & alia poena.

Visurarijs manifestis & prædonibus denegatur appellatio. 3. To. fol. 26. col. 2. in versi. Præterea visurarijs.

Visurarijs vltra poenam restitutionis propter delictum est iniungenda poenitentia. 3. To. fol. 26. col. 2. in versi. Visurarijs vltra.

Visurarij pecuniaria poena in totum ex principis beneficio applicatur proptijs ciuitatum in quibus

Index Alphabeticus.

Visurarius deprehenditur. 3. To. fol. 30. col. 2. In princ.

Visurarius an per secularem iudicem criminaliter puniri possit. 3. To. fo. 26. col. 2. in versi. Vtrum vsurarius remissio.

Visurarius manifestus non admittitur à sacerdote ad oblationem faciendam. 3. To. fol. 27. col. 1. in versi. Alia poena est.

Visurarius presentari non potest vel eligi ad ecclesiasticum beneficium seu dignitatem. 3. To. fo. 26. col. 1. in versi. Est & alia.

Visurarius efficitur infamis circa aliam sententiâ eo ipso quod de vsura constat. 3. To. fo. 25. col. 2. in versi. Restat vt.

Visurarius ob vsuræ crimen infamis efficitur ipso iure ibi in versi. Ampliatur.

Visurarius etiam in quacunque quantitate & specie efficitur infamis ipso iure. 3. To. fo. 26. col. 1. in versi. Ampliatur.

Visurarius casu quo ratione vsuræ condemnatur in medietate bonorum potest compelli de ea in medietate facere fauore fisci. 3. To. fol. 55. col. 1. in versi. Sed est dubium.

Visurarius iure regni censetur hæreticus & punitur poena dimidiæ partis bonorum cameræ regis applicandæ. 3. To. fol. 27. col. 2. in versiculo. Visurarius.

Visurarius censetur hæreticus largo modo & punitur poena de qua supra. 3. To. fo. 361. col. 2. glof. Dicere a logro.

Visurarius siue manifestus siue occultus declaratus tamen vt talis per sententiam est infamis & turpis persona. 3. To. fol. 27. col. 2. in versiculo. Est etiam &c.

Visurarius punitur à iudice ecclesiastico vel seculari cum sit mixti fori licet crimen mere sit ecclesiasticum. 3. To. fol. 27. col. 2. in versi. Est etiâ puniendus vbi quomodo hoc intelligatur.

Visurarius manifestus tamen non potest nisi iuxta. c. Quamquam de vsur. lib. 6. 3. To. fo. 27. col. 2. in versi. Est etiam in poenam.

Visurarius causa mortis donare non potest nisi prius vsuras restituat tibi in versi. Nec etiam.

Visurarius punitur excommunicationis poena. 3. To. fol. 27. col. 1. in versi. Punitur etiam.

Visurarius circa testamenti factionem quid obseruare teneatur remissio. 3. To. fol. 27. col. 1. in versi. Est & alia & col. 2. in versi. Est etiâ in poenam.

Visurarius an censetur vt simili poena plecti debeat proxeneta & mediator ad vsuræ crimen committendum. 3. To. fol. 361. col. 2. in versiculo. Dubitatur tamen.

Vulnerans aliquem intra pacis edictum punitur

in amputatione manus. 3. To. foli. 257. col. 2. in ver. Item vulnerans.

Vulnerans aliquem lethaliter an statim tquam delinquens accusari possit ad poenam mortis. 3. To. fol. 260. col. 1. in versi. Sed dubitatur.

Vulnerans aut percutiens imaginem Christi Dei paræque virginis Mariæ & sanctorum qua poena feriatur. 3. To. fol. 260. col. 2. in versi. Et quâdo quis.

Vulnerans aliquem causa eum spoliandi in itinere committit casum confraternitatis vulgo dicho dela hermâdad. 3. To. f. 389. c. 1. gl. Hiriere.

Vxor relicta vsu fructuaria omnium bonorum mariti vsu fructuaria tantum habebit in quinto bonorum in quo proprietatem tantum potuit habere secus in bonis vltra id fol. 81. col. 1. in versi. Quid autem.

Vxor an debeat habere medietatem lucri quod maritus consequutus fuit eo quod iure proximioris rem venditam retraxit. fol. 165. col. 1. in versi. Dubium.

Vxor an pro sua dote possit petere maritum in seruum. 3. To. fol. 345. col. 1. in versi. Sed est dubium.

Vxor in mariti successione deficientibus ascendentibus & descendentibus ab intestato excludit fisci. 3. To. f. 371. col. 2. in versi. Et sic costat.

Vxor non ammittit dotem propter adulterium quando maritus habet concubinam fol. 21. col. 1. gl. Tus bienes in versi. Hinc est.

Vxor adultera non potest se tueri exceptione adulterij contra virum intentata quo minus adulterij poenam subeat ibi in versi. Si tamen & in versi. Quam intellige.

Vxor casu quo bona mariti confiscantur ob delictum dotem & arras præoccupat. 3. To. fol. 213. col. 1. gl. Sacado.

Vxor iniuriarum actionem intentat etiam marito inuito cum aliquis eum cucurbitam vocat. 3. To. fol. 228. col. 1. in versi. Ex quibus & ibi vide rationem & col. 2. in versi. Igitur.

Vxoris appellatione an veniat sponsa de futuro fol. 4. col. 1. in versi. Quæro vtrum.

Vxores plures habere in simul nulli licuit nisi dispensatione diuina ex aliquo speciali privilegio. fol. 18. col. 1. in versi. Præterea.

Z

Zelotypus homo vt plurimum à coribus non euadit. 3. To. mo. folio. 395. colum. secunda. add. 2. in versi. Vnum tamen.

F I N I S.

U.S.

